॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

# ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರ-ಪುರಾಣಟೀಕಾ

## ೧. ಪಠಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

### ಚಿತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮. **ತತ್ಥ** ತೇಸು ಚತುಬ್ಬಿಧೇಸು ಪರಮತ್ಥೇಸು, ಜಾತಿನಿದ್ಧಾರಣಂ। **ಚಿತ್ತನ್ತಿ** ಚಿತ್ತಂ ನಾಮ। ವಿಜಾನಾತೀತಿ ವಿಜಾನನಂ, ವಿಸಯಾನಂ ವಿಜಾನನಂ **ವಿಸಯವಿಜಾನನಂ**। ಚಿತ್ತಸರೂಪಪರಿದೀಪನಮಿದಂ ವಚನಂ। **ತಸ್ಸ ಪನ** ಚಿತ್ತಸ್ಸ **ಕೋ ವಚನತ್ಥೋ** ಕೋ ಸದ್ದತ್ಥೋ। **ವುಚ್ಚತೇ** ಆಚರಿಯೇನ। **ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನ** ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಸಙ್ಗಾಹಕನಯವಸೇನ। ಆರಮ್ಮಣಂ ಚಿನ್ತೇತಿ ಜಾನಾತೀತಿ ಚಿತ್ತಂ, ತದಾ ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಜವನವೀಥಿವಸೇನ ಅತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಚಿನೋತೀತಿ ಚಿತ್ತಂ, ತದಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಮಹಾಕಿರಿಯಾಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಅಞ್ಞೇಸಂ ಜವನಾನಂ ಅಗ್ಗಹಣಂ ಕಾಮಾವಚರಜವನಾನಿ ಏವ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಜವನ್ತೀತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ।

೯. ವಿಚಿತ್ತಂ ಕರಣಂ ಯಸ್ಸ ತಂ ವಿಚಿತ್ತಕರಣಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ವಿಚಿತ್ತಕರಣಾ**। "ಇಮಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಉದ್ಧಂ ಇದಂ ಹೋತು, ಹೇಟ್ಠಾ ಇದಂ ಹೋತು, ಉಭಯಪಸ್ಸೇ ಇದ"ನ್ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಯಥಾಚಿನ್ತಿತೇನ ಕಮೇನ ಸೇಸಚಿತ್ತರೂಪನಿಪ್ಫಾದನಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಲೋಕೇ ವಿಚಿತ್ತಂ ಸಿಪ್ಪಜಾತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಚಿತ್ತೇನೇವ ಕರೀಯತಿ। ಏವಂ **ವಿಚಿತ್ತಕರಣತಾಯ** ಚಿತ್ತಂ। ತದಾ ಕರಣತಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಕರೋತೀತಿ ಚಿತ್ತಂ। ಇದಂ ತದ್ಧಿತಪದಂ। **ವಾ** ಅಯಂ ಅಞ್ಞೋ ನಯೋ । ತಂ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತತಾಯ ಅಞ್ಞದೇವ ಸರಾಗಂ ಚಿತ್ತಂ, ಅಞ್ಞಂ ಸದೋಸಂ, ಅಞ್ಞಂ ಸಮೋಹಂ। ಅಞ್ಞಂ ಕಾಮಾವಚರಂ, ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಾವಚರಾದಿಭೇದಂ। ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ, ಅಞ್ಞಂ ಸದ್ದಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ। ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞಂ ನೀಲಾರಮ್ಮಣಂ, ಅಞ್ಞಂ ಪೀತಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ। ಸದ್ದಾದಿಆರಮ್ಮಣೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ತೇಸು ಅಞ್ಞಂ ಹೀನಂ, ಅಞ್ಞಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ, ಅಞ್ಞಂ ಪಣೀತಂ। ಹೀನಾದೀಸುಪಿ ಅಞ್ಞಂ ಛನ್ದಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ, ಅಞ್ಞಂ ಚಿತ್ತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ, ಅಞ್ಞಂ ವೀರಿಯಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ, ಅಞ್ಞಂ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಸ್ಸ ಇಮೇಸಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಭೂಮಿಆರಮ್ಮಣಹೀನಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತಾಧಿಪತೀನಂ ವಸೇನ **ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತತಾಯ** ಚಿತ್ತಂ। ಚಿತ್ತೋ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಚಿತ್ತಂ। ತದಾ ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಂ। ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ವಿಚಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಂ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಂ, ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಮೇವ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಕಂ, **ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಕೇ** ವಿಚಿತ್ತೇ **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಧಿಕಾರೇ **ಚಿತ್ತಸಮ್ಮುತಿ** ಚಿತ್ತಸದ್ದೋ **ವಿಞ್ಞಾಣೇ** ಚಿತ್ತೇ ವಿಞ್ಞುನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

**ತಂ ಪನ** ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನ ಚಿನ್ತೇತೀತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಚಿತ್ತಂ। **ಸಾರಮ್ಮಣತೋ** ಸಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಏಕವಿಧಂ। **ಸವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕತೋ** ಸವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕವಸೇನ ದುವಿಧಂ। **ತತ್ಥ** ತಸ್ಮಿಂ ದುವಿಧೇ ಚಿತ್ತೇ ಸವಿಪಾಕಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ, ಅವಿಪಾಕಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೇನ ಅಕಥಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕುಸಲಜಾತಿ ಅಕುಸಲಜಾತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಜಾತೀತಿ ಜಾತಿಭೇದತೋ ತಿವಿಧಂ।

**ತತ್ಥ** ತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ "ಕುಸಲ"ನ್ತಿ ಏತಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸ ಪನ ಕೋ ವಚನತ್ಥೋ।

೧೦. **ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸಲನತೋ** ಪಾಪಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಮ್ಪನತೋ ವಿದ್ಧಂಸನತೋ। ಕುಚ್ಛಿತೇನಾಕಾರೇನ ಸಯನ್ತೀತಿ ಕುಸಾ, **ಕುಸಾನಂ** ಅಕುಸಲಸಙ್ಖಾತಾನಂ **ಲವನೇನ** ಛಿನ್ದನತೋ। ಕುಚ್ಛಿತೇ ಸಾತಿ ತನುಂ ಕರೋತೀತಿ ಕುಸಂ, **ಕುಸೇನ** ಞಾಣೇನ **ಲಾತಬ್ಬತ್ತಾ** ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ। **ವಾ** ಅಯಂ ಅಞ್ಞೋ ನಯೋ।

೧೧. **ಕುಸಲಸದ್ದೋಯಂ** ಅಯಂ ಕುಸಲಸದ್ದೋ ಛೇಕೇ ಅತ್ಥೇ ಆರೋಗ್ಯತ್ಥೇ ಅನವಜ್ಜತ್ಥೇ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕೇ ಅತ್ಥೇಪಿ ದಿಟ್ಠೋ ಅಮ್ಹೇಹಿ। **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಧಿಕಾರೇ ಅನವಜ್ಜಾದಿಕೇ ಅತ್ಥೇ ದಿಟ್ಠೋ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಆರೋಗ್ಯತ್ಥಇಟ್ಠವಿಪಾಕತ್ಥಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ದಿಟ್ಠೋ ಯಸ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾ ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಂ ಕುಸಲಂ। ನತ್ಥಿ ಅವಜ್ಜಂ ಕಿಲೇಸಾವಜ್ಜಂ ಕಿಲೇಸದೋಸೋ ಕಿಲೇಸದರಥೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅನವಜ್ಜಂ, ಕಮ್ಮೇನ ವಿಪಚ್ಚೀಯತೇತಿ ವಿಪಾಕೋ, ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾದಿಆರಮ್ಮಣಾನುಭವನವಸೇನ, ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನ ಚ ಇಟ್ಠೋ ವಿಪಾಕೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಂ, ಅನವಜ್ಜಮೇವ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಂ, ತಂ ಲಕ್ಖೀಯತಿ ಅನೇನ ಅವಿಞ್ಞಾತಂ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ ಕುಸಲನ್ತಿ ಲಕ್ಖಣಂ, ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಂ**। ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಮೇವ ಕುಸಲಂ। ನನು ಕಥಂ ಸಯಮೇವ ಅತ್ತನೋ ಲಕ್ಖಣಂ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಚೋದನಾ ಭವೇಯ್ಯ ವಿಞ್ಞಾತಾವಿಞ್ಞಾತಸದ್ದತ್ಥಭಾವೇನ ಲಕ್ಖಣಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಭಾವಯುತ್ತಿತೋ। ಕುಸಲಸದ್ದತ್ಥವಸೇನ ಹಿ ಅವಿಞ್ಞಾತಂ ಅಪಾಕಟಂ ಕುಸಲಂ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಸದ್ದತ್ಥವಸೇನ ವಿಞ್ಞಾತಂ ಪಾಕಟಂ ಕುಸಲಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಹೋತಿ। **ಅಕುಸಲವಿದ್ಧಂಸನರಸಂ** ಅಕುಸಲಾನಂ ವಿದ್ಧಂಸನಂ ಅಕುಸಲವಿದ್ಧಂಸನಂ, ತಂ ರಸೋ ಕಿಚ್ಚಮೇತಸ್ಸಾತಿ ಅಕುಸಲವಿದ್ಧಂಸನರಸಂ, ಅಕುಸಲವಿದ್ಧಂಸನಕಿಚ್ಚಂ। ವೋದಾನಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತೀತಿ **ವೋದಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ,** ವೋದಾನಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರಂ ವೋದಾನಗಯ್ಹಾಕಾರಂ। **ವಾ** ಅಯಂ ಅಞ್ಞೋ ನಯೋ। ವಜ್ಜಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಅನವಜ್ಜಲಕ್ಖಣಮೇವ ಕುಸಲಂ, ವಜ್ಜಪಟಿಪಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ ಕುಸಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವೋದಾನಭಾವರಸಂ** ವೋದಾನಭಾವಸಮ್ಪತ್ತಿಕಂ। **ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ** ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಫಲಂ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪದಟ್ಠಾನಂ ಪದಞ್ಚ ತಂ ಠಾನಞ್ಚಾತಿ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಉಭೋ ಕಾರಣತ್ಥಾಧಿವಚನಂ, ತಸ್ಮಾ ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ಇತರಥಾ ಪುನರುತ್ತಿದೋಸೋ ಸಿಯಾ, ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪದಟ್ಠಾನಂ**।

ಸಾವಜ್ಜಾನಿಟ್ಠವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಂ ಅಕುಸಲಂ। ತದುಭಯವಿಪರೀತಂ ತೇಹಿ ಉಭಯೇಹಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಹಿ ವಿಪರೀತಂ ಅವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ತದುಭಯವಿಪರೀತಲಕ್ಖಣಂ** ಅಬ್ಯಾಕತಂ। **ವಾ** ಅಯಂ ಅಞ್ಞೋ ನಯೋ। **ಅವಿಪಾಕಾರಹಂ** ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅನನುಚ್ಛವಿಕಂ।

**ಸವತ್ಥುಕಾವತ್ಥುಕಭೇದತೋ**ತಿ ಸವತ್ಥುಕಂ ಹದಯವತ್ಥುಕಂ, ಅವತ್ಥುಕಂ ಹದಯವತ್ಥುವಿರಹಿತಂ।

೧೨. **ಉದ್ದಾನತೋ** ಸಙ್ಖೇಪವಸೇನ ಕಿಲೇಸವತ್ಥುವಸೇನ ದುವೇ ಕಾಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ಛನ್ದರಾಗೋವ ಕಿಲೇಸೋ, ತೇಭೂಮಕೇ ಪವತ್ತಂ ವಟ್ಟಸಹಿತಂ ವತ್ಥು, ವಸತಿ ಕಿಲೇಸೋ ಏತ್ಥಾತಿ **ವತ್ಥು**।

೧೩. ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ವತ್ಥುಂ ಕಾಮೇತಿ ಇಚ್ಛತಿ, ವತ್ಥು ಕಿಲೇಸಕಾಮೇನ ಕಾಮೀಯತಿ ಇಚ್ಛೀಯತೀತಿ ಕತ್ತುಕಾರಕಕಮ್ಮಕಾರಕದ್ವಯೇ ಸಾಧನದ್ವಯೇ **ಏಸ** ಏಸೋ ದುವಿಧೋಪಿ ಕಾಮೋ ಸಿಜ್ಝತಿ।

೧೪-೫. ಸೋ ಅಯಂ ದುವಿಧೋಪಿ ಕಾಮೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ವಸೇನ ಅವಚರತಿ, **ಇತಿ** ತಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ ಸೋ ಪನ ಪದೇಸೋ ಚತುಪಾಯಾನಂ ಛನ್ನಂ ದೇವಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಸೇನ ಏವ ಏಕಾದಸವಿಧೋ ಹೋತಿ।

೧೬. **ಕಾಮೋವಚರತೀತಿ ಏತ್ಥ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಏಕಾದಸವಿಧೇ ಪದೇಸೇ ಕಾಮೋ ಅವಚರತಿ, **ಇತಿ** ತಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ ಸೋ ಪದೇಸೋ **ಅಸ್ಸ** ಕಾಮಸ್ಸ ಅನೇನ ಕಾಮೇನ ಅಭಿಲಕ್ಖಿತತ್ತಾ ಕಾಮಾವಚರಸಞ್ಞಿತೋ। ಅಭಿಲಕ್ಖಿತಸದ್ದಪ್ಪಯೋಗೇ ತತಿಯತ್ಥೇ "ಅಸ್ಸಾ"ತಿ ಛಟ್ಠೀ ಹೋತೀತಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ಪಠನ್ತಿ। ಸಸತ್ಥಾವಚರೋ ಪದೇಸೋ ವಿಯ ಸತ್ತೇ ಸಸನ್ತಿ ಹಿಂಸನ್ತಿ ತೇಹೀತಿ ಸತ್ಥಾ, ಸಹ ಸತ್ಥೇಹೀತಿ ಸಸತ್ಥಾ, ಸಸತ್ಥಾ ಪುರಿಸಾ ಅವಚರನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಸಸತ್ಥಾವಚರೋ**। ಯಥಾ ಹಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಸಸತ್ಥಾ ಪುರಿಸಾ ಅವಚರನ್ತಿ, ಸೋ ಪದೇಸೋ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ದ್ವಿಪದಚತುಪ್ಪದೇಸು ಅವಚರನ್ತೇಸು ತೇಸಂ ಉಪಲಕ್ಖಿತತ್ತಾ

“ಸಸತ್ಥಾವಚರೋ”ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ರೂಪಾವಚರಾದೀಸು ತತ್ಥ ಅವಚರನ್ತೇಸು ತೇಸಂ ಅಭಿಲಕ್ಖಿತತ್ತಾ ಅಯಂ ಪದೇಸೋ “ಕಾಮಾವಚರೋ”ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ।

೧೭. ಯಥಾ ರೂಪಭವೋ ಉತ್ತರಪದಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ರೂಪನ್ತಿ ವುತ್ತೋ, ಏವಂ ತಥಾ **ಸ್ವಾಯಂ** ಸೋ ಅಯಂ ಏಸೋ ಕಾಮಾವಚರೋ ಉತ್ತರಪದಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ **ಕಾಮೋ ಇತಿ ಸಞ್ಞಿತೋ** ಕಾಮೋ ನಾಮ ಉದೀರಿತೋ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಕಥಿತೋ।

೧೮. **ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಮೇ** ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಮಾವಚರೇ ಸದಾ ಅವಚರತಿ, **ಇತಿ** ತಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ ಕಾಮಾವಚರಂ ಇತಿ ಏವಂ **ಕಾಮಘಾತಿನಾ** ಕಾಮಾನಂ ವಿನಾಸಕೇನ ಬುದ್ಧೇನ ಕಥಿತಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಏತಂ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸುಪಿ ಅವಚರತಿ, ಯಥಾ ಪನ ಸಙ್ಗಾಮೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅವಚರಣತೋ “ಸಙ್ಗಾಮಾವಚರೋ”ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ ನಾಗೋ ನಗರೇ ಚರನ್ತೋಪಿ “ಸಙ್ಗಾಮಾವಚರೋ”ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ಥಲಚರಜಲಚರಾ ಪಾಣಿನೋ ಅಥಲೇ ಅಜಲೇ ಠಿತಾಪಿ “ಥಲಚರಜಲಚರಾ”ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಂ ಇದಂ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅವಚರನ್ತಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ವಾ ಏತ್ಥ ಕಾಮೋ ಅವಚರತೀತಿಪಿ ಕಾಮಾವಚರಂ। ಕಾಮಞ್ಚೇಸ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರೇಸುಪಿ ಅವಚರತಿ, ಯಥಾ ಪನ ವದತೀತಿ ವಚ್ಛೋ, ಮಹಿಯಂ ಸೇತೀತಿ ಮಹಿಂಸೋತಿ ವುತ್ತೇ ನ ಯತ್ತಕಾ ವದನ್ತಿ, ಮಹಿಯಂ ವಾ ಸೇನ್ತಿ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ತಂ ನಾಮಂ ಹೋತಿ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೯. **ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಭವೇ ಕಾಮೇ** ಕಾಮಭವಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಮೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಅವಚಾರಯತಿ, **ಇತಿ** ತಸ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಂ । ಇತಿ ಏವಂ **ವಾ** ಅಯಂ ಅಞ್ಞೋ ನಯೋ। **ತತ್ರ** ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಮಾವಚರೇ **ಪರಿಯಾಪನ್ನಂ** ಅನ್ತೋಗಧಂ, **ಇತಿ** ತಸ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಂ।

೨೦. **ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ** ಕಾಮಾವಚರಸಞ್ಞಿತಂ **ಇದಂ** ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ। ದಸಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುವಸೇನೇವ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾ ಏವ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಫಲಾನಿಸಂಸಾನಂ ವತ್ಥೂನಿ ಕಾರಣಾನೀತಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ, ತೇಸಂ ವಸೋ, ತೇನ ಪವತ್ತತಿ।

೨೧. ದಾನಂ ಸೀಲಂ ಭಾವನಾ ಪತ್ತಿದಾನಂ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಅನುಮೋದನಾ ದಿಟ್ಠಿಜುಭಾವೋ **ಸಂಸುತಿ** ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಞ್ಚ **ಅಪಚಾಯೋ** ಅಪಚಾಯನಂ, ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಏವ ವತ್ಥೂನಿ ಪುಞ್ಞವತ್ಥೂನಿ, ತೇಸಂ ಪಭೇದೋ **ಪುಞ್ಞವತ್ಥುಪ್ಪಭೇದೋ ಞೇಯ್ಯೋ** ಪಣ್ಡಿತೇನ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ।

೨೨-೩. **ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಙ್ಗಹಂ ದಾನೇ** ಪತ್ತಿದಾನಾನುಮೋದನಾ ದಾನೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಾಪಚಾಯನಾ ಸೀಲಮಯೇ ಪುಞ್ಞೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಂ ದಿಟ್ಠಿಉಜುಕಾ ಭಾವನಾಮಯೇ ಪುಞ್ಞೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ದಸ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಪಿ ಚ ತೀಣಿ ಏವ ಸಮ್ಭೋನ್ತಿ।

೨೪. **ಸಬ್ಬಾನುಸ್ಸತಿಪುಞ್ಞಞ್ಚ ಪಸಂಸಾ ಸರಣತ್ತಯಂ** ರತನತ್ತಯಗುಣಪಸಂಸಾ ಚ ಏತೇ ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಙ್ಗಹಪಾಪುಣೇ **ಸಂಸಯೋ** ಸನ್ದೇಹೋ ನತ್ಥಿ।

೨೫. **ಪುರಿಮಾ ಚೇತನಾ** ತತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಪವತ್ತಾ ಚೇತನಾ, **ಮುಞ್ಚಚೇತನಾ** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ಚೇತನಾ, **ಪರಚೇತನಾ** ಪಚ್ಛಾಕಾಲೇ ಪವತ್ತಾ ಚೇತನಾ, ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಚೇತನಾ ದಾನಮಯೇ ಪುಞ್ಞೇ ಹೋನ್ತಿ। **ಏವನ್ತಿ** ಯಥಾ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಚೇತನಾ ದಾನಮಯೇ ಪುಞ್ಞೇ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ತಥಾ ದಾನಮಯಪುಞ್ಞತೋ **ಸೇಸೇಸುಪಿ** ಸೀಲಮಯಭಾವನಾಮಯೇಸು ತಿಸ್ಸೋ ಚೇತನಾ ಪಣ್ಡಿತೋ **ದೀಪಯೇ** ಕಥೇಯ್ಯ।

**ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ ಯದಾ ಪನ ಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿಂ **ಆಗಮ್ಮ** ಪಟಿಚ್ಚ। **ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿನ್ತಿ** ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ದೇಸಕಾಲಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಾದಯೋ ಗಹಿತಾ। **ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸಹೇತುನ್ತಿ ಅಞ್ಞ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಸದ್ಧಾಬಹುಲತಾವಿಸುದ್ಧಿದಿಟ್ಠಿತಾಕುಸಲಕಿರಿಯಾನಿಸಂಸದಸ್ಸಿತಾಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಕತಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। **ಅತ್ಥಿ ದಿನ್ನಂ** ದಾನಸ್ಸ

ಫಲಂ ಅತ್ಥಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅತ್ಥಿಹುತಾದಯೋ ಗಹಿತಾ। **ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ**ತಿ ಪುರತೋ ಕತ್ವಾ। **ಪರೇಹಿ ಅನುಸ್ಸಾಹಿತೋ** ಅಚೋದಿತೋ ದಾನಾದೀನಿ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರೋತಿ। **ದಾನಾದೀನೀ**ತಿ ವಚನೇನ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತದಾನಚೇತನಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ತದಾ **ಅಸ್ಸ** ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ। ಸಙ್ಖರಣಂ ಸಙ್ಖಾರೋ, ನತ್ಥಿ ಸಙ್ಖಾರೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅಸಙ್ಖಾರೋ, ತಂ ಏವ **ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ,** ಅಪ್ಪಯೋಗನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ ವುತ್ತನಯೋ ನಾಮ "ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿ"ನ್ತಿ ವಚನಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನತ್ಥೇ ಸಙ್ಖರೋತೀತಿ **ಸಙ್ಖಾರೋ** ನಾಮ ಅತ್ತನೋ ವಾ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸ ಅಧಿವಚನಂ, ಪರಸ್ಸ ವಾ ಪವತ್ತಪುಬ್ಬಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸ ಅಧಿವಚನಂ। ಅಯಮಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಾ ಯೋ "ದಾನಾದೀನಿ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಸಮುಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ನಾಕಾಸಿ, ಪಚ್ಛಾ ಅತ್ತನೋ ಪುಬ್ಬಚೇತನಾಯ ಉಸ್ಸಾಹಿತೋ ಕರೋತಿ, ತದಾ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ ಹೋತಿ, ಅತ್ತನೋ ಪುಬ್ಬಪ್ಪಯೋಗೇನ ಸಹ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಟಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನೇನ** ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾ ಸೀಲಾದೀಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಿ ಜಾನನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಏತಾಯಾತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿ, ತಾಯ ದಸ್ಸನಂ ಪಟಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನಂ, ತೇನ। ಜಾತೋ ಪರಿಚಯೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಜಾತಪರಿಚಯಾ। ಸಹಸಾ**ತಿ ವೇಗೇನ। **ಚತೂಸುಪಿ ವಿಕಪ್ಪೇಸು** ದಸ್ಸೇಯ್ಯ।

೧೯. **ದಸಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯಾದೀನಂ ವಸೇನ ಚ ಬಹೂನಿಪಿ ಭವನ್ತಿ** ಏತಾನಿ ಪನ ಚಿತ್ತಾನಿ ದಸಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾದೀನಂ ವಸೇನಪಿ ಬಹೂನಿಪಿ ಭವನ್ತಿ **ಇತಿ** ಏವಂ **ಪಕಾಸಯೇ** ಭಗವಾ ಪಕಾಸೇಯ್ಯ।

೧೭. ಸತ್ತರಸ ಸಹಸ್ಸಾನಿ, ದ್ವೇ ಸತಾನಿ ಅಸೀತಿ ಚ।
ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಾನಿ, ಭವನ್ತೀತಿ ವಿನಿದ್ದಿಸೇತಿ॥ -

ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಾನಿ ಸತ್ತರಸ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಸತಾನಿ ಚ ಅಸೀತಿ ಚ ಭವನ್ತಿ, **ಇತಿ** ವಚನಂ **ವಿನಿದ್ದಿಸೇ** ಆಚರಿಯೋ ಕಥೇಯ್ಯ।

ದಸಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯಾವತ್ಥು, ಛದ್ವಾರಾಧಿಪತೀಹಿ ಚ।
ಕಾಯಾದೀಹಿ ಚ ತೀಹೇವ, ಹೀನಾದೀಹಿ ಚ ತೀಹಿ ತು॥

**ದ್ವೀಸು ಭವೇಸು** ಕಾಮಭವರೂಪಭವೇಸು। **ಪಟಿಪದಾದಿಭೇದತೋ** ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಂ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಂ, ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಂ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಂ, ಸುಖಾಪಟಿಪದಂ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಂ, ಸುಖಾಪಟಿಪದಂ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಂ। **ರೂಪಾವಚರಭಾವನಾಪುಞ್ಞವಸಪ್ಪವತ್ತಂ** ರೂಪಾವಚರೇ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಭಾವನಾಪುಞ್ಞಸ್ಸ ವಸೇನ ಪವತ್ತಂ **ರೂಪಾವಚರೂಪಪತ್ತಿನಿಪ್ಫಾದಕಂ** ರೂಪಾವಚರೇ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ನಿಪ್ಫಾದಕಂ ಹೋತಿ।

**ಸವತ್ಥುಕಾವತ್ಥುಕಭೇದತೋ**ತಿ ಅರೂಪಾವಚರಂ ಯದಾ ಕಾಮರೂಪೇ ಜಾಯತಿ, ತದಾ ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಜಾಯತಿ, ಇತಿ ತಸ್ಮಾ ಸವತ್ಥುಕಂ ನಾಮ ಜಾತಂ। ಯದಾ ಅರೂಪೇ ಜಾಯತಿ, ತದಾ ಹದಯವತ್ಥುಂ ಅನಿಸ್ಸಾಯ ಜಾಯತಿ, ಇತಿ ತಸ್ಮಾ ಅವತ್ಥುಕಂ ನಾಮ ಜಾತಂ।

ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸ್ಸ **ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಂ** ಆರಮ್ಮಣಂ। ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಸ್ಸ **ತತ್ಥ ಪವತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಂ,** ತಸ್ಮಿಂ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೇ ಪವತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಸ್ಸ **ತಸ್ಸ ಅಪಗಮೋ** ತಸ್ಸ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸ್ಸ ಅಪಗಮೋ ಅಭಾವೋ ವೋಹಾರೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸ್ಸ **ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ** ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

ರೂಪೇ ಸಞ್ಞಾ **ರೂಪಸಞ್ಞಾ।** ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಗಹಿತಂ। **ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ** ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಸಮತಿಕ್ಕಮನೇನ। ಪಟಿಘೇ ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಸಙ್ಘಟ್ಟನೇ ಪವತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ। ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಾಸಂ

**ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ** ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ **ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ** ಅತ್ಥಙ್ಗಮೇನ। ನಾನಾ ಅತ್ತಾ ಸಭಾವೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ನಾನತ್ತಂ, ಆರಮ್ಮಣಂ, ನಾನತ್ತೇ ನಾನಾಸಭಾವೇ ಪವತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾ **ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ,** ನಾನಾ ಅತ್ತಾ ಸಭಾವೋ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ ವಾ ನಾನತ್ತಾ, ಸಾಯೇವ ಸಞ್ಞಾ **ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ,** ಕಾಮಾವಚರಸಞ್ಞಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಾಸಂ **ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ** ಅಮನಸಿಕಾರೇನ।

**ನಿಯತಾನಿಯತವತ್ಥುಕಭೇದತೋ**ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ನಿಯತವತ್ಥುಕೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಕಾಮರೂಪೇಸುಯೇವ ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ಇತರೇ ಪನ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ಅನಿಯತವತ್ಥುಕಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಕಾಮರೂಪೇಸು ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಜಾಯನ್ತಿ, ಅರೂಪೇ ಹದಯವತ್ಥುಂ ಅನಿಸ್ಸಾಯ ಜಾಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನಿಯತವತ್ಥುಕಾ। **ತೀಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇಹೀ**ತಿ ಸುಞ್ಞತಅನಿಮಿತ್ತಅಪ್ಪಣಿಹಿತಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ತೀಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇಹಿ।

ಯಸ್ಸ ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಸಂಯೋಜೇನ್ತಿ ಬನ್ಧನ್ತೀತಿ ಸಂಯೋಜನಾ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಾಯೇವ ಸಂಯೋಜನಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಸಂಯೋಜನಾ, ತೇಸಂ ಪಹಾನಂ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಂ, ತಂ ಕರೋತೀತಿ **ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಸಂಯೋಜನಪ್ಪಹಾನಕರಂ,** ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ। ಮಾನೋಪಿ ಏಕದೇಸತೋ ಅಪಾಯಗಾಮಿಕೋಯೇವ ಪಹಿಯ್ಯತೇ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ನಿಸ್ಸೇಸತೋ ನ ಪಹಿಯ್ಯತೇ। ಸೇಸಕಿಲೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಪನ ಏಕದೇಸತೋಪಿ ಅಪಾಯಗಾಮಿಕಮ್ಪಿ ನ ಪಹಿಯ್ಯತಿ। ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ ರಾಗದೋಸಮೋಹಾನಂ ತನುತ್ತಕರಂ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ನಾಸಿತಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪಹಾನಂ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ? ಪಠಮಮಗ್ಗತೋ ದುತಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಮಹನ್ತತ್ತಾ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ನಾಸಿತಾ ಸಂಯೋಜನಾ ದುತಿಯಮಗ್ಗೇನ ನಾಸಿತಾತಿ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಇತಿ ಯಸ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತಂ। ತತಿಯಚತುತ್ಥಮಗ್ಗೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಏತ್ಥ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತೇ। **ಏಕೇಕ**ನ್ತಿ ವಿಚ್ಛಾವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಮಗ್ಗಾನುರೂಪ**ನ್ತಿ ವಚನಂ ಪಠಮಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಠಮಫಲಞ್ಚ ಅನುರೂಪನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಪನತ್ಥಂ।

೧೮. **ಕಾಮೇ ಅಟ್ಠೇವ** ಕಾಮಾವಚರೇ ಅಟ್ಠ ಏವ ಚಿತ್ತಾನಿ, **ರೂಪೇ** ರೂಪಭವೇ **ಪಞ್ಚ** ಚಿತ್ತಾನಿ, ಅರೂಪಿಸು **ಚತ್ತಾರಿ** ಚಿತ್ತಾನಿ, **ಅನುತ್ತರಾನಿ** ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ, **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ **ಕುಸಲಾನಿ** ಚಿತ್ತಾನಿ ಏಕವೀಸತಿ ಹೋನ್ತಿ।

೧೯. **ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಪಗತೇನ ಸತಾ ಮುನಿನಾ** ಕುಸಲತೋ, ಅಕುಸಲತೋ ಚ ಅಪಗತೇನ ಸತಾ ಸತಿಸಮ್ಪನ್ನೇನ ಕುಸಲೇ **ಕುಸಲೇನ ಛೇಕೇನ ವಸಿನಾ** ಪಞ್ಚವಸೀಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೇನ **ಯಂ** ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ **ಚತುಭೂಮಿಗತಂ** ಚತೂಸು ಭೂಮೀಸು ಪವತ್ತಂ **ಸಕಲಂ** ಸಬ್ಬಂ **ಲಪಿತಂ** ಕಥಿತಂ, ತಂ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ **ಮಯಾಪಿ** ಬುದ್ಧದತ್ತಾಚರಿಯೇನ **ಲಪಿತಂ** ಕಥಿತಂ।

**ನಿಯತಾನಿಯತವತ್ಥುವಸೇನಾ**ತಿ ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತದ್ವಯಂ ಕಾಮೇಯೇವ ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಜಾಯತಿ, ಅಞ್ಞಭೂಮೀಸು ನ ಜಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಯತವತ್ಥುಕಂ ಹೋತಿ। ಇತರಾನಿ ಪನ ಅಕುಸಲಾನಿ ಕಾಮರೂಪೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಾಲೇ ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಜಾಯನ್ತಿ, ಅರೂಪೇ ಹದಯವತ್ಥುಂ ಅನಿಸ್ಸಾಯ ಜಾಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನಿಯತವತ್ಥುಕಾನಿ, ತೇನ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಾಜನಕವಸೇನ ಚಾ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ನ ಜನೇತಿ। ಯದಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇಯ್ಯ, ಅಪಾಯೇಸುಯೇವ ಜನೇಯ್ಯ। ಕಸ್ಮಾ? ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಏಕದೇಸತೋ ಅಪಾಯಗಾಮಿಕಮ್ಪಿ ನ ಜಹಿತಂ, ಸಬ್ಬಂ ನ ಜಹಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋಪಿ ಮಗ್ಗೋ ಅಪಾಯಗಾಮೀ ನ ಹೋತಿ। ಅಞ್ಞೇ ಪನ ಕಿಲೇಸಾ ಏಕದೇಸವಸೇನ ಅಪಾಯಗಾಮಿಕಾ ಜಹಿತಾ, ತೇನ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನಾತಿ ತಸ್ಮಾ ನ ಜನೇತಿ। ಏಕಾದಸವಿಧಂ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇತಿ, ತೇನ।

**ದಿಟ್ಠಮಙ್ಗಲಾದೀನೀ**ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸುತಮಙ್ಗಲಾದೀನಿ ಗಹಿತಾನಿ। **ಸಾರತೋ** ಉತ್ತಮತೋ **ಪಚ್ಚೇ**ತಿ ಸದ್ದಹತಿ। ಸಭಾವತಿಕ್ಖೇನ ಸಭಾವೋ ತಿಕ್ಖೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಸಭಾವತಿಕ್ಖಂ, ತೇನ **ಸಭಾವತಿಕ್ಖೇನ।**

**ಅಸ್ಸ ಪನ** ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ **ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಸು** ಅಕುಸಲಕಮ್ಮೇಸು ತಿಕ್ಖಪ್ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ಮನ್ದಪ್ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

**ತಸ್ಸ** ಮೋಮೂಹಸ್ಸ।

**ದುಕ್ಖವಿಸೇಸಸ್ಸ** ದುಕ್ಖನಾನತ್ತಸ್ಸ।

೩೦. ಲೋಭಮೂಲವಸೇನ **ಅಟ್ಠ ಚಿತ್ತಾನಿ**, ದೋಸಮೂಲವಸಾ **ದುವೇ ಚಿತ್ತಾನಿ**, ಮೋಹಮೂಲವಸೇನ **ದ್ವೇ ಚಿತ್ತಾನಿ। ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಅಕುಸಲಾನಿ ದ್ವಾದಸಪ್ಪಕಾರಾನಿ **ಸಿಯುಂ** ಭವೇಯ್ಯುಂ।

೩೧. **ಯಂ ಪಾಪಮಾನಸಂ** ಯಂ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಂ **ಪಾಪಾಪಾಪೇಸು** ಪಾಪಅಪಾಪೇಸು ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಸು **ಅಪಾಪೇನ** ಅಪ್ಪವತ್ತೇನ ಪಾಪಾಪಾಪಪ್ಪಹೀನೇನ **ವುತ್ತಂ** ಈರಿತಂ ಕಥಿತಂ, **ತಂ ಪಾಪಮಾನಸಂ** ತಂ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಮಯಾ **ಸಮುದಾಹಟಂ** ಕಥಿತಂ।

**ಯಥಾ ಪನಸ್ಸ** ಯಥಾ ಪನ ಅಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕುಸಲಂ **ದಾನಾದಿವಸೇನ** ದಾನಾದೀನಂ ದಸಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಂ ವಸೇನ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತತಿ, **ಇದಂ** ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ ತಥಾ **ನ** ಪವತ್ತತಿ। **ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ **ಇದಂ** ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ **ಪರಿತ್ತಧಮ್ಮಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು** ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮನ್ತೋಗಧೇಸು ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತತಿ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ವಿಸೇಸೇ ಅಸತಿಪಿ ಕುಸಲಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮತೋ ಅಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ನಾನತ್ತೇ ಅಸತಿಪಿ ಇದಂ ವಿಪಾಕಂ **ಆದಾಸತಲಾದೀಸು** ಧಮ್ಮಜಾತೇಸು ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಯ ನಿರುಸ್ಸಾಹಂ। ಅಯಮಸ್ಸಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯಥಾ ಆದಾಸತಲೇ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ಮುಖೇ ಚಲಿತೇ ಚಲತಿ, ಅಚಲಿತೇ ನ ಚಲತಿ, ಮುಖಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವಿನಾ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ಕುಸಲಕಾರಣಾ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಞ್ಞಂ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥಿ, ನಿರುಸ್ಸಾಹಂ ವಿಪಾಕಂ।

೩೨. **ಕಾಮಾವಚರದೇವಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಇಮೇ** ಅಟ್ಠ ಮಹಾವಿಪಾಕಾ **ದುಹೇತುಕತಿಹೇತುಕಾನಂ** ಕಾಮಾವಚರದೇವಾನಂ, ಮನುಸ್ಸಾನಞ್ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಭವನ್ತಿ।

೩೩-೪. **ತತೋ** ಪರಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ಯಾವತಾಯುಕಂ ಭವಙ್ಗಂ ಹುತ್ವಾ **ಬಲವಾರಮ್ಮಣೇ** ಅತಿಮಹನ್ತವಿಭೂತಾರಮ್ಮಣೇ ತದಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಹುತ್ವಾ ತತೋ ಪರಂ ಮರಣಕಾಲಸ್ಮಿಂ ಚುತಿ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ , **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು **ವಿಪಚ್ಚನ್ತಿ** ವಿಪಾಕಭಾವೇನ ಜಾಯನ್ತಿ।

೩೫. ಸಭೂಮಿಕುಸಲೇಹೇವ **ಮಹಾಪಾಕಾ** ಸಮಾ ವಿನಾ ಮಹಾಪಾಕಾ **ಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ** ಕಮ್ಮಕಾರಣಂ ವಿನಾ, ಕಮ್ಮಞ್ಚ ಮಹಾಪುಞ್ಞಾನಂ ಕಿರಿಯವತ್ಥುಕಂ **ವಿನಾ** ವಜ್ಜೇತ್ವಾ **ಸಭೂಮಿಕುಸಲೇಹೇವ** ಅತ್ತನೋ ಭೂಮಿಯಂ ಪವತ್ತೇಹಿ ಕುಸಲೇಹಿ ಏವ **ಸಮಾ** ಸದಿಸಾ। ಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ ನಾಮ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ, ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ, ಭವಙ್ಗಸಙ್ಖಾತಂ ಮನೋದ್ವಾರಂ, ಇತಿ ತಿವಿಧಂ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ ಕಮ್ಮಕಾರಣಂ। ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಅಟ್ಠಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ।

೩೬. **ಪಾಕಾ** ಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನತ್ತಾ ಚ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಞ್ಞತ್ತಿಯೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಸರೂಪೇಕಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ "ವಿಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಾ ಜನೇನ್ತೀತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಾ, ನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಾ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಾ, ತೇಸಂ ಭಾವೋ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ **ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನತ್ತಾ** ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಾನಂ ಅಜನಕತ್ತಾ ಮನೋದ್ವಾರಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಸ್ಸ ವಸೇನ ಚ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ **ಅವಿಪಾಕಸಭಾವತೋ** ಚ ಅಕಮ್ಮಭಾವತೋ ಚ **ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ ಚೇವ** ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುವಸೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ ಚೇವ ಪುಞ್ಞೇಹಿ **ನೋ ಸಮಾ** ಅಸದಿಸಾ।

೩೭-೯. **ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಹಿ ತೇಸಮೇಕನ್ತತೋ** ತೇಸಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಏಕನ್ತತೋ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಕಾಮಾವಚರಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ **ತೇಸು** ವಿಪಾಕೇಸು ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಕಾರಮ್ಮಣಾ **ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಕದಾಚಿ** ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ ನ ಜಾಯನ್ತಿ, **ತಥಾ** ಏವಂ ತಿಸ್ಸೋ ಪನ ವಿರತಿಯೋ **ಏತೇಸು** ವಿಪಾಕೇಸು ನ ಜಾಯನ್ತಿ, **ಹಿ** ಕಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ ನ ಜಾಯನ್ತಿ, ಪಞ್ಚ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾ **ಕುಸಲಾತಿ** ಕುಸಲಾ ನಾಮಾತಿ ಸತ್ಥುನಾ ವುತ್ತಾ ಯಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ, ತಸ್ಮಾ ನ ಜಾಯನ್ತಿ। **ತಥಾಧಿಪತಿನೋಪೇತ್ಥ ತಥಾ** ಏವಮೇವ ಚತ್ತಾರೋ **ಅಧಿಪತಿನೋಪಿ** ಏತೇಸು ವಿಪಾಕೇಸು ನ ಸನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ? **ಛನ್ದಾದೀನಿ** ಧಮ್ಮಜಾತಾನಿ ಪುರೇತರಂ ಕತ್ವಾ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ನ ಸನ್ತಿ, **ಇತಿ** ವಚನಂ **ವಿನಿದ್ದಿಸೇ** ಆಚರಿಯೋ ಕಥೇಯ್ಯ।

೪೦. **ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರವಿಧಾನಂ ಪನ ಪುಞ್ಞತೋ** ವಿಪಾಕೇಸು ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರವಿಧಾನಂ ಪುಞ್ಞತೋ ಕುಸಲತೋ ಆಗಮನವಸೇನ ಞೇಯ್ಯಂ। ತತ್ಥ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಮತೇನ ಮುಖೇ ಚಲಿತೇ ಆದಾಸತಲೇ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಚಲನಂ ವಿಯ ಅಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಅಸಙ್ಖಾರೋ ಹೋತಿ, ಸಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಸಸಙ್ಖಾರೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಆಗಮನವಸೇನ ಞೇಯ್ಯಂ। **ಪಚ್ಚಯತೋ ಚೇವ ಞೇಯ್ಯಂ** ತತ್ಥ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಮತೇನ ಬಲವನ್ತೇಹಿ ವಿಭೂತೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಅಸಙ್ಖಾರೋ ದುಬ್ಬಲೇಹಿ ಸಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ।

೪೧-೨. ಹೀನಾದೀನಂ ಪುಞ್ಞಾನಂ ವಿಪಾಕತ್ತಾ ಹೀನಾದಯೋ ವಿಪಾಕಾ **ಪುಞ್ಞವಾದಿನಾ** ಜಿನೇನ ಪರಿದೀಪಿತಾ ಭವನ್ತಿ, **ಇತಿ** ಏವಂ ಇಮಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪವತ್ತಂ ಇದಂ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಏಕನ್ತೇನ ಸವತ್ಥುಕಂ ಕಾಮಲೋಕಸ್ಮಿಂ ಜಾಯತೇ, **ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ** ಅಞ್ಞಾಸು ಭೂಮೀಸು ನ ಜಾಯತೇ।

**ವಿಞ್ಞಾಣಪಞ್ಚಕಂ ನಿಯತಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ರೂಪಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ, ನ ಸದ್ದಾದಯೋ। ಸೇಸತ್ತಯಂ ಯದಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಗಹಿತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ತದಾಸ್ಸ ರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಯದಾ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಗಹಿತಂ, ತದಾಸ್ಸ ಸದ್ದೋ ಆರಮ್ಮಣೋ ಹೋತಿ। ಯದಾ ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಗಹಿತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಕರೋನ್ತಿ, ತದಾಸ್ಸ ಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುದ್ವಯಂ ಯದಾ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ಛಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಅನಿಯತಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾಯ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಯಾ ಅಪಗಮೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಅಪಗಮಪದಟ್ಠಾನಂ,** ತಾಯ ಆವಜ್ಜನಂ ಕತ್ವಾ ಠಿತಾಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ ಕರೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಥಾಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ** ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಭಾವೇನ ಗಯ್ಹಾಕಾರಂ। **ಸನ್ತೀರಣಾದಿರಸಾ** ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣರಸಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತಾ ಪನ ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿರಸಾ, **ತಥಾಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ** ಸನ್ತೀರಣಾದಿಭಾವೇನ ಗಯ್ಹಾಕಾರಂ।

೪೩. **ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಸ್ಸ** ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಸೋಳಸ ವಿಪಾಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇತಿ ಯಂ ವಚನಂ ವುತ್ತಂ, **ತಂ** ವಚನಂ **ತಿಹೇತುಕಪುಞ್ಞಸ್ಸ** ಉಕ್ಕಟ್ಠಸ್ಸ ವಸೇನ ಆಚರಿಯೋ **ಪರಿದೀಪಯೇ।** ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಛನ್ದಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾದೀನಂ ವಸೇನ ಉಕ್ಕಟ್ಠತಿಹೇತುಕಕುಸಲಂ ಕಾಮಸುಗತಿಯಂ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾ ಪವತ್ತೇ ಅಟ್ಠ ಅಹೇತುಕಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ, ಅಟ್ಠ ಮಹಾಕುಸಲವಿಪಾಕಾನೀತಿ ಸೋಳಸ ಪಾಕಾನಿ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ।

೪೪. ಕುಸಲಾನುಗತಂ ಕತ್ವಾ ಭಾಜಿತಂ ಕಿಂ ಮಹಗ್ಗತಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ **ಕುಸಲಾನುಗತಂ** ಕುಸಲಂ ಅನುಗತಂ ಕತ್ವಾ ಮಹಗ್ಗತಕುಸಲಚಿತ್ತೇನ ಸಮಾನಂ ಕತ್ವಾ ಭಗವತಾ **ಭಾಜಿತಂ** ದೇಸಿತಂ। **ಕಿಂ** ಕೇನ ಕಾರಣೇನ? **ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಂವ** ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ಇವ ಅಸಮಾನಫಲಂ ನತ್ಥಿ **ಯತೋ** ಯಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ, ತಸ್ಮಾ ವಿಪಾಕಂ ಕುಸಲಾನುಗತಂ ಕತ್ವಾ ಭಗವತಾ ಭಾಜಿತಂ ದೇಸಿತಂ। **ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಂವಾತಿ** ಯಥಾ ಅಟ್ಠವಿಧೇಸು ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೇಸು ಉಕ್ಕಟ್ಠತಿಹೇತುಕಕುಸಲಂ

ಕಾಮಸುಗತಿಯಂ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾ ಪವತ್ತೇ ಸೋಳಸ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ, ತಿಹೇತುಕಓಮಕಞ್ಚ ದುಹೇತುಕಉಕ್ಕಟ್ಠಞ್ಚ ಕಾಮಸುಗತಿಯಂ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾ ಪವತ್ತೇ ತಿಹೇತುಕವಿರಹಿತಾನಿ ಅಹೇತುಕದುಹೇತುಕಸಙ್ಖಾತಾನಿ ವಿಪಾಕಾನಿ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ, ದುಹೇತುಕಓಮಕಂ ಪನ ಕಾಮಸುಗತಿಯಂ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾ ಪವತ್ತೇ ಅಟ್ಠ ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನಿ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ, ಏವಂ ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಂ ಅಸಮಾನಫಲಂವ ಹೋತಿ।

೪೫. ಗಜಾದೀನಂ ಛಾಯಾ ಗಜಾದಿಸದಿಸಾ ಹೋತಿ ಯಥಾ, ಏವಂ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಂ **ಸಬ್ಬಥಾ** ಸಬ್ಬಪಕಾರೇನ ಅತ್ತನೋ ಕುಸಲೇಹೇವ ಸಮಾನಂ ಹೋತಿ।

೪೬-೭. **ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಂವ ನಾಪರಾಪರಿಯವೇದನಂ** ಇದಂ ಮಹಗ್ಗತಕುಸಲಂ ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಂವ ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನಂ ಅಪರಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಫಲದಾಯಕಂ **ನ ಹೋತಿ**, ಝಾನಾ ಅಪರಿಹೀನಸ್ಸ **ಭವಗಾಮಿನೋ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಗಾಮಿನೋ ಸತ್ತಸ್ಸ ಕುಸಲಾನನ್ತರಂಯೇವ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಇತಿ ಚ ಞಾಪನತ್ಥಂ **ಏತಸ್ಸ** ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಸ್ಸ **ಕುಸಲಾನುಗತಂ** ಕುಸಲಾನುಗಮನಂ ಭಗವತಾ **ಕತಂ**।

೪೮. **ಏತ್ಥ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕೇ ಪಟಿಪದಾಕ್ಕಮೋ ತೇಸಞ್ಚ ಹೀನಾದೀನಂ ಭೇದತೋ **ಝಾನಾಗಮನತೋ** ಮಹಗ್ಗತಕುಸಲಝಾನಸ್ಸ ಆಗಮನವಸೇನ **ವಿಭಾವಿನಾ** ಪಣ್ಡಿತೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೪೯. ಏತ್ಥ ವಿಪಾಕೇ ಛನ್ದಾದಿ**ಅಧಿಪತೀನಂ** ಅಭಾವೋ, ಅಯಮೇವ ವಿಸೇಸತೋ ಕುಸಲತೋ ಅಯಂ ಏವ ವಿಸೇಸೋ, ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಪಕಾರಂ ಅವಿಸೇಸೇನ ಕುಸಲೇನ ಸಮಂ **ಮತಂ** ಕಥಿತಂ ಭಗವತಾ।

೫೦. **ಸುಞ್ಞತಂ ಅನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ, ತಥಾಪಣಿಹಿತನ್ತಿಪಿ** ಸುಞ್ಞತಂ ಅನತ್ತಾ, ಅನಿಮಿತ್ತಂ ಅನಿಚ್ಚಂ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಂ ದುಕ್ಖಂ **ಇತಿ** ಏತಾನಿ ತೀಣಿ ನಾಮಾನಿ **ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರೇ** ಚತುಬ್ಬಿಧಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರೇ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ **ಫಲೇ** ಹೋನ್ತಿ।

೫೧. **ಲಬ್ಭನ್ತಿ ಪರಭಾಗಸ್ಮಿಂ** ಮಗ್ಗಾನನ್ತರೇ ಪವತ್ತಫಲತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ **ವಳಞ್ಜನಫಲೇಸು** ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನಕಾಲೇಸು ಏತಾನಿ ತೀಣಿ ನಾಮಾನಿ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೇ, ಫಲೇಹಿ **ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನೇವ** ಅನತ್ತಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಸಙ್ಖಾತಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ವಸೇನ ಏವ ತಾನಿ ತೀಣಿ ನಾಮಾನಿ ಲಬ್ಭರೇ ಫಲೇಹಿ ಲಬ್ಭನ್ತೇ।

೫೨. **ಹೋನ್ತಿ ಸಾಧಿಪತೀನೇವ ಲೋಕುತ್ತರಫಲಾನಿ ತು** ಏಕನ್ತತೋ ಸಾಧಿಪತೀನಿ ಏವ ಹೋನ್ತಿ, ಲೋಕುತ್ತರಫಲಾನಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ವಿಪಾಕೇ ಅಧಿಪತೀ ನತ್ಥಿ।

೫೩. ಮಗ್ಗೋ ಅತ್ತನೋ ಮಗ್ಗಭಾವೇನ ಮಗ್ಗೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚತೇ ಭಗವತಾ। ಫಲಂ **ಮಗ್ಗಂ ಉಪಾದಾಯ** ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗಂ ನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ ಮಗ್ಗೋ ನಾಮ **ಇತಿ** ವಚನಂ ವುಚ್ಚತೇ ಭಗವತಾ।

೫೪. **ಇಮೇ** ಸತ್ತ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾ। ಗಾವೋ ಚರನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಗೋಚರೋ, ತಸ್ಸದಿಸತ್ತಾ ಗೋಚರೋ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ಅನಿಟ್ಠೋ ಚ ಅನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೋ ಚ ಅನಿಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾ, ತೇಯೇವ ಗೋಚರೋ ಅನಿಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಗೋಚರೋ, ತಸ್ಮಿಂ **ಅನಿಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಗೋಚರೇ ವತ್ತರೇ** ವತ್ತನ್ತಿ। **ಸುಖಾದಿತ್ತಯಯುತ್ತಾ ತೇ** ತೇ ಅಟ್ಠ ಅಹೇತುಕಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ಸುಖಾದಿತ್ತಯಯುತ್ತಾ ಸುಖಸೋಮನಸ್ಸಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಹಿ ಸಹಗತಾ। **ದುಕ್ಖುಪೇಕ್ಖಾಯುತಾ ಇಮೇ** ಇಮೇ ಸತ್ತ ಅಹೇತುಕಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ದುಕ್ಖುಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಹಿ ಸಹಗತಾ।

೫೫. ಏವಂ ಛತ್ತಿಂಸಧಾ ಪಾಕಂ ಪಾಕಸಾಸನಪೂಜಿತೋ ಸುಗತೋ। ಕಿಂ ವಿಸಿಟ್ಠೋ? ಪಾಕಂ ನಾಮ ಅಸುರಂ, ತಂ ಸಾಸತಿ, ಪಾಕೇನ ಅತ್ತನೋ ಪುಞ್ಞಫಲೇನ ದೇವೇ ಅನುಸಾಸತೀತಿ ವಾ ಪಾಕಸಾಸನೋ, ಕೋ ಸೋ? ಸಕ್ಕೋ। ತೇನ ಪಾಕಸಾಸನೇನ ಪೂಜಿತೋ **ಸವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕೇಸು** ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯೇಸು **ಕುಸಲೋ** ಛೇಕೋ **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ **ಪಾಕಂ** ಚಿತ್ತಂ ಛತ್ತಿಂಸಪ್ಪಕಾರಂ **ಅಬ್ರವಿ** ಅವೋಚ।

**ಅನುಳಾರೇಸೂತಿ** ಖುದ್ದಕೇಸು। **ತಥಾಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ** ಛಳಾರಮ್ಮಣವಿಜಾನನಗಯ್ಹಾಕಾರಾ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಗತಿ ವಿಯ ಗತಿ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಗತಿಕಾ**।

೫೬. **ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಾನಟ್ಠ , ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಿ ಚ** ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಿ ಚ, ಕ್ರಿಯತೋ ಪನ ಪಞ್ಚ **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಹಾಸಚಿತ್ತಾನಿ ತೇರಸ।

೫೭. **ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಹಸನ್ತೇತ್ಥ** ಏತ್ಥ ಏತೇಸು ತೇರಸಚಿತ್ತೇಸು ಪುಥುಜ್ಜನಾ ಪನ ಅಟ್ಠಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಹಸನ್ತಿ । **ಸೇಖಾ** ಸತ್ತ ಅರಿಯಾ ಛಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಹಸನ್ತಿ। **ಅಸೇಖಾ** ಖೀಣಾಸವಾ **ಪಞ್ಚಹಿ** ಚಿತ್ತೇಹಿ ಹಸನ್ತಿ।

**ಕುಸಲಾನಿ** ಪನ ರೂಪಾರೂಪಕುಸಲಾನಿ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಇಮಾನಿ** ರೂಪಾರೂಪಕಿರಿಯಾನಿ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಭಾವನಾಯೇವ ಕಾರೋ ಭಾವನಾಕಾರೋ, ತಸ್ಸ ವಸೋ ಭಾವನಾಕಾರವಸೋ, ತೇನ ಪವತ್ತಾನಿ। **ತಾನಿ** ರೂಪಾರೂಪಕುಸಲಾನಿ ಭಾವನಾಪುಞ್ಞವಸಪ್ಪವತ್ತಾನಿ ಭಾವನಾಕುಸಲವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಿ। **ಇಮೇಸಂ** ರೂಪಾರೂಪಕಿರಿಯಾನಂ **ತೇಸಞ್ಚ** ರೂಪಾರೂಪಕುಸಲಾನಂ ಅಯಮೇವ ವಿಸೇಸೋ।

೫೮-೯. **ಯಾ ಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲಸ್ಮಿಂ, ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾ ಪನ** ಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲಸ್ಮಿಂ ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವಟ್ಠಿತೇನ ಯೋಗಿನಾ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾ **ಯಾ** ರೂಪಾರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿ, **ಸಾ** ರೂಪಾರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿ ಸೋ ಯೋಗೀ **ಖೀಣಾಸವೋ ಭಿಕ್ಖು** ಹುತ್ವಾ **ನಂ** ರೂಪಾರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಂ **ಯಾವ** ಯತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜತೇ, **ತಾವ** ತತ್ತಕೇನ ಕಾಲೇನ ತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಭಿಕ್ಖುನೋ **ಕುಸಲಾ ಏವ** ರೂಪಾರೂಪಕುಸಲಾ ಏವ ಹೋತಿ। ಖೀಣಾಸವೇನ **ಸಾ** ರೂಪಾರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿ **ಸಚೇ** ಯದಿ **ಸಮಾಪನ್ನಾ** ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಾ, **ಕ್ರಿಯಾ** ರೂಪಾರೂಪಕಿರಿಯಾ ಹೋತಿ।

೬೦. **ಏಕಾದಸವಿಧಂ ಕಾಮೇ** ಕಾಮಾವಚರೇ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ಏಕಾದಸವಿಧಂ, **ರೂಪೇ** ರೂಪಾವಚರೇ ಪಞ್ಚ, ಅರೂಪಿಸು ಚತ್ತಾರಿ ಇತಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ವೀಸತಿ।

೬೧. **ಲೋಕುತ್ತರಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಂ, ಪನ ಕಸ್ಮಾ ನ ವಿಜ್ಜತಿ?** ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕತ್ತಾ ನ ವಿಜ್ಜತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಚತುಮಗ್ಗಟ್ಠೋ ಖೀಣಾಸವೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಮೇವ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಮಗ್ಗೋಪಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕೋ ಯದಿ ಚಿತ್ತಂ ಬಹುಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಂ, ಫಲಸಮಙ್ಗಿನೋ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸಪಿ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ ಭವೇಯ್ಯ, ಏವಂ ಸತಿ ಲೋಕುತ್ತರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೬೨. **ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿವಿಭಾಗದೇಸಕೋ** ಕರಣಂ ಕ್ರಿಯಂ, **ಕ್ರಿಯಂ** ನಾಮ ವಿನಯಪರಿಯಾಯೇನ ಅಕತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಕರಣಂ, ನ ಕರಣಂ ಅಕ್ರಿಯಂ, **ಅಕ್ರಿಯಂ** ನಾಮ ವಿನಯಪರಿಯಾಯೇನ ಕತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಕರಣಂ, ಆಪಜ್ಜನಂ ಆಪತ್ತಿ, ಕ್ರಿಯಾಯ ಕರಣೇನ ಆಪತ್ತಿ ಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿ, ಅಕ್ರಿಯಾಯ ಅಕರಣೇನ ಆಪತ್ತಿ ಅಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿ, ಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿ ಚ ಅಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿ ಚ ಕ್ರಿಯಾಪತ್ಯಾಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿಯೋ, ಏಕಸ್ಸ **ಆಪತ್ತಿ**-ಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ "ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಾಸಂ ವಿಭಾಗೋ ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿವಿಭಾಗೋ, ದೇಸೇತೀತಿ ದೇಸಕೋ, ತಸ್ಸ ದೇಸಕೋ **ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿವಿಭಾಗದೇಸಕೋ**। ಣ್ವು-ತು-ಪಚ್ಚಯೇಸು ಪರೇಸು ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ಛಟ್ಠೀ ಹೋತೀತಿ

ವದನ್ತಿ। ಜಿನೋ ಕಿಂ ವಿಸಿಟ್ಠೋ? ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿವಿಭಾಗದೇಸಕೋ **ಹಿತಾಹಿತಾನಂ ಸಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಾರತೋ** ಹಿತಸ್ಸ ಸಕ್ರಿಯಾಯ ರತೋ, ಅಹಿತಸ್ಸ ಅಕ್ರಿಯಾಯ ರತೋ, ಯಂ ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಂ, **ಕ್ರಿಯಂ** ನಾಮ ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಂ, **ಅಕ್ರಿಯಂ** ನಾಮ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ ಏಕೇ। ತಂ ನ। ಕಸ್ಮಾ? ಕುಸಲಾಧಿಕಾರೇ "ಕುಸಲಂ ಮುನಿನಾ ಲಪಿತಂ" ಅಕುಸಲಾಧಿಕಾರೇ "ಪಾಪಮಾನಸಂ ಪಾಪಾಪಾಪೇಸ್ವಪಾಪೇನ ವುತ್ತಂ" ವಿಪಾಕಾಧಿಕಾರೇ "ಪಾಕಂ ಸುಗತೋ ಅಬ್ರವೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ಕ್ರಿಯಾಧಿಕಾರೇ "ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ಅವೋಚಾ"ತಿ ವಚನಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬಾಭಾವತೋ। ತೇನ ವಾಸ್ಸ ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಂ,** ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಸಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಮೇವ ಸಾರತೋ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬೋ। ಯಂ ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಾಸಭಾವಂ **ಅವೋಚ** ದೇಸೇಸಿ, **ತಂ ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಂ** ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಸಭಾವಂ ಮಯಾ **ಸಮೀರಿತಂ,** ಸಮ್ಮಾ ಪಕಾರೇನ ಈರಿತಂ ಕಥಿತಂ।

**೬೪. ಏಕೂನನವುತಿ ಸಬ್ಬೇ, ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಮಹೇಸಿನಾ** ಲೋಕುತ್ತರೇ ಅಟ್ಠ ಕತ್ವಾ ಏಕೂನನವುತಿ ಸಬ್ಬೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ **ಮಹೇಸಿನಾ** ತಥಾಗತೇನ **ಸಮಾಸತೋ** ಸಙ್ಖೇಪತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ।

**೬೫. ಪಿಟಕೇ ಅಭಿಧಮ್ಮಸ್ಮಿಂ, ಯೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಪಾಟವತ್ಥಿನೋ** ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇ ಪಟುನೋ ಭಾವೋ ಪಾಟವಂ, ತೇನ ಅತ್ಥೋ ಪಾಟವತ್ಥೋ, ಸೋ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ **ಪಾಟವತ್ಥಿನೋ,** ಛೇಕಭಾವತ್ಥಿಕಾ ಯೇ ಭಿಕ್ಖೂ, **ತೇಹಿ** ಭಿಕ್ಖೂಹಿ **ಅಯಂ** ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರೋ **ಉಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ** ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಚಿನ್ತಿತಬ್ಬೋ।

**೬೬. ಯೇ** ಜನಾ ತಸ್ಸಞ್ಞಾಸೇನ ತಂಸನ್ನಿಭೇನ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರೇನ **ಅಭಿಧಮ್ಮಮಹೋದಧಿಂ** ಮಹಾಸಾಗರಸನ್ನಿಭಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ತರನ್ತಿ, ತೇ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಪರಲೋಕಞ್ಚ ತರನ್ತಿ। **ಇತೀ**ತಿ ಪರಿಸಮಾಪನೇ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಚಿತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಠಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೨. ದುತಿಯೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

**ಚೇತಸಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ**

೯೭. **ಚಿತ್ತಾನನ್ತರಮುದ್ದಿಟ್ಠಾ , ಯೇ ಚ ಚೇತಸಿಕಾ ಮಯಾ** ಯೇ ಚ ಚೇತಸಿಕಾ ಚಿತ್ತಾನನ್ತರಂ ಮಯಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾ, ಇತೋ ಪರಂ ಇದಾನಿ **ತೇಸಂ** ಚೇತಸಿಕಾನಂ ವಿಭಾಜನಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ ಅಹಂ।

**ಇಮೇಸು ಪನ ಕರುಣಾಮುದಿತಾವಸೇನ ಭಾವನಾಕಾಲೇ ಕರುಣಾಪುಬ್ಬಭಾಗೋ ವಾ,** ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಾಯ ಕರುಣಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ, ಕರುಣಾತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕಾ ಕರುಣಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಮುದಿತಾಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ವಾ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಾಯ ಮುದಿತಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಏಕಾ ಮುದಿತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇಮಿನಾ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇನ ಯೋಗೀ ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಾದೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿರಮತಿ। **ರಮು**-ಧಾತು ಕೀಳಾಯಂ, **ವಿ**-ಸದ್ದೋ ವಿರಮಣತ್ಥೋ।

೯೮. **ಆದಿನಾ ಪುಞ್ಞಚಿತ್ತೇನ, ತೇತ್ತಿಂಸ ನಿಯತಾ ಮತಾ ಆದಿನಾ ಪುಞ್ಞಚಿತ್ತೇನ** ಪಠಮಮಹಾಕುಸಲಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ನಿಯತಾ **ತೇತ್ತಿಂಸ** ಚೇತಸಿಕಾ ಭಗವತಾ ಮತಾತಿ, ಅಥ ವಾ ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಅನಿಯತಾ **ಏಕೇನ** ಧಮ್ಮೇನ ಸಹ **ಚತುತ್ತಿಂಸ** ಧಮ್ಮಾ ಭವನ್ತಿ।

೯೯. **ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಮೇತ್ತಾ ಚ, ಉಪೇಕ್ಖಾ ಚ ನ ಉದ್ಧಟಾ ಏತ್ಥ** ಏತೇಸು ಯೇವಾಪನಕಧಮ್ಮೇಸು, ನಿದ್ಧಾರಣಂ, ಮೇತ್ತಾ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಚ **ಧಮ್ಮರಾಜೇನ** ಸತ್ಥುನಾ **ನ ಉದ್ಧಟಾ** ನ ವುತ್ತಾ ಕಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ।

೭೦. **ಅಬ್ಯಾಪಾದೇನ ಮೇತ್ತಾಪಿ** ಅಬ್ಯಾಪಾದೇನ ಮೇತ್ತಾ ಗಹಿತಾ, **ಉಪೇಕ್ಖಾತಿ** ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾಯ ಚ ಗಹಿತಾ **ಯಸ್ಮಾ** ಕಾರಣಾ, ತಸ್ಮಾ ಉಭೋಪೇತಾ ಭಗವತಾ ನ ಗಹಿತಾ।

೭೧. **ಕಸ್ಮಾ ಯೇವಾಪನಾ ಧಮ್ಮಾ, ಬುದ್ಧೇನಾದಿಚ್ಚಬನ್ಧುನಾ** ಸಬ್ಬೇ ತೇ **ಯೇವಾಪನಾ ಧಮ್ಮಾ** ಯೇವಾಪನನಾಮಕಾ ಪಾಳಿಯಂ ಸರೂಪೇನ ಏವ। ಬನ್ಧತಿ ಸ್ನೇಹೇನ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ಬನ್ಧು, ಆದಿಚ್ಚಸ್ಸ ಬನ್ಧು ಆದಿಚ್ಚಬನ್ಧು, ತೇನ **ಆದಿಚ್ಚಬನ್ಧುನಾ** ಬುದ್ಧೇನ **ನ ಚ ಉದ್ಧಟಾ** ನ ದೇಸಿತಾ।

೭೨. ಕಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ? **ಯಸ್ಮಾ ಅನಿಯತಾ ಕೇಚಿ** ಯೇವಾಪನಕಾ ಅನಿಯತಾ, **ಯಸ್ಮಾ** ಕಾರಣಾ **ರಾಸಿಂ** ದುಕವಗ್ಗಾದಿರಾಸಿಂ **ನ ಭಜನ್ತಿ** ನ ಸೇವನ್ತಿ, **ಯಸ್ಮಾ** ಕಾರಣಾ **ಕೇಚಿ** ಯೇವಾಪನಕಾ ದುಬ್ಬಲಾ, ತಸ್ಮಾ ಪಾಳಿಯಂ ಭಗವತಾ ನ ವುತ್ತಾ।

೭೩. **ಛನ್ದಾಧಿಮೋಕ್ಖಮುದಿತಾ ಮನಸಿ ಚ ಕಾರೋ,**

ಮಜ್ಝತ್ತತಾ ಚ ಕರುಣಾ ವಿರತಿತ್ತಯಞ್ಚ।
ಪುಞ್ಞೇಸು ತೇನ ನಿಯತಾನಿಯತಾ ಚ ಸಬ್ಬೇ,
ಯೇವಾಪನಾ ಮುನಿವರೇನ ನ ಚೇವ ವುತ್ತಾ॥

ಛನ್ದಾಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಮುದಿತಾ ಮನಸಿಕಾರೋ ಮಜ್ಝತ್ತತಾ ಕರುಣಾ ವಿರತಿತ್ತಯಞ್ಚ **ಪುಞ್ಞೇಸು**ಕುಸಲೇಸು ನಿಯತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಅನಿಯತಾ ಪಞ್ಚ ಸಬ್ಬೇ ಯೇವಾಪನಾ ನ ಚ ಏವ ತೇನ ಮುನಿವರೇನ ವುತ್ತಾ।

೭೪-೮೦. **ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಫಸ್ಸೋವ, ಪಠಮಂ ಸಮುದೀರಿತೋ ಏತ್ಥ** ಏತೇಸು ಚೇತಸಿಕೇಸು, ಜಾತಿನಿದ್ಧಾರಣಂ, ಫಸ್ಸೋವ ಪಠಮಂ **ಸಮುದೀರಿತೋ** ಕಥಿತೋ। ಕಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ? **ಕಿರ** ಮಯಾ ಸುತಂ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಠಮಂ ಅಭಿನಿಪಾತತ್ತಾ ಫಸ್ಸೋ ಪಠಮಂ ಸಮುದೀರಿತೋ, **ಫುಸಿತ್ವಾ ಪನ ಫಸ್ಸೇನ** ಫಸ್ಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ಫುಸಿತ್ವಾ ಯೋಗಿನೋ ವೇದನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಂ **ವೇದಯೇ,** ಸಞ್ಞಾಯ **ಸಞ್ಜಾನಾತಿ,** ಚೇತನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಂ **ಚೇತಯೇ। ಸಹಜಾತಾನಂ** ಚೇತಸಿಕಾನಂ ಫಸ್ಸೋವ **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ಮಹೇಸಿನಾ ಪಠಮಂ ವುತ್ತೋ। **ಹಿ** ಕಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ? ಯಸ್ಮಾ **ಬಲವಪಚ್ಚಯತ್ತಾ,** ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತೋ। **ಅಕಾರಣಮಿದಂ ಸಬ್ಬಂ, ಚಿತ್ತಾನಂ ತು ಸಹೇವ ಚ** "ಪಠಮಾಭಿನಿಪಾತತ್ತಾ"ತಿ ಚ "ಬಲವಪಚ್ಚಯತ್ತಾ"ತಿ ಚ **ಇದಂ ಸಬ್ಬಂ** ವಚನಂ **ಅಕಾರಣಂ** ಅಹೇತುಕಂ ಅಯುತ್ತಂ, ಕಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ? **ಚಿತ್ತಜಾನಂ** ಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಹಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ಚೇತಸಿಕಾನಂ **ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವೇನ** ಸಮಾನುಪ್ಪಾದಸಮಾನನಿರೋಧಸಮಾನಾಲಮ್ಬಣಸಮಾನವತ್ಥುಕಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿತೋ ಅಕಾರಣಂ ಅಯುತ್ತಂ। **ಅಯಂ ತು ಪಠಮುಪ್ಪನ್ನೋ, ಅಯಂ ಪಚ್ಛಾತಿ ನತ್ಥಿದಂ ಅಯಂ** ಧಮ್ಮೋ ಪಠಮುಪ್ಪನ್ನೋ, **ಅಯಂ** ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಛಾಕಾಲೇ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಇತಿ **ಇದಂ** ವಚನಂ ನತ್ಥಿ। ಬಲವಪಚ್ಚಯತ್ತೇಪಿ ಕಾರಣಂ ನ ಚ ದಿಸ್ಸತಿ। ದೇಸನಾಕ್ಕಮತೋ ಚೇವ ಪಠಮಂ ಸಮುದೀರಿತೋ **ಇಚ್ಚೇವಂ** ಇತಿ ಏವಂ ಇತಿ ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಪಠಮಂ ಸಮುದೀರಿತತಂ **ವಿಞ್ಞುನಾ** ವಿಭಾವಿನಾ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ, **ವಿಸೇಸತೋ** ವಿಸೇಸೇನ ಅಞ್ಞಥಾ ನ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ। **ನ ಚ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬೋಯಂ, ತಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಾಪರಕ್ಕಮೋ** ಯಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ ಅಯಂ ಪುಬ್ಬಾಪರಕ್ಕಮೋ ವಿಞ್ಞುನಾ **ನ ಚ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬೋ** ನ ಗವೇಸಿತಬ್ಬೋ, ಧಮ್ಮಾ ಏವ ವಚನತ್ಥಲಕ್ಖಣಾದೀಹಿ **ವಿಜಾನತಾ** ಪಣ್ಡಿತೇನ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಾ।

**ಇಟ್ಠಾಕಾರಾನುಭವನರಸಾ** ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾನುಭವನಕಿಚ್ಚಾ **ಸುಭೋಜನರಸಂ** ಅನುಭವನ್ತೋ **ರಾಜಾ ವಿಯ।** ಚೇತಸಿಕಅಸ್ಸಾದಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ಚೇತಸಿಕಪಸ್ಸದ್ಧಿಪದಟ್ಠಾನಾ।

**ಪಚ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾಣಕರಣರಸಾ** ಪಟಿಜಾನನಕಿಚ್ಚಾ **ವಡ್ಢಕಿಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞಾಣಕರಣಮಿವ** ವಡ್ಢಕಿನೋ ಸಕಿಂ ಸಞ್ಜಾನಿತ್ವಾಪಿ ದಾರುಹರೇಸು ಸುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಸಾರಣಂ ವಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಯಥಾಗಹಿತನಿಮಿತ್ತವಸೇನಾ**ತಿ ಯಥಾಪವತ್ತಿತನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ। ಮನಸಿ ಅಭಿನಿವೇಸಕರಣಂ ಗಯ್ಹಾಕಾರಾ।

**ಆಯೂಹನರಸಾ** ಪವತ್ತನಕಿಚ್ಚಸಾಧಕಾ। **ಮಹಾವಡ್ಢಕಿಆದಯೋ ವಿಯ** ಯಥಾ ಮಹಾವಡ್ಢಕೀ ಸಯಮ್ಪಿ ದಾರುಂ ತಚ್ಛತಿ, ಪರೇಪಿ ದಾರುಂ ತಚ್ಛಾಪೇತಿ, ಏವಂ ಸಯಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸನ್ದಹತಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಪಿ ಅಭಿಸನ್ದಹಾಪೇತಿ।

ಆಹನನಂ ಭುಸೋ ಹನನಂ, ಪರಿಯಾಹನನಂ ಸಮನ್ತಾ ಹನನಂ, ತಂ ರಸೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಆಹನನಪರಿಯಾಹನನರಸೋ।**

**ಆರಮ್ಮಣಾನುಮಜ್ಜನಲಕ್ಖಣೋ** ಆರಮ್ಮಣಪರಿಮದ್ದನಲಕ್ಖಣೋ।

**ಪಿನಯತೀತಿ ಪೀತಿ,** ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಿನಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾಯಚಿತ್ತ**ಫರಣರಸಾ।** ಉದಗ್ಗಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಓದಗ್ಯಂ, ತಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಓದಗ್ಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ।**

**ಸದ್ದಹನ್ತಿ** ವತ್ಥುತ್ತಯಂ ಸದ್ದಹನ್ತಿ। **ಅಕಾಲುಸಿಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ** ಅನಾವಿಲಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ। **ಸದ್ಧೇಯ್ಯವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನಾ** ಸದ್ದಹಿತಬ್ಬವತ್ಥುತ್ತಯಾಸನ್ನಕಾರಣಾ।

**ಅರಞ್ಞಗತಸುದೇಸಕೋ ವಿಯ** ಅರಞ್ಞೇ ಗತೋ ಮಗ್ಗಸುದೇಸಕೋ ವಿಯ।

**ಅತ್ತನಾ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಅವಿಗತಾನಂ ಚೇತಸಿಕಾನಂ। **ತೇಸನ್ತಿ** ತೇಸಂ ಚೇತಸಿಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। ಸನ್ತೇಪಿ ಚ **ತೇಸಂ** ಚೇತಸಿಕಾನಂ ಅನುಪಾಲನಲಕ್ಖಣಾದಿಮ್ಹಿ ವಿಧಾನೇ ಅತ್ಥಿಕ್ಖಣೇಯೇವ **ತಂ** ತೇಸಂ ಪಾಲೇತಬ್ಬಾನಂ ಚೇತಸಿಕಾನಂ

ಪವತ್ತಕ್ಖಣೇಯೇವ ತಂ ಜೀವಿತಂ **ತೇ ಧಮ್ಮೇ** ಪಾಲೇತಬ್ಬೇ ಚೇತಸಿಕೇ ಅನುಪಾಲೇತಿ। **ಉದಕಂ ವಿಯಾ**ತಿ ಯಥಾ ಉದಕಂ ಅತ್ತನಿ ಉಪ್ಪಲಾದೀನಿ ಅನುಪಾಲೇತಿ, ತಥಾ ಅನುಪಾಲನಲಕ್ಖಣಾದಿಮ್ಹಿ ವಿಧಾನೇ ಸನ್ತೇಪಿ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ಅನುಪಾಲೇತಿ, ವಿಜ್ಜಮಾನಕ್ಖಣೇವ ಅನುಪಾಲೇತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ಚ ಧಮ್ಮೇ ಅನುಪಾಲೇತಿ, **ಧಾತಿ ವಿಯ ಕುಮಾರಂ** ಅಞ್ಞಾಯ ಜನಿತಂ ಕುಮಾರಂ ರಕ್ಖನ್ತೀ ಧಾತಿ ವಿಯ, ಪರಸ್ಸ ಪುತ್ತಂ ಅಜ್ಝಾದಿನಾ ಧಾರೇತೀತಿ **ಧಾತಿ। ಸಯಂಪವತ್ತಿತಧಮ್ಮಸಮ್ಬನ್ಧೇನೇವ ಪವತ್ತತಿ** ಅತ್ತನಾ ಪವತ್ತಿತೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮ್ಪವತ್ತತಿ। **ನಿಯಾಮಕೋ ವಿಯ** ಯಥಾ ನಿಯಾಮಕೋ ಏಕನಾವಾಯ ವುತ್ಥೇಹಿ ಜನೇಹಿ ಸಹ ಪವತ್ತತಿ, ಭಙ್ಗತೋ ಉದ್ಧಂ ತಂ ಜೀವಿತಂ ನ ಪವತ್ತಯತಿ, ಅತ್ತನೋ ಚ ಅಭಾವಾ ಠಪಯಿತಬ್ಬಾನಂ ಚೇತಸಿಕಾನಞ್ಚ ಅಭಾವಾ, ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚೇತಸಿಕೇ ನ ಠಪೇತಿ ಸಯಂ ಭಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ, ವಟ್ಟಿಸ್ನೇಹೋ ಖೀಯಮಾನೋ ಪದೀಪಸಿಖಂ ನ ಕರೋತಿ ಯಥಾ।

**ಸೋಮ್ಮಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**ತಿ ಮುದುಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ, ಸೀತಲಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ ವಾ।

**ಕಾಯೋತಿ ಚೇತ್ಥ ವೇದನಾದಯೋ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ** ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ ಇಮೇ ಖನ್ಧಾ ಗಹಿತಾ।

**ನಿಮ್ಮದ್ದನರಸಾ**ತಿ ನಿಮ್ಮದ್ದನಕಿಚ್ಚಾ। **ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಅವೂಪಸಮತಾಉದ್ಧಚ್ಚಾದಿಕಿಲೇಸಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾ**ತಿ **ಆದಿ**ಗ್ಗಹಣೇನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಚೇತಸಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದುತಿಯೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೩. ತತಿಯೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಚೇತಸಿಕವಿಭಾಗನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೮೯. **ಸಬ್ಬೇ ಚೇತಸಿಕಾ ವುತ್ತಾ, ಬುದ್ಧೇನಾದಿಚ್ಚಬನ್ಧುನಾ** ಯೇ ಸಬ್ಬೇ ಚೇತಸಿಕಾ **ಆದಿಚ್ಚಬನ್ಧುನಾ** ಬುದ್ಧೇನ ವುತ್ತಾ, **ತೇ** ಸಬ್ಬೇ ಚೇತಸಿಕಾ **ನಾಮಸಾಮಞ್ಞತೋ** ನಾಮಸಮಾನಭಾವೇನ **ದ್ವೇಪಞ್ಞಾಸಭವನ್ತಿ ತೇ,** ಅನೋತ್ತಪ್ಪಪರಿಯೋಸಾನಾ ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸ ಭವನ್ತಿ।

೯೦-೯೧. **ಚತುಪಞ್ಞಾಸಧಾ ಕಾಮೇ, ರೂಪೇ ಪಞ್ಚದಸೇರಿತಾ ಕಾಮೇ** ಕಾಮಾವಚರೇ ಚತುಪಞ್ಞಾಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಈರಿತಾ। **ರೂಪೇ** ರೂಪಾವಚರೇ ಪಞ್ಚದಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಈರಿತಾ ಭವನ್ತಿ। **ದ್ವಾದಸಾರೂಪೇ** ಅರೂಪಾವಚರೇ ದ್ವಾದಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಭವನ್ತಿ। **ಚತ್ತಾಲೀಸ ಮನಾಸವಾ** ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾಲೀಸ ಭವನ್ತಿ, ಏಕವೀಸಸತಂ ಸಬ್ಬೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ **ಸಮಾಸತೋ** ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಏಕವೀಸಸತಂ ಹೋತಿ। **ಏತೇಸು ತೇಸಮುಪ್ಪತ್ತಿಂ** ಇತೋ ಪರಂ **ಏತೇಸು** ಮಯಾ ವುತ್ತೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು **ತೇಸಂ** ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಏಕಂ ಏಕಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇಸು ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಪಾಟವತ್ಥಾಯ ಅಹಂ **ಪವಕ್ಖಾಮಿ** ದೇಸಿಸ್ಸಾಮಿ।

೯೩. **ಏಕಗ್ಗತಾ** ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ **ಮನಕ್ಕಾರೋ** ಮನಸಿಕಾರೋ **ಜೀವಿತಂ** ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕಂ **ಏತೇ ಅಟ್ಠ** ಚೇತಸಿಕಾ **ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗಾ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತೋ ಅವಿಗತಾ **ಏಕುಪ್ಪಾದಾ** ಸಮಾನುಪ್ಪಾದಾ **ಸಹಕ್ಖಯಾ** ಸಹವಯಾ।

೯೪. **ಫಸ್ಸೋ ಚ ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ, ಚೇತನಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ** ಏಕಗ್ಗತಾ ಮನಕ್ಕಾರೋ **ಇಮೇ** ಚೇತಸಿಕಾ **ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಾ** ಸಬ್ಬಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಾ, ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಾನಂ ಸಾಧಾರಣಾ ವಾ।

೯೫. **ವಿತಕ್ಕೋ ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸ-ಚಿತ್ತೇಸು ಸಮುದೀರಿತೋ। ಚಾರೋ ಛಸಟ್ಠಿಚಿತ್ತೇಸು** ವಿತಕ್ಕೋ ತಾವ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜಿತಕಾಮಾವಚರೇಸು ಚೇವ ಏಕಾದಸಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇಸು ಚಾತಿ **ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸಚಿತ್ತೇಸು** ಭಗವತಾ ಸಮುದೀರಿತೋ। ವಿಚಾರೋ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜಿತಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇಸು ಏಕಾದಸಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇಸು ಚ ಏಕಾದಸಸು ದುತಿಯಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇಸು ಚಾತಿ **ಛಸಟ್ಠಿಚಿತ್ತೇಸು** ಜಾಯತಿ। ಏತ್ಥ ಏತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ ಸಂಸಯೋ ನತ್ಥಿ।

೯೬. **ಏಕಪಞ್ಞಾಸಚಿತ್ತೇಸು, ಪೀತಿ ತೇಸಟ್ಠಿಯಾ ಸುಖಂ** ಪೀತಿದೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನವಜ್ಜಿತೇಸು **ಏಕಪಞ್ಞಾಸಚಿತ್ತೇಸು** ಜಾಯತಿ। ಸುಖಂ ದೋಮನಸ್ಸದುಕ್ಖುಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತವಜ್ಜಿತೇಸು **ತೇಸಟ್ಠಿಚಿತ್ತೇಸು** ಜಾಯತಿ। **ಉಪೇಕ್ಖಾ** ಸೋಮನಸ್ಸಸುಖದುಕ್ಖಸಹಗತವಜ್ಜಿತೇಸು **ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸಚಿತ್ತೇಸು** ಜಾಯತಿ। **ದುಕ್ಖಂ** ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಪಟಿಘಸಹಗತೇಸು **ತೀಸು** ಚಿತ್ತೇಸು ಜಾಯತಿ।

೯೭. **ಹೋತಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಚಿತ್ತೇಸು, ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನ** ದೋಮನಸ್ಸದುಕ್ಖಸುಖುಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತವಜ್ಜಿತೇಸು **ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಚಿತ್ತೇಸು** ಜಾಯತಿ। **ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನೇಕಸ್ಮಿಂ** ಅಕುಸಲವಿಪಾಕೇ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣೇ ಜಾಯತಿ। **ತಥೇಕಮ್ಹಿ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ** ತಥಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪುಞ್ಞಪಾಕೇ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣೇ ಹೋತಿ।

೯೮. **ಪಞ್ಚುತ್ತರಸತೇ ಚಿತ್ತೇ, ವೀರಿಯಂ ಆಹ ನಾಯಕೋ** ಜಿನೋ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣವಜ್ಜಿತೇ **ಪಞ್ಚುತ್ತರಸತೇ ಚಿತ್ತೇ** ವೀರಿಯಂ ಆಹ ಕಥೇಸಿ। **ಚತುತ್ತರಸತೇ ಚಿತ್ತೇ, ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಮಬ್ರವಿ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನವಜ್ಜಿತೇ **ಚತುತ್ತರಸತೇ ಚಿತ್ತೇ** ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅವೋಚ।

೯೯. **ಸಬ್ಬಾಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಿ, ಠಪೇತ್ವಾ ಚೇಕಹೇತುಕೇ** ಸಬ್ಬಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಿ ಏಕಹೇತುಕಚಿತ್ತದ್ವಯಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಸ್ಮಿಂ **ಏಕುತ್ತರಸತೇ ಚಿತ್ತೇ** ಛನ್ದಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ **ಉದ್ದಿಸೇ** ಪಣ್ಡಿತೋ ಕಥೇಯ್ಯ।

೧೦೦. **ಠಪೇತ್ವಾ ದಸ ವಿಞ್ಞಾಣೇ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಕೇ ದಸ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಚ **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯುತಮ್ಪಿ** ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಸ್ಮಿಂ **ದಸುತ್ತರಸತೇ ಚಿತ್ತೇ** ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಭಗವತಾ ಉದೀರಿತೋ।

೧೦೧-೨. ಸದ್ಧಾ ಸತಿ ಹಿರೀ ಓತ್ತಪ್ಪಂ ಅಲೋಭೋ ಅದೋಸೋ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತಂ ಛ ಯುಗಳಾ ಚ **ಇತಿ** ಇಮೇ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಧಮ್ಮಾ ನಿಯತಾ ಹುತ್ವಾ ಏಕನವುತಿಯಾ ಚಿತ್ತೇ ಜಾಯನ್ತಿ। ಏಕೂನವೀಸತಿ ಧಮ್ಮಾ **ಅಹೇತುಕೇಸು** ಅಟ್ಠಾರಸಸು **ಅಪುಞ್ಞೇಸು** ದ್ವಾದಸಸು ಅಕುಸಲೇಸು **ನ ಜಾಯರೇ** ನ ಜಾಯನ್ತಿ।

೧೦೩. **ಏಕೂನಾಸೀತಿಯಾ ಚಿತ್ತೇ, ಪಞ್ಞಾ ಜಾಯತಿ ಸಬ್ಬದಾ** ಪಞ್ಞಾ ದ್ವಾದಸಅಕುಸಲಅಟ್ಠಾರಸಅಹೇತುಕಮಹಾಕುಸಲಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮಹಾವಿಪಾಕಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕಿರಿಯಾಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತವಜ್ಜಿತೇ **ಏಕೂನಾಸೀತಿಯಾ** ಚಿತ್ತೇ ಜಾಯತಿ। **ಅಟ್ಠವೀಸತಿಯಾ ಚಿತ್ತೇ, ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಸಿಯುಂ** ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಅಟ್ಠಸು ಮಹಾಕುಸಲೇಸು, ಅಟ್ಠಸು ಮಹಾಕಿರಿಯಾಸು, ರೂಪಾವಚರಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನವಜ್ಜಿತೇಸು ದ್ವಾದಸರೂಪಾವಚರೇಸು ಚಾತಿ **ಅಟ್ಠವೀಸತಿಯಾ ಚಿತ್ತೇಸು** ಸಿಯುಂ ಭವೇಯ್ಯುಂ।

೧೦೪. **ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞೇಸು, ಸಬ್ಬಲೋಕುತ್ತರೇಸು ಚ** ಕಾಮಾವಚರಮಹಾಕುಸಲೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು ಲೋಕುತ್ತರೇಸು ಚಾತಿ ಸಹ ಅಟ್ಠಕೇ **ಚತ್ತಾಲೀಸವಿಧೇ ಚಿತ್ತೇ** ವಿರತಿತ್ತಯಂ ಹೋತಿ।

೧೦೫. ಸದ್ಧಾ ಸತಿ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಂ ಅಲೋಭಾದಿತ್ತಯಮ್ಪಿ ಚ ಯುಗಳಾನಿ ಛ ಚ ಮಜ್ಝತ್ತಂ ಕರುಣಾಮುದಿತಾಪಿ ಚ।

೧೦೬. ತಥಾ ತಿಸ್ಸೋ ವಿರತಿಯೋ ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಧಮ್ಮಾ ಮಹಾಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಅಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ **ಕುಸಲೇನ** ಸಬ್ಬೇಸುಯೇವ ಧಮ್ಮೇಸು ಛೇಕೇನ ವಿಜಿತಙ್ಗಣೇನ ಪಕಾಸಿತಾ।

೧೦೭. **ಅಹಿರೀಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ, ಮೋಹೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಮೇವ ಚಾತಿ** ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ನಿಯತಾ ಹುತ್ವಾ **ದ್ವಾದಸಾಪುಞ್ಞಚಿತ್ತೇಸುಯೇವ** ದ್ವಾದಸಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸುಯೇವ **ಜಾಯರೇ** ಜಾಯನ್ತಿ।

೧೦೮-೯. **ಲೋಭೋ ದೋಸೋ ಚ ಮೋಹೋ ಚ, ಮಾನೋ ದಿಟ್ಠಿ ಚ ಸಂಸಯೋ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಮಿದ್ಧಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಥಿನಂ ಮಚ್ಛರಿಯಮ್ಪಿ ಚ ಅಹಿರಿಕಂ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ ಇಸ್ಸಾ ಚ ದೋಮನಸ್ಸಕಂ **ಏತೇ** ಧಮ್ಮಾ **ಅಕುಸಲಾ** ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ **ಏಕನ್ತೇನ ಮಹೇಸಿನಾ** ವಿಜಿತಙ್ಗಣವಿಗತಮಲೇನ ವುತ್ತಾ।

೧೧೦. ಲೋಭೋ **ಅಟ್ಠಸು** ಲೋಭಮೂಲೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಭಗವತಾ **ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ** ದಸ್ಸಿತೋ। ದಿಟ್ಠಿ **ಚತೂಸು** ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ವುತ್ತಾ। ಮಾನೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಚತೂಸು ಗಾಹೂಪವಾದಪ್ಪಭಿನ್ದನೇನ ವುತ್ತೋ। ದೋಸೋ **ದ್ವೀಸು ಏವ** ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಮುನಿನ್ದೇನ ವುತ್ತೋ।

೧೧೧. ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛೇರಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾ **ದ್ವೀಸು** ದೋಸಮೂಲೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಜಾಯನ್ತಿ, **ನೋ ಸಹ** ಸಹ ನೋ ಜಾಯನ್ತಿ, ಏಕೇಕೋವ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಪನೇಕಸ್ಮಿಂ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಪನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಚಿತ್ತೇ ಜಾಯತಿ। ಥಿನಮಿದ್ಧಂ **ಪಞ್ಚಸು** ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ಜಾಯತಿ।

೧೧೨-೩. **ಫಸ್ಸೋ ಚ ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ, ಚೇತನಾ ಜೀವಿತಂ ಮನೋ** ವಿತಕ್ಕೋ ಚ ವಿಚಾರೋ ಚ ಪೀತಿ ವೀರಿಯಂ ಸಮಾಧಿ ಚ ಛನ್ದೋ ಚೇವಾಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಚ ಮನಸಿಕಾರೋ ಚ **ಚುದ್ದಸ** ಧಮ್ಮಾ **ಕುಸಲಾ ಚ** ಕುಸಲಚೇತಸಿಕಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಕುಸಲಾ ಚೇವ** ಅಕುಸಲಚೇತಸಿಕಾ ಚೇವ **ಅಬ್ಯಾಕತಾಪಿ ಚ** ಅಬ್ಯಾಕತಚೇತಸಿಕಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ।

೧೧೪. **ಏಕೂನತಿಂಸಚಿತ್ತೇಸು, ಝಾನಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ಮತಂ** ಚತೂಸು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾಕುಸಲೇಸು, ದ್ವಾದಸಸು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಮಹಾಕುಸಲಮಹಾವಿಪಾಕಮಹಾಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಸು, ಸುಖಸನ್ತೀರಣಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತೇಸು , ತೀಸು ರೂಪಪಠಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇಸು, ಅಟ್ಠಸು ಲೋಕುತ್ತರಪಠಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇಸು ಚಾತಿ **ಏಕೂನತಿಂಸಚಿತ್ತೇಸು ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ** ಪಞ್ಚಾವಯವಝಾನಯುತ್ತಂ ಝಾನಂ ಸುಗತೇನ ಮತಂ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಲೋಭಮೂಲಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ದೋಸಮೂಲಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಮೋಹಮೂಲಾನಿ ಚ ಮನೋಧಾತುತ್ತಿಕಞ್ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ತಿಸ್ಸೋ ಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಚ ದ್ವಾದಸುಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿ ಮಹಾಕುಸಲಮಹಾವಿಪಾಕಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ತೀಣಿ ರೂಪದುತಿಯಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಲೋಕುತ್ತರದುತಿಯಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಾನಿ ಚಾತಿ **ಸತ್ತತಿಂಸ** ಚಿತ್ತಾನಿ **ಚತುಝಾನಙ್ಗಯುತ್ತಾನಿ** ಚತುಝಾನಾವಯವಯುತ್ತಾನಿ **ಇತಿ** ಏವಂ ನಿದ್ದಿಸೇ **ಕಥೇಯ್ಯ।**

೧೧೫. **ಏಕಾದಸವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ, ತಿವಙ್ಗಿಕಮುದೀರಿತಂ** ತೀಣಿ ರೂಪಾವಚರತತಿಯಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಾನಿ, ಅಟ್ಠಲೋಕುತ್ತರತತಿಯಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಾನಿ ಚಾತಿ **ಏಕಾದಸವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ತಿವಙ್ಗಿಕಂ** ತಿಅವಯವಝಾನಯುತ್ತಂ, ಛ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಾನಿ, ದ್ವಾದಸಾರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಾನಿ, ಸೋಳಸ ಲೋಕುತ್ತರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಾನಿ ಚಾತಿ **ಚತುತಿಂಸವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ದುವಙ್ಗಿಕಂ** ದ್ವಿಅವಯವಝಾನಯುತ್ತಂ **ಉದೀರಿತಂ** ಜಿನೇನ ಈರಿತಂ।

೧೧೬. **ಸಭಾವೇನಾವಿತಕ್ಕೇಸು, ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ನ ಉದ್ಧರೇ ಸಭಾವೇನ** ಪಕತಿಯಾ **ಅವಿತಕ್ಕೇಸು** ವಿತಕ್ಕವಿರಹಿತೇಸು ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು **ಝಾನಙ್ಗಾನಿ** ಝಾನಾವಯವಾನಿ ಜಿನೋ ನ ಉದ್ಧರೇ। ಅಯಮೇತ್ಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಅಞ್ಞತ್ಥ ವಿತಕ್ಕೋ ಝಾನಚಿತ್ತೇನ ವಿಪ್ಪಹೀನೋ ಭಾಸಿತೋ, ಇಮೇಸು ಪನ ನೇವ ಝಾನಚಿತ್ತೇನ ಪಹೀನಾ, ಪಕತಿಯಾ ವಿತಕ್ಕವಿರಹಿತಾನಿ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಸಬ್ಬಾಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು **ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ** ಮಗ್ಗಾವಯವಾನಿ ಜಿನೋ **ನ ಉದ್ಧರೇ** ನ ದೇಸೇಯ್ಯ।

೧೧೭. **ಬುಧೋ** ಜಿನೋ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಮನೋಧಾತುತ್ತಿಕೇ ಚ ತೀಸು ಸನ್ತೀರಣೇಸು ಚಾತಿ **ಸೋಳಸಚಿತ್ತೇಸು** ತೀಣಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ **ವದೇ** ಕಥೇಯ್ಯ। **ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪನ ಚತ್ತಾರಿ** ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಚಿತ್ತೇ ಚತ್ತಾರಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಏಕಾದಸಸು ಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯುತ್ತಚಿತ್ತವಜ್ಜಿತೇಸು ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೇ ಚೇವ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಚಿತ್ತೇ ಚಾತಿ **ತೇರಸಸು** ಚಿತ್ತೇಸು **ಪಞ್ಚ** ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ **ಬುಧೋ** ಭಗವಾ **ಉದ್ಧರೇ** ಉದ್ಧರೇಯ್ಯ।

೧೧೮. **ಸತ್ತ ದ್ವಾದಸಚಿತ್ತೇಸು, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಜಿನೋಬ್ರವಿ ಜಿನೋ** ಬುದ್ಧೋ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕುಸಲಮಹಾವಿಪಾಕಮಹಾಕಿರಿಯಾಸಙ್ಖಾತೇಸು **ದ್ವಾದಸಚಿತ್ತೇಸು** ಸತ್ತ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ **ಅಬ್ರವಿ** ಕಥೇಸಿ, **ಏಕೇನೂನೇಸು ಅಟ್ಠೇವ, ಚತ್ತಾಲೀಸಮನೇಸು ಚ** ಜಿನೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕುಸಲಮಹಾವಿಪಾಕಮಹಾಕಿರಿಯಾಸಙ್ಖಾತೇಸು ದ್ವಾದಸಸು ಚಿತ್ತೇಸು, ಪಞ್ಚದಸಸು ರೂಪೇಸು, ದ್ವಾದಸಸು ಅರೂಪೇಸು ಚಾತಿ **ಏಕೇನೂನೇಸು ಚತ್ತಾಲೀಸಮನೇಸು** ಅಟ್ಠೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಅಬ್ರವಿ।

೧೧೯. **ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ** ಲೋಕುತ್ತರ**ಚಿತ್ತೇಸು ನವಕಂ** ಇನ್ದ್ರಿಯನವಕಂ ನಾಯಕೋ **ಅಬ್ರವಿ** ಕಥೇಸಿ। **ಏವಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಯೋಗೋಪಿ, ವೇದಿತಬ್ಬೋ ವಿಭಾವಿನಾ ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಚಿತ್ತೇಸು ಇನ್ದ್ರಿಯಯೋಗೋ ವಿಭಾವಿನಾ ವಿಸೇಸೇನ ಪಞ್ಞಂ ಭಾವೇತುಂ ಪಕಾಸೇತುಂ ಸೀಲಮೇತಸ್ಸಾತಿ ವಿಭಾವೀ, ತೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೨೦. **ಅಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ನಾಮೇತ್ಥ, ಅಟ್ಠಾರಸ ಅಹೇತುಕಾ ಏತ್ಥ** ಏತೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಅಟ್ಠಾರಸ ಅಹೇತುಕಾ ನತ್ಥಿ ಮಗ್ಗೋ ಏತೇಸೂತಿ ಅಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ನಾಮ, **ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ನ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ದ್ವಿಪಞ್ಚಸು** ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಝಾನಙ್ಗಾನಿಪಿ ನ ಸಂವಿಜ್ಜನ್ತಿ।

೧೨೧. **ಏಕಂ ಚಿತ್ತಂ ದುಮಗ್ಗಙ್ಗಂ** ಏಕಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಚಿತ್ತಂ **ದುಮಗ್ಗಙ್ಗಂ** ದುಮಗ್ಗಾವಯವಂ, ಚತೂಸು ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ಚ ದ್ವೀಸು ಪಟಿಘಯುತ್ತೇಸು ಚ ಉದ್ಧಚ್ಚಯುತ್ತೇಸು ಚಾತಿ **ಸತ್ತಸು** ಚಿತ್ತೇಸು ಚ **ತಿಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ** ತಿಮಗ್ಗಾವಯವಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಚಿತ್ತೇಸು** , **ಮಗ್ಗೋ ಸೋ ಚತುರಙ್ಗಿಕೋ** ಚತೂಸು ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಕುಸಲೇಸು ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕುಸಲಮಹಾವಿಪಾಕಮಹಾಕಿರಿಯಾಸಙ್ಖಾತೇಸು ದ್ವಾದಸಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಚ ರೂಪಾವಚರದುತಿಯತತಿಯಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಸಙ್ಖಾತೇಸು ದ್ವಾದಸಸು ರೂಪಾವಚರೇಸು, ದ್ವಾದಸಸು ಅರೂಪಾವಚರೇಸು ಚಾತಿ **ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಚಿತ್ತೇಸು ಚತುರಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ** ಚತುರಾವಯವೋ ಮಗ್ಗೋ ಹೋತಿ।

೧೨೨. **ಪಞ್ಚದ್ದಸಸು ಚಿತ್ತೇಸು, ಮಗ್ಗೋ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ಮತೋ** ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕುಸಲಮಹಾವಿಪಾಕಮಹಾಕಿರಿಯಾಸಙ್ಖಾತೇಸು ದ್ವಾದಸಸು, ತೀಸು ರೂಪಪಠಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇಸು ಚಾತಿ **ಪಞ್ಚದ್ದಸಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ** ಪಞ್ಚಾವಯವೋ ಮಗ್ಗೋ ಭಗವತಾ ಮತೋ। **ದ್ವತ್ತಿಂಸಚಿತ್ತೇಸು ಮಗ್ಗೋ ಸತ್ತಙ್ಗಿಕೋಪಿ ಚ** ಲೋಕುತ್ತರದುತಿಯತತಿಯಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಸಙ್ಖಾತೇಸು **ದ್ವತ್ತಿಂಸಚಿತ್ತೇಸು** ಮಗ್ಗೋ **ಸತ್ತಙ್ಗಿಕೋ** ಸತ್ತಾವಯವೋ ಹೋತಿ।

೧೨೩. **ಮಗ್ಗೋ ಅಟ್ಠಸು ಚಿತ್ತೇಸು** ಮಗ್ಗಫಲವಸೇನ **ಅಟ್ಠಸು** ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತೇಸು ಮಗ್ಗೋ **ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ** ಅಟ್ಠಾವಯವೋ ಹೋತಿ। **ಇತಿ** ಪರಿಸಮಾಪನೇ। **ತು** ಪದಪೂರಣೇ। **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತೇಸು **ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ** ಮಗ್ಗಾವಯವಾನಿ ಧೀರೋ ಉದ್ಧರೇಯ್ಯ, ದೇಸೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೨೪. **ಬಲಾನಿ ದ್ವೇ ದ್ವಿಚಿತ್ತೇಸು** ಹಸಿತುಪ್ಪಾದವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸಙ್ಖಾತೇಸು ದ್ವೀಸು ಚಿತ್ತೇಸು ದ್ವೇ ಬಲಾನಿ ಹೋನ್ತಿ । **ಏಕಸ್ಮಿಂ ತೀಣಿ ದೀಪಯೇ** ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯುತ್ತೇ ತೀಣಿ ಬಲಾನಿ ಧೀರೋ **ದೀಪಯೇ** ಪಕಾಸೇಯ್ಯ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯುತ್ತತೋ ಸೇಸೇಸು **ಏಕಾದಸಸು** ಅಕುಸಲೇಸು **ಚತ್ತಾರಿ** ಬಲಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಛ ದ್ವಾದಸಸು** ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕುಸಲಮಹಾವಿಪಾಕಮಹಾಕಿರಿಯಾಸಙ್ಖಾತೇಸು ದ್ವಾದಸಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಛ ಬಲಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಧೀರೋ **ನಿದ್ದಿಸೇ** ಕಥೇಯ್ಯ।

೧೨೫. **ಏಕೂನಾಸೀತಿಯಾ ಸತ್ತ** ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕುಸಲಮಹಾವಿಪಾಕಮಹಾಕಿರಿಯಾಸಙ್ಖಾತೇಸು ದ್ವಾದಸಸು ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇಸು, ಸತ್ತವೀಸತಿಯಾ ಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತೇಸು, ಚತ್ತಾಲೀಸಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತೇಸು ಚಾತಿ **ಏಕೂನಾಸೀತಿಯಾ** ಚಿತ್ತೇಸು ಸತ್ತ ಬಲಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಸೋಳಸೇವಾಬಲಾನಿ ತು** ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಚ ತಿಸ್ಸೋ ಮನೋಧಾತುಯೋ ಚ ತೀಣಿ ಸನ್ತೀರಣಾನಿ ಚಾತಿ **ಸೋಳಸ** ಏವ ಚಿತ್ತಾನಿ **ಅಬಲಾನಿ** ಬಲವಿರಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಚಿತ್ತಂ **ಸಬಲಂ** ಬಲೇನ ಸಹಗತಂ **ಅಬಲಮ್ಪಿ ಚ** ಬಲವಿರಹಿತಞ್ಚಾಪಿ ಚಿತ್ತಂ **ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ** ಧೀರೇನ ವಿಜಾನಿತಬ್ಬಂ।

೧೨೬. **ಝಾನಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಬಲಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಚಿತ್ತೇಸು ಜಾಯನ್ತಿ ಹಿ ಯೇಸು ಯಾನಿ ಯೇಸು** ಚಿತ್ತೇಸು **ಯಾನಿ** ಝಾನಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಬಲಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ, **ಮಯಾ ಸಮಾಸೇನ ಸಮುದ್ಧರಿತ್ವಾ** ಅಸಂಸಟ್ಠಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ **ತೇಸು** ಚಿತ್ತೇಸು **ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ತಾನಿ** ಝಾನಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಬಲಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ **ಸಮಾಸೇನ** ಸಙ್ಖೇಪೇನ **ಮಯಾ** ಬುದ್ಧದತ್ತಾಚರಿಯೇನ **ವುತ್ತಾನಿ** ಕಥಿತಾನಿ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಚೇತಸಿಕವಿಭಾಗನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತತಿಯೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೪. ಚತುತ್ಥೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

### ಏಕವಿಧಾದಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

**೧೨೭ಇತೋ ಪರಂ ಪವಕ್ಖಾಮಿ, ನಯಮೇಕವಿಧಾದಿಕಂ।**

**ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕಭಿಕ್ಖೂನಂ, ಬುದ್ಧಿಯಾ ಪನ ವುದ್ಧಿಯಾ॥**

ಅಹಂ **ಇತೋ ಪರಂ** ಇತೋ ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಪರಂ ಏಕವಿಧಾದಿಕಂ ನಯಂ ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕಭಿಕ್ಖೂನಂ ಬುದ್ಧಿಯಾ ವುದ್ಧಿತ್ಥಾಯ **ಪವಕ್ಖಾಮಿ** ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ।

೧೨೮. **ಸಬ್ಬಮೇಕವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ, ವಿಜಾನನಸಭಾವತೋ** ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಜಾನನಸಭಾವತೋ ಏಕವಿಧಂ, **ದುವಿಧಞ್ಚ ಭವೇ ಚಿತ್ತಂ** ಅಹೇತುಕಸಹೇತುಕತೋ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ದುವಿಧಂ ಭವೇಯ್ಯ।

೧೨೯. **ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಾ ಹಿ, ಕಾಮೇ ದಸ ಚ ಪಞ್ಚ ಚ ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ **ಕಾಮೇ** ಕಾಮಾವಚರೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ದಸ ಪಞ್ಚ ಚ ಕಿರಿಯಾ ತಿಸ್ಸೋ ಇತಿ ಸಬ್ಬೇ **ಅಟ್ಠಾರಸ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಅಹೇತುಕಾ।

೧೩೦. ಅಹೇತುಕತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದತೋ **ಸೇಸಾ** ಏಕಸತ್ತತಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ **ಸಹೇತುಕಾತಿ** ಸಹೇತುಕಾ ನಾಮಾತಿ ಮಹೇಸಿನಾ **ತಾದಿನಾ** ಅವಿಪರೀತಸಭಾವೇನ **ಹೇತುವಾದಿನಾ** ಪಚ್ಚಯವಾದಿನಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ।

೧೩೧. **ಸವತ್ಥುಕಾವತ್ಥುಕತೋ** ಸವತ್ಥುಕಅವತ್ಥುಕವಸೇನ ತಥಾ ಉಭಯವಸೇನ ಸವತ್ಥುಕವಸೇನ, ಅವತ್ಥುಕವಸೇನ ಚ ಸಬ್ಬಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಚ ಮಾನಸಂ ತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ।

೧೩೨-೪. **ಸಬ್ಬೋ ಕಾಮವಿಪಾಕೋ ಚ, ರೂಪೇ ಪಞ್ಚದಸಾಪಿ ಚ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ **ಆದಿಮಗ್ಗೋ** ಪಠಮಮಗ್ಗೋ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೋ ಮನೋಧಾತುಕಿರಿಯಾಪಿ ಚ ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಞ್ಚಾಪಿ ತೇಚತ್ತಾಲೀಸ ಮಾನಸಾ **ವಿನಾ ವತ್ಥುಂ** ವತ್ಥುಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಏಕನ್ತೇನ ಸವತ್ಥುಕಾ ನಾಮ। ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾ ಚ ಏಕನ್ತೇನ ಅವತ್ಥುಕಾ, ಮಯಾ ವುತ್ತತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದತೋ **ಸೇಸಾನಿ** ದ್ವೇಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ **ಉಭಯಥಾ** ಸವತ್ಥುಕಾವತ್ಥುಕವಸೇನ ಸಿಯುಂ।

೧೩೫. **ಏಕೇಕಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ, ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಚ** ಚಿತ್ತಂ ಛಳಾರಮ್ಮಣಕಞ್ಚೇತಿ **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನಾಪಿ ತಿವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಿಯಾ।

೧೩೬-೮. **ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಪಞ್ಚ, ಅಟ್ಠ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಚ** ಅಭಿಞ್ಞಾಮಾನಸಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಮಹಗ್ಗತಞ್ಚೇವಾತಿ **ತೇಚತ್ತಾಲೀಸ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಪನ ಏಕೇಕಾರಮ್ಮಣಾ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಧೀರೇನ। **ತತ್ಥ** ಚಿತ್ತೇ ಮನೋಧಾತುತ್ತಯಂ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಂ ಈರಿತಂ ಭಗವತಾ। ಮಯಾ ವುತ್ತಚಿತ್ತತೋ **ಸೇಸಾನಿ ತೇಚತ್ತಾಲೀಸ** ಚಿತ್ತಾನಿ ಛಳಾರಮ್ಮಣಿಕಾನಿ ಮತಾನಿ ಸತ್ಥುನಾ, ತಥಾ ಏವಂ ಚಿತ್ತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದಿತೋ ತಿವಿಧಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

೧೩೯. ಅಹೇತುಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಏಕಹೇತುಕಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ದ್ವಿಹೇತುಕಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ತಿಹೇತುಕಞ್ಚ ಚಿತ್ತನ್ತಿ **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ ಚಿತ್ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ವಿಭಾವಿನಾ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ।

೧೪೦-೨. ಹೇಟ್ಠಾ ಮಯಾಪಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ **ಅಟ್ಠಾರಸ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಅಹೇತುಕಾ, **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಂಯುತ್ತಂ** ಚಿತ್ತಂ ಏಕಹೇತುಕಂ ಏವಂ ಉದೀರಿತಂ ಭಗವತಾ। **ಕಾಮೇ** ಕಾಮಾವಚರೇ **ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಕ್ರಿಯತೋ** ಕುಸಲವಸೇನ ಚ ವಿಪಾಕವಸೇನ ಚ ಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಚ **ದ್ವಾದಸಧಾ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಅಕುಸಲಾ ಚ ದಸಧಾ ಚಾತಿ ಬಾವೀಸತಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ದುಹೇತುಕಾ। **ಕಾಮೇ** ಕಾಮಾವಚರೇ **ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಕ್ರಿಯತೋ** ಪುಞ್ಞವಸೇನ ಚ ವಿಪಾಕವಸೇನ ಚ ಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಚ **ದ್ವಾದಸಧಾ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ। ಸಬ್ಬಂ ಮಹಗ್ಗತಞ್ಚೇವ **ಅಪ್ಪಮಾಣಂ** ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಞ್ಚ ತಿಹೇತುಕಂ।

೧೪೩-೫೦. **ರೂಪೀರಿಯಾಪಥವಿಞ್ಞತ್ತಿ-ಜನಕಾಜನಕಾದಿತೋ**ತಿ ರೂಪಇರಿಯಾಪಥವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಕವಸೇನ ರೂಪಇರಿಯಾಪಥಜನಕವಸೇನ ಚ ರೂಪಜನಕವಸೇನ ಚ ತಿಕಿಚ್ಚಾಜನಕವಸೇನ ಚಾತಿಆದೀಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಹೋತಿ। **ತತ್ಥ** ತಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಾ, ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಕುಸಲಾ, ತಥಾ ಕಾಮೇ ದಸ ಕಿರಿಯಾ, ಅಭಿಞ್ಞಾಮಾನಸಂ ದ್ವಯಂ, ಇಮೇ ಬಾತ್ತಿಂಸ ಮಾನಸಾ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ, ಇರಿಯಾಪಥಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತಿ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಜನಯನ್ತಿ। ಕುಸಲಾ ಮಹಗ್ಗತಮಾನಸಾ ಕಿರಿಯಾ ಚ ಮಹಗ್ಗತಮಾನಸಾ, **ಅಟ್ಠ** ಅನಾಸವಚಿತ್ತಾನಿ, ಛಬ್ಬೀಸತಿ ಚ ಮಾನಸಾ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ, ಇರಿಯಾಪಥಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತಿ। **ಚೋಪನಂ ನ ಪಾಪೇನ್ತಿ** ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ನ ಜನಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ದುಕಿಚ್ಚನಿಯತಾ , ದಸ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಠಪೇತ್ವಾ ದ್ವೀಸು ಭೂಮೀಸು **ವಿಪಾಕಾ**
ಮನೋಧಾತುದ್ವಯಸನ್ತೀರಣತ್ತಯಮಹಾವಿಪಾಕರೂಪವಿಪಾಕಾನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠಾರಸ ಪಾಕಾ ಮನೋಧಾತು ಕಿರಿಯಾ ಚೇವಾತಿ **ಇಮಾನಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ** ಚಿತ್ತಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ, ಇತರದ್ವಯಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ, **ಪುನ ದ್ವೇಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ** ಪಠಮಂ "ದಸ ವಿಞ್ಞಾಣೇ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ "ಪುನಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಅರೂಪೀಸು ವಿಪಾಕಾ ಚ **ಸಬ್ಬೇಸಂ** ಸತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಞ್ಚ ಅರಹತೋ ಚುತಿಚಿತ್ತಞ್ಚ ಇಮೇ ಸೋಳಸ ಮಾನಸಾ ತಿಕಿಚ್ಚಾನಿ ನ ಕರೋನ್ತಿ।

೧೫೧. **ಏಕದ್ವಿತಿಚತುಟ್ಠಾನ-ಪಞ್ಚಟ್ಠಾನಪ್ಪಭೇದತೋ** ಏಕಕಿಚ್ಚದ್ವಿಕಿಚ್ಚತಿಕಿಚ್ಚಚತುಕಿಚ್ಚಪಞ್ಚಕಿಚ್ಚಭೇದೇನ **ಪಞ್ಚಧಾ ಚಿತ್ತಂ** ಪಞ್ಚಪಕಾರಂ ಚಿತ್ತಂ **ಪಞ್ಚನಿಮ್ಮಲಲೋಚನೋ** ಬುದ್ಧೋ **ಅಕ್ಖಾಸಿ** ಕಥೇಸಿ।

**೧೫೨ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಸಬ್ಬೇ, ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಮಹಾಕ್ರಿಯಾ।**
**ಮಹಗ್ಗತಾ ಕ್ರಿಯಾ ಚೇವ, ಚತ್ತಾರೋ ಫಲಮಾನಸಾ॥**

೧೫೩. **ಸಬ್ಬೇವ ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ **ಜವನಟ್ಠಾನತೋಯೇವ** ಜವನಕಿಚ್ಚವಸೇನೇವ **ಏಕಟ್ಠಾನೇ** ಏಕಕಿಚ್ಚೇ **ನಿಪ್ಪಪಞ್ಚೇನ ಸತ್ಥುನಾ** ತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠಿವಿರಹಿತೇನ ಸತ್ಥುನಾ **ನಿಯಾಮಿತಾ** ಕಥಿತಾ।

೧೫೪. **ಪುನ ದ್ವೇಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ದಸ್ಸನೇ ಸವನೇ ತಥಾ ಘಾಯನೇ ಸಾಯನಟ್ಠಾನೇ ಫುಸನೇ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ಥುನಾ ನಿಯಾಮಿತಾ।

೧೫೫. ಮನೋಧಾತುತ್ತಿಕಂ ಆವಜ್ಜನೇ ಪಟಿಚ್ಛನೇ, **ಏತೇ ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ **ಏಕಟ್ಠಾನಿಕತಂ** ಏಕಕಿಚ್ಚಭಾವಂ **ಗತಾ** ಪತ್ತಾ ಭವನ್ತಿ।

೧೫೬-೮. ಚಿತ್ತದ್ವಯಂ ದ್ವಿಟ್ಠಾನಿಕಂ ನಾಮ ಉದೀರಿತಂ ಭಗವತಾ, ಸೋಮನಸ್ಸಯುತಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಸನ್ತೀರಣಂ ಸಿಯಾ। ಛದ್ವಾರೇ ತದಾಲಮ್ಬಣಞ್ಚ **ಬಲವಾರಮ್ಮಣೇ** ಅತಿಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಸತಿ ಸಿಯಾ , ತಥಾ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಸು ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ ಹೋತಿ। ಮನೋದ್ವಾರೇಸು ಪನ **ಸಬ್ಬೇಸಂ** ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಆವಜ್ಜನಂ ಹೋತಿ, ಇದಂ ಚಿತ್ತದ್ವಯಂ ದ್ವಿಟ್ಠಾನಿಕಂ ನಾಮ ಹೋತಿ।

೧೫೯. ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಠಾನತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಠಾನತೋ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಚುತಿಯಾ ಠಾನತೋ ಚುತಿಯಾ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ತೇ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಾ ನವ **ತಿಟ್ಠಾನಿಕಾ** ತಿಕಿಚ್ಚಾತಿ ಮುನಿನಾ ಮತಾ।

೧೬೦-೩. **ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾ ಮಹಾಪಾಕಾ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗತೋ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗವಸೇನ **ತದಾರಮ್ಮಣತೋ ಚೇವ** ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ ಏವ ಚುತಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚ **ಅಟ್ಠ** ಚಿತ್ತಾನಿ ಚತುಟ್ಠಾನಿಕಚಿತ್ತಾನಿ **ಹೋನ್ತಿ, ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ ನಿದ್ದಿಸೇ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಪಾಕೋಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತದ್ವಯಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಸನ್ತೀರಣಂ ಭವೇ, ಛದ್ವಾರಿಕೇಸುಪಿ ಬಲವಾರಮ್ಮಣೇ ಸತಿ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಸಿಯಾ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಾನಂ ಠಾನವಸೇನ ಚ ಚುತಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚ ಇದಂ ಚಿತ್ತದ್ವಯಂ ಪಞ್ಚಟ್ಠಾನಿಕಚಿತ್ತಂ ನಾಮಾತಿ ಉದೀರಿತಂ ಮುನಿನಾ।

೧೬೪. **ಪಞ್ಚಕಿಚ್ಚಂ ದ್ವಯಂ ಚಿತ್ತಂ,** ಅಟ್ಠಕಂ ಪನ ಚತುಕಿಚ್ಚಂ, ನವಕಂ ತಿಕಿಚ್ಚಂ, ದ್ವೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ದ್ವಿಕಿಚ್ಚಾ, ಇಮೇಸಂ ಇಮೇಹಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಹಿ **ಸೇಸಂ** ಏಕಕಂ ಕಿಚ್ಚಂ।

**೧೬೫ಭವಙ್ಗಾವಜ್ಜನಞ್ಚೇವ, ದಸ್ಸನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ।**
**ಸನ್ತೀರಣಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ, ಜವನಂ ಭವತಿ ಸತ್ತಮಂ॥**

೧೬೬. **ಛಬ್ಬಿಧಂ ಹೋತಿ ತಂ ಛನ್ನಂ** ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಛನ್ನಂ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಮನೋ**ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ** ಪಭೇದತೋ ಛಬ್ಬಿಧಂ ಹೋತಿ, ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಸತ್ತಧಾ ಹೋತಿ।

೧೬೭. **ಏಕೇಕಾರಮ್ಮಣಂ ಛಕ್ಕಂ, ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಭೇದತೋ ಛಳಾರಮ್ಮಣತೋ ಚೇವ** ಛಳಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತವಸೇನ **ಮನೋ** ಚಿತ್ತಂ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಹೋತಿ।

೧೬೮. **ತತ್ಥ** ತಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ದ್ವೇಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ ಏಕೇಕಗೋಚರಾ ಹೋನ್ತಿ, **ದ್ವೇ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಿಕಾ, **ದ್ವೇ ದ್ವೇ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಸದ್ದಾದಿಗೋಚರಾ।

೧೬೯. ಪಞ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾವಿವಜ್ಜಿತಂ ಸಬ್ಬಂ ಮಹಗ್ಗತಂ, ಸಬ್ಬಂ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ **ಇತಿ** ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಏಕೇಕಾರಮ್ಮಣಂ ಭವೇ।

೧೭೦. ಇದಂ ಛಕ್ಕಂ ಏಕೇಕಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಭಾವಿನಾ ಞೇಯ್ಯಂ, ಮನೋಧಾತುತ್ತಯಂ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಿಕಂ ನಾಮ ಭವೇ।

೧೭೧. ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾಲೀಸಂ ತಥಾ ಏಕೇಕಂ ಸಬ್ಬಾನಿ ಅಭಿಞ್ಞಾನಿ ಚ **ಛಳಾರಮ್ಮಣಿಕಾನೀತಿ** ಛಳಾರಮ್ಮಣಿಕಾನಿ ನಾಮ ಪಣ್ಡಿತೇನ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನಿ।

೧೭೨. ಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಸು **ಪಚ್ಛಿಮಂ** ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಞ್ಚ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತವಸೇನ **ತಿಧಾ ಕತ್ವಾ** ನವವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೧೭೩. ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಭೇದೋ ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞವಸೇನೇವ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಭೇದತೋ ಛಸತ್ತತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ।

೧೭೪. ಮನೋಧಾತುಂ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಭೇದತೋ **ದ್ವಿಧಾ ಕತ್ವಾ ಪುಬ್ಬೇ** ವುತ್ತೇಹಿ ನವಧಾ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಮಾನಸಂ ದಸಧಾ ಹೋತಿ।

೧೭೫. **ಪಚ್ಛಿಮಂ ಧಾತುದ್ವಯಂ** ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುದ್ವಯಂ, ಮನೋಧಾತುಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಅಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವಸೇನ **ತಿಧಾ ಕತ್ವಾ,** ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಞ್ಚ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತವಸೇನ **ತಿವಿಧಾ ಕತ್ವಾ** ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಸಹ ಚಿತ್ತಂ ಏಕಾದಸವಿಧಂ ಹೋತಿ, **ಇತಿ** ಇದಂ ವಚನಂ ಪಣ್ಡಿತೋ ಪರಿದೀಪಯೇ।

೧೭೬. ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಮ್ಪಿ **ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದಿತೋ** ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಚತುಧಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾನ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಸಹ ತಿಪ್ಪಕಾರಾಯ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಚ ಸಹ ದ್ವಾದಸಧಾಪಿ ಧೀರೋ ವದೇ।

೧೭೭-೯. ಚಿತ್ತಂ ಚುದ್ದಸಟ್ಠಾನಭೇದೇನ ಚುದ್ದಸಧಾ ಭವೇ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ವಸೇನ ಚ ಭವಙ್ಗವಸೇನ ಚ ಚುತಿಯಾ ವಸೇನ ಚ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ವಸೇನ ಚ ಪಞ್ಚನ್ನಂ **ದಸ್ಸನಾದೀನಂ** ಕಿಚ್ಚಾನಂ ವಸೇನ ಚ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಚೇತಸೋ ವಸೇನ ಚ ಸನ್ತೀರಣಸ್ಸ ವಸೇನ ಚ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಜವನಾನಂ ವಸೇನ ಚ, ಯಥಾ ಏವಂ ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಚಾತಿ **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ **ಠಾನಭೇದತೋ** ಕಿಚ್ಚಭೇದೇನ ಚುದ್ದಸಧಾ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, **ಇತಿ** ಇದಂ ವಚನಂ ಧೀರೋ **ಪರಿದೀಪಯೇ** ಪರಿದೀಪೇಯ್ಯ।

೧೮೦. **ಭೂಮಿಪುಗ್ಗಲನಾನತ್ತವಸೇನ** ಭೂಮಿನಾನತ್ತವಸೇನ, ಪುಗ್ಗಲನಾನತ್ತವಸೇನ ಚ ಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿತೋ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಬಹುಧಾ ಹೋತಿ, **ಇತಿ** ವಚನಞ್ಚ ಧೀರೋ **ವಿಭಾವಯೇ** ಪಕಾಸೇಯ್ಯ।

೧೮೧. **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ಮತಿಮಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಏಕವಿಧಾದಿನಯೇ **ಕುಸಲೋ** ಛೇಕೋ ಹೋತಿ, ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಪವತ್ತಾ ಅತ್ಥಾ ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ **ಹತ್ಥಗತಾ** ಹತ್ಥಪವಿಟ್ಠಾ **ಆಮಲಕಾ ವಿಯ** ಸುದ್ಧಮಣಿಕಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಏಕವಿಧಾದಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚತುತ್ಥೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೫. ಪಞ್ಚಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಭೂಮಿಪುಗ್ಗಲಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

**೧೮೨ಇತೋ ಪರಂ ಪವಕ್ಖಾಮಿ, ಬುದ್ಧಿವುದ್ಧಿಕರಂ ನಯಂ।**
**ಚಿತ್ತಾನಂ ಭೂಮಿಸುಪ್ಪತ್ತಿಂ, ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಚ॥**

ಅಹಂ ಇತೋ ಪರಂ **ಬುದ್ಧಿವುದ್ಧಿಕರಂ ನಯಂ** ಮತಿವದ್ಧಿಕರಂ ನಯಂ **ಪವಕ್ಖಾಮಿ** ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ। **ಚಿತ್ತಾನಂ ಭೂಮಿಸುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಚ** ಭೂಮೀಸು ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ, ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಭೂಮೀಸು ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ ಪವಕ್ಖಾಮಿ।

೧೮೩. **ದೇವಾ ಚೇವ ಮನುಸ್ಸಾ ಚ,** ತಿಸ್ಸೋ ಚ ಅಪಾಯಭೂಮಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ, **ಗತಿಯೋ ಪಞ್ಚ** ತೇಸಂ ದೇವಮನುಸ್ಸತಿರಚ್ಛಾನಪೇತನಿರಯಗತೀನಂ ವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಗತಿಯೋ **ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಸತ್ಥುನಾ** ದಸ್ಸಿತಾ ಭಗವತಾ। **ತಯೋ ಭವಾ** ಪನ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪಭವವಸೇನ ತಯೋ ಸತ್ಥುನಾ **ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ** ದಸ್ಸಿತಾ।

೧೮೪-೫. **ಭೂಮಿಯೋ ತತ್ಥ ತಿಂಸೇವ, ತಾಸು ತಿಂಸೇವ ಪುಗ್ಗಲಾ ತತ್ಥ** ತೇಸು ತೀಸು ಭವೇಸು ತಿಂಸ ಏವ ಭೂಮಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ, **ತಾಸು** ಭೂಮೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ತಿಂಸ ಏವ ಹೋನ್ತಿ, ಏತಾಸು ಭೂಮೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಬ್ಬೇ ಚ ಪನ ಪುಗ್ಗಲಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಚಿತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಚ ನಾಮೇಸಾ** ಏಸಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಚ ನಾಮ **ದುವಿಧಾ** ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರಾ **ಸಮುದೀರಿತಾ** ಸತ್ಥುನಾ ಕಥಿತಾ।

೧೮೬. ಅಚಿತ್ತಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಸಚಿತ್ತಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಚ ಇತಿ ದುವಿಧಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಅಸಞ್ಞಿಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿ **ಅಚಿತ್ತಕಾ** ರೂಪಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ। **ಸೇಸಾ** ರೂಪಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಸೇಸಾ **ಸಚಿತ್ತಕಾ** ಸಚಿತ್ತಕಪಟಿಸನ್ಧಿ **ಈರೇಯ್ಯಾ** ಪಣ್ಡಿತೇನ ಜಾನಿತಬ್ಬಾ। **ಸಾ ಪನ** ಸಚಿತ್ತಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಹೋತಿ।

೧೮೭. **ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನೇವ** ಸಚಿತ್ತಕಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಏವ ವೀಸತಿ ಪುಗ್ಗಲಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತಾಧಿಕಾರೇ ಚಿತ್ತಾಧಿಕಾರತ್ತಾ ಅಚಿತ್ತಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ರೂಪಪಟಿಸನ್ಧಿ **ನ ಚ ಉದ್ಧಟಾ** ನ ಚ ಕಥಿತಾ ಮಯಾ।

೧೮೮. **ಅಹೇತುದ್ವಿತಿಹೇತೂತಿ, ಪುಗ್ಗಲಾ ತಿವಿಧಾ ಸಿಯುಂ** ಅಹೇತುಕದ್ವಿಹೇತುಕತಿಹೇತುಕಾ ಇತಿ **ತಿವಿಧಾ** ತಿಪ್ಪಕಾರಾ ಪುಗ್ಗಲಾ **ಸಿಯುಂ** ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಅರಿಯಾ ಪನ ಪುಗ್ಗಲಾ ಅಟ್ಠ **ಇತಿ** ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ **ಸಬ್ಬೇ** ಪುಗ್ಗಲಾ ಏಕಾದಸ **ಈರಿತಾ** ಕಥಿತಾ ಭಗವತಾ।

೧೮೯. **ಭೂಮೀಸು** ತಿಂಸಭೂಮೀಸು ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಏತೇಸಂ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಪಭೇದತೋ ಭೂಮೀಸು ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ **ಗಣ್ಣತೋ** ಗಣ್ಣನ್ತಸ್ಸ ಮಮ ವಚನಂ **ನಿಬೋಧಥ,** ತುಮ್ಹೇ ಜಾನಾಥ ಸುಣಾಥ।

೧೯೦. ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಕತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ? **ಮೇ** ಮಯ್ಹಂ **ವದ** ತಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ತ್ವಂ ಕಥೇಹಿ, ಸಬ್ಬಾಸು ಭೂಮೀಸು ಚುದ್ದಸ ಏವ ಚಿತ್ತಾನಿ। ತಂ ಯಥಾ –

ವೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಕಾಮಪುಞ್ಞಞ್ಚ, ವಿಯುತ್ತಾನಿ ಚ ದಿಟ್ಠಿಯಾ।
ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಿತಞ್ಚೇವ, ಹೋನ್ತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಚುದ್ದಸ॥

೧೯೧. **ಸದಾ ವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಕಾಮೇಯೇವ ಭವೇ ಸಿಯುಂ** ವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಕಾಮೇಯೇವ ಭವೇ **ಸದಾ** ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ **ಸಿಯುಂ** ಭವೇಯ್ಯುನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಕಾಮೇ ಅಟ್ಠ ಮಹಾಪಾಕಾ, ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಮ್ಪಿ ಚ।
ತಥಾ ಘಾನಾದಿವಿಞ್ಞಾಣತ್ತಯಂ ಪಾಕಾ ಅಪುಞ್ಞಜಾ॥

**ಘಾನಾದಿವಿಞ್ಞಾಣತ್ತಯ**ನ್ತಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಘಾನಾದಿತ್ತಯಂ। **ಪಾಕಾ ಅಪುಞ್ಞಜಾ** ಅಕುಸಲತೋ ಜಾತಾ ಅಹೇತುಕಾ ಸತ್ತ ವಿಪಾಕಾ। **ಪಞ್ಚ ರೂಪಭವೇಯೇವ** ಪಞ್ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ ರೂಪಭವೇಯೇವ ಭವನ್ತಿ। **ಚತ್ತಾರೇವ ಅರೂಪಿಸು** ಚತ್ತಾರಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಅರೂಪೀಸುಯೇವ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ರೂಪೇವ ರೂಪಪಾಕಾ ವಾರುಪ್ಪಪಾಕಾ ಅರೂಪಿಸು।
ನವ ಮಹಗ್ಗತಾ ಪಾಕಾ, ರೂಪಾರೂಪೇವ ಜಾಯರೇ॥

೧೯೨. ಕಾಮರೂಪಭವೇಸ್ವೇವ **ಅಟ್ಠಾರಸ** ಚಿತ್ತಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ತಂ ಯಥಾ -

ಪುಞ್ಞರೂಪಾನಿ ಪಞ್ಚೇವ, ಪುಞ್ಞಜಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ।
ಚಕ್ಖುಸೋತದ್ವಯಂ ಪುಞ್ಞಪಾಕಂ ಸನ್ತೀರಣದ್ವಯಂ॥

ಪುಞ್ಞಪಾಕಂ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಮನೋಧಾತುಕ್ರಿಯಾಪಿ ಚ।
ಅಟ್ಠಾರಸಾದಿಮಗ್ಗೇನ, ಪಞ್ಚ ರೂಪಕ್ರಿಯಾಪಿ ಚ।
ಕಾಮರೂಪಭವೇಸ್ವೇವ, ಏತಾನೇವ ಸದಾ ಸಿಯುಂ॥

**ದ್ವೇಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಹೋನ್ತಿ ತೀಸು ಭವೇಸುಪಿ** ದ್ವೇಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಪಟಿಘದ್ವಯವಜ್ಜಿತಾನಿ , ಅಪುಞ್ಞಾನಿ ದಸೇವ ಚ।
ಮಹಾಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕ್ರಿಯಾನಿ ಚ॥

ಪುಞ್ಞಾರುಪ್ಪಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ, ಆರುಪ್ಪಕಿರಿಯಾನಿ ಚ।
ಕನಿಟ್ಠಮಗ್ಗವಜ್ಜಾನಿ, ಸತ್ತ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಚ।
ದ್ವೇಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಹೋನ್ತಿ ತೀಸು ಭವೇಸುಪಿ॥

೧೯೩. **ಠಪೇತ್ವಾ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂ, ಚತಸ್ಸೋಪಾಯಭೂಮಿಯೋ** ಚತಸ್ಸೋ ಅಪಾಯಭೂಮಿಯೋ ಠಪೇತ್ವಾ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅಪಾಯತೋ ಸೇಸಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಛಬ್ಬೀಸಭೂಮೀಸು ತೇರಸ ಏವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಚತುತ್ಥಾರೂಪಾವಚರಂ, ಅನಾಗಾಮಿಫಲಾದಯೋ।
ಮಹಾಕ್ರಿಯಾ ಚ ಜಾಯನ್ತಿ, ತೇರಸಾಪಾಯವಜ್ಜಿತಾ॥

**ಅನಾಗಾಮಿಫಲಾದಯೋತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಹಿ ಅರಹತ್ತಫಲಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ।

೧೯೪. **ಅಪರಾನಿ ಚತಸ್ಸೋಪಿ, ಠಪೇತ್ವಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯೋ** ಚತಸ್ಸೋ ಅರೂಪಭೂಮಿಯೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾಸು **ಛಬ್ಬೀಸಭೂಮೀಸು** ಅಪರಾನಿ ಛ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಮನೋಧಾತುಕ್ರಿಯಞ್ಚೇವ , ಪುಞ್ಞಜಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ।
ಚಕ್ಖುಸೋತದ್ವಯಂ ಪುಞ್ಞಪಾಕಂ ಸನ್ತೀರಣದ್ವಯಂ।
ಛೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ, ತಥಾ ಉಪರಿವಜ್ಜಿತೇ॥

೧೯೫. **ಸುದ್ಧಾವಾಸಿಕದೇವಾನಂ, ಠಪೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚ ಭೂಮಿಯೋ** ಪಞ್ಚ ಭೂಮಿಯೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚವೀಸತಿಭೂಮೀಸು ಪಞ್ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯುತಂ ತಥಾ।
ಪಞ್ಚ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಜಾಯನ್ತಿ, ಸುದ್ಧಾವಾಸವಿವಜ್ಜಿತೇ॥

೧೯೬**ಅಪರಾನಿ ದುವೇ ಹೋನ್ತಿ, ಪಞ್ಚವೀಸತಿಭೂಮಿಸು।**
**ಠಪೇತ್ವಾ ನೇವಸಞ್ಞಞ್ಚ, ಚತಸ್ಸೋಪಾಯಭೂಮಿಯೋ॥**

ಚತಸ್ಸೋಪಾಯಭೂಮಿಯೋ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾಯೇವ ಪಞ್ಚವೀಸತಿಭೂಮೀಸು ಅಪರಾನಿ **ದುವೇ** ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಠಪೇತ್ವಾ ನೇವಸಞ್ಞಞ್ಚ, ಚತಸ್ಸೋಪಾಯಭೂಮಿಯೋ।
ಸೇಸಾಸು ತತಿಯಾರುಪ್ಪಜವನಂ ಜಾಯತಿ ದ್ವಯಂ॥

೧೯೭. **ದ್ವೇಪಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ, ಚತುವೀಸತಿಭೂಮಿಸು** ಚತಸ್ಸೋಪಾಯಭೂಮಿಯೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಞ್ಚ ನೇವಸಞ್ಞಞ್ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾಸು ಚತುವೀಸತಿಭೂಮೀಸು ದ್ವೇಪಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಚತುತ್ಥತತಿಯಾರುಪ್ಪಂ, ಠಪೇತ್ವಾಪಾಯಭೂಮಿಯೋ।
ಸೇಸಾಸು ದುತಿಯಾರುಪ್ಪ-ಜವನಂ ಜಾಯತಿ ದ್ವಯಂ॥

೧೯೮. **ಅಪಾಯಭೂಮಿಯೋ ಹಿತ್ವಾ** ಚತಸ್ಸೋ ಅಪಾಯಭೂಮಿಯೋ ತಿಸ್ಸೋ ಉಪರಿ ಅರೂಪಭೂಮಿಯೋ **ಹಿತ್ವಾ** ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಸೇಸಾಸು ತೇವೀಸತಿಭೂಮೀಸು ದ್ವೇಯೇವ ಪನ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಅಪಾಯಭೂಮಿಯೋ ಹಿತ್ವಾ, ತಿಸ್ಸೋಚಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯೋ।
ಸೇಸಾಸು ಪಠಮಾರುಪ್ಪಂ, ಜವನದ್ವಯಂ ಜಾಯತಿ॥

೧೯೯. **ಅರೂಪೇ ಚ ಅಪಾಯೇ ಚ** ಅಟ್ಠ ಭೂಮಿಯೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾಸು ಬಾವೀಸತಿಭೂಮೀಸು ಏಕಾದಸವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಞ್ಚ ವಿಪಾಕಂ, ಠಪೇತ್ವಾ ಸಿತಮಾನಸಂ।
ಏಕಾದಸೇವ ಜಾಯತಿ, ಅಪಾಯಾರೂಪವಜ್ಜಿತೇ॥

೧೦೦. **ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಅಪಾಯೇ ಚ** ನವ ಭೂಮಿಯೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾಸು ಏಕವೀಸಾಸು ಭೂಮೀಸು ನಿಚ್ಚಮ್ಪಿ **ಚತ್ತಾರೋ** ಏವ ಮಾನಸಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಞ್ಚೇವ, ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಮ್ಪಿ ಚ।
ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಚ, ಠಪೇತ್ವಾಪಾಯಸುದ್ಧಕೇ।
ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಚೇವ, ಏಕವೀಸಾಸು ಹೋನ್ತಿ ಹಿ॥

೧೦೧. **ಏಕಂ ಸತ್ತರಸಸ್ವೇವ, ಚಿತ್ತಂ ಜಾಯತಿ ಭೂಮಿಸು** ಸುದ್ಧಾವಾಸಅಪಾಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾಸು ಸತ್ತರಸಸು ಭೂಮೀಸು ಏಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಜಾಯತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಅಪಾಯೇ ಚ, ಠಪೇತ್ವಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯೋ।
ಆದಿಮಗ್ಗೋ ಏಕೋ ಹೋತಿ, ಸತ್ತರಸಸು ಭೂಮಿಸು॥

**೧೦೨ದ್ವಾದಸೇವ ತು ಜಾಯನ್ತೇ, ಏಕಾದಸಸು ಭೂಮಿಸು।**
**ಠಪೇತ್ವಾ ಪನ ಸಬ್ಬಾಪಿ, ಭೂಮಿಯೋ ಹಿ ಮಹಗ್ಗತಾ॥ –**

ಏಕೂನವೀಸತಿಭೂಮಿಯೋ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಾಸು ಏಕಾದಸಸು ಭೂಮೀಸು ದ್ವಾದಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಾಪುಞ್ಞಪಾಕಾ ಸತ್ತ ಚ ಪುಞ್ಞಜಂ।
ಘಾನಾದಿತ್ತಯಂ ಸೇಸಾಸು, ಹಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಾ ಮಹಗ್ಗತಾ॥

೧೦೩. **ಕಾಮಾವಚರದೇವಾನಂ** ವಸೇನ ಚ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಸೇನ ಚ ಸತ್ತಸು ಕಾಮಾವಚರ**ಭೂಮೀಸು** ಅಟ್ಠ ಚಿತ್ತಾನಿ ಸಬ್ಬದಾ ಜಾಯನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಕಾಮೇ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ, ಮಹಾಪಾಕಾನಿ ಜಾಯರೇ।
ಸದಾ ಸತ್ತಸು ಏತಾನಿ, ಹಿತ್ವಾ ತೇವೀಸ ಭೂಮಿಯೋ॥

೧೦೪. **ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಪಾಕೇಕೋ , ಜಾಯತೇ ಛಸು ಭೂಮಿಸು** ಏಕೋ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನವಿಪಾಕೋ ವೇಹಪ್ಫಲಾದೀಸು **ಛಸು ಭೂಮೀಸು** ಜಾಯತಿ। ಚತ್ತಾರಿ ಪನ ರೂಪವಿಪಾಕ**ಚಿತ್ತಾನಿ** ತೀಸು ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಜಾಯನ್ತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಏಕೋ ಪಠಮರೂಪವಿಪಾಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಜಾಯತಿ, ಏಕೋ ದುತಿಯರೂಪವಿಪಾಕೋ, ಏಕೋ ತತಿಯರೂಪವಿಪಾಕೋ ಚ ಪರಿತ್ತಾಭಾಅಪ್ಪಮಾಣಾಭಾಆಭಸ್ಸರಾನಂ ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಜಾಯತಿ, ಏಕೋ ಚತುತ್ಥರೂಪವಿಪಾಕೋ ಪರಿತ್ತಸುಭಅಪ್ಪಮಾಣಸುಭಸುಭಕಿಣ್ಹಾನಂ ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಜಾಯತಿ।

೧೦೫. **ಚತ್ತಾರಿ ಪನ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಹೋನ್ತಿ ಏಕೇಕಭೂಮಿಸು** ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಪನ ಚಿತ್ತಾನಿ **ಏಕೇಕಭೂಮೀಸು** ಏಕೇಕಾಸು ಭೂಮೀಸು ಹೋನ್ತಿ, ಇತಿ ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಸಬ್ಬಾಸು ಭೂಮೀಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಂ **ಪರಿದೀಪಯೇ** ಪಣ್ಡಿತೋ ಕಥೇಯ್ಯ।

೧೦೬-೭. **ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಕಾಮೇ** ಕಾಮೇ ವೀಸತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ, **ತೇಸಂ ಪಾಕಾ ಅಹೇತುಕಾ** ತೇಸಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಅಹೇತುಕಾ ಪಞ್ಚದಸ ವಿಪಾಕಾ ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಞ್ಚ **ಇತಿ** ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಸತ್ತತಿಂಸ

ಮಾನಸಾ ನರಕಾದೀಸು ಚತೂಸು ಅಪಾಯೇಸುಪಿ ಜಾಯರೇ। ಅವಸೇಸಾನಿ ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸ ಚಿತ್ತಾನಿ **ಕದಾಚಿಪಿ** ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇಪಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಪಞ್ಚದಸಾನಿ ರೂಪೇ ತು, ಅರೂಪೇ ದ್ವಾದಸೀರಿತಾ।
ಅಟ್ಠ ಲೋಕುತ್ತರಾನೇವ, ಕಾಮಪಾಕಾ ಸಹೇತುಕಾ॥

ಅಟ್ಠ ಮಹಾಕ್ರಿಯಾ ಚೇವ, ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಮಾನಸಂ।
ದ್ವಿಪಞ್ಞಾಸಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಅಪಾಯೇಸು ನ ಜಾಯರೇ॥

೧೦೮. **ಕಾಮೇ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ** ಕಾಮಾವಚರೇ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಮಹಗ್ಗತಾ ನವ ಪಾಕಾ ನೇವ ಜಾಯನ್ತಿ, ಅಸೀತಿ **ಹದಯಾ** ಮಾನಸಾ ಸದಾ ಜಾಯನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಾನೇವ, ಕುಸಲಾನೇಕವೀಸತಿ।
ಸತ್ತವೀಸತಿ ಪಾಕಾ ಚ, ಮಹಗ್ಗತವಿವಜ್ಜಿತಾ॥

ಕಾಮೇ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ, ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ವೀಸತಿ।
ಹೋನ್ತಿ ಅಸೀತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನಿ ವಿಭಾವಿನಾ॥

೧೦೯-೧೧. **ಕಾಮೇ** ಕಾಮಾವಚರೇ ಅಟ್ಠ ಮಹಾವಿಪಾಕಾ ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಮ್ಪಿ ಚ ತಥಾ **ಘಾನಾದಿವಿಞ್ಞಾಣತ್ತಯಂ** ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಅಪುಞ್ಞಜಾ ಸತ್ತ ಪಾಕಾ। **ನತ್ಥಿ ಆರುಪ್ಪಪಾಕಾ ಚ, ರೂಪಾವಚರಭೂಮಿಯಂ** ಅರೂಪಪಾಕಾ ಚ ಚತ್ತಾರೋ ರೂಪಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ನತ್ಥಿ। ಅಯಮೇತ್ಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ರೂಪಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ಅಟ್ಠ ಮಹಾವಿಪಾಕಾ ಕಾಮಸುಗತಿಸತ್ತಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತತ್ತಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಝಾನೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತತ್ತಾ ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಮ್ಪಿ ನತ್ಥಿ, ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಪಸಾದವಿರಹಿತತ್ತಾ ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಘಾನಾದಿತ್ತಯಂ ನತ್ಥಿ, ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಅಭಾವತೋ ಸತ್ತ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ಚ ನತ್ಥಿ, ಅರೂಪಪಾಕಾ ಚ ನತ್ಥಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಅರೂಪಾನಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತತ್ತಾ। **ಇಮೇಹಿ ಸಹ ಚಿತ್ತೇಹಿ** ಇಮೇಹಿ ಚತುವೀಸತಿಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಹ **ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ಫಲದ್ವಯಂ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಚ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಾನಿ ಚ ಚತ್ತಾರೋ ದಿಟ್ಠಿಸಂಯುತ್ತಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಂಯುತ್ತಮ್ಪಿ ಚ ಚತ್ತಾರೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಪಾಕಾ ಚ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ **ನ ಲಬ್ಭರೇ** ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಪುಥುಜ್ಜನಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಸುದ್ಧೋ ಚ ಆವಾಸೋ, ಅಥ ವಾ ಘೋರಾತಿಕ್ಕಮಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಅನಾಗಾಮಿಪುಗ್ಗಲಾ ಸುದ್ಧಾ ನಾಮ, ಚತುರೋಘತಿಣ್ಣತ್ತಾ ಖೀಣಾಸವಾ ಸುದ್ಧಾ ನಾಮ, ತೇಸಂ ಸುದ್ಧಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಉತ್ತಮಸತ್ತಾನಂ ಆವಾಸೋತಿಪಿ **ಸುದ್ಧಾವಾಸೋ,** ತಸ್ಮಿಂ।

ಅಯಮೇತ್ಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಪನ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಾ ನ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾತಿ ಚೇ? ಅನಾಗಾಮಿಫಲಟ್ಠಾನಂಯೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಚತ್ತಾರೋ ದಿಟ್ಠಿಸಂಯುತ್ತಾ ಚ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯುತ್ತಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಂ ಸೋತಾಪನ್ನೇನ ವಿನಾಸಿತತ್ತಾ, ಇತಿ ತಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ ನ ಜಾಯನ್ತಿ। ಚತ್ತಾರೋ ಹೇಟ್ಠಿಮವಿಪಾಕಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ರೂಪಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತತ್ತಾ ನತ್ಥಿ। ಸೇಸಾನಿ ಏಕಪಞ್ಞಾಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ಪನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ತಥಾ।
ಕಾಮಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠ ಚ, ರೂಪಪುಞ್ಞಾನಿ ಪಞ್ಚ ವಾ॥

ಅರೂಪಕುಸಲಾನೇವ, ಮಗ್ಗೋ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಚ।
ಚಕ್ಖುಸೋತಮನೋಧಾತು, ಪುಞ್ಞಜಾ ತೀರಣಾ ದುವೇ॥

ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಪಾಕೋ ಚ, ಅನಾಗಾಮಿಫಲಾದಯೋ।
ಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ವೀಸತಿ॥

**ರೂಪಾವಚರಿಕಾ ಸಬ್ಬೇ** ಸಬ್ಬಾನಿ ರೂಪಾವಚರಾನಿ ಪಞ್ಚದಸ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಕಾಮಧಾತುಯಾ **ಸಬ್ಬೇ** ತೇವೀಸತಿ **ವಿಪಾಕಾ**।

೧೧೩. **ದೋಮನಸ್ಸಾದಿಮಗ್ಗೋ ಚ** ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಞ್ಚ ಆದಿಮಗ್ಗೋ ಚ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಚ, **ಕ್ರಿಯಾ ಚ ದ್ವೇ ಅಹೇತುಕಾ** ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಹಸಿತುಪ್ಪಾದಾನಿ ಕಿರಿಯಾನಿ ಚಾತಿ ತೇಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಅರೂಪಭೂಮಿಯಂ ನತ್ಥಿ। ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾ ರೂಪೀನಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತತ್ತಾ ನತ್ಥಿ। ರೂಪಜವನಾನಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಝಾನಾನಂ ವಿರತ್ತತ್ತಾ ನತ್ಥಿ। ಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಪುಞ್ಞಜಾನಿ ಪಸಾದರಹಿತತ್ತಾ ನತ್ಥಿ। ಘಾನಾದಿವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಪಕತಿಯಾಯೇವ ನತ್ಥಿ। ಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ಮನೋಧಾತು ಚಕ್ಖಾದಿಗ್ಗಹಿತಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಅರೂಪಾನಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ನತ್ಥಿ, ಅಸತಿ ಚಕ್ಖಾದಿವಿಞ್ಞಾಣೇ ಸಾ ಚ ಪುಞ್ಞಜಾ ಮನೋಧಾತು ತಾಯ ಚ ಅಸತಿಯಾ ಚಕ್ಖಾದಿವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ನತ್ಥಿಯೇವ। ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಪಿ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣತ್ತಾಯೇವ ನತ್ಥಿ, ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೋಪಿ ರೂಪಕಾಯಾಭಾವಾ ಸಿತಸ್ಸಾಭಾವಾ ನತ್ಥಿ, ಪುಬ್ಬೇವ ದಿಟ್ಠಸಚ್ಚಾ ಅರಿಯಾ ರೂಪಭೂಮಿಕಾ, ತಸ್ಮಾ ಆದಿಮಗ್ಗೋಪಿ ನತ್ಥಿ।

೧೧೪. **ಏವಂ ಭೂಮಿವಸೇನೇವ, ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಂ ವಿಭಾವಯೇ ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಭೂಮಿವಸೇನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಂ **ವಿಭಾವಯೇ** ಧೀರೋ ಕಥೇಯ್ಯ। **ತಥಾ** ಏವಂ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಧೀರೋ **ವಿಭಾವಯೇ** ಕಥೇಯ್ಯ।

**೧೧೫ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಕಾಮೇ,**
**ತೇಸಂ ಪಾಕಾ ಅಹೇತುಕಾ।**
**ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಞ್ಚಾತಿ,**
**ಸತ್ತತಿಂಸೇವ ಮಾನಸಾತಿ॥** –

ಅಯಂ ವುತ್ತತ್ಥಾ।

೧೧೬. ಏವಂ ಚತೂಸ್ವಪಾಯಭೂಮೀಸು ಮನುಸ್ಸಭೂಮಿಯಞ್ಚಾತಿ **ಪಞ್ಚಭೂಮೀಸು** ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ **ಜಾಯನ್ತೇ** ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ದ್ವೇಪಞ್ಞಾಸಾವಸೇಸಾನಿ, ನ ಜಾಯನ್ತಿ ಕದಾಚಿಪಿ** ಅವಸೇಸಾನಿ ದ್ವೇಪಞ್ಞಾಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಕದಾಚಿಪಿ ನ ಜಾಯನ್ತಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಾನಿ ಸರೂಪತೋ ವುತ್ತಾನೇವ।

೧೧೭. **ಅಹೇತುಕಸ್ಸ** ಸತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೇಹಿ ಸತ್ತತಿಂಸಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಹ ದುಹೇತುಕಾ, ಚತುಮಹಾವಿಪಾಕಾ ಚಾತಿ ಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ತಥಾ ಏಕಕಂ ದುಹೇತುಕಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಜಾಯನ್ತಿ।

೧೧೮-೨೩. **ಸಬ್ಬೇ ಮಹಗ್ಗತಾ ಚೇವ** ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತವೀಸತಿವಿಧಾ ಮಹಗ್ಗತಾ ಚೇವ **ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚ ಅನಾಸವಾ** ಸಬ್ಬೇ ಅಟ್ಠ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಚೇವ ಚತ್ತಾರೋ ತಿಹೇತುಕವಿಪಾಕಾ ಚ ಕಾಮೇ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೋ ಸಹೇತುಕಮಹಾಕಿರಿಯಾ ಚಾತಿ ನವ ಕ್ರಿಯಾಪಿ ಚೇತಿ ಚತ್ತಾಲೀಸಂ ತಥಾ ಅಟ್ಠ ಚ **ದುಹೇತುನೋ** ಸತ್ತಸ್ಸ ನ ಜಾಯನ್ತಿ।

ಅಯಮೇತ್ಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ದುಹೇತುನೋ ರೂಪಾರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ಸತ್ತವೀಸ ಮಹಗ್ಗತಾ ನ ಜಾಯನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಫಲಂ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ಅಟ್ಠ ಲೋಕುತ್ತರಾ ನ ಜಾಯನ್ತಿ, ತಿಹೇತುಕವಿಪಾಕಾ ತಿಹೇತುಕಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತತ್ತಾ ನ ಜಾಯನ್ತಿ, ನವ ಕಿರಿಯಾನಿ ಖೀಣಾಸವಾನಂಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ನ ಜಾಯನ್ತೀತಿ। **ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಸ್ಸ, ತಿಹೇತುಪಟಿಸನ್ಧಿನೋ** ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಚತುಪಞ್ಞಾಸ ಮಾನಸಾ ಜಾಯನ್ತಿ। ಕತಮಾನಿ ತಾನಿ? ದುಹೇತುಕಸ್ಸ ವುತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ತಥಾ ಏಕಞ್ಚ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪಾಕಾ ರೂಪಾರೂಪೇಸು ನವ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಚಾತಿ ಚತುಪಞ್ಞಾಸ ಮಾನಸಾ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ** ತಿಹೇತುನೋ ಕಾಮಸತ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚತಿಂಸ ಚಿತ್ತಾನಿ **ನ ಜಾಯರೇ** ನ ಜಾಯನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ ಹಿತ್ವಾ, ಅಟ್ಠಾರಸ ಕ್ರಿಯಾಪಿ ಚ।
ನವ ಮಹಗ್ಗತಾ ಪಾಕಾ, ಅಟ್ಠ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಚ॥

ಕಾಮಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸೇವ, ತಿಹೇತುಪಟಿಸನ್ಧಿನೋ।
ಪಞ್ಚತಿಂಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ, ನ ಜಾಯನ್ತಿ ಕದಾಚಿಪಿ॥

**ಛದೇವೇಸು ಮನುಸ್ಸೇಸು ಚಾ**ತಿ ಸತ್ತಸು ಭೂಮೀಸು ಜಾತಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ **ದೇಹಿನೋ** ಸತ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ **ನಿದ್ದಿಸೇ** ಕಥೇಯ್ಯ। ತಂ ಯಥಾ -

ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ, ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಮ್ಪಿ ಚ।
ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಿತಞ್ಚೇವ, ಕಾಮಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠ ಚ॥

ನವ ಮಹಗ್ಗತಪುಞ್ಞಾನಿ, ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಮ್ಪಿ ಚ।
ಸಬ್ಬೇ ಕಾಮವಿಪಾಕಾ ಚ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಮ್ಪಿ ಚ॥

**ಅಸ್ಸ** ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ನವತಿಂಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ **ದೀಪಯೇ** ದೇಸೇಯ್ಯ। ತಂ ಯಥಾ -

ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ ಹಿತ್ವಾ, ಅಟ್ಠಾರಸ ಕ್ರಿಯಾಪಿ ಚ।
ನವ ಮಹಗ್ಗತಾ ಪಾಕಾ, ಸತ್ತ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಚ॥

ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯುತಂ ತಥಾ।
ನವತಿಂಸ ನ ಜಾಯನ್ತಿ, ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ದೇಹಿನೋ॥

**೨೨೪**. ಪಠಮಂ ಫಲಂ ಠಪೇತ್ವಾ **ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ** ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ **ವುತ್ತಾನಿ** ಚಿತ್ತಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ **ಫಲೇನ** ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲೇನ ಸಹ ಸಕದಾಗಾಮಿಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸಿಯುಂ।

**೨೨೫. ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ವುತ್ತಾನಿ, ಠಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಘದ್ವಯಂ ದುತಿಯಞ್ಚ ಫಲಂ** ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಞ್ಚ ಹಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಅನಾಗಾಮಿಫಲೇನ ಸಹ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ವುತ್ತಾನಿ ಯಾನಿ ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಅತ್ಥಿ, ತಾನಿ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ ವಿನಿದ್ದಿಸೇ।

೧೧೬. **ಕತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ, ಕಾಮೇ ಅರಹತೋ** ಪನ ಕಾಮೇ ಸತ್ತಸು ಕಾಮಭೂಮೀಸು ಜಾತಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಕತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ? ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಚತ್ತಾರೀಸಞ್ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ **ಕಾಮೇ** ಸತ್ತಸು ಕಾಮಭೂಮೀಸು ಜಾತಸ್ಸ ಅರಹತೋ **ಸಿಯುಂ** ಭವೇಯ್ಯುಂ। ತಂ ಯಥಾ -

ತೇವೀಸ ಕಾಮಪಾಕಾನಿ, ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ವೀಸತಿ।
ಅರಹತ್ತಫಲೇನೇವ, ಕಾಮೇ ಅರಹತೋ ಸಿಯುಂ॥

೧೧೭. **ಮಗ್ಗಟ್ಠಾನಂ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ** ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸಕಂ ಸಕಂ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ **ಸಿಯಾ** ಭವೇಯ್ಯ। **ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾ ಹಿ ತೇ** ಹಿ ಸಚ್ಚಂ ತಂ ಮಯಾ ವುತ್ತಂ ವಚನಂ। **ತೇ** ಮಗ್ಗಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾ।

೧೧೮. **ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ತೀಸ್ವೇವ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮಿಸು** ತೀಸು ಏವ ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮೀಸು ಜಾತಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಪಞ್ಚತಿಂಸ ಏವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ **ವಿನಿದ್ದಿಸೇ** ಉಚ್ಚಾರೇಯ್ಯ। ತಂ ಯಥಾ -

ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಂ ಹಿತ್ವಾ, ಅಪುಞ್ಞಾನಿ ದಸೇವ ಚ।
ಕಾಮಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ನವ ಪುಞ್ಞಾ ಮಹಗ್ಗತಾ॥

ಚಕ್ಖುಸೋತದ್ವಯಂ ಪುಞ್ಞಪಾಕಂ ಸನ್ತೀರಣದ್ವಯಂ।
ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಞ್ಚೇವ, ಪುಞ್ಞಜಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ।
ಪಠಮಜ್ಝಾನಪಾಕೋ ಚ, ಪಞ್ಚತಿಂಸೇವ ಜಾಯರೇ॥

೧೧೯-೧೨೪. **ಘಾನಾದೀಸು** ಪಸಾದೇಸು ಪವತ್ತಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ **ವಿಞ್ಞಾಣತ್ತಯಂ** ಸತ್ತ ಅಪುಞ್ಞಜಾ ಪಾಕಾ ಅಟ್ಠ ಮಹಾಪಾಕಾ ತಥಾ ಉಪರಿಝಾನಭೂಮೀಸು ಜಾತಾ ಪಾಕಾ ಆರುಪ್ಪಾ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಾಕಾಪಿ ಚ ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಮ್ಪಿ ಚ ಆವಜ್ಜನದ್ವಯವಜ್ಜಾ **ಅಟ್ಠಾರಸ ಕ್ರಿಯಾ ಚೇವ** ಅಟ್ಠ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಚ ಏತಾನಿ ಚತುಪಞ್ಞಾಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮೀಸು ತೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ದೇಹಿನೋ ಸತ್ತಸ್ಸ **ನ ಚ ಲಬ್ಭರೇ** ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತಾಸು ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ **ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ** ಬ್ರಹ್ಮುನೋ **ವುತ್ತೇಸು** ಚಿತ್ತೇಸು ಅಪುಞ್ಞಪಞ್ಚಕಂ ಹಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ತೀಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಸ್ಸ **ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ** ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಪಠಮಫಲೇನ ಸಹ ಏಕತಿಂಸ ಚಿತ್ತಾನಿ **ಜಾಯರೇ** ಜಾಯನ್ತಿ। **ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ತತ್ಥ** ತೀಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮೀಸು ಜಾತಸ್ಸ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ತೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಪಠಮಂ ಫಲಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಏಕತಿಂಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯರೇ। **ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ತತ್ಥೇವ** ತೀಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮೀಸು ಏವ ಜಾತಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ದುತಿಯಂ ಫಲಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಏಕತಿಂಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ।

**೧೨೫ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಂ, ಪುಞ್ಞಜಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ।**
**ಸನ್ತೀರಣದ್ವಯಞ್ಚೇವ, ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ವೀಸತಿ॥**

೧೨೭-೭. ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ಸಮ್ಭವೋ ಪಾಕೋ ಸತ್ತವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ **ಅರಹನ್ತಸ್ಸ** ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಜಾಯರೇ। **ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ತೀಸ್ವೇವ** ತೀಸು ಏವ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಭೂಮೀಸು ಜಾತಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ದುತಿಯಜ್ಝಾನತತಿಯಜ್ಝಾನಪಾಕೇನ ಸಹ ಛತ್ತಿಂಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಂ ಹಿತ್ವಾ, ಅಪುಞ್ಞಾನಿ ದಸೇವ ಚ।
ಕಾಮಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ನವ ಪುಞ್ಞಮಹಗ್ಗತಾ॥

ಚಕ್ಖುಸೋತದ್ವಯಂ ಪುಞ್ಞಪಾಕಂ ಸನ್ತೀರಣದ್ವಯಂ।
ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಞ್ಚೇವ, ಪುಞ್ಞಜಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ॥

ದುತಿಯಜ್ಝಾನಪಾಕೇನ, ತತಿಯಜ್ಝಾನಪಾಕತೋ।
ಛತ್ತಿಂಸೇವ ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನದೇಹಿನೋ॥

೧೩೮-೧೪೧. **ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು, ಹಿತ್ವಾ ವಾಪುಞ್ಞಪಞ್ಚಕಂ** ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ಸಹ ಬಾತ್ತಿಂಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು, ಠಪೇತ್ವಾ ಪಠಮಂ ಫಲಂ** ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು ಪಠಮಂ ಫಲಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಬಾತ್ತಿಂಸ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು ದುತಿಯಂ ಫಲಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಫಲೇನ ಸಹ ಬಾತ್ತಿಂಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ **ಅಸ್ಸ** ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಭವನ್ತಿ। **ಅರಹನ್ತಸ್ಸ ತೀಸ್ವೇವ, ಅಟ್ಠವೀಸತಿ ಅತ್ತನೋ** ತೀಸು ಏವ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಭೂಮೀಸು ಜಾತಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ದುತಿಯಜ್ಝಾನತತಿಯಜ್ಝಾನಪಾಕತೋ ಪಾಕೇಹಿ ಸಹ ಅಟ್ಠವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಂ, ಪುಞ್ಞಜಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ।
ಸನ್ತೀರಣದ್ವಯಞ್ಚೇವ, ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ವೀಸತಿ॥

ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಪಾಕೋ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸಮ್ಭವೋ।
ತತಿಯಜ್ಝಾನಪಾಕೋ ಚ, ಅಟ್ಠವೀಸತಿ ಮಾನಸಾ॥

೧೪೨-೬. **ಪರಿತ್ತಕಸುಭಾದೀನಂ, ದೇವಾನಂ ತೀಸು ಭೂಮೀಸು** ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನವಿಪಾಕೇನ ಸಹ ಪಞ್ಚತಿಂಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ತತ್ಥೇಕ-ತಿಂಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯರೇ**ತತ್ಥ ತಾಸು ತೀಸು ಪರಿತ್ತಕಸುಭಾದೀನಂ ಭೂಮೀಸು ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಏಕತಿಂಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯರೇ। ಯಥಾ **ಏವಂ** ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಏಕತಿಂಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯರೇ। ತಥಾ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಏಕತಿಂಸ ಜಾಯರೇ। **ತತ್ಥೇವ** ತಾಸು ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಏವ ಜಾತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಸತ್ತವೀಸತಿ ಮಾನಸಾ ಹೋನ್ತಿ, **ತಥಾ** ಏವಂ **ವೇಹಪ್ಫಲೇ** ವೇಹಪ್ಫಲಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಾನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸೇಕ್ಖಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ **ಸಬ್ಬೇಸಂ** ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಮಾನಸಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಞ್ಚಸು **ಸುದ್ಧಾವಾಸಿಕಭೂಮೀಸು** ಜಾತಸ್ಸ ಅನಾಗಾಮಿನೋ ಸತ್ತಸ್ಸ ಏಕತಿಂಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ **ಪರಿದೀಪಯೇ** ದೇಸೇಯ್ಯ। **ತತ್ಥೇವ** ತಾಸು ಸುದ್ಧಾವಾಸಭೂಮೀಸು ಏವ ಜಾತಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಸತ್ತವೀಸತಿ ಮಾನಸಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ **ರೂಪೀಸು** ಪಞ್ಚದಸಸು ರೂಪಿಭೂಮೀಸು ಜಾತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಚಿತ್ತಾನಿ **ವಿಭಾವಿನಾ** ಧೀರೇನ **ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನಿ** ಜಾನಿತಬ್ಬಾನಿ।

೧೪೭. **ಚತುವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ** ಪಠಮಆರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಚತುವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ ವಿನಿದ್ದಿಸೇ। ತಂ ಯಥಾ -

ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಂ ಹಿತ್ವಾ, ಅಪುಞ್ಞಾನಿ ದಸೇವ ಚ।
ಕಾಮಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ಆರುಪ್ಪಕುಸಲಾನಿ ಚ।
ಪಠಮಾರುಪ್ಪಪಾಕೋ ಚ, ಕ್ರಿಯಾವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಚ॥

೧೪೮-೧೫೧. **ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ತತ್ಥೇವ, ಠಪೇತ್ವಾಪುಞ್ಞಪಞ್ಚಕಂ**ತತ್ಥ ತಿಸ್ಸಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಏವ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಪುಞ್ಞಪಞ್ಚಕಂ ಹಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ಸಹ ವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ **ತತ್ಥ** ತಿಸ್ಸಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ

ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ, ಅನಾಗಾಮಿನೋಪಿ ಚ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಂ ಪುಬ್ಬಂ ಫಲಂ **ವಿನಾ** ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ಸಹ ವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ತತ್ಥೇವ** ತತ್ಥ ತಿಸ್ಸಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಏವ ಜಾತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ದಸ ಪಞ್ಚ ಮಾನಸಾ ಚ ಜಾಯನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಮಹಾಕ್ರಿಯಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ಚತ್ತಾರುಪ್ಪಕ್ರಿಯಾನಿ ಚ।
ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಪಾಕೋ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬಞ್ಚಾಪಿ ಮಾನಸಂ॥

ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ತೇವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಂ ಹಿತ್ವಾ, ಅಪುಞ್ಞಾನಿ ದಸೇವ ಚ।
ಕಾಮಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ಪುಞ್ಞಾರೂಪೂಪರೀ ತಯೋ।
ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಪಾಕೋ ಚ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬಞ್ಚಾಪಿ ಮಾನಸಂ॥

**ಇತಿ** ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ **ವತ್ವಾ** ಕಥೇತ್ವಾ ಧೀರೋ ಪಣ್ಡಿತೋ **ವಿಭಾವಯೇ** ದೇಸೇಯ್ಯ। **ಏತ್ಥ** ಏತಿಸ್ಸಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಾನಂ ತಿಣ್ಣನ್ನಂ ಸೇಕ್ಖಾನಮ್ಪಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಿತಂ ತಥಾ।
ಕಾಮಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ಪುಞ್ಞಾರೂಪೂಪರೀ ತಯೋ॥

ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಪಾಕೋ ಚ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬಞ್ಚಾಪಿ ಮಾನಸಂ।
ಸಕಸಕಫಲೇನೇವ, ಚಿತ್ತಾನೇಕೂನವೀಸತಿ॥

**೧೫೧. ಚುದ್ದಸೇವ ತು ಚಿತ್ತಾನಿ** ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ದ್ವಾದಸ ಏಕೋ ಪಾಕೋ ಅರಹತ್ತಫಲಞ್ಚಾತಿ ಚುದ್ದಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಮಹಾಕ್ರಿಯಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ಕ್ರಿಯಾರೂಪೂಪರೀ ತಯೋ।
ವೋಟ್ಠಬ್ಬಞ್ಚ ಸಕೋ ಪಾಕೋ, ಅರಹತ್ತಫಲಮ್ಪಿ ಚ॥

**೧೫೨. ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ, ತತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ** ತತಿಯಅರೂಪಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಬಾವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಭವನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ ಪಕಾಸಯೇ। ತಂ ಯಥಾ -

ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಂ ಹಿತ್ವಾ, ಅಪುಞ್ಞಾನಿ ದಸೇವ ಚ।
ಕಾಮಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ಪುಞ್ಞಾರೂಪೂಪರೀ ದುವೇ।
ತತಿಯಾರುಪ್ಪಪಾಕೋ ಚ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬಞ್ಚಾಪಿ ಮಾನಸಂ॥

**೧೫೪-೫. ಅಟ್ಠಾರಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ** ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಟ್ಠಾರಸ ಏವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯರೇ। ತಂ ಯಥಾ -

ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಿತಂ ತಥಾ।
ಮಹಾಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ಪುಞ್ಞಾರೂಪೂಪರೀ ದುವೇ॥

ಅಟ್ಠಾರಸೇವ ಪಾಕೇನ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲೇನ ಚ।
ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಞ್ಚಾಪಿ ಮಾನಸಂ, ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಜಾಯರೇ॥

ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಪಠಮಂ ಫಲಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ **ತಾನಿ** ಅಟ್ಠಾರಸ ಚಿತ್ತಾನಿ **ಹೋನ್ತಿ**। ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ವುತ್ತೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ದುತಿಯಂ ಫಲಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ಸಹ ಅಟ್ಠಾರಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಏವ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಜಾಯರೇ।

೧೫೬. **ತೇರಸೇವ ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ, ತತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ** ತತಿಯಅರೂಪಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ತೇರಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ ವಿನಿದ್ದಿಸೇ। ತಂ ಯಥಾ -

ಮಹಾಕ್ರಿಯಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ಕ್ರಿಯಾರೂಪೂಪರೀ ದುವೇ।
ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಪಾಕೋ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಞ್ಚಾಪಿ ಮಾನಸಂ॥

೧೫೭. **ಏಕವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ** ಚತುತ್ಥಅರೂಪಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಏಕವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಇತಿ** ಇದಂ ವಚನಂ ಧೀರೋ ವಿನಿದ್ದಿಸೇ। ತಂ ಯಥಾ -

ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಂ ಹಿತ್ವಾ, ಅಪುಞ್ಞಾನಿ ದಸೇವ ಚ।
ಕಾಮಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಞ್ಚಾಪಿ ಮಾನಸಂ।
ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಪುಞ್ಞಞ್ಚ, ಸಪಾಕೇನೇಕವೀಸತಿ॥

೧೫೮-೧೬೦. **ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ, ಸತ್ತರಸ** ಚಿತ್ತಾನಿ ಧೀರೋ ಪಕಾಸಯೇ। ತಂ ಯಥಾ -

ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಿತಂ ತಥಾ।
ಕಾಮಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಮ್ಪಿ ಚ।
ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಪುಞ್ಞಞ್ಚ, ಸಪಾಕೋ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಮ್ಪಿ ಚ॥

ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಪಠಮಂ ಫಲಂ ಠಪೇತ್ವಾ **ತಾನಿ** ಏವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಸಫಲೇನ **ಹೋನ್ತಿ**। ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ವುತ್ತೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ದುತಿಯಂ ಫಲಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ಸತ್ತರಸ ಮಾನಸಾ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಹೋನ್ತಿ। **ದ್ವಾದಸೇವ ತು ಚಿತ್ತಾನಿ, ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ** ಜಾತಸ್ಸ ಅರಹನ್ತಸ್ಸ ದ್ವಾದಸ ಏವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ -

ಮಹಾಕ್ರಿಯಾನಿ ಅಟ್ಠೇವ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಞ್ಚಾಪಿ ಮಾನಸಂ।
ಚತುತ್ಥಞ್ಚ ಕ್ರಿಯಾರೂಪಂ, ಪಾಕೋ ಅರಹತೋ ಫಲಂ॥

**ಇತಿ** ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಭೂಮೀಸು ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಂ ವಿದೂ ಧೀರೋ ವಿಭಾವಯೇ।

೧೬೧-೨. **ಹೇಟ್ಠಿಮಾನಂ ಅರೂಪೀನಂ, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಉಪರೂಪರಿ** ಜಾತಾ ಅರೂಪಕುಸಲಾ ಚೇವ ಕಿರಿಯಾಪಿ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಉದ್ಧಂ ಉದ್ಧಂ** ಭಾಗೇ ಜಾತಾನಂ **ಅರೂಪೀನಂ** ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ **ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಆರುಪ್ಪಾ** ಹೇಟ್ಠಾಭಾಗೇ ಜಾತಾ ಅರೂಪಾವಚರಾ ಪನ ನೇವ ಜಾಯನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾತಿ? **ಕಿರ** ಮಯಾ ಸುತಂ, ಹೇಟ್ಠಿಮಝಾನೇಸು **ದಿಟ್ಠಾದೀನವತೋ** ದಿಟ್ಠದೋಸಭಾವತೋ ನೇವ ಜಾಯನ್ತಿ।

**೧೬೩-೫. ಠಪೇತ್ವಾ ಪಠಮಂ ಮಗ್ಗಂ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಠಪೇತ್ವಾ **ಕುಸಲಾನುತ್ತರಾ ತಯೋ** ತಯೋ ಅನುತ್ತರಾ ಕುಸಲಾ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ, ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಾನಿ ಅಟ್ಠ, ತಥಾ ದಸ ಅಪುಞ್ಞಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಅರೂಪಪುಞ್ಞಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ। **ಸಬ್ಬೇ ಪಾಕಾ ಅನುತ್ತರಾ** ಸಬ್ಬಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಫಲಾನಿ, ಪಠಮಾರುಪ್ಪಪಾಕೋ ಚ ನವ ಕಾಮಕಿರಿಯಾಪಿ ಚ, ಅರೂಪಾಪಿ ಸಬ್ಬಾ ಕಿರಿಯಾ, ಏತಾನಿ ಪನ ತೇಚತ್ತಾಲೀಸ ಮಾನಸಾ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

**೧೬೬-೭.** ಸಬ್ಬೋ ತೇವೀಸತಿ**ಕಾಮವಿಪಾಕೋ,** ಸಬ್ಬೋ ಪನ್ನರಸವಿಧೋ ಮಹಗ್ಗತೋ ರೂಪೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ, **ಮನೋಧಾತು** ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತು, ದೋಮನಸ್ಸದ್ವಯಮ್ಪಿ ಚ ಆದಿಮಗ್ಗೋ ಚ **ತಥಾ ಉಪರಿ** ಜಾತಾ ತಯೋ ಅರೂಪ**ಪಾಕಾ** ಚಾತಿ ಛಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ **ಏತ್ಥ** ಏತಿಸ್ಸಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ನತ್ಥಿ।

**೧೬೮-೯. ವುತ್ತೇಸು ಪನ ಚಿತ್ತೇಸು, ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ** ವುತ್ತೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಕುಸಲಪಾಕಕಿರಿಯಾವಸೇನ **ಪಠಮಾರುಪ್ಪತ್ತಯಂ** ಠಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಪಾಕೋ ಚಾತಿ ಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ **ಸೇಸದ್ವಯೇ** ಪಠಮದುತಿಯಾರುಪ್ಪತೋ ಸೇಸಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಭೂಮಿದ್ವಯೇ **ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಂ** ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಹೇಟ್ಠಾಭಾಗೇ ಜಾತಂ ಅರೂಪತ್ತಯಂ ಹಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಾಕಾ **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪಣ್ಡಿತೇನ **ಞೇಯ್ಯಾ** ಜಾನಿತಬ್ಬಾ।

**೧೭೦-೩. ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಅನಾಸವಾ, ವಿಪಾಕಾ** ಚತ್ತಾರಿ ಲೋಕುತ್ತರಫಲಚಿತ್ತಾನಿ, **ಸಬ್ಬೇ** ಸಬ್ಬಾನಿ ಚ ಚತೂಸು ಆರುಪ್ಪಭೂಮೀಸು ಹೋನ್ತಿ। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಕಾಮೇ ಅಟ್ಠ ಮಹಾಕಿರಿಯಾ, ಚತಸ್ಸೋ ಅರೂಪಕಿರಿಯಾಪಿ ಚಾತಿ ತೇರಸ ಏವ ಕಿರಿಯಾ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಜಾಯನ್ತಿ। ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಂ ಹಿತ್ವಾ ದ್ವಾದಸ ಏವ ಕಿರಿಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ತತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಪಠಮದುತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಾನಿ ಹಿತ್ವಾ ಏಕಾದಸ ಕಿರಿಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಜಾತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಪಠಮದುತಿಯತತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಾನಿ ಹಿತ್ವಾ ದಸೇವ ಕಿರಿಯಾ **ಞೇಯ್ಯಾ** ಜಾನಿತಬ್ಬಾ।

**೧೭೪ಅರಹತೋ ಪನ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಹೋನ್ತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ।**
**ಅರಹತ್ತಂ ಕ್ರಿಯಾ ಸಬ್ಬಾ, ಠಪೇತ್ವಾವಜ್ಜನದ್ವಯಂ॥**

ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಾ ಕಿರಿಯಾ, ಅರಹತ್ತಫಲಞ್ಚಾತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಅರಹತೋ ಪನ ಹೋನ್ತಿ। ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸೇಕ್ಖಾನಮ್ಪಿ ಹೋನ್ತಿಯೇವ। ಏಕೂನವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಏವ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞೇಸನ್ತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ "ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ ಠಪೇತ್ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

**೧೭೫-೬. ಚತುನ್ನಂ ಫಲಟ್ಠಾನಂ** ಪುಗ್ಗಲಾನಞ್ಚ ತಿಹೇತುಕಪುಥುಜ್ಜನೇ ಚ ತೇರಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಭವನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ ಪಕಾಸಯೇ। ತಂ ಯಥಾ - ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಮಹಾವಿಪಾಕಾನಿ, ನವ ರೂಪಾರೂಪಪಾಕಾ ಚ ಇಮೇ ತೇರಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

**೧೭೭-೯. ಚತುನ್ನಂ ಫಲಟ್ಠಾನಂ** ಪುಗ್ಗಲಾನಞ್ಚ ದುಹೇತುಕಪುಥುಜ್ಜನೇ ಚ ಞಾಣಪರಿಹೀನಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಿಪಾಕಾನಿ ಏವ ಜಾಯರೇ। **ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ, ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯದೇಹಿನಂ** ಅರಿಯಗತಾನಂ **ಸತ್ತನ್ನಂ** ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸತ್ತರಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ - ದುವೇ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ, ಮನೋಧಾತುತ್ತಯಸನ್ತೀರಣಾನಿ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಞ್ಚ ಇಮೇ ಸತ್ತರಸ ಏವ ಹೋನ್ತಿ।

೧೮೦-೫. **ಹೇಟ್ಠಾ ತಿಣ್ಣಂ ಫಲಟ್ಠಾನಂ, ತಿಹೇತುಕಪುಥುಜ್ಜನೇ ಚತುನ್ನಂ** ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಮಹಗ್ಗತಾನಿ ಏವ ಕುಸಲಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ತಿಣ್ಣಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಞ್ಚ, ಆದಿತೋ ತಿಣ್ಣಂ ಅರಿಯಾನಂ** ಹೇಟ್ಠಾ ಅರಿಯಾನಂ ತೇರಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ ನಿದ್ದಿಸೇ। ಅಟ್ಠೇವ ಕಾಮಪುಞ್ಞಾನಿ, **ಅಪುಞ್ಞತೋ** ಅಕುಸಲವಸೇನ ದಿಟ್ಠಿಹೀನಾ ಚತ್ತಾರೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾಪಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತಞ್ಚಾತಿ ತೇರಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಹೇಟ್ಠಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಫಲಟ್ಠಾನಂ** ಸೋತಾಪನ್ನಸಕದಾಗಾಮಿಪುಗ್ಗಲಾನಂ **ಸಬ್ಬಪುಥುಜ್ಜನೇ** ಅಹೇತುಕದುಹೇತುಕತಿಹೇತುಕಪುಥುಜ್ಜನೇ ದೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಂ ದ್ವಯಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಜಾಯತೇ। **ತಿಣ್ಣಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಞ್ಚ** ಪಞ್ಚ ಏವ ಜಾಯರೇ। ತಂ ಯಥಾ -

> ಚತ್ತಾರಿ ದಿಟ್ಠಿಯುತ್ತಾನಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯುತಮ್ಪಿ ಚ।
> ಮಗ್ಗಟ್ಠಾನಂ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ, ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ ಸಕಂ ಸಕಂ॥

**ತೇಸಂ** ಚತುನ್ನಂ ಮಗ್ಗಟ್ಠಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸಕಂ ಸಕಂ ಏಕಮೇವ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ **ಭವೇ** ಭವೇಯ್ಯ। **ಇತಿ** ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಧೀರೋ ಪಣ್ಡಿತೋ **ವಿಭಾವಯೇ** ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಪಕಾಸಯೇ।

೧೮೬-೯. **ಮಯಾ ಭವೇಸು ಚಿತ್ತಾನಂ, ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಚ। ಭವೇಸು** ಸಬ್ಬಭವೇಸು ಚಿತ್ತಾನಂ, ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಚ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿ **ಭಿಕ್ಖೂನಂ** ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕಭಿಕ್ಖೂನಂ **ಪಾಟವತ್ಥಾಯ** ಛೇಕಭಾವಾಯ ಮಯಾ ಪಕಾಸಿತಾ। **ಏವಂ ಸಬ್ಬಮಿದಂ ಚಿತ್ತಂ, ಭೂಮಿಪುಗ್ಗಲಭೇದತೋ ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಭೂಮಿಪುಗ್ಗಲಭೇದತೋ ಇದಂ ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಂ **ಬಹುಧಾಪಿ ಚ** ಬಹುಪ್ಪಕಾರಮ್ಪಿ ಚ ಹೋತಿ। **ಇತಿ** ಗಹಣಂ ವಿಭಾವಿನಾ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ। **ಸಕ್ಕಾ ವುತ್ತಾನುಸಾರೇನ** ಮಯಾ ವುತ್ತಸ್ಸ ಅನುಸಾರೇನ **ಭೇದೋ** ಚಿತ್ತಭೇದೋ ವಿಭಾವಿನಾ **ಞಾತುಂ** ವಿಜಾನಿತುಂ ಸಕ್ಕಾ। ಗನ್ಥವಿತ್ಥಾರಭೀತೇನ ಮಯಾ **ಇದಂ** ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿದೀಪಕವಚನಂ ಸಂಖಿತ್ತಂ, ಪುಬ್ಬಾಪರಂ ವಿಲೋಕೇತ್ವಾ, ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಚ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಅತ್ಥಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ವಿಭಾವಿನಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

೧೯೦. **ಇಮಞ್ಚಾಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಂ ಸುಸಾರಂ, ವರಂ ಸತ್ತಮೋಹನ್ಧಕಾರಪ್ಪದೀಪಂ** ಇಮಞ್ಚ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಪ್ಪಕರಣಂ **ಸುಸಾರಂ** ಸುನ್ದರಸಾರಭೂತಂ ವರಂ ಸತ್ತಅನ್ಧಕಾರಸದಿಸೇ ಮೋಹೇ ಪದೀಪಂ ಪಜ್ಜೋತಪ್ಪದೀಪಂ **ಯೋ** ನರೋ ಸಾಧುಕಂ ಚಿನ್ತೇತಿ ವಾಚೇತಿಪಿ, ತಂ ನರಂ ರಾಗದೋಸಾ **ಚಿರಂ** ಚಿರಕಾಲಂ **ನೋಪಯನ್ತಿ** ನ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಭೂಮಿಪುಗ್ಗಲಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಞ್ಚಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೬. ಛಟ್ಠೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಆರಮ್ಮಣವಿಭಾಗವಣ್ಣನಾ

**೨೯೧ಏತೇಸಂ ಪನ ಚಿತ್ತಾನಂ, ಆರಮ್ಮಣಮಿತೋ ಪರಂ।**
**ದಸ್ಸಯಿಸ್ಸಾಮಹಂ ತೇನ, ವಿನಾ ನತ್ಥಿ ಹಿ ಸಮ್ಭವೋ॥**

**ಇತೋ ಪರಂ** ಇತೋ ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಪರಂ ಅಹಂ ಏತೇಸಂ ಪನ ಚಿತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ದಸ್ಸಯಿಸ್ಸಾಮಿ। **ಹಿ** ಕಸ್ಮಾ? **ತೇನ ವಿನಾ** ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಭವೋ ನತ್ಥಿ ಯಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ, ತಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ ದಸ್ಸಯಿಸ್ಸಾಮಿ।

**೨೯೨ರೂಪಂ ಸದ್ದಂ ಗನ್ಧಂ ರಸಂ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಧಮ್ಮಮೇವ ಚ।**
**ಛಧಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆಹು, ಛಳಾರಮ್ಮಣಕೋವಿದಾ॥**

ಛಳಾರಮ್ಮಣೇಸು ಛೇಕಾ ಪಣ್ಡಿತಾ ಆರಮ್ಮಣಂ **ಛಧಾ** ಛಪ್ಪಕಾರಂ **ಆಹು** ಕಥೇಸುಂ।

**೨೯೩. ತತ್ಥ ಭೂತೇ ಉಪಾದಾಯ।** **ತತ್ಥ** ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು **ಭೂತೇ ಉಪಾದಾಯ** ಭೂತೇ ಪಟಿಚ್ಚ ವಣ್ಣೋ **ಚತುಸಮುಟ್ಠಿತೋ** ಕಮ್ಮಚಿತ್ತಉತುಆಹಾರಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ **ಸಮುಟ್ಠಿತೋ** ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ನಿದಸ್ಸನೇನ ಸಹ ಪವತ್ತೋ ಪಟಿಘೇನ ಸಹ ಪವತ್ತೋ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಸಞ್ಞಿತೋ।

**೨೯೪. ದುವಿಧೋಪಿ ಸಮುದ್ದಿಟ್ಠೋ, ಸದ್ದೋ ಚಿತ್ತೋತುಸಮ್ಭವೋ** ಸದ್ದೋ ದುವಿಧೋಪಿ ಮುನಿನಾ ಸಮುದ್ದಿಟ್ಠೋ ಚಿತ್ತೋತುಸಮ್ಭವೋ, ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಸದ್ದೋವ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತೋ ಹೋತಿ। ಕಥಂ? ವಚೀಭೇದಕಚಿತ್ತೇನ ಭೂತಾಯ ಜಾತಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ವಿಕಾರತಾ ಪಥವೀಲಕ್ಖಣಭಾವತೋ ಅತಿಥದ್ಧಲಕ್ಖಣತಾ ವಿಕಾರತಾ ನಾಮ। ಸಾ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪಾದಿಣ್ಣಘಟ್ಟನಸ್ಸ ಕಮ್ಮಜಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಘಟ್ಟನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಚಿತ್ತಜಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಕಮ್ಮಜಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಘಟ್ಟನಞ್ಚ ಸದ್ದೋ ಚ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಹೋತಿ।

**೨೯೫. ಅವಿಞ್ಞಾಣಕಸದ್ದೋ ಯೋ ಸೋ** ಅವಿಞ್ಞಾಣಕಸದ್ದೋ ಉತುಸಮುಟ್ಠಿತೋ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ದುವಿಧೋಪಿ ಸದ್ದೋ **ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣತಂ ಗತೋ** ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಭಾವಂ ಪತ್ತೋ।

**೨೯೬. ಘರೀಯತೀತಿ ಗಚ್ಛನ್ತೋ** ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಜನೇಹಿ ಘರೀಯತೇತಿ ಗನ್ಧೋ। **ಗಮು ಸಪ್ಪ** ಗತಿಮ್ಹಿ, **ಧರ** ಧಾರಣೇ। **ಸೂಚನತೋ** ಅತ್ತನೋ ಸಾಧಾರಣಸ್ಸ ಪುಪ್ಫಾದಿನೋ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಪಕಾಸನತೋಪಿ ವಾ ಗನ್ಧೋ ನಾಮ। **ಗನ್ಧ** ಸೂಚನೇ। **ಅಯಂ** ಗನ್ಧೋ ಚತೂಹಿ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನೋ।** ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಸಮ್ಮತೋ।

**೨೯೭. ರಸಮಾನಾ ರಸನ್ತೀತಿ, ರಸೋತಿ ಪರಿಕಿತ್ತಿತೋ** ಜನಾ ರಸಮಾನಾ ಯಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ **ರಸನ್ತಿ** ಅನುಭವನ್ತಿ, **ಇತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ, ತಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ **ರಸೋ ಇತಿ** ರಸೋ ನಾಮ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಪರಿಕಿತ್ತಿತೋ, **ಸೋ** ರಸೋ ಚತುಸಮ್ಭೂತೋ ರಸಾರಮ್ಮಣನಾಮಕೋ।

**೨೯೮. ಫುಸೀಯತೀತಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ** ಯಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಜನೇಹಿ ಫುಸೀಯತೀತಿ ತಸ್ಮಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಪಥವೀತೇಜವಾಯವೋ। ತಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ಚತುಸಮ್ಭೂತಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ಮತಂ।

೧೯೯. **ಸಬ್ಬಂ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ, ಹಿತ್ವಾ ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಕಂ** ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಕಂ ಹಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ **ನಾಮಞ್ಚ** ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕನಿಬ್ಬಾನನಾಮಞ್ಚ **ರೂಪಞ್ಚ** ಪಞ್ಚಪಸಾದಸುಖುಮರೂಪಞ್ಚ **ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಚ** ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಾನಿ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಸಞ್ಞಿತಂ।

೨೦೦. **ಛಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಕಾಮಾವಚರಭೂಮಿಯಂ** ಕಾಮಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ಛಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ತೀಣಿ** ರೂಪಾವಚರೇ ರೂಪಸದ್ದಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಅರೂಪೇ ಪನ ಏಕೇಕಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಲಬ್ಭತಿ।

೨೦೧-೩. **ಖಣವತ್ಥುಪರಿತ್ತತ್ತಾ, ಆಪಾಥಂ ನ ವಜನ್ತಿ ಯೇ** ಯೇ ರೂಪಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ವಿಸಯಾ ಖಣವತ್ಥುಪರಿತ್ತತ್ತಾ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಖಣಸ್ಸ ಪರಿತ್ತತ್ತಾ ಮನ್ದತ್ತಾ ತೇಸಂ ಅಪ್ಪಾಯುಕತ್ತಾ ವತ್ಥುಪರಿತ್ತತ್ತಾ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಅತಿಖುದ್ದಕವತ್ಥುಕತ್ತಾ ಆಪಾಥಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಸು ಪಾಕಟಭಾವಂ ನ ವಜನ್ತಿ, ಪಞ್ಚಪಸಾದೇಸು ಘಟ್ಟನಕಿಚ್ಚಂ ನ ಸಾಧೇನ್ತಿ, **ತೇ** ರೂಪಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ವಿಸಯಾ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ **ಹೋನ್ತಿ**। ಇತಿ **ಯೇಸಂ** ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಮತಂ **ಹೋತಿ। ಕಿರಾತಿ** ಅನುಸ್ಸವನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। **ತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾವ** ತೇ ಏವಂ ವಾದಿನೋ ಏಕಚ್ಚೇ ಆಚರಿಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾ, ಮಯಾ ಪಟಿಸೇಧಿತಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಗೋಚರಭೂತಂ **ಸದ್ದಂ** ನ ಪಟಿಅನುಭೋತಿ, ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಗೋಚರಭೂತಂ ರೂಪಂ ನ ಪಟಿಅನುಭೋತಿ। ಇತಿ **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಗೋಚರಂ** ನೇವ ಪಚ್ಚನುಭೋನ್ತಾನಂ **ತೇಸಂ** ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಞ್ಚ ಗೋಚರಂ ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಙ್ಖಾತಂ ಜವನಂ ಪನ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಸ್ಸ ಭಗವತಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾ। **ರೂಪಾದಯೋ ಪನ** ವಿಸಯಾ ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಏವ ಹೋನ್ತಿ।

೨೦೪-೬. **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖಾದಿಞಾಣಾನಂ, ರೂಪಾದೀನೇವ ಗೋಚರಾ** ತಾನಿ ರೂಪಾದೀನಿ ಏವ ಗೋಚರಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖಾದಿಞಾಣಾನಂ ಅನಾಪಾಥಗತಾನಂ ಏವ ಪಾಕಟಭಾವಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾನೇವ। **ಇತಿಪಿ** ವಚನಂ ವುತ್ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। **ಯಂ** ಧಮ್ಮಜಾತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಭವನ್ತಂ, **ತಂ** ಧಮ್ಮಜಾತಂ **ಕಥಂ** ಕೇನ ಪಕಾರೇನ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಭವೇಯ್ಯ? **ಏವಂ ಸತಿ** ರೂಪಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತ್ತೇ ಸತಿ **ಏತೇಸಂ** ರೂಪಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾನಂ ನಿಯಮೋಪಿ **ಕಥಂ ಭವೇ** ಕೇನ ಪಕಾರೇನ ಭವೇಯ್ಯ? **ಸಬ್ಬಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏತಂ** ಏತಂ ಸಬ್ಬಂ ಆರಮ್ಮಣಂ **ಛಬ್ಬಿಧಂ** ಛಪ್ಪಕಾರಂ ಭಗವತಾ ಸಮುದೀರಿತಂ। ತಂ ಪರಿತ್ತತ್ತಿಕಾದೀನಂ ವಸೇನ ಬಹುಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಮತಂ।

೨೦೭. **ಸಬ್ಬೋ ಕಾಮವಿಪಾಕೋ ಚ** ಸಬ್ಬೋ ತೇವೀಸತಿಕಾಮವಿಪಾಕೋ ಚ **ಕ್ರಿಯಾಹೇತುದ್ವಯಮ್ಪಿ ಚ** ಮನೋಧಾತುಹಸಿತುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಕಿರಿಯಾಹೇತುದ್ವಯಮ್ಪಿ ಚಾತಿ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ **ಏಕನ್ತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ** ಏಕನ್ತಕಾಮಾವಚರಾರಮ್ಮಣಾ **ಸಿಯುಂ** ಭವೇಯ್ಯುಂ।

೨೦೮-೧೦. **ಇಟ್ಠಾದಿಭೇದಾ ಪಞ್ಚೇವ, ರೂಪಸದ್ದಾದಯೋ ಪನ** ದ್ವಿಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ **ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ** ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಗೋಚರಾ ಹೋನ್ತಿ। **ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಕಂ ಸಬ್ಬಂ, ಮನೋಧಾತುತ್ತಯಸ್ಸ ತು** ಮನೋಧಾತುತ್ತಯಸ್ಸ ಪನ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಕಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಏತೇಸಂ ತೇರಸನ್ನಂ ಪನ ಚಿತ್ತಾನಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋವ **ಗೋಚರೋ** ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ನಾರೂಪಂ** ನಾಮಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ। **ನ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ** ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ। **ನಾತೀತಂ** ಅತೀತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ । **ನ ಚನಾಗತಂ** ಅನಾಗತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ ಏವ। **ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ ವತ್ತಮಾನೋ ಗೋಚರೋ ಏತೇಸಂ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ, ಮನೋಧಾತುತ್ತಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ತೇರಸನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ವತ್ತಮಾನಂ ಏವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಏವ।

೨೧೧. **ತೇರಸೇತಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ಜಾಯನ್ತೇ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಏತಾನಿ** ತೇರಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಜಾಯನ್ತಿ, ರೂಪಾವಚರೇ ಪುಞ್ಞಜಾನಿ ಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾನಿ, ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತು ಚಾತಿ **ಚತ್ತಾರಿ** ಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ।

**ಅರೂಪಿಸು** ಅರೂಪಭೂಮೀಸು **ನೇವ ಕಿಞ್ಚಿಪಿ** ಏಕಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಂ ನೇವ ಜಾಯತಿ।

೩೧೨-೩. **ಮಹಾಪಾಕಾನಮಟ್ಠನ್ನಂ** ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಮಹಾವಿಪಾಕಾನಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಾನಂ ರೂಪಾದಿಛಪರಿತ್ತಾನಿ ಗೋಚರಾ। **ಸನ್ತೀರಣತ್ತಯಸ್ಸಪಿ** ಪವತ್ತಿಯಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಸನ್ತೀರಣತ್ತಯಕಿಚ್ಚಸ್ಸ, ಛದ್ವಾರೇಸು ತದಾಲಮ್ಬಣಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಚ ರೂಪಾದಿಛಪರಿತ್ತಾನಿ ಗೋಚರಾ। **ರೂಪಾದಯೋ ಪರಿತ್ತಾ ಛ, ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಗೋಚರಾ** ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ರೂಪಾದಯೋ ಛ ಪರಿತ್ತಾ ಗೋಚರಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಪಟುಪ್ಪನ್ನಾ** ಪಞ್ಚಸು ದ್ವಾರೇಸು ಯೇ ಗೋಚರಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ, ಮನೋದ್ವಾರೇ **ತಿಕಾಲಿಕಾ** ಯೇ ಗೋಚರಾ ತಿಕಾಲಿಕಾ ತೀಸು ಕಾಲೇಸು ನಿಯುತ್ತಾ।

೩೧೪-೫. **ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚಿತ್ತಞ್ಚ, ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಮಾನಸಂ** ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವಸೇನ **ಛಬ್ಬಿಧಂ** ಚಿತ್ತಂ ಮಹಗ್ಗತಗೋಚರಂ **ನಿಯತಂ** ನಿಯತಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಛಬ್ಬಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಮಹಗ್ಗತಗೋಚರಂ ಪುಬ್ಬೇ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಗತಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಂ, ತೇಸು ದ್ವೇ ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಪಾಕಾ "ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಕುಸಲಝಾನಸ್ಸ ಯಂ ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತೀ"ತಿ ವಚನತೋ ಸಕಸಕಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏವ ತೇಸಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಹಿ, ಏಕನ್ತೇನ ಅನಞ್ಞತೋ** ಅಟ್ಠಾನಾಸವಚಿತ್ತಾನಂ **ಅಪ್ಪಮಾಣೋವ** ನಿಬ್ಬಾನಂ ಏವ ಗೋಚರಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ । **ಹಿ** ಕಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ? **ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ, ನ ಅಞ್ಞತೋ** ಆರಮ್ಮಣತೋ।

೩೧೬-೩೧೦. **ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಹೀನಾ ಚ, ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞತೋ** ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಹೀನಾ ಚ **ಕ್ರಿಯತೋ** ಕಿರಿಯವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಹೀನಾ ಚ ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಾನಿ ಚ ತೇ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಚೇವ ಮಹಗ್ಗತಗೋಚರಾ ಚ, ತೇ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಪಣ್ಣತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ । **ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಸಂಯುತ್ತಾ, ಪುಞ್ಞತೋ** ಕುಸಲವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, **ಕ್ರಿಯತೋ** ಕಿರಿಯವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚ ತಥಾ ಅಭಿಞ್ಞಾದ್ವಯಞ್ಚ ಕಿರಿಯಾವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಚ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ಏತೇಸಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಗೋಚರೋ ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಅಪ್ಪಮಾಣವಸೇನ **ತಿವಿಧೋ** ಹೋತಿ। **ಇಮೇ** ಏಕಾದಸ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಪಣ್ಣತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। **ಯಾನಿ ವುತ್ತಾವಸೇಸಾನಿ** ವುತ್ತತೋ ಚಿತ್ತತೋ ಸೇಸಾನಿ ಯಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ, ತಾನಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾನೀತಿ ವಿಭಾವಿನಾ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನಿ।

ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕಂ ಸಮತ್ತಂ।

೩೨೧**ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚಿತ್ತಞ್ಚ, ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಮಾನಸಂ।**
**ಛಬ್ಬಿಧಂ ಪನ ಏಕನ್ತಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ ಸಿಯಾ॥**

೩೨೨-೬. **ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ದ್ವಿಪಞ್ಚನ್ನಂ** ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ, ಮನೋಧಾತುತ್ತಯಸ್ಸ ಚ ತೇರಸನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಗೋಚರಾ ರೂಪಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾವ, ಅಟ್ಠ ಕಾಮಮಹಾವಿಪಾಕಾ ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಗೋಚರಾ, ಚುತಿಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತಾರಮ್ಮಣಾ। ಸೋಮನಸ್ಸಸನ್ತೀರಣಂ ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ। ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತಾತೀತಾರಮ್ಮಣಂ। ಸೇಸಸನ್ತೀರಣದ್ವಯಂ ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ , ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತಾತೀತಾರಮ್ಮಣಂ, ಚುತಿಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತಾರಮ್ಮಣಂ। ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತಂ ಜವನಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತಾನಾಗತಗೋಚರಂ। **ಇತಿ** ಏತೇ ದ್ವಾದಸ ಮಾನಸಾ ಪನ **ಸಿಯಾತೀತಾರಮ್ಮಣಾ** ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ ಸಿಯುಂ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಾಗತಗೋಚರಾ** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾ ಸಿಯುಂ। ಕಾಮೇ ವೀಸತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ **ಕ್ರಿಯತೋ** ಕಿರಿಯವಸೇನ ಕಾಮೇ ನವ ಮಾನಸಾ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬಂ

ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ, ಆವಜ್ಜನಕಿಚ್ಚವಸೇನ ತಿಕಾಲಾರಮ್ಮಣಂ। ಮಹಾಕಿರಿಯಮಾನಸಾ ಜವನಕಿಚ್ಚವಸೇನ ತಿಕಾಲಾರಮ್ಮಣಾ, ಸನ್ತೇ ಪಞ್ಞತ್ತಿಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ। ದ್ವೇ ಅಭಿಞ್ಞಾಮಾನಸಾಪಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಅತೀತಾದಿಗೋಚರಾ ಸಿಯುಂ। **ಇಮೇ** ಮಾನಸಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಕಾಲೇಪಿ ಸನ್ತೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾ ಭವನ್ತಿ। ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಮಯಾ ವುತ್ತತೋ **ಸೇಸಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ** ಚಿತ್ತಾನಿ **ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾದಿನಾ** ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾದಿವಸೇನ ಪಣ್ಡಿತೇನ **ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ** ನ ಕಥಿತಬ್ಬಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಏವ, ಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೩೧೭. **ಕಾಮತೋ ಚ ಕ್ರಿಯಾ ಪಞ್ಚ** ಕಾಮಾವಚರವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಕಿರಿಯಾ, **ರೂಪತೋ** ರೂಪಾವಚರವಸೇನ **ಪಞ್ಚಮೀ ಕ್ರಿಯಾ** ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಂ, ಏತೇಸಂ ಛನ್ನಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ನತ್ಥಿ **ಕಿಞ್ಚಿ** ಏಕಮ್ಪಿ **ಅಗೋಚರಂ** ಅನಾರಮ್ಮಣಂ, ಸಬ್ಬಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಪಞ್ಚಮೀ ಕ್ರಿಯಾ”ತಿ ವಚನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸುದ್ಧಝಾನಸ್ಸ ಪಞ್ಚಮರೂಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಏವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೩೧೮. ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಫಲಂ, ಮಗ್ಗಂ ರೂಪಞ್ಚ **ಅರೂಪಂ** ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಸಙ್ಖಾತಂ ನಾಮಞ್ಚ ಗೋಚರಂ ಕಾತುಂ ಯಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ತಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಮೇ ವದ, ಆಚರಿಯ, ತಾನಿ ಮಯ್ಹಂ ಕಥೇಹಿ।

೩೧೯-೩೦. **ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಸಂಯುತ್ತಾ, ಪುಞ್ಞತೋ** ಪುಞ್ಞವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, **ಕ್ರಿಯತೋ ತಥಾ** ಕಿರಿಯವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ದ್ವೇ ಅಭಿಞ್ಞಾಮಾನಸಾ, ಕಿರಿಯಾವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಚಾತಿ ಏಕಾದಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಫಲಞ್ಚ ಮಗ್ಗಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ **ಅರೂಪಂ** ನಾಮಞ್ಚ ಗೋಚರಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ।

೩೩೧-೪. **ಚಿತ್ತೇಸು ಪನ ಸಬ್ಬೇಸು** ಯಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಂ ಗೋಚರಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, **ತಾನಿ ಕತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಮೇ ವದ** ತಾನಿ ಮಯ್ಹಂ ತ್ವಂ ಕಥೇಹಿ। **ಸಬ್ಬೇಸು ಪನ ಚಿತ್ತೇಸು, ಛ ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ ಮೇ ಸುಣ**, ಭೋ ಭದ್ದಮುಖ, ತ್ವಂ ಮಯ್ಹಂ ವಚನಂ ಸುಣೋಹಿ, ಸಬ್ಬೇಸು ಪನ ಚಿತ್ತೇಸು ಛ ಚಿತ್ತಾನಿ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಂ ಗೋಚರಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಸಂಯುತ್ತಾ, ಕಿರಿಯಾ ಚ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಚ ಕಿರಿಯಾಭಿಞ್ಞಾಮನೋ ಚಾತಿ ಛ ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ ಗೋಚರಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। **ಪುಞ್ಞತೋ** ಪುಞ್ಞವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, **ಪುಞ್ಞತೋ** ಪುಞ್ಞವಸೇನ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಞ್ಚ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಮಗ್ಗಂ ಗೋಚರಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ।

೩೩೫-೮. **ಅರಹತೋ** ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ ಫಲಮಾನಸಂ ವಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವಾ ಸೇಕ್ಖಾ ವಾ ವಿಜಾನಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ? ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಮಾನಸಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಮಾನಸಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ಸಕದಾಗಾಮೀ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಮಾನಸಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ಅನಾಗಾಮೀ ಅರಹನ್ತಸ್ಸ ಮಾನಸಂ ನ ಜಾನಾತಿ। **ಹೇಟ್ಠಿಮೋ ಹೇಟ್ಠಿಮೋ** ಪುಗ್ಗಲೋ **ಉಪರೂಪರಿ** ಠಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಮಾನಸಂ ನೇವ ಜಾನಾತಿ, **ಉಪರೂಪರಿ** ಠಿತೋ ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಮಾನಸಂ ಜಾನಾತಿ।

೩೩೯-೩೪೧. **ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ** ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, **ತಂ** ಆರಮ್ಮಣಂ ಏಕಂ ಏಕಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಇತೋ ಪರಂ ಪವಕ್ಖಾಮಿ। **ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮೇ** ಕಾಮೇ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಕುಸಲಂ ಅಟ್ಠವಿಧಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರ**ಕುಸಲಸ್ಸ** ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಕಥಂ ? ಪುಬ್ಬೇವ ಕತಂ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಮಹಾಕುಸಲಂ ಪಚ್ಛಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತದ್ವಯೇನ ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತದ್ವಯೇನ ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತದ್ವಯೇನ ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತದ್ವಯೇನ ವಾ ಅನುಸ್ಸರಣಕಾಲಾದೀಸು ತಸ್ಸ ಅಟ್ಠವಿಧಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಜವನಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಕಾಲಾದೀಸು ದ್ವಾದಸವಿಧಸ್ಸ **ಅಕುಸಲಸ್ಸ** ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞಾಮಾನಸಸ್ಸ ಚ ಕಿರಿಯಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞಾಮಾನಸಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಏಕಾದಸವಿಧಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ

ಹೋತಿ। **ತಥಾ ಕಾಮಕ್ರಿಯಸ್ಸಾತಿ** ಜವನಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಹಸನಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಕಿಚ್ಚವಸೇನ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಜವನಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಮಹಾಕಿರಿಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಏತೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ **ಸಿಯಾ** ಭವೇಯ್ಯ। ರೂಪಾವಚರಪುಞ್ಞಾನಿ ಪಞ್ಚ **ತತೋ** ಛರಾಸಿತೋ ಕಾಮವಿಪಾಕಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತದಾ ಲೋಭಮೂಲಮೋಹಮೂಲವಸೇನ ಅತ್ತನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಝಾನಾನಂ ಅನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ತಸ್ಸ ದಸವಿಧಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿನೋ ಸತ್ತಸ್ಸ ಝಾನತೋ ಪರಿಹೀನಸ್ಸ ಝಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೋ ಝಾನಾರಮ್ಮಣಂ ದೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ತಸ್ಸ ಪಟಿಘದ್ವಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ಕಾಮಕ್ರಿಯಸ್ಸಾತಿ** ಏಕನ್ತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಹಸನಾನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಆವಜ್ಜನಕಿಚ್ಚವಸೇನ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ, ಜವನಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಮಹಾಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

**೩೪೩. ಆರುಪ್ಪಕುಸಲಞ್ಚಾಪಿ, ತೇಭೂಮಕುಸಲಸ್ಸ ಚ** ಮಹಾಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಞ್ಚಮರೂಪಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ದುತಿಯಚತುತ್ಥಅರೂಪಕುಸಲಸ್ಸ ಚ **ತೇಭೂಮಕಕ್ರಿಯಸ್ಸಾಪಿ** ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಮಹಾಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಞ್ಚಮರೂಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಾಯ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಾಯ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಕಥಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತತಿಯಾರುಪ್ಪಕುಸಲಞ್ಚ ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ಚೇ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಯದಾ ಪುಥುಜ್ಜನಯೋಗೀ ವಾ ಸೇಕ್ಖೋ ವಾ ಯೋಗೀ ರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತತೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಙ್ಖಾತಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವೀತರಾಗೋ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಗತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಪುಥುಜ್ಜನಸೇಕ್ಖಕಾಲೇ ಅತ್ತನಾ ಅನಧಿಗತಂ ದುತಿಯಂ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿ, ತದಾ ಖೀಣಾಸವಕಾಲೇ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಂ ದುತಿಯಂ ಅರೂಪಕಿರಿಯಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ಏವಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

ಯದಾ ಯೋಗೀ ರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತತೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಕುಸಲಂ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಕುಸಲಞ್ಚ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಖೀಣಾಸವೋ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಗತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಅತ್ತನಾ ಅನಧಿಗತಂ ಚತುತ್ಥಂ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿ, ತದಾ ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಾ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಕುಸಲಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ಏವಂ ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಕುಸಲಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಪಚ್ಛಾ ಖೀಣಾಸವಕಾಲೇ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಾ ರೂಪಾರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಹೋತಿ, **ತಥಾ ಏವ** ಅಕುಸಲಸ್ಸಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

**೩೪೪-೭. ಅರೂಪಾವಚರಪಾಕಾನನ್ತಿ** ಜಾತಿನಿದ್ಧಾರಣಂ, ಚತುತ್ಥದುತಿಯಾನಂ ಅರೂಪಪಾಕಾನಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, "ಚತುತ್ಥದುತಿಯಾನ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ತಿಯಾನಂ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ **"ಚತುತ್ಥದೂ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ತದಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅರೂಪಪಾಕಾನಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪತತಿಯಾರುಪ್ಪಜವನಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, "ಯಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತೀ"ತಿ ವಚನತೋ ಸಕಸಕಕುಸಲಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾನಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಾನಿ ತೇಸಂ ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಪಾಕಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಅರೂಪಕುಸಲಂ ಇಮೇಸಂ ಅಟ್ಠರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। **ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಪುಞ್ಞಮ್ಪಿ** ಚತುಬ್ಬಿಧಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಮ್ಪಿ **ಕಾಮಾವಚರತೋ** ಕಾಮಾವಚರವಸೇನ **ಕುಸಲಸ್ಸ** ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕುಸಲಸ್ಸ ಚ **ಕ್ರಿಯಸ್ಸ** ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ, ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತತೋ ಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ **ರೂಪತೋ** ರೂಪಾವಚರವಸೇನ ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಚತುನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಸದಾ ಹೋತಿ, ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕುಸಲಸ್ಸ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ, ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ತಿವಿಧಂ ಲೋಕುತ್ತರಪುಞ್ಞಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ, ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕಿರಿಯಸ್ಸ, ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಅರಹತ್ತಪುಞ್ಞಂ

ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾ **ತಥಾ ಏವ** ಸಬ್ಬಂ ಅಕುಸಲಂ **ಕಾಮಾವಚರತೋ** ಕಾಮಾವಚರವಸೇನ **ಕುಸಲಸ್ಸ** ಮಹಾಕುಸಲಸ್ಸ, **ಕ್ರಿಯಸ್ಸ** ಹಸನವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮಹಾಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ **ರೂಪಾವಚರತೋ** ಪನ ರೂಪಾವಚರವಸೇನ ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕುಸಲಸ್ಸ, ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಯಥಾ **ತಥಾ ಏವ** ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಏಕಾದಸನ್ನಞ್ಚಾತಿ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭಗವತಾ ಈರಿತಂ।

೩೪೮-೩೫೧. **ವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮೇ** ಸಬ್ಬಂ ವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಂ **ಕಾಮಾವಚರತೋಪಿ** ಕಾಮಾವಚರವಸೇನಪಿ **ಕುಸಲಸ್ಸ** ಮಹಾಕುಸಲಸ್ಸ, **ಕ್ರಿಯಸ್ಸ** ಹಸನವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮಹಾಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ **ರೂಪಾವಚರತೋ ಚೇವ** ರೂಪಾವಚರವಸೇನ ಚ ಏವ ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕುಸಲಸ್ಸ, ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ **ಕಾಮಾವಚರಪಾಕಾನಂ** ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ಏಕಾದಸನ್ನಞ್ಚ ತಥೇವ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ರೂಪೇ ವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಂ **ಕಾಮಾವಚರತೋಪಿ ಚ** ಕಾಮಾವಚರವಸೇನಪಿ ಚ **ಕುಸಲಸ್ಸ** ಮಹಾಕುಸಲಸ್ಸ , **ಕ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ ವೋಟ್ಠಬ್ಬ**ನಮಹಾಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ **ರೂಪಾವಚರತೋ ಚೇವ** ರೂಪಾವಚರವಸೇನ ಚ ಏವ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಚಾತಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಗೋಚರೋ ಹೋತಿ, ಅರೂಪಾವಚರಪಾಕೇಸು ಅಯಂ ನಯೋ ಭಗವತಾ ಮತೋ। ವಟ್ಟೇ ನ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ನಪ್ಪವಿಟ್ಠಾತಿ **ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾ,** ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಪಾಕಾಪಿ **ಕಾಮತೋ** ಕಾಮಾವಚರವಸೇನ **ಕುಸಲಸ್ಸ** ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕುಸಲಸ್ಸ, **ಕ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ ವೋಟ್ಠಬ್ಬ**ನಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ **ರೂಪತೋಪಿ** ರೂಪಾವಚರವಸೇನಪಿ **ಕುಸಲಸ್ಸ** ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕುಸಲಸ್ಸ, **ಕ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ** ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ। ಏತ್ಥಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಪುಞ್ಞೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೩೫೩-೬. ಕಾಮೇ ಇದಂ ಸಬ್ಬಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ **ಕಾಮಾವಚರತೋಪಿ ಚ** ಕಾಮಾವಚರವಸೇನಪಿ ಚ **ಕುಸಲಸ್ಸ** ಮಹಾಕುಸಲಸ್ಸ, **ಕ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ** ಹಸನವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮಹಾಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ **ರೂಪಾವಚರತೋ ಚೇವ** ರೂಪಾವಚರವಸೇನ ಚ ಏವ **ಕುಸಲಸ್ಸ** ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕುಸಲಸ್ಸ, **ಕ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ** ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಏಕಾದಸಕಾಮಾವಚರಪಾಕಸ್ಸ ಚ ತಥೇವ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಏತೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ಯಂ ಕ್ರಿಯಾಮಾನಸಂ ರೂಪೇ** ರೂಪಾವಚರೇ ಯಂ ಕಿರಿಯಾಮಾನಸಂ, **ಕಾಮಪಾಕಂ ತತೋ ವಿನಾ ತತೋ** ರಾಸಿತೋ ಕಾಮಪಾಕಂ **ವಿನಾ** ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪನ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಕಾಮಾವಚರತೋ ಕಾಮಾವಚರವಸೇನ ಕಿರಿಯಸ್ಸ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮಹಾಕಿರಿಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಹಸನಂ ಏಕನ್ತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ರೂಪಕಿರಿಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಕರೋತಿ। **ಕ್ರಿಯಾಚಿತ್ತಂ ಪನಾರುಪ್ಪೇ** ಅರೂಪಕಿರಿಯಾಚಿತ್ತಂ ಪನ ತೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಏವ ಚ ರಾಸೀನಂ **ಆರುಪ್ಪಕ್ರಿಯಸ್ಸಾಪಿ** ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಂ ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಗೋಚರೋ ಹೋತಿಯೇವ।

**೩೫೭ರೂಪಂ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ರೂಪಾರಮ್ಮಣಸಞ್ಞಿತಂ।**
**ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಸ್ಸ, ತಥೇವ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ।**
**ಅಭಿಞ್ಞಾದ್ವಯಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಕಾಮಪಾಕಕ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ॥**

ದ್ವಿಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಮನೋಧಾತುದ್ವಯಸನ್ತೀರಣತ್ತಯಮಹಾಪಾಕಸ್ಸ ಚ ಕಾಮಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ಏಕಾದಸವಿಧಸ್ಸ ಕಾಮಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಛನ್ನಂ ಏತೇಸಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

೩೫೯-೩೬೦. **ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮರೂಪಾವಚರತೋ** ಕಾಮರೂಪಾವಚರವಸೇನ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕುಸಲಸ್ಸ, ರೂಪಾವಚರವಸೇನ ಪಞ್ಚಮಸ್ಸ ರೂಪಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಕಾಮರೂಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಹಾಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಪಞ್ಚಮರೂಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ **ಉಭಯಸ್ಸಾಪಿ** ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

**ಅಪರಿಯಾಪನ್ನತೋ ಚೇವ** ಲೋಕುತ್ತರವಸೇನ ಚ ಏವ ಫಲಸ್ಸ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಏತೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

೩೯೧-೨. **ನಾನಪ್ಪಕಾರಕಂ ಸಬ್ಬಂ, ಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಪನ ತೇಭೂಮಕಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ** ಮಹಾಕುಸಲಸ್ಸ, ಸುದ್ಧಝಾನಸ್ಸ ಪಞ್ಚವಿಧಸ್ಸ ರೂಪಕುಸಲಸ್ಸ, ಪಠಮಾರುಪ್ಪತತಿಯಾರುಪ್ಪಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ತಥೇವ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಚ **ರೂಪಾರೂಪವಿಪಾಕಸ್ಸ** ಸಬ್ಬಸ್ಸ ರೂಪವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಪಠಮಾರುಪ್ಪತತಿಯಾರುಪ್ಪವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚ **ತೇಭೂಮಕಕ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ** ಹಸನವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮಹಾಕಿರಿಯಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ರೂಪಕಿರಿಯಸ್ಸ, ಪಠಮಾರುಪ್ಪತತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚಾತಿ ನವನ್ನಂ ಪನ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

೩೯೩-೪. **ರೂಪಾರಮ್ಮಣಿಕಾ ದ್ವೇ ತು** ದ್ವೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಿಕಾ, **ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಸದ್ದಾದಿಗೋಚರಾ** ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾದಿಗೋಚರಾ, **ತಯೋ** ಮನೋಧಾತುಸಙ್ಖಾತಾ **ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ** ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಿಕಾ ನಾಮ ಮತಾ ಭಗವತಾ। **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಮಾವಚರಾಧಿಕಾರೇ **ಏಕಚತ್ತಾಲೀಸೇವ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಛಳಾರಮ್ಮಣಿಕಾ ಮತಾ। ಅಯಂ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಕ್ಕಮೋ।

೩೯೫-೯. **ಪಞ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾ ವಿವಜ್ಜೇತ್ವಾ, ರೂಪಾರೂಪಾ ಅನಾಸವಾ** ಇಮೇ ಸಬ್ಬೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಗೋಚರಾ ಹೋನ್ತಿ। ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ಕಿರಿಯಸ್ಸ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। **ಪಠಮಾರುಪ್ಪಪಾಕೋಯಂ, ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ** ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತಿ। **ಹಿ** ಕಸ್ಮಾ? ತೇಸಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾನಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। **ಪಠಮಂ ತು ಕ್ರಿಯಾಚಿತ್ತಂ** ಪಠಮಂ ಕಿರಿಯಾಚಿತ್ತಂ ಪನ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತಿ। ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತಿ। ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಹಿ ಖೀಣಾಸವಾ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ಚುತಿವಸೇನ ಸಕಸಕಕುಸಲಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಿ। **ಪಠಮಂ ತು ಕ್ರಿಯಾಚಿತ್ತಂ** ಪನ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ಕಿರಿಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ಇತಿ** ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಚಿತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣುಪ್ಪತ್ತಿ **ವಿಭಾವಿನಾ** ಧೀರೇನ ಞೇಯ್ಯಾ।

೩೭೦-೩. **ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ, ಅರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ದ್ವಿಧಾ** ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರಂ ಕುಸಲಂ **ಕುಸಲಸ್ಸ** ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, **ತಂ** ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪವಿಪಾಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ **ಸಿಯಾ** ಭವೇಯ್ಯ। **ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುಸ್ಸ, ಪಠಮಾರುಪ್ಪಮಾನಸಂ** ಆರಮ್ಮಣಂ **ತಿಧಾ** ತಿಪ್ಪಕಾರಂ ಹೋತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಮಹೇಸಿನಾ ವುತ್ತಂ। **ಕ್ರಿಯಸ್ಸಾಪಿ** ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸಾಪಿ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ಕುಸಲಮ್ಪಿ** ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲಮ್ಪಿ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ಕುಸಲಂ** ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪವಿಪಾಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಮಾನಸಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ತಿಧಾ ಹೋತಿ। ತತಿಯಾರುಪ್ಪಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ಏವಮೇವ** ಯಥಾ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಮಾನಸಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ದ್ವಿಧಾ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ತಥಾ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ದ್ವಿಧಾ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಮಾನಸಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ತಿಧಾ ಹೋತಿ, **ಏವಮೇವ** ತಥಾ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ತಿಧಾ ಸಿಯಾ।

೩೭೪. **ಯಂ ಯಂ ಪನ ಇಧಾರಬ್ಭ ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಧಿಕಾರೇ ಯಂ ಯಂ ಗೋಚರಂ ಆರಬ್ಭ ಪಟಿಚ್ಚ **ಯೇ ಯೇ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಜಾಯನ್ತಿ, **ಸೋ ಸೋ** ಗೋಚರೋ **ತೇಸಞ್ಚ ತೇಸಞ್ಚ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

**೩೭೫**. ಯೋ ಪನ ನರೋ **ಇಮಸ್ಸ** ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸ್ಸ ಕಿರ ಪಾರಂ ದುತ್ತರಂ **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಉತ್ತರತಿ, ಸೋ ನರೋ ಅಭಿಧಮ್ಮಮಹಣ್ಣವೇ ಪಾರಂ ದುತ್ತರಂ ಉತ್ತರಂ ಉತ್ತರತಿ ಏವ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಆರಮ್ಮಣವಿಭಾಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಛಟ್ಠೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೭. ಸತ್ತಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

**೩೭೬ಅನನ್ತಞಾಣೇನ ನಿರಙ್ಗಣೇನ,**
**ಗುಣೇಸಿನಾ ಕಾರುಣಿಕೇನ ತೇನ।**
**ವುತ್ತೇ ವಿಪಾಕೇ ಮತಿಪಾಟವತ್ಥಂ,**
**ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಪ್ಪಭವಂ ಸುಣಾಥ॥**

ಯೇನ ಜಿನೇನ ಅನನ್ತಞಾಣೇನ ನಿಕ್ಕಿಲೇಸೇನ ಗುಣೇಸಿನಾ ಕಾರುಣಿಕೇನ **ತೇನ** ಜಿನೇನ ವುತ್ತೇ ವಿಪಾಕಸ್ಮಿಂ **ಮತಿಪಾಟವತ್ಥಂ** ಮತಿಛೇಕಭಾವತ್ಥಾಯ **ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಪ್ಪಭವಂ** ಮಯಾ ಭಣಮಾನಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಂ ತುಮ್ಹೇ ಸುಣಾಥ।

**೩೭೭. ಏಕೂನತಿಂಸ ಕಮ್ಮಾನಿ,** ಪಾಕಾ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ಭಗವತಾ ದಸ್ಸಿತಾ, ಕಮ್ಮಾನಿ ತೀಸು ದ್ವಾರೇಸು ದಿಸ್ಸರೇ, ವಿಪಾಕಾ **ಛಸು** ದ್ವಾರೇಸು ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

**೩೭೮-೯. ಕುಸಲಂ ಕಾಮಲೋಕಸ್ಮಿಂ** ಕಾಮಲೋಕಮ್ಹಿ ಕುಸಲಂ ಪವತ್ತೇ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಞ್ಚ **ತಂತಂಪಚ್ಚಯಮಾಗಮ್ಮ** ತಂತಂಪಚ್ಚಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ। ಸೋ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೋ ತಂತಂಪಚ್ಚಯೋ, ''ತತಪಚ್ಚಯೋ''ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮವಸೇನ ''ತಂತಂಪಚ್ಚಯೋ''ತಿ ವುತ್ತಂ। ವಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸೋಯಂ। ವಿವಿಧಂ ಫಲಂ ದದಾತಿ। ಏಕಾಯ ಚೇತನಾಯ ಏಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಭಗವತಾ ಪಕಾಸಿತಾ। ನಾನಾಕಮ್ಮೇಹಿ ನಾನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಚ ಭವನ್ತಿ।

**೩೮೦-೧. ತಿಹೇತುಕಂ ತು ಯಂ ಕಮ್ಮಂ** ತಿಹೇತುಕಂ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಸಞ್ಞಿತಂ ತಿಹೇತುಕಂ ವಿಪಾಕಂ ದುಹೇತುಞ್ಚ ವಿಪಾಕಂ ಅಹೇತುಞ್ಚ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ। **ದುಹೇತುಕಂ ತು ಯಂ ಕಮ್ಮಂ** ದುಹೇತುಕಂ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಪನ, ತಂ ಕಮ್ಮಂ ತಿಹೇತುಕಂ ವಿಪಾಕಂ ನ ದೇತಿ, ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಂ ದುಹೇತುಞ್ಚ ಅಹೇತುಞ್ಚ ದೇತಿ।

**೩೮೨-೩. ತಿಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ, ಪಟಿಸನ್ಧಿ ತಿಹೇತುಕಾ** ಹೋತಿ, ದುಹೇತುಕಾಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತೇವ, ಅಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ನೇವ ಹೋತಿ, ಉಕ್ಕಟ್ಠತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ತಿಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಓಮಕತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ದುಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ದುಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ದುಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಅಹೇತುಕಾಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತೇವ, ತಿಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ನೇವ ಹೋತಿ। ಉಕ್ಕಟ್ಠದುಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ದುಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಓಮಕದುಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ಅಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

**೩೮೪**. ಅಸಙ್ಖಾರಕಮ್ಮಂ ಅಸಙ್ಖಾರವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ, ಸಸಙ್ಖಾರವಿಪಾಕಮ್ಪಿ ದೇತಿ, ಸಸಙ್ಖಾರಕಮ್ಮಂ ಸಸಙ್ಖಾರಫಲಂ, ತಥಾ ಅಸಙ್ಖಾರಫಲಂ ದೇತಿ।

**೩೮೫. ಏಕಾಯ ಚೇತನಾಯೇತ್ಥ ಏತ್ಥ** ಏತಾಸು ಚೇತನಾಸು ಏಕಾಯ ಕುಸಲಾಯ **ಚೇತನಾಯ** ಸೋಳಸವಿಧಾ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ಭವನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಜಿನೋ ಪಕಾಸಯೇ।

**೩೮೬-೯೧**. ವೇದನಾಪರಿವತ್ತನಂ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಹೋತೇವ, ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಜವನೇನ ನಿಯಾಮಿತಂ, ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತೇ ಕುಸಲೇ ಜವನೇ ಜವಿತೇ ತದಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತಕುಸಲೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇನ **ಕುಸಲೇನಾದಿನಾ** ಪಠಮೇನ ಕುಸಲೇನ ತುಲ್ಯೇನ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತೇನ। ತತಿಯಾವಿಸೇಸನಂ। ಯೇನ ಸತ್ತೇನ **ಗಹಿತಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಚೇ** ಯದಿ, **ಇಟ್ಠೇ ಬಲವಾರಮ್ಮಣೇ** ಮನಾಪೇ ಅತಿಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ತಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ **ಚಕ್ಖುಸ್ಸ** ಚಕ್ಖುಪಸಾದಸ್ಸ **ಆಪಾಥಂ** ಪಾಕಟಭಾವಂ **ಆಗತೇ** ಸತಿ ಮನೋಧಾತುಯಾ ತಾಯ ಭವಙ್ಗಸ್ಮಿಂ **ಆವಟ್ಟಿತೇ** ಭವಙ್ಗಸೋತೇ ಛಿನ್ದಿತೇ ಸತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಕಾದೀಸು ವೀಥಿಚಿತ್ತೇಸು ಜಾತೇಸು ಪಠಮಂ ಕುಸಲಂ ಕಾಮಮಾನಸಂ ಜವನಂ ಹುತ್ವಾ ಜಾಯತೇ। ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುವಾರಾನಿ ಜವಿತ್ವಾನ ಪಠಮೇ ಮಹಾಕುಸಲೇ ಗತೇ **ತದೇವ** ತಂ ಏವ ಇಟ್ಠಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ತೇನೇವ ಪಠಮಮಹಾಕುಸಲೇನ ಸದಿಸಂ ತದಾರಮ್ಮಣವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ। **ಸನ್ಧಿಯಾ ತುಲ್ಯತೋ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ತುಲ್ಯಭಾವೇನ **ಮೂಲಭವಙ್ಗನ್ತಿ** ಮೂಲಭವಙ್ಗಂ ನಾಮ ಭಗವತಾ ಪವುಚ್ಚತೇ। **ತಞ್ಚ** ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಂ **ಸನ್ತೀರಣಂ** ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಂ ಸನ್ತೀರಣಂ ದಸ್ಸನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ **ಏತ್ಥ** ಏತಸ್ಮಿಂ ವೀಥಿಚಿತ್ತೇ **ಗಣನೂಪಗಚಿತ್ತಾನಿ** ಗಣನಂ ಉಪಗತಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಏವ ಭವನ್ತಿ।

**೩೯೩-೪. ಯದಾ ಹಿ ದುತಿಯಂ ಚಿತ್ತಂ, ಕುಸಲಂ ಜವನಂ ಯದಾ** ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ತಸ್ಸೇವ ಸೋಮನಸ್ಸತಿಹೇತುನೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ದುತಿಯಂ ಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಜವನಂ ಹೋತಿ, **ತದಾ** ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ **ತೇನ** ಜವನೇನ ತುಲ್ಯವಿಪಾಕಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ। ತಸ್ಸ **ಸನ್ಧಿಯಾ ಅಸಮಾನತ್ತಾ** ತಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸನ್ಧಿಯಾ ಅಸಮಾನತ್ತಾ ದ್ವೇ ನಾಮಾನಿ **ಅಸ್ಸ** ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನೇನ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತೇನ **ಲಬ್ಭರೇ** ಲಬ್ಭನ್ತಿ, “ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗ”ನ್ತಿ ನಾಮಂ “ತದಾರಮ್ಮಣಕ”ನ್ತಿ ಚ ನಾಮಂ ಇತಿ ದ್ವೇ ನಾಮಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

**೩೯೫-೬.** ಯದಾ ತಸ್ಸೇವ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ತತಿಯಂ ಪುಞ್ಞಂ ಜವನಂ ಹೋತಿ, ತದಾ **ತೇನ** ಜವನೇನ ಸದಿಸಂ ತತಿಯಂ ಪಾಕಂ ತದಾರಮ್ಮಣಿಕಂ ಸಿಯಾ। **ಇದಂ** ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ **ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗನ್ತಿ** ಆಗನ್ತುಭವಙ್ಗಂ ನಾಮ ಭಗವತಾ ವುಚ್ಚತೇ, ಪುರಿಮಾನಿ ಚ **ಪಞ್ಚ** ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ **ಇಮಿನಾ ಪನ** ತತಿಯವಿಪಾಕೇನ ಪನ ಸದ್ಧಿಂ **ಛ** ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

**೩೯೭-೮. ಯದಾ ಚತುತ್ಥಂ ಕುಸಲಂ** ಜವನಂ ಹೋತಿ, ತದಾ **ತೇನ** ಜವನೇನ ತುಲ್ಯಂ ಚತುತ್ಥವಿಪಾಕಂ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವಂ **ವಜೇ** ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। ಚತುತ್ಥವಿಪಾಕಂ ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗಂ ತದಾರಮ್ಮಣನಾಮಕಂ ಹೋತಿ, ಪುರಿಮಾನಿ ಛ ಪಾಕಾನಿ **ಇಮಿನಾ** ಸಹ ಚತುತ್ಥಪಾಕೇನ **ಸತ್ತ** ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

**೩೯೯-೪೦೩. ಯದಾ** ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ತಸ್ಮಿಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಪನ ತಥಾ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ ಚ, ತದಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಆವಜ್ಜನದಸ್ಸನಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಚಿತ್ತೇಸು ಜಾತೇಸು **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ವೇದನಾ ಪರಿವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ ಸನ್ತೀರಣಂ ಮನೋ ಹೋತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತೇಸು ಏವ ಚತೂಸುಪಿ ಜವನೇಸು ಜವಿತೇಸು **ತೇಹಿ** ಜವನೇಹಿ ತುಲ್ಯಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ಜಾಯರೇ। **ಅಚ್ಚನ್ತಂ** ಏಕನ್ತೇನ **ವೇದನಾಯ** ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಯ **ಪುರಿಮೇಹಿ** ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತೇಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಅಸಮಾನತ್ತಾ ಚತ್ತಾರಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ನಾಮತೋ ಪಿಟ್ಠಿಭವಙ್ಗಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, **ಪಿಟ್ಠಿಭವಙ್ಗಾನಿ** ಸೋಮನಸ್ಸವಿಪಾಕಾನಂ ಪಚ್ಛಾಭಾಗೇ ಭವಙ್ಗಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಾನಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿ ಪಞ್ಚ ವಿಪಾಕಾನಿ ಪುರಿಮೇಹಿ **ಸತ್ತಹಿ** ವಿಪಾಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವಾದಸ ವಿಪಾಕಾನಿ ಭವನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ ವಿನಿದ್ದಿಸೇ।

**೪೦೪-೬.** ಯಥಾ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ದ್ವಾದಸ ವಿಪಾಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಏವಂ ಸೋತಾದೀಸು ದ್ವಾರೇಸುಪಿ ದ್ವಾದಸ ಪಾಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಧೀರೋ ನಿದ್ದಿಸೇ, ಇಮೇ ಮಯಾ ವುತ್ತಾ ವಿಪಾಕಾ ಸಮಸಟ್ಠಿ ಭವನ್ತಿ। **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಏಕಾಯ ಚೇತನಾಯ ಕಮ್ಮೇ **ಆಯೂಹಿತೇ** ಪವತ್ತಿತೇ ಸಮಸಟ್ಠಿ ವಿಪಾಕಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ ಸಂಸಯೋ ನತ್ಥಿ। **ಗಹಿತಾಗ್ಗಹಣೇನೇತ್ಥ ಏತ್ಥ** ಏತೇಸು ವಿಪಾಕೇಸು ಗಹಿತಾನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಅಗ್ಗಹಣೇನ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ದ್ವಾದಸ ಪಾಕಾ, ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಕಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚಾತಿ ಸೋಳಸ ಪಾಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

೪೦೭-೧೧. ಏಕೇನ ತಿಹೇತುಕಕುಸಲೇನ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಆಯೂಹಿತೇ ಯಥಾ, **ಏವಮೇವ** ಸಸಙ್ಖಾರತಿಹೇತುಕಕುಸಲೇನಾಪಿ ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತೇಹಿಪಿ ಕುಸಲೇಹಿ ಕಮ್ಮೇ **ಆಯೂಹಿತೇ** ಪವತ್ತಿತೇ **ತೇಸಂ** ತಿಣ್ಣಂ ಕುಸಲಾನಂ ವಿಪಾಕೇಹಿ ತೀಹಿಪಿ ದಿನ್ನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಏಸೇವ ನಯೋ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ। **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತದ್ವಯೇ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಗೋಚರಸ್ಸ ವಸೇನ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಪಠಮಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ **ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾಥ ಪಚ್ಛಾ ತು, ಇಟ್ಠಸ್ಮಿಂ ಗೋಚರೇ ಇಧ ಅಥ ಪಚ್ಛಾ** ಮಯಾ ವುತ್ತಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಪಚ್ಛಾಕಾಲೇ ಪನ **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಇಟ್ಠಗೋಚರೇ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಪನ ದ್ವಾದಸ ದ್ವಾದಸ ಪಾಕಾ ಪಣ್ಡಿತೇನ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। **ಗಹಿತಾಗ್ಗಹಣೇನೇತ್ಥ ಏತ್ಥ** ಏತೇಸು ವಿಪಾಕೇಸು ಗಹಿತಾನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಅಗ್ಗಹಣೇನ ಸೋಳಸ ಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಪುಬ್ಬೇ** ಕಾಲೇ ಮಯಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ **ಸಬ್ಬಂ** ವಚನಂ **ಅಸೇಸತೋ** ಅಸೇಸಭಾವೇನ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಞೇಯ್ಯಂ।

೪೧೨-೪. **ತಿಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ, ಪಟಿಸನ್ಧಿ ತಿಹೇತುಕಾ** ಭವತಿ, ಇತಿ ಅಯಂ ವಾರೋ **ಏತ್ತಾವತಾ** ಏತ್ತಕೇನ ವಚನೇನ ಮಯಾ ವುತ್ತೋ। ಏಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಏಕಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇತಿ, **ತತೋ** ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ **ಅಪರಂ** ಅಞ್ಞಂ ದುತಿಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ನ ಜನೇತಿ, ಪವತ್ತಿಯಂ ಅನೇಕಾನಿ ವಿಪಾಕಾನಿ ಸಞ್ಜನೇತಿ। **ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ "ಏಕಂ ಕಮ್ಮ"ನ್ತಿಆದಿಕಂ ವಚನಂ। **ಏಕಸ್ಮಾ ಬೀಜಾ** ಏಕತೋ ಬೀಜತೋ ಏಕಂ ಅಙ್ಕುರಂ ಜಾಯತಿ, **ಅಸ್ಸ** ಬೀಜಸ್ಸ ಬಹೂನಿ ಫಲಾನಿ **ಹೇತುಪ್ಪವತ್ತಿತೋ** ಸಲಿಲಾದಿಹೇತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

೪೧೫-೨೧. **ದುಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ, ಪಟಿಸನ್ಧಿ ದುಹೇತುಕಾ** ಹೋತಿ, **ಇತಿ** ವಚನಂ ಅಯಂ ವಾರೋ **ಅನುಪುಬ್ಬೇನ** ಅನುಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಆಗತೋ। **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಧಿಕಾರೇ ದುಹೇತುಕೇನ ಪುಞ್ಞೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತೇನ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಕಮ್ಮೇ ಆಯೂಹಿತೇ ಪನ ದುಹೇತುಕೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಕುಸಲೇನ ತುಲ್ಯೇನ ಪಾಕೇನ ಯೇನ ಸತ್ತೇನ ಗಹಿತಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಚೇ, ಇಟ್ಠೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ತಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗತೇ ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತೇ ಞಾಣಹೀನೇ ಕುಸಲಮಾನಸೇ ತಸ್ಮಿಂ ದುಹೇತುಕೇ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಜವಿತ್ವಾನ ಗತೇ ತಂ ಏವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ **ತದನನ್ತರಂ** ತಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ **ತಂಸರಿಕ್ಖಕಂ** ತೇನ ಜವನೇನ ಸದಿಸಂ ಏಕನ್ತಂ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಮಾನಸಂ ಜಾಯತಿ। **ತನ್ತಿ** ತಂ ಚಿತ್ತಂ **ಮೂಲಭವಙ್ಗನ್ತಿ** ಮೂಲಭವಙ್ಗಂ ನಾಮ **ತದಾರಮ್ಮಣಮಿಚ್ಚಪಿ** ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮ ಉಭಯಮ್ಪಿ ನಾಮಂ **ತಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ** ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏವ ನಾಮಂ। **ಇತಿ** ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ ಭಗವತಾ ಪರಿದೀಪಿತಂ। ದುಹೇತುಕೇ ಸಸಙ್ಖಾರೇ ಕುಸಲೇ ಜವನೇ ಜವಿತೇಪಿ ಚ **ತಂಸಮಂ** ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಸದಿಸಂ ಆಗನ್ತುಕಸಙ್ಖಾತಂ ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಂ ಹೋತಿ।

೪೨೨-೯. **ತಥೇವ ಚ** ತಥಾ ಏವ ಚ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಗೋಚರೇ **ದುಹೇತೂನಂ** ದ್ವಿನ್ನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತಾನಂ ಜವನಾನಂ ಅನನ್ತರಂ **ತಾದಿಸಾನಿ** ತೇಹಿ ಜವನೇಹಿ ಸದಿಸಾನಿ ದ್ವೇ ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಾನಿ ಜಾಯನ್ತೇ, **ತೇಸಂ** ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಾನಂ "ಪಿಟ್ಠಿಭವಙ್ಗ"ನ್ತಿ ನಾಮಂ, "ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗ"ನ್ತಿ ಚ ನಾಮಂ ಹೋತಿ। ಸನ್ತೀರಣದ್ವಯಞ್ಚೇವ ದಸ್ಸನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಭವಙ್ಗಾನಿ ಚಾತಿ **ಅಟ್ಠ** ವಿಪಾಕಾ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಹೋನ್ತಿ। **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪಞ್ಚಸು ದ್ವಾರೇಸುಪಿ ಚ **ಅಟ್ಠ ಅಟ್ಠ** ವಿಪಾಕೇ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿಯಂ ಚತ್ತಾಲೀಸ ವಿಪಾಕಾನಿ ಭವನ್ತಿ। **ಗಹಿತಾಗ್ಗಹಣೇನೇತ್ಥ, ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಪನಟ್ಠ ಚ ಏತ್ಥ** ಏತೇಸು ವಿಪಾಕೇಸು ಗಹಿತಾನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಅಗ್ಗಹಣೇನ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಅಟ್ಠ ಚ ವಿಪಾಕಾ **ಸೋತಘಾನಾದಿನಾ** ವಿಪಾಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ **ದ್ವಾದಸ ಏವ** ವಿಪಾಕಾನಿ ಭವನ್ತಿ। **ಏಕಾಯ ಚೇತನಾಯೇವಂ ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಏಕಾಯ ಚೇತನಾಯ ಕಮ್ಮೇ **ಆಯೂಹಿತೇ** ಪವತ್ತಿತೇ ಪನ ಸತಿ ದ್ವಾದಸೇವ ವಿಪಾಕಾನಿ ಭವನ್ತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ವಿಜಿತಕುಸಲಯುದ್ಧಸಙ್ಗಾಮೇನ **ಪಕಾಸಿತಂ** ದೇಸಿತಂ। **ದುಹೇತುಕತ್ತಯೇನಾಪಿ, ಸೇಸೇನ ಸದಿಸೇನ ತು** ಮಯಾ ವುತ್ತತೋ ದುಹೇತುತೋ ಸೇಸೇನ ದುಹೇತುಕತ್ತಯೇನಾಪಿ ಸದಿಸೇನ ಪಾಕೇನ **ಆದಿನ್ನಸನ್ಧಿನೋ** ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಏವಂ ನಯೋ **ಮತೋ** ಕಥಿತೋ ನಿರಙ್ಗಣೇನ। ದುಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ದುಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಅಯಂ ವಾರೋ ಚ **ಏತ್ತಾವತಾ** ಏತ್ತಕೇನ ವಚನೇನ ಮಯಾ ವುತ್ತೋ।

**೪೩೦-೮. ದುಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ** ಅಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಇತಿ ಅಯಂ ವಾರೋ **ಅನುಪುಬ್ಬೇನ** ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಆಗತೋ। ತೇಸು ಚತೂಸುಪಿ ದುಹೇತುಕೇಸು ಕುಸಲೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು **ಅಞ್ಞತರೇನೇವ** ಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇ **ಆಯೂಹಿತೇ** ಪವತ್ತಿತೇ ಸತಿ **ತಸ್ಸೇವ** ದುಹೇತುಕಸ್ಸ ಕುಸಲಜವನಸ್ಸ ಪಾಕಭೂತಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಹೇತುಕಾಯ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ **ಆದಿನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿನೋ** ಸತ್ತಸ್ಸ **ಸಾ** ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಕಮ್ಮಸದಿಸಾ ನಾಮ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ। **ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ "ಪಟಿಸನ್ಧಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ"ತಿಆದಿಕಂ ವಚನಂ। ಕಮ್ಮಂ ದುಹೇತುಕಂ ಹೋತಿ, ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಅಹೇತುಕಾ ಹೋತಿ। **ತಸ್ಸ** ದೇಹಿನೋ ಸತ್ತಸ್ಸ **ವುಡ್ಢಿಮುಪೇತಸ್ಸ** ವುಡ್ಢಿಂ ಉಪಗತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಪನ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಗೋಚರೇ ಆಪಾಥಮಾಗತೇ ಸತಿ ದುಹೇತುಕಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಪುಞ್ಞಾನಂ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಜವನಸ್ಸ ಅವಸಾನಮ್ಹಿ ಇದಂ ಅಹೇತುಕಂ ಮನೋ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಜಾಯತಿ। ಏತ್ಥ ಏತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ **ಸಂಸಯೋ** ಸನ್ದೇಹೋ ನತ್ಥಿ, **ತಂ** ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಂ ಮೂಲಭವಙ್ಗಞ್ಚ ತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಚ ಹೋತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಕಾದೀಸುಪಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತೇಸು ಜಾತೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂಯೇವ ಸನ್ತೀರಣಮ್ಪಿ ಚ ಹೋತಿ। **ತೇಸು ಏಕಂ ಠಪೇತ್ವಾನ, ಗಹಿತಾಗ್ಗಹಣೇನಿಧ ತೇಸು** ದ್ವೀಸು ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚೇಸು ವಿಪಾಕೇಸು **ಏಕಂ** ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚಂ ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಂ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಗಹಿತಾನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಅಗ್ಗಹಣೇನ ಇಧ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಗಣನೂಪಗಚಿತ್ತಾನಿ ತೀಣಿಯೇವ ಭವನ್ತಿ।

**೪೩೯-೪೧. ಇಟ್ಠೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಕ್ಖು-ದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗತೇ** ತದಾ ಸನ್ತೀರಣಞ್ಚೇವ ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಂಯೇವ ಹೋತಿ, ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಞ್ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಂಯೇವ ಹೋತಿ, **ತೇಸು** ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚೇಸು ವಿಪಾಕೇಸು **ಏಕೇಕಂ** ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚಂ, ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಂ ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪುರಿಮಾನಿ ಚ ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ಏವ ವಿಪಾಕಾನಿ ಭವನ್ತಿ। **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪಞ್ಚಸು ದ್ವಾರೇಸುಪಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ವಿಪಾಕಾನಿ ವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

**೪೪೨-೮. ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ತು ಚತ್ತಾರಿ, ಗಹಿತಾಗ್ಗಹಣೇನಿಧ** ಗಹಿತಾನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಅಗ್ಗಹಣೇನ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಪನ ಚತ್ತಾರಿ ವಿಪಾಕಾನಿ **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ **ಸೋತಘಾನಾದಿನಾ** ವಿಪಾಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಹೇತುಕಂ ಅಟ್ಠಕಂ ಹೋತಿ ಏವ। ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ದುಹೇತುಕಂ, ತಿಹೇತುಕಂ ವಾ ತದಾರಮ್ಮಣಂ **ನ ಭವೇ** ನ ಭವೇಯ್ಯ, **ದುಹೇತುಪಟಿಸನ್ಧಿನೋ** ಸತ್ತಸ್ಸ ತಿಹೇತುಕಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಭವೇ। **ಜಾತಾ ಸುಗತಿಯಂ ಯೇನ, ಪಾಕೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ತು** ಸುಗತಿಯಂ ಯೇನ ಪಾಕೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಜಾತಾ, **ತೇನ** ವಿಪಾಕೇನ ತುಲ್ಯಮ್ಪಿ, ಹೀನಂ ವಾ ತೇಸಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಭವೇಯ್ಯ। **ಮನುಸ್ಸಲೋಕಂ ಸನ್ಧಾಯ, ವುತ್ತಞ್ಚಾಹೇತುಕಟ್ಠಕಂ** ಸುಗತಿಯಂ ಅಹೇತುಕಟ್ಠಕಞ್ಚ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಚ್ಚ ಕಾರಣಂ ಕತ್ವಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಂ। ಚತೂಸುಪಿ **ಅಪಾಯೇಸು** ಪನ ಅಪೇತೋ ಅಯೋ ಪತಿಟ್ಠಾ ಏತೇಹೀತಿ ಅಪಾಯೋ, ತೇಸು। ಪವತ್ತೇ ಅಹೇತುಕಂ ಅಟ್ಠಕಂ ಆಪಾಯಿಕೇಹಿ ಲಬ್ಭತಿ। **ಥೇರೋ ನೇರಯಿಕಾನಂ ತು, ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ವಸ್ಸತಿ** ಥಿರೋ ಥಿರಕಾರಧಮ್ಮೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಥೇರೋ, ದುತಿಯಅಗ್ಗಸಾವಕಭೂತೋ ಇದ್ಧಿಮಾ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರೋ **ನೇರಯಿಕಾನಂ** ನಿರಯೇ ಜಾತಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ವಸ್ಸತಿ, "ಉಚ್ಛಙ್ಗೇ ಮಂ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ದೇವಂ ವಸ್ಸಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಗನ್ಧಂ ವಾಯುಞ್ಚ ಮಾಪೇತಿ ಯದಾ, ತದಾ ಪನ ತೇಸಂ ನೇರಯಿಕಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ತೇಹಿ ನೇರಯಿಕಸತ್ತೇಹಿ ಥೇರಂ ದಿಸ್ವಾ, ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಸುತ್ವಾ, ಗನ್ಧಞ್ಚ ಘಾಯಿತ್ವಾ **ಜಲಂ** ಉದಕಞ್ಚ **ಪಿವತಂ** ಪಿವನ್ತಾನಂ ಮುದುಂ ವಾಯುಞ್ಚ ತೇಹಿ **ಫುಸತಂ** ಫುಸನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ನೇರಯಿಕಸತ್ತಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಕಾದೀನಿ ಪಞ್ಚಪಿ **ಪುಞ್ಞಜಾನಿ ಏವ** ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ಏವ ಸನ್ತೀರಣದ್ವಯಂ **ಪುಞ್ಞಜಂ ಏವ** ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಏವ ಪುಞ್ಞಜಾ ಏವ ಏಕಾ ಮನೋಧಾತು ಇತಿ ಅಟ್ಠಕಂ ಹೋತಿ।

**೪೪೯-೫೦. ಅಯಂ ತಾವ ಕಥಾ** "ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಕಾದೀನಿ ಪುಞ್ಞಜಾನೇವಾ"ತಿಆದಿಕಾ ಅಯಂ ಕಥಾ ಇಟ್ಠಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಗೋಚರೇ ಕಾಮಾವಚರೇ ಪುಞ್ಞಾನಂ ಜವನಾನಂ ವಸೇನ ಮಯಾ ವುತ್ತಾ। **ತದಾರಮ್ಮಣಚೇತಸೋ** ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಸ್ಸ ಯಂ ನಿಯಮತ್ತಂ "ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಂ ಜವನೇನ ನಿಯಾಮಿತ"ನ್ತಿಆದಿವಚನೇನ ಮಯಾ ವುತ್ತಂ, **ತಂ** ನಿಯಮತ್ತಂ ಕುಸಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತೇ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೇ ಜವಿತೇ ತದಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತೇ

ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೇ ಜವಿತೇ ತದಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ನೇತಂ ಅಕುಸಲೇ ಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತೇ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾದಿಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಜವನೇ ಪನ ಜವಿತೇ ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಮ್ಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಇತಿಪಿ** ವಚನಂ ಆಚರಿಯೇನ ದೀಪಿತಂ।

**೪೫೧-೭. ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತೇಸು ಚತೂಸುಪಿ ಇಟ್ಠೇ ಆರಮ್ಮಣೇ **ತೇಸು** ಚಿತ್ತೇಸು ಜವಿತೇಸು ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಾ **ಅಹೇತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ತದನನ್ತರಂ** ತೇಸಂ ಅಕುಸಲಜವನಾನಂ ಅನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಜಾಯತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತೇಸು ಛಸು ಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಗೋಚರೇ ಜವಿತೇಸು ಪುಞ್ಞಜಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ **ಅಹೇತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು** ಏವ **ತದನನ್ತರಂ** ವಾ ತೇಸಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಂ ಛನ್ನಂ ಅಕುಸಲಜವನಾನಂ ಅನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಜಾಯತಿ। **ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಯೋಗಸ್ಮಿಂ** ಬುದ್ಧರೂಪಾದಿಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಯೋಗಸ್ಮಿಂ **ಕಙ್ಖತೋ** "ಬುದ್ಧೋ ನು ಖೋ, ನೋ ಬುದ್ಧೋ"ತಿ ಕಙ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ **ಉದ್ಧತಸ್ಸ** ವಾ ಸತ್ತಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಂ ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಂ ಅಹೇತುಕಂ ವಿಪಾಕಂ ಹೋತಿ ಪಿಟ್ಠಿಭವಙ್ಗಂ। **ಸೋಮನಸ್ಸಯುತೇ ಚಿತ್ತೇ, ಜವನೇ ಜವಿತೇ ಪನ** ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಾ ಏವ ಪಞ್ಚ ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಾ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಾ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತೇ ಚಿತ್ತೇ ಜವನೇ ಪನ ಜವಿತೇ ಸತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ಛ ಚ ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಾ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಾ।

**೪೫೮-೬೩. ತಿಹೇತುಸೋಮನಸ್ಸೇನ, ಆದಿನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿನೋ** ಸತ್ತಸ್ಸ ಝಾನತೋ ಪರಿಹೀನಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಿನೋ ತಂ ಝಾನಂ **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೋ** ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ದೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ತಸ್ಸ** ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಕಿಂ ಮಾನಸಂ ಜಾಯತೇ, ತ್ವಂ ದೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಜವನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಮಾನಸಂ **ಬ್ರೂಹಿ** ಕಥೇಹಿ। **ಪಟ್ಠಾನೇ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ ಹಿ** ದೋಮನಸ್ಸಾನನ್ತರಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ **ಪಟ್ಠಾನೇ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ** ಪಟ್ಠಾನಪ್ಪಕರಣೇ ಭಗವತಾ ನಿವಾರಿತಾ, **ಅಸ್ಸ** ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ವಾ ಅನನ್ತರಂ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ಪಟ್ಠಾನಪ್ಪಕರಣೇ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ ಭಗವತಾ ನಿವಾರಿತಾ। **ಮಹಗ್ಗತಂ ಪನಾರಬ್ಭ** ಮಹಗ್ಗತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಜವನೇ ಜವಿತೇಪಿ ಚ ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಂ **ತತ್ಥೇವ** ತಸ್ಮಿಂ ಪಟ್ಠಾನೇ ಏವ **ಪಟಿಸಿದ್ಧಂ** ಭಗವತಾ ನಿವಾರಿತಂ। **ತಸ್ಮಾ** ಕಾರಣಾ ಭವಙ್ಗಪಾತೋ ವಾ ತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ವಾ ನ ಹೋತಿ। **ಕಿಂ ನು ಕಾತಬ್ಬಂ** ತೇಸಂ ಭವಙ್ಗತದಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಅಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ಯಂ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಅಮ್ಹೇಹಿ ತಂ ಕಾರಣಂ ಕಿಂ ನು ಪುಚ್ಛಾಮ, ತಂ ತದತ್ಥಂ ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕಭಾವೇನ ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕ ತಂ ಕಾರಣಂ **ವದ** ವದಾಹಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಹೇತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಾ ತದಾರಮ್ಮಣಿಕಾ **ಸಿಯಾ** ಭವೇಯ್ಯ।

**೪೬೪-೭. ಇಮಸ್ಸ** ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಂ ಕಿಂ ನತ್ಥಿ? **ತಂ** ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಂ **ಕಥಂ** ಕೇನ ಪಕಾರೇನ ಜಾಯತೇ? **ಭವಙ್ಗಆವಜ್ಜನಾನಂ** ಚಿತ್ತಾನಂ ಕಿಂ ಆವಜ್ಜನಮತ್ತಂ? ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಸ್ಸ ಚ ಫಲಸ್ಸಾಪಿ ಕಿಂ ಆವಜ್ಜನಂ ನತ್ಥಿ? **ನಿರೋಧಾ ಚ** ನಿರೋಧತೋ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಫಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಾತಿ ಮಯಾ ಸುತಂ, **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಆವಜ್ಜನಂ ನತ್ಥಿ। **ವಿನಾ ಆವಜ್ಜನೇನಾಪಿ, ಹೋತು ಜಾಯತು ಮಾನಸಂ** ಚಿತ್ತಂ ಆವಜ್ಜನೇನ ವಿನಾ ಆವಜ್ಜನಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಹೋತು ಜಾಯತು, **ಕಿಮಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಂ** ಅಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಸ್ಸ ಕಿಂ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಪಣ್ಡಿತ, ತ್ವಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಯದಿ ಜಾನಾಸಿ, ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ **ಬ್ರೂಹಿ** ಮಯ್ಹಂ ಕಥೇಹಿ। **ವಿನಾ ಆರಮ್ಮಣೇನೇತಂ ಏತಂ** ಮಾನಸಂ **ಆರಮ್ಮಣೇನ ವಿನಾ** ಆರಮ್ಮಣಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ನ ಜಾಯತಿ। **ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ "ವಿನಾ ಆರಮ್ಮಣೇನೇತ"ನ್ತಿಆದಿಕಂ ವಚನಂ, ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಂ ಯದಾ ದೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಂ ಜವನಂ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಂ ಜವತಿ, ತದಾ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಜವನಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ **ಪರಿತ್ತೇಸು** ಕಾಮಾವಚರಾರಮ್ಮಣೇಸು **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ** ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ **ಆರಬ್ಭ** ಪಟಿಚ್ಚ ಜಾಯತಿ।

**೪೬೮-೭೩. ಉತುಬೀಜನಿಯಾಮೋ ಚ** ಉತುನಿಯಾಮೋ ಬೀಜನಿಯಾಮೋ ಚ **ಕಮ್ಮಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ ಚ** ಕಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ ಚ ಸೀಲಾದಿಪಾರಮೀಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಯಾಮೋ ಚಾತಿ ಪಞ್ಚ ನಿಯಾಮತಾ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಞೇಯ್ಯಾ। **ತತ್ಥ** ತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ನಿಯಾಮೇಸು ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪನ ರುಕ್ಖಾನಂ ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನ ಫಲಪುಪ್ಫಾದಿಧಾರಣಂ ಉತು, ಅಯಂ

ಉತುನಿಯಾಮತಾ। **ತೇಸಂ ತೇಸಂ ತು ಬೀಜಾನಂ, ತಂತಂತುಲ್ಯಫಲುಬ್ಭವೋ** ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಬೀಜಾನಂ ಪನ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಬೀಜೇಹಿ ತುಲ್ಯಾನಮ್ಪಿ ಸಸ್ಸಾನಂ ಫಲಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ಅಯಂ ಬೀಜನಿಯಾಮತಾ । **ಮತ್ಥಕೇ ನಾಳಿಕೇರಸ್ಸ** ನಾಳಿಕೇರಫಲಸ್ಸ ಮತ್ಥಕೇ **ಛಿದ್ದತ್ತಂ** ಛಿದ್ದಭಾವೋ, ಅಯಂ **ಬೀಜಜೋ** ಬೀಜತೋ ಜಾತೋ ನಿಯಾಮೋ। ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮಂ ತಿಹೇತುಕಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕಂ ದುಹೇತುಕಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕಂ ಅಹೇತುಕಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕಂ ಯತೋ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ದೇತಿ, ಅಯಂ ಕಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ। **ಬೋಧಿಸತ್ತಸ್ಸ ಜಾತಿಯಂ** ಜಿನಙ್ಕುರಸ್ಸ ಜಾತಿಕ್ಖಣೇ ಮೇದನೀಕಮ್ಪನಾದಿಕಂ ಅನೇಕವಿಸೇಸತ್ತಂ, ಅಯಂ ಸೀಲಾದಿಪಾರಮೀಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ। ತೇನ ಗೋಚರೇನ ಪಸಾದಸ್ಮಿಂ ಘಟ್ಟಿತೇ ಸತಿ **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತವೀಥಿಯಂ **ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ** ಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ಅಯಂ ಚಿತ್ತನಿಯಾಮತಾ।

**೪೭೪**. ಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ **ಧೀರೋ** ಧೀರಸಮ್ಪನ್ನೋ ಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೋ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಪಾಪೋ **ಮೋಹನ್ಧಕಾರಾಪಗಮಂ** ಅನ್ಧಕಾರಮನಿಸ್ಸಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾನಿಸ್ಸರಣಂ **ಯದಿಚ್ಛೇ** ಸಚೇ ಇಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಸೋ ಧೀರೋ **ಇಮಂ** ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಪ್ಪಕರಣಂ **ಅನ್ಧಜ್ಜನಾನಂ** ಅನ್ಧಸದಿಸಬಾಲಜನಾನಂ **ಹದಯನ್ಧಕಾರಂ ವಿದ್ಧಂಸನಂ** ಅನ್ಧಕಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಹದಯಸ್ಸ ವಿದ್ಧಂಸನಕರಂ **ಜಲನ್ತಂ ದೀಪಂ** ಜಲಮಾನಂ ದೀಪಂ। **ಪಯತ್ತೋತಿ** ಪಕಾರೇನ ಯತತಿ ವೀರಿಯಂ ಕರೋತೀತಿ ಪಯತ್ತೋ, **ಸತತಂ** ಸಬ್ಬದಾ **ಸಿಕ್ಖೇಥ** ಸಜ್ಝಾಯನಧಾರಣಚಿನ್ತನವಸೇನ ಸಿಕ್ಖೇಯ್ಯ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸತ್ತಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೮. ಅಟ್ಠಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

### ಪಕಿಣ್ಣಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

**೪೭೫ಇದಾನಿ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂ, ಏತೇಸಂ ಮಾನಸಂ ಮಯಾ।**

**ಪಾಟವತ್ಥಾಯ ಭಿಕ್ಖೂನಂ, ಕಥೀಯತಿ ಪಕಿಣ್ಣಕಂ॥**

**ಇದಾನಿ** ಪನ ಕಾಲೇ **ಏತೇಸಂ** ತಿಹೇತುಕದ್ವಿಹೇತುಕಅಹೇತುಕಾನಂ **ಸಬ್ಬೇಸಂ** ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಪಕಿಣ್ಣಕಂ ಮಾನಸಂ **ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಪಾಟವತ್ಥಾಯ** ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಛೇಕಭಾವತ್ಥಾಯ ಮಯಾ ಕಥೀಯತೇ ಉಚ್ಚತೇ।

**೪೭೬-೮೫. ಪನ್ಥಮಕ್ಕಟಕೋ** ಉಣ್ಣನಾಭಿ ಪನ್ಥಮಕ್ಕಟಕೋ ನಾಮ ಪಞ್ಚಸು ದಿಸಾಸು ತಸ್ಸ ಸುತ್ತಂ ಪಸಾರೇತ್ವಾ ಜಾಲಮಜ್ಝೇ ನಿಪಜ್ಜತಿ। **ಪಠಮಾಯ ದಿಸಾಯೇತ್ಥ ಏತ್ಥ** ಏತಾಸು ದಿಸಾಸು ಪಠಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಪಸಾರಿತೇ ಸುತ್ತೇ ಪಾಣಕೇನ ಪಟಙ್ಗೇನ ವಾ ಮಕ್ಖಿಕಾಯ ವಾ ಘಟ್ಟಿತೇ ಸತಿ ಸಾ ಉಣ್ಣನಾಭಿ ಕಿಞ್ಚಿ **ಚಲಿತ್ವಾ** ಫನ್ದನಂ ಕತ್ವಾ ನಿಪನ್ನಟ್ಠಾನತೋ **ಸುತ್ತಾನುಸಾರೇನ** ಸುತ್ತಂ ಅನುಸಾರೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪಾಣಕಸ್ಸ **ಯೂಸಂ** ಯೂಸಸಙ್ಖಾತಂ ಸೋಣಿತಂ ಪಿವತಿ। ಪುನಾಗನ್ತ್ವಾ **ತತ್ಥೇವ** ತಸ್ಮಿಂ ಜಾಲಮಜ್ಝೇಯೇವ ಯಥಾಸುಖಂ ನಿಪಜ್ಜತಿ, ಯಥಾ ಪಠಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಚಲನಾದಿಕಂ ಕಿರಿಯಂ ಕರೋತಿ, ಏವಮೇವ ದುತಿಯಾದೀಸು ಚತೂಸು ದಿಸಾಸು ಚಲನಾದಿಕಂ ಕಿರಿಯಂ ಕರೋತಿ, ಏವಂ ಪಞ್ಚಸು ದಿಸಾಸು ಸುತ್ತಂ ವಿಯ ಪಞ್ಚ ಪಸಾದಾ ಪಣ್ಡಿತೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಮಜ್ಝೇ ಮಕ್ಕಟಕೋ ವಿಯ ಚ ಚಿತ್ತಂ ಪನ ಪಣ್ಡಿತೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಪಾಣಕಾದೀಹಿ** ಖುದ್ದಕತಿರಚ್ಛಾನೇಹಿ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಘಟ್ಟನಾ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪನ ಪಸಾದಾನಂ ಸಙ್ಘಟ್ಟನಾ ಪಣ್ಡಿತೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಜಾಲಮಜ್ಝೇ ನಿಪನ್ನಾಯ ಉಣ್ಣನಾಭಿಯಾ ತಂ ಚಲನಂ ವಿಯ ಪಸಾದೇ ಘಟ್ಟೇತೀತಿ **ಪಸಾದಘಟ್ಟನಂ,** ಕಿಂ ತಂ? ಆರಮ್ಮಣಂ। **ತತ್ಥ** ತಿಸ್ಸಂ ವೀಥಿಯಂ ಪಸಾದಘಟ್ಟನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಮನೋಧಾತುಕಿರಿಯಾಚಿತ್ತಂ ಭವಙ್ಗಂ ಆವಟ್ಟೇತೀತಿ **ಭವಙ್ಗಾವಟ್ಟನಂ** ಮತಂ ಭಗವತಾ। **ತಸ್ಸ** ಪನ್ಥಮಕ್ಕಟಕಸ್ಸ **ಸುತ್ತಾನುಸಾರಂವ** ಸುತ್ತಂ ಅನುಗಮನಂ ವಿಯ ವೀಥಿಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತನಂ ಪಣ್ಡಿತೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸೀಸೇ ಪನ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ **ಅಸ್ಸ** ಮಕ್ಕಟಸ್ಸ ಯೂಸಪಾನಂ ವಿಯ ಜವನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತನಂ ಪಣ್ಡಿತೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪುನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಸುತ್ತಜಾಲಮಜ್ಝೇ ನಿಪಜ್ಜನಂ ಯಥಾ **ವತ್ಥುಂಯೇವ** ಹದಯವತ್ಥುಂ ಏವ ನಿಸ್ಸಾಯ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಿವತ್ತನಂ ಪಣ್ಡಿತೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

**೪೮೬-೯೩. ಇದಂ ತು ಪನ ಓಪಮ್ಮಂ, ಅತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ ಕಿಂ ತು ಹಿ** ಇದಂ ಓಪಮ್ಮಂ ಕಂ ಅತ್ಥಂ **ದೀಪೇತಿ** ಪಕಾಸೇತಿ? ಪಠಮಂ ಪಸಾದೇ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಘಟ್ಟಿತೇ ಸತಿ **ಪಸಾದವತ್ಥುತೋ** ಪಸಾದೋ ವತ್ಥು ನಿಸ್ಸಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಪಸಾದವತ್ಥು, ಚಿತ್ತಂ, ತತೋ ಪಸಾದವತ್ಥುತೋ, ಪಠಮಂ ಏವ ವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಭವಙ್ಗಸಙ್ಖಾತಂ **ಮನೋ** ಜಾಯತಿ, ಇತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ ತೇನ ಓಪಮ್ಮೇನ ದೀಪಿತೋ। ಏಕೇಕಾರಮ್ಮಣಂ ದ್ವೀಸು ದ್ವೀಸು ದ್ವಾರೇಸು **ಸಬ್ಬಸೋ** ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ ಪನ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಅಯಮತ್ಥೋಪಿ **ತೇನ** ಓಪಮ್ಮೇನ ದೀಪಿತೋ "ದ್ವೀಸು ದ್ವೀಸು ದ್ವಾರೇಸೂ"ತಿ, ಏಕಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ಚಾತಿ ದ್ವೀಸು ದ್ವಾರೇಸು ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ ಞೇಯ್ಯೋ। ರೂಪಂ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಮ್ಹಿ ಘಟ್ಟೇತ್ವಾ **ತಙ್ಖಣೇ ಪನ** ತಸ್ಸ ಖಣೇ ಪನ ತಥಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಭವಙ್ಗಚಲನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ಸಂಸಯೋ** ಏತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ ಸಂಸಯೋ ನತ್ಥಿ। **ಯಥಾ ಖಗೋ** ಯಥಾ ಸಕುಣೋ। **ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ ಮಯಾ ವುತ್ತಂ ವಚನಂ। **ರುಕ್ಖಗ್ಗೇ** ರುಕ್ಖಕೋಟಿಯಂ ನಿಲೀಯನ್ತೋವ ಸಾಖಿನೋ ಸಾಖಂ ಘಟ್ಟೇತಿ, ತಸ್ಸ ಛಾಯಾ **ಭೂಮಿಯಂ** ಪಥವಿಯಂ **ಫರತಿ** ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ। **ಇಧಾತಿ** ನಿಪಾತೋ। ಸಾಖಾಯ ಸಕುಣೇನ ಘಟ್ಟನಂ ಭೂಮಿಯಂ ಛಾಯಾಫರಣಾಪಿ ಚ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಏಕಕ್ಖಣಸ್ಮಿಂಯೇವ **ಜಾಯರೇ** ಜಾಯನ್ತಿ। ಏವಮೇವ ಪನ ರೂಪಸ್ಸ, ಪಸಾದಸ್ಸ ಚ ಘಟ್ಟನಂ, ತಥೇವ **ಅತ್ಥತೋ** ಅತ್ಥವಸೇನ ಭವಙ್ಗಚಲನಸ್ಸಾಪಿ **ಪಚ್ಚಯತ್ತೇನ** ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಂ ಆಗಮನಂ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಏಕಕ್ಖಣೇಯೇವ ಹೋತಿ।

**೪೯೪-೭**. ತತೋ ಪರಂ ಭವಙ್ಗಸೋತಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ **ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ** ಚಕ್ಖುಪಸಾದೇ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಆವಜ್ಜನೇ ಸಮುಪ್ಪನ್ನೇ, ದಸ್ಸನೇ ಸಮುಪ್ಪನ್ನೇ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನೇ ಸಮುಪ್ಪನ್ನೇ, ಸನ್ತೀರಣೇ ಸಮುಪ್ಪನ್ನೇ, ತಥಾ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನೇ ಚ ಸಮುಪ್ಪನ್ನೇ ಕುಸಲಂ ಜವನಚಿತ್ತಂ ಜವತಿ, ತಥಾ ಅಕುಸಲಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಜವತಿ। ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸುಪಿ ಸದ್ದಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಘಟ್ಟನೇ ಏಸೇವ ನಯೋ ಅವಿಸೇಸೇನ ವಿಞ್ಞುನಾ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ। ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ದೀಪನೇ **ದೋವಾರಿಕೋಪಮಾದೀನಿ** ವಚನಾನಿ **ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ** ತತೋ ಪಕರಣತೋ ನೀಹರಿತ್ವಾ **ಏತ್ಥ** ಏತಸ್ಮಿಂ ವೀಥಿಯಾಧಿಕಾರೇ ವಿಞ್ಞುನಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾನಿ।

**೪೯೮-೯**. **ಅಸಮ್ಭೇದೇನ ಚಕ್ಖುಸ್ಸಾ**ತಿ ತಸ್ಸಾಪಿ ಚಕ್ಖು ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಜೀವಿತಾ ನಿರುದ್ಧಮ್ಪಿ ಪಿತ್ತೇನ ವಾ ಸೇಮ್ಹೇನ ವಾ ರುಹಿರೇನ ವಾ ಪಲಿಬುದ್ಧಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಂ ಸಮ್ಭಿನ್ನಂ ನಾಮ, ಸಕ್ಕೋನ್ತಂ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತೇನ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನೇನ ರೂಪಾಪಾಥಗಮನೇನ ಆಲೋಕಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನಾಪಿ। ತೇನ ತಿವಿಧೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ **ಸಮನಕ್ಕಾರಹೇತುನಾ** ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಪಚ್ಚಯೇನ ಸಹ ಪವತ್ತನೇನ। ಏತೇಹಿ ಪನ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಂ ಏಕತೋ ಇನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಸಮೇತಾ, **ಸಮೇತೇಹಿ** ಸಹಗತೇಹಿ ಸಮಾಗಮಂ ಏಕೀಭಾವಂ ಆಗತೇಹಿ, ತಂ **ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ** ಚಕ್ಖುಪಸಾದನಿಸ್ಸಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಚೇತಸಿಕೇಹಿ ಸಹ ಜಾಯತೇ।

**೫೦೦-೧**. **ಅಸಮ್ಭೇದೇನ ಸೋತಸ್ಸ** ಸೋತಪಸಾದಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನೇನ **ಸದ್ದಾಪಾಥಗಮೇನ ಚ** ಸದ್ದಸ್ಸ ಆಪಾಥಗಮನೇನ ಚ। ಆಕಾಸನಿಸ್ಸಯೇನಾಪಿ ಪಿಹಿತಕಣ್ಣಚ್ಛಿದ್ದಸ್ಸ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನ ತಿವಿಧೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ। **ಸಮನಕ್ಕಾರಹೇತುನಾ** ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಪಚ್ಚಯೇನ ಸಹ ಪವತ್ತೇನ। ಏತೇಹಿ ಪನ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ **ಸಮೇತೇಹಿ** ಸಹಗತೇಹಿ ಸಮಾಗಮಂ ಏಕೀಭಾವಂ ಆಗತೇಹಿ ತಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಹ ಜಾಯತಿ।

**೫೦೨-೩**. **ಅಸಮ್ಭೇದೇನ** ಘಾನಸ್ಸ ಘಾನಪಸಾದಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನೇನ **ಗನ್ಧಾಪಾಥಗಮೇನ ಚ** ಗನ್ಧಸ್ಸ ಆಪಾಥಗಮನೇನ ಚ। **ವಾಯೋಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನಾಪೀ**ತಿ ಘಾನಬಿಲಮ್ಹಿ ಪವಿಸನ್ತೇನ ವಾಯುನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ತಿವಿಧೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ। **ಸಮನಕ್ಕಾರಹೇತುನಾ** ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಪಚ್ಚಯೇನ ಸಹ ಪವತ್ತೇನ। ಏತೇಹಿ ಪನ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ **ಸಮೇತೇಹಿ** ಸಹಗತೇಹಿ ಸಮಾಗಮಂ ಏಕೀಭಾವಂ ಆಗತೇಹಿ ತಂ ಘಾನವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಹ ಜಾಯತಿ।

**೫೦೪-೫**. **ಅಸಮ್ಭೇದೇನ ಜಿವ್ಹಾಯ** ಜಿವ್ಹಾಯ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನೇನ **ರಸಾಪಾಥಗಮೇನ ಚ** ರಸಸ್ಸ ಆಪಾಥಗಮನೇನ ಚ। **ಆಪೋಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನಾಪೀ**ತಿ ಜಿವ್ಹಾತೇಮನಂ ಆಪಂ ಲದ್ಧಾ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇನ ವಿನಾ ಸುಕ್ಖಖಾದನೀಯೇ ಜಿವ್ಹಾಯ ಸಾಯಿತೇಪಿ ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ತಿವಿಧೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ। **ಸಮನಕ್ಕಾರಹೇತುನಾ** ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಪಚ್ಚಯೇನ ಸಹ ಪವತ್ತೇನ। ಏತೇಹಿ ಪನ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ **ಸಮೇತೇಹಿ** ಸಹಗತೇಹಿ ಸಮಾಗಮಂ ಏಕೀಭಾವಂ ಆಗತೇಹಿ ತಂ ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಹ ಜಾಯತಿ।

**೫೦೬-೭**. ಕಾಯಪಸಾದಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭೇದೇನ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸ್ಸ ಆಪಾಥಗಮನೇನ ಚ। **ಪಥವೀನಿಸ್ಸಯೇನಾಪೀ**ತಿ ತೇನ ವಿನಾ ಕಾಯದ್ವಾರಮ್ಪೀತಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಮಹಾಭೂತಾರಮ್ಮಣಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ ಕಾಯಪಸಾದಂ ಘಟ್ಟೇತ್ವಾ ಪಸಾದಪಚ್ಚಯೇಸು ಮಹಾಭೂತೇಸು ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ। ತೇನ ತಿವಿಧೇನ ಪಚ್ಚಯೇನ। **ಸಮನಕ್ಕಾರಹೇತುನಾ** ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಪಚ್ಚಯೇನ ಸಹ ಪವತ್ತೇನ। ಏತೇಹಿ ಪನ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ **ಸಮೇತೇಹಿ** ಸಹಗತೇಹಿ ಸಮಾಗಮಂ ಏಕೀಭಾವಂ ಆಗತೇಹಿ ತಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಹ ಜಾಯತಿ।

**೫೦೮-೯**. **ಅಸಮ್ಭೇದಾ ಮನಸ್ಸಾಪೀತಿ ಮನ**ನ್ತಿ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ। ತಂ ನಿರುದ್ಧಮ್ಪಿ ಆವಜ್ಜನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥಂ ಮನ್ದತಮಗತಮೇವ ವತ್ತಮಾನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಭಿನ್ನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಮತ್ಥಂ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಂ ನಾಮ। ಮನಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭೇದೇನ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆಪಾಥಗಮನೇನ ಚ **ವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ** ಹದಯವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ। ತೇನ ತಿವಿಧೇನ

ಪಚ್ಚಯೇನ। **ಸಮನಕ್ಕಾರಹೇತುನಾ** ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನೇನ ಸಹ ಪವತ್ತೇನ। ಏತೇಹಿ ಪನ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ **ಸಮೇತೇಹಿ** ಸಹಗತೇಹಿ ಸಮಾಗಮಂ ಏಕೀಭಾವಂ ಆಗತೇಹಿ **ತಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ** ತಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖಾತಂ ಜವನಚಿತ್ತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಹ ಜಾಯತೇ।

೫೧೦-೧೧. ಮನೋ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ವಿಭಾವಿನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಆವಜ್ಜನಕ್ರಿಯಾಚಿತ್ತಂ** ಆವಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಚಿತ್ತದ್ವಯಂ ಸಮನಕ್ಕಾರೋ ನಾಮ ವಿಭಾವಿನಾ ಸಞ್ಞಿತಂ। ವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಇತಿ **ಅಯಂ** ಪಾಠೋ **ಸಬ್ಬತ್ಥ** ಸಬ್ಬೇಸು ಭವೇಸು ನ ಗಚ್ಛತಿ। ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ವೋಕಾರೋ ವೋಕಿಣ್ಣೋತಿ **ಪಞ್ಚವೋಕಾರೋ,** ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಂ **ಸನ್ಧಾಯ** ಕಾರಣಂ ಕತ್ವಾ "ವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನಾ"ತಿ ಅಯಂ ಪಾಠೋ ಪನ ಕಥಿತೋ ಮಯಾ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೋ ನಾಮ ಕಾಮರೂಪಭವೋ, ಅರೂಪಭವೋ ಚತುವೋಕಾರಭವೋ ನಾಮ, ಅಸಞ್ಞೀಭವೋ ಏಕವೋಕಾರಭವೋ ನಾಮ। ಅಯಂ ಪಾಠೋ ಚತುವೋಕಾರಅರೂಪಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ನ ಕಥಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ವತ್ಥುಸ್ಸ ರೂಪತ್ತಾ ಅರೂಪಭವೇ ಕಥಂ ವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಯೋ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫೧೨-೪. **ಪಟಿಸನ್ಧಾದಿಚಿತ್ತಾನಿ, ಸಬ್ಬಾನೇಕೂನವೀಸತಿ** ಹೋನ್ತಿ, ಕಾಮಾವಚರೇಸು ದಸ, ರೂಪೇಸು ಪಞ್ಚ, ಅರೂಪೀಸು ಚತ್ತಾರಿ, ಸಬ್ಬಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಕಮ್ಮಂ** ನಾಮ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ। **ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ ರೂಪಾನಿ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ ಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತಞ್ಚ। ತಥಾ **ಗತಿನಿಮಿತ್ತಕಂ** ನಾಮ ಕಪ್ಪರುಕ್ಖಾದಯೋ, ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಲೋಹಕುಮ್ಭಾದಯೋ ಚ। ಇತಿ ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ **ತೇಸಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಾದಿಚಿತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ತಿವಿಧಂ ಭಗವತಾ ಉದೀರಿತಂ। **ಕಾಮಾವಚರಸನ್ಧೀನಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ** ಕಾಮಾವಚರಾರಮ್ಮಣಂ ಭಗವತಾ ಮತಂ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ** ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಂ, ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಹೋತಿ। **ಅತೀತಂ ವಾ** ಕಮ್ಮಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಅತೀತಾಯೇವ, ನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ। **ಅನಾಗತಂ** ಆರಮ್ಮಣಂ ನತ್ಥಿ।

೫೧೫-೧೮. ಅಟ್ಠೇವ ಚ ಮಹಾವಿಪಾಕಾ, ತೀಣಿ ಸನ್ತೀರಣಾನಿ ಚಾತಿ ಏಕಾದಸವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ತದಾರಮ್ಮಣಸಞ್ಞಿತಂ। ಏಕಾದಸವಿಧೇ ಚಿತ್ತೇ ತದಾರಮ್ಮಣಸಞ್ಞಿತೇ **ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಾನಿ** ಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ದಸ ಹೋನ್ತಿ, **ಅಪುಞ್ಞಜಂ** ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಪನ ಏಕಂ ಹೋತಿ। ಮಹಾವಿಪಾಕಾ ರೂಪಾರೂಪಭವದ್ವಯೇ ನ ಜಾಯನ್ತಿ, ಕಾಮರೂಪಭವೇ ಸನ್ತೀರಣತ್ತಯಂ ಹೋತಿ। ಯಾನಿ ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಾನಿ **ಸತ್ಥುನಾ** ಜಿನೇನ ವುತ್ತಾನಿ, **ತೇಸು** ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತೇಸು **ಏಕಮ್ಪಿ** ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಂ ರೂಪಾರೂಪಭವದ್ವಯೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹುತ್ವಾ ಕದಾಚಿಪಿ ನಪ್ಪವತ್ತತಿ। **ಕಸ್ಮಾ** ಕಾರಣಾ? **ತತ್ಥ** ತಸ್ಮಿಂ ರೂಪಾರೂಪಭವದ್ವಯೇ "ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ವಚನಂ ಚೋದಕೋ ಭವೇಯ್ಯ, ಬೀಜಸ್ಸಾಭಾವತೋ ಪನ ನ ಹೋತೀತಿ ಪರಿಹಾರೋ। ಅಕಾಮಾವಚರಾರಮ್ಮಣೇ **ಅಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ** ಇದಂ ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಂ ನೇವ ಅನುಬನ್ಧತಿ। **ಹಿ** ಕಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ? **ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಚ ಏಕನ್ತೇನ** ಅವಸ್ಸಂ ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಚ ತಥಾ ಅಪರಿಚಿತತ್ತಾ ಚ ಸಬ್ಬದಾ ನಾನುಬನ್ಧತಿ। ತಞ್ಹಿ ಯಥಾ ಪಿತರಂ ವಾ ಪಿತುಸದಿಸಂ ವಾ ಞಾತಿಂ ಅನುಬನ್ಧನ್ತೋಪಿ ತರುಣದಾರಕೋ ಘರದ್ವಾರನ್ತರವೀಥಿಚತುಕ್ಕಾದಿಮ್ಹಿ ಪರಿಚಿತೇಯೇವ ದೇಸೇ ಅನುಬನ್ಧತಿ, ನ ಅರಞ್ಞಂ ವಾ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಂ ವಾ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಂ ಕಾಮಾವಚರೇ ಧಮ್ಮೇ ಅನುಬನ್ಧನ್ತಮ್ಪಿ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಮಾರಬ್ಭ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಧಮ್ಮೇ ನಾನುಬನ್ಧತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚಸ್ಸ ಸಬ್ಬೋ ಕಾಮಾವಚರಪಾಕೋ ಚ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತು ಕಿರಿಯಾಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾತಿ ಏವಂ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಪರಿತ್ತಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಚೇತಂ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರಾರಮ್ಮಣೇ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇಪಿ ನಾನುಬನ್ಧತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೫೧೮-೨೧. **ಕಿಂ ತೇನ ಯುತ್ತಿವಾದೇನ, ವುತ್ತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಹಿ** "ಜನಕಂ ತೇನ ತುಲ್ಯ"ನ್ತಿಆದಿಕೇನ ತೇನ, ಯುತ್ತಿಯಾ ವಾದೋ ಯುತ್ತಿವಾದೋ, "ಜನಕಂ ತೇನ ತುಲ್ಯ"ನ್ತಿಆದಿಕಾಯ ಯುತ್ತಿಕಥಾಯ ಕಿಂ ಪಯೋಜನಂ ವುತ್ತಂ? ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಹಿ ಸಚ್ಚಂ

“ಕಿಂ ತೇನ ಯುತ್ತಿವಾದೇನಾ”ತಿ ವಚನಂ, “ಅತ್ಥಕಥಾಸೂ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಸಮಾಸೇ ಹಿ ತ್ಥ-ಸ್ಸ ಟ್ಠ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ “ಅಟ್ಠಕಥಾಸೂ”ತಿ ವುತ್ತಂ । ಕಾಮಾವಚರೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಚ್ಚ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವದೀಪಕಂ ವಚನಂ ಆಚರಿಯೇನ ವುತ್ತಂ। **ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಾನಿ, ಏಕಾದಸಪಿ ಸಬ್ಬಸೋ** ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಾನಿ **ನಾಮಗೋತ್ತಂ ಪನಾರಬ್ಭ** ತಿಸ್ಸಾದಿಕಂ ನಾಮಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕಚ್ಚಾಯನಗೋತ್ತಕಸ್ಸಪಗೋತ್ತಾದಿಕಂ ಗೋತ್ತಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಜವನೇ ಜವಿತೇಪಿ ಚ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ವಾ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। **ಯದಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿಮಾರಬ್ಭ, ಜವನೇ ಜವಿತೇಪಿ ವಾ** ಯದಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಾಯ ಪಣ್ಣತ್ತಿಯಾ ಸೇಸಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಜವನೇ ಜವಿತೇಪಿ ವಾ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತೇ ಆಚರಿಯೇನ, ತಥಾ ದುಕ್ಖಅನಿಚ್ಚಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತೇ ಆಚರಿಯೇನ। **ತದಾರಮ್ಮಣಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೇಸುಪಿ** ಮಿಚ್ಛತ್ತೇ ಮಿಚ್ಛಾಸಭಾವೇ “ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನ”ನ್ತ್ಯಾದಿವಸೇನ ನಿಯತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ದಿಟ್ಠಿಯುತ್ತಜವನಾನಿ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನಿ, ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೇಸುಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತೇ ಆಚರಿಯೇನ, ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಜವನೇ ಗತೇಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತೇ ಆಚರಿಯೇನ। ತಥಾ ಮಹಗ್ಗತೇ ಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಜವನೇ ಜವಿತೇಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತೇ ಆಚರಿಯೇನ, ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಂ ಆರಬ್ಭ ಜವನೇ ಜವಿತೇಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತೇ ಆಚರಿಯೇನ। ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಜವನಾನಂ ಅನನ್ತರಂ ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

೫೩೩-೪. ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆರಮ್ಮಣಘಟ್ಟನಾ ನ ವಿಜ್ಜತಿ। ಭವಙ್ಗತೋ **ಚೇತಸೋ** ವೀಥಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ವುಟ್ಠಾನಂ **ಕಥಂ** ಕೇನ ಪಕಾರೇನ ಹೋತಿ? ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ **ಘಟ್ಟನಾಯ ವಿನಾ** ಘಟ್ಟನಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತೇವ ಯಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ, **ತಸ್ಮಾ** ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಭವೋ ಹೋತಿ।

೫೩೫-೭. **ದ್ವಾದಸಾಪುಞ್ಞಚಿತ್ತಾನಂ** ದ್ವಾದಸಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಂ ವಿಪಾಕಾ ಸತ್ತಸತ್ತತಿ **ಪಾಪಪಾಕಾ** ದ್ವಾದಸಪಾಪಚಿತ್ತಾನಂ ವಿಪಾಕಾ ಚತುರಾಸೀತಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಹೋನ್ತಿ। ಏಕಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಕುಸಲಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ, ಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತಸನ್ತೀರಣಾನಿ ಚಾತಿ ಸತ್ತ ಅಕುಸಲಪಾಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಸೇಸಾನಂ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ಅಕುಸಲಾನಮ್ಪಿ ಸತ್ತ ವಿಪಾಕಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಏಕಾದಸವಿಧಾನಂ ತು, ಹಿತ್ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಮಾನಸಂ** ಉದ್ಧಚ್ಚಮಾನಸಂ ಹಿತ್ವಾ ಏಕಾದಸವಿಧಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಏಕಾದಸವಿಧಾ ಚೇವ ಭವನ್ತಿ।

೫೩೭-೮. **ಕ್ರಿಯಚಿತ್ತೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು ಯಂ** ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ ಜವನಂ ನ ಚ ಹೋತಿ, **ತಂ** ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ **ಕರಣಮತ್ತತ್ತಾ** ಕಿರಿಯಾಮತ್ತತ್ತಾ **ವಾತಪುಪ್ಫಸಮಂ** ವಾತಪುಪ್ಫೇನ ಸದಿಸಂ ಮತಂ ಭಗವತಾ। ಅಯಮೇತ್ಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಖೀಣಾಸವೇ ಉಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ವಾ ತಂ ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬೇಸು ಪುಥುಜ್ಜನೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಕಾಲೇ ಕಥಂ ಕಿರಿಯಾ ಹೋತೀತಿ ಚೇ? ಕರಣಮತ್ತತ್ತಾ ಅಫಲದಾಯಕಂ ವಾತಪುಪ್ಫಂ ವಿಯ ಅಫಲದಾಯಕಂ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತಿಹಾರೋ ಕಿರಿಯಾ ಪನ ಹೋತಿ। ಯಂ ಸಬ್ಬಂ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ **ಕಿಚ್ಚಸಾಧನತೋ** ಜವನಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ **ಜವನತ್ತಂ** ಜವನಭಾವಂ ಪತ್ತಂ ಛಿನ್ನಮೂಲಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಪುಪ್ಫಂ ಅಫಲಂ ಹೋತಿ ಯಥಾ, ಏವಂ ಛಿನ್ನಾವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾಮೂಲಸ್ಸ ವೀತರಾಗಸ್ಸ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ **ಅಫಲಂ** ವಿಪಾಕವಿರಹಿತಂ **ಸಿಯಾ** ಭವೇಯ್ಯ।

೫೩೯-೪೦. **ಪಟಿಚ್ಚ ಪನ ಏತಸ್ಮಾ, ಫಲಮೇತೀತಿ ಪಚ್ಚಯೋ** ಏಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ **ಏತಸ್ಮಾ** ಧಮ್ಮತೋ ಫಲಂ **ಏತಿ** ಪವತ್ತತಿ ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯೋ, ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾಪಿ ಉಪಕಾರೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, **ಸೋ** ಧಮ್ಮೋ **ತಸ್ಸ** ಧಮ್ಮಸ್ಸ **ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಪವುಚ್ಚತೇ। ಸಮ್ಭವೋ ಪಭವೋ ಹೇತು ಕಾರಣಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಮತೋ ಭಗವತಾ। ಇದಂ ವಚನಂ ಅಞ್ಞತ್ಥ ದೀಪನವಚನಂ।

**೫೪೧. ಲೋಭಾದಿ ಪನ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ, ಮೂಲಟ್ಠೇನುಪಕಾರಕೋ** ಯೋ ಲೋಭಾದಿ ಪನ ಧಮ್ಮೋ ಮೂಲಭಾವೇನ ಫಲಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕೋ, ಸೋ ಲೋಭಾದಿಧಮ್ಮೋ ಫಲಧಮ್ಮಸ್ಸ **ಹೇತೂತಿ** ಹೇತು ನಾಮ ವಿಭಾವಿನಾ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ।

**೫೪೨. ಲೋಭೋ ದೋಸೋ ಚ ಮೋಹೋ ಚ** ತಥಾ ಅಲೋಭಾದಯೋ ತಯೋ ಹೇತೂ, ತೇ ಛ ಏವ ಹೇತುಯೋ ಹೋನ್ತಿ, **ಜಾತಿತೋ** ಜಾತಿವಸೇನ ಕುಸಲಜಾತಿಅಕುಸಲಜಾತಿಅಬ್ಯಾಕತಜಾತಿವಸೇನ **ನವಧಾ** ನವಹಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ ಸಿಯುಂ।

**೫೪೩-೪. ಧಮ್ಮಾನಂ ಕುಸಲಾದೀನಂ, ಕುಸಲಾದಿತ್ತಸಾಧಕೋ** ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕುಸಲಾದಿತ್ತಸಾಧಕೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಾಧಕೋ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಮೂಲಟ್ಠೋ ನಾಮ। **ಏವಂ** ವಚನಂ **ಏಕೇ** ಏಕಚ್ಚೇ ಆಚರಿಯಾ ವದನ್ತಿ। **ಏವಂ ಸನ್ತೇ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕುಸಲಾದಿತ್ತಸಾಧಕವಸೇನ ಮೂಲಟ್ಠೇ ಸನ್ತೇ **ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇಸು** ತೇಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇಸು ತೇಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಮುಟ್ಠಿತೇಸು ಚಿತ್ತಜರೂಪೇಸು **ಹೇತೂನಂ** ಲೋಭಾದಿಹೇತೂನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಾ ಕದಾಚಿಪಿ ನೇವ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ಚಿತ್ತೇಸು ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತೇಸು ತೇ ಲೋಭಾದಯೋಪಿ ಚಿತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಾನಂ ಏಕುಪ್ಪಾದತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿಯೇವ। ತದಾ ತೇಸಂ ಮತೇ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಂ ಕುಸಲಾದಿತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ನ ಚ ಕದಾಚಿ ರೂಪಾನಿ ಕುಸಲಾದಿನಾಮಕಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ ಯಸ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಞಾಪನತ್ಥಂ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಂ ತೇ ಲೋಭಾದಯೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಇತಿ ವಚನಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಿ ನಾಮ ಕದಾಚಿಪಿ ವಿಯುತ್ತಾನಿ ಚರನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲಾದಿತ್ತಸಾಧಕೋ ಮೂಲಟ್ಠೋ ನ ಹೋತಿ।

**೫೪೫-೬. ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ "ಏವಂ ಸನ್ತೇ ತು ಹೇತೂನ"ನ್ತಿಆದಿಕಂ ವಚನಂ। **ತೇ** ಲೋಭಾದಯೋ ಹೇತೂ ತೇಸಂ ರೂಪಾನಂ **ಕುಸಲಾದಿತಂ** ಕುಸಲಾದಿಭಾವಂ **ನ ಸಾಧೇನ್ತಿ** ನ ನಿಪ್ಫಾದೇನ್ತಿ। **ತೇ** ಹೇತೂ ತೇಸಂ ಪನ ರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ **ನ ಚ** ನ ಹೋನ್ತಿಯೇವ, **ತಸ್ಮಾ** ಕಾರಣಾ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕುಸಲಾದಿತ್ತಸಾಧಕೋ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ **ಮೂಲಟ್ಠೋತಿ** ಮೂಲಸಭಾವೋ ನಾಮ **ಸಮಯಞ್ಞುನಾ** ಸಮಯವಿಜಾನನಸೀಲೇನ ವಿಞ್ಞುನಾ **ಗನ್ತಬ್ಬೋ** ಜಾನಿತಬ್ಬೋ।

**೫೪೭. ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸ್ಸ , ಸಾಧನೇನುಪಕಾರಕೋ** ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಂ ಸಾಧನೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಯೋ ಅತ್ಥೋ, ಸೋ ಅತ್ಥೋ **ಹೇತೂನಂ** ಲೋಭಾದೀನಂ **ಮೂಲಟ್ಠೋ** ಮೂಲಸಭಾವೋ **ಇತಿ ಚ** ಗಹಣಂ ವಿಭಾವಿನಾ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ।

**೫೪೮-೯. ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಹೇತೂ** ಕುಸಲಾ ಹೇತೂ, ಅಕುಸಲಾ ಹೇತೂ, **ಕ್ರಿಯಾಹೇತೂ ಸಬ್ಬಸೋ** ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ ಸಬ್ಬೇ ಕಿರಿಯಾಹೇತುಯೋ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭೂಮಿಯಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಂ **ಯಾತಾ** ಗತಾ। ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಞ್ಚ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಂ **ಯಾತಾ** ಗತಾ, ಏತೇ ಹೇತೂ ಚತುವೋಕಾರಭೂಮಿಯಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಏವ ಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಂ **ಯಾತಾ** ಗತಾ।

**೫೫೦-೧.** ಕಾಮೇ ವಿಪಾಕಹೇತೂಪಿ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಂ ಯಾತಾ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇಪಿ **ಕಟತ್ತಾರೂಪಜಾತಾನಂ** ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಂ ಯಾತಾ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ, ಯಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ ಪವತ್ತಿಯಂ ಚಿತ್ತಜಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯತಂ ಗತಾ।

**೫೫೨-೫.** ರೂಪೇ ವಿಪಾಕಹೇತೂ ಕಾಮಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ಹೇತುಯೋ ವಿಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಹೇತವೋ ಚಿತ್ತಜಾನಂ ರೂಪಾನಞ್ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಞ್ಚ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭೂಮಿಯಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಚತುವೋಕಾರೇ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಜಾ ಹೇತವೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಏವ ಚತುವೋಕಾರಭೂಮಿಯಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಭವನ್ತಿ। **ಇತರೇ** ಚತುವೋಕಾರೇ ಅರೂಪಭವೇ ವಿಪಾಕಜಾ ಹೇತವೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಏವ **ಸಭೂಮಿಯಂ** ಅತ್ತನೋ ಭೂಮಿಯಂ

ಅರೂಪಭೂಮಿಯಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಹೇತುತ್ಥೋ** ಹೇತೂನಂ ಅತ್ಥೋ **ಹೇತುಯೋ ಚೇವ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಚೇವ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭವೋ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯುಪ್ಪತ್ತಿ, **ಏವಮೇವ** ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ। ಸಞ್ಞಾತೋ ಸುಖಹೇತು ಯಸ್ಸಾತಿ **ಸಞ್ಞಾತಸುಖಹೇತು,** ತೇನ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ।

**೫೫೭-೮. ಛನ್ದೋ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ವೀರಿಯಂ** ವೀಮಂಸಾ ಚಾತಿ ಚತುಧಾಧಿಪತೀ ಲೋಕಾಧಿಪತಿನಾ ಸತ್ಥುನಾ ವುತ್ತಾ। ಛನ್ದಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲಸ್ಮಿಂ ಯೋ ಛನ್ದೋ, **ಸೋ** ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ನಾಮ, ಛನ್ದಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಾಧಿಕರಣಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಸೇವ ನಯೋ **ಸೇಸೇಸುಪಿ ಚ ತೀಸು** ಮಯಾ ವುತ್ತತೋ ಛನ್ದಾಧಿಪತಿತೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಚ ಅಧಿಪತೀಸು। ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಜೇಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ **ಅಧಿಪತೀತಿ** ಅಧಿಪತಿ ನಾಮ ಭಗವತಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ।

**೫೫೯ಸುಮತಿಮತಿವಿಬೋಧನಂ ವಿಚಿತ್ತಂ,**
**ಕುಮತಿಮತಿನ್ಧನಪಾವಕಂ ಪಧಾನಂ।**
**ಇಮಮತಿಮಧುರಂ ಅವೇದಿ ಯೋ ಯೋ,**
**ಜಿನವಚನಂ ಸಕಲಂ ಅವೇದಿ ಸೋ ಸೋ॥**

**ಯೋ ಯೋ** ಜನೋ **ಇಮಂ** ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಂ **ಸುಮತಿಮತಿವಿಬೋಧನಂ** ಸುಮತೀನಂ ಸುನ್ದರಮತೀನಂ ಪಣ್ಡಿತಾನಂ ಮತಿಯಾ ವಿಬೋಧನಕರಂ ವಿಚಿತ್ತಂ ಕುಮತೀನಂ ಕುಚ್ಛಿತಮತೀನಂ ಬಾಲಾನಂ ಮತಿಇನ್ಧನೇ ಪಧಾನಂ ಪಾವಕಂ ಅತಿಮಧುರಕರಂ **ಅವೇದಿ** ಜಾನಿ, **ಸೋ ಸೋ** ಜನೋ ಸಕಲಂ ಜಿನವಚನಂ **ಅವೇದಿ** ಜಾನಿ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಪಕಿಣ್ಣಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅಟ್ಠಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೯. ನವಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

**೫೭೦ಬಾತ್ತಿಂಸಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ , ಲೋಕಿಕಾನೇವ ಯಾನಿ ಹಿ।**

**ಏತೇಸಂ ಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿಸು॥**

ಯಾನಿ ಲೋಕಿಕಾನಿ ಏವ ಬಾತ್ತಿಂಸ ಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಏತೇಸಂ ಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞಾದಿಸಙ್ಖಾರಾ **ಭವಾದೀಸು** ಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸು **ಯಥಾ** ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ ಏವ, ಇಮೇಸಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ **ತೇಪಿ** ಸಙ್ಖಾರಾ **ಭವಾದೀಸು** ಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸು **ತಥಾ** ತೇನ ಪಕಾರೇನ **ವಿಭಾವಿನಾ** ಪಣ್ಡಿತೇನ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಾ। **ತಯೋ ಭವಾ ಚತಸ್ಸೋ ಚ ಯೋನಿಯೋ** ಕಾಮಭವರೂಪಭವಅರೂಪಭವವಸೇನ ತಯೋ ಭವಾ, ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿವಸೇನ ಚತಸ್ಸೋ ಚ ಯೋನಿಯೋ, ನಿರಯಗತಿತಿರಚ್ಛಾನಗತಿಪೇತಗತಿಮನುಸ್ಸಗತಿದೇವಗತಿವಸೇನ **ಗತಿಪಞ್ಚಕಂ,** ಸನ್ಧಿಸಞ್ಞಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಞ್ಞಾಯ ನಾನತ್ತಾ ನಾನಾಭಾವತೋ, ಕಾಯಸ್ಸಾಪಿ ಚ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸಾಪಿ ಚ ನಾನತ್ತಾ ನಾನಾಭಾವತೋ ಕಾಮಸುಗತಿಯೋ, ನಾನಾ ಅತ್ತಾ ಸಭಾವೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ನಾನತ್ತಾ, ನಾನತ್ತೋ ರೂಪಕಾಯೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ನಾನತ್ತಕಾಯಾ, ನಾನಾ ಸಭಾವೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ನಾನತ್ತಾ, ನಾನತ್ತಾಯೇವ ಸಞ್ಞಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ, ಸಾ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ **ನಾನತ್ತಸಞ್ಞೀ** ನಾಮ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮಿ ಚ ಚತುರಾಪಾಯಭೂಮಿಯೋ ಚ **ನಾನತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀ** ನಾಮ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನಭೂಮಿ **ಏಕತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞೀ** ನಾಮ, ತತಿಯಜ್ಝಾನಭೂಮಿವೇಹಪ್ಫಲಭೂಮಿಸುದ್ಧಾವಾಸಭೂಮಿಯೋ **ಏಕತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀ** ನಾಮ, ಹೇಟ್ಠಾ ಠಿತಾ ರೂಪೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ, ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಠಿತಿಯೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಠಿತಿಯೋ **ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ,** ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಅಸಞ್ಞೀಭೂಮಿ ನ ಗಯ್ಹತೇ, ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಭೂಮಿ ಚ ಪಟುವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವತೋ ನ ಗಯ್ಹತೇ। ಸತ್ತಾವಾಸವಸೇನ ಅಸಞ್ಞೀಭೂಮಿಂ, ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಞ್ಚ ಪನ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇ ಸತ್ತಾವಾಸಾ ನವ ಏವ ಹೋನ್ತಿ।

**೫೭೩-೮. ಕಾಮೇ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಞ್ಞಿತಾ ಅಟ್ಠ ಚೇತನಾ** ಪೂರೇನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಕಂ ಪೂರೇನ್ತಿ ಚ, ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಪುಜ್ಜಞ್ಚ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೀತಿ ಪುಞ್ಞಾನಿ, ಅಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತಿ ವಿಪಾಕಂ, ಕಮ್ಮಜರೂಪಞ್ಚಾತಿ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾ, ಪುಞ್ಞಾನಿ ಏವ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ, ತೇಯೇವ ಸಞ್ಞಿತಾ **ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಞ್ಞಿತಾ,** ಕಾಮೇ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಞ್ಞಿತಾ ಅಟ್ಠ ಚೇತನಾ। **ನವನ್ನಂ ಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ** ಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತಾಹೇತುಕಮಹಾವಿಪಾಕವಸೇನ ನವನ್ನಂ ಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ ಕಾಮಸುಗತಿಯಂ ಪನ ನಾನಾ ವತ್ತಮಾನಚೇತನಾಖಣತೋ ಪರಂ ಖಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ನಾನಾಖಣಂ, ತಂ ಏವ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಂ, ತಮೇವ ಕಮ್ಮಂ **ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಂ,** ವತ್ತಮಾನಚೇತನಾತೋ ಪರಾ ಅತೀತಚೇತನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಬಲವಾ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ **ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ,** ಬಲವತ್ಥೋ ಚೇತ್ಥ **ಉಪ**-ಸದ್ದೋ, ಬಲವಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಬಲವಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದ್ವೇಧಾ** ದ್ವೀಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ತೇಸಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಭವನ್ತಿ, ತಾ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಮಹಾಕುಸಲಚೇತನಾ **ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಿತಾಹೇತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ವಿನಾ** ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾಹೇತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ **ಪರಿತ್ತಪಾಕಾನಂ** ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಾಹೇತುಕಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ **ದ್ವೇಧಾ** ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। **ತಾಯೇವ ಚೇತನಾ** ತಾ ಏವ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಮಹಾಕುಸಲಚೇತನಾ ರೂಪಭವೇ **ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ** ಕುಸಲವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ ಚಕ್ಖುಸೋತಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತಸನ್ತೀರಣಾನಂ **ದ್ವೇಧಾ** ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಟ್ಠನ್ನಂ ತು ಪರಿತ್ತಾನಂ, ಕಾಮೇ ದುಗ್ಗತಿಯಂ ತಥಾ** ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಪರಿತ್ತಾನಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ

ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾನಂ, ದ್ವಿನ್ನಂ ಸನ್ತೀರಣಾನಞ್ಚ **ಪವತ್ತೇ** ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪನ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। **ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾವ ಕಾಮೇ ಸುಗತಿಯಂ** ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾವ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಮಹಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಕಾಮಸುಗತಿಯಂ ತಥಾ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ **ಪವತ್ತೇ** ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ **ದ್ವೇಧಾ** ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, **ಪವತ್ತೇ** ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಸತ್ತನ್ನಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ನವನ್ನಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ।

**೫೬೯-೭೪. ರೂಪೇ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ, ರೂಪಾವಚರಭೂಮಿಯಂ** ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಾ **ಹೋನ್ತಿಮಾಪುಞ್ಞಸಙ್ಖಾರಾ, ಕಾಮೇ ದುಗ್ಗತಿಯಂ ದ್ವಿಧಾ** ಇಮೇ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ, **ಇಮಾ** ಕುಸಲಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಉದ್ಧಚ್ಚವಜ್ಜಾ ಏಕಾದಸ ಚೇತನಾ ಕಾಮದುಗ್ಗತಿಯಂ ಏಕಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ **ದ್ವಿಧಾ** ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಚೇತನಾ **ಪವತ್ತೇ** ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಏವ **ಛನ್ನಂ** ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾನಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಾ ನೋ ಹೋನ್ತಿ। **ಸತ್ತನ್ನಮ್ಪಿ ಭವನ್ತೇವ ಪವತ್ತೇ** ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ಸತ್ತನ್ನಂ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಭವನ್ತಿ। **ಕಾಮೇ ಸುಗತಿಯಂ ತೇಸಂ, ಸತ್ತನ್ನಮ್ಪಿ ತಥೇವ ಚ** ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಚೇತನಾ ಕಾಮೇ ಸುಗತಿಯಂ ತಥೇವ ಚ ತೇಸಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ **ಪವತ್ತೇ** ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। **ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ, ತೇಸಂ ರೂಪಭವೇ ತಥಾ** ತಾಯೇವ ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಚೇತನಾ ರೂಪಭವೇ **ತೇಸಂ** ಚತುನ್ನಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಚಕ್ಖುಸೋತಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಸಙ್ಖಾತಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ತಥಾ **ಪವತ್ತೇ** ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। **ಸೋ ಚ ಕಾಮಭವೇನಿಟ್ಠರೂಪಾದಿಉಪಲದ್ಧಿಯಂ** ಸೋ ಚ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಕಾಮಭವೇ ಅನಿಟ್ಠರೂಪಾದಿಉಪಲದ್ಧಿಯಂ ಅಮನಾಪರೂಪಾದೀನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಉಪಲದ್ಧಿಯಂ ತೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಅಪುಞ್ಞಜಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। **ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ "ಸೋ ಚ ಕಾಮಭವೇನಿಟ್ಠ-ರೂಪಾದಿಉಪಲದ್ಧಿಯ"ನ್ತಿಆದಿಕಂ ವಚನಂ। **ಅನಿಟ್ಠರೂಪಾದಯೋ** ನಾಮ ವಿಸಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ **ನ ವಿಜ್ಜರೇ** ನ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ।

**೫೭೫-೬. ತಥೇವಾನೇಞ್ಜಸಙ್ಖಾರೋ** ನ ಇಞ್ಜತಿ ನ ಫನ್ದತಿ ನ ಚಲತೀತಿ ಆನೇಞ್ಜಂ, ಆನೇಞ್ಜಞ್ಚ ತಂ ಸಙ್ಖಾರೋ ಚಾತಿ ಆನೇಞ್ಜಸಙ್ಖಾರೋ, ತಥಾ ಏವ **ಆನೇಞ್ಜಸಙ್ಖಾರೋ** ಅರೂಪಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ಚತುನ್ನಂ ಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ **ಪವತ್ತೇ** ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। **ಭವೇಸ್ವೇತೇ** ಭವೇಸು ಏತೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಪಚ್ಚಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸು **ಯಥಾ ಚ** ಯೇನ ಯೇನ ಚ ಪಕಾರೇನ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನ ಪಚ್ಚಯಾ **ತಥಾ** ತೇನ ತೇನ ಪಕಾರೇನ **ವಿಭಾವಿನಾ** ವಿಜಾನನ್ತೇನ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಞೇಯ್ಯಾ।

**೫೭೭. ಏಸೇವ ಚ ನಯೋ ಞೇಯ್ಯೋ, ಯೋನಿಆದೀಸು** ಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಏಸೇವ ಚ ನಯೋ ಭವೇಸು ಮಯಾ ವುತ್ತೋ ಏವ ನಯೋ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಞೇಯ್ಯೋ। **ತತ್ರಿದಂ** ತತ್ರ ಭವೇಸು ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವುತ್ತಂ **ಇದಂ** ವಚನಂ **ಮುಖಮತ್ತನಿದಸ್ಸನಂ** ಉಪಾಯಮತ್ತದೀಪನಂ ಹೋತಿ।

**೫೭೮-೮೧. ಅವಿಸೇಸೇನ ಪುಞ್ಞಾಭಿ-ಸಙ್ಖಾರೋ ದ್ವಿಭವೇಸುಪಿ** ಕಾಮಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ, ರೂಪಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಚ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಮಾನಭಾವೇನ ದ್ವೀಸು ಭವೇಸು ಕಾಮರೂಪಭವೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾ **ಸೋ** ಸಙ್ಖಾರೋ ಸಬ್ಬಪಾಕಂ **ಜನೇತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। **ತಥಾ ಚತೂಸು ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ, ಅಣ್ಡಜಾದೀಸು ಯೋನಿಸು** ದ್ವಿಭವೇಸು ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ವಿಯ ತಥಾ ಚತೂಸು ಅಣ್ಡಜಾದೀಸು ಸೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಞೇಯ್ಯೋ। "ಅಣ್ಡಜಾದೀಸೂ"ತಿ ವಚನಂ ಪದುಮಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನಂ ಮನುಸ್ಸತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಬಹುದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಸೇನ ದ್ವೀಸು

ಗತೀಸು ಏವ ಚ ತಥಾ ಸೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಞೇಯ್ಯೋ। **ತಥಾ ನಾನತ್ತಕಾಯಾದಿ-ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಠಿತೀಸುಪಿ** ನಾನತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞೀನಾನತ್ತಕಆಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀ ಏಕತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞೀ ಏಕತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀನಂ ವಸೇನ ಚತೂಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು ಸೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಞೇಯ್ಯೋ। ನಾನತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞೀನಾನತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀಏಕತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞೀಏಕತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀನಂ ವಸೇನ **ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಮಿಂ** ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ತಥಾ ಸೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಞೇಯ್ಯೋ। **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ **ಭವಾದೀಸು** ಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಯಥಾರಹಂ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಕಾಮಕುಸಲಪಾಕಾನಂ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರೂಪಪಾಕಾನಞ್ಚಾತಿ **ಏಕವೀಸತಿಪಾಕಾನಂ ದ್ವಿಧಾ** ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

೫೮೨-೩. **ಕಾಮೇ ಅಪುಞ್ಞಸಙ್ಖಾರೋ** ಕಾಮಭವೇ ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿವಸೇನ ಅಣ್ಡಜಾದೀಸು **ಯೋನೀಸು** ನಿರಯಗತಿಪೇತಗತಿತಿರಚ್ಛಾನಗತಿವಸೇನ **ತೀಸು ಗತೀಸು** ನಾನತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀವಸೇನ **ಏಕಿಸ್ಸಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ** ನಾನತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀವಸೇನ ಚ **ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ದ್ವಿಧಾ** ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ **ಪವತ್ತೇ** ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ **ಸೋ** ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

೫೮೪-೬. **ತಥೇವಾನೇಞ್ಜಸಙ್ಖಾರೋ** ತಥಾ ಏವ ಆನೇಞ್ಜಸಙ್ಖಾರೋ, **ಏಕಾರೂಪಭವೇ** ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅರೂಪಭವೇ ಏಕಿಸ್ಸಾ ಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿಯಾ ಚೇವ ಏಕಿಸ್ಸಾ ದೇವಗತಿಯಾಪಿ ಚ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಭೂಮಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಭೂಮಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಭೂಮಿವಸೇನ **ತೀಸು ಏವ ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತೀಸು** ಚತುನ್ನಂ ಅರೂಪಭೂಮೀನಂ ವಸೇನ **ಚತುಬ್ಬಿಧೇ** ಸತ್ತಾವಾಸೇ ಚತುನ್ನಂ ಅರೂಪಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ **ದ್ವೇಧಾ** ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮೋಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ **ಸೋ** ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀನಂ, ವಸೇನೇವಂ ಭವಾದೀಸು** ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀನಂ ವಸೇನ ಭವಾದೀಸು ಯಥಾ **ಯೇ** ಸಙ್ಖಾರಾ **ಏಸಂ** ಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ತೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪಣ್ಡಿತೇನ ವಿಜಾನಿತಬ್ಬಾ।

೫೮೭-೯೦. **ನ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ, ಸಙ್ಕನ್ತಿ ಪನ ವಿಜ್ಜತಿ** ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ, ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಸಙ್ಖಾತಾನಂ ನಾಮಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ **ಸಙ್ಕನ್ತಿ ಪನ** ಸಙ್ಕಮನಂ ಪನ ನ ವಿಜ್ಜತಿ। **ಸಙ್ಕನ್ತಿಭಾವೇ ಅಸತಿ** ಅತೀತಭವತೋ **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಕಮನಭಾವೇ ಅಸತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ **ಕಥಂ** ಕೇನ ಪಕಾರೇನ **ಸಿಯಾ** ಭವೇಯ್ಯ? **ನತ್ಥಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಕನ್ತಿ, ಅತೀತಭವತೋ ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಙ್ಕನ್ತಿ ಸಙ್ಕಮನಂ ನತ್ಥಿ, ತತೋ ಅತೀತಭವತೋ ಅತೀತಂ ಹೇತುಂ **ವಿನಾ** ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಇಧ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಾತುಭಾವೋ ನ ವಿಜ್ಜತಿ। **ಸುಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಂ ರೂಪಾರೂಪಮತ್ತಂ** ಸುಟ್ಠು ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಂ ರೂಪನಾಮಮತ್ತಂ ಜಾಯತಿ। **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ **ರೂಪಾರೂಪಮತ್ತಂ** ರೂಪನಾಮಮತ್ತಂ ಜಾಯತಿ। ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪಚ್ಚಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಮತ್ತಂ **ಭವನ್ತರಂ** ಅಞ್ಞಭವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ **ಉಪೇತಿ** ಉಪಗಚ್ಛತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ **ಸಮಞ್ಞಾಯ** ಲೋಕಿಯವೋಹಾರೇನ ಪವುಚ್ಚತೇ, ಸತ್ತೋ ವಾ ನತ್ಥಿ, ಸತ್ತೋ ಜೀವೋತಿ ವೇವಚನಂ, ಅತ್ತಾ ವಾಪಿ ನ ವಿಜ್ಜತಿ।

೫೯೧-೯. **ತಸ್ಸಿದಂ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಕಮಂ ಪನ ತಸ್ಸ** ಸತ್ತಸ್ಸ **ಇದಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಕಮಂ **ಸುದುಬ್ಬುಧಂ** ಅತಿದುಬ್ಬಿಜಾನಂ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ ಅಹಂ ದಸ್ಸಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ತಮೇತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಕಮಂ **ಸಾಧು** ಸಾಧುಕಂ ನಿಬೋಧಥ, **ಸಾಧು** ಸಾಧುಕಂ ಮನಸಿ ಕರೋಥ, ವಿವಿಧೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಲೋಭವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಅನಾಮೇತ್ವಾ ವಜಿರಮಞ್ಜೂಸಾಯ ಅನಗ್ಘಮಣಿರತನಂ ಪಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ವಿಯ ಚಿತ್ತೇ ಠಪೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತೀತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ತಸ್ಸ, ಆಸನ್ನಮರಣಸ್ಸ ಹಿ**ಇತೋ ಭವತೋ ಅತೀತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಆಸನ್ನಮರಣಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸರೀರಸ್ಮಿಂ ಆತಪೇ ಪಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹರಿತಂ ತಾಲಪಣ್ಣಂ ವಿಯ ಸುಸ್ಸಮಾನೇ ಸತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿಕೇ ಇನ್ದ್ರಿಯೇ

ನಟ್ಠೇ ಹದಯವತ್ಥುಮತ್ತಸ್ಮಿಂ ಠಿತೇ ಕಾಯಪ್ಪಸಾದಿಕೇ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ **ವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ** ಹದಯವತ್ಥುನಿಸ್ಸಿತಂ। **"ಚಿತ್ತ"**ನ್ತಿ ವಚನಂ ಭವಙ್ಗಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಜವನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಪುಬ್ಬಾನುಸೇವಿತನ್ತಿ** ಇತೋ ಕಾಲಾ ಪುಬ್ಬಕಾಲೇ ತೇನ ಪನ ಅನುಸೇವಿತಂ ಅನುಚಿಣ್ಣಂ ಪುಞ್ಞಂ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಅಪುಞ್ಞಂ ಏವ ವಾ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಕಮ್ಮಫಲೇನ ದ್ವಾರೇಸು ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತಂ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಜವನವಸೇನ ಸೇವಿತಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ। **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ **ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ** ತಂ ಜವನಚಿತ್ತಂ **ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಂ** ಲದ್ಧಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾದೀನವೇ ವಿಸಯೇತಿ** ಅಕುಸಲಜವನೇ ಜವಿತೇ ತಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅಪ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ನದೋಸೇ ತಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮಾದಿಕೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಕುಸಲಜವನೇ ಜವಿತೇ ತತೋ ಚಿತ್ತವೀಥಿತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಪವತ್ತಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನದೋಸೇ ತಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮಾದಿಕೇ ಆರಮ್ಮಣೇ। **ತಣ್ಹಾತಿ** ಅಕುಸಲಜವನೇನ ಸಹಜೋ ಲೋಭೋ, ಅಕುಸಲಜವನೇ ವಾ ಜವಿತೇ ತತೋ ವೀಥಿಚಿತ್ತತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಪವತ್ತೋ ಲೋಭೋ ತಣ್ಹಾ। **ನಮೇತೀತಿ** ಅಞ್ಞಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಗ್ಗಹಾಪೇತ್ವಾ ದಳ್ಹಗ್ಗಾಹವಸೇನ ತಂ ಏವ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಗತಿನಿಮಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಣ್ಹಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಹಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಪನ** ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ **ಸಹಜಾ** ಏಕತೋ ಜಾತಾ ಚೇತನಾ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಯೇವಾರಮ್ಮಣೇ **ಖಿಪನ್ತಿ** ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವೇ ಏಕಸನ್ತತಿವಸಾ ಪವತ್ತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ನಮೀಯಮಾನಂ **ತಂ** ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಓರಿಮಾ ತೀರಮ್ಹಾ ರಜ್ಜುಕಂ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ **ಮಾತಿಕಾತಿಕ್ಕಮೋ** ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಏತಂ ಪುರಿಮಂ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಂ ಹದಯವತ್ಥುಂ **ಜಹತಿ** ಛಡ್ಡೇತಿ, ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಪರಂ ಕಮ್ಮಸಮ್ಭೂತಂ ನಿಸ್ಸಯಂ** ಅಪರಂ ಅಞ್ಞಕಮ್ಮತೋ ಸಮ್ಭೂತಂ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಂ ಹದಯವತ್ಥುಂ ಲಭಿತ್ವಾ ವಾ ಅಲಭಿತ್ವಾಪಿ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ **ತಂ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಂ ಮಾನಸಂ ಪವತ್ತತಿ। "ಲಭಿತ್ವಾ"ತಿ ವಚನಂ ಕಾಮರೂಪಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। "ಅಲಭಿತ್ವಾ"ತಿ ವಚನಂ ಅರೂಪಭವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಏತ್ಥ** ಏತೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಪುರಿಮಂ "ಜಹತೀ"ತಿ ವಚನೇನ ವುತ್ತಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಂ, ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಪಚ್ಛಿಮಂ "ಆರಮ್ಮಣಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪವತ್ತತೀ"ತಿ ವಚನೇನ ವುತ್ತಞ್ಚೇವ ಚಿತ್ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಪಣ್ಡಿತೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೬೦೦-೯. **ತದೇತಂ** ತಂ ಏತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಪುರಿಮಾ ಭವತೋ **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಛಿಮಭವೇ ನಾಪಿ ಆಗತಂ, ಕಮ್ಮಾದಿಞ್ಚ ಹೇತುಂ **ವಿನಾ** ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಪಾತುಭೂತಂ ನ ಚೇವ ತಂ **ಏತ್ಥ** ಏತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ ಏತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪುರಿಮಾ ಭವತೋ **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವೇ ಅನಾಗಮನೇ **ಅತೀತಭವಹೇತೂಹಿ** ಅತೀತಭವೇ ಕಮ್ಮಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಏತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೇ। **ಪಟಿಘೋಸದೀಪಮುದ್ದಾದೀ, ಭವನ್ತೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಾ ಏತ್ಥ** ಏತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅತೀತಭವತೋ ಅನಾಗಮನೇ ಅತೀತಭವೇ ಹೇತೂಹಿ ಸಮ್ಭವೇ ಪಟಿಘೋಸದೀಪಮುದ್ದಾದಿಅತ್ಥನಿದಸ್ಸನಾ ಉಪಮಾ ಭವನ್ತಿ। **ಅಞ್ಞತ್ರ** ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಘೋಸಾದೀನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ಆಗನ್ತ್ವಾ **ಸದ್ದಾದಿಹೇತುಕಾ** ಸದ್ದಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ ಯಥಾ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಜನೇಹಿ ಪವತ್ತಾಪಿತಾ ಸದ್ದದೀಪಮುದ್ದಾದಯೋ ಅತ್ಥಾ ಪಬ್ಬತನ್ತರಾದೀಸು ಅಞ್ಞೇಸು ಠಾನೇಸು ಪವತ್ತಾನಂ ಪಟಿಘೋಸದೀಪಮುದ್ದಾದೀನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಹೇತುಕಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಸದ್ದಾದೀಸು ಪಚ್ಚಯೇಸು ಸನ್ತೇಸು ಯೇ ತೇ ಪಟಿಘೋಸಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ಅಸನ್ತೇಸು ನ ಹೋನ್ತಿ ಯಥಾ, **ಏವಮೇವ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ** ಅತೀತಭವತೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವವಿಞ್ಞಾಣವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಭಾವಿನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸನ್ತಾನಬನ್ಧತೋ** ಸನ್ತಾನಬನ್ಧವಸೇನ **ಏಕತಾ** ಅತೀತಭವಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವವಿಞ್ಞಾಣವಸೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಏಕೀಭಾವೋ ನತ್ಥಿ, **ನಾನತಾಪಿ** ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಾನಾಭಾವೋಪಿ ಪಚ್ಚೇಕಭಾವೋ ಅಪಿ। **ಸತಿ ಸನ್ತಾನಬನ್ಧೇ ತು, ಏಕನ್ತೇನೇಕತಾ ಸಿಯಾ** ಸನ್ತಾನಬನ್ಧೇ ಸತಿ ಏಕನ್ತೇನ ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ **ಏಕತಾ** ಏಕೀಭಾವೋ **ಸಿಯಾ** ಭವೇಯ್ಯ, ಖೀರಸಭಾವತೋ ಪಗ್ಘರಣಸಭಾವತೋ **ಖೀರತೋ** ಸಮ್ಭೂತಂ ಘನಸಭಾವಂ **ಕದಾಚಿಪಿ** ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿಪಿ ಕಾಲೇ ನ ಭವೇಯ್ಯ, ಸಬ್ಬದಾ ಪಗ್ಘರಣಸಭಾವಖೀರಮೇವ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಥಾಪಿ** ಅಪರೋ ನಯೋಪಿ ಸಾ **ಏಕನ್ತನಾನತಾ** ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸೋ ಏಕನ್ತನಾನಾಭಾವೋ ಯದಿ ಭವೇಯ್ಯ, ಖೀರಸಾಮಿಕೋ **ಸೋ** ಪುಗ್ಗಲೋ ದಧಿಸಾಮಿ ನ ಭವೇಯ್ಯ। ಖೀರಕಾಲೇ ಖೀರಸ್ಸ ಇಸ್ಸರಭೂತೋ ಸಾಮಿಕೋ ಪಗ್ಘರಣಸಭಾವಂ ಜಹಿತ್ವಾ ದಧಿಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಕಾಲೇ ತಸ್ಸ ದಧಿಸ್ಸ ಇಸ್ಸರೋ ನ ಭವೇಯ್ಯ, ತತೋ ಖೀರಸಾಮಿಕೋ ಅಞ್ಞೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಸ್ಸ ದಧಿಸ್ಸ ಅನಿಸ್ಸರೋ

ಅಸಾಮಿಕೋ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ **ಏತ್ಥ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಕಮವಿನಿಚ್ಛಯೇ ಏಕನ್ತಏಕತಾಪಿ ವಾ ಏಕನ್ತನಾನತಾಪಿ ವಾ ಸಮಯಞ್ಞುನಾ ವಿಞ್ಞುನಾ ನ ಚೇವ ಉಪಗನ್ತಬ್ಬಾ।

೬೦೭-೧೦. **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ **ಅಸಙ್ಕನ್ತಿಪಾತುಭಾವೇ** ಸಙ್ಕನ್ತಿಪಾತುಭಾವರಹಿತೇ ಭವೇ ಸತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮನುಸ್ಸತ್ತಭಾವೇ ಖನ್ಧಾದಿಸಮತಾ ಅಭಿಸಮ್ಭೂತಾ ಯೇ ಖನ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏತೇಸಂ **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮನುಸ್ಸತ್ತಭಾವೇ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮನುಸ್ಸತ್ತಭಾವೇ ಜನೇಹಿ ಕತಸ್ಸ **ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಫಲಹೇತುನೋ** ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ **ಪರತ್ಥ** ಪರಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಆಗಮತೋ ಚೇವ ಏವಂ **ಅಞ್ಞಸ್ಸ** ಸತ್ತಸ್ಸ **ಅಞ್ಞತೋ ಕಮ್ಮತೋ** ಹಿ ತತೋ ಸತ್ತತೋ ಅಞ್ಞೇನ ಸತ್ತೇನ ಕತತೋ ಅಞ್ಞತೋ ಚೇವ ಕಮ್ಮತೋ ತಂ ಫಲಂ **ಸಿಯಾ** ಭವೇಯ್ಯ, "ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ವಚನೇನ ತಿತ್ಥಿಯಸತ್ತಸ್ಸಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಚ ಫಲಂ ದದೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ, **ತಸ್ಮಾ** ಕಾರಣಾ ಏತಂ ಸಬ್ಬಂ ಏವ ಚ ತುಮ್ಹೇಹಿ ವುತ್ತವಿಧಾನಂ ನ ಸುನ್ದರಂ। **ಏತ್ಥಾಹಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ ಚೋದಕೋ ಆಹ - ನನು ಏವಂ "ಅಸಙ್ಕನ್ತಿಪಾತುಭಾವೇ ಭವೇ ಸತೀ"ತಿಆದಿಕಂ ವಚನಂ ನಿಯತೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - **ಸನ್ತಾನೇ ಯಂ ಫಲಂ ಏತಂ** ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಯಂ ಏತಂ ಫಲಂ **ಅಞ್ಞಸ್ಸ** ಸತ್ತಸ್ಸ ನ ಹೋತಿ, **ಅಞ್ಞತೋ** ಕಮ್ಮತೋ ನ ಚ ಹೋತಿ, ಬೀಜಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ **ಏತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ** "ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ **ಸಾಧಕೋ** ನಿಪ್ಫಾದಕೋ ಹೋತಿ।

೬೧೧-೫. **ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸನ್ತಾನೇ, ವತ್ತಮಾನಂ ಫಲಂ ಪನ ಅಞ್ಞಸ್ಸ** ಸತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ವಾ ನ ಹೋತಿ, ತಂ ಫಲಂ **ಅಞ್ಞತೋ** ಕಮ್ಮತೋ ನ ಹೋತಿ। ಬೀಜಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ **ಏತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ** "ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸನ್ತಾನೇ"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ **ಸಾಧಕೋ** ನಿಪ್ಫಾದಕೋ ಹೋತಿ, ಬೀಜಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೇ **ಮಧುಆದಿನಾ** ವತ್ಥುನಾ ಜನೇಹಿ ಕತೇ ತಸ್ಸ ಬೀಜಸ್ಸ ಸನ್ತಾನೇ **ಪಠಮಂ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯೋ** ಪಠಮಂ ಲದ್ಧಮಧುಆದಿಪಚ್ಚಯೋ ತಸ್ಸ ಬೀಜಸ್ಸ ಫಲಂ **ಕಾಲನ್ತರೇ** ಮಧುಆದಿನಾ ಬೀಜಾಭಿಸಙ್ಖರಣತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಮಧುರೋ ಹೋತಿ। **ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ "ಬೀಜಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೇ"ತಿಆದಿಕಂ ವಚನಂ। **ತಾನಿ ಹಿ** ತಾನಿ ಏವ ಪಠಮಂ ಮಧುಆದಿನಾ ಜನೇಹಿ ರೋಪಿತಾನಿ **ಬೀಜಾನಿ** ಅಭಿಸಙ್ಖರಣತೋ ಕಾಲನ್ತರೇ ಮಧುರಭಾವಂ ಫಲಮ್ಪಿ ವಾ ಫಲಟ್ಠಂ ವಾ ನ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ **ಇದಂ** ಮಯಾ ವುತ್ತಂ "ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸನ್ತಾನೇ"ತಿಆದಿಕಂ ವಚನಂ ಪಣ್ಡಿತೇನ ಞೇಯ್ಯಂ। **ಅಪಿ ಚ** ಅಪರೋ ನಯೋ। **ಬಾಲಕಾಲೇ** ತರುಣಕಾಲೇ ತೇನ ತರುಣೇನ **ಪಯುತ್ತೇನ ವಿಜ್ಜಾಸಿಪ್ಪೋಸಧಾದಿನಾ** ಕಮ್ಮೇನಾಪಿ ತಸ್ಸ ವುದ್ಧಕಾಲಸ್ಮಿಂ ಫಲದಾನಸೀಲೇನ **ಅಯಂ** "ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸನ್ತಾನೇ"ತಿಆದಿಕೋ ಅತ್ಥೋ ಪಣ್ಡಿತೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ।

೬೧೬-೨೦. ಚೋದಕೋ ಪುನಾಹ - **ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಮಯಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಕಮ್ಮೇ **ಸನ್ತೇಪಿ** ಸಂವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಏತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ವಾ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। **ಅಥ ವಾವಿಜ್ಜಮಾನಕಂ** ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಭವೇಯ್ಯ। ಏತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಕಂ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। **ಸಚೇ** ಯದಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, **ತಪ್ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಪನ** ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನಕಾಲೇ ಪನ **ಹೇತುನಾ** ಕಮ್ಮೇನೇವ ಸದ್ಧಿಂ ಪಾಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। **ಅಥ ವಾ** ಅಪರೋ ನಯೋ। ವಿಜ್ಜಮಾನಂ **ನಿರುದ್ಧಂ** ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಯದಿ ಭವೇಯ್ಯ, **ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣತೋ** ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣತೋ **ಪುಬ್ಬೇ** ವಾ ಕಾಲೇ, ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣತೋ ಪಚ್ಛಾ ವಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಕಾಲೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಚ್ಚಫಲಂ ಸಿಯಾತಿ** ಸಬ್ಬದಾ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯವಿರಹಿತಂ ಫಲಂ ಸಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆಚರಿಯೇನ ವುಚ್ಚತೇ - "ಲೋಭಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಜಹಥ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಪಟಿಲಾಭಾಯ ಅಹಮೇವ ಪಾಟಿಭೋಗೋ"ತಿಆದೀಸು ಪಾಠೇಸು ಪಾಟಿಭೋಗೋ ವಿಯ ಕಮ್ಮಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ವಿಯ ಕಮ್ಮತೋ ಸಮ್ಭೂತಂ ಫಲಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಕಟತ್ತಾಯೇವ** ಜನೇಹಿ ಕಟತ್ತಾಯೇವ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಅಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಂ ನ ಚ ಹೋತಿ, **ತಸ್ಸ** ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾ ವಾ **ನ ಚ** ನೇವ ಹೋತಿ।

೬೨೧. **ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರೋಯಂ** ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರೋ ಅಯಂ **ಪರಮತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನೋ** ಭೂತತ್ಥದೀಪನೋ **ಸೋತೂನಂ** ಪುಗ್ಗಲಾನಂ **ಪೀತಿಬುದ್ಧಿವಿವಡ್ಢನೋ** ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ವಿವಿಧೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಅನಾಮೇತ್ವಾ ಸಕ್ಕಚ್ಚೇನ ಮನಸಿಕಾರೇನ ಸೋತಬ್ಬೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನವಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೧೦. ದಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ರೂಪವಿಭಾಗವಣ್ಣನಾ

**೬೨೨. ವುತ್ತಮಾದಿಮ್ಹಿ ಯಂ ರೂಪಂ, ಚಿತ್ತಜಾನಮನನ್ತರಂ** ಯಂ ರೂಪಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಅನನ್ತರಂ ಆದಿಮ್ಹಿ ಪಕರಣಾದಿಮ್ಹಿ "ಚಿತ್ತಂ ಚೇತಸಿಕಂ ರೂಪ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವಚನೇನ ಆಚರಿಯೇನ ವುತ್ತಂ, ಇತೋ ಪರಂ ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ವಿಭಾವನಂ **ಸಮಾಸೇನ** ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಕರಿಸ್ಸಂ।

**೬೨೩. ಯಂ ರುಪ್ಪತೀತಿ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಯಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ರುಪ್ಪತಿ ಸೀತಾದಿನಾ ವಿರುದ್ಧಪಚ್ಚಯೇನ ವಿಕಾರಮಾಪಜ್ಜತಿ। **ತಥಾ ರೂಪಯತೀತಿ ರೂಪಂ** ಯಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ವಣ್ಣವಿಕಾರಮಾಪಜ್ಜಮಾನಂ ಹದಯಙ್ಗತಭಾವಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಪಕಾಸೇತಿ, ಇತಿ ತಸ್ಮಾ ರೂಪಂ, ಕಿಂ ತಂ? ವಣ್ಣಾಯತನಂ। **ರೂಪಾರೂಪಭವಾತೀತೋ, ಸುರೂಪೋ ರೂಪಮಬ್ರವಿ** ಭಗವಾ ರೂಪಾರೂಪಭವಅತೀತೋ ಸುರೂಪೋ ರೂಪಂ **ಅಬ್ರವಿ** ಕಥೇಸಿ।

**೬೨೫-೬. ಮಹಾಭೂತೇನಾತಿ** ಮಹನ್ತೋ ಭೂತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಮಹಾಭೂತೋ, ತೇನ। ವಞ್ಚಕತ್ತಾ ಮಹಾಭೂತಸಮಾತಿ ವಾ।

**೬೩೦. ನಿರುಪಾದಾನಮಾನಸೋತಿ** ಉಪಾದಾನವಿರಹಿತಚಿತ್ತೋ।

**೬೩೩. ತಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತೀತಿ** ತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತಿ।

**೬೩೪. ಉಪಬ್ರೂಹನರಸಾತಿ** ವಡ್ಢನಕಿಚ್ಚಾ।

**೬೩೭. ಆಸಯಾನುಸಯೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಆಸಯೋ** ನಾಮ

> ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠೀ ಚ, ಖನ್ತೀ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಂ।
> ಯಥಾಭೂತಞ್ಚ ಯಂ ಞಾಣಂ, ಏತಂ ಆಸಯಸದ್ದಿತಂ॥

ಅತ್ಥೀತಿ ಖೋ, ಕಚ್ಚಾನ, ಅಯಮೇಕೋ ಅನ್ತೋ, ಅನ್ತೋ ಖೋ, ಕಚ್ಚಾನ, ಅತ್ಥಿ ಇತಿ ಅಯಂ ಏಕೋ ಅನ್ತೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ, ಅಯಂ **ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ**। ನತ್ಥೀತಿ ಖೋ, ಕಚ್ಚಾನ, ಅಯಂ ದುತಿಯೋ ಅನ್ತೋ, ಅಯಂ **ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ**। **ಖನ್ತೀ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕ**ನ್ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಅನುಲೋಮಿಕಞಾಣಂ, ಸಚ್ಚಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಥಾಭೂತಞ್ಚ ಯಂ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪದಸ್ಸನಂ ಞಾಣಂ। **ಏತಂ ಆಸಯಸದ್ದಿತ**ನ್ತಿ ಏತಂ ಆಸಯಂ ಇತಿ ಕಥಿತಂ। ಏವಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಆಸಯೇ ಞಾಣಂ ನಾಮ। **ಅನುಸಯೋ** ನಾಮ ದಿಟ್ಠಾನುಸಯಾದಯೋ ಅನುಸಯಾ ಸತ್ತ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರೋಪರೇತಿ** ಪರೇ ಅಧಿಕಭಾವೇನ ಓಪರೇ ಚ ತಿಕ್ಖಾನುಭಾವೇನ ಅಯಂ ಸತ್ತೋ ತಿಕ್ಖಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಮುದುಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಹೀನಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಇತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರಓಪರೇ ಞಾಣಂ।

**೬೩೮. ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ತಿಹೇತುಕಕಾಮಾವಚರಕ್ರಿಯಾಚತುಕ್ಕಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

**೬೪೧.** ಅಕ್ಖಿಕೂಟೇಹಿ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ ಅನ್ತತೋ।

**೬೪೫. ಭಾವಸಮ್ಭವಸಣ್ಠಾನಾ**ತಿ ಇತ್ಥಿಪುಮಸಮ್ಭವಭೂತವಣ್ಣಾಯತನಂ।

**೬೪೭.** ಏತೇ ದಸ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಸಮ್ಭಾರಾ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚತ್ತಾಲೀಸ ಭವನ್ತಿ।

**೬೫೨. ನಿವಿಟ್ಠೋ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ।

**೬೫೮. ಉಬ್ಬಿ ಅಧಿಕಾನಂ** ಪಥವೀಅಧಿಕಾನಂ।

**೬೬೦-೨. ವಿಸೇಸೇ ಸತೀ**ತಿ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ವಿಸೇಸೇ ಸತಿ, **ಸಬ್ಬಸೋ** ಸಬ್ಬೇಸಂ ವಿಸೇಸಪರಿಕಪ್ಪನಂ ಪಹಾಯ ಏವ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸೇನ ಪಸಾದಾನಂ ವಿಸೇಸತಾ ಞೇಯ್ಯಾ।

**೬೬೩. ಸದ್ದೀಯತೀ**ತಿ ಉಚ್ಚಾರೀಯತೇ। **ರಸನ್ತೀ**ತಿ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಿ।

**೬೬೮. ಪರತೋ**ತಿ ಪಠಮಕಪ್ಪತೋ ಅಪರಭಾಗೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಭಾವದ್ವಯಂ ಸಮುಟ್ಠಾತೀತಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ। “**ಪವತ್ತೇಪಿ ಸಮುಟ್ಠಾಯಾ**”ತಿಆದಿಕಂ ಸೋಣಕುಮಾರಾದಯೋ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

**೬೭೨. ನ ತಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಕಾರಣ**ನ್ತಿ ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ನ ಸಿಯಾ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ।

**೬೭೪. ಉಬ್ಬಾಹನ**ನ್ತಿ ನೀಹರಣಂ।

**೬೭೬-೭.** ಅನ್ನಪಾನಾದಿಕಂ ವತ್ಥು ಯಂ ಕಮ್ಮಜಂ ಅಗ್ಗಿಂ ಹರತಿ, **ಕೇವಲಂ** ಏಕಂ ಹುತ್ವಾ ತಂ ಅನ್ನಪಾನಾದಿಕಂ ವತ್ಥು ಜೀವಿತಂ ಪನ ಪಾಲೇತುಂ ನ ಚ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಏಕತೋ ಜೀವಿತಂ ಪಾಲೇತುಞ್ಚ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ।

**ಕಾಯೇನ** ರೂಪಕಾಯೇನ ಅತ್ತನೋ ಭಾವಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇನ್ತಾನಂ ಭಾವೋ **ಕಾಯಗ್ಗಹಣಾನುಸಾರೇನ** ಕಾಯಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಅನುಚಿನ್ತನೇನ **ಗಹಿತಾಯ** ವಾಯೋಧಾತುವಿಕಾರಸಙ್ಖಾತಾಯ **ಏತಾಯ** ಧಮ್ಮಜಾತಿಯಾ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೇ। **ಇತಿಪಿ** ತಸ್ಮಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ।

**೬೮೧.** ಏಕಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಛಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ವಾಯೋಧಾತುಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಂ ಲಭಿತ್ವಾ।

**೬೮೪. ಸಹ ಸದ್ದೇನ ವಾ**ತಿ ಸದ್ದೇನ ಸಹೇವ।

**೬೯೦-೧. ಏತಾಸಂ** ಪನ ಲಹುತಾದೀನಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ನಿದಸ್ಸನಂ ಕಮತೋ ಆರೋಗ್ಯಂ ಲಹುತಾ , ಮದ್ದಿತಂ ಧಮ್ಮಂ ಮುದುತಾ, ಧನ್ತಹೇಮಂ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಹೋತಿ। ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಂ ಪನ ಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಆಹಾರಾದಿತ್ತಯಂಯೇವ ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಂ ಕರೋತಿ ಯಸ್ಮಾ, ತತೋ ತಂ ತಿಜಂ ನಾಮ।

**೬೯೩. ವುತ್ತಮಾಕಾರನಾನತ್ತಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಆಕಾರನಾನತ್ತಾ ನಾಮ ಆಚಯಾಕಾರಅನುಬನ್ಧತಾಕಾರವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ವಸೇನ ವಾ**ತಿ ಏಕೇ ವೇನೇಯ್ಯಾ ಆಚಯವಸೇನ ಜಾತಿರೂಪಂ ಜಾನನ್ತಿ, ಏಕೇ ಅನುಬನ್ಧತಾವಸೇನ ಜಾನನ್ತಿ। ಇತಿ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಜಾನನವಸೇನ ಜಾತಿರೂಪಂ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಂ।

**೬೯೪. ಸಭಾವಾನಪಗಮೇ** ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಸ್ಸ ಅನಪಗಮೇ ಸತಿ।

**ತೇ** ಮಿದ್ಧರೂಪವಾದಾಚರಿಯಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾ। ಕಥಂ? **ಅದ್ಧಾ ಮುನಿಸಿ ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ನತ್ಥಿ ನೀವರಣಾ ತವಾ**ತಿ ಯೋ ತ್ವಂ **ಅದ್ಧಾ** ಏಕನ್ತೇನ **ಮುನಿ ಅಸಿ** ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಅಸಿ ನೀವರಣಾ ಧಮ್ಮಾ **ತವ** ತುಯ್ಹಂ ನತ್ಥಿ, **ಇತಿ** ವಚನೇ ಸಚೇ ಮಿದ್ಧಂ ನೀವರಣಂ ರೂಪೇ ಪವಿಟ್ಠಂ ಸಿಯಾ। ಭಗವತಾ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ "ನತ್ಥಿ ನೀವರಣಾ ತವಾ"ತಿ ವಚನಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಥಿನಮಿದ್ಧನೀವರಣಂ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣೇನ ಸಹ ನೀವರಣಞ್ಚೇವ ಹೋತಿ, ನೀವರಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಞ್ಚ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತವಚನತೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ತಮ್ಪಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ನ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಾತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಚೇ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ರೂಪಂ ಸಿಯಾ, ಕಥಂ ಅರೂಪೇಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಿಯಾ, ನ ಸಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅರೂಪೇಪಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಥಿನಮಿದ್ಧನೀವರಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಇತಿ** ವಚನೇನ ಚ ನ ಮಿದ್ಧರೂಪಂ ಸಿಯಾ, ಅರೂಪೇ ಕಥಂ ಸಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅರೂಪಮೇವ ಮಿದ್ಧಂ ಇತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾ। ಅರೂಪೇಪಿ ಏತಸ್ಸ ಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಾಧಕವಚನತೋ ನಿಟ್ಠಂ ಏತ್ಥ ಚ ಅವಗನ್ತಬ್ಬಂ "ಅರೂಪ"ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞೂನಾ।

೭೦೫-೬. **ಕಮ್ಮೇನ ವೀಸತಿ ರೂಪಾ**ತಿ ಅಟ್ಠಿನ್ದ್ರಿಯವತ್ಥುಅಟ್ಠಾವಿನಿಬ್ಭೋಗಸನ್ತತೂಪಚಯಾಕಾಸಾ ಕಮ್ಮಜಾ। **ಚೇತಸಾ** ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಸದ್ದಲಹುತಾದಿತ್ತಯಅವಿನಿಬ್ಭೋಗಸನ್ತತೂಪಚಯಾಕಾಸಾ ಚಿತ್ತಜಾ। **ಉತುನಾ** ಸದ್ದಲಹುತಾದಿತ್ತಯಅವಿನಿಬ್ಭೋಗಸನ್ತತೂಪಚಯಾಕಾಸಾ ಉತುಜಾ। **ಆಹಾರತೋ** ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಅವಿನಿಬ್ಭೋಗಸನ್ತತೂಪಚಯಾಕಾಸಾ ಆಹಾರಜಾ।

೭೦೭-೧೭. **ಜಾಯೇಯ್ಯುಂ ಯದಿ ತಾನಿಪೀ**ತಿ ತಾನಿ ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾರೂಪಾ ಯದಿ ಜಾಯೇಯ್ಯುಂ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ತು ತೇಸಂ ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾ ಭೇದಾ ಸಿಯುಂ। **ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ ವಚನಂ ಪಾಕೋ ನ ಪಚ್ಚತಿ, ಭೇದೋ ವಾ ನ ಚ ಭಿಜ್ಜತಿ ಯಸ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಪಾಕಭೇದಾ ಸಿಯುನ್ತಿ, **ತಂ** ವಚನಂ ನತ್ಥಿ। **ಏತಂ** ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾದ್ವಯಂ **ಜಾತಸ್ಸ** ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಸ್ಸ ಪಾಕಭೇದತ್ತಾ ನ ಜಾಯತಿ। **ಸಿಯಾ ಕಸ್ಸಚಿ ಬುದ್ಧೇತ್ಥಾ**ತಿ **ಏತ್ಥ** ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾವಿನಿಚ್ಛಯಾಧಿಕಾರೇ **ಕಸ್ಸಚಿ** ಜನಸ್ಸ **ಬುದ್ಧಿ** ಞಾಣಂ ಯದಿ ಸಿಯಾ, "ರೂಪಸ್ಸೂಪಚಯೋ"ತಿ ವಚನೇನ "ಜಾತಿ ಜಾಯತೀ"ತಿ ವಚನಂ ದೀಪಿತಂ ಯಥಾ, **ಏವಂ** ತಥಾ ಪಾಕೋಪಿ ಪಚ್ಚತು, ಭೇದೋಪಿ ಪರಿಭಿಜ್ಜತು, ಏವಂ ಬುದ್ಧಿ ಸಿಯಾ। ಜಾತಿ ನ ಚೇವ ಜಾಯತೇ। **ಇತಿ** ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ ವಿಭಾವಿನಾ ಞೇಯ್ಯಾ। ಜಾತಿ ಜಾಯಮಾನಸ್ಸ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ನಾಮ ಪಕಾಸಿತಾ। **ತತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಸಿಯಾ ತತ್ಥ** ವಚನೇ **ಯಸ್ಸ** ಜನಸ್ಸ ಬುದ್ಧಿ ಸಿಯಾ। ಯೇಸಂ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಜಾತಿ ಅತ್ಥಿ, **ಸಾ** ಜಾತಿ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಸಮ್ಮುತಿಂ **ತಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತವೋಹಾರಂ** ತೇಸಂ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಲದ್ಧವೋಹಾರಂ ಕಮ್ಮಜಾದಿಕಂ ವೋಹಾರಂ ಲಭತೇವ ಯಥಾ, ತಥಾ **ತೇಸಂ** ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ತೇ ಪಾಕಭೇದಾ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಸಮ್ಮುತಿಂ ನಾಮ ತಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತವೋಹಾರಂ ಲಭನ್ತಿ, ಇತಿ ಬುದ್ಧಿ ಸಿಯಾ। ತಸ್ಸ ಜನಸ್ಸ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ - ಇದಂ ಸನ್ತತೂಪಚಯದ್ವಯಂ ಕಮ್ಮಾದಿಸಮ್ಭವಂ ಹೋತಿ ಯಥಾ, ಏವಂ ಪಾಕಭೇದಾ ತಂ ಕಮ್ಮಾದಿಸಮ್ಭವವೋಹಾರಂ ಕದಾಚಿಪಿ ನ ಲಭನ್ತಿ। **ಹಿ** ಸಚ್ಚಂ ವಚನಂ **ಕಸ್ಮಾ** ಕಾರಣಾ ಜನಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾದಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ಆನುಭಾವಸಞ್ಜಾತೇ ಖಣುಪ್ಪಾದೇ ತೇಸಂ ಪಾಕಭೇದಾನಂ ಅಭಾವತೋ ನ ಲಭನ್ತಿ। ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಖಣುಪ್ಪಾದೇ ಜಾತಿಪರಮ್ಪರಾಭಾವತೋ ಸಾ ಜಾತಿ ಲಬ್ಭತೇ, ತಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ ಜಾತಿ ಏವ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಸಮ್ಮುತಿಂ ಪಚ್ಚಯತ್ತವೋಹಾರಂ ಲಭತಿ, ಇತರಂ ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾದ್ವಯಂ ಪನ ನ ಲಭತಿ। ತಂ ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾದ್ವಯಂ ಜಿಯ್ಯತಿ ಇತಿ ಭಿಜ್ಜತಿ ಇತಿ ವಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಕಮ್ಮಾದಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ಆನುಭಾವಕ್ಖಣೇ **ತಸ್ಸ** ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾದ್ವಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅಭಾವತೋ।

೭೧೮-೨೩. **ಅನಿಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತಞ್ಚೇತಂ ಜರಾಮರಣಂ** ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಜಾತಂ **ಇತಿಪಿ** ವಚನಸ್ಸ ಭಗವತಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾದ್ವಯಂ ಜಾಯತಿ, ಏವಂ ಇತಿ ತ್ವಂ ಚೇ ಮಞ್ಞಸಿ, **ಏವಂ** "ಜಾಯತಿ ಏವಾ"ತಿ ವಚನಂ ಭಗವತಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಹಿ** ಕಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ? "ಅನಿಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತಞ್ಚೇತಂ, ಜರಾಮರಣಮಿಚ್ಚಪೀ"ತಿವುತ್ತಭಾವಾದಿನಾ ಆಕಾರದೇಸನಾಪರಿಯಾಯೇನ ಲೇಸೇನ ಭಗವತಾ ಅನಿಚ್ಚಾನಂ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಜರಾಮರಣಸಞ್ಜಾತಂ ಸಭಾವತೋ ಜರಾಮರಣಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತಞ್ಚಾಪಿ ಚಿತ್ತಜಾನಂ ವಿಕಾರತ್ತಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯೋ "ಚಿತ್ತಜಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ ವಿಯ, **ತಥಾ** ಏವಂ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಂ। **ಯದಿ ಏವಂ** ಅತ್ಥೇ ಸತಿ **ಏತಂ**

ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂ ಅಜಾತತ್ತಾ ಚ **ಸಬ್ಬಥಾ** ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಖಂಪುಪ್ಫಂವ ನತ್ಥಿ, ಅಸಙ್ಖತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿಯ ನಿಚ್ಚಂವಾತಿ ಚ ಚೋದಕೋ ವದೇಯ್ಯ, ನತ್ಥಿ ನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಇದಂ ಉಭಯವಚನಂ ನೋ ಭಗವತಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ನಿಸ್ಸಯಧಮ್ಮಾನಂ ಆಯತ್ತಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿತೋ ಪಥವಿಯಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸಯಾನಂ **ಭಾವೇ** ಸತಿ ತಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಸ್ಸ ಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ ಖಂಪುಪ್ಫಂವ ತಂ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂ ನ ನತ್ಥಿ, ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಥವೀಆದೀನಂ ಅಭಾವೇ ತಂ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂ ನ ಚ ಲಬ್ಭತಿ ಯಸ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿಯ, ತಥಾ ನಿಚ್ಚಂ ನ।

**೭೨೪-೫**. ಪರಿಚ್ಛೇದಾದಯೋ **ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾ। ತೇಸಮೇವ ಚ ರೂಪಾನಂ** ತೇಸಮೇವ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಕಾರತ್ತಾ **ನಿಪ್ಫನ್ನಾ ಚೇವ ಸಙ್ಖತಾ** ಸೇಸವಸೇನ ವುತ್ತಾನಂ ಪಭೇದಕತೋತಿ ದಸ್ಸನತೋ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

**೭೬೭ಗನ್ತುಂ ಪನಿಚ್ಛೇ ಪಿಟಕೇಭಿಧಮ್ಮೇ,**
**ಯೋ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾ ಸಮತ್ತಂ।**
**ಹಿತತ್ಥಿನಾ ತೇನ ಚ ಭಿಕ್ಖುನಾಯಂ,**
**ಸಕ್ಕಚ್ಚ ಸಮ್ಮಾ ಪನ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ॥**

ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಪಿಟಕೇ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾ ಸಮತ್ತಂ ಸಭಾವಂ ಗನ್ತುಂ ಪಾಪುಣಿತುಂ ಇಚ್ಛೇಯ್ಯ, ತೇನ ಚ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಹಿತತ್ಥಿನಾ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಆದರೇನ ಸಮ್ಮಾ ತೀರಣಚಿನ್ತನಸಜ್ಝಾಯನೇಹಿ ಅಯಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರೋ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ರೂಪವಿಭಾಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೧೧. ಏಕಾದಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ನಿಬ್ಬಾನನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೯೯. **ಭವಾಭವಂ ವಿನನತೋತಿ** ಖುದ್ದಕಂ, ಮಹನ್ತಂ ಭವಂ ಸಿಬ್ಬನತೋ। **ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋತಿ** ಸಬ್ಬೇಹಿ ಸಙ್ಖಾರೂಪಧಿಕಿಲೇಸೂಪಧಿಖನ್ಧೂಪಧೀಹಿ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। **ಅಚ್ಚುತಿರಸಂ** ಅಚುತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಕಂ। **ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪುಟ್ಠೇನಾತಿ** ಸುಗತೇನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪುಟ್ಠೇನ ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರೇನ। **ಉಭಿನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನನ್ತಿ** ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿವುತ್ತಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಖಯಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯತ್ತಾತಿ** ಖಯಸ್ಸ ಬಲವಕಾರಣತ್ತಾ। ಪುಥೂನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕ್ಖಣೇ ರಾಗಾದಿಕ್ಖಯಮತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಭವೇಯ್ಯ। ಸಬ್ಬೇ ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಾ ಸಮಧಿಗತನಿಬ್ಬಾನಾ ಸಚ್ಛಿಕತನಿರೋಧಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ। **ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ** ಕಿಂ ಉತ್ತರಿ ಕಾರಣಞ್ಚ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ರಾಗಾದೀನಂ ಸಙ್ಖತತ್ತಾ ತೇಸಂ ಸಙ್ಖತಾನಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ ಭವೇಯ್ಯ। **ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥಾತಿ** ಏತೇಸು ಖಣೇಸು ಕಿಂ ಪನ ಖಣೇ ತ್ವಂ ವದೇಸಿ। **ಖೀಣೇಸ್ವೇವಾತಿ** ಭವಾದೀಸು ಖೀಣೇಸು ಏವ। **ನಿರುತ್ತರೋತಿ** ನಿಪ್ಫನ್ನಹಾರೋ।

೭೭೧. **ಅಸ್ಸದ್ಧೋತಿ** ಬಾಹಿರಸದ್ಧಾಯ ವಿರಹಿತೋ। **ವನ್ತಾಸೋತಿ** ವನ್ತಾ ವಮಿತಾ ಆಸಾ ತಣ್ಹಾ ಯೇನಾತಿ ವನ್ತಾಸೋ।

**ನಿಸ್ಸರಣಿಯಾತಿ** ನಿಸ್ಸರಣೇ ನಿಯುತ್ತಾ। **ಯದಿದಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ** ಯಂ ಇದಂ ಕಾಮಾನಂ ಏತಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ನಿರೋಧೋ, **ತಸ್ಸ** ಕಿಞ್ಚಿಭೂತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಜಾತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ, **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ **ತಸ್ಸ** ನಿಸ್ಸರಣನಾಮಕಸ್ಸ ಅಭಾವಪ್ಪತ್ತಿದೋಸತೋ ನಿಸ್ಸರಣನಾಮಕಾನಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾನಮ್ಪಿ ಅಭಾವೋ ಭವೇಯ್ಯ। **ಅತ್ಥಿ ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ** ಅತ್ಥಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಉಪ್ಪಾದಾದೀನನ್ತಿ** ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿಭಙ್ಗಾನಂ। **ಪಪಞ್ಚಾಭಾವತೋತಿ** ತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠೀನಂ ಅಭಾವತೋ।

೭೭೨. **ಅಪಲೋಕಿತನ್ತಿ** ಅದಸ್ಸನಧಮ್ಮಂ।

೭೭೪. **ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝನ್ತಿ** ನಿದುಕ್ಖಂ। **ಅಕ್ಖರನ್ತಿ** ಅಖರಂ।

೭೭೭. ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿಕರಂ **ತಥಾಗತಮತೇ** ಜಿನವಚನೇ ಸಮ್ಮೋಹವಿದ್ಧಂಸನಂ **ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಭವಂ** ಪಞ್ಞಾಕಾರಣಂ ಸಮ್ಪಸಾದನಕರಂ। **ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸಾಲಿನನ್ತಿ** ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸಾರವನ್ತಂ ಸುಮಧುರಂ **ಸಾರಞ್ಚ** ಜಿನಸಾಸನಸಾರಞ್ಚ **ವಿಮ್ಹಾಪನಂ** ಅಚ್ಛೇರಕರಂ **ಇಮಂ** ಏವಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಂ ಯೋ ಜಾನಾತಿ, ಸೋ ಜನೋ ಗಮ್ಭೀರೇ **ನಿಪುಣೇ** ನಿಪುಣಞಾಣಗೋಚರೇ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇ ಪದಂ **ನಿಟ್ಠಂ** ಉತ್ತಮಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ **ಯಾತಿ** ಪಾಪುಣಾತಿ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ನಿಬ್ಬಾನನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಏಕಾದಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೧೨. ದ್ವಾದಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

**ಪಞ್ಞತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ**

ಸಞ್ಜಾನಾಯತೀತಿ **ಸಞ್ಞಾ,** ಕಥೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಿನ್ತಿ** ಕಿಂ ಇತಿ ಕಥೀಯತಿ। "ಅಹ"ನ್ತಿ "ಮಮ"ನ್ತಿ ಕಥೀಯತಿ।

**ತಜ್ಜಾಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ** ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಸೋತಾದಿಕಸ್ಸ ಅನುರೂಪವಸೇನ ಜಾತಾ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

**ಏಕಸ್ಸವಾತಿ** ಏಕಸ್ಸ ನಾಮಧಮ್ಮಸ್ಸ "ಅಚ್ಛೋ"ತಿ **ನಾಮಂ** ಗಹೇತ್ವಾ **ಬಹೂನಂ** ನಾಮಧಮ್ಮಾನಂ "ಅಚ್ಛೋ"ತಿ **ನಾಮಂ** ಗಹೇತ್ವಾ। **ಸಮೂಹಮೇವಾತಿ** ನಾಮಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮೂಹಂ ಏವ।

ಗಹಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಸಙ್ಕೇತೋ ಏತೇನಾತಿ **ಗಹಿತಪುಬ್ಬಸಙ್ಕೇತಂ।** ಕಿಂ ತಂ? **ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಜವನವಿಞ್ಞಾಣಂ।** ತೇನ ಗಹಿತಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ **ವಿಞ್ಞಾಯತಿ** "ಸತ್ತಾ"ತಿ "ಕಮ್ಮಜಾ"ತಿ ಕಥೀಯತಿ।

ಇತ್ಥೀ ಚ ಪುರಿಸೋ ಚ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾ, ತೇ ಆದಯೋ ಯೇಸಂ ತೇ **ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದಯೋ,** ತೇಸಂ।

**೭೭೮. ತತಿಯಾ ಕೋಟೀತಿ** ತತಿಯೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಪಞ್ಞತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ದ್ವಾದಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೧೩. ತೇರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

**ಕಾರಕಪಟಿವೇಧವಣ್ಣನಾ**

**ವೇದಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದಕಸ್ಸ। **ತದಾಯತ್ತವುತ್ತೀನ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ಆಯತ್ತಾ ಪಟಿಬದ್ಧಾ ಯೇಸಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ತೇ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿನೋ, ತೇಸಂ। **ಅತ್ರ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಆಚರಿಯೇನ ಪರಿಹಾರೋ ವುಚ್ಚತೇ। **ಕುತೋಯಂ ತವ ತತ್ಥಾನುರೋಧೋ**ತಿ ತತ್ಥ ತಸ್ಮಿಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅತ್ತಕಾರಕಸ್ಸ ಅಭಾವೇಪಿ ಸತ್ತುಸಞ್ಞಾತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಭಾವೇಪಿ ಅಯಂ ತವ ಅನುರೋಧೋ ಅನುನಯೋ ಕುತೋ ಕೇನ ಕಾರಣೇನ **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ಕತ್ತರಿ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಅತ್ಥಿಭಾವೇ ಕಮ್ಮವಿರೋಧೋ ಕುತೋ ಕೇನ ಕಾರಣೇನ। **ಅಥಾಪೀ**ತಿ ಅಪರೋ ನಯೋಪಿ। **ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥಾ**ತಿ **ಏತ್ಥ** ಏತಿಸ್ಸಂ ಚೋದನಾಯಂ **ಕಿಞ್ಚಿ** ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಿ, ಅವಸಿಟ್ಠಂ ತಾವ ಬ್ರೂಹಿ, ಅಪರಿಸಮತ್ತಾ ತೇ ಚೋದನಾ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ। **ಕಾರಕವೇದಕತ್ತಾಭಾವೋ**ತಿ ಕಾರಕವೇದಕತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಸಿಯಾ।

**ಅಥ ನ ಭವತೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅನಾಸೇ ಚೇತನಾಪಿ ಅನಾಸೋ ಯದಿ ನ ಭವತಿ। **ಪಟಿಞ್ಞಾ ಹೀನಾ**ತಿ "ಚೇತನಾಯ ಅನಞ್ಞೋ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಹೀನಾ। **ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರತೋ**ತಿ "ಅತ್ತನೋ ಅನಾಸೇ ಚೇತನಾಯ ನಾಸೋ ನ ಭವತಿ"ಇತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರತೋ । **ವಿಪರೀತ**ನ್ತಿ "ಅತ್ತನೋ ಅನಾಸೇ ಚೇತನಾಯ ಅನಾಸೋ"ಇತಿ ವಿಪರೀತಗ್ಗಹಣಂ ಸಿಯಾ। **ಅತ್ತಾ ನಸ್ಸತು, ಚೇತನಾ ತಿಟ್ಠತು, ಅಥ ಪನ ಏವಂ ನ ಭವತೀ**ತಿ ಅತ್ತಾ ನಸ್ಸತು, ಚೇತನಾ ತಿಟ್ಠತು, ಏವಂ ಗಹಣಂ ಪನ ನ ಭವತಿ। ಅನಞ್ಞತ್ತಪಕ್ಖಂ **ಪರಿಚ್ಚಜ** ಪರಿಚ್ಚಜಾಹಿ "ಚೇತನಾಯ ಅನಞ್ಞೋ ಅತ್ತಾ"ತಿ। ಪಟಿಞ್ಞಾ ಹೀನಾ ಯಸ್ಸ ಸೋ **ಪಟಿಞ್ಞಾಹೀನೋ**।

**ಉಭಿನ್ನಂ** ಚೇತನತ್ತಾನಂ **ಏಕದೇಸತಾ** ಏಕದೇಸಭಾವೋ ನತ್ಥಿ। **ಏವಞ್ಚ ಸತೀ**ತಿ ಏವಂ ಉಭಿನ್ನಂ ಏಕದೇಸಸ್ಸ ಅಭಾವೇ ಸತಿ ಕೋ ದೋಸೋ ಇತಿ ತ್ವಂ ಚೇ ವದೇಯ್ಯಾಸಿ। **ಯಂ ಪನ ತಯಾ ವುತ್ತಂ ಯಥಾ ರೂಪರಸಗನ್ಧಾದೀನಂ ಏಕದೇಸೇ ವತ್ತಮಾನಾನಮ್ಪಿ ಲಕ್ಖಣತೋ ಅಞ್ಞತ್ತ**ನ್ತಿ ಯಂ ವಚನಂ ಪನ ತಯಾ ವುತ್ತಂ, **ತಂ** ವಚನಂ **ಅಯುತ್ತಂ,** ನಾನುರೂಪನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತವ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಹೀನಾ**ತಿ "ಏಕದೇಸೇ ವತ್ತಮಾನಾನಂ ಚೇತನತ್ತಾನಂ ಲಕ್ಖಣತೋ ಅಞ್ಞತ್ತ"ನ್ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಹೀನಾ।

**ಏವಞ್ಚ ಸತೀ**ತಿ ಏತಂ ಚೇತನಾಯ ಅಞ್ಞಭಾವೇ ಸತಿ ಕೋ ದೋಸೋ ಇತಿ ಚೇ ಭವಂ ವದೇಯ್ಯ। "**ಅಚೇತನೋ ಅತ್ತಾ**"ತಿ ವಚನಂ, **ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತದೋಸತೋ**ತಿ "ಪಾಕಾರತರುಪಾಸಾಣತಿಣಸದಿಸೋ ಸಿಯಾ"ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತದೋಸತೋ।

೭೮೦. **ಅತ್ಥಿ ಸತ್ತೋಪಪಾತಿಕೋ**ತಿ ಓಪಪಾತಿಕಾ ಸತ್ತಾ ಅತ್ಥಿ।

೭೮೧. **ಭಾರಾದಾನ**ನ್ತಿ ಭಾರಗ್ಗಹಣಂ। **ಭಾರನಿಕ್ಖೇಪನ**ನ್ತಿ ಭಾರೋರೋಪನಂ।

೭೮೩. ಏಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ **ಅಟ್ಠಿಸಞ್ಚಯೋ** ಅಟ್ಠಿಸಮೂಹೋ ಏಕೇನ ಕಪ್ಪೇನ ಪಬ್ಬತಸಮೋ ರಾಸಿ ಸಿಯಾ।

೭೮೫. ಭೋ **ಮಾರ**, ತ್ವಂ ಸತ್ತೋ ಇತಿ ಪಚ್ಚೇಸಿ, ಕಂ ಸದ್ದಹಸಿ, "ಸತ್ತೋ"ತಿ ಗಹಣಂ **ತೇ** ತವ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ, ಸುದ್ಧಸಙ್ಖಾರಪುಞ್ಜೋ ಅಯಂ, **ಇಧ ಲೋಕೇ** ಸತ್ತೋ ನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ।

೭೮೭. **ಯೋ** ಭಿಕ್ಖು ಇಮಂ ಗನ್ಥಂ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಸತತಮ್ಪಿ ಚಿನ್ತೇತಿ, **ತಸ್ಸ** ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪರಮಾ ಪಞ್ಞಾ **ವೇಪುಲಂ** ವಿಪುಲಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ।

೭೮೮. ಯೋ ಭಿಕ್ಖು **ಇಮಂ** ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಂ **ಅತಿಮತಿಕರಂ** ಉತ್ತಮಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಣಕರಂ **ವಿಮತಿವಿನಾಸಕರಂ** ಕಙ್ಖಚ್ಛೇದಕರಂ **ಪಿಯಕ್ಕರಂ** ಪೇಮಕರಂ ಸದಾ ಪಠತಿ, ಸುಣಾತಿ, ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಮತಿ **ಇಧ** ಸಾಸನೇ ರಿತೇ **ವಿಕಸತಿ** ಪಟಿಫುಲ್ಲತಿ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಕಾರಕಪಟಿವೇಧವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತೇರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೧೪. ಚುದ್ದಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ರೂಪಾವಚರಸಮಾಧಿಭಾವನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೮೯-೯೩. **ಹಿತಾನಯನ್ತಿ** ಹಿತಾವಹಂ। **ಮಾನಸಞ್ಚ ಸುಗತನ್ತಿ** ಸುಟ್ಠು ಪವತ್ತಮಾನಸಞ್ಚ। ಮಧುರಾ ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಮಧುರತ್ಥವಣ್ಣನಂ। ಉತ್ತರಂ ತು ಮನುಸ್ಸಾನಂ, ಧಮ್ಮತೋ ಞಾಣದಸ್ಸನನ್ತಿ** ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮತೋ ಉತ್ತರಿಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನಲೋಕುತ್ತರಂ। **ಸಙ್ಕಸ್ಸರಸಮಾಚಾರೇತಿ** ಸಙ್ಕಾಯ ಕಙ್ಖಾಯ ಸರಿತಬ್ಬಸಮಾಚಾರೇ। ಅಚ್ಛಿದ್ದಂ ಅಕ್ಖಣ್ಡಂ ಅಕಮ್ಮಾಸಂ। **ಅತ್ಥಕಾಮೇನಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ಹಿತಕಾಮೇನ।

೭೯೭. **ದುವಿಧಲಕ್ಖಣಂ** ಚಾರಿತ್ತವಾರಿತ್ತಲಕ್ಖಣಂ।

೮೦೫. **ತೇಸಂ** ಚರಿತಾನಂ ವೋಮಿಸ್ಸಕನಯಾ।

೮೦೭. **ಸವಣ್ಣಕಸಿಣಾತಿ** ನೀಲಪೀತಓದಾತಲೋಹಿತವಣ್ಣಕಸಿಣಾ।

೮೦೮. ತಂ ಏಕಕಂ **ಆನಾಪಾನಂ** ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸೋ।

೮೦೯-೧೦. **ಮರಣೂಪಸಮಾಯುತ್ತಾ ಸತೀತಿ** ಮರಣಾನುಸ್ಸತಿ ಉಪಸಮಾನುಸ್ಸತಿ। **ಆಹಾರನಿಸ್ಸಿತಸಞ್ಞಾತಿ** ಆಹಾರೇ ಪಟಿಕೂಲಸಞ್ಞಾ। **ಧಾತುವವತ್ಥಾನನ್ತಿ** ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನಂ।

೮೧೧-೨. **ಅನುಕೂಲಾ ಇಮೇ ಸಬ್ಬ-ಚರಿತಾನನ್ತಿ ವಣ್ಣಿತಾತಿ** ಯಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಸದ್ಧಾಚರಿತಸ್ಸ ಅನುಕೂಲಂ, ತಮೇವ ಪಞ್ಞಾಚರಿತಸ್ಸ ಅನುಕೂಲನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಇದಂ ಸಬ್ಬಂ ಪನ** ವಚನಂ **ಏಕನ್ತವಿಪಚ್ಚನೀಕಭಾವತೋ** ಏಕನ್ತಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ಅತಿಸಪ್ಪಾಯತೋ ವುತ್ತಂ, ಇತಿ ವಿಭಾವಿನಾ ಞೇಯ್ಯಂ।

೮೩೫. **ವಿಪಸ್ಸನಾಭವಸಮ್ಪತ್ತಿ-ಸುಖಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಿಯುಂ** ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪತ್ತಿಸುಖಾನಂ ಭವಸಮ್ಪತ್ತಿಸುಖಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಿಯುಂ।

೮೩೮. **ಸಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನೋಭುನೋತಿ** ಮನೋಭುಹದಯೋ ತಸ್ಸ ಹದಯಸ್ಸ ಸಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ।

೮೪೪. ಪತ್ತುಕಾಮೇನ ಧೀಮತಾ ಕಸಿಣಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ।

೮೪೫. **ಸಂಹಾರಿಮನ್ತಿ** ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಹರಿತಬ್ಬಕಸಿಣಂ। **ತತ್ರಟ್ಠಕನ್ತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಠಿತಂ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಅನಾಹರಿತಬ್ಬಂ ಕಸಿಣಂ।

೮೪೯. **ವಿವಟ್ಟಂ ಪನ ಮಿಚ್ಛತಾತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಂ ಇಚ್ಛನ್ತೇನ ವಿದತ್ಥಿಚತುರಙ್ಗುಲಂ ವಟ್ಟಂ ಕಾತುಂ **ತಂ** ಕಸಿಣಂ ವಟ್ಟತಿ।

೮೫೧-೨. **ಹತ್ಥಪಾಸಪ್ಪಮಾಣಸ್ಮಿಂ, ತಮ್ಹಾ ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಾತಿ** ತತೋ ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲತೋ ಹತ್ಥಪಾಸಪ್ಪಮಾಣಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ವಿದತ್ಥಿಚತುರಙ್ಗುಲೇ ಉಚ್ಚೇ। **ಪರಿಮುಖಂ ಸತಿನ್ತಿ** ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾಭಿಮುಖಂ ಸತಿಂ।

**೮೫೩-೪. ನೇಕ್ಖಮ್ಮನ್ತಿ** ಝಾನಂ। ಖೇಮತೋ **ದಟ್ಠುಂ** ದಿಸ್ವಾ ಅಹಂ ಇಮಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ **ಅದ್ಧಾ** ಏಕನ್ತೇನ **ಪವಿವೇಕಸುಖಸ್ಸ** ನಿಬ್ಬಾನಸುಖಸ್ಸ ಭಾಗೀ **ಅಸ್ಸಂ** ಭವೇಯ್ಯಂ।

**೮೫೬**. ಸೋ ಕಸಿಣಸ್ಸ ವಣ್ಣೋ ತೇನ ಯೋಗಿನಾ ನ ಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ, ಕಸಿಣಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ ನ ಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ ಉಸ್ಸದಸ್ಸ ವಸೇನ ವಣ್ಣಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ।

**೮೬೦. ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ **ಏಕಗ್ಗಚೇತಸೋ** ಏಕಗ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ನಿಮೀಲೇತ್ವಾ ಆವಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ **ಯಥಾ** ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ ಉಮ್ಮೀಲಿತೇ ಕಾಲೇಪಿ, **ತಥಾ** ತೇನ ಪಕಾರೇನ ತಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಆಪಾಥಂ **ಯಾತಿ ಚೇ** ಯದಿ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಉಗ್ಗಹಮೇವ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂ।

**೮೬೪**. ಪಾದಾನಂ ಧೋವನೇ ಪಪಞ್ಚಪರಿಹಾರತ್ಥಂ। **ಏಕತಲಿಕಾ**ತಿ ಏಕತಲಮತ್ತಾ।

**೮೬೫. ತಂ** ಸಂಹಾರಿಮಂ ಕಸಿಣಮಾದಾಯ।

**೮೬೬. ಸಮನ್ನಾಹರಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಸುಮನೇನ ಆಹರಿತಬ್ಬಂ, ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಕ್ಕಾಹಟ**ನ್ತಿ ವಿತಕ್ಕೇನ ಆಹಟಂ ಫುಸಿತಂ **ಕರೇ** ಕರೇಯ್ಯ।

**೮೬೮**. **ತ**ನ್ತಿ ತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ।

**೮೭೧-೪. ಇಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ। **ಪುರಿಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ। **ಕೋ** ಪನ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ? ಥವಿಕಾ ನೀಹರಿತಂ ಆದಾಸಮಣ್ಡಲಂ ಮಜ್ಜಿತಂ ವಿಯ। ತೋಯದೇ ಕಾಳಮೇಘೇ ಸೇತಬಲಾಕಾ ವಿಯ। ತದಾ ತಂ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂ ಪದಾಲೇತ್ವಾವ **ನಿಗ್ಗತಂ** ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಂ। **ತತೋ** ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತತೋ। **ತ**ನ್ತಿ ತಂ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಂ। ಸಣ್ಠಾನವನ್ತಞ್ಚ ವಣ್ಣವನ್ತಞ್ಚ ನ ಚ ಉಪಟ್ಠಾಕಾರಮತ್ತಂ। **ಪಞ್ಞಜ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಜಾತಂ।

**೮೭೭-೮. ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇ ತಸ್ಸಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಸಮಾಧಿನೋ ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇ। ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನೇನ ಸಮಾಧಿನೋ ಪಟಿಲಾಭಕ್ಖಣೇ ಪನ **ಅಙ್ಗಾನಂ** ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಪಾತುಭಾವೇನ ಇತಿ ದ್ವೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ।

**೮೭೯. ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಮಾಧೀನ**ನ್ತಿ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಸಮಾಧೀನಂ।

**೮೮೨**. ಚಕ್ಕವತ್ತಿಯಗಬ್ಭೋವ ರತನಂ ವಿಯ ಅಸ್ಸ ಅನೇನ ಸುದುಲ್ಲಭಂ।

**೮೮೪. ಅಯ**ನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಸನ್ಧಾರೋ।

**೮೯೧-೨. ಸಮತಂ ವೀರಿಯಸ್ಸೇವಾ**ತಿ ವೀರಿಯಸಮಭಾವಂ। **ಲಯಂ** ಲೀನಭಾವಂ ಈಸಕಮ್ಪಿ ಯನ್ತಂ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ಮಾನಸಂ ಆವಜ್ಜನಚಿತ್ತಂ।

**೮೯೫-೯**. ಭವಙ್ಗಂ ಪನ ಪಚ್ಛಿಜ್ಜ ಉಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ತದೇವ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಯೋಗಿನೋ ಮನೋದ್ವಾರಮ್ಹಿ ಜಾಯತಿ। **ತತೋ**ತಿ ಆವಜ್ಜನತೋ **ತತ್ರೇವಾರಮ್ಮಣೇ** ತಸ್ಮಿಂ ಪಥವೀಕಸಿಣಸಙ್ಖಾತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ **ತಸ್ಸ** ಯೋಗಿನೋ ಜವನಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಪಞ್ಚ ವಾ ಜಾಯನ್ತೇ। ಅವಸಾನೇ **ಏಕಂ** ಜವನಮಾನಸಂ ರೂಪಾವಚರಿಕಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ರೂಪಾವಚರಿಕೇ ವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಅಙ್ಗಾ। **ಅಞ್ಞೇಹಿ** ಅಞ್ಞೇಸಂ ಚಿತ್ತಾನಂ ಅಞ್ಞೇಹಿ ವಿತಕ್ಕಾದೀಹಿ ಬಲವತರಾ **ಹೋನ್ತಿ। ತಾನಿ** ಅಪ್ಪನಾಭಾವಂ

ಅಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಅಪ್ಪನಾಚೇತಸೋ **ಪರಿಕಮ್ಮೋಪಚಾರತೋ** ಪರಿಕಮ್ಮಭಾವತೋ ಪರಿಕಮ್ಮಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ, ಉಪಚಾರಭಾವತೋ ಉಪಚಾರಾನೀತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತೇ। ತಾನಿ ಜವನಾನಿ ಅಪ್ಪನಾಯಾನುಲೋಮತ್ತಾ ಅನುಲೋಮಾನಿ ಏವ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಏತ್ಥ** ಅನುಲೋಮಕೇಸು ಯಂ ಸಬ್ಬನ್ತಿಮಂ ಜವನಂ, ತಂ ಗೋತ್ರಭೂತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ।

೯೦೧. **ಗೋತ್ರಭು ದಿಟ್ಠನ್ತಿ** ಗೋತ್ರಭು ನಾಮ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ।

೯೦೪-೫. **ಪುರಿಮೇಹಿ** ಜವನೇಹಿ ಯಂ ಆಸೇವನಂ, ತಂ ಬಲವಪಚ್ಚಯಂ **ಲದ್ಧಾ** ಲಭಿತ್ವಾ ಛಟ್ಠಂ ಜವನಂ, ಸತ್ತಮಂ ವಾ ಜವನಂ ಅಪ್ಪೇತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ಪವುಚ್ಚತಿ, **ಏತ್ಥ** ವಾದೇ **ಗೋದತ್ತೋ** ನಾಮ **ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕೋ** ಆಚರಿಯೋ ಆಹ। ಭಿನ್ನತಟೇ ಮುಖಂ ಯಸ್ಸ **ಭಿನ್ನತಟಮುಖೋ**।

೯೦೮. ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ಹೇತು ಯಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸಾತಿ **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಹೇತುಕಂ**।

೯೧೧-೨. ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ನಾನಾವಿಸಯೇ ಪಲುದ್ಧಸ್ಸ। ಚೇತಸೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ಸಮಾಧಾನೇನ ಸಮಾಧಿ।

೯೧೫. ಸಯಞ್ಚ ಅತಿಸನ್ತತೋ ಸುಖಂ ಅವೂಪಸನ್ತಸಭಾವಸ್ಸ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚದ್ವಯಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವುತ್ತಂ।

೯೧೭. **ಪಞ್ಚಙ್ಗವಿಪ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ** ಪಞ್ಚನೀವರಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ। **ಪಞ್ಚಙ್ಗಸಂಯುತನ್ತಿ** ವಿತಕ್ಕಾದೀಹಿ ಯುತ್ತಂ।

೯೨೦-೧. **ವೇಪುಲ್ಲನ್ತಿ** ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ವಿಪುಲಭಾವಂ। ತಞ್ಚ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಂ ಉಪಚಾರಂ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ವಡ್ಢೇತುಂ ವಟ್ಟತಿ।

೯೨೮-೩೧. **ಪಮಾದಯೋಗಿನೋತಿ** ಪಮಾದವಸೇನ ಯೋಗಿಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಕಾಮಸಹಗತಾ ಸಞ್ಞಾಮನಕ್ಕಾರಾ ಮನಸಿಕಾರಾ ಚೇ ಚರನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ತಂ ಝಾನಂ ಹಾನಭಾಗಿಯಂ ಹೋತಿ। **ಸತಿ ಸನ್ತಿಟ್ಠತೇ ತಸ್ಮಿಂ, ಸನ್ತಾ ತದನುಧಮ್ಮತಾ** ತಸ್ಮಿಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ತದನುಧಮ್ಮತಾ ತಸ್ಸ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಅನುರೂಪಾ ಸತಿ ನಿಕನ್ತಿ ಸನ್ತಾ ಸಂವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಸನ್ತಿಟ್ಠತೇ ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ, ತಂ ಝಾನಂ ಮನ್ದಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಠಿತಿಭಾಗಿಯಂ ಹೋತಿ, ಠಿತಿಂ ಭಜತಿ। ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯಂ ಹೋತಿ, ವಿಸೇಸಂ ದುತಿಯಾದಿಭಾವನಂ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಬ್ಬಿದಾಸಂಯುತಾ ಸಞ್ಞಾ, ಮನಕ್ಕಾರಾತಿ** ನಿಬ್ಬಿದಾವಿಪಸ್ಸನಾಸಂಯುತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾಮನಕ್ಕಾರಾ। **ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯನ್ತಿ** ಲೋಕುತ್ತರಭಾಗಿಯಂ, ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಭಾಗಿಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೯೩೩. ಅಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿ **ಆಸನ್ನಾಕುಸಲಾರಯೋ** ಆಸನ್ನಾಕುಸಲಾರಿಕಾ ಯಸ್ಮಾ ತಕ್ಕಚಾರಾನಂ ಥೂಲತ್ತಾ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ ಅಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಅಙ್ಗದುಬ್ಬಲಾ।

೯೩೫. **ನಿಕನ್ತಿನ್ತಿ** ತಣ್ಹಂ। **ಪರಿಯಾದಾಯಾತಿ** ಸೋಸಾಪೇತ್ವಾ।

೯೩೭. **ವಿಧಿನಾತಿ** ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತವಿಧಿನಾ। **ಸತಸ್ಸಾತಿ** ಸತಿಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ।

೯೩೮. **ನಿಮಿತ್ತಂ ತು ತದೇವ ಚಾತಿ** ತಮೇವ ಪಠಮನಿಮಿತ್ತಂ "ಪಥವೀ ಪಥವೀ"ಇತಿ ಏವಂ ಮನಸಾ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ।

೯೪೩. **ಸಮ್ಪಸಾದನನ್ತಿ** ಸದ್ಧಾ। **ಮಜ್ಝತ್ತನ್ತಿ** ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾ।

೯೪೪. **ದುವಙ್ಗಹೀನನ್ತಿ** ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಹೀನಂ।

೯೪೮. ಪೀತಿ ನಾಮ **ಚೇತಸೋ** ಚಿತ್ತಸ್ಸ **ಉಪ್ಪಿಲಾಪನಂ** ಉಪ್ಪಿಲಾಪಿತತ್ತಂ **ಯತೋ** ಯಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ।

**೯೭೧-೨. ಆಸನ್ನಪೀತಿದೋಸಾತಿ** ಪೀತಿಯೇವ ದೋಸಾ। **ಏತ್ಥ** ಏತಸ್ಮಿಂ ತತಿಯಜ್ಝಾನೇ **ಯದೇವ** ಯಂ ಏವ **ಸುಖಂ ಇತಿ** ಏವಂ ಸುಖಂ ಚೇತಸೋ **ಆಭೋಗೋ** ಮನಸಿಕಾರೋ। **ಏವಂ** ಇಮಿನಾ ಪಕಾರೇನ ಸುಖಸ್ಸ ಥೂಲತ್ತಾ **ಅಯಂ** ಸಮಾಪತ್ತಿ ಅಙ್ಗದುಬ್ಬಲಾ ಹೋತಿ।

**೯೭೪-೫.** ಸುಖಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಆಸೇವನಂ ಪನ ನ ಹೋತಿ ಯಸ್ಮಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಯ ಆಸೇವನಂ ಪನ ನ ಹೋತಿ, ಯಸ್ಮಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿ ಜವನಾನಿ ಜವನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ ಸಮುದೀರಿತಂ।

**೯೭೭.** ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ **ದ್ವಿಧಾ** ದ್ವೀಹಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ ಠಿತಂ।

**೯೭೯. ಅಯಂ** ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರೋ ಸುಮಧುರವರತರವಚನೋ ಕಂ ನು ಜನಂ ನೇವ ರಞ್ಜಯತಿ, ಅತಿನಿಸಿತವಿಸದೋ ಬುದ್ಧಿಪ್ಪಚಾರೋ ಯಸ್ಸ ಸೋ **ಅತಿನಿಸಿತವಿಸದಬುದ್ಧಿಪ್ಪಚಾರೋ,** ಸೋ ತೇನ ಜನೇನ ವೇದನೀಯೋ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ರೂಪಾವಚರಸಮಾಧಿಭಾವನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚುದ್ದಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೧೫. ಪನ್ನರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

**ಅರೂಪಾವಚರಸಮಾಧಿಭಾವನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ**

೯೮೨-೩. **ರೂಪೇ ಖೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಮಿನ್ತಿ** ರೂಪಕಾಯೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ **ದಣ್ಡಾದಾನಾದಯೋ** ದಣ್ಡಗ್ಗಹಣಾದಯೋ। ಇತಿ **ರೂಪೇ** ರೂಪಕಾಯೇ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ।

೯೮೪. **ಸೂಕರಾಭಿಹತೋವ ಸಾತಿ** ಸೂಕರಂ ಅನುಬನ್ಧಿತೋ ಸಾ ಸುನಖೋ ವಿಯ।

೯೮೫. **ವಸೀತಿ** ಯೋಗೀ।

೯೮೮-೯೯೦. **ಫುಟ್ಠೋಕಾಸಞ್ಚ ತೇನ ತನ್ತಿ** ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಫುಟ್ಠಂ ತಮೋಕಾಸಂ "ಅನನ್ತೋ ಆಕಾಸೋ"ಇತಿ ಚ ಮನಸಾ ಕರೋನ್ತೋ ಏವ ಉಗ್ಘಾಟೇತಿ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ವುಚ್ಚತೇ, ಅಯಮಞ್ಞೋ ನಯೋ, "ಆಕಾಸೋ" ಇತಿ ಮನಸಾ ಕರೋನ್ತೋ ತಂ ಕಸಿಣಂ ನ ಸಂವೇಲ್ಲೇತಿ।

೯೯೮. ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಮೇವ ಪಚ್ಛತ್ಥಿಕಂ **ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಂ**।

೧೦೦೪. **ಆಕಾಸಫುಟವಿಞ್ಞಾಣೇತಿ** ಫುಟಮೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಫುಟವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಆಕಾಸಾರಮ್ಮಣೇ ಫುಟವಿಞ್ಞಾಣೇ।

೧೦೦೫-೬. ಅಯಂ ಆಕಾಸೋ ಅನನ್ತೋ ಇತಿ ಏವಂ ತಂ ಆಕಾಸಮೇವ ಫರಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ **ಇತಿ** ವಚನಂ ವುಚ್ಚತೇ। ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನನ್ತಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ಅನನ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ "ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನನ್ತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೇ, ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮನಕ್ಕಾರವಸೇನ ಅಪಿ ಅನನ್ತಂ ಪರಿದೀಪಿತಂ।

೧೦೧೦. ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವೋ **ತಸ್ಸ ಏವ** ಪಠಮಾರುಪ್ಪಸ್ಸ **ಸುಞ್ಞತೋ** ಸುಞ್ಞಭಾವತೋ।

೧೦೧೩. **ಸತಿ ತಿಟ್ಠತಿ ಭಿಯ್ಯೋ** ಬಲವಾ ಸತಿ ತಿಟ್ಠತಿ।

೧೦೧೫. ಅಭಾವಕೇ ನತ್ಥಿಭಾವೇ।

೧೦೧೭-೮. **ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚಕ್ಖುನಾತಿ** ಚಕ್ಖುನಾ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಂ **"ನತ್ಥಿ ನತ್ಥೀ"ತಿಆದಿನಾ** ಆಕಾರೇನ ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ ಮನಕ್ಕಾರೇ। **ತಸ್ಸಾಪಗಮಮತ್ತಞ್ಚ** ತಸ್ಸ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಸ್ಸ ಅಪಗಮಮತ್ತಞ್ಚ।

೧೦೨೯. ಯಾ ನಾಮ ಅಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಅಭಾವಮತ್ತಮ್ಪಿ ಗೋಚರಂ ಕತ್ವಾ ಠಸ್ಸತಿ, ಅಯಂ ಸಮಾಪತ್ತಿ **ವತ** ಏಕನ್ತೇನ ಅಹೋ ಸನ್ತಾತಿ ಪದಿಸ್ಸತಿ।

೧೦೩೩. ಯಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ನೇವಸಞ್ಞೀ, ನಾಸಞ್ಞೀ ಚ ಹೋತಿ, **ಕೇವಲಂ** ಏಕನ್ತೇನ ಅಥ ಖೋ ಸಾ ಸಞ್ಞಾ ಏದಿಸೀ ನ ಹೋತಿ।

೧೦೩೫-೭. ಪಟುಸಞ್ಞಾಯ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ನೇವ ಕರಣತೋ **ಅಯಂ** ಸಮಾಪತ್ತಿ "ನೇವಸಞ್ಞಾ"ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾತಿ ಚತುತ್ಥಆರುಪ್ಪತೋ ಸಮ್ಭವಾ ಪವತ್ತಾ ತೇಜೋಧಾತು ಸುಖೋದಕೇ ದಹನಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ ಯಥಾ, ಸಾ ಸಙ್ಖಾರಧಮ್ಮಾನಂ

ಅವಸೇಸತ್ತಾ।

**೧೦೪೦**. ಪಾಸಾದತಲಞ್ಚ ಸಾಟಿಕಾ ಚ।

**೧೦೪೧**. ಯೋ ಪನ ಭಿಕ್ಖು **ಇಮಂ** ರೂಪಾರೂಪಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿವಿಧಾನಂ ಸಾರತರಂ ಜಾನಾತಿ, ಸೋ ರೂಪಾರೂಪಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಪುರೇಕ್ಖೋ ಸೇಕ್ಖೋ **ಭವಂ** ಕಾಮಭವಂ **ಅಭಿಭುಯ್ಯ** ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ರೂಪಾರೂಪಂ **ಯಾತಿ** ಪಾಪುಣಾತಿ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಅರೂಪಾವಚರಸಮಾಧಿಭಾವನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪನ್ನರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೧೬. ಸೋಳಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಅಭಿಞ್ಞಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೪೫. **ಸತಾತಿ** ಸತಿಸಮ್ಪನ್ನೇನ। **ಅನುಯೋಗನ್ತಿ** ವೀರಿಯಂ।

೧೦೪೭. ಯೋಗಾವಚರಭಿಕ್ಖುನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾಸು ಅಭಿಞ್ಞಾಸು **ಅಸ್ಸ** ಯೋಗಾವಚರಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ **ನಿಟ್ಠಂ** ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಗತಾ ಸಿಯಾ।

೧೦೫೦. **ದನ್ತೇತಿ** ದನ್ತೇ ಠಿತೇ। **ಅಚಲೇತಿ** ಅಚಲೇ ಠಿತೇ।

೧೦೫೨-೪. ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಪಾದಕಂ ಕಾರಣಂ **ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಂ** ಯೋಗೀ ಸತಂ ವಾಪಿ ಸಹಸ್ಸಂ ವಾಪಿ **ಯದಿ** ಸಚೇ ಇಚ್ಛತಿ, ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ **ತತೋ** ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಝಾನತೋ **ವುಟ್ಠಾಯ** ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ "ಸತಂ ಹೋಮಿ, ಸತಂ ಹೋಮಿ" ಇತಿ ಏವಂ ಕಾಮಾವಚರಪರಿಕಮ್ಮಮಾನಸಂ ಕತ್ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಪಾದಕಂ ಕಾರಣಭೂತಂ ಝಾನಂ **ಪುನಾಧಿಟ್ಠಾತಿ** ಪುನ ಆಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತತೋ ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಪುನ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ , ಸಹಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಚೇತಸಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾತೇನ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಸೋ ಯೋಗೀ ಸತಂ ಹೋತಿ। ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಂ।

೧೦೬೭-೮. **ಏಸೋ ಅಧಿಗತಾಭಿಞ್ಞೋ** ಯೋಗೀ **ಪಾದಕಾರಮ್ಮಣೇನ** ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಸಙ್ಖಾತೇನ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಫುಟ್ಠೇ ಓಕಾಸೇ ಗತೇ ಪವತ್ತೇ ಪನ ಸದ್ದೇ ಸುಣಾತಿ। ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಂ।

೧೦೬೯. ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯತಿ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ ಚೇತೋಪರಿಯಂ, ತಮೇವ ಮಾನಸಂ **ಚೇತೋಪರಿಯಮಾನಸಂ**।

೧೦೭೦. **ಹದಯಂ ಪನ ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ** ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಲೋಹಿತಂ, ಹದಯಕೋಸೇ ಪವತ್ತಂ ರುಹಿರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೦೭೫. **ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಞ್ಚಾತಿ** ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಞ್ಚ। **ರೂಪಾರೂಪೇಸು** ರೂಪಭವಾರೂಪಭವೇಸು ಸತ್ತಾನಂ ಮಾನಸಞ್ಚ। ಕಿಂ ಭೂತಂ? ಸರಾಗಾದಿಪ್ಪಭೇದಕಂ ಮಾನಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಜಾನಾತಿ। ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ।

೧೦೭೭-೮೨. **ನಿಸಜ್ಜಾ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಾತಿ** ಸಬ್ಬೇಸಂ ಇರಿಯಾಪಥಾನಂ ಪಚ್ಛಾ ಜಾತಾ ನಿಸಜ್ಜಾ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಾ। **ತತೋ ಪಭುತಿ** ತತೋ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮತೋ ನಿಸಜ್ಜಾತೋ ಪಭುತಿ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪಚ್ಛಿಮನಿಸಜ್ಜಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ **ಪಟಿಲೋಮಕ್ಕಮಾ** ಪಟಿಲೋಮಕ್ಕಮೇನ **ಸಬ್ಬಂ** ಅತ್ತನಾ ಕತಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಅಸ್ಮಿಂ ಭವೇ **ಯಾವ** ಯತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ **ಸನ್ಧಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ, **ತಾವ** ತತ್ತಕಂ ಕಾಲಂ **ಕತಂ** ಕಿರಿಯಂ ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇಪಿ ಚುತಿಕ್ಖಣೇಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ನಾಮರೂಪಞ್ಚ ಸಾಧುಕಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ತಸ್ಮಿಂ ನಾಮರೂಪೇ ಏವಂ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬೇ ಯದಾ **ತದೇವ** ತಮೇವ ನಾಮರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ಮನೋದ್ವಾರೇ **ಮನಕ್ಕಾರೋ** ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ।

೧೦೮೬-೯೬. ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಂ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಝಾನಂ ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಂ ಕತ್ವಾ ಇಮೇಸು ತೀಸು ಕಸಿಣೇಸು ಕತಪುಞ್ಞೇಹಿ। **ತಸ್ಮಾ ತಮಿತರಂ ವಾಪೀತಿ** ಆಲೋಕಕಸಿಣಂ ವಾ ಇತರಂ ವಾಪಿ ಕಸಿಣದ್ವಯಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ

ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯಂಯೇವ ಠತ್ವಾ **ತಂ** ಆಲೋಕಕಸಿಣಂ ಠಪೇತಬ್ಬಂ। ಅಪ್ಪನಂ ಪಣ್ಡಿತೋ ನ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ, ಸಚೇ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, **ತಂ** ಆಲೋಕಕಸಿಣಂ **ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಸ್ಸಿತಂ** ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ವಡ್ಢಿತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಅನ್ತೋಗಧಂ ರೂಪಂ ತೇನ ಯೋಗಿನಾ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ **ಭವೇ** ಭವೇಯ್ಯ। ತಂ ರೂಪಂ **ಪಸ್ಸತೋ** ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ **ತಸ್ಸ** ಯೋಗಿನೋ ಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಾರೋ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ, **ತಾವದೇ** ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಖಣೇ ಆಲೋಕೋಪಿ **ತಸ್ಸ** ಯೋಗಿನೋ ಆಲೋಕೋಪಿ ಖಿಪ್ಪಂ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। **ತಸ್ಮಿಂ** ಆಲೋಕೇ ಅನ್ತರಹಿತೇ **ರೂಪಗತಂ** ರೂಪಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ। ದಿವಸಮ್ಪಿ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಪಸ್ಸತೋ ರೂಪದಸ್ಸನಂ ಹೋತಿ।

೧೧೦೦-೧. **ತಂಚಿತ್ತಸಂಯುತ**ನ್ತಿ ತೇನ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇನ ಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ। ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಂ, ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಪರಿಕಮ್ಮಂ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ।

೧೧೦೩. ಯೋ ಭಿಕ್ಖು **ಇಧ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ ಇಮಂ ಪನ ಗನ್ಥಂ ಸುಣಾತಿ, ಚಿತ್ತೇ ಕರೋತಿ ಚ, ಸೋ ಭಿಕ್ಖು **ಅನೇನ ತರೇನ** ಇಮಿನಾ ಗನ್ಥೇನ ತರಿತ್ವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಮಹಣ್ಣವಪಾರಂ **ಯಾತಿ** ಪಾಪುಣಾತಿ, ಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಅಭಿಞ್ಞಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸೋಳಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೧೭. ಸತ್ತರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

**ಅಭಿಞ್ಞಾರಮ್ಮಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ**

೧೧೦೪. **ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಞ್ಚಾ**ತಿ ನ ಆಗತೋ ಅನಾಗತೋ, ನ ತಾವ ಸಮ್ಪತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ಅನಾಗತೇ ಅಂಸಾ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ತೇಸಂ ಞಾಣಂ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಂ। ಯಂ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಯಥಾಕಮ್ಮಂ, ತಂ ಉಪಗಚ್ಛತಿ ಜಾನಾತೀತಿ **ಯಥಾಕಮ್ಮುಪಗಂ,** ವಿಪಾಕಚೇತನಾಜಾನನಕಞಾಣಂ।

೧೧೦೭-೯. **ತತ್ಥ** ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇಸು। **ಚಿತ್ತಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ತಂ ಕಾಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕರಿತ್ವಾ ತಮೇವ ಕಾಯಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕವಸೇನ ಮಹಗ್ಗತೇ ಚಿತ್ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಾರೋಪೇತಿ ಞಾಣಂ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಂ, ತತೋ ಕಾಯಾರಮ್ಮಣತೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಪರಿತ್ತತ್ತಾ ಕಾಮಾವಚರತ್ತಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಞಾಣಂ ಸಿಯಾ।

೧೧೧೦-೩. **ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ, ಗನ್ತುಕಾಮೋ ಯದಾ ಭವೇ** ಯೋ ಯೋಗೀ ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಗನ್ತುಕಾಮೋ ಯದಾ ಭವೇಯ್ಯ, ಸೋ ಯೋಗೀ ತದಾ ಚಿತ್ತಂ **ಕಾಯಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕತ್ವಾ** ರೂಪಕಾಯೇ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕತ್ವಾ ತಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಕಾಯವಸೇನ ಕಾಯೇ ಆರೋಪೇತಿ, ತದಾ ಝಾನಾರಮ್ಮಣತೋ ತಂ ಞಾಣಂ ಮಹಗ್ಗತಗೋಚರಂ ಹೋತಿ, ಯಂ ಞಾಣಂ ಯದಾ **ಅನಾಗತಞ್ಚ** ಧಮ್ಮಜಾತಂ, **ಅತೀತಞ್ಚ** ಧಮ್ಮಜಾತಂ **ವಿಸಯಂ** ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ತದಾ ತಂ ಞಾಣಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಂ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಕಾಲೇ ಅನಾಗತಗೋಚರಂ ಹೋತಿ। ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಗಮನೇ ಪನ ಸತಿ **ತಸ್ಸ** ಯೋಗಿನೋ ಞಾಣಸ್ಸ ಗೋಚರೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಇತಿ ವಿನಿದ್ದಿಸೇ।

೧೧೧೪. ಕಾಯಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಚಿತ್ತೇ ಆರೋಪೇತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಕಾಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಕಾಯೇ ಆರೋಪೇತಿ, ಇತಿ ಪರಿಣಾಮನಕಾಲಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಞಾಣಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಸಿಯಾ। **ಸಮ್ಪವತ್ತತಿ ಸತ್ತಸೂ**ತಿ ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಅತೀತಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತೇಸು **ಸತ್ತಸು** ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಸಮ್ಪವತ್ತತಿ।

೧೧೨೦. **ಜಾನನೇ ಮಜ್ಝಿಮಾನ**ನ್ತಿ ಮಹಗ್ಗತಾನಂ ಜಾನನೇ।

೧೧೨೨. **ಏತಸ್ಸ** ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಏವ **ಮತಾ** ಞಾತಾ।

೧೧೨೬-೭. **ತತ್ಥ ತಿಕ್ಖಣಸಮ್ಪತ್ತಂ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಖಣಾದಿಕಂ।**

**ತತ್ಥ** ತೇಸು ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಖಣಾದಿಕಂ **ತಿಕ್ಖಣಸಮ್ಪತ್ತಂ** ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿಭಙ್ಗಕ್ಖಣಸಮ್ಪತ್ತಂ **ಖಣಾದಿಕಂ** ಖಣಾಯೇವ ತಂ ಖಣಾವಯವಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ। **ಏಕದ್ವೇಸನ್ತತಿವಾರಪರಿಯಾಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಏಕಚಿತ್ತದ್ವಿಚಿತ್ತವೀಥಿವಾರಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಪಚ್ಛಿಮ**ನ್ತಿ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೧೩೦-೨. ಯೇನ ಆವಜ್ಜನಚಿತ್ತೇನ ಧಮ್ಮೇ ಆವಜ್ಜತಿ, ಯೇನ ಚೇತಸಾ ಜಾನಾತಿ, **ತೇಸಂ** ದ್ವಿನ್ನಂ ಆವಜ್ಜನಜವನಚಿತ್ತಾನಂ ಸಹಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಭಾವಾ **ತಂ** "ಖಣಾದಿಕತ್ತಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿಕಂ "ಏಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಮೇಕೇನ, ಅವಸ್ಸಂ ಪನ ವಿಜ್ಝತಿ"ಇತಿ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ವಚನಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ನಾನಾರಮ್ಮಣಭಾವಂ ಪತ್ತಿತೋ ಆಪಜ್ಜನತೋ ಚ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। **ಅನಿಟ್ಠೇ ಪನ ಠಾನೇ** ತೇಸಂ ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ಏಕಾರಮ್ಮಣಭಾವೇ ಅನಿಚ್ಛಿತೇ ತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಪನ ಠಾನೇ

ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ಆವಜ್ಜನಪರಿಕಮ್ಮಜವನಾನಂ ಕಸಿಣಾದಿಕಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಗೋತ್ರಭುಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಾನಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಏತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣಜವನಾನಂ ಏಕಾರಮ್ಮಣತಾ ಅನಿಚ್ಛತಾ।

೧೧೩೪-೪೧. "ಏಕಭವಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಪಚ್ಛಿಮ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ಅಞ್ಞೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಇದಂ **ಅದ್ಧಾಖ್ಯಂ** ಅದ್ಧಾನಾಮ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಜವನವಾರತೋ ದೀಪೇತಬ್ಬಂ। **ಇತಿ** ವಚನಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ಯದಾ **ಇದ್ಧಿಮಾ** ಯೋಗೀ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಞಾತುಂ ಆವಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಮನೋ **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಖಣವ್ಹಯಂ** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ **ತೇನ** ಚಿತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತೇಸು ನಿರುದ್ಧೇಸು ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಚತ್ತಾರಿ, ಪಞ್ಚ ವಾ ಜವನಾನಿ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಏತೇಸಂ** ಚತುನ್ನಂ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಜವನಾನಂ ಯಂ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಚಿತ್ತಂ ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತಮುದೀರಿತಂ। ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತತೋ **ಸೇಸಾನಿ** ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಾನಿ। **ಏತೇಸಂ** ಕಾಮಾವಚರೇ ಇದ್ಧಿಜವನಾನಂ ತದೇವ ಚ ಪರಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ ಯಸ್ಮಾ, **ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾನಿ ತಾನಿ** ಜವನಾನಿ ಏಕಾರಮ್ಮಣತಂ ಯನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಜವನಾನಂ ನಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ಅದ್ಧಾವಸಾ ನ ಭವೇಯ್ಯ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತೋ ತೇಸಂ ಜವನಾನಂ ಏಕಾರಮ್ಮಣಭಾವೇಪಿ ಇದ್ಧಿಮಾನಸಮೇವ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ। **ಇತರಾನಿ** ಕಾಮಾವಚರಾನಿ ಪನ ಚಿತ್ತಾನಿ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನ ಜಾನನ್ತಿ। **ಯಥಾ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ತು ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತಿ, ತಥಾ ಇತರಂ ಚಿತ್ತಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ।

೧೧೯೧. **ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ಅನಾಗತಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಗೋಚರಂ, ಗೋಚರಂ ನ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೧೯೯. ವಿವಿಧತ್ಥಾನಿ ವಣ್ಣಪದಾನಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಸೋ **ವಿವಿಧತ್ಥವಣ್ಣಪದೋ,** ತಂ ಮಧುರತ್ಥಮತಿನೀಹರಂ ಉತ್ತಮಂ ಸೋತುಜನಸ್ಸ ಹದಯಂ ಪೀತಿಕರಂ ಸಚೇತನೋ ಕೋ ನಾಮ ಮನುಜೋ ನ ಸುಣೇಯ್ಯ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಅಭಿಞ್ಞಾರಮ್ಮಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸತ್ತರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೧೮. ಅಟ್ಠಾರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧೭೫. **ಯಾ ಸಞ್ಜಾನನಮತ್ತಂವ, ಸಞ್ಞಾ ನೀಲಾದಿತೋ** ಪನಾತಿ ಸಾ ಸಞ್ಞಾ ನೀಲಾದಿವಸೇನ ಸಞ್ಜಾನನಮತ್ತಂವ ಕರೋತಿ। **ಲಕ್ಖಣಪ್ಪಟಿವೇಧನ್ತಿ** ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣಪಟಿಬುಜ್ಝನಂ।

೧೧೭೭. **ತಂ** ವಿಞ್ಞಾಣಂ **ಉಸ್ಸಕ್ಕಿತ್ವಾ** ಉದ್ಧಂ ಸಕ್ಕಂ ಕತ್ವಾ ಸತ್ತೇ ಮಗ್ಗಂ ಪಾಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ।

೧೧೭೮-೯. ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪನ ಧಮ್ಮಾನಂ **ಸಭಾವಪಟಿವೇಧನಂ** ಅವಿಪರೀತವಸೇನ ಪಟಿಬುಜ್ಝನಂ ಪಞ್ಞಾಯ ಲಕ್ಖಣಂ।

೧೧೮೦. ಸಮಾಧಿ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ ಏತಾಯಾತಿ **ಸಮಾಧಾಸನ್ನಕಾರಣಾ**।

೧೧೮೧. **ಲಕ್ಖಣೇನೇಕಧಾತಿ** ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಬುಜ್ಝನಲಕ್ಖಣೇನ ಪಞ್ಞಾವ ಏಕಧಾ ವುತ್ತಾ।

೧೧೮೩. **ಭೂರಿಪಞ್ಞೇನಾತಿ** ಭೂತೇ ಅತ್ಥೇ ಅವಿಪರೀತೇ ಅತ್ಥೇ ರಮತೀತಿ ಭೂರಿ, ಭೂರಿ ಪಞ್ಞಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಭೂರಿಪಞ್ಞೋ, ತೇನ।

೧೧೮೬-೯೦. ತೀಸು ಅತ್ಥಧಮ್ಮನಿರುತ್ತೀಸು ಚ ಞಾಣೇಸು ಅತ್ಥಧಮ್ಮನಿರುತ್ತೀಸು ಜಾತೇಸು ಞಾಣೇಸು ಚ ಞಾಣಂ। ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಂ ಫಲಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ। **ಭಾಸಿತತ್ಥೋತಿ** ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥೋ। **ಏತೇ ಪಞ್ಚ** ಧಮ್ಮಾ **ಅತ್ಥಸಞ್ಞಿತಾ** ಅತ್ಥನಾಮಕಾ। **ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ಹೇತೂತಿ** ಜನನಕೋ ಪಚ್ಚಯೋ। **ಭಾಸಿತನ್ತಿ** ಪಾಳಿ। **ಧಮ್ಮಸಞ್ಞಿತಾತಿ** ಧಮ್ಮನಾಮಕಾ। **ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀತಿ** ಅವಿಪರೀತವೋಹಾರೋ। **ಪರಿಯತ್ತೀತಿ** ಸಿಕ್ಖನಂ। ಸವನಾಧಿಗಮೇಹಿ **ಪುಬ್ಬಯೋಗೇನ** ಪುಬ್ಬೇ ಪವತ್ತನಾಯ।

೧೧೯೨. **ಭೂಮಿಭೂತೇಸೂತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಭೂಮಿಭೂತೇಸು।

೧೧೯೪. **ಜನನಾದಿತೋತಿ** ಜಾತಿಆದಿತೋ ಭೀತೇನ ಪಞ್ಞಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ।

೧೨೦೩. **ಏಕಾಸೀತಿಯಾ ಚಿತ್ತೇನಾತಿ** ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತವಜ್ಜಿತೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಭೂಮಿಭೂತೇನ ಏಕಾಸೀತಿಯಾ ಚಿತ್ತೇನ।

೧೨೦೮. **ಸತ್ತಸಮ್ಮೋಹಘಾತತ್ಥನ್ತಿ** ಸತ್ತೋತಿ ಸಮ್ಮೋಹಸ್ಸ ವಿನಾಸಿತತ್ಥಂ।

೧೨೧೧. **ನಿರೀಹಕನ್ತಿ** ಈಹವಿರಹಿತಂ ಬ್ಯಾಪಾರವಿರಹಿತಂ, ದಾರುರಜ್ಜುಸಮಾಯೋಗೇ।

೧೨೧೫. **ಉಭೋ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯಕಾರಣಾ।

೧೨೨೫. **ಅನ್ತದ್ವಯನ್ತಿ** ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗದ್ವಯಂ। **ಭಾವಯೇತಿ** ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಂ ವಡ್ಢೇಯ್ಯ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ಅಟ್ಠಾರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೧೯. ಏಕೂನವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

**ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ**

೧೨೩೧. ಇಚ್ಚೇವಮಾದಿಬಾತ್ತಿಂಸಕೋಟ್ಠಾಸಾನಂ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ತಾವ ಯೋಗೀ ಮನಸಾ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೧೨೩೩. **ಹೇತ್ವಙ್ಕುರಸ್ಸ ಬೀಜಂ ತು** ಬೀಜಂ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸ ಹೇತುಜನಕಂ, ಪಥವಾದಯೋ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ।

೧೨೩೪. **ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾತಿ** ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹುಪಾದಾನಕಮ್ಮಾಹಾರಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ।

೧೨೩೫. ಕಮ್ಮಂ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಜನಕೋ ಪಿತಾ ವಿಯ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಜನಕಂ।

೧೨೩೮. **ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಪಚ್ಚಯೇನ।

೧೨೪೦. **ಯಾ ಸಾತಿ** ಯಾ ಸಾ ಕಙ್ಖಾ। **ಪುಬ್ಬನ್ತೇ** ಪುಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸೇ।

೧೨೪೧. **ಸಬ್ಬಥಾ** ಸಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಅನವಸೇಸಾವ ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ **ಸಾ** ಕಙ್ಖಾ **ಪಹಿಯ್ಯತಿ** ನಾಸೀಯತೇ।

೧೨೪೩. **ಅತ್ಥಸಾಧಿಕಾತಿ** ಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ದಾನಾದಿಅತ್ಥಸಾಧಿಕಾ, ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಅತ್ಥಸಾಧಿಕಾ।

**ತಂ ವಿಪಾಕನ್ತಿ** ಉಪಘಾತಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ತಂ ವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಏಕೋ ಯೋಗೀ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕವಸೇನ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಂ ಕರೋತಿ।

೧೨೪೯. **ಹೇತುಫಲಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನಾತಿ** ಹೇತುಫಲಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನ ಇದಂ ನಾಮರೂಪಂ **ಕೇವಲಂ** ಏಕನ್ತೇನ ಪವತ್ತತಿ, ಇತಿ **ಸಮ್ಮಾ** ಅವಿಪರೀತಾಕಾರೇನ ಸಂ ಅನುಪಸ್ಸತಿ।

೧೨೪೭. ಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಪಾಕಪಟಿವೇದಕಂ **ನ ಪಸ್ಸತಿ** ನ ಜಾನಿಯತೇ।

೧೨೫೦-೧. **ಅಪ್ಪವತ್ತಿ** ನಾಮ **ನ ದಿಸ್ಸತಿ,** ಉಪಪನ್ನಂ ದಿಸ್ಸತಿ। ತಿತ್ಥಿಯಾ ಏತಮತ್ಥಂ **ಅನಞ್ಞಾಯ** ಅಜಾನಿತ್ವಾ **ಅಸಯಂವಸೀ ಸತ್ತಸಞ್ಞನ್ತಿ** "ಸತ್ತೋ"ತಿ ಸಞ್ಞಂ ಗಹೇತ್ವಾನ ಸಸ್ಸತಉಚ್ಛೇದದಸ್ಸಿನೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿರೋಧಿನೋ ಹುತ್ವಾ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ।

೧೨೫೪. **ಉಭೋತಿ** ಉಭೋ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತೋ ಸುಞ್ಞಾ। **ನ ಚ ಕಮ್ಮಂ ವಿನಾ ಫಲನ್ತಿ** ಕಮ್ಮಂ ವಿನಾ ಫಲಂ ನ ಚ ಹೋತಿ।

೧೨೫೫. **ಸಮ್ಭಾರೇಹೀತಿ** ಸೂರಿಯಾದಿಸಮ್ಭಾರೇಹಿ।

೧೨೫೭. ಸುಞ್ಞಂ **ತಂ** ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮಂ।

೧೨೫೮. **ಹೇತುಸಮ್ಭಾರಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಹೇತುನಾ ಚ ಸಮ್ಭಾರಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಏಕೂನವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೨೦. ವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೨೭೪. **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮಸ್ಸ।

೧೨೭೭-೮. **ಉಪ್ಪಜ್ಜತೋ** ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮಸ್ಸ **ರಾಸಿತೋ** ನಿಚಯತೋ ಆಗಮನಞ್ಚ ನತ್ಥಿ। **ದಿಸಾಗಮನನ್ತಿ** ದಿಸಾಯ ಗಮನಂ । **ನಿರುದ್ಧಸ್ಸಾಪಿ** ನಾಮರೂಪಧಮ್ಮಸ್ಸ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ನಿಚಯೋತಿ ಚ ನತ್ಥಿ।

೧೨೭೦-೧. ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ, ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋ। ತಣ್ಹಾಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ, ತಣ್ಹಾನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋ। ಕಮ್ಮಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ, ಕಮ್ಮನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋ। ಆಹಾರನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋ। **ಧಮ್ಮೇತಿ** ಸಙ್ಖಾರಧಮ್ಮೇ।

೧೨೮೦. **ಸಮ್ಪುತ್ತಪಟಿವೇಧಸ್ಸಾತಿ** ಸಮ್ಪುತ್ತಲೋಕುತ್ತರಸಙ್ಖಾತಮಗ್ಗಫಲಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಾದಿಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ। **ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ** ಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಅಪ್ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ, ವಿರುದ್ಧವಸೇನ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ।

೧೨೮೭. **ಕಾಯಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಕಾಯಾತಿ** ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಾ। **ಚಿತ್ತನ್ತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣಂ।

೧೨೯೦. **ಯತೋ ಯತೋ** ಪಚ್ಚಯಾದಿತೋ। ಯಂ **ಅಮತಂ** ನಿಬ್ಬಾನಂ **ವಿಜಾನತಂ** ವಿಜಾನನ್ತಾನಂ ಪೀತಿಪಾಮೋಜ್ಜಂ, ತೇಹಿ ಲಭಿತಬ್ಬಂ ಅಮತಂ, ಅಮತಂ ವಿಯ ಪೀತಿಪಾಮೋಜ್ಜಂ ವಾ।

೧೨೯೩. **ಅಪ್ಪತ್ತೇತಿ** ಅತ್ತನಿ ಮಗ್ಗಫಲಸ್ಮಿಂ ಅಪ್ಪತ್ತೇ। **ಪತ್ತಸಞ್ಞೀತಿ** ಮಗ್ಗಫಲೇ ಅಹಂ ಪತ್ತೋ ಅಸ್ಮಿ ಇತಿ ಸಞ್ಞಿತೋ ಹೋತಿ।

೧೨೯೭. **ಸಾರವೇದಿನೋತಿ** ಸಾರಜಾನನಸೀಲಾ। **ತನ್ತಿ** ತಂ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನಂ। **ಇದಂ** ಞಾಣಂ **ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನನ್ತಿ** ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನಂ ನಾಮ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೨೧. ಏಕವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

**ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ**

೧೨೯೯. **ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತಂ ಸುವಿಸದಂ ಞಾಣನ್ತಿ** ಅಟ್ಠವಿಧಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ।

೧೩೦೧. ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಞಾಣನ್ತಿ ಅಯಮೇವ ಪವುಚ್ಚತಿ।

೧೩೦೬. ಅಯಂ ಸಿಖಾಪತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಏವ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಞಾಣಂ ನಾಮ ಪವುಚ್ಚತಿ।

೧೩೦೯. **ಭವಙ್ಗಾನನ್ತರಂ ಸಙ್ಖಾರು-ಪೇಕ್ಖಾಗತನಯೇನಾ**ತಿ ಭವಙ್ಗಾನನ್ತರಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಞಾಣೇನ ಕತನಯೇನ।

೧೩೧೪-೬. **ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾನಂ , ಉದ್ಧಞ್ಚ ಅನುಲೋಮತೋ**ತಿ ಉದ್ಧಂ ವತ್ತಮಾನಾನಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಲೋಮತೋ, **ಇದಂ** ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ನಾಮ **ಭಾಸಿತಂ** ಮಹೇಸಿನಾ ಕಥಿತಂ। ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಞಾಣಂ ಆಹಚ್ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ ಗೋತ್ರಭುಪರಿಯೋಸಾನಂ।

೧೩೧೮. **ತತ್ಥಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಏಕವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೨೨. ದ್ವಾವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩೧೯-೨೨. ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ಹಿತಂ ಆವಜ್ಜನಿಯಂ, ತಂ ಠಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಆವಜ್ಜನಿಯಠಾನಂ, ಗೋತ್ರಭೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತಂ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ **ಆವಜ್ಜನಿಯಠಾನತ್ತಾ।** ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಕುದಾಚನಂ ನ ಚ ಭಜತಿ, ತಥೇವ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಂ ಕುದಾಚನಂ ನ ಭಜತೇವ। **ಉಭಿನ್ನಂ** ಞಾಣಾನಂ ಅನ್ತರಾ ಏಕಂ **ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ** ವೋಹಾರೇ ನಿಯುತ್ತನ್ತಿ ವೋಹಾರಿಕಂ, ನ ವೋಹಾರಿಕಂ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸೋತಸ್ಮಿಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸೋತೇ ಪತಿತತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ ವೋಹರಿತಬ್ಬಾ। **ತತೋ** ನಿಬ್ಬಾನತೋ।

೧೩೨೫. **ಸೂರಂ ತಿಕ್ಖಂ ವಿಪಸ್ಸನನ್ತಿ** ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ।

೧೩೨೮-೯. **ವಿಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ** ಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ವಿಗತಂ। **ಪಠಮಾವಜ್ಜನಞ್ಚೇವಾತಿ** ಪಠಮಾವಜ್ಜನಂ ವಿಯ। **ಪಠಮಾಭೋಗತಾಪಿ ಚಾತಿ** ಪಠಮಮನಸಿಕಾರಾ ವಿಯ। ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಮಗ್ಗಸ್ಸ। ಸಿಖಾಪತ್ತಾಯ ತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ **ಮುದ್ಧಮ್ಹಿ** ಮತ್ಥಕೇ। **ಅನಾವತ್ತನ್ತಿ** ಅನಿವತ್ತಂ।

೧೩೩೦-೩. ಏಕೇನ ಆವಜ್ಜನೇನ ಏಕಿಸ್ಸಾಯೇವ ವೀಥಿಯಾ। **ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಚೇತಸನ್ತಿ** ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತಾನಂ ನಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ವುತ್ತಾ। **ತಂ** ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತಂ ಅನಾವಜ್ಜನಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ। **ಸಞ್ಞಂ ದತ್ವಾ ವಿಯಾತಿ** "ಅಹಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋಮಿ, ತ್ವಮ್ಪಿ ತಮೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಕರೋಹಿ" ಇತಿ ಸಞ್ಞಂ ದತ್ವಾ ವಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸಞ್ಞಿತನ್ತಿ** ಸಞ್ಞಂ। **ಕದಾಚಿಪಿ ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧಪುಬ್ಬಂ ಮಗ್ಗೋ ಏಸ** ಏಸೋ ಮಗ್ಗೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧಪುಬ್ಬೋ।

೧೩೩೬. **ಉಜ್ಝತೀತಿ** ಭಿನ್ದತಿ।

೧೩೩೮. ಅನೇಕೇಸಂ ಆನಿಸಂಸಾನಂ ದಾಯಕೇನ ಆದಿಮಗ್ಗೇನ ಸಂಯುತ್ತಂ। ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣಂ।

೧೩೪೧. **ಏಕಸ್ಸಾಸೇವನಂ ನತ್ಥಿ** ಏಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ನತ್ಥಿ, **ತಸ್ಮಾ** ಕಾರಣಾ **ದ್ವೇ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಅನುಲೋಮಕಾ। **ತೇಹೀತಿ** ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಹಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಂ **ಲದ್ಧಾ** ಲಭಿತ್ವಾ **ತತಿಯಂ** ಚಿತ್ತಂ ಗೋತ್ರಭು ಹೋತಿ।

೧೩೪೫-೭. ಮಗ್ಗಪೇಕ್ಖನಹೇತು ಯಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಮನಸೋ, ತಂ **ಮಗ್ಗಪೇಕ್ಖನಹೇತುಕಂ। ತಸ್ಮಿಂ ನಿರುದ್ಧೇತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಆವಜ್ಜನಚಿತ್ತೇ ನಿರುದ್ಧೇ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸಞ್ಞಿತಾನಿ ಸತ್ತ ಜವನಾನಿ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಜಾಯನ್ತೇ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಹೋನ್ತಿ।

೧೩೫೧. **ತತೋ** ತದಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿಂ ಓತರತಿ। ದುತಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಂ।

೧೩೯೧. **ಮೂಲಘಾತನ್ತಿ** ಮೂಲಘಾತನಂ। ತತಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಂ।

೧೩೯೩. **ಅನಾವತ್ತಿಸಭಾವತೋತಿ** ಅನಿವತ್ತತೋ। ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಞಾಣಂ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

## ದ್ವಾವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೨೩. ತೇವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಕಿಲೇಸಪಹಾನನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩೭೫. **ಇಧ ಪನ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನಾಧಿಕಾರೇ **ಕಾರಣೂಪಚಾರೇನ** ಲಾಭಾದಿಕಾರಣಸ್ಸ ವೋಹಾರೇನ, ಲಾಭೋ ಆದಿ ವತ್ಥು ಯಸ್ಸ ಅನುನಯಸ್ಸಾತಿ **ಲಾಭಾದಿವತ್ಥುಕೋ,** ತಸ್ಸ।

**ಸುಖುಮಾತಿ** ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾ ಸುಖುಮಾ।

೧೩೭೬. **ಯೇನ ಯೇನ** ಪಠಮಮಗ್ಗಾದಿಞಾಣೇನ **ಯೋ ಯೋ** ಸಂಯೋಜನಾದಿಕೋ ಪಹಾತಬ್ಬೋ **ಧಮ್ಮೋ ಘಾತಂ** ವಿನಾಸಂ ಯಾತಿ, **ಸೋ ಸೋ** ಧಮ್ಮೋ **ತೇನ ತೇನ ಅಸೇಸೇನ** ಞಾಣೇನ ಏವಂ ಸಾಧು ಮಯಾ ಸನ್ದಸ್ಸಿತೋ।

೧೩೮೩. **ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನಾತಿ** ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಜಾನನೇನ। **ದುಕ್ಖಂ ಅಭಿಸಮೇತೀತಿ** ದುಕ್ಖಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ।

೧೩೯೪. **ಯೋ** ಯೋಗೀ **ಇಮಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಹಿತಭಾವನಂ ವನಂ** ವನೇತಬ್ಬಂ **ವಿದಿತ್ವಾ** ಜಾನಿತ್ವಾ **ವೇ** ಏಕನ್ತೇನ ಸುಖಸಂಹಿತಂ ಹಿತಂ ಉಪೇತಿ, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತಮಂ **ಅನುತ್ತಮಂ** ಹೀನಂ **ವಿಧೂಯ** ವಿನಾಸೇತ್ವಾ **ಅವಿಗ್ಗಹಕಮ್ಪದಂ ಪದಂ** ಅವಿಗ್ಗಹಕಂ ಸರೀರರಹಿತಂ ಪದಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ ಞಾತಬ್ಬಂ **ಪದಂ** ನಿಬ್ಬಾನಂ **ಉಪೇತಿ** ಪಾಪುಣಾತಿ ಚ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಕಿಲೇಸಪಹಾನನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ತೇವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

# ೨೪. ಚತುವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

**ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ**

೧೩೯೫. **ರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸಾತಿ** ರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸ। **ಅರೂಪಸ್ಸ** ನಾಮಸ್ಸ।

೧೩೯೬. **ಮಿಸ್ಸಕಸ್ಸಾತಿ** ನಾಮರೂಪಮಿಸ್ಸಕಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೩೯೮. **ತಿಪಞ್ಚ ಚಾತಿ** ಪನ್ನರಸ ಚ।

೧೩೯೯. **ಏಕೋತಿ** ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ। **ದ್ವೇಕಾಲಿಕೋತಿ** ಅತೀತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಾಲವಸೇನ ದ್ವೀಸು ಕಾಲೇಸು ನಿಯುತ್ತೋ। **ದಸ್ಸಿತೋತಿ** ಭಗವತಾ ದೇಸಿತೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾಯ

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಚತುವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

**ನಿಗಮನಕಥಾವಣ್ಣನಾ**

೧೪೦೧. **ಸುಮತಿಮತಿವಿಚಾರಬೋಧನೋತಿ** ಸುಮತೀನಂ ಸುನ್ದರಪಞ್ಞಾನಂ ಕವೀನಂ ಮತಿಯಾ ವಿಚಾರಸ್ಸ ಬೋಧನೋ। **ವಿಮತಿವಿಮೋಹವಿನಾಸನೋತಿ** ವಿಮತೀನಂ ಬಾಲಾನಂ ವಿಮೋಹಸ್ಸ ವಿನಾಸನೋ। **ಕುಮತಿಮತಿಮಹಾತಮೋನಾಸೋತಿ** ಕುಮತೀನಂ ಬಾಲಾನಂ ಮಹಾತಮಸನ್ನಿಭಾಯ ಮತಿಯಾ ನಾಸಕೋ। **ಪಟುಮತಿಭಾಸಕರೋತಿ** ಪಟೂನಂ ಪಣ್ಡಿತಾನಂ ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞಾಯ ಓಭಾಸಕರೋ।

೧೪೦೨. **ಸುಮತಿನಾಮಕೋ** ಭಿಕ್ಖು **ಅಸಮಾನತೋ** ಅಸದಿಸಾಯ ಪೂಜಾಯ ಮಮ ಆಯಾಚಿತೋ **ಯತೋ** ಯಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ, **ತತೋ** ತಸ್ಮಾ ಕಾರಣಾ ಅಯಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರೋ। **ಪದಾತೋ ಪದಾತಿ** ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಕೋಟ್ಠಾಸತೋ। **ಹಿತವಿಭಾವನಾ ಭಾವನಾತಿ** ಹಿತಪ್ಪಕಾಸನಾಯ ಭಾವನಾಯ ಮಯಾ ರಚಿತೋ। ಅಥ ವಾ ಅಹಂ ಸುಮತಿನಾ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಅಸಮಾನತೋ ಮಾನತೋ ಆಯಾಚಿತೋ **ಯತೋ** ಯಸ್ಮಾ, **ತತೋ** ತಸ್ಮಾ।

೧೪೦೫. **ತಿವಿಧಾ ಬ್ಯಪ್ಪಥಾನಞ್ಚ ಗತಿಯೋತಿ** ಬ್ಯಪ್ಪಥಾನಂ ವಚನಾನಂ ಅತ್ಥಗನ್ಥಯುತ್ತಿವಸೇನ ತಿವಿಧಾ ಗತಿಯೋ।

೧೪೦೬. **ನಿಕಾಯನ್ತರಲದ್ಧಿಹೀತಿ** ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ನಿಕಾಯೇ ಲದ್ಧೀಹಿ। **ವಾಚನಾಮಗ್ಗನಿಸ್ಸಿತೋತಿ** ವಚನಪ್ಪಬನ್ಧನಿಸ್ಸಿತೋ।

೧೪೧೦. **ಅಸಂಕಿಣ್ಣಕುಲಾಕುಲೇತಿ** ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಕುಲೇಹಿ ಆಕಿಣ್ಣೇ। **ಸುಪಸನ್ನಸಿತೋದಕೇತಿ** ಮಧುರಸೀತೋದಕೇ।

೧೪೧೧. **ಸಙ್ಕಟೇತಿ** ಸಮ್ಬಾಧೇ।

೧೪೧೨. **ಕೇಲಾಸಸಿಖರಾಕಾರಪಾಸಾದಪಟಿಮಣ್ಡಿತೇತಿ** ರಜತಪಬ್ಬತಮತ್ಥಕನಿಭೇಹಿ ಪಾಸಾದೇಹಿ ಅಲಙ್ಕತೇ।

೧೪೧೩. **ವಿವಿಧಾಕಾರಚಾರುಪಾಕಾರಗೋಪುರೇತಿ** ವಿವಿಧಸಣ್ಠಾನಮನುಞ್ಞಪಾಕಾರದ್ವಾರಕೋಟ್ಠಕೇ।

೧೪೧೪. **ಸಲ್ಲೇಖಾತಿ** ಸಲ್ಲೇಖವುತ್ತಿ। **ಸಾಖಲ್ಯೇತಿ** ಸಖಿಲಭಾವೇ। **ಸತಾತಿ** ಸತಿಸಮ್ಪನ್ನೇನ।

೧೪೧೫. **ವಸ್ಸವಲಾಹಕಾ ದೇವಾತಿ** ವಸ್ಸವಲಾಹಕಭೂತಾ ದೇವಾ ಅಮರಾ।

ನಿಗಮನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಪುರಾಣಟೀಕಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

# ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರ-ಅಭಿನವಟೀಕಾ

**(ಪಠಮೋ ಭಾಗೋ)**

**ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾ**

(ಕ) ವಿಸುದ್ಧಕರುಣಾಞಾಣಂ , ಬುದ್ಧಂ ಸಮ್ಬುದ್ಧಪೂಜಿತಂ।
ಧಮ್ಮಂ ಸದ್ಧಮ್ಮಸಮ್ಭೂತಂ, ವನ್ದೇ ಸಂಘಂ ನಿರಙ್ಗಣಂ॥

(ಖ) **ಸಾರಿಪುತ್ತಂ** ಮಹಾಥೇರಂ, ಪರಿಯತ್ತಿವಿಸಾರದಂ।
ನಮಾಮಿ ಸನ್ತವುತ್ತಿಂ ಮೇ, ಗುರುಂ ಗಾರವಭಾಜನಂ॥

(ಗ) ವನ್ದನ್ತೇನ ಮಯಾ ಏವಂ,
ಯಾ ಲದ್ಧಾ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಪದಾ।
ಹಿತ್ವಾ ತಸ್ಸಾನುಭಾವೇನ,
ಅನ್ತರಾಯೇ ಅಸೇಸತೋ॥

(ಘ) ಮಹಾವಿಹಾರವಾಸೀನಂ , ಥೇರಾನಂ ಥಿರಸೀಲಿನಂ।
ವಂಸಾಲಙ್ಕಾರಭೂತೇನ, ಭೂತಾನುಗ್ಗಹಕಾರಿನಾ॥

(ಙ) ಥೇರೇನ **ಬುದ್ಧದತ್ತೇನ,** ರಚಿತಂ ಯಂ ಮನೋರಮಂ।
ಪಿಟಕೇ ಅಭಿಧಮ್ಮಸ್ಮಿಂ, ಓತಾರುಪಾಯಭಾವತೋ॥

(ಚ) **ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರೋತಿ**, ಲದ್ಧನಾಮೇನ ವಿಸ್ಸುತಂ।
ನಾನಾನಿಪುಣಗಮ್ಭೀರನಯಂ ಪಕರಣುತ್ತಮಂ॥

(ಛ) ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಂ ತಸ್ಸ, ಆರಭಿಸ್ಸಂ ಯಥಾಬಲಂ।
ಪಾಮೋಜ್ಜಜನನತ್ಥಾಯ, ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕಭಿಕ್ಖುನನ್ತಿ॥

# ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧. ಪರಮನಿಪುಣವಿಚಿತ್ತನಯಸಮನ್ನಾಗತಂ ಸಕಸಮಯಸಮಯನ್ತರಗಹನವಿಗ್ಗಾಹಣಸಮತ್ಥಂ ಸುವಿಮಲವಿಪುಲಪಞ್ಞಾವೇಯ್ಯತ್ತಿಯಜನನಂ ಪಕರಣಮಿದಮಾರಭನ್ತೋಯಮಾಚರಿಯೋ ಪಠಮಂ ತಾವ ರತನತ್ತಯಪ್ಪಣಾಮಕರಣೇನ ಅನ್ತರಾಯನಿವಾರಣಞ್ಚೇವ ಪಞ್ಞಾಪಾಟವಞ್ಚ ಪತ್ಥೇತಿ। ರತನತ್ತಯಪ್ಪಣಾಮೋ ಹಿ ಅತ್ಥತೋ ಪಣಾಮಕಿರಿಯಾಭಿನಿಪ್ಫಾದಿಕಾ ಕುಸಲಚೇತನಾ। ಸಾ ಚ ವನ್ದನೇಯ್ಯವನ್ದಕಾನಂ ಖೇತ್ತಜ್ಝಾಸಯಸಮ್ಪದಾಹಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಭೂತಾ ಯಥಾಲದ್ಧಸಮ್ಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುಬಲಪ್ಪದಾನವಸೇನ ತನ್ನಿಬ್ಬತ್ತಿತವಿಪಾಕಸನ್ತತಿಯಾ ಅನ್ತರಾಯಕರಾನಿ ಉಪಪೀಳಕಉಪಚ್ಛೇದಕಕಮ್ಮಾನಿ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ತನ್ನಿದಾನಾನಂ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸಿದ್ಧಿವಿಬನ್ಧಕಾನಂ ರೋಗಾದಿಅನ್ತರಾಯಾನಮಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಸಾಧೇತಿ, ರಾಗಾದಿಮಲವಿಕ್ಖಾಲನೇನ ಚ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಪರಿಸೋಧೇತ್ವಾ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸಿದ್ಧಿಸಮ್ಪಾದಕಂ ತಿಕ್ಖವಿಸದಭಾವಮಾವಹತಿ। ಕಿಞ್ಚಿ ಆಚಿಣ್ಣಮೇತಂ ಪಣ್ಡಿತಾನಂ, ಯದಿದಂ ಗನ್ಥಸಮಾರಮ್ಭೇ ರತನತ್ತಯಪ್ಪಣಾಮಕರಣಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಪ್ಪುರಿಸಾಚಾರಾನುರಕ್ಖಣತ್ಥಞ್ಚ ಆದಿಮ್ಹಿ ರತನತ್ತಯವನ್ದನಾ ಆರದ್ಧಾತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಬಹೂನಿ ಪಯೋಜನಾನಿ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಾನಿ। ತಾನಿ ಪನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಬಹುಧಾ ವಿತ್ಥಾರಿತಾನೀತಿ ತಂ ಪಪಞ್ಚಪರಿಸ್ಸಮಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಯಥಾನುಪ್ಪತ್ತಮೇವ ತಾವ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ।

ಏತ್ಥ ಚ ರತನತ್ತಯಪ್ಪಣಾಮಂ ಕತ್ತುಕಾಮೋ ತಥಾಗತಮೂಲಕತ್ತಾ ಸೇಸರತನಾನಂ ಪಠಮಂ ತಾವ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಥೋಮನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಪಣಾಮಮಾರಭನ್ತೋ ಆಹ "**ಅನನ್ತಕರುಣಾಪಞ್ಞ**"ನ್ತಿಆದಿ। ಥೋಮನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೇನ ಹಿ ಪಣಾಮೇನ ಸತ್ಥು ಗುಣಾತಿಸಯಯೋಗೋ, ತತೋ ಚಸ್ಸ ಅನುತ್ತರವನ್ದನೀಯಭಾವೋ, ತೇನ ಚ ಅತ್ತನೋ ವನ್ದನಾಯ ಖೇತ್ತಙ್ಗತಭಾವೋ, ಖೇತ್ತಙ್ಗತಾಯ ಚ ವನ್ದನಾಯ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ಹೇತುಭಾವೋ ಚ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ **ವನ್ದಿತ್ವಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬಕಾಲಕಿರಿಯಾನಿದ್ದೇಸೋ। ತಸ್ಸ ಪನ ಓಸಾನಗಾಥಾಯಂ "ಪವಕ್ಖಾಮೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಪರಕಾಲಕಿರಿಯಾವಚನೇನ ಸಹ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಬುದ್ಧ**ನ್ತಿ ವನ್ದನಕಿರಿಯಾಯ ಕಮ್ಮನಿದ್ದೇಸೋ। "**ಅನನ್ತಕರುಣಾಪಞ್ಞ**"ನ್ತಿಆದಿಕಂ ಪನ ತಬ್ಬಿಸೇಸನಂ। ತತ್ಥ ಕಿರತೀತಿ ಕರುಣಾ, ಪರದುಕ್ಖಂ ವಿಕ್ಖಿಪತಿ ಅಪನೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿರೀಯತಿ ದುಕ್ಖಿತೇಸು ಪಸಾರೀಯತೀತಿ ವಾ ಕರುಣಾ। ಅಥ ವಾ ಕರೋತೀತಿ ಕರುಣಾ, ಪರದುಕ್ಖೇ ಸತಿ ಸಾಧೂನಂ ಕಮ್ಪನಂ ಹದಯಖೇದಂ ಜನಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಣಾತೀತಿ ವಾ ಕರುಣಾ, ಪರಸ್ಸ ದುಕ್ಖಂ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲಕರಣತೋ ಹಿಂಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಜಾನಾತೀತಿ ಪಞ್ಞಾ, ಯಥಾಸಭಾವಂ ಪಕಾರೇಹಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕರುಣಾ ಚ ಪಞ್ಞಾ ಚ ಕರುಣಾಪಞ್ಞಾ, ನತ್ಥಿ ಏತಾಸಂ ಅನ್ತೋತಿ ಅನನ್ತಾ, ಅನನ್ತಾ ಕರುಣಾಪಞ್ಞಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅನನ್ತಕರುಣಾಪಞ್ಞೋ, ತಂ **ಅನನ್ತಕರುಣಾಪಞ್ಞಂ**।

ಏತ್ಥ ಚ ಉಪ್ಪಾದವಯನ್ತತಾವಸೇನ ಚೇವ ಸನ್ತತಿಪರಿಯೋಸಾನವಸೇನ ಚ ಸತಿಪಿ ಭಗವತೋ ಕರುಣಾಪಞ್ಞಾನಂ ಸಪರಿಯನ್ತಭಾವೇ ಅನನ್ತಾರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತನತೋ ಅನನ್ತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಹಿ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ದುಕ್ಖಾಪನಯನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಾ ಮಹಾಕರುಣಾ ಕಞ್ಚಿ ಸತ್ತಂ ಅವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಸು ಸತ್ತೇಸು ನಿರವಸೇಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ತಥಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸಭಾವಬೋಧನಸಮತ್ಥಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖಾತಾ ಪಞ್ಞಾಪಿ ಸಕಲಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇಸು ಅನವಸೇಸತೋ ಪವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನನ್ತಾರಮ್ಮಣಪ್ಪವತ್ತಕರುಣಾಞಾಣವನ್ತತಾಯ ಅನನ್ತಕರುಣಾಪಞ್ಞೋ ಭಗವಾ। ಕರುಣಾಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ಭಗವತೋ ಸಬ್ಬಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಗುಣಸಮ್ಪತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಕರುಣಾಗ್ಗಹಣೇನ ಲೋಕಿಯೇಸು ಮಹಗ್ಗತಭಾವಪ್ಪತ್ತಾಸಾಧಾರಣಗುಣದೀಪನತೋ ಸಕಲಲೋಕಿಯಗುಣಸಮ್ಪತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ, ಪಞ್ಞಾಗ್ಗಹಣೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಮಗ್ಗಞಾಣದೀಪನತೋ ಸಬ್ಬಲೋಕುತ್ತರಗುಣಸಮ್ಪತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾತಿ।

ಅಪಿಚ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಗುಣಾನಂ ಕರುಣಾ ಆದಿ, ಪಞ್ಞಾ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಮಹಾಕರುಣಾಸಞ್ಚೋದಿತಮಾನಸೋ ಹಿ ಭಗವಾ ಸಂಸಾರಪಙ್ಕತೋ ಸತ್ತಾನಂ ಸಮುದ್ಧರಣತ್ಥಾಯ ಕತಾಭಿನೀಹಾರೋ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ ಅನುತ್ತರಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಯಾ ಅಧಿಗಮೇನ ಸಕಲಬುದ್ಧಗುಣೇ ಪಟಿಲಭಿ। ಇತಿ ಸಕಲಬುದ್ಧಗುಣಾನಂ ತನ್ನಿದಾನಭಾವತೋ ಕರುಣಾ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಗುಣಾನಮಾದಿ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪನ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಲಭನತೋ ಉತ್ತರಿಕರಣೀಯಾಭಾವತೋ ಪಞ್ಞಾ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಆದಿಪರಿಯೋಸಾನದಸ್ಸನೇನ ಚ ಸಕಲಬುದ್ಧಗುಣಾ ನಯತೋ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ನಯಗ್ಗಾಹೋ ಏವ ಹಿ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಗುಣಾನಂ ದಸ್ಸನುಪಾಯೋ, ಇತರಥಾ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಸ್ಸಪಿ ವಚನಪಥಾತೀತಂ ತಥಾಗತಗುಣಂ ಅನುಪದಂ ವಣ್ಣೇನ್ತೋ ಕೋ ನಾಮ ಪರಿಯೋಸಾನಮಾಹರಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾತಿ।

ಏವಂ ಕರುಣಾಪಞ್ಞಾಮುಖೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಸಕಲಬುದ್ಧಗುಣೇಹಿ ಭಗವನ್ತಂ ಥೋಮೇತ್ವಾಪಿ ಪುನ ಅತ್ತನೋ ಬುದ್ಧಗುಣಸಂಕಿತ್ತನೇ ಅತಿತ್ತಾಭಾವೇನ ಚೇವ ಪರೇಸಞ್ಚ ಪಸಾದಬಾಹುಲ್ಲಜನನತ್ಥಂ ತದನ್ತೋಗಧೇಪಿ ವಿಸಿಟ್ಠಗುಣೇ ಪಧಾನಭಾವೇನ ನೀಹರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ತಥಾಗತ"**ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **"ತಥಾಗತ"**ನ್ತಿ ತಥಾ ಆಗತತಾದೀಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ತಥಾಗತಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೨; ಬು॰ ವಂ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨ ನಿದಾನಕಥಾ; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೭೦) –

"ಅಟ್ಠಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಭಗವಾ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥಧಮ್ಮೇ ಯಾಥಾವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ, ತಥದಸ್ಸಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ, ತಥವಾದಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ, ತಥಾಕಾರಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ, ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ತಥಾಗತೋ"ತಿ।

"ಕಥಂ ಭಗವಾ **ತಥಾ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ**? ಯಥಾ ಸಬ್ಬಲೋಕಹಿತಾಯ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಮಾಪನ್ನಾ ಪುರಿಮಕಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಆಗತಾ, ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಮನುಸ್ಸತ್ತಾದಿಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೇನ ಯೇನ ಅಭಿನೀಹಾರೇನ ತೇ ಭಗವನ್ತೋ ಆಗತಾ, ತೇನೇವ ಚ ಅಭಿನೀಹಾರೇನ ಅಯಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ಆಗತೋ, ಯಥಾ ಚ ತೇ ಭಗವನ್ತೋ ಸಮತಿಂಸ ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚಮಹಾಪರಿಚ್ಚಾಗಾದೀನಿ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಆಗತಾ, ಯಥಾ ಚ ತೇ ಸತ್ತತಿಂಸ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮೇ ಭಾವೇತ್ವಾ ಬ್ರೂಹೇತ್ವಾ ಆಗತಾ, ತಥಾ ಅಯಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ಆಗತೋತಿ ಏವಂ ತಾವ ತಥಾ ಆಗತೋ"ತಿ ತಥಾಗತೋ। (೧)

"ಕಥಂ **ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ**? ಯಥಾ ಸಮ್ಪತಿಜಾತಾ ತೇ ಭಗವನ್ತೋ ಸತ್ತಪದವೀತಿಹಾರೇನ ಗತಾ, ಯಥಾ ವಾ ತೇ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗೇಹಿ ತಂ ತಂ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖಂ ವಿಧಮಿತ್ವಾ ಗತಾ, ತಥಾ ಅಯಮ್ಪಿ ಭಗವಾ ಗತೋ, ಏವಂ ತಥಾ ಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ। (೨)

"ಕಥಂ **ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ**? ಯಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಂ ಸಭಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಂ ತಥಂ ಅವಿತಥಂ, ತಞ್ಚೇಸ ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಆಗತೋ ಯಾಥಾವತೋ ಅಧಿಗತೋ, ತಸ್ಮಾ ತಥಲಕ್ಖಣಂ ಆಗತೋತಿ ತಥಾಗತೋ ಗಮನತ್ಥಾನಂ ಬುಜ್ಝನತ್ಥಸಮ್ಭವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವದನ್ತಿ 'ಯೇ ಗತಿಅತ್ಥಾ, ತೇ ಬುಜ್ಝನತ್ಥಾ। ಯೇ ಬುಜ್ಝನತ್ಥಾ, ತೇ ಗತಿಅತ್ಥಾ'ತಿ। (೩)

"ಕಥಂ **ತಥಧಮ್ಮೇ ಯಾಥಾವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ**? ಯಸ್ಮಾ 'ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಮೇತಂ ಅವಿತಥಮೇತ'ನ್ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೦) 'ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯಟ್ಠೋ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತಸಮುದಾಗತಟ್ಠೋ ತಥೋ ಅವಿತಥೋ ಅನಞ್ಞಥೋ'ತಿಆದಿವಚನತೋ ಚ ತಥಧಮ್ಮಾಸಙ್ಖಾತೇ

ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇ ಯಾಥಾವತೋ ಆಗತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ತಸ್ಮಾ ತಥಧಮ್ಮೇ ಯಾಥಾವತೋ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ತಥಾಗತೋ। (೪)

“ಕಥಂ **ತಥದಸ್ಸಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ**? ಯಸ್ಮಾ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ಅಪರಿಮಾಣಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಛದ್ವಾರಗ್ಗಹಿತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅವಿಪರೀತಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ ಜಾನಾತಿ, ಇತ್ವಾ ಚ ಪನೇವಂ ‘ಕತಮಂ ತಂ ರೂಪಾಯತನಂ, ಯಂ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯಾ’ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೧೬ ಆದಯೋ) ತಥಮೇಸ ಅವಿಪರೀತಂ ವಿಭಜತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ ಪಸ್ಸತಿ ಜಾನಾತಿ, ತಂ ವಾ ಆಗಮಯತಿ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ತಥಾಗತೋತಿ ಏವಂ ತಥದಸ್ಸಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ। (೫)

“ಕಥಂ **ತಥವಾದಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ**? ಯಸ್ಮಾ ಏಸ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿತೋ ಯಾವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಾ ರಾಗಮದಾದಿನಿಮ್ಮಥನವಸೇನ ಏಕಸದಿಸಮೇವ ಧಮ್ಮಂ ತಥಂ ಅವಿತಥಂ ಭಾಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಥಂ ಗದತಿ, ತಥೋ ಅವಿಪರೀತೋ ಆಗದೋವಚನಮೇತಸ್ಸಾತಿ ವಾ ದ-ಕಾರಸ್ಸ ತ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವುತ್ತೋತಿ ಏವಂ ತಥವಾದಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ। (೬)

“ಕಥಂ **ತಥಾಕಾರಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ**? ಭಗವಾ ಹಿ ‘ಯಥಾ ವಾದೀ ತಥಾ ಕಾರೀ’ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩; ಚೂಳನಿ॰ ಪೋಸಾಲಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೩) ವಚನತೋ ಅತ್ತನೋ ವಾಚಾಯ ಅನುರೂಪಮೇವ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ವಾಚಾ, ತಥಾ ಕಾಯೋಪಿ ಗತೋ ಪವತ್ತೋ ಇಮಸ್ಸಾತಿ ತಥಾಗತೋತಿ ಏವಂ ತಥಾಕಾರಿತಾಯ ತಥಾಗತೋ। (೭)

“ಕಥಂ **ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ತಥಾಗತೋ**? ಯಸ್ಮಾ ಪನೇಸ ಅನುಪಮಾಯ ಸಕಲಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಗುಣಸಮ್ಪದಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಸದೇವಕಂ ಲೋಕಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಪವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ತಥಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ।

ತತ್ರೇವಂ ಪದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ಅಗದೋ ವಿಯಾತಿ ಅಗದೋ, ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ ಚೇವ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸಯೋ ಚ। ತೇನ ಹೇಸ ಮಹಾನುಭಾವೋ ಭಿಸಕ್ಕೋ ವಿಯ ದಿಬ್ಬಾಗದೇನ ಸಪ್ಪೇ ಸಬ್ಬಪರಪ್ಪವಾದಿನೋ, ಸದೇವಕಞ್ಚ ಲೋಕಂ ಅಭಿಭವತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಲೋಕಾಭಿಭವನೇ ತಥೋ ಅವಿಪರೀತೋ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅಗದೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ದ-ಕಾರಸ್ಸ ತ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ತಥಾಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ। ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನ ದೀಘಾಗಮಸಂವಣ್ಣನಾದೀಸು ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಆಹ ಚೇತ್ಥ -

“ಯಥೇವ ಲೋಕಮ್ಹಿ ವಿಪಸ್ಸಿಆದಯೋ,
ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವಂ ಮುನಯೋ ಇಧಾಗತಾ।
ತಥಾ ಅಯಂ ಸಕ್ಯಮುನೀಪಿ ಆಗತೋ,
**ತಥಾಗತೋ** ವುಚ್ಚತಿ ತೇನ ಚಕ್ಖುಮಾ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೨; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೭೦; ಬು॰ ವಂ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨ ನಿದಾನಕಥಾ)।

“ಪಹಾಯ ಕಾಮಾದಿಮಲೇ ಯಥಾ ಗತಾ,
ಸಮಾಧಿಞಾಣೇಹಿ ವಿಪಸ್ಸಿಆದಯೋ।
ಮಹೇಸಿನೋ ಸಕ್ಯಮುನೀ ಜುತಿನ್ಧರೋ,
ತಥಾ ಗತೋ ತೇನ **ತಥಾಗತೋ** ಮತೋ॥

“ತಥಞ್ಚ ಧಾತ್ವಾಯತನಾದಿಲಕ್ಖಣಂ,
ಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞವಿಭಾಗಭೇದತೋ।
ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಜಿನೋಯಮಾಗತೋ,
**ತಥಾಗತೋ** ವುಚ್ಚತಿ ಸಕ್ಯಪುಙ್ಗವೋ॥

“ತಥಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖುನಾ,
ತಥಾ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ।
ಅನಞ್ಞಞೇಯ್ಯೇನ ಯತೋ ವಿಭಾವಿತಾ,
ಯಾಥಾವತೋ ತೇನ ಜಿನೋ **ತಥಾಗತೋ**॥

“ಅನನ್ತಭೇದಾಸುಪಿ ಲೋಕಧಾತುಸು,
ಜಿನಸ್ಸ ರೂಪಾಯತನಾದಿಗೋಚರೇ।
ವಿಚಿತ್ತಭೇದೇ ತಥಮೇವ ದಸ್ಸನಂ,
**ತಥಾಗತೋ** ತೇನ ಸಮನ್ತಲೋಚನೋ॥

“ಯತೋ ಚ ಧಮ್ಮಂ ತಥಮೇವ ಭಾಸತಿ,
ಕರೋತಿ ವಾಚಾಯನುಲೋಮಮತ್ತನೋ।
ಗುಣೇಹಿ ಲೋಕಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯಿರೀಯತಿ,
**ತಥಾಗತೋ** ತೇನಪಿ ಲೋಕನಾಯಕೋ”ತಿ॥ (ಇತಿವು॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩೮; ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.೭)।

ಕೇನಚಿ ಗುಣೇನ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಭಾವತೋ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಉತ್ತರೋತಿ ಅನುತ್ತರೋ। ಭಗವತೋ ಹಿ ಅವೀಚಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಭವಗ್ಗಂ ತಿರಿಯಂ ಅಪರಿಮಾಣಾಸು ಲೋಕಧಾತೂಸು ನ ಕೋಚಿ ಕೇನಚಿ ಗುಣೇನ ಸಮಸಮೋಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಕುತೋ ಪನ ಉತ್ತರಿತರೋ। ಯಥಾಹ -

“ರೂಪೇ ಸೀಲೇ ಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಅಸಾದಿಸೋ।
ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಸಮಸಮೋ, ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನೇ”ತಿ॥

**ವಿನ್ದಿತ್ವಾ**ತಿ ತೀಹಿ ವನ್ದನಾಹಿ ತನ್ನಿನ್ನತಾದಿವಸೇನ ನಮಸ್ಸಿತ್ವಾ। ಕಾಯವಚೀಮನೋದ್ವಾರವಸೇನ ಹಿ ತಿಸ್ಸೋ ವನ್ದನಾ। ಯಥಾಹ “ತಿಸ್ಸೋ ಇಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವನ್ದನಾ ಕಾಯೇನ ವನ್ದತಿ, ವಚಸಾ ವನ್ದತಿ, ಮನಸಾ ವನ್ದತೀ”ತಿ। ತತ್ಥ ಬುದ್ಧಾದಿಗುಣಾರಮ್ಮಣಾ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಾನಮಞ್ಞತರಾ ಚೇತನಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಕಾಯದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ **ಕಾಯವನ್ದನಾ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸಾಯೇವ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ವಚೀದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ **ವಚೀವನ್ದನಾ**ತಿ, ಉಭಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಪನ ಅಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಮನೋದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ **ಮನೋವನ್ದನಾ**ತಿ। **ಸಿರಸಾ**ತಿ ಉತ್ತಮಙ್ಗೇನ ಕರಣಭೂತೇನ। ಅಬುಜ್ಝಿ, ಬೋಧೇತೀತಿ ವಾ **ಬುದ್ಧೋ**। ಅಯಞ್ಹಿ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮೇ ಸಯಮ್ಪಿ ಅಬುಜ್ಝಿ, ಪರೇಪಿ ಬೋಧೇತಿ , ತಸ್ಮಾ ಬುಜ್ಝನಬೋಧನಟ್ಠೇನ “ಬುದ್ಧೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ “ಬುಜ್ಝಿತಾ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಬೋಧೇತಾ ಪಜಾಯಾತಿ ಬುದ್ಧೋ”ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೯೨; ಚೂಳನಿ॰ ಪಾರಾಯನತ್ಥುತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸ ೯೭; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೬೨)। ಅಥ ವಾ ಬುಧ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಜಾಗರಣವಿಕಸನತ್ಥೇಸುಪಿ ಪವತ್ತನತೋ ಅಬುಜ್ಝಿ ಸವಾಸನಸಮ್ಮೋಹನಿದ್ದಾಯ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ವಿಗತೋ, ಬುದ್ಧಿಯಾ ವಿಕಸಿತವಾತಿ ವಾ **ಬುದ್ಧೋ**। ಭಗವಾ ಹಿ ವತ್ಥುಸಭಾವದಸ್ಸನವಿಬನ್ಧಿಕಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ನಿದ್ದಾಯ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಸಹ ವಾಸನಾಯ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ತತೋ

ಅಚ್ಚನ್ತಂ ವಿಗತೋ। ಪರಮರುಚಿರಸಿರಿಸೋಭಗ್ಗಸಮಾಗಮೇನ ವಿಕಸಿತಮಿವ ಪದುಮಂ ಅಪರಿಮಿತಗುಣಗಣಾಲಙ್ಕತಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸಮಾಗಮೇನ ವಿಕಸಿತೋ ವಿಕಾಸಮನುಪ್ಪತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಜಾಗರಣವಿಕಸನತ್ಥವಸೇನಪಿ "ಬುದ್ಧೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ದ್ವೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಭಗವತೋ ಥೋಮನಾ ಕತಾ ಹೋತಿ ಅತ್ತಹಿತಸಮ್ಪತ್ತಿತೋ, ಪರಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿತೋ ಚ। ತಾಸು ಅತ್ತಹಿತಸಮ್ಪತ್ತಿ ಅನಾವರಣಞಾಣಾಧಿಗಮೋ ಸವಾಸನಸಕಲಸಂಕಿಲೇಸಾನಮಚ್ಚನ್ತಪ್ಪಹಾನಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮೋ ಚ, ಪರಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿ ಪನ ಆಸಯಪ್ಪಯೋಗವಸೇನ ದುವಿಧಂ ಪರಹಿತಸಮೀಹನಂ। ತತ್ಥ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಅಭಾಜನೇಸು ದೇವದತ್ತಾದೀಸು ವಿರೋಧಿಸತ್ತೇಸುಪಿ ನಿಚ್ಚಂ ಹಿತಜ್ಝಾಸಯತಾ ಅಪರಿಪಾಕಗತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಕಾಲಾಗಮನಞ್ಚ **ಆಸಯೋ** ನಾಮ। ತದಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಪನ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರಾದಿನಿರಪೇಕ್ಖಚಿತ್ತಸ್ಸ ಯಾನತ್ತಯಮುಖೇನ ಸಬ್ಬದುಕ್ಖನಿಯ್ಯಾನಿಕಧಮ್ಮದೇಸನಾ **ಪಯೋಗೋ** ನಾಮ। ದುವಿಧಾಸು ಪನೇತಾಸು ಪರಹಿತಪಟಿಪತ್ತೀಸು, ತಿವಿಧಾಸು ಚ ಅತ್ತಹಿತಸಮ್ಪತ್ತೀಸು ಅನನ್ತಕರುಣಾ-ವಚನೇನ, ತಥಾ ಆಗತಟ್ಠೇನ ಚ ತಥಾಗತ-ಸದ್ದೇನ ಆಸಯವಸೇನ ಪರಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ, ಬೋಧನಟ್ಠೇನ ಬುದ್ಧ-ಸದ್ದೇನ, ತಥದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಚ ತಥಾಗತಟ್ಠೇನ ಚ ತಥಾಗತಸದ್ದೇನ ಪಯೋಗವಸೇನ, ಅನನ್ತಪಞ್ಞಾ-ವಚನೇನ, ಞಾಣಗತಿದೀಪಕೇನ ತಥಾಗತ-ಸದ್ದೇನ, ಬುಜ್ಝನಜಾಗರಣವಿಕಸನಟ್ಠೇನ ಚ ಬುದ್ಧ-ಸದ್ದೇನ ತಿವಿಧಾಪಿ ಅತ್ತಹಿತಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಅನುತ್ತರವಚನೇನ ಚ ಅತ್ತಹಿತಪರಹಿತಸಮ್ಪತ್ತಿ ಪಕಾಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಪಿಚ ಹೇತುಫಲಸತ್ತೂಪಕಾರಸಮ್ಪದಾವಸೇನ ತೀಹಾಕಾರೇಹಿಪಿ ಭಗವತೋ ಥೋಮನಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ತಂವಸೇನಪೇತ್ಥ ಥೋಮನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ **ಹೇತುಸಮ್ಪದಾ** ನಾಮ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಯೋಗೋ, ಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರಸಮ್ಭರಣಞ್ಚ ತಮ್ಮೂಲಕತ್ತಾ ಸಕಲಬುದ್ಧಗುಣಾನಂ। **ಫಲಸಮ್ಪದಾ** ಪನ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಞಾಣಸಮ್ಪದಾ, ಪಹಾನಸಮ್ಪದಾ, ಆನುಭಾವಸಮ್ಪದಾ, ರೂಪಕಾಯಸಮ್ಪದಾ ಚಾತಿ। ತಾಸು ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ, ಮಗ್ಗಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ, ತಮ್ಮೂಲಕಾನಿ ಚ ದಸಬಲಾದಿಞಾಣಾನಿ **ಞಾಣಸಮ್ಪದಾ** ನಾಮ। ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಹ ವಾಸನಾಹಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಪಾದನಂ **ಪಹಾನಸಮ್ಪದಾ**। ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಾಪರಿಮಿತಾನಂ ಸಬ್ಬಲೋಕಹಿತಾನಂ ನಿಪ್ಫಾದನೇ, ಸದೇವಕಲೋಕಾಭಿಭವನೇ ಚ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ **ಆನುಭಾವಸಮ್ಪದಾ**। ಸಕಲಲೋಕನಯನಾಭಿಸೇಕಭೂತಾ ಪನ ಲಕ್ಖಣಾನುಬ್ಯಞ್ಜನಪಟಿಮಣ್ಡಿತಾ ಅತ್ತಭಾವಸಮ್ಪತ್ತಿ **ರೂಪಕಾಯಸಮ್ಪದಾ** ನಾಮ। **ಸತ್ತೂಪಕಾರೋ** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಪರಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಾಸು ಪನ ಅನನ್ತಕರುಣಾ-ವಚನೇನ, ತಥಾ ಆಗತಟ್ಠೇನ ಚ ತಥಾಗತ-ಸದ್ದೇನ ಹೇತುಸಮ್ಪದಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಫಲಸಮ್ಪದಾಸು ಞಾಣಸಮ್ಪದಾ ಚೇವ ಪಹಾನಸಮ್ಪದಾ ಚ ಅನನ್ತಪಞ್ಞಾ-ವಚನೇನ, ಅಭಿಸಮಯಪರಿದೀಪಕೇನ ತಥಾಗತಸದ್ದೇನ, ಬುಜ್ಝನಜಾಗರಣವಿಕಸನಟ್ಠೇನ, ಚ ಬುದ್ಧ-ಸದ್ದೇನ ದಸ್ಸಿತಾ, ಆನುಭಾವಸಮ್ಪದಾಪಿ ಅಭಿಭವನಟ್ಠೇನ ತಥಾಗತ-ಸದ್ದೇನ, ಅನುತ್ತರ-ವಚನೇನ ಚ ವಿಭಾವಿತಾ, ರೂಪಕಾಯಸಮ್ಪದಾ ಪನ ರೂಪಗ್ಗಪ್ಪತ್ತಿದೀಪಕೇನ ಅನುತ್ತರ-ಸದ್ದೇನ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಏವಂ ಬುದ್ಧರತನಸ್ಸ ಥೋಮನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಪಣಾಮಂ ಕತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸೇಸರತನಾನಮ್ಪಿ ಪಣಾಮಮಾರಭನ್ತೋ ಆಹ **"ಧಮ್ಮಂ ಸಾಧುಗಣಮ್ಪಿ ಚಾ"**ತಿ। ಭಗವತೋ ಥೋಮನೇನ ಚ ಸ್ವಾಕ್ಖಾತತಾದಯೋ ಧಮ್ಮಗುಣಾ, ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನತಾದಯೋ ಸಙ್ಘಗುಣಾ ಚ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ ತಪ್ಪಭವಸ್ಸ ಅನಞ್ಞಥಾಭಾವತೋತಿ ನ ತೇಸಂ ವಿಸುಂ ಥೋಮನಾ ಕತಾ। ಅಧಿಗತಮಗ್ಗೇ ಸಚ್ಛಿಕತನಿರೋಧೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೇ ಚ ಅಪಾಯದುಕ್ಖೇಸು ಚೇವ ವಟ್ಟದುಕ್ಖೇಸು ಚ ಅಪತಮಾನೇ ಕತ್ವಾ ಧಾರೇತೀತಿ **ಧಮ್ಮೋ,** ಸೋ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನಂ, ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಂ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ, ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ದಸವಿಧೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ **ಛತ್ತವಿಮಾನೇ** –

"ರಾಗವಿರಾಗಮನೇಜಮಸೋಕಂ,

ಧಮ್ಮಮಸಙ್ಖತಮಪ್ಪಟಿಕೂಲಂ।
ಮಧುರಮಿಮಂ ಪಗುಣಂ ಸುವಿಭತ್ತಂ,
ಧಮ್ಮಮಿಮಂ ಸರಣತ್ಥಮುಪೇಹೀ"ತಿ॥ (ವಿ॰ ವ॰ ೮೮೭)।

ಏತ್ಥ ಹಿ ಕಾಮರಾಗಾದಿಭೇದೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ರಾಗೋ ವಿರಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ "ರಾಗವಿರಾಗೋ"ತಿ ಮಗ್ಗೋ ಕಥಿತೋ। ಏಜಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ, ಅನ್ತೋನಿಜ್ಝಾನಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಚ ಸೋಕಸ್ಸ ತದುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಪರಿಕ್ಖೀಣತ್ತಾ "ಅನೇಜಮಸೋಕ"ನ್ತಿ ಫಲಂ ಕಥಿತಂ। ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಅಸಙ್ಖತತ್ತಾ "ಧಮ್ಮಮಸಙ್ಖತ"ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವುತ್ತಂ। ಅವಿರೋಧದೀಪನತೋ ಪನ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಸಮ್ಪನ್ನತಾಯ, ಪಕಟ್ಠಗುಣವಿಭಾವನತೋ ಸುಟ್ಠು ವಿಭಜಿತತ್ತಾ ಚ "ಅಪ್ಪಟಿಕೂಲ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ಕಥಿತೋ। ತತ್ಥ ಅರಿಯಮಗ್ಗನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನೇವ ಅಪಾಯಾದಿತೋ ಧಾರಣತೋ ಧಮ್ಮೋ, ಫಲಪರಿಯತ್ತಿಯೋ ಪನ ಪರಿಯಾಯೇನ। ತಥಾ ಹೇತ್ಥ ಧಾರಣಂ ನಾಮ ಅಪಾಯಾದಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಿಲೇಸವಿದ್ಧಂಸನಂ। ಇತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಸಮುಚ್ಛೇದಕತಾಯ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಚ ಆಲಮ್ಬಣಭಾವೇನ ತಸ್ಸ ತದತ್ಥಸಿದ್ಧಿಹೇತುತಾಯಪಿ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಇತರೇಸು ಪನ ಅರಿಯಫಲಸ್ಸ ಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಟಿಪಸ್ಸದ್ಧಕಿಚ್ಚತಾಯ, ಮಗ್ಗಾನುಕೂಲಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ತದಧಿಗಮಹೇತುತಾಯಾತಿ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಪರಿಯಾಯತೋವ ಲಬ್ಭತೀತಿ।

ಅತ್ತಹಿತಪರಹಿತಂ ಸಾಧೇನ್ತೀತಿ ಸಾಧೂ, ತೇಸಂ ಗಣೋ ಸಮುದಾಯೋತಿ ಸಾಧುಗಣೋ, ಸಾಧು ಚಾಯಂ ಗಣೋ ಚಾತಿ ವಾ ಸಾಧುಗಣೋ, ಸಾಧುನೋ ವಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಆಯತ್ತೋ ಗಣೋ ತಸ್ಸ ಓರಸಪುತ್ತಭಾವತೋತಿ ಸಾಧುಗಣೋ। ಸೋ ಪನ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀನಂ, ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಫಲಸಮಙ್ಗೀನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠವಿಧೋ ಅರಿಯಸಙ್ಘೋ, ತಂ **ಸಾಧುಗಣಂ**। **ಪಿಚಾತಿ** ನಿಪಾತಸಮುದಾಯೋ, ಏಕೋ ವಾ ನಿಪಾತೋ, ತಿಣ್ಣಂ ರತನಾನಂ ವನ್ದನಕಿರಿಯಾಯ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। ಕೇಚಿ "ಗಣೋ"ತಿ ಇಧ ಪಕರಣತೋವ ಅರಿಯಗಣಪುಗ್ಗಲೋವ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಸಾಧೂತಿ ಭಾವನಪುಂಸಕವಸೇನ "ವನ್ದಿತ್ವಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಹ ಯೋಜೇನ್ತಿ, ತದಾ ಪನ **ಸಾಧೂತಿ** ಭಯಲಾಭಾದಿವಿರಹೇನ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಆದರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧. ಏವಂ ಪಕರಣಾರಮ್ಭೇ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಂ ರತನತ್ತಯಪ್ಪಣಾಮಂ ಕತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯತ್ಥ ಪಾಟವತ್ಥಾಯ ಇದಂ ಪಕರಣಂ ಪಟ್ಠಪೀಯತಿ, ತಂ ಸದ್ಧಿಂ ದೇಸಕದೇಸಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಸಮ್ಪತ್ತೀಹಿ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಪಣ್ಡುಕಮ್ಬಲನಾಮಾಯಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ದೇವರಾಜಸ್ಸ ಪಣ್ಡುಕಮ್ಬಲನಾಮಾಯ ಸಿಲಾಯ ವಿಮಲೇ ಸೀತಲೇ ತಲೇ ನಿಸಿನ್ನೋ ಅತುಲವಿಕ್ಕಮೋ ದೇವದೇವೇಹಿ ಪೂಜಿತೋ ದೇವದೇವೋ ದೇವಪುರಕ್ಖತೋ ದೇವಾನಂ ದೇವಲೋಕಸ್ಮಿಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಪಣ್ಡುಕಮ್ಬಲಸರಿಕ್ಖವಣ್ಣತಾಯ "ಪಣ್ಡುಕಮ್ಬಲ"ನ್ತಿ ನಾಮಂ ಸಮಞ್ಞಾ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಪಣ್ಡುಕಮ್ಬಲನಾಮಾ**। ಸಾ ಹಿ ಸಕ್ಕಸ್ಸ ತಾದಿಸಪುಞ್ಞಾನುಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಪಣ್ಡುಕಮ್ಬಲಜಯಸುಮನಪುಪ್ಫಸಮಾನೇನ ವಣ್ಣೇನ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ವಿರೋಚತಿ , ಪಮಾಣತೋ ಪನ ಸಟ್ಠಿಯೋಜನಾಯಾಮಾ, ಪಞ್ಞಾಸಯೋಜನವಿತ್ಥಾರಾ, ಪನ್ನರಸಯೋಜನುಬ್ಬೇಧಾ ಚ ಹೋತಿ। **ಸಿಲಾಯಾತಿ** ಅವಯವಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। ತುಲಾಯ ಸಮ್ಮಿತೋ ತುಲ್ಯೋ, ನ ತುಲ್ಯೋ ಅತುಲ್ಯೋ, ಅತುಲ್ಯೋ ವಿಕ್ಕಮೋ ಬಲಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅತುಲ್ಯವಿಕ್ಕಮೋ। ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಹಿ ಪರಮಪಾರಮಿತಾನುಭಾವಸಂಸಿದ್ಧೇನ ಹತ್ಥಿಗಣನಾಯ ಕೋಟಿಸಹಸ್ಸಹತ್ಥೀನಂ, ಪುರಿಸಗಣನಾಯ ದಸಕೋಟಿಸಹಸ್ಸಪುರಿಸಾನಂ ಬಲೇಹಿ ಸಮಪ್ಪಮಾಣೇನ ಕಾಯಬಲೇನ, ಅಪ್ಪಮಾಣೇನ ಚ ಞಾಣಬಲೇನ ನ ಕಸ್ಸಚಿ ದೇವಬ್ರಹ್ಮಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಸ್ಸ ಬಲತುಲನಾಯ ಉಪನೇತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಿ । ಅಥ ವಾ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಅತುಲ್ಯೋ ಪರಕ್ಕಮಸಙ್ಖಾತೋ ಅಪರಿಮಾಣಗುಣವಿಸೇಸಾವಹೇನ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೇನ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ವಾ ಅತುಲ್ಯೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಸಙ್ಖಾತೋ ವಿಕ್ಕಮೋ ಇಮಸ್ಸಾತಿ ಅತುಲ್ಯವಿಕ್ಕಮೋ। "ಅತುಲ್ಯವಿಕ್ಕಮೋ"ತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಗಾಥಾಬನ್ಧವಸೇನ ಯ-ಕಾರಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ **"ಅತುಲವಿಕ್ಕಮೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಸಮ್ಮಿತತ್ಥೇ ಅ-ಕಾರಪಚ್ಚಯಸ್ಸಾಪಿ ಸಮ್ಭವತೋ ಅತುಲೋ ವಿಕ್ಕಮೋ ಅಸ್ಸಾತಿ **"ಅತುಲವಿಕ್ಕಮೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ದಿಬ್ಬನ್ತೀತಿ ದೇವಾ, ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಾದೀಹಿ ಕೀಳನ್ತಿ, ತೇಸು ವಾ ವಿಹರನ್ತಿ, ವಿಜಯಸಮತ್ಥತಾಯೋಗೇನ ಬಾಹಿರಬ್ಭನ್ತರಿಕೇ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕೇ ವಿಜೇತುಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಇಸ್ಸರಿಯಧನಾದಿಸಕ್ಕಾರದಾನಗ್ಗಹಣಂ, ತಂತಂಅತ್ಥಾನುಸಾಸನಞ್ಚ ಕರೋನ್ತಾ ವೋಹರನ್ತಿ, ಪುಞ್ಞಞಾಣಾನುಭಾವಪ್ಪತ್ತಾಯ ಜುತಿಯಾ ಜೋತೇನ್ತಿ, ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಞ್ಚ ವಿಸಯಂ ಅಪ್ಪಟಿಘಾತೇನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಯಥಿಚ್ಛಿತನಿಪ್ಫಾದನೇ ಚ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ದೇವನೀಯಾ ತಂತಂಬ್ಯಸನನಿತ್ಥರಣತ್ಥಿಕೇಹಿ "ಸರಣಂ ಪರಾಯಣ"ನ್ತಿ ಗಮನೀಯಾ, ಅಭಿತ್ಥವನೀಯಾ ಸೋಭಾವಿಸೇಸಯೋಗೇನ ಕಮನೀಯಾತಿ ವಾ ದೇವಾ, ತೇ ತಿವಿಧಾ - ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾ ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾತಿ। ತತ್ಥ **ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾ** ನಾಮ ಮಹಾಸಮ್ಮತಾದಯೋ ಖತ್ತಿಯಾ। **ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ** ನಾಮ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕೇ ಉಪಾದಾಯ ತದುತ್ತರಿದೇವಾ। **ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾ** ನಾಮ ಖೀಣಾಸವಾ। ಇಧ ಪನ ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ನೋ ಚ ಖೋ ತೇಪಿ ಅವಿಸೇಸೇನ, ಠಪೇತ್ವಾ ಪನ ಯಾಮಾದಿಕೇ ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕತಾವತಿಂಸವಾಸಿನೋವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇಸಂ ಚತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂಹಿ ರಞ್ಜನತೋ ರಾಜಾ, ದೇವಾನಂ ರಾಜಾ ಇಸ್ಸರೋ ದೇವರಾಜಾ, ತಸ್ಸ **ದೇವರಾಜಸ್ಸ,** "ಸಕ್ಕಸ್ಸ ದೇವರಞ್ಞೋ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ದೇವಲೋಕೇಸು ನಿಸಿನ್ನೋ ಭಗವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕಂ ದೇಸೇಸೀತಿ।

೩. **ಯ**ನ್ತಿ ಅನಿಯಮನಿದ್ದೇಸೋ, ತಸ್ಸ ಪನ "ತತ್ಥಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ನಿಯಮನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ದೇವಾನಂ ಉತ್ತಮೋ ದೇವೋ ತೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಅಧಿಕತರಂ ಕೀಳನಾದಿಯೋಗತೋತಿ **ದೇವದೇವೋ,** ಭಗವಾ। ಸೋ ಹಿ ನಿರತಿಸಯಾಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಕೀಳಾಯ ಉತ್ತಮೇಹಿ ದಿಬ್ಬಬ್ರಹ್ಮಅರಿಯವಿಹಾರೇಹಿ ಸಪರಸನ್ತಾನಸಿದ್ಧಾಯ ಪಞ್ಚವಿಧಮಾರವಿಜಯಿಚ್ಛಾನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಚಿತ್ತಿಸ್ಸರಿಯಸತ್ತಧನಾದಿಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದಸಕ್ಕಾರದಾನಗ್ಗಹಣಸಙ್ಖಾತೇನ, ಯಥಾಪರಾಧಯಥಾನುಲೋಮಯಥಾಧಮ್ಮಾನುಸಾಸನಸಙ್ಖಾತೇನ ಚ ವೋಹಾರಾತಿಸಯೇನ ಪರಮಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸರೀರಪ್ಪಭಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಜುತಿಯಾ ಅನುಪಮಾಯ ಞಾಣಸರೀರಗತಿಯಾ ಮಾರವಿಜಯಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪರಹಿತನಿಪ್ಫಾದನೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಾಯ ಸತ್ತಿಯಾ ಚ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಸದೇವಕೇನ ವಾ ಲೋಕೇನ "ಸರಣ"ನ್ತಿ ಗಮನೀಯತೋ, ಅಭಿತ್ಥವನೀಯತೋ, ಭತ್ತಿವಸೇನ ಕಮನೀಯತೋ ಚ ಸಬ್ಬೇ ತೇ ದೇವೇ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಗುಣೇಹಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಠಿತೋತಿ ಸಬ್ಬದೇವೇಹಿ ಪೂಜನೀಯತರೋ ದೇವೋ , ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಭಾವಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಗುಣಾಲಙ್ಕಾರಸ್ಸ ಅಧಿಗತತ್ತಾ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ದೇವಾನಂ ಅತಿಸಯೇನ ದೇವೋತಿ **ದೇವದೇವೋ। ದೇವಾನ**ನ್ತಿ ತದಾ ಧಮ್ಮಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ದಸಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಾಧಿವಾಸೀನಂ ಮಾತುದೇವಪುತ್ತಪ್ಪಮುಖಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾನಂ। ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾನಮ್ಪೇತ್ಥ ಗಹಣನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ತೇ ಪನ ಉಪಪತ್ತಿದೇವೇಸ್ವೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ ಮನುಸ್ಸಅರಹನ್ತಾನಂ ತತ್ಥ ಅಭಾವತೋ । **ದೇವದೇವೇಹೀ**ತಿ ವಿಸುದ್ಧಿದೇವೇಹಿ। ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾ ಹಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಇತರದೇವೇಹಿ ಸಾತಿಸಯಂ ಕೀಳನಾದಿಯೋಗತೋ ಇಧ "ದೇವದೇವಾ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ತೇಹಿ। **ಪೂಜಿತೋ**ತಿ ಪೂಜಿತಬ್ಬೋ, ಪೂಜಿತುಂ ಅರಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ವಿಸುದ್ಧಿದೇವೇಸುಪಿ ಭಗವತೋ ಅಗ್ಗಪುಗ್ಗಲತಂ ದೀಪೇತಿ। **ದೇಸೇಸೀ**ತಿ ಮಧುರಕರವೀಕಸದ್ದಸದಿಸಂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಸರಂ ನಿಚ್ಛಾರೇನ್ತೋ ಪಕಾಸೇಸಿ। **ದೇವಲೋಕಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ತಾವತಿಂಸದೇವಲೋಕೇ। ಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಂ ಧಾರೇತೀತಿ ಧಮ್ಮೋ, ಕುಸಲಾದಿಭೇದೋ ಅಭಿಧಮ್ಮೋ, ಇಧ ಪನ ತಪ್ಪಕಾಸಕಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕಂ **"ಧಮ್ಮ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಪಿಟಕುತ್ತಮೇ"ತಿ। **ದೇವಪುರಕ್ಖತೋ**ತಿ ದಸಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳವಾಸಿದಿಬ್ಬಬ್ರಹ್ಮೇಹಿ ಪುರಕ್ಖತೋ, ಪರಿವಾರಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನನು ಚ "ದೇವಾನ"ನ್ತಿ ವಚನೇನೇವ ದೇವಪುರಕ್ಖತಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ ಕಿಂ "ದೇವಪುರಕ್ಖತೋ"ತಿ ವಚನೇನ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ। ಭಗವಾ ಹಿ ಕದಾಚಿ ಚೂಳಪನ್ಥಕತ್ಥೇರಾದೀನಂ ವಿಯ ಪರಮ್ಮುಖೇಪಿ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಓಭಾಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಮುಖೇ ನಿಸಿನ್ನಂ ವಿಯ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ಕದಾಚಿಪಿ ಪಾರಾಯನಿಕಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದೀನಂ ವಿಯ ಸಮ್ಮುಖೇಪಿ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಚ ಪರಿವುತೋ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ಇಧ ಪನ ನ ತಥಾ, ದೇವೇಹಿಯೇವ ಪರಿವುತೋ ದೇವಾನಂ ದೇಸೇತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ದೇವಪುರಕ್ಖತೋ"ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವಾತಿ।

೪. ಏವಮೇತಸ್ಮಿಂ ಪಕರಣೇ ಗಾರವಜನನತ್ಥಂ ತೇನ ಸಮ್ಪಾದೇತಬ್ಬಪಾಟವವಿಸಯಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕಂ ದೇಸಕಾದಿಸಮ್ಪತ್ತೀಹಿ ಸಹ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಪಕರಣಾರಮ್ಭಪಯೋಜನಾಭಿಧಾನಾಭಿಧೇಯ್ಯಸೋತುಜನಸಮುಸ್ಸಾಹನಕರಣಪ್ಪಕಾರಾನಿ ಚ ವಿಭಾವೇತುಂ **“ತತ್ಥಾಹ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ “ಪಾಟವತ್ಥಾಯಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಕರಣಾರಮ್ಭಪಯೋಜನಂ ವುತ್ತಂ। “ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರ”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಭಿಧಾನಾಭಿಧೇಯ್ಯಾನಿ। “ಮಧುರ”ನ್ತಿಆದೀಹಿ ಪಕರಣಂ ವಿಸೇಸೇತಿ। “ಸಮಾಸೇನಾ”ತಿ ಚ ಇಮಿನಾ ಸೋತುಜನಸಮುಸ್ಸಾಹನಕರಣಪ್ಪಕಾರಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। “ಅಹ”ನ್ತಿ ಕತ್ತುಭೂತಂ ಅತ್ತಾನಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಯೋ ಪರೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಸಙ್ಖಾತೋ ಅತ್ತಾ “ಅಹ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಪಟುನೋ ಭಾವೋ ಪಾಟವಂ, ತಂಯೇವ ಅತ್ಥೋ ಪಯೋಜನಟ್ಠೇನಾತಿ **ಪಾಟವತ್ಥೋ,** ತದತ್ಥಾಯ। ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವಿವಿಧನಯಗ್ಗಹಣಸಮತ್ಥಸ್ಸ ಸುತಮಯಞಾಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಂಸಾರೇ ಭಯಂ ಇಕ್ಖನ್ತಿ, ಭಿನ್ದನ್ತಿ ವಾ ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇತಿ **ಭಿಕ್ಖೂ,** ತೇಸಂ। ಪಿಟಕಞ್ಚ ತಂ ಉತ್ತಮಞ್ಚಾತಿ ಪಿಟಕುತ್ತಮಂ, ತಸ್ಮಿಂ **ಪಿಟಕುತ್ತಮೇ,** ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಞ್ಹಿ ಪರಿಯತ್ತಿಭಾಜನತ್ಥತೋ ಪಿಟಕಂ, ತೀಸು ಪಿಟಕೇಸು ವಿಸಿಟ್ಠಭಾವತೋ ಉತ್ತಮಞ್ಚಾತಿ ಪಿಟಕುತ್ತಮಂ। ತತ್ಥ **ಪರಿಯತ್ತಿಭಾಜನತ್ಥತೋ**ತಿ ಪರಿಯತ್ತಿಅತ್ಥೇನ ಚೇವ ಭಾಜನತ್ಥೇನ ಚ। ತಥಾ ಹಿ “ಮಾ ಪಿಟಕಸಮ್ಪದಾನೇನಾ”ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೬೬) ಪರಿಯತ್ತಿ ಪಿಟಕನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। “ಅಥ ಪುರಿಸೋ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಕುದಾಲಪಿಟಕ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೭೦) ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಭಾಜನಮ್ಪಿ। ತಸ್ಮಾ ಇದಮ್ಪಿ ಪರಿಯಾಪುಣಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಪರಿಯತ್ತಿ, ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಾನಮಾಧಾರಣಟ್ಠೇನ ಭಾಜನಞ್ಚಾತಿ ಪರಿಯತ್ತಿಭಾಜನತ್ಥತೋ ಪಿಟಕನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನೇವಾಹು –

> “ಪಿಟಕಂ ಪಿಟಕತ್ಥವಿದೂ,
> ಪರಿಯತ್ತಿಬ್ಭಾಜನತ್ಥತೋ ಆಹು।
> ತೇನ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ,
> ತಯೋಪಿ ವಿನಯಾದಯೋ ಞೇಯ್ಯಾ”ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ; ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ)।

**ವಿಸಿಟ್ಠಭಾವೋ** ಪನಸ್ಸ ಲೋಕವೋಹಾರಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಯಥಾಸಭಾವವಸೇನ ದೇಸನತೋ, ವಿಸಿಟ್ಠಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧವಿಭಾವನತೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಹಿ “ಸತ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಭಿಕ್ಖೂ”ತಿಆದಿಕಂ ಲೋಕವೋಹಾರಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ “ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಬಾಹುಲ್ಲದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾ, ನ ಇತರೇಸು ವಿಯ ಯಥಾವುತ್ತವೋಹಾರವಸೇನ, ಯತೋ ಇದಂ ಯಥಾಧಮ್ಮಸಾಸನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತಧಮ್ಮವಿಸಿಟ್ಠೋ ಚೇತ್ಥ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ವಿಸೇಸತೋ ವಿಭಾವಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಪಿಟಕಾನಂ ಬುದ್ಧವಚನಭಾವೇಪಿ ಯಥಾಸಭಾವಾನತಿಕ್ಕಮದೇಸನಾದಿತೋ ಇದಮೇವ ತೀಸು ಪಿಟಕೇಸು ವಿಸಿಟ್ಠನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ। ಅಪಿಚ ಧಮ್ಮಾತಿರೇಕಧಮ್ಮವಿಸೇಸಭಾವತೋ ಚಸ್ಸ ವಿಸಿಟ್ಠಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಹಿ ನಿಪ್ಪದೇಸತೋ ಖನ್ಧಾಯತನಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಭತ್ತತ್ತಾ ಇತರದ್ವಯತೋ ಅತಿರೇಕತರಾ, ವಿಸಿಟ್ಠಾ ಚ ಪಾಳಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತಿರೇಕಸ್ಸ, ವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಚ ಪಾಳಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ಇದಮೇವ ತೀಸು ಪಿಟಕೇಸು ಉತ್ತಮನ್ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಯಥಾವುತ್ತವಿಸಿಟ್ಠಭಾವಯೋಗತೋಯೇವ ಚೇತಂ “ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಅಭಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಸಿಟ್ಠಭಾವಜೋತನತೋ । ಅಪಿಚ ವುಡ್ಢಿಮನ್ತಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಏತ್ಥ ವುತ್ತತ್ತಾ ಚೇತಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕಂ। ಯಥಾಹು ಪೋರಾಣಾ –

> “ಯಂ ಏತ್ಥ ವುಡ್ಢಿಮನ್ತೋ, ಸಲಕ್ಖಣಾ ಪೂಜಿತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾ।
> ವುತ್ತಾಧಿಕಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ, ಅಭಿಧಮ್ಮೋ ತೇನ ಅಕ್ಖಾತೋ”ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ; ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ)।

ತಥಾ ಹೇತ್ಥ "ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ, ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನ ಚೇತಸಾ ಏಕಂ ದಿಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೬೦ ಆದಯೋ) ವುಡ್ಢಿಮನ್ತೋಪಿ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ, "ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧) ನಯೇನ ಆರಮ್ಮಣಾದೀಹಿ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಸಲಕ್ಖಣಾಪಿ "ಸೇಕ್ಖಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಸೇಕ್ಖಾ ಧಮ್ಮಾ, ಲೋಕುತ್ತರಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪೂಜಿತಾ ಪೂಜಾರಹಾಪಿ "ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ, ವೇದನಾ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧) ನಯೇನ ಸಭಾವಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಪಿ "ಮಹಗ್ಗತಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಪ್ಪಮಾಣಾ ಧಮ್ಮಾ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೧೨, ದುಕಮಾತಿಕಾ ೯೯), ಅನುತ್ತರಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅಧಿಕಾ ವಿಸಿಟ್ಠಾಪಿ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಭಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ವುಡ್ಢಿಆದಿಅತ್ಥೇಸುಪಿ ಪವತ್ತನತೋ "ವುಡ್ಢಿಮನ್ತೋ ಧಮ್ಮಾ ಏತ್ಥಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಿಬ್ಬಚನೇನ ಇದಂ ಪಿಟಕಂ "ಅಭಿಧಮ್ಮ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಭಿಧಮ್ಮಂ ಓತರನ್ತಿ ಅನೇನಾತಿ **ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಂ** ನಾಮ ಪಕರಣಂ। ಇಮಿನಾ ಪನಸ್ಸ ಅತ್ಥಾನುಗತಮಭಿಧಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತು**-ಸದ್ದೋ ಪದಪೂರಣೇ। ಆಚರಿಯೇನ ಹಿ ಗಾಥಾಪದಪೂರಣತ್ಥಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಿಪಾತಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ನೇಸಂ ಪಯೋಜನವಿಸೇಸೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ತತ್ಥೇವ ತಮತ್ಥಂ ವಕ್ಖಾಮ। **ಮಧುರ**ನ್ತಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಮಧುರ-ಸದ್ದೋಯಂ ಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇ ರಸವಿಸೇಸೇ ವತ್ತತಿ, ಇಧ ಪನ ಇಟ್ಠಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪತ್ತಿ ಮಧುರಸದ್ದೇನ ವುತ್ತಾ। ಭವತಿ ಹಿ ತಂಸದಿಸಸ್ಸ ತಂ-ಸದ್ದೇನಾಭಿಧಾನಂ ಯಥಾ "ಅಗ್ಗಿಮಾಣವೋ"ತಿ। ತೇನ ಪನ ಮಧುರೇನ ಯೋಗತೋ ಇದಮ್ಪಿ ಮಧುರಂ ಯಥಾ ನೀಲಗುಣಯೋಗತೋ ನೀಲುಪ್ಪಲನ್ತಿ। ನಿಪುಣಗಮ್ಭೀರಾಯ ಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚೇವ ಅತ್ಥಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಅಭಿಧಮ್ಮವಿಸಯಂ ಮತಿಂ ವಡ್ಢೇತೀತಿ **ಮತಿವಡ್ಢನಂ**। ಅಥ ವಾ ಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ **"ಮಧುರ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅತ್ಥಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ **"ಮತಿವಡ್ಢನ"**ನ್ತಿ।

೫. **ತಾಳ**ನ್ತಿ ಕುಞ್ಚಿಕಂ, ಕುಞ್ಚಿಕಾಸದಿಸನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮುಯ್ಹನ್ತಿ ತೇನಾತಿ ಮೋಹೋ, ಅವಿಜ್ಜಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ, ಮೋಹೋಯೇವ ಅಭಿಧಮ್ಮಮಹಾಪುರಂ ಪವಿಸನ್ತಾನಂ ಪವೇಸನನಿವಾರಣತ್ತಾ ಕವಾಟಭೂತೋತಿ **ಮೋಹಕವಾಟಂ,** ತಸ್ಸ। ವಿಘಾಟೇತಿ, ವಿಘಾಟೀಯತಿ ಅನೇನಾತಿ ವಾ **ವಿಘಾಟನಂ**। ನನು ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಕವಾಟಂ ಪಞ್ಞಾಯ ಉಗ್ಘಾಟೀಯತಿ। ಸಾ ಹಿ ತಸ್ಸಾ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಭೂತಾತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಇದಮ್ಪಿ ತಸ್ಸಾ ಕಾರಣಭಾವೇನ "ಮೋಹಕವಾಟವಿಘಾಟನಕರ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಾರಣಕಾರಣಮ್ಪಿ ಹಿ ಕಾರಣವಸೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಯಥಾ "ಚೋರೇಹಿ ಗಾಮೋ ದಡ್ಢೋ, ತಿಣೇಹಿ ಭತ್ತಂ ಸಿದ್ಧ"ನ್ತಿ।

೬. **ಸುದುತ್ತರ**ನ್ತಿ ಧಮ್ಮತ್ಥದೇಸನಾಪಟಿವೇಧಸಙ್ಖಾತಚತುಗಮ್ಭೀರಭಾವಪಟಿಸಂಯುತ್ತತಾಯ ಮನ್ದಬುದ್ಧೀಹಿ ತರಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ಅತಿದುತ್ತರಂ, ತೇನೇವ ಚೇದಂ ಮಹೋದಧಿಸಮಾನತ್ತಾ **"ಮಹೋದಧೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಮಹಣ್ಣವೋಪಿ ಹಿ ಚತುರಾಸೀತಿಯೋಜನಸಹಸ್ಸಗಮ್ಭೀರೋ ನ ಸಕ್ಕಾ ಅಞ್ಞತ್ರ ಸಿನೇರುಪಬ್ಬತರಾಜತೋ ಕೇನಚಿ ಪತಿಟ್ಠಂ ಲದ್ಧುಂ, ಏವಮಿದಮ್ಪಿ ಚತುಗಮ್ಭೀರತಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತಂ ಅಞ್ಞತ್ರ ತಥಾಗತಾ ನ ಕೇನಚಿ ಪತಿಟ್ಠಂ ಲದ್ಧುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ। **ತರನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಅತ್ಥಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಉತ್ತರಿತುಕಾಮಾನಂ। ಏತ್ಥ ಚ "ತರಂವಾ"ತಿ ಅಧಿಕಾರವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ವಕ್ಖಮಾನಂ ವಾ ಆನೇತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। **ತರನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಪರತೀರಸಮ್ಪಾಪುಣನತ್ಥಂ ಉತ್ತರನ್ತಾನಂ। **ತರಂವಾತಿ** ಉಳುಮ್ಪಂ ವಿಯ, ತಂಸಮಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಕರಾ ನಾಮ ಮಚ್ಛಜಾತಿಕಾ, ತೇಸಂ ಆಕರೋ ನಿವಾಸಭೂಮೀತಿ **ಮಕರಾಕರೋ,** ತಂ।

೭. ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ನಿಯುತ್ತಾ **ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕಾ,** ತೇಸಂ। ಹತ್ಥಸಾರಂ ವಿಯಾತಿ **ಹತ್ಥಸಾರಂ**। ಯಥಾ ಹಿ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಬಹೂಸು ರತನಾದೀಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಆಪದಾಸು ಚ ಸುಖಪರಿಭೋಗತ್ಥಂ ಹತ್ಥೇ ಕಯಿರಮಾನಂ ಸಾರರತನಾದಿಕಂ "ಹತ್ಥಸಾರ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮಿದಮ್ಪಿ ಸತಿಪಿ ಮಹನ್ತೇ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕೇ ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸೋ ವಿತ್ಥಿಣ್ಣತಾಯ ಪರಿಹರಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ತದತ್ಥಸಾರಸಮ್ಪಿಣ್ಡನವಸೇನ ಕಯಿರಮಾನಂ ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸುಖಪರಿಹರಣತ್ಥಾಯ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಹತ್ಥಸಾರಸದಿಸತ್ತಾ "ಹತ್ಥಸಾರ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪವಕ್ಖಾಮೀತಿ** ಪಕಾರೇನ ಕಥೇಸ್ಸಾಮಿ, ಅನಾಗತವಚನಞ್ಚೇತಂ, ವತ್ತಮಾನಸಮೀಪತ್ತಾ ವಾ ಅನಾಗತೇ ವತ್ತಮಾನೂಪಚಾರತೋ ವತ್ತಮಾನವಚನಂ, ಪಟಿಞ್ಞಾನನ್ತರಮೇವ ವಕ್ಖತೀತಿ। ಅತ್ಥವಸೇನ ಪಕಾರೇನ ಕಥೇನ್ತೋಪಿ ಸದ್ದವಸೇನ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಕಥೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಸಮಾಸೇನಾ"**ತಿ। ಸಮಸನಂ ಸಂಖಿಪನಂ ಸಮಾಸೋ, ತೇನ **ಸಮಾಸೇನ,** ನ ಬ್ಯಾಸವಸೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಪಯೋಜನಾಭಿಧಾನಾಭಿಧೇಯ್ಯಸೋತುಜನಸಮುಸ್ಸಾಹನಕರಣಪ್ಪಕಾರಾನಿ

ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಸೋತುಜನಸಮುಸ್ಸಾಹನಂ ನಾಮ ತೇಸಂ ಸಕ್ಕಚ್ಚಸವನೇ ನಿಯುಞ್ಜನಂ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ತತ್ಥ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ ಆಹ "**ತಂ ಸುಣಾಥ ಸಮಾಹಿತಾ**"ತಿ। ಸಕ್ಕಚ್ಚಸವನಪಟಿಬದ್ಧಾ ಹಿ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತೀತಿ। ತತ್ಥ **ತನ್ತಿ** ತಂ ಮಯಾ ವಕ್ಖಮಾನಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಂ **ಸುಣಾಥ** ನಿಸಾಮಯಥ। **ಸಮಾಹಿತಾ** ಸಮ್ಮಾ ಆಹಿತಾ, ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೧. ಪಠಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಚಿತ್ತನಿದ್ದೇಸೋ

### ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಣ್ಣನಾ

೮. ಏವಂ ತಾವ ರತನತ್ತಯಪ್ಪಣಾಮಾದಿಕಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಥಾರದ್ಧಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ ಅತ್ಥಸರೀರಭೂತಮಭಿಧಮ್ಮಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಉದ್ದಿಸನ್ತೋ ಆಹ **"ಚಿತ್ತಂ ಚೇತಸಿಕ"**ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಸದ್ದಸ್ಸ ತಾವ ವಚನತ್ಥಂ ಸಯಮೇವ ಅನನ್ತರಂ ವಿಭಜಿಸ್ಸತಿ। **"ಚೇತಸಿಕ"**ನ್ತಿಆದೀಸು ಪನ ಅವಿಪ್ಪಯೋಗೀಭಾವೇನ ಚೇತಸಿ ಚಿತ್ತೇ ನಿಯುತ್ತಂ, ತತ್ಥ ವಾ ಭವಂ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯಾತಿ **ಚೇತಸಿಕಂ,** ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ರುಪ್ಪತಿ, ರೂಪೀಯತೀತಿ ವಾ **ರೂಪಂ,** ಸೀತುಣ್ಹಾದೀಹಿ ವಿಕಾರಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಆಪಾದೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ, ಚತುವೀಸತಿಉಪಾದಾರೂಪಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧಸ್ಸ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಭವಾಭವಂ ವಿನನತೋ ಸಂಸಿಬ್ಬನತೋ ವಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ ತಣ್ಹಾ, ನ ವಿಜ್ಜತಿ ಸಾ ಏತ್ಥ, ತತೋ ವಾ ನಿಕ್ಖನ್ತಂ ಏತನ್ತಿ **ನಿಬ್ಬಾನಂ,** ಅಮತಂ ಅಸಙ್ಖತಂ ವತ್ಥು। **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ನಿದಸ್ಸನೇ। ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಉತ್ತರಿತರೋತಿ **ನಿರುತ್ತರೋ।** ಅಥ ವಾ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜವಿಹಾರತ್ತಾ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಉತ್ತರಂ ಪಚ್ಚನೀಕವಚನನ್ತಿ **ನಿರುತ್ತರೋ।** ಞಾಣಪ್ಪಹಾನಅನ್ತರಾಯನಿಯ್ಯಾನಿಕೇಸು ಹಿ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ ನ ಕೋಚಿ ಸತ್ಥು ಸಹಧಮ್ಮಿಕಂ ಉತ್ತರಂ ವಚನಂ ಕಥೇತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ಅತ್ಥೀತಿ। ತತ್ರ ಭಗವಾ ಉತ್ರಾಸಾಭಾವತೋ ವಿಸಾರದೋವ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

> "'ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ತೇ ಪಟಿಜಾನತೋ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾ'ತಿ ತತ್ರ ವತ ಮಂ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ದೇವೋ ವಾ ಮಾರೋ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಾ ಕೋಚಿ ವಾ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ ಸಹಧಮ್ಮೇನ ಪಟಿಚೋದೇಸ್ಸತೀತಿ ನಿಮಿತ್ತಮೇತಂ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ನ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಏತಮಹಂ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಖೇಮಪ್ಪತ್ತೋ ಅಭಯಪ್ಪತ್ತೋ ವೇಸಾರಜ್ಜಪ್ಪತ್ತೋ ವಿಹರಾಮಿ।
>
> "ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ತೇ ಪಟಿಜಾನತೋ ಇಮೇ ಆಸವಾ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣಾತಿ ತತ್ರ ವತ ಮಂ...ಪೇ॰... ವಿಹರಾಮಿ।
>
> "ಯೇ ಖೋ ಪನ ತೇ ಅನ್ತರಾಯಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ, ತೇ ಪಟಿಸೇವತೋ ನಾಲಂ ಅನ್ತರಾಯಾಯಾತಿ ತತ್ರ ವತ ಮಂ...ಪೇ॰... ವಿಹರಾಮಿ।
>
> "ಯಸ್ಸ ಖೋ ಪನ ತೇ ಅತ್ಥಾಯ ಧಮ್ಮೋ ದೇಸಿತೋ, ಸೋ ನ ನಿಯ್ಯಾತಿ ತಕ್ಕರಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಾಯಾತಿ ತತ್ರ ವತ ಮಂ...ಪೇ॰... ವಿಹರಾಮೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೦)।

ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಪಕಾಸೇತೀತಿ **ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಕಾಸನೋ।** ದುಕ್ಖಸಮುದಯನಿರೋಧಮಗ್ಗವಸೇನ ಹಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಯಥಾಹ, "ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ಅರಿಯಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೬)। ತತ್ಥ ತೇಭೂಮಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಅನೇಕುಪದ್ದವಾಧಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಧುವಸುಭಾದಿವಿರಹೇನ, ಕುಚ್ಛಿತತುಚ್ಛಟ್ಠೇನ **ಚ ದುಕ್ಖಂ** ನಾಮ। ಕಮ್ಮಾದಿವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ದುಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಭಾವೇನ ತಣ್ಹಾ **ಸಮುದಯೋ** ನಾಮ "ಸಮೇಚ್ಚ ಉದೇತಿ ದುಕ್ಖಂ ಇಮಸ್ಮಾ"ತಿ ಕತ್ವಾ। ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಪಚ್ಚಯತ್ತಾ **ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ** ನಿಬ್ಬಾನಂ। ತಂ ಪನ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ಆಲಮ್ಬಣಕರಣವಸೇನ ಗಮನತೋ ಪಾಪುಣನತೋ, ತದಧಿಗಮಾಯ ಪಟಿಪದಾಭಾವತೋ ಚಾತಿ **"ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ"**ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಚ್ಚಟ್ಠೋ ಪನ ತೇಸಂ ತಚ್ಛಾವಿಪರೀತಭೂತಭಾವತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ

“‘‘ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಮೇತಂ ಅವಿತಥಮೇತಂ ಅನಞ್ಞಥಮೇತ’’ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೦) ವಿತ್ಥಾರೋ। ಏತ್ಥ ಪನ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಫಲಾನಂ, ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಞ್ಚ ಸಚ್ಚವಿನಿಸ್ಸಟಭಾವೇಪಿ ಇಧ ಮಗ್ಗನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪಕಾಸನತಾವಚನೇನೇವ ತಪ್ಪಕಾಸನತ್ಥಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಅನಾಸವಭಾವೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ತಂತಂಹೇತುಕವಿಸಯಭಾವತೋ ಚಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ‘‘ನಿರುತ್ತರೋ ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಕಾಸನೋ’’ತಿ ಇಮೇಹಿ ಭಗವತೋ ಚಿತ್ತಾದಿಚತುಬ್ಬಿಧಧಮ್ಮದೇಸನಾನುಕೂಲಗುಣವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ ಅತಥಾವಿಧಸ್ಸ ತಂದೇಸನಾಸಾಮತ್ಥಿಯಾಯೋಗತೋ। ಅಥ ವಾ ‘‘ನಿರುತ್ತರೋ’’ತಿ ವಚನೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನಞ್ಞಥತ್ತಂ ದೀಪೇತಿ। ‘‘ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಕಾಸನೋ’’ತಿ ಪನ ಇಮಿನಾ ಯೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಗವತಾ ವಿನೇಯ್ಯಪರಿಪಾಚನತ್ಥಂ ದೇಸಿತಾ, ನ ತೇ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಯೇ ಪನ ಪರಿಪಾಚಿತೇಹಿ ತೇಹಿ ಅಭಿಸಮೇತಬ್ಬವಸೇನ ದುಕ್ಖಾದಯೋ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ವುತ್ತಾ, ತೇಯೇವ ಉದ್ದಿಸಿತಬ್ಬತ್ಥೇನ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮೇ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಉದ್ದೇಸೋ ನಾಮ ನಿದ್ದೇಸತ್ಥಾಯ ಹೋತೀತಿ ಯಥಾಉದ್ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ **‘‘ತತ್ಥ ಚಿತ್ತ’’**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ಚಿತ್ತಾದೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು। **ವಿಸಯವಿಜಾನನಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಯಂ ವಿಸಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವಿಜಾನನಂ ಉಪಲದ್ಧಿ, ತಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾ ಪನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಂ, ಅನಿಚ್ಚತಂ, ಅಕಾರಕತಞ್ಚ ದೀಪೇತಿ। ‘‘ವಿಸಯವಿಜಾನನ’’ನ್ತಿ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಚಿತ್ತಂ ಉಪಲಕ್ಖೇನ್ತೋ ತಸ್ಸ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಂ, ತಂದೀಪನೇನ ಚ ತದಭಿಮುಖಕಾಲೇಯೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೀಪನತೋ ಅನಿಚ್ಚಭಾವಞ್ಚ ದೀಪೇತಿ। ಭಾವನಿದ್ದೇಸೇನ ಪನ ವಿಜಾನನಮತ್ತದೀಪನತೋ ಅಕಾರಕಭಾವಂ। ಯಥಾಪಚ್ಚಯಞ್ಹಿ ಪವತ್ತಿಮತ್ತಮೇವೇತಂ, ಯದಿದಂ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ನಾಮಾತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವಸಾಧನಮೇವ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಯಂ ಪನ ‘‘ಚಿನ್ತೇತೀತಿ ಚಿತ್ತಂ, ತೇನ ಚಿತ್ತಂ ವಿಚರತೀತಿ ವಿಚಾರೋ’’ತಿಆದಿನಾ ಕತ್ತುಕರಣವಸೇನ ನಿಬ್ಬಚನಂ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ಪರಿಯಾಯಕಥನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚೇಸು ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ತಪ್ಪಧಾನತಾಸಮಾರೋಪನೇನ ಕತ್ತುಭಾವೋ, ತದನುಕೂಲಭಾವೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸಮೂಹೇ ಕತ್ತುಭಾವಸಮಾರೋಪನೇನ ಕರಣತ್ತಞ್ಚ ಪರಿಯಾಯತೋವ ಲಬ್ಭತೀತಿ। ತಥಾ ನಿದಸ್ಸನಂ ಪನ ಧಮ್ಮಸಭಾವತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕತ್ತಾದಿನೋ ಅಭಾವಪರಿದೀಪನತ್ಥನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

**‘‘ವಿಸಯವಿಜಾನನ’’**ನ್ತಿ ಚ ಏತೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೂಪಲದ್ಧಿಲಕ್ಖಣತಾ ವುತ್ತಾತಿ ಇದಾನಿಸ್ಸ ರಸಾದೀನಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮರಸಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಸನ್ಧಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮರೂಪಪದಟ್ಠಾನಂ। ದ್ವಾರಂ ಪತ್ವಾ ತದಾರಮ್ಮಣಞ್ಹಿ ವಿಭಾವನಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಂ। ತಥಾ ಹಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತೇನೇವ ಜಾನಾತಿ…ಪೇ॰… ಮನೋದ್ವಾರೇನ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತೇನೇವ ಜಾನಾತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ನಗರಗುತ್ತಿಕೋ ನಗರಮಜ್ಝೇ ಸಿಙ್ಘಾಟಕೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ‘‘ಅಯಂ ನೇವಾಸಿಕೋ, ಅಯಂ ಆಗನ್ತುಕೋ’’ತಿ ಆಗತಾಗತಂ ಜನಂ ಉಪಧಾರೇತಿ, ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ದ್ವಾರಂ ಪತ್ವಾ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಭಾವನಟ್ಠೇನ ಪುರೇಚಾರಿಕನ್ತಿ **ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮರಸಂ**। ಪಚ್ಛಿಮಂ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಪುರಿಮಂ ಪುರಿಮಂ ನಿರನ್ತರಂ ಕತ್ವಾ ಸನ್ದಹಮಾನಮಿವ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಗಹಣಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಸನ್ಧಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**। ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಪನಸ್ಸ ನಿಯಮತೋ ನಾಮರೂಪಂ, ಚತುವೋಕಾರಭವೇ ನಾಮಮೇವ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ **ನಾಮರೂಪಪದಟ್ಠಾನಞ್ಚ** ಹೋತಿ। ನಾನತ್ತಂ ಪನ ಲಕ್ಖಣಾದೀನಂ ಉಪರಿ ವಕ್ಖಮಾನನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ **ರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೇ** –

‘‘ಸಾಮಞ್ಞಂ ವಾ ಸಭಾವೋ ವಾ, ಧಮ್ಮಾನಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಮತಂ।
ಕಿಚ್ಚಂ ವಾ ತಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ರಸೋತಿ ಪರಿದೀಪಿತೋ॥

‘‘ಫಲಂ ವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ಉಪಟ್ಠಾನನಯೋಪಿ ವಾ।
ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ ಯಂ ತು, ತಂ ಪದಟ್ಠಾನಸಞ್ಞಿತ’’ನ್ತಿ॥ (ಅಭಿಧ॰ ೬೩೩-೬೩೪)।

ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಪನ ಲಕ್ಖಣಾದೀನಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ತೇಸಂ ನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ವಚನತ್ಥವಿಜಾನನೇನ ವಿದಿತಚಿತ್ತಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಉತ್ತರಿ ಚಿತ್ತವಿಭಾಗೋ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಸೋಭೇಯ್ಯಾತಿ ವಚನತ್ಥವಿಜಾನನಮೇವ ತಾವ ಆದಿಮ್ಹಿ ಯುತ್ತತರನ್ತಿ ತಂ ತಾವ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಯ ಪುಚ್ಛತಿ "**ತಸ್ಸ ಪನ ಕೋ ವಚನತ್ಥೋ**"ತಿ। ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಹಿ ಪುಚ್ಛಾ - (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪೪೯; ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨.೧; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೭೦) ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾಪುಚ್ಛಾ ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾಪುಚ್ಛಾ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾಪುಚ್ಛಾ ಅನುಮತಿಪುಚ್ಛಾ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ ಅಞ್ಞಾತಂ ಅದಿಟ್ಠಂ, ತಸ್ಸ ಞಾಣಾಯ ದಸ್ಸನಾಯ ಪಞ್ಹಾಕರಣಂ **ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾಪುಚ್ಛಾ** ನಾಮ। ಯಂ ಪನ ಞಾತಂ ದಿಟ್ಠಂ, ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಸಂಸನ್ದನತ್ಥಾಯ ಪಞ್ಹಾಕರಣಂ **ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾಪುಚ್ಛಾ** ನಾಮ। ಪಕತಿಯಾ ಪನ ಸಂಸಯಪಕ್ಖನ್ದನಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಸಂಸಯಸಮುಗ್ಘಾಟನತ್ಥಂ ಪಞ್ಹಾಕರಣಂ **ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾಪುಚ್ಛಾ** ನಾಮ। "ತಂ ಕಿಂ ಮಞ್ಞಥ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರೂಪಂ ನಿಚ್ಚಂ ವಾ ಅನಿಚ್ಚಂ ವಾತಿ? ಅನಿಚ್ಚಂ, ಭನ್ತೇ। ಯಂ ಪನಾನಿಚ್ಚಂ, ದುಕ್ಖಂ ವಾ ತಂ ಸುಖಂ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯; ಮಹಾವ॰ ೨೧) ಅನುಮತಿಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಪಞ್ಹಾಕರಣಂ **ಅನುಮತಿಪುಚ್ಛಾ** ನಾಮ। "ಚತ್ತಾರೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ। ಕತಮೇ ಚತ್ತಾರೋ"ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೩; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೪೦೨-೪೦೪) ಪನ ತಂತಂಧಮ್ಮಾನಂ ದೇಸನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಪಞ್ಹಾಕರಣಂ **ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ** ನಾಮ।

ತಾಸು ಪುರಿಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ಆಚರಿಯಾನಂ ನ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ನ ಹಿ ತೇ ಗನ್ಥಕರಣತ್ಥಾಯ ಆರಭಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅದಿಟ್ಠಂ ಜೋತೇನ್ತಿ, ದಿಟ್ಠಂ ಸಂಸನ್ದೇನ್ತಿ, ಸಂಸಯಂ ವಾ ಪಕ್ಖನ್ದನ್ತಿ ತಬ್ಬಿಸೋಧನಪುಬ್ಬಕಮೇವ ಗನ್ಥಕರಣೇ ಅಭಿನಿವೇಸನತೋ। ಇತರಾ ಪನ ದ್ವೇ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ತಾಸು ಅಯಂ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ। ಅಪಿಚ ಚೋದನಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಾ ಆಚರಿಯಾ ಅಞ್ಞಂ ಚೋದಕಂ ಪರಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಚನವಸೇನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತೀತಿ ತಂವಸೇನೇತ್ಥ ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾಪುಚ್ಛಾಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತ-ಸದ್ದಸ್ಸ। ಚಿತ್ತೇ ಹಿ ಅಧಿಗತೇ ತಸ್ಸ ವಾಚಕೋ ಸದ್ದೋಪಿ ಸಹಚರಿಯತೋ ಅಧಿಗತೋವ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ಇಧ ತ-ಸದ್ದೇನ ಪರಿಗ್ಗಹೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ, ತಂ "ತಸ್ಸ ಕೋ ವಚನತ್ಥೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ನ ಸಮೇತಿ। ನ ಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ "ಕೋ ವಚನತ್ಥೋ"ತಿ ಪುಚ್ಛಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ।

ಇದಾನಿ ಯಥಾಪುಚ್ಛಿತಮತ್ಥಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತುಂ "**ವುಚ್ಚತೇ**"ತಿ ತಾವ ಪಟಿಞ್ಞಂ ಕತ್ವಾ "**ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನಾ**"ತಿಆದಿನಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮಾರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನಾ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಿಮನ್ತತೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋ ಉಪಾದಾಯ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣವಿಜಾನನಸಭಾವತ್ತಾ ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಮೇವ ಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನ, ನ ಪನ ವಕ್ಖಮಾನನಿಬ್ಬಚನೇಸು ವಿಯ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಿನ್ತೇತೀ**ತಿ ವಿಜಾನಾತಿ। ಚಿನ್ತೇನ್ತಿ ತೇನ ಗೋಚರನ್ತಿ ವಾ **ಚಿತ್ತಂ**। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಕತ್ತುತಾಸಮಾರೋಪನೇನ ಹಿಸ್ಸ ಕರಣಭಾವೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನ ತಾವ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅತ್ತಸನ್ತಾನಂ ವಾ ಚಿನೋತೀತಿಪೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ಹಿ ಚಿತ್ತ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಯಥಾ ಯಥಾ ಅತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ತಥಾ ತಥಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಅತ್ಥವಿಸೇಸೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಂ ರುಳ್ಹೀವಸೇನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಕಿಲಞ್ಜಾದೀಹಿ ಕತಮ್ಪಿ ತಾಲಪಣ್ಣೇಹಿ ಕತಸರಿಕ್ಖಕತಾಯ ರುಳ್ಹೀಸದ್ದೇನ "ತಾಲವಣ್ಟ"ನ್ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತೀತಿ। **ಅತ್ತಸನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಸಕಸನ್ತಾನಂ, ಜವನಸನ್ತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಹಿ ಪರಪಚ್ಚನೀಕವಚನತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೋತಿ ಸದಿಸವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಜವನಸನ್ತಾನೋ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ **ಚಿನೋತಿ** ರಾಸಿಂ ಕರೋತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಾಸೇವನಕಾನಂ ಜವನಚಿತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಾನಿ ಹಿ ಪುರೇಜಾತಾನಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಜವನಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪಗುಣಬಲವಭಾವಕರಣೇನ ತಂ ಚಿನನ್ತಿ ನಾಮ। **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ಅಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕತ್ಥವಿಕಪ್ಪನೇ। **ಪಿ**-ಸದ್ದೋ ಕಿರಿಯಾಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೇ। ಅಥ ವಾ "ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಇಧಾಪಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಹೋತೀತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಅತ್ತಸನ್ತಾನನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣವಚನಸ್ಸ ಅತ್ತ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಸಕತ್ಥವುತ್ತಿತ್ತಾಯೇವ ತಂವಸೇನ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಹಿ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ

ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣತೋ ಸಬ್ಬಮೇವ ಚಿತ್ತಜಾತಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಚಿನೋತಿ ನಾಮ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನತ್ಥೇ **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ಕಿರಿಯಾವಿಕಪ್ಪನತ್ಥೋ। **ಪಿ**-ಸದ್ದೋ "ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಆಕಡ್ಢನತ್ಥೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪುರಿಮಪಕ್ಖೇ ಪನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಕಾರತೋವ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

೯. ವಿಚಿತ್ತಂ ಕರೋತಿ, ವಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಕರಣನ್ತಿ ವಿಚಿತ್ತಕರಣಂ, ತತೋ **ವಿಚಿತ್ತಕರಣಾ,** ವಿಚಿತ್ತಚಿತ್ತಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಕರಣತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಲೋಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಾದಿಭೇದಂ ವಿಚಿತ್ತಂ ಸಿಪ್ಪಜಾತಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಚಿತ್ತೇನೇವ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಕರೀಯತೀತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ - "ದಿಟ್ಠಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ , ಚರಣಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತನ್ತಿ? ಏವಂ, ಭನ್ತೇ। ತಮ್ಪಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚರಣಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತೇನೇವ ಚಿನ್ತಿತ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೦)। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ಸವಿಞ್ಞತ್ತಿಕಾನಂ ಬಾತ್ತಿಂಸಚಿತ್ತಾನಮುಪಲಬ್ಭತಿ। ಸಾಸವಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ವಾ ವಿಚಿತ್ತಗತಿಆದಿಕರಣತೋ ವಾ ವಿಚಿತ್ತಕರಣಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತಂ। ನನು ಚ ವಿಚಿತ್ತಗತಿಆದಯೋ ಕಮ್ಮವಸೇನ ನಿಪ್ಫಜ್ಜನ್ತಿ। ಯಥಾಹ -

> "ಕಮ್ಮನಾನಾಕರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸತ್ತಾನಂ ಗತಿಯಾ ನಾನಾಕರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಅಪದಾ ದ್ವಿಪದಾ ಚತುಪ್ಪದಾ ಬಹುಪ್ಪದಾ ರೂಪಿನೋ ಅರೂಪಿನೋ ಸಞ್ಞಿನೋ ಅಸಞ್ಞಿನೋ ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞಿನೋ, ಕಮ್ಮನಾನಾಕರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸತ್ತಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ನಾನಾಕರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಉಚ್ಚನೀಚತಾ ಹೀನಪಣೀತತಾ ಸುಗತದುಗ್ಗತತಾ, ಕಮ್ಮನಾನಾಕರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸತ್ತಾನಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ನಾನಾಕರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣತಾ ಸುಜಾತದುಜ್ಜಾತತಾ ಸುಸಣ್ಠಿತದುಸ್ಸಣ್ಠಿತತಾ, ಕಮ್ಮನಾನಾಕರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸತ್ತಾನಂ ಲೋಕಧಮ್ಮೇ ನಾನಾಕರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಲಾಭಾಲಾಭೇ ಯಸಾಯಸೇ ನಿನ್ದಾಪಸಂಸಾಯಂ ಸುಖದುಕ್ಖೇ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧)।

ತಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮಭೇದನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಗತಿಆದೀನಂ ಚಿತ್ತತಾ। ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಚ ಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮಭೂತಾ ಚೇತನಾ, ಅಭಿಜ್ಝಾದಯೋ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ। ಕಥಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಚಿತ್ತಗತಿಆದಿಕರಣನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ತನ್ನಿಪ್ಫಾದಿತಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತೇನೇವ ಕತಂ ಹೋತಿ, ಯಥಾ ರಾಜಯೋಧೇನ ಪರಾಜಿತೋ ಸತ್ತುರಞ್ಞಾ ಜಿತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿಚಿತ್ತಂ ಕರಣಮಸ್ಸಾತಿ ವಾ **ವಿಚಿತ್ತಕರಣಂ।** ತತೋ ಏಕಟ್ಠಾನಿಕವಜ್ಜಿತಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಪಟಿಸನ್ಧಾದಿವಿಚಿತ್ತಕಿರಿಯವನ್ತತಾಯ, ಸಬ್ಬಮೇವ ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಆವಜ್ಜನಾದಿಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸದಿಸಕಿರಿಯವನ್ತತಾಯ ವಿಚಿತ್ತಕರಣಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ। ಸಬ್ಬವಿಕಪ್ಪೇಸುಪಿ "ರೂಪಭವೋ ರೂಪ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೋ ಚಿತ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ಚ ವಿಚಿತ್ತ-ಸದ್ದೇನ ವಾ ವಿಗ್ಗಹೋ ವಿ-ಸದ್ದಲೋಪೋ ವಾ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ **"ವಿಚಿತ್ತಕರಣಾ"**ತಿ ಇದಂ ಚಿತ್ತವಿಚಿತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಞಾಪಕಹೇತುನಿದಸ್ಸನಂ। ತೇನ ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ವಿಚಿತ್ತಕರಣಂ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ವಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಪ್ಫಾದಕಂ ಸಯಮ್ಪಿ ತಥೇವ ವಿಚಿತ್ತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಏವಂ ಕರಣವಿಚಿತ್ತತಾಯ ವಿಚಿತ್ತತ್ತಾ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಠಪೇತ್ವಾ ತಂ ಕರಣವಿಚಿತ್ತತಾಯ ವಿಚಿತ್ತಭಾವಂ ಅತ್ತನೋ ಏವ ಜಾತಿಭೂಮಿಸಮ್ಪಯೋಗಾದಿವಸೇನ ವಿಚಿತ್ತತಾಯ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತತಾಯ ವಾ"**ತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞದೇವ ಕುಸಲಂ, ಅಞ್ಞಂ ಅಕುಸಲಂ, ಅಞ್ಞಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ, ಅಞ್ಞಂ ಕಾಮಾವಚರಂ, ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಾವಚರಾದಿಭೇದಂ, ಅಞ್ಞಂ ಸರಾಗಂ, ಅಞ್ಞಂ ವೀತರಾಗಂ, ಅಞ್ಞಂ ಸದೋಸಂ, ಅಞ್ಞಂ ವೀತದೋಸಂ, ಅಞ್ಞಂ ಸಮೋಹಂ, ಅಞ್ಞಂ ವೀತಮೋಹಂ, ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ, ಅಞ್ಞಂ ಸದ್ದಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ, ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇಸು ಚ ಅಞ್ಞಂ ನೀಲಾರಮ್ಮಣಂ, ಅಞ್ಞಂ ಪೀತಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ। ಏವಂ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾದೀಸುಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ। ಸಬ್ಬೇಸು ಚೇವ ತೇಸು ಅಞ್ಞಂ ಹೀನಂ, ಅಞ್ಞಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ, ಅಞ್ಞಂ ಪಣೀತಂ, ಹೀನಾದೀಸು ಚ ಅಞ್ಞಂ ಛನ್ದಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ, ಅಞ್ಞಂ ಚಿತ್ತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ, ಅಞ್ಞಂ ವೀರಿಯಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ, ಅಞ್ಞಂ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತೇಯ್ಯನ್ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಜಾತಿಭೂಮಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಆರಮ್ಮಣಹೀನಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತಅಧಿಪತಿಆದೀನಂ ವಸೇನ ವಿಚಿತ್ತಮನೇಕಪ್ಪಕಾರಂ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಾಯ ಅತ್ತವಿಚಿತ್ತತಾಯ ವಾ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಏಕಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಏವಂ ವಿಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ವಿಚಿತ್ತಾನಂ ಪನ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ಏತೇಸು ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಮ್ಪಿ ವಿಚಿತ್ತತಾಯ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ ಸಮುದಾಯವೋಹಾರೇನ ಅವಯವಸ್ಸಾಪಿ ವೋಹರಿಯಮಾನತ್ತಾ ಯಥಾ ಪಬ್ಬತನದೀಸಮುದ್ದಾದೀನಮೇಕದೇಸಾ ದಿಟ್ಠಾ ಪಬ್ಬತಾದಯೋ ದಿಟ್ಠಾತಿ, ಯಥಾ ಚ ಏಕೇಕಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಪಿ ವೇದನಾದಯೋ ರಾಸಟ್ಠೇನ ಖನ್ಧವೋಹಾರೇನ "ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಂ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚಿತನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ, ತಂ ಕಿಲೇಸಸಹಾಯೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಫಲಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ ತೇಹಿ ಚಿತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಹೋತು ತಾವಿದಂ ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕಂ ಸನ್ಧಾಯ, ಲೋಕುತ್ತರಂ ಪನ ಪತ್ವಾ ಕಥನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ, ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ...ಪೇ॰... ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಚೇತನಾಯಪಿ ಅವಿಜ್ಜೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಸ್ಸ ಪಕಾಸಿತತ್ತಾ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಸ್ಸಾಪಿ ಅನುಸಯಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ತನ್ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಸಞ್ಚಿತತಾಪರಿಯಾಯೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ। ಚಿತಂ ತಾಯತೀತಿ ವಾ **ಚಿತ್ತಂ**। ಕಮ್ಮಾದಿಸಞ್ಚಿತೋಪಿ ಹಿ ಅತ್ತಭಾವೋ ವಿಞ್ಞಾಣೂಪರಮೇ ಮತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ -

"ಆಯು ಉಸ್ಮಾ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಯದಾ ಕಾಯಂ ಜಹನ್ತಿಮಂ।
ಅಪವಿದ್ಧೋ ತದಾ ಸೇತಿ, ನಿರತ್ಥಂವ ಕಲಿಙ್ಗರ"ನ್ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೯೫)।

ಸೋ ಪನಾಯಂ ಚಿತ್ತ-ಸದ್ದೋ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅನೇಕತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಹೇಸ "ಚಿತ್ತೋ ಚ ಗಹಪತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೩; ೪.೧೭೬) ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ಆಗತೋ। "ಸಬ್ಬೋ ಲೋಕೋ ಪರಚಿತ್ತೇನ ಅಚಿತ್ತೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಞ್ಞಾಣೇ। "ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಂ ಏಕನಿಕಾಯಮ್ಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಏವಂ ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೦೦) ವಿಚಿತ್ತೇ, ನಾನಪ್ಪಕಾರೇತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಚರಣಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಕೇ। ಇಧ ಪನ ಚತುಬ್ಬಿಧಧಮ್ಮೇ ನಿದ್ದೇಸತೋ ಪಕರಣವಸೇನ ಯಥಾವುತ್ತವಚನತ್ಥಯುತ್ತೋ ವಿಞ್ಞಾಣವಚನೋವ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಮ್ಪೀ"**ತಿಆದಿ । ಪಞ್ಞಾಪೀಯತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಪಞ್ಞತ್ತಿ,** ತಸ್ಸಂ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚಿತ್ತೋತಿ ಹಿ ಏಕಸ್ಸ ಗಹಪತಿನೋ ನಾಮಂ। **ಪಿ**-ಸದ್ದೋ ವಕ್ಖಮಾನಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। **ವಿಞ್ಞಾಣೇ**ತಿ ಸವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕಭೇದೇ ಚಿತ್ತೇ। ತಞ್ಹಿ ವಿಜಾನನಟ್ಠೇನ "ವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ - "ವಿಜಾನಾತೀತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ। **ಚಿತ್ತಸಮ್ಮುತೀ**ತಿ ಚಿತ್ತವೋಹಾರೋ। **ದಟ್ಠಬ್ಬಾ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಾ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಧಮ್ಮನಿದ್ದೇಸಟ್ಠಾನೇ। **ವಿಞ್ಞುನಾ**ತಿ ವಿಜಾನತಾ, ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿಭಾಗವನ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವವಿಭಾವನಂ ವಿಭಾಗೇನ ವಿನಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಾರಮ್ಮಣತೋ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಆಲಮ್ಬನ್ತಿ ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಪಚ್ಚಯೋ, ಗೋಚರೋ ಚ। ತಥಾ ಹಿ "ಲಭತಿ ಮಾರೋ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಲಭತಿ ಮಾರೋ ಓತಾರ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೮೦) ಪಚ್ಚಯೋ "ಆರಮ್ಮಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ, ಅನಾರಮ್ಮಣಮೇಕಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೫೯) ಗೋಚರೋ। ಇಧ ಪನ ಉಭಯಮ್ಪಿ ವಟ್ಟತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಸಗೋಚರತ್ತಾ। ಸಹ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವತ್ತತಿ ತದವಿನಾಭಾವತೋತಿ **ಸಾರಮ್ಮಣಂ**। ಭಾವಪ್ಪಧಾನನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ಚೇತ್ಥ ಸಾರಮ್ಮಣಭಾವೋ ಸಾರಮ್ಮಣ-ಸದ್ದೇನ ವುತ್ತೋ ಯಥಾ "ಇದಮ್ಪಿ ಬುದ್ಧೇ ರತನಂ ಪಣೀತಂ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೩)। ಚಕ್ಖು ಸುಞ್ಞಂ ಅತ್ತೇನ ವಾ ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾ"ತಿಆದೀಸು (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೮೫) ರತನಅತ್ತತ್ತನಿಯಾದಿಭಾವೋ ರತನಾದೀಹಿ ಸದ್ದೇಹೀತಿ, ತತೋ ಸಾರಮ್ಮಣಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಮಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಯಥಾನುರೂಪಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಏಕವಿಧನ್ತಿ** ಏಕಪ್ಪಕಾರಂ, ಏಕಕೋಟ್ಠಾಸನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

**ಸವಿಪಾಕಾವಿಪಾಕತೋ**ತಿ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಭಾವಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನಾವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವತೋ। ವಿಪಾಕ-ಸದ್ದೋ ಹಿ ದ್ವೀಸು ಅತ್ಥೇಸು ಪವತ್ತತಿ। ಕತ್ಥಚಿ ವಿಪಕ್ಕಭಾವಮಾಪನ್ನೇಸು ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು, ಕತ್ಥಚಿ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಭಾವೇ । ತಥಾ ಹೇಸ "ವಿಪಾಕಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೩) ವಿಪಕ್ಕಭಾವಮಾಪನ್ನೇಸು ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಪವತ್ತತಿ।

“ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೩) ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಭಾವೇ। ಇಧ ಪನ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಭಾವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಇತರಥಾ ಹಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಕುಸಲಾದೀನಂ ಸವಿಪಾಕ-ಪದೇ ಅಸಙ್ಗಹಿತಭಾವಾಪತ್ತಿ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಹಿ ಯದಿ ವಿಪಕ್ಕಭಾವಮಾಪನ್ನಾ ಏವ ಧಮ್ಮಾ ಇಧ ಗಹಿತಾ ಸಿಯುಂ, ತೇ ಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿ, ತಂ ಸವಿಪಾಕಮಿತರಮವಿಪಾಕನ್ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಕುಸಲಸ್ಸ ಚೇವ ಕದಾಚಿ ಅವಿಪಾಕಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾದಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ವಿಪಾಕುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ ಅವಿಪಾಕ-ಪದಸಙ್ಗಹೋ ಸಿಯಾ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ “ಅವಿಪಾಕಂ ಅಬ್ಯಾಕತ”ನ್ತಿ ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ ನೇಸಂ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಚೇತಮಿಟ್ಠಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲನಿದ್ದೇಸೇಯೇವ ತೇಸಂ ನಿದ್ದೇಸತೋ। ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಭಾವೇ ಪನ ಗಹಿತೇ ತಂಸಭಾವೋ ನಾಮ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಾವಿಜ್ಜಮಾನತಣ್ಹಾನುಸಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಸಬ್ಯಾಪಾರಪ್ಪವತ್ತಿ ಏವಾತಿ ತಸ್ಸಾ ತೇಸುಪಿ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಅಸತಿಪಿ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನೇ ಸವಿಪಾಕ-ಪದಸಙ್ಗಹೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ ನ ಕೋಚಿ ಇಟ್ಠವಿಘಾತೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಯೇನ ಪನ ಕಾರಣೇನ ಅಭಿಞ್ಞಾಕುಸಲಾದಿಕಮವಿಪಾಕಂ, ಯೋ ಚೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಆಗತಟ್ಠಾನೇಯೇವ ದಸ್ಸಯಿಸ್ಸಾಮ।

ಕತಮಂ ಪನೇತ್ಥ ಸವಿಪಾಕಂ, ಕತಮಮವಿಪಾಕನ್ತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ತತ್ಥ ಸವಿಪಾಕ”**ನ್ತಿಆದಿ। **ಅಬ್ಯಾಕತ**ನ್ತಿ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವಸೇನ ದುವಿಧಮಬ್ಯಾಕತಂ। ತೇಸು ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ ತಾವ ಆದಾಸತಲೇ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಯ ನಿರುಸ್ಸಾಹತ್ತಾ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನೇ ಅಸಮತ್ಥಂ। ಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಸು ಚ ಯದೇತಂ ಖೀಣಾಸವಸನ್ತಾನೇಯೇವ ನಿಯತಮಟ್ಠಾರಸವಿಧಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ನಭವಮೂಲಾಯ ಸನ್ತತಿಯಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಮೂಲಾಯ ಲತಾಯ ಪುಪ್ಫಂ ವಿಯ ಫಲದಾಯೀ ನ ಹೋತಿ। ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ ಪನ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಭವಮೂಲೇಪಿ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಅನಾಸೇವನಭಾವೇನ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ಮೋಘಪುಪ್ಫಮಿವ ಬೀಜಭಾವೇ ಅಸಮತ್ಥಂ ಅಫಲಮೇವ। ಇತಿ ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ವಿಪಾಕಾರಹತಾಭಾವತೋ ಅವಿಪಾಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ “ಅವಿಪಾಕಂ ಅಬ್ಯಾಕತ”ನ್ತಿ। ಜಾಯನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಸದಿಸಾಪಿ ಸದಿಸಾಕಾರಾತಿ ಜಾತಿ, ಸಮಾನಾಕಾರೋ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾನಂ ಜಾತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಜಾತಿ, ತಸ್ಸಾ ಭೇದತೋ **ತಿವಿಧಂ** ಕುಸಲಂ ಅಕುಸಲಂ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ। ವಚನತ್ಥಪುಚ್ಛಾಯ ಪಯೋಜನಂ ವುತ್ತಮೇವ।

೧೦. **“ಕುಚ್ಛಿತಾನ”**ನ್ತಿಆದಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ತತ್ಥ **ಕುಚ್ಛಿತಾನ**ನ್ತಿ ನಿನ್ದಿತಾನಂ, ಅಸುಚಿ ವಿಯ ನಾಗರಿಕೇಹಿ ವಿಞ್ಞೂಹಿ ಗರಹಿತಬ್ಬಾನಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಲನತೋ**ತಿ ಹಿಂಸನತೋ, ಅಪನಯನತೋ ವಾ। ಕುಸಲಞ್ಹಿ ಯಥಾನುರೂಪಂ ತದಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಪಜಹನ್ತಂ ತೇ ಹಿಂಸತಿ, ಅಪನಯತೀತಿ ವಾ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಥ ವಾ **ಸಲನತೋ** ಸಂವರಣತೋ, ಪಿದಹನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕುಸಲಧಮ್ಮವಸೇನ ಹಿ ಅಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿನಿವಾರಣೇನ, ಅಪ್ಪವತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಪಾದನೇನ ಚ ಮನಚ್ಛಟ್ಠೇಸು ದ್ವಾರೇಸು ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸಂವುತಾ ಪಿಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಕುಸಾನ**ನ್ತಿ ರಾಗಾದಿಅಸುಚಿಸಮ್ಪಯೋಗೇನ ನಾನಾವಿಧದುಕ್ಖಹೇತುತಾಯ ಚ ಕುಚ್ಛಿತೇನಾಕಾರೇನ ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೇನ ಸನ್ತಾನೇ ಸಯನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಕುಸಾ, ಪಾಪಧಮ್ಮಾ। ಅಥ ವಾ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಸಾವಜ್ಜಧಮ್ಮಾನಂ ಸಾನತೋ ನಿಸಾನತೋ ತೇಜನತೋ ಕುಸಾ, ದೋಸಲೋಭಾದಯೋ। ದೋಸಾದೀನಞ್ಹಿ ವಸೇನ ಚೇತನಾಯ ತಿಕ್ಖಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತಾತಿ। ತೇಸಂ **ಲವನೇನ** ಛಿನ್ದನೇನ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಪಜಹನೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಸೇನಾ**ತಿ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸಾನತೋ ತನುಕರಣತೋ, ಓಸಾನಕರಣತೋ ವಾ “ಕುಸಾ”ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೇನ ಞಾಣೇನ। **ಲಾತಬ್ಬತ್ತಾ**ತಿ ಆದಾತಬ್ಬತ್ತಾ, ಸಹಜಾತಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬತ್ತಾ। ಞಾಣಞ್ಹಿ ತಿಹೇತುಕಕುಸಲಂ ಸಹಜಾತಭಾವೇನ ಚೇವ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ಚ, ದುಹೇತುಕಕುಸಲಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನೇವ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತೇತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೋ ಕುಸಲಟ್ಠೋತಿ ಸಬ್ಬಕುಸಲಾನಂ ಸಾಧಾರಣವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಥ ವಾ **ಕುಸೇನಾ**ತಿ ಜಾತಿಸದ್ದತಾಯ ಏಕವಚನನಿದ್ದೇಸೋ, ಕುಸೇಹೀತಿ ಪನ ಅತ್ಥೋ। ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಹಿ ಪವತ್ತಾನಿ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ “ಕುಸಾನೀ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತೇಹಿ **ಲಾತಬ್ಬತ್ತಾ** ವುತ್ತನಯೇನ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬತ್ತಾ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ –

“ಕುಸೋ ವಿಯ ಲುನಾತೀತಿ, ಕುಸಾ ವಿಯ ಲುನಾತಿ ವಾ।
ಕುಸಲಂ ಕುಂ ಸಲೇತೀತಿ, ಲುನಾತಿ ಕುಸಮಿಚ್ಚಪೀ”ತಿ॥

ತತ್ಥ ಯಥಾ ಕುಸೋ ಗಹಿತೋ ಉಭಯಭಾಗಗತಂ ಹತ್ಥಪದೇಸಂ ಲುನಾತಿ, ಏವಮಿದಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ಉಭಯಭಾಗಗತಂ ಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ಲುನಾತಿ ಛಿನ್ದತಿ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ - “ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ, ವಾಯಮತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ…ಪೇ॰… ಪಹಾನಾಯಾ”ತಿ ಆಗತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ। ತಸ್ಮಾ **ಕುಸೋ ವಿಯ ಲುನಾತೀತಿ ಕುಸಲಂ**। **ಕುಸಾ ವಿಯ ಲುನಾತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ “ಕು”ಇತಿ ಭೂಮಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ತಂಸದಿಸತಾಯ ಇಧ ರೂಪಾರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ವುತ್ತೋ। ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಏತರಹಿ, ಆಯತಿಞ್ಚ ಅನುದಹನತೋ ವಿನಾಸನತೋ ಕುಂ ಸಾಯನ್ತೀತಿ ಕುಸಾ, ರಾಗಾದಯೋ, ತೇ ವಿಯ ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯಂ ಲುನಾತಿ ಛಿನ್ದತೀತಿ **ಕುಸಲಂ**। ಪಯೋಗಸಮ್ಪಾದಿತಾ ಹಿ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ಅಚ್ಚನ್ತಮೇವ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನ್ತಿ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಪಾಪನತೋತಿ। ವುತ್ತನಯೇನ ಪನ “ಕು”ನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಸ್ಸ ರೂಪಾರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಸಲನತೋ ಅಪನಯನತೋ **ಕುಂ ಸಲೇತೀತಿ ಕುಸಲಂ**। **ಕುಸಂ ಲುನಾತೀ**ತಿ ಪನ ಕುಚ್ಛಿತಾ ಏತ್ಥ ಸಯನ್ತೀತಿ ಕುಸೋ, ಕಾಯೋ, ತಂ ಲುನಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತವಸೇನೇವಾತಿ **ಕುಸಲಂ**।

೧೧. ಇದಾನಿ ಕುಸಲ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರದಸ್ಸನತ್ಥಮಾಹ **“ಛೇಕೇ ಕುಸಲ-ಸದ್ದೋಯ”**ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ “ಕುಸಲೋ ತ್ವಂ ರಥಸ್ಸ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಂ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೮೭), ಕುಸಲಾನಚ್ಚಗೀತಸ್ಸ, ಸಿಕ್ಖಿತಾ ಚಾತುರಿತ್ಥಿಯೋ”ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೨.೨೨.೯೪) **ಛೇಕೇ** ದಿಟ್ಠೋ, ಛೇಕಪರಿಯಾಯೋ ಪವೀಣತ್ಥೋತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಕಚ್ಚಿ ನು ಭೋತೋ ಕುಸಲಂ, ಕಚ್ಚಿ ಭೋತೋ ಅನಾಮಯ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೧.೧೫.೧೪೬; ೨.೨೦.೧೨೯) **ಆರೋಗ್ಯೇ**। “ಕತಮೋ ಪನ, ಭನ್ತೇ, ಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ ಕುಸಲೋ? ಯೋ ಖೋ, ಮಹಾರಾಜ, ಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ ಅನವಜ್ಜೋ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೬೧) ಚ “ಅಪರಂ ಪನ, ಭನ್ತೇ, ಏತದಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಯಥಾ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೫) ಚ ಏವಮಾದೀಸು **ಅನವಜ್ಜೇ**। “ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾದಾನಹೇತು ಏವಮಿದಂ ಪುಞ್ಞಂ ವಡ್ಢತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೮೦), ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೩೧) ಚ ಆದೀಸು **ಇಟ್ಠವಿಪಾಕೇ**। **ಅನವಜ್ಜಾದಿಕೇ**ತಿ ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕೇ, “ಅನವಜ್ಜಾದಿಕೇ”ತಿ ಚ ಅತ್ತನಾ ವಕ್ಖಮಾನಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅನುರೂಪತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಆರೋಗ್ಯತ್ಥಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ಕಿಲೇಸರೋಗಸ್ಸ ಹಿ ಅಭಾವತೋ ಕುಸಲಂ ಆರೋಗ್ಯಂ ಹೋತಿ।

ವಜ್ಜಾ ರಾಗಾದಯೋ, ತೇ ಯಸ್ಸ ನ ಸನ್ತಿ, ತಂ ಅನವಜ್ಜಂ, ಇಟ್ಠೋ ವಿಪಾಕೋ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತೋ ಯಸ್ಸ, ತಂ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಂ, ಇಟ್ಠವಿಪಾಕತಾ ಚಸ್ಸ ತಂಸಭಾವವನ್ತತಾಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ನ ತಸ್ಸ ಅವಸ್ಸಂ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಸಮ್ಭವತೋಯೇವ, ಲಕ್ಖೀಯತಿ ಅನೇನಾತಿ ಲಕ್ಖಣಂ, ಅನವಜ್ಜಞ್ಚ ತಂ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಞ್ಚಾತಿ ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಂ। ತಂ ಲಕ್ಖಣಮಸ್ಸಾತಿ **ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಂ**।

ನನು ಚ ಕುಸಲಮೇವ ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಂ, ವುತ್ತನಿಯಾಮೇನ ಪನ ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕತೋ ಅಞ್ಞಂ ಕುಸಲಂ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಸಯಮೇವ ಅತ್ತನೋ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ ಪರಿಞ್ಞಾತಾಪರಿಞ್ಞಾತವಚನತ್ಥಭಾವಭೇದೇ ಏಕಸ್ಸಾಪಿ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಲಕ್ಖಣಭಾವಪರಿಕಪ್ಪನತೋ। “ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕ”ನ್ತಿ ಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾತವಚನತ್ಥಂ। “ಕುಸಲ”ನ್ತಿ ಅಪರಿಞ್ಞಾತವಚನತ್ಥಂ। ಏವಞ್ಚ ಯೇನ ಸಭಾವೇನ ಪರಿಞ್ಞಾತವಚನತ್ಥಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಹೋತಿ, ಯೇನ ಚ ಅಪರಿಞ್ಞಾತವಚನತ್ಥಸ್ಸ, ತೇಸಂ ಪರಿಞ್ಞಾತಾಪರಿಞ್ಞಾತವಚನತ್ಥಸಭಾವಾನಂ ಭೇದೇನ ತಂಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಏಕಸ್ಸಾಪಿ ಭೇದೋ ಪರಿಕಪ್ಪೀಯತಿ ಯಥಾ “ಪುರೇ ಭವಂ ಪಟು ಆಸಿ, ಪಟುತರೋ ಏತರಹೀ”ತಿ ಗುಣಭೇದೇನ, ವತ್ಥುಭೇದೇನ ಚ ಪರಿಕಪ್ಪೀಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪರಿಞ್ಞಾತವಚನತ್ಥಭಾವೇನ ಲಕ್ಖಣಂ, ಅಪರಿಞ್ಞಾತವಚನತ್ಥಭಾವೇನ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಏವಂ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಭೇದೇ ಪರಿಗ್ಗಯ್ಹಮಾನೇ ನ ಕೋಚಿ ದೋಸೋ ಆಪಜ್ಜತಿ।

ಅಥ ವಾ ಲಕ್ಖೀಯತೀತಿ ಲಕ್ಖಣಂ, ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಞ್ಚ ತಂ ಲಕ್ಖಣಞ್ಚಾತಿ **ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಂ,** ಯಂ ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಂ ಹುತ್ವಾ ಲಕ್ಖೀಯತಿ, ತಂ ಕುಸಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಅನವಜ್ಜ-ಸದ್ದೇನ ಅನವಜ್ಜಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಸದ್ದೇನ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಭಾವೋ, ತಸ್ಮಾ ಅನವಜ್ಜೋ ಚ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕೋ ಚ ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಂ, ತಂ ಲಕ್ಖಣಮೇತಸ್ಸಾತಿ ಕರಣತ್ಥೇ, ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ವಾ ಲಕ್ಖಣ-ಸದ್ದೇನ ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಸಭಾವವನ್ತಂ, ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಭಾವೇನ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಕಾರಣಂ ಪದದ್ವಯಪರಿಗ್ಗಹೇನ, ನನು ಏಕೇನೇವ ಪದೇನ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಸಿಯಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ "ಅನವಜ್ಜಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ "ಅಪರಂ ಪನ, ಭನ್ತೇ, ಏತದಾನುತ್ತರಿಯಂ, ಯಥಾ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೪೫) ವಿಯ ವಜ್ಜರಹಿತತ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾಪಿ ಪಸಙ್ಗೋ ಸಿಯಾತಿ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕ-ಪದಂ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ, "ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ ಪನ ವುತ್ತೇ ಇತರಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾರಹಭಾವೇನ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕತಾಪಸಙ್ಗಭಾವತೋ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಅನವಜ್ಜ-ಪದೇನ ಕುಸಲಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಸುಖತಂ, ಇಟ್ಠವಿಪಾಕ-ಪದೇನ ಚ ವಿಪಾಕಸುಖತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪದದ್ವಯಂ ವುತ್ತಂ। ಅನವಜ್ಜಪದಞ್ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಸಭಾವವಸೇನ ಲಕ್ಖಣವಚನಂ, ಇತರಂ ಕಾಲನ್ತರೇ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾವಸೇನಾತಿ। ಅಥ ವಾ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿಸುದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುರಿಮಪದಂ ವುತ್ತಂ, ಪರಿಸುದ್ಧವಿಪಾಕತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಚ್ಛಿಮಂ। ಪುರಿಮಂ ವಾ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸಭಾವತೋ ನಿವತ್ತನಂ, ಪಚ್ಛಿಮಂ ಅಬ್ಯಾಕತಸಭಾವತೋತಿ ಅಲಮತಿಪಪಞ್ಚೇನ। ಏತ್ಥ ಚ "ಅನವಜ್ಜ...ಪೇ॰... ಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ ವಚನೇನ ಕುಸಲಸ್ಸ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತಂ ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಸಭಾವಸ್ಸ ಕುಸಲಜಾತಿಯಾ ಸಾಧಾರಣತ್ತಾ। ಅಕುಸಲಾದೀನಮಸಾಧಾರಣಭಾವೇನ ಸಭಾವಲಕ್ಖಣಂ ವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

**ಅಕುಸಲವಿದ್ಧಂಸನರಸ**ನ್ತಿ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಅಕುಸಲಪ್ಪಜಹನಕಿಚ್ಚಂ। ಕುಸಲಞ್ಹಿ ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರಭೇದಭಿನ್ನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ತದಙ್ಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖಂ ಪಜಹತಿ। ಅಥ ತದಙ್ಗಾದಿಪ್ಪಹಾನಾನಂ ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ದಾನಾದಿಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುಗತೇನ ತೇನ ತೇನ ಕುಸಲಙ್ಗೇನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಮಚ್ಛೇರಾದಿಅಕುಸಲಙ್ಗಸ್ಸ ಪಹಾನಂ **ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ,** ತಂ ದೀಪಾಲೋಕೇನ ಅನ್ಧಕಾರವಿದ್ಧಂಸನಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾನಂ ಪರಿತ್ತಾನುಭಾವತಾಯ ತೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ವಿದ್ಧಂಸಿತಾನಮಕುಸಲಾನಂ ತದಪಗಮೇ ಸತಿ ಪುನ ಆಗಮೇನ ವೋತ್ಥರಣತೋ। ತೇಸಂ ತೇಸಂ ನೀವರಣಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಙ್ಖಾತಂ ಪವತ್ತಿನಿವಾರಣವಸೇನ ಪಹಾನಂ **ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಂ,** ತಂ ಘಟಪ್ಪಹಾರೇನ ಜಲತಲೇ ಸೇವಾಲವಿಯೂಹನಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಬಲವತಾ ಘಟಪ್ಪಹಾರೇನ ದೂರೀಕತಂ ಸೇವಾಲಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅಪನೀತೇಪಿ ತಂಪಹಾರವೇಗೇನ ಸಹಸಾ ನ ಓತ್ಥರತಿ, ಏವಮೇವ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಭೇದೇನ ಝಾನೇನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಯೋ ತದಪ್ಪವತ್ತಿಕಾಲೇಪಿ ತಸ್ಸ ಬಲೇನ ಸಹಸಾ ನ ಓತ್ಥರನ್ತೀತಿ। ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಪಾದನಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮ್ಮಾ ಉಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪಹಾನಂ **ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಂ,** ತಂ ಪನ ಅಸನಿಸಮ್ಪಾತೇನ ರುಕ್ಖಾದೀನಂ ಸಮೂಲವಿದ್ಧಂಸನಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಕಿಲೇಸಾ ಅನುಸಯಮತ್ತಕೇನಾಪಿ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಏಕವಾರಪ್ಪವತ್ತೇನಪಿ ಇನ್ದಗ್ಗಿನಾ ಸಹ ಮೂಲೇಹಿ ವಿದ್ಧಂಸಿತಾ ರುಕ್ಖಾದಯೋ ನ ಪುನ ವಿರುಹನ್ತಿ, ಏವಮೇವಂ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕೇನಪಿ ತೇನ ಅತ್ತನೋ ಉಪ್ಪಾದಮತ್ತೇನೇವ ಅನುಸಯಮತ್ತಟ್ಠಾಯಿನೋಪಿ ಕಿಲೇಸಾ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ವಿದ್ಧಂಸಿತಾಯೇವ ಹೋನ್ತಿ।

ವೋದಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿ, ಸಂಕಿಲೇಸಮಲವಿಮುತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ತಥಾ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಮಸ್ಸಾತಿ **ವೋದಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ,** ಪರಿಸುದ್ಧಾಕಾರೇನ ಯೋಗಿನೋ ಞಾಣಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಏವಂ ಕುಸಲಸ್ಸ ವಜ್ಜರಹಿತಇಟ್ಠವಿಪಾಕಸಭಾವೇಹಿ ಲಕ್ಖಣಂ, ಕಿಚ್ಚಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರವಸೇನ ಚ ರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾನಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ವಜ್ಜಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವವಸೇನ ಚ ಲಕ್ಖಣಂ, ಸಮ್ಪತ್ತಿಫಲವಸೇನ ಚ ರಸಾದಿಕಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವಜ್ಜಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ವಜ್ಜಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೋ **ವಜ್ಜಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಂ,** ತತೋ। ಏತೇನ "ಅನವಜ್ಜಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅ-ಕಾರೋ ಪಟಿಪಕ್ಖತ್ಥೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ,

ತೇನ ಪನಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತತೋ ನಿವತ್ತನಂ ಕತಂ। ಇತರಥಾ ಹಿ ನಾಸ್ಸ ವಜ್ಜಂ, ವಜ್ಜತೋ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಅನವಜ್ಜನ್ತಿ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾಪಿ ತಂಲಕ್ಖಣತಾಪಸಙ್ಗೋ ಸಿಯಾ। "ವಜ್ಜಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ"ತಿ ಪನ ವುತ್ತೇ ಯಸ್ಮಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಮೇವ ಪಹಾಯಕಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇನ ಆಲೋಕನ್ಧಕಾರಾನಂ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಭಾವೋ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲಮೇವ ವಜ್ಜಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಅನವಜ್ಜಲಕ್ಖಣಂ, ನ ಅಞ್ಞನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। **ವೋದಾನಭಾವರಸ**ನ್ತಿ ವೋದಾನಭಾವಸಮ್ಪತ್ತಿಕಂ, ಕಿಲೇಸಮಲೇಹಿ ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಭಾವೇನ ಸಮ್ಪಜ್ಜನಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇಯತಿ ಉಪನೀಯತಿ ಕಾರಣೇನ, ಅತ್ತನೋ ವಾ ಕಾರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ, ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಭಾವೇನ ಪಟಿಮುಖಂ ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ಇಟ್ಠೋ ವಿಪಾಕೋ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಮಸ್ಸಾತಿ **ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ।**

ಅಸತಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ, ಸತಿ ಚ ತಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ತಸ್ಸ ಸೋ ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ ಆಹ "**ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯೋನಿಸೋ ಪಥೇನ ಉಪಾಯೇನ ಮನಸಿಕಾರೋ **ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ,** ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಸಾನುಸಯಸನ್ತಾನವತೋ ಛನ್ನಂ ದ್ವಾರಾನಮಾಪಾಥಗತೇಸ್ವಾರಮ್ಮಣೇಸು ಪತಿರೂಪದೇಸವಾಸಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಭವಙ್ಗಂ ಆವಟ್ಟೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಮಾವಜ್ಜನಂ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ನಾಮ। ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಂ ಪನ ನಿರನುಸಯಸನ್ತಾನಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ನಿರವಜ್ಜಧಮ್ಮಂ ಸಾವಜ್ಜಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಾನುಪಗಮನತೋ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪಕ್ಖಂ ವಾ ಭಜೇಯ್ಯ। ಖೀಣಾಸವಸನ್ತಾನಗತತ್ತಾ ಯೋನಿಸೋಅಯೋನಿಸೋಭಾವಮನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಆಪಾಥಗತಾರಮ್ಮಣೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿಮತ್ತಂ ವಿನಾ ನ ಕಸ್ಸಚಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ತದುಭಯವಸೇನ ನವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಕತಮನಸಿಕಾರೋತಿ ವಾ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾತಿ।

**ಸಾವಜ್ಜಾನಿಟ್ಠವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಮಕುಸಲ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ "ವಜ್ಜಾ ರಾಗಾದಯೋ, ತೇ ಯಸ್ಸ ಸನ್ತಿ, ತಂ ಸಾವಜ್ಜಂ, ಅನಿಟ್ಠೋ ವಿಪಾಕೋ ಯಸ್ಸ, ತಂ ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಪಟಿಪಕ್ಖಯೋಜನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ರಸಾದಿತೋ ಪನೇತಂ ಅನತ್ಥಜನನರಸಂ, ಸಂಕಿಲೇಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ। ಅಥ ವಾ ಗಾರಯ್ಹಭಾವತೋ ಸಾವಜ್ಜಲಕ್ಖಣಮೇವ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾವರಸಂ, ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪದಟ್ಠಾನಂ। ವಚನತ್ಥತೋ ಪನ ನ ಕುಸಲನ್ತಿ **ಅಕುಸಲಂ,** ಕುಸಲಪಟಿಪಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಟಿಪಕ್ಖತ್ಥೇ ಹಿ ಅಯಂ ಅಕಾರೋ, ನ ಪನ ಅಞ್ಞತ್ಥೇ, ನಾಪಿ ಅಭಾವೇ। ಇತರಥಾ ಹಿ ತಿಕಂ ನ ಸಿಯಾ, ದುಕಂ, ಚತುಕ್ಕಂ ವಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ತಥಾ ಹಿ ಯದಿ ಕುಸಲತೋ ಅಞ್ಞಮಕುಸಲಂ ಸಿಯಾ , ತದಾ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾಪಿ ತತೋ ಅಞ್ಞಭಾವೇನ ಅಕುಸಲ-ಸದ್ದಸಙ್ಗಹೋತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಜಾತಿಭೇದತೋ ದುವಿಧನ್ತಿ ದುಕಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಚ ಕುಸಲಾಭಾವೋ ಅಕುಸಲಂ, ತೇನ ನ ಕಾಚಿ ಜಾತಿ ಗಯ್ಹತೀತಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಜಾತಿಭೇದತೋ ದುಕಮೇವ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಅಥ ಸಿಯಾ "ಅಭಾವೋಪಿ ವಿಸುಂ ಗಹೇತಬ್ಬೋ"ತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ತಸ್ಸ ಜಾತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ ಜಾತಿ-ಸದ್ದೇನ ಸಹ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ನ ಸಿಯಾ। ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಹಿ ಜಾತಿ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯಥೇವ ವಾ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಭಾವೋ, ಏವಂ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸಾಪಿ ಅಭಾವೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಅನಬ್ಯಾಕತಜಾತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಚತುಕ್ಕಂ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ನ ಚೇತಮಿಟ್ಠಂ ಕುಸಲಾದಿವಸೇನ ತಿವಿಧಜಾತಿಯಾ ಏವ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ, **ಪಾಳಿಯಞ್ಚ** "ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ತಿಕವಸೇನೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ "ಕುಸಲಪಟಿಪಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಪನ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ಮಿತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಅಮಿತ್ತೋ ವಿಯ, ಲೋಭಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಅಲೋಭೋ ವಿಯ ಚ ಯಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಭೂತಂ, ತಂ ಅಕುಸಲನ್ತಿ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ತಿಕಂ ಉಪಪನ್ನಂ ಹೋತಿ, ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕತಾ ಚಸ್ಸ ಸಾವಜ್ಜಾನಿಟ್ಠವಿಪಾಕತ್ತಾ, ತೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವತೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ನ ಪನ ಕುಸಲವಿನಾಸನತೋ। ನ ಹಿ ಅಕುಸಲೇನ ಕುಸಲಂ ಪಹೀಯತಿ, ಮಹಾಬಲತ್ತಾ ಪನ ಕುಸಲಮೇವ ತಂ ಪಜಹತಿ। ಕುಸಲಞ್ಹಿ ಮಹಾಬಲಂ, ಅಕುಸಲಂ ದುಬ್ಬಲಂ। ತೇನೇವಾಹ "ಅಬಲಾ ನಂ ಬಲೀಯನ್ತಿ, ಮದ್ದನ್ತೇನಂ ಪರಿಸ್ಸಯಾ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೭೭೮), ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲಮೇವ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಪಹಾಯಕಂ, ನಾಕುಸಲಂ ಇತರಸ್ಸಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

**ತದುಭಯ...ಪೇ०... ಅಬ್ಯಾಕತ**ನ್ತಿ ಯಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಕುಸಲಂ ವಿಯ ನ ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಂ, ನಾಪಿ ಅಕುಸಲಂ ವಿಯ ಸಾವಜ್ಜಾನಿಟ್ಠವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಂ, ಅಥ ಖೋ ಅವಿಪಾಕತ್ತಾ ತದುಭಯವಿಪರೀತಲಕ್ಖಣಂ, ತಂ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ನನು ಚ "ತದುಭಯವಿಪರೀತಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾನಂ ವಿಪರೀತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ ವಿಯ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠವಿಪಾಕಾನಂ ವಿಪರೀತೋ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ವಿಪಾಕೋ ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ ತಥಾ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಆಲೋಕನ್ಧಕಾರಾನಂ ವಿಪರೀತೋ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ನತ್ಥಿ, ಏವಮಿಟ್ಠಾನಿಟ್ಠವಿಪಾಕಾನಂ ವಿಪರೀತೋ ನ ಕೋಚಿ ವಿಪಾಕೋ ಅತ್ಥೀತಿ। ಅಥ ವಾ ತಂ-ಸದ್ದೋ ಇಧ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠವಿಪಾಕನಿರಪೇಕ್ಖಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಮತ್ತಮೇವ ಪಚ್ಚಾಮಸತೀತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಸವಿಪಾಕತ್ತಾ ತದುಭಯವಿಪರೀತಲಕ್ಖಣಂ, ತಂ ಅವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋತಿ ಅಲಮೇತ್ಥ ಅನುಯೋಗೇನ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೇನ ನ ಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ **ಅಬ್ಯಾಕತಂ**। ಕುಸಲಾಕುಸಲಞ್ಹಿ ವತ್ವಾ ಅಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೇನೇವ ಅವುತ್ತತ್ತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ನ ಪಕಾರನ್ತರೇನ। ತಥಾ ಅವಚನಞ್ಚ ತಸ್ಸ ತದುಭಯವಿಪರೀತಲಕ್ಖಣತ್ತಾಯೇವ, ನ ಪನ ಅವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾಮತ್ತೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ವಿ-ಸದ್ದೋ ವಿರೋಧಿವಚನೋ। ಆ-ಸದ್ದೋ ಅಭಿಮುಖಭಾವಪ್ಪಕಾಸನೋ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿರೋಧಾಭಿಮುಖತಂ ಕತಂ ಲಕ್ಖಣವಿರೋಧತೋ ಪಹಾಯಕಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವತೋ ವಾತಿ ಬ್ಯಾಕತಂ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ। ತತೋ ಅಞ್ಞಂ **ಅಬ್ಯಾಕತಂ**। ತಞ್ಹಿ ಲಕ್ಖಣತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ವಿಯ ನ ತಸ್ಸ ವಿರುದ್ಧಂ। ನ ಹಿ ಅವಿಪಾಕತಂ ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕತಾ ವಿಯ, ಇಟ್ಠವಿಪಾಕತಾಯ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕತಾ ವಿಯ ಚ ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕತಾಯ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠವಿಪಾಕತಾಹಿ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ನ ಚಾಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಸು ಕಿಞ್ಚಿ ಪಜಹತಿ, ನ ಚ ಕೇನಚಿ ಪಹಾತಬ್ಬನ್ತಿ। "ತದುಭಯವಿಪರೀತಲಕ್ಖಣಮಬ್ಯಾಕತ"ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೇ ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ, ನಾಹೋಸಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ, ನತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ, ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋತಿ ಇಮಿನಾ ತಿಕೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಗತಿಉಪಧಿಕಾಲಪ್ಪಯೋಗವಿಪತ್ತೀಹಿ ಅವಿಪಾಕಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾದಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಾಭಾವತೋ "ಸಿಯಾ ನು ಖೋ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೋ ವಾ"ತಿ ಕದಾಚಿ ಕೋಚಿ ಚಿನ್ತೇಯ್ಯಾತಿ ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥಮಾಹ **"ಅವಿಪಾಕಾರಹಂ ವಾ"**ತಿ, ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ನಾರಹತಿ ತತ್ಥ ಸಾಮತ್ಥಿಯಾಭಾವತೋತಿ **ಅವಿಪಾಕಾರಹಂ**। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾದಯೋ ತಾವ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲಾದೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಅವಿಪಾಕಾ, ಸಚೇ ಪನೇತೇ ತಬ್ಬಿದೂರಾ ಅಸ್ಸು, ತದಾ ವಿಪಾಕದಾನೇ ಸಮತ್ಥತಾಯ ವಿಪಾಕಾರಹಾಯೇವ, ತಂ ಪನ ನ ತಥಾ, ಅಥ ಖೋ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಆಕಾರೇನ ವಿಪಾಕದಾನೇ ಅಸಮತ್ಥತಾಯೇವ ವಿಪಾಕಾರಹಂ ನ ಹೋತಿ, ತಂ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ನಾಮಾತಿ।

ಇದಾನಿ ಏವಂ ತಿಕವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇಸು ಕುಸಲಾದೀಸು ಪಠಮಂ ತಾವ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ವಿಭಜನ್ತೋ **"ತತ್ಥ ಕುಸಲಚಿತ್ತ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ತಸ್ಸ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಏಕವೀಸತಿವಿಧ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ , ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರೂಪಾವಚರಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನೀತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಏಕವೀಸತಿವಿಧಂ। **ಭೂಮಿತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧ**ನ್ತಿ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪಲೋಕುತ್ತರಭೂಮಿಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಭೂಮೀನಂ ವಸೇನ ತತ್ಥ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಭವನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಭೂಮಿ,** ಠಾನಂ, ಅವತ್ಥಾ ಚ। ಅವತ್ಥಾಪಿ ಹಿ ಅವತ್ಥವನ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಗಯ್ಹತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ನೇಸಂ ಸುಖಗ್ಗಹಣಂ ಹೋತಿ। **ಅವತ್ಥಾತಿ** ಚೇತ್ಥ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾಮತಣ್ಹಾದೀಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಭಾವೋ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ಭೂಮಿಯೋ ಉಭಯವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಇತರಾ ಅವತ್ಥಾವಸೇನೇವ। ನ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾಮಭವಾದಿತೋ ಅಞ್ಞಂ ಠಾನಮುಪಲಬ್ಭತೀತಿ।

ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ವಕ್ಖಮಾನನಯೇನ ಕಾಮಭೂಮಿಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ **ಭೂಮಿತೋ ಏಕವಿಧ**ನ್ತಿ। **ಸವತ್ಥುಕಾವತ್ಥುಕಭೇದತೋತಿ** ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ, ಹದಯಞ್ಚಾತಿ ಛ ವತ್ಥೂನಿ। ಕುಸಲಸ್ಸ ಪನ ಚಕ್ಖಾದಿನಿಸ್ಸಿತತಾಭಾವತೋ ಹದಯವತ್ಥು ಇಧ ವತ್ಥೂತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತೇನ ಸಹಿತಂ ಏಕನ್ತೇನ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಪ್ಪವತ್ತಿತೋತಿ **ಸವತ್ಥುಕಂ,** ಕಾಮರೂಪಧಾತುಯಂ ಪವತ್ತಮಾನವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಅರೂಪಸ್ಸ ರೂಪಪಟಿಬನ್ಧಪ್ಪವತ್ತಿ, ಅರೂಪಧಾತುಯಂ ಪನ ರೂಪಾಭಾವತೋ ವತ್ಥುವಿರಹಿತಮೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ತತ್ಥ ಪವತ್ತಮಾನಂ **ಅವತ್ಥುಕಂ। ಹೀನ...ಪೇ०... ತಿವಿಧ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಚ್ಚಯತೋ, ಫಲತೋ ಚ ಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತೇಹಿ

ನಿಹೀನಂ, ತೇಸಂ ವಾ ಗುಣೇಹಿ ಪರಿಹೀನನ್ತಿ **ಹೀನಂ,** ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಧಾನಭಾವಂ ನೀತನ್ತಿ **ಪಣೀತಂ,** ಉಭಿನ್ನಂ ವೇಮಜ್ಝೇ ಭವಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ।** ತತ್ಥ ಹೀನೇನ ಛನ್ದೇನ ಚಿತ್ತೇನ ವೀರಿಯೇನ ವೀಮಂಸಾಯ ವಾ ಪವತ್ತಿತಂ **ಹೀನಂ,** ಮಜ್ಝಿಮೇಹಿ ಛನ್ದಾದೀಹಿ ಪವತ್ತಿತಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** ಪಣೀತೇಹಿ **ಪಣೀತಂ।** ಛನ್ದಾದೀನಂ ಪನ ಹೀನಾದಿಭಾವೋ ಅಧಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ಹಿ ನೇಸಂ ಹೀನತಾ, ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ಪಣೀತತಾ, ತದುಭಯವೇಮಜ್ಝವಸೇನ ಮಜ್ಝಿಮತಾ। ಯಸಕಾಮತಾಯ ವಾ ಕತಂ ಕುಸಲಂ **ಹೀನಂ,** ಪುಞ್ಞಫಲಕಾಮತಾಯ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** "ಪುಞ್ಞಂ ನಾಮೇತಂ ಸಾಧೂಹಿ ಕತ್ತಬ್ಬಮೇವಾ"ತಿ ಏವಂ ಅರಿಯಭಾವಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕತಂ **ಪಣೀತಂ।** "ಅಹಮಸ್ಮಿ ದಾನಪತಿ, ಇಮೇ ಪನಞ್ಞೇ ದಾನದಾಸಾದಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತುಕ್ಕಂಸನಪರವಮ್ಭನಾಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠಂ ಪವತ್ತಿತಂ ವಾ **ಹೀನಂ,** ತಥಾ ಅನುಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** ಮಗ್ಗಫಲಪದಟ್ಠಾನಂ **ಪಣೀತಂ।** ಭವಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಕತಂ **ಹೀನಂ,** ಸಾವಕಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಪಾರಮಿತಾವಸೇನ ಅತ್ತನೋ ವಿಮೋಕ್ಖತ್ಥಾಯ ಕತಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಪಾರಮಿತಾವಸೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ವಿಮೋಕ್ಖತ್ಥಾಯ ಕತಂ **ಪಣೀತ**ನ್ತಿ।

**ಸೋಮನಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಭೇದತೋತಿ ಭೇದ**-ಸದ್ದೋ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬೋ "ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಭೇದತೋ ಞಾಣಭೇದತೋ ಪಯೋಗಭೇದತೋ"ತಿ। ತತ್ಥ **ಪಯೋಗಭೇದತೋ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರಭೇದತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ನನು ಚ ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಭೇದೋ ತಾವ ಯುತ್ತೋ ತೇಸಂ ಭಿನ್ನಸಭಾವತ್ತಾ। ಞಾಣಪ್ಪಯೋಗಭೇದೋ ಪನ ಕಥನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಞಾಣಪ್ಪಯೋಗಕತೋ ಭೇದೋ ಞಾಣಪ್ಪಯೋಗಭೇದೋ ತೇಸಂ ಭಾವಾಭಾವಮುಪಾದಾಯ ಪವತ್ತತ್ತಾ। ಇದಾನಿ ತಮೇವ ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾದಿಭೇದಂ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸೇಯ್ಯಥಿದ"**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ **"ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ। ತತ್ಥ **ಸೇಯ್ಯಥಿದ**ನ್ತಿ ತಂ ಕತಮಂ, ತಂ ಕಥನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ।

ಸೋಭನಂ ಮನೋ, ಸೋಭನಂ ವಾ ಮನೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಸುಮನೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಮಾನಸಿಕಸುಖವೇದನಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ, ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಯಾವ ನಿರೋಧಾ ಸಹಗತಂ ಪವತ್ತಂ ಸಂಸಟ್ಠಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಸಹ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವಂ ಗತನ್ತಿ **ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ।** ಜಾನಾತಿ ಯಥಾಸಭಾವಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ಞಾಣಂ, ತೇನ ಸಮಂ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದೀಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಯುತ್ತನ್ತಿ **ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ।** ನಾಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಸಙ್ಖಾರಂ, ಅಸಙ್ಖಾರಮೇವ **ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ।** ಸಹ ಸಙ್ಖಾರೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಸಸಙ್ಖಾರಂ, ತದೇವ **ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ। ಸಙ್ಖಾರೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಅತ್ತನೋ, ಪರಸ್ಸ ವಾ ಪುಬ್ಬಪ್ಪಯೋಗೋ "ಸಙ್ಖರೋತಿ ತಿಕ್ಖಭಾವಸಙ್ಖಾತೇನ ಮಣ್ಡನವಿಸೇಸೇನ ಸಜ್ಜೇತಿ, ಸಙ್ಖರೀಯತಿ ವಾ ಸಜ್ಜೀಯತಿ ಚಿತ್ತಂ ಏತೇನಾ"ತಿ ಕತ್ವಾ। ತತ್ಥ ದಾನಾದಿಪುಞ್ಞಕರಣಕಾಲೇ ಮಚ್ಛೇರಮಲಥಿನಮಿದ್ಧಾದೀಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಸಂಸೀದಮಾನೇ ಚಿತ್ತೇ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವೂಪಸಮವಸೇನ, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ಉಸ್ಸಾಹಜನನವಸೇನ ತೀಸು ದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ **ಅತ್ತನೋ ಪಯೋಗೋ** ನಾಮ। ಕುಸಲಕರಣೇ ನಿರುಸ್ಸಾಹಸ್ಸ ಪನ "ಅಮ್ಭೋ, ಸಪ್ಪುರಿಸ, ಕುಸಲಕರಣಂ ನಾಮ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಆಸೇವಿತಮಗ್ಗೋ, ತತ್ಥ ತಯಾಪಿ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತುಂ ವಟ್ಟತಿ, ತಸ್ಮಾ ದಾನಂ ದೇಹಿ, ಸೀಲಂ ರಕ್ಖ, ತಞ್ಹಿ ತೇ ಅತ್ಥಾಯ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಕುಸಲಕರಣತ್ಥಾಯ ಉಸ್ಸಾಹಜನನವಸೇನ ಪರೇಸಂ ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಾ ಆಣತ್ತಿ **ಪರಪ್ಪಯೋಗೋ** ನಾಮ। ತೇಸು ಪನ ಪುರಿಮೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪವತ್ತಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇ, ಪಚ್ಛಿಮೋ ಪರೇಸಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನೇಯೇವ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ತನ್ನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಭಾವಸಙ್ಖಾತೋ ವಿಸೇಸೋ ಇಧ ಉಪಚಾರತೋ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇನಾಹು ಆಚರಿಯಾ -

"ಪುಬ್ಬಪ್ಪಯೋಗಸಮ್ಭೂತೋ, ವಿಸೇಸೋ ಚಿತ್ತಸಮ್ಭವೀ।
ಸಙ್ಖಾರೋ ಇತಿ ಸಙ್ಖಾರ-ಸಭಾವಞ್ಞೂಹಿ ಕಿತ್ತಿತೋ"ತಿ॥

ಅಥ ವಾ "**ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಮಸಙ್ಖಾರಿಕ**"ನ್ತಿ ಚ ಏತಂ ಕೇವಲಂ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಭಾವಾಭಾವಮತ್ತಾಪೇಕ್ಖಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ತಸ್ಸ ಸಹಪ್ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವಾಭಾವತೋತಿ ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತಿನೋಪಿ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಇದಮತ್ಥಿತಾಯ ತಂವಸೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಙ್ಖಾರೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ** ಸಹ-ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ಥಪರಿದೀಪನತೋ "ಸಲೋಮಕೋ ಸಪಕ್ಖಕೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ತಬ್ಬಿಪರೀತಂ ಪನ ತದಭಾವತೋ ಯಥಾವುತ್ತವಸೇನೇವ **ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ**। ಅಥ ವಾ ಸಙ್ಖರಣಂ, ಸಙ್ಖರೀಯತಿ ವಾ ಏತೇನ ಆಗನ್ತುಕಸಮ್ಭೂತೇನ ಚಿತ್ತಸಂಸೀದನಸಭಾವಾಪನಯನವಸೇನೇವ ಸಜ್ಜೀಯತಿ, ಸಙ್ಖರೋತಿ ವಾ ತಂ ಯಥಾವುತ್ತವಸೇನೇವಾತಿ ಸಙ್ಖಾರೋತಿ ಉಜುಕಮೇವ ಪುಬ್ಬಪ್ಪಯೋಗಜನಿತೋ ತಿಕ್ಖಭಾವೋ ವುಚ್ಚತಿ, ತದಭಾವತೋ **ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ,** ಸಭಾವತಿಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂಸಹಗತಾಯ **ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ,** ಅಥ ವಾ ಮಚ್ಛೇರಮಲಾದೀಹಿ ಸಙ್ಖರೀಯತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರೋ, ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಂಸೀದನಸಭಾವೋ, ಸೋ ಯಸ್ಸ ನತ್ಥೀತಿ **ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ,** ಇತರಂ **ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ**। ಪಣೀತಉತುಭೋಜನಾದಿಕೋ ವಾ ಬಲವಪಚ್ಚಯೋ ಸಙ್ಖಾರೋ "ಸಙ್ಖರೋತಿ ಚಿತ್ತಂ ತಿಕ್ಖಭಾವೇನ, ಸಙ್ಖರೀಯತಿ ವಾ ತಂ ಏತೇನಾ"ತಿ ಕತ್ವಾ। ಅ-ಕಾರಸ್ಸ ವುಡ್ಢತ್ಥವುತ್ತಿತಾಯ ವುಡ್ಢಿಪ್ಪತ್ತೋ ಸಙ್ಖಾರೋ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ,** ಬಲವಪಚ್ಚಯವನ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುಡ್ಢಿಪರಿದೀಪಕೇನ ಪನ ಅ-ಕಾರೇನ ಅವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ **ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ** ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ದುಬ್ಬಲಪಚ್ಚಯನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಞಾಣೇನ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ವಿರಹಿತನ್ತಿ **ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ**।

ಉಪೇಕ್ಖತೀತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ, ವೇದಿಯಮಾನಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ, ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಸಣ್ಠಿತಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಇಟ್ಠೇ, ಅನಿಟ್ಠೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಕ್ಖಪಾತಾಭಾವೇನ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಯುತ್ತಿತೋ ಇಕ್ಖತಿ ಅನುಭವತೀತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ। ಅಥ ವಾ ಉಪೇತಾ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಅವಿರುದ್ಧಾ ಇಕ್ಖಾ ಅನುಭವನನ್ತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ। ಅವಿರುದ್ಧತ್ತಾಯೇವ ಹೇಸಾ ತೇಸಂ ಅನನ್ತರಮ್ಪಿ ಪವತ್ತತಿ। ಸುಖದುಕ್ಖವೇದನಾ ಪನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವಿರುದ್ಧಸಭಾವತ್ತಾ ನಾಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನನ್ತರಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ । ತೇನೇವ ಹಿ **ಪಟ್ಠಾನೇ** ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ, ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಚ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತವೇದನಾಯಪಿ ಲಬ್ಭತಿ, ಪುರಿಮಾ ಪನ ದ್ವೇ ನ ತಥಾ। ನ ಹಿ ಲೋಭಸಹಗತಾದೀನಂ ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರೇನ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನಂ, ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಇಕ್ಖನಂ ವಾ ಅತ್ಥೀತಿ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ನನು ಚ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಾದೀನಂ ವಸೇನೇವ ಪನ ಅಟ್ಠವಿಧತಾ ಕಸ್ಮಾ ಗಹಿತಾತಿ? ಭೇದಕರಭಾವತೋ। ಫಸ್ಸಾದೀನಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಾಧಾರಣತ್ತಾ, ಸದ್ಧಾದೀನಞ್ಚ ಸಬ್ಬಕುಸಲಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ನ ತೇಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಭಾಗೋ, ಸೋಮನಸ್ಸಾದಯೋ ಪನ ಕತ್ಥಚಿ ಚಿತ್ತೇ ಹೋನ್ತಿ, ಕತ್ಥಚಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಪಾಕಟೋವ ತೇಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಭಾಗೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತೇ ಕತ್ಥಚಿ ಚಿತ್ತೇ ಹೋನ್ತಿ, ಕತ್ಥಚಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ? ಕಾರಣಸ್ಸ ಸನ್ನಿಹಿತಾಸನ್ನಿಹಿತಭಾವತೋ। ಕಿಂ ಪನ ನೇಸಂ ಕಾರಣನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ತತ್ಥ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಭಾವೋ ತಾವ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಹೋತಿ। ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ನನು ಚ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ಲೋಭಸ್ಸ ವತ್ಥು ರಜ್ಜನೀಯತ್ತಾತಿ ಕಥಂ ತತ್ಥ ಕುಸಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಯಿದಮೇಕನ್ತಿಕಂ ಇಟ್ಠೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಯಮಿತಾದಿವಸೇನ ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ಯಸ್ಸ ಹಿ "ಕುಸಲಮೇವ ಮಯಾ ಕತ್ತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಕುಸಲಕರಣೇಯೇವ ಚಿತ್ತಂ ನಿಯಮಿತಂ ಹೋತಿ, ಅಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿತೋವ ನಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಕುಸಲಕರಣೇಯೇವ ಪರಿಣಾಮಿತಂ, ಅಭಿಣ್ಹಕರಣೇನ ಚ ಕುಸಲಂ ಸಮುದಾಚಿಣ್ಣಂ, ಪಟಿರೂಪದೇಸವಾಸಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಸಪ್ಪುರಿಸೂಪನಿಸ್ಸಯಪುಬ್ಬೇಕತಪುಞ್ಞತಾಸಙ್ಖಾತಚತುಚಕ್ಕೂಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ, ಯೋನಿಸೋ ಚ ಆಭೋಗೋ ಪವತ್ತತಿ, ತಸ್ಸ ಇಟ್ಠೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಲೋಭಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೇವ ಚಿತ್ತಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಲೋಭಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ। ಹೋತಿ ಚೇತ್ಥ -

"ನಿಯಾಮಪರಿಣಾಮೇಹಿ , ಸಮುದಾಚಿಣ್ಣತಾಯ ಚ।
ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಭೋಗಾ, ಇಟ್ಠೇಪಿ ಕುಸಲಂ ಸಿಯಾ"ತಿ॥

ಅಪಿಚ ಸದ್ಧಾಬಹುಲತಾದೀಹಿ ಚ ಕಾರಣೇಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಸ್ಸದ್ಧಾನಂ, ಹಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾನಞ್ಚ ಏಕನ್ತಮಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಭೂತಂ ತಥಾಗತರೂಪಮ್ಪಿ ದಿಸ್ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯೇ ಚ ಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಆನಿಸಂಸಂ ನ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪರೇಹಿ ಉಸ್ಸಾಹಿತಾನಂ ಕುಸಲಂ ಕರೋನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸದ್ಧಾಬಹುಲತಾ ವಿಸುದ್ಧಿದಿಟ್ಠಿತಾ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸಾವಿತಾತಿ ಇಮೇಹಿಪಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತಾ ಹೋತಿ।

ಅಪಿಚ ಯೇ ತೇ ಏಕಾದಸ ಧಮ್ಮಾ ಪೀತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿ ಧಮ್ಮಾನುಸ್ಸತಿ ಸಂಘಾನುಸ್ಸತಿ ಸೀಲಾನುಸ್ಸತಿ ಚಾಗಾನುಸ್ಸತಿ ದೇವತಾನುಸ್ಸತಿ ಉಪಸಮಾನುಸ್ಸತಿ ಲೂಖಪುಗ್ಗಲಪರಿವಜ್ಜನಂ ಸಿನಿದ್ಧಪುಗ್ಗಲಸೇವನಾ ಪಸಾದನೀಯಸುತ್ತನ್ತಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ತದಧಿಮುತ್ತತಾತಿ ಇಮೇಹಿಪಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಬುದ್ಧಾದಿಗುಣೇ ಅನುಸ್ಸರನ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಯಾವ ಉಪಚಾರುಪ್ಪಾದಾ ಸಕಲಸರೀರಂ ಫರಮಾನಾ ಪೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ದೀಘರತ್ತಂ ಅಕ್ಖಣ್ಡತಾದಿವಸೇನ ಅತ್ತನಾ ರಕ್ಖಿತಂ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ, ಗಿಹಿನೋ ದಸಸೀಲಂ ಪಞ್ಚಸೀಲಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ, ದುಬ್ಭಿಕ್ಖಭಯಾದೀಸು ಪಣೀತಂ ಭೋಜನಂ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀನಂ ದತ್ವಾ "ಏವಂನಾಮ ದಾನಂ ಅದಾಸಿ"ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋಚಾಗಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ, ಗಿಹಿನೋಪಿ ತಥಾರೂಪೇ ಕಾಲೇ ಸೀಲವನ್ತಾನಂ ದಿನ್ನದಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ, ಯೇಹಿ ಗುಣೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ದೇವಾ ದೇವತ್ತಂ ಗತಾ, ತಥಾರೂಪಾನಂ ಗುಣಾನಂ ಅತ್ತನಿ ಅತ್ಥಿತಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಹಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಕಿಲೇಸೇ ಸಟ್ಠಿಪಿ ಸತ್ತತಿಪಿ ವಸ್ಸಾನಿ ಅಸಮುದಾಚರನ್ತೇ ದಿಸ್ವಾ "ಅಹೋ ಮಯ್ಹಂ ಕಿಲೇಸಾ ನ ಸಮುದಾಚರನ್ತೀ"ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ, ಚೇತಿಯದಸ್ಸನಥೇರದಸ್ಸನೇಸು ಅಸಕ್ಕಚ್ಚಕಿರಿಯಾಯ ಸಂಸುಚಿತಲೂಖಭಾವೇನ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಪಸಾದಸಿನೇಹಾಭಾವೇನ ಗದ್ರಭಪಿಟ್ಠೇ ರಜಸದಿಸೇ ಲೂಖಪುಗ್ಗಲೇ ಪರಿವಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ, ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಪಸಾದಬಹುಲೇ ಮುದುಚಿತ್ತೇ ಸಿನಿದ್ಧಪುಗ್ಗಲೇ ಪಟಿಸೇವನ್ತಸ್ಸ, ರತನತ್ತಯಗುಣಪರಿದೀಪಕೇ ಪಸಾದನೀಯಸುತ್ತನ್ತೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ, ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸುಪಿ ಪೀತಿಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ತನ್ನಿನ್ನತಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪೀತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಪೀತಿಯಾ ಚ ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಸಹ ಅವಿನಾಭಾವತೋ ತದುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ತಸ್ಸಾಪಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನಿಯತಾತಿ ಏವಂ ಪೀತಿಕಾರಣಾನಿಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಕಾರಣಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ। ಕಿಞ್ಚ - ಅಗಮ್ಭೀರಪಕತಿತಾ, ಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಕತಾತಿ ಇಮೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತಾ ಹೋತಿ। ಯೋ ಹಿ ಅಗಮ್ಭೀರಪಕತಿಕೋ ಹೋತಿ, ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇಪಿ ಹಿತೋಪಕರಣೇ ತುಸ್ಸತಿ, ಯೋ ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಕೋ ಅಪ್ಪಸನ್ನೇಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸುಪಿ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಕೂಲದಸ್ಸಾವೀ, ತಸ್ಸ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಕಾರಣಾನಮಭಾವೇನ ಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಕಮ್ಮತೋ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕತೋ ಕಿಲೇಸದೂರೀಭಾವತೋತಿ ಇಮೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಹೋತಿ। ಯೋ ಹಿ ಪರೇಸಂ ಹಿತಜ್ಝಾಸಯೇನ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಹೀನುಕ್ಕಟ್ಠಾದೀನಿ ಚ ನಳಕಾರಮುದ್ದಾಗಣನಾದೀನಿ ಸಿಪ್ಪಾಯತನಾನಿ, ವಡ್ಢಕೀಕಸಿವಾಣಿಜ್ಜಾದೀನಿ ಚ ಕಮ್ಮಾಯತನಾನಿ, ವಿಸಹರಣಾದೀನಿ ಚ ವಿಜ್ಜಾಯತನಾನೀತಿ ಏವಂ ನಿರವಜ್ಜಸಿಪ್ಪಾಯತನಾದೀನಿ ಸಿಕ್ಖಾಪೇತಿ, ಸಯಂ ವಾ ಸಿಕ್ಖತಿ, ಧಮ್ಮಕಥಿಕಸ್ಸ ಸಕ್ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಕಥಾಪೇತಿ, "ಆಯತಿಂ ಪಞ್ಞವಾ ಭವಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಪತ್ಥನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಂ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಸೇವಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಂ ಪಞ್ಞಾಸಂವತ್ತನಿಕಕಮ್ಮಂ ಸಮ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಕುಸಲಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಜೇ ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಕುಸಲಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> "ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಸುಖಿನೋ ಧಮ್ಮಪದಾನಿ ಪಿಲವನ್ತಿ, ದನ್ಧೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತುಪ್ಪಾದೋ, ಅಥ ಸೋ ಸತ್ತೋ ಖಿಪ್ಪಮೇವ ವಿಸೇಸಭಾಗೀ ಹೋತೀ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೪.೧೯೧)।

ತಥಾ ಪಞ್ಞಾದಸಕಂ ಸಮ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಕುಸಲಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯೇನ ಪನ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಹಿ ಕಿಲೇಸಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾ, ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸದೂರೀಭಾವಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಥಾಹ -

"ಯೋಗಾ ವೇ ಜಾಯತೇ ಭೂರಿ, ಅಯೋಗಾ ಭೂರಿಸಙ್ಖಯೋ"ತಿ। (ಧ॰ ಪ॰ ೨೮೨)।

ಅಪಿಚ ಯೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಪರಿಪುಚ್ಛಕತಾ ವತ್ಥುವಿಸದಕಿರಿಯಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮತ್ತಪಟಿಪಾದನಾ ದುಪ್ಪಞ್ಞಪುಗ್ಗಲಪರಿವಜ್ಜನಾ ಪಞ್ಞವನ್ತಪುಗ್ಗಲಸೇವನಾ ಗಮ್ಭೀರಞಾಣಚರಿಯಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ತದಧಿಮುತ್ತತಾತಿ ಇಮೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಯೋ ಪಞ್ಞವನ್ತೇ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಇನ್ದ್ರಿಯಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಝಾನಙ್ಗಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ಪರಿಪುಚ್ಛಾಬಹುಲೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ತಂವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸುತಮಯಞಾಣಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಞಾಣಸಹಗತಂ ಹೋತಿ। ಯೇನ ಪನ ನಖಕೇಸಚೀವರಸೇನಾಸನಾದೀನಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರವತ್ಥೂನಿ ಪುಬ್ಬೇ ಅವಿಸದಾನಿ ಛೇದನಮಲಹರಣಾದಿನಾ ವಿಸದಾನಿ ಕತಾನಿ, ತಸ್ಸೇವಂ ವಿಸದವತ್ಥುಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇಸು ವಿಸದಂ ಞಾಣಂ ಹೋತಿ ಪರಿಸುದ್ಧಾನಿ ದೀಪಕಪಲ್ಲಕಾದೀನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನದೀಪಸಿಖಾಯ ಓಭಾಸೋ ವಿಯ। ಯಸ್ಸ ಚ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಬಲವಂ ಹೋತಿ, ಇತರಾನಿ ಮನ್ದಾನಿ, ತತೋ ತಾನಿ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ತಸ್ಸ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗವಿಭಙ್ಗೇ ಆಗತನಯೇನ ತೇನ ತೇನ ಆಕಾರೇನ ಸಮತ್ತಂ ಪಟಿಪಾದೇತಿ, ತಸ್ಸೇವಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸಮತ್ತಂ ಪಟಿಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾದೀನಂ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಞಾಣಸಹಗತಂ ಹೋತಿ। ಯೋ ಪನ ದುಪ್ಪಞ್ಞಪುಗ್ಗಲೇ ಪರಿವಜ್ಜೇತಿ, ಪಞ್ಞವನ್ತಪುಗ್ಗಲೇ ವಾ ಪಯಿರುಪಾಸತಿ, ಖನ್ಧಾದೀಸು ಓಗಾಳ್ಹಂ ಭಗವತೋ ಗಮ್ಭೀರಞಾಣಚರಿಯಂ ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ತದಧಿಮುತ್ತಚಿತ್ತೋ ವಾ ವಿಹರತಿ, ಇಮೇಸಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಕುಸಲಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಪಿಚ ಬುದ್ಧಾದಿಗುಣಾನುಸ್ಸರಣೇನಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಞಾಣಸಹಗತಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ -

> "ಯಸ್ಮಿಂ, ಮಹಾನಾಮ, ಸಮಯೇ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ತಥಾಗತಂ ಅನುಸ್ಸರತಿ, ನೇವಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ರಾಗಪರಿಯುಟ್ಠಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ನ ದೋಸ...ಪೇ॰... ನ ಮೋಹಪರಿಯುಟ್ಠಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಉಜುಗತಮೇವಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ ತಥಾಗತಂ ಆರಬ್ಭ। ಉಜುಗತಚಿತ್ತೋ ಖೋ ಪನ, ಮಹಾನಾಮ, ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಲಭತಿ ಅತ್ಥವೇದಂ, ಲಭತಿ ಧಮ್ಮವೇದಂ, ಲಭತಿ ಧಮ್ಮೂಪಸಂಹಿತಂ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ, ಪಮುದಿತಸ್ಸ ಪೀತಿ ಜಾಯತಿ, ಪೀತಿಮನಸ್ಸ ಕಾಯೋ ಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ, ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯೋ ಸುಖಂ ವೇದೇತಿ, ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ಸಮಾಹಿತೋ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೬.೧೦; ೧೧.೧೧)।

ಏವಂ ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿಆದಯೋಪಿ ರಾಗಾದಿಮಲವಿಸೋಧನೇನ ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಕಾಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಿಞ್ಚ - ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕತಾ ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಪಞ್ಞಾ ಹಿ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಭವಙ್ಗಸನ್ತತಿವಸೇನ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಸನ್ತಾನಪರಿಭಾವನೇನ ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸವಿಸೇಸಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ। ಅಸಙ್ಖಾರಿಕತ್ತಂ ಪನ ಸಪ್ಪಾಯಉತುಭೋಜನಆವಾಸಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಹೋತೀತಿ। ಹೋನ್ತಿ ಚೇತ್ಥ -

> "ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣತಾ ಸದ್ಧಾಬಾಹುಲ್ಯಂ ದಿಟ್ಠಿಸುದ್ಧಿ ಚ।
> ಫಲದಸ್ಸಾವಿತಾ ಚೇವ, ಪೀತಿಬೋಜ್ಝಙ್ಗಹೇತುಯೋ॥
>
> "ಏಕಾದಸ ತಥಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅಗಮ್ಭೀರಸಭಾವತಾ।
> ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಾ ಸನ್ಧಿ, ಇಚ್ಚೇತೇ ಸುಖಹೇತುಯೋ॥

“ಅಭಾವೋ ಸುಖಹೇತೂನಂ, ಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಚ।
ಉಪೇಕ್ಖುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತು ಚ, ಏವಂ ಞೇಯ್ಯಾ ವಿಭಾವಿನಾ॥

“ಕಮ್ಮೂಪಪತ್ತಿತೋ ಚೇವ, ತಥಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಾಕತೋ।
ಕಿಲೇಸೂಪಸಮಾ ಧಮ್ಮ-ವಿಚಯಸ್ಸ ಚ ಹೇತುಹಿ॥

“ಸತ್ತಧಮ್ಮೇಹಿ ಬುದ್ಧಾದಿ-ಗುಣಾನುಸ್ಸರಣೇನ ಚ।
ಸಪ್ಪಞ್ಞಸನ್ಧಿತೋ ಚೇವ, ಚಿತ್ತಂ ಞಾಣಯುತಂ ಸಿಯಾ॥

“ಉತುಭೋಜನಆವಾಸ-ಸಪ್ಪಾಯಾದೀಹಿ ಹೇತುಹಿ।
ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವೋಪಿ, ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿಭಾವಿನಾ”ತಿ॥

ಏವಂ ವೇದನಾಞಾಣಪ್ಪಯೋಗಭೇದತೋ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಂ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಂ ನಿಗಮೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಇದಂ…ಪೇ॰… ನಾಮಾ”**ತಿ।

೧೨. ಯೇನ ಪನತ್ಥೇನ ಇದಂ “ಕಾಮಾವಚರ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ದಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಉದ್ದಾನತೋ”**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಉದ್ದಾನತೋತಿ** ಉದ್ದೇಸತೋ, ಸಙ್ಖೇಪತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಾದಯೋ ವಿಯ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋಪಿ ಅಸ್ಸಾದೇತಬ್ಬತಾಯ ವತ್ಥುಕಾಮೇ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಞಾಣಂ ವಿಯ ಞೇಯ್ಯೇತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಏಕೋಯೇವ ಕಾಮೋ ಸಿಯಾ, ತಥಾಪಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ವತ್ಥುಕಾಮಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಕಾಮನೀಯಟ್ಠೇನ ಗಚ್ಛತಿ, ನ ಕಾಮನವಸೇನ। ಕಾಮನವಸೇನ ಚ ಪನ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋವ ಹೋತಿ, ನ ಪನ ವತ್ಥುಕಾಮೋತಿ ಆಹ **“ಕ್ಲೇಸವತ್ಥುವಸಾ”**ತಿಆದಿ। ಕೋ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ಥುಕಾಮೋ, ಕೋ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ನಿಧಾಯ “ಛನ್ದೋ ಕಾಮೋ, ರಾಗೋ ಕಾಮೋ, ಛನ್ದರಾಗೋ ಕಾಮೋ, ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಕಾಮೋ, ರಾಗೋ ಕಾಮೋ, ಸಙ್ಕಪ್ಪರಾಗೋ ಕಾಮೋ”ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧) ಏವಂ **ನಿದ್ದೇಸಪಾಳಿಯಂ** ಆಗತಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾವ ಇಧ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ। ವತ್ಥುಕಾಮೋತಿ ಚ “ಮನಾಪಿಕಾ ರೂಪಾ…ಪೇ॰… ಮನಾಪಿಕಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾ…ಪೇ॰… ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಾಮಾವಚರಾ ಧಮ್ಮಾ…ಪೇ॰… ಸಬ್ಬೇಪಿ ರೂಪಾವಚರಾ…ಪೇ॰… ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅರೂಪಾವಚರಾ…ಪೇ॰… ಕಾಮಾ”ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧) ತತ್ಥೇವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಸವಿಞ್ಞಾಣಾವಿಞ್ಞಾಣಪ್ಪಭೇದಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಕಿಲೇಸೋ…ಪೇ॰… ವಟ್ಟಕ”**ನ್ತಿ। **“ಛನ್ದರಾಗೋವಾ”**ತಿ ಅವಧಾರಣೇನ ಕಿಲೇಸಭಾವೇನ ನಿರುಳ್ಹೇಸು ಲೋಭದೋಸಮೋಹಾದೀಸು ದಸಸು ದೋಸಮೋಹಾದಯೋ ನವ ಕಿಲೇಸೇ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಕಾಮರೂಪಾರೂಪತಣ್ಹಾಯ ವತ್ಥು ಪತಿಟ್ಠಾನಂ, ಕಾರಣಭೂತನ್ತಿ ವಾ **ವತ್ಥು**।

೧೩. ಕಥಂ ಪನ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ನಾಮ, ಕಥಞ್ಚ ವತ್ಥುಕಾಮೋತಿ ಆಹ **“ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ”**ತಿಆದಿ। **ಕಾಮೇತೀತಿ** ವತ್ಥುಕಾಮಂ ಪತ್ಥೇತಿ। **ಕಾಮೀಯತೀತಿ** ಕಿಲೇಸಕಾಮೇನ ಪತ್ಥೀಯತಿ। **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ “ತಸ್ಮಾ”ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೇ। **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಏವ-ಕಾರತ್ಥೇ, ತೇನ ಯಸ್ಮಾ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ಕಾಮೇತೀತಿ ಕಾಮೋ, ವತ್ಥುಕಾಮೋ ಚ ಕಾಮೀಯತೀತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏವ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ, ವತ್ಥುಕಾಮೋ ಚಾತಿ **ದುವಿಧೋಪಿ ಏಸ** ಕಾಮೋ **ಕಾರಕದ್ವಯೇ** ಕತ್ತರಿ, ಕಮ್ಮನಿ ಚ ಸಿಜ್ಝತಿ, ಕತ್ತುಭಾವಂ, ಕಮ್ಮಭಾವಞ್ಚ ಪಚ್ಚನುಭೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ದುವಿಧೋತಿ** ದ್ವಿನ್ನಂ ಕಾಮಾನಂ ವಾಚಕತೋ ದುವಿಧೋ। “ಕಾಮೋ”ತಿ ಅಯಂ ಸದ್ದೋ **ಕಾರಕದ್ವಯೇ ಸಿಜ್ಝತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಕಯುಗಳೇ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ, ಕತ್ತರಿ, ಕಮ್ಮನಿ ಚ “ಕಾಮೋ”ತಿ ಪದಸಮ್ಭವೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವೋ**-ಕಾರೋ ಪನ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ “ಏವಂ ವೋ ಕಾಲಾಮಾ”ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೬೬) ವಿಯ। ಅಥ ವಾ **ವೋಕಾರಕದ್ವಯೇತಿ** ಖನ್ಧದ್ವಯೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರಸಭಾವತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇ, ವತ್ಥುಕಾಮೋ ಚ ವಕ್ಖಮಾನನಯೇನ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಭೂತೋ ರೂಪಸಭಾವತ್ತಾ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇತಿ ಏವಂ ದುವಿಧೋಪೇಸ ಕಾಮೋ ಖನ್ಧದ್ವಯೇ **ಸಿಜ್ಝತಿ** ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ, ಅನ್ತೋಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ।

೧೪. ಸಮ್ಪಜ್ಜನಾನಿ **ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ,** ತಾಸಂ ವಸೇನ ವಿಸಯವಿಸಯೀಭಾವೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮೋಸರಣವಸೇನ, ಸಮ್ಪಾಪುಣನವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾ ಪನ ಇದಂ ದೀಪೇತಿ - ಯತ್ಥ ದುವಿಧೋಪಿ ಕಾಮೋ ವಿಸಯವಿಸಯೀಭಾವೇನ ಸಹಿತೋ ಪವತ್ತತಿ, ಸೋಯೇವ ಏಕಾದಸವಿಧೋ ಪದೇಸೋ ಕಾಮಾವಚರಸಞ್ಞಿತೋ । ಯತ್ಥ ಪನ ರೂಪಾರೂಪಧಾತುಯಂ ಕೇವಲಂ ವತ್ಥುಕಾಮೋವ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಸೋ ಪದೇಸೋ ಕಾಮಾವಚರೋ ನಾಮಾತಿ। ನನು ಚ ದುವಿಧೋಪಿ ಸಹಿತೋ ರೂಪಾರೂಪಧಾತೂಸು ಪವತ್ತತಿ, ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ ವತ್ಥುಕಾಮತ್ತಾ, ತದಾರಮ್ಮಣಭೂತಾನಞ್ಚ ರೂಪಾರೂಪತಣ್ಹಾನಂ ತಂಯೋಗೇನ ಕಿಲೇಸಕಾಮಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಭೂತಸ್ಸ ಬಹಲಕಿಲೇಸಸ್ಸೇವ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಇಧ ಕಿಲೇಸಕಾಮಭಾವೇನ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। "ಉದ್ದಾನತೋ ದುವೇ ಕಾಮಾ"ತಿ ಸಬ್ಬೇ ಕಾಮೇ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾಪಿ ಹಿ "ಪದೇಸೋ ಚತುಪಾಯಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವಿಸಯನಿಯಮನೇನ "ದುವಿಧೋಪಿ ಅಯ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾಮೇಕದೇಸಭೂತೋ ನೀವರಣಾವತ್ಥಾಯ ಕಥಿತೋ ಕಾಮರಾಗೋ ಕಿಲೇಸಕಾಮಭಾವೇನ, ತಬ್ಬತ್ಥುಕಾಯೇವ ಧಮ್ಮಾ ವತ್ಥುಕಾಮಭಾವೇನ ಗಹಿತಾ, ನ ರೂಪಾರೂಪತಣ್ಹಾ, ತಬ್ಬತ್ಥುಕಧಮ್ಮಾ ಚಾತಿ ಞಾಪೀಯತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಉಪರಿ ವಕ್ಖಮಾನಾ ಸಸತ್ಥಾವಚರೂಪಮಾ ಉಪಪನ್ನಾ ಹೋತಿ, ಯಥಾವುತ್ತಾನಮೇವ ಕಾಮಾನಂ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ರೂಪಾರೂಪಧಾತೂಸು ವಿಮಾನಕಪ್ಪರುಕ್ಖವತ್ಥಾಲಙ್ಕಾರಪರಿತ್ತಕುಸಲಾದಿಭೇದೇಸು ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇಸು ಪವತ್ತೋ ಛನ್ದರಾಗೋ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ನ ಚ ತಬ್ಬತ್ಥುಭೂತಂ ವಿಮಾನಕಪ್ಪರುಕ್ಖಾದಿಪರಿತ್ತಧಮ್ಮಜಾತಂ ವತ್ಥುಕಾಮೋ ನಾಮಾತಿ ಸಿದ್ಧಂ। ತೇನೇವಾಹ "ಕಾಮೋ ವಾ ಕಾಮಸಞ್ಞಾ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ನ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿ। ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಸನ್ತಾನಗತತಣ್ಹಾಯ ವಿಸಯಭಾವೇ ಸತಿ ಪನ ತಂಯೋಗೇನ ರೂಪಾರೂಪಧಾತೂಸುಪಿ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಪರಿತ್ತಧಮ್ಮೋ ವತ್ಥುಕಾಮೋಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ನಿದ್ದೇಸೇ ಆಗತನಯೇನ ನಿರವಸೇಸೋ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ಕಾಮತಣ್ಹಾಭವತಣ್ಹಾವಿಭವತಣ್ಹಾನಿರೋಧತಣ್ಹಾಪಭೇದೋ ಇಧ ಪವತ್ತತಿ। ವತ್ಥುಕಾಮೇಸುಪಿ ಅಪ್ಪಕಂ ರೂಪಾರೂಪವಿಪಾಕಮತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬೋಯೇವ ಇಧ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅನವಸೇಸಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ಕಾಮೋಯಂ ದುವಿಧೋಪಿ ಚಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ, ತೇಸು ಪನ ಬಹಲಕಿಲೇಸಕಾಮಭೂತೋ ಬಹಲಕಾಮರಾಗೋ ಚ ತಬ್ಬತ್ಥುಕಾ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ಚ ಇಧ ಗಹಿತಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ವಸೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಮ್ಪಜ್ಜನವಸೇನ, ಸಮಿಜ್ಝನವಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅವಚರತೀತಿ** ಪವತ್ತತಿ। **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಮ್ಹಿ, ಯಸ್ಮಾ ದುವಿಧೋಪಿ ಅಯಂ ಕಾಮೋ ಅವಚರತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಾಮೋ ಏತ್ಥ ಅವಚರತೀತಿ ಕಾಮಾವಚರಸಞ್ಞಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೫. ಸಗ್ಗಮೋಕ್ಖಹೇತುಭೂತಾ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಮತಾ ಅಯಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅಪೇತಾತಿ ಅಪಾಯಾ। ನಿರಯಾದಿವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಅಪಾಯಾ **ಚತುಪಾಯಾ**। **ಛನ್ನನ್ತಿ** ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕತಾವತಿಂಸಯಾಮಾತುಸಿತಾನಿಮ್ಮಾನರತಿಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಛನ್ನಂ ದೇವಲೋಕಾನಂ। ಮೇರುಪಾದವಾಸಿನೋ ಪನ ಅಸುರಾ ತಾವತಿಂಸೇಸುಯೇವ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ನ ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತನ್ನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಮನಸೋ ಉಸ್ಸನ್ನತಾಯ **ಮನುಸ್ಸಾ,** ಸತಿಸೂರಭಾವಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಯೋಗ್ಯತಾದಿಗುಣವಸೇನ ಉಪಚಿತಮಾನಸತಾಯ ಉಕ್ಕಟ್ಠಗುಣಚಿತ್ತತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ತೇ ಪನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಜಮ್ಬುದೀಪವಾಸಿನೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾಹ -

> "ತೀಹಿ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಠಾನೇಹಿ ಜಮ್ಬುದೀಪಕಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಉತ್ತರಕುರುಕೇ ಚ ಮನುಸ್ಸೇ ಅಧಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಿ ದೇವೇ ಚ ತಾವತಿಂಸೇ। ಕತಮೇಹಿ ತೀಹಿ? ಸೂರಾ ಸತಿಮನ್ತೋ ಇಧ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸೋ"ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೯.೨೧)।

ತೇಹಿ ಪನ ಸಮಾನರೂಪಾದಿತಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಪರಿತ್ತದೀಪವಾಸೀಹಿ ಇತರಮಹಾದೀಪವಾಸಿನೋಪಿ "ಮನುಸ್ಸಾ"ಇಚ್ಚೇವ ಪಞ್ಞಾಯಿಂಸು। ಲೋಕಿಯಾ ಪನ ಮನುನೋ ಅಪಚ್ಚಭಾವೇನೇವ "ಮನುಸ್ಸಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ । **ಏಕಾದಸವಿಧೋತಿ** ಚತುರಾಪಾಯೇಸು ತಿರಚ್ಛಾನಪೇತ್ತಿವಿಸಯಾನಂ ವಿಸುಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಸ್ಸ ಓಕಾಸಸ್ಸ ಅಭಾವೇಪಿ ಯತ್ಥ ತೇ ಅರಞ್ಞಸಮುದ್ದಪಬ್ಬತಪಾದಾದಿಕೇ ನಿಬದ್ಧವಾಸಂ ವಸನ್ತಿ, ತಾದಿಸಸ್ಸ ಠಾನಸ್ಸ ಗಹಿತತ್ತಾ ಏಕಾದಸವಿಧೋ।

೧೬. ನನು ಚೇತ್ಥ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಸಮ್ಭವತೋ ಕಾಮಸ್ಸೇವ ಅವಚರಣವಸೇನ ಕಥಂ ನಾಮಲಾಭೋತಿ ಆಹ **“ಅಸ್ಸಾಭಿಲಕ್ಖಿತತ್ತಾ”**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಅಸ್ಸಾತಿ** ಇಮಸ್ಸ ದುವಿಧಸ್ಸ ಕಾಮಸ್ಸ। **ಅಭಿಲಕ್ಖಿತತ್ತಾತಿ** ಏಕಾದಸವಿಧೇ ಪದೇಸೇ ಪಾಕಟತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ **ಅಸ್ಸಾತಿ** ಕರಣತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ, ತಸ್ಮಾ ಅನೇನ ದುವಿಧೇನ ಕಾಮೇನ ಏಕಾದಸವಿಧಸ್ಸ ಪದೇಸಸ್ಸ **ಅಭಿಲಕ್ಖಿತತ್ತಾ,** ಪಞ್ಞಾಪಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಉಪಯೋಗತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನವಸೇನ **ಅಸ್ಸ** ಏಕಾದಸವಿಧಸ್ಸ ಪದೇಸಸ್ಸ ತೇನ ದುವಿಧೇನ ಅಭಿಲಕ್ಖಿತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಹ ಸತ್ಥೇಹೀತಿ ಸಸತ್ಥಾ, ಯತ್ಥ ತೇ ಅವಚರನ್ತಿ, ಸೋ **ಸಸತ್ಥಾವಚರೋ,** ಪದೇಸೋ। ಸೋ ವಿಯ। ಯಥಾ ಹಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಸಸತ್ಥಾ ಪುರಿಸಾ ಅವಚರನ್ತಿ, ಸೋ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ದ್ವಿಪದಚತುಪ್ಪದಾದೀಸು ಅವಚರನ್ತೇಸು ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಪಾಕಟತ್ತಾ, ತೇಹಿ ವಾ ಅಭಿಲಕ್ಖಿತತ್ತಾ “ಸಸತ್ಥಾವಚರೋ”ತ್ವೇವ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಏವಂ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞೇಸು ರೂಪಾವಚರಾದೀಸು ಅವಚರನ್ತೇಸು ಅಭಿಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಅಯಂ ಪದೇಸೋ “ಕಾಮಾವಚರೋ”ತ್ವೇವ ಸಞ್ಞಿತೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರೇಸು।

೧೭-೮. ನನು ಚ ಚಿತ್ತಂ ಕಾಮಾವಚರನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ ಪನ ಪದೇಸಸ್ಸ ಗಹಿತತ್ತಾ ಕಥಂ ತತ್ಥ ಅವಚರನ್ತಂ ಕಾಮಾವಚರಂ ನಾಮಾತಿ ಆಹ **“ಸ್ವಾಯ”**ನ್ತಿಆದಿ। ಸೋ ಅಯಂ ಕಾಮಾವಚರೋ “ಕಾಮೋ”ತಿ ಸಞ್ಞಿತೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ರೂಪಭವೋ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ರೂಪಭವೋ ರೂಪಂ। ಅವುತ್ತೋಪಿ ಹಿ ಯಥಾಸದ್ದೋ ಏವಂ-ಸದ್ದಸನ್ನಿಟ್ಠಾನತೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಯಥಾ “ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ “ರೂಪಭವೂಪಪತ್ತಿಯಾ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ರೂಪಭವೋ “ರೂಪ”ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಿತೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಕಥಂ ಪನೇಸ ಏವಂ ಸಞ್ಞಿತೋತಿ ಆಹ **“ಉತ್ತರಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾ ಉತ್ತರಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ಉದೀರಿತೋ ಏಸ ರೂಪಭವೋ “ರೂಪ”ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಿತೋ, ಏವಂ ಸ್ವಾಯಂ ಕಾಮಾವಚರೋ ಕಾಮೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಮೇತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಉತ್ತರಪದಲೋಪವಸೇನ ಕಾಮಸಞ್ಞಿತೇ ಪದೇಸೇ। **ಇದ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ। ಅಧಿಕಾರವಸೇನ ಪನ ತಸ್ಸ ಗಹಣೇಪಿ ಸಬ್ಬೇಸಮೇವ ಪರಿತ್ತಚಿತ್ತಾನಮಯಮತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಕಾಮೇ ಅವಚರಣತೋ। **ಸದಾತಿ** ಸಬ್ಬಕಾಲಂ, ಬಾಹುಲ್ಲೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಇಮಿನಾ ಪನ ಇದಂ ದೀಪೇತಿ - ಯಥಾ ಸಙ್ಗಾಮೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅವಚರನ್ತೋ “ಸಙ್ಗಾಮಾವಚರೋ”ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ ಹತ್ಥೀ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅವಚರನ್ತೋಪಿ ಬಾಹುಲ್ಲಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ “ಸಙ್ಗಾಮಾವಚರೋ”ತ್ವೇವ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಏವಮಿದಂ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅವಚರನ್ತಮ್ಪಿ ಕಾಮಲೋಕೇ ಬಾಹುಲ್ಲವುತ್ತಿತೋ “ಕಾಮಾವಚರ”ಮಿಚ್ಚೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ। ತೇನ ಪನ ನನು ಚೇತಂ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸುಪಿ ಅವಚರಣತೋ ರೂಪಾವಚರಾದಿನಾಮಮ್ಪಿ ಲಭೇಯ್ಯಾತಿ ಇದಂ ಚೋದನಂ ಪರಿಹರತಿ। ಹೋತಿ ಚೇತ್ಥ -

“ಕಾಮೇವಚರತೀತ್ಯೇತಂ, ಕಾಮಾವಚರಸಞ್ಞಿತಂ।
ಸೇಸೇ ಅವಚರನ್ತಮ್ಪಿ, ಸಙ್ಗಾಮಾವಚರೋ ಯಥಾ”ತಿ॥

**ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಮ್ಹಿ। **ಚ**-ಸದ್ದೋ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತರಸಮುಚ್ಚಯೇ। ತೇನ ಯಸ್ಮಾ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ ಕಾಮಾವಚರೋ “ಕಾಮೋ”ತಿ ಸಞ್ಞಿತೋ, ಯಸ್ಮಾ ಚ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಮೇ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಸದಾ ಅವಚರತಿ, ತಸ್ಮಾ “ಕಾಮಾವಚರ”ಮಿಚ್ಚೇವ ಕಥಿತಂ, ನ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಾವಚರಂ, ನಾಪಿ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರನ್ತಿ ವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಕಾಮಘಾತಿನಾತಿ** ದೇಸನಾಞಾಣೇನ ವಿನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನಗತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಕಾಮಸ್ಸ ಹನನಸೀಲೇನ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ।

೧೯. **ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ...ಪೇ॰... ಅವಚಾರಯತೀತಿ ವಾತಿ** ಅಥ ವಾ ಯಸ್ಮಾ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಉಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಕಾಮೇ ಭವೇಯೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಅವಚಾರಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇದಂ ಕಾಮೇ ಅವಚಾರಯತೀತಿ “ಕಾಮಾವಚರ”ನ್ತಿ ಕಥಿತಂ ಚಾ-ಸದ್ದಸ್ಸ ರಸ್ಸತ್ತಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಉತ್ತರಪದಲೋಪವಸೇನ ಪದಸಮ್ಭವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿನಾಪಿ ಉತ್ತರಪದಲೋಪಂ ಕಾಮಾವಚರ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಸಮ್ಭವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ ತತ್ರ ವಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತತ್ರಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಮಭವೇ। **ಪರಿಯಾಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಅನ್ತೋಗಧಂ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ -

“ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಾ? ಹೇಟ್ಠತೋ ಅವೀಚಿನಿರಯಂ ಪರಿಯನ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಉಪರಿತೋ ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತೀ ದೇವೇ ಅನ್ತೋಕರಿತ್ವಾ ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರೇ ಏತ್ಥಾವಚರಾ ಏತ್ಥ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾ ರೂಪಂ ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೮೭) -

ವುತ್ತತ್ತಾ ಯಥಾ ಮನುಸ್ಸಿತ್ಥಿಯಾ ಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೋಪಿ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಿಕೋ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಮೇವ ಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ “ತಿರಚ್ಛಾನೋ”ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮಿದಂ ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಕಾಮಭವಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ “ಕಾಮಾವಚರ”ಮಿಚ್ಚೇವ ಕಥಿತನ್ತಿ। ತಪ್ಪರಿಯಾಪನ್ನತಾ ಚಸ್ಸ ಅವೀಚಿಪರನಿಮ್ಮಿತಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋಕಾಸನಿನ್ನಾಯ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ವಿಸಯಭಾವತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರೇನ **ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡೇಪಿ** “‘ಏತ್ಥಾವಚರಾ’ತಿ ವಚನಂ ಅವೀಚಿಪರನಿಮ್ಮಿತಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋಕಾಸಾಯ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ವಿಸಯಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ। ಪದಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಪನೇತ್ಥ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಕಾಮತಣ್ಹಾ ಕಾಮೋ, ಸೋ ಏತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಅವಚರತೀತಿ ಕಾಮಾವಚರನ್ತಿ। ನನು ಚೇತ್ಥ ಕತಮಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ, ಯಾ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾ ತಣ್ಹಾ। ಕತಮೇ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾ, ಯೇ ಕಾಮತಣ್ಹಾವಿಸಯಾತಿ ಏವಂ ಇತರೀತರನಿಸ್ಸಯತಾದೋಸೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಅವೀಚಿಆದಿಏಕಾದಸೋಕಾಸನಿನ್ನತಾಯ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ತಣ್ಹಂ ಕಾಮತಣ್ಹಾಭಾವೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ತಂಸಭಾವಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ವಿಸಯಭಾವೇನ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪಲಕ್ಖೇತಬ್ಬಭಾವತೋ। ಅಥ ವಾ ಕಿಲೇಸವತ್ಥುವಸೇನ ದುವಿಧೋಪಿ ಕಾಮೋ ಯಥಾರಹಂ ಸಹಜಾತವಸೇನ ಏತ್ಥ ಅವಚರತೀತಿ ಕಾಮಾವಚರಂ, ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ವಾ ದುವಿಧೇಪಿ ಕಾಮೇ ಏತಂ ಅವಚರತೀತಿ ಕಾಮಾವಚರಂ। ಅಥ ವಾ ಮಞ್ಚನಿಸ್ಸಿತಕೇಸು ಉಕ್ಕುಟ್ಠಿಂ ಕರೋನ್ತೇಸು ನಿಸ್ಸಯನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಅಭೇದಸ್ಸ ಬುದ್ಧಿಯಾ ಗಹಿತತ್ತಾ ನಿಸ್ಸಿತಕೇಸು ನಿಸ್ಸಯೂಪಚಾರವಸೇನ “ಮಞ್ಚಾ ಉಕ್ಕುಟ್ಠಿಂ ಕರೋನ್ತೀ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮೇತಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರಭವೇ ಪವತ್ತನವಸೇನ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ನಿಸ್ಸಯವೋಹಾರೇನ “ಕಾಮಾವಚರ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಹೋತಿ ಚೇತ್ಥ -

“ಕಾಮೋವಚರತೀತ್ಯೇತ್ಥ, ಕಾಮೇವಚರತೀತಿ ವಾ।
ಠಾನೂಪಚಾರತೋ ವಾಪಿ, ತಂ ಕಾಮಾವಚರಂ ಭವೇ”ತಿ॥

೧೦. ಪುಜ್ಜಫಲನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ, ಅತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಪುನನತೋ ಚ ಪುಞ್ಞಾನಿ, ಕತ್ತಬ್ಬತಾಯ ಕಿರಿಯಾ, ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಆನಿಸಂಸಾನಂ ವತ್ಥುತಾಯ ವತ್ಥೂನಿ ಚಾತಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ। ಗಣನತೋ ದಸಪರಿಮಾಣತ್ತಾ ದಸ ಚ ತಾನಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ ಚಾತಿ ದಸ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನಾತಿ **ದಸಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯವತ್ಥುವಸೇನ,** ದಸಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುಭಾವೇನ ತಂಮಯಂ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏವ**-ಕಾರೇನ ಪನ ರೂಪಾರೂಪಲೋಕುತ್ತರಂ ವಿಯ ನ ಕೇವಲಂ ಭಾವನಾವಸೇನೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಥ ವಾ ದಸಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಪನ ಪರೇಹಿ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಪರಪಸಂಸಾದಿಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುವಸೇನಾತಿ **ಏವ**-ಸದ್ದೇನ ಅವಧಾರಣಂ। ಯತೋ ವಕ್ಖತಿ “ಸಬ್ಬಾನುಸ್ಸತಿಪುಞ್ಞಞ್ಚಾ”ತಿಆದಿ।

೧೧. ಕಾನಿ ಪನ ತಾನಿ ದಸಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ, ಯೇಸಂ ವಸೇನ ಇದಂ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಇಮಂ ಅನುಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ತಾನಿ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ದಾನಂ ಸೀಲ**”ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ । ತತ್ಥ ದಿಯ್ಯತಿ ಏತೇನಾತಿ **ದಾನಂ,** ಪರಿಚ್ಚಾಗಚೇತನಾ। ಇಧ ಪನ ಚಿತ್ತಾಧಿಕಾರವಸೇನ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ತಥಾ **“ಸೀಲಾ**”ದೀಸುಪಿ। ಸೀಲತೀತಿ **ಸೀಲಂ,** ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಾನಿ ಸಮಾದಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುಸಿಲ್ಯವಸೇನ ಹಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀನಿ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಾನಿ ಸಮ್ಪತಿ, ಆಯತಿಞ್ಚ ಹಿತಸುಖಾವಹಾನಿ ಸಮ್ಮಾ ಠಪಿತಾನಿ ಸಮಾಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಸೀಲಯತಿ ಉಪಧಾರೇತೀತಿ ವಾ **ಸೀಲಂ। ಉಪಧಾರಣಂ** ಪನೇತ್ಥ ಕುಸಲಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೋ। ಭಾವೇತಿ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಆಸೇವತಿ ವಡ್ಢೇತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಭಾವನಾ।** ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ನಿಪ್ಫನ್ನಾ

ಪತ್ತಿ ದಿಯ್ಯತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಪತ್ತಿದಾನಂ**। ತಂತಂಕಿಚ್ಚಕರಣೇ ಬ್ಯಾವಟಸ್ಸ ಭಾವೋ **ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಂ**। ದೇಸೇತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ದೇಸನಾ**। ಪತ್ತಿಂ ಅನುಮೋದತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪತ್ತಾನುಮೋದೋ। ಪುಬ್ಬಪದಲೋಪೇನ ಪನ "**ಅನುಮೋದೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಜುಭಾವೋ **ದಿಟ್ಠಿಜುತ್ತಂ,** ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಜುಕರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತನೋ, ಪರಸ್ಸ ವಾ ಹಿತಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ಸಮ್ಮಾ ಸುಣನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಸಂಸುತಿ**। ಪೂಜಾವಸೇನ ಅಪಚಾಯತಿ ಸಾಮೀಚಿಂ ಕರೋತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಅಪಚಾಯೋ**। ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಂ ಪಭೇದೋ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುಪ್ಪಭೇದೋ। ಮಜ್ಝಪದಲೋಪವಸೇನ ಪನ "**ಪುಞ್ಞವತ್ಥುಪ್ಪಭೇದೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ ಯಥಾ ಆಜಞ್ಞಯುತ್ತೋ ರಥೋ "ಆಜಞ್ಞರಥೋ"ತಿ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಪದವಿಚಾರೋ।

ಅಯಂ ಪನ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ - ತತ್ಥ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಪರಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪೂಜಾನುಗ್ಗಹಕಾಮತಾಯ ಅತ್ತನೋ ವಿಜ್ಜಮಾನವತ್ಥುಪರಿಚ್ಚಜನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಚೇತನಾ ದಾನಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ। ಖೀಣಾಸವಾನಮ್ಪಿ ತಥಾ ಪವತ್ತಾ ದಾನಮೇವ, ಸಾ ಪನ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾ ನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ ನ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಪುಜ್ಜಫಲನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ, ಹಿ ಅತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಪುನನತೋ ಚ ಪುಞ್ಞಂ, ನ ಚ ಖೀಣಾಸವಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಾ ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಿಕಾ ಹೋತಿ, ನ ಚ ತಂ ಪುನಾತಿ ವಿಸುದ್ಧಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತತ್ತಾತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಯಾ ಪನ ನಿಚ್ಚಸೀಲಉಪೋಸಥಸೀಲಾದಿವಸೇನ ಪಞ್ಚಸೀಲಂ ಅಟ್ಠಸೀಲಂ ದಸಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತಸ್ಸ, ಅಸಮಾದಿಯನ್ತಸ್ಸಪಿ ಕುಲಚಾರಿತ್ತವಸೇನ ಸಮ್ಪತ್ತಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿ ವಿರಮನ್ತಸ್ಸ, ಉಪಸಮ್ಪದಮಾಳಕೇ ಸಂವರಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತಸ್ಸ, ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಸ್ಸ, ಆಪಾಥಗತವಿಸಯೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಥಕೇನ್ತಸ್ಸ , ಚೀವರಾದಿಕೇ ಚ ಪಚ್ಚಯೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ, ಕುಹನಾದಿವತ್ಥುತೋ ಆಜೀವಂ ಪರಿಸೋಧೇನ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಾ ಚೇತನಾ, ಅಯಂ ಸೀಲಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುನಾಮ। ಏತ್ಥಾಹ - "ದಾನಂ ನಾಮೇತಂ ಮಯ್ಹಂ ಕುಲವಂಸೋ ಕುಲಚಾರಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಚಾರಿತ್ತಸೀಲೇ ಠತ್ವಾ ದೇನ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಾ ದಾನಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಕಿಂ, ಉದಾಹು ಸೀಲಮಯನ್ತಿ? ಸೀಲಮಯಮೇವ ಚಾರಿತ್ತಸೀಲಭಾವತೋ। ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಪರಿಚ್ಚಾಗವಸೇನ ಪವತ್ತಾಪಿ ಹೇಸಾ ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಅಪರಭಾಗೇ ಚೇತನಾಯ ಚ ತಥಾ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಸೀಲಮಯಮೇವ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು, ನ ದಾನಮಯಂ। ಪೂಜಾನುಗ್ಗಹಕಾಮತಾಯ ಹಿ ದಿನ್ನಂ ದಾನಮಯನ್ತಿ।

"ಚಕ್ಖು ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪನ ಚಕ್ಖಾದಿಕೇ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸನ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಾ ಗೋತ್ರಭುವೋದಾನಪರಿಯೋಸಾನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಚೇತನಾ, ಕಸಿಣಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಅಪ್ಪನಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾ ಗೋತ್ರಭುಪರಿಯೋಸಾನಾ ಪರಿಕಮ್ಮಚೇತನಾ ಚಾತಿ ಅಯಂ ಭಾವನಾಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ। ಅಪ್ಪನಾಪ್ಪತ್ತಾಪಿ ಭಾವನಾಯೇವ, ಸಾ ಪನ ನ ಕಾಮಾವಚರಾತಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾ। ನಿರವಜ್ಜವಿಜ್ಜಾಯತನಕಮ್ಮಾಯತನಸಿಪ್ಪಾಯತನಾನಂ ಸಿಕ್ಖನಚೇತನಾಪಿ ಭಾವನಾಮಯೇಯೇವ ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಆಚರಿಯಾ। ಯಾ ಚೇತ್ಥ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಖಯತೋ ವಯತೋ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ದದತೋ ಪವತ್ತಾ, ಸಾಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ಉಭಯಭಾಗೇ ಚೇತನಾನಂ ತಥಾ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಭಾವನಾಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದಾನಾದಿಕಂ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸುಚರಿತಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ "ಅಸುಕಸ್ಸ ಚ ನಾಮ ಪತ್ತಿ ಹೋತು, ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ವಾ ಹೋತೂ"ತಿ ಏವಂ ಅತ್ತನಾ ಕತಸ್ಸ ಪರೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಭಾವಂ ಪಚ್ಚಾಸೀಸನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಪತ್ತಿದಾನಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ। ಕಿಂ ಪನೇವಂ ಪತ್ತಿಂ ದದತೋ ಪುಞ್ಞಕ್ಖಯೋ ಹೋತೀತಿ? ನ ಹೋತಿ, ಯಥಾ ಪನ ಏಕಂ ದೀಪಂ ಜಾಲೇತ್ವಾ ತತೋ ದೀಪಸಹಸ್ಸಂ ಜಾಲೇನ್ತಸ್ಸ ಪಠಮದೀಪೋ ಖೀಣೋತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಪುರಿಮಾಲೋಕೇನ ಪನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಚ್ಛಿಮಾಲೋಕಸ್ಸ ಏಕೀಭಾವೇ ಅತಿಮಹಾವ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ಪತ್ತಿಂ ದದತೋ ಪರಿಹಾನಿ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ವುಡ್ಢಿಯೇವ ಪನ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಕಥಂ ಪನೇಸಾ ದಿನ್ನಾ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ? "ಇದಂ ಮೇ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮಂ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ, ಅಸುಕಸ್ಸ ವಾ ಪರಿಣಮತೂ"ತಿ ಏವಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ, ಪಚ್ಛಾಪಿ ವಾ ವಚೀಭೇದಂ ಕರೋನ್ತೇನ ಮನಸಾ ಏವ ವಾ ಚಿನ್ತೇನ್ತೇನ ದಿನ್ನಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಯಂ ಮಯಾ ಕತಂ ಸುಚರಿತಂ, ತಸ್ಸ

ಫಲಂ 'ದಮ್ಮೀ'ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ಪತ್ತಿ ದಿನ್ನಾವ ಹೋತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಕುಸಲಕಮ್ಮಾಧಿಕಾರತ್ತಾ ಪನ ಪರೇಹಿ ಚ ಕಮ್ಮಸ್ಸೇವ ಅನುಮೋದಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಕಮ್ಮಮೇವ ದಾತಬ್ಬಂ, ಅನುಮೋದೇನ್ತೇನಪಿ ಕಮ್ಮಮೇವ ಅನುಮೋದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಆಚರಿಯಾನಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ।

ಚೀವರಾದೀಸು ಪಚ್ಚಾಸಾರಹಿತಸ್ಸ ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠೇನ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ವತ್ತಪಟಿವತ್ತಕರಣವಸೇನ, ಗಿಲಾನುಪಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಾ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ।

ಆಮಿಸಕಿಞ್ಚಕ್ಖಾದಿನಿರಪೇಕ್ಖಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಪಗುಣಂ ಧಮ್ಮಂ ವಿಮುತ್ತಾಯತನಸೀಸೇ ಠತ್ವಾ ದೇಸೇನ್ತಸ್ಸ, ತಥೇವ ನಿರವಜ್ಜವಿಜ್ಜಾಯತನಾದಿಕಂ ಉಪದಿಸನ್ತಸ್ಸ ಚ ಪವತ್ತಾ ದೇಸನಾಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ। ಪರೇಹಿ ಕತಂ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸುಚರಿತಕಮ್ಮಂ ದಿನ್ನಮದಿನ್ನಮ್ಪಿ ವಾ ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛೇರಮಲಂ ಪಹಾಯ "ಸಾಧು ಸುಟ್ಠೂ"ತಿ ಅನುಮೋದನ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಾ ಅನುಮೋದನಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ, "ಅತ್ಥಿ ದಿನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಞಾಣವಸೇನ ದಿಟ್ಠಿಂ ಉಜುಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ। ಯದಿ ಏವಂ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಪುಞ್ಞಕಿರಿಯತಾ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ? ನೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಚೇತನಾನಮ್ಪಿ ತಂತಂಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಸ್ವೇವ ಸಙ್ಗಣ್ಹನತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ -

"ಪುರಿಮಾ ಮುಞ್ಚನಾ ಚೇವ, ಪರಾ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಚೇತನಾ।
ಹೋತಿ ದಾನಮಯಂ ಪುಞ್ಞಂ, ಏವಂ ಸೇಸೇಸು ದೀಪಯೇ"ತಿ॥

ತಸ್ಮಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಉಜುಕರಣವೇಲಾಯಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಪುರಿಮಪಚ್ಛಾಭಾಗೇ ಪನ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಮ್ಪಿ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸಾಪಿ ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಭಾವೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

ಅಪರೇ ಪನಾಹು - ವಿಞ್ಞಾಣಪಞ್ಞಾಣವಸೇನ ದಸ್ಸನಂ ದಿಟ್ಠಿ, ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾ ಚ। ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಜುಭಾವೋ ದಿಟ್ಠಿಜುತ್ತಂ। ಕಿಂ ತಂ? ಕುಸಲಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಞಾಣಾದಿ ಚ ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ ಕುಸಲವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಞಾಣುಪ್ಪಾದೇಪಿ ಅತ್ತನೋ ಸುಚರಿತಾನುಸ್ಸರಣಪರಗುಣಪಸಂಸಾಸರಣಗಮನಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ, ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಞಾಣೇನ ಕಮ್ಮಪಥಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾತಿ। ದಾನಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಪನ ಞಾಣಂ ದಾನಾದೀಸ್ವೇವ ಅನ್ತೋಗಧನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "ಏವಮಿಮಂ ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೋ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಗುಣವಿಸೇಸಂ ಅಧಿಗಮಿಸ್ಸಾಮಿ, ಬಹುಸ್ಸುತೋ ವಾ ಹುತ್ವಾ ಪರೇ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಅನುಗ್ಗಣ್ಹಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಏವಂ ಅತ್ತನೋ, ಪರೇಸಂ ವಾ ವಿಮುತ್ತಾಯತನಸೀಸೇನ ಸದ್ಧಮ್ಮಂ ಸುಣನ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಾ ಸವನಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ। ನಿರವಜ್ಜವಿಜ್ಜಾಯತನಾದಿಸವನಚೇತನಾಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ಪೂಜಾರಹೇ, ಗರುಟ್ಠಾನಿಯೇ, ಮಹಲ್ಲಕೇ ಚ ದಿಸ್ವಾ ಆಸನಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಪತ್ತಚೀವರಪಟಿಗ್ಗಹಣಮಗ್ಗದಾನಅಭಿವಾದನಅಞ್ಜಲಿಕಮ್ಮಕರಣಆಸನಪುಪ್ಫಗನ್ಧಾದಿಅಭಿಹಾರಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಚ ಪವತ್ತಾ ಬಹುಮಾನಚೇತನಾ ಅಪಚಿತಿಸಹಗತಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ। ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಾಪಚಾಯನಾನಞ್ಚ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ - ವಯಸಾ, ಗುಣೇನ ಚ ಜೇಟ್ಠಾನಂ, ಗಿಲಾನಾನಞ್ಚ ತಂತಂಕಿಚ್ಚಕರಣಂ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಂ, ಸಾಮೀಚಿಕಿರಿಯಾ ಅಪಚಾಯನನ್ತಿ।

೧೧-೨. ಏವಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಆಗತನಯೇನ ದಸಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸುತ್ತೇ ಆಗತನಯೇನ ದಾನಂ ಸೀಲಂ ಭಾವನಾತಿ ತೀಣಿಯೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ ತೇಸು ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಂ ದೀಪೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಙ್ಗಹ**"ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಪತ್ತಿದಾನಾನುಮೋದನಾ ದಾನೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ** ತಂಸಭಾವತ್ತಾ। ದಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛೇರಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ, ಏತೇಪಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಾನಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ದಾನೇನ ಸಹ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಏತೇ ದಾನಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಾಪಚಾಯನಾ ಸೀಲಮಯೇ ಪುಞ್ಞೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ** ಚಾರಿತ್ತಸೀಲಸಭಾವತ್ತಾ। **ದೇಸನಾಸವನದಿಟ್ಠಿಉಜುಕಾ** ಪನ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾಸೇವನತೋ ಭಾವನತೋ **ಭಾವನಾಮಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ**। ಕೇಚಿ ಪನ "ದೇಸೇನ್ತೋ, ಸುಣನ್ತೋ ಚ

ದೇಸನಾನುಸಾರೇನ ಞಾಣಂ ಪೇಸೇತ್ವಾ ಲಕ್ಖಣಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝ ದೇಸೇತಿ, ಸುಣಾತಿ ಚ, ತಾನಿ ಚ ದೇಸನಾಸವನಾನಿ ಪಟಿವೇಧಮೇವ ಆಹರನ್ತೀತಿ ದೇಸನಾಸವನಂ ಭಾವನಾಮಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಧಮ್ಮದಾನಭಾವತೋ "ದೇಸನಾ ದಾನಮಯೇ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿಪಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತಥಾ ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಂ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ನಿಯಮನಲಕ್ಖಣತ್ತಾತಿ। ದಾನಾದೀಸು ಹಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ "ಅತ್ಥಿ ದಿನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾವ ವಿಸೋಧಿತಂ ಮಹಪ್ಫಲಂ ಹೋತಿ ಮಹಾನಿಸಂಸನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ **ದೀಘನಿಕಾಯಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಂ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ನಿಯಮನಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೩೦೫) ವುತ್ತಂ। ಮಹಾಸಂಘಿಯಾ ಪನ ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋ ಚ ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಂ ವಿಸುಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಭಾವೇನ ನ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತೇ ದಾನಂ ಸೀಲಂ ಭಾವನಾ ಸಂಸುತಿ ದೇಸನಾನುಸ್ಸತಿಮೋದನಂ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಪೂಜಾಸರಣಪ್ಪತ್ತಿಪಸಂಸಾ ಚಾತಿ ಅತ್ತನಾ ಕತಪುಞ್ಞಾನುಸ್ಸರಣಂ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಸರಣಗಮನಂ ಪರಗುಣಪಸಂಸಾತಿ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ದ್ವಾದಸ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತಿ। **ಪುನ ತೀಣೇವಾ**ತಿ ಪಠಮಂ ದಸಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಪುನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ತೀಣೇವ ಸಮ್ಭೋನ್ತಿ।

೧೪. ಇದಾನಿ ಪರೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿಯಮಾನಾನಂ ಪುಞ್ಞಾನುಸ್ಸರಣಾದೀನಂ ಅತ್ತನಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇಸ್ವೇವ ಸಮೋಧಾನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಬ್ಬಾನುಸ್ಸತಿಪುಞ್ಞಞ್ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಸ್ಸೇವ ಅತ್ತನಾ ಕತಸುಚರಿತಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸರಣಂ **ಸಬ್ಬಾನುಸ್ಸತಿಪುಞ್ಞಂ** ನಾಮ। **ಪಸಂಸಾ**ತಿ ಪರೇಹಿ ಕತಾಯ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯ, ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಚ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಚಿತ್ತೇನ ಪಸಂಸನಂ, ಸನ್ಥುಸ್ಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸರಣತ್ತಯ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸರನ್ತಿ ಹಿಂಸನ್ತೀತಿ ಸರಣಾನಿ, ಬುದ್ಧಾದೀನಿ ತೀಣಿ ರತನಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಸರಣಗತಾನಂ ತೇನೇವ ಸರಣಗಮನೇನ ಭಯಂ ಸನ್ತಾಸಂ ದುಗ್ಗತಿಪರಿಕ್ಕಿಲೇಸಂ ಹಿಂಸನ್ತಿ ವಿನಾಸೇನ್ತಿ। ತಯೋ ಅವಯವಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ತಯಂ, ತೀಹಿ ಅವಯವೇಹಿ ಯುತ್ತಸಮುದಾಯಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ, ಸರಣಾನಂ ತಯಂ ಸರಣತ್ತಯಂ, ತೀಣಿ ಸರಣಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಅವಯವವಿನಿಮುತ್ತೋ ಸಮುದಾಯೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೀತಿ। ಇಧ ಪನ ಸರಣತ್ತಯಗ್ಗಹಣೇನ ಉಪಚಾರತೋ, ಉತ್ತರಪದಲೋಪತೋ ವಾ ಸರಣಗಮನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ನ ಹಿ ಸರಣತ್ತಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ ಹೋತಿ। ಅತ್ಥತೋ ಪನೇತಂ "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವತ ಸೋ ಭಗವಾ, ಸ್ವಾಕ್ಖಾತೋ ಧಮ್ಮೋ, ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ ಸಂಘೋ"ತಿಆದಿನಾ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಪಸಾದಪಟಿಲಾಭವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಚೇತನಾ **ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಸ್ಮಿಂ ಸಙ್ಗಹಂ ಯನ್ತಿ** ತಂವಸೇನೇವ ತೇಸಂ ಇಜ್ಝತೋ। ನ ಹಿ ವಿಪರೀತದಿಟ್ಠಿಕಸ್ಸ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ಏಕನ್ತೇನ ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ನ ವಿಸುಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಭಾವೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ **"ನತ್ಥಿ ಸಂಸಯೋ"**ತಿ। ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಸ್ಸ ಭಾವನಾಮಯಸಙ್ಗಹೇಪಿ ಸಙ್ಖೇಪನಯೇನ ಭಾವನಾಮಯೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ, ವಿತ್ಥಾರನಯೇನ ಪನ "ಕತ್ಥ ನು ಖೋ"ತಿ ಸಂಸಯೋ ಸಿಯಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಭಾವನಾಮಯಸಙ್ಗಹೋ ನ ವುತ್ತೋ। ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಮಹಪ್ಫಲಭಾವನಿಯಾಮಕತ್ತೇನ ಮೂಲಭೂತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ಪಧಾನಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವಿಸುಂ ತತ್ಥ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪರೇ ಪನ "ಸಙ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಗಣ್ಹನ್ತೋ 'ಮುಞ್ಚತೀ'ತಿ ವಚನತೋ ಸರಣಗಮನಸ್ಸ ಸೀಲಸಮಾದಾನೇ ವಿಯ ಗಹಣಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಸೀಲಮಯೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। "ಸರಣಗಮನಂ ಪಣಿಪಾತಭಾವತೋ ಅಪಚಿತಿಸಹಗತೇ ಸಙ್ಗಯ್ಹತೀ"ತಿ ಕೇಚಿ।

೧೫. ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಂ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಭಾಗವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾಪಿ ಚೇತನಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪುರಿಮಾ ಮುಞ್ಚನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಪುರಿಮಾ**ತಿ ದಾನತ್ಥಾಯ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಧಮ್ಮೇನ ಸಮೇನ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ, ಉಪ್ಪನ್ನಂ "ಪರಿಚ್ಚಜಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ, ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಂ ಪರಿಯೇಸನ್ತಸ್ಸ ಚ ಯಾವ ವತ್ಥುನೋ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಸ್ಸ ಹತ್ಥೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ಪರಿಣಾಮನಂ ವಾ, ತಾವ ಪವತ್ತಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಚೇತನಾ। ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಸ್ಸ ಪನ ಹತ್ಥೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಚೇತನಾ, ಪರಿಣಾಮನಚೇತನಾ ವಾ ಮುಞ್ಚನಚೇತನಾ ನಾಮ। ಸಾಯೇವ ನಿಗ್ಗಹೀತಲೋಪೇನ **"ಮುಚನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಾ। **"ಮುಞ್ಚನಾ"**ಇತಿಯೇವ ವಾ ಪಾಠೋ। **ಪರಾ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಆಲಯಂ ಅಕತ್ವಾ "ಸಾಧು ಸುಟ್ಠು ಅಗ್ಗಂ ದಾನಂ ಮೇ ದಿನ್ನ"ನ್ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಚಿತ್ತೇನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅಪರಭಾಗಚೇತನಾ। **ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಚೇತನಾ**ತಿ ಇತಿ ಅಯಞ್ಚ ಪುರಿಮಾ

ಚೇತನಾ, ಅಯಞ್ಚ ಮುಞ್ಚನಚೇತನಾ, ಅಯಞ್ಚ ಅಪರಚೇತನಾತಿ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಚೇತನಾ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ **ದಾನಮಯಂ ಪುಞ್ಞಂ ಹೋತಿ,** ದಾನಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಪುಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಪದಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ "ಹೋತೀ"ತಿ ಏಕವಚನನಿದ್ದೇಸೋ। ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಅತಿದಿಸನ್ತೋ ಆಹ **"ಏವಂ ಸೇಸೇಸು ದೀಪಯೇ"**ತಿ। **ಸೇಸೇಸೂತಿ** ಸೀಲಾದೀಸು ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂಸು **ಏವಂ** ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ "ಸೀಲಂ 'ರಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ, 'ಪಬ್ಬಜಿಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ವಿಹಾರಂ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಾ ಪುರಿಮಚೇತನಾ, ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತಸ್ಸ, ಪಬ್ಬಜನ್ತಸ್ಸ, ಸೀಲಂ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಮಜ್ಝಿಮಚೇತನಾ, 'ಪೂರಿತಂ ಮೇ'ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅಪರಚೇತನಾತಿ ಏವಂ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಚೇತನಾ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಸೀಲಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ನಾಮಾ"ತಿಆದಿನಾ **ದೀಪಯೇ,** ಪಕಾಸೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನನು ಚ ಅತ್ತನಾ ಕತಪುಞ್ಞಾನುಸ್ಸರಣಚೇತನಾ ದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಅಯಞ್ಚ ಅಪರಚೇತನಾ ಸಾಯೇವಾತಿ ಕಥಮಸ್ಸಾ ತತ್ಥ ಸಙ್ಗಹೋತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ, ವಿಸಯಭೇದೇನ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ವಿಸೇಸಸಬ್ಭಾವತೋ। ಪುಞ್ಞಾನುಸ್ಸರಣಞ್ಹಿ ಅತ್ತನಾ ಕತಪುಞ್ಞವಿಸಯಮೇವ। ಅಯಂ ಪನ ತಬ್ಬತ್ಥುವಿಸಯಾತಿ ಪಾಕಟೋಯೇವ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಸೇಸೋತಿ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ದಸಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತೀ"ತಿ, ತತ್ಥ ದಸಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ ಸರೂಪತೋ, ಸಙ್ಗಹತೋ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಥಾಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಚಸ್ಸ ಪಾಟೇಕ್ಕಂ ಪವತ್ತಾಕಾರವಿಸಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಇದಾನೀ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಅಯನ್ತಿ** ವಕ್ಖಮಾನನಿದಸ್ಸನಂ। ದಾತಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮೋ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ, ಅನ್ನಾದಿದಸವಿಧಂ ವತ್ಥು। ವುತ್ತಞ್ಹಿ -

> "ಅನ್ನಂ ಪಾನಂ ವತ್ಥಂ ಯಾನಂ, ಮಾಲಾಗನ್ಧವಿಲೇಪನಂ।
> ಸೇಯ್ಯಾವಸಥಪದೀಪೇಯ್ಯಂ, ದಾನವತ್ಥೂ ದಸಾವಿಮೇ"ತಿ॥

ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೋ ಆದಿ ಯೇಸಂ ದೇಸಕಾಲಮಿತ್ತಾದೀನಂ ತೇ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾದಯೋ, ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾದೀನಞ್ಚ ಸಮ್ಪತ್ತಿ ಸಮ್ಪನ್ನತಾ **ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿ।** ತತ್ಥ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಣೀತಮನಾಪಭಾವೋ ಧಮ್ಮೇನ ಸಮೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಭಾವೋ **ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸಮ್ಪತ್ತಿ।** ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಭಾವೋ **ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಸಮ್ಪತ್ತಿ।** ದುಲ್ಲಭಅನ್ನಪಾನಾದಿಕೋ ದೇಸೋ **ದೇಸಸಮ್ಪತ್ತಿ।** ತಾದಿಸೋವ ಕಾಲೋ **ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತಿ।** ದುಲ್ಲಭಅನ್ನಪಾನಾದಿಕೇ ಹಿ ದೇಸೇ, ಕಾಲೇ ವಾ ದಿನ್ನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಸ್ಸ ಬಲವತಾಯ ಮಹಪ್ಫಲಂ, ಸೋಮನಸ್ಸಹೇತುಕಞ್ಚ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ದಾನಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ವುತ್ತಾ। **ಮಿತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿ** ಪನ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಭಾವೋ। ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಞ್ಹಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ದಾನಾದೀಸು ಚಿತ್ತಂ ಓದಗ್ಯಪ್ಪತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪರಿಚಾರಿಕಸಮ್ಪತ್ತಿ** ಪನ ಅನಾಣತ್ತಿಯಾಪಿ ತಂತಂಕಿಚ್ಚಸಮ್ಪಾದನೇ ಅಪ್ಪಮತ್ತಸ್ಸ ಪರಿಚಾರಿಕಜನಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭೋ। **ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸಹೇತುನ್ತಿ** ಸದ್ಧಾಬಹುಲತಾವಿಸುದ್ಧಿದಿಟ್ಠಿತಾದಿಭೇದಂ ಅಞ್ಞಂ ಸೋಮನಸ್ಸಕಾರಣಂ ವಾ। **ಆಗಮ್ಮಾತಿ** ಉಪಾಗಮ್ಮ, ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಹಟ್ಠಪಹಟ್ಠೋತಿ** ಸೋಮನಸ್ಸವಸೇನ ಹಟ್ಠೋ ಚೇವ ಪಹಟ್ಠೋ ಚ। ಉಭಯೇನಪಿ ಅಧಿಕಸೋಮನಸ್ಸಂ ವುತ್ತಂ। **ಅತ್ಥಿ...ಪೇ... ಪವತ್ತನ್ತಿ** "ಅತ್ಥಿ ದಿನ್ನಂ, ಅತ್ಥಿ ಯಿಟ್ಠಂ, ಅತ್ಥಿ ಹುತಂ, ಅತ್ಥಿ ಸುಕತದುಕ್ಕಟಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಫಲಂ ವಿಪಾಕೋ, ಅತ್ಥಿ ಅಯಂ ಲೋಕೋ, ಅತ್ಥಿ ಪರೋ ಲೋಕೋ, ಅತ್ಥಿ ಮಾತಾ, ಅತ್ಥಿ ಪಿತಾ, ಅತ್ಥಿ ಸತ್ತಾ ಓಪಪಾತಿಕಾ, ಅತ್ಥಿ ಲೋಕೇ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಸಮ್ಮಗ್ಗತಾ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪನ್ನಾ, ಯೇ ಇಮಞ್ಚ ಲೋಕಂ ಪರಞ್ಚ ಲೋಕಂ ಸಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರನ್ತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೪೧) ಏವಂ ಪವತ್ತಂ ದಸವಿಧಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿವತ್ಥುವಸೇನ ಚೇವ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠಾನಿಯಾದೀನಂ ವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಂ। ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಹಿ ನ ಕೇವಲಂ ನವನ್ನಂಯೇವ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿವತ್ಥೂನಂ ಗಹಣಂ, ಅಥ ಖೋ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಟ್ಠಾನಿಯಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ। ಸಮ್ಮಾ ಞಾಯೇನ ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿ, ಪಸತ್ಥಾ ವಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ,** ತಂ। **ಪುರಕ್ಖತ್ವಾತಿ** ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ। ತಞ್ಚ ಖೋ ಸಹಜಾತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮವಸೇನ "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೧-೨) ವಿಯ ಸಮ್ಪಯೋಗಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ।

**ಅನುಸ್ಸಾಹಿತೋತಿ** ಲೋಭಮಚ್ಛರಿಯಾದಿವಸೇನ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯ ಸಙ್ಕೋಚಂ ಅನಾಪಜ್ಜನತೋ ಅತ್ತನಾ, ಪರೇನ ವಾ ಕೇನಚಿ ಅನುಸ್ಸಾಹಿತೋ ಹುತ್ವಾ। ಸಭಾವತೋ ಹಿ ಪುಞ್ಞಪ್ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನಮಿದಂ। **ಪರೇಹೀತಿ** ಪನ ಪರಪಾಕಟುಸ್ಸಾಹದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಪಠಮನ್ತಿ** ದೇಸನಾಕ್ಕಮೇನ, ಇಧ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಕ್ಕಮೇನ ವಾ ಪಠಮಂ। **ಮಹಾಕುಸಲಚಿತ್ತನ್ತಿ** ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತಾದಿಅಙ್ಗಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಮಹನ್ತಂ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನತೋ ಮಹನ್ತಂ ಪೂಜಿತಂ ಕುಸಲಚಿತ್ತನ್ತಿ **ಮಹಾಕುಸಲಚಿತ್ತಂ**। ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಹಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಮೇತ್ತಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಸ್ಸ ತಿಹೇತುಕಸೋಮನಸ್ಸಮಯಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ "ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮ…ಪೇ॰… ಹಟ್ಠಪಹಟ್ಠೋ"ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಇಮಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಭಾವಮಾಹ, "ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ"ತಿ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವಂ, "ಅನುಸ್ಸಾಹಿತೋ"ತಿ ಪನ ಇಮಿನಾ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

**ವುತ್ತನಯೇನೇವಾತಿ** "ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿಂ, ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸಕಾರಣಂ ಆಗಮ್ಮಾ"ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತನಯೇನ। **ಉಸ್ಸಾಹಿತೋತಿ** ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೇ ಸಾಪೇಕ್ಖಾದಿತಾಯ, ಸೀಲಸಮ್ಪದಾದೀಸು ಅನಧಿಮುತ್ತತಾದೀಹಿ ಚ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯ ಸಙ್ಕೋಚಾಪಜ್ಜನತೋ ಅತ್ತನಾ, ಪರೇನ ವಾ ಕೇನಚಿ ಉಸ್ಸಾಹಿತೋ। **ಪರೇಹೀತಿ** ಪನ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಕರೋತಿ ದಾನಾದೀನಿ ಪುಞ್ಞಾನೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತಮೇವಾತಿ** ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾದಿನಾ ತಂಸದಿಸತಾಯ ವುತ್ತಂ। ಹೋತಿ ಹಿ ತಂಸದಿಸೇಪಿ ತಂವೋಹಾರೋ ಯಥಾ ಚ "ಸಾಯೇವ ತಿತ್ತಿರೀ, ತಾನಿಯೇವ ಓಸಧಾನೀ"ತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ "ಉಸ್ಸಾಹಿತೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನತ್ಥೇತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯೇ, ಉಸ್ಸಾಹಿತಬ್ಬಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ಅತ್ಥೇ ತಂವಿಸಯೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಬ್ಬಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸಾತಿ** ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯ ಸಙ್ಕೋಚೇ ಜಾಯಮಾನೇ ತತೋ ವಿವೇಚೇತ್ವಾ ಸಮುಸ್ಸಾಹನವಸೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಪ್ಪಯೋಗಸ್ಸ। **ಪುಬ್ಬ**-ಗ್ಗಹಣಂ ಪನೇತ್ಥ ತಥಾಪವತ್ತಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಸೋ ಪಯೋಗೋ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ನ ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಕಾಲಿಕತಾಯಾತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ।

**ಪಟಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನೇನಾತಿ** ಭಿಕ್ಖೂ ದಿಸ್ವಾ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಪರಿಚ್ಚಜನವನ್ದನಾದಿಪಟಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನೇನ। ಬಲನ್ತಿ ಅನನ್ತೀತಿ ಬಾಲಾ, ಅಸ್ಸಾಸಿತಪಸ್ಸಾಸಿತಮತ್ತೇನೇವ ಜೀವನ್ತಿ, ನ ಪಞ್ಞಾಜೀವಿತೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಬಾಲಾಯೇವ **ಬಾಲಕಾ**। ತೇ ಪನ ಇಧ "ಅತ್ಥಿ ದಿನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅಭಾವೇನ ಅಸಞ್ಜಾತಬುದ್ಧಿನೋ ದಾರಕಾ। ಪಾಕಟವಸೇನ ಚೇತ್ಥ **ಬಾಲಕ**-ಗ್ಗಹಣಂ। ಸಹಸಾ ಕರಣಾದಿಕಾಲೇ ಪನ ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ। ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಜಾತಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಸೋಮನಸ್ಸಜಾತಾ,** ಜಾತಸೋಮನಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಹಸಾತಿ** ಸೀಘಂ ಸೀಘಂ ದಾತುಕಾಮತಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿಸಮಕಾಲಮೇವ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಪಟಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನೇನಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪರೇಸಂ ಪಯೋಗಾಭಾವಮಾಹ, "ಜಾತಪರಿಚಯಾ"ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಯೋಗಾಭಾವಂ। ಉಭಯೇನಾಪಿ ಇಮಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। "ಬಾಲಕಾ, ಸಹಸಾ"ತಿ ಚ ಇಮೇಹಿ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವಮಾಹ, "ಭಿಕ್ಖೂ…ಪೇ॰… ಜಾತಾ"ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಭಾವಂ। ಅಥ ವಾ "ಪಟಿಪತ್ತಿ…ಪೇ॰… ಪರಿಚಯಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವಸ್ಸ "ಬಾಲಕಾ ಭಿಕ್ಖೂ…ಪೇ॰… ಜಾತಾ"ತಿ ಚ ಇಮೇಹಿ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಭಾವಸ್ಸ ಚ ದೀಪಿತತ್ತಾ "ಸಹಸಾ"ತಿ ವಚನೇನ ಯಥಾವುತ್ತಮೇವ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತಿ। ಏವಂ ಸತಿ ಪಟಿಲೋಮತೋ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾದಿಭಾವೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಅನುಲೋಮತೋ ಪನ "ಸೋಮನಸ್ಸಜಾತಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಭಾವಂ, ಸಹಸಾ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। "ಪಟಿಪತ್ತಿ…ಪೇ॰… ದಿಸ್ವಾ"ತಿ ಏತ್ತಾವತಾ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾದಿಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತನ್ತಿ। **ತೇತಿ** ತೇ ಞಾತಕಾ, ತೇ ಬಾಲಕಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। **"ಸೋಮನಸ್ಸಹೇತೂನಂ ಅಭಾವಂ ಆಗಮ್ಮಾ"**ತಿ ಇದಂ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ತಥಾರೂಪೇ ಚೇತೋಭಿಸಙ್ಖಾರಾದಯೋಪಿ ಹಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತಾಯ ಕಾರಣಮೇವಾತಿ। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಾಭಾವೇ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಪಿ

ಸೋಮನಸ್ಸರಹಿತತಾ ಹೋತೀತಿ “**ಚತೂಸುಪಿ...ಪೇ॰... ಹೋನ್ತೀ**”ತಿ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ಸೋಮನಸ್ಸರಹಿತಾ ಹೋನ್ತಿ ಪುಞ್ಞಂ ಕರೋನ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। “**ಏವ**”ನ್ತಿಆದಿ ನಿಗಮನಂ।

ಇಮೇಸು ಪನ ಅಟ್ಠಸು ವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ ಬಲವತರಂ, ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತತೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ, ಸಸಙ್ಖಾರಿಕತೋ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ ಸದಿಸಂ ಬಲವತರಂ। ವಿಸದಿಸಂ ಪನ ವೇದನಾಞಾಣಪ್ಪಯೋಗವಸೇನ ಬಲವಂ, ದುಬ್ಬಲಞ್ಚ ಹೋತಿ। ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತಿಹೇತುಕಅಸಙ್ಖಾರಿಕತೋ ಹಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತಿಹೇತುಕಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ ಬಲವತರಂ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತದುಹೇತುಕಅಸಙ್ಖಾರಿಕತೋ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತಿಹೇತುಕಅಸಙ್ಖಾರಿಕಂ ಬಲವತರಂ। ಇತಿ ಚತುತ್ಥಚಿತ್ತತೋ ತತಿಯಚಿತ್ತಂ ಬಲವತರಂ, ತತೋ ಅಟ್ಠಮಚಿತ್ತಂ, ತತೋ ಸತ್ತಮಚಿತ್ತಂ, ತತೋ ದುತಿಯಚಿತ್ತಂ, ತತೋ ಪಠಮಚಿತ್ತಂ, ತತೋ ಛಟ್ಠಚಿತ್ತಂ, ತತೋ ಪಞ್ಚಮಚಿತ್ತನ್ತಿ ಏವಮಿಮೇಸಂ ಬಲವಬಲವತರಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೯. ಏವಂ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತನಯೇನ ವೇದನಾಞಾಣಪ್ಪಯೋಗಭೇದತೋ ಅಟ್ಠವಿಧತಂ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಆಗತಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾದೀನಂ ವಸೇನಪಿ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ದಸ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯಾದೀನ**”ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಛನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ, ಚತುನ್ನಂ ಅಧಿಪತೀನಂ, ತಿಣ್ಣಂ ಕಮ್ಮಾನಂ, ಹೀನಾದಿಭೇದಸ್ಸ ಚ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತೇನೇವಾಹು -

“ಕಮೇನ ಪುಞ್ಞವತ್ಥೂಹಿ, ಗೋಚರಾಧಿಪತೀಹಿ ಚ।
ಕಮ್ಮಹೀನಾದಿತೋ ಚಾಪಿ, ಗಣೇಯ್ಯ ನಯಕೋವಿದೋ”ತಿ॥

೨೦. ಇದಾನಿ ತಥಾಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಯೋ ಯೋ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಸತ್ತರಸ ಸಹಸ್ಸಾನೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥೇವಂ ಗಣನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ಇಮಾನಿ ತಾವ ಅಟ್ಠ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ದಸನ್ನಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಂ ವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಪಚ್ಚೇಕಂ ದಸ ದಸಾತಿ ಕತ್ವಾ ಅಸೀತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಾನಿ ಚ ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತನತೋ ಛಗ್ಗುಣಿತಾನಿ ಸಾಸೀತಿಕಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಾನಿ ಚತುನ್ನಂ ಅಧಿಪತೀನಂ ಸಹಯೋಗವಸೇನ ಚತುಗ್ಗುಣಿತಾನಿ ಸಹಸ್ಸಂ, ವೀಸಾಧಿಕಾನಿ ಚ ನವ ಸತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಾನಿ ಚ ಕಾಯವಚೀಮನೋಸಙ್ಖಾತಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ವಸೇನ ತಿಗುಣಿತಾನಿ ಸಸಟ್ಠಿಸತ್ತಸತಾಧಿಕಾನಿ ಪಞ್ಚ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಾನಿ ಚ ಹೀನಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತಭೇದತೋ ತಿಗುಣಿತಾನಿ ಸಾಸೀತಿಕದ್ವಿಸತಾಧಿಕಾನಿ ಸತ್ತರಸ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। ನನು ಚ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಾನಂ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತಿಸಹಯೋಗಾಭಾವತೋ ಅಧಿಪತಿವಸೇನ ಸಹಸ್ಸಂ, ಸಾಸೀತಿಕಾನಿ ಚ ಛ ಸತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಾನಿ ಕಮ್ಮಾದೀನಂ ವಸೇನ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡಿತಾನಿ ವೀಸಸತಾಧಿಕಾನಿ ಪನ್ನರಸ ಸಹಸ್ಸಾನಿ ಭವನ್ತೀತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಸೋತಪತಿತವಸೇನ ಪನ ತಂ ಅನಾದಿಯಿತ್ವಾ ಅಧಿಪತಿಗಣನಾ ಗಹಿತಾತಿ ನ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಗಣನಹಾನಿ ಕತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನನು ಚ “ಸವಿಪಾಕಂ ಕುಸಲ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪನ ಕಥಂ, ಕುಹಿಂ, ಕಿಂ ಫಲತೀತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ತಂ ಪನಾ**”ತಿಆದಿ। ಯಸ್ಮಾ ತಿಹೇತುಕಂ ಕುಸಲಂ ತಿಹೇತುಕಂ ವಾ ದುಹೇತುಕಂ ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದೇತಿ , ನಾಹೇತುಕಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದೇತಿ। ಯದಾ ಚ ತಿಹೇತುಕಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇತಿ, ತದಾ ಪವತ್ತೇ ಸೋಳಸ ವಿಪಾಕಾನಿ ಅಭಿನಿಪ್ಫಾದೇತಿ। ಯದಾ ದ್ವಿಹೇತುಕಂ, ತದಾ ದ್ವಾದಸ। ದುಹೇತುಕಂ ಪನ ದುಹೇತುಕಮಹೇತುಕಞ್ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಜನೇತಿ, ನ ತಿಹೇತುಕಂ। ಯದಾ ಚ ದುಹೇತುಕಂ ಜನೇತಿ, ತದಾ ಪವತ್ತಿಯಂ ದ್ವಾದಸ। ಯದಾ ಅಹೇತುಕಂ, ತದಾ ಅಟ್ಠ। ಯೇ ಪನ ಆಗಮನತೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಭೇದಮಿಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಮತೇನ ತಿಹೇತುಕಂ ದ್ವಾದಸ, ದಸ ವಾ ವಿಪಚ್ಚತಿ, ದುಹೇತುಕಂ ದಸ, ಅಟ್ಠ ವಾ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ “**ಯಥಾನುರೂಪ**”ನ್ತಿ। ನಾನಾವಿಧಸಮ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಸೋಭನಾ, ಗನ್ತಬ್ಬತೋ ಗತಿ ಚಾತಿ ಸುಗತಿ, ಕಾಮಾವಚರಭವೋವ ಸುಗತಿ ಕಾಮಾವಚರಸುಗತಿ। ತಸ್ಸಂ **ಕಾಮಾವಚರಸುಗತಿಯಂ। ಭವಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚ ಭವತೀತಿ ಭವೋ, ಉಪಪತ್ತಿಭವಸಙ್ಖಾತಾನಂ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಮೇತಂ ಗಹಣಂ, ಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬತೋ ಭೋಗೋ, ಪವತ್ತಿಯಂ

ಪಟಿಲಭಿತಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಭವೋತಿ ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಭೋಗೋ ಸೇಸವಿಪಾಕಕಟತ್ತಾರೂಪೇಹಿ ಸಹ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪಟಿಲಭಿತಬ್ಬಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಭವೋ ಚ ಭೋಗೋ ಚ ಭವಭೋಗೋ, ತೇಯೇವ ಸಮ್ಪನ್ನಭಾವತೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿ, ತೇಸಂ ವಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿ ಭವಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿ, ತಂ **ಅಭಿನಿಪ್ಫಾದೇತಿ,** ಜನಕವಸೇನ ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಚ ಸಾಧೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಭವಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ನಿರವಸೇಸತೋ ಲಬ್ಭಮಾನಟ್ಠಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಕಾಮಾವಚರಸುಗತಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಹೇತುಕವಿಪಾಕವಜ್ಜಂ ಪನ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಕಟತ್ತಾರೂಪಸಭಾವಂ ಭವಸಮ್ಪತ್ತಿಂ, ಏಕಚ್ಚಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ, ಭೋಗಸಮ್ಪದಮೇವ ವಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ಸುಗತಿಯಂ ದುಗ್ಗತಿಯಮ್ಪಿ ಅಭಿನಿಪ್ಫಾದೇತಿಯೇವ। ನಾಗಸುಪಣ್ಣಾದೀನಮ್ಪಿ ಹಿಸ್ಸ ದೇವಸಮ್ಪತ್ತಿಸದಿಸಂ ಮನುಞ್ಞಂ ಭೋಗಜಾತಂ, ತಬ್ಬಿಸಯಾನಿ ಚ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ, ಸುವಣ್ಣತಾಸುಸ್ಸರತಾದಿ ಚ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸೇವ ಫಲಂ। ನ ಹಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಇಟ್ಠಫಲಂ ಅತ್ಥಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಅಟ್ಠಾನಮೇತಂ ಅನವಕಾಸೋ, ಯಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಇಟ್ಠೋ ಕನ್ತೋ ವಿಪಾಕೋ ಸಂವಿಜ್ಜತೀ"ತಿ।

ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

## ರೂಪಾವಚರಕುಸಲವಣ್ಣನಾ

ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸಾವಕಾಸೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಇತರೇಸೂ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಇತರೇಸೂತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಕಾಮಾವಚರಕುಸಲತೋ ಇತರೇಸು, ರೂಪಾವಚರಾದೀಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸವತ್ಥುಕತೋ ಏಕವಿಧಂ** ಏಕನ್ತೇನ ವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ । ನ ಹಿ ಅರೂಪಧಾತುಯಂ ರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ ರೂಪವಿರಾಗಭಾವನಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಪುನ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ।

**ಹೀನಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತಭೇದತೋತಿ** ಏತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ಅಧಿಪತೀನಂ ಹೀನಾದಿಭಾವೇಹಿ ಝಾನಸ್ಸ ಹೀನಾದಿಭಾವೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಮತ್ತಮನಾಸೇವಿತಂ **ಹೀನಂ** ಪರಿದುಬ್ಬಲಭಾವತೋ, ನಾತಿಸುಭಾವಿತಂ ಅಪರಿಪುಣ್ಣವಸಿಭಾವಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** ಅತಿವಿಯ ಸುಭಾವಿತಂ ಪನ ಸಬ್ಬಸೋ ಪರಿಪುಣ್ಣವಸಿಭಾವಂ **ಪಣೀತಂ**। ತಥಾ ಉಳಾರಪುಞ್ಞಫಲಕಾಮತಾವಸೇನ ಪವತ್ತಿತಂ **ಹೀನಂ,** ಲೋಕಿಯಾಭಿಞ್ಞತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತಿತಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** ವಿವೇಕಕಾಮತಾಯ ಅರಿಯಭಾವೇ ಠಿತೇನ ಪವತ್ತಿತಂ **ಪಣೀತಂ**। ಅತ್ತಹಿತಾಯ ವಾ ಪವತ್ತಿತಂ **ಹೀನಂ,** ಕೇವಲಂ ಅಲೋಭಜ್ಝಾಸಯೇನ ಪವತ್ತಿತಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** ಪರಹಿತಾಯ ಪವತ್ತಿತಂ **ಪಣೀತಂ**। ವಟ್ಟಜ್ಝಾಸಯೇನ ವಾ ಪವತ್ತಿತಂ **ಹೀನಂ,** ವಿವೇಕಜ್ಝಾಸಯೇನ ಪವತ್ತಿತಂ **ಮಜ್ಝಿಮಂ,** ವಿವಟ್ಟಜ್ಝಾಸಯೇನ ಲೋಕುತ್ತರಪಾದಕತ್ಥಂ ಪವತ್ತಿತಂ **ಪಣೀತಂ**।

**ಪಟಿಪದಾದಿಭೇದತೋತಿ** ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಾದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾದೀನಂ ಪಟಿಪದಾಭಿಞ್ಞಾನಂ ಭೇದೇನ। ಪಟಿಪದಾವಚನೇನೇವ ವಾ ತದವಿನಾಭಾವತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। ತಥಾ ಹೇತ್ಥ ಪಟಿಪದಾಚತುಕ್ಕನ್ತಿ ವೋಹರನ್ತೀತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅಧಿಪತಿಆದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ತಸ್ಮಾ **ಪಟಿಪದಾದಿಭೇದತೋತಿ** ಪಟಿಪದಾಭೇದತೋ, ಅಧಿಪತಿಭೇದತೋ, ಆರಮ್ಮಣಭೇದತೋ, ಹಾನಭಾಗಿಯಾದಿಭೇದತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಪಟಿಪದಾಭೇದತೋ ತಾವ ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಂ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಂ, ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಂ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಂ, ಸುಖಪಟಿಪದಂ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಂ, ಸುಖಪಟಿಪದಂ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞನ್ತಿ ಏವಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ **ಹೋತಿ**। ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಅಸ್ಸಾತಿ **ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಂ**। ದನ್ಧಾ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾತಿ **ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಂ**। ಏಸ ನಯೋ **"ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಂ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞ"**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ।

ತತ್ಥ ಅಪ್ಪಹೀನನೀವರಣಸ್ಸ, ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಝಾನನಿಕನ್ತಿಕಸ್ಸ ಚ ಞಾಣಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಪರಿಬ್ಯತ್ತತಾಯ ಪರಿನಿಟ್ಠಿತಸಕಲಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಸ್ಸ "ಪಥವೀ ಪಥವೀ"ತಿ ವಾ "ಆಪೋ ಆಪೋ"ತಿ ವಾ ಏವಂ ಪವತ್ತಪರಮಸಮನ್ನಾಹಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಉಪಚಾರುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಂ, ನಿಕನ್ತಿವಿಕ್ಖಮ್ಭನಞ್ಚ **ಹೋತಿ,** ತಾವ ಪವತ್ತಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಭಾವನಾ **ಪಟಿಪದಾ** ನಾಮ "ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ ಝಾನಂ ಏತಾಯಾ"ತಿ ಕತ್ವಾ। ಪಹೀನನೀವರಣಸ್ಸ, ಪನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಝಾನನಿಕನ್ತಿಕಸ್ಸ ಚ ಞಾಣಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಭಾವತೋ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ ಅಪ್ಪನಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ತಾವ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಞ್ಞಾಯ

ವಿಸಿಟ್ಠಭಾವತೋ **ಅಭಿಞ್ಞಾ** ನಾಮ, ತಸ್ಮಾ ಯೋ ಆದಿತೋ ಕಿಲೇಸೇ ಝಾನನಿಕನ್ತಿಞ್ಚ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ ದುಕ್ಖೇನ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಕಿಲಮನ್ತೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತಿ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಕಿಲೇಸಝಾನನಿಕನ್ತಿ ಚ ಅಪ್ಪನಾಪರಿವಾಸಂ ವಸನ್ತೋ ಚಿರೇನ ಅಙ್ಗಪಾತುಭಾವಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಂ, ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಞ್ಚ ಝಾನಂ ಹೋತಿ। ಯೋ ಪನ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಕಿಲೇಸಾದಿಕೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ ನ ಚಿರೇನ ಅಙ್ಗಪಾತುಭಾವಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಂ, ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಞ್ಚ। ಯೋ ಕಿಲೇಸಾದಿಕೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ ಸುಖೇನ ಅಕಿಲಮನ್ತೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತಿ, ಅಪ್ಪನಾಪರಿವಾಸಂ ಪನ ಚಿರಾಯತಿ, ತಸ್ಸ ಸುಖಪಟಿಪದಂ, ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಂ। ಯೋ ಪನ ಸುಖೇನೇವ ಕಿಲೇಸಾದಿಕೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ ಸೀಘಮೇವ ಅಪ್ಪನಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಸ್ಸ ಸುಖಪಟಿಪದಂ, ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸೋ ಪನಾಯಂ ಪಟಿಪದಾಭಿಞ್ಞಾನಂ ಭೇದೋ ಕಿಲೇಸಿನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಕಾರವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ರಾಗಾದಯೋ ಕಿಲೇಸಾ ತಿಬ್ಬಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸದ್ಧಾಪಞ್ಚಮಕಾನಿ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಮುದೂನಿ। ಯೋ ಚ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಅಕತಾಧಿಕಾರೋ, ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಝಾನಂ ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಂ, ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಞ್ಚ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಕಿಲೇಸಸಮುದಾಚಾರತಿಬ್ಬತಾಯ ನೀವರಣವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸ್ಸ ಕಿಚ್ಛೇನ ಕಸಿರೇನ ಸಮಿಜ್ಝನತೋ ಪಟಿಪದಾ ದುಕ್ಖಾ ಅಸುಖಾ, ತಸ್ಸೇವ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಮುದುತಾಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಿ ದನ್ಧಾ ಮನ್ದಾ ಅಸೀಘಪ್ಪವತ್ತಿನೀ ಹೋತಿ। ಭವನ್ತರೇ ವಾ ಸಮಥೇ ಅಕತಾಧಿಕಾರತ್ತಾ ಪಟಿಪದಾ ದುಕ್ಖಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅಕತಾಧಿಕಾರತ್ತಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಿ ದನ್ಧಾ। ಯೋ ಪನ ವುತ್ತವಿಪರೀತೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅತಿಬ್ಬಸಮುದಾಚಾರತಾಯ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಞ್ಚ ತಿಖಿಣತಾಯ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಕತಾಧಿಕಾರತಾಯ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸುಖಪಟಿಪದಾ, ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ಚ ಹೋತಿ। ಭವನ್ತರೇ ಕತಪರಿಚಯಸ್ಸ ಹಿ ಯಥಾ ಪಗುಣಂ ಕತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಗನ್ಥೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇನ ಪಯೋಗೇನ ಸುಪ್ಪವತ್ತಿ ವಾಚುಗ್ಗತೋ ಚ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಭಾವನಾ ಅಪ್ಪಕಸಿರೇನೇವ ಇಜ್ಝತೀತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಅಕತೋ, ಕತೋ ಚ ಅಧಿಕಾರೋ ಸಮಥನಿಸ್ಸಿತೋ ಪಟಿಪದಾಯಂ ವುತ್ತೋ ಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನತ್ತಾ ಪಟಿಪದಾಯ। ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಸ್ಸಿತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಞಾಣಪ್ಪಧಾನತ್ತಾ ಅಪ್ಪನಾಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಯೋ ಪನ ತಿಬ್ಬಕಿಲೇಸೋ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಮೇವ ವಾ ಕತಾಧಿಕಾರೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ವುತ್ತನಯೇನ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ, ಖಿಪ್ಪಾ ಪನ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಹೋತಿ, ತಬ್ಬಿಪರೀತಸ್ಸ ಸುಖಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕಿಲೇಸಾನಂ ತಿಬ್ಬಮನ್ದಭಾವತೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಖಿಣಮುದುಭಾವತೋ, ಪುಬ್ಬಪರಿಚಯಸ್ಸ ಚ ಸಮ್ಭವಾಸಮ್ಭವವಸೇನಾತಿ ಏವಂ ಕಿಲೇಸಿನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಕಾರವಸೇನ ಇಮಾಸಂ ಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಪಿಚ ಯಾನಿ ಪರತೋ ಸಪ್ಪಾಯಾಸಪ್ಪಾಯಾನಿ, ಪಲಿಬೋಧುಪಚ್ಛೇದಾದೀನಿ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಾನಿ, ಅಪ್ಪನಾಕೋಸಲ್ಲಾನಿ ಚ ಆಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಸು ಯೋ ಉಪಚಾರಾಧಿಗಮತೋ ಪುಬ್ಬೇ, ಪಚ್ಛಾ ಚ ಅಸಪ್ಪಾಯಸೇವೀ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ, ದನ್ಧಾ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಹೋತಿ। ಉಭಯತ್ಥ ಸಪ್ಪಾಯಸೇವಿನೋ ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ, ಖಿಪ್ಪಾ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾ। ಯೋ ಪನ ತತೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಅಸಪ್ಪಾಯಂ ಸೇವಿತ್ವಾ ಅಪರಭಾಗೇ ಸಪ್ಪಾಯಸೇವೀ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ, ಖಿಪ್ಪಾ ಅಭಿಞ್ಞಾ। ತಬ್ಬಿಪರೀತಸ್ಸ ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ, ದನ್ಧಾ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತಥಾ ಪಲಿಬೋಧುಪಚ್ಛೇದಾದಿಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ಅಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಭಾವನಮನುಯುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಸಪರಿಪನ್ಥತಾಯ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ, ವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಅಪರಿಪನ್ಥತಾಯ ಸುಖಾ। ಅಪ್ಪನಾಕೋಸಲ್ಲಾನಿ ಅಸಮ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಅವಿಸದತಾಯ ದನ್ಧಾ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ವಿಪರಿಯಾಯತೋ ಖಿಪ್ಪಾ ಅಭಿಞ್ಞಾತಿ। ಕಿಞ್ಚ - ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾತಿಭವನವಸೇನ ಏತಾಸಂ ಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಣ್ಹಾಭಿಭೂತಸ್ಸ ಹಿ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಹೋತಿ ತಸ್ಸಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಸಮಥಪಟಿಪದಾಯ ಪರಿಪನ್ಥಕಭಾವತೋ, ಅನಭಿಭೂತಸ್ಸ ತದಭಾವತೋ ಸುಖಾ। ಅವಿಜ್ಜಾಭಿಭೂತಸ್ಸ ಚ ತಸ್ಸಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ದನ್ಧಾ ಅಭಿಞ್ಞಾ, ಇತರಸ್ಸ ಖಿಪ್ಪಾ ಅಭಿಞ್ಞಾತಿ। ಸೋ ಪನಾಯಂ ಪಟಿಪದಾಭೇದೋ ಕೇವಲಂ ಸಮಥಭಾವನಾವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನಸ್ಸ, ಮಗ್ಗಾಧಿಗಮವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಪನ ನತ್ಥಿ ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಾದಿಭೇದೋ। ಕೇಚಿ ಪನ ಮಗ್ಗವಸೇನೇವ ತಸ್ಸ ಪಟಿಪದಾದಿಭೇದಂ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ "ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಹಿ ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಾದಿಭಾವೇ ತಸ್ಮಿಂ ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಾದಿಕ"ನ್ತಿ।

ಅಧಿಪತಿಭೇದಾದೀಸು ಪನ ಛನ್ದಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ಚಿತ್ತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ವೀರಿಯಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ವೀಮಂಸಾಧಿಪತೇಯ್ಯನ್ತಿ ಏವಂ ಅಧಿಪತಿಭೇದತೋ, ಪರಿತ್ತಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪರಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಂ, ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ , ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಭೇದತೋ, ಹಾನಭಾಗಿಯಂ ಠಿತಿಭಾಗಿಯಂ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯನ್ತಿ ಏವಂ ಹಾನಭಾಗಿಯಾದಿಭೇದತೋ ಚ ಚತುಬ್ಬಿಧತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ "ಛನ್ದವತೋ ಚೇ ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಮಯ್ಹಮ್ಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏವಂ ಛನ್ದಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ **ಛನ್ದಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ**। ಏಸ ನಯೋ **"ಚಿತ್ತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ"**ದೀಸುಪಿ। ಅಪ್ಪಗುಣಂ ಪನ ಉಪರಿಝಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಂ **ಪರಿತ್ತಂ,** ಸುಪ್ಪಸರಾವಮತ್ತೇಸು ಅವಡ್ಢಿತಾರಮ್ಮಣೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಂ **ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ**। ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಪನ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ **ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾ**ದೀನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಹಾನಭಾಗಿಯಾದಿವಿಸೇಸಂ ಸಯಮೇವ ವಕ್ಖತಿ।

**ಝಾನಙ್ಗಯೋಗಭೇದತೋ**ತಿ ಕತ್ಥಚಿ ಪಞ್ಚ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಚತ್ತಾರಿ, ಕತ್ಥಚಿ ತೀಣಿ, ಕತ್ಥಚಿ ದ್ವೇ , ಕತ್ಥಚಿ ಅಪರಾನಿ ದ್ವೇತಿ ಏವಂ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಭೇದತೋ। ನನು ಚೇತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೇ ವಿಯ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೋ ಕಸ್ಮಾ ನ ಗಹಿತೋ। ಇದಮ್ಪಿ ಹಿ ಕೇವಲಂ ಸಮಥಾನುಯೋಗವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಂ ಸಸಙ್ಖಾರಂ, ಮಗ್ಗಾಧಿಗಮವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಮಸಙ್ಖಾರಂ, ತಸ್ಮಾ "ಝಾನಙ್ಗಸಙ್ಖಾರಯೋಗಭೇದತೋ ದಸವಿಧ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ, ಮಗ್ಗಾಧಿಗಮವಸೇನ ಸತ್ತಿತೋ ಪಟಿಲದ್ಧಸ್ಸಾಪಿ ಅಪರಭಾಗೇ ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಸ್ಸಪಿ ಝಾನಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇನ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಅಧಿಕಾರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ "ಅಸಙ್ಖಾರ"ನ್ತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ಅಧಿಕಾರೇನ ಚ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಪರಿಕಮ್ಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇನೇವ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ "ಸಸಙ್ಖಾರ"ನ್ತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ಝಾನಙ್ಗಯೋಗಭೇದತೋ ಪಞ್ಚವಿಧತಾ ಚ ವುತ್ತಾತಿ।

ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ನೀವರಣಾನಿ ವಿಪ್ಪಹೀನಾನಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದ...ಪೇ॰... ವಿಪ್ಪಹೀನಂ**। "ಅಗ್ಯಾಹಿತೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಆಹಿತ-ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಯ ವಿಪ್ಪಹೀನ-ಸದ್ದಸ್ಸೇತ್ಥ ಪರವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀಹಿ ವಾ ವಿಪ್ಪಹೀನಂ ವಿಸಂಯುತ್ತಂ ತೇಸಂ ಪಹಾಯಕಭಾವೇನಾತಿ **ಕಾಮಚ್ಛನ್ದ...ಪೇ॰... ವಿಪ್ಪಹೀನಂ**। ತತ್ಥ ಕಾಮೇತೀತಿ ಕಾಮೋ, ಛನ್ದನಟ್ಠೇನ ಛನ್ದೋ ಚಾತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ, ಬಹಲಕಾಮರಾಗಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಬ್ಯಾಪಾದಾದೀನಮತ್ಥಂ ವಕ್ಖತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀಸು ಅಪ್ಪಹೀನೇಸು ಝಾನಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿಸ್ಸ ಪಹಾನಙ್ಗಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ನನು ಅಞ್ಞೇಪಿ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಇಮಿನಾ ಝಾನೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚೇವ ಪಹಾನಙ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ? ವಿಸೇಸೇನ ಝಾನನ್ತರಾಯಕರತ್ತಾ। ಕಾಮಚ್ಛನ್ದವಸೇನ ಹಿ ನಾನಾವಿಸಯಪಲೋಭಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ನ ಏಕತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಸಮಾಧಿಯತಿ। ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾಭಿಭೂತಂ ವಾ ನಾನಾವಿಸಯಸಮುಪಬ್ಯೂಳ್ಹಾಯ ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಪಹಾನಪಟಿಪದಂ ನ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ಬ್ಯಾಪಾದೇನ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಹಞ್ಞಮಾನಂ ನ ಸಮಾಹಿತಂ ಪವತ್ತತಿ, ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂತಂ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಂ ಹೋತಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚಪರೇತಂ ಅವೂಪಸನ್ತಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಪರಿಬ್ಭಮತಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಉಪಹತಂ ಝಾನಾಧಿಗಮಪಟಿಪದಂ ನಾರೋಹತಿ "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ನು ಖೋ, ನ ನು ಖೋ, ಪಥವೀ ಪಥವೀ"ತಿಆದಿನಾ ಪವತ್ತಮನಸಿಕಾರೇನ "ಝಾನಂ ಸಿಯಾ ನು ಖೋ, ನ ನು ಖೋ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಝಾನಾಧಿಗಮಪಟಿಪದಾಯ ಅಸಂಸಿಜ್ಝನತೋ। ಯತೋ ವಕ್ಖತಿ -

"ಭಾಗೀ ಅಸ್ಸಮಹಂ ಅದ್ಧಾ, ಇಮಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ।
ಪವಿವೇಕಸುಖಸ್ಸಾತಿ, ಕತ್ವಾ ಉಸ್ಸಾಹಮುತ್ತಮ"ನ್ತಿ॥

ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಆದೀನಂ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಭಾವೇನ ವಿಸೇಸೇನ ಝಾನಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಅನ್ತರಾಯಕರಣತೋ ಏತಾನೇವ ಪಹಾನಙ್ಗಾನೀತಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಹೋತಿ ಚೇತ್ಥ -

> “ಪಚ್ಚನೀಕಾ ಯತೋ ಪಞ್ಚ, ಸಮಾಧಾದೀನಮೇತ್ಥ ಹಿ।
> ಝಾನನ್ತರಾಯಿಕಾ ತಸ್ಮಾ, ಪಹಾನಙ್ಗೇ ನಿಯಾಮಿತಾ”ತಿ॥

ಏವಮಿದಂ ಪಹಾನಙ್ಗವಸೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಙ್ಗವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ವಿತಕ್ಕ…ಪೇ॰… ಸಮ್ಪಯುತ್ತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ವಚನತ್ಥಲಕ್ಖಣಾದಿವಸೇನ ಉಪರಿ ಆಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಇಮೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಝಾನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತೇನಸ್ಸ ಇಮಾನಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಙ್ಗಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ಏತೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಂ ಅಞ್ಞದೇವ ಝಾನಂ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಪನ ನೇಮಿಆದಿಅಙ್ಗಸಮುದಾಯೇ ರಥಾದಿವೋಹಾರೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಝಾನಙ್ಗಸಮುದಾಯೇ ಝಾನವೋಹಾರೋ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಹೇತಂ **ವಿಭಙ್ಗೇ** “ಝಾನನ್ತಿ ವಿತಕ್ಕೋ ವಿಚಾರೋ ಪೀತಿ ಸುಖಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸೇಕಗ್ಗತಾ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೬೯)। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಫಸ್ಸಾದೀಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಇಮಾನಿಯೇವ ಪಞ್ಚ ಝಾನಙ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಉಪನಿಜ್ಝಾನಕಿಚ್ಚವನ್ತತಾಯ, ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ಚ। ವಿತಕ್ಕೋ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನಿರೋಪೇತಿ, ವಿಚಾರೋ ಅನುಬನ್ಧತಿ। ಏವಂ ಝಾನಾಧಿಗಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯಭೂತೇಹಿ ತೇಹಿ ಅವಿಕ್ಖೇಪಾಯ ಸಮಾದಹಿತಪಯೋಗಸ್ಸ ಚೇತಸೋ ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಪೀತಿ ಪೀಣನಂ, ಸುಖಞ್ಚ ಉಪಬ್ರೂಹನಂ ಕರೋತಿ। ಅಥ ನಂ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಂ ಏತೇಹಿ ಅಭಿನಿರೋಪನಾನುಬನ್ಧನಪೀಣನಉಪಬ್ರೂಹನೇಹಿ ಅನುಗ್ಗಹಿತಾ ಏಕಗ್ಗತಾ ಸಮಾಧಾನಕಿಚ್ಚೇನ ಅತ್ತಾನಂ ಅನುವತ್ತಾಪೇನ್ತೀ ಏಕತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಸಮಂ, ಸಮ್ಮಾ ಚ ಆಧಿಯತಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯಸಮತಾವಸೇನ ಸಮಂ, ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮಾನಂ ದೂರೀಭಾವೇನ ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಾಭಾವೇನ ಸಮ್ಮಾ ಚ ಠಪೇತೀತಿ ಏವಮೇತೇಸಮೇವ ಉಪನಿಜ್ಝಾನಕಿಚ್ಚಂ ಆವೇಣಿಕಂ। ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ ಪನ ಸಯಮೇವ ವಕ್ಖತಿ। ಏವಂ ಉಪನಿಜ್ಝಾನಕಿಚ್ಚವನ್ತತಾಯ, ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋ ಚ ಇಮೇಯೇವ ಪಞ್ಚ ಝಾನಙ್ಗಭಾವೇನ ವವತ್ಥಿತಾತಿ। ಯಥಾಹು -

> “ಉಪನಿಜ್ಝಾನಕಿಚ್ಚತ್ತಾ, ಕಾಮಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖತೋ।
> ಸನ್ತೇಸುಪಿ ಚ ಅಞ್ಞೇಸು, ಪಞ್ಚೇವ ಝಾನಸಞ್ಞಿತಾ”ತಿ॥

ದೇಸನಾಕ್ಕಮತೋ, ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮೇಸು ಪಠಮಂ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬತೋ ಚ **ಪಠಮಂ,** ಪಠಮಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿಪಿ **ಪಠಮ**ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ಪನ ನ ಏಕನ್ತಲಕ್ಖಣಂ ಝಾನಪಟಿಲೋಮಾದಿವಸೇನ ಸಮಾಪಜ್ಜನೇ ಅಸಮ್ಭವತೋ।

ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ಅಪ್ಪನಾಕ್ಖಣೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ವಿತಕ್ಕೋ ವಿಪ್ಪಹೀನೋ ಏತಸ್ಸ, ತತೋ ವಾ ಏತಂ ವಿಪ್ಪಹೀನನ್ತಿ **ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಪಹೀನಂ**। ಭಾವನಾಯ ಹಿ ಪಹೀನತ್ತಾ ವಿತಕ್ಕೋ ಝಾನಕ್ಖಣೇ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಸಭಾವತ್ತಾ ಪನ ಉಪಚಾರಭಾವನಾಯ ಚ ತಂ ಪಹಾತುಂ ಅಸಮತ್ಥಭಾವತೋ ಪುರಿಮಭಾಗೇ, ಪಚ್ಛಾಭಾಗೇ ಚ ಅಪಚ್ಚನೀಕಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿಯೇವಾತಿ।

ನನು ಚ “ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಸಭಾವತ್ತಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಕಥಂ ಝಾನೇನ ಏಸ ಪಹೀಯತಿ? ನ ಹಿ ಕುಸಲೇಹಿ ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಅತ್ಥಿ ರಾಗಾದಿಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಾನಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಮೇತಸ್ಸ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವತೋತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಸಭಾವಸ್ಸಾಪಿ ಏತಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕತಾಯ ದುಬ್ಬಲಭಾವತೋ ಝಾನಕ್ಖಣೇ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಸಭಾವಾಪಾದನತ್ಥಂ ತತ್ಥ ನಿಕನ್ತಿವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಭಾವನಾ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸಾ ಬಲೇನ ತಂ ಝಾನಕ್ಖಣೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಂ ನಿಕನ್ತಿವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ವಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಂ ಪಹೀನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಉಪಚಾರೇನಪಿ ನಿಕನ್ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೀಯತೀತಿ ತತ್ಥಪಿಸ್ಸ ಪಹಾನಂ ಸಿಯಾ, ಯಥಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಉಪಚಾರೇ ನೀವರಣಾನೀತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ, ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ವಿಯ ವಿತಕ್ಕಾರಮ್ಮಣಿಕನಿಕನ್ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸ್ಸ ಉಪಚಾರೇನ ಸಾತಿಸಯಂ ಅನಿಪ್ಫಜ್ಜನತೋ। ಸಾತಿಸಯಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ನಿಕನ್ತಿಪ್ಪಹಾನಂ ಅಪ್ಪನಾಯ ಏವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ

ಯದವೋಚುಮ್ಹಾ “ಉಪಚಾರಭಾವನಾಯ ಚ ತಂ ಪಹಾತುಂ ಅಸಮತ್ಥಭಾವತೋ”ತಿ, ತಂ ಸುಟ್ಠು ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **“ವಿಚಾರವಿಪ್ಪಹೀನ”**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇಯೇವ ಪಹೀನಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಇಧ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಮತ್ತದಸ್ಸನತ್ಥಂ **“ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರವಿಪ್ಪಹೀನ”**ನ್ತಿ ವಿತಕ್ಕ-ಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। ಏವಂ **“ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಪೀತಿವಿಪ್ಪಹೀನ”**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ।

**ಯಥಾಸಮ್ಭವ**ನ್ತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀಸು ಯಂ ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತಿ, ತದನತಿಕ್ಕಮತೋ। ಕಸಿಣಾನಾಪಾನೇಸು ಹಿ ಪಞ್ಚೇವ ಝಾನಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಅಸುಭಕಾಯಗತಾಸತೀಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ, ಅನುಪೇಕ್ಖಾಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೇಸು ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನವಜ್ಜಾನಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೇ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನನ್ತಿ।

**ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆದಿ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಕೇವಲಂ ಆಪೋಕಸಿಣಾದೀನಮೇವ, ಅಥ ಖೋ ಅಸುಭಾದೀನಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪನಾವಹಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಭಿಭಾಯತನವಿಮೋಕ್ಖಝಾನಾನಿ ಪವತ್ತಾಕಾರಮತ್ತತೋ ಭಿನ್ನಾನಿ, ಆರಮ್ಮಣತೋ ಪನ ಕಸಿಣಾಯತನಾನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕಸಿಣಾಯತನಝಾನೇಹೇವ ತಾನಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ। **“ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ…ಪೇ॰… ಅನೇಕವಿಧ”**ನ್ತಿ ವಾ ವಚನೇನ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೇ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನಕಭೇದೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ಅಭಿಭಾಯತನವಿಮೋಕ್ಖಝಾನಾನಿ ವಿಸುಂ ನ ವುತ್ತಾನಿ, ತಾನಿ ಪನ ಸರೂಪತೋ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ಥ ಞಾಣುತ್ತರಸ್ಸ ಯೋಗಾವಚರಸ್ಸ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ “ನ ಮೇತ್ಥ ಅಪ್ಪನಾನಿಬ್ಬತ್ತನೇ ಭಾರೋ”ತಿ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಉದ್ಧಂ ದುತಿಯತತಿಯವೀಥಿಯಂ, ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮವೀಥಿಯಂ ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಂ ಝಾನಂ **ಅಭಿಭಾಯತನಂ** ನಾಮ। ತಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಭಿಭವತೀತಿ ಅಭಿಭೂ, ಯೋಗಿನೋ ಸುಖವಿಸೇಸಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನತಾಯ, ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ ವಾ ಆಯತನನ್ತಿ ಅಭಿಭಾಯತನಂ, ಅಭಿಭವಿತಬ್ಬಂ ವಾ ಅಭಿಭೂ, ಆಲಮ್ಬಣಂ, ತಂ ಆಯತನಮಸ್ಸಾತಿ ಅಭಿಭಾಯತನಂ। ಅಥ ವಾ ಆಲಮ್ಬಣಾಭಿಭವನತೋಯೇವ ಅಭಿಭೂ, ಪರಿಕಮ್ಮಂ, ಞಾಣಂ ವಾ, ತಂ ಆಯತನಂ ಕಾರಣಮಸ್ಸಾತಿ ಅಭಿಭಾಯತನಂ। ಪರಿಕಮ್ಮಂ, ಞಾಣಂ ವಾ ಆಲಮ್ಬಣಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಉಪಚಾರುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪಞ್ಚಮವೀಥಿಮನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಪ್ಪನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ಪಞ್ಚಮವೀಥಿತೋ ಪರಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಪನ ಅಭಿಭವಿತುಕಾಮತಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಮ್ಪಿ ಅಭಿಭಾಯತನಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ಸಾಮಞ್ಞಗತಿಯಾ ಪನ ಕಸಿಣಾಯತನಮೇವ ಹೋತಿ। ಇಮಮೇವ ಹಿ ಸೀಘತರಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ತಾನಿ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಸಹ ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನೇವೇತ್ಥ ಅಪ್ಪನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೦೪) ವುತ್ತಂ। ನನು ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಯಥಾರುತವಸೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ಕಸ್ಮಾ ನ ಗಯ್ಹತಿ। “ಸಹ ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನೇವಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨೦೪) ಹಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಂ ಝಾನಮಭಿಭಾಯತನನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ, ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನ ಸಹ ಅಪ್ಪನಾಯ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋತಿ ಹಿ ಇಧ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವಾ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಸ್ಸ, ಕಿಂ ತಾವ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಹ ಅಪ್ಪನಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನೇ ಅಸತಿ ತಸ್ಸಾ ಅಸಮ್ಭವತೋ, ನಾಪಿ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನೇನ ಸಹ ಏಕವೀಥಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ತಸ್ಸಾ ಉಪಚಾರಭಾವನಾಪಬನ್ಧಸೇವಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ತದಾ ಅಸಮ್ಭವತೋ, ತಸ್ಮಾ ನಾತಿಚಿರಾಯನಪ್ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಸಮೀಪಿಮ್ಹಿ ಸಮೀಪಕಾರೀಯೂಪಚಾರೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ತಥಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ನಾತಿಚಿರಪ್ಪವತ್ತಮಭಿಭಾಯತನಂ, ಕಥಂ ತಸ್ಸ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಭೇದೋ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತೋತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಜವನವೀಥಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಚಿರಕಾಲನಿಬ್ಬತ್ತಿತಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಂ, ದುತಿಯತತಿಯವೀಥಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ತಬ್ಬಿಪರೀತಲಕ್ಖಣತಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಅಭಿಭಾಯತನಂ ನಾಮ ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಮೇವ, ನೇತರ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಂ, ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ದೂರತರಭಾವೇನ “ಸಹ ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇನೇವೇತ್ಥ ಅಪ್ಪನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀ”ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನೇನ ಸಹ ವಿರುಜ್ಝನತೋ।

ಅಪಿಚ ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಝಾನಂ ಅಭಿಭವನಕಾರಣನಿರಪೇಕ್ಖಂ ವಸಿಭಾವಬಲೇನೇವ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ನ ತಂ ಅಭಿಭಾಯತನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಪ್ಪತ್ತವಸಿಭಾವಾ ಪಠಮುಪ್ಪನ್ನಾಯೇವ ಅಭಿಭಾಯತನನ್ತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ "ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೨೧೨-೨೧೩) ಅಭಿಭಾಯತನದೇಸನಾಯಂ ವುತ್ತಂ। ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಞ್ಹಿ ಝಾನಂ ಅಪ್ಪಮಾಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇದಞ್ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಮತ್ತತ್ತಾ ಪರಿತ್ತಮೇವಾತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ। ಪಠಮಂ ಅಭಿಭಾಯತನವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನಂ ಪಚ್ಛಾ ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಮ್ಪಿ ಅಭಿಭಾಯತನನಾಮಮೇವ ಲಭತೀತಿ ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಮಭಿಭಾಯತನಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ, ಇತರಂ ಪರಿತ್ತಂ।

ಅಥ ವಾ ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಅಪ್ಪಮಾಣನ್ತಿ ಉಕ್ಕಂಸಗತಿಪರಿಗ್ಗಹವಸೇನ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ಪನ ಯಂ ಬಲವತರಂ, ತಂ ಅಪ್ಪಮಾಣನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಉಪಲಕ್ಖಣಂ ಕತ್ವಾ ವದನ್ತಿ। ಬಲವಭಾವನಿಬನ್ಧನಂ ಅಪ್ಪಮಾಣತ್ತಂ। ಬಲವಭಾವೋ ಚ ಪಠಮಅಪ್ಪನಾವಾರತೋ ಪಚ್ಛಿಮಪಚ್ಛಿಮಅಪ್ಪನಾವಾರಾನಂ ಬಲವತಾಯ ಅವಸಿತಾಪತ್ತೇಪಿ ಝಾನೇ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಬಲವನ್ತಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ, ಇತರಂ ಪರಿತ್ತನ್ತಿ ಏವಂ ಅವಸಿತಾಪತ್ತೇಪಿ ಝಾನೇ ಅಪ್ಪಮಾಣಾದಿಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ ಅಪ್ಪನಾಯ ಬಲವಭಾವೋ ನಾಮ ಉಪಚಾರಸ್ಸ ಬಲವತಾಯ ಸತಿ ಹೋತಿ। ಉಪಚಾರಞ್ಚ ತಂ ಬಲವಂ, ಯಂ ಸಹಸಾ ಅಪ್ಪನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅಭಿಭಾಯತನಝಾನಾನಂ ಉಪಚಾರವೀಥಿಯಾ ಅನನ್ತರಂ ದುತಿಯವೀಥಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಬಲವತಾಯ ಸಯಮ್ಪಿ ಬಲವತರನ್ತಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ದುತಿಯವೀಥಿಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ತತಿಯವೀಥಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ತದಿತರಸಭಾವತಾಯ ಪರಿತ್ತಂ। ತಥಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾನಂ ಚತುತ್ಥವೀಥಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ। ಪಞ್ಚಮವೀಥಿಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಪರಿತ್ತನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿಯಂ ಪಞ್ಚಮಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಅಪ್ಪನಾತೋ ಚತುತ್ಥಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಯ ಬಲವಭಾವೋತಿ ತಂವಸೇನಾಪೇತ್ಥ ಪರಿತ್ತಅಪ್ಪಮಾಣತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ತಂ ಪನೇತಂ ಗಣನತೋ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ -

> "ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಪರಿತ್ತಾನಿ, 'ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಜಾನಾಮಿ ಪಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ। ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಪರಿತ್ತಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ। ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾನಿ। ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ, ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಜಾನಾಮಿ ಪಸ್ಸಾಮಿ। ನೀಲಾನಿ ನೀಲವಣ್ಣಾನಿ ನೀಲನಿದಸ್ಸನಾನಿ ನೀಲನಿಭಾಸಾನಿ, ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಜಾನಾಮಿ ಪಸ್ಸಾಮಿ। ಪೀತಾನಿ ಪೀತವಣ್ಣಾನಿ ಪೀತನಿದಸ್ಸನಾನಿ ಪೀತನಿಭಾಸಾನಿ। ಲೋಹಿತಾನಿ ಲೋಹಿತವಣ್ಣಾನಿ ಲೋಹಿತನಿದಸ್ಸನಾನಿ ಲೋಹಿತನಿಭಾಸಾನಿ। ಓದಾತಾನಿ ಓದಾತವಣ್ಣಾನಿ ಓದಾತನಿದಸ್ಸನಾನಿ ಓದಾತನಿಭಾಸಾನಿ, 'ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಜಾನಾಮಿ ಪಸ್ಸಾಮೀ'ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞೀ ಹೋತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೭೩; ೩.೩೩೮; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೪೭೭-೪೩೪; ೮.೬೫)।

ತತ್ಥ **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ**ತಿ ಅಲಾಭಿತಾಯ ವಾ ಅನತ್ಥಿಕತಾಯ ವಾ ಅಜ್ಝತ್ತೇಸು ಕೇಸಾದೀಸು ಪರಿಕಮ್ಮಅಪ್ಪನಾಸಞ್ಞಾವಿರಹಿತೋ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಅಟ್ಠಸು ಕಸಿಣೇಸು, ಚತೂಸು ಭೂತಕಸಿಣೇಸು ಏವ ವಾ ಕತಪರಿಕಮ್ಮಕತಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ ಚೇವ ಅಪ್ಪನಾವಸೇನ ಚ ತಾನಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಅಟ್ಠ, ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಕಸಿಣರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ। **ಪರಿತ್ತಾನೀ**ತಿ ಅಮಹನ್ತಾನಿ। **ಅಭಿಭುಯ್ಯಾ**ತಿ ಯಥಾ ಮಹಗ್ಘಸೋ ಸಮ್ಪನ್ನಗಹಣಿಕೋ ಪುರಿಸೋ ಕಟಚ್ಛುಮತ್ತಂ ಭತ್ತಂ ಲಭಿತ್ವಾ "ಕಿಂ ಏತ್ಥ ಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬಂ ಭತ್ತಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಸಙ್ಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಏಕಕಬಳಮೇವ ಕರೋತಿ, ಏವಮೇವ ಞಾಣುತ್ತರಿಕೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ವಿಸದಞಾಣೋ "ಕಿಂ ಏತ್ಥ ಪರಿತ್ತಕೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಿ, ನಾಯಂ ಮಮ ಭಾರೋ"ತಿ ತಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಪರಿಕಮ್ಮೇನ, ಞಾಣೇನ ವಾ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ। ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಸೀಘಂ ಅಪ್ಪನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। **"ಜಾನಾಮಿ**

**ಪಸ್ಸಾಮೀ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಾಭೋಗೋ ಕಥಿತೋ, ತದಾಗಮನತೋ ಚ ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ಚಿತ್ತಾಭಿಸಞ್ಞಾರೋ। ಇತರಥಾ ಅನೇನ ಆಭೋಗಮತ್ತೇ ಕಥಿತೇ ತೇನ ಸಾಧಿತಬ್ಬಂ ಝಾನಂ ನ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಅಭಿಭಾಯತನದೇಸನಾವಾಯಂ ಝಾನವಿಸಯಾತಿ। **ಆಗಮಟ್ಠಕಥಾಸು** ಪನ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಭಾವನಾವಸೇನ ಝಾನಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತಮಭಿಭವನಾಕಾರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾಭೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯ -

> "ಇಮಿನಾ ಪನಸ್ಸ ಆಭೋಗೋ ಕಥಿತೋ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ, ನ ಅನ್ತೋಸಮಾಪತ್ತಿಯ"ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೭೩; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨೪೯; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೮.೬೫) ವುತ್ತಂ।

ದುತಿಯೇ **ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನೀ**ತಿ ಪರಿಸುದ್ಧಾಪರಿಸುದ್ಧವಣ್ಣಾನಿ। ಪರಿಸುದ್ಧಾನಿ ಹಿ ನೀಲಾದೀನಿ ಸುವಣ್ಣಾನಿ, ಅಪರಿಸುದ್ಧಾನಿ ದುಬ್ಬಣ್ಣಾನೀತಿ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನಿ।

ತತಿಯೇ **ಅಪ್ಪಮಾಣಾನೀ**ತಿ ವುಡ್ಢಿಪ್ಪಮಾಣಾನಿ ವಿಪುಲಾನಿ ಖಲಮಣ್ಡಲಾದೀನಿ। ವಡ್ಢನವಸೇನ ಪನೇತ್ಥ ಅಪ್ಪಮಾಣತಾ ನ ಗಹಿತಾ ಕಸಿಣವಡ್ಢನಸ್ಸ ಇಧ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ಕಸಿಣಸ್ಸ ಹಿ ದ್ವೇ ವಡ್ಢನಭೂಮಿಯೋ ಉಪಚಾರಭೂಮಿ, ಅಪ್ಪನಾಭೂಮಿ ವಾ। ತತ್ಥ ನ ತಾವ ಇಧ ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯಂ ವಡ್ಢನಂ ಸಮ್ಭವತಿ। ನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮಕಾಲಂ ವಿಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ಝಾನೇ ಕುತೋ ತಸ್ಸ ಓಕಾಸೋತಿ, ನಾಪಿ ಅಪ್ಪನಾಭೂಮಿಯಂ। ವಡ್ಢಿತಸ್ಸ ಪಠಮುಪ್ಪನ್ನಝಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಭಾವಮಹನ್ತಾನೇವ ಆಲಮ್ಬಣಾನಿ ಇಧ ಅಪ್ಪಮಾಣಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ವಡ್ಢಿತವಸೇನೇವ ಅಪ್ಪಮಾಣಾನೀತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಠಮಂ ಅಭಿಭವನಿಚ್ಛಾಯ ಅಭಾವೇನ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಅಭಿಭವನಿಚ್ಛಾಯ ಸತಿ ಅಭಿಭವನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತೋ ತಸ್ಮಿಂ ಅಪ್ಪನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ಅಪ್ಪನಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ವಡ್ಢಿತನಿಮಿತ್ತೇಸು ಇದಂ ಅಭಿಭಾಯತನಂ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಚತುತ್ಥೇ **ಅಭಿಭುಯ್ಯಾ**ತಿ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ। ಯಥಾ ನಾಮ ಸಮ್ಪನ್ನಗಹಣಿಕೋ ಮಹಗ್ಘಸೋ ಪುರಿಸೋ ಏಕಂ ಭತ್ತವಡ್ಢಿತಕಂ ಲಭಿತ್ವಾ "'ಅಞ್ಞೋಪಿ ಹೋತು, ಅಞ್ಞೋಪಿ ಹೋತೂ'ತಿ ಕಿಂ ಏಸ ಮಯ್ಹಂ ಕರಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ನ ತಂ ಮಹನ್ತತೋ ಪಸ್ಸತಿ, ಏವಮೇವ ಞಾಣುತ್ತರೋ ವಿಸದಞಾಣೋ ಪುಗ್ಗಲೋ "'ಕಿಂ ಏತ್ಥ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ, ನಯಿದಂ ಅಪ್ಪಮಾಣ'ನ್ತಿ ಮಯ್ಹಂ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಕರಣೇ ಭಾರೋ"ತಿ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ। ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಪ್ಪನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ।

ಪಞ್ಚಮೇ **ನೀಲಾನಿ...ಪೇ॰... ನೀಲನಿಭಾಸಾನೀ**ತಿ ಏತಾನಿ ಪರಿಯಾಯನಾಮಾನೀತಿ ತತ್ಥ **"ನೀಲಾನೀ"**ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ತಕೇಯೇವ ಪನ ವುತ್ತೇ ತಂಯೋಗತೋ ತಬ್ಬೋಹಾರೇನ ಗುಣಯುತ್ತೇಪಿ ಪಸಙ್ಗೋ ಸಿಯಾತಿ ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥಂ **"ನೀಲವಣ್ಣಾನೀ"**ತಿ ವಣ್ಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಏವಮ್ಪಿ ಹಿ ಬಹುಬ್ಬೀಹಿವಸೇನ ಗುಣೋಪಿ ಪಸಙ್ಗೋ ಹೋತೀತಿ **"ನೀಲನಿದಸ್ಸನಾನೀ"**ತಿ ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ । ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ನಿದಸ್ಸನಂ, ಚಕ್ಖುನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ರೂಪಂ। ತತೋ ಸೇತಾದಿನಿವಾರಣತ್ಥಂ ನೀಲ-ಸದ್ದೇನ ಸಹ ಸಮಾಸೋ ಕತೋತಿ ಅಪಞ್ಞಾಯಮಾನಚೇವರಾನಿ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನವಣ್ಣಾನಿ ಏಕನೀಲಾನೇವ ಹುತ್ವಾ ದಿಸ್ಸಮಾನಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **"ನೀಲನಿಭಾಸಾನೀ"**ತಿ ಇದಂ ಪನ ಓಭಾಸವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ನೀಲೋಭಾಸಾನಿ ನೀಲಪ್ಪಭಾಯುತ್ತಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ತೇಸಂ ಸುವಿಸುದ್ಧತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **'ಪೀತಾನೀ"**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಟ್ಠಸು ಚೇತೇಸು ಪುರಿಮಂ ಅಭಿಭವನಾಕಾರೇನ ವಣ್ಣಾಭೋಗರಹಿತಾನಿ ಅಟ್ಠಪಿ ಕಸಿಣಾನಿ ಪರಿತ್ತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ತತಿಯಂ ತಥಾ ಅಪ್ಪಮಾಣಾನಿ। ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾನಿಯೇವ ದ್ವೇ ವಣ್ಣಾಭೋಗಸಹಿತಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ನ ಪನ ವಣ್ಣಕಸಿಣವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ತಸ್ಸ ವಿಸುಂ ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ।

ಪಞ್ಚಮಾದೀನಿ ಪನ ತೇಸು ಕತಾಧಿಕಾರೇ ಸನ್ಧಾಯ ಸುವಿಸುದ್ಧವಣ್ಣವಸೇನೇವ ದೇಸಿತಾನಿ। ನ ಹಿ ತೇಸಂ ಅಭಿಭವನಸ್ಸ ಪರಿತ್ತತಾ, ಅಪ್ಪಮಾಣತಾ ವಾ ಕಾರಣಂ, ಅಥ ಖೋ ಸುವಿಸುದ್ಧನೀಲಾದಿಭಾವೋ। ತತ್ಥ ಹಿ ತೇ ಕತಾಧಿಕಾರಾತಿ। ನನು ಚ **ಆಗಮಟ್ಠಕಥಾಸು** "ಸುವಣ್ಣಾನಿ ವಾ ಹೋನ್ತು ದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ ವಾ, ಪರಿತ್ತಅಪ್ಪಮಾಣವಸೇನೇವ ಇಮಾನಿ ಅಭಿಭಾಯತನಾನಿ

ದೇಸಿತಾನೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೭೩; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೨೪೯; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೮.೬೫) ವುತ್ತನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ತಂ ಪನ ಆಗಮೇ ಅಭಿಭಾಯತನಾನಂ ಅಞ್ಞಥಾ ಆಗತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಹಿ –

"ಅಜ್ಝತ್ತಂ ರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಪರಿತ್ತಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ, ಅಪ್ಪಮಾಣಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಪರಿತ್ತಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ, ಅಪ್ಪಮಾಣಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೭೩; ೩.೩೩೮; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೪೨೭-೪೩೪; ೮.೬೫) –

ಏವಂ ಚತ್ತಾರಿಯೇವ ಅಭಿಭಾಯತನಾನಿ ಆಗತಾನಿ, ತಸ್ಮಾ **ತದಟ್ಠಕಥಾಸು** ವಣ್ಣಾಭೋಗೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಪಿ ಪರಿತ್ತಅಪ್ಪಮಾಣತಾವಸೇನೇವ ಇಮೇಸಂ ದೇಸಿತಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ಪರಿತ್ತಅಪ್ಪಮಾಣತಾ ಹಿ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಅಭಿಭವನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವಣ್ಣಾಭೋಗೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಪೀತಿ। ನನು ಚ ಸಬ್ಬತ್ಥ "ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನೀ"ತಿ ವಚನತೋ ವಣ್ಣಾಭೋಗಸಹಿತಾನಿಯೇವ ತತ್ಥ ಗಹಿತಾನೀತಿ? ತಂ ನ, ವಣ್ಣಾಭೋಗರಹಿತಾನಿ, ಸಹಿತಾನಿ ಚ ಸಬ್ಬಾನಿ ಪರಿತ್ತಾನಿ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ "ಪರಿತ್ತಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತಾನಿ, ತಥಾ "ಅಪ್ಪಮಾಣಾನಿ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನೀ"ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ವಿಸಿಟ್ಠಾನಂ ವಣ್ಣಾಭೋಗರಹಿತಾನಂ, ಸಹಿತಾನಞ್ಚ ಏಕಜ್ಝಂ ಮನಸಿಕಾರೋ, ನ ಏಕಜ್ಝಂ, ವಿಸುಂಯೇವ ತೇಸಂ ಮನಸಿಕಾರೋ। ಯದಿ ಏವಂ ವಿಸುಂ ಕಥಮೇಕತ್ತನ್ತಿ? ಪರಿತ್ತಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣ-ಗ್ಗಹಣಮತಿರಿಚ್ಚತಿ ಅವಸಿಟ್ಠೋತಿ? ನಾತಿರಿಚ್ಚತಿ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾಭಾವತೋ। ಅತ್ಥಿ ಹಿ ಏಸ ಪರಿಯಾಯೋ, ಯದಿದಂ ವಣ್ಣಾಭೋಗಜನಿತಾಜನಿತಂ ವಿಸೇಸಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪರಿತ್ತಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಏಕತ್ತಂ ನೇತ್ವಾ "ಪರಿತ್ತಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ತದನ್ತೋಗಧಮೇವ ಪಭೇದಂ ವಿನೇಯ್ಯವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ ತಾನಿ ಚ ಕದಾಚಿ ವಣ್ಣವಸೇನ ಆವಜ್ಜಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, "ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾನಿ ಅಭಿಭುಯ್ಯಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಾಯ ವಣ್ಣಾಭೋಗರಹಿತಾನಿ, ಸಹಿತಾನಿ ಚ ವಿಸುಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ವಣ್ಣಾಭೋಗರಹಿತಪರಿತ್ತಾಭಿಭವನೇ, ತಂಸಹಿತಪರಿತ್ತಾಭಿಭವನೇ ಚ ಪರಿತ್ತಾಭಿಭವನಸಾಮಞ್ಞಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕತ್ತಂ ಕತನ್ತಿ। **ಅಭಿಧಮ್ಮೇ** ಪನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸನತ್ತಾ ವಣ್ಣಾಭೋಗರಹಿತಾನಿ, ಸಹಿತಾನಿ ಚ ವಿಸುಂ ವುತ್ತಾನಿ। ಅತ್ಥಿ ಹಿ ಉಭಯತ್ಥಾಭಿಭವನವಿಸೇಸೋತಿ। ಹೋತು ತಾವ, ಏವಂ ಸುತ್ತಾಭಿಧಮ್ಮಪಾಠವಿಸೇಸತೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಪಾಠಭೇದೇ ಪನ ಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ? ವುಚ್ಚತೇ – ಸುತ್ತನ್ತೇ ಹಿ ಪಠಮವಿಮೋಕ್ಖಂ ದ್ವೇಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಠಮದುತಿಯಅಭಿಭಾಯತನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ಪರಿಯಾಯದೇಸನತ್ತಾ ವಿಮೋಕ್ಖಾನಮ್ಪಿ ಅಭಿಭವನಪರಿಯಾಯೋ ವಿಜ್ಜತೀತಿ "ಅಜ್ಝತ್ತಂ ರೂಪಸಞ್ಞೀ"ತಿ ಅಭಿಭಾಯತನದ್ವಯಂ ವುತ್ತಂ।

ತತಿಯಚತುತ್ಥಅಭಿಭಾಯತನೇಸು ದುತಿಯವಿಮೋಕ್ಖೋ, ವಣ್ಣಾಭಿಭಾಯತನೇಸು ತತಿಯವಿಮೋಕ್ಖೋ ಚ ಅಭಿಭವನಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ, ಇಧ ಪನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸನತ್ತಾ ವಿಮೋಕ್ಖಾಭಿಭಾಯತನಾನಿ ಅಸಙ್ಕರತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅಭಿಭಾಯತನಾನಿ ಕಥಿತಾನಿ। ಸಬ್ಬಾನಿ ಚ ವಿಮೋಕ್ಖಕಿಚ್ಚಾನಿ ವಿಮೋಕ್ಖದೇಸನಾಯ ವುತ್ತಾನಿ, ತದೇತಂ "ಅಜ್ಝತ್ತಂ ರೂಪಸಞ್ಞೀ"ತಿ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಸ್ಸ ಅಭಿಭಾಯತನದ್ವಯಸ್ಸ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಅವಚನತೋ "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀನಞ್ಚ ಸಬ್ಬವಿಮೋಕ್ಖಕಿಚ್ಚಸಾಧಾರಣವಚನಭಾವತೋ ವವತ್ಥಾನಂ ಕತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಅವಸ್ಸಞ್ಚೇತಂ ಏವ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತೇಹಿ ಸುತ್ತಾಭಿಧಮ್ಮಪಾಠಭೇದೇ ಅಞ್ಞಂ ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಅಥ ಕಿಮೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ನನು ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮೇವ "ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಯಥಾ ಸುತ್ತನ್ತೇ 'ಅಜ್ಝತ್ತಂ ರೂಪಸಞ್ಞೀ ಏಕೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ ಪರಿತ್ತಾನೀ'ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಅವತ್ವಾ ಇಧ ಚತೂಸುಪಿ ಅಭಿಭಾಯತನೇಸು ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞಿತಾವ ವುತ್ತಾ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಅಜ್ಝತ್ತರೂಪಾನಂ ಅನಭಿಭವನೀಯತೋ"ತಿ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತನ್ತಿ? ನ ತಂ ತಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಂ, ಅಥ ಖೋ ಕತ್ಥಚಿ "ಅಜ್ಝತ್ತಂ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಅವತ್ವಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಂ ವುತ್ತಂ "ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ, ತಸ್ಸ ಚ ಕಾರಣವಚನಂ। ತೇನೇವ ಹಿ ತತ್ಥ ವಾ ಇಧ ವಾ "ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿಯೇವ ಅಭಿಭವಿತಬ್ಬಾನೀ"ತಿ ತತ್ಥೇವ ವುತ್ತಂ, ಅನಭಿಭವನೀಯತಾ ಚ ಅಜ್ಝತ್ತರೂಪಾನಂ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ವಿಯ ಅವಿಭೂತತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಭೂತಭಾವಮನ್ತರೇನ ಞಾಣುತ್ತರಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಭವನಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। ನನು ಚ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ

ಪಾಠದ್ವಯವಿಸೇಸಸ್ಸ ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ ಕಾರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತೋತಿ? ಸಚ್ಚಂ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಚ ಯಥಾವುತ್ತವವತ್ಥಾನವಸೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ । ದೇಸನಾವಿಲಾಸೋ ಹಿ ನಾಮ ವಿನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸೇವ ಪರಿಯಾಯಸ್ಸ ವಿಭಾವನಂ, ನ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚೀತಿ। ಏವಂ ತಾವ ಅಭಿಭಾಯತನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ **ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ** ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾವಸಪ್ಪವತ್ತಜವನವೀಥಿಸಮನನ್ತರಮೇವ ಪಿತುಅಙ್ಕೇ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸ್ಸ ವಿಯ ದಾರಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿರಾಸಙ್ಕಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಪರಮಕಪ್ಪನಾ ವಿಯ ಚ ಲಹುಂ ಅವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಅನ್ತಮಸೋ ಚತುಪಞ್ಚಚಿತ್ತಕ್ಖಣತೋ ಅನೋಸಕ್ಕಿತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಭಿರತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಞ್ಹಿ ಕಸಿಣಾಯತನವಸೇನ ವಾ ಅಭಿಭಾಯತನವಸೇನ ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಧಿಮುತ್ತತಾಯ ಚ "ವಿಮೋಕ್ಖೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** -

> "ಕೇನಟ್ಠೇನ ಪನ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ? ಅಧಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೇನ। ಕೋ ಅಯಂ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋ ನಾಮ? ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಹಿ ಚ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಚ ಅಭಿರತಿವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಅಧಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೪೮)।

ಯದಿ ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಮೇವ ವಿಮೋಕ್ಖೋ, ಕಥಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಚತುಕ್ಕೇ ಪರಿತ್ತತಾ **ಪಾಳಿಯಂ** ವುತ್ತಾ। ಅವಸಿತಾಪತ್ತಞ್ಹಿ ಝಾನಂ ಪರಿತ್ತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ, ಪರಿಪುಣ್ಣವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಅಪರಿಪುಣ್ಣವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ಪರಿತ್ತಭಾವೇನ ತತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಮೇವ ಝಾನಂ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ನಾಮ, ನ ಇತರಂ। ಇತರಂ ಪನ ಯದಿ ಕಸಿಣಾಯತನವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ಕಸಿಣಾಯತನಂ। ಅಥ ಅಭಿಭಾಯತನವಸೇನ, ಅಭಿಭಾಯತನಮೇವಾತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಪಠಮಅಪ್ಪನಾತೋ ಪಚ್ಛಿಮಪಚ್ಛಿಮಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಕಸಿಣಾಯತನವಸೇನ, ಅಭಿಭಾಯತನವಸೇನ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಪಠಮಕಪ್ಪನಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಂ ವಿಮೋಕ್ಖೋಯೇವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ತಂ ಪನೇತಂ ಗಣನತೋ ತಿವಿಧಂ। ಯಥಾಹ -

> "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ, ಸುಭನ್ತೇವ ಅಧಿಮುತ್ತೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೭೪; ೩.೩೩೯; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೯)।

ತತ್ಥ **ರೂಪೀತಿ** ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕೇಸಾದೀಸು ಉಪ್ಪಾದಿತಂ ರೂಪಜ್ಝಾನಂ ರೂಪಂ, ತದಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ರೂಪೀ। **ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀತಿ** ಬಹಿದ್ಧಾಪಿ ನೀಲಕಸಿಣಾದಿರೂಪಾನಿ ಝಾನಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತಿ। ಇಮಿನಾ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧವತ್ಥುಕೇಸು ಕಸಿಣೇಸು ಝಾನಪಟಿಲಾಭೋ ದಸ್ಸಿತೋ। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀತಿ** ಅಜ್ಝತ್ತಂ ನರೂಪಸಞ್ಞೀ, ಅತ್ತನೋ ಕೇಸಾದೀಸು ಅನುಪ್ಪಾದಿತರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಬಹಿದ್ಧಾವ ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನತಾ ದಸ್ಸಿತಾ। **"ಸುಭ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸುವಿಸುದ್ಧೇಸು ನೀಲಾದೀಸು ವಣ್ಣಕಸಿಣೇಸು ಝಾನಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅನ್ತೋಅಪ್ಪನಾಯಂ "ಸುಭ"ನ್ತಿ ಆಭೋಗೋ ನತ್ಥಿ, ಯೋ ಪನ ಸುವಿಸುದ್ಧಂ ಸುಭಕಸಿಣಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ವಿಹರತಿ, ಸೋ ಯಸ್ಮಾ "ಸುಭ"ನ್ತಿ ಅಧಿಮುಚ್ಚನವಸೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಹರತಿ, ತಥಾ ದುತಿಯಾದೀನಿ, ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ। **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ** ಪನ "ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನ ಚೇತಸಾ ಏಕಂ ದಿಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೧೨) ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರವಸೇನ ಸುಭವಿಮೋಕ್ಖೋ ವುತ್ತೋ। **ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ** ಪನ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾನಂ ವಿಸುಂಯೇವ ಆಗತತ್ತಾ ತಂ ನಯಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸುನೀಲಕಾದಿವಸೇನೇವ ಸುಭವಿಮೋಕ್ಖೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಅನುಞ್ಞಾತೋತಿ ಇಧಾಪಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವವತ್ಥಾನಂ ಕತನ್ತಿ ಏವಂ ತಾವ ವಿಮೋಕ್ಖಝಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

**ಯಥಾನುರೂಪನ್ತಿ** ಹೀನಾದಿಅನುರೂಪಂ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಞ್ಹಿ ಹೀನಂ ಕಪ್ಪಸ್ಸ ತತಿಯಭಾಗಾಯುಕೇ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜೇ ಉಪಪತ್ತಿಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ, ಮಜ್ಝಿಮಂ ಉಪಡ್ಢಕಪ್ಪಾಯುಕೇ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತೇ, ಪಣೀತಂ ಏಕಕಪ್ಪಾಯುಕೇ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮೇ। ತಥಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ, ತತಿಯಜ್ಝಾನಞ್ಚ ಹೀನಂ ದ್ವಿಕಪ್ಪಾಯುಕೇ ಪರಿತ್ತಾಭೇ, ಮಜ್ಝಿಮಂ ಚತುಕಪ್ಪಾಯುಕೇ ಅಪ್ಪಮಾಣಾಭೇ, ಪಣೀತಂ ಅಟ್ಠಕಪ್ಪಾಯುಕೇ ಆಭಸ್ಸರೇ। ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಹೀನಂ ಸೋಳಸಕಪ್ಪಾಯುಕೇ ಪರಿತ್ತಾಸುಭೇ, ಮಜ್ಝಿಮಂ ದ್ವತ್ತಿಂಸಕಪ್ಪಾಯುಕೇ ಅಪ್ಪಮಾಣಸುಭೇ, ಪಣೀತಂ ಚತುಸಟ್ಠಿಕಪ್ಪಾಯುಕೇ ಸುಭಕಿಣ್ಹೇ। ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಂ ಪನ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ಪಞ್ಚಕಪ್ಪಸತಾಯುಕೇ ವೇಹಪ್ಫಲೇ ಉಪಪತ್ತಿಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ, ತದೇವ ತಿತ್ಥಿಯೇಹಿ ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗವಸೇನ ಭಾವಿತಂ ಪಞ್ಚಕಪ್ಪಸತಾಯುಕೇಯೇವ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತೇ। ಅನಾಗಾಮೀಹಿ ಪನ ಪುಥುಜ್ಜನಾದಿಕಾಲೇ ಪಚ್ಛಾಪಿ ಭಾವಿತಂ ಸದ್ಧಾದಿಇನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಮುತ್ತತಾನುಕ್ಕಮೇನ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸಹಸ್ಸದ್ವಿಸಹಸ್ಸಚತುಸಹಸ್ಸಅಟ್ಠಸಹಸ್ಸಸೋಳಸಸಹಸ್ಸಕಪ್ಪಾಯುಕೇಸು ಅವಿಹಾಅತಪ್ಪಾಸುದಸ್ಸಾಸುದಸ್ಸೀಅಕನಿಟ್ಠನಾಮಕೇಸು ಪಞ್ಚಸುದ್ಧಾವಾಸೇಸು ಉಪಪತ್ತಿಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತೀತಿ ಏವಮೇತಂ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಸೋಳಸರೂಪಾವಚರಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೂಪಪತ್ತಿನಿಪ್ಫಾದಕನ್ತಿ ಆಹ **"ಯಥಾನುರೂಪಂ...ಪೇ॰... ಹೋತೀ"**ತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ರೂಪಭವೇಪಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಲಭಿತಬ್ಬಾ ಉಪಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸೇವ ಫಲಂ, ತಸ್ಮಾ ಇಧ "ಭವಭೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತೀ"ತಿ ಅವತ್ವಾ ಉಪಪತ್ತಿನಿಪ್ಫಾದನಮೇವ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಚ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಭೂಮಿಂ ಉಪಾದಾಯ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಪರಿಪುಣ್ಣಸ್ಸ ಮಹಾಕಪ್ಪಸ್ಸ ವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮಿಯಂ ಪನ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಕಪ್ಪವಸೇನ। ನ ಹಿ ತತ್ಥ ಇತರವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಸಮ್ಭವತಿ ಏಕಕಪ್ಪೇಪಿ ಅವಿನಾಸಾಭಾವೇನ ಮಹಾಕಪ್ಪಸ್ಸ ಚತುತ್ಥಭಾಗೇಯೇವ ತಸ್ಸ ಸಣ್ಠಹನತೋ।

ರೂಪಾವಚರಕುಸಲವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

### ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲವಣ್ಣನಾ

ಇದಾನಿ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸಾವಕಾಸೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋತಿ ತನ್ನಿದ್ದೇಸತ್ಥಮಾಹ **"ಸೇಸೇಸು ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ಆಕಾಸಕಸಿಣವಜ್ಜಿತಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಸಿಣಸ್ಸ ಉಗ್ಘಾಟನತೋ ಲದ್ಧಮಾಕಾಸಂ **ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಂ। ತತ್ಥ ಪವತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ** ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಮಾಹ। ತಞ್ಹಿ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ಸಬ್ಬಸೋತಿ** ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ, ರೂಪನಿಮಿತ್ತದಣ್ಡಾದಾನಸಮ್ಭವದಸ್ಸನಾದಿನಾ ಸಬ್ಬೇನ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು, ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿರೂಪನಿಮಿತ್ತೇಸು ತದಾರಮ್ಮಣಜ್ಝಾನೇಸು ಚ ದೋಸದಸ್ಸನಾಕಾರೇನ, ತೇಸು ಏವ ವಾ ರೂಪನಿಮಿತ್ತೇಸು ನಿಕನ್ತಿಪ್ಪಹಾನಅಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾದಿನಾ ಆಕಾರೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ಸಬ್ಬಸೋತಿ** ಸಬ್ಬಾಸಂ, ಕುಸಲಾದಿಭೇದೇನ ಅನವಸೇಸಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರೂಪಸಞ್ಞಾನನ್ತಿ** ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಞ್ಚೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚ। ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ಹಿ "ರೂಪ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ "ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ತದಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಕಸಿಣರೂಪಂ ಪುರಿಮಪದಲೋಪೇನ "ದೇವೇನ ದತ್ತೋತಿ, ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ ಇಧ ರೂಪೇ ರೂಪಜ್ಝಾನೇ ತಂಸಹಗತಸಞ್ಞಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾತಿ ಗಹಿತಾ, ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। "ರೂಪ"ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ರೂಪಸಞ್ಞಂ, ರೂಪನಾಮವನ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂಗಹಿತೇನ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಭೇದಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚೇತಂ ನಾಮನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। "ರೂಪಸಞ್ಞಾನ"ನ್ತಿ ಹಿ ಸರೂಪೇಕಸೇಸವಸೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। **ಸಮತಿಕ್ಕಮಾತಿ** ವಿರಾಗಾ, ನಿರೋಧಾ ಚ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಏತಾಸಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಪಞ್ಚದಸನ್ನಂ ಝಾನಸಙ್ಖಾತಾನಂ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ, ಏತೇಸಞ್ಚ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿವಸೇನ ನವನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತಾನಂ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಅನವಸೇಸಾನಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಚ, ತೇಸು ಏವ ವಾ ನಿಕನ್ತಿಪ್ಪಹಾನಅಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾದಿನಾ ಆಕಾರೇನ ವಿರಾಗಾ, ನಿರೋಧಾ ಚ ಜಿಗುಚ್ಛನತೋ ಚೇವ

ತಪ್ಪಟಿಬನ್ಧಛನ್ದರಾಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನತೋ ಚ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಞ್ಞಾಯ ಸಹಗತಂ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಚಿತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಅನತಿಕ್ಕನ್ತರೂಪಸಞ್ಞೇನ ತಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತುನ್ತಿ।

ನ ಕೇವಲಂ ಏತಾಸಂಯೇವ ಸಮತಿಕ್ಕಮನತೋ ಇದಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾದೀನಮತ್ಥಙ್ಗಮಾದಿತೋಪೀತಿ ಆಹ "**ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವತ್ಥೂನಂ, ರೂಪಾದೀನಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಪಟಿಘಾತೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮೋಧಾನಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಟಿಹನನೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಸಞ್ಞಾ **ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ,** ರೂಪಸಞ್ಞಾದಿದ್ವಿಪಞ್ಚಸಞ್ಞಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಯಥಾಹ -

"ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ? ರೂಪಸಞ್ಞಾ ಸದ್ದಸಞ್ಞಾ ಗನ್ಧಸಞ್ಞಾ ರಸಸಞ್ಞಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಞ್ಞಾ, ಇಮಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾಯೋ"ತಿ (ವಿಭಂ ೬೦೩)।

ತಾಸಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಭೂತಾನಂ **ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ** ಪಹಾನಾ ಅಸಮುಪ್ಪಾದಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನನು ಚ ಏತಾ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ನ ಸನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಸಮಾಪನ್ನಕಾಲೇ ಪಞ್ಚದ್ವಾರವಸೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತೀತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಯಥಾ ಪನ "ಸುಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಸಂಸಾವಸೇನ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪಹೀನಾನಮ್ಪಿ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ, "ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನಂ ಪಹಾನಾ ರಾಗದೋಸಮೋಹಾನಂ ತನುತ್ತಾ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಠಮಮಗ್ಗೇಯೇವ ಪಹೀನಾನಂ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಾದೀನಂ ದುತಿಯಮಗ್ಗೇ ಚ ವಚನಂ, ಏವಮೇವ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಝಾನೇ ಪಟಿಪಜ್ಜನಕಾನಂ ಉಸ್ಸಾಹಜನನತ್ಥಂ ಇಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಪಸಂಸಾವಸೇನ ಏತಾಸಂ ಏತ್ಥ ವಚನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತಾ ರೂಪಾವಚರಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ನ ಸನ್ತಿ, ನ ಪನ ಪಹೀನತ್ತಾ ನ ಸನ್ತಿ। ಕಿಞ್ಚರಹಿ ಪಚ್ಚಯಾಭಾವೇನ। ನ ಹಿ ರೂಪಾವಚರಭಾವನಾ ರೂಪವಿರಾಗಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ, ರೂಪಾಯತ್ತಾ ಏವ ತಾಸಂ ಪವತ್ತೀತಿ। ಅರೂಪಭಾವನಾ ಪನ ರೂಪವಿರಾಗಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ "ತಾ ಏತ್ಥ ಪಹೀನಾ"ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಏತಾಸಂ ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾಯೇವ "ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸದ್ದೋ ಕಣ್ಟಕೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ ಭಗವತಾ। ಇಧ ಚ ಪಹೀನತ್ತಾ ಏವ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಚನಾದೀಹಿ, "ಯೇ ತೇ ಸನ್ತಾ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ರೂಪೇ ಅರೂಪಾ"ತಿಆದಿನಾ ಚ ಆನೇಞ್ಜತಾ, ಸನ್ತವಿಮೋಕ್ಖತಾ ಚ ವುತ್ತಾ।

**ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನ**ನ್ತಿ ನಾನತ್ತೇ ಗೋಚರೇ ಪವತ್ತಾನಂ, ನಾನತ್ತಾನಂ ವಾ ಸಞ್ಞಾನಂ, ವುತ್ತಾವಸೇಸಾನಂ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಕಾಮಾವಚರಸಞ್ಞಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತಾ ಏವ ಹಿ –

"ತತ್ಥ ಕತಮಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ? ಅಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಮನೋಧಾತುಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ವಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ವಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಞ್ಜಾನನಾ ಸಞ್ಜಾನಿತತ್ತಂ, ಇಮಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾಯೋ"ತಿ (ವಿಭಂ ೬೦೪) -

ಏವಂ **ವಿಭಙ್ಗೇ** ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ತಾ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಸದ್ದಾದಿಭೇದೇ ನಾನತ್ತೇ ನಾನಾಸಭಾವೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಯಸ್ಮಾ ಚ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸಞ್ಞಾ, ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಸಞ್ಞಾ, ಏಕಾದಸ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಸಞ್ಞಾ, ದ್ವೇ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸಞ್ಞಾ, ಏಕಾದಸ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಸಞ್ಞಾತಿ ಏವಂ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಪ್ಪಭೇದಾ ನಾನಾಸಭಾವಾ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸದಿಸಾ, ತಸ್ಮಾ "ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಅಮನಸಿಕಾರಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಅನಾವಜ್ಜನಾ ಅಸಮನ್ನಾಹಾರಾ ಅಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಹೇತು ಜವನಪಟಿಪಾದಕೇನ ವಾ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಅಕರಣಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಂ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಸಞ್ಚರಣತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾ ಹಿ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಹೇತೂನಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮೋಪಿ ವುತ್ತೋ, ರೂಪಜ್ಝಾನೇ ಪನ ತದಭಾವತೋ "ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ"ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾದೀನಂ ಕಿಂ

ನಾನಾಕರಣನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಸಞ್ಞಾ, ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ ಚ ಇಮಿನಾ ಝಾನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಭವೇಪಿ ನ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಅರೂಪಸಞ್ಞಾಯ ಭಾವನಾಯ ಅಭಾವೇ ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಾನಂ ರೂಪಸಞ್ಞಾಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಯಾವ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕುಪ್ಪತ್ತಿ, ತಾವ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದಿಯಮಾನತ್ತಾ, ಪಗೇವ ಪನ ಇಮಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಕಾಲೇ, ತಸ್ಮಾ "ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ, ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ"ತಿ ಉಭಯಥಾಪಿ ತಾಸಂ ಅಭಾವೋಯೇವ ದಸ್ಸಿತೋ। ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾಸು ಪನ ಯಾ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಏಕನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ, ತಾ ಅನೋಕಾಸತಾಯ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಅರೂಪಭಾವನಾಯ ನಿವಾರಿತತ್ತಾ, ಅನಿವಾರಿತತ್ತಾ ಚ ಕಾಚಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾಸಂ ಅಮನಸಿಕಾರೋ ಅನಾವಜ್ಜನಂ ಅಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ಜವನಪಟಿಪಾದಕೇನ ವಾ ಭವಙ್ಗಮನಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಅಕರಣಂ ಅಪ್ಪವೇಸನಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ರ ಪವತ್ತಮಾನಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ತಾಸಂ ಅಮನಸಿಕಾರೋಯೇವ ಇತರಥಾ ಝಾನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ। ಇತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ "ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಬ್ಬರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಂ ವುತ್ತಂ, "ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ"ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪಹಾನಂ, ಅಮನಸಿಕಾರೋ ಚ ವುತ್ತೋ, ತೀಹಿ ಪನೇತೇಹಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಥಿರಭಾವೋ ಕಥಿತೋತಿ।

**ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಞ್ಞಾಸಹಗತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ನಾಸ್ಸ ಅನ್ತೋತಿ ಅನನ್ತಂ, ಅನನ್ತಂ ಆಕಾಸಂ ಆಕಾಸಾನನ್ತಂ, ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಂ, ಅನನ್ತತಾ ಪನ ಉಪ್ಪಾದವಯನ್ತಾಭಾವತೋ ಅನನ್ತಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ನ ಹಿ ಏತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನ್ತೋ, ವಯನ್ತೋ ವಾ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಅಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತಾ। ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ಹಿ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭವನತೋ, ಹುತ್ವಾ ಚ ವಿನಸ್ಸನತೋ ಉಪ್ಪಾದವಯನ್ತಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ, ನೇತರೋ। ನ ಚ ಪನೇತಂ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ತಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದಸಞ್ಞಾತಮನ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅಥ ಖೋ ರೂಪವಿವೇಕಮತ್ತಸ್ಸೇವ ಗಹಣೇನ ಅನನ್ತಫರಣಾಕಾರೇನೇವ ಮನಸಿಕಾರಂ ಪವತ್ತೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಾದವಯನ್ತವಿರಹತೋ ಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ವಾ ಏತಮನನ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "ಅನನ್ತಾಕಾಸ"ನ್ತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಅನನ್ತ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಪರನಿಪಾತವಸೇನ "ಆಕಾಸಾನನ್ತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಆಕಾಸಾನನ್ತಮೇವ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಂ ಸಂಯೋಗಪರಸ್ಸ ತ-ಕಾರಸ್ಸ ಚ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ, ತದೇವ ಆಯತನಂ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭಾವತೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ದೇವಾಯತನಂ ವಿಯಾತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಞ್ಞಾ, ತಾಯ ಸಹಗತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ **ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಞ್ಞಾಸಹಗತಂ**। ಅಥ ವಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಂ ಆಯತನಮಸ್ಸಾ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಯ ಸಞ್ಞಾಯಾತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾ, ಸಾಯೇವ ಸಞ್ಞಾ, ತಾಯ ಝಾನಂ ಸಹಗತನ್ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಞ್ಞಾಸಹಗತಂ।

**ವಿಞ್ಞಾಣ...ಪೇ॰... ಸಹಗತ**ನ್ತಿ ಯದೇತಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಂಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತಾ ಉಪ್ಪಾದಾದಿಅನ್ತವನ್ತಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಅನನ್ತಾಕಾಸೇ ಫರಣತೋ ಅತ್ತಾನಂ ಆರಬ್ಭ ಅನ್ತಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಪವತ್ತಮನಸಿಕಾರತೋ ವಾ ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾನನ್ತಂ, "ವಿಞ್ಞಾಣಾನಞ್ಚ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ-ಸದ್ದೋ ತದತ್ಥೇ ನಿರೂಳ್ಹೋ ಆ-ಕಾರ ನ-ಕಾರಲೋಪೋತಿ ವಾ ಕತ್ವಾ "ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ"ಮಿಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವಕ್ಖತಿ -

"ವಿಞ್ಞಾಣಾನನ್ತಮಿಚ್ಚೇವಂ, ವತ್ತಬ್ಬಂ ಪನಿದಂ ಸಿಯಾ"ತಿ।

ಅಥ ವಾ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಅಞ್ಚಿತಬ್ಬಂ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪಾಪುಣಿತಬ್ಬನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಂ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಸದಿಸಮೇವ।

**ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾ...ಪೇ॰... ಸಹಗತ**ನ್ತಿ ನಾಸ್ಸ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಞ್ಚನನ್ತಿ ಅಕಿಞ್ಚನಂ, ಅನ್ತಮಸೋ ಭಙ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸತಿ ಹಿ ಭಙ್ಗಮತ್ತೇಪಿ ತಸ್ಸ ಸಕಿಞ್ಚನತಾ ಸಿಯಾ। ಅಕಿಞ್ಚನಸ್ಸ ಭಾವೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಂ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

**ನೇವಸಞ್ಞಾ...ಪೇ॰... ಸಹಗತನ್ತಿ** ಹೇಟ್ಠಿಮಝಾನೇಸು ವಿಯ ಓಳಾರಿಕಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಅಭಾವತೋ ನೇವಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾ ಅತ್ಥೀತಿ ನೇವಸಞ್ಞಂ, ಸುಖುಮಾಯ ಚ ಸಞ್ಞಾಯ ಅತ್ಥಿತಾಯ ನಾಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾ ನತ್ಥೀತಿ ನಾಸಞ್ಞಂ, ನೇವಸಞ್ಞಞ್ಚ ತಂ ನಾಸಞ್ಞಞ್ಚಾತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಂ, ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಜ್ಝಾನಂ। ಯದಿ ಏವಂ "ನೇವಸಞ್ಞನಾಸಞ್ಞ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ। ವಚನಸೋಭನತ್ಥಂ ಪನ ದೀಘಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ನೇವಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾ ನಾಸಞ್ಞಾತಿ ಏವಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಬಹುಬ್ಬೀಹಿಸಮಾಸವಸೇನ "ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಞ್ಚ ತಂ ಆಯತನಞ್ಚ ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ, ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಸಞ್ಞಾಸಹಗತಂ **ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಞ್ಞಾಸಹಗತಂ**। ಅಥ ವಾ ಸಞ್ಞಾಯೇವ ಪಟುಸಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಕರಣೇ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ನೇವಸಞ್ಞಾ, ಉಣ್ಹೋದಕೇ ತೇಜೋಧಾತು ವಿಯ ಸಙ್ಖಾರಾವಸೇಸಸುಖುಮಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಾಸಞ್ಞಾತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾ, ಸಾ ಏವ ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾಯ, ಅಧಿಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಧಮ್ಮಾಯತನಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ ಏವ ವಾ ಆಯತನನ್ತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ, ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಭೂತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಸಹಗತನ್ತಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಞ್ಞಾಸಹಗತಂ।

**ಯಥಾನುರೂಪಂ...ಪೇ॰... ನಿಪ್ಫಾದಕನ್ತಿ** "ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಾ ಪಠಮಂ, ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಾ ದುತಿಯ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪವಸೇನ ಚತೂಸು ಅರೂಪಭೂಮೀಸು ಉಪಪತ್ತಿಸಾಧಕಂ। ತಾಸು ಪನ ಪಠಮಾ ವೀಸತಿಸಹಸ್ಸಕಪ್ಪಾಯುಕಾ ಹೋತಿ, ದುತಿಯಾ ಚತ್ತಾಲೀಸಸಹಸ್ಸಕಪ್ಪಾಯುಕಾ, ತತಿಯಾ ಸಟ್ಠಿಸಹಸ್ಸಕಪ್ಪಾಯುಕಾ, ಚತುತ್ಥಾ ಪನ ಚತುರಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸಕಪ್ಪಾಯುಕಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

## ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲವಣ್ಣನಾ

ಏವಂ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಂ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಂ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ ಆಹ **"ಇತರಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋ, ಸೋ ತಿವಿಧೋ - ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ ಸತ್ತಲೋಕೋ ಭಾಜನಲೋಕೋತಿ। ತತೋ ಇದಂ ಉತ್ತರತೀತಿ ಲೋಕುತ್ತರಂ। ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಹಿ ಮಗ್ಗಾ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಸಙ್ಖಾರಲೋಕತೋ ಉತ್ತರನ್ತಿ ಅನಾಸವಭಾವೇನ। ಸತ್ತಲೋಕೇಸು ಚ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಅನರಿಯಲೋಕತೋ ಉತ್ತರತಿ, ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಸೋತಾಪನ್ನಲೋಕತೋ, ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಲೋಕತೋ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಅನಾಗಾಮಿಲೋಕತೋ ಉತ್ತರತಿ। ಭಾಜನಲೋಕೇಸು ಪನ ಪಠಮಮಗ್ಗೋ ಅಪಾಯಲೋಕತೋ ಉತ್ತರತಿ, ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಕಾಮಲೋಕೇಕದೇಸತೋ, ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಸಕಲಕಾಮಲೋಕತೋ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ರೂಪಾರೂಪಲೋಕತೋ ಉತ್ತರತಿ। ಇತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ ತಿವಿಧಲೋಕತೋ ಉತ್ತರತೀತಿ ಲೋಕುತ್ತರಂ, ಕುಚ್ಛಿತಸಲನಾದಿತೋ ಪನ ಕುಸಲಂ, ಚಿನ್ತನಾದಿತೋ ಚಿತ್ತಞ್ಚಾತಿ **ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಚಿತ್ತಂ**। ಫಲಂ ಪನ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತಿಣ್ಣತ್ತಾ ಲೋಕುತ್ತರಂ, ಉಭಯಮ್ಪಿ ವಾ ಸಹ ನಿಬ್ಬಾನೇನ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಲೋಕತೋ ಉತ್ತರಂ ವಿಸಿಟ್ಠತರನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಂ। ಯಥಾಹ "ಯಾವತಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖತಾ ವಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ವಾ, ವಿರಾಗೋ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪; ಇತಿವು॰ ೯೦)।

**ನಿಯತಾನಿಯತವತ್ಥುಕಭೇದತೋತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪರತೋಘೋಸಪಚ್ಚಯೇನ ವಿನಾ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಅರೂಪಭವೇ ಸಮ್ಭವೋ ನತ್ಥೀತಿ ತಂ ನಿಯತವತ್ಥುಕಂ, ಇತರಂ ಪನ ಸತ್ತವಿಧಮ್ಪಿ ಪರತೋಘೋಸಂ ವಿನಾಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಬಲೇನೇವ ನಿಪ್ಫಜ್ಜನತೋ ತತ್ಥಾಪಿ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಅನಿಯತವತ್ಥುಕಂ।

**ತೀಹಿ...ಪೇ॰... ತಿವಿಧನ್ತಿ** ಲೋಕುತ್ತರವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ ದ್ವಾರಭಾವತೋ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಸಙ್ಖಾತಾಹಿ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಹಿ ಪತ್ತಬ್ಬತೋ ಇದಂ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಂ **ತಿವಿಧಂ** ಸುಞ್ಞತಂ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತನ್ತಿ। ಕತಮೇ

ಪನ ತೇ ಲೋಕುತ್ತರವಿಮೋಕ್ಖಾತಿ? ನವ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ। ಯಥಾಹ "ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾ ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ, ಅಯಂ ಅನಾಸವೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೧೩)। ಇಮಾನಿ ಹಿ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮೇಹಿ ಸುಟ್ಠು ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ **ವಿಮೋಕ್ಖಾ** ನಾಮ। ತಾನಿ ಪನ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಸುಞ್ಞತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ, ಅನಿಮಿತ್ತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ತಿವಿಧಾನಿ। ಯಥಾಹ "ತಯೋಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಮೋಕ್ಖಾ - ಸುಞ್ಞತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ, ಅನಿಮಿತ್ತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೦೯)। ಇಧ ಪನ ಕುಸಲಾಧಿಕಾರತ್ತಾ ಚತುಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತಾಯೇವ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ।

ಸುಞ್ಞತಾದಿನಾಮಲಾಭೋ ಚ ನೇಸಂ ಆಗಮನತೋ, ಸಗುಣತೋ, ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ಆಗಚ್ಛತಿ ಮಗ್ಗೋ, ಫಲಞ್ಚ ಏತೇನಾತಿ **ಆಗಮನಂ**। ತಞ್ಚ ದುವಿಧಂ ಮಗ್ಗಾಗಮನಂ, ಫಲಾಗಮನಞ್ಚ। ತೇಸು ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾ **ಮಗ್ಗಾಗಮನಂ,** ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ **ಫಲಾಗಮನಂ**। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಮಗ್ಗಾಗಮನಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ಫಲಸ್ಸ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಫಲಾಗಮನಂ। ಇಧ ಪನ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಗತತ್ತಾ ಮಗ್ಗಾಗಮನಂ ಗಹಿತನ್ತಿ। ತತೋ **ಆಗಮನತೋ**। **ಸಗುಣತೋ**ತಿ ಸಭಾವತೋ। **ಆರಮ್ಮಣತೋ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮತೋ।

ಯೋ ಹಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧವಸಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭತಿ, ತಸ್ಸ ಸಾ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಅಸುಞ್ಞತ್ತಕರಾನಂ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಪಚ್ಚಯಾನಂ ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಭಾವೇನ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ ಯಾಥಾವತೋ ಗಹಣತೋ **ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ತಾಯ ಪನ ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗೋ ಸುಞ್ಞತಾಯ ಆಗತತ್ತಾ **ಸುಞ್ಞತೋ** ನಾಮ। ತೇನಾಹ "ಅನತ್ತತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೨೮)।

ಯೋ ಪನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧವಸಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭತಿ, ತಸ್ಸ ಸಾ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಾದಿಗಾಹಕರಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತತ್ತಾ ಧುವಭಾವೂಪಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾತನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಾದಿನೋ ಅಗ್ಗಹಣತೋ **ಅನಿಮಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ** ನಾಮ। ತಾಯ ಪನ ಲದ್ಧಮಗ್ಗೋ ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಆಗತತ್ತಾ **ಅನಿಮಿತ್ತೋ** ನಾಮ। ತೇನಾಹ "ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೨೮)।

ಯೋ ಪನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧವಸಪ್ಪವತ್ತಾಯ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಲಭತಿ, ತಸ್ಸ ಸಾ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ತಣ್ಹಾಪಣಿಧಾನಸ್ಸ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಪಣಿಧಿವಿರಹಿತತ್ತಾ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾನುಪಸ್ಸನಾ** ನಾಮ। ತಾಯ ಪನ ಲದ್ಧಮಗ್ಗೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾಯ ಆಗತತ್ತಾ **ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ** ನಾಮ। ತೇನಾಹ "ದುಕ್ಖತೋ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖೇನ ವಿಮುಚ್ಚತೀ"ತಿ। ಅಯಂ ತಾವಸ್ಸ ಆಗಮನವಸೇನ ನಾಮಲಾಭೋ।

ಅತ್ತನೋ ಪನ ರಾಗಾದೀಹಿ ಸುಞ್ಞತತ್ತಾ, ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಾದಿವಿರಹಿತತ್ತಾ, ತಣ್ಹಾಪಣಿಧಿಅಭಾವತೋ ಚ **ಸಗುಣತೋ,** ರಾಗಾದಿಸುಞ್ಞಸ್ಸೇವ, ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಾದಿವಿರಹಿತಸ್ಸ, ಪಣಿಧಿವಿಪ್ಪಮುತ್ತಸ್ಸ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ **ಆರಮ್ಮಣತೋ** ಚ ಸುಞ್ಞತಾದಿವಿಮೋಕ್ಖೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಏವಮಸ್ಸ ಸಗುಣಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ನಾಮಲಾಭೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನೇವ, ನೋ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ। ಸುತ್ತನ್ತಕಥಾ ಹಿ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ, ಇತರಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಗುಣಾರಮ್ಮಣತೋ ನಾಮಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಭಾವೇನ ಅವವತ್ಥಾನಕರತ್ತಾ ಪರಿಯಾಯಭಾವತೋ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನೇವ ಲಾಭೋ, ಆಗಮನತೋ ಪನ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನಪಿ ವವತ್ಥಾನಕರಭಾವೇನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತ್ತಾ। ತೇನೇವ ಹಿ ಆಚರಿಯೇನ "ತೀಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇಹಿ ಪತ್ತಬ್ಬತೋ ತಿವಿಧ"ನ್ತಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಮೇವ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ನ "ಸುಞ್ಞತಾದಿನಾಮತೋ ತಿವಿಧ"ನ್ತಿ। ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ ಪನೇತ್ಥ ಆಗಮನತೋಪಿ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನೇವ ಲಬ್ಭತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಮಗ್ಗಂ ಪತಿ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಸ್ಸ ಅನುದ್ಧತತ್ತಾ। ಅನುದ್ಧಟತ್ತಂ ಪನ ನ

ಅನುದ್ಧರಿತಬ್ಬತಾಮತ್ತೇನ, ಅಥ ಖೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೇ ಅಲಬ್ಭನತೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಂ ಉಗ್ಘಾಟೇನ್ತೀ ಪವತ್ತತಿ, ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಅನಿಸ್ಸಜ್ಜನತೋ ನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ ಲಭತಿ। ಯಂ ಪನೇತಂ ಸುತ್ತೇ -

> "ಅನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಭಾವೇಹಿ, ಮಾನಾನುಸಯಮುಜ್ಜಹ।
> ತತೋ ಮಾನಾಭಿಸಮಯಾ, ಉಪಸನ್ತೋ ಚರಿಸ್ಸಸೀ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೩೪೪) -

ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತಭಾವವಚನಂ, ತಂ ಯಥಾವುತ್ತಪರಿಯಾಯವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಪನ ಯಾ ಸಯಮ್ಪಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ ನ ಲಭತಿ, ಸಾ ಕಥಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ತಂ ದದೇಯ್ಯಾತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ ನ ಉದ್ಧಟಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಸುಞ್ಞತನಾಮೇನಪಿ ಇದಂ ಸಮಾನಂ। ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಪಿ ಹಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪುಗ್ಗಲಸುಞ್ಞತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಧಮ್ಮಸುಞ್ಞತಂ ಪನ ನ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಸಯಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ ಸುಞ್ಞತನಾಮಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನ ದದೇಯ್ಯ। ಅಥ ಪುಗ್ಗಲಸುಞ್ಞತಾಗ್ಗಹಣಮತ್ತೇನ ಸಯಂ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಹುತ್ವಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ತಂ ದದೇಯ್ಯ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಗಹಣೇಪಿ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಾದಿಉಗ್ಘಾಟನತೋ ಸಯಂ ಅನಿಮಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಹುತ್ವಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ ದದೇಯ್ಯಾತಿ? ನ ಇದಮೇವಂ, ನಿಚ್ಚಾದಿನಿಮಿತ್ತುಗ್ಘಾಟನೇನ ಅನಿಮಿತ್ತಭಾವಸ್ಸ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಮಗ್ಗೇ ಅಲಬ್ಭನತೋ ನಿಚ್ಚಾದಿನಿಮಿತ್ತುಗ್ಘಾಟನಸ್ಸಪಿ ಪರಿಯಾಯಭಾವತೋ। ನನು ಇದಮ್ಪಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಮಾನಂ। ಸುಞ್ಞತಅಪ್ಪಣಿಹಿತಭಾವೋಪಿ ಹಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಅಮಗ್ಗೇ ನ ಲಬ್ಭತಿ ಪುಗ್ಗಲಸುಞ್ಞತಗ್ಗಹಣಸ್ಸ, ಪಣಿಧಿಸೋಸನಸ್ಸ ಚ ಉಜುಕಂ ಮಗ್ಗೇನೇವ ನಿಪ್ಫಜ್ಜನತೋ, ತಸ್ಮಾ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾಪಿ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾನುಪಸ್ಸನಾಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನೇವ ತಂ ತಂ ನಾಮಂ ಲಭನ್ತೀತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ನಾಮಂ ನ ದೇನ್ತೀತಿ? ನ, ತತೋ ಲದ್ಧಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಸುಞ್ಞತಅಪ್ಪಣಿಹಿತನಾಮಸಮ್ಭವತೋ। ಕಥಂ? ಠಪೇತ್ವಾ ಬುದ್ಧುಪ್ಪಾದಂ ಸರಭಙ್ಗಸತ್ಥಾರಾದಿಕಾಲೇಪಿ ದುಬ್ಬಿಜಾನೀಯಭಾವೇನ ಸುಖುಮಸ್ಸ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಯ ಏವ ಗೋಚರಭಾವತೋ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅನುಪಸ್ಸನತೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ - "ಅನತ್ತತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೨೧)।

ತಞ್ಚ ಪನ ಸಯಂ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸಸಮುಗ್ಘಾಟನತೋ, ಅರಿಯಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಚ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋವ ಸುಞ್ಞತನಾಮಂ ಲಭತಿ। ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸಮಾಧಿವಿಪಚ್ಚನೀಕಸ್ಸ ಪಣಿಧಿಸಙ್ಖಾತರಾಗಸ್ಸ ಸೋಸನತೋ ತಸ್ಸಾ ವಸೇನ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ - "ದುಕ್ಖತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತೀ"ತಿ। ತಞ್ಚ ಪನ ಸಯಂ ಪಣಿಧಿಸೋಸನತೋ, ಅರಿಯಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಚ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋವ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತನಾಮಂ ಲಭತಿ। ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪನ ಅನಿಚ್ಚಭಾವಂ ಆಗಮನತೋ ಸುತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಸಯಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪಸ್ಸತೋ "ಅನಿಚ್ಚಮೇವ ವತ ಸೋ ಭಗವಾ 'ಅನಿಚ್ಚ'ನ್ತಿ ಆಹಾ"ತಿ ಭಗವತಿ ಸದ್ಧಾಬಾಹುಲ್ಲಪಟಿಲಾಭತೋ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ - "ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಮತ್ತಂ ಹೋತೀ"ತಿ। ತಂ ಪನ ಸಯಂ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಹನ್ತಮ್ಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ನ ಹೋತೀತಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ ನ ಲಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಾಧಿಕಂ ಚಿತ್ತಂ "ಕಾಯಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಸುಞ್ಞತಸಙ್ಖಾತಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಮತ್ತೋ ಮಗ್ಗೋ ಸುಞ್ಞತನಾಮಂ ಲಭತಿ, ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಸಙ್ಖಾತಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಮತ್ತೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತನಾಮಂ, ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಮತ್ತೋ ಪನ ಸದ್ಧಾಯ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಾಲಾಭತೋ ಸಯಮ್ಪಿ ತಂ ನ ಲಭತಿ। ಯದಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮವಸೇನ ಸುಞ್ಞತಾದಿನಾಮಾಲಾಭೋ, ಅಥ ಕಥಂ "ಆಗಮನತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ? ಸಚ್ಚಂ, ಆಗಮನತೋ ಅಧಿಮತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಲದ್ಧನಾಮಮ್ಪಿ ಆಗಮನತೋವ ಲದ್ಧಂ ಹೋತಿ।

ಅಥ ವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನಪಿ ಸುಞ್ಞತಭಾವೋ ನಾಮ ಪುಗ್ಗಲಸುಞ್ಞತಾಯೇವಾತಿ ಪುಗ್ಗಲಸುಞ್ಞತಗ್ಗಾಹಿತಾಯ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸುಞ್ಞತನಾಮಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋವ ಲಬ್ಭತಿ। ಪಣಿಧಿ ನಾಮ ರಾಗಾದಿಕಾ ಏವಾತಿ ರಾಗಾದಿಸೋಸಿತಾಯ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತನಾಮಮ್ಪಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋವ ಲಬ್ಭತಿ।

ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯಂ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹಿತಾಯ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಸುಞ್ಞತಅಪ್ಪಣಿಹಿತನಾಮಿಕಾನಂ ಅನತ್ತದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾನಂ ವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಮಗ್ಗೋ ಆಗಮನತೋ ಸುಞ್ಞತಅಪ್ಪಣಿಹಿತನಾಮಂ ಲಭತಿ, ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ ಪನ ಪರಿಯಾಯತೋವ ಲಭತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಂ ಪನೇತ್ಥ ಆಗಮನತೋಪಿ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನೇವ ಲಬ್ಭತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಮಗ್ಗಂ ಪತಿ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಸ್ಸ ಅನುದ್ಧಟತ್ತಾ"ತಿ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ ಪವೇಸನದ್ವಾರಭಾವತೋ ಸುಞ್ಞತಾನುಪಸ್ಸನಾದಿನಾಮಿಕಾ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಕಾ ತಿಸ್ಸೋ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಬಲವಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಭೂತಾ ತೀಣಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> "ತೀಣಿ ಖೋ ಪನಿಮಾನಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ ಲೋಕನಿಯ್ಯಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ ಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿವಟುಮತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನತಾಯ ಅನಿಮಿತ್ತಾಯ ಚ ಧಾತುಯಾ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಕ್ಖನ್ದನತಾಯ, ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ಮನೋಸಮುತ್ತೇಜನತಾಯ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತಾಯ ಚ ಧಾತುಯಾ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಕ್ಖನ್ದನತಾಯ, ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಪರತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನತಾಯ ಸುಞ್ಞತಾಯ ಚ ಧಾತುಯಾ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಕ್ಖನ್ದನತಾಯ, ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ ಲೋಕನಿಯ್ಯಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೧೯)।

ಏತ್ಥ ಹಿ **ಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿವಟುಮತೋತಿ** ಉದಯಬ್ಬಯವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಚೇವ ಪರಿವಟುಮತೋ ಚ। ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಹಿ "ಉದಯತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಗತಿಂ ಸಮನ್ನೇಸಮಾನಾ ವಯತೋ ಪರಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಏತ್ಥೇವ ಅನ್ತರಧಾಯನ್ತೀತಿ ಪರಿವಟುಮತೋ ಪರಿಯನ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। **ಸಮನುಪಸ್ಸನತಾಯಾತಿ** ಸಮ್ಮದೇವ ಅನುಪಸ್ಸನತಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಮನೋಸಮುತ್ತೇಜನತಾಯಾತಿ** ಚಿತ್ತಸಂವೇಜನತಾಯ। ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನೇನ ಹಿ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಸಂವಿಜ್ಜತಿ। **ಪರತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನತಾಯಾತಿ** "ನಾಹಂ, ನ ಮಮ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಅನತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸನತಾಯ। ಇತಿ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಪದಾನಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ತೇನೇವ ಚ ತದನನ್ತರೇ ಪಞ್ಹಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ -

> "ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಖಯತೋ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ದುಕ್ಖತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಭಯತೋ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಅನತ್ತತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಸುಞ್ಞತೋ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೧೯) -

ವುತ್ತಂ। ನನು ಚೇತ್ಥ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸ್ಸ ಭಾಸಮಾನತ್ತಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನೇವ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ ಚ ವವತ್ಥಪೇತುಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯಪಿ ಪನ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಪಕಾಸನತ್ಥಂ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನಪಿ ಏಕಂ ವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ, ತಥಾ ವುಟ್ಠಿತೋ ಪನ ಮಗ್ಗೋ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ ಸುದ್ಧಿಕಪಟಿಪದಾಯಮೇವ ಸಙ್ಗಯ್ಹತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

**ಚತುಮಗ್ಗಯೋಗಭೇದತೋತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಆದೀಹಿ ಚತೂಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಪ್ಪಭೇದತೋ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನಂ ಪನ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಾದಿಅಟ್ಠಙ್ಗಸಭಾವತ್ತಾ, ತೇಸಞ್ಚ ಸಬ್ಬಲೋಕುತ್ತರೇ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಭಙ್ಗವಸೇನ ಅಭೇದೇಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಪಾಟವಪಾಟವತರತಮಭಾವೇನ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸತೋ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಭೇದೋ ಹೋತೀತಿ ತಂವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತೇನೇವಾಹ **"ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ"**ತಿಆದಿ। ಸತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಯೇ ದಿಟ್ಠಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ, ಸಯಂ ವಾ ತತ್ಥ ಸತಿ ದಿಟ್ಠಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ, ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಅತ್ತತ್ತನಿಯಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ ಪವತ್ತಾಯ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಾ ಪನ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಖನ್ಧೇ ಚತುಧಾ ಅಭಿನಿವೇಸನವಸೇನ ವೀಸತಿವಿಧಾ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಕೋಚಿ ರೂಪಂ

ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ “ಯಂ ರೂಪಂ, ಸೋ ಅತ್ತಾ, ಯೋ ಅತ್ತಾ, ತಂ ರೂಪಂ, ಯಥಾ ದೀಪಸ್ಸ ವಣ್ಣೋಯೇವ ಅಚ್ಚಿ, ಅಚ್ಚಿಯೇವ ವಣ್ಣೋ”ತಿ। ರೂಪವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ, ಛಾಯಾವನ್ತಂ ವಿಯ ರುಕ್ಖಂ। ಅತ್ತನಿ ವಾ ರೂಪಂ, ಪುಪ್ಫೇ ವಿಯ ಗನ್ಧಂ। ರೂಪಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ, ಸಮುಗ್ಗೇ ವಿಯ ಮಣಿ। ಏವಂ ವೇದನಾದೀಸುಪಿ “ವೇದನಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀ”ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಯೋ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಅಬ್ಯತಿರಿತ್ತಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋ, ಸಾ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ। ಯೋ ಪನ ಪನ್ನರಸವಿಧೋ ಬ್ಯತಿರಿತ್ತಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋ, ಸಾ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸಭಾವಂ ವಿಚಿನನ್ತೋ ತಾಯ ಕಿಚ್ಛತಿ ಕಿಲಮತೀತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ, ತಿಕಿಚ್ಛಿತುಂ ದುಕ್ಕರತಾಯ ವಾ ವಿಗತಾ ಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಞಾಣಪತಿಕಾರೋ ಇಮಿಸ್ಸಾತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ। ಸಾ ಪನ -

“ಸತ್ಥರಿ ಕಙ್ಖತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛತಿ, ಧಮ್ಮೇ, ಸಙ್ಘೇ, ಸಿಕ್ಖಾಯ, ಪುಬ್ಬನ್ತೇ, ಅಪರನ್ತೇ, ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೇ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕಙ್ಖತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛತೀ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೦೮ ಥೋಕಂ॰ ವಿಸದಿಸಂ) -

ಏವಂ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಕಙ್ಖಾವಸೇನ ಅಟ್ಠವತ್ಥುಕಾ,

“ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಮತೀತಮದ್ಧಾನಂ, ನ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ, ಕಿಂ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ, ಕಥಂ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ , ಕಿಂ ಹುತ್ವಾ ಕಿಂ ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಮತೀತಮದ್ಧಾನಂ, ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ನು ಖೋ ಅಹಮನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ , ನ ನು ಖೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ, ಕಿಂ ನು ಖೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ, ಕಥಂ ನು ಖೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ, ಕಿಂ ಹುತ್ವಾ ಕಿಂ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ನು ಖೋ ಅಹಮನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ, ಏತರಹಿ ವಾ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮದ್ಧಾನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಕಥಂಕಥೀ ಹೋತಿ, ಅಹಂ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ನೋ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ಕಿಂ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ಕಥಂ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ಅಯಂ ನು ಖೋ ಸತ್ತೋ ಕುತೋ ಆಗತೋ, ಸೋ ಕುಹಿಂ ಗಾಮೀ ಭವಿಸ್ಸತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) -

ಏವಂ ಪುಬ್ಬನ್ತಾದಯೋ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಸೋಳಸವತ್ಥುಕಾ ಚ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ।

ತತ್ಥ ಸತ್ಥರಿ ಕಙ್ಖನ್ತೋ ತಸ್ಸ ರೂಪಕಾಯಧಮ್ಮಕಾಯಾನಂ ವಿಜ್ಜಮಾನತಂ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಞ್ಚ ಕಙ್ಖತಿ, ಧಮ್ಮೇ ಕಙ್ಖನ್ತೋ ತಸ್ಸ ಸ್ವಾಕ್ಖಾತದುರಕ್ಖಾತಭಾವೇ ಕಙ್ಖತಿ, ಸಙ್ಘೇ ಕಙ್ಖನ್ತೋ ತಸ್ಸ ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನತಾದಿಭಾವೇ ಕಙ್ಖತಿ, ಸಿಕ್ಖಾಯ ಕಙ್ಖನ್ತೋ ತಸ್ಸಾ ಸುಪಞ್ಞತ್ತದುಪ್ಪಞ್ಞತ್ತಭಾವಂ ಕಙ್ಖತಿ, ಪುಬ್ಬನ್ತೇ ಕಙ್ಖನ್ತೋ ಸಸ್ಸತಾಕಾರಂ, ಅಧಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪತ್ತಿಆಕಾರಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅತೀತೇ ಅತ್ತನೋ ವಿಜ್ಜಮಾನತಂ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಞ್ಚ ಕಙ್ಖತಿ, ಅಪರನ್ತೇ ಕಙ್ಖನ್ತೋ ಸಸ್ಸತಾಕಾರಂ, ಉಚ್ಛೇದಾಕಾರಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅನಾಗತೇ ಅತ್ತನೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ, ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ ಕಙ್ಖತಿ, ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೇ ಕಙ್ಖನ್ತೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ, ನತ್ಥಿಭಾವಞ್ಚ ಕಙ್ಖತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಹಿ ಅದ್ಧಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಾಪರಭಾಗಕೋಟ್ಠಾಸವನ್ತತಾಯ “ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಯುತ್ತಂ ಪನ ತಂ ಆರಬ್ಭ ಕಙ್ಖಾಜನನನ್ತಿ? ಯುತ್ತಂ, ಅಯುತ್ತನ್ತಿ ಕಾ ಏತ್ಥ ಚಿನ್ತಾ। ಉಮ್ಮತ್ತಕೋ ವಿಯ ಹಿ ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನೋ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಙ್ಖತಿಯೇವ। ತೇನೇವ ಚ **ಸೋಳಸವತ್ಥುಕವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸೇ** “ಏತರಹಿ ವಾ ಪನಾ”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಆಚರಿಯಾ ಪನ “ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೋತಿ ಅತೀತಾನಾಗತೇ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತದುಭಯಮಾರಬ್ಭ ಕಙ್ಖನ್ತೋ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೇ ಕಙ್ಖತೀ”ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕಙ್ಖನ್ತೋ ಪನ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ, ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಹೇತುಹೇತುಸಮುಪ್ಪನ್ನಭಾವಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವಾಸಬ್ಭಾವಂ ಕಙ್ಖತೀತಿ ಏವಂ ತಾವ ಅಟ್ಠವತ್ಥುಕಕಙ್ಖಾಯ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಸೋಳಸವತ್ಥುಕಾ ಪನ “ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ...ಪೇ॰... ನ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿ”ನ್ತಿ ಕಙ್ಖನ್ತೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತೀತೇ ಅತ್ತನೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಾವಿಜ್ಜಮಾನತಂ ಕಙ್ಖತಿ। **ಕಿಂ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿ**ನ್ತಿ ಜಾತಿಲಿಙ್ಗುಪಪತ್ತಿಯೋ ನಿಸ್ಸಾಯ “ಖತ್ತಿಯೋ ನು ಖೋ

ಅಹೋಸಿಂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದೀಸು ಗಹಟ್ಠಾದೀಸು ದೇವಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರೋ ನು ಖೋ"ತಿ ಕಙ್ಖತಿ। **ಕಥಂ ನು ಖೋತಿ** ಸಣ್ಠಾನಾಕಾರಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ದೀಘೋ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ, ರಸ್ಸಓದಾತಕಾಳಾದೀನಞ್ಞ ಅಞ್ಞತರೋ"ತಿ ಕಙ್ಖತಿ। ಇಸ್ಸರನಿಮ್ಮಾನಾದೀನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಕೇನ ನು ಖೋ ಪಕಾರೇನ ಅಹೋಸಿ"ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತನಾಕಾರತೋ ಕಙ್ಖತೀತಿ ವದನ್ತಿ। **ಕಿಂ ಹುತ್ವಾ ಕಿಂ ಅಹೋಸಿನ್ತಿ** ಜಾತಿಆದೀನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಖತ್ತಿಯೋ ಹುತ್ವಾ ನು ಖೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಅಹೋಸಿಂ...ಪೇ॰... ದೇವೋ ಹುತ್ವಾ ನು ಖೋ ಮನುಸ್ಸೋ ಅಹೋಸಿ"ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅಪರಾಪರಂ ಪವತ್ತಿಂ ಕಙ್ಖತಿ। **ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ನು ಖೋ, ನ ನು ಖೋತಿ** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅನಾಗತೇ ಅತ್ತನೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಾವಿಜ್ಜಮಾನತಂ ಕಙ್ಖತಿ। **"ಕಿಂ ನು ಖೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ಅಹಂ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ನ ನು ಖೋಸ್ಮೀತಿ** ಇದಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ, ನತ್ಥಿಭಾವಞ್ಚ ಕಙ್ಖತಿ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ। **ಕಿಂ ನು ಖೋಸ್ಮೀತಿ** ಖತ್ತಿಯಾದಿಕೋವ ಸಮಾನೋ ಅತ್ತನೋ ಖತ್ತಿಯಾದಿಭಾವಂ ಕಙ್ಖತಿ। ಏಸೇವ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಕಥಂ ನು ಖೋಸ್ಮೀತಿ** "ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಜೀವೋ ನಾಮ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ದೀಘಾದಿಭಾವಂ ಕಙ್ಖತಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಸರೀರಸಣ್ಠಾನಂ ಅಜಾನನ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। **ಕುತೋ ಆಗತೋ, ಕುಹಿಂ ಗಾಮೀ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ** ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಆಗತಗತಟ್ಠಾನಾನಿ ಕಙ್ಖತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಸೀಲಞ್ಚ ವತಞ್ಚ ಸೀಲಬ್ಬತಂ, ತತ್ಥ ಗೋಸೀಲಾದಿಅಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೋ ಸಮಾದಾನವಸೇನ ಸೀಲಂ, ಅವೀತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ವತಂ। ಉಭಯಥಾಪಿ ವಾ ಸೀಲಂ, ತಪೋಕಮ್ಮಭಾವೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ ವತಂ। ಗವಾದಿಪಕತಿಭಾವತೋ ಅತ್ತನೋ ವಾ ಗವಾದಿಭಾವಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಸೀಲಂ, "ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಭಕ್ಖೇತಿ, ತಿಟ್ಠನ್ತೋ ಮುತ್ತೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಗವಾದಿಕಿರಿಯಾಯ ಕರಣಂ ವತಂ। ತಂತಂಅಕಿಚ್ಚಸಮ್ಮಸತೋ ವಾ ನಿವತ್ತಿ ಸೀಲಂ, ತಂಸಮಾದಾನವತೋ ವೇಸಭೋಜನಕಿಚ್ಚಚರಣಾದಿವಿಸೇಸಪಟಿಪತ್ತಿ ವತಂ। ಸಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಪರತೋ ಆಮಸನಂ ಗಹಣನ್ತಿ ಪರಾಮಾಸೋ, ಸೀಲಬ್ಬತಸ್ಸ ಪರಾಮಾಸೋ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸೋ। ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಸೀಲೇನ ಸುದ್ಧಿ, ವತೇನ ಸುದ್ಧಿ, ಸೀಲಬ್ಬತೇನ ಸುದ್ಧೀತಿ ಏವಂ ಅಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ "ಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ಚ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸೋ ಚಾತಿ ಸಕ್ಕಾಯ...ಪೇ॰... ಪರಾಮಾಸೋ, ತೇಯೇವ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೇಸು, ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ವಾ ಸತ್ತೇ ಸಂಯೋಜೇನ್ತಿ ಬನ್ಧನ್ತೀತಿ ಸಂಯೋಜನಾನಿ, ತೇಸಂ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಆದೀಹಿ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಪಹೀನಾನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಾಪಾದನೇನ ಅಚ್ಚನ್ತಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಂ ಕರೋತೀತಿ **ಸಕ್ಕಾ...ಪೇ॰...ಪ್ಪಹಾನಕರಂ।**

ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತಿ ಸವನತೋ ಸನ್ದನತೋ ಸೋತೋ ವುಚ್ಚತಿ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಮಗ್ಗೋ, ತಸ್ಸ ಆದಿತೋ ಪಜ್ಜನಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮಗ್ಗತಿ, ನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಿಕೇಹಿ ಮಗ್ಗೀಯತಿ, ಕಿಲೇಸೇ ಮಾರೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವಾ ಮಗ್ಗೋ, ಸೋತಾಪತ್ತಿ ಏವ ಮಗ್ಗೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ। ಅಥ ವಾ ಸೋತಂ ಆದಿತೋ ಪಜ್ಜತಿ ಅಧಿಗಚ್ಛತೀತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿ, ಪಠಮೋ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೋ, ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದೀನಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಾನಿ, ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ।**

ರಜ್ಜತಿ ಅಭಿಸಜ್ಜತೀತಿ ರಾಗೋ, ಸೋ ಇಧ ಪಞ್ಚಕಾಮವಿಸಯಾ, ಕಾಮಭವವಿಸಯಾ ಚ ತಣ್ಹಾ। ದುಸ್ಸತೀತಿ ದೋಸೋ, ದಸವಿಧಆಘಾತವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ। ಮುಯ್ಹತೀತಿ ಮೋಹೋ, ದುಕ್ಖಾದೀಸು ಅಟ್ಠಸು ಅಞ್ಞಾಣಂ। ಏತೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ತನುತ್ತಂ ತನುಭಾವಂ ಕರೋತೀತಿ **ರಾಗ...ಪೇ॰... ತನುತ್ತಕರಂ।** ತತ್ಥ ದ್ವೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ತನುತ್ತಂ ಅಭಿಣ್ಹಾನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ, ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಮನ್ದತಾಯ ಚಾತಿ। ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಹಿ ವಟ್ಟಾನುಸಾರಿಮಹಾಜನಸ್ಸ ವಿಯ ಕಿಲೇಸಾ ಅಭಿಣ್ಹಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಕದಾಚಿ ವಿರಳಾಕಾರಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಥಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾಪಿ ಮದ್ದನ್ತಾ ಛಾದೇನ್ತಾ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಕರೋನ್ತಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ದ್ವೀಹಿ ಪನ ಮಗ್ಗೇಹಿ ಪಹೀನತ್ತಾ ಮನ್ದಮನ್ದಾ ತನುಕತನುಕಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾ ಚಿರೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾಪಿ ಬಹಲಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ ಪುತ್ತಧೀತರೋ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ಅಕಾರಣಂ, ವತ್ಥುಪಟಿಸೇವನೇನ ವಿನಾಪಿ ಗಬ್ಭಗ್ಗಹಣಸಬ್ಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ದ್ವೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ನೇಸಂ ತನುಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಮೋಹಸ್ಸ ತನುಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ನನು ತತಿಯಮಗ್ಗವಜ್ಝಾನಮೇವ ಇಮಿನಾ ತನುತ್ತಕರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಇತರಥಾ ಹೇಟ್ಠಾ ತೀಹಿಪಿ ಮಗ್ಗೇಹಿ ಉಪರಿಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸಾನಂ ಬಹಲಾಬಹಲಾವತ್ಥಾಯ ಪಹೀಯಮಾನತ್ತಾ ಇಧ ಸಬ್ಬೇಸಮೇವ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾನಂ

ತನುಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ತೇನೇವ ಚ **ಪಾಳಿಯಮ್ಪಿ** "ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ ತನುಭಾವಾಯ ದುತಿಯಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ಪತ್ತಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಸುತ್ತೇ ಪನ ಉಪರಿಮಗ್ಗವಜ್ಝಾನಂ ತನುಭಾವಪರಿಯಾಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ರಾಗದೋಸಮೋಹಾನಂ ತನುತ್ತಾ ಸಕದಾಗಾಮೀ ಹೋತೀ"ತಿ ಹೇತುತ್ತಯತನುಭಾವಸ್ಸ ಆಗತತ್ತಾ ಇಧಾಪಿ ತದನುಲೋಮೇನ ವುತ್ತಂ। "ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನ"ಮಿಚ್ಚೇವ ವಾ ಪಾಠೋ। ತಥಾ ಹಿ ಏತ್ಥೇವ ಉಪರಿ **ದುತಿಯಮಗ್ಗಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ** "ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಮರಾಗಾನಂ, ತನುಭಾವಂ ತು ಸಾಧಯ"ನ್ತಿ (ಅಭಿಧ॰ ೧೩೫೩) ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಸಕಿದೇವ ಇಮಂ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಂ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಸಕದಾಗಾಮೀ, ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಮಗ್ಗಟ್ಠಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಆಗಮನಾಸಮ್ಭವತೋ ಫಲಟ್ಠೋಯೇವ ಸಕದಾಗಾಮೀ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಪನ ಆಗಮನಭೂತೋ ಮಗ್ಗೋ ಮಗ್ಗನ್ತರಾವಚ್ಛೇದನತ್ಥಂ ತದಾಯತ್ತಭಾವೂಪನಯನೇನ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ **ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ**।

ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು, ಕಾಮಭವೇ ಚ ರಾಗೋ **ಕಾಮರಾಗೋ**। ಬ್ಯಾಪಜ್ಜತಿ ತೇನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ **ಬ್ಯಾಪಾದೋ**। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಇಮಂ ಕಾಮಧಾತುಂ ನ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ **ಅನಾಗಾಮೀ**। ರೂಪಭವೇ ಛನ್ದರಾಗೋ **ರೂಪರಾಗೋ**। ಅರೂಪಭವೇ ಛನ್ದರಾಗೋ **ಅರೂಪರಾಗೋ**। **ಮಾನೋ** ಇಧ ಅರಹತ್ತಾಧಿಗಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಣ್ಣತಿಮತ್ತಂ। **ಉದ್ಧಚ್ಚಮ್ಪಿ** "ಕೋ ಮೇ ಭಾರೋ ಕಿಲೇಸಸಮುಚ್ಛೇದನೇ"ತಿ ಏವಮಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅವೂಪಸಮಮತ್ತಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾಪಿ** ಅಸುಖೇ ಸುಖಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ಆರಕತ್ತಾ ಕಿಲೇಸೇಹಿ, ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪನ್ನೇಹಿ ವಾ, ರಾಗಾದಿಅರೀನಂ, ಸಂಸಾರಚಕ್ಕಸ್ಸ ಅರಾನಞ್ಚ ಹತತ್ತಾ, ಪಚ್ಚಯಾದೀನಂ ಅರಹತ್ತಾ, ರಹೋಪಿ ಪಾಪಾಕರಣೇನ ಪಾಪಕರಣೇ ರಹಸ್ಸ ಅಭಾವಾ, ರಹಿತಬ್ಬತೋ ಜಹಿತಬ್ಬತೋ "ರಹಾ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾನಂ ವಾ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅಭಾವತೋ, ಸಾಧೂಹಿ ಅರಹಿತಬ್ಬತೋ ಅಪರಿಚ್ಚಜಿತಬ್ಬತೋ, ರಹಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಾ ಗಮನಸ್ಸ ಸಂಸಾರೇ ಅಭಾವತೋ **ಅರಹಾ,** ಅಟ್ಠಮೋ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಅರಹತ್ತಂ, ಅಗ್ಗಫಲಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಞ್ಹಿ "ಅರಹಾ"ತಿ ಅಭಿಧಾನಸ್ಸ, ಬುದ್ಧಿಯಾ ಚ ಪವತ್ತಿನಿಬನ್ಧನತ್ತಾ ಅರಹತೋ ಭಾವೋತಿ ಕತ್ವಾ "ಅರಹತ್ತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಸ ಆಗಮನಭೂತೋ ಮಗ್ಗೋ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ **ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ**।

**ಝಾನಙ್ಗಯೋಗಭೇದತೋತಿ** ರೂಪಾವಚರಂ ವಿಯ ಪಞ್ಚಹಿ ಝಾನಙ್ಗೇಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಭೇದತೋ। ಕಥಂ ಪನಸ್ಸ ಭೇದೋತಿ? ಏತ್ಥ ತಾವ ಅಟ್ಠಕಥಾವಾದೋ, ತಯೋ ಚ ಥೇರವಾದಾತಿ ಚತ್ತಾರೋ ವಾದಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ತಾವ "ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಸ್ಸ ಝಾನಙ್ಗಂ ನಿಯಮೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರೋ** ಪನ "ಮಗ್ಗಾಸನ್ನವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ನಿಯಮೇತೀ"ತಿ ಆಹ। **ಮೋರವಾಪಿವಾಸಿಮಹಾದತ್ತತ್ಥೇರೋ** "ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಖನ್ಧಾ ನಿಯಮೇನ್ತಿ। ಯಞ್ಹಿ ಝಾನಂ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾತಿ, ತಂಸದಿಸೋವ ಹೋತೀ"ತಿ ಆಹ। **ತಿಪಿಟಕಚೂಳಾಭಯತ್ಥೇರೋ** ಪನ "ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯೋ ನಿಯಮೇತಿ, 'ಅಹೋ ವತ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ, ಚತುರಙ್ಗಿಕಂ ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯ'ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾ ಯಥಾಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ತಥಾ ಮಗ್ಗೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಆಹ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಟ್ಠಕಥಾವಾದೋ ಪಮಾಣಂ, ತಯೋ ಚ ಥೇರಾ ಪಣ್ಡಿತಾ ಬ್ಯತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ವಾದಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹನವಸೇನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಥಂ? ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ ತಾವ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಮಗ್ಗೋಪಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಅಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಗ್ಗೋಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಾಮೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಸಚೇ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಅಙ್ಗಪರಿಣಾಮೋ ಹೋತೀತಿ ತಂತಂಝಾನಸದಿಸೋ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರಕ್ಖನ್ಧೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮೇಸು ವಿಯ ಭಾವನಾವಿಸೇಸತೋ ಝಾನಙ್ಗವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ "ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಖನ್ಧಾ ನಿಯಮೇನ್ತೀ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ದುತಿಯತ್ಥೇರವಾದೋ ಇಮಂ ವಾದಂ ನ ಪವಿಸತಿ। ಝಾನಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಗ್ಗೋ ಸಚೇ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ನತ್ಥಿ,

ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನನಿಯಾಮೇನ ತಂತಂಝಾನಿಕೋ ಹೋತಿ। ಸಚೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ದುತಿಯಾದಿಝಾನೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತೋ, ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯನಿಯಾಮೇನ ದ್ವೀಸು ಅಞ್ಞತರಜ್ಝಾನಸದಿಸೋ ಹೋತಿ। ಸಚೇ ಪನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ತಥಾವಿಧೋ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ನತ್ಥಿ, ತದಾ ಕಥನ್ತಿ? ಏತ್ಥ ತಾವ ಕೇಚಿ "ನಾನಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಮೇವ ನಿವತ್ತಮಾನಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ಏಕಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಂ ಗೋತ್ರಭುಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ನಿವತ್ತಮಾನಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಖನ್ಧಾಯೇವ ಬಲವನ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಸಮ್ಮಸಿತಕ್ಖನ್ಧನಿಯಾಮೇನ ತಂಸದಿಸೋ ಮಗ್ಗೋ ಹೋತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ "ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಯಾಮೇನ ಹೋತೀ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ಪಠಮತ್ಥೇರವಾದೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಕಾಮಾವಚರಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಗ್ಗಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ತಿಟ್ಠತೀತಿ।

ಅಪರೇ ಪನ "ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಮೂಲಕಾರಣವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಆಸನ್ನಕಾರಣವಸೇನಪಿ, ಸಮ್ಮಸಿತಕ್ಖನ್ಧಾ ಪನ ಮೂಲಕಾರಣವಸೇನೇವ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮ್ಮಸಿತಕ್ಖನ್ಧತೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಮೇವ ಬಲವತರನ್ತಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸದಿಸೋ ಮಗ್ಗೋ ಹೋತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪನ "ಸಮ್ಮಸಿತಕ್ಖನ್ಧನಿಯಾಮೇನಾ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ದುತಿಯತ್ಥೇರವಾದೋ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಪಾದಕಂ ಅಕತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಝಾನಧಮ್ಮೇಯೇವ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಗ್ಗಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಜ್ಝಾನತೋ ಉಪರೂಪರಿಝಾನಂ ಬಲಪ್ಪತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಉಪರೂಪರಿಝಾನಧಮ್ಮೇ ವಿಪಸ್ಸತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಮಗ್ಗೋ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನವಸೇನ ತಂತಂಝಾನಿಕೋ ಹೋತಿ। ಉಪರೂಪರಿಝಾನತೋ ಪನ ವುಟ್ಠಾಯ ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಜ್ಝಾನಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಮಗ್ಗೋ ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸದಿಸೋ ಹೋತೀತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಸಾರತರಂ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಥೇರಾನಂ ವಾದಾ ನಿಪ್ಪದೇಸವಿಸಯಾ ಸಮಫಲಾ ಹೋನ್ತಿ।

ತತಿಯತ್ಥೇರವಾದೋ ಚೇತ್ಥ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ, ಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನಂ ವಾ ವಿನಾ ಅಜ್ಝಾಸಯಮತ್ತೇನೇವ ನ ಇಜ್ಝತಿ। ತೀಸುಪಿ ವಾದೇಸು ಠಪೇತ್ವಾ ಸೇಸಝಾನಙ್ಗಪರಿಣಾಮಂ ವೇದನಾಪರಿಣಾಮೋ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಾಮೇನೇವ ಹೋತಿ। ತಯೋಪಿ ಥೇರವಾದಾ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಾಮೇನ ವಿನಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನನು ಚ ವೇದನಾಪಿ ಝಾನಙ್ಗಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ತಾಯಪಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಯಾಮೇನೇವ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ? ತಂ ನ, ವೇದನಾಯಪಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಯಾಮೇನ ಪರಿಣಾಮೇ ಸತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಯಾಮಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಯಾಮೇನೇವ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸೇಸಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಪರಿಣಾಮಟ್ಠಾನೇಯೇವ ವೇದನಾಯಪಿ ಪರಿಣಾಮೋ ಭವೇಯ್ಯ, ತಥಾ ಪನ ಅಹುತ್ವಾ ಏಕಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಾ ಆದಿತೋವ ಪರಿಣಾಮನತೋ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನವೀಥಿಯಾ ಆಸನ್ನತರಪ್ಪವತ್ತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಸೇನ ವೇದನಾನಿಯಾಮೋ ಹೋತಿ।

ಅಥ ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನಾನಂ ಸಮ್ಭವೇ ತೇಸು ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ವೇದನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ನ ಹೋತೀತಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮ್ಮಸಿತಜ್ಝಾನನಿಯಾಮೇನ ಪರಿಣಮತೀತಿಪಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಯತ್ಥ ತಾವ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಅತ್ಥಿ, ತತ್ಥ ತಂ ನಿಯಮೇತಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ತಿಕಚತುಕ್ಕಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಅರೂಪಭವೇ ಕಿಂ ನಿಯಮೇತೀತಿ? ತತ್ಥಾಪಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಮೇವ ನಿಯಮೇತಿ। ಯೋ ಹಿ ಭಿಕ್ಖು ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಪಾದಕಂ ಕತ್ವಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಅಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನೋ ಕಾಲಂ ಕತ್ವಾ ಅರೂಪಭವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಾಯ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವುಟ್ಠಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಉಪರಿ ತೀಣಿ ಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ತಸ್ಸ ತಾನಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅರೂಪೇಪಿ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಂ ತಿಕಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಸ್ಸ ಝಾನಙ್ಗಯೋಗಭೇದೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

**ಮಗ್ಗಾ...ಪೇ॰... ನಿಪ್ಫಾದೇತೀತಿ** ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಂ ವಿಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪ್ಪವತ್ತೀಸು ಅವಿಪಚ್ಚಿತ್ವಾನ್ತಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ನಿಪ್ಫಾದನೇನ ತಂತಂಫಲಪ್ಪತ್ತೇ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಸಕದಾಗಾಮೀ ಅನಾಗಾಮೀ ಅರಹಾತಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ

ಚತ್ತಾರೋ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೇ ಅಭಿನಿಪ್ಫಾದೇತೀತಿ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮತಾದಿಕೇ ಅನೇಕೇಪಿ ಸೋತಾಪನ್ನಾದಯೋ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ।

ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

**ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲವಣ್ಣನಾ**

೧೮. ಏವಂ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಸರೂಪತೋ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಂ ನಿಗಮೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಕಾಮೇ ಅಟ್ಠೇವಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಕಾಮೇ**ತಿ ಕಾಮಭವೇ। ತಥಾ **"ರೂಪೇ"**ತಿಆದೀಸು।

೧೯. **ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಪಗತೇನಾ**ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮತೋ ಅಪಗತೇನ। ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಸ್ಸ ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅರಹತೋ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಿ ಪಹೀನಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನೇ ಅಸಮತ್ಥಭಾವತೋ। ಯತೋ ಚ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಂ "ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಥ ವಾ ಅಹೇತುಅಪಚ್ಚಯವಿಸುಜ್ಝನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಕಿಲೇಸಸಮುಚ್ಛೇದಕೇನ ಮಗ್ಗಕುಸಲೇನ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಅಪಗತೇನ। **ಕುಸಲೇ ಕುಸಲೇನಾ**ತಿ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸಲನಾದೀಹಿ ಕುಸಲಸಙ್ಖಾತಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ದೇಸನುಪ್ಪಾದನಾದೀಸು ಛೇಕೇನ। **ಮುನಿನಾ**ತಿ ಉಭಯಲೋಕಮುನನಕೇನ ಅಗ್ಗಫಲಞಾಣೇನ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣೇನ ವಾ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಮುನಿನಾ। ತೇನಾಹ -

"ಯೋ ಮುನಾತಿ ಉಭೋ ಲೋಕೇ, ಮುನಿ ತೇನ ಪವುಚ್ಚತೀ"ತಿ।

**ವಸಿನಾ**ತಿ ಛಳಭಿಞ್ಞತಾಯ ಪರಮೇನ ಚಿತ್ತವಸಿಭಾವೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ, ಝಾನಾದೀಸು ಪಞ್ಚವಿಧವಸಿಸಬ್ಭಾವತೋ ಚ ವಸಿಭೂತೇನ ವಸಿಭಾವೂಪಗತಿನ್ದ್ರಿಯೇನ।

ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

**ಅಕುಸಲವಣ್ಣನಾ**

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಯಂ "ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಜಾತಿಭೇದತೋ ತಿವಿಧ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಂ ಕುಸಲಂ, ತಂ ಸರೂಪತೋ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರುದ್ದಿಟ್ಠಂ ಅಕುಸಲಂ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ ಆಹ **"ಅಕುಸಲಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। "ಭೂಮಿತೋ ಏಕವಿಧ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಕಾಮಾವಚರಮೇವಾ"**ತಿ। ನಿಕಾಯನ್ತರಿಕಾ ಪನ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಂ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಮತಿನಿಸೇಧನತ್ಥಂ ಅವಧಾರಣಂ ಕತಂ। ಮಹಗ್ಗತಭೂಮಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಮ್ಪಿ ಹೇತಂ ತತ್ಥ ರೂಪಧಾತುಯಂ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ದೇನ್ತಮ್ಪಿ ಏಕನ್ತೇನ ಕಾಮಾವಚರಮೇವಾತಿ। ಕುತೋ ಪನೇಸ ನಿಯಮೋತಿ? ಕಾಮತಣ್ಹಾವಿಸಯಭಾವತೋ। ಕಾಮತಣ್ಹಾವಿಸಯತಾ ಹಿ ಕಾಮಾವಚರಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಯಥಾ ರೂಪಾರೂಪತಣ್ಹಾವಿಸಯತಾ ರೂಪಾರೂಪಭಾವಸ್ಸ। ಏಕಂಸೇನ ಚೇತಂ ಏವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಇತರಥಾ ಬ್ಯಾಪಿತಲಕ್ಖಣಂ ನ ಸಿಯಾ। ಯದಿ ಹಿ ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬಧಮ್ಮವಸೇನ ಭೂಮಿವವತ್ಥಾನಂ ಕರೇಯ್ಯ, ಏವಂ ಸತಿ ಅನಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ನ ಸಿಯಾ। ಅಥ ವಿಪಾಕದಾನವಸೇನ, ಏವಮ್ಪಿ ಅವಿಪಾಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ನ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಆಲಮ್ಬಣಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಸಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ ಪನ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತಿಣ್ಣತಾಯ ಲೋಕುತ್ತರತಾ, ಉತ್ತರಿತರಾಭಾವತೋ ಅನುತ್ತರತಾ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಅನೀವರಣಾವತ್ಥಾಯ ಅಭಾವೇನ ತಂಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಕಾಮಭೂಮಿಯಂಯೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ಸೋ ನಿಯತವತ್ಥುಕೋ, ಇತರೋ ಅರೂಪಭೂಮಿಯಮ್ಪಿ ಪವತ್ತನತೋ ಅನಿಯತವತ್ಥುಕಾತಿ ಆಹ **"ನಿಯತಾ…ಪೇ॰… ದುವಿಧ"**ನ್ತಿ।

ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಾನಂ ಮೋಹೇಕಹೇತುಕತ್ತಾ, ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ಲೋಭಮೋಹದೋಸಮೋಹವಸೇನ ದ್ವಿಹೇತುಕತ್ತಾ ಆಹ **"ಏಕಹೇತುಕದುಹೇತುಕತೋ"**ತಿ। ಆದಿತೋ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನನತೋ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ತದಭಾವತೋ ಆಹ **"ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಾಜನಕತೋ"**ತಿ। ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಞ್ಹಿ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ದೇನ್ತಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ನಾಕಡ್ಢತಿ। ಯತೋ ವಕ್ಖತಿ –

> "ಏಕಾದಸವಿಧಾನಂ ತು, ಹಿತ್ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಮಾನಸಂ।
> ಏಕಾದಸವಿಧಾ ಚೇವ, ಭವನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ"ತಿ॥ (ಅಭಿಧ॰ ೫೩೮)।

ಯೇನ ಪನ ಕಾರಣೇನ ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ನಾಕಡ್ಢತಿ, ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾಹಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ ವಣ್ಣನಾಪದೇಸೇಯೇವ ವಕ್ಖಾಮ । **ತೀಹಿ ವೇದನಾಹೀ**ತಿ ಸುಖದುಕ್ಖೋಪೇಕ್ಖಾಸಙ್ಖಾತಾಹಿ ತೀಹಿ ವೇದನಾಹಿ। ಯಥಾಹ – "ತಿಸ್ಸೋ ಇಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇದನಾ। ಕತಮಾ ತಿಸ್ಸೋ? ಸುಖಾ ದುಕ್ಖಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೪೯)। ಯಂ ಪನ ಕತ್ಥಚಿ ಸುತ್ತೇ "ದ್ವೇಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವೇದನಾ ಸುಖಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೬೭) ವಚನಂ, ತಂ ಕುಸಲಪಕ್ಖಿಕಂ ಉಪೇಕ್ಖಂ ಸುಖೇ, ಅಕುಸಲಪಕ್ಖಿಕಞ್ಚ ದುಕ್ಖೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಕಾರಣತ್ತಾ ಮೂಲಮಿವಾತಿ ಮೂಲಂ, ಲೋಭೋ ಮೂಲಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಲೋಭಮೂಲಂ**। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಮೋಹೋಪಿ ಲೋಭಮೂಲೇಸು ಅತ್ಥಿ, ಸೋ ಪನ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ವವತ್ಥಾನಕರೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಅಸಾಧಾರಣಧಮ್ಮವಸೇನ "ಲೋಭಮೂಲ"ನ್ತ್ವೇವ ವುತ್ತಂ ಯಥಾ "ಭೇರಿಸದ್ದೋ ಯವಙ್ಕುರೋ"ತಿ। ತಥಾ **"ದೋಸಮೂಲ"**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ಮೂಲನ್ತರವಿರಹತೋ ಮೋಹೋ ಏವ ಮೂಲಂ ಇಮಸ್ಸ, ನಾಞ್ಞನ್ತಿ **ಮೋಹಮೂಲಂ**।

ಮಿಚ್ಛಾವಸೇನ ದಸ್ಸನಂ ದಿಟ್ಠಿ, ದಿಟ್ಠಿಯೇವ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ ಯಥಾ "ಆಕಾಸಗತಂ ಥಾಮಗತ"ನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಗತಮೇವ, ನ ಏತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬವತ್ಥು ತಥಾಸಭಾವನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ, ದ್ವಾಸಟ್ಠಿಯಾ ವಾ ದಿಟ್ಠೀಸು ಅನ್ತೋಗಧನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ, ತೇನ ಸಮಂ ಪಕಾರೇಹಿ ಯುತ್ತನ್ತಿ **ದಿಟ್ಠಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ**।

**"ಯದಾ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ಲೋಭಮೂಲಚಿತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರದಸ್ಸನಂ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ**ನ್ತಿ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಆದಿಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ। ತಾಯ ಹಿ ವಿಪಲ್ಲತ್ತಚಿತ್ತಾ ತಾವ ಕೋಧವಿಸಯೋ, ಯಾವ ಇನ್ದ್ರಿಯಗೋಚರೋತಿ ಪರಲೋಕಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ "ನತ್ಥಿ ಕಾಮೇಸು ಆದೀನವೋ"ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ –

> "ಏಸ ಪನ್ಥೋವಿತಥೋ ದೇವಯಾನೇ,
> ಯೇನ ಯನ್ತಿ ಪುತ್ತವನ್ತೋ ವಿಸೋಕಾ।
> ತಂ ಪಸ್ಸನ್ತಿ ಪಸವೋ ಪಕ್ಖಿನೋ ಚ,
> ತೇನ ತೇ ಮಾತರಿಪಿ ಮಿಥುನಂ ಚರನ್ತೀ"ತಿ॥ –

ಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪುತ್ತಮುಖದಸ್ಸನಂ ಸಗ್ಗಮೋಕ್ಖಮಗ್ಗೋತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಕಾಮೇ ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ಅನಿಯಮತ್ಥೋ। ತೇನ "ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಸುವಣ್ಣಹರಣಮೇವ ಅದಿನ್ನಾದಾನೇ ಸಾವಜ್ಜಂ, ಇತರಂ ಅನವಜ್ಜಂ, ಗುರೂನಂ, ಗುನ್ನಂ, ಅತ್ತನೋ ಜೀವಿತಸ್ಸ, ವಿವಾಹಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥಾಯ ಮುಸಾವಾದೋ ಅನವಜ್ಜೋ, ಇತರೋ ಸಾವಜ್ಜೋ, ಗುರುಆದೀನಂ ಅತ್ಥಾಯ ಪೇಸುಞ್ಞಕರಣಂ ಅನವಜ್ಜಂ, ಇತರಂ ಸಾವಜ್ಜಂ, ಭಾರತಯುದ್ಧಸೀತಾಹರಣಾದಿಕಥಾ ಪಾಪವೂಪಸಮಾಯ ಹೋತೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿಕೇ ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ದಿಟ್ಠಮಙ್ಗಲಾದೀನೀ**ತಿ ದಿಟ್ಠಸುತಮುತಮಙ್ಗಲಾನಿ। **ಸಾರತೋ ಪಚ್ಚೇತೀ**ತಿ ವುಡ್ಢಿಯಾ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಭಾವೇನ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಇದಮೇವ ವುಡ್ಢಿಕಾರಣ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಸಾರವಸೇನ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸಭಾವತಿಕ್ಖೇನೇವಾ**ತಿ ಲೋಭಸ್ಸ, ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ವಾ ವಸೇನ ಸರಸೇನೇವ ತಿಖಿಣೇನ ಕುರುರೇನ। **ಮನ್ದೇನಾ**ತಿ ದನ್ಧೇನ ಅತಿಖಿಣೇನ। ತಾದಿಸಂ ಪನ ಅತ್ತನೋ,

ಪರಸ್ಸ ವಾ ಸಮುಸ್ಸಾಹನೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ಆಹ **"ಸಮುಸ್ಸಾಹಿತೇನಾ"**ತಿ। **ಪರಸ್ಸ ಭಣ್ಡಂ ವಾ ಹರತೀತಿ ವಾ**-ಸದ್ದೇನ ತಥಾಪವತ್ತನಕಮುಸಾವಾದಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಕಾಮಾನಂ ವಾತಿ** ಅನುಭುಯ್ಯಮಾನಾನಂ ಕಾಮಗುಣಾನಂ। **ವಾ**-ಸದ್ದೇನ ಪರಸನ್ತಕಸ್ಸ ಅಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತತಾಯ ಯಂ ಲದ್ಧಂ, ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಗಹಣಾದಿಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮವಸೇನ ಭೇದಾಭಾವತೋ ದೋಸಮೂಲಂ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಸಸಙ್ಖಾರಿಕಭೇದತೋ ದುವಿಧಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ "ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ? ಅಸಾಧಾರಣಧಮ್ಮೇಹಿ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಲಕ್ಖಣತ್ಥಂ। ಪಾಣಸ್ಸ ಅತೀವ, ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವಾ ಪಾತನಂ **ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ**। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಅದಿನ್ನಾದಾನಮುಸಾವಾದಪೇಸುಞ್ಞಫರುಸಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪಬ್ಯಾಪಾದೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ದಸಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥೇಸು ಹಿ ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರಅಭಿಜ್ಝಾಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಖಾತಾ ತಯೋವ ಕಮ್ಮಪಥಾ ಇಮಿನಾ ನ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। ಸಭಾವತಿಕ್ಖಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಸಙ್ಖಾರಮೇವ ಹೋತಿ, ಇತರಂ ಸಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ತಿಕ್ಖಮನ್ದಪ್ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ"**ತಿ। ಮನ್ದಂ ಪನ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಏಕಂಸೇನ ಸಸಙ್ಖಾರಮೇವಾತಿ ನ ಸಕ್ಕಾವ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ಯಂ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಪವತ್ತತಿ, ತಂ ಮನ್ದಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ತಥಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಮೋಹಮೂಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಮೂಲನ್ತರವಿರಹತೋ ಅತಿಮೂಳ್ಹಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಯೋಗತೋ ಚಞ್ಚಲಞ್ಚಾತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ತಸ್ಸ ಕದಾಚಿಪಿ ಸಭಾವತಿಕ್ಖತಾ ಅತ್ಥಿ। ಆರಮ್ಮಣೇ ಹಿ ಸಂಸಪ್ಪನವಸೇನ, ವಿಕ್ಖಿಪನವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಚಿತ್ತದ್ವಯಸ್ಸ ಕಿಂ ತಾದಿಸೇ ಕಿಚ್ಚೇ ಸಭಾವತಿಕ್ಖತಾಯ, ಉಸ್ಸಾಹೇತಬ್ಬತಾಯ ವಾ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ನ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೋ ಅತ್ಥಿ। ನನು ಚ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲಸಾಧಾರಣಂ, ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಏತಮೇವ ತೇನ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತ"ನ್ತಿ। ವಿಸೇಸತೋ ಬಲವಭಾವತೋ। ಇದಞ್ಹಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ಬಲವಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಪಧಾನಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಇದಮೇವ ತೇನ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಂ। ತೇನೇವ ಹಿ **ಪಾಳಿಯಂ** ಸೇಸಾಕುಸಲೇಸು ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಯೇವಾಪನಕವಸೇನ ಆಗತಂ, ಇಧ ಪನ ಸರೂಪತೋಯೇವ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ಏವಂ ಅಸಾಧಾರಣಪ್ಪಧಾನಧಮ್ಮವಸೇನ ಮೋಹಮೂಲಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ** ಸಂಸಯೋ, **ವಿಕ್ಖೇಪೋ** ಅವೂಪಸಮೋ, ಭನ್ತತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಸ್ಸ ಅಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಕಾಲೇ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ವಿಕ್ಖೇಪಕಾಲೇ ಚ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

**ಯಥಾನುರೂಪ**ನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಾಜನಕಸ್ಸ, ಕಮ್ಮಪಥಭಾವಪ್ಪತ್ತಾಪತ್ತಸ್ಸ ಚ ಅನುರೂಪತೋ। ಅಥ ವಾ **ಯಥಾನುರೂಪ**ನ್ತಿ ಯೋ ಯಸ್ಸ ಹೇತು, ತದನುರೂಪತೋ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಹಿ ಲೋಭಮೂಲಕೇನ ಖುಪ್ಪಿಪಾಸಾದಿನಿರನ್ತರಪೇತವಿಸಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ದೋಸಮೂಲಕೇನ ದೋಸೋ ವಿಯ ಚಣ್ಡಜಾತತಾಯ ತಂಸರಿಕ್ಖಕೇ ನಿರಯೇ, ಮೋಹಮೂಲಕೇನ ನಿಚ್ಚಸಮ್ಮೂಳ್ಹಾಯ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ, ತಸ್ಮಾ ಲೋಭಾದಿಹೇತುಅನುರೂಪತೋ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಪಾಯೇ ಉಪಪತ್ತಿಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತೀತಿ ಆಹ **"ಯಥಾನುರೂಪಂ...ಪೇ॰... ಉಪಪತ್ತಿಯಾ"**ತಿ । ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ದುಕ್ಖಪ್ಪಧಾನತಾಯ **"ದುಕ್ಖವಿಸೇಸಸ್ಸಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೩೧. **ಅಪಾಪೇನ** ಅಲಾಮಕೇನ ಪಾಪಾಪಾಪಪ್ಪಹೀನೇನ **ಪಾಪಾಪಾಪೇಸು** ಮಾನಸೇಸು ಯಂ ಪಾಪಮಾನಸಂ ವುತ್ತಂ, ಪಾಪಾಪಾಪೇಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು ಅಪಾಪೇನ ಪಾಪಾಪಾಪಪ್ಪಹೀನೇನ ಯಂ ಪಾಪಮಾನಸಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಅಥ ವಾ ಪಾಪಾಪಾಪೇಸು ಮಾನಸೇಸು ಪಾಪೇನ ಪಾಪಮಾನಸೇನ ಪಾಪವಸೇನ ಪಾಪಾಪಾಪಪ್ಪಹೀನೇನ ಯಂ ಪಾಪಮಾನಸಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಯೋಜನಾ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಅಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ತಾವ ಧಮ್ಮಸಭಾವಸ್ಸ ದುಬ್ಬಿಜಾನೀಯತ್ತಾ ಕುಸಲಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲತೋ, ಅಕುಸಲಮ್ಪಿ ಕುಸಲತೋ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ಭಗವತೋ ಪನ ಸಹ ವಾಸನಾಹಿ ವಿದ್ಧಂಸಿತಾಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರಞಾಣೇನ ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲತೋ ವಿದ್ಧಂಸಿತಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಭಾವತೋ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಅಕುಸಲದೇಸನಾ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮವಸೇನೇವಾತಿ।

ಅಕುಸಲವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

## ಅಬ್ಯಾಕತವಣ್ಣನಾ

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸಿಟ್ಠಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಪಾಕನ್ತಿ ವಿಪಾಕಂ, ವಿಪಕ್ಕಭಾವಮಾಪನ್ನಾನಮರೂಪಧಮ್ಮಾನಮೇತಮಧಿವಚನಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಲೋಕೇ ಸಾಲಿಬೀಜಾದೀನಂ ಫಲಾನಿ ತಂಸದಿಸಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಿ ವಿಪಕ್ಕಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ವಿಪಾಕನಿರುತ್ತಿಞ್ಚ ಲಭನ್ತಿ, ನ ಮೂಲಙ್ಕುರಪತ್ತದಣ್ಡನಳಾದೀನಿ, ಏವಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಫಲಾನಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಭಾವೇನ, ಸಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಚ ತಂಸದಿಸಾನಿ ವಿಪಕ್ಕಭಾವಮಾಪನ್ನಾನೀತಿ ವಿಪಾಕನಿರುತ್ತಿಂ ಲಭನ್ತಿ, ನ ಪನ ಕಮ್ಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾಪಿ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಕಮ್ಮವಿಸದಿಸತ್ತಾ। ವಿಪಾಕಮೇವ ಚಿತ್ತಂ **ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ**। ಕರಣಮತ್ತಂ ಕಿರಿಯಾ ಫಲದಾನಾಸಮ್ಭವತೋ। ಯೇನ ಪನ ಕಾರಣೇನ ತಸ್ಸ ಫಲದಾನಂ ನ ಸಮ್ಭವತಿ, ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ। ಕಿರಿಯಾ ಏವ ಚಿತ್ತಂ **ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ**। ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭಾವೋ ಕುಸಲೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಲೋಭಾದಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತೂಹಿ ಸಹ ವತ್ತನತೋ **ಸಹೇತುಕಂ**। ತದಭಾವತೋ **ಅಹೇತುಕಂ**। ನಿಬ್ಬತ್ತಕಹೇತುವಸೇನ ಸಿಜ್ಝಮಾನಮ್ಪಿ ಹೇತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತುವಸೇನೇವ "ಸಹೇತುಕಮಹೇತುಕ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಇತರಥಾ ವವತ್ಥಾನಾಭಾವತೋ।

**ಸಕಕುಸಲಂ ವಿಯಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಜನಕಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ವಿಯ। ಜನಕಜನಿತಬ್ಬಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನ ಹಿ ತಂ ತಂ ಕುಸಲಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಸಕಂ ನಾಮಂ ಹೋತಿ।

"ಸಕಕುಸಲಂ ವಿಯಾ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪವತ್ತಾಕಾರಆರಮ್ಮಣಾದಿತೋ ಚಸ್ಸ ತಂಸದಿಸತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ತಂನಿವಾರಣತ್ಥಮಾಹ **"ಯಥಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸೂ**ತಿ ಪರಿತ್ತಾದಿಅತೀತಾದಿಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಭೇದೇಸು ಛಸು ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣೇಸು। ಭವನ್ತರಪಟಿಸನ್ಧಾನತೋ **ಪಟಿಸನ್ಧಿ**। ಅವಿಚ್ಛೇದಪ್ಪವತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನ ಭವಸ್ಸ ಅಙ್ಗನ್ತಿ **ಭವಙ್ಗಂ**। ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಭವತೋ ಪರಿಗಳ್ಹತಾಯ ಚುತಿಹೇತುತಾಯ **ಚುತಿ**। **ಪರಿತ್ತಧಮ್ಮಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸೂ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು। ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನಾದೀಸು ಅಸಮತ್ಥಭಾವೇನ ಪರಿತ್ತಾನುಭಾವತಾಯ, ಓಳಾರಿಕಾಹಿ ವಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾದೀಹಿ ಪರಿತೋ ಗಹಿತತ್ತಾ "ಪರಿತ್ತಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಸಜ್ಜಪ್ಪೇತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಾಭಾವತೋ ಕಮ್ಮಾನುರೂಪಮೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ಪರಿತ್ತಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇಯೇವ ಪವತ್ತಿತುಮರಹತಿ, ನ ಮಹಗ್ಗತಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣೇತಿ ವುತ್ತಂ "ಪರಿತ್ತಧಮ್ಮಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸೂ"ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕೋಪಿ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣೇಯೇವ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಸಞ್ಞಾಯತ್ತಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಸ್ಸ ತಾದಿಸೇನೇವ ವಿಪಾಕೇನ ಭವಿತಬ್ಬತ್ತಾ। ವಣ್ಣಲಕ್ಖಣಾದಿಕಞ್ಹಿ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಲೋಕಸಞ್ಞಾನುರೋಧೇನೇವ ಗಹಿತೇ ಪಥವಾದಿಕೇ ಪರಿಕಮ್ಮಸಞ್ಞಾಯ ಸಮುಪ್ಪಾದಿತಂ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಮಾರಮ್ಮಣಂ ಸಞ್ಞಾವಸಂ ಸಞ್ಞಾಯತ್ತಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕೇನ ಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನಅಪ್ಪನಾಪತ್ತೇಹಿ ವಿಯ ಸಞ್ಞಾಯತ್ತಾರಮ್ಮಣತಾಯ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸೇನೇವ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಪರಿತ್ತವಿಪಾಕೋ ಪನ ಮಹಗ್ಗತಅಪ್ಪಮಾಣಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತೋಪಿ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪರತೋ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ।

**ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಯಾ**ತಿ ಮುಖಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪನ್ನನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಯ। ಯಥಾ ಹಿ ತಂ ನಿರೀಹಂ ಅಪರಂ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ, ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ತನೋ ಬಲೇನ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಏವಮೇತಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಾದೀಸು ನ ಉಸ್ಸಹತಿ। ತೇನಾಹ **"ನಿರುಸ್ಸಾಹ"**ನ್ತಿ। **ಉಸ್ಸಾಹೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಾವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾಮಾನಾನುಸಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾಸಙ್ಖಾತೋ, ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವಸಙ್ಖಾತೋ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಕತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಚ ಬ್ಯಾಪಾರೋ। ಸೋ ವಿಪಾಕೇ ನತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವೇಗುಕ್ಖಿತ್ತತ್ತಾ ಪತಿತಂ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ದುಬ್ಬಲಭಾವತೋತಿ ತಂ ನಿರುಸ್ಸಾಹಂ।

**ವಿಪಚ್ಚನಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ವಿಪಚ್ಚನವಸೇನ ಪವತ್ತನಟ್ಠಾನಂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚತುಕಿಚ್ಚಾನಮೇತೇಸಂ ಪವತ್ತಿಓಕಾಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಚುತಿಭವಙ್ಗಾನಂ ಅನ್ತರಾಳಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಿಚ್ಚಾನಂ ಠಾನಂ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಆವಜ್ಜನಾನಂ, ತದಾರಮ್ಮಣಾವಜ್ಜನಾನಂ, ಜವನಾವಜ್ಜನಾನಂ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾವಜ್ಜನಾನಞ್ಚ ಅನ್ತರಾಳಂ ಭವಙ್ಗಕಿಚ್ಚಾನಂ ಠಾನಂ, ತದಾರಮ್ಮಣಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ, ಜವನಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ, ಭವಙ್ಗಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ವಾ ಅನ್ತರಾಳಂ ಚುತಿಕಿಚ್ಚಾನಂ ಠಾನಂ, ಜವನಭವಙ್ಗಾನಂ ಅನ್ತರಾಳಂ ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಾನಂ ಠಾನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ಠಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂತಂಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಠಾನಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಠಾನಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಪಾಕಟಕಿಚ್ಚವಸೇನೇವ ತಂ ಪಕಾಸೇತುಂ **"ಇಮಾನಿ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಕಿಚ್ಚಮ್ಪಿ ಕಿಚ್ಚವನ್ತಾನಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಗಯ್ಹತೀತಿ ಠಾನನ್ತಿಪಿ ಕಿಚ್ಚಮೇವ ಉದ್ಧಟನ್ತಿ ತಂ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಇಮಾನಿ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

**೩೧.** ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಯೋನಿಸಮ್ಭವಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ, ವಿನಿಪಾತಿಕಾಸುರಾನಞ್ಚ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾಪಿ ಸಬ್ಭಾವತೋ ಆಹ **"ದುಹೇತುಕತಿಹೇತೂನ"**ನ್ತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ದ್ವೇ ಅಲೋಭಾದಯೋ ಹೇತೂ ಯೇಸಂ ತೇ **ದುಹೇತುಕಾ**। ಏಸ ನಯೋ ತಿಹೇತುಕೇಸುಪಿ। ತತ್ಥ ದುಹೇತುಕಾನಂ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ, ತಿಹೇತುಕಾನಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಭವಙ್ಗಚುತಿಯೋಪಿ। ಯೇನ ಯೇನ ಹಿ ಚಿತ್ತೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ, ತಂ ತದೇವ ಭವಙ್ಗಚುತಿವಸೇನಪಿ ಪವತ್ತತಿ। ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಪನ ಅವಿಸೇಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ದುಹೇತುಕಾನಮ್ಪಿ ತಿಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ನನು ಚೇತಂ ಅಸಮಪೇಕ್ಖಿತಾಭಿಧಾನಂ ಆಚರಿಯೇನೇವ ಇಮಸ್ಸ ಪಟಿಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ -

"ಅಹೇತುಪಟಿಸನ್ಧಿಸ್ಸ, ನ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಭವೇ।
ದುಹೇತುಕಂ ತಿಹೇತುಂ ವಾ, ದುಹೇತುಪಟಿಸನ್ಧಿನೋ"ತಿ॥ (ಅಭಿಧ॰ ೪೪೩)।

ನಯಿದಮಸಮಪೇಕ್ಖಿತಾಭಿಧಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಕಮ್ಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ತತ್ಥ ಪಟಿಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಯೇನ ಹಿ ಕಮ್ಮೇನ ಯಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಆದಿನ್ನಾ, ನ ತಂ ತತೋ ಅಧಿಕತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಪವತ್ತೇ ಅಭಿನಿಪ್ಫಾದೇತಿ। ಯಂ ಪನ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಮ್ಮಂ ತದಾಲದ್ಧಾವಕಾಸಂ ಸಿಯಾ, ನ ತಂ ತತ್ಥ ತತೋ ಅಧಿಕತರಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕಂ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ಅತ್ಥಿ। "ಸಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗಂ ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೧.೧೦೨) ಹಿ **ಪಟ್ಠಾನ**ವಚನೇನ ಅಹೇತುಕಸ್ಸಾಪಿ ನಾನಾಕಮ್ಮೇನ ಸುಗತಿಯಂ ಸಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಮನುಞ್ಞಾತಂ। ತೇನಾಹು ಆಚರಿಯಾ -

"ಹೋತಿ ಅಞ್ಞೇನ ಕಮ್ಮೇನ, ಸಹೇತುಕಂ ಅಹೇತುನ"ನ್ತಿ।

ಯಥಾ ಚ ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಸಹೇತುಕಂ, ಏವಂ ದುಹೇತುಕಸ್ಸ ತಿಹೇತುಕಮ್ಪಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। **ಆಚರಿಯಜೋತಿಪಾಲತ್ಥೇರೋ** ಪನ "ಸಹೇತುಕ"ನ್ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಹೇತುಕಾನಮ್ಪಿ ತಿಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ಇಚ್ಛತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತೇನ "ಸಹೇತುಕ"ನ್ತಿ ಅವಿಸೇಸೋಪದೇಸೇನ ದುಹೇತುಕಂ, ತಿಹೇತುಕಞ್ಚ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಅಹೇತುಕಸ್ಸಾಪಿ ತಿಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಮಭಿಹಿತಂ, ಯಞ್ಚರಹಿ ಅತ್ಥಸಮಾಸೇ ಅಹೇತುಕಾನಂ ತಿಹೇತುಕಫಲಾನಿ ದೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಕಥಂ? ಸೋ ಏವ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ, ಯೋ ತಸ್ಸ ಕತ್ತಾತಿ। ಅಪರೇ ಪನ "ಮೂಲಸನ್ಧಿಯಾ ಜಳತ್ತಾ ತಸ್ಸ ತಿಹೇತುಕತದಾಲಮ್ಬಣಂ ನ ಲಬ್ಭತಿಯೇವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

**೩೩-೪. ತತೋ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪರಂ, ದುತಿಯಚಿತ್ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ। ಸತಿಪಿ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ವೀಥಿಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ತದವಸಾನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಯಾವತಾಯುಕಂ ಅನಿವತ್ತನತೋ ವುತ್ತಂ **"ಯಾವತಾಯುಕ"**ನ್ತಿ। **ಬಲವಾರಮ್ಮಣೇ**ತಿ ಅತಿಮಹನ್ತವಿಭೂತಾರಮ್ಮಣೇ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಹಿ ಅತಿಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಮನೋದ್ವಾರೇ ವಿಭೂತಾರಮ್ಮಣೇ

ತದಾರಮ್ಮಣಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಅಞ್ಞೇಸು। ಏಕಾರಮ್ಮಣಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಸನ್ಧಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಏಕಟ್ಠಾನೇ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಉದ್ದೇಸೇ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅವಸಾನಕರಣಂ, ಇಧ ಪನ ಪವತ್ತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ಚುತಿಯಾ ಅವಸಾನಕರಣನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೩೫-೬. **ಕಮ್ಮದ್ವಾರ**ನ್ತಿ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮದ್ವಾರಸ್ಸ ಜನಕವಸೇನ ನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಕಾಯೋ**ತಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ। **ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಚೇತನಾ, ಕಾಯೇನ ಕತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಕಾಯೋ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಚತುವೀಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೇಸು ನ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಥಾಪಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವೇಯೇವ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿವೋಹಾರೋತಿ ತಂ ತೇನ ಕತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಾಯಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಭೂತಂ ದ್ವಾರಂ **ಕಾಯಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ**। ಯದಿ ಏವಂ ಕಮ್ಮದ್ವಾರವವತ್ಥಾನಂ ನ ಸಿಯಾ । ಕಾಯದ್ವಾರೇನ ಹಿ ಸಿದ್ಧಂ ಕಮ್ಮಂ "ಕಾಯಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ಪನ "ದ್ವಾರೇ ಚರನ್ತಿ ಕಮ್ಮಾನೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧ ಕಾಯಕಮ್ಮದ್ವಾರ) ವಚನತೋ ವಚೀದ್ವಾರೇಪಿ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ದ್ವಾರೇನ ಕಮ್ಮವವತ್ಥಾನಂ ನ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಕಾಯದ್ವಾರೇಪಿ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ಕಮ್ಮೇನ ದ್ವಾರವವತ್ಥಾನಮ್ಪಿ ನ ಸಿಯಾತಿ? ತಂ ನ, ತಬ್ಬಹುಲವುತ್ತಿಯಾ ಚೇವ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ವುತ್ತಿಯಾ ಚ ವವತ್ಥಿತತ್ತಾ। ಕಾಯಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ಕಾಯದ್ವಾರೇಯೇವ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತತಿ, ಅಪ್ಪಂ ವಚೀದ್ವಾರೇ, ತಸ್ಮಾ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಬಹುಲಪ್ಪವತ್ತನತೋ ಏತಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋ ವನಚರಕಾದೀನಂ ವನಚರಕಾದಿಭಾವೋ ವಿಯ। ತಥಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಮೇವ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಇತರಂ, ತಸ್ಮಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಸ್ಸ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಏತ್ಥೇವ ಪವತ್ತಿತೋ ಅಸ್ಸ ಕಾಯಕಮ್ಮದ್ವಾರಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಾಮಾದೀನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಗಾಮಾದಿಭಾವೋ ವಿಯಾತಿ ನೇತ್ಥ ಕಮ್ಮದ್ವಾರವವತ್ಥಾನೇ ಕೋಚಿ ವಿಬನ್ಧೋತಿ। **ವಚೀಕಮ್ಮದ್ವಾರೇ**ಪಿ ಏಸ ಪಬನ್ಧೋ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ ಪನ ಸಯಂ ಮನೋಯೇವ ಸಮಾನಂ ಅತ್ತನಾ ಸಹಗತಚೇತನಾಅನಭಿಜ್ಝಾದಿಕಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿದ್ವಾರಭಾವೇನ ಮನೋದ್ವಾರಸಙ್ಖಂ ಲಭತೀತಿ ನ ತಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರವಸೇನ ಗಣ್ಹಾತಿ। ನ ಹಿ ಸಯಂ ಅತ್ತತೋವ ಪವತ್ತತಿ। ಯದಿ ಪನ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಭಾವೇನ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ತದಾ ತೇಸಂ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಭಾವೋ ಮನಸ್ಮಿಂ ನ ಉಪಚಾರೀಯತೀತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಚಿತ್ತಾಧಿಪತಿಭಾವೋ ಚಿತ್ತೇ ವಿಯಾತಿ ಚಿತ್ತಂ "**ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರ**"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಭಾವತೋ ಪನ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ ನಾಮ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಯೇವಾತಿ ಚಿತ್ತಂ ತತೋ ಪವತ್ತನತೋ ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ। ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ ಪನ ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರಭಾವೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಇಧ ಪನ "ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನತ್ತಾ"ತಿ ವಚನೇನ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮದ್ವಾರವಸೇನೇವ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸಾಧಿತತ್ತಾ ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರಂ ನ ಗಹಿತಮೇವ। ನ ಹಿ "ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನತ್ತಾ"ತಿ ಕಾರಣಂ ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರವಸೇನಪಿ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಸಾಧೇತಿ। ಅಥ ವಾ "ಅವಿಪಾಕಸಭಾವತೋ"ತಿ ವಚನೇನ ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರವಸೇನಪಿ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ ಸಾಧಿತಾ ಹೋತಿ। "ಕಮ್ಮದ್ವಾರ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಮ್ಮಗ್ಗಹಣೇನ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ತಸ್ಸಾಪಿ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇತಿ ಇಮೇಸು ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮದ್ವಾರಸಙ್ಖಾತೇಸು ದ್ವೀಸು ದ್ವಾರೇಸು, ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರೇನ ಸಹ ತೀಸು ಏವ ವಾ ಯಥಾ ಕುಸಲಂ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಏವಂ ವಿಪಾಕೋ, ಯಥಾ ಚ ಕುಸಲಂ ಕಾಯವಚೀಮನೋಕಮ್ಮಸ್ಸ ಆಯೂಹನವಸೇನ ದಾನಾದಿಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಏವಮಯಂ। ಅಯಂ ಪನ ನೇವ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕತ್ತಾಭಾವತೋ, ನ ಕಮ್ಮವಸೇನ, ಮನೋಕಮ್ಮದ್ವಾರವಸೇನಾಪಿ ಚ ಪವತ್ತತಿ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಭಾವಾಭಾವತೋ, ನ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ ದಾನಾದಿವಸೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಕಮ್ಮದ್ವಾರಞ್ಚ...ಪೇ॰... ನೋ ಸಮಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವನ್ತಿ ದಾನಾದಿವಸೇನ।

೩೭. "**ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ**"ತಿಆದಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮವಸೇನ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಏತೇ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಚ ಪಣ್ಣತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಸತ್ತಪಣ್ಣತ್ತಿಯಂ ಪವತ್ತನತೋ, ತಸ್ಮಾ ದ್ವಿನ್ನಮಾಲಮ್ಬಣಾನಂ ಏಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವಾನನುಗಮನತೋ ನ ತೇಸು ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಕದಾಚಿಪಿ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಪರಮಗಾಥಾಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೩೮. ದುತಿಯಗಾಥಾಯ ಪನ **ಹಿ**-ಸದ್ದೋ ಯಸ್ಮಾತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೇ। ಯಸ್ಮಾ "ಪಞ್ಚ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾ ಕುಸಲಾ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ೭೧೫) ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಭಗವತಾ ಹಿ **ಸಿಕ್ಖಾಪದವಿಭಙ್ಗೇ** "ಪಞ್ಚ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾ ಕುಸಲಾ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ೭೧೫) ಏವಂ "ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣೀ"ತಿಆದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಂ ಕುಸಲಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ತೇ ಚ ವಿರತಿಸಭಾವಾ ಏವ ಆದಿತೋ ತಿಣ್ಣಂ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಂ, ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಚ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೇ, ಇತರಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಯಂ, ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ ಮಿಚ್ಛಾಜೀವಹೇತುಕಪಞ್ಚದುಚ್ಚರಿತತೋ ವಿರಮಣವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೇ ಚ ಅನ್ತೋಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ ತಾ ಏಕನ್ತಕುಸಲಭೂತಾನಂ ಕದಾಚಿ ಅಬ್ಯಾಕತೇ ಲಭನ್ತಿ, ಇತರಥಾ ಸದ್ಧಾಸತಿಆದಯೋ ವಿಯ "ಸಿಯಾ ಕುಸಲಾ, ಸಿಯಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ"ತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯುನ್ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಲೋಕುತ್ತರಫಲೇಸು ಅಟ್ಠ, ಸತ್ತ ವಾ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ? ನೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ ಲೋಕಿಯವಿರತೀನಮೇವ ತತ್ಥ ಏಕನ್ತಕುಸಲಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ, ಲೋಕುತ್ತರವಿರತಿಯೋ ಪನ ಫಲಸ್ಸ ಮಗ್ಗಪಟಿಬಿಮ್ಬಭೂತತ್ತಾ ಮಗ್ಗಸದಿಸತೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕತಾಯ, ಸತ್ತಙ್ಗಿಕತಾಯ ಚ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ನ ಚ ಏಕನ್ತಕುಸಲಭಾವೇನ ವವತ್ಥಾಪೇತುಂ ಯುತ್ತಾ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಉಪರಿ ಲೋಕುತ್ತರಫಲೇಸುಪಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕತಾದಿಭೇದೋ ಮಗ್ಗೋ ಉದ್ಧಟೋತಿ।

೩೯. **"ತಥಾಧಿಪತಿನೋ"**ತಿಆದಿ ಅಧಿಪತಿವಸೇನ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನಂ। ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಹಿ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಾನಂ ಅಞ್ಞೋ ಆಯೂಹನಕಾಲೋ, ಅಞ್ಞೋ ವಿಪಚ್ಚನಕಾಲೋ, ತಸ್ಮಾ ನ ತಾನಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕೇಹಿ ಅಧಿಪತಿಂ ಗಾಹಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ ನ ತೇ ಛನ್ದಾದೀನಿ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾನಿ ಚ ಪನ ಆಯೂಹನಕಾಲಸ್ಸ, ವಿಪಚ್ಚನಕಾಲಸ್ಸ ಚ ಅನ್ತರಾಭಾವತೋ ಅತ್ತನೋ ಛನ್ದಾದೀನಂ ಬಲಸ್ಸ ಅವೂಪಸನ್ತಕಾಲೇಯೇವ ವಿಪಾಕಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೀತಿ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾ ಹುತ್ವಾ ವಿಪಾಕೇಹಿ ಅಧಿಪತಿಂ ಗಾಹಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಉಪರಿ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾನಂ ಅಧಿಪತಿಯೋಗಂ ವಕ್ಖತಿ।

೪೦. ಯಸ್ಮಾ **ಮೋರವಾಪಿವಾಸಿಮಹಾದತ್ತತ್ಥೇರೇನ** ವಿಪಾಕಾನಂ ಆಗಮನತೋ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಸಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವೋ ಇಚ್ಛಿತೋ, **ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರೇನ** ಪಚ್ಚಯತೋ, ತಸ್ಮಾ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಮತಿದಸ್ಸನತ್ಥಮಾಹ **"ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರವಿಧಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ। ಪುರಿಮತ್ಥೇರೋ ಹಿ ಯಥಾ ಮುಖೇ ಚಲಿತೇ ಆದಾಸತಲೇ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ಚಲತಿ , ಏವಂ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕೋ, ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕೋತಿ ಆಹ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಮತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಅಸಙ್ಖಾರ...ಪೇ॰... ಪುಞ್ಞತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ದುತಿಯತ್ಥೇರೋ ಪನ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾದೀಸು ಯೇನ ಕೇನಚಿಪಿ ಚಿತ್ತೇನ ಕಮ್ಮೇ ಆಯೂಹಿತೇ ಆಸನ್ನಮರಣಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ, ಪರೇಸಂ ವಾ ಪಯೋಗೇನ ವಿನಾ ಅಸಙ್ಖಾರೇನ ಅಪ್ಪಯೋಗೇನ ಕಮ್ಮಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಗತಿನಿಮಿತ್ತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾ। ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಕಮ್ಮಾದಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೇ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾ। ತಥಾ ಭವಙ್ಗಚುತಿಯೋಪಿ। ತದಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಪಣೀತಾಪಣೀತಉತುಭೋಜನಾದಿಪಚ್ಚಯವಸೇನ, ಅನನ್ತರನಿರುದ್ಧಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸ ವಸೇನ ವಾ ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚಯತೋ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಾದಿವಿಧಾನತಮಾಹ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಮತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಞೇಯ್ಯಂ ಪಚ್ಚಯತೋ ಚೇವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇದಮೇವ ಚ ಪನ ಆಚರಿಯಾ ಪಸಂಸನ್ತಿ।

೪೧-೨. **ಹೀನಾದೀನಂ ವಿಪಾಕತ್ತಾ**ತಿ ಅಧಿಪತಿಯೋಗಾಭಾವೇಪಿ ಹೀನಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ವಿಪಾಕತ್ತಾ। ಏತೇನ ಆಗಮನತೋ ಹೀನಾದಿಭಾವಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ವಿನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನಗತಕಿಲೇಸಮಲವಿಧಮನೇನ ತಸ್ಸ ಪುನನತೋ ಪುಞ್ಞೋ ವಾದೋ ವಚೀಘೋಸೋ ಏತಸ್ಸ, ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪುಞ್ಞಂ ವದತೀತಿ ವಾ ಪುಞ್ಞವಾದೀ, ತೇನ **ಪುಞ್ಞವಾದಿನಾ**। "ಏಕನ್ತೇನ ಸವತ್ಥುಕ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇಪಿ ರೂಪಲೋಕೇ ಪವತ್ತಿ ಅನಿವಾರಿತಾತಿ ಆಹ **"ಕಾಮಲೋಕಸ್ಮಿ"**ನ್ತಿ । **"ನ ಪನಞ್ಞತ್ಥ ಜಾಯತೇ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ಬ್ಯತಿರೇಕತೋ ಲದ್ಧಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ।

ಏವಂ ತಾವ ಸಹೇತುಕವಿಪಾಕೇ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಹೇತುಕೇ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ **"ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಸಹೇತುಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕೋ ಹೋತೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ತಾವ ಪಞ್ಚನ್ನಂ

ಆರಮ್ಮಣಾಭಿನಿಪಾತಮತ್ತತ್ತಾ ಅಲೋಭಾದಿಸಮ್ಪಯೋಗೋ ನ ಸಮ್ಭವತಿ, ತಥಾ ಮನ್ದತರಕಿಚ್ಚೇಸು ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣೇಸೂತಿ ಏವಂ ಹೇತೂನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಚ ನೇಸಂ ಅಹೇತುಕತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಉಪೇಕ್ಖಾದಿಯೋಗೇ ಪನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ತಾವ ಚತುನ್ನಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇಪಿ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಘಟ್ಟನಾಯ ದುಬ್ಬಲಭಾವತೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತಾ, ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚ ತಾಯ ಬಲವಭಾವತೋ ಸುಖಸಹಗತತಾ ಹೋತಿ। ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಘಟ್ಟನಯೋಗ್ಯಭಾವೇನ ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ, ಚತುಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತವಸೇನ ಚಿರಜಾತತ್ತಾ ಚ ದುಬ್ಬಲಮತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯೇನ ಸಹ ಅಸಮಾನಜಾತಿಕಞ್ಚ ಚಕ್ಖಾದಿವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನೇಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ಲದ್ಧಾನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾಯ, ಅಪುಬ್ಬನಿಸ್ಸಯತಾಯ ಚ ಆರಮ್ಮಣರಸಸ್ಸಾದೇ ದುಬ್ಬಲನ್ತಿ ಇಟ್ಠಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮೇವ। ಸನ್ತೀರಣಂ ಪನ ವುತ್ತವಿಪರೀತತೋ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಸುಖಸಹಗತಂ, ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ವಿಯ ವಿಸಿಟ್ಠಮನನಕಿಚ್ಚಾಭಾವತೋ ಮನೋಮತ್ತಾ ನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವಾದಿಅತ್ಥೇಹಿ ಧಾತು ಚಾತಿ **ಮನೋಧಾತು**। ಸಾ ಹಿ ಸತಿಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಭಾವೇ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣತೋ ಸಮ್ಭವಸ್ಸ ವಿಸಿಟ್ಠಮನನಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಕರಣತೋ ಮನನಮತ್ತಾಯೇವ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಲಕ್ಖಣವಿಪರೀತತೋ ಪನ ಮನೋ ಚ ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತದೇವ ಯಥಾವುತ್ತಟ್ಠೇನ ಧಾತೂತಿ **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು**।

**ವಿಞ್ಞಾಣಪಞ್ಚಕಂ ನಿಯತಾರಮ್ಮಣಂ** ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ರೂಪಾದಿಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ। **ಸೇಸತ್ತಯಮನಿಯತಾರಮ್ಮಣಂ** ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಿಕಛಳಾರಮ್ಮಣಿಕಭಾವತೋ।

ದಟ್ಠಬ್ಬತಾಯ **ದಿಟ್ಠಂ,** ರೂಪಾಯತನಂ। ಸೋತಬ್ಬತಾಯ **ಸುತಂ,** ಸದ್ದಾಯತನಂ। ಮುನಿತಬ್ಬತಾಯ **ಮುತಂ,** ಸಮ್ಪತ್ತಸ್ಸೇವ ಗಹೇತಬ್ಬತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಗನ್ಧಾದಿತ್ತಯಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಚಕ್ಖಾದೀಹಿ ವಿನಾ ಕೇವಲಂ ಮನಸಾ ಏವ ವಿಜಾನಿತಬ್ಬತಾಯ **ವಿಞ್ಞಾತಂ,** ಧಮ್ಮಾಯತನಂ। ಅನಾಮಟ್ಠಕಾಲವಿಸೇಸವಚನತ್ತಾ ಚ ನೇಸಂ ಅತೀತಾನಾಗತಾಪಿ ರೂಪಾದಯೋ ದಿಟ್ಠಾದಿಸದ್ದೇಹಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ "ದಟ್ಠಬ್ಬತಾಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ಕಾಲಸಾಮಞ್ಞೇನ ನೇಸಂ ನಿಬ್ಬಚನಂ ವುತ್ತಂ। ದಿಟ್ಠಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಯಸ್ಸ ತಂ **ದಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ**। ಏವಂ **ಸುತಾರಮ್ಮಣಾ**ದೀಸು।

**ಚಕ್ಖುತೋ ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರತೋವ ಪವತ್ತಂ ಸಬ್ಬವಾಕ್ಯಾನಂ ಅವಧಾರಣಫಲತ್ತಾ। ತೇನ ಮನೋಧಾತುಆದೀನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಭಾವೋ ನಿವಾರಿತೋ ಹೋತಿ ತೇಸಂ ದ್ವಾರನ್ತರತೋಪಿ ಪವತ್ತಿಸಮ್ಭವತೋ। ಅಥ ವಾ "**ಚಕ್ಖುತೋ ಪವತ್ತ**"ನ್ತಿ ಇದಂ ಸಞ್ಜಾತಿಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಸಞ್ಚರಣಪ್ಪವತ್ತಿಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಕುಣ್ಡಮುಖತೋ ಉದಕಂ ಸಞ್ಚರಣವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಏವಂ ಪವತ್ತಮಿಧ ಗಹಿತಂ। ಯಥಾ ಪನ ಚನ್ದಕನ್ತಪಾಸಾಣತೋ ಉದಕಂ ಸಞ್ಜಾತಿವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಂ ಪವತ್ತಮೇವ ಚಕ್ಖುತೋ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಗಹಿತಂ। ಯಥಾ ಚ ಕಿಂ? ಯಥಾ ಕುಚ್ಛಿತೋ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹರುಹಿರಾದಿ ಮುಖತೋ ಸನ್ದನ್ತಮ್ಪಿ "ಮುಖಸ್ಸವೋ"ತಿ ನ ವುಚ್ಚತಿ, ಮುಖತೋಯೇವ ಪನ ಸಮುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ತತೋ ಸವನ್ತಂ ಖೇಳಂ "ಮುಖಸ್ಸವೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಹದಯವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಯತೋ ಸಮುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಚಕ್ಖುತೋ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ಚಕ್ಖುತೋಯೇವ ಪನ ಸಮುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ತತೋ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಾಮಾತಿ। ಯೋ ಪನ ಇಮಮತ್ಥಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತಸ್ಸೇವ ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾ ತಂದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ಸೇಸಾನಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಭಾವಂ ಮಞ್ಞೇಯ್ಯ, ತಂ ನಿವಾರೇತುಂ ಪಕಾರನ್ತರೇನಪಿ ವಿಗ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತ**"ನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚಕ್ಖುತೋ ಪವತ್ತಂ, ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಏವಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸುಪಿ "ಸೋತತೋ ಪವತ್ತಂ, ಸೋತಸ್ಮಿಂ ಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜನಂ ಅತಿದಿಸನ್ತೋ ಆಹ "**ತಥಾ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನೀ**"ತಿ।

ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಸ್ಸ ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಮೇತಸ್ಸಾತಿ **ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತರೂಪವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ**। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತವಚನೇನ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖಾದಿಕಂ ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಿವತ್ತೇತಿ । ವಿಜಾನನ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಚಕ್ಖುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೇ

ಫಸ್ಸಾದಿಧಮ್ಮೇ ನಿವತ್ತೇತಿ। ಚಕ್ಖುರೂಪ-ಗ್ಗಹಣೇನ ನಿಸ್ಸಯತೋ, ಆರಮ್ಮಣತೋ ಚ ಚಿತ್ತಂ ವಿಭಾವೇತಿ ಉಭಯಾಧೀನವುತ್ತಿಕತ್ತಾ। ಯದಿ ಹಿ ಚಕ್ಖು ನಾಮ ನ ಸಿಯಾ, ಅನ್ಧಾಪಿ ರೂಪಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯುಂ, ನ ಚ ಪಸ್ಸನ್ತಿ। ಯದಿ ಚ ನೀಲಾದಿರೂಪಂ ನಾಮ ನ ಸಿಯಾ, ದೇಸಾದಿನಿಯಮೇನ ನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಅತ್ಥೇವ ಚ ನಿಯಮೋ। ಏಕನ್ತಸಾರಮ್ಮಣತಾ ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವುತ್ತಾತಿ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವಿನಾ ನೀಲಾದಿಆಭಾಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೋ ವಾದೋ ಮಿಚ್ಛಾವಾದೋತಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪, ೪೦೦; ೩.೪೨೧, ೪೨೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೬೦; ಕಥಾ॰ ೪೬೫)। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಿಂ ಪನೇತಂ ಚಕ್ಖು, ರೂಪಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತಂ ಏಕಮೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಉದಾಹು ಅನೇಕನ್ತಿ? ಚಕ್ಖು ತಾವ ಏಕಮ್ಪಿ, ರೂಪಂ ಪನ ಅನೇಕಮೇವ ಸಙ್ಗತಂ। ಕಿಂ ಕಾರಣಂ? ಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸೇಸತೋ। ಚಕ್ಖು ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತಂ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನೇವ ಹೋತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ತಸ್ಸ ಭಾವತೋ, ಅಸತಿ ಅಭಾವತೋ। ಯತೋ ತಂ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತಂ, ಸ್ವಾಯಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ರೂಪಂ ಪನ ಯದಿಪಿ ಚಕ್ಖು ವಿಯ ಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಪುರೇತರಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹುತ್ವಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಕ್ಖಣೇಯೇವ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ, ತಥಾಪಿ ಅನೇಕಮೇವ ಸಙ್ಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಆರಮ್ಮಣಭಾವತೋ। ಯಞ್ಹಿ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ತಸ್ಸ ಯಥಾ ತಥಾ ಉಪಲಬ್ಭನೀಯವಸೇನೇವ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಧೀನವುತ್ತಿಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸಭಾವೂಪಲದ್ಧಿ ನ ಏಕದ್ವಿಕಲಾಪಗತವಣ್ಣವಸೇನ ಹೋತಿ, ನಾಪಿ ಕತಿಪಯಕಲಾಪಗತವಣ್ಣವಸೇನ, ಅಥ ಖೋ ಆಭೋಗಾನುರೂಪಂ ಆಪಾಥಗತವಣ್ಣವಸೇನಾತಿ ಅನೇಕಮೇವ ರೂಪಂ ಸಂಹಚ್ಚಕಾರಿತಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ। ಅಮುಮೇವ ಹಿ ವಿಸೇಸಂ ವಿಭಾವೇತುಂ "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪, ೪೦೦; ೩.೪೨೧, ೪೨೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೬೦; ಕಥಾ॰ ೪೬೫) **ಪಾಳಿಯಂ** ವಚನಭೇದೋ ಕತೋತಿ। ಏವಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣೇಪಿ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಘಾನವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಪನ ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹತಾಯ ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯೇನ ಸಹ ಅಲ್ಲೀನಸ್ಸೇವ ಗಹಣತೋ ಏಕಕಲಾಪಗತಮ್ಪಿ ಗನ್ಧಾದಿಕಂ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ।

**ರೂಪಮತ್ತಾರಮ್ಮಣರಸ**ನ್ತಿ ರೂಪಾಯತನಮತ್ತಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಕರಣರಸಂ। **ಮತ್ತ**-ಸದ್ದೇನ ಯಥಾ ಆರಮ್ಮಣನ್ತರಂ ನಿವತ್ತೇತಿ, ಏವಂ ರೂಪಾಯತನೇಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನೇ ಏಕಚ್ಚೇ ವಿಸೇಸೇ ನಿವತ್ತೇತಿ। ನ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಣ್ಣಮತ್ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ ನೀಲಾದಿವಿಸೇಸಂ ತತ್ಥ ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ - "ಪಞ್ಚಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿವಿಜಾನಾತಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಭಿನಿಪಾತಮತ್ತಾ"ತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ತದಭಿಮುಖಭಾವೇನ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ರೂಪಾಭಿಮುಖಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ। ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮನನ್ತರವಿಗತಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪವತ್ತಿಓಕಾಸದಾನೇನ ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರನತ್ಥಿವಿಗತಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪಕಾರಕಾ, ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ ವಿಯ ಆಸನ್ನಕಾರಣಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ರೂಪಾರಮ್ಮಣಾಯ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಯಾ ಅಪಗಮಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ। **ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾ**ದೀಸುಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಭೇದತೋ ಭಿನ್ನಸಭಾವತ್ತಾ ಆಹ **"ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತೂನ**"ನ್ತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ಗಹಿತಂ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ತದನನ್ತರಮೇವ ಅಪರಿಪತನ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಂ ಗಣ್ಹನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ರೂಪಾದಿಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನರಸ**"ನ್ತಿ। ತಥಾಭಾವೇನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತೀತಿ **ತಥಾಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**।

ಛಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಕದಾಚಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಜಚ್ಚನ್ಧಾದಿವಸೇನ ತತೋಪಿ ಊನಾನಂ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಚ ದ್ವಿನ್ನಮೇವ ವಿಜಾನನಸಭಾವಾಪಿ **ಛಳಾರಮ್ಮಣವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ** ವುತ್ತಾ ತಂಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ, ಛಸ್ವೇವ ವಾ ಇತರೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ। **ಸನ್ತೀರಣಾದಿರಸಾ**ತಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಾದಿಕಿಚ್ಚಾ, ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿಕಿಚ್ಚಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **"ಹದಯವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನಾ**"ತಿ ಇದಂ ಇಮಾಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ

ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಅನಿಬದ್ಧಟ್ಠಾನತಾಯ ನಿಬದ್ಧಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ವುತ್ತನಯೇನ ಪನ “ತಂತಂಅನನ್ತರಾತೀತವಿಞ್ಞಾಣಾಪಗಮಪದಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಲಕ್ಖಣಾದಿಕಸ್ಸ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಪರಿಸೇಸತೋ ಸಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಂ ಏಕಸದಿಸಮೇವ ಲಕ್ಖಣಾದಿಕನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ತಂ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಭಾವಿತಮೇವ।

ಇದಾನಿ ಇಮಾಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾದಿತೋ ಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ತತ್ಥ ಪಠಮಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಏಕನ್ತಮಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇತಿ** ಏಕನ್ತೇನೇವ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ, ಅತಿಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಞ್ಚಸು ಠಾನೇಸೂ**ತಿ ಸಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನಂ ವುತ್ತೇಸು ಚತೂಸು, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾನಂ ಅನ್ತರಾಳಸಙ್ಖಾತಸನ್ತೀರಣಟ್ಠಾನೇ ಚಾತಿ ಪಞ್ಚಸು ಠಾನೇಸು, ಪಞ್ಚಸು ಕಿಚ್ಚೇಸೂತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ದೋಮನಸ್ಸಜವನಾವಸಾನೇ ತದಾರಮ್ಮಣಸಮ್ಭವೇ ಅಸತಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪರಿಚಿತಪುಬ್ಬಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಮಾರಬ್ಭ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಸನ್ತೀರಣಮುಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಇಚ್ಛಿತಂ, ತಥಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಕದಾಚಿಯೇವ ಸಮ್ಭವತೋ ಯೇಭುಯ್ಯಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಛ ಠಾನಾನಿ ಅವತ್ವಾ ಪಞ್ಚೇವ ವುತ್ತಾನಿ। ಅಥ ವಾ ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಟ್ಠಾನೇಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ತಂವಸೇನೇವ ತಸ್ಸಾಪಿ ಠಾನಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಚಕ್ಖುಸಂವತ್ತನಿಕಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತತಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಅನ್ಧೋ **ಜಚ್ಚನ್ಧೋ**। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಜಾತಿಕ್ಖಣೇ ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖು ನತ್ಥಿ, ಯಸ್ಸ ಭಾವಾಭಾವತೋ ಅನ್ಧಾನನ್ಧವಿಚಾರಣಾ ಭವೇಯ್ಯ, ತಥಾಪಿ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾರಹಕಾಲೇಪಿ ಚಕ್ಖುವಿಪತ್ತಿವಿಬನ್ಧಕೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಪಟಿಹತಸಾಮತ್ಥಿಯೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾಯಕೇನ ಇತರೇನಾಪಿ ವಾ ಕಮ್ಮೇನ ತಸ್ಸ ಅನುಪಾದಿಯಮಾನತ್ತಾ ಸತ್ತೋ “ಜಚ್ಚನ್ಧೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಥ ವಾ **ಜಚ್ಚನ್ಧೋ**ತಿ ಪಸೂತಿಯಂಯೇವ ಅನ್ಧೋ, ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಯಂಯೇವ ಅನ್ಧೋ ಹುತ್ವಾ ನಿಕ್ಖನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ದುಹೇತುಕತಿಹೇತುಕಾನಂ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತಕಾಲೇಪಿ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಅವಿಪಜ್ಜನಂ ಸಿದ್ಧಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ **ಜಾತಿಬಧಿರಾ**ದೀಸುಪಿ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ। **ಜಚ್ಚಜಳೋ**ತಿ ಜಾತಿಯಾ ಅಞ್ಞಾಣಕೋ । ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕೋಪಿ ಜಾತಿಯಂ ಅಞ್ಞಾಣಕೋ, ತಸ್ಸ ಪನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪಞ್ಞಾ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಯೇಭುಯ್ಯತೋ ಪವತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞಾಯಾಸಮ್ಭವತೋ ಜಚ್ಚಜಳೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಜಚ್ಚುಮ್ಮತ್ತಕೋ** ಸುರಾಮೇರಯಪಾನಾದಿಉಮ್ಮತ್ತಕಭಾವಸಂವತ್ತನಿಕಕಮ್ಮಪರಿಭಾವಿತೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕೋ। **ಪಣ್ಡಕೋ**ತಿ ಪರದಾರಗಮನಾದಿಕಮ್ಮಪರಿಭಾವಿತೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕೋ। ಸೋ ಪಞ್ಚವಿಧೋ ಆಸಿತ್ತಪಣ್ಡಕೋ ಉಸೂಯಪಣ್ಡಕೋ ಪಕ್ಖಪಣ್ಡಕೋ ಓಪಕ್ಕಮಿಕಪಣ್ಡಕೋ ನಪುಂಸಕಪಣ್ಡಕೋತಿ। ಇಧ ಪನ ಓಪಕ್ಕಮಿಕಪಣ್ಡಕಸ್ಸ ಸಹೇತುಕಸ್ಸಾಪಿ ಭಾವತೋ, ನಪುಂಸಕಸ್ಸ ಚ ವಿಸುಂ ಗಹಣತೋ ತಯೋ ಪಣ್ಡಕಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಜಾತಿಮೂಗಜಾತಿಪಙ್ಗುಲಮಮ್ಮನಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಏಕಚ್ಚೇ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಅವಿಕಲಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಹುತ್ವಾ ಥೋಕಂ ವಿಚಾರಣಪಕತಿಕಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾದಿಸಾನಮ್ಪಿ ಇಧ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹೋ”ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಜಚ್ಚನ್ಧಾದೀನಮೇವ ಅಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಜಚ್ಚನ್ಧಾದಯೋ ಪನ ಇಮಿನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

**೪೩. ತಿಹೇತುಕಪುಞ್ಞಸ್ಸಾ**ತಿ ತಿಹೇತುಕಸ್ಸಪಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠಪುಞ್ಞಸ್ಸ। ದುಹೇತುಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪನ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಸೋಳಸನ್ನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಅಸಮ್ಭವತೋ ತಪ್ಪಟಿಕ್ಖೇಪಪರತ್ತಾ ಚೇತನಾಯ “ತಿಹೇತುಕಪುಞ್ಞಸ್ಸಾ”ತಿ ಅವಿಸೇಸತೋ ವುತ್ತಂ।

ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

### ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕವಣ್ಣನಾ

ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಾನಂ ತಂತಂಕುಸಲಾಗಮನವಸೇನೇವ ಝಾನಙ್ಗಹಾನಿ, ನ ಪನ ಭಾವನಾವಿಸೇಸೇನಾತಿ ತೇಸಂ ಪಹಾನಙ್ಗಾನಿ ಅನುದ್ಧಟಾನಿ। **ಉಪಪತ್ತಿಯ**ನ್ತಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವೇ।

ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೪೪. **ಕುಸಲಾನುಗತಂ ಕತ್ವಾತಿ** ಕುಸಲಾನುರೂಪಂ ಕುಸಲಸದಿಸಂ ಕತ್ವಾ। ಯಥಾ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಂ ಕುಸಲತೋ ವಿಸದಿಸಮ್ಪಿ ಕತ್ವಾ ವಿಭತ್ತಂ, ಏವಮಕತ್ವಾ ಕುಸಲಸದಿಸಮೇವ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಕತ್ವಾ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಾನಂ ಭಾಜಿತಪಾಳಿಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಕುಸಲಾನುಗತಂ ಕತ್ವಾ ಭಾಜಿತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಾಳಿಯಞ್ಹಿ -

> "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ? ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೩೧) -

ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಂ ವಿಭಜನ್ತೇನ -

> "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ? ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ರೂಪುಪಪತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ, ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ…ಪೇ॰… ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಹೋತಿ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ, ತಸ್ಸೇವ ರೂಪಾವಚರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ…ಪೇ॰… ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ…ಪೇ॰… ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೯೮)।

ಏವಂ ಕುಸಲಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ತದನನ್ತರಂ ಕತ್ವಾ ಮಹಗ್ಗತಂ ವಿಪಾಕಂ ವಿಭತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಂ, ಏವಂ ಅವಿಭಜಿತ್ವಾ ಇದಂ ಕುಸಲಾನನ್ತರಂ ಕತ್ವಾ ವಿಭತ್ತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಜೋತೇತುಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಕುಸಲಾನುಗತಂ ಕತ್ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾಪಿ ಚ ಆಚರಿಯೇನ ಪರಿಹಾರಮುಖೇನ ವಕ್ಖಮಾನಅತ್ಥವಿಸೇಸವಚನಿಚ್ಛಾಯ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಚೋದನಾ ಕತಾ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಕುಸಲಾನನ್ತರಂಯೇವ ಫಲಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಞಾಪನಂ ಸುಟ್ಠುಪಪನ್ನಂ ಹೋತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಮಗ್ಗೋ।

**ಮಹಗ್ಗತ**ನ್ತಿ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಂ। ತಞ್ಹಿ ಇಧ ಅಧಿಗತಂ। **ಕಾಮಾ…ಪೇ॰… ಯತೋತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ಅಸಮಾನಫಲಂ ಹೋತಿ ತಿಹೇತುಕಸ್ಸ ದುಹೇತುಕಾಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನಂ, ದುಹೇತುಕಸ್ಸ ಚ ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನಮ್ಪಿ ಜನನತೋ, ನ ಏವಮಿದಂ, ಇದಂ ಪನ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಸದಿಸವಿಪಾಕಜನನತೋ ಸಮಾನಫಲಮೇವ, ತಸ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ "ಕುಸಲ"ನ್ತಿ ಅವುತ್ತೇಪಿ ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಂವಾತಿ ಉಪಮಿತತ್ತಾ ಉಪಮೇಯ್ಯಸ್ಸಪಿ ಕುಸಲಭಾವೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ಸದಿಸವಿಪಾಕಂ, ನ ಕಾಮಾವಚರಂ ವಿಯ ವಿಸದಿಸವಿಪಾಕಮ್ಪೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಕಾಮಾವಚರಪುಞ್ಞಞ್ಹಿ ಆಚಿನನ್ತೋ ರೂಪತಣ್ಹಾದಿನಾನಾವತ್ಥುಕಕಾಮತಣ್ಹೂಪನಿಸ್ಸಯತೋ ಆಚಿನತಿ, ತಸ್ಮಾ ತದೂಪನಿಸ್ಸಯಕುಸಲಂ ತದನುರೂಪತೋ ನಾನಾವತ್ಥುಕಂ ವಿಪಾಕಂ ಜನೇತಿ। ಮಹಗ್ಗತಂ ಪನ ಆಚಿನನ್ತೋ ಏಕವತ್ಥುಕಾಯೇವ ಭವತಣ್ಹಾಯ ವಸೇನ ಆಚಿನತೀತಿ ತದನುರೂಪತೋ ತಂ ನಾನಾವತ್ಥುಂ ಅಜನೇತ್ವಾ ಏಕವತ್ಥುಮೇವ ಜನೇತೀತಿ।

೪೫-೬. **ಸಬ್ಬಥಾತಿ** ಧಮ್ಮತೋ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಪಟಿಪದಾದಿತೋ ಚ। ತಥಾ ಹಿ ಯೇ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಕುಸಲೇ ಚ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತೇ ವಿಪಾಕೇಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಯಸ್ಮಿಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಕುಸಲಂ ಪವತ್ತತಿ, ತತ್ಥೇವ ಇದಂ ವಿಪಾಕಮ್ಪಿ। ಯಾವ ಪಟಿಪದಾದಯೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಾವ ಇಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸ್ಸಪೀತಿ। ಕಾಮಂ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಛಾಯಾ ತಂತಂವತ್ಥುಸದಿಸಾವ, ಮಹನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಮಹನ್ತಾಹಿಯೇವ ಉಪಮಾಹಿ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ "**ಗಜಾದೀನ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪರೇ ಅಪರೇ ಅತ್ತಭಾವೇ ಭವಂ ವೇದನಮಸ್ಸಾತಿ **ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನಂ**। ಯದಿ ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನಂ ನ ಹೋತಿ, ಕಥಞ್ಚರಹಿ ಇಮಸ್ಸ ಫಲುಪ್ಪತ್ತೀತಿ ಆಹ "**ಝಾನಾ ಅಪರಿಹೀನಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿ।

೪೭. **ಕುಸಲಾನನ್ತರನ್ತಿ** ಕುಸಲಭವಾನನ್ತರಂ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಭವೇ ತಂ ಕುಸಲಂ ಕತಂ, ಸೋ ಇಧ ಕುಸಲ-ಸದ್ದೇನ ಉಪಚಾರತೋ ಗಹಿತೋ ಕಮ್ಮಾನನ್ತರಂಯೇವ ಫಲಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ನ ಹಿ ತಂ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಂ ವಿಯ ಅನನ್ತರಫಲನಿಪ್ಫಾದಕಂ, ಅಥ ಖೋ ಏಕಚ್ಚಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ವಿಯ ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನಂ ಅಹುತ್ವಾ ಸತಿಪಿ ಅನೇಕೇಯೇವ ಕಾಮಾವಚರಕಮ್ಮೇ ಮಹೋಘೋ ವಿಯ ಪರಿತ್ತಂ ಉದಕಂ ತಮಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋಯೇವ ವಿಪಾಕದಾನೇನ ಏಕನ್ತೇನ ಅನನ್ತರಭವೇಯೇವ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ನನು ಚ ಅಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನಸ್ಸೇವ ಕಸ್ಸಚಿ ನಿಕನ್ತಿವಸೇನ ಕಾಮಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತಿಸ್ಸಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ ಉಪರಿಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಭಾವಿತಮಗ್ಗೋ ಭಿಕ್ಖೂಹಿ ಯಾಚಿತೋ ತತೋ ಚವಿತ್ವಾ ಮೋಗ್ಗಲಿಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಗೇಹೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಅಗ್ಗಹೇಸೀತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ತಂ ಕಥನ್ತಿ? ನಿಕನ್ತಿಬಲೇನೇವ ಝಾನಂ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ ತತೋ ಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನೋ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಪರೇ ಪನ ಆಚರಿಯಾ "ಅನೀವರಣಾವತ್ಥಾಯ ನಿಕನ್ತಿಯಾ ಝಾನಸ್ಸ ಪರಿಹಾನಿ ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಸತಿಪಿ ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮುನೋ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹನಸಮತ್ಥಸ್ಸೇವ ಪರಿತ್ತಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವೇ 'ಇಜ್ಝತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸೀಲವತೋ ಚೇತೋಪಣಿಧಿ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ'ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೮.೩೫) ವಚನತೋ ಕಾಮಭವೇ ಚೇತೋಪಣಿಧಿ ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಪರಿತ್ತಕಮ್ಮುನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಕರೋತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಯುತ್ತಂ। **ಏತಸ್ಸಾತಿ** ಇಮಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಞಾಪನತ್ಥನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೪೮-೯. ಏವಂ ಅವಿಸೇಸೇನ ಕುಸಲಸದಿಸತಂ ಅತಿದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಟಿಪದಾಕ್ಕಮೋ ಚೇವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ದುಕ್ಖಪಟಿಪದಂ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಂ ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ತಂ ಝಾನಂ ತಂಪಟಿಪದಮೇವ ಹೋತಿ, ಏವಂ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅಪರಿಹೀನೇ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನೋ ತಂತಂಪಟಿಪದೋವ ಭವಿತುಂ ಅರಹತಿ। ಛನ್ದಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾದಿಭಾವೋ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಛನ್ದಾದೀನಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಹೋತಿ, ನ ಆಗಮನವಸೇನ। ತಥಾ ಹಿ ಏಕಮೇವ ಝಾನಂ ನಾನಕ್ಖಣೇಸು ನಾನಾಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಆಗಮನವಸೇನ ಛನ್ದಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾದಿತಾ ನ ಗಹಿತಾ। ತೇನಾಹ **"ಅಭಾವೋಧಿಪತೀನ"**ನ್ತಿ। ತದಭಾವತೋವ ಸರಸತೋ ತಸ್ಸ ಹೀನಾದಿತಾ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಸಾಪಿ ಝಾನಾಗಮನತೋವ ವುತ್ತಾ।

ರೂಪಾವಚರಾರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

## ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕವಣ್ಣನಾ

ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಫಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಯೋಗತೋ ಭೇದಾಭಾವೇನ "ಚತುಮಗ್ಗಯೋಗತೋ"ತಿ ಅವತ್ವಾ **"ಚತುಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಫಲತ್ತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ, ಚತೂಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ಫಲತ್ತಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಸಾಮಞ್ಞಫಲಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ಫಲಂ ಚಿತ್ತಂ **ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಫಲಚಿತ್ತಂ**। ಏವಂ ಸೇಸೇಸು। ಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ, ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ವಾ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಪರಿಮಾಣಂ ಪವತ್ತಮಾನಮ್ಪಿ ದ್ವೀಸ್ವೇವ ಠಾನೇಸು ಪವತ್ತಿಯಾ ದುವಿಧಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಮಗ್ಗವೀಥಿಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿತೋ ದುವಿಧ"**ನ್ತಿ।

೫೦-೧. **ಮಗ್ಗಸ್ಸಾನನ್ತರೇ ಫಲೇ ಲಬ್ಭನ್ತಿ** ಮಗ್ಗಾಗಮನತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಆಗಮನತೋ "ಸುಞ್ಞತೋ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ ಸಗುಣಾಲಮ್ಬಣವಸೇನ ಅನಿಮಿತ್ತಅಪ್ಪಣಿಹಿತನಾಮಮ್ಪಿ ಲಭತೀತಿ ಫಲಸ್ಸ ನಾಮತ್ತಯಮ್ಪಿ ದೇತಿ, ತಥಾ ಆಗಮನತೋ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ಮಗ್ಗೋ ಸಗುಣಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅನಿಮಿತ್ತಸುಞ್ಞತಅಪ್ಪಣಿಹಿತನಾಮಕೋತಿ ಫಲಸ್ಸ ನಾಮತ್ತಯಮ್ಪಿ ದೇತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ತೀಣಿ ತೀಣಿ ನಾಮಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ನನು ಚ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ "ಸಗುಣಾರಮ್ಮಣತೋ ನಾಮಂ ಅನಧಿಪ್ಪೇತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ? ಸಚ್ಚಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪನ ನಾಮಲಾಭಂ ಸನ್ಧಾಯ, ನ ನಾಮದಾನಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ವವತ್ಥಾನಕರತ್ತಾಭಾವತೋ ತಥಾ ಅನಧಿಪ್ಪೇತಂ, ನ ಅಲಬ್ಭನತೋ। ಇಧ ಪನ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಫಲಂ ನಾಮತ್ತಯಮ್ಪಿ ಲಭತೀತಿ

ವವತ್ಥಾನಪ್ಪಯೋಜನಾಭಾವತೋ ಸಗುಣಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಲದ್ಧನಾಮದಾನಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ನಾಮಂ ದೇತಿ। ಏಕನ್ತೇನ ಚೇತಂ ಏವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಇತರಥಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಿ ವಿಪಸ್ಸತೋ ಲದ್ಧನಾಮಮಗ್ಗಸ್ಸ ತಂ ನ ದದೇಯ್ಯಾತಿ। **ಪರಭಾಗಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಅಪರಭಾಗೇ। **ವಳಞ್ಜನಫಲೇಸೂತಿ** ಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೇನ ಅನುಭವಿತಬ್ಬಫಲೇಸು। "ವಳಞ್ಜನಫಲೇಸು ನಾ"ತಿ ಮಗ್ಗಾಗಮನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **"ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನೇವಾ"**ತಿಆದಿ। ವಳಞ್ಜನಫಲಞ್ಹಿ ವಿಸುಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ತಸ್ಸ ತಂವಸೇನ ನಾಮಲಾಭೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಿಯ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಲಾಭೋ ನ ಸಿಯಾ? ತಂ ನ, ಯಥಾ ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ವಿಯ ವಳಞ್ಜನಕಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾಪಿ ಮಗ್ಗಾಗಮನತೋ ಚ ಝಾನಪಟಿಪದಾಭೇದೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಅನಿಮಿತ್ತನಾಮಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತೀತಿ।

೫೦೧-೩. **ಹೋನ್ತಿ ಸಾಧಿಪತೀನೇವಾತಿ** ಏತ್ಥ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ। **ಮಗ್ಗಭಾವೇನಾತಿ** ಸೋಳಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಚತುಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಕಮಗ್ಗಭಾವೇನ, ಕಿಲೇಸಮಾರಣವಸೇನ ಗಮನಸಙ್ಖಾತೇನ, ನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಿಕೇಹಿ ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬಭಾವಸಙ್ಖಾತೇನ ವಾ ಮಗ್ಗಭಾವೇನ। **ಫಲಂ...ಪೇ॰... ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಸಯಂ ಫಲಭಾವಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಫಲತ್ತಾ, ತಂಸದಿಸತಾಯ ವಾ ತಮುಪಾದಾಯ ಮಗ್ಗೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ "ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನ"ನ್ತಿಆದೀಸೂತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

**ಅಕುಸಲವಿಪಾಕವಣ್ಣನಾ**

ಯಥಾ ಅತಿಇಟ್ಠೇ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ವೇದನಾಭೇದಸಮ್ಭವತೋ ಕುಸಲವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ದುವಿಧಾ ಹೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾತಿ, ಏವಂ ಅತಿಅನಿಟ್ಠೇ ಅನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ವೇದನಾಭೇದೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಏಕವಿಧಾವಾತಿ **"ಸತ್ತಾಕುಸಲವಿಪಾಕಾನೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸತಿ ಹಿ ತತ್ಥ ವೇದನಾಭೇದೇ ಅತಿಅನಿಟ್ಠೇ ದೋಮನಸ್ಸೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ನ ಚ ಪಟಿಘೇನ ವಿನಾ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಹಗತಾ ಕುಸಲವಿಪಾಕೇ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನದುಕ್ಖಂ ವಿಯ ನಾತಿಕಟುಕಾಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಏಕನ್ತನಿಹೀನಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಭಾವತೋ ದುಕ್ಖಸಭಾವತ್ತಾ ಹೀನಾ ಏವ। ನ ಹಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಅದುಕ್ಖೋ ಹೋತಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾಭಾವೋ ಪನಸ್ಸ ಬಲವತಾ ಬಾಧಿಯಮಾನಸ್ಸ ಪಟಿಪಹರಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲಪುರಿಸಸ್ಸ ತೇನ ಕರಿಯಮಾನಬಾಧಸ್ಸ ಉಪೇಕ್ಖನಾ ವಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಇಮಾನಿ...ಪೇ॰... ಚಿತ್ತಾನೀತಿ** ಇಮಾನಿ ಸತ್ತ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ, ನ ಪನ ಕುಸಲವಿಪಾಕೇ ವಿಯ ತಿಹೇತುಕಾದಿಪುಞ್ಞವಿಸೇಸೇನ। ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸಪಿ ಹಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಸತ್ತೇವ ವಿಪಾಕಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಯಥಾ ಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಸಹೇತುಕಮ್ಪಿ ಉದ್ಧಟಂ, ನ ಏವಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕನ್ತಿ? ಹೇತೂನಂ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ಲೋಭಾದೀನಞ್ಹಿ ಏಕನ್ತಸಾವಜ್ಜತಾಯ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಹೇತುಕಾನಂ ನತ್ಥಿ ವಿಪಾಕಭಾವೋ, ಅಲೋಭಾದೀನಮ್ಪಿ ಏಕನ್ತಮನವಜ್ಜಸಭಾವಾನಂ ವಾ ಕಾರಣಸ್ಸ ತಬ್ಬಿದೂರತಾಯ ನತ್ಥೇವ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಭಾವೋ। ನ ಹಿ ಅಲೋಭಾದೀನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಲೋಭಾದಯೋ ತೇ ಅಭಿನಿಪ್ಫಾದೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇದಂ ಸಬ್ಬಥಾ ಸಹೇತುಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಅಹೇತುಕಮೇವಾತಿ।

**ಕಮ್ಮಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಗತಿನಿಮಿತ್ತೇಸೂತಿ** ಏತ್ಥ ಅತೀತಭವೇ ಆಯೂಹಿತಂ ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಂ, ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ ವಾ ಕಮ್ಮಂ **ಕಮ್ಮಂ** ನಾಮ । ಕಮ್ಮಕರಣಕಾಲೇ ಚೇತನಾಯ ಗಹಿತಮಾರಮ್ಮಣಂ **ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ। ಉಪಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಭವಪರಿಯಾಪನ್ನೋ ನರಕಾದೀಸು ಅಗ್ಗಿಜಾಲಾದಿವಣ್ಣೋ **ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ।

೫೫೪. **ಇಮೇತಿ** ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾ। ತೇಸಂ ಅನಿಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತವಿಸಯೇಸು ಪವತ್ತಿವಚನೇನ ತಬ್ಬಿಪರಿಯಾಯೇನ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಇಟ್ಠಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತವಿಸಯೇಸು ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥತೋ ಆಪನ್ನಾತಿ ಸಾ ವಿಸುಂ ನ ವುತ್ತಾ। **ಸುಖಾದಿತ್ತಯಯುತ್ತಾತಿ**

ಸುಖಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತಾ।

“**ಏವ**”ನ್ತಿಆದಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಪಾಕಾನಂ ನಿಗಮನಂ।

ಅಕುಸಲವಿಪಾಕವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

**ವಿಪಾಕಚಿತ್ತವಣ್ಣನಾ**

**೫೫**. ಪಾಕಸ್ಸ ಅಸುರಕಞ್ಞಾನಂ ಗಬ್ಭಪರಿಪಾಕಸ್ಸ ಸಾಸನತೋ ವಿನಾಸನತೋ, ಪಾಕಸಞ್ಞಾತಸ್ಸ ವಾ ಅಸುರಸ್ಸ ವಿನಾಸನತೋ ಪಾಕಸಾಸನೋ ವುಚ್ಚತಿ ಸಕ್ಕೋ ದೇವರಾಜಾ, ತೇನ ಪೂಜಿತೋ **ಪಾಕಸಾಸನಪೂಜಿತೋ**। ಪಾಕಂ ವಾ ಪರಿಪಕ್ಕಂ ಸಾಸನಮೇತೇಸೂತಿ ಪಾಕಸಾಸನಾ, ಖೀಣಾಸವಾ, ತೇಹಿ ಪೂಜಿತೋತಿ **ಪಾಕಸಾಸನಪೂಜಿತೋ**।

ವಿಪಾಕಚಿತ್ತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

**ದಾನಾದಿವಸೇನಾ**ತಿ ಪವತ್ತಾಕಾರಮತ್ತತೋ ದಾನಾದಿವಸೇನ, ನ ಪನ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುವಸೇನ ಖೀಣಾಸವಸನ್ತಾನಗತಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಭಾವಾಭಾವತೋತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ।

ಆವಜ್ಜತೀತಿ **ಆವಜ್ಜನಂ,** ಆಭುಞ್ಜತಿ ಓಣೋಜೇತಿ ಪರಿಣಾಮೇತಿ ವಾರೇತೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ತಞ್ಹಿ ಆಪಾಥಗತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪಠಮಮಾಭುಞ್ಜತಿ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಆಪಾಥಗತಾರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಂ ಓಣೋಜೇತಿ, ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ವಾ ಪುರಿಮಾಕಾರತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಪರಿಣಾಮೇತಿ, ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧತೋ ಪವತ್ತನಕಂ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ ಪರತೋ ಪವತ್ತಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಆಪಾಥಗತಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಗನ್ತುಂ ಅದತ್ವಾ ವಾರೇತಿ। ಹಸಿತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉಪ್ಪಾದೀಯತಿ ವಾ ಏತೇನಾತಿ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಂ, ತದೇವ ಚಿತ್ತನ್ತಿ **ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತಂ**। ವೋಟ್ಠಪೇತೀತಿ **ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ**। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಆವಜ್ಜನವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾನಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿ, ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಞ್ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಆವಜ್ಜನಂ ತಾವ ಅಪುಬ್ಬಾರಮ್ಮಣೇ ಸಕಿದೇವ ಚ ಪವತ್ತಮಾನಸನ್ತತಿವಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ, ದುಬ್ಬಲಭವಙ್ಗಪಚ್ಚಯಂ ವಾ ಸಬ್ಬಥಾ ವಿಸಯರಸಮನುಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಇಟ್ಠಾದೀಸು ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉಪೇಕ್ಖಾಯುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಞ್ಚ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ವೇದನಾಭೇದಾರಹಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ವಿಪಾಕಪ್ಪಬನ್ಧಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ವಿಸದಿಸಚಿತ್ತಪ್ಪಬನ್ಧಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ ಸನ್ತತಿಪರಿಣಾಮನೇಯೇವ ಕಿಚ್ಚನ್ತರೇ ಬ್ಯಾವಟತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣರಸಸ್ಸಾದೇ ಅಸಮತ್ಥಮೇವಾತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮೇವ। ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಂ ಪನ ವುತ್ತವಿಪರೀತತೋ ಪರಿಹೀನವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಸನ್ತಾನೇ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಸಬ್ಬಥಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಮೇವಾತಿ।

ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ಪನೇತಾಸು ಪುರಿಮಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಪುರೇಚರಂ ರೂಪಾದಿವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ, ಆವಜ್ಜನರಸಂ , ತಥಾಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ಭವಙ್ಗವಿಚ್ಛೇದಪದಟ್ಠಾನಂ। ದುತಿಯಂ ಛಳಾರಮ್ಮಣವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ, ಅರಹತಂ ಅನೋಳಾರಿಕೇಸು ವತ್ಥೂಸು ಹಸಿತುಪ್ಪಾದರಸಂ, ತಥಾಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ಏಕನ್ತತೋ ಹದಯವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನಂ। ತತಿಯಮ್ಪಿ ಛಳಾರಮ್ಮಣವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಂ, ಪಞ್ಚದ್ವಾರಮನೋದ್ವಾರೇಸು ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾವಜ್ಜನರಸಂ, ತಥಾಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ, ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಭವಙ್ಗಾನಂ ಅಞ್ಞತರಾಪಗಮಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ।

**ಭವಙ್ಗಂ ಆವಟ್ಟಯಮಾನಾ**ತಿ ಭವಙ್ಗಸನ್ತಾನಂ ಆವಟ್ಟಯನ್ತೀ ವಿಯ। **ಸಾಧಾರಣಾ**ತಿ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಸಾಧಾರಣಾ। **ಅಸಾಧಾರಣಾ**ತಿ ಅಸೇಕ್ಖಾನಂಯೇವ ಆವೇಣಿಕಾ। ತೇನಾಹ “**ಖೀಣಾಸವಸ್ಸಾ**”ತಿ। **ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು...ಪೇ॰... ಆರಮ್ಮಣೇಸೂ**ತಿ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು, ಪಧಾನಸಾರುಪ್ಪಟ್ಠಾನಾದಿಗತೇಸು ಛಸು ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣೇಸು। ಪಧಾನಸಾರುಪ್ಪಞ್ಹಿ ಠಾನಂ

ದಿಸ್ವಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥಾಯ “ಸಾರುಪ್ಪಮಿದಂ ಠಾನಂ ಮಯಾ ಲದ್ಧ”ನ್ತಿ ತುಸನ್ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇ, ಭಣ್ಡಭಾಜನಟ್ಠಾನೇ ಮಹಾಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ “ಏವರೂಪಾ ಲೋಲುಪ್ಪತಣ್ಹಾ ಮೇ ಪಹೀನಾ”ತಿ ತುಸನ್ತಸ್ಸ ಸೋತದ್ವಾರೇ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣೇ, ಗನ್ಧೇಹಿ ವಾ ಪುಪ್ಫೇಹಿ ವಾ ಚೇತಿಯಪೂಜನಕಾಲೇ “ಏವರೂಪೇನ ವತ ಸುಗನ್ಧೇನ ಭಗವನ್ತಂ ಪೂಜೇಮೀ”ತಿ ತುಸನ್ತಸ್ಸ ಘಾನದ್ವಾರೇ ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣೇ, ರಸಸಮ್ಪನ್ನಂ ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಹಿ ಸಹ ಭಾಜೇತ್ವಾ ಪರಿಭುಞ್ಜನಕಾಲೇ “ಸಾರಣೀಯಧಮ್ಮೋ ವತ ಮೇ ಪೂರಿತೋ”ತಿ ತುಸನ್ತಸ್ಸ ಜಿವ್ಹಾದ್ವಾರೇ ರಸಾರಮ್ಮಣೇ, ಆಭಿಸಮಾಚಾರಿಕವತ್ತಪೂರಣಕಾಲೇ “ಕಾಯೇನ ವತ್ತಪಟಿವತ್ತಂ ಪೂರೇಮೀ”ತಿ ತುಸನ್ತಸ್ಸ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾರಮ್ಮಣೇತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಸು ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣೇಸು ಪವತ್ತತಿ।

ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತೇಸ್ವೇವ ಪಞ್ಚಸು ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣೇಸು **ಘಟಿಕಾರಸುತ್ತಾ**ದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೮೨ ಆದಯೋ) ವಿಯ ಭಗವತೋ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣೇನ ಪರಿಞ್ಞಾತೇ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣೇ, “ಅಟ್ಠಿಸ್ಸರೋ ನಾಮ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ”ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೬ ದೇವದತ್ತವತ್ಥು) ಆಗತಟ್ಠಾನಾದೀಸು ವಿಯ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೇ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣೇ ಚಾತಿ ಏವಂ ಛಸ್ವೇವಾರಮ್ಮಣೇಸು ಹಸಿತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ನನು ಚ ಅತೀತಂಸಾದೀಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಾದೀಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣಂ ವತ್ವಾ “ಇಮೇಹಿ ತೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸಬ್ಬಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತ”ನ್ತಿ ವಚನತೋ ವಿಚಾರಣಪಞ್ಞಾರಹಿತಾಯ ಏತಾಯ ಕಥಂ ಭಗವತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ? ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತೇನ ಪವತ್ತಿಯಮಾನಮ್ಪಿ ಭಗವತೋ ಸಿತಕರಣಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಅನಾಗತಂಸಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಾನಂ ಅನುವತ್ತಕತ್ತಾ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿಯೇವ, ಏವಂ ಪನ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿಭಾವೇ ಸತಿ ನ ಕೋಚಿ ಪಾಳಿವಿರೋಧೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ತೇಸಂ ಞಾಣಾನಂ ಚಿಣ್ಣಪರಿಯನ್ತೇ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅವಸ್ಸಞ್ಚೇತಂ ಏವಂ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಇತರಥಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕಸ್ಸ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ। ನ ಹಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕಸ್ಸ ತಂಸಮುಟ್ಠಿತಾಯ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಭಾವಂ ಆಪಜ್ಜನಭಾವೋ ವಿಬನ್ಧತೀತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಇಮಿನಾ ಚಿತ್ತೇನ ಸೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪಾದನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಹಾಸುಪ್ಪಾದನಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಾನಂ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಕತ್ತಾ। ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ ಹಾಸುಪ್ಪಾದನಂ। ತೇನೇವ ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ “ಸೋಮನಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೬೮) ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ಚ “ಹಾಸಯಮಾನ”ನ್ತಿ। ಇಧ ಪನ “ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಕಿಚ್ಚಾ”ತಿ ಅವಿಸೇಸವಚನಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಸೋಮನಸ್ಸಕರಣವಸೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸಪಿ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಹಾಸಜನನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಕಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಹಸಿತಸ್ಸೇವ ಉಪ್ಪಾದನಕಿಚ್ಚಾ। ತೇನೇವ ಹಿ ತಂ “ಹಸಿತುಪ್ಪಾದ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಪನ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತಾನಂ ಅಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ “ಕುಸಲತೋ ಚತೂಹೀ”ತಿಆದಿ।

**ಛ ಅಸಾಧಾರಣಞಾಣಾನೀ**ತಿ ಆಸಯಾನುಸಯಞಾಣಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯಞಾಣಂ, ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯಞಾಣಂ, ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಾಪತ್ತಿಞಾಣಂ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ, ಅನಾವರಣಞಾಣನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಛ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಾನಿ ಞಾಣಾನಿ। ನನು ಚ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಮೇವ ಅನಾವರಣಞಾಣಂ, ಇತರಥಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾನಾವರಣಞಾಣಾನಂ ಅಸಬ್ಬಞ್ಞುತಸಾವರಣಞಾಣತಾ ಚ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ತಥಾ ಹಿ ಯದಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣತೋ ಅಞ್ಞಮನಾವರಣಞಾಣಂ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಸ ಸಾವರಣತ್ತಾ ಸಾವರಣೇ ಚ ವಿಸಯೇ ಸಭಾವಪಟಿವೇಧಾಭಾವತೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವಂ ನ ಸಿಜ್ಝೇಯ್ಯ, ಅನಾವರಣಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಅಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಯತ್ಥ ತಂ ನ ಪವತ್ತತಿ, ತತ್ಥಾವರಣಸಮ್ಭವತೋ ಅನಾವರಣಭಾವೋಪಿ ನ ಸಿಯಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಏಕಮೇವ ತಂ ಞಾಣಂ ಅನವಸೇಸಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಸಮ್ಮುತಿಧಮ್ಮವಿಸಯತ್ತಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ, ತತ್ಥ ಚ ಆವರಣಾಭಾವತೋ ನಿಸ್ಸಙ್ಗಚಾರಮುಪಾದಾಯ ಅನಾವರಣಞಾಣನ್ತಿ ಏವಂ ವಿಸಯಪವತ್ತಿಭೇದೇನ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದ್ವೇಧಾ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಯಥಾಹ –

“ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖತಮಸಙ್ಖತಂ ಅನವಸೇಸಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ, ತತ್ಥ ಆವರಣಂ ನತ್ಥೀತಿ ಅನಾವರಣಞಾಣ”ನ್ತಿಆದಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೯)।

**ಇಧ ಠತ್ವಾತಿ** ಹಸಿತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನತೋ ಹಸಿತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನನ್ತಿ ವುತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ। **ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತಬ್ಬಾನೀತಿ** ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹಿತಬ್ಬಾನಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಾನಂ ಝಾನಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ ವಿಪಾಕೇ ವಿಯ ಆಗಮನತೋ ಅಹುತ್ವಾ ಕುಸಲೇ ವಿಯ ಭಾವನಾವಿಸೇಸೇನ ಪವತ್ತಾಕಾರಮತ್ತಂವ ಹೋತಿ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಪನ ಪಹಾನಙ್ಗಸಮ್ಭವಾಭಾವತೋ ಏಕಸ್ಸ ವಸೇನೇವ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ ಸೇಸಾನಮ್ಪಿ ಪಹಾನಙ್ಗಂ ಅವತ್ವಾ ಸಮ್ಪಯೋಗಙ್ಗಮೇವ ತೇಸು ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ।

**೫೭.** ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಭಾವನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಾಕಾರಮತ್ತಂ ವಿನಾ ಭಾವನಾಯ ಕಾತಬ್ಬಸ್ಸ ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಾದಿಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಉಜುಕಂ ಭಾವನಾ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "**ಭಾವನಾಕಾರವಸಪ್ಪವತ್ತಾನೀ**"ತಿ ಆಕಾರ-ಗ್ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ।

**೫೮-೯.** ನನ್ತಿ ತಂ ಯಥಾವುತ್ತರೂಪಾರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಂ। **ಸಮಾಪನ್ನಾ ಸಚೇ ಕ್ರಿಯಾತಿ** ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಾ ಏವ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ನಿರುದ್ಧಾನಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನತೋ, ಪಟಿಲದ್ಧಸಮಾಪತ್ತಿಕಸ್ಸೇವ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾಯ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ಸಮಾಪಜ್ಜನತೋ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಕಮೇವ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿಕಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಭಾವತೋ ಚ, ಪುಬ್ಬೇ ಪಟಿಲದ್ಧಸಮಾಪತ್ತಿಸದಿಸಂ ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜನತೋ ಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲಸ್ಮಿಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿತಸಮಾಪತ್ತಿಸದಿಸಾ ಏತ್ಥ ಸಾ ಏವ ತಥಾ ವುತ್ತಾ।

**೬೦. ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣತ್ತಾತಿ** ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇಯೇವ ಪವತ್ತನತೋ। ಯದಿ ಹಿ ಸೋ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ತದಾಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಕಿರಿಯಭಾವೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ಸಕಿಂಯೇವ ಪನ ಪವತ್ತತಿ ಚತುಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಏಕವಾರೇನೇವ ಪರಿನಿಟ್ಠಾನತೋ, ತಕ್ಕಿಚ್ಚೇನ ಚ ವಿನಾ ತಸ್ಸ ಅನುಪಲಬ್ಭನೀಯತ್ತಾ। ತೇನಾಹ - "ನ ಪಾರಂ ದಿಗುಣಂ ಯನ್ತೀ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೭೧೯), ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

**೬೧. ಕ್ರಿಯಾ...ಪೇ॰... ದೇಸಕೋತಿ** ಯಾ ಆಪತ್ತಿಯೋ ಕಾಯವಾಚಾಹಿ ಅಕಾತಬ್ಬಂ ಕತ್ವಾ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಾ ಕಿರಿಯಾ, ಯಾ ಪನ ಆಪತ್ತಿಯೋ ಕಾಯವಾಚಾಹಿ ಕಾತಬ್ಬಂ ಅಕರೋನ್ತೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಾ ಅಕಿರಿಯಾ, ಕಿರಿಯಾ ಚ ಅಕಿರಿಯಾ ಚಾತಿ ಕಿರಿಯಾಕಿರಿಯಾ, ಕಿರಿಯಾಕಿರಿಯಾ ಚ ತಾ ಆಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತೋ ಆಪತ್ತಿಯೋ ಚಾತಿ ಕಿರಿಯಾಕಿರಿಯಾಪತ್ತಿಯೋ, ತಾಸಂ ವಿಭಾಗಂ ದೇಸೇತೀತಿ ಕಿರಿಯಾ...ಪೇ॰... ದೇಸಕೋ। ಅಥ ವಾ ಕಿರಿಯಾಝಾನಭೂತಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಕಿರಿಯಾಪತ್ತಿಯೋ, ಕುಸಲಭೂತಾ ಪನ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಅಕಿರಿಯಾಪತ್ತಿಯೋ, ತಾಸಂ ವಿಭಾಗಂ ದೇಸೇತೀತಿ **ಕ್ರಿಯಾ...ಪೇ॰... ದೇಸಕೋ**। ಯಂ ಕಿರಿಯಾಕಿರಿಯಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಮಾರಾನಂ ಜಿತತ್ತಾ **ಜಿನೋ**। **ಹಿತಾಹಿತಾನನ್ತಿ** ಅತ್ಥಾನತ್ಥಾನಂ। **ಸಾತಿ ಸೋ ಜಿನೋ**। **ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಾರತೋತಿ** ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಹಿತಸ್ಸ ಕರಣೇ, ಅಹಿತಸ್ಸ ಚ ಅಕರಣೇ ನಿರತೋ। ಅಥ ವಾ ಏಕನ್ತಮಿಟ್ಠವಿಪಾಕತ್ತಾ **ಹಿತಾತಿ** ಕುಸಲಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ । ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ **ಅಹಿತಾತಿ** ಅಕುಸಲಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ತೇಸಂ ಕಿರಿಯಾಯಂ, ಅಕಿರಿಯಾಯಞ್ಚ ರತೋತಿ **ಹಿತಾಹಿತಾನಂ...ಪೇ॰... ರತೋ**। ಅಥ ವಾ **ಹಿತಾಹಿತಾತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಏವ, ತೇಸಂ ಕಿರಿಯಾಕಿರಿಯಾಮತ್ತಮವಿಪಾಕಭಾವಂ ಕಾತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ **ಹಿತಾಹಿತಾನಂ...ಪೇ॰... ರತೋ**। ಅಥ ವಾ ಹಿತಾಹಿತಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸಕಿರಿಯಾಕಿರಿಯಾಯ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಇಧಲೋಕಪರಲೋಕನಿಪ್ಫಾದನಸ್ಸ ಕರಣೇ ರತೋ ಅಭಿರತೋತಿ **ಹಿತಾಹಿತಾನಂ...ಪೇ॰... ರತೋ**।

**೬೪-೭.** ಸಬ್ಬೇ ಲೋಕುತ್ತರೇ ಅಟ್ಠ ಕತ್ವಾ ಯೇ ಏಕೂನನವುತಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ವುತ್ತಾ, ತಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಮಯಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಪಾಟವಂ ಅತ್ಥೇನ್ತಿ ಪತ್ಥೇನ್ತಿ, ಪಾಟವಸಞ್ಞಾತೋ ವಾ ಅತ್ಥೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಪಾಟವತ್ಥಿನೋ**। **ಉಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ** ಸವನಪಟಿಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಉಗ್ಗಹಿತಬ್ಬೋ, ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಪನ ನ ಕೇವಲಂ ಉಗ್ಗಹಣಮತ್ತೇಯೇವ ಠಾತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬೋ ಪುನಪ್ಪುನ**"ನ್ತಿ, ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಉಗ್ಗಹಣಮತ್ತೇನೇವೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಥಾ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಗನ್ತುನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಭಿಧಮ್ಮಮಹೋದಧಿನ್ತಿ** ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀಆದಿಸತ್ತಪ್ಪಕರಣವಸೇನ ಠಿತಮಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕಮಹಣ್ಣವಂ, ಖನ್ಧಾಯತನಾದಿವಸೇನ ಠಿತಂ

ಪರಮತ್ಥಮಹಣ್ಣವಂ ವಾ। **ತರನ್ತೀ**ತಿ ಅತ್ಥಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಉತ್ತರನ್ತಿ, ಸುತಮಯಞಾಣಮೂಲಕೇನ ವಾ ಭಾವನಾಞಾಣೇನ ಓತರನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇಮಂ ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವಂ। **ಪರಂ ಲೋಕ**ನ್ತಿ ಅನಾಗತಭವಂ। **ತರನ್ತೀ**ತಿ ಅತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ। ಇಧ ಲೋಕಸ್ಮಿಂ ಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ತರನ್ತಿ, ಆಯತಿಂ ಭವೂಪಪಾದಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರಞಾಣೇನ ವಿನಾಸನತೋ ಪರಲೋಕಂ ತರನ್ತಿ, ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನವಸೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಚಿತ್ತನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೨. ದುತಿಯೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

**ಚೇತಸಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ**

**೬೭**. ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಚಿತ್ತಂ ಚೇತಸಿಕಂ ರೂಪಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಏವಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠೇಸು ಚತೂಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಚಿತ್ತಂ ತಾವ ಜಾತಿಭೂಮಿಸಮ್ಪಯೋಗಪ್ಪವತ್ತಾಕಾರಾದಿವಸೇನ ವಿಭಾಗೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತದನನ್ತರಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠೇ ಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮೇ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ "**ಚಿತ್ತಾನನ್ತರಮುದ್ದಿಟ್ಠಾ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ವಿಭಾಜನ**ನ್ತಿ ಜಾತಿಭೂಮಿಆದಿವಸೇನ ವಿಭಾಗಂ, ತೇಸು ತೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಯಥಾರಹಂ ಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಭಾಜನಞ್ಚ।

ಕತಮೇ ಪನ ಚೇತಸಿಕಾ, ಯೇಸಂ ವಿಭಾಜನಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ ತೇ ಸಹ ನಿಬ್ಬಚನೇನ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ "**ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ**"ತಿ ಇದಂ ಚೇತಸಿಕಲಕ್ಖಣದಸ್ಸನಂ। ತೇನ ಯೇ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣೇನ ಯುತ್ತಾ, ತೇಯೇವ ಚೇತಸಿಕಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಿಂ ಪನ ತಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣನ್ತಿ? ಏಕುಪ್ಪಾದಏಕನಿರೋಧಏಕವತ್ಥುಕಏಕಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಖಾತಾ ಪಕಾರಾ। ಸಮಂ ಪಕಾರೇಹಿ ಯುತ್ತಾತಿ ಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಯದಿ ಏಕುಪ್ಪಾದತಾಮತ್ತೇನೇವ ಚ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಕಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ **ಏಕನಿರೋಧ**-ಗ್ಗಹಣಂ। ಏವಮ್ಪಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ **ಏಕವತ್ಥುಕ**-ಗ್ಗಹಣಂ। ಏವಮ್ಪಿ "ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪೇಸು ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಸೇಸಮಹಾಭೂತೋಪಾದಾರೂಪಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಏಕವತ್ಥುಕಾನೀತಿ, ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಿ ವಾ ಭೂತಾನಿ ಏಕಂ ವತ್ಥು ಏತೇಸು ನಿಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಏಕವತ್ಥುಕಾನೀ"ತಿ ಕಪ್ಪೇನ್ತಸ್ಸ ತೇಸಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾಪತ್ತಿ ಸಿಯಾತಿ ತನ್ನಿವಾರಣತ್ಥಂ **ಏಕಾರಮ್ಮಣ**-ಗ್ಗಹಣಂ।

ಪಟಿಲೋಮತೋ ವಾ "ಏಕಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಏಕವೀಥಿಯಂ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಂ, ನಾನಾವೀಥಿಯಂ ಪರಸನ್ತಾನೇ ಚ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಭಿನ್ನವತ್ಥುಕಾನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ **ಏಕವತ್ಥುಕ**-ಗ್ಗಹಣಂ। ಏವಮ್ಪಿ ಮರಣಾಸನ್ನವೀಥಿಯಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಾದೀನಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ **ಏಕನಿರೋಧ**-ಗ್ಗಹಣಂ। ಕಿಂ ಪನ ನಾನುಪ್ಪಾದಾಪಿ ಏವಂ ತಿವಿಧಲಕ್ಖಣಾ ಹೋನ್ತಿ , ಅಥ ಏಕುಪ್ಪಾದಾ ಏವಾತಿ ವಿಚಾರಣಾಯ ಏಕುಪ್ಪಾದಾ ಏವ ಏವಂ ತಿವಿಧಲಕ್ಖಣಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "**ಏಕುಪ್ಪಾದಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇತಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಯೇ ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇ ಚೇತಸಿಕಾ ನಾಮಾತಿ ಏವಂ ಚೇತಸಿಕಲಕ್ಖಣಂ ಠಪಿತಂ ಹೋತಿ। ಕಥಂ ಪನೇತೇ ಚೇತಸಿಕಾ ನಾಮಾತಿ ಆಹ "**ಚಿತ್ತೇ ಭವಾ**"ತಿ। "ಚೇತಸಿ ಭವಾ ಚೇತಸಿಕಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಚಿತ್ತ-ಸದ್ದಸ್ಸಪಿ ಚೇತೋ-ಸದ್ದೇನ ಸಹ ಸಮಾನತ್ಥತಾಯ ಅತ್ಥಮತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಚಿತ್ತೇ ಭವಾ ಚೇತಸಿಕಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

**ನಿಯತಾ**ತಿ ನಿಯತುಪ್ಪತ್ತಿಕಾ, ಕರುಣಾಮುದಿತಾದಯೋ ವಿಯ ಕದಾಚಿ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯದಾ ಯದಾ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದಾ ತದಾವ ತೇನ ಅವಿನಿಭುತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ಜಾಯಮಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸರೂಪೇನ ಆಗತಾ**ತಿ ಛನ್ದಾದಯೋ ವಿಯ "ಯೇ ವಾ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಅತ್ಥಿ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ ಅರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಏವಂ ಯೇವಾಪನಕವಸೇನ ಅನಾಗನ್ತ್ವಾ "ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ, ವೇದನಾ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧) ಸರೂಪೇನೇವ **ಪಾಳಿಯಂ** ಆಗತಾ। ಯೇವಾಪನಾತಿ ಏವಂ ದೇಸನಾ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಯೇವಾಪನಕಾ**। **ಏಕೂನತಿಂಸ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಕಿಚ್ಚಭೇದಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಏಕೇನೂನಾ ತಿಂಸ ಧಮ್ಮಾ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ತಿಂಸ ಧಮ್ಮೇ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಕಿಚ್ಚಭೇದತೋ ಗಹಣೇನ ಛಪ್ಪಞ್ಞಾಸ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ। **ಸೇಯ್ಯಥಿದ**ನ್ತಿ ಸರೂಪಪುಚ್ಛಾ। **ಫಸ್ಸೋ...ಪೇ॰... ಚಿತ್ತುಜುಕತಾ**ತಿ ಯಥಾಪುಚ್ಛಿತಾನಂ ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ। **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಪರಿಸಮಾಪನೇ, ನಿದಸ್ಸನೇ ವಾ। ಪುನ ತೇತ್ತಿಂಸ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತೇತ್ತಿಂಸ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ತೇಯೇವ ಏಕೂನತಿಂಸ ಧಮ್ಮಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

“ಕದಾಚಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಕಥಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **“ಇಮೇಸೂ”**ತಿಆದಿ। **ಕರುಣಾಮುದಿತಾವಸೇನಾತಿ** ಪಠಮಸಮನ್ನಾಹಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಗೋತ್ರಭುಪರಿಯೋಸಾನಪ್ಪವತ್ತಿತಕರುಣಾಮುದಿತಾಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ। **ಕರುಣಾಪುಬ್ಬಭಾಗೋತಿ** ಕರುಣಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗೋ, ಪರಿಕಮ್ಮಪ್ಪನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಕರುಣಾಭಾವನಾಯ ಅಪ್ಪನಾಕೋಟ್ಠಾಸತೋ ಪುರಿಮಕೋಟ್ಠಾಸೋ, ಪಠಮಸಮನ್ನಾಹಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಗೋತ್ರಭುಪರಿಯೋಸಾನಪ್ಪವತ್ತಪರಿಕಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ **“ಮುದಿತಾಪುಬ್ಬಭಾಗೋ”**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ಭಾಗ-ಸದ್ದಸ್ಸ ದಬ್ಬವುತ್ತಿತಾಯ ತಪ್ಪುರಿಸಸ್ಸ ಚ ಉತ್ತರಪದತ್ಥಪ್ಪಧಾನತಾಯ “ಕರುಣಾಪುಬ್ಬಭಾಗೋ”ತಿಆದಿನಾ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗೇನ ವುತ್ತಂ। ಏತ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಪನ ಗುಣವುತ್ತಿತಾಯ ಗುಣವಿಸೇಸವತಿ ವತ್ತಮಾನೋ ತಸ್ಸ ಲಿಙ್ಗವಸೇನ ಪರಿಣಮತೀತಿ ಕರುಣಾಮುದಿತಾಪೇಕ್ಖಾಯ **“ಏತಾ”**ತಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ। **ನ ಪನೇಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ,** ಕಿಞ್ಚರಹಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವ ಹಿ “ಕರುಣಾಪುಬ್ಬಭಾಗೋ ವಾ ಮುದಿತಾಪುಬ್ಬಭಾಗೋ ವಾ”ತಿ ವಿಕಪ್ಪೋ ವುತ್ತೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತಾ ದ್ವೇ ಏಕತೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। ಕರುಣಾ ಹಿ ದುಕ್ಖಿತಸತ್ತೇ ಆರಬ್ಭ ತೇಸಂ ದುಕ್ಖಾಪನಯನಕಾಮತಾವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ಮುದಿತಾ ಸುಖಿತಸತ್ತೇ ಆರಬ್ಭ ತೇಸಂ ಸುಖಾನುಮೋದನವಸೇನ, ತಸ್ಮಾ ಉಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಭಿನ್ನವಿಸಯತ್ತಾ ನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಸಮ್ಭವತೀತಿ। **ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಾದೀಹೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಮಿಚ್ಛಾಜೀವಾನಂ ಗಹಣಂ। **ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಾದೀನಿ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೀ**ತಿ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಸಮ್ಮಾವಾಚಾಸಮ್ಮಾಆಜೀವಾನಿ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಿ। **ಕೋ ವಿರತೀತಿ** ತೀಸು ಏಕಾ ವಿರತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಂ ಪೂರೇನ್ತೀ ಪಠಮಾ, ಸಮ್ಮಾವಾಚಂ ಪೂರೇನ್ತೀ ದುತಿಯಾ, ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಂ ಪೂರೇನ್ತೀ ತತಿಯಾ ವಿರತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕರುಣಾಮುದಿತಾಹಿ ಸಹ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ** ತಾಸಂ ಪಣ್ಣತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ, ವಿರತಿಯಾ ಚ ಏಕನ್ತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನ ಚ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸಪಿ ಭಿನ್ನವಿಸಯತ್ತಾ। ಮಿಚ್ಛಾಕಮ್ಮನ್ತಾದೀನಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಾನೇವ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ತತೋ ವಿರತಿಭಾವತೋ। **ಏತೇಸೂತಿ** ಇಮೇಸು ಪಞ್ಚಸು।

೯೮. ವಿರತೀನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಣತ್ಥಂ “ಕರುಣಾಮುದಿತಾದೀಸೂ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಗಾಥಾಬನ್ಧಸುಖತ್ಥಂ ಆದಿ-ಸದ್ದಲೋಪವಸೇನ **“ಕರುಣಾಮುದಿತಾಸೂ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **“ಏಕೇನಾ”**ತಿ, ಇತರಥಾ “ಏಕಾಯಾ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ।

೯೯-೧೦೦. ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಕಾರಣಂ, ಚತೂಸು ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೇಸು ದ್ವೇ ಇಧ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ, ನ ಇತರಾತಿ ಚೋದೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಕಸ್ಮಾ ಪನಾ”**ತಿಆದಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾ ಚ ನ ಉದ್ಧಟಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ನವಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇಹಿ ಜನಂ ರಞ್ಜೇತೀತಿ **ಧಮ್ಮರಾಜಾ।** ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕತ್ಥೇಹಿ ಸದೇವಕಂ ಲೋಕಂ ಅನುಸಾಸತೀತಿ **ಸತ್ಥಾ। ಅಬ್ಯಾಪಾದೇನ ಮೇತ್ತಾ ಗಹಿತಾ** ತಸ್ಸೇವ ಹಿತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಮೇತ್ತಾಭಾವೂಪಗಮನತೋ। ತೇನೇವ ಹೇಸ “ಮೇತ್ತಾ ಮೇತ್ತಾಯನಾ”ತಿಆದಿನಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। **ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಗಹಿತಾ** ತಾಯೇವ ಸತ್ತೇಸು ಮಜ್ಝತ್ತಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಾಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಭಾವತೋ। ಆದಿಚ್ಚೇನ ಸಹ ಸಮಾನಗೋತ್ತತಾಯ, ಅರಿಯಸಾವಕಭಾವೇನ ವಾ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಪುತ್ತತಾಯ ಆದಿಚ್ಚೋ ಬನ್ಧು ಇಮಸ್ಸ, ಆದಿಚ್ಚಸ್ಸ ವಾ ಬನ್ಧೂತಿ **ಆದಿಚ್ಚಬನ್ಧು।**

೧೦೧. **ರಾಸಿನ್ತಿ** ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕಾದಿಸತ್ತರಸರಾಸಿಂ। ಪಠಮಮಹಾಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಹಿ -

“ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ, ವೇದನಾ ಹೋತಿ, ಸಞ್ಞಾ ಹೋತಿ, ಚೇತನಾ ಹೋತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ವಿತಕ್ಕೋ ಹೋತಿ, ವಿಚಾರೋ ಹೋತಿ, ಪೀತಿ ಹೋತಿ, ಸುಖಂ ಹೋತಿ, ಚಿತ್ತಸ್ಸೇಕಗ್ಗತಾ ಹೋತಿ, ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತಿ, ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತಿ, ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತಿ, ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತಿ, ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತಿ, ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತಿ, ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತಿ, ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಹೋತಿ, ಸದ್ಧಾಬಲಂ ಹೋತಿ, ವೀರಿಯಬಲಂ ಹೋತಿ, ಸತಿಬಲಂ ಹೋತಿ , ಸಮಾಧಿಬಲಂ ಹೋತಿ, ಪಞ್ಞಾಬಲಂ ಹೋತಿ, ಹಿರಿಬಲಂ ಹೋತಿ, ಓತ್ತಪ್ಪಬಲಂ ಹೋತಿ, ಅಲೋಭೋ ಹೋತಿ, ಅದೋಸೋ ಹೋತಿ, ಅಮೋಹೋ ಹೋತಿ, ಅನಭಿಜ್ಝಾ ಹೋತಿ, ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ ಹೋತಿ,

ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಹೋತಿ, ಹಿರೀ ಹೋತಿ, ಓತ್ತಪ್ಪಂ ಹೋತಿ, ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಚಿತ್ತಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಕಾಯಲಹುತಾ ಹೋತಿ, ಚಿತ್ತಲಹುತಾ ಹೋತಿ, ಕಾಯಮುದುತಾ ಹೋತಿ, ಚಿತ್ತಮುದುತಾ ಹೋತಿ, ಕಾಯಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಹೋತಿ, ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಹೋತಿ, ಕಾಯಪಾಗುಞ್ಞತಾ ಹೋತಿ, ಚಿತ್ತಪಾಗುಞ್ಞತಾ ಹೋತಿ, ಕಾಯುಜುಕತಾ ಹೋತಿ, ಚಿತ್ತುಜುಕತಾ ಹೋತಿ, ಸತಿ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ಹೋತಿ, ಸಮಥೋ ಹೋತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾ ಹೋತಿ, ಪಗ್ಗಾಹೋ ಹೋತಿ, ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧) -

ಏವಂ ಧಮ್ಮುದ್ಧಾರಂ ಕರೋನ್ತೇನ ಭಗವತಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ತಿಂಸ ಧಮ್ಮೇ ಛಪ್ಪಞ್ಞಾಸ ಕತ್ವಾ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕರಾಸಿ ಝಾನಪಞ್ಚಕರಾಸಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಟ್ಠಕರಾಸಿ ಮಗ್ಗಪಞ್ಚಕರಾಸಿ ಬಲಸತ್ತಕರಾಸಿ ಹೇತುತ್ತಿಕರಾಸಿ ಕಮ್ಮಪಥತಿಕರಾಸಿ ಲೋಕಪಾಲದುಕರಾಸಿ ಛಯುಗಳದುಕರಾಸಿ ಉಪಕಾರದುಕರಾಸಿ ಯುಗನನ್ಧದುಕರಾಸಿ ವೀರಿಯಸಮಥದುಕರಾಸೀತಿ ಸತ್ತರಸನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ವಸೇನ ವಿಭಾಗೋ ಕತೋ।

ಕಥಂ? ಏತೇಸುಪಿ ಚಿತ್ತಂ ತಾವ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕಂ ಪತ್ವಾ "ಚಿತ್ತಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಮನಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ। ವಿತಕ್ಕೋ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಪತ್ವಾ "ವಿತಕ್ಕೋ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ"ತಿ। ಸದ್ಧಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ಬಲಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸದ್ಧಾಬಲ"ನ್ತಿ। ಹಿರೀ ಬಲಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಹಿರಿಬಲಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ಲೋಕಪಾಲದುಕಂ ಪತ್ವಾ "ಹಿರೀ"ತಿ। ಓತ್ತಪ್ಪೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಲೋಭೋ ಮೂಲಂ ಪತ್ವಾ "ಅಲೋಭೋ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ಕಮ್ಮಪಥಂ ಪತ್ವಾ "ಅನಭಿಜ್ಝಾ"ತಿ। ಅದೋಸೋ ಮೂಲಂ ಪತ್ವಾ "ಅದೋಸೋ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ಕಮ್ಮಪಥಂ ಪತ್ವಾ "ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ"ತಿ। ಇಮೇ ಸತ್ತ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ವಿಭತ್ತಾ। ವೇದನಾ ಪನ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕಂ ಪತ್ವಾ "ವೇದನಾ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸುಖ"ನ್ತಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ। ಏವಮಯಂ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ ತೀಸು ಠಾನೇಸು ವಿಭತ್ತೋ। ವೀರಿಯಂ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪತ್ವಾ "ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ"ತಿ, ಬಲಾನಿ ಪತ್ವಾ "ವೀರಿಯಬಲ"ನ್ತಿ, ವೀರಿಯಸಮಥಂ ಪತ್ವಾ "ಪಗ್ಗಾಹೋ"ತಿ। ಸತಿಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸಮ್ಮಾಸತೀ"ತಿ, ಬಲಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸತಿಬಲ"ನ್ತಿ, ಉಪಕಾರದುಕಂ ಪತ್ವಾ "ಸತಿ ಹೋತೀ"ತಿ । ಏವಂ ಇಮೇ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ವಿಭತ್ತಾ। ಸಮಾಧಿ ಪನ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಚಿತ್ತಸ್ಸೇಕಗ್ಗತಾ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀ"ತಿ, ಬಲಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸಮಾಧಿಬಲ"ನ್ತಿ, ಯುಗನನ್ಧದುಕಂ ಪತ್ವಾ "ಸಮಥೋ"ತಿ, ವೀರಿಯಸಮಥಂ ಪತ್ವಾ "ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಹೋತೀ"ತಿ। ಏವಮಯಂ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಛಸು ಠಾನೇಸು ವಿಭತ್ತೋ। ಪಞ್ಞಾ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀ"ತಿ, ಬಲಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಪಞ್ಞಾಬಲ"ನ್ತಿ, ಮೂಲಾನಿ ಪತ್ವಾ "ಅಮೋಹೋ"ತಿ, ಕಮ್ಮಪಥಂ ಪತ್ವಾ "ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀ"ತಿ, ಉಪಕಾರದುಕಂ ಪತ್ವಾ "ಸಮ್ಪಜಞ್ಞ"ನ್ತಿ, ಯುಗನನ್ಧದುಕಂ ಪತ್ವಾ "ವಿಪಸ್ಸನಾ"ತಿ। ಏವಮಯಂ ಏಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಸತ್ತಸು ಠಾನೇಸು ವಿಭತ್ತೋತಿ ಏವಮೇತೇ ದ್ವಾದಸ ಧಮ್ಮಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದಿತಂತಂಕಿಚ್ಚವನ್ತತಾಯ ದ್ವಿಟ್ಠಾನಿಕಾದಿಭೇದೇನ ಸತ್ತರಸಸು ರಾಸೀಸು ವಿಭತ್ತಾ। ಇತರೇ ಅಟ್ಠಾರಸ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಭೇದಾಭಾವತೋ ಏಕಟ್ಠಾನಿಕಾಯೇವಾತಿ ಇಮೇಸು ಸತ್ತರಸಸು ರಾಸೀಸು ಯೇವಾಪನಕಧಮ್ಮಾ ಏಕರಾಸಿಮ್ಪಿ ನ ಭಜನ್ತಿ ತಂತಂಕಿಚ್ಚಭಾವತೋತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ರಾಸಿಂ ಭಜನ್ತಿ ನಾ"**ತಿ।

ನನು ಚೇತೇ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸೇಸರಾಸಯೋ ನ ಭಜನ್ತಿ ತೇಸಂ ಸದಿಸಕಿಚ್ಚಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಠಿತತ್ತಾ। ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕರಾಸಿ ಪನ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹವಸೇನೇವ ಠಪಿತೋತಿ ಚೇತನಾಯ ವಿಯ ನೇಸಂ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹತೋ ತತ್ಥ ಸಮವರೋಧೋ ಯುತ್ತೋತಿ? ತಂ ನ, ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹವಸೇನ ಠಪಿತೋಪಿ ಹಿ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕರಾಸಿ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಾಧಾರಣಧಮ್ಮೇ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಠಪಿತೋತಿ ಛನ್ದಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪಕಿಣ್ಣಕವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಾಧಾರಣತಾಯ ಅಭಾವತೋ, ಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ಚ ಸತಿಪಿ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಾಧಾರಣತ್ತೇ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಾಭಾವತೋ ನ ಏತೇಸಂ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕರಾಸಿಭಜನಮ್ಪಿ ಯುತ್ತನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಾಭಾವೋತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಠಪೇತ್ವಾ ಚೇತನಂ ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚೇಸುಪಿ

ಪರಾಧೀನಭಾವೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಲಕ್ಖಣಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಯದಿ ಲಭೇಯ್ಯ, ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ವೇದನಾವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ವಿಯ ತಾನಿ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕೇ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುಂ, ನ ಪನೇವಂ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಠಪೇತ್ವಾ ಚೇತನಂ ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಲಕ್ಖಣಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ನ ತೇಸಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಚೇತನಾಯಯೇವ ಪನ ಸಕಿಚ್ಚಪರಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾಯ ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಫಸ್ಸೋ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕೇ ವುತ್ತೋತಿ? "ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ (ವಿಭ॰ ೨೨೫), ಫುಟ್ಠೋ ವೇದೇತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಸಞ್ಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೯೩) ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಚೇತನಾ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಉದ್ದೇಸಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸಪಿ ಉದ್ದಿಸಿತುಕಾಮತಾಯ ಫಸ್ಸೋ ತತ್ಥ ವುತ್ತೋ । **ದುಬ್ಬಲಾ**ತಿ ಸಕವಿಸಯೇಪಿ ಪರಾಯತ್ತಭಾವೇನೇವ ಪವತ್ತನತೋ ದುಬ್ಬಲಾ। ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಹಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಭಾವೇ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಭಾವತೋ ಸಮಾಧಾಯತ್ತವುತ್ತಿ, ಮನಸಿಕಾರೋಪಿ ಚೇತನಾಯ ಪರಿಬ್ಯತ್ತಭಾವತೋ ಚೇತನಾಯತ್ತವುತ್ತೀತಿ ಪರಾಯತ್ತಾವ ತೇ ಹೋನ್ತಿ।

೭೩. **ಮನಸೀ ಚ ಕಾರೋ**ತಿ ಮನಸಿಕಾರೋ ಚ। ಮನಸಿಕಾರಸದ್ದಸ್ಸ ಹಿ ಅತ್ಥಮತ್ತಸನ್ದಸ್ಸನವಸೇನ ಗಾಥಾಬನ್ಧಸುಖತ್ಥಂ ಅಸಮಾಸನಿದ್ದೇಸೋ, ದೀಘಕರಣಂ, ಮಜ್ಝೇ ಚ ಚ-ಸದ್ದವಚನನ್ತಿ। ತೇನ ಮುನಿವರೇನಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೭೪-೮೦. **ಪಠಮಾಭಿನಿಪಾತತ್ತಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಫುಸನವಸೇನ ಪಠಮಮೇವ ಅಭಿನಿಪತನತೋ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚೇತಸಿಕಾ ಚಿತ್ತಾಯತ್ತಾ ಚಿತ್ತಕಿರಿಯಭಾವೇನ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ **"ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಕಿರಾ**ತಿ ಅರುಚಿಸೂಚನಂ। ಏವಂ ಮಹಾಸಂಘಿಕಮತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಮೇವ ವಿತ್ಥಾರೇತುಂ **"ಫುಸಿತ್ವಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಮಹಾಸಂಘಿಕಾ ಹಿ "ಪಠಮಂ ಫಸ್ಸೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಫುಸತಿ, ಅಥ ತೇನ ಫುಟ್ಠಂ ದುತಿಯಂ ವೇದನಾ ವೇದಿಯತಿ, ಏವಂ ಏತೇಹಿ ಫುಟ್ಠವೇದಿತಂ ತತಿಯಂ ಸಞ್ಞಾ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ತೇಹಿ ಪನ ಫುಟ್ಠವೇದಿತಸಞ್ಞಾತೇ ಚತುತ್ಥಂ ಚೇತನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಅಭಿಸನ್ದಹತೀ"ತಿಆದಿನಾ ವದನ್ತಿ। **ಬಲವಪಚ್ಚಯತ್ತಾ**ತಿ ಯಥಾ ಪಾಸಾದಂ ಪತ್ವಾ ಥಮ್ಭಾ ಸೇಸದಬ್ಬಸಮ್ಭಾರಾನಂ ಬಲವಪಚ್ಚಯಾ, ಏವಮೇಸ ಯಸ್ಮಾ ಸೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಬಲವಪಚ್ಚಯೋ, ತಸ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಹೇತುನಿಗಮನಂ।

**ಸಹೇವ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೋ ಅಟ್ಠಾನಪ್ಪಯುತ್ತೋ, ಸೋ "ಚಿತ್ತಜಾನ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? ಚಿತ್ತಾನಂ, ಚಿತ್ತಜಾನಞ್ಚ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವೇನ ಸಹೇವ ಪವತ್ತಿತೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಪದಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಇದನ್ತಿ** ಇದಂ ಯಥಾವುತ್ತವಿಧಾನಂ, ಏವಂ "ಪಠಮಾಭಿನಿಪಾತತ್ತಾ"ತಿ ಕಾರಣಂ ಪರಿಹರಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ "ಬಲವಪಚ್ಚಯತ್ತಾ"ತಿ ಇದಂ ಪರಿಹರನ್ತೋ ಆಹ **"ಬಲವ...ಪೇ॰... ದಿಸ್ಸತೀ"**ತಿ। **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಅವಧಾರಣೇ, ನೇವ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ತಸ್ಸೇವ ಬಲವಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾರಣಂ ದಿಸ್ಸತೀತಿ। ಯದಿ ಸಬ್ಬಮಿದಮಕಾರಣಂ, ಕಥಞ್ಚರಹಿ ಫಸ್ಸೋ ಪಠಮಂ ವುತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ದೇಸನಾಕ್ಕಮತೋ"**ತಿಆದಿ। "ವೇದನಾ **ಹೋತಿ, ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ, ಸಞ್ಞಾ ಹೋತಿ, ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ, ಚೇತನಾ ಹೋತಿ, ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ, ವೇದನಾ ಹೋತಿ, ಸಞ್ಞಾ ಹೋತಿ, ಚೇತನಾ ಹೋತಿ, ವಿತಕ್ಕೋ ಹೋತೀ**"ತಿಆದೀಹಿ ಆಹರಿತುಮ್ಪಿ ವಟ್ಟೇಯ್ಯ, ದೇಸನಾವಾರೇನ ಪನ ಫಸ್ಸೋವ ಪಠಮಂ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಂ ಸೇಸಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಪುಬ್ಬಾಪರಕ್ಕಮೋ ನಾಮ ನ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬೋ। **ವಚನತ್ಥಲಕ್ಖಣಾದೀಹೀ**ತಿ ವಚನತ್ಥತೋ ಚ ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ಚ।

**ಫುಸತೀತಿ** ಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸೋ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ, ಫುಸನ್ತಿ ಏತೇನ ವಾತಿ ಫಸ್ಸೋ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಮಾನಾ ತಂ ಫುಸನಲಕ್ಖಣೇನ ಫಸ್ಸೇನ ಫುಸನ್ತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ, ಆರಮ್ಮಣಫುಸನಮತ್ತಂ ವಾ ಫಸ್ಸೋತಿಪಿ ಸಾಧನತ್ತಯಮ್ಪಿ ಯುಜ್ಜತೇವ। ಫುಸನಂ ಲಕ್ಖಣಮೇತಸ್ಸಾತಿ **ಫುಸನಲಕ್ಖಣೋ,** ವೇದನಾಯ ಪಚ್ಚಯಭಾವಟ್ಠೇನ ಆರಮ್ಮಣಫುಸನಲಕ್ಖಣೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಂಘಟ್ಟನರಸೋ**ತಿ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಸಂಘಟ್ಟನತೋ ಸಂಘಟ್ಟನಕಿಚ್ಚೋ।

ಅಯಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನಲ್ಲೀಯಮಾನೋಪಿ ರೂಪಂ ವಿಯ ಚಕ್ಖುಂ, ಸದ್ದೋ ವಿಯ ಚ ಸೋತಂ ಚಿತ್ತಮಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಘಟ್ಟೇತಿ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಸು ವಾ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಸಂಘಟ್ಟನೇನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಸಂಘಟ್ಟನಸಮ್ಪತ್ತಿಕೋ ಫಸ್ಸೋ "**ಸಂಘಟ್ಟನರಸೋ**"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಯಥಾ "ದ್ವೇ ಪಾಣೀ ವಜ್ಜೇಯ್ಯು"ನ್ತಿಆದೀಸು ಪಾಣಿಮ್ಹಿ ಘಟ್ಟನಂ ತಬ್ಬಿಸೇಸಭೂತಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾ, ಏವಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಂಘಟ್ಟನಂ ತಬ್ಬಿಸೇಸಭೂತೋ ಏಕೋ ಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಿಣ್ಣಂ ಸನ್ನಿಪಾತಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣಸ್ಸ ವಸೇನ ಪವೇದಿತತ್ತಾ **ಸನ್ನಿಪಾತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**। "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಿಣ್ಣಂ ಸಙ್ಗತಿ ಫಸ್ಸೋ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೦೪, ೪೦೦; ೩.೪೨೧, ೪೨೫; ಸಂ॰ ನಿ ೨.೪.೬೦; ಕಥಾ॰ ೪೬೫) ಹಿ ವಚನತೋ ಚಕ್ಖುರೂಪವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಸನ್ನಿಪಾತವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತಾಯ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ ಸನ್ನಿಪಾತಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಾರಣಸ್ಸ ವಸೇನ ಉಪಟ್ಠಾನಮಸ್ಸಾತಿ ಉಪಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೇನ ಸನ್ನಿಪಾತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತಾ ವುತ್ತಾ। "ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೨೨೫) ವಚನತೋ ವೇದನಾ ಫಲಮಸ್ಸಾತಿ **ವೇದನಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**। ತಜ್ಜಸಮನ್ನಾಹಾರೇನ ಚೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯೇನ ಚ ಪರಿಕ್ಖತೇ ವಿಸಯೇ ಅನನ್ತರಾಯೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ **ಆಪಾಥಗತವಿಸಯಪದಟ್ಠಾನೋ**। ಅಯಞ್ಹಿ ತಸ್ಸ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಕಾರಣಭೂತೋ ತದನುರೂಪಭೂತೋ ಸಮನ್ನಾಹಾರೋತಿ ತಜ್ಜಸಮನ್ನಾಹಾರಸಙ್ಖಾತೇನ ಆವಜ್ಜನೇನ ಚೇವ ಚಕ್ಖಾದಿಇನ್ದ್ರಿಯೇನ ಚ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತದಭಿಮುಖಭಾವವಸೇನ ಪರಿಕ್ಖತೇ ಅಭಿಸಙ್ಖಾತೇ ಆಪಾಥಗತೇಯೇವ ವಿಸಯೇ ಏಕನ್ತೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಆಪಾಥಗತೋ ವಿಸಯೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ ಇಮಸ್ಸಾತಿ ಆಪಾಥಗತವಿಸಯಪದಟ್ಠಾನೋ।

ನನು ಚಾಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಚೇತಸಿಕೋ, ಸ್ವಾಯಂ ಅರೂಪಧಮ್ಮೋ ಸಮಾನೋ ಕಥಂ ಫುಸನಲಕ್ಖಣೋ ಹೋತೀತಿ ಅನ್ತೋಲೀನಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ತಸ್ಸಾ ಸೋಧನತ್ಥಂ "**ಅರೂಪಧಮ್ಮೋಪಿ ಸಮಾನೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ "**ಫುಸನಾಕಾರೇನೇವ ಪವತ್ತತೀ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಅರೂಪಸ್ಸಾಪಿ ಸತೋ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಯಂ ಸಭಾವೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಾ ಚ ತಸ್ಸ ಫುಸನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿ ಅಮ್ಬಿಲಂ ಅಮ್ಬಪಕ್ಕಾದಿಂ ಖಾದನ್ತಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಪರಸ್ಸ ಖೇಳುಪ್ಪತ್ತಿಪರಂ ಬಾಧಿಯಮಾನಂ ದಿಸ್ವಾ ದಯಾಲುಕಸ್ಸ ಸರೀರಕಮ್ಪನಂ, ರುಕ್ಖಸಾಖಗ್ಗೇ ದುಟ್ಠಿತಂ ಪುರಿಸಂ ದಿಸ್ವಾ ಭೂಮಿಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಜಙ್ಘಚಲನಂ, ಪಿಸಾಚಾದಿಭಾಯಿತಬ್ಬಂ ದಿಸ್ವಾ ಊರುಪತ್ಥಮ್ಭೋತಿ ಏವಮಾದಿ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಸೋತಿ** ಸೋ ಯಥಾವುತ್ತಲಕ್ಖಣಾದಿಕೋ ಫಸ್ಸೋ।

**ಸುನ್ದರನ್ತಿ** ಸುಖವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ಪಸತ್ಥಂ। **ಮನೋತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣಂ। **ಸುಮನಸ್ಸ ಭಾವೋತಿ** ಸುಮನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಭಾವೋ। ಯ್ವಾಯಂ ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿನಿಬನ್ಧನೋ ಅತ್ಥೋ, ಸೋ ಸೋಮನಸ್ಸಂ। ಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ಹಿ ಸುಮನ-ಸದ್ದೋ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಪವತ್ತತಿ। ವೇದೇನ ಅನುಭವನಾಕಾರೇನ ಅಯಿತಂ ಪವತ್ತಂ ವೇದಯಿತಂ, ತಂ ಲಕ್ಖಣಮಸ್ಸಾತಿ **ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣಾ**। ಇಟ್ಠಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾಕಾರತೋವ ಅನುಭವನಂ ಕಿಚ್ಚಮಸ್ಸಾತಿ **ಇಟ್ಠಾಕಾರಾನುಭವನರಸಾ**। ಸಾ ಹಿ ಸಭಾವತೋ ಇಟ್ಠಮಾರಮ್ಮಣಂ ಇಟ್ಠವಸೇನ, ಇತರಞ್ಚ ಇಟ್ಠಾಕಾರೇನೇವ ಅನುಭವತಿ, ತತ್ಥ ಇಟ್ಠಾಕಾರಾನುಭವನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತವೇದನಾಯ ಲಬ್ಭತಿ ತಸ್ಸಾ ಅನಿಟ್ಠಸ್ಸಪಿ ಕಪ್ಪನಾವಸೇನ ಇಟ್ಠಾಕಾರೇನ ಗಹಣತೋ, ಸಭಾವತೋ ಪನ ಇಟ್ಠಾನುಭವನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯಪಿ ಲಬ್ಭತಿ ತಸ್ಸಾ ವಿಪಲ್ಲಾಸಗ್ಗಾಹಾಭಾವತೋ। "**ರಾಜಾ ವಿಯ ಸುಭೋಜನರಸ**"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಇಮಂ ದೀಪೇತಿ - ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಫುಸನಮತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ಸಞ್ಞಾಯ ಸಞ್ಜಾನನಮತ್ತಮೇವ, ಚೇತನಾಯ ಸಞ್ಚೇತನಾಮತ್ತಮೇವ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಜಾನನಮತ್ತಮೇವ, ಏಕಂಸತೋ ಪನ ಇಸ್ಸರವತಾಯ ಸಾಮಿಭಾವೇನ ವೇದನಾವ ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಅನುಭವತಿ, ರಾಜಾ ವಿಯ ಸೂದಕಾರೇನ ಸಮ್ಪಾದಿತಸುಭೋಜನರಸನ್ತಿ। ಅಸ್ಸಾದೀಯತೀತಿ ಅಸ್ಸಾದೋ, ಸುಖವೇದನಾ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ - "ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಅಸ್ಸಾದೋ"ತಿ। ಚೇತೋಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಚೇತಸಿ ಭವೋ ಅಸ್ಸಾದೋತಿ ಚೇತಸಿಕಅಸ್ಸಾದೋ, ತಥಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತೀತಿ **ಚೇತಸಿಕಅಸ್ಸಾದಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**। ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯೋ ಸುಖಂ ವೇದಿಯತೀತಿ ಆಹ "**ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪದಟ್ಠಾನಾ**"ತಿ। ಇದಂ ಪನ ನಿರಾಮಿಸಸೋಮನಸ್ಸವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ನೀಲಾದಿಭೇದಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಞ್ಜಾನನಂ ತಮೇವ ಸಞ್ಞಂ ಕತ್ವಾ ಜಾನನಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಸಞ್ಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ**। **ಪಚ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾಣಕರಣರಸಾ**ತಿ ಪತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪಚ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾಣಂ, ತದೇವೇತನ್ತಿ ಪುನ ಪಚ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾಣನಿಮಿತ್ತಂ ಸಣ್ಠಾನಾದಿಕೋ ಆಕಾರೋ, ತಸ್ಸ ಕರಣರಸೋ ಕಿಚ್ಚಮಸ್ಸಾತಿ ಪಚ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾಣಕರಣರಸಾ। ಸಾ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಪಚ್ಛಾ ಸಞ್ಜಾನನಸ್ಸ ಕಾರಣಭೂತಂ ಸಣ್ಠಾನಾದಿಕಂ ಆಕಾರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಇದಞ್ಚ ನಿಮಿತ್ತಕಾರಿಕಾಯ ನಿಮಿತ್ತೇನ ಸಞ್ಜಾನನ್ತಿಯಾ ಚ ಸಬ್ಬಾಯ ಸಮಾನಸಞ್ಞಾಯ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ನಿಮಿತ್ತೇನ ಸಞ್ಜಾನನ್ತೀಪಿ ಹಿ ಪುನ ಅಪರಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಞ್ಜಾನನಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಂ ಕರೋತೀತಿ। ತಞ್ಚ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯಾಜವನಸಞ್ಞಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಂ ಪನೇತಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಣಕರಣಂ ಕಥಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **"ವಡ್ಢಕಿಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞಾಣಕರಣಮಿವಾ"**ತಿ। ಯಥಾ ವಡ್ಢಕಿಸ್ಸ ದಾರೂಸು "ಇದಂ ಉದ್ಧಂ, ಇದಂ ಅಧೋ"ತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಛಾ ಸಞ್ಜಾನನಪಚ್ಚಯಭೂತಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಕರಣಂ, ಏವಮಸ್ಸಾ ಪುನ ಸಞ್ಜಾನನಪಚ್ಚಯನಿಮಿತ್ತಕರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಹತ್ಥಿದಸ್ಸಕಅನ್ಧೋ ವಿಯ "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಯ ಯಥಾಗಹಿತನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ಅಭಿನಿವೇಸಕರಣತೋ **ಯಥಾ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**। ಏತೇನ ಸಞ್ಞಾಯ ಆಕಾರಗ್ಗಹಣಂ ಕತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಆದೀನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಅಕುಸಲಸಞ್ಞಾಯ ಅನುರೂಪವಸೇನ ಫಲಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ಅಭಿನಿವೇಸಕರಣ**ನ್ತಿ "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಭಿನಿವೇಸಮತ್ತಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಾಭಾವೇನ ಯಥಾಗಹಿತನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ಅಭಿನಿವೇಸಾಕಾರೇನ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ ಆಕಾರಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ। ತಿಣಪುರಿಸಕೇಸು ಮಿಗಪೋತಕಾನಂ "ಪುರಿಸಾ"ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಸಞ್ಞಾ ವಿಯ ಅವಿಕಪ್ಪಸಭಾವತ್ತಾ **ಯಥಾಉಪಟ್ಠಿತವಿಸಯಪದಟ್ಠಾನಾ**। ಏತ್ಥ ಚ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸಞ್ಞಾಯ ಆಕಾರಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಾಲೇ ಚಿತ್ತಂ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ ಸಞ್ಞಾನುಗತಿಕಂ ಹೋತಿ। ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಚಿತ್ತೇ ಪನ ಸಸಮ್ಭಾರಪಥವಿಯಾ ಅನುಗತಾ ಸೇಸಧಾತುಯೋ ವಿಯ ಸಞ್ಞಾಚಿತ್ತಞ್ಚ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ ಞಾಣಾನುಗತಿಕಂ ಹೋತಿ।

**ಅಭಿಸನ್ದಹತೀ**ತಿ ಪಬನ್ಧತಿ ಪವತ್ತೇತಿ, "ಗಣ್ಹಥ ಗಣ್ಹಥಾ"ತಿ ವದನ್ತೀ ವಿಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಯೋಜೇತಿ, ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚೇ ಚ ಪಟ್ಠಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚೇತಯಿತಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ನಿದ್ದೋಕ್ಕನ್ತಸ್ಸ ಪಬುದ್ಧಕ್ಖಣೇ ಸಮ್ಭಮಪ್ಪವತ್ತಿ ವಿಯ ಚೇತಸೋ ಉಸ್ಸಾಹತಾವ ಲಕ್ಖಣಾ। ಅಥ ವಾ **"ಅಭಿಸನ್ದಹತೀ"**ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಯೋಜನಲಕ್ಖಣಾತ್ವೇವ ಅತ್ಥೋ। **ಆಯೂಹನರಸಾ**ತಿ ಚೇತಸಿಕಞಿರಿಯನರಸಾ, ಪಯೋಗರಸಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯಾಜವನಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯಯೇವ ಪನೇತಂ ಲಬ್ಭತಿ। **ಸಂವಿದಹನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**ತಿ "ತ್ವಂ ಇದಂ ಕರೋಹೀ"ತಿ ವಿಚಾರೇನ್ತೀ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ವಿಚಾರಣಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ। ಏತಾಯ ಹಿ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಯಥಾ ಸಕಿಚ್ಚಪಸುತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನೇವ ಹೇಸಾ **ಸಕಿಚ್ಚಪರಕಿಚ್ಚಸಾಧಿಕಾ** ವುತ್ತಾ। ಜೇಟ್ಠಸಿಸ್ಸೋ ಪರೇ ಸಜ್ಝಾಯನೇ ಉಯ್ಯೋಜೇನ್ತೋ ಸಯಮ್ಪಿ ಸಜ್ಝಾಯತಿ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸಜ್ಝಾಯಿತುಂ ಆರದ್ಧೇ ಸೇಸಸಿಸ್ಸಾಪಿ ಸಜ್ಝಾಯನ್ತಿ। ಮಹಾವಡ್ಢಕಿಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ವಡ್ಢಕಿಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಂ ಆರದ್ಧೇ ಇತರೇಪಿ ಕರೋನ್ತಿ ಯೇವಾತಿ ಆಹ **"ಜೇಟ್ಠಸಿಸ್ಸಮಹಾವಡ್ಢಕಿಆದಯೋ ವಿಯಾ"**ತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಜೇಟ್ಠನ್ತೇವಾಸಿಕಾದೀನಂ ಗಹಣಂ।

ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ನತ್ಥಿ ಕಾಚಿ ವಸವತ್ತಿತಾತಿ ವಸವತ್ತಿಭಾವನಿವಾರಣತ್ಥಂ **"ವಿತಕ್ಕನಂ ವಿತಕ್ಕೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಊಹನಂ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪರಿಕಪ್ಪನಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಅಭಿನಿರೋಪನನ್ತಿ ವಾ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಂ ವಿತಕ್ಕಬಲೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಭಿರುಳ್ಹಂ ವಿಯ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿನಿರೋಪನಲಕ್ಖಣೋ"**ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಕೋಚಿ ಗಾಮವಾಸೀ ಪುರಿಸೋ ರಾಜವಲ್ಲಭಂ, ತಂಸಮ್ಬನ್ಧಿನಂ ಮಿತ್ತಂ ವಾ ನಿಸ್ಸಾಯ ರಾಜಗೇಹಂ ಆರೋಹತಿ ಅನುಪವಿಸತಿ, ಏವಂ ವಿತಕ್ಕಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರೋಹತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಅವಿತಕ್ಕಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರೋಹತಿ, ನ ಹಿ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿಕೇ ವಿತಕ್ಕೋ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಯಸ್ಸ ಬಲೇನ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರೋಹತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಭಾವತೋ ಭಾವನಾಬಲೇನ ತತ್ಥ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನಕೋ? ಸಚ್ಚಂ, ತಮ್ಪಿ ವಿತಕ್ಕಬಲೇನ ಆರೋಹತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಪರಿಚಯೇನ ತೇನ ವಿನಾಪಿ ನಿರಾಸಙ್ಕೋ ರಾಜಗೇಹಂ ಪವಿಸತಿ, ಏವಂ ಪರಿಚಯೇನ ವಿತಕ್ಕೇನ ವಿನಾಪಿ ಅವಿತಕ್ಕಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರೋಹತಿ। **ಪರಿಚಯೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಸನ್ತಾನೇ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪವತ್ತಚಿತ್ತಭಾವನಾಸಞ್ಜಾತೋ ಪರಿಚಯೋ। ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ಹಿ ಸನ್ತಾನೇ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಪವತ್ತಸ್ಸ

ವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿರೋಹನಂ ಚಿರಪರಿಚಿತಂ, ತೇನ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಕದಾಚಿ ವಿತಕ್ಕೇನ ವಿನಾಪಿ ತತ್ಥ ವತ್ತತೇವ। ಯಥಾ ತಂ ಞಾಣಸಹಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸನವಸೇನ ಚಿರಪರಿಚಿತಂ ಕದಾಚಿ ಞಾಣರಹಿತಮ್ಪಿ ಸಮ್ಮಸನವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ಯಥಾ ವಾ ಕಿಲೇಸಸಹಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಕಿಲೇಸರಹಿತಮ್ಪಿ ಪರಿಚಯೇನ ಕಿಲೇಸವಾಸನಾವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅಥ ವಾ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅವಿತಕ್ಕಮ್ಪಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಘಟ್ಟನಸ್ಸ ಬಲವತಾಯ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದೀನಿ ಚ ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಭಾವನಾಯ ಬಲವತಾಯ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರೋಹತೀತಿ। ಆದಿತೋ, ಅಭಿಮುಖಂ ವಾ ಹನನಂ ಪಹರಣಮತ್ತಂ ಆಹನನಂ, ಪರಿತೋ, ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ವಾ ಹನನಂ ವಿಸೇಸೇನ ಪಹರಣಂ ಪರಿಯಾಹನನಂ, ತಂ ಕಿಚ್ಚಮಸ್ಸಾತಿ **ಆಹನನಪರಿಯಾಹನನರಸೋ**। ತಥಾ ಹಿ ತೇನ ಯೋಗಾವಚರೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ವಿತಕ್ಕಾಹತಂ ವಿತಕ್ಕಪರಿಯಾಹತಂ ಕರೋತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಆನಯನಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ಉಪನಯನಂ, ಆಕಡ್ಢನಂ ವಾ, ತಥಾ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಮಸ್ಸಾತಿ **ಆನಯನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**।

**ತೇನಾ**ತಿ ತೇನ ವಿಚಾರೇನ ಕರಣಭೂತೇನ, ಹೇತುಭೂತೇನ ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ವಿಚರತಿ ಅನುವಿಚರತಿ, ಅವಿಚಾರಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಅವಿತಕ್ಕಚಿತ್ತೇ ವುತ್ತಾನುಸಾರೇನ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ವಿಚರಣಂ** ಅನುಸಞ್ಚರಣಂ ಅನುಪರಿಗಮನಂ। ಸ್ವಾಯಂ ವಿಸೇಸೋ ಸನ್ತಾನಮ್ಹಿ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಜವನಸನ್ತಾನೇ ಪಾಕಟೋ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನುಮಜ್ಜನಂ ಅನುಮಸನಂ ಪರಿಮಜ್ಜನಮಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ **ಆರಮ್ಮಣಾನುಮಜ್ಜನಲಕ್ಖಣೋ**। ತಥಾ ಹಿ ವಿಚಾರೋ ಪರಿಮಜ್ಜನಹತ್ಥೋ ವಿಯ, ಸಂಸರಣಹತ್ಥೋ ವಿಯಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣೇ। ಸಹಜಾತಾನಂ ಅನುಯೋಜನಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನುವಿಚರಣಸಙ್ಖಾತಅನುಮಜ್ಜನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಸಭಾವವಿನಿಮುತ್ತಾ ಕಾಚಿ ಕಿರಿಯಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಥಾಗಹೇತಬ್ಬಾಕಾರೋ ಬೋಧನೇಯ್ಯಜನಾನುರೋಧೇನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಏಕಸಭಾವೋಪಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮೋ ಪರಿಯಾಯವಚನೇಹಿ ವಿಸಯಸಮಾರೋಪಿತರೂಪೇಹಿ ಬಹೂಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಪಕಾಸೀಯತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ಸೋ ಸುಟ್ಠು ಪಕಾಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ। **ಅನುಪಬನ್ಧಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನಸ್ಸ ವಿಯ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ। ತಥಾ ಹಿ ಸೋ ಅನುಸನ್ಧಾನತಾತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ವಿಚಾರತೋ ಓಳಾರಿಕಟ್ಠೇನ ತಸ್ಸೇವ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಟ್ಠೇನ ಪಠಮಘಣ್ಟಾಭಿರವೋ ವಿಯ ಚೇತಸೋ ಪಠಮಾಭಿನಿಪಾತೋ ವಿತಕ್ಕೋ, ಅನುರವೋ ವಿಯ ಅನುಸಞ್ಚರಣಂ ವಿಚಾರೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಘಣ್ಟಾಭಿಘಾತಜೋ ಪಠಮಾಭಿರವೋ ಅನುರವತೋ ಓಳಾರಿಕೋ, ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಚ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿರೋಪನಟ್ಠೇನ ವಿತಕ್ಕೋ ಓಳಾರಿಕೋ, ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ವಿಯ ಚ ಹೋತಿ। ತತೋ ಸುಖುಮಟ್ಠೇನ ಅನುಮಜ್ಜನಸಭಾವೇನ ಚ ಘಣ್ಟಾನುರವೋ ವಿಯ ಅನುಪಬನ್ಧೋ ವಿಚಾರೋ। ವಿಪ್ಫಾರವಾ ಚೇತ್ಥ ವಿತಕ್ಕೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಠಮುಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಿಪ್ಫನ್ದನಭೂತೋ ಆಕಾಸೇ ಉಪ್ಪತಿತುಕಾಮಸ್ಸ ಸಕುಣಸ್ಸ ಪಕ್ಖವಿಕ್ಖೇಪೋ ವಿಯ, ಪದುಮಾಭಿಮುಖಪಾತೋ ವಿಯ ಚ ಗನ್ಧಾನುಬನ್ಧಚೇತಸೋ ಭಮರಸ್ಸ। ಸನ್ತವುತ್ತಿ ವಿಚಾರೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಾತಿಪರಿಪ್ಫನ್ದನಭಾವೋ, ಆಕಾಸೇ ಉಪ್ಪತಿತಸ್ಸ ಸಕುಣಸ್ಸ ಪಕ್ಖಪ್ಪಸಾರಣಂ ವಿಯ, ಪದುಮಸ್ಸ ಉಪರಿಭಾಗೇ ಪರಿಬ್ಭಮನಂ ವಿಯ ಚ ಪದುಮಾಭಿಮುಖಪತಿತಸ್ಸ ಭಮರಸ್ಸ। ಆಗಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಆಗತಂ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ **ದುಕನಿಪಾತಟ್ಠಕಥಾಯಂ** –

> “ಆಕಾಸೇ ಗಚ್ಛತೋ ಮಹಾಸಕುಣಸ್ಸ ಉಭೋಹಿ ಪಕ್ಖೇಹಿ ವಾತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಕ್ಖೇ ಸನ್ನಿಸೀದಾಪೇತ್ವಾ ಗಮನಂ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚೇತಸೋ ಅಭಿನಿರೋಪನಭಾವೇನ ಪವತ್ತೋ ವಿತಕ್ಕೋ, ವಾತಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಪಕ್ಖೇ ಫನ್ದಾಪಯಮಾನಸ್ಸ ಗಮನಂ ವಿಯ ಅನುಮಜ್ಜನಭಾವೇನ ಪವತ್ತೋ ವಿಚಾರೋ”ತಿ।

ತಮ್ಪಿ ಅನುಪಬನ್ಧೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಯುಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಉಪಚಾರೇ, ಅಪ್ಪನಾಯಂ ವಾ ಸನ್ತಾನೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ವಿತಕ್ಕೋ ನಿಚ್ಚಲೋ ಹುತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ವಿಯ ಪವತ್ತತಿ, ನ ಪಠಮಾಭಿನಿಪಾತೇ ವಿಯ ಪಾಕಟೋ ಹೋತೀತಿ।

**ಪಿನಯತೀ**ತಿ ಕಾಯಚಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪೇತಿ, ವಡ್ಢೇತಿ ವಾ। **ಸಮ್ಪಿಯಾಯನಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕಲ್ಲತೋ ಗಹಣಲಕ್ಖಣಾ। **ಪೀಣನರಸಾ**ತಿ ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಪರಿಬ್ರೂಹನಕಿಚ್ಚಾ। **ಫರಣರಸಾ**ತಿ ಪಣೀತರೂಪೇಹಿ ಕಾಯಸ್ಸ ಬ್ಯಾಪನರಸಾ, ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೇಹಿ ರೂಪೇಹಿ ಸಕಲರೂಪಕಾಯಬ್ಯಾಪನಂ ಕರೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಥಾ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಫರಣಂ ಹೋತಿ, ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಬ್ಯಾಪಾರತಾಯ ಕೇಸಗ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ಸಙ್ಕಮನಾಭಾವತೋ। ಉದಗ್ಗಭಾವೋ **ಓದಗ್ಯಂ**।

ಏಕಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಗ್ಗಮೇತಸ್ಸಾತಿ ಏಕಗ್ಗಂ, ಚಿತ್ತಂ, ಯೇನ ಪನ ಧಮ್ಮೇನ ಯೋಗತೋ ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಸೋ **ಏಕಗ್ಗಭಾವೋ**। ಸೋ ಪನ ಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ಹೋತಿ, ನ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚೀತಿ ಆಹ **"ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗಭಾವೋ"**ತಿ, ನಿವಾತೇ ದೀಪಸಿಖಾಯ ಠಿತಿ ವಿಯ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವಿಸಾರಸ್ಸ ಬ್ಯಗ್ಗಭಾವಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಸಭಾವೋ ಅವಿಸಾರೋ, ನ ವಿಸಾರಾಭಾವಮತ್ತಂ, ತಂ ಇಮಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಆಹ **"ಅವಿಸಾರಲಕ್ಖಣೋ"**ತಿ। **ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ** ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಿಕ್ಖಿತ್ತತಾ, ಅವಿಸಾರಾವಿಕ್ಖೇಪಾನಂ ಸಮಾಧಾನಭಾವತೋ ಅತ್ಥತೋ ವಿಸೇಸಾಭಾವೇಪಿ ಸಮುಖೇನ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಮುಖೇನ ಚ ಉಭಯಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅವೂಪಸಮಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ವಿಕ್ಖೇಪಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಸಮನಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತೀತಿ **ಉಪಸಮಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**। **ವಿಸೇಸತೋ**ತಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ। ಸುಖವಿರಹಿತೋಪಿ ಹಿ ಅತ್ಥಿ ಸಮಾಧೀತಿ ಸೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸುಖಪದಟ್ಠಾನೋ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ವಿಸೇಸತೋ**ತಿ ಅತಿಸಯೇನ। "ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೧.೧೧) ವಚನತೋ ಹಿ ಸುಖಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ವಿಸೇಸಕಾರಣಂ ಸುಖವಿರಹಿತಸ್ಸಪಿ ತದುಪನಿಸ್ಸಯೇನೇವ ಸಮಿಜ್ಝನತೋ।

**ಸದ್ದಹನ್ತಿ ಏತಾಯಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಫಲಾದಿಸದ್ದಹನಕಿರಿಯಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತತ್ಥ ಆಧಿಪಚ್ಚಭಾವೇನ ಸದ್ಧಾಯ ಪಚ್ಚಯತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಸ್ಸಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಥಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸತಿ ತಂಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲೋ "ಸದ್ದಹತೀ"ತಿ ವೋಹರೀಯತಿ। ಸದ್ದಹನಂ ಸದ್ಧೇಯ್ಯವತ್ಥುನೋ ಪತ್ತಿಯಾಯನಂ, ತಂ ಲಕ್ಖಣಮೇತಿಸ್ಸಾತಿ **ಸದ್ದಹನಲಕ್ಖಣಾ**। ಕಾಲುಸಿಯಮಲಂ ವಿಧಮೇತ್ವಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ, ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸೇವ ವಾ ಪಸಾದಂ ಅನಾವಿಲಭಾವಕಾರಣಂ ಕಿಚ್ಚಮೇತಿಸ್ಸಾತಿ **ಪಸಾದನರಸಾ**। ಯಥಾ ಕಥಂ ವಿಯಾತಿ ಆಹ **"ಉದಕಪ್ಪಸಾದಕಮಣಿ ವಿಯಾ"**ತಿ। **ಅಕಾಲುಸಿಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ಅನಾವಿಲಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ। ರತನತ್ತಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಫಲಞ್ಚ ಸದ್ಧೇಯ್ಯವತ್ಥು, ತಂ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ **ಸದ್ಧೇಯ್ಯವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನಾ**। ನ ಹಿ ಸದ್ಧಾಯ ಅವತ್ಥುಭೂತೇಸು ತಿತ್ಥಿಯಾದೀಸು ಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಆದಾನೇ ಹತ್ಥೋ ವಿಯ, ಸಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಸಮ್ಪದಾನೇ ವಿತ್ತಂ ವಿಯ, ಅಮತಕಸಿಫಲಫಲನೇ ಬೀಜಂ ವಿಯ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। "ಸದ್ಧಾಹತ್ಥೋ, ಮಹಾನಾಮ, ಅರಿಯಸಾವಕೋ, ಸದ್ಧೀಧ ವಿತ್ತಂ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸೇಟ್ಠಂ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬; ಸು॰ ನಿ॰ ೧೮೪), ಸದ್ಧಾ ಬೀಜಂ ತಪೋ ವುಟ್ಠೀ"ತಿಆದಿವಚನಞ್ಚೇತ್ಥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೯೭; ಸು॰ ನಿ॰ ೭೭) ಸಾಧಕಂ।

**ಸರನ್ತಿ** ೨೩೭ **ಏತಾಯಾ**ತಿ ಸರಣಕಿರಿಯಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತತ್ಥ ಆಧಿಪಚ್ಚಭಾವೇನ ಸತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಸ್ಸಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಥಾ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಸತಿ ತಂಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲೋ "ಸರತೀ"ತಿ ವೋಹರೀಯತಿ। ಉದಕೇ ಅಲಾಬು ವಿಯ ಪಿಲವಿತ್ವಾ ಗನ್ತುಂ ಅದತ್ವಾ ಪಾಸಾಣಸ್ಸ ವಿಯ ನಿಚ್ಚಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಠಪನಂ ಅಸಮ್ಮುಟ್ಠತಾಕರಣಂ ಅಪಿಲಾಪನಂ, ತಂ ಲಕ್ಖಣಮಸ್ಸಾತಿ **ಅಪಿಲಾಪನಲಕ್ಖಣಾ**। ಸಾ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ದಳ್ಹಂ ಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಏಸಿಕಾ ವಿಯ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಮ್ಮೋಸಪಚ್ಚನೀಕಕಿಚ್ಚಂ ಅಸಮ್ಮೋಸರಸೋ, ನ ಸಮ್ಮೋಸಾಭಾವಮತ್ತಂ। "ಸತಾರಕ್ಖೇನ ಚೇತಸಾ ವಿಹರತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೨೦) ವುತ್ತತ್ತಾ ಚೇತೋಗುಣರತನಹಾರಕಾನಂ ಕಿಲೇಸಚೋರಾನಂ ನಿವಾರಣತೋ ಆಹ **"ಆರಕ್ಖಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ"**ತಿ। ತಥಾ ಹೇಸಾ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಾದಿರಕ್ಖನತೋ ದೋವಾರಿಕೋ ವಿಯಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಠಮಂ ಸಞ್ಞಾಯ ಥಿರುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇ ಪಚ್ಛಾ ಸತಿಯಾ ಪತಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಆಹ **"ಥಿರಸಞ್ಞಾಪದಟ್ಠಾನಾ"**ತಿ। ಅಥ ಸತಿಸಞ್ಞಾನಂ ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣನ್ತಿ? ಸಞ್ಞಾ ತಾವ ಪಠಮಂ

ಅಗ್ಗಹಿತನಿಮಿತ್ತಂ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ಗಹಿತನಿಮಿತ್ತೇ ಪುನ ಪಚ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯನಿಮಿತ್ತಂ ಕರೋತಿ, ಪಠಮಂ ಅಗ್ಗಹಿತೇ ಪನ ಸಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಂ ಅಪ್ಪಧಾನಂ ಹೋತಿ, ಸತಿ ಪನ ಪಠಮಂ ಅಗ್ಗಹಿತನಿಮಿತ್ತಮ್ಪಿ ಸರತಿ ಗಹಿತನಿಮಿತ್ತಮ್ಪಿ, ಗಹಿತನಿಮಿತ್ತೇ ಪನ ಸತಿಕಿಚ್ಚಂ ಗುಣಭೂತಂ ಹೋತೀತಿ ಇದಮೇವ ತಾಸಂ ನಾನತ್ತಂ।

**ವೀರಭಾವೋ**ತಿ ಯೇನ ವೀರಿಯೇನ ವೀರೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ। **ವೀರಾನಂ ವಾ ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಯೇನ ಕಮ್ಮೇನ ವೀರೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಂ ವೀರಾನಂ ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ। ವೀರಿಯಂ ಪನಸ್ಸ ಸಾಧಕಭಾವತೋ ತಥಾ ವುತ್ತಂ। ಧಮ್ಮವಿನಿಮುತ್ತಂ ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥೀತಿ ವೀರಿಯಮೇವ ಕಮ್ಮಭಾವೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ವಿಧಿನಾ ಈರೇತಬ್ಬಂ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬನ್ತಿ ವಾ **ವೀರಿಯಂ**। **ಉಸ್ಸಾಹೋ** ತಂ ತಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಸಮಾರಮ್ಭೋ, ಪರಕ್ಕಮೋ ವಾ। **ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಂ** ಪನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಕೋಸಜ್ಜಪಕ್ಖೇ ಪತಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಧಾರಣಂ ಅನುಬಲಪ್ಪದಾನಂ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಂಸೀದನಭಾವನಿವಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ, ನ ಸಂಸೀದನಾಭಾವಮತ್ತಂ, ಅಸಂಸೀದನಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತೀತಿ **ಅಸಂಸೀದನಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**। "ಸಂವಿಗ್ಗೋ ಯೋನಿಸೋ ಪದಹತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೧೩) ವಚನತೋ **ಸಂವೇಗಪದಟ್ಠಾನಂ**। **ಸಂವೇಗೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಸಂವೇಗಮಯಂ ಞಾಣಂ। ಅಸಂವೇಗಪುಬ್ಬಿಕಾಯ ಪನ ಕುಸಲಕಿರಿಯಾಯ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನಂ। ತತ್ಥ **ವೀರಿಯಾರಮ್ಭವತ್ಥೂನಿ** ನಾಮ –

> "ಮಗ್ಗೋ ಗನ್ತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಗತೋ। ಕಮ್ಮಂ ಕಾತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ, ಕಮ್ಮಂ ಕತಂ। ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೋ ಆಬಾಧೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಹೋತಿ, ಗಿಲಾನಾ ವುಟ್ಠಿತೋ ಹೋತಿ, ಅಚಿರವುಟ್ಠಿತೋ ಗೇಲಞ್ಞಾ। ಗಾಮಂ ವಾ ನಿಗಮಂ ವಾ ಪಿಣ್ಡಾಯ ಚರನ್ತೋ ನ ಲಭತಿ, ಲೂಖಸ್ಸ ವಾ ಪಣೀತಸ್ಸ ವಾ ಭೋಜನಸ್ಸ ಯಾವದತ್ಥಂ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಲಭತಿ…ಪೇ॰… ಪಾರಿಪೂರಿ"ನ್ತಿ –

ಏವಂ ವುತ್ತಾನಿ ಏತಾನಿ ಅನುರೂಪಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸಹಿತಾನಿ ಅಟ್ಠ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭವತ್ಥೂನಿ, ತಮ್ಮೂಲಕಾನಿ ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ। ಏತ್ಥ ಚ ವಿತಕ್ಕೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರೋಪೇತಿ। ಚೇತನಾ ತೇ ತಂತಂಕಿಚ್ಚೇಸು ನಿಯೋಜೇತಿ। ವೀರಿಯಂ ಪನ ತೇ ಸಂಸೀದಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಉಸ್ಸಾಹೇತೀತಿ ಅಯಂ ವಿತಕ್ಕಚೇತನಾವೀರಿಯಾನಂ ವಿಸೇಸೋ।

**ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ವಿಸೇಸೇನ ಜಾನನಲಕ್ಖಣಾ, ಯಥಾಸಭಾವಪಟಿವೇಧಲಕ್ಖಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಸಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಓಭಾಸನಂ ಪಕಾಸನಂ ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸಮ್ಮೋಹನ್ಧಕಾರಸ್ಸ ವಿಧಮನತೋತಿ ವಿಸಯೋಭಾಸನಂ, ತಂ ಕಿಚ್ಚಮಸ್ಸಾತಿ **ವಿಸಯೋಭಾಸನರಸಾ**। ಕತ್ಥಚಿ ವಿಸಯೇ ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನಾಕಾರೇನ ಸಮ್ಮೋಹಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ ವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತೋ ಸಮ್ಮೋಹಾಭಾವಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತೋ ವಾ **ಅಸಮ್ಮೋಹಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**।

ಅತ್ತನಾ ಅನುಪಾಲೇತಬ್ಬಾನಂ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪಾಲನಂ ಜೀವಿತಸ್ಸ ಬ್ಯಾಪಾರೋ, ತಞ್ಚ ತೇಸಂ ಜೀವನನ್ತಿ ತಂ ತಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಜೀವನ್ತಿ ತೇನಾ"**ತಿ। ರೂಪಾರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅನುರೂಪತೋ ಲಕ್ಖಣಾದಿಕಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅತ್ತನಾ ಅವಿನಿಭುತ್ತಾನ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। "ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಹಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹೋ ನ ಸಿಯಾ। "ಅವಿನಿಭುತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಪನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಯಾನಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪಾನಿ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅವಿನಿಭುತ್ತಾನಿ ಅವಿಸಂಸಟ್ಠಾನಿ। ಯೇ ಚ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಗಹೋ ಹೋತೀತಿ। **ಪವತ್ತನರಸ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಯಾವ ಭಙ್ಗಾ ಅನುಪಾಲನತೋ ಅನ್ತರಾ ಅನಿವತ್ತನಸಭಾವಸಾಧನೇನ ತೇಸಂ ಪವತ್ತನಕಿಚ್ಚಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ತೇಸಂ ಠಿತಿಕ್ಖಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ, ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ। **ಪಟ್ಠಾನೇ** ಹಿ "ಅಬ್ಯಾಕತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸದಿಸ"ನ್ತಿ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸದಿಸಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ

ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಉಪ್ಪಾದತೋ ಯಾವ ಭಙ್ಗಾ ಠಪನತೋ **ಠಪನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**। ಅನುಪಾಲನವಸೇನ ಯಾಪಯಿತಬ್ಬಾ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ ಪದಟ್ಠಾನಮಸ್ಸಾತಿ **ಯಾಪಯಿತಬ್ಬಧಮ್ಮಪದಟ್ಠಾನಂ**। ಯದಿ ಏವಂ ತೇಸಂ ಅನುಪಾಲನಾದಿಸಾಧಕಂ, ಕಥಂ ತೇಸಂ ನಿರೋಧೋ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಠಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ "**ಸನ್ತೇಪಿ ಚಾ**"ತಿಆದಿ। **ಅನುಪಾಲನಲಕ್ಖಣಾದಿಮ್ಹೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪವತ್ತನರಸಾದಿಮೇವ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಅತ್ಥಿಕ್ಖಣೇಯೇವಾತಿ** ಅತ್ತನಾ ಅನುಪಾಲೇತಬ್ಬಾನಂ, ಅತ್ತನೋ ವಾ ಅತ್ಥಿಕ್ಖಣೇಯೇವ। **ಉದಕನ್ತಿ** ತಳಾಕಗತಜಲಂ, ದಣ್ಡಗತಜಲಂ ವಾ । ತತ್ಥ ತಳಾಕಗತಉದಕಸ್ಸ ಗಹಣೇ ಅತ್ತನಾ ಅನುಪಾಲೇತಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥಿಕ್ಖಣೇ ಅನುಪಾಲನಂ ಸಾಧಿತಂ ಹೋತಿ, ದಣ್ಡಗತಜಲಸ್ಸ ಪನ ಗಹಣೇ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಿಕ್ಖಣೇ ಅನುಪಾಲನಂ। ಅತ್ತನಾ ಅನುಪ್ಪಾದಿತಧಮ್ಮೇ ಕಥಂ ಪಾಲೇತೀತಿ ಆಹ "**ಧಾತಿ ವಿಯ ಕುಮಾರ**"ನ್ತಿ। ಯದಿ ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿಕಾರಣೇನ ಕೇನಚಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಜೀವಿತಸ್ಸ ಪನ ಕಿಂ ಪವತ್ತಿಕಾರಣನ್ತಿ ಆಹ "**ಸಯಂ...ಪೇ॰... ಪವತ್ತತೀ**"ತಿ। ಯಥಾ ಕಥಂ ವಿಯಾತಿ ಆಹ "**ನಿಯಾಮಕೋ ವಿಯಾ**"ತಿ। ಸೋಪಿ ಅತ್ತನಾ ಪವತ್ತಿತನಾವಾಸಮ್ಬನ್ಧೇನ ಪವತ್ತತಿ। ಯದಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪವತ್ತಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಬದ್ಧಂ, ಭಙ್ಗತೋ ಉದ್ಧಮ್ಪಿ ಕಿಂ ಪನ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಆಹ "**ನ ಭಙ್ಗತೋ ಉದ್ಧ**"ನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾತಿ ಆಹ "**ಅತ್ತನೋ ಚ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಅಭಾವಾ**"ತಿ। ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ "**ನ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಠಪೇತೀ**"ತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಲೋಭಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಅಲೋಭೋ ಹೋತಿ, ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ, ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ವಾ ಸತ್ತಾ, ತೇ ನ ಲುಬ್ಭನ್ತಿ, ಸಯಮ್ಪಿ ಕದಾಚಿ ನ ಲುಬ್ಭತೇವ, ಅತ್ಥತೋ ವಾ ಅಲುಬ್ಭನಾಕಾರೋ ಏವ ಚ ಸೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "**ನ ಲುಬ್ಭನ್ತಿ ತೇನಾ**"ತಿಆದಿ। ಏಸ ನಯೋ "**ನ ದುಸ್ಸನ್ತಿ ತೇನಾ**"ತಿಆದೀಸುಪಿ। **ಅಲಗ್ಗಭಾವೋ** ಆರಮ್ಮಣಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತನ್ತಸ್ಸಪಿ ತತ್ಥ ಅನಾಸತ್ತತಾ। ತೇನಾಹ "**ಕಮಲದಲೇ ಜಲಬಿನ್ದು ವಿಯಾ**"ತಿ। **ಅಪರಿಗ್ಗಹೋ** ಕಸ್ಸಚಿ ವತ್ಥುನೋ ಮಮತ್ತವಸೇನ ಅಸಙ್ಗಹೋ। **ಮುತ್ತಭಿಕ್ಖು ವಿಯಾತಿ** ಖೀಣಾಸವಭಿಕ್ಖು ವಿಯ। ಸೋ ಹಿ ಮುತ್ತರಾಗತ್ತಾ ಕತ್ಥಚಿ ಮಮಾಯನರಹಿತೋ ಹೋತಿ। ಅನಲ್ಲೀನೋ ಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಅನಲ್ಲೀನಭಾವೋ**। ಏವಞ್ಚ "ಅಸುಚಿಮ್ಹಿ ಪತಿತಪುರಿಸೋ ವಿಯಾ"ತಿ ಉಪಮಾಯ ಸಮೇತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸತಿಪಿ ಕಾಯೇನ ಅಲ್ಲೀಯನೇ ಭಾವೋ ಅನಲ್ಲೀನೋ, ಏವಂ ಅಲೋಭೋಪಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಗಹಿತೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಲಗ್ಗಭಾವೇನ ಅನಲ್ಲೀನಭಾವೋ ಅನಲ್ಲೀನಾಕಾರೋಯೇವ ಪವತ್ತತಿ। ಏವಂಸಭಾವೋ ಹಿ ಸೋ ಧಮ್ಮೋತಿ।

ಚಣ್ಡಿಕಸ್ಸ ಭಾವೋ ಚಣ್ಡಿಕ್ಕಂ, ಫರುಸಭಾವೋ, ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಕೋಪೋಯೇವ, ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಅಫರುಸಭಾವೋ **ಅಚಣ್ಡಿಕ್ಕಂ**। **ಅವಿರೋಧೋ** ಅವಿಗ್ಗಹೋ ಅಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಸಭಾವೋ। **ಆಘಾತವಿನಯನರಸೋತಿ** ಏತ್ಥ **ಆಘಾತೋ** ನಾಮ ಪರಸ್ಸ ಅತ್ತಾನಂ, ಅತ್ತನೋ ಪರಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ, ಪರಸ್ಸೇವ ಚ ಪರಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪವತ್ತೋ ಉಪನಾಹೋ ಬಲವಕೋಪೋ। ತಸ್ಸ ವಿನಯನರಸೋ ಅಪನಯನರಸೋ। **ಸೋಮ್ಮಭಾವೋ** ಮಜ್ಜನವಸೇನ ಹಿಲಾದನಿಯತಾ ಸೀತಲಭಾವೋ। ತೇನಾಹ "**ಪುಣ್ಣಚನ್ದೋ ವಿಯಾ**"ತಿ।

**ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹೀತಿ** ಹೇತುಮ್ಹಿ ಕರಣವಚನಂ। **ಹಿರೀಯತಿ** ಲಜ್ಜನಾಕಾರೇನ ಜಿಗುಚ್ಛಿಯತಿ। **ತೇಹಿಯೇವಾತಿ** ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿಯೇವ। **ಓತ್ತಪ್ಪತೀತಿ** ಉಬ್ಬಿಜ್ಜತಿ। ಹಿರೀ ಪಾಪೇ ಗೂಥೇ ವಿಯ ಪಸ್ಸನ್ತೀ ಜಿಗುಚ್ಛತೀತಿ ಆಹ "**ಪಾಪತೋ ಜಿಗುಚ್ಛನಲಕ್ಖಣಾ ಹಿರೀ**"ತಿ। ಓತ್ತಪ್ಪಂ ತೇ ಉಣ್ಹಂ ವಿಯ ಪಸ್ಸನ್ತಂ ತತೋ ಉತ್ತಸತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ಉತ್ತಾಸಲಕ್ಖಣಂ ಓತ್ತಪ್ಪ**"ನ್ತಿ। **ಉಭೋಪಿ ಪಾಪಾನಂ ಅಕರಣರಸಾತಿ** ಲಜ್ಜನಾಕಾರೇನ ಪಾಪಾನಂ ಅಕರಣರಸಾ ಹಿರೀ, ಉತ್ತಾಸಾಕಾರೇನ ಓತ್ತಪ್ಪಂ। **ಪಾಪತೋ ಸಙ್ಕೋಚನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾತಿ** ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನೇವ ಪಾಪತೋ ಸಙ್ಕೋಚನಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ। **ಅತ್ತಗಾರವಪರಗಾರವಪದಟ್ಠಾನಾತಿ** ಅತ್ತಗಾರವಪದಟ್ಠಾನಾ ಹಿರೀ ಅಜ್ಝತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನತಾಯ, ಅತ್ತಾಧಿಪತಿತಾಯ ಚ। ಪರಗಾರವಪದಟ್ಠಾನಂ ಓತ್ತಪ್ಪಂ ಬಹಿದ್ಧಾಸಮುಟ್ಠಾನತಾಯ, ಲೋಕಾಧಿಪತಿತಾಯ ಚ। ಅತ್ತಾನಞ್ಹಿ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಹಿರಿಯಾ ಪಾಪಂ ಪಜಹತಿ ಕುಲವಧೂ ವಿಯ। ಪರಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಓತ್ತಪ್ಪೇನ ಪಾಪಂ ಪಜಹತಿ ವೇಸಿಯಾ ವಿಯ। ಅಜ್ಝತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾದಿತಾ ಚ ನೇಸಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಾಕಟಭಾವೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ನ ಪನ ತೇಸಂ ಕದಾಚಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಯೋಗತೋ। ನ ಹಿ ಲಜ್ಜನಂ ನಿಬ್ಭಯಂ ವಾ ಪಾಪಭಯಂ ವಾ ಅಲಜ್ಜನಂ ಅತ್ಥೀತಿ। ಹಿರಿಯಾ ಬಲವಭಾವೇ ಪನ ಓತ್ತಪ್ಪಂ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ ಹೋತಿ, ಓತ್ತಪ್ಪಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೇ ಹಿರೀ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಾ। ಇಮೇ ಚ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ "ಲೋಕಪಾಲಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಥಾಹ –

“ದ್ವೇಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುಕ್ಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಂ ಪಾಲೇನ್ತಿ। ಕತಮೇ ದ್ವೇ? ಹಿರೀ ಚ ಓತ್ತಪ್ಪಞ್ಚ, ಇಮೇ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದ್ವೇ ಸುಕ್ಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಂ ನ ಪಾಲೇಯ್ಯುಂ, ನಯಿಧ ಪಞ್ಞಾಯೇಥ ‘ಮಾತಾ’ತಿ ವಾ ‘ಮಾತುಚ್ಛಾ’ತಿ ವಾ ‘ಮಾತುಲಾನೀ’ತಿ ವಾ”ತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೯)।

**ಪಸ್ಸಮ್ಭನಂ** ದರಥವೂಪಸಮೋ, **ಕಾಯ**-ಸದ್ದೋ ಸಮೂಹವಚನೋ। ಸೋ ಚೇತ್ಥ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಂ। ವತ್ತಿಚ್ಛಾವಸೇನ ಹಿ ಸದ್ದೋ ವಿಸಿಟ್ಠವುತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **“ಕಾಯೋತಿ ಚೇತ್ಥಾ”**ತಿಆದಿ। **ವೇದನಾದಯೋ**ತಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ ತತ್ಥ “ಕತಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಯಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸಾ”ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೦)। ದರಥೋ ಸಾರಮ್ಭೋ ದೋಮನಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಾದೀನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ, ತಥಾ ಪವತ್ತಾನಂ ವಾ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತಸ್ಸ ವೂಪಸಮಂ ಲಕ್ಖಣಮಸ್ಸಾತಿ **ಕಾಯಚಿತ್ತದರಥವೂಪಸಮಲಕ್ಖಣಾ। ಕಾಯಚಿತ್ತ...ಪೇ॰... ರಸಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಮೇವ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮಾನಂ ಅಭಿಭವನರಸಾ। ದರಥನಿಮ್ಮದ್ದನೇನ ಪರಿಳಾಹಪರಿಪ್ಫನ್ದನವಿರಹಿತೋ ಸೀತಿಭಾವೋ **ಅಪರಿಪ್ಫನ್ದನಸೀತಿಭಾವೋ। ಅವೂಪಸಮೋ** ಪರಿಪ್ಫನ್ದನಂ ಅಸನ್ತವುತ್ತಿತಾ। **ಉದ್ಧಚ್ಚಾದಿಕಿಲೇಸಾ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಪ್ಪಧಾನಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಾಧಿಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಕಿಲೇಸಾ। ತೇಪಿ ಹಿ ಉದ್ಧಚ್ಚವಸೇನ ಅವೂಪಸಮಕರಾ। ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ವಾ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇಯೇವ ಕಿಲೇಸಾ **ಉದ್ಧಚ್ಚಾದಿಕಿಲೇಸಾ**। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

**ಗರುಭಾವೋ** ದನ್ಧತಾ, ಥಿನಮಿದ್ಧಾಧಿಕಾನಂ ತಥಾ ಪವತ್ತಾನಂ ವಾ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ದನ್ಧತಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ **ಅದನ್ಧತಾ** ಅಗರುಭಾವೋ।

**ಥದ್ಧಭಾವೋ** ಥಮ್ಭೋ। ದಿಟ್ಠಿಮಾನಾಧಿಕಾನಂ, ತಪ್ಪಧಾನಾನಂ ವಾ ಚತುನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಏತಂ ನಾಮಂ। ಥದ್ಧಭಾವನಿಮ್ಮದ್ದನತೋಯೇವ ಕತ್ಥಚಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಪ್ಪಟಿಹತಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠನ್ತಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ವಾ ತತ್ಥ ಅಪ್ಪಟಿಘಾತಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇನ್ತೀತಿ **ಅಪ್ಪಟಿಘಾತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**।

ಕಮ್ಮನಿ ಸಾಧು ಕಮ್ಮಞ್ಞಂ, ನ ಕಮ್ಮಞ್ಞಂ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವೋ,** ದಾನಸೀಲಾದಿಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯ ಅಸಮತ್ಥತಾ। ಅತ್ಥತೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ, ತಪ್ಪಧಾನಾ ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ಅಕುಸಲಕ್ಖನ್ಧಾ। ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವನಿಮ್ಮದ್ದನೇನೇವ ಸಮ್ಪನ್ನಾಕಾರೇನ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಗಹಣಂ **ಆರಮ್ಮಣಕರಣಸಮ್ಪತ್ತಿ**। ವುತ್ತಾವಸೇಸಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಯೋ, ತದೇಕಟ್ಠಾ ಚ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ ಸೇಸನೀವರಣಾದಯೋ। ಇಮಾ ಪನ ದ್ವೇ ವಿನಿಬನ್ಧನಿಮ್ಮದ್ದನೇನ ಪಸಾದನೀಯವತ್ಥೂಸು ಪಸಾದಾವಹಾ, ಹಿತಕಿರಿಯಾಸು ವಿನಿಯೋಗಕ್ಖಮಭಾವಾವಹಾ ಸುವಣ್ಣವಿಸುದ್ಧಿ ವಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಗೇಲಞ್ಞಂ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದಯೋ, ತದೇಕಟ್ಠಾ ಚ ಪಾಪಧಮ್ಮಾ, ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಅಗೇಲಞ್ಞಭಾವೋ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಾಸನ್ತಿ **ಅಗೇಲಞ್ಞಭಾವಲಕ್ಖಣಾ**। ಗೇಲಞ್ಞನಿಮ್ಮದ್ದನೇನೇವ ನತ್ಥಿ ಏತಾಸಂ ಆದೀನವೋ ದೋಸೋ ಉಪದ್ದವೋ ವಾ, ನ ವಾ ಏತಾ ಆದೀನಂ ಕಪಣಂ ವನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ನಿರಾದೀನವಾ, ತೇನಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠನ್ತಿ, ತಂ ವಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇನ್ತೀತಿ **ನಿರಾದೀನವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**।

ಕಾಯಸಮ್ಬನ್ಧೀ, ಚಿತ್ತಸಮ್ಬನ್ಧೀ ಚ ಉಜುಭಾವೋತಿ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬತಾಯ **ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಅಜ್ಜವಲಕ್ಖಣಾ**। ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ನಙ್ಗಲಸೀಸಚನ್ದಕೋಟಿಗೋಮುತ್ತವಙ್ಕತಾಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಕುಟಿಲಭಾವಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ಮಾಯಾಸಾಠೇಯ್ಯಾದಿಭೂತಾನಂ ನಿಮ್ಮದ್ದನತೋ **ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಕುಟಿಲಭಾವನಿಮ್ಮದ್ದನರಸಾ**। ತತೋಯೇವ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಅಜಿಮ್ಹಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠನ್ತಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ವಾ ಅಜಿಮ್ಹತಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇನ್ತೀತಿ **ಅಜಿಮ್ಹತಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**।

ನನು ಚ ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿಆದೀನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕೇಕಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ದರಥನಿಮ್ಮದ್ದನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ಏಕೇಕಮೇವ ಕರೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾತಿ? ನ ಖೋ ಪನೇವಂ ಚಿನ್ತಿತಬ್ಬಂ ಭಗವತಾಪಿ ತಥೇವ ದೇಸಿತತ್ತಾ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಭಗವತಾ ತಥಾ ದೇಸಿತಾ? ಸಭಾವಧಮ್ಮಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಭಗವತಾ ಪುಬ್ಬೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ದೇಸನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಾದಿತಾ, ಅಥ ಖೋ ಸಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಯೇವ ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಸಮ್ಮಾ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಯಥಾಸಭಾವಾ ದೇಸಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ಕಥಮೇತ್ಥ ಭಗವತಾ ಸಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಹಾಪನಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕಾ। ಸಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾಯ ಚೇತ್ಥ ಭಗವತೋ ವಚನಮೇವ ಪಮಾಣಂ। ನ ಹಿ ಭಗವಾ ಯಥಾಧಮ್ಮಸಾಸನಾಧಿಕಾರೇ ಅಯಥಾಧಮ್ಮಂ ಕಥೇಯ್ಯಾತಿ, ಯಸ್ಸ ಪನ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ಅಕಥನಂ, ತಂ ಅಞ್ಞಹೇತುಕಂ। ನ ಚೇತ್ಥ ತಾದಿಸೋ ಹೇತು ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ಯೇನ ಇಮೇಸು ಏಕೇಕಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಕಥನನ್ತಿ। ಯಥಾ ಪನ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುರಿಸಾನಂ ಏಕೋಯೇವ ವೇರಿಕೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ತೇ ಪುರಿಸಾ ಓತಾರಂ ದಿಸ್ವಾ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾವ ಹನನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಏಕಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮಂ ಹನನ್ತಿ, ಯಥಾ ಚ ಪನೇತೇ ವಿಸುಂ ದಿಸ್ವಾಪಿ ತಂ ವೇರಿಂ ಹನನ್ತಿ, ನ ಏವಮೇತೇ ತಂ ವಿಸುಂ ಹನನ್ತಿ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅವಿನಾಭಾವತೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏತೇ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕೇಕಭಾವೇಪಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇಯೇವ ವುತ್ತಾತಿ, ಅಪಿಚ ಚಿತ್ತಪಸ್ಸದ್ಧಿಆದೀಹಿ ಚಿತ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಲಹು ಮುದು ಕಮ್ಮಞ್ಞಂ ಪಗುಣಂ ಉಜುಞ್ಚ ಹೋತಿ। ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿಆದೀಹಿ ಪನ ರೂಪಕಾಯೋಪೀತಿ ತದತ್ಥದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಭಗವತಾ ಏತ್ಥೇವ ದುವಿಧತಾ ವುತ್ತಾ, ನ ಸಮಾಧಿಆದೀಸು।

ಛನ್ದನಂ **ಛನ್ದೋ,** ಆರಮ್ಮಣೇನ ಅತ್ಥಿಕತಾ। "ಛನ್ದೋ ಕಾಮೋ"ತಿಆದೀಸು (ಮಹಾನಿ॰ ೧) ಪನ ತಣ್ಹಾಪಿ ಛನ್ದೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ ವಾಯಮತೀ"ತಿಆದೀಸು ವೀರಿಯಮ್ಪೀತಿ ತತೋ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ **"ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನ"**ನ್ತಿ। ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾ ವುಚ್ಚತಿ ಕರಣಿಚ್ಛಾ। ಚೇತಸಿಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಕರಣಿಚ್ಛಾ ನಾಮ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಆಲಮ್ಬಿತುಕಾಮತಾಮುಖೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಿಚ್ಛಾಲಕ್ಖಣೋ ಛನ್ದೋ **"ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಲಕ್ಖಣೋ"**ತಿ ವುತ್ತೋ। ತೇನೇವಾಹ "ಆರಮ್ಮಣಪರಿಯೇಸನರಸೋ, ಆರಮ್ಮಣೇನ ಅತ್ಥಿಕತಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ"ತಿ ಚ। ಯದಗ್ಗೇನ ಪನಾಯಂ ಅತ್ತನೋ ಆರಮ್ಮಣಪರಿಯೇಸನರಸೋ, ತದಗ್ಗೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಹೋತಿಯೇವ ಏಕಾರಮ್ಮಣತಾಯ। ತೇನ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣೇ ಚೇತಸೋ ಹತ್ಥಪ್ಪಸಾರಣಂ ವಿಯಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಥಂ ಪನ ದಾನವತ್ಥುವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಛನ್ದೋ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಅತ್ಥಿಕೋ ಹೋತೀತಿ? ನನು ಅವೋಚುಮ್ಹಾ "ಆರಮ್ಮಣಕರಣಿಚ್ಛಾಲಕ್ಖಣೋ"ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಗಾಮಗತಇಸ್ಸಾಸಸ್ಸ ಖಿಪಿತಬ್ಬಉಸೂನಂ ಗಹಣೇ ಅತ್ಥಿಕತಾ ವಿಯ ದಾನವತ್ಥುವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತಚ್ಛನ್ದೋಪಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬೇನ ತೇನ ಅತ್ಥಿಕೋಯೇವಾತಿ। ಸ್ವಾಯಂ ಕುಸಲೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಕುಸಲಚ್ಛನ್ದೋ ನಾಮ ಹೋತಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ। ತಬ್ಬಿಪರೀತತೋ ಪನ ಅಕುಸಲೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಅಕುಸಲಚ್ಛನ್ದೋ।

ಅಧಿಮುಚ್ಚನಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ನ ಪಸಾದನವಸೇನ। ತೇನಾಹ **"ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣೋ"**ತಿ। ಯಥಾ ತಥಾ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಿಚ್ಛಯನಂ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಂ ಅನಧಿಮುಚ್ಚನ್ತಸ್ಸ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀಸು , ದಾನಾದೀಸು ವಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ, ಸದ್ಧಾ ಪನ ಪಸಾದನೀಯೇಸು ಪಸಾದಾಧಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ ಪನ ಯಥಾ ಸನ್ತೀರಿತೇ ಅತ್ಥೇ ನಿಚ್ಛಯನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ಪರತೋ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ತಥಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕಥನ್ತಿ? ತೇಸಮ್ಪಿ ಏಕಂಸೇನೇವ ಸಂಸಪ್ಪನಾಕಾರಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತಾಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ದಾರಕಸ್ಸ ವಿಯ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಸಂಸಪ್ಪನಸ್ಸ "ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ, ನ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಅನಿಚ್ಛಯಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಕಿರಿಯಾ ಅಸಂಸಪ್ಪನಂ। ಯೇಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಅಯಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣೋ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ, ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮೋಯೇವ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾತಬ್ಬತ್ತಾ ಸನ್ನಿಟ್ಠೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ। ಸೋ ಪದಟ್ಠಾನಮಸ್ಸಾತಿ **ಸನ್ನಿಟ್ಠೇಯ್ಯಧಮ್ಮಪದಟ್ಠಾನೋ। ಇನ್ದಖಿಲೋ**ತಿ ಏಸಿಕಾಥಮ್ಭೋ ವುಚ್ಚತಿ।

**ತೇಸು ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ** ಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತೇಸು ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಧಮ್ಮೇಸು। ಅನಾರಮ್ಮಣತ್ತೇಪಿ ಹಿ ತೇಸು ಸಮಪ್ಪವತ್ತೇಸು ಉದಾಸೀನಭಾವೋ **"ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತತಾ"**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಮಂ ಅವಿಸಮಂ ವಾಹಿತಂ ಅತ್ತನಾ ಪವತ್ತಿತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ವಾ ಯಥಾಸಕಕಿಚ್ಚೇಸು ಪವತ್ತನಂ ಲಕ್ಖಣಮೇತಿಸ್ಸಾತಿ **ಸಮವಾಹಿತಲಕ್ಖಣಾ**। ತತ್ಥ ಸಮಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನಲಕ್ಖಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ ಅಪಕ್ಖಪತಿತಭಾವೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಅವಿಸಮಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತನಲಕ್ಖಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ ಊನಾಧಿಕತಾನಿವಾರಣಂ । ಉದಾಸೀನಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾಪಿ ಹಿ ಏಸಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಸಮಂ ಕತ್ವಾ ಯಥಾಸಕಕಿಚ್ಚೇಸು ಪವತ್ತೇತಿ, ಯಥಾ ರಾಜಾ ತುಣ್ಹೀ ನಿಸಿನ್ನೋಪಿ ಅಧಿಕರಣಧಮ್ಮಟ್ಠೇ ಯಥಾಸಕಕಿಚ್ಚೇಸು ಸಮಂ ಅಪ್ಪಮತ್ತೇ ಪವತ್ತೇತಿ। ಅಲೀನಾನುದ್ಧತಪ್ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಊನಾಧಿಕತಾಯ ಲೀನುದ್ಧತಭಾವಸ್ಸ ನಿವಾರಣಕಿಚ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಊನಾಧಿಕತಾನಿವಾರಣರಸಾ"**ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತೀನಂ ಅಧಿಪತಿಭಾವೋ। ಆಧಿಪಚ್ಚಞ್ಹಿ ತೇಸಂ ಕಿಚ್ಚತೋ ಅಧಿಕಭಾವೋತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ। ತಮ್ಪಿ ತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಮೇವ, ಯಂ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಪತಿಭಾವೇ ಪವತ್ತಾಪನಂ। ಯಥಾ ಹಿ ರಙ್ಗಮಣ್ಡಲಂ ಗತೋ ನಟಕಾಚರಿಯೋ ತೇ ತೇ ನಟಕೇ ಯಥಾಸಕಂ ಅನುರೂಪಂ ಭೂಮಿಯಂ ಯೋಜೇತಿ, ಏವಮೇಸಾಪಿ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಅಧಿಪತಿಭಾವೇ ಠಿತೇ ಅಧಿಪತಿಭಾವೇ ಯೋಜೇತಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯತ್ತೇ ಠಿತೇ ಇನ್ದ್ರಿಯತ್ತೇ, ನ ಪನ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚತೋ ಊನತಂ, ಅಧಿಕತಂ ವಾ ಪತ್ತುಂ ದೇತೀತಿ। "ಇದಂ ನಿಹೀನಕಿಚ್ಚಂ ಹೋತು, ಇದಂ ಅತಿರೇಕಕಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪಕ್ಖಪಾತವಸೇನ ವಿಯ ಪವತ್ತಿ ಪಕ್ಖಪಾತೋ। ತಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೀ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ **ಪಕ್ಖಪಾತುಪಚ್ಛೇದನರಸಾ**। ಸಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನೇನ ಸಮಪ್ಪವತ್ತೇಸು ಆಜಾನೀಯೇಸು ಸಾರಥಿ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

**ಕಿರಿಯಾ ಕಾರೋತಿ** ಕಾರ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಭಾವಸಾಧನತಂ ಆಹ। ತೇನ ಕಾರೋತಿ ನಾಞ್ಞಂ, ಕಿರಿಯಾಯೇವಾತಿ ದೀಪಿತಂ ಹೋತಿ। **ಮನಸ್ಮಿಂ ಕಾರೋತಿ** ಮನಸಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಕರಣಂ। ಯೇನ ಹಿ ಮನೋ ಆರಮ್ಮಣೇ ಕರೀಯತಿ ಆರಮ್ಮಣೇನಸ್ಸ ಸಂಯೋಜನತೋ, ತತೋ ಏವ ತೇನ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಮನಸಿ ಕರೀಯತೀತಿ। **ಮನಸಿಕಾರೋತಿ** ಚೇತ್ಥ ಅಲುತ್ತಸಮಾಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಪುರಿಮಮನತೋತಿ** ಭವಙ್ಗಮನತೋ। **ವಿಸದಿಸಂ ಮನನ್ತಿ** ವೀಥಿಜವನಮನಂ, ತಂ ಕರೋತೀತಿ ಮನಸಿಕಾರೋ, ಮನಸಿಕಾರಸಾಮಞ್ಞೇನ ವೀಥಿಜವನಪಟಿಪಾದಕೇ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಉಪಯೋಗತ್ಥಭುಮ್ಮವಚನೇ ಸಮಾಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಂ ಸಾರೇನ್ತೋ ಪಯೋಜೇನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಮನಸಿಕಾರೋ **ಸಾರಣಲಕ್ಖಣೋತಿ** ವುತ್ತೋ। **ಸಂಯೋಜನರಸೋತಿ** ಪಯೋಜನರಸೋ। **ವಿತಕ್ಕೋ** ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಭಿನಿರೋಪನಸಭಾವತ್ತಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಪಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। **ಚೇತನಾ** ಅತ್ತನೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಣ್ಹನ್ತೀ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಪಿ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಅತ್ತನಾ ಕರಣೇನ ಬಲಂ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ ಬಲನಾಯಕೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। **ಮನಸಿಕಾರೋ** ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಯೋಜೇತೀತಿ ಆಜಾನೀಯಪ್ಪಯೋಜನಕಸಾರಥಿ ವಿಯಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

**ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋತಿ** ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಂಯೋಜನವಸೇನ ತದಭಿಮುಖಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ। ಏತ್ಥ **ಸತಿಯಾ** ಅಪ್ಪಮುಸ್ಸನಚ್ಛನ್ದತಾ ವಿಸಯಾಭಿಮುಖಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತಾ, **ಮನಸಿಕಾರಸ್ಸ** ಪನ ಸಂಯೋಜನವಸೇನಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ಆರಮ್ಮಣಪಟಿಪಾದಕಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನತಾವಚನಂ ಇತರಮನಸಿಕಾರಾನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಮಹಿಸಾಸಕಾ ಪನ "ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಭಾವೇ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸಬ್ಬವಿಸಯತಾ ಪರಿಹಾಯೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಜವನಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಪರಿಯಾಪನ್ನಮೇವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ತಂ ವಿಸುಂ ಚಿತ್ತಸಭಾವಂ ಸಿಯಾ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಜವನಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾ ನ ಭವೇಯ್ಯ, ಅಞ್ಞದತ್ಥು ಅತೀತಾರಮ್ಮಣತಾವ ಸಿಯಾ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸಾಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಅಭಾವತೋ ಅಸಬ್ಬವಿಸಯತಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಯದಗ್ಗೇನ ಚ ತಂ ಅಸಬ್ಬವಿಸಯಂ, ತದಗ್ಗೇನ ಸಾವರಣಮ್ಪಿ ಹೋತಿ ಯತ್ಥ ನ ಪವತ್ತತಿ, ತತ್ಥ ಆವರಣಸಮ್ಭವತೋ, ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ಸಕಲಲೋಕಸಿದ್ಧೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವೋ, ಅನಾವರಣಭಾವೋ ಚ ಪರಿಹಾಯೇಥ, ಜವನಸಮ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇ ಪನ ಸತಿ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ನಾಯಂ ಇಟ್ಠವಿಘಾತೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ। ತಯಿದಂ ತೇಸಮಭಿನಿವೇಸಮತ್ತಂ

“ಆವಜ್ಜನಾ ಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ, ಅಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೭) ವಚನೇನ ತಸ್ಸಾನನ್ತರಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ದೀಪಿತತ್ತಾ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಭಾವೋ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ಅತೀತಾದಿವಸೇನ ಹಿ ವಿಭಾಗಮಕತ್ವಾ “ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾಮೀ”ತಿ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಂ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಭಿಮುಖೀಭೂತಂ ಚಿತ್ತಮಾವಜ್ಜತಿ, ತತೋ ಜವನಾನಿಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಅಭಿಮುಖೀಭೂತಂ ಚಿತ್ತಮಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ನ ಚೇತ್ಥ ಜವನಾನಂ ಭಿನ್ನಾರಮ್ಮಣತಾ ಆಸಙ್ಕಿತಬ್ಬಾ ಚಿತ್ತಸಾಮಞ್ಞೇನ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಭಿನ್ನತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತಂ ಪಟಿಚ್ಚ ನ ಕಾಚಿ ವಿಹೇಸಾ ಅನುಭವಿತಬ್ಬಾತಿ। ಕಿಂ ವಾ ಏತೇನ ಯುತ್ತಿವಾದೇನ, ನನು ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ - “ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ ಬುದ್ಧವಿಸಯೋ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೭೭), ತಸ್ಮಾ ಅಪರಿಮಿತಪುಞ್ಞಸಮ್ಭಾರೇಕಫಲಸ್ಸ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಸಭಾವತ್ತಾ ಆವಜ್ಜನೇನ ವಿನಾಪಿ ವಿಸಯಗ್ಗಹಣೇ ವಿಬನ್ಧನಾಭಾವತೋ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಪವತ್ತಿ ಅಪ್ಪಟಿಹತಾಯೇವಾತಿ। ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ “ಆವಜ್ಜನಂ ಅನಾಗತಚಿತ್ತಮಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಜವನಮೇವ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮಾರಮ್ಮಣಂ ಗಣ್ಹಾತೀ”ತಿ ವದನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ “ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾ ಆವಜ್ಜನಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಪಾಳಿ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ।

ಕರೋತೀತಿ **ಕರುಣಾ**। ಕಿಂ ಕರೋತಿ, ಕೇಸಂ ಕಿಂ ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **“ಪರದುಕ್ಖೇ ಸತಿ ಸಾಧೂನಂ ಹದಯಕಮ್ಪನ”**ನ್ತಿ। **ಕಮ್ಪನ**ನ್ತಿ ಚ ಪರೇಸಂ ದುಕ್ಖಂ ದಿಸ್ವಾ ತಸ್ಸ ಅಸಹನಾಕಾರೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ, ತದಿದಂ ಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂಯೇವ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **“ಸಾಧೂನ”**ನ್ತಿ। ಸಪ್ಪುರಿಸಾ ಹಿ ಅತ್ತಹಿತಪರಹಿತಸಾಧನೇನ “ಸಾಧೂ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। “ಕಿಣಾತೀ”ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಮಾಹ **“ವಿನಾಸೇತೀ”**ತಿ, ಅದಸ್ಸನಂ ಗಮೇತಿ ಅಪನೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **“ಪರದುಕ್ಖಾಪನಯನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾ”**ತಿ। ಪರೇಸಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಪನಯನಂ ಹೋತು ವಾ, ಮಾ ವಾ, ಸೋ ಪರದುಕ್ಖಾಪನಯನಾಕಾರೋ, ತಥಾಪವತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾತಿ **ಪರ...ಪೇ॰... ಲಕ್ಖಣಾ**। ಅಪನೇತುಕಾಮತಾಯ ಪರೇಸಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಸಹನಂ ಅನಧಿವಾಸನಂ **ಪರದುಕ್ಖಾಸಹನಂ**। ನ ವಿಹಿಂಸಾ ಅವಿಹಿಂಸಾ, ಸತ್ತಾನಂ ಅವಿಹೇಠನಂ, ತಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತಿ, ವಿಹಿಂಸಾಯ ವಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತೀತಿ **ಅವಿಹಿಂಸಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**।

**ಪಮೋದನಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ಪರಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಮೋದನಲಕ್ಖಣಾ। **ಅನಿಸ್ಸಾಯನರಸಾ**ತಿ ಇಸ್ಸಾಯನಸ್ಸ ಉಸೂಯನಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವಕಿಚ್ಚಾ। ಪನ್ತಸೇನಾಸನೇಸು, ಅಧಿಕುಸಲಧಮ್ಮೇಸು ಚ ಅರಮಣಂ ಅರತಿ। ಸಾ ಅತ್ಥತೋ ಇಸ್ಸಾಧಿಕಂ ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ, ಥಿನಮಿದ್ಧಾಧಿಕಞ್ಚ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಂ ಪರಸಮ್ಪತ್ತಿವಿಸಯಂ, ದುತಿಯಂ ಪನ್ತಸೇನಾಸನಾದಿವಿಸಯನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅರತಿಯಾ ವಿಹನನಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತಿ, ತಸ್ಸಾ ವಿಘಾತಂ ವಾ ವೂಪಸಮಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ **ಅರತಿವಿಘಾತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**। **“ಅನಿಯತೇ ಇಚ್ಛನ್ತೀ”**ತಿ ಇಮಿನಾ ಚೇತಸಿಕನ್ತರಭಾವೇನ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

**ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತತೋ**ತಿ ವತ್ಥುವೀತಿಕ್ಕಮಸಙ್ಖಾತದುಚ್ಚರಿತತೋ। **ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿವತ್ಥೂ**ನನ್ತಿ ಪರಪಾಣಪರಧನಪರಇತ್ಥಿಆದೀನಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಮಾಲಮ್ಬಣಭೂತಾನಮೇವ ವತ್ಥೂನಂ। **ಅವೀತಿಕ್ಕಮಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ಅಮದ್ದನಲಕ್ಖಣಾ। ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿವತ್ಥುತೋ ಸಙ್ಕೋಚನಕಿರಿಯಾಪದೇಸೇನ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿತೋಯೇವ ಸಙ್ಕೋಚನಕಿರಿಯಾ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ವಿರತಿಯೋ ದುಚ್ಚರಿತವತ್ಥುನೋ ಅಕಿರಿಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ ಯುಜ್ಜನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸೇವ, ವಿರತೀನಞ್ಚ ಸೋರಚ್ಚವಸೇನ ಸಙ್ಕೋಚನಂ, ಅಕಿರಿಯಾ ಚ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಾನಂ ಜಿಗುಚ್ಛಾದಿವಸೇನಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। **ಸದ್ಧಾ...ಪೇ॰... ಪದಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಸಬ್ಬೇವ ಧಮ್ಮಾ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದೀನಂ ಪದಟ್ಠಾನಾತಿ ಏಕೇ। ಅಪರೇ ಪನ “ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮಫಲಂ ಸದ್ದಹನ್ತಸ್ಸ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿಅಕರಣತೋ, ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಮುಸಾವಾದಾದಿಅಕಥನತೋ, ಅಪ್ಪಿಚ್ಛಸನ್ತುಟ್ಠಿಸಲ್ಲೇಖಗುಣಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾಜೀವವಿವಜ್ಜನತೋ ಚ ಸದ್ಧಾದಯೋ ತಿಣ್ಣಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮೇನ ಪದಟ್ಠಾನಾ”ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಕೇಚೀ**ತಿ ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋ। **ಇಮಾಸೂ**ತಿ ಇಮಾಸು ತೀಸು ವಿರತೀಸು। **ಏಕೇಕಂ ನಿಯತಂ ವಿರತಿಮಿಚ್ಛನ್ತೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಂ ಏಕಂ ಚತುತ್ಥನಿಯತವಿರತಿಮಿಚ್ಛನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ನಿದ್ಧಾರಣತ್ಥೇ ಭುಮ್ಮವಸೇನ ಇಮಾಸಂ ಅನ್ತರೇ ಏಕಂ ನಿಯತಂ ವಿರತಿಮಿಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಭಯಥಾಪಿ ಪನ ತೇಸಂ ಇಚ್ಛಾ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಅಪರಾಯ ವಿರತಿಯಾ

ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾಪಿ ಅದೇಸಿತತ್ತಾ, ವಿಸಯಸ್ಸ ಚ ಸದಾ ಸನ್ನಿಹಿತತ್ತಾಭಾವೇನ ನಿಯತಾಯ ಏವ ಏಕಿಸ್ಸಾ ಅಭಾವತೋ। ತೇನೇವ ಹಿ ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋಯೇವ ಚ ಕೇಚಿ ಇಮಾಸಂ ತಿವಿಧತ್ತಂ ಅನಿಯತತ್ತಮೇವ ಚ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತೇಹಿ -

"ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಆಜಿವಾ।
ಯೇಭುಯ್ಯತೋ ಅನಿಯತಾ, ಹೋನ್ತಿ ಗೋಚರಭೇದತೋ"ತಿ॥ -

ಏತ್ಥ ಪನ "ಯೇಭುಯ್ಯತೋ"ತಿ ವಚನಂ ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತೇಸು ಸಬ್ಬದಾ ಏಕತೋಯೇವ ಚ ಲಬ್ಭಮಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ।

ದುತಿಯಚಿತ್ತೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯಥಾ ಚಿತ್ತಂ, ಏವಂ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಪೀತಿ ದುತಿಯೇ ಸಸಙ್ಖಾರಾ ಏವಾತಿ ಆಹ "**ಸಸಙ್ಖಾರಭಾವಮತ್ತಮೇವ ಹೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ**"ತಿ। **ತಥಾತಿ** ಯಥಾ ತತಿಯೇ, ತಥಾ ಚತುತ್ಥೇಪಿ ಪೀತಿಯಾ ಸುಖಪದಟ್ಠಾನತ್ತಾ। ಸುಖಸ್ಸ ಚೇತ್ಥ ಅಭಾವತೋ ಆಹ "**ಠಪೇತ್ವಾ ಪೀತಿ**"ನ್ತಿ। ನನು ಚ "ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತೇ ನ ಸಮ್ಭವನ್ತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಪೀತಿಯಾ, ಏವಂ ತಾಸಮ್ಪಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ? ನ ಕಾತಬ್ಬೋ, ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಕರುಣಾಮುದಿತಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಭವತೋ। ಕರುಣಾಮುದಿತಾಭಾವನಾಕಾಲೇ ಹಿ ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಚಿತ್ತೇನಾಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಹೋತಿ, ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿಯಂ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತೇನೇವ ಏಕಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಾ ವೇದನಾಪರಿವತ್ತನಾಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗವಸೇನೇವ ಕರುಣಾಮುದಿತಾನಮ್ಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತೇಸು ಸಮ್ಭವೋ ಹೋತೀತಿ ಆಚರಿಯಾ। ಅಪರೇ ಪನ ಸಬ್ಬದಾಪಿ ತಾಸಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತೇಸು ಸಮ್ಭವಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। "ಅವಸೇಸಾ ಪಞ್ಚಮೇನ ಸಮ್ಪಯೋಗಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಇದಾನಿ ವಿಸೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಮಾಹ "**ಸೋಮನಸ್ಸಟ್ಠಾನೇ ಚಾ**"ತಿಆದಿ।

೮೧. **ಕರುಣಾಮುದಿತಾದಯೋತಿ** ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಚೇವ ವಿರತಿತ್ತಯಞ್ಚ। ತೇನಾಹ "**ಪಞ್ಚಾ**"ತಿ।

ಏವಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅವಸೇಸೇಸು ಪನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಠಪೇತ್ವಾ ವಿರತಿತ್ತಯ**ನ್ತಿ ವಿರತಿತ್ತಯಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ವಿರತಿತ್ತಯಂ ಪರಿಚ್ಚತ್ತನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಸುವಿಸುದ್ಧಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಾನವಸೇನ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿ, ನ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಸೋಧನವಸೇನ, ನಾಪಿ ದುಚ್ಚರಿತದುರಾಜೀವಾನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನವಸೇನ। ತಥಾ ಹಿ ನೀವರಣಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಅವತ್ಥತ್ತಯಂ ಹೋತಿ ವೀತಿಕ್ಕಮಾವತ್ಥಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾವತ್ಥಾ ಅನುಸಯಾವತ್ಥಾತಿ। ತತ್ಥ ವೀತಿಕ್ಕಮಾವತ್ಥಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾವತ್ಥಾಯ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಂ, ಅನುಸಯಾವತ್ಥಾಯ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಂ। ದುಚ್ಚರಿತದುರಾಜೀವಾನಂ ಪನ ಠಪೇತ್ವಾ ವೀತಿಕ್ಕಮಾವತ್ಥಂ, ಅನುಸಯಾವತ್ಥಞ್ಚ ವೀತಿಕ್ಕಮಾವತ್ಥಾಯ ವಿಸುಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾವತ್ಥಾ ನ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ಯಸ್ಸಾ ವಿಪಚ್ಚನೀಕಂ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ನೇವ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ವಿಯ ತೇಸಂ ವೀತಿಕ್ಕಮಾವತ್ಥಂ ಸೋಧೇತಿ, ನ ಚ ಲೋಕುತ್ತರಂ ವಿಯ ಅನುಸಯಾವತ್ಥಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ಪಟಿಪಸ್ಸಮ್ಭೇತಿ ವಾ। ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿಯಂ ಸೀಲಸೋಧನವಸೇನ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲೇನೇವ ವಿಗತವೀತಿಕ್ಕಮಸ್ಸ ಪರಿಸುದ್ಧಕಾಯಕಮ್ಮಾದಿಕಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಾನವಸೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ವಿರತೀನಂ ಅಸಮ್ಭವೋಯೇವ। ಇಮಮೇವ ಹಿ ಅತ್ಥಂ ಸಾಧೇತುಂ "**ವಿರತಿಯೋ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ತೇತ್ತಿಂಸ ವಾ** ಕರುಣಾದಿಝಾನವಸೇನ ಪವತ್ತನಕಾಲೇ । **ತತೋತಿ** ತತೋ ತತಿಯೇ ವುತ್ತಚೇತಸಿಕತೋ। ಕರುಣಾಮುದಿತಾನಂ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಾನಮೇಕನ್ತಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತ್ತಾ ಆಹ "**ಪಞ್ಚಮೇನ...ಪೇ॰... ಕರುಣಾಮುದಿತಾವಜ್ಜಾ**"ತಿ।

**ರೂಪಾವಚರಪಞ್ಚಮೇ ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ** ತಿಂಸೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯದಿ ಏವಂ ರೂಪಾವಚರತೋ ಕೋ ವಿಸೇಸೋತಿ ಆಹ "**ಅರೂಪಾವಚರಭಾವೋವೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ**"ತಿ, ಪಞ್ಚಮೇ ರೂಪಸಞ್ಞಾಭಾವತೋ ರೂಪಾವಚರಭಾವೋ, ಇಧ ಪನ

ರೂಪಸಞ್ಞಾಸಮತಿಕ್ಕಮೇನ ಪತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಅರೂಪಾವಚರಭಾವೋತಿ ಅಯಮೇವಸ್ಸ ತತೋ ವಿಸೇಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

**ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೇ**ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನವತಿ। **ಮಗ್ಗಚಿತ್ತೇ**ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೇಪಿ ಮಗ್ಗಞಾಣೇ। **ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕಾದಿಭೇದೇ**ತಿ ದುತಿಯತತಿಯಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕೇ। **ವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ "ದುತಿಯೇನ ವಿತಕ್ಕವಜ್ಜಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತನಯೇನ। ಕಿಂ ಅವಿಸೇಸೇನಾತಿ ಚೇ, ನೋತಿ ಆಹ "**ಕರುಣಾಮುದಿತಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ। ಮಗ್ಗಧಮ್ಮೇಸು ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾದಿವಸೇನ ಕದಾಚಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪವಿರಹೋ ಸಿಯಾ, ನ ಪನ ವಿರತಿವಿರಹೋ, ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನೇವ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪವತ್ತನತೋತಿ ಆಹ "**ನಿಯತವಿರತಿಭಾವೋ**"ತಿ। **ಲೋಕುತ್ತರಭಾವೋ**ತಿ ಛಬ್ಬಿಸುದ್ಧಿಪರಮ್ಪರಾಯ ಪತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ ಲೋಕತೋ ಉತ್ತರಣಭಾವೋ।

ಏವಂ ಕುಸಲಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಮ್ಪಯೋಗವಚನತ್ಥಲಕ್ಖಣಾದೀನಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಕುಸಲಚೇತಸಿಕಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅಕುಸಲಾ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ಛ ಯೇವಾಪನಕಾ**ತಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪಠಮೇ ಅನಿಯತಯೇವಾಪನಕಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಅಕುಸಲೇಸು ಪನ ಲಬ್ಭಮಾನಕಯೇವಾಪನಧಮ್ಮೇ ಏಕತ್ಥ ದಸ್ಸೇತುಂ ತೇಸಮ್ಪಿ ಇಧೇವ ವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಉಪರಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉದ್ದೇಸಾನನ್ತರಂ "ಏವಂ ಯೇವಾಪನಾ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತೇ ಛನ್ದಾಧಿಮೋಕ್ಖಾನಂ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೇ ಛನ್ದಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ "**ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ದಸಸು ಚಿತ್ತೇಸೂ**"ತಿ।

**೮೨. ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ**ತಿ ನಿಸ್ಸೇಸೇನ ದಸ್ಸಿತಾ। ಹತಾ ವಿಹತಾ ವಿದ್ಧಸ್ತಾ ಪಾಪಾ ಅಪಾಯಾದಿದುಕ್ಖಪಾಪನತೋ "ಪಾಪಾ"ತಿ ಸಙ್ಖಾತಾ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ಯೇನ ಸೋ ಭಗವಾ **ಹತಪಾಪೋ,** ತೇನ। ಲಾಭೋ ಅಲಾಭೋ, ಯಸೋ ಅಯಸೋ, ನಿನ್ದಾ ಪಸಂಸಾ, ಸುಖಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಇಮೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಲೋಕಧಮ್ಮೇಸು ಅಕಮ್ಪನಟ್ಠೇನ **ತಾದಿನಾ** ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ। ಸೋ ಹಿ ಲಾಭಾದೀಸು ಯಾದಿಸೋ, ಅಲಾಭಾದೀಸುಪಿ ತಾದಿಸೋಯೇವಾತಿ "ತಾದೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

**ನ ಹಿರೀಯತೀ**ತಿ ನ ಲಜ್ಜತಿ। **ಅಹಿರಿಕೋ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಧಮ್ಮಸಮೂಹೋ ವಾ। "ಅಹಿರಿಕ್ಕ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಏಕಸ್ಸ ಕ-ಕಾರಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ "**ಅಹಿರಿಕ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನ ಓತ್ತಪ್ಪ**ನ್ತಿ ಓತ್ತಪ್ಪಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ಧಮ್ಮಮಾಹ। **ಅಜಿಗುಚ್ಛನಂ** ಅಹೀಳನಂ। **ಅಲಜ್ಜನಂ** ಅವಿಲಾ। **ಅಜಿಗುಚ್ಛನಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಸಭಾವವಸೇನ ವುತ್ತಂ, **ಅಲಜ್ಜನಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣಾಯ ಹಿರಿಯಾ ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ। **ತೇಹೇವಾ**ತಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿ ಏವ। **ಅಸಾರಜ್ಜನಂ** ನಿಬ್ಭಯತಾ। **ಅನುತ್ತಾಸೋ** ಅಸಮ್ಭಮೋ। ರಸಾದೀನಿ ಹಿರಿಓತ್ತಪ್ಪೇಸು ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ನ ತಾನಿ ಇಧ ವುತ್ತಾನಿ। ತೇಸು ಹಿ ಅಲಜ್ಜನಾಕಾರೇನ ಪಾಪಾನಂ ಕರಣರಸಂ ಅಹಿರಿಕಂ। ಅನುತ್ತಾಸಾಕಾರೇನ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ । ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನೇವ ಪಾಪತೋ ಅಸಙ್ಕೋಚನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾನಿ। ಅತ್ತನಿ, ಪರೇಸು ಚ ಅಗಾರವಪದಟ್ಠಾನಾನಿ। ಗಾಮಸೂಕರಸ್ಸ ವಿಯ ಅಸುಚಿತೋ ಕಿಲೇಸಾಸುಚಿತೋ ಅಜಿಗುಚ್ಛನಂ ಅಹಿರಿಕೇನ ಹೋತಿ। ಸಲಭಸ್ಸ ವಿಯ ಅಗ್ಗಿತೋ ಪಾಪತೋ ಅನುತ್ತಾಸೋ ಅನೋತ್ತಪ್ಪೇನ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

"ಜಿಗುಚ್ಛತಿ ನಾಹಿರಿಕೋ, ಪಾಪಾ ಗೂಥಾವ ಸೂಕರೋ।
ನ ಭಾಯತಿ ಅನೋತ್ತಪ್ಪೀ, ಸಲಭೋ ವಿಯ ಪಾವಕಾ"ತಿ॥

ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ ಹಿರಿಯಾ ಬಲವಭಾವೇ ಓತ್ತಪ್ಪಂ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ ಹೋತಿ, ಓತ್ತಪ್ಪಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೇ ಹಿರೀ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಾ, ಏವಂ ಅಹಿರಿಕಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೇ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಂ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ, ಅನೋತ್ತಪ್ಪಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೇ ಅಹಿರಿಕಂ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಂ ಹೋತೀತಿ ಕೇಚಿ, ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಅಸುಚಿನಾ ಅತ್ತಾನಂ ಮಕ್ಖೇನ್ತೋ, ಸಪ್ಪಮುಖೇ ಹತ್ಥಂ ಪವೇಸೇನ್ತೋ ಬಾಲದಾರಕೋ ತತ್ಥ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಭಾವಸ್ಸ, ಆದೀನವಸ್ಸ ಚ ಅನುಪಪರಿಕ್ಖನತೋ ನೇವ ಜಿಗುಚ್ಛತಿ, ನ ಚ ಉತ್ತಸತಿ, ಏವಮೇವಂ ಧಮ್ಮಸಭಾವಸ್ಸ ಅಞ್ಞಾಣತೋ ಮೋಹೋ ಪಾಪತೋ ನೇವ ಜಿಗುಚ್ಛತಿ, ನ ಉತ್ತಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಬಲವತರಂ ಹೋತೀತಿ।

**ಲುಬ್ಭನ್ತೀ**ತಿ ಅಭಿಗಿಜ್ಝನ್ತಿ, ಅಲ್ಲೀಯನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣೋ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಂ** ನಾಮ "ಮಮ ಇದ"ನ್ತಿ ತಣ್ಹಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ನ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಮತ್ತಂ। **ಅಭಿಸಙ್ಗೋ** ಅತಿಸಯವತಾಯ ಆಸತ್ತಿಯಾ ದುಮ್ಮೋಚನೀಯಭಾವೋ। **ಅಪರಿಚ್ಚಾಗೋ** ಅವಿಜಹನಂ। **ತೇಲಞ್ಜನರಾಗೋ ವಿಯಾ**ತಿ ಧೋವಿತ್ವಾಪಿ ಪರಿಚ್ಚಜಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ ತೇಲಮಕ್ಖಿತಅಞ್ಜನರಾಗೋ ವಿಯ। "ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ತಣ್ಹಾ ಪವಡ್ಢತೀ"ತಿ ವಚನತೋ ವುತ್ತಂ **"ಅಸ್ಸಾದದಸ್ಸನಪದಟ್ಠಾನೋ"**ತಿ। ತತ್ಥ ಅಸ್ಸಾದವಸೇನ ದಸ್ಸನಂ ಅಸ್ಸಾದದಸ್ಸನಂ। ನನು ಚ ಅಸ್ಸಾದದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಲೋಭೋಯೇವಾತಿ ಕಥಂ ಸಯಂ ಅತ್ತನೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಹೋತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಪಠಮಂ ನಾತಿಬಲವಲೋಭವಸೇನ ಅಸ್ಸಾದದಸ್ಸನೋ ಪಚ್ಛಾ ಬಲವಲೋಭೋ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ತಂಪದಟ್ಠಾನತಾ ವುತ್ತಾ। ತೇನೇವ ಚ "ತಣ್ಹಾ ಪವಡ್ಢತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪರೇ ಪನ "ಅಸ್ಸಾದೋ ನಾಮ ಸುಖವೇದನಾ, ಅಸ್ಸಾದದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅಸ್ಸಾದದಿಟ್ಠೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಸುಖವೇದನಾಯ ವಾ ಕಾರಣಭೂತಂ ಸುಭನಿಮಿತ್ತಂ ಅಸ್ಸಾದೋ ನಾಮ, ಅಸುಭೇ "ಸುಭ"ನ್ತಿ ಪವತ್ತಾ ತಯೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಅಸ್ಸಾದದಸ್ಸನಂ ನಾಮಾತಿ ಕೇಚಿ।

**ಮುಯ್ಹನ್ತೀ**ತಿ ನ ಬುಜ್ಝನ್ತಿ। ಧಮ್ಮಸಭಾವಸ್ಸ ಯಾಥಾವತೋ ಅದಸ್ಸನಂ **ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನ್ಧಭಾವೋ। ಅಞ್ಞಾಣಂ** ಞಾಣಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಧಮ್ಮೋ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮಲಕ್ಖಣಂ ಸಭಾವವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಇತರಂ ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ। ಅಥ ವಾ **ಅಞ್ಞಾಣಲಕ್ಖಣೋ**ತಿ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸೋ ಹಿ ಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧರಸೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾ **ಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧೋ। ಆರಮ್ಮಣಸಭಾವಚ್ಛಾದನರಸೋ**ತಿ ಯಥಾ ಅಞ್ಞಾಣಂ, ಮೋಹಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲೋ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಸಭಾವಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ಲಭತಿ, ಮೋಹಸ್ಸ ತಥಾ ಪವತ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಸಭಾವಚ್ಛಾದನಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಞಾಣಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಯಥಾಸಭಾವತೋ ಜಾನಾತಿ, ದಿಟ್ಠಿ ಯಥಾಸಭಾವಂ ವಿಜಹಿತ್ವಾ ಅಯಾಥಾವತೋ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಮೋಹೋ ಪನ ನ ಕಥಞ್ಚಿ ವಿಜಾನಾತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಕಾಲೇ ಕಥಂ ತದಾ ಸೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಜಾನಾತೇವಾತಿ? ತದಾಪಿ ನ ಜಾನಾತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಫುಸನಾಕಾರಾದಿಮತ್ತವಸೇನೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ನ ಜಾನನವಸೇನ, ಏವಮಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಪಟಿಚ್ಛಾದನಾಕಾರೇನೇವ ಗಣ್ಹಾತಿ, ನ ಪನ ಜಾನನಾಕಾರೇನಾತಿ। ಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಅನ್ಧಕರಣಂ ಅನ್ಧಕಾರೋ, ತಥಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತಿ, ತಂ ವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ **ಅನ್ಧಕಾರಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ।**

**ಮಿಚ್ಛಾ ಪಸ್ಸನ್ತೀ**ತಿ ಧಮ್ಮಸಭಾವಸ್ಸ ವಿಪರೀತವಸೇನ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಂ ನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಪಸ್ಸನ್ತಿ। **ಅಯೋನಿಸೋ ಅಭಿನಿವೇಸೋ** ಉಪ್ಪಥಾಭಿನಿವೇಸೋ। ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪರತೋ ನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ವಾ ಪರಪ್ಪಚ್ಚಯತೋ ವಾ ಆಮಸನಂ **ಪರಾಮಾಸೋ,** ವಿಪರೀತಗ್ಗಾಹವಸೇನ "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ, ಮೋಘಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಅಭಿನಿವೇಸನಂ **ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸೋ। ಅರಿಯಾನಂ ಅದಸ್ಸನಕಾಮತಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸದ್ಧಮ್ಮಅಸೋತುಕಾಮತಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ಉದ್ಧತಂ ಹೋತಿ ಚಿತ್ತಂ, ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ವಾ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ। ತೇನಾಹ **"ಉದ್ಧತಭಾವೋ"**ತಿ। **ಅವೂಪಸಮೋ**ತಿ ಅಸನ್ನಿಸಿನ್ನಭಾವೋ। **ವಾತಾ...ಪೇ॰... ಪಟಾಕಾ ವಿಯಾ**ತಿ ಯಥಾ ಪಟಾಕಾ ಯೋತ್ತಬಲೇನ ಧಜಯಟ್ಠಿಂ ಅಮುಞ್ಚನ್ತೀಪಿ ವಾತಾಭಿಘಾತೇನ ಏತ್ಥ ಅವಟ್ಠಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಏವಮಿದಮ್ಪಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಬಲೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಮುಞ್ಚನ್ತಮ್ಪಿ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಬಲೇನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಚಲಂ ಅವಟ್ಠಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ವಾತಪ್ಪಹಾರೇನೇವ ಚಲಧಜಪಟಾಕಾ ವಿಯ ಅನವಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಂ। **ಭನ್ತತ್ತಂ** ಪರಿಬ್ಭಮನಾಕಾರೋ। ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಸಬ್ಬಾಕುಸಲಸಾಧಾರಣತ್ತಾ, ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಅಕುಸಲಸಾಧಾರಣಾನಂ ವಿಸುಂ ಪದಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ಅಯೋನಿಸೋ...ಪೇ॰... ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ಯೇನಾಕಾರೇನ ವಾ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇನಾಕಾರೇನ ಮನಸಿಕರಣಂ ಇಧ **ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ।** ಅಥ ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಮನಸಿಕರಣಂ ಇಧ **ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ।**

**ಮಞ್ಞತೀ**ತಿ ಅಭಿಮಞ್ಞತಿ, ಅಹಂಕಾರಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ಉಚ್ಚತೋ ನಮನಂ **ಉಣ್ಣತಿ। ಸಮ್ಪಗ್ಗಹರಸೋ**ತಿ ಉಣ್ಣತಿವಸೇನೇವ ಅತ್ತನೋ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ವಾ ಸಮ್ಪಗ್ಗಣ್ಹನಕಿಚ್ಚೋ, ನ ವೀರಿಯಂ ವಿಯ

ತಂತಂಕಿಚ್ಚಸಾಧನೇನ। ಅಭಿಭುಸ್ಸಹನವಸೇನ ಹೀನಸ್ಸ ಅತ್ತಾನಂ ನೀಚಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಣಮ್ಪಿ ಪಗ್ಗಣ್ಹನವಸೇನೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಕೇತು...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕೇತು ವುಚ್ಚತಿ ಅಚ್ಚುಗ್ಗತಧಜೋ, ಇಧ ಪನ ಕೇತು ವಿಯಾತಿ ಕೇತು, ಉಳಾರತಮಾದಿಭಾವೋ, ತಂ ಕೇತುಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಕೇತುಂ ಕಮ್ಯತೀತಿ ಕೇತುಕಮ್ಯಂ, ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ತಂ ಕೇತುಕಮ್ಯಂ, ಸೋ **ಕೇತುಕಮ್ಯತಾ**। "ಅಹ"ನ್ತಿ ಪವತ್ತನತೋ ಮಾನಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಸದಿಸೀ ಪವತ್ತತೀತಿ ದಿಟ್ಠಿಮಾನಾ ಏಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ನ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ದ್ವೇ ಕೇಸರಸೀಹಾ ವಿಯ ಏಕಗುಹಾಯಂ, ತಸ್ಮಾ ಮಾನೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇ ಸಬ್ಬದಾ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋಪಿ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇ ನಿಯಮೇನ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ **ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಲೋಭಪದಟ್ಠಾನೋ**। ಮಾನೋ ಧಮ್ಮಸಮೂಹಗ್ಗಹಣೇ ಬಲವಂ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತುಕ್ಕಂಸನಭಾವೇನ ಪವತ್ತತಿ, ದಿಟ್ಠಿ ಏಕೇಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ನಿಚ್ಚಾದಿಆಕಾರೇನ ಗಣ್ಹನ್ತೀ ಪವತ್ತತಿ। ಅತ್ತಸಿನೇಹಸನ್ನಿಸ್ಸಯೋ ವಾ ಮಾನೋ, ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಸನ್ನಿಸ್ಸಯಾ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

**ಇಸ್ಸತೀ**ತಿ ಉಸೂಯತಿ। **ತತ್ಥೇವಾ**ತಿ ಪರಸಮ್ಪತ್ತೀಸುಯೇವ। ಇಸ್ಸಾವಸೇನ ಪರಸಮ್ಪತ್ತೀಸು ಅತುಸ್ಸನತೋ ವುತ್ತಂ **"ಅನಭಿರತಿರಸಾ"**ತಿ। ತೇನೇವೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಇಸ್ಸಾನಲಸಿಖಾ ಯೇಸಂ, ಹದಯೇ ಜಲತೀಧ ತೇ।
ನೇವ ವಿನ್ದನ್ತಿ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ, ಸಮ್ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ಸೇವಿತ"ನ್ತಿ॥

ಮಚ್ಛರಯೋಗೇನ ಮಚ್ಛರಿನಿ ಪವತ್ತಂ ಮಚ್ಛರ-ಸದ್ದಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹ **"ಮಚ್ಛರಭಾವೋ ಮಚ್ಛರಿಯ"**ನ್ತಿ। ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ಪನ "ಮಾ ಇದಂ ಅಚ್ಛರಿಯಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಹೋತು, ಮಯ್ಹಂವ ಹೋತೂ"ತಿ ಮಚ್ಛರಿಯನ್ತಿ ಪೋರಾಣಾ। **ನಿಗುಹಣಂ** ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪರೇಸಂ ಅದಸ್ಸನಂ। **ಸಙ್ಕೋಚನಂ** ಅತ್ತಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ಪರೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಭಾವಕರಣಸ್ಸ ಅರುಚ್ಚನಾಕಾರೇನ ಪಟಿಕುಟನಂ। "ಮಾ ಇದಂ ಪರಸ್ಸ ಹೋತೂ"ತಿ ಪರೇಸು ಪಟಿಹನನವಸೇನ ಅತ್ತಸನ್ತಕಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ ಮಚ್ಛೇರಂ ಪಟಿಘಚಿತ್ತೇಸ್ವೇವ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ ಏಕಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತ ಪಟಿಹಞ್ಞಿತ್ವಾ ಅಜ್ಝಾರಮ್ಮಣಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ। ಪರೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಭಾವೇ ಪಟಿಹನನವಸೇನ ಪನ ತಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನತೋ ಮಚ್ಛೇರಂ ಪಟಿಘಚಿತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಯುತ್ತಂ। **ಅತ್ತಸಮ್ಪತ್ತೀ**ತಿ ಆವಾಸಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿ।

**ಕುಚ್ಛಿತಂ ಕತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕತಮ್ಪಿ ಅಕತಮ್ಪಿ ಗರಹಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಕತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಹಿ ವತ್ತಾರೋ ಹೋನ್ತಿ "ಯಂ ಮಯಾ ನ ಕತಂ, ತಂ ಕುಕತ"ನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಕತಾಕತಾನುಸೋಚನರಸ"ನ್ತಿ। ಏವಂ ಕತಾಕತಂ ದುಚ್ಚರಿತಂ ಸುಚರಿತಮ್ಪಿ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಕತಂ ನಾಮ। ಸುಚರಿತಮ್ಪಿ ಹಿ ಗರಹನ್ತಸ್ಸ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಕತನ್ತಿ ಹೋತಿ । ಯಥಾ ಪನ ಪಥವೀಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಝಾನಂ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ, ಏವಂ ಕುಕತಂ ಆರಬ್ಭ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ತಂಸಹಚರಿತತಾಯ ಇಧ ಕುಕತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಕತಾಕತಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಚಿತ್ತಂಯೇವ ಗರಹಿತಬ್ಬತೋ "ಕುಚ್ಛಿತಂ ಕತಂ ಕುಕತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಸೇನ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಕುಕತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ। ತೇನಾಹ **"ಕುಕತಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ"**ತಿ। ಪಚ್ಛಾ ಅನುತಪ್ಪನಂ ವಿಹೇಠನಂ **ಪಚ್ಛಾನುತಾಪೋ**। **ಕತಾಕತಾನುಸೋಚನಂ** ಕತಾಕತಸ್ಸ ಸುಚರಿತದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ಅನುಸೋಚನಂ, "ಅಕತಂ ವತ ಮೇ ಕಲ್ಯಾಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅನುತಪ್ಪನಂ, "ಅಕತಂ ಮಯಾ ಪುಬ್ಬೇ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮಂ, ಇತೋ ದಾನಿ ಪಟ್ಠಾಯ ಕರೋಮೀ"ತಿ ಪವತ್ತಂ ಪನ ಕುಸಲಪಕ್ಖಿಕಂ ವೀರಿಯಮೇವ, ನ ಕತಾಕತಾನುಸೋಚನಂ, ಕತಾಕತಾಕಾರವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಸುಚರಿತದುಚ್ಚರಿತಸ್ಸ ಅನುಸೋಚನವಸೇನ ವಿರೂಪಂ ಪಟಿಸರಣಂ **ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೋ**। ಕತಾಕತಾನುಸೋಚನಞ್ಹಿ ಅವಡ್ಢಿಸಮ್ಪಾದನತೋ ವಿರೂಪಂ ಪಟಿಸರಣಂ, ತಂ ಪರಾಯತ್ತತಾಹೇತುತಾಯ ದಾಸಬ್ಯಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಹಿ ದಾಸಬ್ಯೇ ಸತಿ ದಾಸೋ ಪರಾಯತ್ತೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚೇ ಸತಿ ತಂಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲೋ। ನ ಹಿ ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಧಮ್ಮತಾಯ ಕುಸಲೇ ಪವತ್ತಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಕತಾಕತಕುಸಲಾಕುಸಲಾನುಸೋಚನವಸೇನ ಆಯತ್ತತಾಯ ತದುಭಯವಸೇನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚೇನ ತಂಸಮಙ್ಗೀ ಹೋತೀತಿ ತಂ ದಾಸಬ್ಯಂ ವಿಯ ಹೋತಿ।

ಅನುಸ್ಸಾಹನಾವಸೀದನವಸೇನ ಸಂಹತಭಾವೋ ಥಿನಂ, ತೇನ ಯೋಗತೋ ಚಿತ್ತಂ ಥಿನಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಥಿನತಾ**। ತೇನಾಹ "ಅನುಸ್ಸಾಹಸಂಹನನತಾ"ತಿ। ಅಸಮತ್ಥತಾವಿಘಾತವಸೇನ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ **ಮಿದ್ಧಂ**। ತೇನಾಹ "ಅಸತ್ತಿವಿಘಾತೋ"ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಮಿದ್ಧವಸೇನೇವ ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಮೇಧಿತಾ ವಿಹತಸಾಮತ್ಥಿಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಮಿದ್ಧತಾ ಮಿದ್ಧ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ವಿಜ್ಜತಿ ಉಸ್ಸಾಹೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಅನುಸ್ಸಾಹಂ, ತಬ್ಭಾವೋಪಿ ಅನುಸ್ಸಾಹಂ। ಅನುಸ್ಸಾಹಸಙ್ಖಾತೋ ಸಂಹನನಭಾವೋ **ಅನುಸ್ಸಾಹಸಂಸೀದನತಾ,** ಕುಸೀತಭಾವೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಸತ್ತಿವಿಘಾತೋ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ತಂ ಮಿದ್ಧಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮೇವ ಸತ್ತಿವಿನಾಸವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಸತ್ತೀತಿ ತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಂ ಅಸತ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋಪಿ, ಅಸತ್ತಿಯೇವ ವಿಘಾತೋತಿ ಅಸತ್ತಿವಿಘಾತೋ।

**ಅನುಸ್ಸಾಹನಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಉಸ್ಸಾಹಪಟಿಪಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ। ವೀರಿಯಸ್ಸ ವಿನೋದನಂ ಖೇಪನಂ **ವೀರಿಯವಿನೋದನಂ**। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಂಸೀದನಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತಿ, ತೇಸಂ ವಾ ಸಂಸೀದನಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ **ಸಂಸೀದನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**। **ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾಮಂ ಥಿನಮ್ಪಿ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಸಭಾವಮೇವ, ತಂ ಪನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಂ, ಮಿದ್ಧಂ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಸ್ಸಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ। ತಥಾ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಥಿನಂ? ಯಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಲ್ಲತಾ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ। ಕತಮಂ ಮಿದ್ಧಂ? ಯಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಅಕಲ್ಲತಾ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೬೨) ಚ ಆದಿನಾ ಇಮೇಸಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ಪವತ್ತೋ। **ಓಣಹನಂ** ವಿಞ್ಞಾಣದ್ವಾರಾನಂ ಪಿದಹನಂ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಬನ್ಧನಂ ವಾ। **ಲೀನತಾ** ಲೀನಾಕಾರೋ, ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣೇ ಸಙ್ಕೋಚೋ। ಯಸ್ಮಾ ಥಿನೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ಸಂಹನನಂ ಹೋತಿ, ಮಿದ್ಧೇನ ಪನ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಸ್ಸ ವಿಯ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸಪಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪಚಲಾಯಿಕಾನಿದ್ದಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಪಚಲಾಯಿಕಾನಿದ್ದಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನನ್ತಿಪಿ ವಟ್ಟತಿ। ಪೋತ್ಥರೂಪಪಟಿಚ್ಛಾದಕಪಟೋ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣಸಭಾವಾವಚ್ಛಾದಕೋ ಮೋಹೋ। ಮುಖೇ ಬನ್ಧಪಟೋ ವಿಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಪತ್ಥರಿತುಂ ಅದೇನ್ತಂ ಮಿದ್ಧನ್ತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

**ಸೇಸಾ**ತಿ ಇಧ ಲಕ್ಖಣಾದಿವಸೇನ ವುತ್ತಾವಸೇಸಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋ। **ಕುಸಲೇಸು ವುತ್ತನಯೇನಾ**ತಿ ಲಕ್ಖಣಾದಿತೋ ವುತ್ತನಯೇನ। ನ ಕೋಚಿ ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಚೇ, ನೋ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ಏತ್ಥ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ, ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿನಾಮಮತ್ತಮೇವ ವಿಸೇಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕೂನವೀಸತೀ**ತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಮಾನಾದಯೋ ಛ ಅನಿಯತಯೇವಾಪನಕೇ ಸೇಸಾ ಸರೂಪೇನಾಗತಾ ಪನ್ನರಸ ಛನ್ದಾದಯೋ ಚ ಚತ್ತಾರೋ ನಿಯತಯೇವಾಪನಕಾತಿ ಇಮೇ ಏಕೇನ ಊನಾ ವೀಸತಿ ಚೇತಸಿಕಾ। ಅನಿಯತಯೇವಾಪನಕಾನಂ ಪನ ಇಧ ಅಲಭನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಏತ್ಥ ವಚನೇ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ।

**ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಅನಿಯತಭಾವೋ**ತಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಅನಿಯತಸ್ಸ ಇಧ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಭಾವಮಾಹ, ನ ಪನ ಪಠಮೇ ನಿಯತಭಾವಂ ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಸೋವ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ನ ಹಿ ಸಭಾವತಿಖಿಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಥಿನಮಿದ್ಧಯೋಗೀ ಹೋತೀತಿ। ತತಿಯೇ ಮಾನಸ್ಸ ಅನಿಯತಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೇಪಿ ನಿಯತಧಮ್ಮೇ ಸನ್ಧಾಯ **"ಅಟ್ಠಾರಸಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ **"ಮಾನೋ ಪನೇತ್ಥ ಅನಿಯತೋ"**ತಿ। **ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಮೇವ। ಚತುತ್ಥೇ **ಅವಸೇಸಾ**ತಿ ಅಟ್ಠಾರಸೇವ, ಪಞ್ಚಮೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಪೀತಿಂ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಹ ಅಟ್ಠಾರಸೇವ, ತಥಾ ಛಟ್ಠೇಪಿ। ಸತ್ತಮೇ ಪೀತಿಯಾ, ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಚ ಅಭಾವತೋ ಸತ್ತರಸ, ತಥಾ ಅಟ್ಠಮೇಪಿ।

**ಏತೇಪಿ ತಯೋ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಏವ, ಏತೇಪಿ ತಯೋ ಏಕತೋ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಸಯಭೇದತೋಯೇವ। ತಥಾ ಹಿ ಇಸ್ಸಾ ಪರಸಮ್ಪತ್ತಿವಿಸಯಾ, ಮಚ್ಛರಿಯಂ ಅತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪರೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಾಭಾವವಿಸಯಂ, ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಕತಾಕತವಿಸಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಂ ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋ ವದನ್ತಿ "ಇಸ್ಸಾಮಚ್ಛೇರಂ ಯದಿಚ್ಛಾವಸೇನ ಏಕತೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ, ನ ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಸಭಾವತೋ, ಪರಿಕಪ್ಪನತೋ ವಾ ಅನಿಟ್ಠಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನಿಟ್ಠಾಕಾರಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನುಭವನಂ ಸಮ್ಭುಞ್ಜನಂ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾನುಭವನಂ, ತಂ ಲಕ್ಖಣಮಸ್ಸಾತಿ **ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾನುಭವನಲಕ್ಖಣಂ**। ತೇನಾಹ **"ಅನಿಟ್ಠಾಕಾರಸಮ್ಭೋಗರಸ"**ನ್ತಿ, ಯಥಾಭೂತೇನ ವಾ ಅಯಥಾಭೂತೇನ ವಾ ಅನಿಟ್ಠಾಕಾರೇನ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಮ್ಭುಞ್ಜನರಸಂ, ಪಚ್ಚಾನುಭವನಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಿತ್ಥಿಯಾದೀನಞ್ಹಿ ಸಭಾವತೋ ಇಟ್ಠೇ ಬುದ್ಧಾದಿಆರಮ್ಮಣೇಪಿ ಅನಿಟ್ಠಾಕಾರತೋ ಗಹಣವಸೇನ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಏಕನ್ತೇನ ಕಾಮಧಾತುಯಂಯೇವ ಪವತ್ತನತೋ ಆಹ **"ಹದಯವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಅನೀವರಣಾವತ್ಥಾಯ ಅಭಾವತೋ ರೂಪಾರೂಪಧಾತುಯಂ ಅಸಮ್ಭವೋ।

ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಸೇನ ಅನಿಟ್ಠರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪನವಸೇನ ವಾ ವಿರೂಪಂ ಸಪ್ಪನಂ ವಿಸಪ್ಪನಂ, ಅನಿಟ್ಠರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪನವಸೇನೇವ ವಾ ವಿಸಪ್ಪನಂ ಸರೀರಕಮ್ಪನಂ, ತಂ ರಸೋ ಕಿಚ್ಚಂ, ಸಮ್ಪತ್ತಿ ವಾ ಅಸ್ಸಾತಿ **ವಿಸಪ್ಪನರಸೋ,** ನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಹದಯವತ್ಥುನೋ, ಸಕಲಸ್ಸೇವ ವಾ ಕಾಯಸ್ಸ ವಿಜ್ಝತ್ತಭಾವಾಪಾದನತೋ ಆಹ **"ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯದಹನರಸೋ ವಾ"**ತಿ, **ವಿಜ್ಝತ್ತಭಾವಾಪಾದನತೋ**ತಿ ಚ ಮಿಲಾತಭಾವಾಪಾದನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಕಥಂ ವಿಯಾತಿ ಆಹ **"ದಾವಗ್ಗಿ ವಿಯಾ"**ತಿ। ಸೋ ಹಿ ವನಘಟೇಯೇವ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ತಮೇವ ದಹತಿ। **ದುಸ್ಸನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ, ಪರಸ್ಸ ಚ ದೂಸನಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ। ಸೋ ಹಿ ಯಸ್ಸ ಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತಂ ಏಕನ್ತೇನ ಅನ್ತಮಸೋ ವಿರೂಪಭಾವಾಪಾದನೇನಪಿ ದೂಸೇತಿ, ಪರಂ ಪನ ದೂಸೇತು ವಾ, ಮಾ ವಾ ಹತ್ಥೇನ ಗಹಿತಅಸುಚಿ ವಿಯ। "ಅನತ್ಥಂ ಮೇ ಅಚರೀ"ತಿಆದೀನಿ ನವ ಆಘಾತವತ್ಥೂನಿ ಪದಟ್ಠಾನಮಸ್ಸಾತಿ **ಆಘಾತವತ್ಥುಪದಟ್ಠಾನೋ**। ಸೋ ಉಪಯೋಗಫಲಕಾಲೇಸು ಅನಿಟ್ಠತ್ತಾ ವಿಸಸಂಸಟ್ಠಪೂತಿಮುತ್ತಂ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅಟ್ಠಾರಸ ವಾ**ತಿ ಇಸ್ಸಾದೀಸು ಅನಿಯತೇಸು ಏಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಟ್ಠಾರಸ ವಾ।

**ಪವತ್ತಿಟ್ಠಿತಿಮತ್ತಾ**ತಿ ಚೇತಸೋ ಪವತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಾ ಠಿತಿಮತ್ತಾ, ಮಗ್ಗಙ್ಗಾದಿಭಾವಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖವಿರಹತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ಪವತ್ತಿಟ್ಠಿತಿಮತ್ತಾ**ತಿ ಖಣಟ್ಠಿತಿಮತ್ತಾ। "ನಿವಾತೇ ದೀಪಚ್ಚೀನಂ ಠಿತಿ ವಿಯಾ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತಿ ವಿಯ ಸನ್ತಾನಟ್ಠಿತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥತ್ತಾ ನಿಚ್ಛಯಾಭಾವೇನ ಅಸಣ್ಠಹನತೋ ಚೇತಸೋ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯಮತ್ತತಾಯ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಿತಿಮತ್ತಾ ಖಣಟ್ಠಿತಿಮತ್ತಾ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯಮತ್ತಾ ಠಿತಿ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಿತೀತಿ ಕತ್ವಾ। **ವಿಗತಾ ಚಿಕಿಚ್ಛಾ**ತಿ ನಿಸ್ಸಕ್ಕೇ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ "ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ ಪಟಿವಿರತೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ, ವಿಗತಾ ತಿಕಿಚ್ಛಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಮೇವ ವಾ ಪಾಠೋ। "ವಿಗತಾ ಚಿಕಿಚ್ಛಾ"ತಿ ಚಿಕಿಚ್ಛಿತುಂ ದುಕ್ಕರತಾಯ ಚೇತಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಸಬ್ಬಥಾ ಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಅಭಾವತೋ। "ಏವಂ ನು ಖೋ, ನ ನು ಖೋ"ತಿಆದಿನಾ ಸಂಸಪ್ಪನವಸೇನ ಸೇತಿ, ಸಮನ್ತತೋ ವಾ ಸೇತೀತಿ **ಸಂಸಯೋ। ಕಮ್ಪನರಸಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಪನಕಿಚ್ಚಾ। ಉದ್ಧಚ್ಚಞ್ಹಿ ಅತ್ತನಾ ಗಹಿತಾಕಾರೇಯೇವ ಠತ್ವಾ ಭಮತೀತಿ ಏಕಾರಮ್ಮಣಸ್ಮಿಂ ಏವ ವಿಪ್ಫನ್ದನವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಪನ ಯದಿಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಥಾಪಿ "ಏವಂ ನು ಖೋ, ನ ನು ಖೋ"ತಿ ಅಞ್ಞಂ ಗಹೇತಬ್ಬಾಕಾರಂ ಅಪೇಕ್ಖತೀತಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಕಮ್ಪನಂ ಹೋತಿ। ಅನಿಚ್ಛಯಾಕಾರೇನ ದ್ವೇಳ್ಹಕಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತಿ, ಅನಿಚ್ಛಯಂ ವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ **ಅನಿಚ್ಛಯಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**।

ಅಧಿಮೋಕ್ಖವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿಪರೀತಕಿಚ್ಚತಾಯ ಆಹ **"ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಅಭಾವೇನಾ"**ತಿ। **ಸಮಾಧೀ**ತಿ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ। ಸಾ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ಆಧಾನತೋ "ಸಮಾಧೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಬಲವಾ ಹೋತೀ**ತಿ ಬಲವಮಿತ್ತೇನ ದಿನ್ನಪಿಟ್ಠಿಬಲೋ ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಬಲವಾ ಹೋತಿ, ಬಲಾದಿಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

**ಸತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ**ತಿ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। ನನು ಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣಾಪಿ ವಿಪಾಕಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ಏಕನ್ತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ"**ತಿ। ಕುತೋ ಪನ ವಿರತೀನಂ ಕುಸಲತ್ತಮೇವಾತಿ ಚಾರಿತನ್ತಿ ಆಹ **"ಪಞ್ಚ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾ ಕುಸಲಾ**ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೧೫) **ಹಿ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕೇಸು ವಿರತಿಯೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ? ನೋ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದವಿಭಙ್ಗೇ ಲೋಕಿಯವಿರತಿಯೋಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ। ತೇನ ಲೋಕಿಯವಿಪಾಕೇಸುಯೇವ ವಿರತಿಯೋ ನ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಕಾಯಪಸಾದಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಕಾಯೇ ಭವೋ ಸಾತಭಾವೋ ಲಕ್ಖಣಮಸ್ಸಾತಿ **ಕಾಯಿಕಸಾತಲಕ್ಖಣಾ**। ಚೇತಸಿಕಸುಖೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ನೇತಬ್ಬಾತಿ ಆಹ **"ಸೇಸಾ ವುತ್ತನಯಾ ಏವಾ"**ತಿ।

**೮೪-೯**. ನನು ಚ ಇಟ್ಠೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸುಖವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅನಿಟ್ಠೇ ದುಕ್ಖವೇದನಾ, ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋ ಚ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ಇಟ್ಠೇ, ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಯುತ್ತೋ ತಾವ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಯೋಗೋ, ನ ಪನ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ, ನ ಚಾಪಿ ಏತಂ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಪರಿಕಪ್ಪನಾವಸೇನ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತತೋ ಗಣ್ಹನ್ತಿ ಯಥಾ "ಕಮ್ಮವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವಿಪಾಕಾನಂ ಅವಞ್ಚನೀಯಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ ಕಥಂ ಇಟ್ಠೇ, ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಸು ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಯೇವ ಸಮ್ಭವತಿ, ನ ಸುಖವೇದನಾ, ಯತೋ ತೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ ವುತ್ತಾತಿ ಇಮಂ ಚೋದನಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಯೋಗಸ್ಮಿ"**ನ್ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ತಸ್ಸಾ ಸೋಧನತ್ಥಂ **"ಉಪಾದಾಯ ಚ ರೂಪೇನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಭೂತರೂಪಂ ಉಪಾದಾಯ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪಂ। **"ಉಪಾದಾಯ ಚ ರೂಪೇನಾ"**ತಿ ಪನ "ಮನಸೀ ಚ ಕಾರೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **"ಉಪಾದಾಯಕರೂಪೇನಾ"**ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥುಭೂತೇನ ಚಕ್ಖುಪಸಾದೇನ, ತಥಾ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ವತ್ಥುಭೂತೇನ ಸೋತಪಸಾದಾದಿನಾ ಚ ಉಪಾದಾಯರೂಪೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪಾದಾರೂಪಕೇ ಪನಾ**ತಿ ಯ-ಕಾರಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ನಿದ್ದೇಸೋ "ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಯೋನಿಸೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ, ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇ ರೂಪಸದ್ದಾದಿಕೇ ಉಪಾದಾಯರೂಪೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಂಘಟ್ಟನಾನಿಘಂಸಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಂಘಟ್ಟನಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ನಿಘಂಸಸ್ಸ। ಸಂಘಟ್ಟನಾಯೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸಯವಿಸಯೀಭಾವಸ್ಸ ಅನುರೂಪದೇಸುಪ್ಪತ್ತಿಸಙ್ಖಾತನಿಘಂಸೋ ವಿಯಾತಿ ನಿಘಂಸೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಥ ವಾ ಸಮ್ಪತ್ತಾಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಸಂಘಟ್ಟನಾಯ ನಿಘಂಸಸ್ಸ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚಕ್ಖುರೂಪಸೋತಸದ್ದಾ ಹಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತಾಯೇವ ಅನುರೂಪದೇಸುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಘಟ್ಟನ್ತಿ ನಾಮ। ತತೋ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಘಟ್ಟನಾಕಾರಭೂತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಭಿಮುಖಭಾವೋ "ಸಂಘಟ್ಟನಾ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಘಾನಗನ್ಧಾ, ಪನ ಜಿವ್ಹಾರಸಾ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮ್ಪತ್ತಾಯೇವ ಆಸನ್ನತರದೇಸೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಘಂಸೇನ್ತಿ ಆಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ತತೋ ತೇಸಂ ವಸೇನ ನಿಘಂಸೋ ವುತ್ತೋತಿ। **ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ**ತಿ ಅಧಿಕರಣೀಮತ್ಥಕೇ ಪಿಚುಪಿಣ್ಡಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಿಚುಪಿಣ್ಡೇನೇವ ಪಹತಕಾಲೇ ವಿಯ ಫುಟ್ಠಮತ್ತಭಾವೇನ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ। **ದೀಪಯೇ**ತಿ ಏವಂ ಸಂಘಟ್ಟನಾನಿಘಂಸಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ವೇದನಾ ಮಜ್ಝತ್ತಟ್ಠಾನೇ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಯೋಗಂ ಪಕಾಸೇಯ್ಯ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣೇಪಿ ಇದಂ ಸಮಾನನ್ತಿ, ನೋತಿ ಆಹ **"ಪಸಾದಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಅಧಿಕರಣೀಮತ್ಥಕೇ ಕಪ್ಪಾಸಪಿಚುಪಿಣ್ಡಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಕೂಟೇನ ಪಹರನ್ತಸ್ಸ ಕೂಟಂ ಪಿಚುಪಿಣ್ಡಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಅಧಿಕರಣಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಏವಮೇವಂ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಬಹಿದ್ಧಾ ಮಹಾಭೂತಾರಮ್ಮಣಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಕಾಯಪಸಾದಂ ಘಟ್ಟೇತ್ವಾ ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಪಸಾದಪಚ್ಚಯೇಸು ಮಹಾಭೂತೇಸು ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ, ನಿಘಂಸೋ ಬಲವಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸುಖವೇದನಾ ಹೋತಿ, ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಪನ ವುತ್ತನಯೇನ ದುಕ್ಖವೇದನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

**ಮನೋಧಾತುನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಧಾತು-ಸದ್ದೋ ಇಧ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೇಯೇವ ದಿಸ್ಸತಿ, ಇಮಿನಾಯೇವ ಪನ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ವಚನೇನ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸಕ್ಕಟವೋಹಾರೇನ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ದಸ ಧಮ್ಮಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತಸ್ಮಾವೇತ್ಥಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ವ-ಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿಮತ್ತಕರೋ।

**ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣೇ ದುಕ್ಖವೇದನಾ**ತಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸುಖಾದಿಕನ್ತಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ದುಕ್ಖವೇದನಾಸಮ್ಪಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ, ಇಧ ಪನಸ್ಸಾ ಲಕ್ಖಣಾದಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪುನ "ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣೇ ದುಕ್ಖವೇದನಾ"ತಿ ಉಪಞ್ಞಾಸೋ ಕತೋ, ರಸಾದಯೋ ಪನಸ್ಸ ಕುಸಲವಿಪಾಕೇ ಸುಖವೇದನಾಯ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ ಇಧ ನ ವುತ್ತಾ। **ಸೇಸಾ**ತಿ ಸೇಸಚೇತಸಿಕಾ।

**ಬಲಪ್ಪತ್ತೋ**ತಿ ಸೇಸಾಹೇತುಕಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಸಮಾಧಿತೋ ಅಯಂ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಯೋಗೇನ ಬಲವಭಾವಪ್ಪತ್ತೋ, ನ ಪನ ಬಲರಾಸಿಪ್ಪತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಚೇತಸಿಕವಿಭಾಗನಿದ್ದೇಸೇ "ಬಲಾನಿ ದ್ವೇ ದ್ವಿಚಿತ್ತೇಸೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ? ತತ್ಥ ಹಿ ಕಿರಿಯಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಯುಗಳಂ ಸನ್ಧಾಯ ತಥಾ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಂ ಸೇಸಾಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯ ವಿಭಙ್ಗೇ -

"ಕತಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಾ ಹೋತಿ? ಯಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧) -

ಏತ್ತಕಮೇವ ವತ್ವಾ ಕಿರಿಯಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಏಕಗ್ಗತಾಯ ವಿಭಙ್ಗೇ -

"ಕತಮಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಗ್ಗತಾ ಹೋತಿ? ಯಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿ ಸಣ್ಠಿತಿ ಅವಟ್ಠಿತಿ ಅವಿಸಾಹಾರೋ ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಅವಿಸಾಹಟಮಾನಸತಾ ಸಮಥೋ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಮಾಧಿಬಲ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧) -

ಬಲಪರಿಯೋಸಾನಂ ಕತ್ವಾ ವಿಭಜಿತತ್ತಾ ವೀರಿಯವಿಭಙ್ಗೇ ಚ -

"ಕತಮಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತಿ? ಯೋ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಚೇತಸಿಕೋ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೋ ನಿಕ್ಕಮೋ ಪರಕ್ಕಮೋ ಉಯ್ಯಾಮೋ ವಾಯಾಮೋ ಉಸ್ಸಾಹೋ ಉಸ್ಸೋಳ್ಹೀ ಥಾಮೋ ಧಿತಿ ಅಸಿಥಿಲಪರಕ್ಕಮತಾ ಅನಿಕ್ಖಿತ್ತಛನ್ದತಾ ಅನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರತಾ ಧುರಸಮ್ಪಗ್ಗಾಹೋ ವೀರಿಯಂ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವೀರಿಯಬಲ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೩) -

ಬಲಪರಿಯೋಸಾನಂ ಕತ್ವಾ ವಿಭಜಿತತ್ತಾ ವಿಭಙ್ಗವಾರೇ ಆಗತಂ ಸಮಾಧಿಬಲಂ, ವೀರಿಯಬಲಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ "ಬಲಾನಿ ದ್ವೇ ದ್ವಿಚಿತ್ತೇಸೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಧಮ್ಮುದ್ದೇಸವಾರೇ ಬಲರಾಸಿಯಂ ಆಗತಬಲಂ ಸನ್ಧಾಯ ಸಬ್ಬಾಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು ಧಮ್ಮುದ್ದೇಸಸ್ಸ ಮಗ್ಗರಾಸಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪರಿಹೀನತ್ತಾ।

೮೭. **ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾಹದಯೇಹೀ**ತಿ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಹಿ। ಹದಯಂ ಮನೋ ಮಾನಸಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಹಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಸೋಭನಂ ಗತಂ ಗಮನಮಸ್ಸಾತಿ ಸುಗತೋ। ಭಗವತೋ ಹಿ ವೇನೇಯ್ಯಜನೂಪಸಙ್ಕಮನಂ ಏಕನ್ತೇನ ತೇಸಂ ಹಿತಸುಖನಿಪ್ಫಾದನತೋ ಸೋಭನಂ, ತಥಾ ಲಕ್ಖಣಾನುಬ್ಯಞ್ಜನಪಟಿಮಣ್ಡಿತರೂಪಕಾಯತಾಯ ದುತವಿಲಮ್ಬಿತಾದಿದೋಸರಹಿತಂ ಅವಹಸಿತರಾಜಹಂಸವಸಭವಾರಣಮಿಗರಾಜಗಮನಂ ಕಾಯಗಮನಂ, ಞಾಣಗಮನಞ್ಚ ನಿಮ್ಮಲವಿಪುಲಕರುಣಾಸತಿವೀರಿಯಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಸಮಙ್ಗೀಭೂತಮಭಿನೀಹಾರತೋ ಯಾವ ಮಹಾಬೋಧಿಂ ಅನವಜ್ಜತಾಯ ಸೋಭನಮೇವಾತಿ। ಅಥ ವಾ ಸಕಲಮ್ಪಿ ಲೋಕಂ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಪರಿಜಾನನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾ ಗತೋ ಅವಗತೋತಿ ಸುಗತೋ, ತಥಾ ಲೋಕಸಮುದಯಂ ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಪಜಹನ್ತೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದೇನ್ತೋ ಸಮ್ಮಾ ಗತೋ ಅತೀತೋತಿ ಸುಗತೋ, ಲೋಕನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಸಮ್ಮಾ ಗತೋ ಅಧಿಗತೋತಿ ಸುಗತೋ, ಲೋಕನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಾಸಙ್ಖಾತಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವನಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಸಮ್ಮಾ ಗತೋ ಪತ್ತೋತಿ ಸುಗತೋ। ಅಥ ವಾ ಸಮ್ಮಾ ಗದತೀತಿ ಸುಗತೋ। ಭಗವಾ ಹಿ ಭೂತಂ ತಚ್ಛಂ ಅತ್ಥಸಂಹಿತಂ ವಿನೇಯ್ಯಾನಂ ಯಥಾರಹಂ ಕಾಲಯುತ್ತಮೇವ ಧಮ್ಮಂ ಭಾಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮ್ಮಾ ಗದತೀತಿ ದ-ಕಾರಸ್ಸ ತ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ "ಸುಗತೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಅಥ ವಾ ಸುನ್ದರಂ ಠಾನಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ, ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವಾ ಗತೋತಿ ಸುಗತೋ, ತೇನ **ಸುಗತೇನ**।

೮೮. **"ಅವಗಚ್ಛತೀ"**ತಿಆದೀಸು **ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ಅನೂನಂ** ಅತ್ಥತೋ ವಾ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ವಾ ಅನೂನಂ ಸುಪರಿಪುಣ್ಣಂ ತತೋಯೇವ **ಪರಮಂ** ವಿಸಿಟ್ಠಂ **ಇಮಂ** ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಂ ನಾಮ ಪಕರಣಂ **ಅವಗಚ್ಛತಿ** ಅವಬುಜ್ಝತಿ, ಸಮ್ಮಾಉಗ್ಗಹಣಧಾರಣಾದಿಸಮ್ಪಾದನವಸೇನ ಓಗಾಹಿತ್ವಾ ಜಾನಾತಿ। ಅಥ ವಾ ಪರಮನಯದೀಪನತೋ **ಪರಮಂ ಇಮಂ** ಪಕರಣಂ ಯೋ ಅನೂನಂ ಕತ್ವಾ **ಅವಗಚ್ಛತಿ** ಜಾನಾತಿ, **ತಸ್ಸೇವಂ** ಅವಗಚ್ಛತೋ ಯಥಾಸಭಾವಂ ಮನನತೋ **ಮತಿ**ಸಙ್ಖಾತಾ

ಪಞ್ಞಾ ದುರಾಸದೇ ಮಂಸಚಕ್ಖುನಾ ಪರಮಾಣು ವಿಯ ಲೋಕಿಯಞಾಣೇನ **ದುರಾಸದೇ** ದುರಾಧಿಗನ್ತಬ್ಬೇ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ದುಕ್ಕರತರೇ, ಅತಿಗಮ್ಭೀರಟ್ಠಾನೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಿನೇರುಪಬ್ಬತರಾಜಾನಂ ರಾಹುಆದೀಹಿ ಮಹಾಕಾಯೇಹಿಪಿ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಜ್ಝೋಗಾಹಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ಮಹಾಸಮುದ್ದೇ ವಿಯ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಂ ಸಾರಿಪುತ್ತಾದೀಹಿಪಿ ಮಹಾಞಾಣೇಹಿ ಸಾವಕೇಹಿ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಜ್ಝೋಗಾಹಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯರೂಪೇ ಅಭಿಧಮ್ಮನಯೇ **ವಿಜಮ್ಭತೇ** ಹೇಮನ್ತಸಾಲಪನ್ತಿ ವಿಯ ಪತ್ಥರತಿ, ಅಭಿಮುಖಾಭಿಮುಖೇಯೇವ ಧಮ್ಮೇ ಪವತ್ತತೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಚೇತಸಿಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೩. ತತಿಯೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

**ಚೇತಸಿಕವಿಭಾಗನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ**

೮೯. **ನಾಮಸಾಮಞ್ಞತೋಯೇವ ದ್ವೇಪಞ್ಞಾಸಾ**ತಿ ಫಸ್ಸಾದಿನಾಮಸಾಮಞ್ಞೇನ ದ್ವೀಹಿ ಅಧಿಕಾ ಪಣ್ಣಾಸ ಹೋನ್ತಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಭೇದತೋ ಪನ ಏಕೂನನವುತಿಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಫಸ್ಸೋ ಏಕೂನನವುತಿವಿಧೋತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಬಹುವಿಧಾಪಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನನು ಚ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಾಳಿಕ್ಕಮೇನ ದಸ್ಸಿತಾ, ಇಧ ಪನ ಕಸ್ಮಾ ನ ತಥಾ ವುತ್ತಾತಿ? ಏಕೇಕಸಭಾವವನ್ತಾನಂ ತಂತಂಸಾಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ನಿದ್ದಿಸಿತುಕಾಮತ್ತಾ। ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಹಿ ಮನಕ್ಕಾರಾವಸಾನಾ ತೇರಸ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸಾಮಞ್ಞತೋ ಏಕತೋ ವುತ್ತಾ, ಮಜ್ಝತ್ತಾದಯೋ ಮುದಿತಾವಸಾನಾ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಸಾಮಞ್ಞತೋ, ಲೋಭಾದಯೋ ಪನ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಾವಸಾನಾ ಅಕುಸಲಭಾವಸಾಮಞ್ಞತೋತಿ ಏವಂ ತಂತಂಸಾಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಮಾನಸಭಾವಾ ಧಮ್ಮಾ ಏಕತೋ ವುತ್ತಾತಿ।

೯೦. ಏವಂ ಫಸ್ಸಾದಯೋ ಧಮ್ಮೇ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ‘‘ಏತ್ತಕೇಸು ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಸಮುಪಲಬ್ಭತೀ’’ತಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ತೇಸಂ ಪಯೋಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಠಮಂ ತಾವ ಚಿತ್ತಗಣನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **‘‘ಚತುಪಞ್ಞಾಸಧಾ’’**ತಿಆದಿ। **ಕಾಮೇ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ **‘‘ರೂಪೇ ಅರೂಪೇ’’**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ಆಸವವಿಸಯತ್ತಾಭಾವತೋ ನ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ ಏತೇಸು ಆಸವಾತಿ **ಅನಾಸವಾ**।

೯೧-೨. **ಸಮಾಸತೋ**ತಿ ವಿತ್ಥಾರಾಪೇಕ್ಖಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಇತೋಪಿ ಸಮಾಸಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಅತಿಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪನ ಏಕೂನನವುತಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಏತೇಸೂ**ತಿ ಇಮೇಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು। ತೇಸಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಏಕೇಕಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇಸು ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಪಾಟವತ್ಥಾಯ ಪವಕ್ಖಾಮೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಏಕಕ**ನ್ತಿ ಏಕೇಕಂ, ಗಾಥಾಬನ್ಧವಸೇನ **ಏ**-ಕಾರಲೋಪೋ।

೯೩. ಚೇತಸಿಕವಿಭಾಗಂ ವತ್ತುಕಾಮೋಪಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತುಂ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಆಹ **‘‘ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕ’’**ನ್ತಿ। ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಾದೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಏಕುಪ್ಪಾದಾ,** ಸಹ ಖೀಯನ್ತೀತಿ **ಸಹಕ್ಖಯಾ,** ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಏಕತೋ ನಿರುಜ್ಝನಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೯೪. ಸಬ್ಬೇಸ್ವೇವ ಏಕವೀಸಸತೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಸಮುಪಲಬ್ಭನತೋ **ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಾ**। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅನನ್ತರಗಾಥಾಯ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವಕಥನೇನೇವ ಇಮೇಸಂ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣತಾ ವುತ್ತಾ, ತತ್ಥ ಪನ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಮತ್ತಕಥನಮೇವ ಇಚ್ಛಿತಂ, ನ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣತಾ। ವುತ್ತೋಪಿ ವಾಯಮತ್ಥೋ ತತ್ಥ ಅಪಾಕಟತ್ತಾ ಪುನ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ ಇಧ ವುತ್ತೋತಿ।

೯೫-೧೦೦. ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜಿತಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇಸು, ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರವಸೇನ ಏಕಾದಸಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಚಿತ್ತೇಸು ಚಾತಿ ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸಚಿತ್ತೇಸು ವಿತಕ್ಕಸ್ಸ ದೇಸಿತತ್ತಾ ಆಹ **‘‘ವಿತಕ್ಕೋ…ಪೇ॰… ಸಮುದೀರಿತೋ’’**ತಿ। ವಿಚಾರೋ ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸಸವಿತಕ್ಕಚಿತ್ತೇಸು ಚೇವ ಏಕಾದಸಸು ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕಚಿತ್ತೇಸು ಚಾತಿ ಛಸಟ್ಠಿಚಿತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಆಹ **‘‘ಚಾರೋ…ಪೇ॰… ಜಾಯತೇ’’**ತಿ।

**ಏಕಪಞ್ಞಾಸಚಿತ್ತೇಸು ಪೀತೀ**ತಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜಿತೇಸು ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇಸು ಚೇವ ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನವಜ್ಜಿತತೇತ್ತಿಂಸರೂಪಜ್ಝಾನಿಕಚಿತ್ತೇಸು ಚಾತಿ ಏಕಪಞ್ಞಾಸಚಿತ್ತೇಸು ಪೀತಿ ಜಾಯತಿ। **ತೇಸಟ್ಠಿಯಾ ಸುಖ**ನ್ತಿ ಏಕಪಣ್ಣಾಸಸಪ್ಪೀತಿಕಚಿತ್ತೇಸು ಚೇವ ಏಕಾದಸಸು ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಚಿತ್ತೇಸು, ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣೇ ಚಾತಿ ತೇಸಟ್ಠಿಯಾ ಚಿತ್ತೇಸು ಸುಖಂ ಜಾಯತಿ। ತೇಸಟ್ಠಿಸುಖಸಹಗತಚಿತ್ತಾನಿ ಚೇವ ತೀಣಿ ಚ ದುಕ್ಖಸಹಗತಾನೀತಿ ಛಸಟ್ಠಿಚಿತ್ತೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಪಞ್ಚಪಣ್ಣಾಸಚಿತ್ತೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಆಹ "**ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪಞ್ಚಪಞ್ಞಾಸಚಿತ್ತೇಸೂ**"ತಿ। **ದುಕ್ಖಂ ತೀಸೂ**ತಿ ದ್ವೀಸು ಪಟಿಘಚಿತ್ತೇಸು ಚೇವ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣೇ ಚಾತಿ ತೀಸು ಚಿತ್ತೇಸು ದುಕ್ಖಂ ಜಾಯತಿ। **ಹೋತಿ...ಪೇ॰... ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿ ತೇಸಟ್ಠಿಯಾ ಸುಖಸಹಗತಚಿತ್ತೇಸು ಏಕಮೇವ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸೇಸು ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತಿ। ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣವಸೇನ ಏಕಮೇವ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸಹಗತಂ, ತಥಾ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ "**ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ...ಪೇ॰... ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯ**"ನ್ತಿ।

ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುವಜ್ಜಿತೇಸು ಮಜ್ಝಿಮಗಣನಾಯ ಪಞ್ಚಾಧಿಕಸತಪರಿಮಿತೇಸು ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾಚಿತ್ತೇಸು ವೀರಿಯಂ ದೇಸಿತನ್ತಿ ಆಹ "**ಪಞ್ಚುತ್ತರ...ಪೇ॰... ಆಹಾ**"ತಿ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕತ್ಥೇಸು ಸತ್ತೇ ವಿನೇತಿ, ವಿಗತೋ ವಾ ನಾಯಕೋ ಇಮಸ್ಸ, ವಿಸಿಟ್ಠೋ ವಾ ಸಬ್ಬಲೋಕಸ್ಸ ನಾಯಕೋ ಸಾಮಿ, ವಿಸೇಸೇನ ವಾ ವಿನೇಯ್ಯಸತ್ತೇ ನಿಬ್ಬಾನಪುರಂ ನೇತೀತಿ **ವಿನಾಯಕೋ**। ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾವಜ್ಜಿತವೀರಿಯಸಹಗತಚಿತ್ತೇಸು ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ "**ಚತುತ್ತರಸತೇ**"ತಿಆದಿ।

ಅಟ್ಠಾರಸ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಿ, ದ್ವೇ ಏಕಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಿ ಚ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಏಕುತ್ತರಸತೇ ಚಿತ್ತೇ ಛನ್ದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸಬ್ಬಾಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ದಸ ವಿಞ್ಞಾಣೇ**ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕವಸೇನ ದ್ವಿಗುಣಿತೇ ಚಕ್ಖಾದಿಕೇ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇ।

೧೦೭-೭. **ನಿಯತಾ** ನ ಯೇವಾಪನಕಾ ವಿಯ ಕದಾಚೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಥಂ ಪನೇತೇ ಏಕನವುತಿಯಾ ಚಿತ್ತೇಸ್ವೇವ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಆಹ "**ಅಹೇತುಕೇಸೂ**"ತಿಆದಿ। **ಏಕೂನಾಸೀತಿಯಾ**ತಿ ದ್ವಾದಸ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ಪಞ್ಚದಸ ರೂಪಾವಚರಾನಿ, ದ್ವಾದಸ ಅರೂಪಾವಚರಾನಿ, ಸಮಚತ್ತಾಲೀಸ ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಏವಂ ಏಕೂನಾಸೀತಿಯಾ ತಿಹೇತುಕಚಿತ್ತೇಸು। **ಅಟ್ಠವೀಸತಿಯಾ ಚಿತ್ತೇ**ತಿ ಸೋಳಸಸು ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಮಹಾಕಿರಿಯಾಸು, ದ್ವಾದಸಸು ಚ ಲೋಕಿಯಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇಸು ಚಾತಿ ಅಟ್ಠವೀಸತಿಚಿತ್ತೇಸು। **ಸಾಟ್ಠಕೇ ಚತ್ತಾಲೀಸವಿಧೇ**ತಿ ಅಟ್ಠಸಹಿತೇ ಚತ್ತಾಲೀಸವಿಧೇ, ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸವಿಧೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಛ ಯುಗಳಾನೀ**ತಿ ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿಚಿತ್ತಪಸ್ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಛ ಯುಗಳಾನಿ। **ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಚಾ**ತಿ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಕುಸಲಾ, ಅಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಅಬ್ಯಾಕತಾತಿ **ಕುಸಲೇನ**ಪಕಾಸನವಿಧಾನೇಸು ಛೇಕೇನ ಸತ್ಥುನಾ **ಪಕಾಸಿತಾ** ದೇಸಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೦೮-೧೧೧. **ಸಂಸಯೋ**ತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ। ಸಾ ಹಿ ಸಂಸೇತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಸೇತಿ, "ಏವಂ ನು ಖೋ, ನೋ ನು ಖೋ"ತಿ ಪರಿಸಪ್ಪತೀತಿ ಸಂಸಯೋ। ಮಹನ್ತೇ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದಿಕೇ ಏಸತಿ ಗವೇಸತೀತಿ ಮಹೇಸೀ। ತೇನ **ಮಹೇಸಿನಾ** ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ। **ಅಟ್ಠಸೂ**ತಿ ಅಟ್ಠಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತೇಸು। **ಚತೂಸೂ**ತಿ ತೇಸ್ವೇವ ದಿಟ್ಠಿಸಹಗತಚಿತ್ತೇಸು। ದಿಟ್ಠಿವಿಯುತ್ತೇಸು ಚತೂಸೂತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ದ್ವೀಸ್ವೇವಾ**ತಿ ದ್ವೀಸು ದೋಸಮೂಲಕಚಿತ್ತೇಸು। **ದ್ವೀಸು ಜಾಯನ್ತಿ ನೋ ಸಹಾ**ತಿ ದೋಸಮೂಲೇಸ್ವೇವ ದ್ವೀಸು ಜಾಯನ್ತಿ, ಸಹ ಪನ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಸೂಯನಕಾಲೇ ಇಸ್ಸಾ, ಮಚ್ಛರಣಕಾಲೇ ಮಚ್ಛೇರನ್ತಿಆದಿನಾ ನಾನಾ ಹುತ್ವಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಪಞ್ಚಸೂ**ತಿ ಪಞ್ಚಸು ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಚಿತ್ತೇಸು।

೧೧೨. ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚೇತಸಿಕತ್ತಾಭಾವೇಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾನಂ ಗಣನಟ್ಠಾನತೋ "**ಮನೋ**"ತಿ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ।

೧೧೪-೫. ಏತ್ತಾವತಾ ಚೇತಸಿಕವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಲಬ್ಭಮಾನರಾಸೀಸು ಅಙ್ಗವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ "**ಏಕೂನತಿಂಸಚಿತ್ತೇಸೂ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ನನು ಚ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕರಾಸಿ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಆಗತಾ, ಸಾ ಕಸ್ಮಾ ನ ವುತ್ತಾತಿ? ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ಸೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಅತ್ಥಿ, ಯೋ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಮಕವಿನಿಮುತ್ತೋತಿ। ಏಕಾದಸ ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಾನಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನಿ, ದ್ವಾದಸ ಸಹೇತುಕಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ತಥಾ ಚತ್ತಾರಿ ಅಕುಸಲಾನಿ, ಸುಖಸನ್ತೀರಣಹಸಿತುಪ್ಪಾದಾನಿ ದ್ವೇತಿ ಏಕೂನತಿಂಸಚಿತ್ತೇಸು ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕಂ ಝಾನಂ ಪಞ್ಚಕರಾಸಿಸಙ್ಖಾತಂ ಮತಂ। **ಚತು...ಪೇ॰... ನಿದ್ದಿಸೇ**ತಿ ಏಕಾದಸ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕಾನಿ, ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವಸೇನ ದ್ವಾದಸ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಸಹೇತುಕಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಅಕುಸಲಾನಿ, ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣವಜ್ಜಿತಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿ ಛ ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಿ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಸತ್ತತಿಂಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಚತೂಹಿ ಝಾನಙ್ಗೇಹಿ ಯುತ್ತಾನಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಏಕಾದಸ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಿಕಾನಿ ವಿಚಾರಪೀತಿಸುಖಸಮಾಧೀಹಿ ಸಹಗತಾನಿ, ಇತರಾನಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಉಪೇಕ್ಖಾದೋಮನಸ್ಸೇಸು ಏಕೇಕೇನ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಸಮಾಧೀಹೀತಿ ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ।

**ಏಕಾದಸವಿಧ**ನ್ತಿ ಏಕಾದಸವಿಧಂ ತತಿಯಜ್ಝಾನಿಕಚಿತ್ತಂ ಪೀತಿಸುಖಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯೋಗತೋ **ತಿವಙ್ಗಿಕಮುದೀರಿತಂ**। **ಚತುತ್ತಿಂಸ...ಪೇ॰... ಮುದೀರಿತ**ನ್ತಿ ದ್ವಾದಸ ಅರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಾನಿ, ದ್ವಾವೀಸತಿ ಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕಾನಿ ಸಾಸವಾನಾಸವಾನೀತಿ ಚತುತ್ತಿಂಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಉಪೇಕ್ಖೇಕಗ್ಗತಾಯೋಗತೋ, ಸುಖೇಕಗ್ಗತಾಯೋಗತೋ ಚ ದುವಙ್ಗಿಕಮುದೀರಿತಂ। ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಾನಿ ಹಿ ಏಕಾದಸ ಸುಖೇಕಗ್ಗತಾಸಹಿತಾನಿ, ಸೇಸಾನಿ ತೇವೀಸತಿ ಉಪೇಕ್ಖೇಕಗ್ಗತಾಸಹಿತಾನಿ।

೧೧೬. **ಸಭಾವೇನಾವಿತಕ್ಕೇಸೂ**ತಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಯೋ ವಿಯ ಭಾವನಾಬಲೇನ ವಿನಾ ಸಭಾವೇನೇವ ಅವಿತಕ್ಕೇಸು ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು। ತೇಸು ಹಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಿಪಿ ಸೇಸಝಾನಙ್ಗಾನಿ ವಿತಕ್ಕವಿರಹೇನ ಉಪನಿಜ್ಝಾನಕಿಚ್ಚೇಸು ಅಸಮತ್ಥಾನಿ। ತೇನೇವ ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯ**ಮ್ಪಿ "ವಿತಕ್ಕಪಚ್ಛಿಮಕಞ್ಹಿ ಝಾನಙ್ಗಂ ನಾಮಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಭಾವನಾಯ ಅವಿತಕ್ಕಭಾವಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಪನ ಭಾವನಾಬಲೇನೇವ ಉಪನಿಜ್ಝಾನಕಿಚ್ಚೇಸು ಪಟುತರಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಭಾವೇನಾವಿತಕ್ಕೇಸು ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ನ ಉದ್ಧರೇಯ್ಯ। "**ನ ಉದ್ಧಟಾ**"ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ, ನ ಉದ್ಧಟಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಸರೂಪೇನೇವ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ ವುತ್ತಾ, ನನು ತಸ್ಸಾ ವಿತಕ್ಕವಿರಹೇನ ಝಾನಙ್ಗಕಿಚ್ಚೇ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ರಾಸಿಭಜನಾಭಾವತೋ ಯೇವಾಪನಕವಸೇನ ವಚನಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ? ವುಚ್ಚತೇ - ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಸು ಅವಿಜ್ಜಮಾನಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕೇಸುಪಿ ಅನುಪಲಬ್ಭನತೋ ಝಾನಙ್ಗಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಕರಣೇಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಸು ದೇಸಿತನಿಯಾಮೇನೇವ ಸರೂಪೇನ ಇಧಾಪಿ ವುತ್ತಾ। ಹೋತು ತಾವ ಏತಂ, ಝಾನರಾಸಿಯಂ ವೇದನಾ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಾ। ಸಾ ಹಿ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಾಧಾರಣಭಾವತೋ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕರಾಸಿಮ್ಹಿ ಚೇವ, ಉಪೇಕ್ಖಾದಿಇನ್ದ್ರಿಯಭಾವತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯರಾಸಿಮ್ಹಿಯೇವ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ನ ಇತರತ್ಥ ತದಭಾವತೋತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ವೇದನಾ ಪನ ಸಬ್ಬವೇದನಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞಸಭಾವೇನ ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕೇ ಆಗತವೇದನಾ ಚ ಅಪರೇನ ವಿಸೇಸವಚನೇನ ತತ್ಥ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ, ನ ತತ್ಥ ಅನ್ತೋಕರಣತ್ಥಂ। ತೇನೇವ ಹಿ **ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ** ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಸಙ್ಗಹವಾರೇ ಝಾನಙ್ಗರಾಸಿ ನ ಉದ್ಧಟಾತಿ ರೂಪಧಾತುಯಂ ತಿಣ್ಣಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅಪ್ಪಟಿಘಭಾವೇಪಿ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಸಪ್ಪಟಿಘಮಹಾಭೂತೇಹಿ ಸಮಾನಭಾವತೋ ತತ್ಥಾಪಿ ಸಪ್ಪಟಿಘಭಾವೋ ವಿಯ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ವೇದನಾಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾನಂ ವಿತಕ್ಕವಿಯೋಗೇನ ಝಾನಕಿಚ್ಚಾಕರಣೇಪಿ ಸವಿತಕ್ಕಚಿತ್ತೇಸು ಝಾನಚಿತ್ತಸಮಙ್ಗೀವೇದನಾದೀಹಿ ಸಮಾನತ್ತಾ ಝಾನಙ್ಗಭಾವೇನ ವಚನಂ ನಾಮ ಯುತ್ತಂ। ತೇನೇವ ಚ **ನಾಮರೂಪಸಮಾಸೇ** "ಫಸ್ಸಪಞ್ಚಕರಾಸಿಝಾನದುಕರಾಸಿಇನ್ದ್ರಿಯತ್ತಿಕರಾಸೀ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ಕಿಂ ಏತಾಯ ಯುತ್ತಿಚಿನ್ತಾಯ, ಧಮ್ಮಸಭಾವವೇದಿನಾ ತಥಾಗತೇನ ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಅವಿರಜ್ಝಿತ್ವಾ ದೇಸಿತನ್ತಿ ನ ಏತ್ಥ ಅನುಯೋಗೋ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ। ಅಹೇತುಕಚಿತ್ತಾನಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತತಾಭಾವೇನ ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕತ್ತಾ ವುತ್ತಂ "**ಸಬ್ಬಾ...ಪೇ॰... ನ ಉದ್ಧರೇ**"ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯ**ಮ್ಪಿ "ಹೇತುಪಚ್ಛಿಮಕೋ ಮಗ್ಗೋ"ತಿ।

೧೧೭. **ತೀಣಿ ಸೋಳಸಚಿತ್ತೇಸೂತಿ** ಪನ್ನರಸಸು ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಚಿತ್ತೇಸು ಚೇವ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಮ್ಹಿ ಚಾತಿ ಸೋಳಸಸು ಚಿತ್ತೇಸು। ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವೇದನಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಮೇಕನ್ತಿ **ತೀಣಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ**। ಇಮೇಸುಪಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಂ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ತೀಣಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಂ ದುಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸಹ ತೀಣಿ, ಸುಖಸನ್ತೀರಣೇ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸಹ ತೀಣಿ, ಅವಸೇಸತೇರಸಚಿತ್ತೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸಹ ತೀಣೀತಿ। ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸಾಪಿ ಆಧಾರಭಾವೋ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಇತರಥಾ ಹಿ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ಗಹಣೇ ತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಚ ಆಧಾರಭಾವೋ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ। **ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪನ ಚತ್ತಾರೀತಿ** ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತೇ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಮನಿನ್ದ್ರಿಯಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ। **ಪಞ್ಚ ತೇರಸಸೂತಿ** ಠಪೇತ್ವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಂ ಅವಸೇಸಾನಿ ಏಕಾದಸ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ, ಕಿರಿಯಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುದ್ವಯನ್ತಿ ತೇರಸಸು ಚಿತ್ತೇಸು ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ತೀಣಿ, ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ವೇದನಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಏಕನ್ತಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ ದ್ವೀಸು ದೋಸಮೂಲೇಸು ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಮನಿನ್ದ್ರಿಯಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯವಸೇನ ಪಞ್ಚ, ಪಞ್ಚಸು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತೇಸು ಪುರಿಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಞ್ಚ, ಸೇಸೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಞ್ಚ ಹೋನ್ತಿ।

೧೧೮. **ಸತ್ತ ದ್ವಾದಸಚಿತ್ತೇಸೂತಿ** ದ್ವಾದಸಸು ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇಸು ಸದ್ಧಾಸತಿಸಮಾಧಿವೀರಿಯಜೀವಿತಮನಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಚ ವೇದನಿನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಮೇಕನ್ತಿ ಸತ್ತ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಛಸು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತೇಸು ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಛ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತ, ಇತರೇಸು ಛಸು ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸತ್ತ ಹೋನ್ತಿ। **ಏಕೇನೂನೇಸು...ಪೇ॰... ಮನೇಸು ಚಾತಿ** ದ್ವಾದಸ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ಸತ್ತವೀಸತಿ ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಾನಿ ಚಾತಿ ಏಕೂನಚತ್ತಾಲೀಸವಿಧೇಸು ಲೋಕಿಯಚಿತ್ತೇಸು ಪುರಿಮಾನಿ ಸತ್ತ, ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚಾತಿ ಅಟ್ಠೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತೇಸು ಛಸು ಕಾಮಾವಚರೇಸು, ದ್ವಾದಸಸು ರೂಪಾವಚರಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನೇಸು ಚಾತಿ ಅಟ್ಠಾರಸಚಿತ್ತೇಸು ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯೇನ, ಸೇಸೇಸು ಚ ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

೧೧೯. **ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಚಿತ್ತೇಸು ನವಕನ್ತಿ** ಸಮಚತ್ತಾಲೀಸವಿಧೇಸು ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತೇಸು ಪುರಿಮಾನಿ ಅಟ್ಠಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಇಮೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಮೇಕನ್ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ನವಕಾ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇಸು ಹಿ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಲಬ್ಭತಿ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಪರಿಯೋಸಾನೇಸು ತಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಸ ಠಾನೇ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಅರಹತ್ತಫಲೇ ತಮ್ಪಿ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಸ ಠಾನೇ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ ತಿಟ್ಠತೀತಿ। **ಏವನ್ತಿ** ಛಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಕತ್ಥಚಿ ತೀಣಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಚತ್ತಾರಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಪಞ್ಚ, ಕತ್ಥಚಿ ಸತ್ತ, ಕತ್ಥಚಿ ಅಟ್ಠ, ಕತ್ಥಚಿ ನವಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ ಏವಂ ಛಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ **ಇನ್ದ್ರಿಯಯೋಗೋಪಿ,** ನ ಕೇವಲಂ ಝಾನಙ್ಗಯೋಗೋವ, ಅಥ ಖೋ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಹ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ಸಮ್ಪಯೋಗೋಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ।

೧೨೦-೩. ಇದಾನಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗಸಮ್ಪಯೋಗಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಪಠಮಂ ತಾವ ಯೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಾನಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಮಗ್ಗಙ್ಗಯೋಗಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಮಗ್ಗಙ್ಗಾನೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಏತಸ್ಮಿಂ ಏಕವೀಸಸತಪ್ಪಭೇದೇ ಚಿತ್ತಸ್ಮಿಂ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾಧಿಕಾರೇ ವಾ। **ವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ದ್ವಿಪಞ್ಚಸೂತಿ** ಸಭಾವಾವಿತಕ್ಕೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀಸು ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣೇಸು ಝಾನಙ್ಗಾಭಾವೋ, ಅಹೇತುಕೇಸು ಚ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾಭಾವೋ ವುತ್ತೋವ, ಅಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಪನ ತತ್ಥ ಅಧಿಕಾರವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ಇಧ ಪಸಙ್ಗಾಗತವಸೇನ। ಅಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ತತ್ಥ ಪಸಙ್ಗಾಗತವಸೇನ, ಇಧ ಅಧಿಕಾರವಸೇನಾತಿ ನ ಕೋಚಿ ಪುನರುತ್ತಿದೋಸೋ।

ಏಕನ್ತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮಯೋಗತೋ ದ್ವೇ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ದುಮಗ್ಗಙ್ಗಂ। ತಿಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ ಸತ್ತಸೂತಿ** ಚತ್ತಾರಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ, ದ್ವೇ ದೋಸಮೂಲಾನಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸತ್ತಸು ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಿಯೋಗತೋ ತಿಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ। **ಚತ್ತಾಲೀಸ...ಪೇ॰... ಚತುರಙ್ಗಿಕೋತಿ** ದ್ವಾದಸ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ, ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕವಜ್ಜಾನಿ ಚತುವೀಸತಿ ಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಚತ್ತಾಲೀಸಚಿತ್ತೇಸು ಯೋ ಮಗ್ಗೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಸೋ ಯಥಾಯೋಗಂ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸಮ್ಮಾಸತಿಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಯೋಗತೋ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧಿಯೋಗತೋ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸಮ್ಮಾಸತಿಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಯೋಗತೋ ಚ ಚತುರಙ್ಗಿಕೋ ಮತೋ। ತತ್ಥ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸು ದ್ವಾದಸಸು ಪಠಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ, ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಮಜ್ಝಿಮಾನಿ, ಸೇಸೇಸು ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ।

**ಪಞ್ಚದ್ದಸಸು...ಪೇ॰... ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋತಿ** ದ್ವಾದಸಸು ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾಮಾವಚರೇಸು ಚೇವ ತೀಸು ಲೋಕಿಯಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೇಸು ಚಾತಿ ಪನ್ನರಸಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸಮ್ಮಾಸತಿಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿವಸೇನ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ। ನನು ಚ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾದಯೋ ಕಾಮಾವಚರೇಸು ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಪಾಠೇ ಪನ ಅನಾಗತತ್ತಾ ಇಧ ಪರಿಚ್ಚತ್ತಾತಿ। **ದ್ವತ್ತಿಂಸಚಿತ್ತೇಸೂತಿ** ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕವಜ್ಜೇಸು ದ್ವತ್ತಿಂಸಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತೇಸು। **ಸತ್ತಙ್ಗಿಕೋತಿ** ಅವಿತಕ್ಕತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ತಂ ಪರಿಚ್ಚಜಿತ್ವಾ ಅವಸೇಸಸತ್ತಮಗ್ಗಙ್ಗವಸೇನ ಸತ್ತಙ್ಗಿಕೋ ವುತ್ತೋ।

ಯತ್ಥ ಪನ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತತ್ಥ ತೇನ ಸಹ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋತಿ ಆಹ **"ಮಗ್ಗೋ ಅಟ್ಠಸೂ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಅಟ್ಠಸು ಚಿತ್ತೇಸೂತಿ** ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತೇಸು। **ಏವನ್ತಿ** ಛಹಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಕತ್ಥಚಿ ದ್ವೇ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾನಿ, ಕತ್ಥಚಿ ತೀಣಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಚತ್ತಾರಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಪಞ್ಚ, ಕತ್ಥಚಿ ಸತ್ತ, ಕತ್ಥಚಿ ಅಟ್ಠಾತಿ ಏವಂ ಛಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ।

**೧೨೪-೮**. ಇದಾನಿ ಬಲಸಮ್ಪಯೋಗಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಬಲಾನಿ ದ್ವೇ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ವೀರಿಯಬಲಸಮಾಧಿಬಲವಸೇನ ದ್ವೇ ಬಲಾನಿ ಕಿರಿಯಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುದ್ವಯೇ ವಿಭಙ್ಗವಾರೇ ಆಗತಾನಿ ವೀರಿಯಬಲಸಮಾಧಿಬಲಾನಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ **"ದ್ವೇ ದ್ವಿಚಿತ್ತೇಸೂ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏಕಸ್ಮಿಂ ತೀಣೀತಿ** ಏಕಸ್ಮಿಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತೇ ವೀರಿಯಬಲಅಹಿರಿಕಬಲಅನೋತ್ತಪ್ಪಬಲವಸೇನ ತೀಣಿ ಬಲಾನಿ। **ಏಕಾದಸಸು ಚತ್ತಾರೀತಿ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತವಜ್ಜೇಸು ಏಕಾದಸಸು ಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇಸು ಸಮಾಧಿಬಲಞ್ಚೇವ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾನಿ ತೀಣೀತಿ ಚತ್ತಾರಿಬಲಾನಿ। **ಛ ದ್ವಾದಸಸೂತಿ** ದ್ವಾದಸಸು ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇಸು ಸದ್ಧಾವೀರಿಯಸತಿಸಮಾಧಿಹಿರಿಓತ್ತಪ್ಪವಸೇನ ಛ ಬಲಾನಿ।

**ಏಕೂನಾಸೀತಿಯಾ ಸತ್ತಾತಿ** ದ್ವಾದಸಸು ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇಸು ಚೇವ ಸತ್ತವೀಸತಿಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತೇಸು ಚ ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತೇಸು ಚಾತಿ ಏಕೂನಾಸೀತಿವಿಧೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಸದ್ಧಾವೀರಿಯಸತಿಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಹಿರಿಓತ್ತಪ್ಪವಸೇನ ಸತ್ತ ಬಲಾನಿ। **ಸೋಳಸೇವಾಬಲಾನೀತಿ** ಪಞ್ಚದಸ ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನಿ, ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಆವಜ್ಜನಞ್ಚಾತಿ ಸೋಳಸ ಬಲವಿಪ್ಪಯೋಗತೋ ಅಬಲಚಿತ್ತಾನಿ। **ಏವನ್ತಿ** ಪಞ್ಚಹಿ ಬಲೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಕತ್ಥಚಿ ದ್ವೇ, ಕತ್ಥಚಿ ತೀಣಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಚತ್ತಾರಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಛ, ಕತ್ಥಚಿ ಸತ್ತಾತಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ **ಸಬಲಂ,** ಇಮೇಸು ಏಕಸ್ಸಾಪಿ ಅಭಾವತೋ ಅಬಲಮ್ಪಿ ಚ **ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ,** ವಿಜಾನಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಹೇತುರಾಸಿಆದಯೋ ವಿನಿಚ್ಛಯಭಾವತೋ ನ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಯಾನಿ ಝಾನಙ್ಗಮಗ್ಗಙ್ಗಬಲಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಗಾಥಾಬನ್ಧಸುಖತ್ಥಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಓಸಾನಕರಣಂ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಚೇತಸಿಕವಿಭಾಗನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೪. ಚತುತ್ಥೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಏಕವಿಧಾದಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೨೮-೩೦. **ವಿಜಾನನಸಭಾವತೋತಿ** ಆರಮ್ಮಣವಿಜಾನನಸಭಾವತ್ತಾ। ನನು ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ಸಾರಮ್ಮಣತೋ ಏಕವಿಧಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ? ಸಚ್ಚಂ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಪನ ಚೇತಸಿಕಾನಮ್ಪಿ ಸಾಧಾರಣೋತಿ ಇಧ ತಬ್ಬಿವಜ್ಜನತ್ಥಂ ವಿಜಾನನಲಕ್ಖಣತಾವ ವುತ್ತಾ। ಸಙ್ಖೇಪಗಣನವಸೇನ ಚ ಸಹೇತುಕಾನಂ ಏಕಸತ್ತತಿವಿಧತಾ ವುತ್ತಾ। **ಹೇತುವಾದಿನಾತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಹೇತೂನಂ ಬ್ಯಾಕರಣಕುಸಲೇನ । ಅಥ ವಾ "ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಹೇತುಪ್ಪಭವಾ , ತೇಸಂ ಹೇತುಂ ತಥಾಗತೋ ಆಹಾ"ತಿ (ಅಪ॰ ಥೇರ ೧.೧.೨೮೬; ಮಹಾವ॰ ೬೦) ವಚನತೋ ತಂತಂಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ ತಂತಂಪಚ್ಚಯವಾದಿನಾ।

೧೩೧-೪. **ಸವತ್ಥುಕಾವತ್ಥುಕತೋತಿ** ಏಕನ್ತೇನ ಸಬ್ಬವತ್ಥುನಿಸ್ಸಿತಭಾವತೋ ಚೇವ ತದಭಾವತೋ ಚ। ಕೇಚಿ ಪನ ಹದಯವತ್ಥುವಸೇನ ಸವತ್ಥುಕಾವತ್ಥುಕತಂ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ, ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಸವತ್ಥುಕನಿದ್ದೇಸೇ "ಸಬ್ಬೋ ಕಾಮವಿಪಾಕೋ"ತಿ ಪಸಾದನಿಸ್ಸಿತಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ। **ಉಭಯವಸೇನಾತಿ** ಸವತ್ಥುಕಾವತ್ಥುಕವಸೇನ। ಕಾನಿಚಿ ಹಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಏಕನ್ತೇನ ಸವತ್ಥುಕಾನಿ, ಕಾನಿಚಿ ಅವತ್ಥುಕಾನೇವ, ಕಾನಿಚಿ ಉಭಯಸಭಾವಾನಿ। ತಥಾ ಚೇವ ನಿದ್ದಿಸತಿ **"ಸಬ್ಬೋ ಕಾಮವಿಪಾಕೋ ಚಾ"**ತಿಆದಿ।

**ಸಬ್ಬೋ ಕಾಮವಿಪಾಕೋ ಚಾತಿ** ಸಹೇತುಕಾಹೇತುಕಭಿನ್ನೋ ಸಬ್ಬೋ ತೇವೀಸತಿವಿಧೋ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೋ ಚ। **ಆದಿಮಗ್ಗೋತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಬ್ಬಲೋಕುತ್ತರೇಸು ಆದಿತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ, ಅಟ್ಠಸು ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೇಸು ಆದಿಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧೀತಿ ವಾ "ಆದಿಮಗ್ಗೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ವಿನಾ ವತ್ಥು**ನ್ತಿ ಸಕಸಕವತ್ಥುಂ ವಿನಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇನೇವ ಹೇತಾನಿ ಅರೂಪಭವೇ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ತತ್ಥ ವತ್ಥೂನಂ ಅಭಾವತೋ। "ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ವಿನಾ ವತ್ಥು"ನ್ತಿ ಚ ಇದಂ ಅನ್ತೋಭಾವಿತಕಾರಣತ್ಥಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಯಸ್ಮಾ ವತ್ಥುಂ ವಿನಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕನ್ತೇನ ಸವತ್ಥುಕಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

**ಏಕನ್ತೇನ ಅವತ್ಥುಕಾ** ಅರೂಪಭವೇಯೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ। ಕಥಂ ಪನ ರೂಪಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ವಿನಾ ತತ್ಥ ಅರೂಪಂ ಪವತ್ತತಿ, ಕಸ್ಮಾ ನ ಪವತ್ತತಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇತಿ? ತಥಾ ಅದಸ್ಸನತೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೇನಪಿ ವಿನಾ ರೂಪಧಾತುಯಂ ರೂಪೇನ ಪವತ್ತಿತಬ್ಬಂ, ಕಿಂ ಕಾರಣಾ? ಕಾಮಧಾತುಯಂ ತಥಾ ಅದಸ್ಸನತೋ। ಅಪಿ ತು ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಕಾರಣಂ ರೂಪೇ ಅವಿಗತತಣ್ಹಂ, ತಸ್ಸ ಸಹ ರೂಪೇನ ಪವತ್ತಿ। ಯಸ್ಸ ಪನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಕಾರಣಂ ರೂಪೇ ವಿಗತತಣ್ಹಂ, ತಸ್ಸ ವಿನಾ ರೂಪೇನ ಪವತ್ತಿ ಕಾರಣಸ್ಸ ತಂವಿಮುಖತಾಯಾತಿ ರೂಪಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ವಿನಾ ತತ್ಥ ಅರೂಪಂ ಪವತ್ತತಿ। **ದ್ವೇಚತ್ತಾಲೀಸ ಸೇಸಾನೀತಿ** ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಕುಸಲಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಸೋಳಸ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ತಥೇವ ಅಟ್ಠ ಅರೂಪಾವಚರಾನಿ, ಪಠಮಮಗ್ಗವಜ್ಜಾನಿ ಸತ್ತ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ, ಪಟಿಘದ್ವಯವಜ್ಜಿತದಸಅಕುಸಲಾನಿ ಚೇತಿ ದ್ವೇಚತ್ತಾಲೀಸ ವುತ್ತಾವಸೇಸಚಿತ್ತಾನಿ।

೧೩೫-೭. ರೂಪಾದೀಸು ಏಕೇಕಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಇಮಸ್ಸಾತಿ **ಏಕೇಕಾರಮ್ಮಣಂ।** ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಆಪಾಥಗತಕಾಲೇ ತಂತಂವಿಜಾನನವಸೇನ ಪಞ್ಚಪಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಇಮಸ್ಸಾತಿ **ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಂ। ಏವಮ್ಪೀತಿ** ನ ಕೇವಲಂ ಸವತ್ಥುಕಾದಿವಸೇನೇವ, ಅಥ ಖೋ ಏಕೇಕಾರಮ್ಮಣಾದಿತೋಪಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾವಜ್ಜಿತಾನಂ ಸಬ್ಬಮಹಗ್ಗತಾನಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಏಕಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಆಹ **"ಸಬ್ಬಂ ಮಹಗ್ಗತ"**ನ್ತಿ। ಪಣ್ಣತ್ತಾರಮ್ಮಣತೋ ಏಕಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಕೇಚಿ। ತಂ ಅರೂಪಾವಚರದುತಿಯಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಾನಿ ಪತ್ವಾ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ತೇಸಂ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। ಅಭಿಞ್ಞಾದ್ವಯಸ್ಸ ಛಳಾರಮ್ಮಣಿಕಭಾವೇನ, ತಸ್ಸ ಚ ರೂಪಾವಚರಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನತೋ ಅಭಿನ್ನತ್ತಾ ತಂ ಪಹಾಯ **"ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೧೪೧. ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಕಿರಿಯತೋ ಕಾಮೇ ದ್ವಾದಸಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಧಾ**ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। **ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಕ್ರಿಯತೋ**ತಿ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯತೋ।

೧೪೩-೯. ಇರಿಯಾಯ ಕಾಯಿಕಾಯ ಕಿರಿಯಾಯ ಪವತ್ತಿಪಥಭಾವತೋ **ಇರಿಯಾಪಥೋ,** ಗಮನಾದಿ। ಅತ್ಥತೋ ತದವತ್ಥಾ ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ರೂಪವಿನಿಮುತ್ತೋ ಇರಿಯಾಪಥೋ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಾ ನತ್ಥಿ, ತಥಾಪಿ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕಚಿತ್ತಂ ಇರಿಯಾಪಥುಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರುಪ್ಪಾದನಞ್ಚ ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನ ಚಿತ್ತಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಜನಕಂ , ತಂ ಏಕಂಸತೋ ಇತರದ್ವಯಸ್ಸ ಜನಕಂ ಅವಿನಾಭಾವತೋ, ತಥಾ ಇರಿಯಾಪಥುಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ ರೂಪಸ್ಸಾತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ರೂಪೀರಿಯಾಪಥವಿಞ್ಞತ್ತಿ-ಜನಕಾಜನಕಾದಿತೋ"**ತಿ ಇರಿಯಾಪಥವಿಞ್ಞತ್ತೀನಂ ವಿಸುಂ ಗಹಣಂ। **ಜನಕಾಜನಕಾದಿತೋ**ತಿ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಜನಕತೋ, ಕಸ್ಸಚಿಪಿ ಅಜನಕತೋ, ದ್ವಿನ್ನಂ ಏಕಸ್ಸ ಚ ಜನಕತೋ। ಕಾನಿಚಿ ಹಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ, ಇರಿಯಾಪಥಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತಿ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಜನಯನ್ತಿ। ಕಾನಿಚಿ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ, ಇರಿಯಾಪಥಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತಿ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ನ ಜನಯನ್ತಿ। ಕಾನಿಚಿ ರೂಪಮೇವ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ, ಇತರದ್ವಯಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ। ಕಾನಿಚಿ ತೀಣಿ ನ ಕರೋನ್ತೇವ। ತಥಾ ಚೇವ ದಸ್ಸೇತಿ **"ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಾ"**ತಿಆದಿ। **ಏವಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ತಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಅಹೇತುಕಾದಿತೋವ, ಏವಂ ರೂಪಾದಿಜನಕಾದಿತೋಪಿ ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ। "ಏವಞ್ಚಾದಿಮ್ಹಿ ತ"ನ್ತಿಪಿ ಲಿಖನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಪನ ಆದಿಮ್ಹಿ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಏವಞ್ಚ ಚತುಬ್ಬಿಧನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ರೂಪಜನಕಾದೀಸು। **ದಸ ಕಿರಿಯಾ**ತಿ ಮನೋಧಾತುವಜ್ಜಾ ದಸ ಕಿರಿಯಾ।

**ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ ರೂಪಾನೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ಅತ್ತನಾ ಜನೇತಬ್ಬರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಿ। **ಕಪ್ಪೇನ್ತೀ**ತಿ ಸನ್ನಾಮೇನ್ತಿ। ಯಥಾಪವತ್ತಂ ಇರಿಯಾಪಥಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇನ್ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಹಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತೇಹಿ ಅಬ್ಬೋಕಿಣ್ಣೇ ಭವಙ್ಗೇ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಅಙ್ಗಾನಿ ಓಸೀದನ್ತಿ, ಪವೇಧನ್ತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ದ್ವತ್ತಿಂಸವಿಧೇಸು ವಕ್ಖಮಾನೇಸು ಚ ಛಬ್ಬೀಸತಿವಿಧೇಸು ಜಾಗರಣಚಿತ್ತೇಸು ಪವತ್ತಮಾನೇಸು। ತದಾ ಪನ ಅಙ್ಗಾನಿ ಉಪತ್ಥದ್ಧಾನಿ ಯಥಾಪವತ್ತಇರಿಯಾಪಥಭಾವೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಜನಯನ್ತಿ ಚ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಾ ಏವ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಂ ಜನಯನ್ತಿ, ನ ಪನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಪವತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಝಾನಙ್ಗಯೋಗಾಭಾವೇನ ರೂಪಾಜನಕತ್ತಾ ಆಹ **"ದ್ವೇಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾ"**ತಿ। ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಹಿ ಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕಾನಿ, ತೇಸಂ ಅನುಬಲಪ್ಪದಾಯಕಾನಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾದೀನಿ ತೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಸವಿಸೇಸಂ ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತೋ। ಅರೂಪವಿಪಾಕಾ ಪನ ರೂಪವಿರಾಗಭಾವನಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಹೇತುನೋ ತಂವಿಮುಖತಾಯ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ವಿಪಾಕಾ ಚ ಅರೂಪಿಸೂ"**ತಿ।

೧೫೦. **ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸನ್ಧಿಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ವತ್ಥುದುಬ್ಬಲತಾಯ, ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತತಾಯ, ಪಚ್ಚಯವೇಕಲ್ಲತೋ, ಆಗನ್ತುಕತಾಯ ಚ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಹಜಾತಂ ವತ್ಥು ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯರಹಿತಂ, ಆಹಾರಾದೀಹಿ ಚ ಅನುಪತ್ಥದ್ಧಂ ದುಬ್ಬಲಂ, ತಸ್ಸ ಚ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತವಿಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ದುಬ್ಬಲನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಪಪಾತೇ ಪತಿತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಏವಂ ತಮ್ಪಿ ಭಿನ್ನಸನ್ತತಿಯಂ ಕಮ್ಮಕ್ಖಿತ್ತತಾಯ ಪಪಾತೇ ಪತಿತಂ ವಿಯ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ನ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪನೇ ಉಸ್ಸಹತಿ ಚ ವತ್ಥುನೋ ಚ ಅತ್ತನಾ ಸಹ ಅಪಚ್ಛಾ ಅಪುರೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅಲಾಭತೋ। ಯಥಾ ಪನ ಆಗನ್ತುಕೋ ಪುರಿಸೋ ಅಗತಪುಬ್ಬಂ ದೇಸಂ ಗತೋ ಅಞ್ಞೇಸಂ "ಏಥ ಭೋ ಅನ್ತೋಗಾಮೇ ವೋ ಅನ್ನಪಾನಗನ್ಧಮಾಲಾದೀನಿ ದಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ ಅತ್ತನೋ ಅವಿಸಯತಾಯ, ಅಪ್ಪಹುತಾಯ ಚ, ಏವಮೇವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಆಗನ್ತುಕನ್ತಿ। ಏವಂ ವತ್ಥುದುಬ್ಬಲತಾದೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ। ಅಪಿಚ ಆಹಾರಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿವಸೇನ ಯೇಹಾಕಾರೇಹಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಸಮತಿಂಸಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ ಯಥಾಯೋಗಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ **ಪಟ್ಠಾನೇ** –

“ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಆಹಾರಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿಆದಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೯)।

ತಸ್ಮಾ ಸಮತಿಂಸಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಂ ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಾನೀತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

**ಚುತಿಚಿತ್ತಞ್ಚಾರಹತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಉಪಸನ್ತವಟ್ಟಮೂಲಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ಸಾತಿಸಯಂ ಸನ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಅನಾಗಾಮಿಆದೀನಂ ತದಭಾವತೋತಿ ವದನ್ತಿ। ಟೀಕಾಕಾರೋ ಪನ **ಆನನ್ದಾಚರಿಯೋ** ಭಣತಿ -

“ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ರೂಪಾವಚರೇ, ಅರೂಪಾವಚರೇ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಾನಂ, ಯೇ ಚ ರೂಪಾವಚರಂ, ಅರೂಪಾವಚರಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಚವನ್ತಾನಂ, ತೇಸಂ ವಚೀಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀತಿ ವಚನತೋ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀ”ತಿ।

ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಹಿ ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - **“ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸಾ”**ತಿ ಏತೇನ ಅವಿಸೇಸೇನ ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಾನಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ, **“ಯೇ ಚ ರೂಪಾವಚರಂ...ಪೇ॰... ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ”**ತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾಮಭವತೋ ಚವಿತ್ವಾ ರೂಪಾರೂಪಭವೂಪಪಜ್ಜನಕಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣತೋ ಉದ್ಧಂ ವಚೀಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ನಿರೋಧಂ ವತ್ವಾ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ತದಭಾವವಚನತೋ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾಸಮುಟ್ಠಾಪನಂ ಸಿದ್ಧಂ। ಯದಗ್ಗೇನ ಚ ತಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ತದಗ್ಗೇನ ತಂ ಸೇಸರೂಪಮ್ಪಿ ನ ಜನೇತಿ। ನ ಹಿ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕಸ್ಸ ಗಬ್ಭಗತತಾದಿವಿಬನ್ಧಾಭಾವೇ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾಸಮುಟ್ಠಾಪನೇ ಕಾರಣಂ ಅತ್ಥಿ। ನ ಚ ಯುತ್ತಂ ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚಸ್ಸ ರೂಪಂ ಪವತ್ತತೀತಿ, ನಾಪಿ “ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀ”ತಿ ಪಾಳಿ ಅತ್ಥಿ, ನ ಚಾಪಿ ವಟ್ಟಮೂಲಾನುಪಸಮೋ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ರೂಪುಪ್ಪಾದನೇ ಕಾರಣಂ ಚುತಿಚಿತ್ತೇನ ನ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಮ್ಪಿ ತತೋ ಪುರಿಮತರೇಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ವಿಯ ಭವನ್ತರೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ। ಯದಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಸಮುಟ್ಠಾಪನಮೇವ ರೂಪಜನನಾರಹಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ, ತದಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ಕಥನ್ತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವನಾಬಲೇನ ಸಾತಿಸಯಂ ಸನ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾಸಮುಟ್ಠಾಪನೇಪಿ ಮರಣಾಸನ್ನಚಿತ್ತಾನಂ ವಿಯ ಪರಿದುಬ್ಬಲತ್ತಾಭಾವತೋ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪನೇ ವಿಬನ್ಧೋ ನತ್ಥೀತಿ। ಕುತೋ ಪನ ಪಟ್ಠಾಯ ಚಿತ್ತಜರೂಪಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಯತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೇ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕದಾ ಚ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ಚುತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ದ್ವತ್ತಿಂಸಮಚಿತ್ತಕ್ಖಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇತ್ತಿಂಸಮಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಪಚ್ಛಿಮಸೋಳಸಕತೋ ಪುರೇತರಮೇವ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ವದನ್ತಿ। “ಯಸ್ಸ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ”ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಸಙ್ಖಾರಯಮಕ.೧೧೩) ಪಞ್ಹೇ “ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ತೇಸಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರೋ ಚ ನ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ವಜ್ಜಿತತ್ತಾ ಚುತಿತೋ ದುತಿಯತತಿಯಚಿತ್ತೇನಾಪಿ ಸಹ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಅಪರೇ। **ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಾ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **“ಯಸ್ಸಾ”**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಚಿತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದತೋಪಿ ಉದ್ಧಂ ಕಾಯಸಙ್ಖಾರಾಭಾವವಚನೇನ ಹೇಟ್ಠಿಮಕೋಟಿಯಾ ಚುತಿತೋ ತತಿಯಚಿತ್ತೇನೇವ ಸಹ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ದುತಿಯಚಿತ್ತಂ ನ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಏಕೇ।

೧೫೧-೭. ಏಕಂ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ಠಾನಾನಿ ಇಮಸ್ಸಾತಿ **ಏಕದ್ವಿತಿಚತುಟ್ಠಾನಂ,** ಏಕದ್ವಿತಿಚತುಟ್ಠಾನತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಠಾನನ್ತಿ** ಚ ಇಧ ಕಿಚ್ಚಮಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಞ್ಹಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮಾ ಅವಟ್ಠಿತಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀತಿ “ಠಾನ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಮಂಸಚಕ್ಖುದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಚಕ್ಖುಬುದ್ಧಚಕ್ಖುಸಮನ್ತಚಕ್ಖುವಸೇನ ಪಞ್ಚ ನಿಮ್ಮಲಾನಿ ಲೋಚನಾನಿ ಇಮಸ್ಸಾತಿ **ಪಞ್ಚನಿಮ್ಮಲಲೋಚನೋ**।

**ನಿಪ್ಪಪಞ್ಚೇನಾ**ತಿ ರಾಗಾದಿಪಪಞ್ಚರಹಿತೇನ। ರಾಗಾದಯೋ ಹಿ ಸಂಸಾರೇ ಪಪಞ್ಚನತೋ "ಪಪಞ್ಚಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ಆವಜ್ಜನೇ ಪಟಿಚ್ಛನೇ ಠಾನೇ ಮನೋಧಾತುತ್ತಿಕನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತು ಆವಜ್ಜನಟ್ಠಾನೇ, ವಿಪಾಕದ್ವಯಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಟ್ಠಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ್ತಸನ್ತೀರಣಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಸನ್ತೀರಣಂ ಸಿಯಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ "ಸನ್ತೀರಣ"ನ್ತಿ ಅಧಿಕಾರತೋವ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಗಾಥಾಬನ್ಧಸುಖತ್ಥಂ "**ಸೋಮನಸ್ಸಯುತ**"ನ್ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ।

**ಬಲವಾರಮ್ಮಣೇ ಸತೀ**ತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಬಲವಾರಮ್ಮಣೇಯೇವ ಲಬ್ಭನತೋ ವುತ್ತಂ, ನ ಇಮಸ್ಸೇವ ಆವೇಣಿಕಭಾವೇನ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಬಲವಾರಮ್ಮಣೇಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। **ವೋಟ್ಠಬ್ಬನ**ನ್ತಿ ಕಿರಿಯಾಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಸಙ್ಖಾತಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕಿಚ್ಚಂ ಚಿತ್ತಂ।

೧೫೮-೯. **ಸಬ್ಬೇಸ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪಭವಿಕಸತ್ತಾನಂ। ಇಮಿನಾ ಇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಸು ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಕಿಚ್ಚಂ ಕೇಸಞ್ಚಿದೇವ ಸತ್ತಾನಂ ಅರೂಪಭವೇ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ, ರೂಪಭವೇ ಚ ದ್ವಾರತ್ತಯಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ। ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆವಜ್ಜನಕಿಚ್ಚಂ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಮೇವ ಸಚಿತ್ತಕಸತ್ತಾನಂ ಕರೋತೀತಿ। **ದ್ವಿಟ್ಠಾನಿಕಂ ನಾಮ ಹೋತೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಟ್ಠಾನದ್ವಯವನ್ತತಾಯ ದ್ವಿಟ್ಠಾನಿಕಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಸನ್ತೀರಣಂ ಕಾಮಸುಗತಿಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢತಿ , ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪಞ್ಚಟ್ಠಾನಿಕ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಂ **ಪಟ್ಠಾನೇ** ತಥಾ ಅದೀಪಿತತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಹಿ -

> "ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೭.೮) "ಅಹೇತುಕಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ, ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ, ದ್ವೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ , ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ, ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ, ದ್ವೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೭.೮) -

ಏವಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತ-ಪದಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಚ್ಚನಯೋ ಉದ್ಧಟೋ। ಪೀತಿಸಹಗತಸುಖಸಹಗತ-ಪದಾನಂ ಪನ -

> "ಪೀತಿಸಹಗತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪೀತಿಸಹಗತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ। ಅಹೇತುಕಂ ಪೀತಿಸಹಗತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ, ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ, ದ್ವೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ। ಸುಖಸಹಗತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸುಖಸಹಗತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ। ಅಹೇತುಕಂ ಸುಖಸಹಗತಂ ಏಕಂ ಖನ್ಧಂ ಪಟಿಚ್ಚ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ, ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಏಕೋ ಖನ್ಧೋ, ದ್ವೇ ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ದ್ವೇ ಖನ್ಧಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೨.೭.೬) -

ಏವಂ ಪವತ್ತಿವಸೇನೇವ ಉದ್ಧಟೋ, ನ "ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ"ತಿಆದಿನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾಧಮ್ಮಸಾಸನೇ ಅವಚನಮ್ಪಿ ಅಭಾವಮೇವ ದೀಪೇತೀತಿ ನ ತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಂ ಅತ್ಥೀತಿ ದ್ವಿಟ್ಠಾನಿಕತಾವ ವುತ್ತಾತಿ। ತೇ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಾ ನವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೧೮೭. ಛದ್ವಾರಾ ಏವ **ಛದ್ವಾರಿಕಾ**। ಅಥ ವಾ **ಛದ್ವಾರಿಕೇಸೂ**ತಿ ಛದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೧೮೪-೬. "ಪಞ್ಚಕಿಚ್ಚ"**ನ್ತಿಆದಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಮೇವ ನಿಗಮನಂ। **ಸೇಸ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿವಿಧಂ ಚಿತ್ತಂ। ಏಕಕಿಚ್ಚಯೋಗತೋ, ಏಕಂ ಕಿಚ್ಚಮಸ್ಸಾತಿ ವಾ ಏಕಂ, ಏಕಮೇವ **ಏಕಕಂ**। ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಾನಂ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ನಿದ್ದೇಸಟ್ಠಾನೇಯೇವ ಕಿಚ್ಚಾನಂ ಪಟಿಪಾಟಿಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಭವಙ್ಗಾವಜ್ಜನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಚುತಿಪರಿಯೋಸಾನಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಪನ ಪಾಕಟತ್ತಾ ತಥಾ ನ ವುತ್ತಂ। ಭವಸ್ಸ ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಆದಿ, ಚುತಿ ಪರಿಯೋಸಾನನ್ತಿ ಪಾಕಟಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ಪಾಕಟಟ್ಠಾನಂ ಪಹಾಯ ಅಪಾಕಟಟ್ಠಾನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದಸ್ಸೇತುಂ ಭವಙ್ಗಮೇವ ಆದಿತೋ ವುತ್ತಂ। ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಪಾಕಟಂ, ಅಥ ಖೋ ಅನೇಕನ್ತಿಕಂ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಭವೇ ಕತ್ಥಚಿ ಜವನವೀಥಿಯಂ ಅಲಬ್ಭನತೋತಿ ಏಕನ್ತಲಬ್ಭಮಾನಪರಿದೀಪನತ್ಥಂ ತಂ ನ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಭವಙ್ಗನಾಮಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಪುರಿಮಜವನವೀಥಿಯಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಪಚ್ಛಿಮಜವನವೀಥಿಯಾ ಆವಜ್ಜನಸ್ಸ ಪುರೇಚರಭೂತಂ ಭವಙ್ಗ-ಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ ವಿಸುಂ ನ ವುತ್ತಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧತಾಯ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ 'ಭವಙ್ಗಾವಜ್ಜನ'ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಪನ ಅಪ್ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಬ್ಭಾವತೋ ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ಛದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಛಬ್ಬಿಧತ್ತನಯದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ "ಭವಙ್ಗಾವಜ್ಜನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸುಪಿ ದಸ್ಸನಾದಿಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಸವನಾದಿಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಕಿಚ್ಚಪ್ಪವತ್ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ -

> "ಭವಙ್ಗಂ ಪಠಮಂ ಹೋತಿ, ತತೋ ಆವಜ್ಜನಂ ಮತಂ।
> ದುತಿಯಂ ತಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಜವನಂ ತತಿಯಂ ಸಿಯಾ"ತಿ॥ -

ಯೋಜನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಛನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚ। **ಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ, ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುದ್ವಯಸ್ಸಾತಿ ಸತ್ತನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ।

**೧೮೯-೭೦. ಪಞ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾವಿವಜ್ಜಿತ**ನ್ತಿ -

> "ಇದ್ಧಿವಿಧಂ ದಿಬ್ಬಸೋತಂ, ಪರಚಿತ್ತವಿಜಾನನಾ।
> ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂತಿ ಪಞ್ಚಧಾ"ತಿ॥ -

ಏವಮಾಗತಾಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಹಿ ಯುತ್ತೇನ ರೂಪಾವಚರಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇನ ವಜ್ಜಿತಂ। ದಿಬ್ಬಸೋತಾದೀನಂ ಏಕೇಕಾರಮ್ಮಣತ್ತೇಪಿ ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ ಅಭಿಞ್ಞಾನಂ ಏಕಸ್ಸೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅವತ್ಥಾಭೇದಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ "ಪಞ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾವಿವಜ್ಜಿತ"ನ್ತಿ । ಕೇಚಿ ಪನ "ಇಧ ಏಕನ್ತೇನ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಿಕಚಿತ್ತಾನಮೇವ ವಚನತೋ ಪರಚಿತ್ತವಿಜಾನನಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣೇನ ಸಹ ಪಞ್ಚಾಭಿಞ್ಞಾನಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ, ಮನೋಧಾತುತ್ತಯಸ್ಸ ಚ ಪರಿಚ್ಚಾಗೇನ ಏಕಚತ್ತಾಲೀಸ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಚತ್ತಾಲೀಸಂ ತಥೇಕಕ"**ನ್ತಿ। **ಅಭಿಞ್ಞಾನಿ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೋ ಅಟ್ಠಾನಪ್ಪಯುತ್ತೋ, ಸೋ "ಚತ್ತಾಲೀಸಂ ತಥೇಕಕ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸಾನನ್ತರಂ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ತೇನ ಪನ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತದ್ವಯಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅಥ ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾ ನಾಮ ಹೇಟ್ಠಾ ಏಕೇಕಾರಮ್ಮಣಿಕೇಸು ವುತ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಸ್ಸೇವ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೋತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಾನಂ ಛಳಾರಮ್ಮಣಿಕೇಸು ಅಗ್ಗಹಣನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೭೧-೩. **ತಿಧಾ ಕತ್ವಾತಿ** ತಿಧಾ ಕರಣಹೇತು। ಹೇತ್ವತ್ಥೋ ಹಿ ಅಯಂ ತ್ವಾ-ಸದ್ದೋ ಯಥಾ "ಸೀಹಂ ದಿಸ್ವಾ ಭಯಂ ಛಮ್ಭಿತತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಪಞ್ಞಾಯ ಚಸ್ಸ ದಿಸ್ವಾ ಆಸವಾ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ। **"ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞವಸೇನಾ"**ತಿಆದಿನಾ

ಜಾತಿಭೂಮಿಹೇತುವೇದನಾದಿವಸೇನ ಯಾವ ಛಸತ್ತತಿವಿಧೋ ಭೇದೋ, ತಾವ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಂ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ತಂವಸೇನ ಚಿತ್ತವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಂ ನಯದಾನಂ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೭೫. **ತಿಧಾ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಪಠಮಂ ವಿಪಾಕದ್ವಯಕಿರಿಯಾಭೇದತೋ, ದುತಿಯಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದಿತೋತಿ ಏವಂ ಧಾತುದ್ವಯಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ತಿಧಾ ಕತ್ವಾ।

೧೮೦. **ಭೂಮಿ...ಪೇ॰... ವಿಭಾವಯೇ**ತಿ ತಿಂಸಭೂಮೀನಂ ನಾನತ್ತವಸೇನ ಪವತ್ತಿತೋ ತಿಂಸವಿಧಂ, ತತ್ಥೇವ ತಿಂಸಪುಗ್ಗಲಾನಂ ನಾನತ್ತವಸೇನ ಪವತ್ತಿತೋ ಚ ತಿಂಸವಿಧನ್ತಿಆದಿನಾ ಇದಂ ಯಥಾನಿದ್ದಿಟ್ಠಚಿತ್ತಂ ಬಹುಧಾ ಹೋತೀತಿ ಚ ವಿಭಾವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೮೧. **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ। **ಹತ್ಥಗತಾಮಲಕಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಯಥಾ ಹತ್ಥಗತಂ ಆಮಲಕಂ ಚಕ್ಖುಮತೋ ಸುಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಏವಮಿಮಸ್ಸ ಮತಿಮತೋ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅಭಿಧಮ್ಮಪಿಟಕಗತಾ ಅತ್ಥಾ ಸುಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ, ಆವಜ್ಜಿತಾವಜ್ಜಿತಕ್ಖಣೇ ಸುವಿಸದಾವ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಏಕವಿಧಾದಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೫. ಪಞ್ಚಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಭೂಮಿಪುಗ್ಗಲಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೮೨-೮. ಬುದ್ಧಿಯಾ ವುದ್ಧಿಂ ವಿರುಳ್ಹಿಂ ಕರೋತೀತಿ **ಬುದ್ಧಿವುದ್ಧಿಕರಂ**। ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಕಥನಂ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ, ತಂ ತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಚಿತ್ತಾನಂ ಭೂಮೀಸುಪ್ಪತ್ತಿ"**ನ್ತಿ। ತಂ ವತ್ವಾ ಭೂಮೀನಂ ಆಧಾರವಸೇನ ಪಸಙ್ಗಾಗತಂ ಗತಿಭೇದಂ, ಭವಭೇದಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ದೇವಾ ಚೇವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। "ಚತಸ್ಸೋಪಾಯಭೂಮಿಯೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ಅಸುರಗತಿಯಾ ಪೇತಗತಿಯಂಯೇವ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ **"ಗತಿಯೋ ಪಞ್ಚಾ"**ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಮಯಂ ಪನ "ತಿಸ್ಸೋವಾಪಾಯಭೂಮಿಯೋ"ತಿ ಪಾಠೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಮಞ್ಞಾಮ। ನ ಹಿ ಏಸ ಅನಾಕುಲವಚನೋ ಆಚರಿಯೋ ಈದಿಸಂ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿರುದ್ಧಂ ವಿಯ ಸಮ್ಮೋಹಜನಕಂ ವಚನಂ ಭಾಸತಿ। **ಪಾಳಿಯಮ್ಪಿ** ಹಿ –

> "ಪಞ್ಚ ಖೋ ಇಮಾ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಗತಿಯೋ। ಕತಮಾ ಪಞ್ಚ? ನಿರಯೋ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೋ ಮನುಸ್ಸಾ ದೇವಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೬೮) –

ಏವಂ ತಿಣ್ಣಮೇವ ಅಪಾಯಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮರೂಪಾರೂಪವಸೇನ **ತಯೋ ಭವಾ**। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ತೀಸು ಭವೇಸು। **ತಿಂಸೇವಾ**ತಿ ಚತಸ್ಸೋ ಅಪಾಯಭೂಮಿಯೋ, ಸತ್ತವಿಧಾ ಕಾಮಸುಗತಿಭೂಮಿ, ಸೋಳಸ ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ, ಚತಸ್ಸೋ ಅರೂಪಭೂಮಿಯೋತಿ ಏಕತಿಂಸಭೂಮೀನಮನ್ತರೇ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಅಧಿಕಾರತ್ತಾ ಅಸಞ್ಞಭೂಮಿಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾ ತಿಂಸೇವ ಭೂಮಿಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಾಸು ತಿಂಸೇವ ಪುಗ್ಗಲಾ**ತಿ ತಾಸು ಭೂಮೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ಭೂಮಿಗಣನವಸೇನ ತಿಂಸೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಭೂಮಿವಸೇನ ತಿಂಸವಿಧಾಪಿ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಗಣನಾಯ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಭೂಮೀಸ್ವೇತಾಸೂ"**ತಿಆದಿ।

**ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಚಿತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ದಸ ಕಾಮಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಿ, ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರೂಪಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಇಮೇಸಂ ಏಕೂನವೀಸತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಾನಂ ವಸೇನ। **ಅಸಞ್ಞೀನಮಚಿತ್ತಕಾ**ತಿ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಅಚಿತ್ತಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

> "ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ ದೇವಾ ಅಹೇತುಕಾ ಅನಾಹಾರಕಾ ಅಫಸ್ಸಕಾ ಅವೇದನಕಾ ಅಸಞ್ಞಕಾ ಅಚೇತನಕಾ ಅಚಿತ್ತಕಾ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿ।

ಯದಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವೀಸತಿ ಪುಗ್ಗಲಾ, ಕಥಂ ಭೂಮಿವಸೇನ ತಿಂಸಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಏಕತಿಂಸಾತಿ ಹಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **"ಇಧಾ"**ತಿಆದಿ।

ನ ವಿಜ್ಜತಿ ಹೇತು ಇಮೇಸನ್ತಿ **ಅಹೇತೂ,** ದುವೇ, ತೀಣಿ ಚ ಹೇತೂ ಇಮೇಸನ್ತಿ **ದ್ವಿತಿಹೇತೂ,** ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಅಹೇತುಕಾ, ದುಹೇತುಕಾ, ತಿಹೇತುಕಾ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ **ಅಹೇತುಕಾ** ಆಪಾಯಿಕಾ ಚ, ಏಕಚ್ಚೇ ಭೂಮದೇವಾ, ಮನುಸ್ಸೇಸು ಜಚ್ಚನ್ಧಜಚ್ಚಬಧಿರಜಚ್ಚುಮ್ಮತ್ತಕನಪುಂಸಕಉಭತೋಬ್ಯಞ್ಜನಕಾದಯೋ ಚ। ವುತ್ತಾವಸೇಸಾ ಕಾಮಸುಗತಿವಾಸಿನೋವ **ದುಹೇತುಕಾ**। **ತಿಹೇತುಕಾ** ಪನ ಕಾಮಸುಗತಿವಾಸಿನೋವ। **ಅರಿಯಾ ಪನ ಅಟ್ಠಾ**ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀನಂ, ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಅರಿಯಫಲಸಮಙ್ಗೀನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ । ನನು ಚ ಅರಿಯಾಪಿ ತಿಹೇತುಕಾಯೇವಾತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಂ ಪನ ಪತ್ವಾ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸಸಬ್ಭಾವತೋ ವಿಸುಂಯೇವ ಉದ್ಧಟಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೮೯-೯೨. "**ಭೂಮೀಸುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಭಣತೋ ಮೇ ನಿಬೋಧಥಾ**"ತಿ ಸುತ್ವಾ ಚೋದಕೋ "**ತಿಂಸಭೂಮೀಸೂ**"ತಿಆದಿನಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಭೂಮೀನಂ ಸಾಧಾರಣಚಿತ್ತಾನಿ ಪುಚ್ಛತಿ, ಇತರೋ "**ಚುದ್ದಸೇವಾ**"ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ। ತತ್ಥ ಅಟ್ಠ ಪರಿತ್ತಕುಸಲಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ, ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಞ್ಚಾತಿ ಚುದ್ದಸೇವ, ನ ಊನಾನಿ ನಾಧಿಕಾನಿ, ಸಬ್ಬಾಸು ತಿಂಸಭೂಮೀಸು ಹೋನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಭೂಮೀನಂ ಸಾಧಾರಣಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

**ಸದಾ...ಪೇ॰... ಸಿಯುನ್ತಿ** ದ್ವೇ ದೋಸಮೂಲಾನಿ, ಕುಸಲವಿಪಾಕಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣದ್ವಯವಜ್ಜಿತಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನೀತಿ ವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಸದಾ ಕಾಮೇಯೇವ ಭವೇ ಸಿಯುಂ, ನ ಕದಾಚಿ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನನು ಚ ಬ್ರಹ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಾನಿ ಕಾಮಭವೇ ಅನಿಟ್ಠರೂಪಾದಯೋ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ತೇಸಂ ಅಭಾವತೋತಿ ಕಾಮಭವೇಯೇವ ನಿಯಮಿತಾನಿ। ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಭವೇಯೇವ ಸಿಯುಂ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾ ಅರೂಪೀಸೂತಿ ಆಹ "**ಪಞ್ಚ ರೂಪಭವೇ**"ತಿಆದಿ।

**ಕಾಮ ...ಪೇ॰... ಭವನ್ತೀ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ಚೇವ ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ಚ ಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಾನಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನವಜ್ಜಾನಿ ಚ ದ್ವೇ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ಪಠಮಮಗ್ಗವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಕಾಮರೂಪಭವೇಯೇವ ಭವನ್ತಿ, ನ ಅರೂಪಭವೇ। ತತ್ಥ ಹಿ ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತತ್ತಾ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ವತ್ಥುದ್ವಾರವಿರಹತೋ, ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೋ ಏಕನ್ತವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಪರತೋಘೋಸಪಚ್ಚಯಾಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ದ್ವೇಚತ್ತಾಲೀಸಾ**ತಿ ಅಟ್ಠ ಪರಿತ್ತಕುಸಲಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರೂಪಕುಸಲಾನಿ, ಪಠಮಮಗ್ಗವಜ್ಜಾನಿ ಸತ್ತ ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಾನಿ, ಪಟಿಘದ್ವಯವಜ್ಜಿತಾನಿ ಚ ದಸ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ, ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಾದ್ವಯವಜ್ಜಿತಾನಿ ನವ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಏವಂ ದ್ವೇಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ತೀಸು ಭವೇಸು ಹೋನ್ತಿ।

೧೯೩-೨೦೪. ಏವಂ ಭವವಸೇನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಕಾಲವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಠಪೇತ್ವಾ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ। **ಸಬ್ಬಾಸನ್ತಿ** ನಿದ್ಧಾರಣತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। ಅಟ್ಠ ಮಹಾಕಿರಿಯಾ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಫಲಚಿತ್ತಾನಿ, ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ, ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಕುಸಲಕಿರಿಯಾತಿ **ತೇರಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ** ಅಪಾಯರಹಿತಾಸು **ಛಬ್ಬೀಸಭೂಮೀಸು ಹೋನ್ತಿ** ಅಪಾಯೇಸು ವಿಪಾಕಾವರಣಸಬ್ಭಾವೇ ಏತೇಸಂ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ಅಪರಾನಿ ಛ ಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತಾನಿ ಪನ ರೂಪಭವಸಾಧಾರಣಾನಂ ಪಞ್ಚಪರಿತ್ತವಿಪಾಕಾನಂ, ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತುಯಾ ಚ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

**ಪಞ್ಚ ಚಿತ್ತಾನೀ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಪಞ್ಚಸು ಸುದ್ಧಾವಾಸಭೂಮೀಸು ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಅನಾಗಾಮಿಖೀಣಾಸವಾನಮೇವ ಅಧಿವುತ್ಥತ್ತಾ, ತೇಸಞ್ಚ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನೇವ ಇಮೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದಿತತ್ತಾ।

**ಅಪರಾನಿ ದುವೇ**ತಿ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಕುಸಲಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನೇಸು ಅತಿಕ್ಕನ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ, ಅಪಾಯೇಸು ಚ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕತ್ತಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಚತುವೀಸತೀಭೂಮಿಸು ದ್ವೇ ಚಾತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಕುಸಲಕಿರಿಯಾವಸೇನ ದ್ವೇ ಚಿತ್ತಾನಿ। **ತೇವೀಸಭೂಮಿಸು ದ್ವೇಯೇವಾ**ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಕುಸಲಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ।

**ಏಕಾದಸವಿಧನ್ತಿ** ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಾ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೋತಿ ಏಕಾದಸ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ಯಾವ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಚಿತ್ತಾನಿ ಸುದ್ಧಾವಾಸಅಪಾಯವಜ್ಜಾಸು ಏಕವೀಸತಿಭೂಮೀಸು ಭವನ್ತಿ। ಏಕಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ ಸುದ್ಧಾವಾಸಅಪಾಯಅರೂಪಭೂಮಿವಜ್ಜೇಸು ಸತ್ತರಸಸು ಭೂಮೀಸು ಜಾಯತಿ। ದ್ವೇ ದೋಸಮೂಲಾನಿ,

ಕುಸಲವಿಪಾಕಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ, ಸತ್ತ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾತಿ ದ್ವಾದಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಮಹಗ್ಗತಭೂಮಿವಜ್ಜಾಸು ಏಕಾದಸಸು ಕಾಮಭೂಮೀಸು ಜಾಯನ್ತಿ। ಅಟ್ಠ ಮಹಾವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ಕಾಮಾವಚರದೇವಮನುಸ್ಸವಸೇನ ಸತ್ತಭೂಮೀಸು ಜಾಯನ್ತಿ। **ಛಸು ಭೂಮಿಸೂತಿ** ವೇಹಪ್ಫಲಸುದ್ಧಾವಾಸಸಙ್ಖಾತಾಸು ಛಸು ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಭೂಮೀಸು।

**ಚತ್ತಾರಿ...ಪೇ॰... ಭೂಮಿಸೂತಿ** ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನವಿಪಾಕೋ ಪರಿತ್ತಸುಭಅಪ್ಪಮಾಣಸುಭಸುಭಕಿಣ್ಹವಸೇನ ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಜಾಯತಿ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನವಿಪಾಕೋ, ತತಿಯಜ್ಝಾನವಿಪಾಕೋ ಚ ಪರಿತ್ತಾಭಾಅಪ್ಪಮಾಣಾಭಾಆಭಸ್ಸರವಸೇನ ತೀಸು ಭೂಮೀಸು, ಪಠಮಜ್ಝಾನವಿಪಾಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಬ್ರಹ್ಮಪುರೋಹಿತಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾವಸೇನ ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ಚತ್ತಾರಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಏಕೇಕವಸೇನ ತೀಸು ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಜಾಯನ್ತಿ।

೧೦೬-೯. ಏವಂ ಏತ್ತಕಾನೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಏತ್ತಕಾಸು ಭೂಮೀಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಚಿತ್ತನಿಯಮವಸೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಏತ್ತಕಾಸು ಏವ ಭೂಮೀಸು ಏತ್ತಕಾನೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಭೂಮಿನಿಯಮವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಕಾಮೇ**”ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಕಾಮೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ವೀಸತಿ, ತೇಸಂ ಪನ್ನರಸ ಅಹೇತುಕಾ ಪಾಕಾ, ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಞ್ಚಾತಿ ಸತ್ತತಿಂಸೇವ ಮಾನಸಾ ನರಕಾದೀಸು ಚತೂಸುಪಿ ಅಪಾಯೇಸು ಜಾಯರೇ। ಅವಸೇಸಾನಿ ಪನ ಸತ್ತರಸ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ, ಪಞ್ಚತಿಂಸ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರಾನೀತಿ ದ್ವೇಪಞ್ಞಾಸ ಮಾನಸಾ ಕದಾಚಿಪಿ ತೇಸು ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಅಭೂಮಿಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

**ಅಸೀತಿ ಹದಯಾತಿ** ವುತ್ತಾವಸೇಸಾನಿ ಅಸೀತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ। **ಘಾನಾದಿವಿಞ್ಞಾಣತ್ತಯ**ನ್ತಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಘಾನಾದಿವಿಞ್ಞಾಣತ್ತಯಂ। “**ಅಪುಞ್ಞಜಾ ಪಾಕಾ**”ತಿ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಮೇವ ಗಹಿತತ್ತಾ ಘಾನಾದಿವಿಞ್ಞಾಣತ್ತಯಂ ಅಗ್ಗಹಿತವಿಸೇಸಮ್ಪಿ ಪಾರಿಸೇಸಞಾಯೇನ ಕುಸಲವಿಪಾಕಮೇವ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ।

೧೧೩. **ದೋಮನಸ್ಸ**ನ್ತಿ ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ। **ಕ್ರಿಯಾ ಚ ದ್ವೇತಿ** ವೋಟ್ಠಬ್ಬನವಜ್ಜಿತಾ ದ್ವೇ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಾ।

೧೧೪. **ಭೂಮಿವಸೇನೇವಾತಿ** ಪುಗ್ಗಲೇ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಭೂಮಿವಸೇನ। ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಚ ಭೂಮಿವಸೇನ ಚ ಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿಂ ವಿಭಾವಯೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೧೧೬-೮. **ಪಞ್ಚಭೂಮಿಸೂತಿ** ಚತುರಾಪಾಯಮನುಸ್ಸವಸೇನ ಪಞ್ಚಭೂಮೀಸು। ಅಹೇತುಕಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಸದಿಸತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ “ಸತ್ತತಿಂಸೇವಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅಞ್ಞಕಮ್ಮೇನ ಪನ ದ್ವಿಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸಾಪಿ ಸಮ್ಭವತೋ ಏಕಚತ್ತಾಲೀಸ ಹೋನ್ತಿ। **ಆಚರಿಯಜೋತಿಪಾಲತ್ಥೇರಸ್ಸ** ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ತಿಹೇತುಕವಿಪಾಕೇಹಿಪಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪಞ್ಚಚತ್ತಾಲೀಸೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ವುತ್ತೇಹೀತಿ** ಅಹೇತುಕಸತ್ತಸ್ಸ ವುತ್ತೇಹಿ ಸತ್ತತಿಂಸಮಾನಸೇಹಿ ಸಹ। **ನವ ಕ್ರಿಯಾತಿ** ಅಟ್ಠ ಮಹಾಕಿರಿಯಾ, ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೋ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಅಸಾಧಾರಣಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ ನವ।

೧೨೦-೧. “ಚತುಪಞ್ಞಾಸ ಮಾನಸಾ”ತಿ ವತ್ವಾ ತೇಸಂ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಆಹ “**ದ್ವಿಹೇತುಕಸ್ಸಾ**”ತಿಆದಿ। ಪುನ “**ಚತುಪಞ್ಞಾಸಾ**”ತಿಆದಿ ಪನ ನಿಗಮನಂ।

೧೨೩-೪. **ಪಞ್ಞಾಸೇವಸ್ಸ ಚಿತ್ತಾನೀತಿ** ತಿಹೇತುಕಸ್ಸ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ವುತ್ತಚತುಪಞ್ಞಾಸಚಿತ್ತೇಸು ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತವಜ್ಜಾನಿ ಏಕೂನಪಞ್ಞಾಸ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಞಾಸೇವ ಚಿತ್ತಾನಿ **ಅಸ್ಸ** ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನದೇಹಿನೋ ಜಾಯನ್ತೇ। **ನವತಿಂಸೇವಾತಿ** ಏಕೂನಚತ್ತಾಲೀಸಚಿತ್ತಾನಿ। **ಪಠಮಂ ಫಲನ್ತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ।

೧೧೫-೮. **ದುತಿಯಞ್ಚ ಫಲಂ ಹಿತ್ವಾ**ತಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಂ ಹಿತ್ವಾ। **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಞ್ಚ ಹಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ಸಹ **ಯಾನಿ** ಅಟ್ಠಚತ್ತಾಲೀಸ **ಚಿತ್ತಾನಿ,** ತಾನಿ ಅನಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಜಾಯನ್ತಿ। **ಚತ್ತಾಲೀಸಞ್ಚ ಚತ್ತಾರೀ**ತಿ ತೇವೀಸತಿ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ, ವೀಸತಿ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ, ಅರಹತ್ತಫಲಞ್ಚಾತಿ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ। **ಸಕಂ ಸಕ**ನ್ತಿ "ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ, ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ತೇಸಂ ಏಕೇಕಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾ ಹಿ ತೇ**"ತಿ। **ಪಞ್ಚತಿಂಸೇವಾ**ತಿ ಸತ್ತರಸ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ, ಪಟಿಘದ್ವಯವಜ್ಜಾನಿ ದಸ ಅಕುಸಲಾನಿ, ರೂಪಭವೇ ಲಬ್ಭಮಾನಕಾನಿ ಪಞ್ಚ ಅಹೇತುಕವಿಪಾಕಾನಿ, ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ, ಪಠಮಜ್ಝಾನವಿಪಾಕೋ ಚಾತಿ ಪಞ್ಚತಿಂಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ತೀಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮೀಸು ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಜಾಯನ್ತಿ।

೧೨೧-೫. **ಹಿತ್ವಾ ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಪಠಮಫಲಸ್ಸ ಗಹಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನ ಅಪುಞ್ಞಪಞ್ಚಕಂ ಹಿತ್ವಾ ಪಠಮಂ ಫಲಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಪುಞ್ಞಪಞ್ಚಕ**ನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತವಸೇನ ಪಞ್ಚ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಸು ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು। **ತತ್ಥೇವಾ**ತಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು। ಪುಞ್ಞಜಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ ಸನ್ತೀರಣದ್ವಯಞ್ಚೇವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೧೨೭. ಏವಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮಿಯಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸೋತಾಪನ್ನಾದಿವಸೇನ ಚಿತ್ತಸಮ್ಭವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತೇಸಮೇವ ವಸೇನ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಭೂಮಿಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನತತಿಯಜ್ಝಾನವಿಪಾಕಾನಂ ಏಕಸತ್ತಸ್ಸೇವ ಅಸಮ್ಭವೇಪಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನತಲೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇ ಪುಥುಜ್ಜನಾದಯೋ ಪುಥುಜ್ಜನಾದಿಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಏಕತೋ ಗಹೇತ್ವಾ "**ದುತಿಯಜ್ಝಾನತತಿಯಜ್ಝಾನಪಾಕತೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

೧೪೧. ಪರಿತ್ತಸುಭಾದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಕನಿಟ್ಠಾ ತತಿಯಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಭೂಮೀಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಭೂಮಿಯಂ ವುತ್ತಗಣನಾಯ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತೇನಾಹ "**ಪರಿತ್ತಕಸುಭಾದೀನ**"ನ್ತಿಆದಿ।

೧೪೭. **ಚತುವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನೀ**ತಿ ಅಟ್ಠಪರಿತ್ತಕುಸಲಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಅರೂಪಕುಸಲಾನಿ, ಪಟಿಘದ್ವಯವಜ್ಜಿತಾನಿ ದಸ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತಾನಿ, ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಪಾಕೋ, ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಞ್ಚಾತಿ ಚತುವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಜಾಯನ್ತಿ।

೧೫೦-೩. **ದಸ ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಅಟ್ಠ ಮಹಾಕಿರಿಯಾ, ಚತಸ್ಸೋ ಅರೂಪಕಿರಿಯಾ, ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ, ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಪಾಕೋ, ಅರಹತ್ತಫಲಞ್ಚಾತಿ ಪನ್ನರಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಅರಹತೋ ಹೋನ್ತಿ।

**ತೇವೀಸಾ**ತಿ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು ಚತುವೀಸತಿಚಿತ್ತೇಸು ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಕುಸಲವಿಪಾಕವಜ್ಜಾ ಬಾವೀಸತಿ ಚ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪವಿಪಾಕೋ ಚಾತಿ ತೇವೀಸತಿ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥೇವ ತಿಣ್ಣಂ ಫಲಟ್ಠಸೇಖಾನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು ಅಕುಸಲಪಞ್ಚಕವಜ್ಜಾನಿ ಅಟ್ಠಾರಸ, ತಂತಂಫಲಞ್ಚಾತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ।

**ಕ್ರಿಯಾ ದ್ವಾದಸಾ**ತಿ ಅಟ್ಠ ಮಹಾಕಿರಿಯಾ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನವಜ್ಜಿತಾ ತಿಸ್ಸೋ ಅರೂಪಕಿರಿಯಾ, ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನನ್ತಿ ದ್ವಾದಸ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಿ। **ಪಾಕೇಕೋ**ತಿ ಏಕೋ ಅರೂಪವಿಪಾಕೋ।

ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಕುಸಲವಿಪಾಕವಜ್ಜಾನಿ ಏಕವೀಸತಿ , ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನವಿಪಾಕೋ ಚಾತಿ **ಬಾವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ** ತತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

**೧೫೪-೬೦**. ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು ಅಪುಞ್ಞಪಞ್ಚಕವಜ್ಜಾನಿ ಸತ್ತರಸ, ಪಠಮಫಲಞ್ಚಾತಿ **ಅಟ್ಠಾರಸ** ತತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ತಾನೀತಿ** ತಾನೇವ ಅಟ್ಠಾರಸ ಚಿತ್ತಾನಿ। "ಠಪೇತ್ವಾ ಪಠಮಂ ಫಲ"ನ್ತಿ ಹಿ ವಚನತೋ ದುತಿಯಫಲಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಅವುತ್ತಸಿದ್ಧೋ। ನ ಹಿ ಸಕದಾಗಾಮಿನೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಞ್ಚ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ । ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಠಪೇತ್ವಾ ದುತಿಯಂ ಫಲ"**ನ್ತಿ। ಏತ್ಥಾಪಿ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ ಪಕರಣಸಿದ್ಧಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಟ್ಠ ಮಹಾಕಿರಿಯಾ, ದ್ವೇ ತತಿಯಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಾ, ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ, ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನವಿಪಾಕೋ, ಅರಹತ್ತಫಲನ್ತಿ **ತೇರಸ ಚಿತ್ತಾನಿ** ತತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಜಾಯನ್ತಿ। ತತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು ದ್ವಾವೀಸತಿಚಿತ್ತೇಸು ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಕುಸಲವಿಪಾಕವಜ್ಜಾತಿ ವೀಸತಿ, ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನವಿಪಾಕೋತಿ **ಏಕವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ** ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಜಾಯನ್ತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು ಅಪುಞ್ಞಪಞ್ಚಕವಜ್ಜಾನಿ ಸೋಳಸ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಞ್ಚಾತಿ **ಸತ್ತರಸ** ತತ್ಥೇವ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಹೋನ್ತಿ। ಅಟ್ಠ ಮಹಾಕಿರಿಯಾ, ದ್ವೇ ಚ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾ, ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ, ಅರಹತ್ತಫಲಞ್ಚಾತಿ **ದ್ವಾದಸ ಚಿತ್ತಾನಿ** ತತ್ಥೇವ ಅರಹತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

**೧೬೧-೩**. ಅರೂಪಕುಸಲಾ ಚೇವ ಕಿರಿಯಾಪಿ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಪನ ವಿಪಾಕಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಉದ್ಧಮುದ್ಧಮರೂಪೀನನ್ತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಾದೀಸು ಅರೂಪೀನಂ। **ಹೇಟ್ಠಿಮಾತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಿಕಾನಂ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಕುಸಲವಿಪಾಕಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಿಕಾನಂ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಕುಸಲವಿಪಾಕಾತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಅರೂಪಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾತಿ ಆಹ **"ದಿಟ್ಠಾದೀನವತೋ ಕಿರಾ"**ತಿ। **ಕಿರಾತಿ** ಅನುಸ್ಸುತಿಯಂ। **ದಿಟ್ಠಾದೀನವತೋತಿ** ಆರಮ್ಮಣೇ, ಝಾನೇ ಚ ದಿಟ್ಠದೋಸತ್ತಾ। **ಕುಸಲಾನುತ್ತರಾತಿ** ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾ।

**೧೬೬**. **ಸಬ್ಬೋ ರೂಪೋ ಮಹಗ್ಗತೋತಿ** ಸಬ್ಬೋ ರೂಪಾವಚರಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ। **ಮನೋಧಾತೂತಿ** ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುವಿಪಾಕಮನೋಧಾತೂನಂ ಕಾಮವಿಪಾಕ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ।

**೧೬೯-೭೩**. **ಏವಂ...ಪೇ॰... ಹೇಟ್ಠಿಮ**ನ್ತಿ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ವುತ್ತೇಸು ದುತಿಯಾರುಪ್ಪತ್ತಯಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಪಾಕೇನ ಸಹ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಏಕೂನಚತ್ತಾಲೀಸ ಚಿತ್ತಾನಿ ತತ್ಥವುತ್ತೇಸು ತತಿಯಾರುಪ್ಪತ್ತಯಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಪಾಕೇನ ಸಹ ಸತ್ತತಿಂಸಾತಿ ಏವಂ ಸೇಸದ್ವಯೇಪಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಹಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತಗಣನಾ ಞೇಯ್ಯಾ। **ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋತಿ** ಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಪಾಕೋ, ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪವಿಪಾಕೋತಿ ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಅನಾಸವಾ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾತಿ ಏವಂ ಚತೂಸು ಅರೂಪಭೂಮೀಸು ಏಕೇಕಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ಪಞ್ಚ ಪಞ್ಚ ವಿಪಾಕಾ ಜಾಯನ್ತಿ। ಯಾ ಕಿರಿಯಾ ತೇರಸೇವ ಸಿಯುಂ, ತಾ ಸಬ್ಬಪಠಮಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಜಾಯನ್ತೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ **ದ್ವಾದಸೇವ ಕ್ರಿಯಾ** ಹೋನ್ತಿ। ತತಿಯಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ **ಏಕಾದಸ**। ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಭೂಮಿಯಂ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ **ದಸೇವ** ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ।

**೧೭೪-೫**. ಇದಾನಿ ಕೇವಲಂ ಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ತೇಸಮೇವ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಆವೇಣಿಕಚಿತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅರಹತೋ ಪನಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಅರಹತೋಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಚಿತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಅನಾಗಾಮಿಆದೀನಂ ಪಾಟಿಪುಗ್ಗಲಿಕಂ ಸಕಸಕಫಲಚಿತ್ತಂ ಪಾಕಟಮೇವಾತಿ ಸಂಖಿತ್ತಂ। **ಅರಹತೋತಿ** ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ। ಅರಹತೋ ಭಾವೋ ಅರಹತ್ತಂ, ಅರಹತ್ತಫಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಞ್ಹಿ "ಅರೀನಂ ಹತತ್ತಾ ಅರಹಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅರಹನ್ತ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಭಾವೇನ "ಅರಹತ್ತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಸಾಧಾರಣಚಿತ್ತಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚತುನ್ನಞ್ಚ ಫಲಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೧೯೦. **ಸುಸಾರ**ನ್ತಿ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನವಸೇನ ಪರಿಚ್ಚಜಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಫೇಗ್ಗುಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಸುಟ್ಠು ಸಾರಂ, ಸಬ್ಬಸೋ ಸಾರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರ**ನ್ತಿ ಸುಸಾರತ್ತಾ ಏವ ಪರಂ। ಸತ್ತಾನಂ ಇಧಲೋಕಪರಲೋಕಹಿತಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜನ್ಧಕಾರಸ್ಸ ವಿಧಮನತೋ **ಮೋಹನ್ಧಕಾರಪ್ಪದೀಪಂ**। **ಚಿನ್ತೇತೀ**ತಿ ಅತ್ಥವಸೇನ ಚಿನ್ತೇತಿ। **ವಾಚೇತೀ**ತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನವಸೇನ ಸಜ್ಝಾಯತಿ। ರಾಗದೋಸಾನಂ ಮೋಹೇನ ಸಹ ಅವಿನಾಭಾವತೋ ತಸ್ಸ ಅನುಪಗಮನಂ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಮೇವಾತಿ ''ಮೋಹನ್ಧಕಾರಪ್ಪದೀಪ''ನ್ತಿ ವತ್ವಾಪಿ **''ನರಂ...ಪೇ॰... ನೋಪಯನ್ತೀ''**ತಿ ರಾಗದೋಸಾನುಪಗಮನಮೇವ ವುತ್ತಂ। ''ಮೋಹನ್ಧಕಾರಪ್ಪದೀಪ''ನ್ತಿ ವಾ ವಚನೇನೇವ ಮೋಹಸ್ಸ ಅನುಪಗಮೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ರಾಗದೋಸಾನಮೇವ ಅನುಪಗಮನಂ ವುತ್ತಂ। ಮೂಲಭೂತಾನಂ ಪನ ತಿಣ್ಣಂ ಅನುಪಗಮನವಚನೇನ ಸೇಸಕಿಲೇಸಾನಮ್ಪಿ ಅನುಪಗಮನಂ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಭೂಮಿಪುಗ್ಗಲಚಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಪಠಮೋ ಭಾಗೋ ನಿಟ್ಠಿತೋ।

॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

# ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರ-ಅಭಿನವಟೀಕಾ

**(ದುತಿಯೋ ಭಾಗೋ)**

# ೬. ಛಟ್ಠೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಆರಮ್ಮಣವಿಭಾಗನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೯೯೧-೩. **ಏತೇಸ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಭೇದಾನಂ। ನನು ಚ "ಚಿತ್ತಂ ಚೇತಸಿಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಚಿತ್ತಾದೀನಿಯೇವ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾನೀತಿ ತಾನೇವ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾನಿ, ಆರಮ್ಮಣಂ ಪನ ಅಪ್ಪಕತಂ, ತಂ ಕಸ್ಮಾ ಇಧ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕರಿತ್ವಾ ಆಹ **"ತೇನ ವಿನಾ ನತ್ಥಿ ಹಿ ಸಮ್ಭವೋ"**ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವಿನಾ ಚಿತ್ತಸಮ್ಭವೋ ನತ್ಥಿ, ನ ಹಿ ಅನಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ "ತಯಿದಂ ಚಿತ್ತಂ ಕಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಆಸಙ್ಕಾನಿವಾರಣತ್ಥಂ ಇತೋ ಪರಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ದಸ್ಸಯಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ । ಕತಿವಿಧಂ ಪನ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಕಿಂ ಸರೂಪಞ್ಚಾತಿ ಆಹ **"ರೂಪಂ ಸದ್ದ"**ನ್ತಿಆದಿ। ವಚನತ್ಥಂ ಪನ ನೇಸಂ ಸಯಮೇವ ವಕ್ಖತಿ। **ಛಳಾರಮ್ಮಣಕೋವಿದಾ**ತಿ ಛನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಬ್ಯಾಕರಣಕುಸಲಾ ಬುದ್ಧಾದಯೋ।

**ಭೂತೇ**ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತೇ। **ಉಪಾದಾಯಾ**ತಿ ನಿಸ್ಸಾಯ। **ಚತುಸಮುಟ್ಠಿತೋ**ತಿ ಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ಚತೂಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಮುಟ್ಠಿತೋ। ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಕಿಂ ತಂ? ದಟ್ಠಬ್ಬಭಾವೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಗೋಚರಭಾವೋ , ಸಹ ನಿದಸ್ಸನೇನಾತಿ ಸನಿದಸ್ಸನೋ। ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ, ಪಟಿಹನನನ್ತಿ ವಾ ಪಟಿಘೋ, ಯೇನ ಬ್ಯಾಪಾರಾದಿವಿಕಾರಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಹಿತೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸಯೇಸು ವಿಕಾರುಪ್ಪತ್ತಿ, ಸೋ ಸಯಂ ನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಚ ಸಮ್ಪತ್ತಾನಂ, ಅಸಮ್ಪತ್ತಾನಞ್ಚ ಪಟಿಮುಖಭಾವೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪತನಂ ಪಟಿಘೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಸಯಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಸಮ್ಪತ್ತಿ ಗನ್ಧರಸಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಾನಂ। ಇತರೇಸಂ ಉಭಯಥಾಪಿ ಅಸಮ್ಪತ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಅಸಮ್ಪತ್ತಾನಂ ಪಟಿಮುಖಭಾವೋ "ಪಟಿಘೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಹ ಪಟಿಘೇನಾತಿ ಸಪ್ಪಟಿಘೋ, ಸನಿದಸ್ಸನೋ ಚ ಸೋ ಸಪ್ಪಟಿಘೋ ಚಾತಿ **ಸನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘೋ**। ಏತ್ಥಾಹ - ಯಸ್ಸ ದಟ್ಠಬ್ಬಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ, ಸೋ ಸನಿದಸ್ಸನೋ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಗೋಚರಭಾವೋವ ದಟ್ಠಬ್ಬಭಾವೋ। ತಸ್ಸ ಚ ರೂಪಾಯತನತೋ ಅನಞ್ಞತ್ತಾ ಕಥಂ ಸಹ ನಿದಸ್ಸನೇನ ಸನಿದಸ್ಸನೋತಿ ಯುಜ್ಜತೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಅನಞ್ಞತ್ತೇಪಿ ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ರೂಪಾಯತನಂ ವಿಸೇಸೇತುಂ ಅಞ್ಞಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "ಸಹ ನಿದಸ್ಸನೇನ ಸನಿದಸ್ಸನ"ನ್ತಿ। ಧಮ್ಮಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞೇನ ಹಿ ಏಕೀಭೂತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಯೋ ನಾನತ್ತಕರೋ ವಿಸೇಸೋ, ಸೋ ಅಞ್ಞಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ಉಪಚಾರಿತುಂ ಯುತ್ತೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾವಬೋಧೋ ಹೋತಿ। **ರೂಪಾರಮ್ಮಣಸಞ್ಞಿತೋ**ತಿ ಅಯಂ ಏವರೂಪೋ ವಣ್ಣೋ ರೂಪಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಸಞ್ಞಿತೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತೇ ಉಪಾದಾಯ ತೇ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಚ ನೀಲಾದಿವಸೇನ ದಿಸ್ಸಮಾನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಘಟ್ಟೇನ್ತೋ ಚ ವಣ್ಣೋ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮಾತಿ।

೯೯೪-೬. ಚಿತ್ತಞ್ಚ ಉತು ಚ ಚಿತ್ತೋತು, ತೇಹಿ ಸಮ್ಭವತಿ, ತೇ ವಾ ಸಮ್ಭವಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಇಮಸ್ಸಾತಿ **ಚಿತ್ತೋತುಸಮ್ಭವೋ**। ಸಹ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಪವತ್ತೋ ಸದ್ದೋ **ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಸದ್ದೋ,** ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಸದ್ದೋ ಪನ ನ ಕೇವಲಂ ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತೋವ ಕುಚ್ಛಿಸದ್ದಾದಿವಸೇನ ತಸ್ಸ ಉತುಸಮುಟ್ಠಿತಸ್ಸಾಪಿ ಸಮ್ಭವತೋ।

**ಧರೀಯತೀ**ತಿ ಕಲಾಪಪರಮ್ಪರಾಯ ಸನ್ಧಾರೀಯತಿ। **ಸೂಚನತೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಸುಪಾಕಟಕರಣತೋ। ಗನ್ಧೋ ಹಿ "ಇದಂ ಸುಗನ್ಧಂ, ಇದಂ ದುಗ್ಗನ್ಧ"ನ್ತಿ ಪಕಾಸೇತಿ, ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಪುಪ್ಫಫಲಾದೀನಿ "ಇದಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಪೇಸುಞ್ಞಂ ಕರೋನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ।

**ರಸಮಾನಾ**ತಿ ಅಸ್ಸಾದವಸೇನ ತುಸ್ಸಮಾನಾ। **ರಸನ್ತೀ**ತಿ ಅಸನ್ತಿ, ಅನುಭವನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ರ-ಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ। ಏವಞ್ಹಿ "ರಸಮಾನಾ ನಂ ಅಸನ್ತೀತಿ ರಸೋ"ತಿ ನಿರುತ್ತಿನಯೋ ಸುನ್ದರೋ ಹೋತಿ। ಇತರಥಾ "ರಸನ್ತಿ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತೀ"ತಿ

ವುಚ್ಚಮಾನೇ "ರಸಮಾನಾ"ತಿ ಇದಂ ನಿರತ್ಥಕಮೇವ ಸಿಯಾ। ಅಥ ವಾ "ರಸಮಾನಾ"ತಿ ಇತೋ ರ-ಕಾರಂ, "ರಸನ್ತೀ"ತಿ ಇತೋ ಸ-ಕಾರಞ್ಚ ಗಹೇತ್ವಾ "ರಸೋ"ತಿ ನಿರುತ್ತಿನಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೧೯೮. **ಫುಸೀಯತೀ**ತಿ ಘಟ್ಟೀಯತಿ। ಕಿಂ ತಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ನಾಮಾತಿ ಆಹ **"ಪಥವೀತೇಜವಾಯವೋ"**ತಿ। ಇಮಿನಾ ಧಾತುತ್ತಯಮೇವ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವಸಙ್ಖಾತಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ ನಾಮ, ನ ಅಞ್ಞನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಆಪೋಧಾತು ನ ಗಹಿತಾ, ನನು ಸೀತತಾ ಫುಸಿತ್ವಾ ಗಯ್ಹತಿ, ಸಾ ಚ ಆಪೋಧಾತು ಏವಾತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಗಯ್ಹತಿ, ನ ಪನ ಆಪೋಧಾತು, ಕಿಞ್ಚರಹಿ ತೇಜೋಧಾತು ಏವ। ಮನ್ದೇ ಹಿ ಉಣ್ಹಭಾವೇ ಸೀತವುದ್ಧಿ, ನ ಸೀತತಾ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಗುಣೋ ಅತ್ಥಿ। ಕೇವಲಂ ಪನ ಉಣ್ಹಭಾವಸ್ಸ ಮನ್ದತಾಯ ಸೀತತಾಭಿಮಾನೋ। ಕಥಂ ಪನೇತಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಚೇ? ಸೀತವುದ್ಧಿಯಾ ಅನವಟ್ಠಿತಭಾವತೋ ಪಾರಾಪಾರೇ ವಿಯ। ತಥಾ ಹಿ ಘಮ್ಮಕಾಲೇ ಆತಪೇ ಠತ್ವಾ ಛಾಯಂ ಪವಿಟ್ಠಾನಂ ಸೀತವುದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ತತ್ಥೇವ ಪಥವೀಗಬ್ಭತೋ ಉಟ್ಠಿತಾನಂ ಉಣ್ಹವುದ್ಧಿ ಚ। ಕಿಞ್ಚರಹಿ ಹಿಮಪಾತಸಮಯಾದೀಸು ಸೀತಸ್ಸ ಪರಿಪಾಚಕತ್ತದಸ್ಸನತೋ ಚ ತೇಜೋಧಾತು ಏವ ಸೀತತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯದಿ ಚ ಸೀತತಾ ಆಪೋಧಾತು ಸಿಯಾ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಉಣ್ಹಭಾವೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ ದ್ವಿನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗಪ್ಪವತ್ತಿತೋ, ನ ಚ ಪನೇವಂ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ಞಾಯತಿ "ನ ಆಪೋಧಾತು ಸೀತತಾ"ತಿ । ಇದಂ ಚತುಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತಿತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಾನಂ ಉತ್ತರಂ, ಅನಿಚ್ಛನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಪನ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಕಿಚ್ಚದಸ್ಸನೇನ ಸಭಾಗವುತ್ತಿತಾಯ ಸಾಧಿತಾಯ ಇದಮೇವ ಉತ್ತರಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ವಾಯೋಧಾತು ಸೀತತಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಮ್ಪಿ ಇದಮೇವ ಉತ್ತರಂ। ಯದಿ ವಾಯೋಧಾತು ಸೀತತಾ ಸಿಯಾ, ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಉಣ್ಹಭಾವೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪಲಬ್ಭೇಯ್ಯ, ನ ಚ ಪನೇವಂ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ "ನ ವಾಯೋಧಾತು ಸೀತತಾ"ತಿ। ಯೇ ಪನ ವದನ್ತಿ "ದ್ರವತಾ ಆಪೋಧಾತು, ಸಾ ಚ ಫುಸಿತ್ವಾ ಗಯ್ಹತೀ"ತಿ, ತೇ ವತ್ತಬ್ಬಾ "ದ್ರವಭಾವೋಪಿ ನಾಮ ಫುಸೀಯತೀತಿ ಇದಂ ಆಯಸ್ಮನ್ತಾನಂ ಅಧಿಮಾನಮತ್ತಂ ಸಣ್ಠಾನೇ ವಿಯಾ"ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಪೋರಾಣೇಹಿ –

> "ದ್ರವಭಾಸಹವುತ್ತೀನಿ , ತೀಣಿ ಭೂತಾನಿ ಸಮ್ಫುಸಂ।
> ದ್ರವತಂ ಸಮ್ಫುಸಾಮೀತಿ, ಲೋಕೋಯಮಭಿಮಞ್ಞತಿ॥
>
> "ಭೂತೇ ಫುಸಿತ್ವಾ ಸಣ್ಠಾನಂ, ಮನಸಾ ಗಯ್ಹತೇ ಯಥಾ।
> ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಫುಸಾಮೀತಿ, ಞಾತಬ್ಬಾ ದ್ರವತಾ ತಥಾ"ತಿ॥

೧೯೯. **ಸಬ್ಬಂ ನಾಮ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಮುತಂ ನಾಮಂ। ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪತಿ ನಮನತೋ ನಾಮಂ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಸ್ಸ ಅತ್ತಾನಂ ಪತಿ ನಾಮನತೋ ನಾಮಂ। **ರೂಪ**ನ್ತಿ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಂ। ಕಿಂ ಅವಿಸೇಸೇನಾತಿ ಚೇ, ನೋತಿ ಆಹ **"ಹಿತ್ವಾ ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಕ"**ನ್ತಿ। **ಲಕ್ಖಣಾನೀ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣಾನಿ। **ಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ನಾಮುಪಾದಾಯವಸೇನ ದುವಿಧಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ।

೨೦೦. ಇಮಾನಿ ಪನ ಛಬ್ಬಿಧಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಉದಾಹು ಕತ್ಥಚಿ ಕಾನಿಚೀತಿ ಆಹ **"ಛಳಾರಮ್ಮಣಾನೀ"**ತಿಆದಿ। **ತೀಣಿ ರೂಪೇ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಭೂಮಿಯಂ ರೂಪಸದ್ದಧಮ್ಮವಸೇನ ತೀಣಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಘಾನಾದಿತ್ತಯಸ್ಸ ಪನ ತತ್ಥ ಅಭಾವತೋ ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಾದೀನಿ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತೋ ವಿಸುಂ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಅರೂಪಭವೇ ಪನ ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಾನಂ ಅಭಾವತೋ ಏಕಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಅಞ್ಞನ್ತಿ ಆಹ **"ಅರೂಪೇ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಮೇಕಕ"**ನ್ತಿ । ನನು ಚ ಅರೂಪಭವತೋ ಚವಿತ್ವಾ ಕಾಮಭವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಾನಂ ಅರೂಪಭವೇಯೇವ ಗತಿನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತಂ ಪನ ಕಾಮಭವೇಯೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ। ಉಪಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಭವಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಣ್ಣೋ ಗತಿನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ।

**೩೦೧-೨**. ಏವಂ ಛ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಸರೂಪತೋ, ಪವತ್ತಿಪ್ಪಭೇದತೋ ಚ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತೇಸು ಅಭಯಗಿರಿವಾಸೀನಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುಂ **"ಖಣವತ್ಥುಪರಿತ್ತತ್ತಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಖಣವತ್ಥುಪರಿತ್ತತ್ತಾ**ತಿ ಖಣಸ್ಸ ಚೇವ ವತ್ಥುನೋ ಚ ಪರಿತ್ತತ್ತಾ। ಯೇ ರೂಪಾದಯೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಯೇಸ**ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಲದ್ಧಿ। **ಯೇಸ**ನ್ತಿ ವಾ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣೇನ ಸಹ ಸಮ್ಬನ್ಧೀಭಾವತೋ, ವುತ್ತಂ ವವತ್ಥಾಪಕತ್ತಾ ಚ। ತೇ ಹಿ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವವತ್ಥಾಪೇನ್ತೋ ಅತ್ತನಾ ಸಹ ತಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೇನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣೇನ ಸಹ ಸಮ್ಬನ್ಧೀಭಾವಾಪೇಕ್ಖಾಯ "ಯೇಸ"ನ್ತಿ ಸಾಮಿವಚನನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ಪನ ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯೇ ರೂಪಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಾ ಸನ್ತತ್ತಅಯೋಗುಳೇ ಪತಿತಜಲಬಿನ್ದು ವಿಯ ಪರಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಗ್ಗಹಣಾ ಪರಮಾಣು ವಿಯ ಪರಿತ್ತವತ್ಥುಕಾ, ತತೋ ಚ ಸಕಸಕವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಆಪಾಥಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಕೇವಲಂ ಪನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸೇವ ಗೋಚರಾ, ತೇ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮಾತಿ ಯೇಸಂ ಲದ್ಧಿ, ತೇ ಯೇಸಂ ವಾ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ನಾಮಾತಿ। ಏತೇನೇವ ಚ ಅತೀತಾನಾಗತಭಾವೇನ ಅತಿದೂರಅಚ್ಚಾಸನ್ನಭಾವೇನ, ಕುಟ್ಟಾದಿಅನ್ತರಿತಾಭಾವೇನ ಚ ಆಪಾಥಂ ಅನಾಗಚ್ಛನ್ತಾನಮ್ಪಿ ರೂಪಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ಕತೋ ಹೋತೀತಿ। ಏವಂಲದ್ಧಿಕಾ ಪನ ತೇ -

> "ಇಮೇಸಂ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ನಾನಾವಿಸಯಾನಂ ನಾನಾಗೋಚರಾನಂ ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಗೋಚರವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭೋನ್ತಾನಂ ಮನೋ ಪಟಿಸ್ಸರಣಂ, ಮನೋ ಚ ನೇಸಂ ಗೋಚರವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೫೫) -

ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾ ವಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾ ವಾ**ತಿ ನ ಅನುವತ್ತಿತಬ್ಬಾ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ...ಪೇ॰... ಭೋನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಗೋಚರಂ ನ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ, ತಥಾ "ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ನೇವ ಪಚ್ಚನುಭೋನ್ತಾನಂ ನಾನುಭವನ್ತಾನಂ ನ ಗಣ್ಹನ್ತಾನಂ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ।

**೩೦೩**. ತಞ್ಚ ಗೋಚರಂ ಮನೋ ಪಚ್ಚನುಭೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತಂ** ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚವಿಧಂ ಆರಮ್ಮಣಂ **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಮನೋ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ, ಚಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಮಾಪಾಥಗತಾನಿ ವಿನಾ ಅವಸೇಸಾ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ತದಾ ತಂವಿಸಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭೋನ್ತಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ಅತ್ತನೋಯೇವ ಪನ ವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭೋನ್ತಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಮನೋವ ತೇಸಂ ಗೋಚರವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತೀತಿ ದುಪ್ಪರಿಹಾರಿಯಂ ಭವೇಯ್ಯ, ನ ಚ ತಂ ಸುತ್ತವಚನಂ ಸಕ್ಕಾ ಅತಿಕ್ಕಮೇತುಂ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅನಾಪಾಥಗತಾಪಿ ಮನೋಗೋಚರಾ ರೂಪಾದಯೋ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾತಿ। ಯದಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯಂ ನಾನುಭೋತಿ, ಪರವಿಸಯಮೇವ ಅನುಭೋತಿ, ಕಥಂ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ನ ಕರೋತಿ? ತಂತಂಕಿಚ್ಚಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ಅನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ। ಕಥಞ್ಚರಹಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ ನಾಮ? ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಕರಣೇಪಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ದಿಟ್ಠಾದಿಆಕಾರಸ್ಸೇವ ಗಹಣತೋ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ ನಾಮ। ಯದಿ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ದಿಟ್ಠಾದಿಆಕಾರಂ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ, ರೂಪಾದೀನಂ ನೀಲತ್ತಾದಿವಸೇನ ಜಾನನಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ಕರೋತಿ, ನ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನೀತಿ ತಥಾ ಜಾನನಮೇವ ನ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಪನ ಅತ್ಥಿತಾಯೇವೇತಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ - ಅನಾಪಾಥಗತರೂಪಾದಾರಮ್ಮಣಂ ಚಿತ್ತಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯಂ ನ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ ನಾಮ। ಅಥ ಖೋ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಿಸಯಮೇವ ಪಚ್ಚನುಭೋತೀತಿ। ಅಥ ಸಿಯಾ, ನ ಮಯಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯವಿಸಯಾನುಭವನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಾಮ, ತಸ್ಸ ಪನ ಅನುಭವನಂ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚವಿರಹೇನ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣವಸೇನೇವಾತಿ ಚೇ? ತಮ್ಪಿ ನ, ಸುತ್ತೇ ತಥಾ ಆಗತಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ಯದಿ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚವಿರಹೇನ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯವಿಸಯಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ, ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭವಮಾನಾ ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಪಿ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾಯೇವ

ಸಿಯಾ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ “ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ **ಪಟ್ಠಾನೇ** ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ಪನ ಅವತ್ವಾ -

> “ರೂಪಾಯತನಂ ಸದ್ದಾಯತನಂ ಗನ್ಧಾಯತನಂ ರಸಾಯತನಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ ಮನೋಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨),

> “ರೂಪಾಯತನಂ…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮಾಯತನಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಚ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨) -

ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಿಸಯಂ ಪಚ್ಚನುಭೋನ್ತೀ ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ತಂಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವಿಸಯವಸೇನ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ, ನ ಧಮ್ಮಾಯತನವಸೇನಾತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ।

**೨೦೪-೫**. ಏವಂ ಏಕೇನಾಕಾರೇನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಅಪರೇನಪಿ ಕಾರಣೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖಾದೀ”**ತಿಆದಿ। **ಆದಿ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಗ್ಗಹಣಂ। **ಇತಿಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತೀ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೇನೇವ ಕಾರಣೇನ, ಅಥ ಖೋ ಇಮಿನಾಪಿ ಕಾರಣೇನ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯದಿಪಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅನಾಪಾಥಗತರೂಪಾದೀನಿ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ತದಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖಾದೀನಿ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಾನಿ ನ ಸಿಯುಂ ತೇಸಂ ಪಸಾದವಿಸಯಾನಂ ರೂಪಸದ್ದಾನಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನತೋ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಸುತ್ತೇಸು ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುದಿಬ್ಬಸೋತಾನಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತಾವ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ನ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣತಾ, ವುತ್ತಾ ಚ ಸಾ, ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅವಿಸಯಾ ರೂಪಾದಯೋ ರೂಪಾದಾರಮ್ಮಣಾನೇವ, ನ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾತಿ। ತೇನೇವ ಚ **ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ**ಪಿ -

> “ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರಂ ಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಗನ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ರಸಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ, ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನಾರಬ್ಭ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ…ಪೇ॰… ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಹೋತೀ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧) -

ವುತ್ತಂ। ಕಿಞ್ಚ ಅನಾಪಾಥಗತಾನಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣತ್ತೇ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ। **ಏವಂ ಸತೀ**ತಿ ಯದಿ ಕದಾಚಿ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಹುತ್ವಾ ಕದಾಚಿ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಕದಾಚಿ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಹುತ್ವಾ ಕದಾಚಿ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ತೇಸಂ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಾನಂ ನಿಯಮೋಪಿ ಕಥಂ ಭವೇ “ಇದಂ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ, ಇದಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣ”ನ್ತಿ ನಿಯಮೋ ನ ಭವೇಯ್ಯ, ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕರೋ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೨೦೬**. ಏವಂ ಛಬ್ಬಿಧಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿಸ್ಸ ಅನನ್ತರಭೇದಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾದಿತ್ತಿಕವಸೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಸಬ್ಬಂ ಆರಮ್ಮಣ”**ನ್ತಿಆದಿ। ಛಬ್ಬಿಧಂ ಪರಿತ್ತತ್ತಿಕಾದಿಕಂ ತಂ ಏತಂ ಸಬ್ಬಂ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಪರಿತ್ತತ್ತಿಕಾದೀನ**ನ್ತಿ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕಾದೀನಂ। ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋ ಹಿ ಇಧ “ಪರಿತ್ತತ್ತಿಕೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ ಮಜ್ಝಪದಲೋಪವಸೇನ। **ಆದಿ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋತಿ ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ತಿಕಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। ತತ್ಥ “ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ, ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ ಏವಮಾಗತೋ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋ। ಆದಿಪದವಸೇನ “ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ, ಮಗ್ಗಹೇತುಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ಮಗ್ಗಾಧಿಪತಿನೋ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ ಏವಮಾಗತೋ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋ। “ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ

ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಏವಮಾಗತೋ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋ। "ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ, ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಏವಮಾಗತೋ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೩೦೭-೯. **ಕ್ರಿಯಾಹೇತುದ್ವಯ**ನ್ತಿ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯದ್ವಯಂ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಮನೋಧಾತು ಇತರಸ್ಸ ಮಹಗ್ಗತಾದಿಆರಮ್ಮಣತಾವಸೇನಾಪಿ ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ। "**ಇಟ್ಠಾದಿಭೇದಾ**"ತಿಆದಿ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಭಾವವಿಭಾವನಂ। **ಇಟ್ಠಾದಿಭೇದಾ**ತಿ ಇಟ್ಠಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಅನಿಟ್ಠಅನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಭೇದಾ। **ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ**ತಿ "ರೂಪಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ, ಸದ್ದೋ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅನುಕ್ಕಮತೋ। **ರೂಪಾದಿ...ಪೇ॰... ತ್ತಯಸ್ಸ ತೂ**ತಿ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಯಾ ಚೇವ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕವಿಭಾಗವಸೇನ ದ್ವಿನ್ನಂ ಮನೋಧಾತೂನಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಕಗೋಚರಂ । ತಾ ಹಿ ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಾ ಹುತ್ವಾ ನಿಯತಾ ರೂಪಾದೀನೇವ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನ್ತಿ।

೩೧೧. **ಕಾಮಧಾತುಯ**ನ್ತಿ ಕಾಮಭವೇ। ತತ್ಥ ಹಿ ನೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಉಪಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ಚತ್ತಾರೀ**ತಿ ತೇಸ್ವೇವ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತು, ಕುಸಲವಿಪಾಕಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ, ತಥಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚಿತ್ತಾನಿ। ಸೇಸಾನಿ ಪನ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾಭಾವೇನ ತತ್ಥ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ನೇವ ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಭಾವತೋ ಏತೇಸು ಕಿಞ್ಚಿ ನ ಜಾಯತಿ।

೩೧೨-೩. "**ಮಹಾಪಾಕಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ ಪಠಮಪರಿಚ್ಛೇದೇ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। **ಪಟುಪ್ಪನ್ನಾ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ।

೩೧೪. ಏವಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣೇ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣೇ ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚಿತ್ತಞ್ಚಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚಿತ್ತಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಾರಮ್ಮಣತೋ, ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಂ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಾರಮ್ಮಣತೋ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಂ। **ಛಬ್ಬಿಧ**ನ್ತಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಪಚ್ಚೇಕಂ ತಿವಿಧತಾಯ ಛಪ್ಪಕಾರಂ।

೩೧೬-೨೦. ಞಾಣಂ ಪರಿಹೀನಂ ಏತೇಸಂ, ಞಾಣತೋ ಪರಿಹೀನಾತಿ ವಾ **ಞಾಣಹೀನಾ**। **ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ...ಪೇ॰... ಹೋನ್ತಿ ತೇ**ತಿ ಅಟ್ಠ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಖೀಣಾಸವಾನಂ ಕದಾಚಿ ನಿರುಸ್ಸುಕ್ಕಭಾವೇನ ಆದರಾಕರಣವಸೇನ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಸರೀರತಾಅಞ್ಞವಿಹಿತತಾಹಿ ವಾ ಅಸಕ್ಕಚ್ಚದಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಧಮ್ಮಸ್ಸವನಾದೀಸು ಅತಿಪಗುಣವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಚ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ। ಅತಿಪಗುಣಾನಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ। ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಾದಿಪಞ್ಞತ್ತಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾದಿವಸೇನ ನವತ್ತಬ್ಬಾ। ಅಕುಸಲೇಸು ಚತ್ತಾರೋ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಚತುಪಞ್ಞಾಸಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ, ರೂಪಸ್ಸ ಚ "ಅತ್ತಾ ಸತ್ತೋ"ತಿ ಪರಾಮಸನಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನಕಾಲೇ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ। ತೇನೇವಾಕಾರೇನ ಸತ್ತವೀಸತಿಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಕಾಲೇ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ। ಪಣ್ಣತ್ತಿಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನಕಾಲೇ ಸಿಯಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾದಿವಸೇನ। ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ತೇಯೇವ ಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ವಿನಾ ಪರಾಮಾಸೇನ ಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ, ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ದೋಮನಸ್ಸವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ದ್ವೇಳ್ಹಕಭಾವೇನ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ವಿಕ್ಖಿಪನವಸೇನ, ಅವೂಪಸಮವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಕ್ರಿಯತೋಪಿ ಚ ತಥಾ**ತಿ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತತೋಪಿ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚತ್ತಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕ್ರಿಯಾವೋಟ್ಠಬ್ಬನ**ನ್ತಿ ಸರೂಪಕಥನಮೇತಂ, ನ ಪನ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ।

**ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ ಗೋಚರೋ**ತಿ ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಅಪ್ಪಮಾಣವಸೇನ ತಿವಿಧೋಪಿ ಗೋಚರೋ ಹೋತಿ। ಕಥಂ? ಕುಸಲಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಅಟ್ಠ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಖೀಣಾಸವಾನಂ ಸಕ್ಕಚ್ಚದಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಧಮ್ಮಸ್ಸವನವಿಪಸ್ಸನಾದೀಸು ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಕಾಲೇ ಕಾಮಾವಚರಾರಮ್ಮಣಿಕಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಾನುಲೋಮಕಾಲೇ ಚ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ

ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಝಾನಾದೀನಂ ಪರಿಕಮ್ಮಕಾಲೇ ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಸಮ್ಮಸನಕಾಲೇ ಚ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾಲಾಭಂ ಗೋತ್ರಭುವೋದಾನಕಾಲೇ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಕಾಲೇ ಚ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾ। ಪಣ್ಣತ್ತಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಪಣ್ಣತ್ತಾರಮ್ಮಣಿಕಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾನಂ ಪರಿಕಮ್ಮಕಾಲೇ ಚ ನವತ್ತಬ್ಬಾ। ಅಭಿಞ್ಞಾದ್ವಯಸ್ಸ ಪರಿತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣತಂ ಸತ್ತರಸಮಪರಿಚ್ಛೇದೇ ವಕ್ಖತಿ। ಕಿರಿಯಾವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ತಂತಂಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಪುರೇಚರಂ ಹುತ್ವಾ ತಂ ತದೇವ ಆವಜ್ಜನ್ತಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಪರಿತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಮೇವ।

**ವುತ್ತಾವಸೇಸಾನೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ಅವಸಿಟ್ಠಾನಿ ಪನ್ನರಸ ರೂಪಾವಚರಾನಿ ಪಠಮತತಿಯಾನಿ, ಛ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಏಕವೀಸತಿ ಚಿತ್ತಾನಿ। **ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾನೀ**ತಿ ಪರಿತ್ತಾದಿವಸೇನ ನವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಕಸಿಣಾದಿನಿಮಿತ್ತಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಆಕಾಸವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾನಿ।

ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕಂ ಸಮತ್ತಂ।

೩೧೧-೨. ಏವಂ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕವಸೇನ ವಿಸಯೀವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣನಿದ್ದೇಸೇನೇವ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕಸಙ್ಗಹಿತೋಪಿ ವಿಸಯೀವಿಭಾಗೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಪಹಾಯ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚಿತ್ತಞ್ಚಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚಿತ್ತಂ ಅತೀತಸ್ಸ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ, ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಂ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ **ಏಕನ್ತಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ**। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾವ ಗೋಚರಾ**ತಿ ರೂಪಾದಿಮ್ಹಿ ಧರಮಾನೇಯೇವ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಂ ಪನ ನಿಯತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥಿ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸಪಿ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನತೋ ಅಭಿನ್ನತ್ತಾ।

೩೧೪-೬. **ಸಿಯಾ...ಪೇ॰... ನಾಗತಗೋಚರಾ**ತಿ ಅಟ್ಠ ತಾವ ಮಹಾವಿಪಾಕಾ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣಕಾಲೇ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾ। ಭವಙ್ಗಚುತಿಕಾಲೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಪನ ಕದಾಚಿ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಆರಬ್ಭ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣಕಾಲೇ, ತದನನ್ತರಂ ಭವಙ್ಗಕಾಲೇ ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ, ತಥಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ। ಮನೋದ್ವಾರೇ ಪನ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಜವನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ।
ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಪಾಕಾಹೇತುಕಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ತಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಜಚ್ಚನ್ಧಾದೀನಂ, ಅಪಾಯೇಸು ಚ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋನ್ತಿ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಚ ಸನ್ತೀರಣಕಾಲೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾ ಪನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಸನ್ತೀರಣವಸೇನ, ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ಚ ತದಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತಂ ಪನ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಹಟ್ಠಪಹಟ್ಠಾಕಾರಂ ಕುರುಮಾನಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ಅತೀತಾದಿಭೇದೇ ಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ। "**ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ**"ತಿಆದೀಸು ಕುಸಲೇಸು ತಾವ ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ, ಅತೀತಾದಿಭೇದಾನಿ ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾನಿ ಸಮ್ಮಸನಕಾಲೇ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ, ಅತೀತಾದಿಆರಮ್ಮಣಿಕಅಭಿಞ್ಞಾನಂ ಪರಿಕಮ್ಮಕಾಲೇ ಚ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ। ಪಞ್ಞತ್ತಿನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ, ಗೋತ್ರಭುವೋದಾನಕಾಲೇ, ಪಞ್ಞತ್ತಿನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಿಕಅಭಿಞ್ಞಾನಂ ಪರಿಕಮ್ಮಾದಿಕಾಲೇ ಚ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ। ಪಞ್ಞತ್ತಿನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಹಿ ಇಧ ಅತೀತಾದಿಕಾಲವಸೇನ ನವತ್ತಬ್ಬಾನೀತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾದಿವಸೇನ ನವತ್ತಬ್ಬಾನಿ। ತೇನಾಹ "**ಸನ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಕಾಲೇಪೀ**"ತಿ, ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಸನ್ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ, ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ

ಚ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಕಾಲೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಪನ "ಸನ್ತೇ ಪಞ್ಞತ್ತಿಕಾಲೇಸೂ"ತಿ ಲಿಖನ್ತಿ, ಸೋ ಅಪಾಠೋ। ತಸ್ಸ ಪನ ಅಪಾಠಭಾವಂ ಅಜಾನನ್ತಾ ಅತ್ಥಹಾನಿಮ್ಪಿ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ವಚನವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಕಾಲಸ್ಮಿಂ ಸತೀತಿ ಅತ್ಥಂ ಲಿಖನ್ತಿ। ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಿಪಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ತೇಸಂ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ ನತ್ಥಿ। ಞಾಣವಿರಹೇನ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣೇ ಅಸಮತ್ಥಭಾವತೋತಿ ಅಯಮೇವ ವಿಸೇಸೋ।

ಅಕುಸಲೇಸು ಚತ್ತಾರೋ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಅತೀತಾದಿಭೇದಾನಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾನಂ ಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನಪರಾಮಸನಕಾಲೇ ಅತೀತಾದಿಆರಮ್ಮಣಾ। ತಥೇವ ಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ। ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಪರಾಮಾಸಗ್ಗಹಣಂ ನತ್ಥಿ। ದ್ವೇ ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಅತೀತಾದಿಭೇದೇ ಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ದುಸ್ಸನಕಾಲೇ ಅತೀತಾದಿಆರಮ್ಮಣಾ, ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಆರಬ್ಭ ದುಸ್ಸನಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ। ವಿಚಿಕಿಚ್ಛುದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅನಿಟ್ಠಙ್ಗತಭಾವೇನ ಚ ಅವೂಪಸಮವಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ। ಕಿರಿಯಾಸು ಅಟ್ಠ ಸಹೇತುಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಗತಿಕಾ ಏವ। ತತ್ಥ ಹಿ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಕುಸಲೇಸು ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ, ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಹಿ ಸಮಾನಾ। ಕೇವಲಂ ಪನ ತೇ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಇಮೇ ಖೀಣಾಸವಾನನ್ತಿ ಅಯಮೇವೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ। ಕಿರಿಯಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಪನ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚೇವ ಪಞ್ಞತ್ತಿನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚ ಜವನಾನಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಕಾಲೇ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾ। ಅಭಿಞ್ಞಾದ್ವಯಸ್ಸ ಅತೀತಾದಿಆರಮ್ಮಣತಂ ವಕ್ಖತಿ। **ನವತ್ತಬ್ಬಾ...ಪೇ॰... ಆದಿನಾತಿ** ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಾದಿಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾದಿನಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾ।

೩೧೭. **ಕ್ರಿಯಾ ಪಞ್ಚಾತಿ** ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚತಸ್ಸೋ, ಅಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾತಿ ಇಮಾ ಪಞ್ಚ ಕಿರಿಯಾ। **ರೂಪತೋ ಪಞ್ಚಮೀ ಕ್ರಿಯಾತಿ** ರೂಪಾವಚರಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಸಙ್ಖಾತಾ ಕಿರಿಯಾಭಿಞ್ಞಾ ಚ। **ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಗೋಚರನ್ತಿ** ಅತೀತಾದಿಭೇದೇಸು, ಕಾಲವಿಮುತ್ತೇಸು ಚ ಅಗೋಚರಂ ನಾಮ ಕಿಞ್ಚಿ ನತ್ಥಿ, ಸಬ್ಬಮೇವ ನೇಸಂ ಗೋಚರಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅತೀತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕಂ।

ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕಸಙ್ಗಹಿತೋಪಿ ವಿಸಯೀವಿಭಾಗೋ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುನ್ತಿ ಸೋ ವಿಸುಂ ನ ಉದ್ಧಟೋ। ಸರೂಪತೋ ಪನೇಸ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನನ್ತಿ ಇಮೇ ತಾವ ಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವಸೇನ ಛ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನಸಮ್ಬನ್ಧಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನತೋ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ। ರೂಪಾವಚರಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಾನಿ, ಪಠಮತತಿಯಾರೂಪ್ಪಾನಿ, ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ಚ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತತೋ ಬಹಿಭಾವೇನ ಬಹಿದ್ಧಾಭೂತಾನಿ ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀನಿ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿತೋ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ಸಬ್ಬೇವ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾವಚರಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಞ್ಚ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ತತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲತೋ ಚತ್ತಾರೋ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧಾದೀನಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ಪರೇಸಂ ಖನ್ಧಾದಿಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇ, ಪಣ್ಣತ್ತಿನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇ ಚ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ, ತದುಭಯವಸೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ। ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ತೇಸಂ ನಿಬ್ಬಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ ನತ್ಥಿ। ಅಕುಸಲಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನಪರಾಮಾಸಾದಿಕಾಲೇ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ಪರಸ್ಸ ಖನ್ಧಾದೀಸು ಚೇವ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಕಸಿಣಾದೀಸು ಚ ತಥೇವ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ, ತದುಭಯವಸೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ। ದ್ವೇಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ, ತಿಸ್ಸೋ ಚ ಮನೋಧಾತುಯೋತಿ ಇಮೇ ತೇರಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಅತ್ತನೋ ರೂಪಾದೀನಿ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ಪರಸ್ಸ ರೂಪಾದೀಸು ಪವತ್ತಾ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ, ತದುಭಯವಸೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ, ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಸನ್ತೀರಣಂ

ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅತ್ತನೋ ಪಞ್ಚರೂಪಾದಿಧಮ್ಮೇ ಮನೋದ್ವಾರೇ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೇ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ಪರೇಸಂ ಧಮ್ಮೇಸು ಪವತ್ತಮಾನಾ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ, ತದುಭಯವಸೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ। ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಸನ್ತೀರಣದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಕೇವಲಂ ಪನ ತಂ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತೀಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿವಸೇನಾಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಭೇದೇಸು ಕಮ್ಮಾದೀಸು ಪವತ್ತತಿ। ಅಟ್ಠ ಮಹಾವಿಪಾಕಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಭೇದೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪವತ್ತನತೋ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಆಲಮ್ಬಣಾನಿ। ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ರೂಪಾದೀನಿ ಆರಬ್ಭ ಪಹಟ್ಠಾಕಾರಕರಣವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪರಸ್ಸ ರೂಪಾದೀಸು ಪವತ್ತಂ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ। ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಅತ್ತನೋ ಕತಕಿರಿಯಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದನೇ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಪರೇಸಂ ಕತಕಿರಿಯಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ, ತದುಭಯವಸೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ। ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಪನ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆವಜ್ಜನವಸೇನ, ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಚ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ। ಅಟ್ಠ ಮಹಾಕಿರಿಯಾ ಕುಸಲಗತಿಕಾಯೇವ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ತಾ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಕುಸಲಾನಿ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನನ್ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ನಾನತ್ತಂ। ರೂಪಾವಚರಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣತಂ ವಕ್ಖತಿ।

**೩೨೬**. "ಫಲಂ, ಮಗ್ಗ"ನ್ತಿ ಚ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಪುಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಆಹ **"ಚತ್ತಾರೋ...ಪೇ॰... ಪುಞ್ಞತೋ"**ತಿ।

**೩೩೧-೪**. ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ಪನ ತೇ ಜಾನಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಕುಸಲಾಭಿಞ್ಞಾ ಚ । ತೇನಾಹ **"ಸಬ್ಬೇಸು ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಕಿಚ್ಚಸಮಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಗಾಥಾಬನ್ಧಸುಖತ್ಥಂ **"ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಚಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **"ಚತ್ತಾರೋ... ಪೇ॰... ಪುಞ್ಞತೋ"**ತಿ ಇದಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತಸ್ಸ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಫಲಜಾನನೇ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ। ಕುಸಲಾಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಪನ ತಂ ಗೋಚರಂ ಕಾತುಮಸಮತ್ಥಮೇವ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ "ಕ್ರಿಯಾಭಿಞ್ಞಾ ಮನೋಧಾತೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

**೩೩೫-೮. ಕಸ್ಮಾ**ತಿ ಕಾರಣಪುಚ್ಛಾ। **"ಅರಹತೋ"**ತಿಆದಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। **ಹಿ**-ಸದ್ದೋ "ಯಸ್ಮಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೇ। ಯಸ್ಮಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವಾ ಸೇಖಾ ವಾ ಅರಹತೋ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ, ಫಲಮಾನಸಞ್ಚ ಜಾನಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಞ್ಚ ನೇಸಂ ಅಸಮತ್ಥತಾ ಅನಧಿಗತತ್ತಾ ಅನಧಿಗತೇ ಚ ವಿಸಯೇ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಮೋಹೋ ಅತ್ಥೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪುಥುಜ್ಜನೋ ನ ಜಾನಾತೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಮಾನಸ**ನ್ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಪಾಟಿಪುಗ್ಗಲಿಕಂ ಮಗ್ಗಫಲಸಙ್ಖಾತಲೋಕುತ್ತರಮಾನಸಂ। ಏವಂ **"ಸಕದಾಗಾಮಿಸ್ಸ ಮಾನಸ"**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ। ಲೋಕಿಯಮಾನಸಂ ಪನ ಅರಹನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಜಾನಾತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಅಥ ಖೋ ಮಾರೋ ಪಾಪಿಮಾ ಭಗವತೋ ಚೇತಸಾ ಚೇತೋಪರಿವಿತಕ್ಕಮಞ್ಞಾಯಾ"ತಿ। ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಹೇಟ್ಠಿಮೋ ಹೇಟ್ಠಿಮೋ"**ತಿಆದಿ। ಯಥೇವ ಹೇಟ್ಠಿಮೋ ಹೇಟ್ಠಿಮೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಪರೂಪರಿ ಚಿತ್ತಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ಏವಂ ಉಪರಿಮೋ ಉಪರಿಮೋಪಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನ ಜಾನಾತೀತಿ ಚೇ? ನೋ ನ ಜಾನಾತಿ, ಸೋ ಪನ ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಗತವಿಸಯತ್ತಾ ಜಾನಾತಿಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಉಪರೂಪರೀ"**ತಿಆದಿ। ಯಥಾ "ಉಪರೂಪರೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ "ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಏಕಂ ಹೇಟ್ಠಿಮ-ಸದ್ದಂ ಚ-ಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ **"ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ ಚ ಮಾನಸ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

**೩೩೯-೪೧**. ಏವಮ್ಪಿ ವಿಸಯೀಪಧಾನವಸೇನ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿಸಯಪ್ಪಧಾನವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯೋ ಧಮ್ಮೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಕುಸಲಮೇವ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ **ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಂ। ಕಾಮೇ**ತಿ ಪದಂ ಉಭಯತ್ಥ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ "ಕಾಮೇ ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಂ ಕಾಮೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸಾ"ತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಏಕನ್ತಕಾಮಾವಚರತ್ತಾ ನ ಏತಸ್ಸ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬತಾ ಅತ್ಥಿ, ಕುಸಲಂ ಪನ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಮೇವಾತಿ ತಂ ಅಪೇಕ್ಖಾಯ **"ಕಾಮೇ"**ತಿ ಉಪರಿಪದೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಮೇವ। ಅಥ ವಾ ಅಕುಸಲಸಹಚರಿಯತೋ ಕುಸಲಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರಮೇವ ಗಯ್ಹತೀತಿ "ಕಾಮೇ"ತಿ ಇದಂ ಪುರಿಮಪದಸ್ಸೇವ ವಿಸೇಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

**ಕಾಮಾವಚರಪಾಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾನಂ ಏಕನ್ತೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ತದವಸೇಸಸ್ಸ ಏಕಾದಸವಿಧಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ। **ಕಾಮಕ್ರಿಯಸ್ಸಾ**ತಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಮನೋಧಾತುವಜ್ಜಿತಸ್ಸ ದಸವಿಧಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ। **ಏತೇಸಂ...ಪೇ॰... ಆರಮ್ಮಣಂ ಸಿಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕುಸಲಸ್ಸ ತಾವ ಅತ್ತನಾ ಕತಸ್ಸ ದಾನಾದಿಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಪಸನ್ನಚಿತ್ತೇನ ಅನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ, ತಥೇವ ಪರೇಹಿ ಕತಸ್ಸ ಅನುಮೋದನಕಾಲೇ, ತಸ್ಸೇವ ದುವಿಧಸ್ಸಾಪಿ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ , ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಾದೀನಂ ಪರಿತ್ತಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಿಕಅಭಿಞ್ಞಾನಂ ಪರಿಕಮ್ಮಾದಿಕಾಲೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಅಕುಸಲೇಸು ಚ ಚತುನ್ನಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ಆರಬ್ಭ ಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನಪರಾಮಸನಕಾಲೇ, ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಕೇವಲಂ ಅಸ್ಸಾದನಾದಿಕಾಲೇ ಚ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಅತ್ತನಾ, ಪರೇಹಿ ಚ ಕತಕುಸಲಮಾರಬ್ಭ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರದುಸ್ಸನಕಾಲೇ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಕಾಲೇ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ಅವೂಪಸಮವಿಕ್ಖೇಪಕಾಲೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತದ್ವಯೇ ಕುಸಲಸ್ಸ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಅತ್ತನಾ, ಪರೇಹಿ ವಾ ಕತಕುಸಲಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ, ಪರಚಿತ್ತವಿಜಾನನಕಾಲೇ, "ಇಮಿನಾ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇನ ಮನುಸ್ಸೇಸು, ಕಾಮಾವಚರದೇವೇಸು ಚ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀ"ತಿ ಜಾನನಕಾಲೇ, "ಅನಾಗತೇ ದಾನಾದೀನಿ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರೋಮಿ, ಕರಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಜಾನನಕಾಲೇ ಚ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಅತ್ತನಾ, ಪರೇಹಿ ವಾ ಕತಕಮ್ಮಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲಾದೀಸು ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೇಸು ನವನ್ನಂ ಸುಗತಿಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಕಮ್ಮಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಿಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಲೇ, ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಿಕಜವನಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ। ದಸವಿಧಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾಸು ಚ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಮಹಾಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಂ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸಮ್ಮಸನಕಾಲೇ, ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಿಕಕಿರಿಯಾಭಿಞ್ಞಾನಂ ಪರಿಕಮ್ಮಾದಿಕಾಲೇ, ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ದಾನಾದಿಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ತುಸ್ಸನಕಾಲೇ, ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಸ್ಸ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಿಕಜವನಾನಂ ಪುರೇಚಾರಿಕಕಾಲೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

೩೪೨. **ತತೋ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತರಾಸಿತೋ। ತೇನಾಹ "**ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪನ ರಾಸೀನ**"ನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಸು ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೋ ನ ಸಮ್ಭವತಿ ಏಕನ್ತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ತಾವ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಝಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸಮ್ಮಸನಕಾಲೇ, ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಿಕಅಭಿಞ್ಞಾನಂ ಪರಿಕಮ್ಮಾದಿಕಾಲೇ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ ವುತ್ತನಯೇನ ಪರಾಮಸನಾದಿಕಾಲೇ, ಅಭಿಞ್ಞಾಸು ಕುಸಲಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಅತ್ತನಾ, ಪರೇಹಿ ವಾ ಅತೀತಭವೇ ಉಪ್ಪಾದಿತಝಾನಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ, ಪರೇಸಂ ರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನಕಾಲೇ, "ಇಮಿನಾ ಕಮ್ಮೇನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಜಾನನಕಾಲೇ ಚ "ಅನಾಗತೇ ಝಾನಂ ಭಾವೇಸ್ಸತೀ"ತಿ ವಾ ಜಾನನಕಾಲೇ, ಕಿರಿಯಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಯಥಾವುತ್ತವಸೇನ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಚ ನವವಿಧಸ್ಸ ಪನ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇತಿ ಏವಂ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

೩೪೩-೭. ಆರುಪ್ಪಕುಸಲಞ್ಚಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ರೂಪಾವಚರಕುಸಲೇಸು ಕುಸಲಾಭಿಞ್ಞಾಯ, ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲೇಸು ದುತಿಯಚತುತ್ಥಕುಸಲಸ್ಸ ಚಾತಿ ಇಮಸ್ಸ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಸ್ಸ। ಏಸ ನಯೋ "**ತೇಭೂಮಕಕ್ರಿಯಸ್ಸಾ**"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। "ಚತುತ್ಥದೂನ"ನ್ತಿ ವಾ "ಚತುತ್ಥದುತಿಯಾನ"ನ್ತಿ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಗಾಥಾಬನ್ಧವಸೇನ ವಿಭತ್ತಿಯಾ, ಸವಿಭತ್ತಿಸ್ಸ ವಾ ತಿಯ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ "**ಚತುತ್ಥದೂ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಇಮೇಸಂ... ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ತಾವ ಅಭಿಞ್ಞಾಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ರೂಪಾವಚರಾರಮ್ಮಣೇಸು ವುತ್ತನಯೇನ ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಸ್ಸ ಪಠಮತತಿಯವಸೇನಾತಿ ಏವಂ ತೇಭೂಮಕಕುಸಲಸ್ಸ ತಥಾ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲೇ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನಗತಸ್ಸ, ಪರಸನ್ತಾನಗತಸ್ಸ ವಾ ಆರುಪ್ಪಕುಸಲಸ್ಸ ಪಜಾನನಕಾಲೇ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲೇಯೇವ ಅತ್ತನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ ಪಠಮತತಿಯಾರುಪ್ಪಂ ಆರಬ್ಭ ಖೀಣಾಸವಕಾಲೇ

ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪನಿಬ್ಬತ್ತನೇ ಅರೂಪಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ತೇಭೂಮಕಕಿರಿಯಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಚತುತ್ಥದುತಿಯಾನಞ್ಚ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನನ್ತಿ ಏವಮೇತೇಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಅರೂಪಕುಸಲಮಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಗಾಹಿಕಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಆಪನ್ನನ್ತಿ ಪರಿಯಾಪನ್ನಂ, ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಜಾತಂ, ನ ಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಂ, ತದೇವ ಪುಞ್ಞನ್ತಿ **ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಪುಞ್ಞಂ**। ಕಾಮಾವಚರತೋಪಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಿರಿಯಸ್ಸಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ರೂಪತೋತಿ** ರೂಪಾವಚರತೋ। **ಚತುನ್ನಂ…ಪೇ॰… ಸದಾತಿ** ಸೇಖಾನಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಿಕಕುಸಲಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಾದಿಕಾಲೇ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕುಸಲಸ್ಸ, ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಿಕಕಿರಿಯಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ಪರಿಕಮ್ಮಕಾಲೇ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ, ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಜವನಾನಂ ಪುರೇಚರವಸೇನ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಸ್ಸ, ಸೇಖಾನಂ ಅತ್ತನೋ, ಪರೇಸಂ ವಾ ಮಗ್ಗಜಾನನಕಾಲೇ ಅಭಿಞ್ಞಾದ್ವಯಸ್ಸಾತಿ ಏವಮೇತೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕುಸಲಮಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

**ತಥೇವಾಕುಸಲಂ…ಪೇ॰… ಈರಿತನ್ತಿ** ಸೇಖಾನಂ ಪಹೀನಾವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಕಾಲೇ, ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಅತ್ತನೋ, ಪರೇಸಂ ವಾ ಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತಾಕುಸಲಸಮ್ಮಸನಕಾಲೇ, ಅಕುಸಲಾರಮ್ಮಣಿಕಕುಸಲಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಾದಿಕಾಲೇ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ಅತ್ತನೋ, ಪರೇಸಂ ವಾ ಪವತ್ತಅಕುಸಲಾನುಸ್ಸರಣಾದೀಸು ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಪಹೀನಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಅಞ್ಞಸನ್ತಾನಗತಅಕುಸಲಸಮ್ಮಸನಾದಿಕಾಲೇ, ಪಹೀನಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇನ ತುಸ್ಸನಕಾಲೇ, ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ತಂತಂಜವನಾನಂ ಪುರೇಚರಕಾಲೇ ಚ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಕುಸಲಾಭಿಞ್ಞಾಯ ವುತ್ತನಯೇನ ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಪರಾಮಾಸಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಉದ್ಧಚ್ಚರಹಿತಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸನ್ತೀರಣಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರಜವನಾನಂ ಅನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಏಕಾದಸತದಾರಮ್ಮಣವಿಪಾಕಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನನ್ತಿ ಏವಮೇತೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಅಕುಸಲಮಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

**೩೪೮-೫೦**. **ವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಂ…ಪೇ॰… ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ವಿಪಾಕಸಮ್ಮಸನಾದಿಕಾಲೇ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾನುಸ್ಸರಣಾದೀಸು ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ವಿಪಾಕಸಮ್ಮಸನಾದಿಕಾಲೇ, ಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲೇ ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕಾಭಾವಂ ಆರಬ್ಭ ತುಸ್ಸನಕಾಲೇ, ಯಥಾವುತ್ತಜವನಾನಂ ಪುರೇಚರಕಾಲೇ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಕುಸಲೇಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ, ವಿಪಾಕಂ ಆರಬ್ಭ ತದಾರಮ್ಮಣಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣಿಕಕಮ್ಮುನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಞ್ಚ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನಪರಾಮಾಸಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ ಏವಮೇತೇಸಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಮಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ। ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾರಮ್ಮಣೇಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ತಂ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತೇಸು ಚ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿಸೇಸೋ। ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಾನಮಾರಮ್ಮಣಕ್ಕಮೋ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾದೀನಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಮಾರಮ್ಮಣಕ್ಕಮೋ ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣೇ ವುತ್ತಸದಿಸೋವ। ಕೇವಲಞ್ಹಿ ಏತ್ಥ ಯದೇತಂ ಖೀಣಾಸವಸನ್ತಾನಸ್ಸೇವ ನಿಯತಂ ನವವಿಧಂ ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ, ತಂ ಪರಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸ, ಸಸನ್ತಾನೇವ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಕಾಲೇ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಿಕಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಾದಿವಸಪ್ಪವತ್ತಕುಸಲಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ವಿಪಾಕೇಸು ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿಸಙ್ಖಾತಾನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅಯಮೇವ ವಿಸೇಸೋ।

ರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಕ್ಕಮೋ ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣೇ ವುತ್ತಸದಿಸೋವ। ವಿಸೇಸೋಪಿ ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾರಮ್ಮಣೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಆರುಪ್ಪಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ತೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಗೋಚರಭಾವೋ ವುತ್ತಸದಿಸೋವ। ಆರುಪ್ಪಕಿರಿಯಸ್ಸ ಪನ ಪಠಮತತಿಯಂ ದುತಿಯಚತುತ್ಥಸ್ಸೇವ ಗೋಚರೋ ಹೋತಿ।

**೩೫೭-೮**. ಏವಂ ರೂಪನಿಬ್ಬಾನವಜ್ಜಿತಮಾರಮ್ಮಣಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ, ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ರೂಪಂ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ರೂಪ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧೋ ಭೂತೋಪಾದಾಯಭೇದಭಿನ್ನೋ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನ ಸಬ್ಬಮೇವ ರೂಪಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ಸಮುದಿತೋ ಪನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಚತೂಹಿ ಏವ ಸಮುಟ್ಠಾನೇಹಿ ಸಮುಟ್ಠಾತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। **ಕಾಮಪಾಕಕಿರಿಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಸ್ಸ, ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ, ತತ್ಥ ಚ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ತಾವ ವಣ್ಣದಾನಾದಿಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಕಾಲೇ, ವಣ್ಣಾದೀನಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಸಮ್ಮಸನಕಾಲೇ, ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಾದಿಕಾಲೇ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನಪರಾಮಾಸಾದಿಕಾಲೇ, ಅಭಿಞ್ಞಾದ್ವಯಸ್ಸ ಇದ್ಧಿವಿಧಭೂತಸ್ಸ ಸುವಣ್ಣದುಬ್ಬಣ್ಣಾದಿರೂಪನಿಮ್ಮಾನಕಾಲೇ, ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಭೂತಸ್ಸ "ಪುರಿಮಭವೇ ಏವಂವಣ್ಣೋ ಅಹೋಸಿ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಭೂತಸ್ಸ ಚವಮಾನಉಪಪಜ್ಜಮಾನಸತ್ತಾನಂ ವಣ್ಣದಸ್ಸನಕಾಲೇ, ದಿಬ್ಬಸೋತಭೂತಸ್ಸ ಸದ್ದಸವನಕಾಲೇ, ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಭೂತಸ್ಸ "ಅನಾಗತೇ ಏವಂವಣ್ಣೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿಆದಿನಾ ಜಾನನಕಾಲೇ, ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೇಸು ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನದ್ವಯಸ್ಸ ಯಥಾಯೋಗಂ ರೂಪಾದಿವಿಜಾನನಕಾಲೇ, ಸುಖಸನ್ತೀರಣಸ್ಸ ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸನ್ತೀರಣದ್ವಯಸ್ಸ ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಗತಿನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ , ಸಹೇತುಕವಿಪಾಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಗತಿನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ, ತದಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಚ, ಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಾಸು ಪನ ಕುಸಲೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಅಟ್ಠಮಹಾಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ, "ಏವರೂಪಂ ವಣ್ಣಾದಿಮದಾಸಿ"ನ್ತಿ ತುಸ್ಸನಕಾಲೇ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ, ಪಞ್ಚದ್ವಾರಮನೋದ್ವಾರೇಸು ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾವಜ್ಜನಕಾಲೇ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಸ್ಸ, ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಆವಜ್ಜನಕಾಲೇ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಂ ರೂಪಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಮಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

**೩೫೯-೬೦**. ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪನ ಗೋತ್ರಭುವೋದಾನಕಾಲೇ, ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಿಕಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಾದಿಕಾಲೇ ಚ ಕಾಮಾವಚರತಿಹೇತುಕಕುಸಲಸ್ಸ, ಅತೀತಭವೇ ಸಚ್ಛಿಕತನಿರೋಧಾನುಸ್ಸರಣಕಆಲಾದೀಸು ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಕಾಮರೂಪಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಮಗ್ಗಟ್ಠಾನಂ ತದನನ್ತರಫಲವಳಞ್ಜನಫಲಕಾಲೇಸು ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚಾತಿ ಏವಂ ಛನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಭಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಸೇನ ದುವಿಧಸ್ಸ।

**೩೬೧-೨**. **ನಾನಪ್ಪಕಾರಕ**ನ್ತಿ ದ್ವಾದಸಮಪರಿಚ್ಛೇದೇ ವಕ್ಖಮಾನನಯೇನ ನಾನಾವಿಧಪ್ಪಕಾರಂ। **ನವನ್ನಂ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ, ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಮನೋಧಾತುವಜ್ಜಿತಕಾಮಾವಚರಕಿರಿಯಚಿತ್ತಾನಞ್ಚೇವ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಾನಞ್ಚ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ರೂಪಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾನಂ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಾದಿಕಾ, ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾನಂ ಆಕಾಸಪಞ್ಞತ್ತಿ, ತತಿಯಾರುಪ್ಪಕುಸಲಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಅಭಾವಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ನವನ್ನಂ ರಾಸೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ।

**೩೬೩-೫**. ಏವಂ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತಂ ಏಕೇಕುದ್ಧಾರವಸೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬೇ ಚತುಭೂಮಕಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಛಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ರೂಪಾರಮ್ಮಣಿಕಾ ದ್ವೇ"**ತಿಆದಿ ಗಾಥಾತ್ತಯಂ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ।

**೨೭೭-೯**. “**ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕುಸಲ**”ನ್ತಿಆದಿ ಪನ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮ್ಪಿ ಅರೂಪಾವಚರಾರಮ್ಮಣೇಸು ಅರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮಾನಂ ಸೇಖಾಸೇಖವಸೇನ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಂ ಪಕಾಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಕುಸಲಸ್ಸಾ**ತಿ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಕುಸಲಸ್ಸ। ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪನ ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ ತಸ್ಸ ಪುರಿಮಭವೇ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। ಅರೂಪಭವೇ ಅತಿಸನ್ತಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತಂ ನ ಭಾವನಾಯ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಆಹ “**ಪಠಮಾರುಪ್ಪಪಾಕೋ**”ತಿಆದಿ। ಪಠಮಂ ತು ಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತಿ, ವಿಪಾಕಸ್ಸ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಚೇತಸೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಖೀಣಾಸವಕಾಲೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ “**ನ ಪುಞ್ಞಸ್ಸಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಕಿರಿಯಾಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನವಿಪಾಕಚಿತ್ತಂ ನ ಪವತ್ತತೀತಿ “**ನ ಪಾಕಸ್ಸಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥಂ, ನಿರೋಧಸಮಾಪಜ್ಜನತ್ಥಞ್ಚ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಕಿರಿಯಚಿತ್ತಂ ದುತಿಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ “**ಪಠಮಂ ತು ಕ್ರಿಯಾಚಿತ್ತ**”ನ್ತಿಆದಿ।

**೨೭೦-೩**. “ದ್ವಿಧಾ”ತಿ ಚ ವತ್ವಾ ತಮೇವ ದುವಿಧತಂ, ತಿವಿಧತಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಕುಸಲಂ ಕುಸಲಸ್ಸಾ**”ತಿ, “**ಕ್ರಿಯಸ್ಸಾಪಿ ಕ್ರಿಯಾ ಹೋತೀ**”ತಿ ಚ ಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ಏವಮೇವ ...ಪೇ॰... ಸಿಯಾ**ತಿ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಚಿತ್ತೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ದ್ವಿಧಾ, ಖೀಣಾಸವಾನಞ್ಚ ತಿಧಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭವತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೨೭೪-೫**. **ಯಂ ಯಂ ಗೋಚರಂ ಆರಬ್ಭಾ**ತಿ ರೂಪಾರೂಪನಿಬ್ಬಾನಪಞ್ಞತ್ತೀಸು ಯಂ ಯಂ ಗೋಚರಂ ಆರಬ್ಭ। **ಯೇ ಯೇ**ತಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ। **ಯೋ ನರೋ**ತಿ ಯೋ ಗಹಟ್ಠೋ, ಪಬ್ಬಜಿತೋ ವಾ ಮಾಣವೋ। **ಕಿರಾ**ತಿ ಅನುಮತಿಯಂ। ತಸ್ಸ “ಉತ್ತರತೇವಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಪಾರ**ನ್ತಿ ಅವಸಾನಂ। ತಂ ಇಮಸ್ಸ ಪರಮನಿಪುಣಗಮ್ಭೀರನಯಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಯಾಥಾವತೋ ಓತರನ್ತೇಹಿ ಅಕಸಿರೇನ ತರಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ದುಪ್ಪಾಪುಣೇಯ್ಯನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ “**ದುತ್ತರ**”ನ್ತಿ। **ಉತ್ತರ**ನ್ತಿ ಉತ್ತಮಂ। ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸ್ಸ ಹಿ ಉತ್ತಮತಾಯ ತದೇಕದೇಸಭೂತಪಾರಮ್ಪಿ ಉತ್ತಮಮೇವ ಹೋತಿ। **ಸೋ**ತಿ ಸೋ ಸಮುತ್ತಿಣ್ಣಾಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಪಾರೋ ನರೋ। **ಉತ್ತರತೇವ,** ನ ಪನ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ ತಂ ಉತ್ತರಿತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಆರಮ್ಮಣವಿಭಾಗನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೭. ಸತ್ತಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

**೩೭೬**. **ಅನನ್ತಞಾಣೇನಾ**ತಿ ಅನನ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಞಾಣೇನ। **ನಿರಙ್ಗಣೇನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ರಾಗಾದಯೋ ಅಕುಸಲಾ ಅಙ್ಗನ್ತಿ ಏತೇಹಿ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ಪುಗ್ಗಲಾ ನಿಹೀನಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಅಙ್ಗಣಾ**ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಥಾಹ -

> "ರಾಗೋ ಅಙ್ಗಣಂ, ದೋಸೋ ಅಙ್ಗಣಂ, ಮೋಹೋ ಅಙ್ಗಣಂ, ಪಾಪಕಾನಂ ಖೋ, ಆವುಸೋ, ಅಕುಸಲಾನಂ ಇಚ್ಛಾವಚರಾನಂ ಅಧಿವಚನಂ ಯದಿದಂ ಅಙ್ಗಣ"ನ್ತಿ ಚ ಆದಿ (ವಿಭ॰ ೯೨೪)।

ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಸೀಲಾದಿಗುಣೇ ಏಸೀ ಗವೇಸೀತಿ ಗುಣೇಸೀ, ತೇನ **ಗುಣೇಸಿನಾ**। ಕರುಣಾಯಂ ನಿಯುತ್ತೋ, ಸಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ವಾ ಕಾರುಣಿಕೋ, ತೇನ **ಕಾರುಣಿಕೇನ**। ಏತ್ಥ ಚ "ಅನನ್ತಞಾಣೇನಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಭಗವತೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವಮಾಹ, "ನಿರಙ್ಗಣೇನಾ"ತಿ ಖೀಣಾಸವಭಾವಂ, "ಗುಣೇಸಿನಾ"ತಿ ಪುಬ್ಬಚರಿಯಂ, "ಕಾರುಣಿಕೇನಾ"ತಿ ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಙ್ಗಿಭಾವಂ। ಏತ್ತಕೇನ ಪನ ಥೋಮನೇನ ಭಗವತೋ ವಿಪಾಕದೇಸನಾಯ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾದಿಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। ಅಸಬ್ಬಞ್ಞುನಾ ಹಿ ದೇಸಿತಂ ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕಂ ಹೋತಿ, ಅಖೀಣಾಸವೇನ ದೇಸಿತಂ ನ ಪಾಕಟಂ, ಅಪುಞ್ಞವತಾ ದೇಸಿತಂ ನಪ್ಪತಿಟ್ಠಾತಿ, ಅಕಾರುಣಿಕೇನ ವುತ್ತಂ ಸುಖದಾಯಕಂ ನ ಹೋತಿ। ಭಗವತೋ ಪನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವತೋ ತೇನ ದೇಸಿತಂ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಂ, ಖೀಣಾಸವತ್ತಾ ಪಾಕಟಂ, ಪುಞ್ಞವನ್ತತಾಯ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ, ಮಹಾಕರುಣಾಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಸುಖದಾಯಕನ್ತಿ। **ಚಿತ್ತಪ್ಪಭವ**ನ್ತಿ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ।

**೩೭೭-೮೬**. ಇದಾನಿ ವಿಪಾಕಕಥಾಯ ಮಾತಿಕಾವಸೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಠಪಿತೇ ದಸಪ್ಪಕಾರೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏಕೂನತಿಂಸ ಕಮ್ಮಾನೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯಥಾರದ್ಧಾಯ ವಿಪಾಕಕಥಾಯ ಮೂಲಕಾರಣಭಾವತೋ **"ಏಕೂನತಿಂಸ ಕಮ್ಮಾನೀ"**ತಿ ಪಠಮಂ ಕಮ್ಮವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ। ಕಮ್ಮೇ ಪನ ಕಥಿತೇ ವಿಪಾಕಕಥಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತಾ ವಿಪಾಕಾಪಿ ಕಥೇತಬ್ಬಾತಿ **"ಪಾಕಾ ದ್ವತ್ತಿಂಸ ದಸ್ಸಿತಾ"**ತಿ ದುತಿಯಂ ವಿಪಾಕವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ। ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾನಞ್ಚ ಅದ್ವಾರೇಸು ಅದಿಸ್ಸನತೋ **"ತೀಸು...ಪೇ॰... ದಿಸ್ಸರೇ"**ತಿ ತತಿಯಂ ಕಮ್ಮದ್ವಾರವಿಪಾಕದ್ವಾರಾ ವುತ್ತಾ। ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾನಂ ವಚನಪ್ಪಸಙ್ಗೇಯೇವ ಏಕಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ತಂ ತಂ ಪಚ್ಚಯಮಾಗಮ್ಮ ಅನೇಕಫಲನಿಪ್ಫಾದನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕುಸಲಂ...ಪೇ॰... ವಿವಿಧಂ ಫಲ"**ನ್ತಿ ಚತುತ್ಥಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಪಟಿಸನ್ಧೀಸು ನಾನಾಫಲನಿಪ್ಫಾದನಂ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ವುತ್ತೇ ಪನ ಪವತ್ತಿಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಲಬ್ಭಮಾನವಿಪಾಕವಸೇನ ವುತ್ತಭಾವಂ ಅಜಾನನ್ತಾ -

> "ತಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾವಸೇಸೇನಾ"ತಿ।
> "ಏಕಂ ಪುಪ್ಫಂ ಚಜಿತ್ವಾನ, ಅಸೀತಿಕಪ್ಪಕೋಟಿಯೋ।
> ದುಗ್ಗತಿಂ ನಾಭಿಜಾನಾಮೀ"ತಿ॥ ಚ -

ಏವಮಾದಿವಚನಸ್ಸ ಬ್ಯಞ್ಜನಚ್ಛಾಯಾಯ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದಿನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾಯಪಿ ಚೇತನಾಯ ಪುನ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಂ ಮಞ್ಞೇಯ್ಯುನ್ತಿ **"ಏಕಾಯ...ಪೇ॰... ಪಕಾಸಿತಾ"**ತಿ ಪಞ್ಚಮಂ ಏಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಏಕಿಸ್ಸಾಯೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನಂ ವುತ್ತಂ। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ನಾನಾಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಸುಣನ್ತಾ "ದಿಸ್ವಾ ಕುಮಾರಂ ಸತಪುಞ್ಞಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿಆದಿವಚನಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಅಜಾನನ್ತಾ "ನಾನಾಕಮ್ಮೇನ ಏಕಾವ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತೀ"ತಿ ಚಿನ್ತೇಯ್ಯುನ್ತಿ **"ನಾನಾ...ಪೇ॰... ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೋ"**ತಿ ಛಟ್ಠಂ ನಾನಾಕಮ್ಮಸ್ಸ ನಾನಾಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಂ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ವಿಪಚ್ಚನ್ತಸ್ಸ ಚ ಏಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸೋಳಸ ವಿಪಾಕಾನಿ ದ್ವಾದಸಮಗ್ಗೋ ಅಹೇತುಕಟ್ಠಕಮ್ಪೀತಿ ಅಯಂ ವಿಪಾಕವಿಭಾಗೋ ಹೇತುಭೇದವಸೇನ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ತಿಹೇತುಕಂ...ಪೇ॰... ನ ಚ ಹೋತಿ ತಿಹೇತುಕಾ"**ತಿ ಸತ್ತಮಂ

ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಆಗತಹೇತುಕಿತ್ತನಂ ದಸ್ಸಿತಂ। ತಂ ಪನ ಹೇತುಕಿತ್ತನಂ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ। ಇದಾನಿ **ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರಸ್ಸ**, **ಮೋರವಾಪಿವಾಸಿಮಹಾದತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ**, **ತಿಪಿಟಕಮಹಾಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರಸ್ಸಾ**ತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಥೇರಾನಂ ವಾದೇಸು "ಏಕಾಯ ಚೇತನಾಯ ದ್ವಾದಸ ವಿಪಾಕಾನಿ ಏತ್ಥೇವ ದಸಕಮಗ್ಗೋ ಅಹೇತುಕಟ್ಠಕಮ್ಪೀ"ತಿ ಆಗತಸ್ಸ ದುತಿಯತ್ಥೇರವಾದಸ್ಸ, "ಏಕಾಯ ಚೇತನಾಯ ದಸ ವಿಪಾಕಾನಿ ಏತ್ಥೇವ ಅಹೇತುಕಟ್ಠಕಮ್ಪೀ"ತಿ ಆಗತಸ್ಸ ತತಿಯತ್ಥೇರಸ್ಸ ವಾದಸ್ಸ ಚ ನ ಸಮ್ಮಾಪತಿಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಪಠಮತ್ಥೇರವಾದಸ್ಸ ವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ ವಿಪಾಕೇಸು ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರವಿಧಾನಂ ಪಚ್ಚಯಬಲೇನ ಹೋತಿ, ನೋ ಕಮ್ಮಬಲೇನಾತಿ ದೀಪನತ್ಥಂ ಅಟ್ಠಮಂ, **"ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಕಮ್ಮೇನ ಸಹ ಅಸಮಾನಮ್ಪಿ ಕತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರಭೇದೋ ವುತ್ತೋ। ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಭಾವೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನೇವ ವಿಪಾಕವೇದನಾಯ ಪರಿವತ್ತನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಆರಮ್ಮಣೇನ...ಪೇ॰... ಪರಿವತ್ತನ"**ನ್ತಿ ನವಮಂ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವೇದನಾಪರಿವತ್ತನಂ ವುತ್ತಂ। ಕಮ್ಮವಸೇನ ಚೇವ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ ಅನಿಯತಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಜವನವಸೇನ ನಿಯಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ತದಾರಮ್ಮಣ...ಪೇ॰... ನಿಯಾಮಿತ"**ನ್ತಿ ದಸಮಂ ಜವನೇನ ತದಾರಮ್ಮಣನಿಯಮೋ ವುತ್ತೋತಿ।

**ಏಕೂನತಿಂಸ ಕಮ್ಮಾನೀ**ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಸೇನ ವೀಸತಿ ಪರಿತ್ತಾನಿ, ನವ ಮಹಗ್ಗತಾನೀತಿ ಏಕೂನತಿಂಸ ಕಮ್ಮಾನಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇಸಾ ವಟ್ಟವಸೇನ ವಿಪಾಕಕಥಾ, ತಸ್ಮಾ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಏಕೂನತಿಂಸೇವ ಕಮ್ಮಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಏವಂ **"ಪಾಕಾ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾ"**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ತೇವೀಸತಿ ಪರಿತ್ತಾ, ನವ ಮಹಗ್ಗತಾತಿ ಪಾಕಾ ದ್ವತ್ತಿಂಸ। **ತೀಸು ದ್ವಾರೇಸೂ**ತಿ ಕಾಯವಚೀಮನೋದ್ವಾರವಸೇನ ತೀಸು ಕಮ್ಮದ್ವಾರೇಸು। ಕಮ್ಮದ್ವಾರವವತ್ಥಾನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದಸ್ಸಿತಮೇವ। ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನೇತಂ **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಾ** ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹಟ್ಠಕಥಾಯ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧ ಕಾಯಕಮ್ಮದ್ವಾರ), ತಂಸಂವಣ್ಣನಾದಿತೋ ಚ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಕಾಮಂ ಕಮ್ಮಾನಿಪಿ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಪಞ್ಚದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾನಿ ಪನ ಅವಿಪಾಕಾನಿ, ಮನೋದ್ವಾರದ್ವಾರತ್ತಯವಸೇನ ಭಿನ್ನಾನಂ ವಿಪಾಕದಾಯಕಾನಮೇವ ಸಙ್ಗಣ್ಹನತ್ಥಂ "ತೀಸು ದ್ವಾರೇಸೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಛಸೂ**ತಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ, ಮನೋದ್ವಾರಞ್ಚಾತಿ ಛಸು ವಿಪಾಕದ್ವಾರೇಸು।

**ತಂ ತಂ ಪಚ್ಚಯಮಾಗಮ್ಮಾ**ತಿ ಕಾಲಸಮ್ಪದಾದಿಕಂ ತಂ ತಂ ಪಚ್ಚಯಮಾಗಮ್ಮ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

"ಕಾಲೋಪಧಿಪ್ಪಯೋಗಾನಂ , ಗತಿಯಾ ಚ ಯಥಾರಹಂ।
ಸಮ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ ವಿಪತ್ತಿಞ್ಚ, ಕಮ್ಮಮಾಗಮ್ಮ ಪಚ್ಚತೀ"ತಿ॥

ಅಥ ವಾ **ತಂ ತಂ ಪಚ್ಚಯ**ನ್ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಾದಿಹೇತುಭೂತಂ ತಂ ತಂ ಸಹಕಾರಿಪಚ್ಚಯಂ। **ವಿವಿಧಂ ಫಲ**ನ್ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸುಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಸಹೇತುಕಾಹೇತುಕಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ನಾನಪ್ಪಕಾರಫಲಂ। **ಏಕಾಯ ಚೇತನಾಯಾ**ತಿ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಭೂತಾಯ, ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಭೂತಾಯ ವಾ ಏಕಾಯ ಚೇತನಾಯ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಭೂತಾ ಪನ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಮೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ನೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ।

ಕಿಞ್ಚಾಪಿ **"ತಿಹೇತುಕ"**ನ್ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಉಕ್ಕಟ್ಠಮೇವ ಪನ ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮಂ ತಿಹೇತುಕವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ, ತಥಾ ದುಹೇತುಕಮ್ಪಿ ಉಕ್ಕಟ್ಠಮೇವ ದುಹೇತುಕವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ। ಓಮಕಂ ಪನ ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮಂ ದುಹೇತುಕುಕ್ಕಟ್ಠಸದಿಸಂ, ದುಹೇತುಕಾಹೇತುಕಮೇವ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ। ತಥಾ ದುಹೇತುಕಮ್ಪಿ ಅಹೇತುಕಮೇವ ವಿಪಾಕಂ ದೇತೀತಿ। ಉಕ್ಕಟ್ಠೋಮಕವಿಭಾಗೋ ಚ ಪನೇಸ ಕುಸಲಾಕುಸಲಪರಿವಾರಲಾಭತೋ, ಆಸೇವನವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ವಾ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿಕಾಲೇ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಾಭಾಗಪ್ಪವತ್ತೇಹಿ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿ ಪರಿವಾರಿತಂ, ಪಚ್ಛಾ ವಾ ಆಸೇವನಲಾಭೇನ ಸಮುದಾಚಿಣ್ಣಂ, ತಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠಂ। ಯಂ ಪನ ಕರಣಕಾಲೇ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿ ಪರಿವಾರಿತಂ, ಪಚ್ಛಾ ವಾ "ದುಕ್ಕಟಂ ಮಯಾ"ತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರುಪ್ಪಾದನೇನ ಪರಿಭಾವಿತಂ, ತಂ ಓಮಕಂ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಅಥೇತ್ಥ ಯಥಾವುತ್ತವಿಧಾನಂ ಕಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀನಂ ಅವಿಸೇಸೇನ, ಉದಾಹು ಪವತ್ತಿವಸೇನೇವಾತಿ ಚೇ? ಪವತ್ತಿವಸೇನೇವ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಪನ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ತಿಹೇತುಕೇನಾ”**ತಿಆದಿ। ಏತ್ಥಾಪಿ ತಿಹೇತುಕುಕ್ಕಟ್ಠಕಮ್ಮೇನೇವ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಓಮಕೇನ ಪನ ದುಹೇತುಕುಕ್ಕಟ್ಠೇನ ಚ ದುಹೇತುಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ದುಹೇತುಕೋಮಕೇನ ಪನ ಅಹೇತುಕಾವಾತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಞಾಣಂ ಜಚ್ಚನ್ಧಾದಿವಿಪತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಮೋಹಸ್ಸ, ಸಬ್ಬಾಕುಸಲಸ್ಸ ವಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ, ತಸ್ಮಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಜಚ್ಚನ್ಧಾದಿವಿಪತ್ತಿಪಚ್ಚಯಂ ನ ಹೋತೀತಿ ತಿಹೇತುಕಂ ಅತಿದುಬ್ಬಲಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಮೇವ ಆಕಡ್ಢತಿ, ನಾಹೇತುಕನ್ತಿ ಆಹ **“ನ ಚ ಹೋತಿ ಅಹೇತುಕಾ”**ತಿ। ಯಸ್ಮಾ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ** ಸುಗತಿಯಂ ಜಚ್ಚನ್ಧಬಧಿರಾದಿವಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಹೇತುಕೂಪಪತ್ತಿಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಹೇತುಕೂಪಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾ -

> “ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೋತಿ, ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಕತಮೇಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೋತಿ? ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಜವನಕ್ಖಣೇ ತಯೋ ಹೇತೂ ಕುಸಲಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಜಾತಚೇತನಾಯ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಕುಸಲಮೂಲಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾ। ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಅಕುಸಲಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಜಾತಚೇತನಾಯ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ತಯೋ ಹೇತೂ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಜಾತಚೇತನಾಯ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾಪಿ ನಾಮರೂಪ”ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೨೧-೨೨೨) -

ಏವಂ ಜವನಕ್ಖಣೇ ತಿಣ್ಣಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಪಾಕುಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ನ ಪನ “ಜವನಕ್ಖಣೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನೇವ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ, ನ ದುಹೇತುಕೇನಾತಿ ಆಹ **“ದುಹೇತುಕೇನ…ಪೇ॰… ನ ಚ ಹೋತಿ ತಿಹೇತುಕಾ”**ತಿ। ಯದಿ ಹಿ ದುಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ಸಿಯಾ, ಯಥಾ “ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೋತೀ”ತಿ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೋ ಕತೋ, ಏವಂ “ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಸತ್ತನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೋತಿ। ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಕತಮೇಸಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೋತಿ? ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಜವನಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಕುಸಲಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಖಾರಾ, ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಅಕುಸಲಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಖಾರಾ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ತಯೋ ಹೇತೂ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ…ಪೇ॰… ನಾಮರೂಪ”ನ್ತಿ ಸತ್ತನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೂಪಪತ್ತಿಂ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೋ ಕಾತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ಪನೇವಂ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ “ದುಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ನ ಹೋತೀ”ತಿ।

ಯದಿ ಏವಂ -

> “ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಛನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೋತಿ। ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಕತಮೇಸಂ…ಪೇ॰… ಹೋತಿ? ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಜವನಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಕುಸಲಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಖಾರಾ। ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಅಕುಸಲಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಖಾರಾ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ…ಪೇ॰… ನಾಮರೂಪ”ನ್ತಿ -

ಏವಂ ದುಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ದುಹೇತುಕೂಪಪತ್ತಿಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ “ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಸತ್ತನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೋತಿ। ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತೇ ಕತಮೇಸಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೋತಿ? ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಜವನಕ್ಖಣೇ ತಯೋ ಹೇತೂ ಕುಸಲಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಖಾರಾ। ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಅಕುಸಲಾ ತಸ್ಮಿಂ

ಖಣೇ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಖಾರಾ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ…ಪೇ॰… ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ಏವಂ ತಿಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾಪಿ ಅನುದ್ಧಟತ್ತಾ ಸಾಪಿ ನ ಹೋತೀತಿ ಚೇ? ನೋ ನ ಹೋತಿ, ದುಹೇತುಕೋಮಕಕಮ್ಮೇನ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ವಿಯ ತಿಹೇತುಕೋಮಕೇನ ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾವ ದಾತಬ್ಬತ್ತಾ, ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕವಿಪಾಕದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪನ ಮಹಾಥೇರೇನ ಪಾಠೋ ಸಾವಸೇಸೋ ಕತೋ।

ಯದಿ ಏವಂ ಪುರಿಮವುತ್ತೇಹಿ ಇದಂ ಸಮಾನಂ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕತಾಭಾವತೋತಿ ದುಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ತಿಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿ ನ ಉದ್ಧಟಾ, ನ ಪನ ಅಲಬ್ಭನತೋತಿ? ತಂ ನ, ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಲೋಭಸಮ್ಪಯೋಗಾಭಾವತೋ, ಅಲೋಭಫಲುಪ್ಪಾದನೇ ವಿಯ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಞಾಣಫಲುಪ್ಪಾದನೇ ಅಸಮತ್ಥಭಾವತೋ। ಪಞ್ಞಾಬಲಸಮ್ಪಯೋಗತೋ ಹಿ ತಂಞಾಣಫಲುಪ್ಪಾದನೇ ಸಮತ್ಥಂ ಹೋತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ - ಕಿಂ ಪನೇತಂ ಕಮ್ಮಮೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದೇನ್ತಂ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸವೇದನಮೇವ ದೇತಿ, ಉದಾಹು ವಿಸದಿಸವೇದನಮ್ಪೀತಿ? ದುಹೇತುಕೋಮಕಮೇವ ವಿಸದಿಸವೇದನಂ ದೇತಿ, ಇತರಂ ಪನ ಸದಿಸವೇದನಮೇವ । ತಥಾ ಹಿ **ಪಪಞ್ಚಸೂದನಿಯಾ** ಮಜ್ಝಿಮಟ್ಠಕಥಾಯ ಮಹಾಕಮ್ಮವಿಭಙ್ಗಸುತ್ತೇ ಸುಖವೇದನೀಯಾದಿಕಮ್ಮವಣ್ಣನಾಯ -

> "ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲತೋ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚತಸ್ಸೋ ಚೇತನಾ, ರೂಪಾವಚರಕುಸಲತೋ ಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಚೇತನಾತಿ ಏವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೇಸು ಸುಖವೇದನಾಯ ಜನನತೋ ಸುಖವೇದನೀಯಂ ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ। ಕಾಮಾವಚರಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂಯೇವ ಏಕನ್ತೇನ ಸುಖಂ ಜನೇತಿ, ಪವತ್ತೇ ಪನ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಮ್ಪಿ।
>
> "ಅಕುಸಲಚೇತನಾ ಪವತ್ತೇ ಕಾಯದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತದುಕ್ಖಸ್ಸ ಜನನತೋ ದುಕ್ಖವೇದನೀಯಂ ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ।
>
> "ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲತೋ ಪನ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಚತಸ್ಸೋ ಚೇತನಾ, ರೂಪಾವಚರಕುಸಲತೋ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಚೇತನಾತಿ ಏವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೇಸು ತತಿಯವೇದನಾಯ ಜನನತೋ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನೀಯಂ ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ। ಏತ್ಥ ಚ "ಕಾಮಾವಚರಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂಯೇವ ಏಕನ್ತೇನ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ಜನೇತಿ, ಪವತ್ತೇ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಸುಖಮ್ಪೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೩೦೦) -

ವುತ್ತಂ। ನನು ಚ "ಆರಮ್ಮಣೇನ ಹೋತೇವ, ವೇದನಾಪರಿವತ್ತನ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ವೇದನಾನಿಯಮೋ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾದಿಕಮಾಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತೀತಿ ನಿಯಮೋ ಅತ್ಥಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಕಮ್ಮೇನ ವಾ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ತಸ್ಮಾ ಕಥಂ ಕಮ್ಮವಸೇನೇವ ವೇದನಾನಿಯಮೋತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಇಟ್ಠಾದಿಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತಂ ಕಮ್ಮಬಲೇನೇವ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣಕಾಲೇ ತಸ್ಸ ಬಲೇನ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಮಾಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಕಮ್ಮೇನ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ತಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮವಸೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣನಿಯಮೋ, ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ವೇದನಾನಿಯಮೋತಿ। ಅಪಿಚ "ಆರಮ್ಮಣೇನ ಹೋತೇವ, ವೇದನಾಪರಿವತ್ತನ"ನ್ತಿ ಇದಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ನ ತೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕವೇದನಾಭಾವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುಂ ಸಕ್ಕಾ, ದುಹೇತುಕೋಮಕಂ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಮ್ಪಿ ಅತ್ತನೋ ನಿಹೀನತಾಯ ದುಹೇತುಕಫಲುಪ್ಪಾದನೇ ಅಸಮತ್ಥತ್ತಾ, ಅಹೇತುಕಾಯ ಚ ಅತ್ತನಾ ಸದಿಸವೇದನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅನುರೂಪತೋ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಮುಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದೇತಿ।

ನನು ಚ “ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಮಹಾಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ಮೇತ್ತಾಪುಬ್ಬಭಾಗಂ ಸೋಮನಸ್ಸಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದೇತೀ”ತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಸು** ವುತ್ತಂ, ಮಹಾಸಿವತ್ಥೇರೋ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಅಸಙ್ಖಾರಿಕವಿಪಾಕಚಿತ್ತೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಇಚ್ಛತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತೇನ “ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ ಬಲವತರಂ, ತೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ತೇನ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಹಿ ಮಹಜ್ಝಾಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರೋ ವಿಯಾ”ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಕುಸಲತೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಪಟಿಸನ್ಧಿಪಿ ಲಬ್ಭತಿ ಯಥಾ ಚ, ಏವಂ ತಥಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತೋ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾಪೀತಿ ಕಥಂ ಕಮ್ಮಸದಿಸವೇದನಾ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ? ಏತ್ಥಾಪಿ ಚ ಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮೇವಾತಿ ಥೇರಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಸಿಯಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಅಪಿಚಾಯಂ ವಾದೋ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋವ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ ಸಙ್ಗಹಕಾರೇಹಿ “ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಅಯಂ ಥೇರಸ್ಸ ಮನೋರಥೋ, ನತ್ಥಿ ಏತ”ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬೋಧಿಸತ್ತಾನಂ ಹಿತೂಪಚಾರೋ ಬಲವಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಮೇತ್ತಾಪುಬ್ಬಭಾಗಕಾಮಾವಚರಕುಸಲವಿಪಾಕಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತಿಹೇತುಕಅಸಙ್ಖಾರಿಕಚಿತ್ತೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಗಣ್ಹನ್ತೀತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತವಾದಂ ಗಹೇತ್ವಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ ಚಾಲೇತುನ್ತಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಮೇವೇತಂ ಕಮ್ಮಸದಿಸವೇದನಾ ಪಟಿಸನ್ಧೀತಿ। ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತೇಹಿ ವಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಸಾಧುಕಂ ಕಥೇತಬ್ಬೋತಿ।

**ಅಸಙ್ಖಾರ**ನ್ತಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಕಮ್ಮಂ। ಅಸಙ್ಖಾರಂ ಸಸಙ್ಖಾರಮ್ಪಿ ಫಲಂ ದೇತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

**ಆರಮ್ಮಣೇನಾ**ತಿ ಇಟ್ಠಾದಿಆರಮ್ಮಣೇನ। **ವೇದನಾಪರಿವತ್ತನ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನುರೂಪತೋ ಸೋಮನಸ್ಸಾದಿವೇದನಾಯ ಪರಿವತ್ತನಂ, ಕುಸಲವಿಪಾಕಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ ಚೇತಂ ವುತ್ತಂ। ತಾನಿ ಹಿ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನಿ, ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿ। ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಂ ಪನ ಸನ್ತೀರಣತದಾರಮ್ಮಣಂ ಅನಿಟ್ಠೇ, ಅನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮೇವ। ನ ಹಿ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ವೇದನಾಭೇದೋ ಅತ್ಥಿ, ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ದ್ವೀಸುಪಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮೇವ। ದ್ವಿಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನೇಸು ಚ ಠಪೇತ್ವಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣದ್ವಯಂ ಸೇಸಾನಿ ಇಟ್ಠಾದೀಸು ಸಬ್ಬತ್ಥ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಕಾರಣವಸೇನೇವ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿ, ತಥಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಂ ಇಟ್ಠಾದೀಸು ಸುಖಸಹಗತಂ, ಅನಿಟ್ಠಾದೀಸು ದುಕ್ಖಸಹಗತನ್ತಿ। ಜವನೇನ ನಿಯಮಿತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಹೇತುನಿಯಮನಮೇವ ಚೇತ್ಥ ಜವನವಸೇನ ಹೋತಿ ವೇದನಾಭೇದಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇನೇವ, ಸಙ್ಖಾರಭೇದಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ನಿಯಮಿತತ್ತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ವಿಭಾಗಾಭಾವತೋ ಕುಸಲವಿಪಾಕತದಾರಮ್ಮಣಾನಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಜವನಪಚ್ಚಯವಸೇನ ನಿಯಮನಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಪನ ಸರೂಪತೋ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ತಿಹೇತುಕುಕ್ಕಟ್ಠಕಮ್ಮೇನ ಹಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಕಮ್ಮವಸೇನ ನಿಯಮಾಭಾವತೋ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕತದಾರಮ್ಮಣೇಸು ಸಮ್ಪತ್ತೇಸು ಆರಮ್ಮಣಜವನಪಚ್ಚಯವಸೇನ, ಆರಮ್ಮಣಜವನವಸೇನೇವ ವಾ ನಿಯತಂ ಏಕಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕಥಂ? ತದಾರಮ್ಮಣೇಸು ಹಿ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ವೇದನಾನಿಯಮೋ ಹೋತಿ, ಜವನವಸೇನ ಹೇತುನಿಯಮೋ , ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರನಿಯಮೋ। ಅಹೇತುಕೇಸು ಪನ ಸಙ್ಖಾರಭೇದಾಭಾವತೋ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ನಿಯಮನಂ ನತ್ಥಿ। ತತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣೇನ ವೇದನಾನಿಯಮನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಜವನವಸೇನ ಹೇತುನಿಯಮನೇ ಪನ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕಹೇತುವಸೇನ ತಿಹೇತುಕಾನಿ ದುಹೇತುಕಾನಿ ಅಹೇತುಕಾನೀತಿ ತೀಣಿ ಜವನಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕಹೇತುವಸೇನ ತಿಹೇತುಕಜವನಾನಿ ನಾಮ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಕಿರಿಯಾಸು ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಜವನಾನಿ, ದುಹೇತುಕಜವನಾನಿ ನಾಮ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಜವನಾನಿ, ಅಹೇತುಕಾನಿ ನಾಮ ಅಕುಸಲಜವನಾನಿ ಚೇವ ಕಿರಿಯಾಹೇತುಕಜವನಞ್ಚ। ಅಕುಸಲಜವನಾನಿಪಿ ಹಿ ಕುಸಲಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕಹೇತುವಸೇನ ಅಹೇತುಕಾನಿ ಕುಸಲಹೇತೂನಂ ತೇಸು ಅಭಾವತೋ।

ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಜವನಸದಿಸತದಾರಮ್ಮಣಾಭಿನಿಪ್ಫಾದನಸಾಮತ್ಥಿಯೇ ಸತಿ ತಿಹೇತುಕಜವನೇ ಜವಿತೇ ತಿಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ದುಹೇತುಕಜವನೇ ಜವಿತೇ ದುಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ, ಅಹೇತುಕಜವನೇ ಜವಿತೇ ಅಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ। ಏವಂ ಜವನವಸೇನ ಹೇತುನಿಯಮನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಥಂ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ

ಸಜ್ಝಾರನಿಯಮೋತಿ? ಕಾಲಸಮ್ಪದಾದೀನಂ, ಉತುಸಮ್ಪದಾದೀನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಬಲವಭಾವೇ ಸತಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ದುಬ್ಬಲಭಾವೇ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಂ। ಅಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪನ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಯದಿ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹೋತಿ। ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತದಾರಮ್ಮಣೇಸುಪಿ ಅನಿಯಮೇನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಸಬ್ಬೇಸು ಸಮ್ಪತ್ತೇಸು ಜವನಸ್ಸ ತಿಹೇತುಕಭಾವೇ ದುಹೇತುಕಾಹೇತುಕೇ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ತಿಹೇತುಕಮೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ತಿಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣೇಸುಪಿ ಅನಿಯಮೇನ ಜವನವಸೇನ ಸಬ್ಬೇಸು ಸಮ್ಪತ್ತೇಸು ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೇ ಸತಿ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಮೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಏತೇನೇವ ನಯೇನ ಸೇಸಂ ತದಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ತಂತಂಜವನಾನುರೂಪತೋ ನಿಯಮನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚೇವ ಜವನವಸೇನ ಚ ನಿಯಮನಂ ಹೋತಿ। ಇದಮೇತ್ಥ ಯೇಭುಯ್ಯಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ನಿಯಮನಂ। ಕದಾಚಿ ಪನ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ, ಪಚ್ಚಯವಸೇನ, ಪರಿಚಿತವಸೇನ ಚ ತದಾರಮ್ಮಣನಿಯಮೋ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚೇವ ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಚ ನಿಯಮನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಪರಿಚಿತವಸೇನ ಪನ ನಿಯಮನೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ತಿಹೇತುಕಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ತೇಸು ಪರಿಚಿತಸ್ಸ ಕದಾಚಿ ದುಹೇತುಕೇ, ಅಹೇತುಕೇ ವಾ ಜವನೇ ಜವಿತೇ ಪರಿಚಯವಸೇನ ತಿಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹೋತಿ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಚ ದುಹೇತುಕಜವನಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ತತ್ಥ ಪರಿಚಿತಸ್ಸ ಕದಾಚಿ ತಿಹೇತುಕೇ, ಅಹೇತುಕೇ ವಾ ಜವನೇ ಜವಿತೇ ಪರಿಚಯವಸೇನ ದುಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹೋತಿ। ತಥೇವ ಅಕುಸಲೇಸು ಪರಿಚಿತಸ್ಸ ಕದಾಚಿ ತಿಹೇತುಕದುಹೇತುಕೇಸುಪಿ ಜವನೇಸು ಜವಿತೇಸು ಪರಿಚಯವಸೇನ ಅಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ **ಪಟ್ಠಾನೇ** –

> "ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ಸಹೇತುಕೋ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಹೇತುಕೇ ಖನ್ಧೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸತಿ, ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ಅಹೇತುಕೋ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ –

ಅವಿಸೇಸೇನ ಅಕುಸಲಜವನಾನನ್ತರಮ್ಪಿ ಸಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ, ತಿಹೇತುಕಜವನಾನನ್ತರಞ್ಚ ಅಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತಂ। ತಿಹೇತುಕೋಮಕೇನ, ಪನ ದುಹೇತುಕುಕ್ಕಟ್ಠೇನ ಚ ಕಮ್ಮೇನ ತದಾರಮ್ಮಣಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ತಿಹೇತುಕವಿಪಾಕದಾನೇ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ತಿಹೇತುಕಜವನೇಪಿ ಜವಿತೇ ದುಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹೋತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ದುಹೇತುಕೋಮಕೇನ ಪನ ಕಮ್ಮೇನ ತದಾರಮ್ಮಣಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣನಿಬ್ಬತ್ತನೇ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ಸಹೇತುಕಜವನೇಪಿ ಜವಿತೇ ಅಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹೋತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

೩೮೭-೯೧. **ತುಲ್ಯೇನ ಪಾಕಚಿತ್ತೇನಾ**ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಅಸಙ್ಖಾರಿಕೇನ ಮಹಾವಿಪಾಕಚಿತ್ತೇನ। **ಬಲವಾರಮ್ಮಣೇ**ತಿ ಅತಿಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣೇ। ಚತುಬ್ಬಿಧಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅತಿಮಹನ್ತಂ ಮಹನ್ತಂ ಪರಿತ್ತಂ ಅತಿಪರಿತ್ತನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚ –

> "ತಥಾ ಹಿ ವಿಸಯಂ ಆಹು, ಚತುಧಾ ಏತ್ಥ ಪಣ್ಡಿತಾ।
> ಮಹನ್ತಾತಿಮಹನ್ತತೋ, ಪರಿತ್ತಾತಿಪರಿತ್ತತೋ"ತಿ॥

ಅತಿಮಹನ್ತಾದಿಭಾವೋ ಚಸ್ಸ ಆಪಾಥಗತಕಾಲೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ಆಪಾಥಗತಕ್ಖಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಸೋಳಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾ, ತಾವ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಯುಕಆರಮ್ಮಣಂ **ಅತಿಮಹನ್ತಂ** ನಾಮ। ಪನ್ನರಸಚುದ್ದಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕಂ **ಮಹನ್ತಂ** ನಾಮ। ತೇರಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅಟ್ಠಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕಂ **ಪರಿತ್ತಂ** ನಾಮ। ತತೋ ಪರಂ **ಅತಿಪರಿತ್ತಂ** ನಾಮ। ತತ್ಥ ಅತಿಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ತದಾರಮ್ಮಣಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಮಹನ್ತೇ ಜವನಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ, ನತ್ಥಿ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪಾದೋ। ಪರಿತ್ತೇ ಜವನಮ್ಪಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸನ್ತೀರಣಾನನ್ತರಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮೇವ ದ್ವತ್ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತತಿ। ಅತಿಪರಿತ್ತೇ

ಭವಙ್ಗಚಲನಮತ್ತಮೇವ। ಕಥಂ? ಅತಿಮಹನ್ತೇ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಸು ಯಥಾನುರೂಪಂ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಗತೇ ಪಸಾದಘಟ್ಟನಾನುಭಾವೇನ ಹದಯವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ಭವಙ್ಗಸನ್ತತಿ ವೋಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ, ವೋಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನಾ ಚ ಸಹಸಾ ನ ಓಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ। ಯಥಾ ಪನ ವೇಗೇನ ಧಾವನ್ತೋ ಪುರಿಸೋ ಅನ್ತರಾ ಠಾತುಕಾಮೋಪಿ ಏಕದ್ವೇಪದವಾರೇ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾವ ಠಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ನ ಪನ ಠಾತುಕಾಮತಾಯ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ, ಏವಮೇವ ದೀಪಸಿಖಾ ವಿಯ, ಗಙ್ಗಾಸೋತೋ ವಿಯ, ವೇಗೇನ ಜವಮಾನಾ ಭವಙ್ಗಸನ್ತತಿ ಅನ್ತರಾ ಓಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಪಸಾದಘಟ್ಟನತೋ ಪರಂ ದ್ವತ್ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾವ ಓಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮಚಿತ್ತಂ ಭವಙ್ಗಸನ್ತತಿಯಾ ಚಲನಾಕಾರೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ **ಭವಙ್ಗಚಲನಂ** ನಾಮ, ದುತಿಯಂ ಉಪಚ್ಛಿಜ್ಜನವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ **ಭವಙ್ಗುಪಚ್ಛೇದೋ** ನಾಮ। **ಚಲನ**ಞ್ಚೇತ್ಥ ವಿಸದಿಸಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಗಮನಂ। ವುತ್ತಞ್ಚ -

"ಆರಮ್ಮಣನ್ತರಾಪಾಥೇ , ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಚಲಿತೇ ಮನೋ।
ಚಿತ್ತನ್ತರಸ್ಸ ಹೇತುತ್ತಂ, ಯಾನಂ ಚಲನಮೀರಿತ"ನ್ತಿ॥

ಯದಿ ಏವಂ ದುತಿಯಸ್ಸಪಿ ತಂ ಅತ್ಥೀತಿ ತಮ್ಪಿ ಭವಙ್ಗಚಲನಮಿಚ್ಚೇವ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಪನ ಉಪಚ್ಛಿಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪುರಿಮಸ್ಸ ನಾಮತೋ ವಿಸದಿಸನಾಮಂ ಕಾತುಂ "ಭವಙ್ಗುಪಚ್ಛೇದೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ನನು ಚ ರೂಪಾದೀಹಿ ಪಸಾದೇ ಘಟ್ಟಿತೇ ಪಸಾದನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸೇವ ಚಲನಂ ಯುತ್ತಂ, ಕಥಂ ಪನ ಹದಯವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾಯ ಭವಙ್ಗಸನ್ತತಿಯಾ ಚಲನನ್ತಿ? ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಏಕಾಬದ್ಧತ್ತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಭೇರಿಯಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ತಲೇ ಠಿತಸಕ್ಖರಾಯ ಮಕ್ಖಿಕಾಯ ನಿಪನ್ನಾಯ ಅಪರಸ್ಮಿಂ ತಲೇ ದಣ್ಡಾದಿನಾ ಪಹಟೇ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಭೇರಿಚಮ್ಮವರತ್ತಾದೀನಂ ಚಲನೇನ ಸಕ್ಖರಾಯ ಚಲಿತಾಯ ಮಕ್ಖಿಕಾಯ ಪಲಾಯನಂ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ರೂಪಾದಿಮ್ಹಿ ಪಸಾದೇ ಘಟ್ಟಿತೇ ತನ್ನಿಸ್ಸಯೇಸು ಮಹಾಭೂತೇಸು ಚಲಿತೇಸು ಅನುಕ್ಕಮೇನ ತಂಸಮ್ಬನ್ಧಾನಂ ಸೇಸರೂಪಾನಮ್ಪಿ ಚಲನೇನ ಹದಯವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಚಲಿತೇ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಚಲನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚ -

"ಘಟ್ಟಿತೇ ಅಞ್ಞವತ್ಥುಮ್ಹಿ, ಅಞ್ಞನಿಸ್ಸಿತಕಮ್ಪನಂ।
ಏಕಾಬದ್ಧೇನ ಹೋತೀತಿ, ಸಕ್ಖರೋಪಮಯಾ ವದೇ"ತಿ॥ (ಸಂ॰ ಸಂ॰ ೧೭೯)।

ಏವಂ ಭವಙ್ಗಚಲನಭವಙ್ಗುಪಚ್ಛೇದೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧೇಸು "ಕಿಂ ನಾಮೇತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತೇ ವಿಯ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಂ ಪಟಿಪಾದೇನ್ತೀ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸಾನನ್ತರಂ ಯಥಾರಹಂ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನಾ ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂಸು ಅಞ್ಞತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದನನ್ತರಂ ತಾಯ ಗಹಿತಮೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಮಾನಾ ವಿಪಾಕಾಹೇತುಕಮನೋಧಾತು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದನನ್ತರಂ ತದೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಸನ್ತೀರಯಮಾನಾ ವಿಪಾಕಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದನನ್ತರಂ ತಮೇವಾರಮ್ಮಣಂ ವವತ್ಥಾಪಯಮಾನಾ ಕಿರಿಯಾಹೇತುಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದನನ್ತರಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯಜವನೇಸು ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಂ ತದೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಆರಬ್ಭ ಜವನಂ ಹುತ್ವಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಜವತಿ, ತದನನ್ತರಂ ಏಕಾದಸತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತೇಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಕಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಜವನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಪರಿಚಿತತಾತಿ ಇಮೇಸಂ ಅನುರೂಪವಸೇನ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದನನ್ತರಂ ಭವಙ್ಗಪಾತೋ ಹೋತಿ।

ಇಧ ಠತ್ವಾ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಚಿತ್ತಪರಮ್ಪರಾಯ ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ **ಅಮ್ಬೋಪಮಾ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಥಂ? ಏಕೋ ಕಿರ ಪುರಿಸೋ ಫಲಿತಮ್ಬರುಕ್ಖಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ಸಸೀಸಂ ಪಾರುಪಿತ್ವಾ ನಿಪನ್ನೋ ನಿದ್ದಾಯತಿ, ಅಥೇಕಂ ಅಮ್ಬಪಕ್ಕಂ ವಣ್ಟತೋ ಮುಚ್ಚಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಕಣ್ಣಸಕ್ಖಲಿಂ ಫುಸಮಾನಂ ವಿಯ "ಠ"ನ್ತಿ ಭೂಮಿಯಂ ಪತತಿ, ಸೋ ತಸ್ಸ ಸದ್ದೇನ ಪಬುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಸೀಸತೋ ವತ್ಥಂ ಅಪನೇತ್ವಾ ಚಕ್ಖುಂ ಉಮ್ಮೀಲೇತ್ವಾ ಓಲೋಕೇಸಿ, ತತೋ ಹತ್ಥಂ ಪಸಾರೇತ್ವಾ ಫಲಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಮದ್ದಿತ್ವಾ ಉಪಸಿಙ್ಘಿತ್ವಾ ಪಕ್ಕಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ಮುಖಗತಂ ಸಹ ಸೇಮ್ಹೇನ ಅಸ್ಸಾದೇತ್ವಾ ಪುನ ತಥೇವ ನಿದ್ದಾಯತಿ। ತತ್ಥ ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಅಮ್ಬರುಕ್ಖಮೂಲೇ

ನಿದ್ದಾಯನಕಾಲೋ ವಿಯ ಭವಙ್ಗಸಮಙ್ಗಿಕಾಲೋ, ಅಮ್ಬಪಕ್ಕಸ್ಸ ಪತಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪಸಾದಘಟ್ಟನಕಾಲೋ, ಪತನಸದ್ದೇನ ಪಬುದ್ಧಕಾಲೋ ವಿಯ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಆವಟ್ಟಿತಕಾಲೋ, ಉಮ್ಮೀಲೇತ್ವಾ ಓಲೋಕಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧನಕಾಲೋ, ಹತ್ಥಂ ಪಸಾರೇತ್ವಾ ಗಹಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಕಾಲೋ, ಗಹೇತ್ವಾ ಮದ್ದಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸನ್ತೀರಿತಕಾಲೋ, ಉಪಸಿಙ್ಘಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ಕಿರಿಯಾಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ವವತ್ಥಾಪಿತಕಾಲೋ, ಪರಿಭುತ್ತಕಾಲೋ ವಿಯ ಜವನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣರಸಅನುಭವಿತಕಾಲೋ, ಮುಖಗತಂ ಸಹ ಸೇಮ್ಹೇನ ಅಸ್ಸಾದಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಜವನೇನ ಅನುಭೂತಾರಮ್ಮಣಅನುಭವನಕಾಲೋ, ಪುನ ನಿದ್ದಾಯನಂ ವಿಯ ಪುನ ಭವಙ್ಗಕಾಲೋತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅಯಂ ಪನ ಉಪಮಾ ಕಿಂ ದೀಪೇತಿ? ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪಸಾದಘಟ್ಟನಮೇವ ಕಿಚ್ಚಂ, ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಯಾ ಭವಙ್ಗಾವಟ್ಟನಮೇವ ಕಿಚ್ಚಂ, ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ದಸ್ಸನಾದಿಕಮೇವ ಕಿಚ್ಚಂ, ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಮೇವ ಕಿಚ್ಚಂ, ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಸನ್ತೀರಣಮೇವ ಕಿಚ್ಚಂ, ಕಿರಿಯಾಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ವವತ್ಥಾಪನಮೇವ ಕಿಚ್ಚಂ, ಜವನಸ್ಸೇವ ಪನ ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಏತೇನ ಅನುಭೂತಸ್ಸೇವ ಅನುಭವನನ್ತಿ ಏವಂ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಸಂಕಿಣ್ಣತಂ ದೀಪೇತಿ, ಏವಂ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಪನ ಚಿತ್ತಂ "ತ್ವಂ ಆವಜ್ಜನಂ ನಾಮ ಹೋಹಿ, ತ್ವಂ ದಸ್ಸನಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಂ, ತ್ವಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ ನಾಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಿಯುಞ್ಜಕೇ ಕಾರಕೇ ಅಸತಿಪಿ ಚಿತ್ತನಿಯಾಮವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಂ ಪನ ಚಿತ್ತನಿಯಾಮಂ ಸದ್ಧಿಂ ಉತುನಿಯಾಮಾದೀಹಿ ಪರಿಚ್ಛೇದಾವಸಾನೇ ವಕ್ಖತಿ। ಅಯಂ ತಾವ ಅತಿಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿವಿಭಾವನಾ।

ಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಪನ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ತಸ್ಮಿಂ ಆಪಾಥಗತೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಜವನಪರಿಯೋಸಾನೇಸು ವೀಥಿಚಿತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಭವಙ್ಗಪಾತೋವ ಹೋತಿ, ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪನ ಪರಿಕ್ಖೀಣಾಯುಕತ್ತಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಪ್ಪಮಾಣೇಪಿ ವಾ ಆಯುಮ್ಹಿ ಸತಿ ಸಮಾಸನ್ನಮರಣೋ ವಿಯ ಪುರಿಸೋ ದುಬ್ಬಲಭಾವತೋ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅಪಿಚ ತದಾರಮ್ಮಣಮುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಂ ನಿಯಮತೋ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಏಕವಾರಂ। ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾವಸಿಟ್ಠೇ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಏಕಸ್ಮಿಂ ತದಾರಮ್ಮಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ದುತಿಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಾಲೇ ತಸ್ಸ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ದ್ವೀಸು ತದಾರಮ್ಮಣೇಸು ಏಕಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ, ಏಕಂ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ದುತಿಯಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಠಮಮ್ಪಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। **ಮಜ್ಝಿಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ ಸಕಿಮ್ಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ವುತ್ತಾ। **ಪರಮತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೇಪಿ** ಚ ತಮೇವ ವಾದಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ "ಸಕಿಂ ದ್ವೇ ವಾ ತದಾಲಮ್ಬ"ನ್ತಿ (ಪರಮ॰ ವಿ॰ ೧೧೪) ವುತ್ತಂ। **ಅಭಿಧಮ್ಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ "ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಗಣನಾಯಂ ಸಬ್ಬವಾರೇಸು ದ್ವೇ ಏವ ಚಿತ್ತವಾರಾನಿ ಆಗತಾನೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಂ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಂ, ತಸ್ಮಾ ಮಹನ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಜವನಾವಸಾನೇ ಭವಙ್ಗಪಾತೋವ ಹೋತಿ, ನತ್ಥಿ ತದಾರಮ್ಮಣುಪ್ಪಾದೋ, ಅಯಞ್ಚ ತದಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ತುಚ್ಛತಾಯ **"ಮೋಘವಾರೋ"**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಜವನುಪ್ಪಾದಸ್ಸಪಿ ಅಭಾವತೋ ಸನ್ತೀರಣಾವಸಾನೇಸು ವೀಥಿಚಿತ್ತೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ತದನನ್ತರಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮೇವ ಆಸೇವನಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಜವನಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತತಿ, ತತೋ ಭವಙ್ಗಪಾತೋ ಹೋತಿ। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ ಪನ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಅನ್ತರಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಕಂ ಪತ್ವಾ ನಿವತ್ತಿಸ್ಸತೀತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। ಜವನಂ ಪನ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಪ್ಪಾಯುಕಭಾವೇನ ಪರಿದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಸತ್ತಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕೇಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕತಿಪಯಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕೇ ಪನ ಪಠಮಜವನಮೇವ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತದನುಪ್ಪತ್ತಿಯಞ್ಹಿ ಇತರಾನಿಪಿ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ನತ್ಥಿ ಜವನುಪ್ಪಾದೋತಿ ಅಯಂ ದುತಿಯೋ ಮೋಘವಾರೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ವುತ್ತೋ। ಟೀಕಾಕಾರೋ ಪನ ತಥಾ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಥಾ ದುತಿಯಮೋಘವಾರಂ ಪಕಪ್ಪೇತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತೇನ ತೀಸು ಮೋಘವಾರೇಸು ದುತಿಯಮೋಘವಾರೋ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಯದಿ ಹಿ ಅನುಲೋಮೇ ವೇದನಾತ್ತಿಕೇ ಪಟಿಚ್ಚವಾರಾದೀಸು “ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ನ ಮಗ್ಗೇ ದ್ವೇ, ನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಆಸೇವನೇ ದ್ವೇ”ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ, ಸೋಪಿ ಮೋಘವಾರೋ ಲಬ್ಭೇಯ್ಯ। ಯದಿ ಚ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಸಿಯಾ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಮ್ಪಿ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಂ ಲದ್ಧುಂ ಯುತ್ತಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವೀ ಧಮ್ಮೋ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅವುತ್ತೋ ಅತ್ಥಿ। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಪನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ವುತ್ತೋ। “ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ। ಅಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಾಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ವಚನತೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋವ। ಅಥಾಪಿ ಸಿಯಾ “ಅಸಮಾನವೇದನಾನಂ ವಸೇನೇವಂ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ, ಏವಮ್ಪಿ ಯಥಾ “ಆವಜ್ಜನಾ ಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ, ಅಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೭) ವುತ್ತಂ, ಏವಂ “ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಜಾತಿಭೇದಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚೇ, “ಭೂಮಿಭಿನ್ನಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಾದೀನಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವಿಯ ಜಾತಿಭಿನ್ನಸ್ಸಪಿ ಭವೇಯ್ಯಾ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಏವ ಸಿಯಾ, ಅಭಿನ್ನಜಾತಿಕಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ಯಥಾ “ಆವಜ್ಜನಾ ಸಹೇತುಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ “ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ತು ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ವೇದನಾತ್ತಿಕೇಪಿ ಸಂಖಿತ್ತಾಯ ಗಣನಾಯ “ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ನಮಗ್ಗೇ ಏಕಂ, ನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಆಸೇವನೇ ಏಕ”ನ್ತಿ ಏವಂ ಗಣನಾಯ ನಿದ್ಧಾರಿಯಮಾನಾಯ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವಾ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೋ ದುತಿಯೋ ಮೋಘವಾರೋ ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ ಪನ ವೀಥಿವಿಪಾಕಸನ್ತತಿಯಾ ಆವಟ್ಟನತೋ “ಆವಜ್ಜನಾ”ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ। ತತೋ ವಿಸದಿಸಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸ ಕರಣತೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಚ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಟ್ಠಾನೇ “ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿಆದಿ ನ ವುತ್ತಂ, “ಆವಜ್ಜನಾ”ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನತೋ ಚತುನ್ನಂ ವಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ವಾ ಜವನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ಭವಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಂ ರೂಪಾದಿಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅಯಮೇತಸ್ಸ ಸಭಾವೋತಿ ಜವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ದುತಿಯೋ ಮೋಘವಾರೋ ದಸ್ಸೇತುಂ ಯುತ್ತೋ ಸಿಯಾತಿ।

ಅಯಞ್ಹಿ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಸಿಯಾ, ಯಥಾ “ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚನಿಯೇ, ಪಚ್ಚನಿಯಾನುಲೋಮೇ ಚ “ಸುಖಾ...ಪೇ॰... ನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಚಿತ್ತವಸೇನ, ಏವಮ್ಪಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನವಸೇನ “ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚಾ”ತಿಆದಿನಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಾಠೋ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ವಾರದ್ವಯವಸೇನ ಗಣನಾಯ “ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ನಮಗ್ಗೇ ದ್ವೇ, ನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಆಸೇವನೇ ದ್ವೇ”ತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಪನ ವುತ್ತಂ, “ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ ನಮಗ್ಗೇ ಏಕಂ, ನಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಆಸೇವನೇ ಏಕ”ನ್ತಿಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ। ಅಪಿಚ ಯದಿ ಹಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಮ್ಪಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಸಿಯಾ, ದುತಿಯಮೋಘವಾರೋ ವಿಯ ಪುರಿಮವಾರೇಸುಪಿ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಯ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಮ್ಪಿ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಂ ಲದ್ಧುಂ ಯುತ್ತಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವೀ ಧಮ್ಮೋ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅವುತ್ತೋ ಅತ್ಥಿ “ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ”ತಿಆದಿನಾ ಅನವಸೇಸತೋ ವುತ್ತತ್ತಾ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಪನ ಅವುತ್ತೋ “ಅಬ್ಯಾಕತೋ ಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿಆದಿವಚನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ನ ಕೇವಲಂ ಅವುತ್ತೋವ, ಅಥ ಖೋ “ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ ಫಸ್ಸಾದಿಕುಸಲಾಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ವತ್ವಾ ಪಠಮಜವನಸ್ಸ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನತೋ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಾಲಾಭಂ ಸನ್ಧಾಯ “ನಾಸೇವನಪಚ್ಚಯಾ”ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋವ।

ಅಥಾಪೇತ್ಥ ಸಮೋಧಾನಂ ಸಿಯಾ, ಸಮಾನವೇದನಾನಂ ಏವ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನೇನ ಅಸಮಾನವೇದನಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ವಸೇನಾಯಂ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಸತಿ ಯಥಾ “ಆವಜ್ಜನಾ ಕುಸಲಾನಂ

ಖನ್ಧಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಸಮಾನವೇದನಾವಸೇನ "ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಅಥ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇಹಿ ಭಿನ್ನಜಾತಿಕತ್ತಾ ತಸ್ಸ ತೇಸಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ವುತ್ತೋತಿ ಚೇ। ಯಥಾ ಭೂಮಿವಸೇನ ಭಿನ್ನಸ್ಸ ಗೋತ್ರಭುವೋದಾನವಸೇನ ಠಿತಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ರೂಪಾವಚರಾದೀನಂ ಆಸೇವನಭಾವೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಏವಂ ಜಾತಿವಸೇನ ಭಿನ್ನಸ್ಸ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ನ ಕೋಚಿ ವಿಬನ್ಧೋ, ಅಪಿಚ ಅಭಿನ್ನವೇದನಸ್ಸ, ಅಭಿನ್ನಜಾತಿಕಸ್ಸ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಮಹಾಕಿರಿಯಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಯಥಾ "ಆವಜ್ಜನಾ ಸಹೇತುಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ "ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ತು ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ವೇದನಾತ್ತಿಕೇಪಿ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಆಸೇವನಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತೋ ದುತಿಯೋ ಮೋಘವಾರೋ ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾವಜ್ಜನಾನಂ ಪನ ಅನತ್ಥನ್ತರಭಾವತೋ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಚ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ಸತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯಾಜವನಾನಂ ಏಕನ್ತತೋ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೇನೇವ ವತ್ತೇಯ್ಯ, ನ ಪನ ಅಞ್ಞಥಾತಿ ಮುಞ್ಛಾಮರಣಾಸನ್ನವೇಲಾದೀಸು ಜವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಮನ್ದೀಭೂತವೇಗತಾಯ ಅಯಂ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬೋತಿ।

**ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರೇನ** ಪನೇತ್ಥ ಇದಂ ವುತ್ತಂ - "ಯಂ ಜವನಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ, ತಂ ಛಿನ್ನಮೂಲರುಕ್ಖಪುಪ್ಫಂ ವಿಯಾ"ತಿ ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಭವಮೂಲಾನಂ ಪವತ್ತಸ್ಸ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಸ್ಸ ಕಿರಿಯಭಾವೋ ನ ಸಿಯಾ, ವುತ್ತೋ ಚ "ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಕಿರಿಯಾ ನೇವಕುಸಲಾ, ನಾಕುಸಲಾ, ನ ಚ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾ"ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಜವನಟ್ಠಾನೇ ಠತ್ವಾ"ತಿ ವಚನಂ ಜವನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಟ್ಠಾನೇ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ನ ಜವನಭಾವೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವುತ್ತಂ, "ಆಸೇವನಂ ಲಭಿತ್ವಾ"ತಿ ಚ "ಆಸೇವನಂ ವಿಯ ಆಸೇವನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೇ ನ ಕೋಚಿ ವಿರೋಧೋತಿ। ವಿಪ್ಫಾರಿಕಸ್ಸ ಪನ ಸತೋ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಿಯೇವೇತ್ಥ ಆಸೇವನಸದಿಸತಾ। ವಿಪ್ಫಾರಿಕತಾಯ ಹಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕತ್ತಞ್ಚಸ್ಸ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿಪ್ಫಾರಿಕಮ್ಪಿ ಜವನಂ ವಿಯ ಅನೇಕಕ್ಖತ್ತುಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾ ನ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಪವತ್ತೇಯ್ಯಾತಿ ನ ಇಮಸ್ಸ ಪಾಠೇ ಆಸೇವನತ್ತಂ ವುತ್ತಂ । ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಪರಿಯಾಯತೋ ವುತ್ತಂ, ಯಥಾ ಫಲಚಿತ್ತೇಸು ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ। ಯದಿಪಿ "ಜವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ…ಪೇ॰… ಯುತ್ತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, "ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀ"ತಿ ಪನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪರಮಮೋಘವಾರತೋ ಏತಸ್ಸ ನ ಕೋಚಿ ವಿಸೇಸೋತಿ।

**ಚಕ್ಖುಸ್ಸಾಪಾಥಮಾಗತೇತಿ** ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಸ್ಸ ಯೋಗ್ಯದೇಸಾವಟ್ಠಾನವಸೇನ ಆಪಾಥಮಾಗತೇ। **ತಾಯಾತಿ** ಮನೋಧಾತುಯಾ ಭವಙ್ಗಾವಟ್ಟನೇ ಪಾಕಟತಾಯ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಂ ಪಚ್ಛಾಮಸತಿ। **ಆವಟ್ಟಿತೇತಿ** ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ನಿವತ್ತಿತೇ, ಪರಿಣಾಮಿತೇ ವಾ। ಜಾತೇಸು ಜಾಯತೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಗತೇತಿ** ನಿರುದ್ಧೇ। **ತದೇವಾತಿ** ಜವನಾನುಭೂತಮೇವ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ। **ತೇನೇವಾತಿ** ಜವನಂ ಹುತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧೇನ ತೇನ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚಿತ್ತೇನ। **ತದಾರಮ್ಮಣಸಞ್ಞಿತನ್ತಿ** ಜವನಗ್ಗಹಿತೇಯೇವ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತನತೋ "ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಸರೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರಮ್ಮಣಮಸ್ಸಾತಿ ಮಜ್ಝಪದಲೋಪವಸೇನ ತದಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಸಞ್ಞಿತಂ। **ತುಲ್ಯತೋತಿ** ಆರಮ್ಮಣತೋ ವಿಸದಿಸಭಾವೇಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾದಿನಾ ಸದಿಸತ್ತಾ। ಮೂಲಸದಿಸಂ ಭವಙ್ಗಂ **ಮೂಲಭವಙ್ಗಂ**। ತದಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಭವಙ್ಗಸಭಾವತ್ತಾ "ಭವಙ್ಗ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಯಥಾ "ಸಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗಂ ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೧.೧೦೨)। ಏತ್ಥ ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇ ಏವ ಪವತ್ತಿಯಂ "ಭವಙ್ಗ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ನ ತಸ್ಸ ಹೇತುವಸೇನ ಭೇದೋತಿ "ಸಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗಂ ಅಹೇತುಕಸ್ಸ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ನಾಪಿ ಚೇತಂ "ಸಹೇತುಕಂ ಚುತಿಂ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ಭವಸ್ಸ ಅಙ್ಗಭಾವಾಭಾವತೋ ಚುತಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭವಙ್ಗವೋಹಾರಾಲಾಭತೋತಿ "ಸಹೇತುಕಂ ಭವಙ್ಗ"ನ್ತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। "ತದಾರಮ್ಮಣಸಞ್ಞಿತ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ "ಮೂಲಭವಙ್ಗನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ನಾಮದ್ವಯಮ್ಪಿ ಇಮಸ್ಸ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದೀಪಿತಂ ಹೋತಿ।

೩೯೨. **ತಞ್ಚಾ**ತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಇಮೇಸು ವೀಥಿಚಿತ್ತೇಸು। **ಗಣನೂಪಗಚಿತ್ತಾನೀ**ತಿ ವಿಪಾಕಗಣನೂಪಗಚಿತ್ತಾನಿ।

೩೯೪. **ಅಸಮಾನತ್ತಾ**ತಿ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕಭಾವೇನ ಅಸಮಾನತ್ತಾ।

೩೯೬. ಪುರಿಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ಇಮಿನಾ ಸದ್ಧಿಂ ಛ ಹೋನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೇಭುಯ್ಯತೋ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಸೋಮನಸ್ಸಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಜವನಾನನ್ತರಮೇವ ಸೋಮನಸ್ಸತದಾರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತಂ। ಜವನಸ್ಸ ಪನ ಪಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಸಬ್ಭಾವತೋ, ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಚ ತದಭಾವತೋ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಜವನೇಸುಪಿ ಜವಿತೇಸು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಮೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

೩೯೯-೪೦೩. **ತಸ್ಮಿಂ ದ್ವಾರೇ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ। **ವೇದನಾ ಪರಿವತ್ತತೀ**ತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಭಾವೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತತಾಯ ಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾ ಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಪಾಕವೇದನಾಯ ಸೋಮನಸ್ಸಭಾವೇಪಿ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೇನ ತಂವಸೇನ ವೇದನಾ ಪರಿವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಜವನೇಸು ಜವಿತೇಸೂತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। "ಜವಿತೇಸು ಚತೂಸ್ವಪೀ"ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। **ಜಾಯರೇ**ತಿ ತದಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಜಾಯನ್ತಿ। **ವೇದನಾಯಾ**ತಿ ವೇದನಾಯ ಕರಣಭೂತಾಯ। **ಅಸಮಾನತ್ತಾ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಸಹ ಅಸಮಾನತ್ತಾ। **ಪುರಿಮೇಹೀ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತದಾರಮ್ಮಣಚತುಕ್ಕತೋ। ಅಥ ವಾ "ಪುರಿಮೇಹಿ ಅಸಮಾನತ್ತಾ" ಇಚ್ಚೇವ ಯೋಜನಾ। ಪುರಿಮೇಹಿ ಸಹ ಅಸಮಾನಭಾವೇ ವುತ್ತೇ ತೇಸಂ ಸನ್ಧಿಯಾ ಸಹ ಅಸಮಾನಭಾವೋಪಿ ವುತ್ತೋವ ಹೋತೀತಿ ಚತ್ತಾರಿ ನಾಮತೋ ಪಿಟ್ಠಿಭವಙ್ಗಾನಿ ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ಯೋಜನಾ। **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಆಗನ್ತುಕಭವಙ್ಗಾನಿ, ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಚ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏತ್ಥಾಪಿ ಚ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಜವನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಜವನಾನನ್ತರಮೇವ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತದಾರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತಂ, ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಪನ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಾದೀಸು ಜವಿತೇಸು ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತತದಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಸಮ್ಭವೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಸಙ್ಖಾರಸಸಙ್ಖಾರವಿಧಾನಂ ಜವನವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ತಥಾಪಿ ಉತುಭೋಜನಾದಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ದುಬ್ಬಲಭಾವೇ ಜವನಸ್ಸೇವ ಅಸಙ್ಖಾರಿಕತ್ತಾಭಾವತೋ ಅಸಙ್ಖಾರಜವನಾವಸಾನೇ ಅಸಙ್ಖಾರಮೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ನ ಸಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ ನಿಯಮೋ। ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪನ ಬಲವಭಾವೇ ಸತಿಪಿ ಪರೇಸಂ ಉಸ್ಸಾಹಬಲೇನ ಸಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ ಸಸಙ್ಖಾರಜವನಾವಸಾನೇ ಸಸಙ್ಖಾರಮೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಸಸಙ್ಖಾರಿಕತ್ತಾಭಾವತೋ ಅಸಙ್ಖಾರಜವನಾವಸಾನೇ ಅಸಙ್ಖಾರಮೇವಾತಿ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅಸಙ್ಖಾರಜವನಾವಸಾನೇ ಅಸಙ್ಖಾರಮ್ಪಿ ಸಸಙ್ಖಾರಮ್ಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಸಸಙ್ಖಾರಜವನಾವಸಾನೇ ಸಸಙ್ಖಾರಮ್ಪಿ ಅಸಙ್ಖಾರಮ್ಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

**ಪಞ್ಚೇಮಾನೀ**ತಿ ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ವುತ್ತಾನಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಸನ್ತೀರಣಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ ವಿಪಾಕಾನಿ। **ಪುರಿಮೇಹಿ ಸತ್ತಹೀ**ತಿ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ವುತ್ತೇಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ಸತ್ತಹಿ ವಿನಿದ್ದಿಸೇ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಸ್ಮಿನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೪೦೫-೬. **ಏಕಾಯ ಚೇತನಾಯಾ**ತಿ ಏಕಾಯ ತಿಹೇತುಕಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಅಸಙ್ಖಾರಿಕಚೇತನಾಯ। ಏವಂ ಸಮಸಟ್ಠಿ ವಿಪಾಕಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಾದೀಸು ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸುಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದಯೋ ವಿಯ ಪಞ್ಚಸು ದ್ವಾರೇಸು ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿ ನ ವುತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಗಹಿತಾನಮೇವ ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸುಪಿ ಗಹಣೇನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಸು ಗಹಿತಾಯ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ ಗಹಣನಯದಸ್ಸನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸುಪಿ ಸಮಸತ್ತತಿ ವಿಪಾಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಲಬ್ಭಮಾನಾಯಪಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ

ಮನೋದ್ವಾರೇ ಅಗ್ಗಹಣೇನ ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸು ಲಬ್ಭಮಾನಾನಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಗಹಿತಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಸೋತದ್ವಾರಾದೀಸು ಅಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ನಯದಸ್ಸನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಸು ಸೋಳಸ ವಿಪಾಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "**ಗಹಿತಾಗ್ಗಹಣೇನಾ**"ತಿಆದಿ।

೪೦೮-೯. **ತೀಹಿ ವಿಪಾಕೇಹೀ**ತಿ ತೇಹಿ ತೀಹಿ ಕುಸಲಚಿತ್ತೇಹಿ ಸಮಾನೇಹಿ ತೀಹಿ ವಿಪಾಕೇಹಿ ದಿನ್ನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಿತದ್ವಯೇ**ತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಪಟಿಸನ್ಧಿಯುಗಳೇ। ಇಧ ಠತ್ವಾ ನಾಳಿಯನ್ತೂಪಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಥಂ? ಉಚ್ಛುಪೀಳನಸಮಯೇ ಕಿರ ಏಕಸ್ಮಾ ಗಾಮಾ ಏಕಾದಸ ಯನ್ತವಾಹಾ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಏಕಂ ಉಚ್ಛುವಾಟಂ ದಿಸ್ವಾ ತಸ್ಸ ಪರಿಪಕ್ಕಭಾವಂ ಞತ್ವಾ ಉಚ್ಛುಸಾಮಿಕಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ "ಯನ್ತವಾಹಾ ಮಯ"ನ್ತಿ ಆರೋಚೇಸುಂ। ಸೋ "ಅಹಂ ತುಮ್ಹೇಯೇವ ಪರಿಯೇಸಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಉಚ್ಛುಸಾಲಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಗಮಾಸಿ। ತೇ ತತ್ಥ ನಾಳಿಯನ್ತಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ "ಮಯಂ ಏಕಾದಸ ಜನಾ ಅಪರಮ್ಪಿ ಏಕಂ ಲದ್ಧುಂ ವಟ್ಟತಿ, ವೇತ್ತನೇನ ಗಣ್ಹಥಾ"ತಿ ಆಹಂಸು। ಉಚ್ಛುಸಾಮಿಕೋ "ಅಹಮೇವ ಸಹಾಯೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಉಚ್ಛುಸಾಲಂ ಪೂರಾಪೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಸಹಾಯೋ ಅಹೋಸಿ। ತೇ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಕತ್ವಾ ಫಾಣಿತಪಾಚಕೇನ ಉಚ್ಛುರಸೇ ಪಕ್ಕೇ ಗುಳೇ ಬದ್ಧೇ ಉಚ್ಛುಸಾಮಿಕೇನ ತುಲಯಿತ್ವಾ ಭಾಗೇಸು ದಿನ್ನೇಸು ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಭಾಗಂ ಆದಾಯ ಸಾಲಂ ಸಾಲಸಾಮಿಕಂ ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇತ್ವಾ ಏತೇನೇವ ಉಪಾಯೇನ ಅಪರಾಸುಪಿ ಚತೂಸು ಸಾಲಾಸು ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪಕ್ಕಮಿಂಸು। ತತ್ಥ ಪಞ್ಚ ಯನ್ತಸಾಲಾ ವಿಯ ಪಞ್ಚ ಪಸಾದಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಪಞ್ಚ ಉಚ್ಛುವಾಟಾ ವಿಯ ಪಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ, ಏಕಾದಸ ವಿಚರಣಕಯನ್ತವಾಹಾ ವಿಯ ಏಕಾದಸ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ, ಪಞ್ಚ ಉಚ್ಛುಸಾಲಸಾಮಿನೋ ವಿಯ ಪಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ, ಪಠಮಕಸಾಲಾಯ ಸಾಲಸಾಮಿಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಜನಾನಂ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಕತಕಮ್ಮಾನಂ ಭಾಗಗ್ಗಹಣಕಾಲೋ ವಿಯ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ರೂಪಾರಮ್ಮಣೇ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚಕರಣಕಾಲೋ, ಸಾಲಸಾಮಿಕಸ್ಸ ಸಾಲಾಯ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ದ್ವಾರಸಙ್ಕನ್ತಿಅಕರಣಂ, ದುತಿಯತತಿಯಚತುತ್ಥಪಞ್ಚಮಸಾಲಾಯ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಕತಕಮ್ಮಾನಂ ಭಾಗಗ್ಗಹಣಕಾಲೋ ವಿಯ ಏಕಾದಸನ್ನಂ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತೋ ಹುತ್ವಾ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾರಮ್ಮಣೇ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚಕರಣಕಾಲೋ, ಸಾಮಿಕಸ್ಸ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ಕಾಯವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ದ್ವಾರಸಙ್ಕನ್ತಿಅಕರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೪೧೪. **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಬೀಜಸ್ಸ। **ಹೇತುಪವತ್ತಿತೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಪ್ಪವತ್ತಿತೋ।

೪೧೫. ಇದಾನಿ ತಿಹೇತುಕೋಮಕಕಮ್ಮೇನ ಗಹಿತದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿ ದುಹೇತುಕುಕ್ಕಟ್ಠೇನ ಗಹಿತದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸಮಾನಾತಿ ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ದುಹೇತುಕಕಮ್ಮೇನ ಗಹಿತದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸೇವ ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ದುಹೇತುಕೇನ ಕಮ್ಮೇನಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೪೧೮-೯. ದುಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಕಾಮಾವಚರತಿಹೇತುಕಜವನಾನಂ ಸಮ್ಭವೇಪಿ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕಾನೇವ ಜವನಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸೋಮನಸ್ಸ...ಪೇ॰... ದುಹೇತುಕೇ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಿಹೇತುಕಜವನಾವಸಾನೇಪಿ ಪನಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾಯಕಕಮ್ಮಂ ತಿಹೇತುಕವಿಪಾಕದಾನೇ ಅಸಮತ್ಥನ್ತಿ ತಿಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಾಭಾವತೋ, ಜವನಸ್ಸ ಚ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕಹೇತುವಸೇನ ದುಹೇತುಕಭಾವತೋ ದುಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹೋತಿ।

೪೨೪. **ಇಮಾನಿ ಚ ಭವಙ್ಗಾನೀ**ತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಮೂಲಾಗನ್ತುಕಪಿಟ್ಠಿಭವಙ್ಗಾನಿ। **ಅಟ್ಠ ಹೀ**ತಿ ಅಟ್ಠೇವ।

೪೨೮. **ಸೋತಘಾನಾದಿನಾ**ತಿ ಸೋತಘಾನಾದಿವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ। ಏತ್ಥಾಪಿ ಅಮ್ಬೋಪಮಾ ಪಾಕಟಿಕಾವ। ಯನ್ತವಾಹೋಪಮಾಯ ಪನೇತ್ಥ ಸತ್ತ ಯನ್ತವಾಹಾ ತೇಹಿ ಹತ್ಥಯನ್ತೇ ನಾಮ ಸಜ್ಜಿತೇ ಸಾಲಸಾಮಿಕಂ ಅಟ್ಠಮಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ ಯೋಜನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

**೪೩೪-೬. ವುದ್ಧಿಮುಪೇತಸ್ಸಾತಿ** ಮಾತುಕುಚ್ಛಿತೋ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಸಂವರಾಸಂವರೇ ಪಟ್ಠಪೇತುಂ ಸಮತ್ಥಭಾವೇನ ವುಡ್ಢಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕಜವನಮೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ದುಹೇತೂನಂ...ಪೇ॰... ವಸಾನಸ್ಮಿ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಿಹೇತುಕಜವನಮ್ಪಿ ಪನ ತೇಸಂ ಜವತಿ, ಜವನಸ್ಸ ದುಹೇತುಕಭಾವೇಪಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ದುಹೇತುಕವಿಪಾಕದಾನೇ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ **"ಅಹೇತುಕ...ಪೇ॰... ಜಾಯತೇ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

**೪೪೩-೮. "ಅಹೇತುಪಟಿಸನ್ಧಿಸ್ಸಾ"**ತಿಆದೀಸು ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಆಗತೋವ। ಅಪಾಯೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾಯಕಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಹೀನತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅನಿಪ್ಫನ್ನತೋ ತಸ್ಸ ಲಬ್ಭಮಾನಟ್ಠಾನಮೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸುಗತಿಯ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಾಮಾವಚರಸುಗತಿಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇನಾತಿ** ತೇನ ಜಾತಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕೇನ। "ಚತೂಸು ಅಪಾಯೇಸು ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಿಸಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಥೇರೋ ನೇರಯಿಕಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಥೇರೋತಿ** ನಿರಯಚಾರಿಕಾಯ ಪಾಕಟತ್ತಾ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರಮಾಹ। ನಿರಯೇ ಭವಾ **ನೇರಯಿಕಾ। ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತೀತಿ** ನಿರಯೇ ಪದುಮಂ ಮಾಪೇತ್ವಾ ಪದುಮಕಣ್ಣಿಕಾಯ ನಿಸಿನ್ನೋ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ। **ವಸ್ಸತೀತಿ** ಅನ್ತೋಹೇತ್ವತ್ಥಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ವಸ್ಸಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಥೇರಂ ದಿಸ್ವಾತಿ** ಥೇರಸ್ಸ ದಸ್ಸನಹೇತು। ಇಮಿನಾ ಇನ್ದನೀಲಪಟಿಮಾವಣ್ಣಸ್ಸ ಥೇರಸ್ಸ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಕುಸಲವಿಪಾಕಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏಸ ನಯೋ **"ಧಮ್ಮಂ ಸುತ್ವಾ"**ತಿಆದೀಸುಪಿ। **ಗನ್ಧನ್ತಿ** ತೇನ ಮಾಪಿತಗನ್ಧಂ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ "ಚನ್ದನವನೇ ದಿವಾವಿಹಾರಂ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಚೀವರಗನ್ಧ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪೯೮ ವಿಪಾಕುದ್ಧಾರಕಥಾ) ವುತ್ತಂ। **ಫಾಯತನ್ತಿ** ಫಾಯನ್ತಾನಂ। **ಸನ್ತೀರಣದ್ವಯನ್ತಿ** ಅತಿಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಸ್ಸ ಗನ್ಧಾದಿನೋ ವಸೇನ ಸನ್ತೀರಣದ್ವಯಂ। ಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ, ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚ ನಿರಯೇ ಸಮ್ಭವದೀಪನೇನ ಸೇಸಾಪಾಯತ್ತಯೇಪಿ ಸಮ್ಭವೋ ದಸ್ಸಿತೋವ ಹೋತಿ।

**೪೫೦.** ನಿಯಮೋಯೇವ **ನಿಯಮತ್ತಂ,** ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಜವನೇನ ನಿಯಾಮಿತನ್ತಿ ವುತ್ತನಿಯಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಸಲಂ ಪನ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ** ಕುಸಲಜವನಂ ಸನ್ಧಾಯ ದೀಪಿತಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ, ಕುಸಲಸ್ಸ ವಿಯ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಸದಿಸವಿಪಾಕಾಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಕುಸಲಜವನಾನನ್ತರಂ ಸಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸೇವ ವಚನಂ। ಜವನಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕಹೇತುವಸೇನ ಸಹೇತುಕತ್ತಾ ಜವನಾನುರೂಪತೋ ವುತ್ತಂ। ಪರಿಚಿತವಸೇನ ಪನ ಅಞ್ಞಕಮ್ಮೇನಾಪಿ ತಂ ಅಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಮೇವ ಕಮ್ಮಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಜನೇತಿ, ಅಥ ಖೋ ಅಞ್ಞಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾಯಕಕಮ್ಮೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬತದಾರಮ್ಮಣತೋ ವಿಸದಿಸಮ್ಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ। ಅಕುಸಲಜವನಾನನ್ತರಞ್ಚ ಅಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಜವನಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕಹೇತುಕತ್ತಾ ತದನುರೂಪತೋ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ ಪನ ಸಹೇತುಕತದಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ನ ಹೋತೀತಿ ನತ್ಥಿ।

**೪೫೬-೭.** ಏತ್ತಾವತಾ **ತಿಪಿಟಕಚೂಳನಾಗತ್ಥೇರವಾದೇ** ಸೋಳಸ ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಿ ಸದ್ಧಿಂ ದ್ವಾದಸಕಮಗ್ಗೇನ ಚೇವ ಅಹೇತುಕಟ್ಠಕೇನ ಚ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ **ಮೋರವಾಪಿವಾಸಿಮಹಾದತ್ತತ್ಥೇರವಾದೇ** ವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ ತಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ **ಮಹಾಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತತ್ಥೇರವಾದೇ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯವಸೇನ ಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಾನಂ ಪಿಣ್ಡಜವನಾನಂ ವಸೇನ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸೋಮನಸ್ಸಯುತೇ ಚಿತ್ತೇ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಸೋಮನಸ್ಸ...ಪೇ॰... ಜವಿತೇತಿ** ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತವಸೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಯುತೇಸು ತೇರಸಸು ಜವನಚಿತ್ತೇಸು ಜವಿತೇಸು। **ಗವೇಸಿತಬ್ಬಾ...ಪೇ॰... ಮಾನಸಾತಿ** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನಿ ಪಞ್ಚೇವ ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಾನಿ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಉಪೇಕ್ಖಾ...ಪೇ॰... ಜವಿತೇಸೂತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಿರಿಯವಸೇನ ಚುದ್ದಸಸು ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಜವನಚಿತ್ತೇಸು ಜವಿತೇಸು। **ಛ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಾನೀತಿ** ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಾನಿ ಛ ಏವ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಾನಿ। ಖೀಣಾಸವಾನಂ ಪಹೀನವಿಪಲ್ಲಾಸತಾಯ ಕಿರಿಯಾಜವನಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಕಿರಿಯಾಜವನೇಸು ಜವಿತೇಸು ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹೋತಿ। ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ, ಅನಿಟ್ಠಾದೀಸು ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಭಾವತೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಕಿರಿಯಾಜವನೇಸು ಜವಿತೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತದಾರಮ್ಮಣಮೇವಾತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। ಸೇಖಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಪನ ಅಪ್ಪಹೀನವಿಪಲ್ಲಾಸತಾಯ

ಇಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತೇ, ಅನಿಟ್ಠಅನಿಟ್ಠಮಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಜವನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಜವನಾವಸಾನೇ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತತದಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹೋತಿ, ನತ್ಥಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತನ್ತಿ ನಾಯಂ ನಿಯಮೋ। ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇಪಿ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ತೇನೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಪರಿತ್ತಕುಸಲಾದೋಸ-ಪಾಪಸಾತಕ್ರಿಯಾಜವಾ।
ಪಞ್ಚಸ್ವೇಕಂ ತದಾಲಮ್ಬಂ, ಸುಖಿತೇಸು ಯಥಾರಹಂ॥

"ಪಾಪಾ ಕಾಮಸುಭಾ ಚೇವ, ಸೋಪೇಕ್ಖಾ ಚ ಕ್ರಿಯಾಜವಾ।
ಸೋಪೇಕ್ಖೇಸು ತದಾಲಮ್ಬಂ, ಛಸ್ವೇಕಮನುರೂಪತೋ"ತಿ॥

**೪೫೮-೬೨**. ದುಹೇತುಕಾಹೇತುಕಾನಂ ವಿಪಾಕಾವರಣೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಝಾನುಪ್ಪಾದೋಯೇವ ನತ್ಥೀತಿ ಆಹ **"ತಿಹೇತುಸೋಮನಸ್ಸೇನಾ"**ತಿ। **ಝಾನತೋ ಪರಿಹೀನಸ್ಸಾ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದಿತಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನತೋ ಪರಿಹೀನಸ್ಸ। **ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಿನೋ**ತಿ "ಮಹನ್ತೇನ ವಾಯಾಮೇನ ಉಪ್ಪಾದಿತೋ ಮೇ ಪಣೀತಧಮ್ಮೋ ನಟ್ಠೋ"ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನವಿಪ್ಪಟಿಸಾರವನ್ತಸ್ಸ। **ಕಿಂ...ಪೇ॰... ಮಾನಸ**ನ್ತಿ ಅಯಂ ಅನುಮತಿಪುಚ್ಛಾ, ತದಾರಮ್ಮಣಮಾನಸಂ ಜಾಯತೇ ಕಿಂ, ನ ವಾತಿ ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। ಭವಙ್ಗಪಾತೋ ವಾ ಹೋತು ತದಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ, ಕೋ ಏತ್ಥ ವಿಬನ್ಧೋತಿ ಆಹ **"ಪಟ್ಠಾನೇ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ"**ತಿಆದಿ। ಅವಚನಮೇವ ಪಟಿಸೇಧೋತಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ"**ತಿ । ಯದಿ ಸೋಮನಸ್ಸಾನನ್ತರಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ, ದೋಮನಸ್ಸಾನನ್ತರಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ತದಾ "ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೨.೪೫) ವಿಯ "ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ...ಪೇ॰... ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ಗಣನವಾರೇ ಏಕೇಕವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ತನಾ ಸಮಾನವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ, ಇತರವೇದನಾದ್ವಯಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಅನನ್ತರೇ ನವಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ಪನೇವಂ ಪಾಳಿ ಆಗತಾ। ದೋಮನಸ್ಸಸೋಮನಸ್ಸವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಪನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಗಣನದ್ವಯಂ ಪರಿಹಾಪೇತ್ವಾ "ಅನನ್ತರೇ ಸತ್ತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾಧಮ್ಮಸಾಸನೇ ಅವಚನಮ್ಪಿ ಪಟಿಸೇಧಸದಿಸಂ ಅಭಾವಸ್ಸೇವ ದೀಪನತೋತಿ ವುತ್ತಂ "ಪಟಿಸಿದ್ಧಾ"ತಿ। ಅಸ್ಸ ವಾ ಅನನ್ತರಂ ದೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ।

ಏವಂ ಭವಙ್ಗಪಾತಾಭಾವೇ ಕಾರಣಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ತದಾರಮ್ಮಣಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಮಹಗ್ಗತ"**ನ್ತಿಆದಿ। **ತತ್ಥೇವ ಪಟಿಸಿದ್ಧ**ನ್ತಿ "ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೋ ಧಮ್ಮೋ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವಚನಾಭಾವತೋ ತತ್ಥೇವ ಪಟ್ಠಾನೇ ಪಟಿಸಿದ್ಧಂ। **ಕಿಂ ನು ಕಾತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಕಿಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಏತ್ತಕೇನ "ಅಚಿತ್ತಕೋ"ತಿ ವತ್ತುನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಮೇವ ದೋಮನಸ್ಸಜವನಂ ನಿದಸ್ಸನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಭೂತೇ ಪನ ಬುದ್ಧಾದಿಆರಮ್ಮಣೇಪಿ ದೋಮನಸ್ಸಜವನೇ ಜವಿತೇ ಸೋಮನಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ತದಾರಮ್ಮಣಸಮ್ಭವೋ, ಭವಙ್ಗಪಾತೋ ವಾ ನತ್ಥಿ।

**೪೬೪-೫**. ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ದೋಮನಸ್ಸಾನನ್ತರಞ್ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ "ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಿತಾ ಹೇತೂ"ತಿಆದಿನಾ ಆಚರಿಯೇನ ವುತ್ತೇ ಪುನ ಚೋದಕೋ ಅನುಬನ್ಧನ್ತೋ ಆಹ **"ಆವಜ್ಜನಂ ಕಿಮಸ್ಸಾ"**ತಿ। ಆಚರಿಯೋ ಪನ ಕಿಮೇತ್ಥ ಆವಜ್ಜನಗವೇಸನೇನ, ತೇನ ವಿನಾವ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದೀಪೇನ್ತೋ ಆಹ **"ನತ್ಥಿ ತ"**ನ್ತಿ। ಪುನ ಚೋದಕೋ ಆವಜ್ಜನೇನ ವಿನಾ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಅವಿಸಹನ್ತೋ ಆಹ **"ತಂ ಜಾಯತೇ ಕಥ"**ನ್ತಿ। ಏವಂ ಪನ ವುತ್ತೇ ಆಚರಿಯೋ ಕಿಮೇತ್ಥ ಆವಜ್ಜನೇನ, ಕಿಞ್ಚ ಆವಜ್ಜನೇನ ವಿನಾ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ ಇದಂ ನ ಏಕನ್ತಿಕನ್ತಿ ದೀಪೇತುಂ ನಿರಾವಜ್ಜನಚಿತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಭವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಭವಙ್ಗಾವಜ್ಜನಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ, ಭವಙ್ಗಾವಜ್ಜನಾನಂ ಕಿಂ ಆವಜ್ಜನಂ, ನನು ನತ್ಥೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನನು ಚ

ಭವಙ್ಗಾವಜ್ಜನಾನಿ ತಾವ ಸಕಸಕವಿಸಯೇಸು ನಿನ್ನತ್ತಾ ಆವಜ್ಜನೇನ ವಿನಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಬಹುಲಂ ಚಿಣ್ಣತ್ತಾವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಅಯಂ ಪನ ಕಥಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಇದಂ ಅನುಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪುನ ನಿರಾವಜ್ಜನಚಿತ್ತಾನಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಮಗ್ಗಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ। **ಮಗ್ಗಸ್ಸ** ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ। **ಅನನ್ತರಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ಚಾತಿ** ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥಾಯ ಕಿಂ ಆವಜ್ಜನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಏವಂ ನತ್ಥೀತಿ** ಯಥಾ ಏತೇಸಂ, ಏವಮೇತಸ್ಸಾಪಿ ನತ್ಥಿ।

**ಆನನ್ದಾಚರಿಯೋ** ಪನೇತ್ಥ ಅರಿಯಮಗ್ಗಚಿತ್ತಂ, ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಾನಿ ಫಲಾನಿ ಚ ಪರಿಕಮ್ಮಾವಜ್ಜನೇನ ಸಾವಜ್ಜನಾನಿ ಸಮಾನಾನಿ ಅಸತಿಪಿ ನಿರಾವಜ್ಜನುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ನಿನ್ನಾದಿಭಾವೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ವಣ್ಣೇತಿ। ಅಯಂ ಹಿಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣಾವಜ್ಜನಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾನಿ ಸಿಯುಂ, ಗೋತ್ರಭುವೋದಾನಾನಿ ದಸ್ಸಿತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುಂ ತೇಹೇವ ಏತೇಸಂ ನಿರಾವಜ್ಜನತಾಸಿದ್ಧಿತೋ, ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಕಾಲೇ ಚ "ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಂ ಅನುಲೋಮಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವಚನತೋ ಸಮಾನಾರಮ್ಮಣಾವಜ್ಜನರಹಿತತ್ತಾ ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಾನಿ ಫಲಚಿತ್ತಾನೀತಿ ಏವಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಫಲಚಿತ್ತಾನಿ ನ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುಂ, ಗೋತ್ರಭುವೋದಾನಾನಿ ಪನ ಯದಿಪಿ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಚಿಣ್ಣಾನಿ, ಸಮುದಾಚಿತಾನಿ ಚ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಆರಮ್ಮಣನ್ತರೇ ಚಿಣ್ಣಸಮುದಾಚಿತಾನೇವ। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಚಿತ್ತಾನಿ ಚ ಮಗ್ಗವೀಥಿತೋ ಉದ್ಧಂ ತದತ್ಥಂ ಪರಿಕಮ್ಮಸಬ್ಭಾವಾತಿ ತೇಸಂ ಗಹಣಂ ನ ಕತಂ। ಅನುಲೋಮಾನನ್ತರಞ್ಚ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಚಿತ್ತಂ ಚಿಣ್ಣಸಮುದಾಚಿತಂ, ನ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾನನ್ತರಂ ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಸ್ಸ ವಿಯ ತದತ್ಥಂ ಪರಿಕಮ್ಮಾಭಾವಾತಿ "ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ತಞ್ಚ ನಿದಸ್ಸಿತನ್ತಿ।

**೪೬೭**. "ಕಿಮಸ್ಸಾರಮ್ಮಣ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ನಿರಾವಜ್ಜನಭಾವಂ ವಿಯ ಅನಾರಮ್ಮಣಭಾವಮ್ಪಿ ವದೇಯ್ಯಾತಿ ತಬ್ಭಾವದಸ್ಸನೇನ ಅತ್ತನೋ ವಚನಂ ಸಾಧೇನ್ತೋ ಆಹ **"ವಿನಾ ಆರಮ್ಮಣೇನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀತಿ** ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪರಿಚಿತಪುಬ್ಬಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಆರಬ್ಭ। ನನು ಚ ತದಾರಮ್ಮಣಿಕಂ ಸಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ, ತದಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಜವನಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಗಣ್ಹಾತಿ ಇತರಥಾ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವಾಯೋಗತೋತಿ ಕಥಮಸ್ಸಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ ಏಕನ್ತಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ನಾಸ್ಸಾ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಭಾವೋ ಯುತ್ತೋ, "ತದಾರಮ್ಮಣ"ನ್ತಿ ಚ ತದಾರಮ್ಮಣಟ್ಠಾನೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ನ ತಸ್ಸಾ ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಸಮ್ಭವತೋ। ಕೇನ ಚರಹಿ ಕಿಚ್ಚೇನಾಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ತದಾರಮ್ಮಣಕಿಚ್ಚಂ ತಾವ ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಣತೋವ ನತ್ಥಿ, ನಾಪಿ ಸನ್ತೀರಣಕಿಚ್ಚಂ ತಥಾ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಚುತೀಸು ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಪಾರಿಸೇಸತೋ ಪನ ಭವಸ್ಸ ಅಙ್ಗಭಾವತೋ ಭವಙ್ಗಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ಯುತ್ತಂ ಸಿಯಾ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಭೂತಮೇವ ಚಿತ್ತಂ ಭವಙ್ಗನ್ತಿ ಇದಂ ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವುಚ್ಚತೀತಿ। **ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರೇನಾಪಿ** ಹಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋವ।

**೪೬೮-೭೩**. ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಕಾರಕೇ ಕಥಂ ಕಸ್ಸಚಿ ನಿರಾವಜ್ಜನಪ್ಪವತ್ತಿಕಸ್ಸ ಸಾವಜ್ಜನಭಾವೇನಾತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಚಿತ್ತನಿಯಾಮನಿಬ್ಬತ್ತಮೇತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಉತುಬೀಜನಿಯಾಮೋ ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಉತುಬೀಜನಿಯಾಮೋ ಚಾತಿ** ಉತುನಿಯಾಮೋ ಚೇವ ಬೀಜನಿಯಾಮೋ ಚ, ಉತುಸಭಾವನಿಯಾಮೋ ಬೀಜಸಭಾವನಿಯಾಮೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಮ್ಮಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಯಾಮೋ ಏವ **ಕಮ್ಮಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ**। **ಏಕಪ್ಪಹಾರೇನಾತಿ** ತಂ ತಂ ಉತುಸಮಯಮನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕಾಲೇ। **ಫಲಪುಪ್ಫಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪಲ್ಲವಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। **ಸಬ್ಬೇಸನ್ತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಫಲಾದಿನಿಬ್ಬತ್ತನಕಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ। **ತಂತಂತುಲ್ಯಫಲುಬ್ಭವೋತಿ** ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಬೀಜೇಹಿ ಸದಿಸಾನಂ ಫಲಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಬೀಜಾನಂ ಅನುರೂಪಫಲನಿಬ್ಬತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಕುಲತ್ಥಗಚ್ಛಸ್ಸ ಉತ್ತರಗ್ಗಭಾವೋ, ದಕ್ಖಿಣವಲ್ಲಿಯಾ ದಕ್ಖಿಣರುಕ್ಖಪರಿಹರಣಂ, ಸೂರಿಯಾವತ್ತಪುಪ್ಫಾನಂ ಸೂರಿಯಾಭಿಮುಖಭಾವೋ, ಮಾಲುವಲತಾಯ ರುಕ್ಖಾಭಿಮುಖಗಮನ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದೀನಿಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ಛಿದ್ದತ್ತನ್ತಿ** ಛಿದ್ದವನ್ತಭಾವೋ, ಛಿದ್ದಂಯೇವ ವಾ। **ಬೀಜಜೋತಿ** ಬೀಜಸಮ್ಭವೋ ನಿಯಾಮೋ। **ಯತೋ ದೇತೀತಿ** ಯತೋ ಯತೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವನಿಯಾಮತೋ ದೇತಿ। **ಅಯನ್ತಿ** ಅಯಂ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪಸ್ಸ, ಸದಿಸಸ್ಸ, ವಿಸದಿಸಸ್ಸ ಚ ಫಲಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನೇ ನಿಯಾಮೋ। ಅಪಿಚ -

“ನ ಅನ್ತಲಿಕ್ಖೇ ನ ಸಮುದ್ದಮಜ್ಝೇ,
ನ ಪಬ್ಬತಾನಂ ವಿವರಂ ಪವಿಸ್ಸ।
ನ ವಿಜ್ಜತೀ ಸೋ ಜಗತಿಪ್ಪದೇಸೋ,
ಯತ್ಥಟ್ಠಿತೋ ಮುಚ್ಚೇಯ್ಯ ಪಾಪಕಮ್ಮಾ”ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೨೭) -

ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ ಅಟ್ಠುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಆಗತಂ ತಿಣಕಲಾಪಸ್ಸ ಗಹಿತಅಗ್ಗಿನೋ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಆಕಾಸೇ ಗಚ್ಛತೋ ಕಾಕಸ್ಸ ಗೀವಾಯ ಪಟಿಮುಚ್ಚನಂ, ನಾವಿಕಸ್ಸ ಭರಿಯಾಯ ವಾಲುಕಘಟಂ ಕಣ್ಠೇ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಸಮುದ್ದುದಕೇ ಪಕ್ಖಿಪನಂ, ಪಬ್ಬತಕೂಟಸ್ಸ ಪತಿತ್ವಾ ಲೇಣೇ ವಸನ್ತಾನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ದ್ವಾರಪಿದಹನನ್ತಿ ತಂತಂಕಮ್ಮಸರಿಕ್ಖಕವಿಪಾಕನಿಬ್ಬತ್ತನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮನಿಯಾಮೋಯೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಜಾತಿಯ**ನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣೇ ಚೇವ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿತೋ ನಿಕ್ಖಮನೇ ಚ, ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಅಭಿಸಮ್ಬೋಧಿಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನಾದೀಸುಪಿ ಮೇದನೀಕಮ್ಪನಾದಿಕಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋ। **ಬೋಧಿಸತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಪಚ್ಛಿಮಭವಿಕಬೋಧಿಸತ್ತಸ್ಸ। **ಮೇದನೀಕಮ್ಪನಾದಿಕ**ನ್ತಿ ಪಥವೀಕಮ್ಪನಾದಿಕಂ ದ್ವತ್ತಿಂಸಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತಂ। **ವಿಸೇಸತ್ತಮನೇಕಮ್ಪೀ**ತಿ ಪುಬ್ಬನಿಮಿತ್ತತೋ ಅಞ್ಞಂ ತದಾ ಪಾತುಭೂತಂ ಸಬ್ಬಂ ಅಚ್ಛರಿಯಂ। **ಉಪ್ಪತ್ತಾವಜ್ಜನಾದೀನ**ನ್ತಿ “ತ್ವಂ ಆವಜ್ಜನಂ ಹೋಹಿ, ತ್ವಂ ದಸ್ಸನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಿಯುಞ್ಜಕಸ್ಸ ಅಭಾವೇಪಿ ತಂತಂಕಿಚ್ಚವಸೇನ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ।

**೪೭೪**. ಹದಯೇ ಅನ್ಧಕಾರೋ ವಿಯಾತಿ ಹದಯನ್ಧಕಾರೋ, ಸಮ್ಮೋಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ತಸ್ಸ ವಿದ್ಧಂಸನಂ ಪಹಾನಕರಣನ್ತಿ **ಹದಯನ್ಧಕಾರವಿದ್ಧಂಸನಂ**। **ಪಯುತ್ತೋ**ತಿ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಅನೋಸಕ್ಕಮಾನೇನ ವೀರಿಯೇನ ವೀರಿಯವಾ। **ಮೋಹನ್ಧಕಾರಾಪಗಮ**ನ್ತಿ ಅರಹತ್ತಮಾಹ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೮. ಅಟ್ಠಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಪಕಿಣ್ಣಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

**೪೭೫-೭**. ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಾನಂ ಪಾಕಟಭಾವತ್ಥಂ –

“ಸುತ್ತಂ ದೋವಾರಿಕೋ ಚೇವ,

ಗಾಮಿಲ್ಲೋ ಅಮ್ಬಗೋಳಿಯೋ।

ಜಚ್ಚನ್ಧೋ ಪೀಠಸಪ್ಪೀ ಚ,

ಉಪನಿಸ್ಸಯಮತ್ಥಸೋ”ತಿ॥ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೪೯೮ ವಿಪಾಕುದ್ಧಾರಕಥಾ) –

**ಅಟ್ಠಕಥಾಯ** ಆಗತಮಾತಿಕಾಯ ವಸೇನ ಪಕಿಣ್ಣಕನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಇದಾನಿ ಪನಾ”**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಮನಸ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಾನಂ। “ಮಾನಸ”ನ್ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ। **ಪನ್ಥಮಕ್ಕಟಕೋ**ತಿ ಪಾಣಕಪಟಙ್ಗಾದೀನಂ ಸಞ್ಚರಣಟ್ಠಾನೇ ಜಾಲಂ ಪಸಾರೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಮಗ್ಗರಕ್ಖಣತೋ “ಪನ್ಥಮಕ್ಕಟಕೋ”ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ ಉಣ್ಣನಾಭಿ। **ದಿಸಾಸು ಪನ ಪಞ್ಚಸೂ**ತಿ ಉಪಮೇತಬ್ಬಾನಂ ಪಞ್ಚಪಸಾದಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಮಗ್ಗೇ, ತತ್ಥ ಜಾಲಮಜ್ಝೇತಿ ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಸುತ್ತಂ ಪಸಾರೇತ್ವಾ**ತಿ ಜಾಲಬನ್ಧನಮಾಹ।

**೪೭೮-೮೦**. ನ್ತಿ ರುಧಿರಮಾಹ। ದಿಸಾಸು ದುತಿಯಾದೀಸು ಸುತ್ತೇ…ಪೇ॰… ಘಟ್ಟಿತೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **“ಪಸಾದಾ ಪಞ್ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ”**ತಿಆದಿ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ । **ಚಿತ್ತಂ…ಪೇ॰… ವಿಯಾ**ತಿ ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಚಿತ್ತಂ ಜಾಲಮಜ್ಝೇ ನಿಪನ್ನಮಕ್ಕಟಕೋ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

**೪೮೧-೫**. **ಪಸಾದಘಟ್ಟನ**ನ್ತಿ ಪಸಾದೇ ಘಟ್ಟಿತಂ। **ಭವಙ್ಗಾವಟ್ಟನ**ನ್ತಿ ಭವಙ್ಗಂ ಆವಟ್ಟೇನ್ತಂ। ಧಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞಾ ಕಾಚಿ ಕಿರಿಯಾ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಧಮ್ಮಮೇವ ಚಲನೇನ ಸಹ ಉಪಮೇತಿ। **ಸುತ್ತಾನುಸಾರಂವಾ**ತಿ ಸುತ್ತಾನುಸಾರೇನ ಗಮನಂ ವಿಯ। ಜವನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನತೋ ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ಯೂಸಪಾನೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪಮೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। **ವತ್ಥುಂಯೇವಾ**ತಿ ಯಥಾ ಪುರಿಮಚಿತ್ತಾನಿ ಹದಯವತ್ಥುನಿಸ್ಸಿತಾನಿ ಪಸಾದವತ್ಥುಂ ಅನುಗತಾನಿ ಅಞ್ಞಾರಮ್ಮಣಾನಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಭವಙ್ಗಂ। ತಂ ಪನ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣನ್ತರರಹಿತಂ ಕೇವಲಂ ಹದಯವತ್ಥುಮೇವ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತತೀತಿ ದೀಪೇತಿ। **ಪರಿವತ್ತನ**ನ್ತಿ ಪುನ ಭವಙ್ಗಭಾವೇನ ಪರಿವತ್ತನಂ। ಭವಙ್ಗಾವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಧಮ್ಮತೋ ಭೇದೇಪಿ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಏಕತ್ತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಏಕೇನೇವ ಮಕ್ಕಟಕೇನ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ ವುತ್ತಂ।

**೪೮೬-೯೦**. ಉಪಮಾ ಏವ **ಓಪಮ್ಮಂ**। ತತೋ ಪಸಾದವತ್ಥುತೋ ಚಿತ್ತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ದೀಪಿತಂ** ಇಮಿನಾ ಓಪಮ್ಮೇನ। **ಏಕೇಕಾರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ರೂಪಾದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಏಕೇಕಂ ಆರಮ್ಮಣಂ। **ಸಬ್ಬಸೋ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸು ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಾನಿ ಏಕೇಕಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ದ್ವೀಸು ದ್ವೀಸು ಆಪಾಥಗಮನಂ ಪಕಾಸೇತುಂ **“ರೂಪಂ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಮ್ಹೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಖೇ ಆಕಾಸೇ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಖಗೋ,** ಪಕ್ಖಿ। **ಸಾಖಿನೋ**ತಿ ರುಕ್ಖಸ್ಸ।

**೪೯೧-೩**. **ರೂಪಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಸಾಮಿವಚನಂ, ತಸ್ಸ ಪನ ಘಟ್ಟನಂ, ಆಪಾಥಗಮನಮ್ಪಿ ಚಾತಿ ದ್ವೀಹಿ ಸಹ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಪಸಾದಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಮ್ಮತ್ಥೇ ಸಾಮಿವಚನಂ, ಅತ್ಥತೋ ಆಪಾಥಗಮನಮ್ಪಿ ಚಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ, ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸಪಿ ಪಸಾದಘಟ್ಟನೇನ ಚ ಭವಙ್ಗಚಲನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಆಪಾಥಂ ವಿಯ ಉಪಗಮನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೪೯೪-೫**. **ತತೋತಿ** ಭವಙ್ಗಚಲನತೋ ಪರಂ, **ಕುಸಲಂ ಜವನಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ** ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಜವನಚಿತ್ತಂ । **ಅಕುಸಲಮೇವ ವಾತಿ ವಾ**-ಸದ್ದೇನ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕೋ ಪನೇತಂ ಜವನಂ ಕುಸಲತಾಯ ವಾ ಅಕುಸಲತಾಯ ವಾ ನಿಯಮೇತೀತಿ? ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಚೇವ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಚ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಚತುಚಕ್ಕಸಮ್ಪದಾವಸೇನ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತತಿ, ಆವಜ್ಜನಂ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಞ್ಚ ಯೋನಿಸೋವ ಆವಟ್ಟೇತಿ, ವವತ್ಥಾಪೇತಿ ಚ, ತಸ್ಸ ಅಕುಸಲುಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥಿ। ಯಸ್ಸ ಪನ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಚ ಹೋತಿ, ಆವಜ್ಜನಂ, ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಞ್ಚ ಅಯೋನಿಸೋ ಚ ಆವಟ್ಟೇತಿ, ವವತ್ಥಾಪೇತಿ ಚ, ತಸ್ಸ ಕುಸಲಜವನುಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಕುಸಲತಾಯ, ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಅಕುಸಲತಾಯ ಚ ನಿಯಮೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಿರಿಯಾಜವನಂ ಪನ ಅರಹತ್ತಮೇವ ನಿಯಮೇತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಕಿರಿಯಾಜವನಂ ಪನ ಮನಸಿಕಾರೋ ಚ ನಿಯಮೇತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಆವಜ್ಜನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಕಿರಿಯಾಜವನಸ್ಸಾಪೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

**೪೯೭**. **ದೋವಾರಿಕೋಪಮಾದೀನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಏಕೋ ರಾಜಾ ಸಯನಗತೋ ನಿದ್ದಾಯತಿ, ತಸ್ಸ ಪರಿಚಾರಕೋ ಪಾದೇ ಪರಿಮಜ್ಜನ್ತೋ ನಿಸೀದಿ, ಬಧಿರದೋವಾರಿಕೋ ದ್ವಾರೇ ಠಿತೋ, ತಯೋ ಪಟಿಹಾರಾ ಸಯನಸ್ಸ, ದ್ವಾರಸ್ಸ ಚ ಮಜ್ಝೇ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಠಿತಾ। ಅಥೇಕೋ ಪಚ್ಚನ್ತವಾಸೀ ಮನುಸ್ಸೋ ಪಣ್ಣಾಕಾರಂ ಆದಾಯ ದ್ವಾರಂ ಆಕೋಟೇಸಿ, ಬಧಿರದೋವಾರಿಕೋ ಸದ್ದಂ ನ ಸುಣಾತಿ, ಪಾದಪರಿಮಜ್ಜಕೋ ಸಞ್ಞಂ ಅಕಾಸಿ, ತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ದ್ವಾರಂ ವಿವರಿತ್ವಾ ಪಸ್ಸಿ, ಪಠಮಪಟಿಹಾರೋ ಪಣ್ಣಾಕಾರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ದುತಿಯಸ್ಸ ಅದಾಸಿ, ದುತಿಯೋ ತತಿಯಸ್ಸ, ತತಿಯೋ ರಞ್ಞೋ, ರಾಜಾ ಪರಿಭುಞ್ಜಿ। ತತ್ಥ ರಾಜಾ ವಿಯ ಜವನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಪಾದಪರಿಮಜ್ಜಕೋ ವಿಯ ಆವಜ್ಜನಂ, ಬಧಿರದೋವಾರಿಕೋ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಯೋ ಪಟಿಹಾರಾ ವಿಯ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಿ ತೀಣಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಿ, ಪಚ್ಚನ್ತವಾಸಿನೋ ಪಣ್ಣಾಕಾರಂ ಆದಾಯ ದ್ವಾರಾಕೋಟನಂ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಪಸಾದಘಟ್ಟನಂ, ಪಾದಪರಿಮಜ್ಜಕೇನ ಸಞ್ಞಾಯ ದಿನ್ನಕಾಲೋ ವಿಯ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಯಾ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಆವಟ್ಟಿತಕಾಲೋ, ತೇನ ದಿನ್ನಸಞ್ಞಾಯ ಬಧಿರದೋವಾರಿಕಸ್ಸ ದ್ವಾರವಿವರಕಾಲೋ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣೇ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಸಾಧನಕಾಲೋ, ಪಠಮಪಟಿಹಾರೇನ ಪಣ್ಣಾಕಾರಸ್ಸ ಗಹಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಕಾಲೋ, ಪಠಮೇನ ದುತಿಯಸ್ಸ ದಿನ್ನಕಾಲೋ ವಿಯ ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸನ್ತೀರಿತಕಾಲೋ, ದುತಿಯೇನ ತತಿಯಸ್ಸ ದಿನ್ನಕಾಲೋ ವಿಯ ಕಿರಿಯಾಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವವತ್ಥಾಪಿತಕಾಲೋ, ತತಿಯೇನ ರಞ್ಞೋ ದಿನ್ನಕಾಲೋ ವಿಯ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನೇನ ಜವನಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾತಿತಕಾಲೋ, ರಞ್ಞೋ ಪರಿಭೋಗಕಾಲೋ ವಿಯ ಜವನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನಕಾಲೋತಿ ಅಯಂ ದೋವಾರಿಕೋಪಮಾ।

"ಇದಂ ಪನ ಓಪಮ್ಮಂ ಕಿಂ ದೀಪೇತೀ"ತಿಆದಿ ಉಚ್ಛುಯನ್ತೂಪಮಾಯ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಮ್ಬಹುಲಾ ಗಾಮದಾರಕಾ ಅನ್ತರವೀಥಿಯಂ ಪಂಸುಂ ಕೀಳನ್ತಿ, ತತ್ಥೇಕಸ್ಸ ಹತ್ಥೇ ಕಹಾಪಣೋ ಪಟಿಹಞ್ಞಿ। ಸೋ "ಮಯ್ಹಂ ಹತ್ಥೇ ಪಟಿಹತಂ, ಕಿಂ ನು ಖೋ ಏತ"ನ್ತಿ ಆಹ। ಅಥೇಕೋ "ಪಣ್ಡರಂ ಏತ"ನ್ತಿ ಆಹ। ಅಪರೋ ಸಹ ಪಂಸುನಾ ಗಾಳ್ಹಂ ಗಣ್ಹಿ। ಅಞ್ಞೋ "ಪುಥುಲಂ ಚತುರಸ್ಸಂ ಏತ"ನ್ತಿ ಆಹ। ಅಪರೋ "ಕಹಾಪಣೋ ಏಸೋ"ತಿ ಆಹ। ಅಥ ಆಹರಿತ್ವಾ ಮಾತು ಅದಂಸು, ಸಾ ಕಮ್ಮೇ ಉಪನೇಸಿ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಬಹುಲಾನಂ ದಾರಕಾನಂ ಅನ್ತರವೀಥಿಯಂ ಕೀಳನ್ತಾನಂ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನಕಾಲೋ ವಿಯ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಕಹಾಪಣಸ್ಸ ಹತ್ಥೇ ಪಟಿಹತಕಾಲೋ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಪಸಾದಸ್ಸ ಘಟ್ಟಿತಕಾಲೋ, "ಕಿಂ ನು ಖೋ ಏತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಕಾಲೋ ವಿಯ ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತುಯಾ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಆವಟ್ಟಿತಕಾಲೋ, "ಪಣ್ಡರಂ ಏತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಕಾಲೋ ವಿಯ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಸಾಧಿತಕಾಲೋ, ಸಹ ಪಂಸುನಾ ಗಾಳ್ಹಂ ಗಹಿತಕಾಲೋ ವಿಯ ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಕಾಲೋ, "ಪುಥುಲಂ ಚತುರಸ್ಸಂ ಏತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಕಾಲೋ ವಿಯ ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಸನ್ತೀರಿತಕಾಲೋ, "ಕಹಾಪಣೋ ಏಸೋ"ತಿ ವುತ್ತಕಾಲೋ ವಿಯ ಕಿರಿಯಾಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ

ವವತ್ಥಾಪಿತಕಾಲೋ, ಮಾತರಾ ಕಮ್ಮೇ ಉಪನೀತಕಾಲೋ ವಿಯ ಜವನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣರಸಾನುಭವನಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಯಂ ಗಾಮದಾರಕೋಪಮಾ।

ಇದಂ ಓಪಮ್ಮಂ ಕಿಂ ದೀಪೇತಿ? ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತು ಅದಿಸ್ವಾವ ಭವಙ್ಗಂ ಆವಟ್ಟೇತಿ, ವಿಪಾಕಮನೋಧಾತು ಅದಿಸ್ವಾವ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛತಿ, ವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಅದಿಸ್ವಾವ ಸನ್ತೀರೇತಿ, ಕಿರಿಯಾಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಅದಿಸ್ವಾವ ವವತ್ಥಾಪೇತಿ, ಜವನಂ ಅದಿಸ್ವಾವ ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಅನುಭವತಿ, ಏಕನ್ತೇನ ಪನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇತೀತಿ ದೀಪೇತಿ। ಜಚ್ಚನ್ಧಪೀಠಸಪ್ಪೀಉಪಮಾ ಉಪರಿ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ।

**೪೯೮-೫೦೯**. ಏತ್ತಕಾ ಉಪಮಾ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ "ದೋವಾರಿಕೋಪಮಾದೀನೀ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಉಪನಿಸ್ಸಯಮತ್ಥಸೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತುಂ **"ಅಸಮ್ಭೇದೇನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಅಸಮ್ಭೇದೇನಾತಿ** ಅವಿನಟ್ಠಭಾವೇನ, ವಾತಪಿತ್ತಾದೀಹಿ ಅನುಪಹತಭಾವೇನ ಚ। ವಾತಪಿತ್ತಾದಿಉಪಹತಮ್ಪಿ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಾನುಪಗಮನತೋ ಸಮ್ಭಿನ್ನಮೇವ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅತ್ಥಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೂಪಗಮನತೋ ಖಣವಸೇನ ಅಸಮ್ಭೇದೋಪಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೋತಪಸಾದಾದೀಸುಪಿ। **ರೂಪಾಪಾಥಗಮೇನಾತಿ** ದೂರೇ ಠಿತಸ್ಸ ಫಲಿಕಾದೀಹಿ ಅನ್ತರಿತಸ್ಸ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಯೋಗ್ಯದೇಸೇ ಅವಟ್ಠಿತವಸೇನ ರೂಪಸ್ಸ ಆಪಾಥಗಮನೇನ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ದೂರೇ ಠಿತಂ, ಪರಮ್ಮುಖೇ ಠಿತಮ್ಪಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಆಪಾಥಗತಮೇವ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಆಲೋಕನಿಸ್ಸಯೇನಾಪೀತಿ** ರೂಪಾವಭಾಸನಸಮತ್ಥಆಲೋಕಸಙ್ಖಾತನಿಸ್ಸಯೇನ। ಆಲೋಕೇ ಸತಿ ಸಮ್ಭವೋ ಚೇತ್ಥ ಆಲೋಕನಿಸ್ಸಯತಾ, ನ ಆಲೋಕಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತ್ತಾ। ಮನಕ್ಕಾರೋವ ಹೇತು ಮನಕ್ಕಾರಹೇತು, ತೇನ ಸಹ ವತ್ತತೀತಿ **ಸಮನಕ್ಕಾರಹೇತು**। ತೇನ ಆಲೋಕನಿಸ್ಸಿತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಮೇತೇಹೀತಿ** ಸಂಯುತ್ತೇಹಿ ಏಕೀಭೂತೇಹಿ, ನ ಏಕಸ್ಸಪಿ ವಿರಹೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

**ಆಕಾಸನಿಸ್ಸಯೇನಾತಿ** ಕಣ್ಣಚ್ಛಿದ್ದಸಙ್ಖಾತಆಕಾಸನಿಸ್ಸಯೇನ। ತೇನೇವ ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ನ ಹಿ ಪಿಹಿತಕಣ್ಣಚ್ಛಿದ್ದಸ್ಸ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಬಾಹಿರಾಕಾಸಮ್ಪಿ ಪನ ಇಚ್ಛಿತಮೇವ। ತಥಾ ಹಿ ಅವಿವರೇ ಗೇಹೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಂ ಬಹಿ ಠಿತಾ ನ ಸುಣನ್ತಿ। **ವಾಯೋಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನಾತಿ** ನಾಸಿಕಚ್ಛಿದ್ದಂ ಪವಿಸನವಾಯುಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ। **ಆಪೋಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನಾತಿ** ಖೇಳಸಙ್ಖಾತಆಪೋಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ। **ಪಥವೀಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನಾತಿ** ಕಾಯಪಸಾದವತ್ಥುಸ್ಸ ಪಥವೀಧಾತುಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ। **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ** ಜವನಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ।

೫೧೦-೧೧. **ಮನೋ...ಪೇ... ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ** "ಅಸಮ್ಭೇದಾ ಮನಸ್ಸಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಂ ಮನೋ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಂ ಪನ ಚುತಿವಸೇನ ನಿರುದ್ಧಮ್ಪಿ ಕಿರಿಯಾಮಯಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಅನುಪಗನ್ತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಭವಙ್ಗಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಮನ್ದಥಾಮಗತಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಭಿನ್ನಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ನಾಯಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಗಚ್ಛತೀತಿ** ಚತುವೋಕಾರೇ ಅಲಬ್ಭನತೋ। ತೇನಾಹ **"ಭವಂ ತು ಪಞ್ಚವೋಕಾರ"**ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ವೋಕಾರೋ ಏತ್ಥಾತಿ **ಪಞ್ಚವೋಕಾರೋ**। ಹೋತಿ ಹಿ ಭಿನ್ನಾಧಿಕರಣಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞಪದತ್ಥಸಮಾಸೋ ಯಥಾ "ಉರಸಿಲೋಮೋ"ತಿ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಪಞ್ಚಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ವೋಕರೀಯತೀತಿ **ಪಞ್ಚವೋಕಾರೋ**। "ಅತ್ಥತೋ"ತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಪದಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚಾನೀತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಸೇಸನನ್ತಿ ನ ತತ್ಥ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವುತ್ತೋ।

೫೧೨-೪. **ಸಬ್ಬಾನೀತಿ** ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೇದಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಾನಿ। **ಕಮ್ಮನ್ತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಾ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಭೂತಾ, ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಭೂತಾ ವಾ ಚೇತನಾ। **ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ** ಯಂ ವತ್ಥುಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಆಯೂಹನಕಾಲೇ ಕಮ್ಮಂ ಆಯೂಹತಿ, ತಂ ದಾನೂಪಕರಣಾದಿಕಂ, ಪಾಣಘಾತೋಪಕರಣಾದಿಕಞ್ಚ। **ಗತಿನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ** ಭವನ್ತರಮುಪಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಭವಪರಿಯಾಪನ್ನವಣ್ಣಾಯತನಂ, ತಂ ಪನ ಸುಗತಿಯಂ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಸ್ಸ

ರತ್ತಕಮ್ಬಲಸದಿಸಮಾತುಕುಚ್ಛಿವಣ್ಣವಸೇನ, ದೇವಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಸ್ಸ ಉಯ್ಯಾನಕಪ್ಪರುಕ್ಖವಣ್ಣವಸೇನ, ದುಗ್ಗತಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಸ್ಸ ಅಗ್ಗಿಜಾಲಾದಿವಣ್ಣವಸೇನ, ಪೇತತಿರಚ್ಛಾನಯೋನೀಸು ಪೇತತಿರಚ್ಛಾನಾನಂ ನಿಬದ್ಧಸಞ್ಚರಣಟ್ಠಾನಪರಿಯಾಪನ್ನತಾವಣ್ಣವಸೇನ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। "**ತಿವಿಧ**"ನ್ತಿ ಇದಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ರೂಪಾರೂಪಸಮ್ಬನ್ಧೀನಂ ಪನ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಮಹಗ್ಗತವಿಪಾಕಾನಿ ಏಕನ್ತೇನ ಕಮ್ಮಸದಿಸಾರಮ್ಮಣಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ।

**ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮತೀತಂ ವಾ**ತಿ ಖಣವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮತೀತಂ ವಾ। ತತ್ಥ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಏಕನ್ತೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ, ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮತೀತಂ ವಾ, ಕಮ್ಮಂ ಪನ ಅತೀತಮೇವ। ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಂ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಯ ಅನಾಪಾಥಗತತ್ತಾ, ಅತೀತಕಮ್ಮಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಯ ಅನನುಭೂತತ್ತಾ ಚ ವಿಭೂತಂ ಹುತ್ವಾ ನೋಪತಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಅತಿಸನ್ತಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ತಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ "**ನತ್ಥಿ ಅನಾಗತ**"ನ್ತಿ। ಮಹಗ್ಗತಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಏಕನ್ತೇನ ಕಮ್ಮಸದಿಸಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಯ ಅತೀತನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ನ ತಾಸಂ ವಿಸುಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಉದ್ಧಟಂ। ತತ್ಥ ದುತಿಯಚತುತ್ಥಾರೂಪಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಅತೀತಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಇತರಾಸಂ ನವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೫೦೭-೨೦. ಮಹಾವಿಪಾಕಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಾದಿಚತುಕಿಚ್ಚವಸೇನೇವ ಪವತ್ತನತೋ ರೂಪಾರೂಪಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಭವಙ್ಗಚುತಿವಸೇನ ತಂತಂವಿಪಾಕಸ್ಸೇವ ಪವತ್ತಿತೋ, ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವೇನ ತತ್ಥ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ "**ಮಹಾಪಾಕಾ...ಪೇ॰... ದ್ವಯೇ**"ತಿ। ಅನಿಟ್ಠರೂಪಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಅಸಮ್ಭವೇಪಿ ತತ್ಥ ಠತ್ವಾ ಇಧ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ಪಸ್ಸನ್ತಾನಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ರೂಪಭವೇಪಿ ಸನ್ತೀರಣತ್ತಯಂ ವುತ್ತಂ। ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥಸಙ್ಗಹಸಚ್ಚಸಙ್ಖೇಪಾದೀಸುಪಿ ಹಿ ಇಮಿನಾವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ರೂಪಲೋಕೇ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ। ಅಪರೇ ಪನ "ಕಾಮಭವೇ ಸನ್ತೀರಣತ್ತಯಂ, ರೂಪಭವೇ ಸನ್ತೀರಣದ್ವಯನ್ತಿ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

**ಕದಾಚಿಪೀ**ತಿ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣೇಸು ಪರಿತ್ತಜವನಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇಪಿ। "ಬೀಜಸ್ಸಾಭಾವತೋ"ತಿ ರೂಪಾರೂಪಭವದ್ವಯೇ ತದಾರಮ್ಮಣಾಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವತ್ವಾ ತಮೇವ ಪಕಾಸೇತುಂ "**ಪಟಿಸನ್ಧಿಬೀಜ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೇವ ಬೀಜಭೂತನ್ತಿ **ಪಟಿಸನ್ಧಿಬೀಜಂ**। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ।

೫೨೧. ಯದಿ ಏವಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಮ್ಪಿ ಕಾಮಾವಚರಪಟಿಸನ್ಧಿಬೀಜತ್ತಾ ತತ್ಥ ಅಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೋದೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನ**"ನ್ತಿಆದಿ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭೂತಾನಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಮಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ। **ಪವತ್ತಾನುಭಾವತೋ**ತಿ ತೇಸಂ ತತ್ಥ ಅತ್ಥಿತಾನುಭಾವತೋ । ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ವತ್ಥುಭೂತಾನಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ತತ್ಥ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿಆನುಭಾವತೋ ಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಸತಿ ಚ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ವೀಥಿಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ನಿಯತೋತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ವಿಯ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಾನಮ್ಪಿ ತತ್ಥ ಸಮ್ಭವೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ।

೫೨೩-೪. **ಅಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞೇ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ। **ನಾನುಬನ್ಧತೀ**ತಿ ನಾನುವತ್ತತಿ। **ಜನಕಂ...ಪೇ॰... ಅನುಬನ್ಧತೀ**ತಿ ಯಥಾ ನಾಮ ಗೇಹತೋ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಬಹಿ ಗನ್ತುಕಾಮೋ ತರುಣದಾರಕೋ ಅತ್ತನೋ ಜನಕಂ ಪಿತರಂ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಪಿತುಸದಿಸಂ ಹಿತಕಾಮಂ ಞಾತಿಂ ಅಙ್ಗುಲಿಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅನುಬನ್ಧತಿ, ನ ಅಞ್ಞಂ ರಾಜಪುರಿಸಾದಿಂ, ತಥಾ ಏತಮ್ಪಿ ಭವಙ್ಗಾರಮ್ಮಣತೋ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮಿತುಕಾಮಸಭಾಗತಾಯ ಅತ್ತನೋ ಜನಕಂ ಪಠಮಕುಸಲಾದಿಕಂ ಸದಿಸಂ ವಾ ದುತಿಯಕುಸಲಾದಿಕಾಮಾವಚರಜವನಮೇವ ಅನುಬನ್ಧತಿ, ನ ಅಞ್ಞಂ ಮಹಗ್ಗತಂ ಲೋಕುತ್ತರನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದಿ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಆನನ್ದಾಚರಿಯೋ** ಪನ **ಪಟ್ಠಾನೇ**

“ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ° ೩.೧.೯೮) ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾನಮೇವಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ವುತ್ತಂ। ವಿಪ್ಫಾರವನ್ತಞ್ಹಿ ಜವನಂ ನಾವಂ ವಿಯ ನದೀಸೋತೋ ಭವಙ್ಗಂ ಅನುಬನ್ಧತಿ, ನ ಪನ ಛಳಙ್ಗುಪೇಕ್ಖಾವತೋ ಸನ್ತವುತ್ತಿಂ ಕಿರಿಯಾಜವನಂ ಪಣ್ಣಪುಟಂ ವಿಯ ನದೀಸೋತೋತಿ ಕಿರಿಯಾಜವನಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಇಚ್ಛತಿ, **ಆಚರಿಯಜೋತಿಪಾಲತ್ಥೇರಾದಯೋ** ಪನ “ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸಪಿ ಕೇನಚಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಕತ್ಥಚಿ ಅವಚನಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ಯಥಾ ತಂ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಹೇ ಅಕುಸಲನಿದ್ದೇಸೇ ಲಬ್ಭಮಾನೋಪಿ ಅಧಿಪತಿ ನ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಯದಿ ಅಬ್ಯಾಕತಾನನ್ತರಮ್ಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ತದಾ ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಾನನ್ತರಮ್ಪಿ ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಂ ಮಞ್ಞೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಕಿರಿಯಾಜವನಾನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಅಲಬ್ಭನತೋ। ಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಣ್ಣಪುಟಂ ನಿದಸ್ಸಿತಂ, ತಂ ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬೇನ ಸಮಾನಂ ನ ಹೋತಿ, ನಾವಾಪಣ್ಣಪುಟಾನಞ್ಹಿ ನದೀಸೋತಸ್ಸ ಆವಟ್ಟನಂ ಗತಿ ಚ ವಿಸದಿಸೀತಿ ನಾವಾಯಂ ನದೀಸೋತಸ್ಸ ಅನುಬನ್ಧನಂ, ಪಣ್ಣಪುಟಸ್ಸ ಅನನುಬನ್ಧನಞ್ಚ ಯುಜ್ಜತಿ, ಇಧ ಪನ ಕಿರಿಯಾಜವನೇತರಜವನಾನಂ ಭವಙ್ಗಸೋತಸ್ಸ ಆವಟ್ಟನಂ ಗತಿ ಚ ಸದಿಸೀತಿ ಏತಸ್ಸ ಅನನುಬನ್ಧನಂ, ಇತರಸ್ಸ ಅನುಬನ್ಧನಞ್ಚ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಮೇವ ತ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

**೫೧೫-೬**. ಯಥಾ ಚೇತಂ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ನಾನುವತ್ತತಿ, ತಥಾ ಯದಾ ಏತೇ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾಪಿ ಮಹಗ್ಗತಾನುತ್ತರಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತದಾ ತೇಪಿ ನಾನುಬನ್ಧತೀತಿ ಆಹ **“ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾಪೀ”**ತಿಆದಿ। ಮಹಗ್ಗತಾ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ಲೋಕುತ್ತರಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ತೇ ಚಾಪೀತಿ ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಲೋಕುತ್ತರಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಗಹಣಂ। ಕಸ್ಮಾ ನಾನುಬನ್ಧತೀತಿ ಆಹ **“ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ”**ತಿಆದಿ। **ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ಏಕನ್ತೇನ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ। **ತಥಾಪರಿಚಿತತ್ತಾ**ತಿ ಯಥಾ ಜವನಂ, ಏವಂ ಅಪರಿಚಿತತ್ತಾ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಹಿ ಸೋ ಪಿತರಂ, ಪಿತುಸದಿಸಂ ವಾ ಕಞ್ಚಿ ಅನುಬನ್ಧನ್ತೋ ತರುಣದಾರಕೋ ಘರದ್ವಾರನ್ತರವೀಥಿಚತುಕ್ಕಾದಿಮ್ಹಿ ಪರಿಚಿತೇಯೇವ ದೇಸೇ ಅನುಗಚ್ಛತಿ, ನ ಅರಞ್ಞಂ ವಾ ರಕ್ಖಸಭೂಮಿಂ ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಂ, ಏವಂ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಅನುಬನ್ಧನ್ತಮ್ಪಿ ಪರಿತ್ತಮ್ಹಿ ಪರಿಚಿತೇಯೇವ ದೇಸೇ ಪವತ್ತಮಾನೇ ತೇ ಧಮ್ಮೇ ಅನುಬನ್ಧತಿ, ನ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಮಾನೇಪಿ।

**೫೧೭-೩೧**. ಇದಾನಿ ಕಿಂ ಇಮಾಯ ಯುತ್ತಿಕಥಾಯ, ಅಟ್ಠಕಥಾಪಮಾಣತೋ ಚೇತಂ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಕಿಂ ತೇನಾ”**ತಿಆದಿ। **ಜವನೇ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರಜವನೇ। **ತದಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಾನಿ** “ತದಾರಮ್ಮಣ”ನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾನಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವಂ ನ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ತದಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ನಾಮಗೋತ್ತಂ ಆರಬ್ಭ ಜವನೇ ಜವಿತೇ **ತದಾರಮ್ಮಣಂ** ತಸ್ಸ ಜವನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ **ನ ಗಣ್ಹನ್ತಿ** ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ವಾ**ತಿ **ವಾ**-ಸದ್ದೇನ “ಜವನೇ ಜವಿತೇಪಿ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಗಣ್ಹನ್ತೀ”ತಿ ಆಕಡ್ಢತಿ। **ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಆರಬ್ಭಾ**ತಿ ಕಾಮಭವೇಪಿ ಪಣ್ಣತ್ತಿಂ ಆರಬ್ಭ। **ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಾಯಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣತ್ತಯಾರಮ್ಮಣಾಯ, ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। “ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ, ತಿಸ್ಸೋ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಕುಸಲತ್ತಿಕೇ ನ ಲಬ್ಭನ್ತೀ”ತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯ** ವುತ್ತತ್ತಾ ತಿಣ್ಣಂ ಲಕ್ಖಣಾನಂ ಧಮ್ಮತೋ ಅಭಾವೇನ ತಂ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ಪಟ್ಠಾನೇ** ಪನ “ಸೇಖಾ ವಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವಾ ಕುಸಲಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ನಿರುದ್ಧೇ ವಿಪಾಕೋ ತದಾರಮ್ಮಣತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ° ೧.೧.೪೦೬) ವಚನತೋ ಖನ್ಧಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾಯ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೇಸೂ**ತಿ “ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾ? ಚತ್ತಾರೋ ದಿಟ್ಠಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ”ತಿ (ಧ° ಸ° ೧೪೨೬) ಏವಮಾಗತೇಸು ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹವಸೇನ ಪವತ್ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಜವನಂ ಹುತ್ವಾ ಜವಿತೇಸು। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ತೇಸು ಜವಿತೇಸು ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ? ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನಞ್ಹಿ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ವಿಯ “ಅತ್ತಾ ಓಚ್ಛಿಜ್ಜತೀ”ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ತಪರಿಕಪ್ಪನಾವಸೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವಸಪ್ಪವತ್ತೇಸು ತೇಸು ಜವಿತೇಸು ತದನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣಾನಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಅನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿವಸಪ್ಪವತ್ತೇಸು ಪನ ಜವಿತೇಸು ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ನತ್ಥಿ। ಅಥ ವಾ **ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೇಸೂ**ತಿ ಮಿಚ್ಛಾಭಾವನಿಯತಸಭಾವೇಸು ತಂವಿಸಯೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಧಮ್ಮಾನಂ ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಸಭಾವಸ್ಸೇವ ಗಹಣತೋ, ತಸ್ಸ ಚ ವಿಪಾಕಾನಂ

ಅವಿಭೂತತ್ತಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಸಭಾವೇ ಆರಬ್ಭ ತದಾರಮ್ಮಣಾ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। **ಪಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತೇಸುಪೀತಿ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತಿ, “ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭಾ”ತಿ ವಾ ಏತೇನ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ನ ತೇಸಂ ವಿಸುಂ ಉದ್ಧರಣಂ ಕತಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೇನ ಬಲವಭಾವತೋ ತದಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅವತ್ಥುಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನನ್ತರಂ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತಾಪಿ ಉದ್ಧಟಾ। ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಸಭಾವಸ್ಸ ವಿಯ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಸಭಾವಸ್ಸಪಿ ಕಾಮಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ಅವಿಭೂತಭಾವೇನ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನಿ ಆರಬ್ಭ ಜವನೇ ಜವಿತೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ **“ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಾನೀ”**ತಿಆದಿ। **ಮನೋದ್ವಾರೇಪೀತಿ** ನ ಕೇವಲಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಸುಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ಮನೋದ್ವಾರೇಪಿ। **ಸಬ್ಬೇಸನ್ತಿ** ಅಹೇತುಕದುಹೇತುಕಾದೀನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ। **ಅನುಪುಬ್ಬತೋತಿ** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಅನುಕ್ಕಮತೋ।

**೫೩೩. ನ ವಿಜ್ಜತೀತಿ** ಮನೋದ್ವಾರಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿಘಭಾವೇನ ನ ವಿಜ್ಜತಿ। **ಭವಙ್ಗತೋತಿ** ಭವಙ್ಗಸನ್ತಾನತೋ, ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣತೋ ವಾ। **ವುಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಭವಙ್ಗಸನ್ತಾನೇ, ತಸ್ಸಾರಮ್ಮಣೇ ವಾ ಸತಿ ತಸ್ಸ ವುಟ್ಠಾನಂ।

**೫೩೫-೬. ಸತ್ತ ಸತ್ತಾತಿ** ಏಕೇಕಸ್ಸ ಸತ್ತ ಸತ್ತಾತಿ ಕತ್ವಾ। **ಪಾಪಪಾಕಾತಿ** ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾ। “ದ್ವಾದಸಾಪುಞ್ಞಚಿತ್ತಾನ”ನ್ತಿ ವತ್ವಾ “ಪಾಪಪಾಕಾ”ತಿ ವಚನಂ “ತತ್ರಿದಂ ಸುಗತಸ್ಸ ಸುಗತಚೀವರಪ್ಪಮಾಣ”ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಸಞ್ಞಾಸದ್ದವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಏಕಾದಸವಿಧಾನ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಉದ್ಧಚ್ಚಚೇತನಾಯ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕದಾನಮತ್ತಂ ವಿನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಾಭಾವತೋ ಆಹ **“ಹಿತ್ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಮಾನಸ”**ನ್ತಿ। ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಕಾರಣಂ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖವಿರಹೇನ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲಮ್ಪಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢತಿ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸಭಾವತೋ ತತೋ ಬಲವತರಮ್ಪಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ನಾಕಡ್ಢತೀತಿ? ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಸಭಾವಾಭಾವತೋ। “ಬಲವಂ ಆಕಡ್ಢತಿ, ದುಬ್ಬಲಂ ನಾಕಡ್ಢತೀ”ತಿ ಹಿ ಅಯಂ ವಿಚಾರಣಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಸಭಾವೇಸುಯೇವ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಸಭಾವೋ ಏವ ನತ್ಥಿ, ನ ತಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನೇ ಕಾರಣನ್ತಿ।

ಕಥಂ ಪನೇತಂ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ “ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಸಭಾವೋ ನತ್ಥೀ”ತಿ? ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ಅನಾಗತತ್ತಾ। ತಿವಿಧಾ ಹಿ ಅಕುಸಲಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ, ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ, ಸಿಯಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾತಿ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ **ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ** ನಾಮ। ಯಥಾಹ “ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ? ಚತ್ತಾರೋ ದಿಟ್ಠಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಹಗತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೦೮)। ತೇ ಹಿ ಪಠಮಂ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನತೋ “ದಸ್ಸನ”ನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೇನ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನೇವ ಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಾ “ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ **ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬೋ** ನಾಮ। ಯಥಾಹ “ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ? ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ”ತಿ। ಸೋ ಹಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಾ “ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ। ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ತಯಞ್ಹಿ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ದಿಟ್ಠಸ್ಮಿಂಯೇವ ಭಾವನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಅದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ “ಭಾವನಾ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದಿಟ್ಠಿವಿಪ್ಪಯುತ್ತದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಪನ **ಸಿಯಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ** ನಾಮ। ಯಥಾಹ “ಚತ್ತಾರೋ ದಿಟ್ಠಿಗತವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ದ್ವೇ ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಿಯಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೦೯)। ತೇ ಹಿ ಅಪಾಯನಿಬ್ಬತ್ತಕಾವತ್ಥಾಯ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ, ಸೇಸಾವತ್ಥಾಯ ಉಪರಿಮಗ್ಗೇಹಿ ಪಹೀಯಮಾನತ್ತಾ ಸಿಯಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ ನಾಮ। ತತ್ಥ ಸಿಯಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಮ್ಪಿ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಸಾಮಞ್ಞೇನ ಇಧ “ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ”ತ್ವೇವ ವೋಹರನ್ತಿ। ಯದಿ ಚ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದದೇಯ್ಯ, ತದಾ ಅಕುಸಲಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಸುಗತಿಯಂ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಅಪಾಯೇಸ್ವೇವ ದದೇಯ್ಯ, ಅಪಾಯಗಮನೀಯಞ್ಚ ಏಕನ್ತೇನ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬ ಸಿಯಾ, ಇತರಥಾ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಸೇಖಾನಂ ಅಪಾಯುಪ್ಪತ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಚ ಪನೇತಂ ಯುತ್ತಂ, “ಚತೂಹಪಾಯೇಹಿ ಚ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೧೧; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೩೪),

ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮೋ"ತಿಆದಿವಚನೇಹಿ ಸಹ ವಿರುಜ್ಝನತೋ, ಸತಿ ಚ ಪನೇತಸ್ಸ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇ "ಸಿಯಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೇ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ಪನೇತಂ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಅಥ ಸಿಯಾ "ಅಪಾಯಗಮನೀಯೋ ರಾಗೋ ದೋಸೋ ಮೋಹೋ ತದೇಕಟ್ಠಾ ಚ ಕಿಲೇಸಾ"ತಿ ಏವಂ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ವುತ್ತತ್ತಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸಾಪಿ ತತ್ಥ ಸಙ್ಗಹೋ ಸಕ್ಕಾ ಕಾತುನ್ತಿ? ತಂ ನ, ತಸ್ಸ ನಿಯಾಮತೋ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇನ ವುತ್ತತ್ತಾತಿ ತಸ್ಮಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ಅವಚನಮೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಾಭಾವಂ ಸಾಧೇತೀತಿ।

ನನು ಚ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಭಙ್ಗೇ** –

> "ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ, ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನಾರಬ್ಭ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ… ಪೇ॰… ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಹೋತಿ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ। ಇಮೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ತೇಸಂ ವಿಪಾಕೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೩೧) –

ಏವಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋಪಿ ಉದ್ಧಟೋತಿ ಕಥಮಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಾಭಾವೋ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬೋತಿ? ನ ಇದಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಉದ್ಧಟಂ, ಅಥ ಖೋ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ಸನ್ಧಾಯ। **ಪಟ್ಠಾನೇ** ಪನ –

> "ಸಹಜಾತಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಚೇತನಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ನಾನಕ್ಖಣಿಕಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಚೇತನಾ ವಿಪಾಕಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೮.೮೯) –

ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಚೇತನಾಯ ಏವ ಸಹಜಾತನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾವ "ಸಹಜಾತಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ ಚೇತನಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಚೇತನಾಯ ಸಹಜಾತಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋವ ಉದ್ಧಟೋ, ನ ಪನ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। ತಥಾ **ಪಚ್ಚನೀಯನಯೇಪಿ** –

> "ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮೋ ನೇವದಸ್ಸನೇನನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಹಜಾತ… ಉಪನಿಸ್ಸಯ…ಪೇ॰… ಪಚ್ಛಾಜಾತ… ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೮.೯೮) –

ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ –

> "ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮೋ ನೇವದಸ್ಸನೇನನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸಹಜಾತ… ಉಪನಿಸ್ಸಯ… ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೮.೯೯) –

ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭಾವೋವ ವುತ್ತೋ, ನ ಪನ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ನ ಚ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಂ ವಿನಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನಂ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಂ। ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ಪನಸ್ಸ ನ ಸಕ್ಕಾ ನಿವಾರೇತುಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಭಙ್ಗೇ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಾನಮ್ಪಿ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉದ್ಧಟತ್ತಾ, ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ಅನುದ್ಧಟತ್ತಾ। ಏವಞ್ಚ ಪನ ಕತ್ವಾ ಯದೇಕೇ ಆಚರಿಯಾ ವದನ್ತಿ "ಉದ್ಧಚ್ಚಚೇತನಾ ಉಭಯವಿಪಾಕಮ್ಪಿ ನ ದೇತಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅನುದ್ಧಟತ್ತಾ"ತಿ, ತಂ ತೇಸಂ ಅಭಿನಿವೇಸಮತ್ತಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಯದಿ ಚ ತೇ ವದೇಯ್ಯುಂ - ಯಥಾ "ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಪಾಕ-ಸದ್ದೇನ ವಿಪಾಕಾರಹತಾ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಇಧಾಪಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಾನಂ ವಿಪಾಕಾರಹತಂ ಸನ್ಧಾಯ "ತೇಸಂ ವಿಪಾಕೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠಸ್ಸ ಅಭಾವೇಪಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಸತ್ತಿವಿಸೇಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಧಮ್ಮೋ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಟ್ಠೋ ಅತ್ಥೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಧಮ್ಮವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಾರಹಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವೇಪಿ ಧಮ್ಮಾನಮೇವ ವಿಪಾಕಾರಹಸಾಮತ್ಥಿಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ಯದಿ ಚ ತೇ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ದದೇಯ್ಯುಂ, ಯಥಾ -

> "ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೋ ಧಮ್ಮೋ ದುಕ್ಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ನಾನಕ್ಖಣಿಕಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೨.೫೭) -

ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಸ್ಸಪಿ ವಸೇನ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ವುತ್ತೋ, ಏವಮೇತ್ಥಾಪಿ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಅವಚನೇ ಕಾರಣಂ ಅತ್ಥೀತಿ ತಸ್ಮಾ ಯಥಾಧಮ್ಮಸಾಸನೇ ಅವಚನಮ್ಪಿ ಅಭಾವಮೇವ ದೀಪೇತಿ। ಅಪಿಚ ಯದಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕದಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಸಿಯಾ, ತದಾ "ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ನ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಪಟಿಸೇಧೋ ನ ಕಾತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥೋ ಅತ್ಥೀತಿ, ತಯಿದಮೇತೇಸಂ ಅಭಿಲಾಪಮತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ಯಂ ತಾವ ವುತ್ತಂ "ವಿಪಾಕಾರಹಭಾವಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ವಿಪಾಕೇತಿ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ, ತದೇವ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಸಬ್ಭಾವಂ ದೀಪೇತಿ। ನ ಹಿ ವಿಪಾಕಾರಹಭಾವೇ ಸತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾದೀನಂ ವಿಯ ತಸ್ಸ ಅವಿಪಾಕತಾಯ ಕಾರಣಂ ಅತ್ಥೀತಿ। ಯಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ "ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಅವಚನಂ ವಿಪಾಕಭಾವಂ ದೀಪೇತೀ"ತಿ, ತಮ್ಪಿ ನ ಸುನ್ದರಂ, ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ಕತ್ಥಚಿ ಕೇನಚಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಅವಚನತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ಹದಯವತ್ಥು ನ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ಯದಿ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ಸನ್ಧಾಯ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ತದಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕದಾನಮ್ಪಿಸ್ಸ ಮಞ್ಞೇಯ್ಯುನ್ತಿ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸಪಿ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಸ್ಸ ವಸೇನ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ವುತ್ತೋತಿ। ಯಂ ಪನ ಅನುಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಸ್ಸ ಉಪಾದಿನ್ನುಪಾದಾನಿಯಂ ಪತಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಪಟಿಕ್ಖೇಪವಚನಂ, ತಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಕುಸಲಾದಿಕೇ ಸನ್ಧಾಯಾತಿ ನ ಏತ್ತಾವತಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕದಾನಂ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ। ಯಮ್ಪಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಯಥಾ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ, ಏವಮುದ್ಧಚ್ಚಚೇತನಾಪಿ 'ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ'ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಪನೇತಬ್ಬಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಚೇತನಾಯ ತತ್ಥ ನಿದ್ದಿಸಿಯಮಾನಾಯ ಯಥಾ ಇತರಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತಿವಸೇನ ದುವಿಧಸ್ಸಪಿ ವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಏವಮುದ್ಧಚ್ಚಚೇತನಾಪೀತಿ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯುನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಾಭಾವತೋತಿ।

**ಆಚರಿಯಬುದ್ಧಮಿತ್ತಾದಯೋ** ಪನ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ದ್ವಿಧಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಏಕಸ್ಸ ಉಭಯವಿಪಾಕದಾನಂ, ಏಕಸ್ಸ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ವಿಪಾಕಾಭಾವಂ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಅಯಂ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ - ಅತ್ಥಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಮ್ಪಿ, ಅತ್ಥಿ ನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಮ್ಪಿ। ತೇಸು ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಂ ಸೇಖಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತಂ, ಇತರಂ ಪುಥುಜ್ಜನಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತಂ। ಫಲದಾನಞ್ಚ ಪುಥುಜ್ಜನಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಸ್ಸೇವ, ನೇತರಸ್ಸ। ತಥಾ ಹಿ ದಸ್ಸನಭಾವನಾನಂ ಅಭಾವೇಪಿ ಯೇಸಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ, ಸೇಖಾನಞ್ಚ ದಸ್ಸನಭಾವನಾಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತೇಸಂ ತದುಪ್ಪತ್ತಿಕಾಲೇ ತಾಹಿ ಪಹಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾ ಅಕುಸಲಾ "ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ, ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಪನ ಭಾವನಾಯ ಅಭಾವತೋ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಚಿನ್ತಾ ನತ್ಥಿ, ತೇನ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಮಾನಾ ತೇ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾಪಿ "ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ ನ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯದಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ, ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಕೇಚಿ ಕದಾಚಿ ಆರಮ್ಮಣಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ಸಕಭಣ್ಡೇ ಛನ್ದರಾಗಾದೀನಞ್ಹಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಾದಯೋ ಕೇಚಿ ಅತೀತಾದೀಸು ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಕಾಲೇ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಉಪನಿಸ್ಸಯೇಹಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ನತ್ಥಿ, ನ ಚ ಪಟ್ಠಾನೇ "ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥಿ

ಪುಥುಜ್ಜನೇಸು ಪವತ್ತಮಾನಾನಮಕುಸಲಾನಂ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಪರಿಯಾಯೋ। ಯದಿ ತತ್ಥ ಅವಚನಮೇವ ಪಮಾಣಂ, ಏವಂ ಸತಿ ಸೇಖಸನ್ತಾನಪವತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಾನಂ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಪರಿಯಾಯೋ ನತ್ಥೀತಿ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಸೇಖಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ। ತೇನೇವ ಚ ಕಿಞ್ಚಿ ಕತ್ವಾ ಸೇಖಾನಂ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಪಹೀನಭಾವೇನ ಅಸ್ಸಾದನಾಭಿನನ್ದನಾನಂ ವತ್ಥೂನಿ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಪಹೀನತಾಯ ಏವ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತಾ, ಅವಿಕ್ಖೇಪಹೇತುಭೂತಾ ಚ ನ ದೋಮನಸ್ಸಂ, ಉದ್ಧಚ್ಚಞ್ಚ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತೀತಿ ನ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಪಹೀನಕಿಲೇಸೇ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಅರಿಯಾ ರಾಗದೋಸವಿಕ್ಖೇಪೇ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಚ "ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಯೇ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ, ತೇ ಕಿಲೇಸೇ ನ ಪುನೇತಿ, ನ ಪಚ್ಚೇತಿ, ನ ಪಚ್ಚಾಗಚ್ಛತೀತಿ ಸುಗತೋ, ಸಕದಾಗಾಮಿ...ಪೇ॰... ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ...ಪೇ॰... ಸುಗತೋ"ತಿ। ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಪನ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾನಂ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, "ದಿಟ್ಠಿಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತಂ ಆರಬ್ಭ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಂ ಆರಬ್ಭ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೦೭) ದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಭಾವಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಏತ್ಥ ಹಿ **ಉದ್ಧಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬೇಸುಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನಚೇತಸಿಕಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ** "ದಿಟ್ಠಿಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ದಿಟ್ಠಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೫) ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ "ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೇಖಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತಾನಮಕುಸಲಾನಂ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವತೋ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಸನ್ತಾನೇವ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾನಮಕುಸಲಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ಪಟ್ಠಾನೇ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಾರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತ್ತಾನುದ್ಧರಣಂ ಸೇಖಸನ್ತಾನಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಪರಿಯಾಯಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ, ಪುಥುಜ್ಜನಸನ್ತಾನೇಯೇವ ನದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾನಮಕುಸಲಾನಂ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಪರಿಯಾಯಭಾವಂ ನ ಸಾಧೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ದಸ್ಸನಭಾವನಾಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಅತೀತಾದಿಭಾವೇನ ನವತ್ತಬ್ಬತ್ತೇಪಿ ಯಾದಿಸಾನಂ ತಾಹಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಾ ಆಪಾದೇತಬ್ಬಾ, ತೇ ಪುಥುಜ್ಜನೇಸು ಪವತ್ತಮಾನಾ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗಾಪೇಕ್ಖಾಯ ತದಪ್ಪವತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ನಾಮ। ಸೇಖೇಸು ಪವತ್ತಮಾನಾ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾ ತದಪ್ಪವತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ತದಪೇಕ್ಖಾಯ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ ನಾಮ। ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾ ಪನ ಪುಥುಜ್ಜನೇಸು ಪವತ್ತಮಾನಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ನೇವದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ, ತೇಸು ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ ಸಹಾಯವಿರಹತೋ ವಿಪಾಕಂ ನ ಜನೇನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತೇಸಂ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಸಙ್ಖಾತಂ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಂ ಸಹಾಯಭೂತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಚೇತನಾಯ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ವುತ್ತೋ। ಅಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬದಸ್ಸನಭಾವನಾರಹಿತಾನಂ ಪನ ಪುಥುಜ್ಜನೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಕಭಣ್ಡೇ ಛನ್ದರಾಗಾದೀನಂ, ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಚ ಸಂಯೋಜನತ್ತಯತದೇಕಟ್ಠಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನತಾಯ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣಸಹಾಯಾನಂ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುನ್ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಾಕೋ ವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತೋತಿ।

ಯದಿ ಏವಂ, ಅಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬದಸ್ಸನಭಾವನಾರಹಿತಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ "ನೇವದಸ್ಸನೇನನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಾ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಸಭಾವಾನಂ ಕುಸಲಾದೀನಂ "ನೇವದಸ್ಸನೇನನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ, ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬವಿರುದ್ಧಸಭಾವತ್ತಾ ಚ ಅಕುಸಲಾನಂ । ಯದಿ ಏವಂ ತೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ತಿಕೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಆಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ ದಸ್ಸಿತಾನಂ ದ್ವಾದಸಾಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಿಕೇ ಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಕಾಲವಸೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಾಪಿ ಅತೀತಾ "ನವತ್ತಬ್ಬಾ"ತಿ ನ ವುತ್ತಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನುರೂಪೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೇಸು ನವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವಾ, ಏವಂ ಇಧಾಪಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಭಾವೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೇಸು ನವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಭಾವಾ "ನವತ್ತಬ್ಬಾ"ತಿ ನ ವುತ್ತಾ। ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮವಸೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ತಿಕದುಕೇಸು ನವತ್ತಬ್ಬತಾಪತ್ತಿ। ಯತ್ಥ ಹಿ

ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಕೋಚಿ ನಿಯೋಗತೋ ನವತ್ತಬ್ಬೋ ಅತ್ಥಿ, ತತ್ಥ ತೇಸಂ ಚತುತ್ಥೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಯಥಾವುತ್ತಪದೇಸು ವಿಯ ತತ್ಥಾಪಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಭಾಜೇತಬ್ಬೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಭಾಜೇತಿ "ಸಿಯಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿಆದಿನಾ, ತದಭಾವಾ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಿಕೇ, ಇಧ ಚ ತಥಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ಅಥ ವಾ ಯಥಾ ಸಪ್ಪಟಿಘೇಹಿ ಸಮಾನಸಭಾವತ್ತಾ ರೂಪಧಾತುಯಂ "ತಯೋ ಮಹಾಭೂತಾ ಸಪ್ಪಟಿಘಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ಯಥಾಹ "ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತ"ನ್ತಿ, ಏವಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಸಮಾನಸಭಾವಾ "ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯುನ್ತಿ ನತ್ಥಿ ನವತ್ತಬ್ಬತಾಪಸಙ್ಗೋ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಪವತ್ತಮಾನಾಪಿ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ ಸಕಭಣ್ಡೇ ಛನ್ದರಾಗಾದಯೋ ಪರಭಣ್ಡೇ ಛನ್ದರಾಗಾದೀನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ, ರಾಗೋ ಚ ರಾಗದಿಟ್ಠೀನಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಲದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ -

> "ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮೋ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ, ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೮.೮೪) -

ಇಮಿಸ್ಸಾ ನಿದ್ದೇಸೇ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವೀಧಮ್ಮೇ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೇನ ಭಗವತಾ -

> "ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ - ಪತ್ಥನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಪಾಣಂ ಹನತಿ…ಪೇ॰… ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದತಿ, ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬೋ ರಾಗೋ ದೋಸೋ ಮೋಹೋ ಮಾನೋ ಪತ್ಥನಾ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ರಾಗಸ್ಸ ದೋಸಸ್ಸ ಮೋಹಸ್ಸ ಮಾನಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪತ್ಥನಾಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ । ಸಕಭಣ್ಡೇ ಛನ್ದರಾಗೋ ಪರಭಣ್ಡೇ ಛನ್ದರಾಗಸ್ಸ ಉಪ…ಪೇ॰… ಸಕಪರಿಗ್ಗಹೇ ಛನ್ದರಾಗೋ ಪರಪರಿಗ್ಗಹೇ ಛನ್ದರಾಗಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೮.೮೪) -

ಪುಥುಜ್ಜನಸನ್ತಾನೇ ಪತ್ಥನಾದಯೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ।

ಏವಮ್ಪಿ ಯಥಾ ಅಫೋಟ್ಠಬ್ಬತ್ತಾ ರೂಪಧಾತುಯಂ ತಯೋ ಮಹಾಭೂತಾ ನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸಪ್ಪಟಿಘಾ, ಏವಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಭಾವನಾರಹಿತಾ ಪುಥುಜ್ಜನೇಸು ಪವತ್ತಮಾನಾ ಸಕಭಣ್ಡೇ ಛನ್ದರಾಗಾದಯೋ ಪನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾತಬ್ಬಾತಿ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯತಾ ನ ವುತ್ತಾ, ನ ಚ "ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಯೇ ಹಿ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಪಚ್ಚಯಾ ಕಿಲೇಸಾ, ನ ತೇ ದಸ್ಸನತೋ ಉದ್ಧಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಪಚ್ಚಯಸ್ಸಾಪಿ ಪನ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ಸಹಾಯವೇಕಲ್ಲಮತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸನೇನ ಕತಂ, ನ ತಸ್ಸ ಕೋಚಿ ಭಾವೋ ದಸ್ಸನೇನ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದಿತೋತಿ ತಸ್ಸ ಏಕನ್ತಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬತಾ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಉದ್ಧಚ್ಚಭಾವೇನ ಏಕಸಭಾವಸ್ಸೇವ ತಸ್ಸ ಸತಿ ಸಹಾಯೇ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನವಚನಂ, ಅಸತಿ ಚ ವಿಪಾಕಾನುಪ್ಪಾದನವಚನಂ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ತಯಿದಂ ಸಬ್ಬಮೇತೇಸಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಅಹೋಪುರಿಸಿಕಾರಮತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ಏಕನ್ತಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಏವಞ್ಹಿ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ। ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೦೬)। ಯದಿ ಚ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಂ ನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಂ ಅಭವಿಸ್ಸ, ಯಥಾ **ಅತೀತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೇ** "ನಿಯೋಗಾ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾ ನತ್ಥೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೩೩) ವತ್ವಾ ವಿಭಜ್ಜ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ "ನಿಯೋಗಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ ನತ್ಥೀ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತೋ ಸಿಯಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ ನವತ್ತಬ್ಬೋ 'ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬೋ'ತಿಪಿ 'ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬೋ'ತಿಪೀ"ತಿಆದಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ , ನ ಚ ತಥಾ ವುತ್ತಂ। ಯಾ ಚ "ತಮತ್ಥಂ ಪಟಿಪಾದೇನ್ತೇಹಿ ಯದಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯು"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯುತ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ಸಾಪಿ ಅಯುತ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಾನಂ ರಾಗದಿಟ್ಠಿವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಉದ್ಧಚ್ಚಾನಂ ತೇನ ತೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವವಸೇನ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ಯಞ್ಚ "ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಅನುದ್ಧರಣಂ ಕಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ,

ತಮ್ಪಿ ಅಕಾರಣಂ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಸಾವಸೇಸಪಾಠಾನಂ ದಸ್ಸನತೋ। ತಥಾ ಹಿ “ಅತೀತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಅನಾಗತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ಏತೇಸಂ ವಿಭಙ್ಗೇ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಗ್ಗಹಣಂ ಕತ್ವಾ “ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಧಮ್ಮೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ”ತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೇ ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ನ ಗಹಿತಂ। ಯಮ್ಪಿ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ವಿಪಾಕದಾನಮ್ಪಿ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಸಹಾಯಭಾವೂಪಗಮನಂ ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ - ಕಿಂ ಅವಿಜ್ಜಾದಿ ವಿಯ ದಾನಸೀಲಾದೀನಂ ಉಪಪತ್ತಿಯಂಯೇವ ವಿಪಾಕದಾನಸಾಮತ್ಥಿಯಾ ಠಾನವಸೇನ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಾ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಂ ಹೋತಿ, ಉದಾಹು ಕಿಲೇಸೋ ವಿಯ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಮ್ಪೀತಿ ? ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ - ಯದಿ ತಾವ ಪುರಿಮೋ ನಯೋ, ಸೇಖಸನ್ತಾನೇ ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಅಕಿರಿಯಾಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಪಹೀನಾವಿಜ್ಜಾಮಾನತಣ್ಹಾನುಸಯಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ದಾನಾದಿ ವಿಯ ಸಹಾಯವೇಕಲ್ಲೇನ ಅವಿಪಾಕಸಭಾವತಂ ಆಪನ್ನತ್ತಾ। ಅಥ ದುತಿಯೋ, ಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬತ್ತೇನ ಅಭಿಮತಸ್ಸಾಪಿ ದಸ್ಸನೇನಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನೇ ಸತಿ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ, ತಸ್ಮಾ ಅಮ್ಹೇಹಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಉದ್ಧಚ್ಚಸಹಗತಸ್ಸ ವಿಪಾಕದಾನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ನ ಯೇಸಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ವಚನಂ। ಪಟ್ಠಾನಾನುಸಾರೀಹಿ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

೫೩೭-೮. **ಯನ್ತಿ** ಯಂ ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ। **ಕರಣಮತ್ತತ್ತಾ**ತಿ ಕರಣಮತ್ತಮೇವ ಠಪೇತ್ವಾ ಫಲದಾನಾಭಾವತೋ। **ವಾತಪುಪ್ಫಸಮ**ನ್ತಿ ಮೋಘಪುಪ್ಫಸಮಂ, ಯಥಾ ತಂ ಪರಮಸಞ್ಜಾತಂ ಅಚ್ಛಿನ್ನಮೂಲೇಪಿ ರುಕ್ಖೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಪುರಿಮೇಹಿ ಅದಿನ್ನಫಲತ್ತಾ ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ ನ ಹೋತಿ, ಏವಮಿದಂ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಭವಮೂಲೇಪಿ ಸನ್ತಾನೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಅನಾಸೇವನಭಾವೇನ ಫಲದಾಯಕಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಜವನತ್ತಂ ತು ಸಮ್ಪತ್ತ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠಾರಸವಿಧಂ ಖೀಣಾಸವಾವೇಣಿಕಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮಾಹ। **ಕಿಚ್ಚಸಾಧನತೋ**ತಿ ಭವತಣ್ಹಾಮೂಲಸ್ಸ ಅವೋಚ್ಛಿನ್ನಭಾವೇ ಸತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಸಾಧನತೋ, ದಾನಾದಿತಂತಂಕಿಚ್ಚಸಾಧನವಸೇನ ವಾ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಹಿ ಛಿನ್ನಮೂಲಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಪುಪ್ಫಂ ಪುಪ್ಫನಮತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಫಲಮೇವ ಹೋತಿ, ಏವಮೇತಮ್ಪಿ ತಂತಂಕಿಚ್ಚಸಾಧನಮತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಭವತಣ್ಹಾಮೂಲೇ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತನತೋ ಅಫಲಮೇವಾತಿ।

೫೩೯-೪೦. **ಪಟಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಹೇತುಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಿಮುಖಂ ಗನ್ತ್ವಾ, ತಂ ಅಪಚ್ಚಕ್ಖಾಯ। **ಏತೀ**ತಿ ಪವತ್ತತಿ, ತಿಟ್ಠತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। “ಏತೀ”ತಿ ಹಿ ಇದಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಿತೀನಂ ಸಾಧಾರಣವಸೇನ ಪವತ್ತಿಪರಿದೀಪಕಂ। ತೇನೇವಾಹ “**ಠಿತಿಯುಪ್ಪತ್ತಿಯಾಪಿ ವಾ**”ತಿ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಠಿತಿಯಾ ಏವ ಉಪಕಾರಕೋ ಹೋತಿ ಯಥಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ, ಏಕಚ್ಚೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏವ ಯಥಾ ಅನನ್ತರಾದಿಕೋ, ಏಕಚ್ಚೋ ಉಭಯಸ್ಸ ಯಥಾ ಹೇತುಆದಯೋ। ಏವಂ ಪಚ್ಚಯ-ಸದ್ದಸ್ಸ ವಚನತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ “**ಯೋ ಧಮ್ಮೋ**”ತಿಆದಿ। **ಯೋ**ತಿ ಹೇತುಧಮ್ಮೋ। **ಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಫಲಧಮ್ಮಸ್ಸ। **ಠಿತಿಯುಪ್ಪತ್ತಿಯಾಪಿ ವಾ**ತಿ ಠಿತಿತ್ಥಂ, ಉಪ್ಪತ್ತಿತ್ಥಂ ವಾ। **ಠಿತಿಯಾ**ತಿ ವಾ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ, **ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ। ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಕಾರೋ, ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಠಿತಿಯುಪ್ಪತ್ತಿಯಾತಿ ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। “**ಉಪಕಾರೋ**”ತಿ ಇಮಿನಾ ಧಮ್ಮೇನ ಧಮ್ಮಸತ್ತಿಉಪಕಾರಕಂ ದಸ್ಸೇತಿ। “**ಸಮ್ಭವೋ**”ತಿಆದಿ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸೇವ ಪರಿಯಾಯದಸ್ಸನಂ। ಸಮ್ಭವತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ **ಸಮ್ಭವೋ**। ತಥಾ **ಪಭವೋ**। ಹಿನೋತಿ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಹೇತು**। ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಧಾತುಸದ್ದಾನಂ **ಹಿ**-ಸದ್ದೋ ಮೂಲ-ಸದ್ದೋ ವಿಯ ಪತಿಟ್ಠತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ । ಹಿನೋತಿ ವಾ ಏತೇನ ಕಮ್ಮನಿದಾನಭೂತೇನ ಉದ್ಧಂ ಓಜಂ ಅಭಿಹರನ್ತೇನ ಮೂಲೇನ ವಿಯ ಪಾದಪೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಫಲಂ ಗಚ್ಛತಿ, ವುದ್ಧಿಂ ವಿರುಳ್ಹಿಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ **ಹೇತು**। ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಕರೋತೀತಿ **ಕಾರಣಂ**। **ಪಚ್ಚಯೋ ಮತೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಯೋವ “ಸಮ್ಭವೋ”ತಿಆದಿತೋ ಮತೋ। ಅತ್ಥತೋ ಏತೇ ಸಮಾನಾ, ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ತಂಯೇವ ನೇಸಂ ನಾನತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೫೪೧-೫. ಏವಂ ಪಟ್ಠಾನೇ ಆಗತಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಾಧಾರಣವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ವತ್ವಾ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸ್ಸೇವ ಸರೂಪಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಲೋಭಾದಿ ಪನ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಮೂಲಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸಾಧನಸಙ್ಖಾತಮೂಲಟ್ಠೇನ। **ಛಳೇವಾ**ತಿ ಮೂಲಟ್ಠೇನೂಪಕಾರಕಭಾವಸ್ಸ ತೇಸಮೇವ ಆವೇಣಿಕಭಾವೇನ ಏತೇ ಛಳೇವ। **ಜಾತಿತೋ**ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಜಾತಿತೋ। **ನವಧಾ**ತಿ ತಯೋ ಕುಸಲಹೇತೂ, ತಯೋ ಅಕುಸಲಹೇತೂ, ತಯೋ

ಅಬ್ಯಾಕತಹೇತೂತಿ ನವಧಾ। **ಧಮ್ಮಾನಂ…ಪೇ॰… ಸಾಧಕೋ**ತಿ ಯಥಾ ಸಾಲಿವೀಹಿಬೀಜಾದೀನಿ ಸಾಲಿವೀಹಿಆದಿಭಾವಸ್ಸ ಸಾಧಕಾನಿ, ಮಣಿಆದಿಪಭಾವತ್ಥೂನಞ್ಚ ನೀಲಾದಿವಣ್ಣಾನಿ ನೀಲಾದಿಮಣಿಪಭಾಯ ಸಾಧಕಾನಿ, ಏವಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ ಯಥಾರಹಂ ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಕುಸಲಾದಿತ್ತಸಾಧಕೋತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತಭಾವಸಾಧಕೋ ಮೂಲಟ್ಠೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕೇ ಆಚರಿಯಾ**ತಿ ರೇವತಾಚರಿಯಂ, ತಸ್ಸ ಸಿಸ್ಸಾನುಸಿಸ್ಸೇ ಚ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಅಥ ವಾ ಗರುಮ್ಹಿ ಬಹುವಚನಮ್ಪಿ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ರೇವತಾಚರಿಯಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ “**ಏಕೇ ಆಚರಿಯಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ।

**ಏವಂ ಸನ್ತೇ**ತಿ ಯದಿ ಮೂಲಟ್ಠೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಾಧಕೋ, ಏವಂ ಸತಿ। ಯಥಾ ಚಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾಪೀತಿ ಆಹ “**ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇಸೂ**”ತಿ, ಹೇತುಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನೇವ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀ**ತಿ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ, “ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ ಹೇತೂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಾಯ ನ ಪರಿಯತ್ತಾ, ಏವಂ ಅಬ್ಯಾಕತೋಪಿ ಹೇತು ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವಾಯ ನ ಪರಿಯತ್ತೋ। ಸಭಾವೇನ ಹಿ ತಂ ಅಬ್ಯಾಕತನ್ತಿ ಆಹ “**ನ ಹೀ**”ತಿಆದಿ। ಯದಿ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಂ ನ ಸಾಧೇನ್ತಿ, ಪಚ್ಚಯಾಪಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ವದೇಯ್ಯಾತಿ ಆಹ “**ನ ತೇಸ**”ನ್ತಿಆದಿ। “ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧) ವಚನತೋ ತೇ ಅಲೋಭಾದಯೋ ತೇಸಂ ರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಭವನ್ತೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೫೪೬-೭**. ನ **ಗನ್ತಬ್ಬೋ**ತಿ ನ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯದಿ ಕುಸಲಾದಿಹೇತುಯೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಯ ಅತ್ತಹೇತುಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಂ ಸಾಧೇನ್ತಿ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾಪಿ ತೇ ವಿಯ ಕುಸಲಾದಯೋ ಸಿಯುಂ, ಹೇತುಯೋ ವಾ ರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಸಿಯುಂ, ನ ಚ ಪನೇತಂ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಾಧಕೋ ಮೂಲಟ್ಠೋತಿ ನ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬನ್ತಿ। ಅಪಿಚ ಯದಿ ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ, ತದಾ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೋಪಿ ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧೋ ಸಿಯಾ, ಅಹೇತುಕಾನಂ ಅಬ್ಯಾಕತಭಾವೋ ನ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಯದಿ ಚ ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ, ಹೇತೂನಮ್ಪಿ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ ಅಪ್ಪಟಿಬದ್ಧೋ ಸಿಯಾ। ಅಥ ತೇಸಮ್ಪಿ ಸೇಸಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋ, ಏವಮ್ಪಿ ಮೋಮೂಹಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಹೇತುನೋ ಅಕುಸಲಭಾವೋ ನ ಸಿಜ್ಝೇಯ್ಯ। ಅಥ ತಸ್ಸ ಸೋ ಅಞ್ಞಹೇತುಕೋ ಸಿಯಾ, ಏವಂ ಸತಿ ಸೇಸಹೇತೂನಮ್ಪಿ ತಂಹೇತುಕೋವ ಸಿಯಾ। ಯಥಾ ಚ ಸೇಸಹೇತೂನಂ, ಏವಂ ಅವಸೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ತಂಹೇತುಕೋವ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಸಿಯಾ ಹೇತೂನಂ ಸಭಾವತೋವ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಪನ ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲೋ ವಾ ಸಿಯಾ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ವಾ। ಯದಿ ಹಿ ಸೋ ಸಭಾವತೋ ಕುಸಲೋ, ತಂಸಭಾವತ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಕತೋ ನ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಅಬ್ಯಾಕತೋ, ತಂಸಭಾವತ್ತಾ ಕುಸಲೋ ನ ಸಿಯಾ ಅಲೋಭಸಭಾವಸ್ಸ ಅದೋಸತ್ತಾಭಾವೋ ವಿಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಉಭಯಥಾಪಿ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಉಭಯಥಾ ಹೋನ್ತೇಸು ಸದ್ಧಾದೀಸು ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಂ ಪರಿಯೇಸಥ, ನ ಸಭಾವತೋ, ಏವಂ ಹೇತೂಸುಪಿ ಕುಸಲಾದಿತಾ ಅಞ್ಞಪಟಿಬದ್ಧಾ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಾ, ನ ಸಭಾವತೋ। ಸಾ ಪನ ಪರಿಯೇಸಿಯಮಾನಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಪಟಿಬದ್ಧಾ ಹೋತೀತಿ ಹೇತೂಸು ವಿಯ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿಪಟಿಬದ್ಧೋ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೋ, ನ ಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋತಿ। ತೇನೇವಾಹ -

> “ಯೋನಿಸೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮನಸಿ ಕರೋತೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಚೇವ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಚ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿವಡ್ಢನ್ತೀ”ತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೬೭)।

**ಸಮಯಞ್ಞುನಾತಿ** ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕಮತವೇದಿನಾ। **ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸ್ಸ ಸಾಧನೇನಾತಿ** ಅತ್ತಹೇತುಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಮಾ ಪತಿಟ್ಠಿತಭಾವಸ್ಸ ಥಿರಭಾವಸ್ಸ ಸಾಧನೇನ। ಲದ್ಧಹೇತುಪಚ್ಚಯಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ವಿರುಳ್ಹಮೂಲಾ ವಿಯ ಪಾದಪಾ ಥಿರಾ ಹೋನ್ತಿ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾ, ಅಹೇತುಕಾ ತಿಲಬೀಜಾದಿಸೇವಾಲಾ ವಿಯ ನ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾತಿ।

**೫೪೮. ಸಬ್ಬಸೋತಿ** ಕಾಮಾವಚರಾದಿಸಬ್ಬಭಾಗೇನ।

**೫೫೦-೧**. ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಅಭಾವತೋ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ, ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಮೇವ ಚ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ ಆಹ **"ಅತ್ತನಾ...ಪೇ॰... ಜಾತಾನ"**ನ್ತಿ। ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಏವ ಚ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ಚ ನ ಇಸ್ಸರಾದಿಹೇತುನೋ ಸಮ್ಭೂತಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಿ, ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ , ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನೇವ ಜಾತಾನಿ ಭೂತಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾನೀತಿ **ಕಟತ್ತಾರೂಪಜಾತಾನಿ। ತಥೇವಾತಿ** ಯಥಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ, ಏವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಿತ್ತಜಾನಞ್ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೇನ "ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಆಕಡ್ಢತಿ।

**೫೫೩**. ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ ನತ್ಥಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋತಿ ಆಹ **"ಚಿತ್ತಜಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ।

**೫೫೫. ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭವೋತಿ** ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭೂತಧಮ್ಮೋ, ಹೇತುಪಚ್ಚಯತೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಭವಾಕಾರೋ ವಾ। **ಸಞ್ಜಾತಸುಖಹೇತುನಾತಿ** ಸಞ್ಜಾತಞಾಣೇನ, ಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಞಾಣಞ್ಹಿ "ಸುಖಿನೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ಸಮಾಹಿತೋ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ ಸುಖಂ ಹೇತು ಏತಸ್ಸಾತಿ,

"ದಿಟ್ಠೇ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಯೋ ಅತ್ಥೋ,
ಯೋ ಚತ್ಥೋ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕೋ।
ಅತ್ಥಾಭಿಸಮಯಾ ಧೀರೋ,
ಪಣ್ಡಿತೋತಿ ಪವುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೯) -

ಆದಿವಚನತೋ ಸುಖಸ್ಸ ಹೇತೂತಿ ವಾ "ಸುಖಹೇತೂ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

**೫೫೬**. ಲೋಕಸ್ಸ ಅಧಿಪತಿ **ಲೋಕಾಧಿಪತಿ,** ಸಕಲಲೋಕನಾಯಕೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ತಾಧೀನಾನಂ ಪತಿನೋತಿ **ಅಧಿಪತೀ। ಛನ್ದಂ ತು ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾತಿ** "ಛನ್ದವತೋ ಕಿಂ ನಾಮ ನ ಸಿಜ್ಝತೀ"ತಿಆದಿಕಂ ಪುರಿಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಛನ್ದೋ ಜೇಟ್ಠಕಭೂತೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ವಸೇ ವತ್ತಮಾನೋ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಚ ತಸ್ಸ ವಸೇ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಹೀನಾದಿಭಾವೇನ ತದನುವತ್ತನತೋತಿ ಆಹ "ಛನ್ದಂ ತು ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ"ತಿಆದಿ। **ಕತ್ವಾ ಧುರ**ನ್ತಿ ಸಹಜಾತಪುಬ್ಬಙ್ಗಮವಸೇನ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ। **ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ನಾಮ ಸೋ** ವಾ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ನಾಮ "ಛನ್ದೋ ಅಧಿಪತಿ ಇಮಸ್ಸಾ"ತಿ ಕತ್ವಾ। **ಏಸೇವಾತಿ** "ಚಿತ್ತಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ...ಪೇ॰... ಕಾಲಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತಾಧಿಪತಿ ನಾಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತೋವ ನಯೋ। **ಸೇಸೇಸೂತಿ** ಚಿತ್ತಾದೀಸು। ಏತ್ಥ ಚ "ಛನ್ದಂ...ಪೇ॰... ಕಾಲಸ್ಮಿ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಕಾಲಸ್ಸ ನಿಯಮಿತತ್ತಾ ಚತ್ತಾರೋಪೇತೇ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಅಧಿಪತೀ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ **ಪಟ್ಠಾನೇ** "ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೩) ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಅಧಿಪತೀನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂಯೇವ ಉದ್ಧಟೋ। ಯದಿ ಹಿ ತೇ ಏಕಕ್ಖಣೇಯೇವ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಸಿಯುಂ, ತದಾ ಯಥಾ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇ** "ಹೇತೂ ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತಂ ಮೂಲಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕಭಾವಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ದ್ವಿನ್ನಂ, ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಹೇತೂನಂ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಭಾವೂಪಗಮನತೋ, ಏವಂ ಏಕಕ್ಖಣೇಯೇವ ಬಹೂನಂ

ಜೇಟ್ಠಕಭಾವೇ ಸತಿ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸೇಪಿ "ಅಧಿಪತೀ ಅಧಿಪತಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಏವಂ ಅವತ್ವಾ "ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಚತ್ತಾರೋವ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಏಕೇಕಧಮ್ಮೋಯೇವ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಜೇಟ್ಠಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಪಮುಖಭಾವೇನ।

ಸೋಭನಾ ಮತಿ, ಸೋಭನಂ ವಾ ಮತಂ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ ಸುಮತಿನೋ, ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ತೇಸಂ ಮತಿಂ ವಿಬೋಧೇತಿ ಪಬೋಧೇತೀತಿ **ಸುಮತಿಮತಿವಿಬೋಧನಂ**। ಕುಚ್ಛಿತಾ ಮತಿ, ಕುಚ್ಛಿತಂ ವಾ ಮತಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಕುಮತಿನೋ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾ, ತೇಸಂ ಮತಿಭೂತಾ ಮತಿಭಾವೇನ ಪರಿಕಪ್ಪಿತತ್ತಾತಿ ಕುಮತಿಮತಿ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ, ಸಾಯೇವ ಇನ್ಧನಸದಿಸತಾಯ ಇನ್ಧನಂ ತಸ್ಸ ಪಾವಕಂ ಅಗ್ಗಿ ವಿಯಾತಿ **ಕುಮತಿ...ಪೇ॰... ಪಾವಕಂ**। **ಅತಿಮಧುರ**ನ್ತಿ ನಿಪುಣಗಮ್ಭೀರೇನ ಅತ್ಥರಸೇನ ಚೇವ ಸುವಿಮಲಸಖಿಲೇನ ಬ್ಯಞ್ಜನರಸೇನ ಚ ಮಧುರಂ। **ಅವೇದೀ**ತಿ ಓಗಾಹೇತ್ವಾ ಜಾನಾತಿ। **ಯೋ ಯೋ**ತಿ ಥೇರನವಮಜ್ಝಿಮೇಸು ಯೋ ಕೋಚಿ। **ಜಿನವಚನಂ ಸಕಲಂ ಅವೇದೀ**ತಿ ತೇಪಿಟಕಸ್ಸಪಿ ಸಕಲಜಿನವಚನಸ್ಸ ಗಹಣಸಮತ್ಥತಾಪಟಿಲಾಭೇನ ತಂ ಅವಗಚ್ಛತಿ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಪಕಿಣ್ಣಕನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೯. ನವಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

### ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

**೫೯೦-೧**. ವಟ್ಟಕಥಾಯ ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಾನಂ ಅಲಬ್ಭನತೋ “**ಲೋಕಿಯಾನೇವಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞಾದಿಸಙ್ಖಾರಾತಿ** ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋತಿ ತಯೋ ಸಙ್ಖಾರಾ। ತತ್ಥ ಪುನಾತಿ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನಂ ಅಪುಞ್ಞಫಲತೋ, ದುಕ್ಖಸಂಕಿಲೇಸತೋ ಚ ಸೋಧೇತಿ, ಪುಜ್ಜಂ ಭವಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ವಾ ಪುಞ್ಞಂ, ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಟ್ಠೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಚಾತಿ **ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ,** ಪುಞ್ಞಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಅಪುಞ್ಞಂ, ವುತ್ತನಯೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ಚಾತಿ **ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**। ಸಮಾಧಿಪಚ್ಚನೀಕಾನಂ ಅತಿದೂರತಾಯ ನ ಇಞ್ಜತಿ ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ ಆನೇಞ್ಜಂ, ತಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತೀತಿ **ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ**। ತತ್ಥ ದಾನಸೀಲಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಅಟ್ಠ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ, ಭಾವನಾವಸೇನೇವ ಪವತ್ತಾ ರೂಪಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ ಚಾತಿ ತೇರಸ ಚೇತನಾ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ನಾಮ। ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಚೇತನಾ ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ನಾಮ। ಭಾವನಾವಸೇನೇವ ಪವತ್ತಾ ಚತಸ್ಸೋ ಅರೂಪಾವಚರಕುಸಲಚೇತನಾ ಆನೇಞ್ಜಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ನಾಮ। ಭವಾದೀಸು ಯಥಾ ಪಚ್ಚಯಾ, ತಥಾ ಯೇಸಞ್ಚ ವಿಪಾಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ, ತೇಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕೇಚಿ ಪನ “**ತೇಪೀತಿ** ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಗಹಣ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ, ಏವಂ ಸತಿ “ಯೇಸ”ನ್ತಿ ಅನಿಯಮನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ನಿಯಮಕವಚನಾಭಾವತೋ।

**೫೯೨**. ಕತಮೇ ಪನ ತೇ ಭವಾದಯೋತಿ ಆಹ “**ತಯೋ ಭವಾ**”ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪವಸೇನ **ತಯೋ ಭವಾ**। ಸಞ್ಞೀಭವಅಸಞ್ಞೀಭವನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞೀಭವವಸೇನ, ಪನ ಏಕವೋಕಾರಭವಚತುವೋಕಾರಭವಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವವಸೇನ ಚ ತಯೋ ಭವಾ ಏತ್ಥೇವ ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ಚತಸ್ಸೋ ಯೋನಿಯೋತಿ** ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕವಸೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಸತ್ತನಿಕಾಯಾ। ತತ್ಥ ಬೀಜಕಪಾಲೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಸತ್ತನಿಕಾಯೋ **ಅಣ್ಡಜಯೋನಿ** ನಾಮ। ಮಾತುಗಬ್ಭೇ ಜಲಾಬುಜೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಸತ್ತನಿಕಾಯೋ **ಜಲಾಬುಜಯೋನಿ** ನಾಮ। ಪದುಮಗಬ್ಭಮಾನುಸಕಗಬ್ಭಮಲಾದಿಸಂಸೇದೂಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಸತ್ತನಿಕಾಯೋ **ಸಂಸೇದಜಯೋನಿ** ನಾಮ। ಕುತೋಚಿ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪರಿಪುಣ್ಣಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಸತ್ತನಿಕಾಯೋ **ಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿ** ನಾಮ। **ಗತಿಪಞ್ಚಕಂ** ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಭಾವಿತಮೇವ । ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥುಭೂತಾ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಾ ಛ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ನಾಮ। ತಾ ಪನ ನಾನತ್ತಕಾಯಾದಿವಸೇನ ಸತ್ತವಿಧಾತಿ ಆಹ “**ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ಸತ್ತಾ**”ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

> “ಸತ್ತಿಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ। ಕತಮಾ ಸತ್ತ? ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ನಾನತ್ತಕಾಯಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಮನುಸ್ಸಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ದೇವಾ ಏಕಚ್ಚೇ ಚ ವಿನಿಪಾತಿಕಾ, ಅಯಂ ಪಠಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ। ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ನಾನತ್ತಕಾಯಾ ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ದೇವಾ ಬ್ರಹ್ಮಕಾಯಿಕಾ ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾ, ಅಯಂ ದುತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ। ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಏಕತ್ತಕಾಯಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ದೇವಾ ಆಭಸ್ಸರಾ, ಅಯಂ ತತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ। ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಏಕತ್ತಕಾಯಾ ಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ದೇವಾ ಸುಭಕಿಣ್ಹಾ, ಅಯಂ ಚತುತ್ಥೀ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ। ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾನಂ ಅತ್ಥಙ್ಗಮಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ ‘ಅನನ್ತೋ ಆಕಾಸೋ’ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನೂಪಗಾ, ಅಯಂ ಪಞ್ಚಮೀ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ। ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ ‘ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣ’ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನೂಪಗಾ, ಅಯಂ ಛಟ್ಠೀ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ। ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ

ಸಮತಿಕ್ಕಮ್ಮ 'ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚೀ'ತಿ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನೂಪಗಾ, ಅಯಂ ಸತ್ತಮೀ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀ''ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩೨; ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೪೪)।

ಏತ್ಥ ಹಿ ಅಪರಿಮಾಣಚಕ್ಕವಾಳವಾಸಿನೋ ಮನುಸ್ಸಾ ಕಾಮಾವಚರದೇವಾ ಪುನಬ್ಬಸುಮಾತುಪಿಯಙ್ಕರಮಾತಾದಯೋ ವಿನಿಪಾತಿಕಾಸುರಾ ಚ ಕುಸಲವಿಪಾಕಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ವೇಮಾನಿಕಪೇತಾ ಚೇತಿ ಇಮೇ ದೀಘರಸ್ಸಕಿಸಥೂಲಕಾಳಓದಾತಾದಿವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನವಸೇನ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ, ಅಹೇತುದುಹೇತುತಿಹೇತುವಸೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಞ್ಞಾಯ ಚ ನಾನಾಭಾವತೋ **ನಾನತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ** ನಾಮ, ಅಯಂ ಪಠಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ। ಪಠಮಜ್ಝಾನತಲವಾಸಿನೋ ಪನ ತಯೋ ದೇವಾ ಉಪರೂಪರಿವಾಸೀನಂ ವಣ್ಣಾದಿಕಮಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಣ್ಣಾದೀನಂ ನಿಹೀನತಾಯ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ನಾನಾಭಾವತೋ, ಪಠಮಜ್ಝಾನವಿಪಾಕವಿಞ್ಞಾಣವಸೇನ ಸಮಾನಸಞ್ಞಿತಾಯ ಚ **ನಾನತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ** ನಾಮ, ಅಯಂ ದುತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ, ಚತುರಾಪಾಯವಾಸಿನೋಪಿ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನವಸೇನ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ನಾನಾಸಭಾವತ್ತಾ, ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸಞ್ಞಾವಸೇನ ಸಞ್ಞಾಯ ಏಕಸಭಾವತ್ತಾ ಚ ದುತಿಯವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಂಯೇವ ಸಮೋಧಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ದುತಿಯಜ್ಝಾನತಲವಾಸಿನೋ ತಯೋ ದೇವಾ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಾದಿವಸೇನ ಸಮಾನತ್ತಾ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ ಪಞ್ಚಕನಯೇ ದುತಿಯತತಿಯಜ್ಝಾನಸಞ್ಞಾವಸೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಞ್ಞಾಯ ನಾನಾಭಾವತೋ **ಏಕತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ** ನಾಮ, ಅಯಂ ತತಿಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ। ತತಿಯಜ್ಝಾನತಲವಾಸಿನೋ ಪನ ತಯೋ ದೇವಾ ರೂಪಕಾಯವಸೇನ ಸಮಾನತ್ತಾ, ಪಞ್ಚಕನಯೇ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನವಿಪಾಕಸಞ್ಞಾವಸೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಞ್ಞಾಯ ಚ ಏಕತ್ತಾ **ಏಕತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ** ನಾಮ, ಅಯಂ ಚತುತ್ಥೀ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ। ವೇಹಪ್ಫಲವಾಸಿನೋ ಚೇವ ಪಞ್ಚ ಸುದ್ಧಾವಾಸವಾಸಿನೋ ಚ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನವಸೇನ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ, ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನವಿಪಾಕಸಞ್ಞಾವಸೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಮಾನತ್ತಾ ಚತುತ್ಥವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಮೇವ ಭಜನ್ತಿ। ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾದಯೋ ತಿಸ್ಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ಪಾಕಟಾ। ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವೇನ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನವಾಸಿನೋ ಚ ಸಞ್ಞಾಯ ವಿಯ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಸುಖುಮಭಾವೇನೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು ನ ಗಹಿತಾ, ಸತ್ತಾನಂ ನಿವಾಸತಾಯ ಪನ "**ಸತ್ತಾವಾಸಾ**''ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ತೇಹಿ ಸತ್ತ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ನವ ಸತ್ತಾವಾಸಾ ವುತ್ತಾ।

**೫೭೩-೪**. ಇದಾನಿ ಏವಂ ವುತ್ತೇಸು ಭವಾದೀಸು ದ್ವತ್ತಿಂಸವಿಪಾಕಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಕಾಮೇ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸಞ್ಞಿತಾ**''ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ನವನ್ನಂ ಪಾಕಚಿತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಸಹೇತುಕಾಹೇತುಕವಸೇನ ನವನ್ನಂ ಸುಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ। **ನಾನಕ್ಖಣಿಕ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚಾ**ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅತೀತಸ್ಸೇವ ಅತ್ತನಾ ಜನೇತಬ್ಬವಿಪಾಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ, ತೇಸಮೇವ ಬಲವಕಾರಣಭಾವತೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಚ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ತಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯತ್ತಂ "ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ''ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೩)। ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೋ ಬಲವಕಮ್ಮವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ದುಬ್ಬಲಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ **ಪಟ್ಠಾನವಣ್ಣನಾಯಂ** ದಸ್ಸಿತಮೇತಂ।

**೫೭೭-೮**. **ಪಞ್ಚನ್ನ**ನ್ತಿ ಕುಸಲವಿಪಾಕಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣದ್ವಯವಸೇನ ಪಞ್ಚನ್ನಂ। ದುಗ್ಗತಿಯಂ ಕುಸಲವಿಪಾಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅಭಾವತೋ ಆಹ "**ನ ಹೋನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯ**''ನ್ತಿ। ಏವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀನಂ ಅಸಙ್ಕರವಸೇನ ಪಚ್ಚಯವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಹೋನ್ತೀ**''ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸೋಳಸನ್ನಂ ಪವತ್ತೇ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ನವನ್ನನ್ತಿ ಯಥಾಲಾಭವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

**೫೭೯-೮೪**. **ರೂಪೇ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾವಜ್ಜಿತಾ ಪಞ್ಚ ರೂಪಾವಚರಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿವಜ್ಜನನ್ತಿ? ವಿಪಾಕದಾನಾಭಾವತೋ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಪನಸ್ಸಾ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ , ನ ಪನ

ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಸಭಾವಾಭಾವತೋ। ಯದಿ ಹಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ ವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ, ಅಞ್ಞಭೂಮಿಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಞ್ಞಭೂಮಿಕವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನಾಯೋಗತೋ ಸಭೂಮಿಕಮೇವ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ। ತಂ ಪನ ಕಿಂ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ ಪರಿತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ವಾ? ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ - ಯದಿ ತಾವ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ಏಕನ್ತೇನ ಕಮ್ಮಸಮಾನಾರಮ್ಮಣತಾಯ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ, ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾಯ ಚ ಸಯಂ ಪರಿತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣತ್ತಾ। ಅಥ ಪರಿತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ತಮ್ಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಾನಂ ಏಕನ್ತೇನೇವ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ -

> "ರೂಪಾವಚರತಿಕಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಾ ಕುಸಲತೋ ಚ ವಿಪಾಕತೋ ಚ ಕಿರಿಯತೋ ಚ ಚತುತ್ಥಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ। ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾ 'ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ'ತಿಪಿ 'ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ'ತಿಪಿ 'ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾ'ತಿಪೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೨೨)।

ಅಪಿಚ ಸಮಾಧಿವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಭಾರಭೂತಾ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಆನಿಸಂಸಮತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಫಲಸದಿಸಾ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಹಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಿಕುಬ್ಬನದಿಬ್ಬಸದ್ದಸವನಾದಿಕಸ್ಸ ಯಥಿಚ್ಛಿತಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ನಿಪ್ಫಾದನಮತ್ತಫಲಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ। ತೇನಾಹ "ಸೋ ಏವಂ ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ"ತಿಆದಿ (ಪಾರಾ॰ ೧೨-೧೩) ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಫಲಸದಿಸಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಚೇತನಾ ನ ಚ ಫಲಂ ದೇತಿ, ದಾನಸೀಲಾನಿಸಂಸಭೂತೋ ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಪಚ್ಚಯಲಾಭೋ ವಿಯ ನತ್ಥಿ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸಮಾನಭೂಮಿಕತೋ ಆಸೇವನಲಾಭೇನ ಬಲವನ್ತಾನಿ ಝಾನಾನಿ ವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ ಸಮಾಪತ್ತಿಭಾವತೋ, ಅಭಿಞ್ಞಾ ಪನ ಸತಿಪಿ ಝಾನಭಾವೇ ತದಭಾವತೋ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಆಗನ್ತುಕಾಯೇವಾತಿ ದುಬ್ಬಲಾ, ತಸ್ಮಾ ವಿಪಾಕಂ ನ ದೇತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ ಅನುರುದ್ಧಾಚರಿಯೇನ -

> "ಸಮಾನಾಸೇವನೇ ಲದ್ಧೇ, ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಮಹಬ್ಬಲೇ।
> ಅಲದ್ಧಾ ತಾದಿಸಂ ಹೇತುಂ, ಅಭಿಞ್ಞಾ ನ ವಿಪಚ್ಚತೀ"ತಿ॥ (ನಾಮ॰ ಪರಿ॰ ೪೭೪)।

ತಯಿದಮಕಾರಣಂ, ಪರಿತ್ತಝಾನಸ್ಸ ಅವಿಸೇಸೇನ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾದೀಸು ವಿಪಾಕದಾನವಚನತೋ। ನ ಹಿ ಪರಿತ್ತಂ ಲದ್ಧಾಸೇವನಮೇವ ತತ್ಥ ವಿಪಾಕಂ ದೇತೀತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಾನಾಸೇವನೇ ಲದ್ಧೇಯೇವ ಝಾನಸ್ಸ ವಿಪಾಕದಾನಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಅಪಿಚ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ ಅಭಿಞ್ಞಾಯಪಿ ವಸಿಭಾವಸಬ್ಭಾವಾ ತಸ್ಸಾಪಿ ಚ ಬಲವಭಾವೋ ಅತ್ಥೇವಾತಿ ವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ।

**ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪಾಕಚಿತ್ತಾನನ್ತಿ** ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಚಿತ್ತಾನಂ। **ಮಾಪುಞ್ಞಸಙ್ಖಾರಾತಿ** ಅಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ। "ಇಮೇ ಅಪುಞ್ಞಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ವಾ ಪದಚ್ಛೇದೋ। **ಏಕಸ್ಸಾತಿ** ಏಕಸ್ಸ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸನ್ತೀರಣಸ್ಸ। **ಛನ್ನನ್ತಿ** ಸನ್ತೀರಣವಜ್ಜಾನಂ ಛನ್ನಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಾನಂ। **ಪವತ್ತೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ** ಅನಿಟ್ಠರೂಪಾದಿಆಪಾಥಾಗತೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸುಗತಿಯಂ ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅಭಾವತೋ ಆಹ **"ನ ಹೋನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯ"**ನ್ತಿ। **ಚತುನ್ನನ್ತಿ** ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಚಕ್ಖುಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣವಸೇನ ಚತುನ್ನಂ। ತಾನಿ ಪನ ಏಕನ್ತತೋ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾನಿ। ರೂಪಭವೇ ಚ ಕಥಂ ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಸಮಾಯೋಗೋತಿ ಆಹ **"ಸೋ ಚಾ"**ತಿಆದಿ। **ಸೋತಿ** ಸೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। **"ಕಾಮಭವೇ"**ತಿ ಇದಂ ಅನಿಟ್ಠರೂಪಾದೀನಂ ವಿಸೇಸನಂ, ನ ಪನ "ಉಪಲದ್ಧಿಯ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ। ತೇನಾಹ **"ಅನಿಟ್ಠ...ಪೇ॰... ನ ವಿಜ್ಜರೇ"**ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಉಪಲದ್ಧಿಯನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸೇವ ವಿಸೇಸನಭಾವೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಕಾಮಭವಂ ಆಗತಕ್ಖಣೇ ರೂಪಾದಿಉಪಲದ್ಧಿಯ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಅನಿಟ್ಠ...ಪೇ॰... ನ ವಿಜ್ಜರೇ** ಏಕನ್ತಸುಖವತ್ಥುಭೂತೇ ತತ್ಥ ವೋಕಿಣ್ಣಸುಖದುಕ್ಖಕಾರಣಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ।

**೫೭೬**. “**ಏವಂ ತಾವಾ**”ತಿಆದಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಂ। **ಯಥಾ ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೇನ “ಯೇಸಞ್ಚಾ”ತಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತಥಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ “ತೇ”ತಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತಬ್ಬಂ।

**೫೭೭-೮೧**. ಯತ್ಥ ವಿತ್ಥಾರಪ್ಪಕಾಸನಂ ಕತಂ, ತತೋ ಭವತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮುಖಮತ್ತಪ್ಪಕಾಸನಂ ಕಾತುಕಾಮೋ ಆಹ “**ತತ್ರಿದ**”ನ್ತಿಆದಿ। **ತತ್ರಾತಿ** ತೇಸು ಭವಾದೀಸು। **ಇದನ್ತಿ** ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ಆಸನ್ನಪಚ್ಚಕ್ಖಮಾಹ। **ಆದಿತೋ ಪನ ಪಟ್ಠಾಯಾತಿ** ಭವತೋ ಪಟ್ಠಾಯ। **ಅವಿಸೇಸೇನಾತಿ** ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರವಸೇನ ವಿಸೇಸಾಭಾವೇನ ತೇರಸ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾ। **ದ್ವಿಭವೇಸೂತಿ** ಕಾಮರೂಪಭವೇಸು। ಕೇಸಞ್ಚಿ ಮನುಸ್ಸಾನಂ, ಭುಮ್ಮದೇವಾನಞ್ಚ ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಾನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಭವತೋ ತದಪೇಕ್ಖಾಯ “**ಚತೂಸು...ಪೇ॰... ಯೋನಿಸೂ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನಾನತ್ತ...ಪೇ॰... ಠಿತೀಸುಪೀತಿ** ಅಲುತ್ತಸಮಾಸವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ನಾನತ್ತಕಾಯನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾದೀಸು ಚತೂಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಮಿನ್ತಿ** ನಾನತ್ತಕಾಯಾದಿಕೇ, ಪುಞ್ಞಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಭವಾದೀಸು ಏಕವೀಸತಿವಿಪಾಕಾನಂ ಏಕಾವತ್ಥಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ ಅಹುತ್ವಾ ದುಗ್ಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಅದತ್ವಾ ಪವತ್ತೇಯೇವ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ, ಕಾಮಾವಚರಸುಗತಿಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾ ಪವತ್ತೇ ಸೋಳಸನ್ನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ, ರೂಪಾವಚರಭೂಮಿಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾ ಪವತ್ತೇ ದಸನ್ನಂ ವಿಪಾಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ “**ಯಥಾರಹ**”ನ್ತಿ।

**೫೮೨-೩**. ಕಾಮೇ ಭವೇ, ರೂಪೇ ಭವೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತೀಸು ಗತೀಸೂತಿ** ದೇವಮನುಸ್ಸವಜ್ಜೇಸು ತೀಸು ಗತೀಸು। **ಏಕಿಸ್ಸಾತಿ** ನಾನತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀಸಙ್ಖಾತಾಯ ಏಕಿಸ್ಸಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಾ। **ಏಕಸ್ಮಿನ್ತಿ** ನಾನತ್ತಕಾಯಏಕತ್ತಸಞ್ಞೀಸಙ್ಖಾತೇಯೇವ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸತ್ತಾವಾಸೇ।

**೫೮೪-೬**. **ಏಕಾರೂಪಭವೇತಿ** ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅರೂಪಭವೇ। **ಏಕಿಸ್ಸಾ ಯೋನಿಯಾತಿ** ಏಕಿಸ್ಸಾಯೇವ ಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿಯಾ। **ತೀಸು ಚಿತ್ತಟ್ಠಿತೀಸೂತಿ** ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾದೀಸು ತೀಸು ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಸು। **ಸತ್ತಾವಾಸೇ ಚತುಬ್ಬಿಧೇತಿ** ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾದಿಕೇಯೇವ ಚತುಬ್ಬಿಧೇ ಸತ್ತಾವಾಸೇ। **ವಿಜಾನಿತಬ್ಬಾ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಸಙ್ಖಾರಾ ಯಥಾ ಪಚ್ಚಯಾ ಯೇಸಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾ, ತಥಾ ತೇಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೫೮೭-೯೦**. ನನು ಚ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸುಪಿ ವಿಪಾಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋ। ತತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯೇವ ತಾವ ನ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ಯದಿ ಹಿ ಪುರಿಮಭವತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ ಇಧಾಗಚ್ಛತೀತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ, ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಕೇಸಗ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ದೇಸನ್ತರಸಙ್ಕಮನಾಭಾವತೋ। ಅಥ ಅತೀತಭವನಿಬ್ಬತ್ತಸಙ್ಖಾರತೋ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ತಮ್ಪಿ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಅಹೇತುಕದೋಸಾಪತ್ತಿತೋತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಚೋದೇನ್ತೋ ಆಹ “**ನ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನ**”ನ್ತಿಆದಿ। ಆಚರಿಯೋ ತಸ್ಸಾಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ತಂ ಸಞ್ಞಾಪೇತುಕಾಮೋ ಆಹ “**ನತ್ಥಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**”ತಿಆದಿ। **ತತೋ ಹೇತುಂ ವಿನಾತಿ** ತತ್ಥ ಹೇತುಂ ವಿನಾ, ಅತೀತಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕಮ್ಮಸಙ್ಖಾರನಿಕನ್ತಿಆರಮ್ಮಣಂ ವಿನಾತಿ ಅತ್ಥೋ । **ಸುಲದ್ಧಪಚ್ಚಯನ್ತಿ** ಅವಿಜ್ಜಾದಿಸಹಕಾರೀಕಾರಣಸಹಿತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಅವೇಕಲ್ಲತೋ ಪಟಿಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಂ। **ರೂಪಾರೂಪಮತ್ತನ್ತಿ** ಬಾಹಿರಕಪರಿಕಪ್ಪಿತಸ್ಸ ಅಧಿತಿಟ್ಠನಕಸ್ಸ ಸತ್ತಜೀವಾದಿನೋ ಅಭಾವತೋ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಮತ್ತಂ। ತೇನಾಹ “**ನ ಚ ಸತ್ತೋ**”ತಿಆದಿ। **ಭವನ್ತರ...ಪೇ॰... ಪವುಚ್ಚತೀತಿ** ವೋಹಾರಮತ್ತೇನ ಭವನ್ತರಮುಪೇತೀತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ಭವನ್ತರಭಾವೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಮತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

**೫೯೧**. ಇದಾನಿ ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಕಮಂ ಪಾಕಟಾಯ ಮನುಸ್ಸಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ವಸೇನ ಪಕಾಸೇತುಂ ಸಮಾರಭನ್ತೋ ಆಹ “**ತಯಿದ**”ನ್ತಿಆದಿ। **ಸುದುಬ್ಬುಧನ್ತಿ** ಅತಿದುಬ್ಬಿಜಾನಿಯಂ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

“ಸಚ್ಚಂ ಸತ್ತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿ, ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಮೇವ ಚ।

ದುದ್ದಸಾ ಚತುರೋ ಧಮ್ಮಾ, ದೇಸೇತುಞ್ಚ ಸುದುಕ್ಕರಾ”ತಿ॥

೫೯೨-೩. **ಆಸನ್ನಮರಣಸ್ಸಾ**ತಿ ಪರೂಪಕ್ಕಮೇನ ವಾ ಆಯುಕ್ಖಯಾದಿವಸೇನ ವಾ ಸಮಾಸನ್ನಮರಣಸ್ಸ। **ಸುಸ್ಸಮಾನೇ**ತಿ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಉಪಸುಸ್ಸಮಾನೇ। ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸ್ಸ ಆಯತನಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿ ವಿಯ ನಿರೋಧೋಪಿ ಅನುಪುಬ್ಬತೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **“ನಟ್ಠೇ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿಕೇ”**ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ “ನಾನಾಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಿತೇಸು ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀಸು ನಟ್ಠೇಸೂ”ತಿ ವದನ್ತಿ। **“ಹದಯ...ಪೇ॰... ಕೇ”**ತಿ ಇಮಿನಾ ಸೇಸಕಾಯೇ ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ನಿರುದ್ಧಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ಏಕಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಿತಮ್ಪಿ ನಸ್ಸತೇವಾತಿ ಅಪರೇ। **ಆನನ್ದಾಚರಿಯೋ** ಪನ **“ಯಮಕೇ”** ಯಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಮನಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ। ಆಮನ್ತಾ। ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಮನಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ। ಸಚಿತ್ತಕಾನಂ ಅಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಚವನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಮನಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ನೋ ಚ ತೇಸಂ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಸಚಕ್ಖುಕಾನಂ ಚವನ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಮನಾಯತನಞ್ಚ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಚಕ್ಖಾಯತನಞ್ಚ ನಿರುಜ್ಝತೀ'ತಿಆದಿನಾ (ಯಮ॰ ೧.ಆಯತನಯಮಕ.೧೨೦) ಚಕ್ಖಾಯತನಾದೀನಂ ಚುತಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ನಿರೋಧೋ ವುತ್ತೋತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ಚುತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ನ ನಸ್ಸನ್ತಿ। ಅತಿಮನ್ದಭಾವೂಪಗಮನಂ ಪನ ಸನ್ಧಾಯ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ 'ನಿರುದ್ಧೇಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸೂ'ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಅನವಸೇಸನಿರೋಧಂ ಸನ್ಧಾಯ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಜವನಾನನ್ತರಮ್ಪಿ ಚುತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ದಸ್ಸಿತಾ”ತಿ ವದತಿ। **ಹದಯವತ್ಥುಮತ್ತಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಹದಯವತ್ಥುಪದೇಸಮತ್ತೇ। ನ ಹಿ ಹದಯವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪವತ್ತತಿ।

೫೯೪-೭. **ವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತ**ನ್ತಿ ಸೇಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೂಪಗಮನಸಾಮತ್ಥಿಯಾಯೋಗೇನ ಮನ್ದಭಾವತೋ ವಾ ಹದಯವತ್ಥುಮತ್ತಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ। **ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ತದಾ ಕಮ್ಮಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾದೀನಿ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತಜವನವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತಂ ಪನ ಸುಗತಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಕುಸಲಂ ಹೋತಿ, ದುಗ್ಗತಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಅಕುಸಲಂ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

> “ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸಾದಗಧಿತಂ ವಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಿಟ್ಠಮಾನಂ ತಿಟ್ಠತಿ ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾದಗಧಿತಂ ವಾ, ತಸ್ಮಿಂ ಚೇ ಸಮಯೇ ಕಾಲಂ ಕರೋತಿ, ಠಾನಮೇತಂ ವಿಜ್ಜತಿ, ಯಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಗತೀನಂ ಅಞ್ಞತರಂ ಗತಿಂ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ ನಿರಯಂ ವಾ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಂ ವಾ”ತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೩೫)।

ಯದಿ ಏವಂ -

> “ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಕತಮೇಸಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಹೇತೂನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೋತಿ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಜವನಕ್ಖಣೇ ತಯೋ ಹೇತೂ ಕುಸಲಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಜಾತಚೇತನಾಯ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಕುಸಲಮೂಲಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾ। ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತೂ ಅಕುಸಲಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಜಾತಚೇತನಾಯ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ತಯೋ ಹೇತೂ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಜಾತಚೇತನಾಯ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾಪಿ ನಾಮರೂಪ”ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೩೨) -

ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಹೇತುದ್ವಯಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಸುಗತಿಪಟಿಸನ್ಧಿಕಸ್ಸ ಕಥಂ ದಸ್ಸಿತಾತಿ? ನಯಿದಂ ಮರಣಾಸನ್ನಜವನಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತುಯೋ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಕತಕಮ್ಮಸ್ಸ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭ ಅಸ್ಸಾದವಸೇನ ಪವತ್ತಜವನಸಮ್ಪಯುತ್ತಹೇತುಯೋ ಸನ್ಧಾಯ। ಕತೂಪಚಿತಮ್ಪಿ ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ತಣ್ಹಾಯ ಅಸ್ಸಾದಿತಂ ವಿಪಾಕಾಭಿನಿಪ್ಫಾದನೇ ಸಮತ್ಥನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ “ಕಮ್ಮಕರಣಕಾಲೇ ಅಪ್ಪಹೀನಾವತ್ಥಾಯ ಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸಯಿತಹೇತುಯೋ ಸನ್ಧಾಯ ನಿಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ದ್ವೇ ಹೇತುಯೋತಿ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, ತೇಸಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತ್ತಾಯೋಗತೋ। ಪುಬ್ಬಾನುಸೇವಿತಂ ಪುಞ್ಞಂ ವಾ ಅಪುಞ್ಞಮೇವ ವಾ ಕಮ್ಮಂ, ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಪುಬ್ಬಾನುಸೇವಿತ**ನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಆಸೇವಿತಂ। “ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ”ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಣ್ಹಾಯ ಅನುಸೇವಿತಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವಾ **“ಪುಬ್ಬಾನುಸೇವಿತ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। “ಅನುಪುಬ್ಬಸೇವಿತ”ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠಂ ವದನ್ತಿ,

ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪುಬ್ಬೇ ಆಸೇವಿತಂ, ಪುಬ್ಬೇ ದಿನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ದಿನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿಕಮ್ಪಿ ಪನ ಅಪರಜಾತೀಸು ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ನತ್ಥಿ। ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞಗ್ಗಹಣೇನ ಯಥಾಕಮ್ಮಂ ಸುಗತಿದುಗ್ಗತಿಪಟಿಸನ್ಧೀನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕಮ್ಮಂ ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ವಾತಿ ವಾ**-ಸದ್ದೇನ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಂ, ಗತಿನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಮನೋದ್ವಾರೇಯೇವ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ, ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಂ ಪನ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಪಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಗ್ಗಹಿತೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಹೋತಿ। ಅಪರೇ ಪನ ಗತಿನಿಮಿತ್ತಮ್ಪಿ ಛದ್ವಾರೇಸು ಲಬ್ಭತೀತಿ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **ಸಚ್ಚಸಙ್ಖೇಪೇ** -

"ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಸಿಯಾ ಸನ್ಧಿ, ವಿನಾ ಕಮ್ಮಂ ದ್ವಿಗೋಚರೇ"ತಿ। (ಸ॰ ಸ॰ ೧೭೩)।

**ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ "ಗತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ, ತದಾರಮ್ಮಣಾಯ ಚ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅದಸ್ಸಿತತ್ತಾ, **ಮೂಲಟೀಕಾದೀಸು** ಚ "ಕಮ್ಮಬಲೇನ ಉಪಟ್ಠಾಪಿತಂ ವಣ್ಣಾಯತನಂ ಸುಪಿನಂ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ವಿಯ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಸ್ಸ ವಿಯ ಚ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಏವ ಗೋಚರಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ತೇಸಂ ವಚನಂ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಿ ಆಚರಿಯಾ। ಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಪನೇತ್ಥ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛನ್ತಂ ಚುತಿಕಾಲಾಸನ್ನೇ ಕತಕಮ್ಮಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ತಂಸದಿಸನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಇತರಥಾ ತದೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣುಪಟ್ಠಾಪಕಂ ತದೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಂ ಭವೇಯ್ಯ, ನ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಉಪಚಾರಭೂತಾನಿ ವಿಯ, "ಏತಸ್ಮಿಂ ತಯಾ ಪವತ್ತಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನುಪ್ಪದೇನ್ತಾನಿ ವಿಯ ಚ ಪವತ್ತಾನಿ ಚುತಿಆಸನ್ನಜವನಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಾನಿ ಭವೇಯ್ಯುಂ। "ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತದಾ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಏಕವೀಥಿಯಂ ವಿಯ ಪವತ್ತಮಾನಾನಿ ಕಥಂ ಕತೂಪಚಿತಾನಿ ಸಿಯುಂ, ಅಸ್ಸಾದನಭೂತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಅಪರಾಮಟ್ಠಾನಿ ಕಥಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಾನಿ, ನ ಚ ಲೋಕಿಯಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ವಿಯ ಸಮಾನವೀಥಿಫಲಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। **ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ** ತಂ ಜವನವಿಞ್ಞಾಣಂ। ಏಕತ್ತನಯೇನ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಿತದಾಸನ್ನವಿಞ್ಞಾಣಾನಞ್ಹಿ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಉಪನೀತೇಕತ್ತಂ ಇಧ ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ।

**ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾದೀನವೇ**ತಿ ಅನುಸಯವಸೇನ ಪವತ್ತಾಯ ಭವತಣ್ಹಾಯ, ಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ವಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಛಾದಿತದುಕ್ಖಾದೀನವೇ। ತಥಾಭೂತೇ ಪನ ಕಮ್ಮಾದಿವಿಸಯೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಭೂತೇ। ತಣ್ಹಾಯ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಏವ ಪುರಿಮುಪ್ಪನ್ನಾಯ ಚ ಸನ್ತತಿಯಾ ತಥಾಪರಿಣತತ್ತಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಟ್ಠಾನಾಭಿಮುಖಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಆಹ **"ತಣ್ಹಾ ನಮೇತೀ"**ತಿ। **ಸಹಜಾ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಚುತಿಆಸನ್ನಜವನವಿಞ್ಞಾಣಸಹಜಾತಚೇತನಾ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ವಾ ಫಸ್ಸಾದಯೋ। **ಖಿಪನ್ತೀ**ತಿ ಖಿಪನ್ತಾ ವಿಯ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಪತಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ತನ್ತಿ** ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। **"ಸನ್ತತಿವಸಾ"**ತಿ ವದನ್ತೋ ತದೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾವತಿ ಸಂಸರತಿ, ನ ಅಞ್ಞನ್ತಿ ಇಮಞ್ಚ ಮಿಚ್ಛಾವಾದಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಸತಿ ಹಿ ನಾನತ್ತನಯೇ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಏಕತ್ತನಯೋ ಹೋತೀತಿ।

**೫೯೯. ಆರಮ್ಮಣಾದೀಹಿ...ಪೇ॰... ಪವತ್ತತೀ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾದೀಹಿ ಪವತ್ತತಿ। ಕಥಂ ? ಆಸನ್ನಮರಣಸ್ಸ ಹಿ ಕಮ್ಮಬಲೇನ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಉಪಟ್ಠಾಪಿತಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾದೀನವಂ ಕಮ್ಮಾದಿವಿಸಯಂ ಆರಬ್ಭ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತೋ ಮರಣಾಸನ್ನವೀಥಿಯಾ ವತ್ಥುದುಬ್ಬಲಭಾವೇನ ಮನ್ದಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಚತ್ತಾರಿ, ಪಞ್ಚ ವಾ ಜವನಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತದನನ್ತರಂ ತದಾರಮ್ಮಣೇ ಸತಿ, ಅಸತಿ ವಾ ಭವಙ್ಗವಿಸಯಮಾಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಭವಙ್ಗಾನನ್ತರಮ್ಪಿ ಚುತಿ ಹೋತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಚುತಿಚಿತ್ತೇ ಪನ ನಿರುದ್ಧೇ ತದೇವ ಆಪಾಥಗತಂ ಕಮ್ಮಕಮ್ಮನಿಮಿತ್ತಾದಿಂ ಆರಬ್ಭ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನಕಿಲೇಸಬಲವನಿಮಿತ್ತಂ ಸಹಜಾತಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಕಮ್ಮಾದಿಆರಮ್ಮಣೇ ಖಿಪಿಯಮಾನಂ ಓರಿಮತೀರರುಕ್ಖವಿನಿಬನ್ಧಂ ರಜ್ಜುಂ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಮಾತಿಕಾತಿಕ್ಕಾಮಕೋ ವಿಯ ಪುರಿಮಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಯಂ ಜಹತಿ, ಅಪರಞ್ಚ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಿತಂ ನಿಸ್ಸಯಂ ಅಸ್ಸಾದಯಮಾನಂ ವಾ ಅನಸ್ಸಾದಯಮಾನಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣಾದೀಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪವತ್ತತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಓರಿಮತೀರಂ ವಿಯ

ಪುರಿಮಭವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ತತ್ಥ ಠಿತರುಕ್ಖೋ ವಿಯ ಪುರಿಮಭವೇ ಪವತ್ತಮಾನಕ್ಖನ್ಧಾ, ರಜ್ಜು ವಿಯ ಕಮ್ಮಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ರಜ್ಜು ವಿಯ ಹದಯವತ್ಥೂ"ತಿ ವದನ್ತಿ, "ರಜ್ಜು ವಿಯ ತಣ್ಹಾ"ತಿಪಿ ಅಪರೇ। ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಸ್ಸ ರಜ್ಜುಗ್ಗಹಣಂ ವಿಯ ತಣ್ಹಾಯ ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖನಮನಂ, ಪಯೋಗೋ ವಿಯ ಖಿಪನಕಸಙ್ಖಾರಾ, ಮಾತಿಕಾ ವಿಯ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ, ಪರತೀರಂ ವಿಯ ಪರಲೋಕೋ।

**೬೦೦**. ಯಥಾ ಪುರಿಸೋ ಪರತೀರೇ ಪತಿಟ್ಠಹಮಾನೋ ಪರತೀರರುಕ್ಖವಿನಿಬನ್ಧಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಸ್ಸಾದಯಮಾನೋ ವಾ ಅನಸ್ಸಾದಯಮಾನೋ ವಾ ಕೇವಲಂ ಪಥವಿಯಂ ಸಕಬಲಪ್ಪಯೋಗೇಹೇವ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ , ಏವಮಿದಮ್ಪಿ ಭವನ್ತರತ್ತಭಾವವಿನಿಬನ್ಧಹದಯವತ್ಥುಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಸ್ಸಯಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಅಸ್ಸಾದಯಮಾನಂ ವಾ ಚತುವೋಕಾರಭವೇ ಅನಸ್ಸಾದಯಮಾನಂ ವಾ ಕೇವಲಂ ಆರಮ್ಮಣನಿಸ್ಸಯಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಹೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ **ತಂ** ವಿಞ್ಞಾಣಂ **ನಾಪಿ ಇಧಾಗತಂ** ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಭವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ। **ಕಮ್ಮಾದಿ**ನ್ತಿ ಅತೀತಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕಮ್ಮಾದಿಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಖಿಪನಕಸಙ್ಖಾರಾನಂ, ನಮನವಸೇನ ಪವತ್ತತಣ್ಹಾಯ, ಕಮ್ಮಾದಿವಿಸಯಾಯ ಆದೀನವಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾಯ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಯ, ದಳ್ಹಗ್ಗಾಹಾದಿಕರಾನಂ ಉಪಾದಾನಾದೀನಞ್ಚ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಭೂತಂ, ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಭೂತಂ ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮಂ। ಖಿಪನಕಸಙ್ಖಾರಾ ನಾಮ ಚುತಿಆಸನ್ನಜವನಸಹಜಾತಸಙ್ಖಾರಾ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಕಮ್ಮಸಹಗತಸಙ್ಖಾರಾ ವಾ, ತತೋ ಪುರಿಮಜವನಸಹಗತಸಙ್ಖಾರಾತಿ ವಾ ಕೇಚಿ। ನಮನವಸೇನ ಪವತ್ತತಣ್ಹಾ ನಾಮ ಅನುಸಯಾವತ್ಥಾಯ ಪವತ್ತತಣ್ಹಾ। ಏಸ ನಯೋ ಆದೀನವಪಟಿಚ್ಛಾದಕಅವಿಜ್ಜಾಯಪಿ। ಕಮ್ಮಾದಿವಿಸಯಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಾಯೇವ। ದಳ್ಹಗ್ಗಾಹಕರಉಪಾದಾನಾ ನಾಮ ಮಣ್ಡೂಕಂ ಪನ್ನಗೋ ವಿಯ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಸ ದಳ್ಹಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಕಾಮುಪಾದಾನಾದಯೋ।

**೬೦೧-೫**. ಸದ್ದಪಟಿಘೋಸಾದೀನಂ ಸತಿಪಿ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇ ಸನ್ತಾನಬನ್ಧೋ ನ ಪಾಕಟೋತಿ ತೇಸಂ ಏಕತ್ತನಾನತ್ತಭಾವಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಅನಾಗತಮತೀತಹೇತುಸಮುಪ್ಪಾದಮೇವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಏತ್ಥ ಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಚುತಿಪಟಿಸನ್ಧಾಧಿಕಾರೇ। **ಪಟಿಘೋಸದೀಪಮುದ್ದಾದೀತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಆದಾಸತಲಗತಮುಖನಿಮಿತ್ತಾದೀನಂ ಗಹಣಂ। **ಅಞ್ಞತ್ಥ ಅಗನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಸದ್ದಾದಿಪಚ್ಚಯದೇಸಂ ಅನುಪಗನ್ತ್ವಾ । ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಸದ್ದಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಪದೇಸಂ ಅನುಪಗನ್ತ್ವಾ ಪಟಿಘೋಸೋ ಸದ್ದಹೇತುಕೋ, ಪದೀಪೋ ಪದೀಪನ್ತರಾದಿಹೇತುಕೋ, ಮುದ್ದಾ ಲಞ್ಛನಹೇತುಕೋ, ಮುಖನಿಮಿತ್ತಾದಿಕಂ ಆದಾಸಾದಿಅಭಿಮುಖಾದಿಹೇತುಕಂ ಹೋತಿ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಭಾವಾ, ಏವಮಿದಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಂ ನ ಹೇತುದೇಸಂ ಗನ್ತ್ವಾ ತಂಹೇತುಕಂ ಹೋತಿ ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಭಾವಾ, ತಸ್ಮಾ ನ ಇದಂ ಹೇತುದೇಸತೋ ಪುರಿಮಭವತೋ ಇಧಾಗತಂ ಪಟಿಘೋಸಾದಯೋ ವಿಯ ಸದ್ದಾದಿದೇಸತೋ, ನಾಪಿ ತತೋ ಹೇತುಂ ವಿನಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಸದ್ದಾದೀಹಿ ವಿನಾ ಪಟಿಘೋಸಾದಯೋ ವಿಯಾತಿ। ಅಥ ವಾ **ಅಞ್ಞತ್ರ ಅಗನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ಪಚ್ಚಯಪದೇಸೇ ಸನ್ನಿಹಿತಾ ಹುತ್ವಾ ತತೋ ಅಞ್ಞತ್ರ ಗನ್ತ್ವಾ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅಭಾವಾ, ನಾಪಿ ಸದ್ದಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಇದಮ್ಪೀತಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಸನ್ತಾನಬನ್ಧತೋ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಸನ್ತಾನಪ್ಪಬನ್ಧತೋ ನತ್ಥಿ ಏಕತಾ ಸನ್ತಾನೇಕತ್ತೇಪಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಾತುಭವನತೋ, ನಾಪಿ ನಾನತಾ ಅಪುಬ್ಬಾನಂ ಅಪುಬ್ಬಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇಪಿ ಪರಮುಪ್ಪನ್ನಂ ಧಮ್ಮಂ ವಿನಾ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ, ಪದೀಪಸ್ಸ ವಿಯ ನಾನತಾ ನ ಸಿಯಾ। ಖಣಿಕಾಪಿ ಹಿ ಪದೀಪಜಾಲಾ ಸನ್ತಾನೇಕತ್ತಂ ಉಪಾದಾಯ ಸಾ ಏವಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಅತ್ತಕಿಚ್ಚಞ್ಚ ಸಾಧೇತಿ। **"ಸತಿ ಸನ್ತಾನಬನ್ಧೇ"**ತಿಆದಿನಾ ಸನ್ತಾನಬನ್ಧೇ ಏಕನ್ತಂ ಏಕತ್ತಾಯ ಚ ನಾನತ್ತಾಯ ಚ ಅಗ್ಗಹೇತಬ್ಬತಂ, ಗಹಣೇ ಚ ದೋಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಸನ್ತಾನಬನ್ಧೇ ಸತಿ ಯದಿ ಏಕನ್ತೇನ ಏಕತಾ ಸಿಯಾ, ಖೀರದಧೀನಮ್ಪಿ ಅನಞ್ಞಭಾವತೋ, ಅತ್ತತೋಯೇವ ಚ ಸಯಂ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಖೀರತೋ ದಧಿಸಮ್ಭೂತಂ ನ ಭವೇಯ್ಯ। ಅಥಾಪಿ ಸನ್ತಾನಬನ್ಧೇ ಸತಿ ಏಕನ್ತಂ ನಾನತಾ ಭವೇಯ್ಯ, ಖೀರದಧೀನಮ್ಪಿ ನಾನತ್ತಾ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಚ ಸಾಮಿಭಾವಮತ್ತೇನ ಅಪರಸ್ಸ ಸಾಮಿಭಾವಾಯೋಗತೋ ಖೀರಸಾಮಿ ನರೋ ದಧಿಸಾಮಿ ನ ಭವೇಯ್ಯ, ನ ಚ ಪನೇವಂ ಲೋಕೇ ದಿಸ್ಸತೀತಿ।

**೭೦೬. ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಏವಂ ಲೋಕವೋಹಾರಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕನ್ತಂ ಏಕತಾ, ನಾನತಾಪಿ ವಾ ನ ಚೇವ ಉಪಗನ್ತಬ್ಬಾ। ಏಕತ್ತೇ ಪನ ಅಧಿಪ್ಪೇತೇ ಧಮ್ಮತೋ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸನ್ತಾನತೋವ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ನಾನತ್ತೇ ಅಧಿಪ್ಪೇತೇ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಧಮ್ಮತೋವ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ –

"ದಿಟ್ಠಸನ್ತಾನಬನ್ಧಸ್ಮಿಂ , ಏಕಞ್ಞತ್ತವಿಚಾರಣೇ।
ಸಭಾಗುಪ್ಪತ್ತಿಯೇಕತ್ತ-ಮಞ್ಞತ್ತಂ ಖಣಭೇದತೋ"ತಿ॥

ಏತ್ಥ ಚ ಏಕನ್ತಂ ಏಕತಾಪಟಿಸೇಧೇನ "ಸಯಂಕತಂ ಸುಖದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಇಮಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ನಿವಾರೇತಿ, ಏಕನ್ತಂ ನಾನತಾಪಟಿಸೇಧೇನ "ಪರಂಕತಂ ಸುಖದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ।

**೭೦೭-೯**. ನನು ನ ಸುನ್ದರಂ, ನನು ಸಿಯಾತಿ ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಸಙ್ಕನ್ತಿಪಾತುಭಾವೇತಿ** ಸಙ್ಕನ್ತಿಪಾತುಭಾವರಹಿತೇ, ಅಸಙ್ಕನ್ತಿವಸೇನ ವಾ ಪಾತುಭಾವೇ, ಅಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾವ ಪಾತುಭಾವೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಖನ್ಧಾಭಿಸಮ್ಭವಾತಿ** ಅಭಿಸಮ್ಭೂತಕ್ಖನ್ಧಾ, ಅಥ ವಾ ಅಭಿಸಮ್ಭವತಿ ಕಮ್ಮಂ ಏತೇಸೂತಿ **ಅಭಿಸಮ್ಭವಾ,** ಖನ್ಧಾ, ಏವಂ ಅಭಿಸಮ್ಭವಾ ಕಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಭೂತಾ ಖನ್ಧಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇಧ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾತಿ** ಫಲಾಧಿಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಪರಲೋಕಂ ಅಗನ್ತ್ವಾ ಇಧೇವ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ। **ಪರತ್ಥಾಗಮತೋತಿ** ಪರಲೋಕಂ ಅಗಮನತೋ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ಕಮ್ಮಸ್ಸ। **ಅಞ್ಞಸ್ಸಾತಿ** ಯೇನ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತಂ, ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ। **ಅಞ್ಞತೋತಿ** ಯಂ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ತತೋ ಅಞ್ಞತೋ। **ಏತಂ ವಿಧಾನ**ನ್ತಿ ಇಧಲೋಕತೋ ಪರಲೋಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ನತ್ಥಿ, ತತ್ಥ "ಅಞ್ಞೇವ ಖನ್ಧಾ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತೀ"ತಿ ಇದಂ ಸಬ್ಬಂ ಯಥಾವುತ್ತವಿಧಾನಂ।

**೭೧೧-೪**. "ಸನ್ತಾನೇ...ಪೇ॰... ಸಾಧಕೋ"ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಪಕಾಸೇತುಂ **"ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇತಿ** ಯಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮಪುಞ್ಜೇ ಕಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ತಸ್ಸೇವ ಸನ್ತಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಞ್ಞಸ್ಸಾತಿಪಿ ವಾ...ಪೇ॰... ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಏಕನ್ತಂ ಏಕತ್ತನಾನತ್ತಾನಂ ಪಟಿಸಿದ್ಧತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಏತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸಾತಿ** ಹೇತುಫಲಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ಅಞ್ಞತ್ತೇಪಿ ತೇನೇವ ಹೇತುಫಲಭಾವೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧತ್ತಾ ತಂ ಫಲಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ, ಅಞ್ಞತೋತಿ ವಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ। **ಬೀಜಾನ**ನ್ತಿ ಅಮ್ಬಮಾತುಲುಙ್ಗಬೀಜಾನಂ। **ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋತಿ** ಮಧುಆದಿಪರಿಭಾವನಂ। **ಮಧುಆದಿನಾತಿ** ಮಧುಚತುಮಧುರಅಲತ್ತಕರಸಾದಿನಾ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ತಸ್ಸ ಪರಿಭಾವಿತಬೀಜಸ್ಸ। **ಪರಮಂ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಮಧುರಭಾವೂಪಗಮನತೋ ಪರಮಮೇವ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯೋ। **ಕಾಲನ್ತರೇತಿ** ಫಲಕಾಲೇ। **ಏವಂ ಞೇಯ್ಯಮಿದಮ್ಪಿ ಚಾತಿ** ಯಥಾ ಏತಂ, ಏವಂ ಇದಮ್ಪಿ ಞಾತಬ್ಬಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ – ಯಥಾ ಹಿ ಅಮ್ಬಬೀಜಾದೀಸು ಮಧುನಾ, ಚತುಮಧುರೇನ ವಾ ಯೋಜೇತ್ವಾ ರೋಪಿತೇಸು ಫಲರಸೋ ಮಧುರೋ ಹೋತಿ, ಮಾತುಲುಙ್ಗಬೀಜೇ ಚ ಅಲತ್ತಕರಸೇನ ರಜಿತ್ವಾ ರೋಪಿತೇ ಅಮ್ಬಿಲಭಣ್ಡೋ ರತ್ತೋ ಹೋತಿ, ನ ಚ ತಂ ಬೀಜಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಂ ವಾ ಫಲಟ್ಠಾನಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಕಾಲನ್ತರೇ ಫಲವಿಸೇಸೋ ನ ಅಞ್ಞಬೀಜಸನ್ತಾನೇ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಬೀಜೇ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯತೋ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ ಯೇ ಇಧ ಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾ, ತೇಸು ನಿಪ್ಫನ್ನಂ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಪರಲೋಕಂ ನ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಕಾಲನ್ತರೇ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ನ ಚ ಅಞ್ಞಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯತೋ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಏತ್ಥ ಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ ಬೀಜಂ ವಿಯ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಸತ್ತೋ, ಅಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ವಿಯ ಕಮ್ಮಂ, ಬೀಜಸ್ಸ ಅಙ್ಕುರಾದಿಪ್ಪಬನ್ಧೋ ವಿಯ ಸತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಾದಿಪ್ಪಬನ್ಧೋ। ತತ್ಥುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಮಧುರರಸಸ್ಸ ಅಮ್ಬಿಲಭಣ್ಡೇ ರತ್ತಸ್ಸ ಚ ತಸ್ಸೇವ ಬೀಜಸ್ಸ ತತೋ ಏವ ಚ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರತೋ ಭಾವೋ ವಿಯ ಕಮ್ಮಕಾರಕಸ್ಸೇವ ಸತ್ತಸ್ಸ ತತೋ ಏವ ಚ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣತೋ ಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

**೭೧೫. ಬಾಲಕಾಲೇ...ಪೇ॰... ಫಲದಾಯಿನಾತಿ** ಬಾಲಸರೀರೇ ಕತಂ ವಿಜ್ಜಾಪರಿಯಾಪುಣನಂ, ಸಿಪ್ಪಸಿಕ್ಖನಂ, ಓಸಧೂಪಯೋಗೋ ಚ ನ ವುಡ್ಢಸರೀರಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಅಥ ಚ ತನ್ನಿಮಿತ್ತಂ ವಿಜ್ಜಾಪಾಟವಂ, ಸಿಪ್ಪಜಾನನಂ, ಅನಾಮಯತಾದಿ ಚ ವುಡ್ಢಸರೀರೇ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಚ ತಾನಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಹೋನ್ತಿ ತಂಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನೇ ಏವ ಸದಿಸೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। ನ ಚ ಯಥಾ

ಪಯುತ್ತೇನ ವಿಞ್ಞಾಪರಿಯಾಪುಣನಾದಿನಾ ವಿನಾ ತಾನಿ ಅಞ್ಞಾತೋ ಹೋನ್ತಿ ತದಭಾವೇ ಅಭಾವತೋ, ಏವಂ ಇಧಾಪಿ ಸನ್ತಾನೇ ಯಂ ಫಲಂ, ಏತಂ ನಾಞ್ಞಸ್ಸ, ನ ಚ ಅಞ್ಞತೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏತೇನ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾಭಾವೇ ಫಲಾಭಾವಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ, ನ ಅಞ್ಞಪಚ್ಚಯನಿವಾರಣಂ ಕರೋತಿ।

೭೧೭-೮. **ಏವಂ ಸನ್ತೇಪೀತಿ** ಅಸಙ್ಕನ್ತಿಪಾತುಭಾವೇ। ತತ್ಥ ಚ ಯಥಾವುತ್ತದೋಸಪರಿಹರಣೇ ಸತಿ ಸಿದ್ಧೇಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಜ್ಜಮಾನನ್ತಿ** ಪದೀಪಸ್ಸ ವಟ್ಟಿಕಾಸ್ನೇಹೋ ವಿಯ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಅನಿರುದ್ಧನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅವಿಜ್ಜಮಾನನ್ತಿ** ವಟ್ಟದುಕ್ಖಾಭಾವಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ವಿಯ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ ನಿರುದ್ಧನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಪ್ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇತಿ** ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಮಾನಕ್ಖಣೇಯೇವ। ತೇನಾಹ "**ಸದ್ಧಿಮೇವ ಚ ಹೇತುನಾ**"ತಿ। **ಅವಿಜ್ಜಮಾನನ್ತಿ** ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣತೋ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಜ್ಜಮಾನತಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತಂ। **ನಿರುದ್ಧನ್ತಿ** ಖಣತ್ತಯಂ ಪತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಂ। ತೇನಾಹ -

"ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣತೋ ಪುಬ್ಬೇ, ಪಚ್ಛಾ ನಿಚ್ಚಫಲಂ ಸಿಯಾ"ತಿ।

**ಪುಬ್ಬೇತಿ** ಕಮ್ಮಾಯೂಹನತೋ ಪುಬ್ಬೇ। ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಹೇತಂ ವುತ್ತಂ। **ಪಚ್ಛಾತಿ** ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಪಚ್ಛಾ ಚ।

೭೧೯-೨೦. **ಕಟತ್ತಾಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಕಟತ್ತಾ ಏವ ಪಚ್ಚಯೋ, ನ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾಯ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಾಯ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ "ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ ವಿಪಾಕಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೪೩೧)। ಯದಿ ಏವಂ ಅರಹತಾ ಕತಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಕಟತ್ತಾಪಚ್ಚಯೋ ಸಿಯಾತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಅಚ್ಛಿನ್ನಮೂಲಸ್ಮಿಂ ರುಕ್ಖೇ ಪುಪ್ಫಿತಂ ಬೀಜಸಮತ್ಥಮ್ಪಿ ಕುಸುಮಂ ಮೂಲೇ ಛಿನ್ನಮತ್ತೇ ಫಲದಾಯಕಂ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಅರಹತೋಪಿ ಕಿಲೇಸಮೂಲಸ್ಸ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲೇ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಕಿಲೇಸಮೂಲಚ್ಛಿನ್ನಮತ್ತೇಯೇವ ಫಲದಾನೇ ಅಸಮತ್ಥಭಾವಂ ಆಪನ್ನನ್ತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

"ಬಾಲಜನಪ್ಪಚಾರುಳ್ಹೋ ,<br>ಜಾತಿರಥೋ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಚಕ್ಕೋಯಂ।<br>ಕಿಲೇಸಚಕ್ಕವಿಧಮನೋ,<br>ನ ಯಾತಿ ಕಮ್ಮೇಕಚಕ್ಕೇಪೀ"ತಿ॥

ಕಟತ್ತಾ ಚೇ ಪಚ್ಚಯೋ, ನಿಚ್ಚಫಲದಾಯಕೋ ವಿಬನ್ಧೋತಿ ಆಹ "**ಪಾಟಿಭೋಗಾದಿಕ**"ನ್ತಿಆದಿ। **ಪಾಟಿಭೋಗಾದಿಕನ್ತಿ** ಮೂಲಭಾವೂಪಗಮನಾದಿಕಂ। **ಆದಿ**-ಗ್ಗಹಣೇನ "ಪಚ್ಛಾ ಮೂಲಂ ದಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಭಣ್ಡಗ್ಗಹಣಂ, ಇಣಗ್ಗಹಣಞ್ಚ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಪಾಟಿಭೋಗಕಿರಿಯಾದೀನಂ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಾ ವಾ ನಿಯ್ಯಾತನೇ, ಪಟಿಭಣ್ಡದಾನೇ, ಇಣದಾನೇ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಕರಣಮತ್ತಂ, ನ ಚ ತಂ ನಿಯ್ಯಾತನಾದೀನಂ ನಿಚ್ಚಮೇವ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ನಿಯ್ಯಾತನಾದಿಮ್ಹಿ ಕತೇ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವತೋ, ಏವಮೇವ ವಿಪಾಕುಪ್ಪಾದನೇಪಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನತಾ ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಕರಣಮತ್ತಮೇವ, ಕರಣಮತ್ತೇ ಚ ಸತಿ ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ।

೭೨೧. ಪರಮಸ್ಸ ಉತ್ತಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಕಾಸನತೋ **ಪರಮತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನೋ। ಪೀತಿಬುದ್ಧಿವಿವಡ್ಢನೋತಿ** ಪೀತಿಯಾ, ಞಾಣಸ್ಸ ಚ, ಪೀತಿಸಹಗತಸ್ಸ ವಾ ಞಾಣಸ್ಸ ವಿವಡ್ಢನೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೧೦. ದಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ರೂಪವಿಭಾಗವಣ್ಣನಾ

**೬೧೧. ಆದಿಮ್ಹೀತಿ** ಉದ್ದೇಸಗಾಥಾಯಂ। **ಇದಾನೀತಿ** ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕವಿಭಾವನಾನನ್ತರಂ। **ವಿಭಾವನನ್ತಿ** ನಿದ್ದೇಸಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ಸರೂಪತೋ ಪಕಾಸನಂ।

**೬೧೩. ರುಪ್ಪತೀತಿ** ಸೀತುಣ್ಹಾದೀಹಿ ವಿಕಾರಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಆಪಾದೀಯತೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ವಿಕಾರಾಪತ್ತಿ ಚ ಸೀತಾದಿವಿರೋಧಿಪಚ್ಚಯಸನ್ನಿಧಾನೇ ವಿಸದಿಸುಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ। ನ ಹಿ ಯಥಾಸಕಂ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞೇನ ಕೇನಚಿ ವಿಕಾರಾಪಾದನಂ ಸಕ್ಕಾ ಕಾತುಂ, ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮುಪ್ಪನ್ನರೂಪಸನ್ತತಿ ವಿಯ ಅಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ವಿಸಭಾಗಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇನ ವಿಸದಿಸುಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ ಇಧ "ರುಪ್ಪನ"ನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಸಙ್ಖಿಯಾನಂ ವಿಪರಿಣಾಮವಾದೋ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಹೋತಿ। ನನು ಚ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ವಿರೋಧಿಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ವಿಸದಿಸುಪ್ಪತ್ತಿ ಲಬ್ಭತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ಪನ ವಿಭೂತತರಾ। ವಿಭೂತತರಾ ಹೇತ್ಥ ವಿಸದಿಸುಪ್ಪತ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ ಉಕ್ಕಟ್ಠಗತಿವಸೇನ ಯಥಾ "ಅಭಿರೂಪಸ್ಸ ಕಞ್ಞಾ ದಾತಬ್ಬಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೮)।

ಕುತೋ ಏತಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಚೇ? ಸೀತಾದಿಗ್ಗಹಣತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ –

> "ಕಿಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರೂಪಂ ವದೇಥ, ರುಪ್ಪತೀತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕೇನ ರುಪ್ಪತಿ? ಸೀತೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಉಣ್ಹೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಜಿಘಚ್ಛಾಯಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಪಿಪಾಸಾಯಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಡಂಸಮಕಸವಾತಾತಪಸರೀಸಪಸಮ್ಫಸ್ಸೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ರುಪ್ಪತೀತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯)।

ಏತ್ಥ ಹಿ ಸೀತಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ಸೀತಾದಿನಾ ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ರುಪ್ಪನಂ ವಿಭೂತತರಂ, ತಸ್ಮಾ ತದೇವೇತ್ಥ ಗಹಿತನ್ತಿ ಞಾಪನತ್ಥಂ। ಇತರಥಾ ರುಪ್ಪತೀತಿ ಸಾಮಞ್ಞವಚನೇನೇವ ಸಿದ್ಧೇ ಸೀತಾದಿಗ್ಗಹಣಂ ನಿರತ್ಥಕಂ ಸಿಯಾತಿ।

ಯದಿ ಏವಂ, ಕಥಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ರೂಪಸಮಞ್ಞಾ? ನ ಹಿ ತತ್ಥ ಉಪಘಾತಕೋ ಸೀತಾದಿಫಸ್ಸವಿಸೇಸೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ತತ್ಥಾಪಿ ತಂಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ। ಅರುಪ್ಪನಸ್ಸಾಪಿ ಹಿ ರುಪ್ಪನಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ ರೂಪಸಮಞ್ಞಾ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಅದುದ್ಧಮ್ಪಿ ಖೀರಂ ತಂಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ "ದುದ್ಧ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಅಥ ವಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತತ್ಥ ಉಪಘಾತಕೋ ಸೀತಾದಿಫಸ್ಸವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥಿ, ಅನುಗ್ಗಾಹಕೋ ಪನ ಅತ್ಥಿ। ತಥಾ ಹಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಉತುಜರೂಪಂ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥೇವ ತತ್ಥ ರುಪ್ಪನನ್ತಿ ನ ಕೋಚಿ ತತ್ಥ ರೂಪಸಮಞ್ಞಾಯ ವಿಬನ್ಧೋತಿ।

**ರೂಪಯತೀತಿ ವಾ**ತಿ ಸಯಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಮೇವ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನಂ ವಿಕಾರಮಾಪಾದಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತಿ ಪುರಿಮವಿಗ್ಗಹೇನ ವಿಕಾರುಪ್ಪತ್ತಿ "ರುಪ್ಪನ"ನ್ತಿ ದೀಪಿತಂ। ಇಮಿನಾ ಪನ ವಿರೋಧಿಪಚ್ಚಯಸನ್ನಿಪಾತೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸೇವ ಯೋ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ವಿಸದಿಸುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೋ, ತಂ ರುಪ್ಪನನ್ತಿ ದೀಪಿತಂ ಹೋತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ಅರೂಪಸ್ಸ ರೂಪಸಮಞ್ಞಾಪಸಙ್ಗೋ ಏವ ನತ್ಥಿ। ನಿರುದ್ಧಮೇವ ಹಿ ತಂ ಅನನ್ತರಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅರೂಪಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ನ ವಿಜ್ಜಮಾನನ್ತಿ। ಘಟ್ಟನೇ ವಿಕಾರಾಪತ್ತಿಯಂ ರೂಪ-ಸದ್ದಸ್ಸ ರುಳ್ಹೀ, ತಸ್ಮಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಘಟ್ಟನಾಭಾವತೋ ನ ತೇಸು ರೂಪಸಮಞ್ಞಾತಿ ಕೇಚಿ। ಪಟಿಘಾತೋ ರುಪ್ಪನನ್ತಿ ಅಪರೇ, ತೇಸಂ ಮತೇನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಪ್ಪಟಿಘರೂಪಾನಮೇವ ರೂಪಸಮಞ್ಞಾಪಸಙ್ಗೋ, ಅಥ ಖೋ ಅವಯವವೋಹಾರೇನ ಸಮುದಾಯೋಪಿ ವೋಹರೀಯತೀತಿ ಸಬ್ಬಮೇವ ರೂಪಂ ರೂಪಸಮಞ್ಞಂ ಲಭತಿ। ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ

“ರೂಪಯತೀತಿ ವಣ್ಣಾಯತನವಸೇನ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಞ್ಹಿ ವಣ್ಣವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜಮಾನಂ ರೂಪಯತಿ, ಹದಯಙ್ಗತಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತೀತಿ। ತಯಿದಂ ಉಪರಿ ವಣ್ಣಾಯತನನಿದ್ದೇಸೇ ವಿಸುಂಯೇವ ವುಚ್ಚತೀತಿ ನ ತಸ್ಸ ಇಧ ಸಂವಣ್ಣನೇ ಪಯೋಜನಂ ಅತ್ಥಿ। **ಸುರೂಪೋ**ತಿ ದ್ವತ್ತಿಂಸಮಹಾಪುರಿಸಲಕ್ಖಣಅಸೀತಿಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಬ್ಯಾಮಪ್ಪಭಾಕೇತುಮಾಲಾದೀಹಿ ಅಲಙ್ಕತತ್ತಾ ಸೋಭನರೂಪಕಾಯೋ, ಸಭಾವತ್ಥೋ ವಾ ರೂಪ-ಸದ್ದೋ “ಯಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೪) ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ **ಸುರೂಪೋ**ತಿ ಸೋಭನಸಭಾವೋ, ತೇನ ದಸಬಲಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಾದಿಅಸಾಧಾರಣಗುಣವಿಸೇಸಸಮಾಯೋಗದೀಪನತೋ ಸತ್ಥು ಧಮ್ಮಕಾಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾಪಿ ಸೋಭನತಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋತಿ।

೬೨೪. **ಭೂತೋಪಾದಾಯಭೇದತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ತದಧೀನವುತ್ತಿತಾಯ ಭವತಿ ಏತ್ಥ ಉಪಾದಾರೂಪನ್ತಿ ಭೂತಂ। ಅಥ ವಾ ಮಹಾಭೂತಾಯೇವ ಇಧ ಪುರಿಮಪದಲೋಪವಸೇನ ಭೂತ-ಸದ್ದೇನ ವುತ್ತಾ। ತೇನಾಹ “ಚತುಬ್ಬಿಧಾ ಮಹಾಭೂತಾ”ತಿ। ಭೂತಾನಿ ಉಪಾದಿಯತೇವ, ನ ಪನ ಸಯಂ ತೇಹಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ವಾ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ **ಉಪಾದಾಯಂ**। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾನಮ್ಪಿ ಉಪಾದಾಯರೂಪತಾಪಸಙ್ಗೋ ನತ್ಥಿ। ನ ಹಿ ತೇ ಕೇವಲಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಉಪಾದಿಯನ್ತೇವ, ಅಥ ಖೋ ಸಯಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪೇಹಿ ಉಪಾದಿಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಉಪಾದಾಯ-ಸದ್ದಗ್ಗಹಣಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ ನ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪತಾಪಸಙ್ಗೋತಿ। ಅಥ ವಾ “ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪ”ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೮೪) ವಚನತೋ ಚತುಮಹಾಭೂತಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತಾವ ಉಪಾದಾಯರೂಪಲಕ್ಖಣಂ, ನ ಭೂತತ್ತಯಾದಿಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತಾಪೀತಿ ನ ತೇಸಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪತಾತಿ। ಭೂತಞ್ಚ ಉಪಾದಾಯಞ್ಚ **ಭೂತೋಪಾದಾಯಂ,** ತೇಸಂ ವಸೇನ ಭೇದತೋತಿ **ಭೂತೋಪಾದಾಯಭೇದತೋ**। ಭೂತಸದ್ದಸ್ಸ ಉಭಯಲಿಙ್ಗತ್ತಾ ಆಹ **“ಮಹಾಭೂತಾ”**ತಿ। **ಉಪಾದಾ**ತಿ ಉಪಾದಾಯರೂಪಾನಿ “ಪಟಿಸಙ್ಖಾ ಯೋನಿಸೋ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಏತ್ಥ ಯ-ಕಾರಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೬೨೫. ಕತಮೇ ಪನ ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ, ಕಥಞ್ಚ ತೇ ಮಹಾಭೂತಸಞ್ಞಿತಾ, ಕಾನಿ ಚ ಉಪಾದಾಯರೂಪಾನಿ, ಕಥಞ್ಚ ತಾನಿ “ಉಪಾದಾಯರೂಪಾನೀ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ಇದಂ ಚೋದನಂ ಹದಯೇ ಕತ್ವಾ ಕಮೇನ ಸೋಧೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಪಥವೀಧಾತೂ”**ತಿಆದಿ। **ಚತ್ತಾರೋಮೇ**ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಇಮೇ। ಮಹಾ ಚ ಸೋ ಭೂತೋ ಚಾತಿ ಮಹಾಭೂತೋ, ತೇನ **ಮಹಾಭೂತೇನ** ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ ಮಹನ್ತಭಾವೇನ ಪಾತುಭೂತೇನ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ -

> “ಕಾಲೋ ಘಸತಿ ಭೂತಾನಿ,
> ಸಬ್ಬಾನೇವ ಸಹತ್ತನಾ।
> ಯೋ ಚ ಕಾಲಘಸೋ ಭೂತೋ,
> ಸ ಭೂತಪಚನಿಂ ಪಚೀ”ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೧.೨.೧೯೦) -

ಆದೀಸು ವಿಯ ಭೂತ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಸತ್ತೇಸು, ಖೀಣಾಸವೇಸು ಚ ಪವತ್ತನತೋ **ಮಹಾಭೂತೇನಾ**ತಿ ಮಹತಾ ಸತ್ತೇನ, ಮಹಾಖೀಣಾಸವೇನಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಖೀಣಾಸವೋಪಿ ಹಿ ಪರಿಕ್ಖೀಣಪಟಿಸನ್ಧಿಕತ್ತಾ ಭೂತೋಯೇವ ನ ಭವತಿ, ನ ಚ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಭೂತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೬೨೬. **ಮಹನ್ತಾ ಪಾತುಭೂತಾ**ತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಕಸನ್ತಾನೇಪಿ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಸನ್ತಾನೇಪಿ ಸಸಮ್ಭಾರಧಾತುವಸೇನ ಮಹನ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ಭೂತಾ ಜಾತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇಸಂ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಸನ್ತಾನೇ -

> “ದುವೇ ಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ನಹುತಾನಿ ಚ।
> ಏತ್ತಕಂ ಬಹಲತ್ತೇನ, ಸಙ್ಖಾತಾಯಂ ವಸುನ್ಧರಾ”ತಿ॥ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೮೪) -

ಆದಿನಾ ನಯೇನ ಮಹನ್ತಪಾತುಭೂತತಾ ವುತ್ತಾ। ಉಪಾದಿನ್ನಕಸನ್ತಾನೇಪಿ ಅನೇಕಯೋಜನಸತಿಕಮಚ್ಛಕಚ್ಛಪತಿಗಾವುತಪ್ಪಮಾಣದೇವದಾನವಾದಿಸರೀರವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಹೇತಂ "ಸನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹಾಸಮುದ್ದೇ ಯೋಜನಸತಿಕಾಪಿ ಅತ್ತಭಾವಾ"ತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೧೦; ಚೂಳವ॰ ೩೮೫; ಉದಾ॰ ೪೫)।

**ಮಹಾಭೂತಸಮಾ**ತಿ ಅನೇಕಬ್ಭುತವಿಸೇಸದಸ್ಸನೇನ, ಅನೇಕಭೂತದಸ್ಸನೇನ ಚ ಮಹನ್ತಾ ಭೂತಾ, ಮಹನ್ತಾನಿ ಅಬ್ಭುತಾನಿ ವಾ ಏತೇಸೂತಿ ಮಹಾಭೂತಾ, ಮಾಯಾಕಾರಾ, ಯಕ್ಖಾದಯೋ ವಾ ಜಾತಿವಸೇನೇವ ಮಹನ್ತಾ ಭೂತಾತಿ ಮಹಾಭೂತಾ, ತೇಹಿ ಏತೇ ಸಮಾತಿ ಮಹಾಭೂತಸಮಾ। ಏತೇ ಹಿ ಯಥಾ ಮಾಯಾಕಾರಾ ಅಮಣಿಂ ಏವ ಉದಕಂ ಮಣಿಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತಿ, ಅಸುವಣ್ಣಂಯೇವ ಲೇಡ್ಡುಆದಿಕಂ ಸುವಣ್ಣಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತಿ, ಯಥಾ ಚ ಸಯಂ ನೇವ ಯಕ್ಖಾ ನ ಪಕ್ಖಿನೋ ಸಮಾನಾ ಯಕ್ಖಾದಿಭಾವಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇನ್ತಿ, ಏವಮೇವಂ ಸಯಂ ಅನೀಲಾನೇವ ಹುತ್ವಾ ನೀಲಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಿ, ಸಯಂ ಅಪೀತಾಯೇವ…ಪೇ॰… ಸಯಂ ಅನೋದಾತಾಯೇವ ಹುತ್ವಾ ಓದಾತಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೀತಿ ಮಾಯಾಕಾರಮಹಾಭೂತಸಾಮಞ್ಞತೋ ಮಹಾಭೂತಾ।

ಯಥಾ ಚ ಯಕ್ಖಾ ಮಹಾಭೂತಾ ಯಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ನೇವಸ್ಸ ಅನ್ತೋಸರೀರೇ ಠಾನಂ ಉಪಲಬ್ಭತಿ, ನ ಸರೀರತೋ ಬಹಿ, ನ ಚ ತಸ್ಸ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ಯದಿ ಹಿ ಸರೀರಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಠಿತಾ, ಸಕಲಸರೀರೇ ಬ್ಯಾಪನಂ ನ ಸಿಯಾ। ಅಥ ಬಹಿ ಠಿತಾ, ಯಕ್ಖಗ್ಗಹಿತಕೇನ ಕತಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಯಕ್ಖಸ್ಸ ನ ಸಿಯಾ। ಯದಿ ಚಸ್ಸ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ನ ಠಿತಾ, ಯಕ್ಖಗ್ಗಹಿತಕೇ ಪಹಟೇ ಯಕ್ಖಸ್ಸ ದುಕ್ಖವೇದನುಪ್ಪತ್ತಿ ನ ಸಿಯಾ, ನ ಚ ಸರೀರೇ ರಾಜಿಉಟ್ಠಾನಂ ಭವೇಯ್ಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ಅನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಾ, ಏವಮೇತೇಪಿ ನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ನ ಬಹಿ ಠಿತಾ ಉಪಲಬ್ಭನ್ತಿ, ನ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ಯದಿ ಹಿ ತೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಠಿತಾ, ನ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚಕರಾ ಸಿಯುಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನುಪವೇಸನತೋ। ಅಥ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತೋ ಬಹಿ ಠಿತಾ, ವಿನಿಬ್ಭುತ್ತಾ ಸಿಯುಂ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಅವಿನಿಬ್ಭುತ್ತವಾದೋ ಪರಿಹಾಯೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ಅನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಾತಿ। ಯಕ್ಖಮಹಾಭೂತಸಮಾನತಾಯ ಮಹಾಭೂತಸಮಾ। ಅನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಾಪಿ ಚೇತೇ ಪತಿಟ್ಠಾನಾದಿನಾ ಯಥಾಸಕಕಿಚ್ಚವಿಸೇಸೇನ ಸೇಸಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಉಪಕಾರಕಾ ಹೋನ್ತಾ ಸಹಜಾತಾದಿನಾ ಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹುತ್ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸಾಯೇವ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ।

**ವಞ್ಚಕತ್ತಾ ಅಭೂತೇನಾ**ತಿ ಯಕ್ಖಿನೀಆದಯೋ ವಿಯ ಅಭೂತೇನ ಅತಚ್ಛೇನ ಮನಾಪವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಾದಿನಾ ಸತ್ತಾನಂ ವಞ್ಚಕತ್ತಾ ಮಹನ್ತಾನಿ ಅಭೂತಾನಿ ಏತೇಸೂತಿ ಮಹಾಭೂತಾತಿ ಸಮ್ಮತಾ । ಯಥಾ ಹಿ ಯಕ್ಖಿನೀಆದಯೋ ಮನಾಪೇಹಿ ಕಾಳಸಾಮಾದಿವಣ್ಣೇಹಿ, ಪುಥುಲಪೀವರಕಿಸಾದಿಸಣ್ಠಾನೇಹಿ, ಹತ್ಥಭಮುಆದಿವಿಕ್ಖೇಪೇಹಿ ಚ ಅತ್ತನೋ ಭಯಾನಕಭಾವಂ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ ಸತ್ತೇ ವಞ್ಚೇನ್ತಿ, ಅತ್ತನೋ ವಸಂ ನೇನ್ತಿ, ಏವಮೇತೇಪಿ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದೀಸು ಮನಾಪೇನ ಛವಿವಣ್ಣೇನ, ಮನಾಪೇನ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸಣ್ಠಾನೇನ, ಮನಾಪೇನ ಚ ಹತ್ಥಪಾದಅಙ್ಗುಲಿಭಮುಕವಿಕ್ಖೇಪೇನ ಅತ್ತನೋ ಕಕ್ಖಳತ್ತಾದಿಸರೀರಲಕ್ಖಣಂ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ ಬಾಲಜನಂ ವಞ್ಚೇನ್ತಿ, ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಂ ದಟ್ಠುಂ ನ ದೇನ್ತಾ ತಂ ಅತ್ತನೋ ವಸಂ ನೇನ್ತಿ।

೬೨೭-೩೦. **ಚಕ್ಖುಸೋತ**ನ್ತಿಆದೀಸು ರೂಪಮೇವ ರೂಪತಾ। ಹದಯಞ್ಚ ತಂ ವತ್ಥು ಚ ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನನ್ತಿ ಹದಯವತ್ಥು, ಹದಯಸ್ಸ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥೂತಿ ಹದಯವತ್ಥು, ಪುರಿಮಪದಲೋಪೇನ ಪನ "**ವತ್ಥು**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋಯೇವ **ಆಹಾರತಾ**। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ **ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣಿಯಂ** ರೂಪನಿದ್ದೇಸೇ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಓಸಾನೇ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋ, ಇಧ ಪನ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಂ ಏಕಟ್ಠಾನೇ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಹದಯವತ್ಥುಅನನ್ತರಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ। ಲಹುತಾ ಆದಿ ಯಾಸಂ ಮುದುತಾಕಮ್ಮಞ್ಞತಾನನ್ತಿ ಲಹುತಾದಯೋ, ತಾಸಂ ತಯಂ **ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಂ,** ತತ್ಥ ಲಹುಭಾವೋ ಲಹುತಾ, ತಥಾ ಮುದುತಾಪಿ। ಕಮ್ಮನಿ ಸಾಧು ಕಮ್ಮಞ್ಞಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ। ಲಹುತಾದೀನಂ ಸಯಂ ಅನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪವಿಕಾರಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ರೂಪಸ್ಸಾ**"ತಿ ವಿಸೇಸನಂ ಕತಂ। **ಚತುವೀಸತೀ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ಬಲವರೂಪಾದೀನಂ ನಿಸೇಧನತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ । **ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ

ನಿಸ್ಸಾಯ ಏವ, ನ ಪನ ನಿಸ್ಸಯವಸೇನಪಿ। ಚತೂಹಿ ಉಪಾದಾನೇಹಿ ನಿಮುತ್ತತಾಯ ನಿಕ್ಖನ್ತಂ ಉಪಾದಾನತೋ ಮಾನಸಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ನಿರುಪಾದಾನಮಾನಸೋ**।

**೬೩೧-೨. ಪತ್ಥಟತ್ತಾ**ತಿ ಪುಥುತ್ತಾ, ತೇನ ಪುಥುಭಾವತೋ ಪುಥವೀ, ಪುಥವೀ ಏವ ಪಥವೀತಿ ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ಸದ್ದಸಿದ್ಧಿ ದೀಪಿತಾ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಸಮ್ಭಾರಪಥವಿಯಾ ವಸೇನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಾ ಹಿ ಪುಥುಭೂತಾ ಪತ್ಥಟಾತಿ। ಲಕ್ಖಣಪಥವಿಯಾ ವಸೇನ ಪನ ಪಥನಟ್ಠೇನ ಪಥವೀ, ಸಹಜರೂಪಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವೇನ ಪಕ್ಖಾಯತಿ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುರಿಮೋಪಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ ಲಕ್ಖಣಪಥವಿಯಾ ವಸೇನ ಲಬ್ಭತಿ। **ವಾಯನತೋ**ತಿ ಸಮುದೀರಣತೋ, ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನ ಭೂತಸಙ್ಘಾಟಸ್ಸ ಪಾಪನತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇಜೇತಿ** ಪರಿಪಾಚೇತಿ, ನಿಸೇತಿ ವಾ, ತಿಕ್ಖಭಾವೇನ ಸೇಸಭೂತತ್ತಯಂ ಉಸ್ಮಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಗಾಥಾಬನ್ಧವಸೇನ ಚೇತ್ಥ ಇತಿ-ಸದ್ದಲೋಪತೋ "ತೇಜೇತಿ"ಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ "ಆಪೇತೀ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇಜೇತೀತಿ **ತೇಜೋ,** ಆಪೇತೀತಿ **ಆಪೋ**ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಆಪೇತಿ ಪಾಲನಾ**ತಿ ಅನುಪಾಲೇತಬ್ಬರೂಪಪರಿಯೋಸಾನಂ ಆಪೇತಿ ಪತ್ಥರತಿ। ತಥಾ ಹೇತಂ "ಆಬನ್ಧನಕಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಆಪೀಯತೀತಿ **ಆಪೋ**। ಸೋಸೀಯತಿ ಪಿವೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋತಿ ಕೇಚಿ। ಅಯಂ ಪನತ್ಥೋ ಸಸಮ್ಭಾರಾಪೇ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ವದನ್ತಿ, ಲಕ್ಖಣಾಪೇಪಿ ಯುಜ್ಜತೇವ। ಸೋಪಿ ಹಿ ಫರುಸಪಾಚನವಿಸೋಸನಾಕಾರೇನ ಸೇಸಭೂತತ್ತಯೇನ ಪೀಯಮಾನೋ ವಿಯ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಆಪಾಯತೀತಿ ವಾ **ಆಪೋ,** ಬ್ರೂಹೇತಿ ವಡ್ಢೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹೇಸ ಪರಿಬ್ರೂಹನರಸೋ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಭೂತೋಪಾದಾಯಭೇದಾನಂ ರೂಪಾನಂ। **ವಕ್ಖಾಮೀ**ತಿ ಕಥೇಸ್ಸಾಮಿ। ಕಿಂ ಕಾರಣಾತಿ ಆಹ **"ಲಕ್ಖಣಾದೀಸೂ"**ತಿಆದಿ। **ಹಿ**-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಲಕ್ಖಣಾದೀಸು ಞಾತೇಸು ಧಮ್ಮಾ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಪರತೋ ಆವಿಭಾವಹೇತೂತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೬೩೩-೪.** ಕಾನಿ ಪನ ತಾನಿ ಲಕ್ಖಣರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನಾನಿ ನಾಮ, ಯೇಸು ಞಾತೇಸು ಧಮ್ಮಾ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಇಮಂ ಚೋದನಂ ಸೋಧೇತುಂ ಲಕ್ಖಣರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನಾನಿ ಸರೂಪತೋ ಕಥೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಸಾಮಞ್ಞಂ ವಾ"**ತಿಆದಿ। **ಸಾಮಞ್ಞಂ** ಸಾಧಾರಣೋ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಕೋ। **ಸಭಾವೋ** ಕಕ್ಖಳಾದಿಫುಸನಾದಿಕೋ ಅಸಾಧಾರಣಭಾವೋ। **ಕಿಚ್ಚ**ನ್ತಿ ಸನ್ಧಾರಣಾದಿಕಿಚ್ಚಂ। **ಸಮ್ಪತ್ತೀ**ತಿ ಸಮ್ಪನ್ನಭಾವೋ। "ಸುರಸೋ ಗನ್ಧಬ್ಬೋ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ ಗನ್ಧಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ರಸ-ಸದ್ದೇನ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ **ಸಮ್ಪತ್ತಿ ರಸೋ**ತಿ। **ಫಲ**ನ್ತಿ ಸಹಜಾತನಾನಕ್ಖಣಿಕವಸೇನ ಠಿತಂ ಫಲಂ। **ಉಪಟ್ಠಾನನಯೋ**ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ಞಾಣಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರೋ। **ಆಸನ್ನಕಾರಣ**ನ್ತಿ ಪಧಾನಕಾರಣಂ।

ಲಕ್ಖೀಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ಲಕ್ಖಣಂ, ಕಕ್ಖಳತ್ತಂ ಲಕ್ಖಣಮೇತಿಸ್ಸಾತಿ **ಕಕ್ಖಳತ್ತಲಕ್ಖಣಾ**। ನನು ಚ ಕಕ್ಖಳತ್ತಮೇವ ಪಥವೀಧಾತೂತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ। ತಥಾ ಹಿ ವಿಞ್ಞಾತಾವಿಞ್ಞಾತಸದ್ದತ್ಥತಾವಸೇನ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನೇಪಿ ಧಮ್ಮೇ ಕಪ್ಪನಾಸಿದ್ಧೇನ ಭೇದೇನ ಏವಂ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಾವಬೋಧೋ ಹೋತೀತಿ। ಅಥ ವಾ ಲಕ್ಖೀಯತೀತಿ ಲಕ್ಖಣಂ, ಕಕ್ಖಳಾ ಹುತ್ವಾ ಲಕ್ಖಿಯಮಾನಾ ಧಾತು **ಕಕ್ಖಳತ್ತಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಸೇಸಾಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಪತಿಟ್ಠಾನರಸಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾನಭಾವಕಿಚ್ಚಾ। ಅಸಹಜಾತಾನಮ್ಪಿ ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಪತಿಟ್ಠಾನಭಾವೋ ಹೋತೇವ। ತತೋ ಏವ ನೇಸಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾಕಾರೇನ ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತೀತಿ **ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**। ಇಮಿನಾ ಕಿಚ್ಚವಸೇನೇವೇತ್ಥ "ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪದಟ್ಠಾನಂ** ಪನೇತ್ಥ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ವಕ್ಖತಿ।

**ಪಗ್ಘರಣಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ದ್ರವತಾಭಾವತೋ ವಿಸ್ಸನ್ದನಲಕ್ಖಣಾ। **ಬ್ರೂಹನರಸಾ**ತಿ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಮಿಲಾತಭಾವೂಪಗಮನಂ ಅದತ್ವಾ ವಡ್ಢನಕಿಚ್ಚಾ। ತಥಾ ಹಿ ಸಾ ತೇಸಂ ಪೀಣಿತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸಙ್ಗಹಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ಬಾಹಿರಕಉದಕಂ ವಿಯ ನಹಾನಿಯಚುಣ್ಣಸ್ಸ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪ್ಪಕಿರಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನವಸೇನ ಸಙ್ಗಣ್ಹನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ। **ಪರಿಪಾಚನರಸಾ**ತಿ ಪರಿಣತಭಾವಕರಣರಸಾ। **ಮದ್ದವಾನುಪ್ಪದಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ಬಾಹಿರಗ್ಗಿ ವಿಯ ಜತುಲೋಹಾದೀನಂ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾನಂ ಮುದುಭಾವಾನುಪ್ಪದಾನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ। **ವಿತ್ಥಮ್ಭನಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ಪೂರಣಲಕ್ಖಣಾ। **ಸಮುದೀರಣರಸಾ**ತಿ ಕಮ್ಪನರಸಾ। **ಅಭಿನೀಹಾರೋ**

ಭೂತತ್ತಯಸ್ಸ ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೋ, ನೀಹರಣಂ ವಾ ಬೀಜತೋ ಅಙ್ಕುರಾದಿಕಸ್ಸ ವಿಯ। **ಏಕೇಕಾ...ಪೇ॰... ತಬ್ಬಾ**ತಿ ಪಥವೀಧಾತು ಆಪಾದಿಭೂತತ್ತಯಪದಟ್ಠಾನಾ, ಆಪೋಧಾತು ಪಥವೀತೇಜಾದಿಭೂತತ್ತಯಪದಟ್ಠಾನಾತಿ ಏವಂ ಏಕೇಕಾ ಧಾತು ಅವಸಿಟ್ಠಭೂತತ್ತಯಪದಟ್ಠಾನಾ।

ಆರೋಹಪರಿಣಾಹವಸೇನ ಹಿ ಮಜ್ಝಿಮೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪರಿಗ್ಗಯ್ಹಮಾನಾ ಪರಮಾಣುಭೇದಸಞ್ಚುಣ್ಣಾ ಸುಖುಮರಜಭೂತಾ ಪಥವೀಧಾತು ದೋಣಮತ್ತಾ ಸಿಯಾ। ಸಾ ಚ ತತೋ ಉಪಡ್ಢಪ್ಪಮಾಣಾಯ ಆಪೋಧಾತುಯಾ ಯಥಾ ನ ವಿಕಿರತಿ, ಏವಂ ಆಬನ್ಧನವಸೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಯಥಾ ಪನ ಪಗ್ಘರಣಸಭಾವಾಯ ಆಪೋಧಾತುಯಾ ವಸೇನ ಕಿಲಿನ್ನಭಾವಂ ಪಿಚ್ಛಿಲಭಾವಂ ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ತೇಜೋಧಾತುಯಾ ಅನುಪಾಲಿತಾ। ಯಥಾ ಪನ ತಸ್ಸಾ ವಸೇನ ನ ವಿಕಿರೀಯತಿ, ಏವಂ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ವಿತ್ಥಮ್ಭಿತಾ ಸಙ್ಘಾತಭಾವಂ ಪಾಪಿತಾ। ಏವಂ ಸುಖುಮರಜಭೂತಾಪಿ ಆಬನ್ಧನಪರಿಪಾಚನಸಮುದೀರಣಕಿಚ್ಚಾಹಿ ಆಪೋತೇಜೋವಾಯೋಧಾತೂಹಿ ಲದ್ಧಪಚ್ಚಯಾ ಸಿನೇಹೇನ ತೇಮಿತಾ, ತೇಜಸಾ ಪರಿಪಕ್ಕಾ, ವಾಯುನಾ ವಿತ್ಥಮ್ಭಿತಾ ಪಿಟ್ಠಚುಣ್ಣಾನಿ ವಿಯ ನ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ವಿಕಿರೀಯತಿ ವಿದ್ಧಂಸೀಯತಿ, ಅವಿಕಿರಿಯಮಾನಾ ಅವಿದ್ಧಂಸಿಯಮಾನಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕಂ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಲಿಙ್ಗಾದಿಭಾವವಿಭಾಗಂ ಉಪಗಚ್ಛತಿ, ಅಣುಥೂಲದೀಘರಸ್ಸಥಿರಕಥಿನಾದಿಭಾವಞ್ಚ ಪಕಾಸೇತಿ।

ಯೂಸಗತಾ ಆಬನ್ಧನಾಕಾರಭೂತಾ ಪನೇತ್ಥ ಆಪೋಧಾತು ಪಥವೀಪತಿಟ್ಠಿತಾ ತೇಜಾನುಪಾಲಿತಾ ವಾಯೋವಿತ್ಥಮ್ಭಿತಾ ನ ಗಳತಿ , ನ ಪಗ್ಘರತಿ, ನ ಪರಿಸ್ಸವತಿ। ಏವಂ ತೀಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಅನುಪಾಲಿತಾ ಅಪಗ್ಘರಮಾನಾ ಅಪರಿಸ್ಸವಮಾನಾ ಪೀಣ್ಡಿತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏಸಾ ಹಿ ಅನುಬ್ರೂಹನರಸಾ।

ಅಸಿತಪೀತಾದಿಪರಿಪಾಚಿತಾ ಚೇತ್ಥ ಉಸುಮಾಕಾರಭೂತಾ ಉಣ್ಹತ್ತಲಕ್ಖಣಾ ತೇಜೋಧಾತು ಪಥವೀಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಆಪೋಸಙ್ಗಹಿತಾ ವಾಯೋವಿತ್ಥಮ್ಭಿತಾ ಇಮಂ ಕಾಯಂ ಪರಿಪಾಚೇತಿ, ವಣ್ಣಸಮ್ಪತ್ತಿಞ್ಚಸ್ಸ ಆವಹತಿ। ಸಾ ಹಿ ಯಥಾನುಭುತ್ತಸ್ಸ ಆಹಾರಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಣಾಮನೇನ ರಸಾದಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹೇತುಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ ಇಮಂ ಕಾಯಂ ಪರಿಪಾಚೇತಿ, ವಣ್ಣಸಮ್ಪತ್ತಿಞ್ಚ ಆವಹತಿ। ಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯಾಯ ಹಿ ಚಿತ್ತಪಸಾದಹೇತುಕಾಯ ಚ ಸರೀರೇ ವಣ್ಣಸಮ್ಪದಾಯ ತೇಜೋಧಾತು ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ, ಪಗೇವ ಉತುಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನಾಯ ರೂಪಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾತಿ। ತಾಯ ಚ ಪನ ಪರಿಪಾಚಿತೋ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ನ ಪೂತಿಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನುಸಟಾ ಚೇತ್ಥ ಸಮುದೀರಣವಿತ್ಥಮ್ಭನಲಕ್ಖಣಾ ವಾಯೋಧಾತು ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಅತ್ತನಿ ಪತಿಟ್ಠಾಪೀಯತಿ। ಯಥಾ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಸುಂ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಆಪೋಧಾತುಯಾ ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ। ಯಥಾ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮಾ ನ ಪರಿಸ್ಸವನ್ತಿ, ಏವಂ ತೇಜೋಧಾತುಯಾ ಅನುಪಾಲೀಯತಿ। ಸಾ ಏವಂ ತೀಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಅನುಪಾಲಿಯಮಾನಾ ಇಮಂ ಕಾಯಂ ವಿತ್ಥಮ್ಭೇತಿ। ತಾಯ ಪನ ವಿತ್ಥಮ್ಭಿತೋ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ನ ಪರಿಪತತಿ, ಉಜುಕಂ ತಿಟ್ಠತಿ, ಇಚ್ಚೇವಂ ಏಕೇಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ವಸೇನೇವ ಪವತ್ತನತೋ ವುತ್ತಂ "ಏಕೇಕಾ ಚೇತ್ಥ ಸೇಸಭೂತತ್ತಯಪದಟ್ಠಾನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ"ತಿ।

ಏವಂ ಭೂತರೂಪಾನಂ ಸದ್ಧಿಂ ವಚನತ್ಥೇಹಿ ಲಕ್ಖಣಾದಯೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಉಪಾದಾಯರೂಪಾನಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಚಕ್ಖತೀ"**ತಿಆದಿ। ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಧಾತೂನಂ ಚಕ್ಖತಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಭಾವನತ್ಥತಾಪಿ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ವಿಭಾವೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ। **ಚಕ್ಖತೀ**ತಿ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ಸಮವಿಸಮಂ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಂ ವಿಯ, ಅಭಿಬ್ಯತ್ತಂ ವದನ್ತಂ ವಿಯ **ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ**। ಅಥ ವಾ **ಚಕ್ಖತೀ**ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಂ ವಿಯ **ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ**। ಚಕ್ಖತೀತಿ ಹಿ ಅಯಂ ಸದ್ದೋ "ಮಧುಂ ಚಕ್ಖತಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಚಕ್ಖತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಅಸ್ಸಾದತ್ಥೋ। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ - "ಚಕ್ಖುಂ ಖೋ, ಮಾಗಣ್ಡಿಯ, ರೂಪಾರಾಮಂ ರೂಪರತಂ ರೂಪಸಮುದಿತ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦೯)। ವಕ್ಖತಿ ಚ "ರೂಪೇಸು ಆವಿಞ್ಛನರಸ"ನ್ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ "ಸೋತಂ ಖೋ, ಮಾಗಣ್ಡಿಯ,

ಸದ್ದಾರಾಮಾ”ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦೯) ಸೋತಾದೀನಮ್ಪಿ ಸದ್ದಾದಿಅಸ್ಸಾದಕಭಾವೋ ಅತ್ಥೀತಿ ತೇಸಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖುಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯತಾ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ ನಿರುಳ್ಹತ್ತಾ। ನಿರುಳ್ಹೋ ಹಿ ಏಸ ಚಕ್ಖು-ಸದ್ದೋ ಲೋಚನೇಯೇವ ಪದುಮಾದೀಸು ಪಙ್ಕಜಾದಿಸದ್ದಾ ವಿಯಾತಿ।

**೬೩೫-೬**. ಚಕ್ಖುರೂಪಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸಪ್ಪಕರಣೇಪಿ ಚಕ್ಖು-ಸದ್ದಸಾಮಞ್ಞತೋ ಆಗತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖುಂ ಪಭೇದತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ತತ್ಥ ಚಕ್ಖು”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಚಕ್ಖುನಿದ್ದೇಸೇ। **ಪಞ್ಞಾಮಂಸಪ್ಪಭೇದತೋತಿ** ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖು ಮಂಸಚಕ್ಖೂತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಞಾಮಂಸಾನಂ ವಸೇನ ಪಭೇದತೋ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ದುವಿಧೇ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ। ಪಞ್ಞಾಯೇವ **ಪಞ್ಞಾಮಯಂ**। **ನಾಮತೋತಿ** ನಾಮೇಹಿ ಪಞ್ಚವಿಧನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕತಮೇಹಿ ನಾಮೇಹೀತಿ ಆಹ **“ಬುದ್ಧಧಮ್ಮಾ”**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಬುದ್ಧಧಮ್ಮಸಮನ್ತೇಹೀತಿ** ಬುದ್ಧಚಕ್ಖು ಧಮ್ಮಚಕ್ಖು ಸಮನ್ತಚಕ್ಖೂತಿ ಇಮೇಹಿ ನಾಮೇಹಿ। **ಞಾಣದಿಬ್ಬೇಹೀತಿ** ಞಾಣಚಕ್ಖು ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂತಿ ಚ ನಾಮೇಹಿ। **ಯಥಾನುಕ್ಕಮತೋತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಅನುಕ್ಕಮತೋ। **ನಾನತ್ತನ್ತಿ** ಭೇದಂ। **ಮೇತಿ** ಮಯ್ಹಂ ಸನ್ತಿಕಾ, ಮಯ್ಹಂ ವಚನತೋತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಬೋಧಥ** ಜಾನಾಥ।

**೬೩೭**. ತತ್ಥ “ಅದ್ದಸಂ ಖೋ ಅಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬುದ್ಧಚಕ್ಖುನಾ ಲೋಕಂ ವೋಲೋಕೇನ್ತೋ ಸತ್ತೇ ಅಪ್ಪರಜಕ್ಖೇ ಮಹಾರಜಕ್ಖೇ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೇ”ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೩) ಆಗತಂ ಬುದ್ಧಚಕ್ಖು ನಾಮಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಆಸಯಾನುಸಯೇ”**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಆಸಯಾನುಸಯೇತಿ** ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯೇ ಚೇವ ಅನುಸಯೇ ಚ, ತಸ್ಮಿಂ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ । ತತ್ಥ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಸೇತಿ ಚಿತ್ತಂ ಏತ್ಥಾತಿ ಆಸಯೋ। ಬ್ಯಗ್ಘಾಸಯೋ ವಿಯ। ಯಥಾ ಹಿ ಬ್ಯಗ್ಘೋ ಗೋಚರತ್ಥಾಯ ಪಕ್ಕನ್ತೋಪಿ ಪುನ ಆಗನ್ತ್ವಾ ವನಗಹನೇಯೇವ ಸಯತಿ, ತೇನೇವ ಚ ತಂ ತಸ್ಸ ಆಸಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಪವತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಯತ್ಥ ಸಯತಿ, ತಂ ತಸ್ಸ ಆಸಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸೋ ಪನ ಸಸ್ಸತದಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> “ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠೀ ಚ, ಖನ್ತಿ ಚೇವಾನುಲೋಮಿಕಾ।
> ಯಥಾಭೂತಞ್ಚ ಯಂ ಞಾಣಂ, ಏತಂ ಆಸಯಸಞ್ಞಿತ”ನ್ತಿ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ಮಹಾ॰ ೧.೧೩೬; ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾವಣ್ಣನಾ; ಸಾರತ್ಥ॰ ಟೀ॰ ೧. ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿವಣ್ಣನಾ; ವಿ॰ ವಿ॰ ಟೀ॰ ೧.ವೇರಞ್ಜಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾ)

ಅನುಸಯಕಥಾ ಉಪರಿ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರೋಪರೇತಿ** ಸದ್ಧಾಪಞ್ಚಮಕಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖಮುದುಭಾವೇ। ತಿಕ್ಖಞ್ಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠಗತತ್ತಾ ಪರಂ, ಮುದು ಅಪರಂ ಅನುಕ್ಕಟ್ಠಗತತ್ತಾ। ಇದಂ ಪನ **ಬುದ್ಧಚಕ್ಖು** ಛಸು ಅಸಾಧಾರಣಞಾಣೇಸು ಪುರಿಮದ್ವಯನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

**೬೩೮**. **ಹೇಟ್ಠಾ...ಪೇ॰... ಸಞ್ಞಿತನ್ತಿ** “ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಆಸನೇ ವಿರಜಂ ವೀತಮಲಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದೀ”ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ತೀಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಖುನ್ತಿ ಸಞ್ಞಿತಂ। **ಞಾಣಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ ಪನಾತಿ** ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಞಾಣಂ। ತಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂತಿ ಅಭಿಧಾನಸ್ಸ, ಬುದ್ಧಿಯಾ ಚ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತತಾಯ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಭಾವೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಞೇಯ್ಯಂ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖುನ್ತಿ** ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ಸಮನ್ತತೋ ಸಬ್ಬಸೋ ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖುನ್ತಿ ಞೇಯ್ಯಂ। ತೇನೇವಾಹ -

> “ನ ತಸ್ಸ ಅದ್ದಿಟ್ಠಮಿಧತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚಿ,
> ಅಥೋ ಅವಿಞ್ಞಾತಮಜಾನಿತಬ್ಬಂ।
> ಸಬ್ಬಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಿ ಯದತ್ಥಿ ಞೇಯ್ಯಂ,
> ತಥಾಗತೋ ತೇನ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖೂ”ತಿ॥ (ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫)।

**೬೩೯. ಯಂ ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದೀತಿ ಆಗತನ್ತಿ** ಯಂ ಞಾಣಂ “ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುಬ್ಬೇ ಅನನುಸ್ಸುತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಚಕ್ಖುಂ ಉದಪಾದಿ, ಞಾಣಂ ಉದಪಾದೀ”ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೧೫) ಏವಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸುತ್ತೇಸು ಆಗತಂ, ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ತೇಪರಿವಟ್ಟವಸೇನ “ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಪರಿಞ್ಞಾತ”ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ದ್ವಾದಸವಿಧೇನ ಆಕಾರೇನ ಪವತ್ತಂ, ಇದಂ **ಞಾಣಚಕ್ಖು**। ಯಾ ಪನ “ಅದ್ದಸಂ ಖೋ ಅಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಸುದ್ಧೇನಾ”ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೪) ಆಗತಾ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಸಜ್ಞಾತಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ, ಅಯಂ **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂತಿ** ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಜಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮತತಿಯಞಾಣಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನಿಯೇವ। ಚತುತ್ಥಮ್ಪಿ ಪನ ಪುರಿಮದ್ವಯಮಿವ ಕಾಮಾವಚರನ್ತಿ **ಆನನ್ದಾಚರಿಯೇನ** ವುತ್ತಂ। ಞಾಣಚಕ್ಖುಂ ಸಹಅರಿಯಮಗ್ಗವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣನ್ತಿಪಿ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಅಪರೇ। ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ಸಹ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣನ್ತಿ ಪನ ಯುತ್ತಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ।

**೬೪೦-೪**. ಏವಂ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಮಂಸಚಕ್ಖುಸ್ಸಾಪಿ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಮಂಸಚಕ್ಖುಪೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಸಮ್ಭಾರಪಸಾದತೋತಿ** ಸಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖು ಪಸಾದಚಕ್ಖೂತಿ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಸೇನ ಸಮ್ಭರೀಯತಿ ಏತೇಹೀತಿ ಸಮ್ಭಾರಾ, ಅವಯವಾ। ತೇ ಪನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಭೂತಾ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಸನ್ತತಿಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಸಹ ಸಮ್ಭಾರೇಹೀತಿ **ಸಸಮ್ಭಾರಂ**। ಸಸಮ್ಭಾರಞ್ಚ ನಾಮ ಮಂಸಪಿಣ್ಡೋ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅಕ್ಖಿಕೂಪಟ್ಠಿನಾ ಹೇಟ್ಠಾತಿ** ಹೇಟ್ಠಾಗತಅಕ್ಖಿಕೂಪಸ್ಸ ಅಟ್ಠಿನಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಉದ್ಧನ್ತಿ** ಅಕ್ಖಿಕೂಪತೋ ಉದ್ಧಂ। **ಉಭತೋ ಅಕ್ಖಿಕೋಟೀಹೀತಿ** ಅಕ್ಖಿಕೂಪಸ್ಸ ಉಭಯಭಾಗೇ ಅಕ್ಖಿಕೋಟೀಹಿ। **ಮತ್ಥಲುಙ್ಗೇನ ಅನ್ತತೋತಿ** ಅಕ್ಖಿಕೂಪಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಿತೇನ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗೇನ। **ನ್ಹಾರುಸುತ್ತೇನ ಆಬನ್ಧೋತಿ** ನಹಾರುರಜ್ಜೂಹಿ ಅನ್ತೋ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗೇನ ಸಹ ಆಬನ್ಧೋ। **ಸಕಲೋಪಿ ಚ ಲೋಕೋತಿ** ಸಕಲೋಪಿ ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಲೋಕೋ। **ಯನ್ತಿ** ಯಂ ಮಂಸಪಿಣ್ಡಂ। **ಕಮಲಸ್ಸ ದಲಂ ವಿಯಾತಿ** ಪುಥುಲವಿಪುಲನೀಲತಾಯ ನೀಲುಪ್ಪಲದಲಂ ವಿಯ। **ಜಾನಾತೀತಿ** ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಚಕ್ಖು ನಾಮ ನ ತಂ ಹೋತೀತಿ** ತಥಾ ಗಯ್ಹಮಾನಂ ತಂ ಚಕ್ಖು ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। ಕಿಞ್ಚರಹಿ ತನ್ತಿ ಆಹ **“ವತ್ಥು ತಸ್ಸಾತಿ ವುಚ್ಚತೀ”**ತಿ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ತಸ್ಸ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥಚಕ್ಖುನೋ। **ಇದಂ ಪನಾತಿ** ನಿಗಮನಂ।

**೬೪೫-೭**. ತಂ ಪನ ಸಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖು ಯೇಹಿ ಸಮ್ಭಾರೇಹಿ ಸಮ್ಭರೀಯತಿ, ತೇ ಸರೂಪತೋ, ಗಣನತೋ ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ವಣ್ಣೋ ಗನ್ಧೋ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಭಾವೋತಿ** ಇತ್ಥಿಯಾ ಇತ್ಥಿಭಾವೋ, ಪುರಿಸಸ್ಸ ಪುಮ್ಭಾವೋತಿ ಲಬ್ಭಮಾನಕಭಾವೋ। **ಸಮ್ಭವೋತಿ** ಆಪೋಧಾತುಮೇವ ಸಮ್ಭವಭೂತಮಾಹ। **ಸಣ್ಠಾನನ್ತಿ** ಚ ತೇನ ತೇನಾಕಾರೇನ ಸನ್ನಿವಿಟ್ಠೇಸು ಮಹಾಭೂತೇಸು ತಂತಂಸಣ್ಠಾನವಸೇನ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಂ ವಣ್ಣಾಯತನಮಾಹ। ಆಪೋಧಾತುವಣ್ಣಾಯತನೇಹಿ ಚ ಅನತ್ಥನ್ತರಭೂತಾನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಭವಸಣ್ಠಾನಾನಂ ವಿಸುಂ ವಚನಂ ತಥಾಭೂತಾನಂ, ಅತಥಾಭೂತಾನಞ್ಚ ಆಪಾದೀನಂ ಯಥಾವುತ್ತಮಂಸಪಿಣ್ಡೇ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ। ಆಪೋಧಾತುವಣ್ಣಾಯತನಾನಞ್ಹಿ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೋ ಸಮ್ಭವೋ ಸಣ್ಠಾನಞ್ಚಾತಿ। **ದಸೇತೇತಿ** ಚತಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ, ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ವಣ್ಣಾದಯೋ ಚಾತಿ ಇಮೇ ದಸ। **ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಾತಿ** ಅನ್ತೋಗತಹೇತ್ವತ್ಥಮಿದಂ ವಿಸೇಸನಂ, ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

**೬೪೮**. ಚಕ್ಖು...ಪೇ॰... ಜೀವಿತಮೇವ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಏಕನ್ತಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ, ಪುರಿಮಾನಿ ಚ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಾನೀತಿ **ಚತ್ತಾಲೀಸಞ್ಚ ಚತ್ತಾರಿ ಚ** ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ, ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸ ರೂಪಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೬೪೯-೫೨. ಇಮೇಸಂ ಪನ ರೂಪಾನಂ ವಸೇನಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಚುದ್ದಸನ್ನಂ, ವಿತ್ಥಾರತೋ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ವಸೇನ। **ಪರಿಪಿಣ್ಡಿತನ್ತಿ** ಸಮನ್ತತೋ ಪಿಣ್ಡಿತಂ। ಯತ್ಥ ಸೇತಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಕಣ್ಹಮ್ಪಿ ಲೋಹಿತಮ್ಪಿ ಪಥವೀಪಿ ಆಪೋಪಿ ತೇಜೋಪಿ ವಾಯೋಪಿ, ಇದಂ ಪನ ಸೇಮ್ಹುಸ್ಸದತ್ತಾ ಸೇತಂ ಹೋತಿ, ಪಿತ್ತುಸ್ಸದತ್ತಾ ಕಣ್ಹಂ, ರುಹಿರುಸ್ಸದತ್ತಾ ಲೋಹಿತಕಂ, ಪಥವುಸ್ಸದತ್ತಾ ಪತ್ಥಿನಂ ಹೋತಿ, ಆಪುಸ್ಸದತ್ತಾ ಪಗ್ಘರತಿ, ತೇಜುಸ್ಸದತ್ತಾ ಪರಿಡಯ್ಹತಿ, ವಾಯುಸ್ಸದತ್ತಾ ಸಮ್ಭಮತಿ। ಇದಂ ಸಮ್ಭಾರವನ್ತತಾಯ ಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖೂತಿ **ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ** ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ **ಪಕಾಸಿತಂ** ಪರಿದೀಪಿತಂ। **ಏತ್ಥ ಸಿತೋತಿ** ಏತಂ

ಸಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖುಂ ನಿಸ್ಸಿತೋ ತದಾಯತ್ತಭೂತೋ। ತೇನಾಹ "ಏತ್ಥ ಪಟಿಬದ್ಧೋ"ತಿ। **ಚತುನ್ನಂ ಪನ ಭೂತಾನಂ ಪಸಾದೋತಿ** ಚತುನ್ನಂ ಭೂತಾನಂ ಪಸನ್ನತಾಸಭಾವೋ ಪಸಾದೋ, "ಸೇತೇನ ಮಣ್ಡಲೇನಸ್ಸಾ"ತಿ ಪಾಠೋ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಪನ "ಸೇತೇ ತು ಮಣ್ಡಲೇ ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಲಿಖನ್ತಿ। **ಕಣ್ಹಮಣ್ಡಲಮಜ್ಝೇತಿ** ಇಧಾಪಿ "ಕಣ್ಹಮಣ್ಡಲಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ "ಚತುತ್ಥದೂ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಛನ್ದಾನುರಕ್ಖಣತ್ಥಂ ವಿಭತ್ತಿಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ "ಕಣ್ಹಮಣ್ಡಲಮಜ್ಝೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಹಿ ಅತ್ಥೋ ಚ ಯೋಜನಾ ಚ ಸುಟ್ಠು ಉಪಪನ್ನಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಮ್ಪಿ** ಹಿ "ಸೇತಮಣ್ಡಲಪರಿಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ಕಣ್ಹಮಣ್ಡಲಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೯೬) ವುತ್ತಂ। ಅಪರೇ ಪನ ಯಥಾಠಿತವಸೇನೇವ ಪಾಠಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ಸಬ್ಬಸೋ ಪರಿಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಸಸಮ್ಭಾರಸ್ಸ ಚಕ್ಖುನೋ ಮಜ್ಝೇ ಸೇತಮಣ್ಡಲೇ ಕಣ್ಹಮಣ್ಡಲೇ ಮಜ್ಝೇ"ತಿ ಯೋಜೇನ್ತಿ। **ದಿಟ್ಠಮಣ್ಡಲೇತಿ** ಅಭಿಮುಖೇ ಠಿತಾನಂ ಸರೀರಸಣ್ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿದೇಸಭೂತೇ ದಿಟ್ಠಮಣ್ಡಲೇ।

೬೫೩-೫. **ಸನ್ಧಾರಣಾ...ಪೇ॰... ಹುತ್ವಾನಾತಿ** ಸನ್ಧಾರಣನಹಾಪನಮಣ್ಡನಬೀಜನಕಿಚ್ಚಾಹಿ ಚತೂಹಿ ಧಾತೀಹಿ ಖತ್ತಿಯಕುಮಾರೋ ವಿಯ ಸನ್ಧಾರಣಾಬನ್ಧನಪರಿಪಾಚನಸಮುದೀರಣಕಿಚ್ಚಾಹಿ ಅತ್ತನಿಸ್ಸಯಭೂತಾಹಿ ಚತೂಹಿ ಧಾತೂಹಿ ಕತೂಪಕಾರಂ ಹುತ್ವಾ। **ಉತುಚಿತ್ತಾದಿನಾತಿ** ತೇಹಿ ಸನ್ತತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕೇಹಿ ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರೇಹಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಲಾಪನ್ತರಗತಾ ಉತುಆಹಾರಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ವದನ್ತಿ। **ಆಯುನಾ ಕತಪಾಲನನ್ತಿ** ಚತುಧಾತುನಿಸ್ಸಿತೇನೇವ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ರಕ್ಖಿಯಮಾನಂ। ತಥಾ ಹೇತಂ ಕಮ್ಮಜರೂಪಪರಿಪಾಲನಲಕ್ಖಣಂ। **ವಣ್ಣಗನ್ಧರಸಾದೀಹೀತಿ ಆದಿ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಓಜಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ, "ವಣ್ಣಗನ್ಧರಸೋಜಾಹೀ"ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। **ವತ್ಥುದ್ವಾರಞ್ಚ ಸಾಧಯನ್ತಿ** ಯಥಾಯೋಗಂ ವತ್ಥುದ್ವಾರಭಾವಂ ಸಾಧಯಮಾನಂ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಹಿ ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ವತ್ಥುಭಾವಂ, ಪವತ್ತಿಮುಖಭಾವತೋ ದ್ವಾರಭಾವಞ್ಚ ಸಾಧೇತಿ। ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಂ ಪನ ತದಾರಮ್ಮಣಾವಸಾನಾನಂ ಅಞ್ಞನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ದ್ವಾರಭಾವಮೇವ ಸಾಧೇತಿ, ನ ವತ್ಥುಭಾವಂ। **ಊಕಾಸಿರಸಮಾನೇನ ಪಮಾಣೇನಾತಿ** ಊಕಾಸಿರಸಮಾನೇನ ಪದೇಸಪ್ಪಮಾಣೇನ ಲಕ್ಖಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಊಕಾಸಿರಸಮಾನಪ್ಪಮಾಣೇ ಠಾನೇತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। **ತಿಟ್ಠತೀತಿ** ಸತ್ತ ಅಕ್ಖಿಪಟಲಾನಿ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಸತ್ತಸು ಪಿಚುಪಟಲೇಸು ಆಸಿತ್ತತೇಲಂ ವಿಯ ತಿಟ್ಠತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಅನೇಕಕಲಾಪಗತತಾ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ಉಪದ್ದವಾನಂ ಪಟಲನಿರಾಕರಣೇಪಿ ಹಿ ಚಕ್ಖು ವಿಜ್ಜತೇವಾತಿ। ಯಥಾ ಚ ಚಕ್ಖು, ಏವಮಿಮಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾ ಚತಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ, ಆಯುವಣ್ಣಾದೀನಿ ಚ ಸತ್ತ ಅಕ್ಖಿಪಟಲಾನಿ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಠಿತಾನೇವ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತಿತ್ತಾತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

೬೫೬. **ವುತ್ತನ್ತಿ** ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾ ವುತ್ತಂ। **ರೂಪಾನಿ ಮನುಪಸ್ಸತೀತಿ** ಮ-ಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿಕರೋ "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮಣಮಚಲೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ಅಥ ವಾ **ಮನೂತಿ** ಮಚ್ಚೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಚಕ್ಖು ರೂಪಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ, ಕಿಞ್ಚರಹಿ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಮೇವ। ತಥಾ ಹಿ "ಮಞ್ಚಾ ಉಕ್ಕುಟ್ಠಿಂ ಕರೋನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ನಿಸ್ಸಿತಕಿರಿಯಂ ನಿಸ್ಸಯೇ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವೋಹಾರಸಮ್ಭವತೋ "ಚಕ್ಖುಪಸಾದೇನ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಆಚರಿಯಜೋತಿಪಾಲತ್ಥೇರೇನಾಪಿ** ಹಿ ಇಮಿನಾವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಇದಂ ವುತ್ತಂ। ಇದಮೇತ್ಥ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ, ಕಿಂ ಚಕ್ಖು ರೂಪಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಉದಾಹು ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ, ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ - ಯದಿ ಚಕ್ಖು ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ಅಞ್ಞವಿಞ್ಞಾಣಸಮಙ್ಗಿನೋಪಿ ಚಕ್ಖು ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ। ಅಥ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಕುಟ್ಟಾದಿಅನ್ತರಿತಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಟಿಘಾತತ್ತಾ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ। ಯಸ್ಸ "ಚಕ್ಖು ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಮತಂ, ತಸ್ಸಾಪಿ ನ ಸಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖು ಪಸ್ಸತಿ, ಅಥ ಖೋ ವಿಞ್ಞಾಣಾಧಿಟ್ಠಿತಮೇವ। ಯಸ್ಸ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಮತಂ, ತಸ್ಸಾಪಿ ನ ಸಬ್ಬಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಥ ಖೋ ಚಕ್ಖುನಿಸ್ಸಿತಮೇವ, ತಞ್ಚ ಅನ್ತರಿತೇ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯತ್ಥ ಆಲೋಕಸ್ಸ ಕುಟ್ಟಾದೀಹಿ ವಿನಿಬನ್ಧೋ, ಯತ್ಥ ಪನ ಸೋ ನತ್ಥಿ ಫಲಿಕಅಬ್ಭಪಟಲಾದಿಮ್ಹಿ, ತತ್ಥ ಅನ್ತರಿತೇಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಅನುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಅನ್ತರಿತಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ। ಇದಮೇವ ಚ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ, ಯಂ ಖೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ। ತಞ್ಹಿ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾತಿ। ತೇನ ದ್ವಾರೇನ ಕರಣಭೂತೇನಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಭಿಸನ್ಧಿ। ಅಥ ವಾ ನಿಸ್ಸಿತಕಿರಿಯಾ ನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಪವುಚ್ಚತಿ ಯಥಾ "ಮಞ್ಚಾ ಉಕ್ಕುಟ್ಠಿಂ ಕರೋನ್ತೀ"ತಿ। **ಊಕಾಸಿರಸಮೂಪಮನ್ತಿ** ಊಕಾಸಿರಸಮಾನೂಪಮಂ, ಊಕಾಸಿರಪ್ಪಮಾಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇದಞ್ಚಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾನೋಕಾಸವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಪಮಾಣವಸೇನ। ತಞ್ಹಿ ಪರಮಾಣುಪರಿಯನ್ತೇನ ಪಮಾಣೇನ ಅತಿಸುಖುಮಮೇವಾತಿ। ಊಕಾಸಿರಪ್ಪಮಾಣೇ ಪನ ಪದೇಸೇ ಇದಂ ಪವತ್ತತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ಇದಮೇವ, ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಾನಿ ತತ್ಥ ಪವತ್ತನ್ತೇವ। ಇದಞ್ಚ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಂ

ತಂ ಪದೇಸಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ಏವ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ಏಕೂನಪಣ್ಣಾಸಕಲಾಪವಸೇನ ಚ ಸಹೇವ ಪವತ್ತತಿ, ಸತ್ತರಸಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯುಕತ್ತಾ ರೂಪಾನಂ, ಏಕೇಕಸ್ಸ ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತೀಸು ತೀಸು ಖಣೇಸು ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ।

೬೩೭. **ಸುಣಾತೀತಿ ಸೋತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಂ ಸೋತಂ ಸುಣಾತಿ, ಉದಾಹು ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿಆದಿನಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ತನುತಮ್ಬಲೋಮಾಚಿತೇ**ತಿ ಸಸಮ್ಭಾರಸೋತಬಿಲಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಸುಖುಮೇಹಿ ತಮ್ಬವಣ್ಣಲೋಮೇಹಿ ಸಞ್ಛಿತೇ। **ಅಙ್ಗುಲಿವೇಧಕಸಣ್ಠಾನೇ ಪದೇಸೇ**ತಿ ಅಙ್ಗುಲಿಮುದ್ದಿಕಾಸಣ್ಠಾನಮಂಸಯುತ್ತೇ ಪದೇಸೇ। **ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾಹೀ**ತಿ ಸನ್ಧಾರಣಾದಿಕಿಚ್ಚಾಹಿ। **ಆಯುನಾ ಪರಿಪಾಲಿಯಮಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಣ್ಣಾದೀಹಿ ಪರಿವಾರಿತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। **ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನ ತಂ ಪದೇಸಂ ಪೂರೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಘಾಯತೀ**ತಿ ಗನ್ಧೋಪಾದಾನಂ ಕರೋತಿ। **ಸಾಯತೀ**ತಿ ರಸಂ ವಿನ್ದತಿ। **ಜೀವಿತಮವ್ಹಾಯತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ರಸಗ್ಗಹಣಮೂಲಕತ್ತಾ ಅಜ್ಝೋಹರಣಸ್ಸ ಜೀವಿತನಿಮಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝೋಹರಣರಸೋ ಜೀವಿತಂ, ತಂ ಅವ್ಹಾಯತಿ ತಸ್ಮಿಂ ನಿನ್ನತಾಯ ಅವ್ಹಾಯನ್ತಮಿವ ಹೋತಿ। **ಉಪ್ಪಲದಲಗ್ಗಸಣ್ಠಾನೇ ಪದೇಸೇ**ತಿ ಮಜ್ಝೇ ಭಿನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಲದಲಸ್ಸ ಅಗ್ಗಭಾಗಸಣ್ಠಾನೇ ಪದೇಸೇ। **ಮಲಾನ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಾದಿಮಲಾನಞ್ಚೇವ ಮಲವಿಸಯಾನಞ್ಚ ಸಾಸವಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುತ್ತರಿಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೇಸು ಕಾಮರಾಗನಿದಾನಕಮ್ಮಜನಿತೇಸು ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಚ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೇಸು ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯೇಸು ಕಾಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸತೋ ಸಾಸವಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಸೋಯೇವ ತೇಸಂ ಆಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನ ಹಿ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸುಖಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಾ ಸತ್ತಾ ಮೇಥುನಮ್ಪಿ ಸೇವನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯವತ್ಥುಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಬಲವಕಾಮರಾಗಾದಿಹೇತುಭಾವತೋ ವಿಸೇಸತೋ ಮಲಾ, ತೇಸಮಯಂ ಆಯೋ ಹೇತೂತಿ ಕಾಯೋತಿ ವುತ್ತೋ। **ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಸಮ್ಭಾರಕಾಯೇ। ಸೋಪಿ ಹಿ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಕೇಸಾದಿಮಲಾನಂ ಆಯಭಾವತೋ ಕಾಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಯಾವತಾ ಉಪಾದಿನ್ನಕಂ ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಕೇಸಗ್ಗನಖಗ್ಗಾದೀಸು ಕಾಯಪಸಾದಸ್ಸ ಅಭಾವಮಾಹ। **ಕಪ್ಪಾಸಪಟಲೇ ಸ್ನೇಹೋ ವಿಯಾ**ತಿ ಇಮಿನಾಸ್ಸ ನಿರನ್ತರಭಾವಂ। ಇಮೇ ಚ ಪನ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ರೂಪಾದಿಗೋಚರನಿನ್ನತಾಯ ವಮ್ಮಿಕಉದಕಆಕಾಸಗಾಮಸಿವಥಿಕಾಸಙ್ಖಾತಗೋಚರನಿನ್ನತಾಯ ಅಹಿಸುಂಸುಮಾರಪಕ್ಖಿಕುಕ್ಕುರಸಿಗಾಲಾ ವಿಯ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ವಿಸಮಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಹಿ ಚಕ್ಖು ವಮ್ಮಿಕಚ್ಛಿದ್ದಾಭಿರತಸಪ್ಪೋ ವಿಯ, ಬಿಲಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಸೋತಂ ಉದಕಬಿಲಾಭಿರತಸುಂಸುಮಾರೋ ವಿಯ, ಆಕಾಸಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಘಾನಂ ಅಜಟಾಕಾಸಾಭಿರತಪಕ್ಖಿ ವಿಯ, ಗಾಮಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಜಿವ್ಹಾ ಗಾಮಾಭಿರತಕುಕ್ಕುರೋ ವಿಯ, ಉಪಾದಿನ್ನಕಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಕಾಯೋ ಆಮಕಸುಸಾನಾಭಿರತಸಿಗಾಲೋ ವಿಯಾತಿ। **ವಿಸಮಜ್ಝಾಸಯತಾಯಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಿಸಮಜ್ಝಾಸಯಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ಚಕ್ಖುಮತೋ ವಾ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯವಸೇನ ಚಕ್ಖು ವಿಸಮಜ್ಝಾಸಯಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

**ದಟ್ಠು...ಪೇ॰... ಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದಟ್ಠುಂ ಕಾಮೇತೀತಿ ದಟ್ಠುಕಾಮೋ ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾ, ರೂಪತಣ್ಹಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಾ ಪನ ಅನಾಗತೇ ಚಕ್ಖಾದೀಸು ಆದೀನವಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾವಿಜ್ಜಾಮೂಲಪತ್ಥನಾಸಭಾವಾ ಪಾಕಟಾ ಅಪಾಕಟಾತಿ ದುವಿಧಾ। ತತ್ಥ ಯಾ ಅಯಂ "ಈದಿಸಂ ಈದಿಸಞ್ಚ ಸುಖುಮತಮವಿಸಯಗ್ಗಹಣಸಮತ್ಥಂ ಚಕ್ಖು ಹೋತೂ"ತಿ ಏವಂ ಕಮ್ಮಾಯೂಹನತೋ ಪುಬ್ಬೇ, ಪಚ್ಛಾ ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪಾಕಟಾ। ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಸೇಸಂ ಪನ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಭವಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಪತ್ಥೇತ್ವಾ, ಅಪತ್ಥೇತ್ವಾ ವಾ ತತ್ಥ ಅವಿಗತತಣ್ಹಾವಸೇನ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೇನ ಅನುಸಯಿತಾ ಅಪಿ ಕಮ್ಮಸಾಮತ್ಥಿಯವಿಚಿತ್ತಹೇತುಭೂತಾ ಅಪಾಕಟಾ। ಸಾ ದುವಿಧಾಪಿ ನಿದಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಯಸ್ಸ ತಂ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾನಿದಾನಂ, ತದೇವ ಕಮ್ಮಂ, ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಮೇತೇಸನ್ತಿ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾನಿದಾನಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ, ಏವಂವಿಧಾನಂ ಭೂತಾನಂ ಪಸಾದೋ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾ...ಪೇ॰... ಪಸಾದೋ, ತಂ ಲಕ್ಖಣಮಸ್ಸ, ತಥಾ ಹುತ್ವಾ ಲಕ್ಖೀಯತೀತಿ ವಾ **ದಟ್ಠುಕಾಮತಾನಿದಾನಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಭೂತಪಸಾದಲಕ್ಖಣಂ**।

ಏತ್ಥ ಚ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ದಿನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿಕಂ, ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಕಮ್ಮಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇವ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಜನಕಮೇವ ಕಮ್ಮಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಸಕಲಮತ್ತಭಾವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ

ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಕಥಂ ಪನ ಏಕಕಮ್ಮುನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾನಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ವಿಸೇಸೋತಿ? ಕಾರಣಸ್ಸ ಭಿನ್ನತ್ತಾ। ತಂತಂಭವಪತ್ಥನಾಭೂತಾ ಹಿ ತಣ್ಹಾ ತಂತಂಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಾಯತನಾಭಿಲಾಸತಾಯ ಸಯಂ ವಿಚಿತ್ತರೂಪಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ತಂತಂಭವನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮಸ್ಸಪಿ ವಿಚಿತ್ತಭೇದತಂ ವಿದಹತಿ। ಯತೋ ತದಾಹಿತವಿಸೇಸಂ ತಥಾವಿಧಸಮತ್ಥತಾಯೋಗೇನ ಅನೇಕರೂಪಾಪನ್ನಂ ವಿಯ ಅನೇಕವಿಸಿಟ್ಠಸಭಾವಂ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ನ ಚೇತ್ಥ ಸಮತ್ಥತಾಸಮತ್ಥತಾಸಭಾವತೋ ಅಞ್ಞಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಾರಣವಿಸೇಸೇನ ಆಹಿತವಿಸೇಸಸ್ಸ ವಿಸಿಟ್ಠಫಲನಿಪ್ಫಾದನಸಮತ್ಥತಾಭಾವತೋ ಏಕಸ್ಸೇವ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸೋಳಸಾದಿವಿಪಾಕನಿಬ್ಬತ್ತನಹೇತುಭಾವೇನ ಚ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ। ಲೋಕೇಪಿ ಏಕಸ್ಸೇವ ಸಾಲಿಬೀಜಸ್ಸ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಪರಿಪುಣ್ಣತಣ್ಡುಲಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಿಹೇತುತಾ ದಿಸ್ಸತೇವ। ಕಿಂ ವಾ ಏತಾಯ ಯುತ್ತಿಚಿನ್ತಾಯ, ನ ಚಿನ್ತಿತಬ್ಬಮೇವೇತಂ। ಯತೋ ಕಮ್ಮಫಲಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ, ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ ಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯೋ, ನ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅತಕ್ಕಾವಚರತ್ತಾ। ತೇನೇವ ಭಗವತಾ "ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ, ನ ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬೋ, ಯೋ ಚಿನ್ತೇಯ್ಯ, ಉಮ್ಮಾದಸ್ಸ ವಿಘಾತಸ್ಸ ಭಾಗೀ ಅಸ್ಸಾ"ತಿಆದೀನವಂ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೪.೭೭) ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ।

**ರೂಪೇಸು ಆವಿಞ್ಛನರಸನ್ತಿ** ಆವಿಞ್ಛನಂ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ, ಆವಜ್ಜನಾದಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಾ ತನ್ನಿನ್ನಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹೇತುಭಾವೋ। **ಆಧಾರಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ। ಆಲೋಕಾದಿಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಕದಾಚಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಾಲೇ ಚಕ್ಖುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಏವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ। ಏತ್ಥಾಹ - ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಸಮಯೇ ಸಮ್ಭವನ್ತೇಸು ಮನ್ದಾಮನ್ದಮಜ್ಝಿಮಾಯುಕೇಸು ಏಕೂನಪಣ್ಣಾಸಚಕ್ಖೂಸು ಕತಮಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆಧಾರಭಾವಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ -

> "ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಠಾನಪ್ಪತ್ತಂ ಪುರೇಜಾತಂ ವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ದುತಿಯಭವಙ್ಗಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಠಾನಪ್ಪತ್ತಂ ಪುರೇಜಾತಂ ವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ತತಿಯಭವಙ್ಗಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಯಾವತಾಯುಕಂ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೦೦) -

**ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣನಿದ್ದೇಸೇ** ವುತ್ತನಯೇನ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಂ ಚಕ್ಖು ರೂಪೇ ಘಟ್ಟಿತ್ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ದ್ವೀಸು ಭವಙ್ಗಚಲನೇಸು ಪುರಿಮಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಭವಙ್ಗಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಇಧ ಸೀಹಳಸಂವಣ್ಣನಾಯಂ, ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸೀಹಳಸಂವಣ್ಣನಾಯಞ್ಚ ವುತ್ತೋ।

**ತಳಾಕಗಾಮಮೂಲವಾಸಿದಾಠಾನಾಗತ್ಥೇರೇನ** ಪನ "ಆವಜ್ಜನೇನ, ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಭವಙ್ಗೇನ ವಾ ಸಹ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಚಕ್ಖು"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ದುವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಘಟ್ಟಿತೇ ಅಞ್ಞಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಏವಞ್ಚ ಭವಙ್ಗಚಲನತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ತತಿಯಚತುತ್ಥೇಹಿ ಯಾವ ತೇರಸಮಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತೀತಿ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ನ ಚೇತಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತತಿಯಚತುತ್ಥಚಿತ್ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ವೀಥಿಚಿತ್ತಾನಂ ದ್ವಾರಭಾವಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ , ಮನೋದ್ವಾರಸ್ಸ ನಿರುದ್ಧಸ್ಸೇವ ದ್ವಾರಭಾವಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ। ಯದಿ ಸಿಯಾ "ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ವತ್ಥುಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ದುತಿಯಭವಙ್ಗಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ "ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಮೇವ ನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತ"ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಂ ನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಯುಜ್ಜತೀತಿ, ಏವಂ ಸತಿ "ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಭವಙ್ಗೇನ ವಾ"ತಿ ವಚನಂ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ, ತೇನ ಹಿ "ಚಿತ್ತಕ್ಖಣದ್ವಯಾತೀತಮ್ಪಿ ನಿಸ್ಸಯೋ"ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತಂ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ನಾಯಂ ಥೇರಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತಿಕ್ಕಮೋ"ತಿ ಚ ಅನತೀತೇಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಸ್ಸ ದುಬ್ಬಲತಾಯ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತಿಕ್ಕಮೇನ ತಸ್ಸ ಬಲವಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಪನ ದ್ವಿತಿಚತುಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾತೀತಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಭಾವಾಭಾವತೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರೇನ** "ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಿ ಚುತಿಆಸನ್ನಾನಿ ತದುದ್ಧಂ ಕಮ್ಮಜರೂಪಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಹದಯವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಥೇರಸ್ಸ ಮನೋರಥಮೇವಾತಿ ನ ಸಾರತೋ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಂ।

ಸಹಜಾತೇಸು ಬಹೂಸು ಪಸಾದೇಸು ಕಿಂ ಏಕೋ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹೋತಿ, ಉದಾಹು ಸಬ್ಬೇಯೇವಾತಿ? ನನು ವುತ್ತಂ "ಪುಬ್ಬೇ ಏಕಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖು ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ"ತಿ, ಕತಮಂ ಪನ ತನ್ತಿ? ಯಂ ತತ್ಥ ವಿಸದಂ ಹುತ್ವಾ ರೂಪಾಭಿಘಟ್ಟನಾರಹಂ। **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಸೀಹಳಸಂವಣ್ಣನಾಯಂ** ಪನ "ಸಬ್ಬೇಯೇವ ನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಯದಿ ಏವಂ 'ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ'ನ್ತಿ ಏತ್ಥ 'ರೂಪೇ ಚಾ'ತಿ ವಚನಂ ವಿಯ 'ಚಕ್ಖೂನೀ'ತಿಪಿ ಬಹುವಚನಂ ಕತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಕತ್ವಾ ತಂವಿಸೋಧನತ್ಥಂ 'ಸಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖುದ್ವಯನಿಸ್ಸಿತಂ ಪಸಾದದ್ವಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಏಕಮೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯು'ನ್ತಿ ಇಮಂ ವಿಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ನಿರಾಕರೋನ್ತೇನ ಭಗವತಾ ಬಹುವಚನಮಕತ್ವಾ 'ರೂಪಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ'ತಿಆದೀಸು (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨) ವಿಯ ಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ಏಕವಚನಂ ಕತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರೇನ** ಪನ ತದೇವ ಸೀಹಳಸಂವಣ್ಣನಾವಚನಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೇನ "ಏಕಮ್ಪಿ ಚಕ್ಖು ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ರೂಪಂ ಪನ ಅನೇಕಮೇವ ಪಚ್ಚಯಭಾವವಿಸೇಸತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಚೇವ ಅಮ್ಹೇಹಿಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಭಾವಿತನ್ತಿ। ಯೇಸಂ ಭೂತಾನಮಯಂ ಪಸಾದೋ, ತೇಯೇವ ಇಮಸ್ಸ ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "ದಟ್ಠು...ಪೇ॰... ಪದಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ। ಸೋತಪಸಾದಾದೀನಮ್ಪಿ ಲಕ್ಖಣಾದಿನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಅತ್ಥೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ।

**೬೫೮**. **ಕೇಚೇತಿ** ಮಹಾಸಙ್ಘಿಯೇಸು ಏಕಚ್ಚೇ। ಚಕ್ಖಾದೀಸು ತೇಜಾದಿಅಧಿಕತಾ ನಾಮ ತನ್ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಂ ತದಧಿಕತಾಯಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತೇಜಾಧಿಕಾನ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತೇಜಾಧಿಕಾನ**ನ್ತಿ ಪಮಾಣವಸೇನ ಚತುನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ಸಮಾನಭಾವೇಪಿ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ತೇಜೋಧಾತುಅಧಿಕಾನಂ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಆಕಾಸ ...ಪೇ॰... ಸೇಸಕಾತಿ** ಆಕಾಸಾಧಿಕಾನಂ ಭೂತಾನಂ ಪಸಾದೋ ಸೋತಂ, ವಾಯುಅಧಿಕಾನಂ ಘಾನಂ, ತೋಯಾಧಿಕಾನಂ ಜಿವ್ಹಾ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಸಙ್ಖಾತಪಥವಾಧಿಕಾನಂ ಕಾಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೬೫೯**. ಏವಂ ಪನ ವದನ್ತಾನಂ ಕಿಂ ಉತ್ತರನ್ತಿ ಆಹ **"ತೇ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಸುತ್ತಂ ಆಹರಥಾತಿ** ನ ತುಮ್ಹಾಕಂ ವಚನಮತ್ತೇನೇವ ಅಯಮತ್ಥೋ ಸಕ್ಕಾ ಸದ್ಧಾತುಂ, ತಸ್ಸ ಪನ ಪರಿದೀಪಕಂ ಸುತ್ತಮಾಹರಥ। ಸುತ್ತೇ ಹಿ ಆಹಟೇ ತಸ್ಸ ನೇಯ್ಯತ್ಥತಂ ನೀತತ್ಥತಂ ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಯದಿ ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಅಯಮತ್ಥೋ ಪಞ್ಞಾಯೇಥ , ಗಣ್ಹೇಯ್ಯಾಮ ನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸುತ್ತಮೇವ...ಪೇ॰... ಕಿಞ್ಚೀತಿ** ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಸುತ್ತಂ ಗವೇಸಮಾನಾಪಿ ಅದ್ಧಾ ಏಕನ್ತೇನ ಕಿಞ್ಚಿಪಿ ಏಕಗಾಥಾಪದಮತ್ತಮ್ಪಿ ತದತ್ಥಪರಿದೀಪಕಂ ಸುತ್ತಂ ನ ದಕ್ಖಿಸ್ಸನ್ತೇವ ತೇಪಿಟಕೇ ಬುದ್ಧವಚನೇ ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ಸುತ್ತನ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ।

**೬೬೦**. ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸುತ್ತನ್ತವಸೇನ ಅಯಮತ್ಥೋ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ಯುತ್ತಿತೋ ಪನ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಚೇ, ತಮ್ಪಿ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ವಿಸೇಸೇ ಸತೀ"**ತಿಆದಿ। ಭೂತಾನಞ್ಹಿ ವಿಸೇಸೇ ಸತಿ ಪಸಾದೋ ಕಥಂ ಭವೇ, ನೇವ ಭವೇಯ್ಯ, ನ ಚ ಭವೇಯ್ಯ, ಕಿಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ಆಹ **"ಸಮಾನಾನಞ್ಹಿ ಭೂತಾನಂ, ಪಸಾದೋ ಪರಿದೀಪಿತೋ"**ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಸಮಾನಾನಮೇವ ಭೂತಾನಂ ಪಸಾದೋ ಪೋರಾಣೇಹಿ ಪರಿದೀಪಿತೋ, ನ ವಿಸಮಾನಾನಂ। ಪಥವೀಧಾತುಅಧಿಕಕಲಾಪಸ್ಸ ಹಿ ಕಕ್ಖಳತ್ತಾ, ಆಪೋಧಾತುಅಧಿಕಕಲಾಪಸ್ಸ ವಿಸ್ಸನ್ದನತೋ, ತೇಜೋಧಾತುಅಧಿಕಕಲಾಪಸ್ಸ ಪರಿಗ್ಗಯ್ಹಮಾನತ್ತಾ, ವಾಯೋಧಾತುಅಧಿಕಕಲಾಪಸ್ಸ ಚ ವಿಸ್ಸರಣತೋ ನ ತೇಸು ಪಸಾದೋ ಪತಿಟ್ಠಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಕಿಚ್ಚತೋ ಸಮಾನಾನಂಯೇವ ಪಸಾದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ನ ವಿಸಮಾನಾನನ್ತಿ।

**೬೬೧-೨**. ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಪಸಾದಾನಂ ವಿಸೇಸತಾತಿ ಆಹ **"ತಸ್ಮಾ"**ತಿಆದಿ। ಯಸ್ಮಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಪಸಾದವತ್ಥುಕಾನಂ ಭೂತಾನಂ ವಿಸೇಸೇನ ನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ **ಏತೇಸಂ** ಪಸಾದನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಂ ಇದಮೂನಂ, ಇದಮಧಿಕನ್ತಿ ಏತಂ **ವಿಸೇಸಪರಿಕಪ್ಪನಂ ಸಬ್ಬಸೋ** ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ **ಪಹಾಯ ಇಚ್ಛೇಯ್ಯಾ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸೇನ ಪಸಾದಾನಂ ವಿಸೇಸತಾ**। ಯಥಾ ಅವಿಸೇಸೇಪಿ ಭೂತಾನಂ ರೂಪಾನಂ ರಸಾದಯೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸದಿಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂ ಚಕ್ಖಾದಯೋಪಿ ಭೂತವಿಸೇಸಾಭಾವೇಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸದಿಸಾ ಹೋನ್ತಿ। ಸೋ ಪನಾಯಂ ವಿಸಿಟ್ಠಭಾವೋ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸೇನ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ। ಏಕಮ್ಪಿ ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಪಞ್ಚಾಯತನಿಕತ್ತಭಾವಪತ್ಥನಾನಿಪ್ಫನ್ನಂ ಚಕ್ಖಾದಿವಿಸೇಸಹೇತುತಾಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಅಸಾಧಾರಣವಿಸಿಟ್ಠಂ

ಸಾಮತ್ಥಿಯವಿಸೇಸತೋ। ನ ಹಿ ಯೇನ ವಿಸೇಸೇನ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ತೇನೇವ ಸೋತಸ್ಸ ಹೋತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತರಭಾವಪ್ಪತ್ತಿತೋ। "ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಮಹಗ್ಗತಾ ಚೇತನಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ವಚನತೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂಯೇವ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಏಕಾ ಚೇತನಾ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ನಾನಾಚೇತನಾಯ ಹಿ ತದಾ ಇನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಸತಿ ಪರಿತ್ತೇನ ಚ ಮಹಗ್ಗತೇನ ಚ ಕಮ್ಮೇನ ಕಟತ್ತಾರೂಪಂ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ನ ಚೇಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ಅನೇಕಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಹೋತೀತಿ ಸಿದ್ಧಮೇಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಅನೇಕಿನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ। **"ನ ಹಿ ಭೂತವಿಸೇಸೇನ, ಹೋತಿ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸತಾ"**ತಿ ಇದಂ ನಿಗಮನವಸೇನ ವುತ್ತಂ।

**೬೬೩**. ಏವಂ ಕಮ್ಮವಿಸೇಸತೋ ವಿಸಿಟ್ಠೇಸು ಚ ಏತೇಸು ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣೇಪಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏವಮೇತೇಸೂ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಪ್ಪತ್ತಗಾಹಕ**ನ್ತಿ ಅಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಕಂ ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯೇನ ಸಹ ಅನಲ್ಲೀಯನನಿಸ್ಸಯೇ ಏವ ರೂಪಾದಿವಿಸಯೇ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ। ಕೇಚಿ ಪನ ತಮ್ಪಿ "ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಕಮೇವಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ ಸಾನ್ತರೇ ಅಧಿಕೇ ಚ ವಿಸಯೇ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ। ಯದಿ ಹಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಿ ಸಮ್ಪತ್ತವಿಸಯಮೇವ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ಚಕ್ಖುಪಸಾದತೋ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸೇ ಠಿತೇಸು ತಾರಕಾದೀಸು ನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಚ ಪಮಾಣತೋ ಅಧಿಕೇಸು ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಾದೀಸು ರೂಪಾಯತನೇಸು ಸೋತಪಸಾದತೋ ಚ ವಿಚ್ಛಿನ್ನದೇಸಸಮ್ಭೂತೇಸು ಉದರಚಮ್ಮಸನ್ಧಿಚಮ್ಮಾದಿಅನ್ತರಿತೇಸು ಕುಚ್ಛಿಸದ್ದಸನ್ಧಿಸದ್ದಾದೀಸು ಪುಥುಲೇಸು ಚ ಸಮುದ್ದಸದ್ದಾದೀಸು ಸದ್ದಾಯತನೇಸು ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿ ನ ಸಿಯಾ ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಂ ತಥಾ ಅದಸ್ಸನತೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ವದೇಯ್ಯ – ಅಧಿಟ್ಠಾನತೋ ಬಹಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ಸಮ್ಪತ್ತವಿಸಯಮೇವ ಯತ್ತಕಂ ವಿಸಯಂ, ತತ್ತಕಂ ವಿಸಯಂ ಗಹಣಾಕಾರಂ ಫರಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಿದ್ಧಮೇತಂ "ಸಾನ್ತರೇ ಅಧಿಕೇ ಚ ವಿಸಯೇ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ"ತಿ? ತಂ ನ, ಅಧಿಟ್ಠಾನತೋ ಬಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಏವ ಅಭಾವಾ। ಅಧಿಟ್ಠಾನದೇಸೇ ಏವ ಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಪವತ್ತತಿ ತತ್ಥ ಕಿಚ್ಚಾದಿಪ್ಪಯೋಗದಸ್ಸನತೋ। ಸತಿ ಚ ಏತಸ್ಸ ಬಹಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇ ಪಿಹಿತೇಪಿ ವಿಸಯಗ್ಗಹಣಂ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನದೇಸೇ ಠಿತಾನಂಯೇವ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತವಿಸಯಸ್ಸೇವ ಗಹಣತೋ ನಾಸಿದ್ಧಮೇತಂ "ಸಾನ್ತರೇ ಅಧಿಕೇ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ"ತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ –

> "ಸಬ್ಬಗೋಚರಯೋಗೇಪಿ, ದಿಟ್ಠಂ ರೂಪರವೇಸು ಯಂ।
> ವಿಚ್ಛಿನ್ನಪುಥುವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಬಾಧಕ"ನ್ತಿ॥

ತಸ್ಸತ್ಥೋ – ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಗೋಚರೇನ ರೂಪಾದಿನಾ ಯೋಗೇ ಏಕಕಾರಿಯಸಾಧಕತ್ತಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಘಟ್ಟನೇ ವಾ ಸಮಾನೇ ಸತಿ **ರೂಪರವೇಸು** ರೂಪಸದ್ದಾಯತನೇಸು ವಿಸಯಭೂತೇಸು ಚಕ್ಖಾದಿತೋ ದೂರಭಾವೇನ ಚೇವ ಕೇನಚಿ ಅನನ್ತರಿತಭಾವೇನ ಚ ವಿಚ್ಛಿನ್ನೇಸು ಪಮಾಣತೋ ಪುಥುಲೇಸು ಚ ವಿಸಯೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಂ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನಂ ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಬಾಧಕನ್ತಿ।

ಅಪಿಚ ಯದಿ ಚಕ್ಖು ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಕಂ ಸಿಯಾ, ಅತ್ತನೋ ಮಣ್ಡಲೇ ಠಿತಂ ವಣ್ಣಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ। ತಥಾ ಅಕ್ಖಿಪುಟೇ ಅಞ್ಜನಂ ಪಖುಮಮೂಲೇ ಅಕ್ಖಿವಣ್ಣಂ ಪಖುಮಮೂಲೇ ಘಟ್ಟಿಯಮಾನಂ ಅಞ್ಜನಸಲಾಕಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ನ ಚ ಪನೇತಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ತನ್ನಿಸ್ಸಯೇ ದೇಸೇ ಠಿತಮೇವ ವಿಸಯಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸೋತಾಯತನಮ್ಪಿ ಯದಿ ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಕಂ ಅಭವಿಸ್ಸ, ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಸದ್ದಾಯತನಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಕದಾಚಿಪಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ನ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ। **ಪಟ್ಠಾನೇ** ಚ "ಸದ್ದಾಯತನಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨) ಅವಿಸೇಸೇನೇವ ಸದ್ದಸ್ಸ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾರಮ್ಮಣಭಾವೋ ವುತ್ತೋ । ಕಿಞ್ಚ ಯದಿ ಸೋತಂ ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಕಂ ಸಿಯಾ, ಅತ್ತನೋ

ವಿಸಯಪದೇಸೇಯೇವ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ಗನ್ಧಸ್ಸ ವಿಯ ಸದ್ದಸ್ಸಾಪಿ ದಿಸಾದೇಸವವತ್ಥಾನಂ ನ ಸಿಯಾ। ಏವಞ್ಚ ಸದ್ದಾನುಸಾರೇನ ಕಣ್ಡಂ ಪಾತೇನ್ತಸ್ಸ ಸದ್ದವೇಧಿನೋ ಅತ್ತನೋ ಕಣ್ಣಬಿಲೇಯೇವ ಸರಪಾತನಂ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಯತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನೋ ಸದ್ದೋ, ತತ್ಥೇವ ಠಿತೋ ಸೋತಪಥೇ ಆಪಾಥಮಾಗಚ್ಛತಿ।

ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ದೂರೇ ಠಿತೇಹಿ ರಜಕಾದಿಸದ್ದಾ ಚಿರೇನ ಸುಯ್ಯನ್ತಿ। ಅಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಕತ್ತೇ ಹಿ ದೂರಾಸನ್ನದೇಸವತ್ತೀನಂ ಸಮಕಮೇವ ಸವನೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ ದೂರಾಸನ್ನಾನಂ ಯಥಾಪಾಕಟೇ ಸದ್ದೇ ಗಹಣವಿಸೇಸತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ದೂರಾಸನ್ನಾನಂ ವಚನಸದ್ದೇ ಯಥಾಪಾಕಟೇವ ಗಹಣವಿಸೇಸತೋ ಅಕ್ಖರವಿಸೇಸನಂ ಗಹಣಂ, ಅಗ್ಗಹಣಞ್ಚ ಹೋತಿ, ಏವಂ ರಜಕಾದಿಸದ್ದೇಪಿ ಆಸನ್ನಸ್ಸ ಆದಿತೋ ಪಭುತಿ ಯಾವ ಅವಸಾನಾ ಕಮೇನ ಪಾಕಟೀಭೂತೇ, ದೂರಸ್ಸ ಚ ಅವಸಾನೇ, ಮಜ್ಝೇ ವಾ ಪಿಣ್ಡವಸೇನ ಪವತ್ತಿಪಾಕಟೀಭೂತೇ ಯಥಾಪಾಕಟಂ ನಿಚ್ಛಯಗ್ಗಾಹಕಾನಂ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಪರತೋ ಪವತ್ತಾನಂ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನಾನಂ ಗಹಣವಿಸೇಸತೋ ಲಹುಕಂ ಸುತೋ, ಚಿರೇನ ಸುತೋತಿ ಅಭಿಮಾನೋ ಹೋತಿ। ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಪ್ಪವತ್ತಿ ಪನ ಉಭಯತ್ಥ ಸಮಾನಾ ಸದ್ದಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನದೇಸೇ ಠಿತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಕ್ಖಣೇಯೇವ ಸೋತಾಪಾಥಗಮನತೋ। ಯದಿ ಸದ್ದಸ್ಸ ಭೂತಪರಮ್ಪರಾಯ ಸಮನ್ತತೋ ಪವತ್ತಿ ನತ್ಥಿ, ಕಥಂ ಪಟಿಘೋಸುಪ್ಪತ್ತೀತಿ? ದೂರೇ ಠಿತೋಪಿ ಸದ್ದೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪಟಿಘೋಸುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ, ಭಾಜನಾದಿಚಲನಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ ಅಯೋಕನ್ತೋ ವಿಯ ಅಯೋಚಲನಸ್ಸಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

**ಸೇಸಂ...ಪೇ॰... ಗಾಹಕ**ನ್ತಿ ಯಂ ಪನ ಅವಸೇಸಂ ಘಾನಜಿವ್ಹಾಕಾಯಸಙ್ಖಾತಂ ಪಸಾದತ್ತಯಂ, ತಂ ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಕಂ ಹೋತಿ ನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಚೇವ ಸಯಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯೇ ಅಲ್ಲೀನೇಯೇವ ವಿಸಯೇ ವಿಞ್ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ। ಗನ್ಧರಸಾನಂ ನಿಸ್ಸಯೇಸು ಘಾನಜಿವ್ಹಾನಿಸ್ಸಯೇಹಿ ಸಹ ಅಲ್ಲೀನಾಯೇವ ಗನ್ಧರಸಾ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ । ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಞ್ಚ ಭೂತತ್ತಯರೂಪಂ ಕಾಯನಿಸ್ಸಯೇನ ಅಲ್ಲೀನಮೇವ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ।

**ವಣ್ಣವಿಕಾರಮಾಪಜ್ಜಮಾನ**ನ್ತಿ ದೋಸಾದೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಅಮನಾಪವಣ್ಣಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ವಣ್ಣವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜಮಾನಂ। **ಹದಯಙ್ಗತಭಾವ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಗತಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ। **ಪಕಾಸೇತೀ**ತಿ ರೂಪಮಿವ ಪಕಾಸಂ ಕರೋತಿ, ಸವಿಗ್ಗಹಮಿವ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಹಿ ಧಾತೂನಂ ಪಕಾಸನತ್ಥೋ ಏವ ರೂಪ-ಸದ್ದೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಂ ಪನ ರೂಪನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ, ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಾ ಪಟಿಹನನಂ ಲಕ್ಖಣಮೇತಸ್ಸಾತಿ **ಚಕ್ಖುಪಟಿಹನನಲಕ್ಖಣಂ**। ಏವಂ **ಸೋತಪಟಿಹನನಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ। ಪಟಿಹನನಞ್ಚೇತ್ಥ ವಿಸಯವಿಸಯೀನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಭಿಮುಖಭಾವೋ ಯೋಗ್ಯದೇಸಾವಟ್ಠಾನಂ ಪಟಿಘಾತೋ ವಿಯಾತಿ ಕತ್ವಾ। ಯಥಾ ಪಟಿಘಾತೇ ಸತಿ ದುಬ್ಬಲಸ್ಸ ಚಲನಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ವಿಸಯಾಭಿಮುಖಭಾವೇ ಸತಿ ವಿಸಯಿನೋ ತಂಸಮ್ಬನ್ಧಸ್ಸ ಚ ವತ್ಥುರೂಪಸ್ಸ, ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಚ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಚಲನಂ ಹೋತಿ। ಸೋ ರೂಪಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ, ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಾ ರೂಪೇ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ "ಯಮ್ಹಿ ಚಕ್ಖುಮ್ಹಿ ಅನಿದಸ್ಸನಮ್ಹಿ ಸಪ್ಪಟಿಘಮ್ಹಿ ರೂಪಂ ಸನಿದಸ್ಸನಂ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ ಪಟಿಹಞ್ಞಿ ವಾ, ಯಂ ಚಕ್ಖು ಅನಿದಸ್ಸನಂ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ ರೂಪಮ್ಹಿ ಸನಿದಸ್ಸನಮ್ಹಿ ಸಪ್ಪಟಿಘಮ್ಹಿ ಪಟಿಹಞ್ಞಿ ವಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೯೭) ಚ ಆದಿ। **ವಿಸಯಭಾವೋ** ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತಾ। **ಗೋಚರಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅನಞ್ಞಥಾಭಾವೋ ವಿಸಯತಾ, ತಬ್ಬಹುಲತಾ ಗೋಚರಭಾವೋತಿ ಅಯಂ ವಿಸಯಗೋಚರಾನಂ ವಿಸೇಸೋ। **ಸದ್ದಾಯತೀ**ತಿ ಉದಾಹರೀಯತಿ, ಸಕೇಹಿ ವಾ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವಂ ಉಪನೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತ್ತಾನಂ ಗನ್ಧಯತೀ**ತಿ ಸುಗನ್ಧಂ, ದುಗ್ಗನ್ಧನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಪಕಾಸೇತಿ। ತೇನಾಹ "**ಸೂಚಯತೀ**"ತಿ।

**೬೨೪**. ಇತ್ಥಿಯಾ ಏವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಯಥಾ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪುರಿಸಸ್ಸಪಿ ಹೋನ್ತಿ, ನಯಿದಂ ತಥಾ। ಇದಂ ಪನ ನಿಯಮೇನ ಇತ್ಥಿಯಾ ಏವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಪಿ। ಇತ್ಥಿಯಾ ಭಾವೋ, ಇತ್ಥೀತಿ ಭವತಿ ಏತೇನ ಚಿತ್ತಂ , ಅಭಿಧಾನಂ ವಾತಿ **ಇತ್ಥಿಭಾವೋ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಮುಟ್ಠಿತೋ**ತಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂಯೇವ ಸಮುಟ್ಠಿತೋ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಸಮುಟ್ಠಿತೋ। ಏತೇನ ಠಪೇತ್ವಾ ಲಿಙ್ಗಪರಿವತ್ತನಂ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದೀನಿ ವಿಯ ಇಮಸ್ಸ

ಅಪಾತುಭಾವಮಾಹ। **ಯಞ್ಚೇತಂ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದೀತಿ** ಯಂ ಪನೇತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಫಲಭೂತಂ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಿ। **ಆದಿ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಇತ್ಥಿನಿಮಿತ್ತಇತ್ಥಿಕುತ್ತಇತ್ಥಾಕಪ್ಪಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ। ತತ್ಥ ವಿಸದಅವಿಸದಹತ್ಥಪಾದಾದಿತಾ ಸಣ್ಠಾನಂ **ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ**। ಇತ್ಥೀನಞ್ಹಿ ಹತ್ಥಪಾದಗೀವಾಉರಆದಿಸಣ್ಠಾನಂ ನ ಪುರಿಸಾನಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತಾಸಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಕಾಯೋ ವಿಸದೋ, ಉಪರಿಮಕಾಯೋ ಅವಿಸದೋ, ಹತ್ಥಪಾದಾ ಖುದ್ದಕಾ, ಮುಖಂ ಖುದ್ದಕಂ, ಥನಮಂಸಾ ಅವಿಸದಾ, ತಾ ನಿಮ್ಮಸ್ಸುದಾಠಿಕಾ। ಕೇಸಬನ್ಧವತ್ಥಗ್ಗಹಣಞ್ಚ **ಇತ್ಥಿನಿಮಿತ್ತಂ**। ದಹರಕಾಲೇಪಿ ಸುಪ್ಪಕಮುಸಲಕಾದೀಹಿ ಕೀಳಾ ಮಕಚಿವಾಕೇನ ಸುತ್ತಕನ್ತನನ್ತಿ ಚ ಏವಮಾದಿ **ಇತ್ಥಿಕುತ್ತಂ,** ಇತ್ಥಿಕಿರಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅವಿಸದಟ್ಠಾನಗಮನಾದಿಆಕಾರೋ **ಇತ್ಥಾಕಪ್ಪೋ**। ಪುರಿಸಮ್ಪಿ ಹಿ ಅವಿಸದಂ ದಿಸ್ವಾ ಮಾತುಗಾಮೋ ವಿಯ ತಿಟ್ಠತಿ ನಿಪಜ್ಜತಿ ನಿಸೀದತಿ ಖಾದತಿ ಭುಞ್ಜತೀತಿ ವದನ್ತಿ। ಇದಂ ಪನ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಿಪರಿದೀಪನಂ ಅಕುಸಲನ್ತಿ ವತ್ವಾ ಅಞ್ಞಥಾಪಿ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ ಆಚರಿಯಾ। ಕಥಂ? ಯೋನಿಪದೇಸೋ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ, ಸರಾಧಿಪ್ಪಾಯಾ ಇತ್ಥಿನಿಮಿತ್ತಂ, ಅವಿಸದಟ್ಠಾನಗಮನಾದಯೋ ಇತ್ಥಿಕುತ್ತಂ, ಇತ್ಥಿಸಣ್ಠಾನಂ ಇತ್ಥಾಕಪ್ಪೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ನಾಮ ಪುರಿಸಸ್ಮಿಂ ಮೇಥುನತಣ್ಹಾ। ಸಾ ಹಿ ತಾಸಂ ನಿಚ್ಚಂ ಬಲವತರಾ ಪವತ್ತತಿ, ಅತೋ ಸಾಪಿ ಇತ್ಥೀತಿ ಸಞ್ಜಾನನಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತತಾಯ "ಇತ್ಥಿನಿಮಿತ್ತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಇತ್ಥೀತಿ ಸಞ್ಜಾನನಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತತಾಯ ಕುತ್ತಾಕಪ್ಪಾನಮ್ಪಿ ನಿಮಿತ್ತೇಯೇವ ಅನ್ತೋಗಧತಾ, ತಥಾಪಿ ತೇಸಂ ವಿಸುಂ ಗಹಣತೋ ಸರಾಧಿಪ್ಪಾಯಾ ಏವ ನಿಮಿತ್ತಭಾವೇನ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ।

**೬೬೫**. ಕಿಂ ಪನೇತಂ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಿ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಿಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚೇವಾ"**ತಿಆದಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದೀನಿ ಯಥಾಸಕಂ ಕಮ್ಮಾದಿನಾ ಪಚ್ಚಯೇನ ಸಮುಟ್ಠಹನ್ತಿ , ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪನ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಸಹಿತೇಯೇವ ಸನ್ತಾನೇ ತಂತದಾಕಾರಾ ಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಇತರತ್ಥ ಚ ನ ಭವನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ತಬ್ಭಾವಭಾವಿತಂ ಉಪಾದಾಯ "ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚೇವ ಜಾಯನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಾನಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವಕ್ಖತಿ "ಇತ್ಥಿ...ಪೇ॰... ಕಾರಣಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ। ಈದಿಸೇನೇವ ಕಾರಣಭಾವಸಙ್ಖಾತೇನ ಅಧಿಪತಿಭಾವೇನ ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯತಾ ವುತ್ತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಹಿತೇ ಸನ್ತಾನೇ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಿಆಕಾರರೂಪಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅಞ್ಞಥಾ ಅನುಪ್ಪಾದನತೋ, ನ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾದಿಪಚ್ಚಯಸಮ್ಭವತೋ। ತಥಾ ಹೇತಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಿಯ ಏಕಕಲಾಪಗತಾನಂ ಆಹಾರೋ ವಿಯ ಕಲಾಪನ್ತರರೂಪಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಮನುಪಾಲಕಂ ವಾ ನ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಆಹಾರಾನಂ ವಿಯ ಇಮಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯತಾ, ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಪಚ್ಚಯತಾ ಚ ಪಾಳಿಯಂ ನ ವುತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಾಧೀನಾನಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದೀನಿ, ತಸ್ಮಾ ಯತ್ಥಸ್ಸ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ, ತಂಸದಿಸೇಸು ಮತಚಿತ್ತಕತರೂಪೇಸುಪಿ ತಂಸಣ್ಠಾನತಾ ದಿಸ್ಸತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತೇ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಜಾಯನ್ತಾಪಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಪವತ್ತೇಯೇವ ಸಮುಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಆಹ **"ಪವತ್ತೇ...ಪೇ॰... ಪಟಿಸನ್ಧಿಯ"**ನ್ತಿ।

**೬೬೬-೭**. ಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸಹ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಮೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। **ನ ಚಾ**ತಿ ಚ-ಕಾರೋ ವಚನೀಯನ್ತರಸಮುಚ್ಚಯೇ। "ಕಿಞ್ಚಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಾ ಲಿಙ್ಗಾದಿಆಕಾರೇಸು ರೂಪೇಸು ರೂಪಾಯತನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ, ತಸ್ಮಾ ಆಹ **"ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಯೋ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಹೋನ್ತೀ"**ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತತೋ ಅಞ್ಞಾನಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನಿ ಚೇವ ಮನೋವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ನ ವಾ"**ತಿ। ಯಥಾವುತ್ತೋ ಪಪಞ್ಚೋ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯೇಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋತಿ ಅತಿದೇಸಂ ಕರೋನ್ತೋ ಆಹ **"ಏಸೇವಾ"**ತಿಆದಿ। **ಸೇಸೇಪೀತಿ** ಏತ್ತಕೇಯೇವ ವುತ್ತೇ ಇತೋ ಸೇಸೇಸು ಸಬ್ಬೇಸುಪೀತಿ ಕದಾಚಿ ಕೋಚಿ ಚಿನ್ತೇಯ್ಯಾತಿ ಆಹ **"ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯೇ"**ತಿ । **ಪಠಮಕಪ್ಪಾನನ್ತಿ** ಪಠಮಕಪ್ಪಿಕನರಾನಂ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಆಭಸ್ಸರಲೋಕತೋ ಚವಿತ್ವಾ ಇಧೂಪಪನ್ನಾನಂ ದೀಘಸ್ಸ ಕಾಲಸ್ಸ ಅಚ್ಚಯೇನ ಓಳಾರಿಕಂ ಆಹಾರಂ ಆಹರತಂ ಮುತ್ತಕರೀಸೇಸು ಸಞ್ಜಾತೇಸು ತೇಸಂ ನಿಕ್ಖಮನತ್ಥಾಯ ವಣಮುಖಾನಿ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಪುರಿಸಸ್ಸ ಪುರಿಸಭಾವೋ, ಇತ್ಥಿಯಾ ಚ ಇತ್ಥಿಭಾವೋ ಪಾತುರಹೋಸಿ। ತಥಾ ಹಿ ಪುರಿಮತ್ತಭಾವೇಸು ಪವತ್ತಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಾನುಭಾವೇನ ಯಾವ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಕಾಮರಾಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನವೇಗೋ ನ ಪಟಿಪಸ್ಸಮ್ಭತಿ, ನ ತಾವ ಬಲವಕಾಮರಾಗೂಪನಿಸ್ಸಯಾನಿ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ

ಪಾತುರಹೇಸುಂ। ಯದಾ ಪನಸ್ಸ ವಿಚ್ಛಿನ್ನತಾಯ ಬಲವಕಾಮರಾಗೋ ಲದ್ಧಾವಸರೋ ಅಹೋಸಿ, ತದಾ ತದೂಪನಿಸ್ಸಯಾನಿ ತಾನಿ ಸತ್ತಾನಂ ಸನ್ತಾನೇ ಸಞ್ಜಾಯನ್ತಿ।

೬೬೮. **ಪರತೋತಿ** ಪಠಮಕಪ್ಪತೋ ಅಪರಭಾಗೇ। **ಪವತ್ತೇ...ಪೇ॰... ಪರಿವತ್ತತೀತಿ** ಯಥಾ ತಂ ಸೋರೇಯ್ಯಕಸೇಟ್ಠಿಪುತ್ತಸ್ಸ ವಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಪಿ-ಸದ್ದೇನ ಪಠಮಪಾರಾಜಿಕಾಯಂ ವಿನೀತವತ್ಥುಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಭಿಕ್ಖುಸ್ಸ, ಭಿಕ್ಖುನಿಯಾ ವಿಯ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಸಮುಟ್ಠಿತಸ್ಸಪಿ ಪವತ್ತೇ ಪರಿವತ್ತನಂ ದೀಪೇತಿ। ಯಥಾಹ -

> "ತೇನ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇನ ಅಞ್ಞತರಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ ಪಾತುಭೂತಂ ಹೋತಿ। ತೇನ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇನ ಅಞ್ಞತರಿಸ್ಸಾ ಭಿಕ್ಖುನಿಯಾ ಪುರಿಸಲಿಙ್ಗಂ ಪಾತುಭೂತಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೬೯)।

ಯಸ್ಸ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ದ್ವೀಸು ಏಕಮ್ಪಿ ನ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ, ಸೋ ಅಭಾವಕೋ ನಾಮ, ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಇನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪತ್ತಿ ನ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೬೬೯. ಕಿಂ ಪನೇತಸ್ಸ ಉಭಯಸ್ಸಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ, ವಿನಾಸನಸ್ಸ ಚ ಕಾರಣಂ, ಯತೋ ಇದಂ ಸಮುಟ್ಠಾತಿ, ಪರಿವತ್ತತೀತಿ ಚ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಇಮಂ ಅನುಯೋಗಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ **"ಮಹತಾ ಪಾಪಕಮ್ಮೇನಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಮಹತಾತಿ** ಪರದಾರಿಕಕಮ್ಮಾದಿನಾ ಮಹಾಬಲೇನ। **ಪಾಪಕಮ್ಮೇನ** ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತೇನ । **ಮಹತಾ ಕುಸಲೇನೇವಾತಿ** ಇದಂ ಸುಗತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ದುಗ್ಗತಿಯಂ ಪನ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮೇನೇವ ಜಾಯತಿ।

೬೭೦. ಇನ್ದ್ರಿಯೇ ವಿನಟ್ಠೇ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಲಿಙ್ಗಮ್ಪಿ ವಿನಸ್ಸತೇವಾತಿ ಆಹ **"ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ ವಿನಸ್ಸತೀ"**ತಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ - ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉತ್ತಮಂ, ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೀನಂ, ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅನ್ತರಧಾನಂ ಮಹನ್ತೇನ ಅಕುಸಲೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಹೋತಿ, ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಮಹನ್ತೇನ ಕುಸಲಕಮ್ಮೇನ, ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಅನ್ತರಧಾನಂ ದುಬ್ಬಲಾಕುಸಲೇನ, ಸಮುಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ದುಬ್ಬಲಕುಸಲೇನ, ದುಗ್ಗತಿಯಂ ಪನ ಉಭಯಸ್ಸಾಪಿ ಅನ್ತರಧಾನಂ, ಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಅಕುಸಲೇನೇವ ಹೋತೀತಿ। ಯದಿ ಸುಗತಿಯಂ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಮ್ಪಿ ಕುಸಲೇನೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ಕಥಞ್ಚರಹಿ "ಪರದಾರಿಕಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ನಿರಯೇ ಪಚ್ಚಿತ್ವಾ ತೇನೇವ ಪಾಪಕಮ್ಮೇನ ಪಞ್ಚಸತಕ್ಖತ್ತುಂ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಇತ್ಥೀ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀ"ತಿಆದಿವಚನನ್ತಿ? ನಾಯಂ ವಿರೋಧೋ ನಿಸ್ಸನ್ದಫಲವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ತಾವ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯನಿಬ್ಬತ್ತನಾರಹಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಂ ಕದಾಚಿ ಪರದಾರಿಕಾದಿನಾ ಬಲವಪಾಪಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಬಾಹಿತಸಾಮತ್ಥಿಯಂ ಅಸ್ಸ, ತದಾ ಅತ್ತನೋ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯನಿಬ್ಬತ್ತನೇ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ಪವತ್ತಿಯಂ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಬಲವಭಾವೇನ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಪರದಾರಿಕಮಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಂ ಕದಾಚಿ ಲದ್ಧಸಾಮಗ್ಗಿತಾಸಞ್ಜಾತಬಲವಿಸೇಸೇನ ಪರದಾರಿಕಾದಿನಾ ಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಬಾಹಿತಸಾಮತ್ಥಿಯಂ ಭವೇಯ್ಯ, ತದಾ ಅತ್ತನೋ ದುಬ್ಬಲತಾಯ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ , ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ। ಏವಂ ಪರದಾರಿಕಾದಿಕಮ್ಮೂಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ ತಂ ತೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ ಕತ್ವಾ ವುಚ್ಚತಿ।

೬೭೧-೨. ಯದಾ ಪನ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಪುನ ಸಾಮಗ್ಗಿಪಟಿಲಾಭತೋ, ಪರಿಕ್ಖೀಣಪಾಪಕಮ್ಮತಾಯ ವಾ ಬಲವಪ್ಪತ್ತಂ ಅಭವಿಸ್ಸ, ತದಾ ದಿನ್ನವೇಧಂ ವಿಯ ರುಕ್ಖಂ ತದಪಗಮೇ ಅತ್ತನೋ ಬಲಾನುರೂಪಂ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣಾಭಾವತೋ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಉಭಯಸ್ಸ ಪನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ವಿಸದಿಸಿನ್ದ್ರಿಯನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ ಪುರೇ ಸತ್ತರಸಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕಾಲಮುಪಾದಾಯ ತಂತಂಸಮುಟ್ಠಾಪಕಕಮ್ಮಂ ತಂ ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ನ ಜನೇತಿ। ಸತ್ತರಸಮಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ವಿಸದಿಸಿನ್ದ್ರಿಯುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುರಿಮಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಯದಿ ಹಿ ಸತ್ತರಸಮಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದತೋ ಪರಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಇತರಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸನ್ತಾನೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಹುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅನಿಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ತೇನೇವ ಹಿ "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ

ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೧೮೮) ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹೇ "ನೋ"ತಿ (ಯಮ॰ ೩.ಇನ್ದ್ರಿಯಯಮಕ.೧೮೮) ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವಕ್ಖತಿ "**ಉಭತೋಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸಾಪೀ**"ತಿಆದಿ । ಏಕಸ್ಮಿಞ್ಚ ನಿರುದ್ಧೇ ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಾನಿ ಲಿಙ್ಗಾದೀನಿ ಕತಿಪಯದಿವಸೇಹಿ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ತೇಸು ನಿರುದ್ಧೇಸು ಇತರಾನಿ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ಆಚರಿಯಾ। ಇತ್ಥಿನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಕಮ್ಮತೋ, ಪುರಿಸನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಕಮ್ಮತೋ ವಾತಿ ಉಭತೋ ದುವಿಧಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಮಸ್ಸಾತಿ ಉಭತೋಬ್ಯಞ್ಜನೋ। **ತಸ್ಸಾಪೀತಿ** ಯಸ್ಸ ದುವಿಧಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಮತ್ಥಿ, ತಸ್ಸಾಪಿ ಏಕಮೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಸಿಯಾ, ಕಿಂ ಪನ ಇತರಸ್ಸಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ನನು ಚ ದುವಿಧೇ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಸತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯೇನಾಪಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಬ್ಯಞ್ಜನಞ್ಹಿ ತಂ ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಜಾಯತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಜಾಯತಿ, ಏತ್ಥಾಪಿ ಇತ್ಥಿಉಭತೋಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಇತ್ಥಿನಿಮಿತ್ತಮೇವ ಯಾವಜೀವಂ ಪವತ್ತತಿ, ಪುರಿಸಉಭತೋಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಪುರಿಸನಿಮಿತ್ತಮೇವ, ಇತರಂ ಪನ ನ ತಸ್ಸ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಹೇತುತೋ ಜಾಯತಿ। ತಂ ಪನ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಏವಂ ಸನ್ತೇ"ತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಕತ್ವಾ "**ನ ಚಾಭಾವೋ**"ತಿಆದಿನಾ ಸೋಧನಂ ತು ವುತ್ತಂ। **ಏವಂ ಸನ್ತೇತಿ** ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯೇ ಸತಿ। **ಅಭಾವೋ ಚಾತಿ** ಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಜಾಯತಿ, ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಪುರಿಸಉಭತೋಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಇತ್ಥಿಬ್ಯಞ್ಜನಾಭಾವೋ, ಇತ್ಥಿಉಭತೋಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಪುರಿಸಬ್ಯಞ್ಜನಾಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ । **ನ ಚಾಭಾವೋ ಸಿಯಾತಿ** ನೇವ ದುತಿಯಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಸಿಯಾ। **ನ ತಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಕಾರಣನ್ತಿ** ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ದುತಿಯಬ್ಯಞ್ಜನಕಾರಣಂ ನ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಸದಾ ಅಭಾವತೋ। ಇತ್ಥಿಉಭತೋಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ಹಿ ಯದಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ರಾಗಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದಾ ಪುರಿಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಇತ್ಥಿಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ಗುಳ್ಹಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಇತರಸ್ಸ ಇತರಂ। ಯದಿ ಚ ತೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ದುತಿಯಬ್ಯಞ್ಜನಕಾರಣಂ ಭವೇಯ್ಯ, ಸದಾಪಿ ಬ್ಯಞ್ಜನದ್ವಯಂ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ, ನ ಪನ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಮೇತಂ "ನ ತಸ್ಸ ತಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಕಾರಣ"ನ್ತಿ। ಕಿಞ್ಚರಹಿ ಕಾರಣನ್ತಿ ಚೇ? ಆಹ "**ತಸ್ಸಾ...ಪೇ॰... ಕಾರಣ**"ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಕಮ್ಮಸಹಾಯನ್ತಿ** ಪುರಿಮಭವಸಿದ್ಧಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯನಿಬ್ಬತ್ತಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ಸಹಾಯಂ। **ರಾಗಚಿತ್ತನ್ತಿ** ಇತ್ಥಿಯಾ ಪುರಿಸಸ್ಮಿಂ, ಪುರಿಸಸ್ಸ ಇತ್ಥಿಯಂ ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಮೇಥುನರಾಗಚಿತ್ತಂ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನಿಮಸ್ಸ ಏಕಮೇವ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಇತ್ಥಿಉಭತೋಬ್ಯಞ್ಜನಕೋ ಸಯಮ್ಪಿ ಪರಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಗಬ್ಭಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅತ್ತಾನಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪರಮ್ಪಿ ಗಣ್ಹಾಪೇತಿ। ಸೋ ಹಿ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯವನ್ತತಾಯ ಸಯಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಪರೇಸು ಉಪಕ್ಕಮಕರಣತೋ ಪರಂ ಗಣ್ಹಾಪೇತಿ। ಪುರಿಸಉಭತೋಬ್ಯಞ್ಜನಕೋ ಪರೇಸು ಉಪಕ್ಕಮಕರಣತೋ ಪರಂ ಗಬ್ಭಂ ಗಣ್ಹಾಪೇತಿ, ಸಯಂ ಪನ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯವನ್ತತಾಯ ಗಬ್ಭಂ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯೇ ಸತಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸು ಚ ಸನ್ತೇಸು ಇತ್ಥೀತಿ ಪಕಾಸೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ತಸ್ಸ ಪಕಾಸನಕಾರಣನ್ತಿ ಆಹ "**ಇತ್ಥೀತಿ ಪಕಾಸನರಸ**"ನ್ತಿ। ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಪನೇತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಕಾಯಪಸಾದೋ ವಿಯ ಸಕಲಸರೀರಬ್ಯಾಪಕಮೇವ, ನ ಚಸ್ಸ ಕಾಯಪಸಾದೇನ ಸಙ್ಕರೋ ಲಕ್ಖಣಭೇದತೋ, ನಿಸ್ಸಯಭೇದತೋ ಚ।

**೬೭೩. ಸಹಜರೂಪಪರಿಪಾಲನಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** ಯಥಾ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತರೂಪಾನಿ ತೀಸು ಖಣೇಸು ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಏವಂ ಅನುಪಾಲನಲಕ್ಖಣಂ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಏಕನ್ತಕಮ್ಮಜತ್ತಾ ಸಹಜಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಅನುಪಾಲೇತಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಜಭಾವೋವ ಸಿದ್ಧೋತಿ ಕಮ್ಮಜಗ್ಗಹಣಂ ನ ಕತಂ। ಯಥಾಸಕಂ ಖಣತ್ತಯಮತ್ತಟ್ಠಾಯೀನಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ ಪವತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನೇವ ತಂ ಅನುಪಾಲಕಂ। ತೇನಾಹ "**ತೇಸಂ ಪವತ್ತನರಸ**"ನ್ತಿ। ಪವತ್ತನಞ್ಚೇತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನ ತೇಸಂ ಯಾಪನಂ ಠಪನಂ ಠಿತಿಹೇತುಕತಾ। ನ ಹಿ ಕಮ್ಮಜಾನಂ ಕಮ್ಮಮೇವ ಠಿತಿಹೇತು ಭವಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ ಆಹಾರಜಾದೀನಂ ಆಹಾರಾದಿ ವಿಯ। ಕಿಂ ಕಾರಣಂ? ತಙ್ಖಣಾಭಾವತೋ। ಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ನಿರುದ್ಧಂ ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತತೋ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಿ ಮತಪಿತಿಕಾ ವಿಯ ಪುತ್ತಾ ಚೂಳಪಿತುಆದಿನಿಸ್ಸಯೇನ ಅಞ್ಞನಿಸ್ಸಯೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಞ್ಚ ತೇಸಂ ಯಾಪನಸಮತ್ಥಂ ನತ್ಥಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೇನಾತಿ ತದೇವ ತೇಸಂ ಪವತ್ತನರಸಂ। ಆಹಾರಜಾದಯೋ ಪನ ಧರಮಾನಕಪಿತಿಕಾ ವಿಯ ಪುತ್ತಾ ಅಞ್ಞನಿರಪೇಕ್ಖಾ ಸಕಸಕಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಆಹಾರಾದಯೋ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥಿಕ್ಖಣೇಯೇವ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ತೇಸಂ

ಠಿತಿಪವತ್ತಿಯಾವ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ತತೋ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯನಿರಪೇಕ್ಖಾನಿ। ಸೇಸಾನಿಪಿ ತಂತಂಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ ನ ಅಞ್ಞಂ ಠಪನಕಾರಣಂ ಪಚ್ಚಾಸೀಸನ್ತಿ। ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಟ್ಠಾಯೇವ ಅನುಪಾಲಕಂ। ಯಾಪೇತಬ್ಬಾನಿ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾನಿ ಸಹಜಾತಭೂತಾನಿ ಪದಟ್ಠಾನಮೇತಸ್ಸಾತಿ **ಯಾಪೇತಬ್ಬಭೂತಪದಟ್ಠಾನಂ**।

೬೭೪. **ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ**ತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಅರೂಪಾವಚರವಿಪಾಕಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಂ ಅವಸೇಸಾ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ತೇನಾಹ "**ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ**"ತಿ। ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ ಮನೋಧಾತು, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಚ ಯಂ ರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತಂ "ವತ್ಥೂ"ತಿ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಪಞ್ಚವೋಕಾರೇ**ತಿ ಚ ವಿಸೇಸನಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುವಸೇನ ಕತಂ, ಮನೋಧಾತು ಪನ ಚತುವೋಕಾರಭವೇ ನತ್ಥೇವ। ಪಾಳಿಯಂ ಅನಾಗತಸ್ಸಾಪಿ ಹದಯವತ್ಥುನೋ ಆಗಮತೋ, ಯುತ್ತಿತೋ ಚ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಆಗಮೋ ತಾವ -

> "ಯಂ ರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಮನೋಧಾತು ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು ಚ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತಂ ರೂಪಂ ಮನೋಧಾತುಯಾ ಚ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯಾ ಚ ತಂಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೮) -

ಏವಮಾದಿ ಪಟ್ಠಾನವಚನಂ। ಯುತ್ತಿ ಪನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ - ನಿಪ್ಫನ್ನಉಪಾದಾಯರೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಧಾತುದ್ವಯಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ರೂಪಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತ್ತಾ। ಯಂ ಯಞ್ಹಿ ರೂಪಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿ, ತಂ ತಂ ನಿಪ್ಫನ್ನಉಪಾದಾಯರೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ ಯಥಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಧಾತು। ತತ್ಥ ನ ತಾವ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಂ, ಓಜಾಯ ಚ ತನ್ನಿಸ್ಸಯತಾ ಯುಜ್ಜತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಬದ್ಧತೋ ಬಹಿಪಿ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನತೋ, ನಾಪಿ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತದುಭಯವಿರಹಿತೇ ಅಭಾವಕಸನ್ತಾನೇಪಿ ಧಾತುದ್ವಯದಸ್ಸನತೋ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸಾಪಿ ಸಹಜಪರಿಪಾಲನಲಕ್ಖಣಕಿಚ್ಚನ್ತರಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ನ ತನ್ನಿಸ್ಸಯತಾ ಯುಜ್ಜತಿ। ತಞ್ಹಿ ಕಿಚ್ಚನ್ತರೇ ಪಸುತಂ ನ ಇಮಾಸಂ ನಿಸ್ಸಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಾರಿಸೇಸತೋ ತೇಸಂ ನಿಸ್ಸಯೋ ಹದಯವತ್ಥು ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ। ಹೋತು ತಾವ ಧಾತುದ್ವಯನಿಸ್ಸಯೋ ವತ್ಥು, ಉಪಾದಾಯರೂಪಞ್ಚ, ತಂ ಪನೇತಂ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಪಟಿನಿಯತಕಿಚ್ಚಂ ಹದಯಪ್ಪದೇಸೇ ಠಿತಮೇಕನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಥಮೇತಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ವತ್ಥುರೂಪಭಾವತೋ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಚಕ್ಖು ವಿಯ। ಯಞ್ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥುಭೂತಂ ರೂಪಂ, ತಂ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಯಥಾ ಚಕ್ಖುಪಸಾದೋ, ತತೋ ಏವ ಪಟಿನಿಯತಕಿಚ್ಚಂ ಅಟ್ಠಿಂ ಕತ್ವಾ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಂ ಚೇತಸಾ ಸಮನ್ನಾಹರಿತ್ವಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಹದಯಪ್ಪದೇಸಸ್ಸ ಖಿಜ್ಜನತೋ ತತ್ಥೇದಂ ತಿಟ್ಠತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಯಥಾಹು ಆಚರಿಯಾ -

> "ಕಮ್ಮಜಂ ವತ್ಥುಭಾವಾ ತಂ, ಚಕ್ಖುಂವ ನಿಯತಕ್ರಿಯಂ।
> ಚಿನ್ತಾಯ ಚ ಉರೋಖೇದಾ, ತತ್ರ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ವಿಜಾನಿಯ"ನ್ತಿ॥

ಯದಿ ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಂ ಹದಯವತ್ಥು ನಾಮ ಅತ್ಥಿ, ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ರೂಪಕಣ್ಡೇ ನ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಅವಚನೇ ಕಾರಣಂ ಅತ್ಥೀತಿ? ನೋ ನತ್ಥಿ ಕಾರಣನ್ತರಸಮ್ಭವತೋ। ಕಿಂ ಪನ ತಂ ಕಾರಣಂ? ದೇಸನಾಭೇದೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಏಕನ್ತತೋ ಚಕ್ಖಾದಿನಿಸ್ಸಯಾನಿ, ನ ಏವಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ಏಕನ್ತೇನ ಹದಯವತ್ಥುನಿಸ್ಸಿತಂ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇಯೇವ ತನ್ನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ, ಏಕನ್ತೇನ ನಿಸ್ಸಿತವಸೇನೇವ ಚ ವತ್ಥುದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾ। "ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥು, ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನ ವತ್ಥೂ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೮೪) ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ನಿಸ್ಸಿತೇಹಿ ವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ। ಯಮ್ಪಿ ಏಕನ್ತೇನ ಹದಯವತ್ಥುನಿಸ್ಸಯಂ ತಸ್ಸ ವಸೇನ "ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವತ್ಥೂ"ತಿಆದಿನಾ ದುಕಾದೀಸು ವುಚ್ಚಮಾನೇಸು ನ ತದನುಗುಣಾ ಆರಮ್ಮಣದುಕಾದಯೋ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ನ ಹಿ "ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ, ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ನ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣ"ನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣದುಕಾ

ಭಿನ್ನಗತಿಕಾ ಸಿಯುಂ, ನ ಏಕರಸಾ ದೇಸನಾ ಭವೇಯ್ಯ, ಏಕರಸಞ್ಚ ದೇಸನಂ ದೇಸೇತುಂ ತತ್ಥ ಭಗವತೋ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಹದಯವತ್ಥು ನ ವುತ್ತಂ, ನ ಅಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ಏಸಾ ಹಿ ಭಗವತೋ ಪಕತಿ, ಯಂ ಏಕರಸೇನೇವ ದೇಸನಂ ದೇಸೇತುಂ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಗ್ಗಹಣಂ। ತಥಾ ಹಿ ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡೇಪಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಿಭಾಗೇನ ಅವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ ಅವಿತಕ್ಕಾವಿಚಾರಪದವಿಸಜ್ಜನೇ ವಿತಕ್ಕೋ ವಿಚಾರೋ ಚಾತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಪದವಿಸಜ್ಜನೇ ಲಬ್ಭಮಾನೋಪಿ ವಿತಕ್ಕೋ ನ ಉದ್ಧಟೋ, ಅಞ್ಞಥಾ "ವಿತಕ್ಕೋ ಚಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ। ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ಉಪರಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ವಹನ್ತಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತೀತಿ **ಉಬ್ಬಾಹನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**।

**೬೭೫**. ಚತೂಸು ಆಹಾರೇಸು ಇಧ ರೂಪಾಧಿಕಾರತೋ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ ಆಹ **"ಆಹಾರತಾತಿ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ"**ತಿ। ತತ್ಥ ಕಬಳಂ ಕರೀಯತೀತಿ **ಕಬಳೀಕಾರೋ**। ಆಹರೀಯತೀತಿ **ಆಹಾರೋ,** ಕಬಳಂ ಕತ್ವಾ ಅಜ್ಝೋಹರೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಞ್ಚ ಸವತ್ಥುಕಂ ಕತ್ವಾ ಆಹಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ಪನ ಓಜಾ ಇಧ ಆಹಾರೋ ನಾಮ। ತೇನಾಹ **"ಯಾಯ ಓಜಾಯಾ"**ತಿಆದಿ। ಸೋ ಚ ರೂಪಾಹರಣಸಭಾವೋ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಬಲಕರೋ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನುಸಾರೀರಸಾಹರಣಭೂತೋ ಭೂತನಿಸ್ಸಿತೋ ಏಕೋ ವಿಸೇಸೋ। ಬಾಹಿರಾಹಾರಪಚ್ಚಯಂ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ಏವ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಹಾರೋ ರೂಪಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಅಯಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಹಾರಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನಾಪಿ ರೂಪಂ ಆಹರತೀತಿ ಆಹ **"ಓಜಟ್ಠಮಕಂ ರೂಪಂ ಆಹರತೀ"**ತಿ। ಓಜಾ ಅಟ್ಠಮೀ ಯಸ್ಸ ತಂ **ಓಜಟ್ಠಮಕಂ**। **ಯಾಯ ಓಜಾಯಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಉದಯಾನನ್ತರಂ ರೂಪಜನನತೋ ಓಜಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಓದನಕುಮ್ಮಾಸಾದಿವತ್ಥುಗತಾಯ ಯಾಯ ಫರಣಓಜಾಯ। **ಯತ್ಥ ಯತ್ಥಾ**ತಿ ಯಮ್ಹಿ ಯಮ್ಹಿ ಜನಪದೇ, ನಗರಾದೀಸು ಚ। **"ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ"ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ** ತಬ್ಬತ್ಥುಕತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

**೬೭೬**. ಕಿಂ ಪನ ವತ್ಥುನೋ ಕಿಚ್ಚಂ, ಕಿಂ ಓಜಾಯಾತಿ ಚೇ? ಪರಿಸ್ಸಯಹರಣಂ ವತ್ಥುಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚಂ, ಪಾಲನಂ ಓಜಾಯಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಅನ್ನಪಾನಾದಿಕ"**ನ್ತಿಆದಿ। **ಅಗ್ಗಿಂ ಹರತಿ ಕಮ್ಮಜ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಜತೇಜಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅನ್ತೋಕುಚ್ಛಿಯಞ್ಹಿ ಓದನಾದಿವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಅಸತಿ ಕಮ್ಮಜತೇಜೋ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಉದರಪಟಲಸಙ್ಖಾತಮುಪಾದಿನ್ನರೂಪಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, "ಛಾತೋಮ್ಹಿ, ಆಹಾರಂ ಮೇ ದೇಥಾ"ತಿ ವದಾಪೇತಿ, ಭುತ್ತಕಾಲೇ ಉದರಪಟಲಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕವತ್ಥುಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅಥ ಸತ್ತೋ ಏಕಗ್ಗೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಛಾಯಾರಕ್ಖಸೋ ಛಾಯಾಪವಿಟ್ಠಂ ದಿಸ್ವಾ ಗಹೇತ್ವಾ ದೇವಸಙ್ಖಲಿಕಾಯ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಭವನೇ ಮೋದನ್ತೋ ಛಾತಕಾಲೇ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಸೀಸೇ ದಂಸತಿ, ಸೋ ದಟ್ಠತ್ತಾ ವಿರವತಿ, ತಂ ವಿರವಂ ಸುತ್ವಾ ಸಚೇ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಮನುಸ್ಸಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಸೋ ಆಗತಾಗತೇ ಗಹೇತ್ವಾ ಖಾದಿತ್ವಾ ಸಕಭವನೇ ಮೋದತಿ , ಏವಂ ಯಂ ಯಂ ಅನ್ನಪಾನಾದಿಕಂ ವತ್ಥು, ತಂ ತಂ ಕಮ್ಮಜತೇಜೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಜೀರಾಪೇತ್ವಾ ಪುನ ಉದರಪಟಲಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನ್ನಪಾನಾದಿಕಂ ವತ್ಥು ಅತ್ತನೋ ಉದರಪಟಲಂ ಪವಿಟ್ಠಕಾಲೇ ಉಪಾದಿನ್ನಕಾಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಂ ತತೋ ಮೋಚೇತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ಗಣ್ಹಾಪನವಸೇನ ತಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಿಕಂ ಹರತಿ। **ಕೇವಲ**ನ್ತಿ ಓಜಾವಿಯುತ್ತಂ ವತ್ಥು ಜೀವಿತಂ ಕಮ್ಮಜಭೂತಂ ತಂ ಪಾಲೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ।

**೬೭೭**. **ಓಜಾ...ಪೇ॰... ಪಾಚಕ**ನ್ತಿ ಓಜಾ ಜೀವಿತಂ ಪಾಲೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಕಮ್ಮಜಂ ತೇಜಂ ಹರಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ ಆಮಾಸಯಸ್ಸ ಅಪುಣ್ಣತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**ತಿ ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪಹರಣವಸೇನೇವ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನವಸೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತಿ। **ಕಾಯೇನಾ**ತಿ ರೂಪಕಾಯೇನ। **ಅತ್ತನೋ ಭಾವ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ। **ವಿಞ್ಞಾಪೇನ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಪರೇಸಂ ಸಞ್ಞಾಪೇನ್ತಾನಂ। **ಕಾಯಗ್ಗಹಣಾನುಸಾರೇನಾ**ತಿ ಫನ್ದಮಾನಕಾಯಗತವಣ್ಣಸ್ಸ ಗಹಣಭೂತಾನಂ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಿಕಜವನಾನನ್ತರಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ನಿಚ್ಛಯಗ್ಗಹಣಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನಾನಂ ಅನುಸ್ಸರಣೇನ ತೇಸಂ ಅನನ್ತರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇ ಹಿ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣೇ ಆಪಾಥಗತೇ ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಜವನೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತಿಣ್ಣೇ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನಂ ತದೇವಾರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ, ಪುನ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ದ್ವಾರೇ ವಿಸಯಂ ವವತ್ಥಾಪೇತ್ವಾ ಜವನಂ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ, ತಸ್ಮಾ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಿಕಜವನಾನನ್ತರಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಜವನವಾರಾನಮನನ್ತರಂ ತತಿಯವಾರೇ ಪವತ್ತಾಯ ಮನೋದ್ವಾರಜವನವೀಥಿಯಾ ಏವ **ಗಹಿತಾಯ ಏತಾಯ** ಕರಣಭೂತಾಯ ಚತುತ್ಥವಾರೇ ಮನೋದ್ವಾರೇ

ಜವನೇನೇವ ಭಾವೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಏತೇನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಕರಣಸಾಧನತಾ ವುತ್ತಾ। **ಸಯಂ ವಾ**ತಿಆದಿನಾ ಪನ ಕಮ್ಮಸಾಧನತ್ತಮಾಹ।

ಏವಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಕಾರಕದ್ವಯೇ ಸಮ್ಭವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಕಾಯ-ಸದ್ದೇನ ಸಹ ಕಮ್ಮಧಾರಯಸಮಾಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ, "ಕಾಯೋ"ತಿ ವೋಹಾರಸ್ಸ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಚ ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಕಾಯೇನ ಸಂವರೋ"**ತಿಆದಿಸುತ್ತಮಾಹ। **ಕಾಯವಿಪ್ಫನ್ದನೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಿಞ್ಞಾಪನಹೇತುತ್ತಾ**ತಿ ವಿಪ್ಫನ್ದಮಾನಕಾಯೇನ ಕರಣಭೂತೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಿಞ್ಞಾಪನಹೇತುಭಾವತೋ ಕಾಯೇನ ವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿಪಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಕಾಯವಿಪ್ಫನ್ದನಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವತೋ ತಂಹೇತುಕಂ ಕಾಯವಿಪ್ಫನ್ದನಸಙ್ಖಾತಂ ಕಾಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಜಾನನತೋ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಿಞ್ಞಾಪನಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವೇನ ಗಯ್ಹತೀತಿ ಕಾಯೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇತೀತಿ। ತಥಾ ಕಾಯವಿಪ್ಫನ್ದನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಕಾರಣಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಗಯ್ಹಮಾನತ್ತಾ ಸಯಞ್ಚ ಕಾಯೇನ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಾಯೇನ ವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿಪಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿ।

೬೭೮. **ಚಿತ್ತಜಾನಿಲಧಾತುಯಾ**ತಿ ಅಭಿಕ್ಕಮಾದಿಪವತ್ತಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನವಾಯೋಧಾತುಯಾ। **ಆಕಾರವಿಕಾರತಾ**ತಿ ಆಕಾರಭೂತೋ ವಿಕಾರೋ। ಕಸ್ಸ ಪನ ಸಾ ಆಕಾರವಿಕಾರತಾತಿ? ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ ವಾಯೋಧಾತುಅಧಿಕಾನಂ ಚಿತ್ತಜಮಹಾಭೂತಾನಂ। ಕಿಂ ತಂ ಸಾಮತ್ಥಿಯಂ? ಚಲನಹೇತುತಾ, ಚಿತ್ತಜತಾ, ಉಪಾದಾಯರೂಪತಾ ಚ। ಅಥ ವಾ ಚಿತ್ತಜಾನಿಲಧಾತುಯಾ ಏಕಾ ಆಕಾರವಿಕಾರತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ನ ಕೇವಲಞ್ಹಿ ಸಾಮಿವಚನಂ ಚಲನಸಮ್ಬನ್ಧಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಏವ, ಅಥ ಖೋ ಆಕಾರವಿಕಾರಸಮ್ಬನ್ಧಾಪೇಕ್ಖಾಯಪೀತಿ।

ಯದಿ ಏವಂ, ಕಥಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪಾದಾಯರೂಪತ್ತಂ। "ಚಿತ್ತಜಾನಿಲಧಾತುಯಾ"ತಿ ಹಿ ವಚನೇನ ವಾಯೋಧಾತುಯಾವ ಆಕಾರವಿಕಾರತಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ನ ಚ ಏಕಭೂತನಿಸ್ಸಿತಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ "ಚತುನ್ನಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯರೂಪ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೫೮೪) ವಚನತೋತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ, ಚತುನ್ನಂ ವಿಕಾರತಾ ಚತೂಸು ಏಕಸ್ಸಪಿ ಹೋತಿ ಚತುಸಾಧಾರಣಧನಂ ವಿಯ। ಅನಿಲಧಾತುಅಧಿಕಕಲಾಪೋ ವಾ ಇಧ "ಅನಿಲಧಾತೂ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತದಧಿಕೇ ತಂವೋಹಾರತೋ ಯಥಾ ಸಮ್ಭಾರಧಾತುಯಾ ಅಧಿಕಭಾವೇನ ಪಥವೀವೋಹಾರೋ, ತಸ್ಮಾ ವಾಯೋಧಾತುಅಧಿಕಾನಂ ಚಿತ್ತಜಮಹಾಭೂತಾನಂ ಏಕಾ ಆಕಾರವಿಕಾರತಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿ ನ ಕೋಚಿ ವಿರೋಧೋ। ಅಧಿಕತಾ ಚಸ್ಸಾ ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ನ ಪಮಾಣತೋ। ಇತರಥಾ ಹಿ ತೇಸಂ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತಿತಾ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಅಧಿಕತಾ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಅಧಿಕವಸೇನ ಇತರೇಹಿ ವಿನಿಬ್ಭೋಗಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ಹೋತಿ। ಸಾಮತ್ಥಿಯಾಧಿಕಞ್ಚ ಕಾರಣಾನುಕಾರಿತಾಯ। ಕಾರಣಞ್ಹಿ ಅಭಿಕ್ಕಮಾದಿಪವತ್ತಕಂ ಚಿತ್ತಂ, ತಂ ಚಲನಾಧಿಪ್ಪಾಯಸಭಾವಂ ತತೋ ಸಮುಟ್ಠಿತೇ ಕಲಾಪೇ ಅನುಕರೋನ್ತೇ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಏವ ಅಧಿಕತ್ತಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಏವ ಆಕಾರವಿಕಾರತಾ"ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಮತೇನ ಉಪಾದಾರೂಪತ್ತಂ ದುರೂಪಪನ್ನಂ। ನ ಹಿ ಏಕಸ್ಸ ವಿಕಾರೋ ಚತುನ್ನಂ ಉಪಾದಾರೂಪನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ।

ಕೀದಿಸೀ ಪನಾಯಂ ವಿಕಾರತಾತಿ ಆಹ **"ಸಹಜಾತಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಚಲನೇ ಹೇತೂ"**ತಿ। ತತ್ಥ **ಸಹಜಾತಸ್ಸಾ**ತಿ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಸ್ಸ। ಯಸ್ಮಾ ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರಜಾನಂ ಚಲನಂ ಚಿತ್ತಜರೂಪಸಮ್ಬನ್ಧೇನೇವ ಹೋತಿ, ನದೀಸೋತಚಲನೇನ ತತ್ಥ ಪಕ್ಖಿತ್ತಸುಕ್ಖಗೋಮಯಪಿಣ್ಡಾದೀನಂ ವಿಯ। ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಸೇನ ಪನ ಚಿತ್ತಜಾನಮೇವ ಚಲನಂ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "ಸಹಜಾತಸ್ಸಾ"ತಿ। **ರೂಪಸ್ಸಾ**ತಿ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ। **ಚಲನೇ**ತಿ ಸನ್ಥಮ್ಭನಸನ್ಧಾರಣಚಲನಸಙ್ಖಾತೇ ಚಲಿತಭಾವೇ। ಸನ್ಥಮ್ಭನಾದಿಕಮ್ಪಿ ಹಿ ಚಲನಾಭಿಮುಖತಾಯ ಚಲನನ್ತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। **ಹೇತೂ**ತಿ ಹೇತುಭೂತಾ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭೂತಾ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ ನೇವ ಫನ್ದಮಾನರೂಪಕಾಯೋ, ನ ಚ ಫನ್ದಮಾನಾ ವಾಯೋಧಾತು, ಅಥ ಖೋ ಮಹನ್ತಂ ಪಾಸಾಣಂ ಉಕ್ಖಿಪನ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಥಾಮೇನ ಗಹಣಕಾಲೇ ಸರೀರಸ್ಸ ಉಸ್ಸಾಹನವಿಕಾರೋ ವಿಯ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಪರಿಪ್ಫನ್ದನಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಏಕೋ ಆಕಾರವಿಕಾರೋ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ನನು ಚ ಫನ್ದಮಾನವಣ್ಣಾದಿವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕೋಚಿ ವಿಕಾರೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಸ ವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರಂ ಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ ಕಥಮೇತಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣತೋ। ನ ಹಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರರಹಿತೇಸು ರುಕ್ಖಚಲನಾದೀಸು ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಂ ದಿಟ್ಠಂ, ಹತ್ಥಚಲನಾದೀಸು ಪನ ದಿಟ್ಠಂ, ತಸ್ಮಾ ಫನ್ದಮಾನವಣ್ಣಾದಿವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕೋಚಿ ವಿಕಾರೋ ಅತ್ಥಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಪಕೋತಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಮೇತಂ ಏಕನ್ತೇನ। ಞಾಪಕೋ ಚ ಹೇತು ಸಯಂ ಗಹಿತೋಯೇವ ಅತ್ತನೋ ಞಾಪೇತಬ್ಬಮತ್ಥಂ ಞಾಪೇತಿ, ನ ವಿಜ್ಜಮಾನಮತ್ತೇನಾತಿ। ಞಾಪೇತಬ್ಬವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರಂ ವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಮ್ಪಿ ಅನುಮಾನತೋ ಸಿದ್ಧಂ। ತಥಾ ಹಿ ವದನ್ತಿ -

"ವಿಸಯತ್ತಮನಾಪನ್ನಾ,
ಸದ್ದಾ ನೇವತ್ಥಬೋಧಕಾ।
ನ ಸತ್ತಾಮತ್ತತೋ ಅತ್ಥೇ,
ತೇ ಅಞ್ಞಾತಾ ಪಕಾಸಕಾ"ತಿ॥

ಯದಿ ವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಮೇವ ಕಾರಣಮಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಸ್ಸ, ಕಸ್ಮಾ ಅಗ್ಗಹಿತಸಙ್ಕೇತಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಗ್ಗಹಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ? ನ ಕೇವಲಂ ವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸ್ಸ ಗಹಣಸ್ಸ ಕಾರಣಂ, ಅಥ ಖೋ ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಸಮ್ಬನ್ಧಗ್ಗಹಣಞ್ಚ ಇಮಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಅರಞ್ಞೇ ಉದಕತಿತ್ಥೇ ಉಸ್ಸಾಪೇತ್ವಾ ಠಪಿತಗೋಸೀಸಾದೀನಿ ಉದಕನಿಮಿತ್ತಾನಿ ದಿಸ್ವಾ ತದನನ್ತರಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಅವಿಞ್ಞಾಯಮಾನನ್ತರಾಯ ಮನೋದ್ವಾರಜವನವೀಥಿಯಾ ಗೋಸೀಸಾದೀನಂ ಉದಕಸಹಚಾರೀಪಕಾರಸಞ್ಞಾಣಾಕಾರಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ಉದಕಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಜಾನನಂ, ಏವಂ ಫನ್ದಮಾನವಣ್ಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತದನನ್ತಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಅವಿಞ್ಞಾಯಮಾನನ್ತರಾಯ ಮನೋದ್ವಾರವೀಥಿಯಾ ಪುರಿಮಗ್ಗಹಿತಸಮ್ಬನ್ಧೂಪನಿಸ್ಸಯಸಹಿತಾಯ ಸಾಧಿಪ್ಪಾಯವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ।

೬೮೧-೨. ಸಹಜರೂಪಚಲನಸ್ಸ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರಸಹಿತಾಯ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಹೇತುಭಾವೋ ಯುತ್ತೋ, ಕಿಂ ಸಬ್ಬಾ ಏವ ವಾಯೋಧಾತು ಸಹಜರೂಪಂ ಚಾಲೇತೀತಿ ಇಮಂ ಚೋದನಂ ಸೋಧೇತುಂ **"ಲಭಿತ್ವಾ ಪನುಪತ್ಥಮ್ಭ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತೀತಿ **ಉಪತ್ಥಮ್ಭಂ,** ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಪಚ್ಚಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯ**ನ್ತಿ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನವೀಥಿಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕವೀಥಿಯಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕತ್ತಾಭಾವತೋ। **ಹೇಟ್ಠಾಹಿ ಛಹಿ ಚ ಚಿತ್ತೇಹೀ**ತಿ ಸತ್ತಸು ಜವನೇಸು ಹೇಟ್ಠಿಮೇಹಿ ಛಹಿ ಜವನೇಹಿ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ ವಾಯೋಧಾತುಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಂ ಲಭಿತ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕೇಚಿ ಪನ ಪೋತ್ಥಕೇಸು "ವಾಯೋಧಾತುಸಮುಟ್ಠಿತ"ನ್ತಿ ಪಾಠಂ ದಿಸ್ವಾ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನ್ತಿ ಭಾವಸಾಧನವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಛಹಿ ಚಿತ್ತೇಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನವಾಯೋಧಾತುಸಮುಟ್ಠಿತಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಂ ಲಭಿತ್ವಾತಿ ಯೋಜೇನ್ತಿ। **ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಹಿತತ್ತನಾ**ತಿ ಸಯಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಹಿತಾ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜಾತಂ ಚಿತ್ತಜರೂಪಂ ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನ ಚಲಯತಿ, ನ ಇತರಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥಾಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯಥಾ ನಾಮ ಸತ್ತಹಿ ಯುಗೇಹಿ ಆಕಡ್ಢಿತಬ್ಬಸಕಟೇ ಸತ್ತಮಯುಗಯುತ್ತಾ ಏವ ಗೋಣಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಛಸು ಯುಗೇಸು ಯುತ್ತಗೋಣೇಹಿ ಲದ್ಧುಪತ್ಥಮ್ಭಾ ಸಕಟಂ ಚಾಲೇನ್ತಿ, ಪಠಮಯುಗಾದಿಯುತ್ತಾ ಪನ ಸನ್ಥಮ್ಭನಸನ್ಧಾರಣಮತ್ತಮೇವ ಸಾಧೇನ್ತಾ ತೇಸಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಮೇವಂ ಸತ್ತಮಜವನಸಮುಟ್ಠಿತಾ ವಾಯೋಧಾತು ಹೇಟ್ಠಾ ಛಹಿ ಜವನೇಹಿ ಸಮುಟ್ಠಿತವಾಯೋಧಾತುತೋ ಲದ್ಧುಪತ್ಥಮ್ಭಾ ಚಿತ್ತಜರೂಪಂ ಚಾಲೇತಿ। ಪಠಮಜವನಾದಿಸಮುಟ್ಠಿತಾ ಪನ ಸನ್ಥಮ್ಭನಸನ್ಧಾರಣಮತ್ತಂ ಸಾಧೇನ್ತಾ ತಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ ಚೇತ್ಥ ಚಲನಂ ಉಪ್ಪನ್ನದೇಸತೋ ಕೇಸಗ್ಗಮತ್ತಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಚಲನಾಭಾವತೋ, ಇತರಥಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಬ್ಯಾಪಾರತಾ, ಖಣಿಕತಾ ಚ ನ ಸಿಯಾ। ಕಥಂ ಪನಸ್ಸ ಸಹಜರೂಪಾನಂ ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹೇತುಭಾವೋತಿ? ಯಥಾ ಅತ್ತನಾ ಸಹಜರೂಪಾನಿ ಹೇಟ್ಠಿಮಜವನಾದಿಸಮುಟ್ಠಿತರೂಪೇಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತಟ್ಠಾನತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಏವಂ ತೇಹಿ ಸಹ ತತ್ಥ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯೇವಸ್ಸ ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅಥ ಫನ್ದಮಾನವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ವುತ್ತತ್ತಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಹಿತಾತಿ ಸತ್ತಮಜವನಸಮುಟ್ಠಿತಾಯ ಏವ ಚ ವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ ಚಲನಾಕಾರಸಹಿತಾಯೇವ ವಾಯೋಧಾತು ವಿಕಾರಸಹಿತಾತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವೇನ ಚಲಯಿತುಮಸಕ್ಕೋನ್ತಿಯೋಪಿ ಸನ್ಥಮ್ಭನಸನ್ಧಾರಣಮತ್ತಕರಣೇನ ಪಠಮಜವನಾದಿಸಮುಟ್ಠಾನವಾಯೋಧಾತುಯೋಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರಸಹಿತಾ ಏವ। ಯೇನ ದಿಸಾಭಾಗೇನ ಗನ್ತ್ವಾ ಅಭಿಕ್ಕಮಾದೀನಿ ಪವತ್ತೇತುಕಾಮೋ ತದಭಿಮುಖಭಾವವಿಕಾರಸಮ್ಭವತೋ। ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸಹಭಾವಿನಞ್ಹಿ ವಿಕಾರಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಮಾಚಿಕ್ಖನ್ತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ಭಗವತಾ "ಕತಮಂ ತಂ ರೂಪಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ? ಯಾ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಾ…ಪೇ॰… ಅಬ್ಯಾಕತಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಅಭಿಕ್ಕಮನ್ತಸ್ಸ ವಾ…ಪೇ॰… ಪಸಾರೇನ್ತಸ್ಸ ವಾ ಕಾಯಸ್ಸ ಥಮ್ಭನಾ ಸನ್ಥಮ್ಭನಾ ಸನ್ಥಮ್ಭಿತತ್ತಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಪನಾ ವಿಞ್ಞಾಪಿತತ್ತಂ। ಇದಂ ತಂ ರೂಪಂ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೭೨೦) ಸನ್ಥಮ್ಭನಸನ್ಧಾರಣಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಾಕಾರೋ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿ ವುತ್ತೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಸ್ಸಾಪಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಮುಟ್ಠಾಪಕತಾವಚನಂ ಸುಟ್ಠು ಉಪಪನ್ನಂ ಹೋತಿ।

**೭೮೩-೪**. ಚಿತ್ತಜಾತಾಯ ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಉಪಾದಿನ್ನಕಘಟ್ಟನೇ ಪಚ್ಚಯೋ ಯೋ ಆಕಾರವಿಕಾರೋ, ಅಯಂ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತತ್ಥ **ಚಿತ್ತಜಾತಾಯಾ**ತಿ ವಚೀಭೇದಪ್ಪವತ್ತಕಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾಯ । **ಉಪಾದಿನ್ನಕಘಟ್ಟನೇ**ತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಕಕಲಾಪಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅಕ್ಖರುಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಘಟ್ಟನಸಙ್ಖಾತೇ ಕಿಚ್ಚೇ ಘಟ್ಟನಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭೂತೋ। **ಏಕೋ ಆಕಾರವಿಕಾರೋ**ತಿ ಘಟ್ಟಿಯಮಾನಉಪಾದಿನ್ನರೂಪತೋ, ಘಟ್ಟನ್ತಿ ಯಾ ಪಥವೀಧಾತುತೋ ಚ ವಿನಿವಟ್ಟೋ ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಉಪಾದಿನ್ನಘಟ್ಟನಪಚ್ಚಯಸಭಾವರೂಪೋ ಏಕೋ ಆಕಾರವಿಕಾರವಿಸೇಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಥವಿಧಾತುಯಾ**ತಿ ಸಾಮಿವಚನಂ "ಉಭಯಸಮ್ಬನ್ಧಾಪೇಕ್ಖ"ನ್ತಿಆದಿ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಯಥಾ ತತ್ಥ ಫನ್ದಮಾನವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಾನನ್ತರಂ ಗಯ್ಹತಿ, ಏವಮಿಧ ಸುಯ್ಯಮಾನಸದ್ದಸವನಾನನ್ತರನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇದಞ್ಚ ಸನ್ಥಮ್ಭನಾದೀನಂ ಅಭಾವೇನ ಘಟ್ಟನೇನ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ಸದ್ದಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ "ಲಭಿತ್ವಾ ಪನುಪತ್ಥಮ್ಭ"ನ್ತಿಆದಿನಯೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಘಟ್ಟನಞ್ಹಿ ಪಠಮಜವನಾದೀಸುಪಿ ಲಬ್ಭತೇವ। ತೇನಾಹ "**ಸದ್ದವಸಾ**"ತಿ। ಅಥ ಘಟ್ಟನಚಲನಾನಂ ಕೋ ವಿಸೇಸೋತಿ? ಘಟ್ಟನಂ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ಭೂತಕಲಾಪಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಸನ್ನತರುಪ್ಪಾದತಾ, ಚಲನಂ ಏಕಸ್ಸಾಪಿ ದೇಸನ್ತರುಪ್ಪಾದನಪರಮ್ಪರತಾತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ಗೋಸೀಸಾದಿಉಪಮಾಪೇತ್ಥ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। **ಸಾವಾ**ತಿ ಸಾ ಏವ ಸಹಸದ್ದಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ। **ಸಕ್ಯಕುಲಿನ್ದುನಾ**ತಿ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಗಗನತಲಸ್ಸ ಸಕ್ಯರಾಜಕುಲಸ್ಸ ಅವಭಾಸಕಟ್ಠೇನ ತಸ್ಸ ನಿಸಾಕರಭೂತೇನ। ಅಥ ವಾ ಇನ್ದತಿ ಪರಮಿಸ್ಸರಿಯಂ ಕರೋತೀತಿ ಇನ್ದು। ಇನ್ದು-ಸದ್ದಸ್ಸ ಉತ್ತಮವಾಚಕತ್ತಾ ಸಕ್ಯಕುಲುತ್ತಮೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೭೮೫**. ಅಥ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ತಾವ ಸಹಸದ್ದಾವ, ಸದ್ದೋ ಪನ ಚಿತ್ತಜೋ ಅವಿಞ್ಞತ್ತಿಕೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಚೇ? ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಸದ್ದೋ ನ ಚಿತ್ತಜೋ**"ತಿಆದಿ। **ವಿಞ್ಞತ್ತಿಘಟ್ಟನ**ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಪಚ್ಚಯಂ ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಘಟ್ಟನಂ। **ಧಾತುಸಙ್ಘಟ್ಟನೇನೇವಾ**ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಸಮತ್ಥೇತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಧಾತುಸಙ್ಘಟ್ಟನೇನೇವ ಸದ್ದೋ ಜಾಯತಿ, ನ ತೇನ ವಿನಾ, ತಸ್ಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನೇನ ಚ ಯೇ ವದನ್ತಿ "ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದೋ ನ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋತಿ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವುತ್ತತ್ತಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೋ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದೋ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ವಿನಾಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। 'ಯಾ ತಾಯ ವಾಚಾಯ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಪನಾ'ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೭೩೬) ಹಿ ವಚನತೋ ಅಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೇನ ಸದ್ದೇನ ಸಹ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತತೋವ ಚಿತ್ತಜೋಪಿ ಸದ್ದನವಕೋ ಅತ್ಥೀ"ತಿ, ತೇಸಂ ವಾದಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾವಾದೋಪಿ ಹಿ ಸದ್ದೋವ ಹೋತಿ, ನ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋತಿ ವಿರುದ್ಧಮೇತನ್ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಕಾರೇಹಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋವ। ಆನನ್ದಾಚರಿಯೋ ಪನ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾವಾದಂ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾವ ತತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ವಣ್ಣೇತಿ। ಕಥಂ? "ಜಿವ್ಹಾತಾಲುಚಲನಾದಿಕರವಿತಕ್ಕಸಮುಟ್ಠಿತಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಹಜಮೇವ ಸುಖುಮಸದ್ದಂ ದಿಬ್ಬಸೋತೇನ ಸುತ್ವಾ ಆದಿಸತೀ"ತಿ ಸುತ್ತೇ, ಪಟ್ಠಾನೇ ಚ ಓಳಾರಿಕಂ ಸದ್ದಂ ಸನ್ಧಾಯ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದಸ್ಸ ಅಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾ ವುತ್ತಾತಿ।

೬೮೬-೭. **ವಿಞ್ಞಾಪನತೋತಿ** ವಚೀಘೋಸೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಿಞ್ಞಾಪನಹೇತುತ್ತಾ। **ಸಯಂ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತೋತಿ** ಗಹಣಾನುಸಾರೇನ ವಚೀಘೋಸೇನ ವಾ ಹೇತುನಾ ಸಯಂ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ। **ತಸ್ಸಾತಿ** ವಿಞ್ಞತ್ತಿಸದ್ದಸ್ಸ। **ಸಮ್ಭವೋ ಕಾರಕದ್ವಯೇತಿ** ವಿಞ್ಞಾಪಯತೀತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತಿ, ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ವಿಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಏವಂ ಹೇತುಮ್ಹಿ, ಕಮ್ಮನಿ ವಾ ತಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಂ ಪನೇತಂ ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ಉದಾಹು ಕಮ್ಮಾದಿಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಆಹ **"ನ ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯ"**ನ್ತಿಆದಿ। **ಅಟ್ಠ ರೂಪಾನಿ ವಿಯಾತಿ** ಸಕಸಕಕಲಾಪಗತಅಟ್ಠರೂಪಾನಿ ವಿಯ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಸ್ಸ ಏಕತೋ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿಸಹಜಕಲಾಪೇ ಸದ್ದೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಕಲಾಪೇ ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ತಂ ಹಿತ್ವಾ "ಅಟ್ಠ"ಇಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ।

ಯಥಾವುತ್ತವಿಕಾರಗ್ಗಹಣಮುಖೇನ "ಅಯಂ ಇದಂ ನಾಮ ಕಾತುಕಾಮೋ"ತಿ ತಂಸಮಙ್ಗಿನೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಆಹ **"ಅಧಿಪ್ಪಾಯಪ್ಪಕಾಸನರಸಾ"**ತಿ। ಕಾಯವಿಪ್ಫನ್ದನಹೇತುಭೂತಾಯ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ವಿಕಾರತ್ತಾ ತಸ್ಸಾ ಕಾಯವಿಪ್ಫನ್ದನಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ಕಾಯ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ"**ತಿ। ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಕಿಚ್ಚಾಧಿಕತಾಯ ಆಹ **"ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನವಾಯೋಧಾತುಪದಟ್ಠಾನಾ"**ತಿ। **ವಚೀಘೋಸಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾತಿ** ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಚೀಘೋಸಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಜಸದ್ದಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ।

ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ "ಘಟ್ಟನೇ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಘಟ್ಟನಾನನ್ತರಂ ಸದ್ದಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಪಥವೀಧಾತು ಉಪಾದಿನ್ನಘಟ್ಟನಮತ್ತಂ ಕರೋತಿ, ಘಟ್ಟಿತಕ್ಖಣೇ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನೋವ ಸದ್ದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸೋ ಪನ ಚಿತ್ತಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಮತೇನ ಚಿತ್ತಜಸದ್ದೋಯೇವ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಉದಕತಾಪನಕಾಲೇ ಅನ್ತೋಉದಕೇಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಸದ್ದೋ ವಿಯ ಉಪಾದಿನ್ನೇ ಘಟ್ಟೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಸಮಕಾಲಮೇವ ತಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ನವಮಂ ಹುತ್ವಾ ಅನ್ತೋಯೇವ ಭೂತಿಕಸದ್ದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸದ್ದೋಪಿ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿವಸೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಚ್ಛರಾಪಹರಣಾದಿಸದ್ದೋ ಪನ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ ಚಿತ್ತಪಚ್ಚಯಉತುಸಮುಟ್ಠಾನೋಯೇವಾತಿ।

೬೮೮. ವಿಗ್ಗಹಾಭಾವತೋ ನ ಕಸ್ಸತಿ, ಕಸಿತುಂ ಛಿನ್ದಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಅಕಾಸೋ, ಸೋಯೇವ ಆಕಾಸೋತಿ ಆಹ **"ನ ಕಸ್ಸತೀತಿ ಆಕಾಸೋ"**ತಿ, ಕೋ ಪನೇಸೋತಿ ಆಹ **"ರೂಪಾನಂ ವಿವರೋ"**ತಿ, ಕಣ್ಣಚ್ಛಿದ್ದಾದಿರೂಪಾನಂ ಅನ್ತರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನೇನ ಅಜಟಾಕಾಸಮಾಹ। **ಯೋ...ಪೇ॰... ಪರಿಚ್ಛೇದೋತಿ** ಪನ ಇಮಿನಾ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಮಾಕಾಸಂ, ಸೋ ಪನ ರುಳ್ಹೀವಸೇನ ಆಕಾಸೋತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ।

ರೂಪಾನಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ಸಯಂ ವಾ ತೇಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ, ತೇಸಂ ವಾ ಪರಿಚ್ಛೇದಮತ್ತನ್ತಿ ರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತಂ ಲಕ್ಖಣಮೇತಸ್ಸಾತಿ **ರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದಲಕ್ಖಣೋ।** ಅಯಞ್ಹಿ ತಂ ತಂ ರೂಪಕಲಾಪಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ರೂಪಪರಿಯನ್ತಪ್ಪಕಾಸನರಸೋ"**ತಿ। "ಅಯಂ ರೂಪಾನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮೋ ಪರಿಯನ್ತೋ, ಅಯಂ ಉಪರಿಮೋ"ತಿ ಏವಂ ವಿಭಾವನಕಿಚ್ಚೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ರೂಪಾನಂ ಪರಿಚ್ಛೇದಮತ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಗಯ್ಹತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ರೂಪಮರಿಯಾದಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ"**ತಿ। ಏತ್ಥಾಹ - ಕಿಂ ಪನೇಸ ರೂಪೇ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದನ್ತೋ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಕಲಾಪತೋ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ಅಥ ಏಕಸಮುಟ್ಠಾನಬಹುಕಲಾಪತೋ, ಉದಾಹು ಏಕೇಕಸಮುಟ್ಠಾನಏಕೇಕಕಲಾಪತೋ, ಏಕೇಕರೂಪತೋ ವಾತಿ? ಏಕೇಕಸಮುಟ್ಠಾನಏಕೇಕಕಲಾಪತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಯದಿ ಹಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಕಲಾಪತೋ, ಏಕಸಮುಟ್ಠಾನಬಹುಕಲಾಪತೋ ವಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ಸಮ್ಫುಟ್ಠಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ ವಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದೇಯ್ಯ, ಏಕಕಲಾಪಗತರೂಪಾನಂ ವಿಯ ನಾನಾಕಲಾಪಗತರೂಪಾನಮ್ಪಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತಿತಾ ವಾ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಅಥ ವಾ ಏಕೇಕರೂಪತೋ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ಏಕೇಕಕಲಾಪಗತರೂಪಾನಮ್ಪಿ

ನಾನಾಕಲಾಪಗತರೂಪಾನಂ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತಿತಾಪಸಙ್ಗೋ ಸಿಯಾ, ಉಭಯಮ್ಪಿ ಪನೇತಂ ಅನಿಟ್ಠಂ, ತಸ್ಮಾ ಏಕೇಕಸಮುಟ್ಠಾನಏಕೇಕಕಲಾಪತೋ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

**ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಭಾವಛಿದ್ದವಿವರಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ ವಾತಿ** ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ ವಾ ಛಿದ್ದವಿವರಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಭೂತಾನಂ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತೇಹೇವ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತೋ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಕಲಾಪನ್ತರಭೂತಾ ಕಲಾಪನ್ತರಭೂತೇಹಿ ಸಮ್ಫುಟ್ಠಾವ ಏಕಘನಪಿಣ್ಡಭಾವೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ, ತಥಾಪಿ ಧಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ವಿವಿತ್ತತ್ತಾ ಅಸಂಕಿಣ್ಣಾ ಏವ। ತೇಸಂ ಯಾ ವಿವಿತ್ತತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸಂಕಿಣ್ಣತಾ, ಅಯಂ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ಭೂತನ್ತರೇಹಿ ವಿಯ ತೇಹಿ ಸೋ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠೋವ, ಇತರಥಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತಾ ನ ಸಿಯಾ ತೇಸಂ ಭೂತಾನಂ ಬ್ಯಾಪಿಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ। ಅಬ್ಯಾಪಿಭಾವೋ ಹಿ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠತಾ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ ಇಮಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ "ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಂ ಚತೂಹಿ ಮಹಾಭೂತೇಹೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೩೭)।

ಅಥ ವಾ ಕಲಾಪನ್ತರಭೂತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಸಂಕಿಣ್ಣಭಾವೇನ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತೋ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠತಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ಕಣ್ಣಚ್ಛಿದ್ದಮುಖವಿವರಾದಿವಸೇನ ಛಿದ್ದವಿವರಭಾವಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತೋ ಛಿದ್ದವಿವರಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತಾ ವುತ್ತಾ। ರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಹಿ ಸತಿ ಛಿದ್ದವಿವರಭಾವೋ ಹೋತಿ। ಯೇಸಂ ರೂಪಾನಂ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ತತ್ಥೇವ ತೇಸಂ ಪರಿಚ್ಛೇದಭಾವೇನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನರೂಪಪದಟ್ಠಾನೋ"**ತಿ।

**೭೨೬-೬೧. ರೂಪಸ್ಸಲಹುತಾದಿತ್ತಯನಿದ್ದೇಸೇತಿ** ರೂಪಸ್ಸಲಹುತಾ ರೂಪಸ್ಸಮುದುತಾ ರೂಪಸ್ಸಕಮ್ಮಞ್ಞತಾತಿ ಇಮಸ್ಸ ರೂಪಲಹುತಾದಿತ್ತಯಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ ಸಮ್ಪತ್ತೇ ಇದಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವಾತಿ** ಅರೂಪಸ್ಸ ಲಹುತಾದೀಸು "ಕಾಯಲಹುಭಾವೋ ಕಾಯಲಹುತಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನೇವ "ರೂಪಸ್ಸ ಲಹುಭಾವೋ ಲಹುತಾ"ತಿಆದಿನಾ ರೂಪಸಮ್ಬನ್ಧಿಭಾವೇನ ರೂಪವಿಕಾರಾಪಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಾ। ರೂಪಸ್ಸ ಲಹುಭಾವೋ ಲಹುತಾ, ಸಾ ರೂಪಸ್ಸ ಗರುಭಾವವೂಪಸಮಲಕ್ಖಣಾ, ಗರುಭಾವನಿಮ್ಮದ್ದನರಸಾ, ಅದನ್ಧತಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ಲಹುರೂಪಪದಟ್ಠಾನಾ। ರೂಪಸ್ಸ ಮುದುಭಾವೋ ಮುದುತಾ, ಸಾ ರೂಪಸ್ಸ ಥದ್ಧಭಾವವೂಪಸಮಲಕ್ಖಣಾ, ಥದ್ಧಭಾವನಿಮ್ಮದ್ದನರಸಾ, ಸಬ್ಬಕಿರಿಯಾಸು ಅವಿರೋಧಿತಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ಮುದುರೂಪಪದಟ್ಠಾನಾ। ರೂಪಸ್ಸ ಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವೋ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ, ಸಾ ರೂಪಸ್ಸ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವವೂಪಸಮಲಕ್ಖಣಾ, ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವನಿಮ್ಮದ್ದನರಸಾ, ಸರೀರಕಿರಿಯಾಸು ಅನುಕೂಲಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ, ಕಮ್ಮಞ್ಞರೂಪಪದಟ್ಠಾನಾತಿ। ಅತ್ಥೋ ಪನೇತ್ಥ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಮ್ಹೇಹಿ ವುತ್ತಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಾ ಪನ ತಿಸ್ಸೋ ರೂಪಾನಂ ವಿಕಾರಭಾವತೋ "ರೂಪವಿಕಾರಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಿಸ್ಸೋ…ಪೇ॰… ವಿಭಾವಿನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪನೇತಾ ರೂಪಸ್ಸ ದನ್ಧತ್ತಕರಧಾತುಕ್ಖೋಭಪಟಿಪಕ್ಖಪಚ್ಚಯಸಮುಟ್ಠಾನಾ, ಥದ್ಧತ್ತಕರಧಾತುಕ್ಖೋಭಪಟಿಪಕ್ಖಪಚ್ಚಯಸಮುಟ್ಠಾನಾ, ರೂಪಾನಂ ಸರೀರಕಿರಿಯಾಸು ಅನನುಕೂಲಭಾವಕರಧಾತುಕ್ಖೋಭಪಟಿಪಕ್ಖಪಚ್ಚಯಸಮುಟ್ಠಾನಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **ಧಾತುಕ್ಖೋಭೋತಿ** ವಾತಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹಪಕೋಪೋ, ರಸಾದಿಧಾತೂನಂ ವಾ ವಿಕಾರಾವತ್ಥಾ, ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಾಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಪಥವೀಧಾತುಆದೀನಂಯೇವ ವಿಕಾರೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪಟಿಪಕ್ಖಪಚ್ಚಯಾ ಸಪ್ಪಾಯಉತುಆಹಾರಾವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತತಾ, ಸಾ ಚ ತಂತಂವಿಕಾರಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ವುತ್ತಾ, ಅವಿಸೇಸೇನ ಪನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾ, ತಥಾ ಹಿ ತೇ ಕದಾಚಿಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನ ವಿಜಹನ್ತಿ। ತಥಾ ಅವಿಜಹನ್ತಾನಂ ಪನ ದುಬ್ಬಿಜಾನೀಯಂ ನಾನತ್ತನ್ತಿ ತಂಪಕಾಸನತ್ಥಂ **"ಏತಾಸ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಕಮತೋವ ನಿದಸ್ಸನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಲಹುತಾಯ ಹಿ **ಅರೋಗೀ ನಿದಸ್ಸನಂ,** ಮುದುತಾಯ **ಮದ್ದಿತಚಮ್ಮಂ,** ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಯ **ಸುಧನ್ತಸುವಣ್ಣಂ।**

ನನು ಚೇತ್ಥ ಅರೋಗಿನೋ ತಾವ ನಿದಸ್ಸನಂ ಯುತ್ತಂ ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಸನ್ತಾನತ್ತಾ, ಸುಪರಿಮದ್ದಿತಚಮ್ಮಸುಧನ್ತಸುವಣ್ಣಾನಂ ಪನ ಕಥಂ। ನ ಹಿ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧರೂಪಸನ್ತಾನೇ ಲಹುತಾದೀನಿ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ತಥಾ ಧಾತುಕ್ಖೋಭಪಟಿಪಕ್ಖಪಚ್ಚಯಾಭಾವತೋ? ಸಚ್ಚಂ, ಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞಸದಿಸರೂಪನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಮೇತಂ, ನ ಪನ ತತ್ಥ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಮುದುತಾಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಸಭಾವತೋ। ಯದಿ ಏವಂ, ಕಥಂ ತೂಲಪಿಚುಆದೀಸು ಲಹುಭಾವಾದಿಕನ್ತಿ? ನ ತತ್ಥ ಪರಮತ್ಥತೋ ಲಹುಭಾವಾದಿಕಂ ಅತ್ಥಿ, ಗರುಭಾವಾದಿಹೇತೂನಂ ಪನ ಅಭಾವತೋ ತತ್ಥ ಲಹುಭಾವಾದಿವೋಹಾರೋ।

**ಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ** ಏಕನ್ತೇನ ತಾಸಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪಚ್ಚಯಾಪೇಕ್ಖತ್ತಾ, ಇತರಥಾ ಸಬ್ಬದಾಭಾವಿನೀಹಿ ಲಹುತಾದೀಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾತಿ। **ಅದನ್ಧತಾಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ಅಗರುಭಾವಲಕ್ಖಣಾ। ಗರುಭಾವಸ್ಸ ವಿನೋದನಂ ಖಿಪನಂ ಅಪನಯನಂ ಕಿಚ್ಚಮೇತಿಸ್ಸಾತಿ **ಗರುಭಾವವಿನೋದನರಸಾ**। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಅಯಂ ರೂಪಾನಂ ಗರುಭಾವಂ ವಿನೋದೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಗರುರೂಪಪಟಿಪಕ್ಖಾನಂ ಪನ ಅದನ್ಧರೂಪಾನಂ ವಿಕಾರತ್ತಾ "ಜಾತಿ ನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಪರಿಯಾಯೇನ ಗರುಭಾವಂ ವಿನೋದೇತಿ ನಾಮ। ತಸ್ಸಞ್ಹಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನರೂಪಾನಂ ಅಗರುಭಾವೋಯೇವಾತಿ। ಏಸ ನಯೋ **ಮುದುತಾಕಮ್ಮಞ್ಞತಾಸು**। ಚೇತಸಿಕಲಹುತಾದಯೋ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚನೀಕಾನಂ ತಂತಂಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ವಿದ್ಧಂಸಕಭಾವೇನ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ವಿಕಾರಮತ್ತಭಾವತೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನೇವ ತಾಸಂ ತಂಕಿಚ್ಚತಾ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಲಹುಪರಿವತ್ತಿತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**ತಿ ಅದನ್ಧಸ್ಸ ಅರೋಗೀಪುರಿಸಸ್ಸ ಅಪರಾಪರಂ ಸಙ್ಕನ್ತಿ ಪರಿವತ್ತನಂ ವಿಯ ಅದನ್ಧಪರಿವತ್ತನಂ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಲಹುತಾ, ತತ್ಥೇವ ವಿಕಾರಭಾವೇನ ಉಪಲಬ್ಭನತೋ **ಲಹುರೂಪಪದಟ್ಠಾನಾ**। ಏವಮಿತರಾಸುಪಿ। **ಅಥದ್ಧತಾ**ತಿ ಅಕಥಿನತಾ। ಅತ್ತನೋ ಮುದುಭಾವೇನೇವ ಸಬ್ಬಕಿರಿಯಾಸು ಅವಿರುದ್ಧಾ ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾತೀತಿ **ಅವಿರೋಧಿತಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**। ಮುದು ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ತೀಸುಪಿ ಠಾನೇಸು ಪಟಿಪಕ್ಖತ್ಥೇ ಅ-ಕಾರೋ। ದನ್ಧತಾದಿಹೇತೂನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಲಹುತಾದೀನನ್ತಿ ಕೇಚಿ। ಅಪರೇ ಪನ ಸತ್ತಾಪಟಿಸೇಧೇತಿ ವದನ್ತಿ। ಸರೀರೇನ ಕತ್ತಬ್ಬಕಿರಿಯಾನಂ ಅನುಕೂಲತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವೋ ಲಕ್ಖಣಮೇತಿಸ್ಸಾತಿ **ಸರೀರಕಿರಿಯಾನುಕೂಲಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವಲಕ್ಖಣಾ**। ಅಕಮ್ಮಞ್ಞಂ ದುಬ್ಬಲಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ **ಅದುಬ್ಬಲಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ** ವುತ್ತಾ।

೬೪೧. **ರೂಪಾನಮಾಚಯೋ ಯೋ**ತಿಆದೀಸು ಯೋ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಂ ಆದಿತೋ ಚಯೋ, ಯಥಾಪಚ್ಚಯಂ ತತೋ ತತೋ ಆಗತಸ್ಸ ವಿಯ ಚಯೋತಿ ವಾ ಆಚಯಸಙ್ಖಾತೋ ರೂಪಾನಂ ಪಠಮುಪ್ಪಾದೋ ವಡ್ಢಿ ಚ, ಸೋ **ಉಪಚಯೋ**ತಿ ಉದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತೋ "ಉಪಞ್ಞತ್ತಂ ಉಪಸಿತ್ತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಉಪ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಪಠಮೂಪರಿಅತ್ಥದಸ್ಸನತೋ। ಯಾ ಪನ **ತೇಸಂ**ಯೇವ ರೂಪಾನಂ **ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧತಾ** ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತಿ, ಸಾ **ಸನ್ತತೀತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ**। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಹಿ ರೂಪುಪ್ಪತ್ತಿಆದಿಚಯಭಾವತೋ ಆಚಯೋ ನಾಮ, ತತೋ ಪರಂ ಯಾವ ಸತ್ತರಸಮಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ವಡ್ಢಿಭಾವತೋ ಉಪಚಯೋ ನಾಮ। ತದಾ ಹಿ ರೂಪಸ್ಸ ಕಮ್ಮಚಿತ್ತಉತೂಹಿ ಚಯೋಯೇವ, ನ ಹಾನಿ। ಅಥ ವಾ ಯಾವ ಆಹಾರಸಮುಟ್ಠಾನ ರೂಪುಪ್ಪಾದೋ, ಚಕ್ಖಾದಿಉಪ್ಪಾದೋ ವಾ, ತಾವ ಉಪಚಯೋ ನಾಮ, ತತೋ ಪರಂ ಪನ ಚುತಿಪರಿಯೋಸಾನಂ ಸನ್ತತಿ ನಾಮ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ -

> "ಯೋ ಆಯತನಾನಂ ಆಚಯೋ, ಸೋ ರೂಪಸ್ಸ ಉಪಚಯೋ। ಯೋ ರೂಪಸ್ಸ ಉಪಚಯೋ, ಸಾ ರೂಪಸ್ಸ ಸನ್ತತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೬೪೧-೬೪೨) -

ಏವಂ ಉಪಚಯಸನ್ತತೀನಂ ಅತ್ಥತೋ ನಾನತ್ತಾಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ ವುತ್ತಾಯ **ಪಾಳಿಯಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** -

> "ಆಚಯೋ ನಾಮ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ಉಪಚಯೋ ನಾಮ ವಡ್ಢಿ, ಸನ್ತತಿ ನಾಮ ಪವತ್ತೀ"ತಿ ವತ್ವಾ "ನದೀತೀರೇ ಖತಕೂಪಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಉದಕುಗ್ಗಮನಕಾಲೋ ವಿಯ ಆಚಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ಪರಿಪುಣ್ಣಕಾಲೋ ವಿಯ ಉಪಚಯೋ ವಡ್ಢಿ, ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ಗಮನಕಾಲೋ ವಿಯ ಸನ್ತತಿ ಪವತ್ತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೬೪೧; ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೪೪) -

ಉಪಮಾ ವುತ್ತಾ। “ರೂಪಾನಮಾಚಯೋ”ತಿ ಚೇತ್ಥ ಬಹುವಚನನಿದ್ದೇಸೇನ ಉಪ್ಪಾದೋ ನಾಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ವಿಕಾರೋ। ವಿಕಾರತ್ತೇ ಚ ಸತಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಕಾರವನ್ತಧಮ್ಮಭೇದಭಿನ್ನತ್ತಾ ಏಕಕ್ಖಣೇಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಬಹೂನಮ್ಪಿ ರೂಪಾನಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂಯೇವ ಉಪ್ಪಾದವಿಕಾರಭಾವೋ, ನ ಪಿಣ್ಡಸ್ಸೇವಾತಿ ದೀಪಿತಂ ಹೋತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ರೂಪಾನಮೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಈದಿಸೀ, ಅಥ ಖೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಾದೋ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಜರತಾ, ಅನಿಚ್ಚತಾ, ರೂಪಸ್ಸ ಲಹುಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಚಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೬೯೩. **ಜಾತಿರೂಪನ್ತಿ ದೀಪಿತಂ** ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಉಭಯಸ್ಸಪಿ ರೂಪುಪ್ಪಾದಸಭಾವತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯದಿ ಏವಂ, ಕಸ್ಮಾ ವಿಭಜ್ಜ ವುತ್ತಂ? ಭಗವತಾ ತಥೇವ ದೇಸಿತತ್ತಾ। ಭಗವತಾಪಿ ಕಸ್ಮಾ ತಥಾ ದೇಸಿತನ್ತಿ ಆಹ “**ವುತ್ತಮಾಕಾರನಾನತ್ತಾ**”ತಿಆದಿ। ಆಕಾರನಾನತ್ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಭಾವಿತಮೇವ। ಅಕ್ಖರಸ್ಸ ಪಠಮುಪ್ಪತ್ತಿ ಉಪಚಯೋ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಸನ್ತತಿ। ಏವಂ ತಿಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಮ್ಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ಏವಂ ತೇಸಂ ಆಕಾರನಾನತ್ತಂ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। **ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ವಸೇನ ವಾ**ತಿ ತದಾ ಕಿರ ಸೋತೂನಂ ಏವಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ಅಯಂ ಜಾತಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಭವೋ, ಸಯಂ ಪನ ನ ಕುತೋಚಿ ಜಾಯತಿ, ಯಥಾ ತಂ “ಪಕತಿವಾದೀನಂ ಪಕತೀ”ತಿ। ತೇಸಂ ಮಿಚ್ಛಾಗಾಹಂ ವಿಧಮೇನ್ತೋ “ಜಾತಿ ನಾಮ ನ ಅಞ್ಞಾ, ಉಪಚಯಸನ್ತತಿವಸೇನ ಠಿತಾ ರೂಪುಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ ಪನ ತಥಾ ವುಚ್ಚತಿ, ಸಾ ಚ ಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ , ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೇಹೇವ ಜಾತಪರಿಯಾಯಂ ಲಬ್ಭತೀ”ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಉಪಚಯೋ ಸನ್ತತೀತಿ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ದೇಸೇತೀತಿ ಆಚರಿಯಾ।

**ಪುಬ್ಬನ್ತತೋ** ಪುಬ್ಬಕೋಟ್ಠಾಸತೋ, ಅನಾಗತಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ರೂಪಧಮ್ಮೇ ಉಪ್ಪಾದೋ ಅನಾಗತಕ್ಖಣತೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜಾಪೇನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ “**ಉಮ್ಮುಜ್ಜಾಪನರಸೋ**”ತಿ। “ಇಮೇ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಥ ನೇ”ತಿ ನಿಯ್ಯಾತೇನ್ತೋ ವಿಯ ಗಯ್ಹತೀತಿ ವುತ್ತಂ “**ನಿಯ್ಯಾತನಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನೋ**”ತಿ। **ಪರಿಪುಣ್ಣಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನತಾ** ಉಪರಿ ಚಯೋ ಉಪಚಯೋತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಪ್ಪತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ ಆದಿಕಮ್ಮೇ ತಪ್ಪಚ್ಚಯವಸೇನ, ಏವಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಗತಂ ಉಪಚಿತಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ “**ಉಪಚಿತರೂಪಪದಟ್ಠಾನೋ**”ತಿ।

**ಪವತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನರೂಪಾನಂ ಪವತ್ತನನ್ತಿ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ। **ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧನರಸಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬಾಪರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧನಕಿಚ್ಚಾ। ಅಸತಿ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದೇ ಪುಬ್ಬಾಪರವಸೇನ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧೋ ನ ಸಿಯಾ। ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧರಸತ್ತಾಯೇವ ಅನುಪಚ್ಛೇದವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ಆಹ “**ಅನುಪಚ್ಛೇದಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**”ತಿ। ಪುಬ್ಬಾಪರವಸೇನ ಘಟಿತರೂಪೇಸು ಉಪಲಬ್ಭನತೋ ವುತ್ತಂ “**ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧರೂಪಪದಟ್ಠಾನಾ**”ತಿ।

೬೯೪. **ಜೀರಣ**ನ್ತಿ ಜಿಣ್ಣಭಾವೋ, ಅಭಿನವಭಾವಹಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

**ಪಾಕಟಾ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು** ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದಿಭಾವೇನ ದನ್ತಾದೀಸು ವಿಕಾರದಸ್ಸನತೋ, ಇತರಾ ತದಭಾವತೋ **ಅಪಾಕಟಾ**। ಕಾಮಂ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಖಣಿಕಜರಾ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಾ ಏವ, ಯಾ “ಅವೀಚಿಜರಾ”ತಿ ವಾ ವುಚ್ಚತಿ। ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪನ ಜರಾಯ ಸುಟ್ಠು ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ “ಪಾಕಟಾ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸೂ”ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಖಣ್ಡಿಚ್ಚಾದಿವಿಕಾರೋ ಪನ ಖಣಿಕಜರಾಯ ನತ್ಥಿ। ರೂಪಪರಿಪಾಕೋ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಜಿಣ್ಣತಾ, ಜರಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗೋ ಅವಸ್ಸಂಭಾವೀತಿ ವುತ್ತಂ “**ಉಪನಯನರಸಾ**”ತಿ, ಭಙ್ಗೂಪನಯನಕಿಚ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಭಾವಾನಪಗಮೇಪೀ**ತಿಕಕ್ಖಳತ್ತಾದಿಸಭಾವಾನಪಗಮೇಪಿ, ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಹಿ ಜರಾ ನಾಮ, ನ ಚ ತದಾ ಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ವಿಜಹತಿ। ನವಭಾವೋ ಉಪ್ಪಾದಾವತ್ಥಾ, ತಸ್ಸಾ ಅಪಗಮಭಾವೇನ ಗಯ್ಹತೀತಿ ಆಹ “**ನವಭಾವಾಪಗಮಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ**”ತಿ। **ವೀಹಿಪುರಾಣಭಾವೋ ವಿಯಾ**ತಿ ವೀಹಿಭಾವಾನಪಗಮೇಪಿ ಅಭಿನವಭಾವಾಪಗಮನಕರೋ ವೀಹಿಪುರಾಣಭಾವೋ ವಿಯ। ವೀಹಿಪುರಾಣಭಾವೋ ಸಬ್ಬಾವತ್ಥಾನಿ ಅಪನೇತಿ, ಅಯಂ ಪನ ಕೇವಲಂ ಉಪ್ಪಾದಾವತ್ಥಮೇವ ಅಪನೇತಿ। ಪರಿತೋ ಸಬ್ಬತೋ ಭಿಜ್ಜನನ್ತಿ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಾತಿ **ಪರಿಭೇದಲಕ್ಖಣಾ** । ನಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ಧುವಂ, ರೂಪಂ ಪನ ಖಣಭಙ್ಗಿತಾಯ ನ

ನಿಚ್ಚನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಅನಿಚ್ಚತಾ**। ಸಾ ಪನ ಠಿತಿಪ್ಪತ್ತರೂಪಂ ಠಿತಿಯಮೇವ ವಿನಾಸನಭಾವೇನ ಸಂಸೀದೇನ್ತೀ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ **ಸಂಸೀದನರಸಾ**। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಸಾ ಭಙ್ಗಭಾವತೋ ಖಯವಯಾಕಾರೇನೇವ ಗಯ್ಹತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಖಯವಯಭಾವಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ"**ತಿ। ಅನುಕ್ಕಮೇನ ವಿನಾಸೋ **ಖಯೋ** ನಾಮ, ದೀಪವಟ್ಟಿಕಾಯ ಸಹ ತೇಲಸ್ಸ ವಿಯ ಸಹ ನಿರೋಧೋ **ವಯೋ**ತಿ ವದನ್ತಿ।

೬೯೬-೭. **ಸಮೋಧಾನತೋ**ತಿ ರಾಸಿತೋ। **ಕೇಚೀ**ತಿ ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋ। ಮಿದ್ಧರೂಪಸ್ಸ ವದನಸೀಲಾ, ಮಿದ್ಧವಾದೋ ವಾ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಮಿದ್ಧವಾದಿನೋ**। **ಮಿದ್ಧರೂಪಂ ನಾಮಾ**ತಿ ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರವಸೇನ ತಿಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಮಿದ್ಧಂ ನಾಮ ರೂಪಂ। ತೇ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕಥಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾತಿ ಆಹ **"ಮುನೀಸೀ"**ತಿಆದಿ। **ನತ್ಥಿ ನೀವರಣಾ**ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾನೀವರಣಸ್ಸ, ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಬ್ಯಾಪಾದಕುಕ್ಕುಚ್ಚನೀವರಣಾನಂ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಥಿನಮಿದ್ಧನೀವರಣಾನಞ್ಚ ಪಹೀನತ್ತಾ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಿ ಮಿದ್ಧಂ ರೂಪಂ ಸಿಯಾ, ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಂ ಭವೇಯ್ಯ। ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ನ ಪಹಾತಬ್ಬೋ ನ ಭಾವೇತಬ್ಬೋ ನ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬೋ। "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ನೇವದಸ್ಸನೇನನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ। ಚತೂಸು ಭೂಮೀಸು ಕುಸಲಂ, ಚತೂಸು ಭೂಮೀಸು ವಿಪಾಕೋ, ತೀಸು ಭೂಮೀಸು ಕಿರಿಯಾಬ್ಯಾಕತಂ, ರೂಪಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ನೇವದಸ್ಸನೇನನಭಾವನಾಯಪಹಾತಬ್ಬಾ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೪೦೭) ವಚನೇನ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಾಭಾವತೋ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ತಸ್ಸ ನೀವರಣಭಾವೋ ವಿರುಜ್ಝೇಯ್ಯ ನೀವರಣಾನಂ ಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಾ। ನ ಹಿ ನೀವರಣಾನಂ ಅಪ್ಪಹಾತಬ್ಬತ್ತೇ -

"ಯಾ ಮೇ ಕಙ್ಖಾ ಪುರೇ ಆಸಿ, ತಂ ಮೇ ಅಕ್ಖಾಸಿ ಚಕ್ಖುಮಾ।
ಅದ್ಧಾ ಮುನೀಸಿ ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ನತ್ಥಿ ನೀವರಣಾ ತವಾ"ತಿ॥ (ಸು॰ ನಿ॰ ೫೪೬) -

ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನೇನ ಭಗವತೋ ಥೋಮನಂ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, "ರೂಪಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ನ ತುಮ್ಹಾಕಂ, ತಂ ಪಜಹಥಾತಿಆದಿವಚನತೋ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩-೩೪) ರೂಪಸ್ಸ ಪಹಾತಬ್ಬತಾಪಿ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ತಂ ನ, ತಬ್ಬಿಸಯಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಯೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ರೂಪೇ ಛನ್ದರಾಗವಿನಯೋ, ತಂ ತತ್ಥ ಪಹಾನ"ನ್ತಿ। ನ ಚ ಪನೇತಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಏತ್ಥಾಪಿ "ತಬ್ಬಿಸಯಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನವಸೇನೇವ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ಸಾಧಕವಚನಭಾವತೋ, ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ ತತ್ಥ ಪಹಾನಸ್ಸ ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಚ, ತಸ್ಮಾ "ನತ್ಥಿ ನೀವರಣಾ ತವಾ"ತಿಆದಿವಚನೇಹಿ ವಿರುಜ್ಝನತೋ ನ ಮಿದ್ಧಂ ರೂಪನ್ತಿ।

ಯದಿ ಪನ ಪರೋ ದಳ್ಹಮೂಳ್ಹಗ್ಗಾಹಿತಾಯ ತಂವಿಸಯಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನವಸೇನೇವ ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಸಕವಾದಂ ಓಡ್ಡೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ತನ್ನಿಸೇಧನತ್ಥಂ ಪುನ ಥಿನಮಿದ್ಧನೀವರಣಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣೇನ ಸಹ ಸಮ್ಪಯೋಗವಚನಞ್ಚ ಆಹರನ್ತೋ ಆಹ **"ಥಿನಮಿದ್ಧನೀವರಣ"**ನ್ತಿಆದಿ। ಥಿನಮಿದ್ಧನೀವರಣಞ್ಚೇವ ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಞ್ಚ ನೀವರಣೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - "ಚತೂಹಿ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ"ತಿ (ಧಾತು॰ ೩) ವಚನತೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಮೇವ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯೋಗೋ ಲಬ್ಭತಿ, ನ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅರೂಪೇನ ವಾ, ತಸ್ಮಾ ಯದಿ ಮಿದ್ಧಂ ರೂಪಂ ಸಿಯಾ, ನ ತಂ ಸಮ್ಪಯೋಗವಚನಮರಹತೀತಿ। ಅಥ ಸಿಯಾ - ಯಥಾಲಾಭವಚನಮೇತ್ಥ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ, "ಸಕ್ಖರಕಥಲಮ್ಪಿ ಮಚ್ಛಗುಮ್ಬಮ್ಪಿ ಚರನ್ತಮ್ಪಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಮ್ಪೀ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೯) ವಿಯ। ಯಥಾ ಹಿ "ಸಕ್ಖರಕಥಲಿಕಂ ಮಚ್ಛಗುಮ್ಬಮ್ಪಿ ಚರನ್ತಮ್ಪಿ ತಿಟ್ಠನ್ತಮ್ಪೀ"ತಿಆದೀಸು ಸಕ್ಖರಕಥಲಿಕಸ್ಸ ಚರಣಾಯೋಗತೋ ಮಚ್ಛಗುಮ್ಬಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಚರಣಂ, ಉಭಯಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಠಾನನ್ತಿ ಏವಂ ಯಥಾಲಾಭೋ ಯೋಜೀಯತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಥಿನಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಮ್ಪಯೋಗವಚನಂ, ಉಭಯಾಪೇಕ್ಖಾಯ ನೀವರಣವಚನನ್ತಿ? ತಮ್ಪಿ ನ, ರೂಪಭಾವಸ್ಸೇವ ಅಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಸಿದ್ಧೇ ಹಿ ರೂಪಭಾವೇ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಯಥಾಲಾಭಯೋಜನಾ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ। ಏತ್ತಕೇನೇವ ಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಅರೂಪಭಾವೇ ಸಿದ್ಧೇಪಿ ಯಥಾ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಬನ್ಧಂ ಸುಬನ್ಧಂ ಹೋತಿ, ಏವಮನೇಕಸುತ್ತಸಾಧಿತಂ

ಅಪ್ಪಧಂಸಿಯಂ ಹೋತೀತಿ **ಪಟ್ಠಾನಪ್ಪಕರಣೇ** "ನೀವರಣಂ ಧಮ್ಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯಾ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೮.೮) ಇಮಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೇ "ಅರೂಪೇ...ಪೇ॰... ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೩.೮.೮) ವುತ್ತಂ ಅರೂಪಭವುಪ್ಪತ್ತಿಮ್ಪಿ ಆಹರನ್ತೋ ಆಹ **"ಮಹಾಪಕರಣಪಟ್ಠಾನೇ"**ತಿಆದಿ। ಝಾನನಿಕನ್ತಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮತೋ ಲೋಭಾದಿಭಾವತೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣಾದೀಹಿ ಅಭಿನ್ನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ಕಾಮಚ್ಛನ್ದನೀವರಣ"**ನ್ತಿಆದಿ।

ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ - "ಪಞ್ಚಿಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಆವರಣಾ ನೀವರಣಾ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೫೧) ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ನೀವರಣಭಾವೇನ ಏಕತೋ ಆಗತತ್ತಾ ಇಧಾಪಿ "ಥಿನಮಿದ್ಧನೀವರಣ"ನ್ತಿ ಏಕತೋ ವುತ್ತಂ, ಥಿನಮೇವ ಚ ಪನ ಅರೂಪಭವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಥಿನಮಿದ್ಧನ್ತಿ? ತಯಿದಮಸಾರಂ, ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ನ ಗಹಿತತ್ತಾ। ಯದಿ ಹಿ ಏಕತೋ ಗಹಿತಮತ್ತೇನೇವ ಇಧಾಪಿ ಏಕತೋ ಗಹಣಂ ಸಿಯಾ, ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸಪಿ ತತ್ಥ ಏಕತೋ ವುತ್ತಸ್ಸ ಇಧ ಗಹಣಂ ಸಮ್ಭವೇಯ್ಯ, ನ ಚ ಪನೇವಂ ಅತ್ಥಿ ಉದ್ಧಚ್ಚನೀವರಣನ್ತ್ವೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ನ ತಸ್ಸ ಅರೂಪಭವುಪ್ಪತ್ತಿಂ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಬಾಹಿತುನ್ತಿ। ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ "ಕೇವಲೋ ಹಾಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಕುಸಲರಾಸಿ, ಯದಿದಂ ಪಞ್ಚ ನೀವರಣಾ (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೫೨), ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ನೀವರಣೇ ಪಹಾಯ, ವಿಗತಥಿನಮಿದ್ಧೋತಿ ತಸ್ಸ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಚತ್ತತ್ತಾ ವನ್ತತ್ತಾ ಮುತ್ತತ್ತಾ ಪಹೀನತ್ತಾ ಪಟಿನಿಸ್ಸಟ್ಠತ್ತಾ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಗತಥಿನಮಿದ್ಧೋತಿ, ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ಇಮಮ್ಹಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಮ್ಹಾ ಸೋಧೇತಿ ವಿಸೋಧೇತಿ ಪರಿಸೋಧೇತಿ ಮೋಚೇತಿ ವಿಮೋಚೇತಿ ಪರಿಮೋಚೇತಿ ವಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೫೧) ಏವಮಾದಿಂ ಪಾಳಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

ಯದಿಪಿ ಸಿಯಾ ದುವಿಧಂ ಮಿದ್ಧಂ ರೂಪಂ, ಅರೂಪಞ್ಚ। ತತ್ಥ ಯಂ ಅರೂಪಂ, ತಂ ನೀವರಣೇಸು ದೇಸಿತಂ, ನ ರೂಪನ್ತಿ? ತಮ್ಪಿ ನ, ವಿಸೇಸವಚನಾಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ಮಿದ್ಧಂ ನೀವರಣೇಸು ದೇಸಿತಂ "ಯದಪಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಥಿನಂ, ತದಪಿ ನೀವರಣಂ, ಯದಪಿ ಮಿದ್ಧಂ, ತದಪಿ ನೀವರಣಂ, ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ನೀವರಣನ್ತಿ ಇತಿ ಹಿದಂ ಉದ್ದೇಸಂ ಆಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಮಿದ್ಧಸ್ಸ ದುವಿಧತಂ ಪರಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾಪಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ನೀವರಣಭಾವಂ ನಿವತ್ತೇತುಂ। ಸಕ್ಕಾ ಹಿ ವತ್ತುಂ ಯಂ ತಂ ಅರೂಪತೋ ಅಞ್ಞಂ ಮಿದ್ಧಂ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಂ, ತಮ್ಪಿ ನೀವರಣಂ ಮಿದ್ಧಸಭಾವತ್ತಾ ಇತರಂ ನೀವರಣಂ ವಿಯಾತಿ। ಯದಿ ಮಿದ್ಧಸ್ಸ ರೂಪಭಾವಂ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಥ, ಕಥಂ ಭಗವತೋ ನಿದ್ದಾ ಹೋತಿ, ನನು ಮಿದ್ಧಸ್ಸ "ನಿದ್ದಾ ಪಚಲಾಯಿಕಾ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಭಙ್ಗೇ ವುತ್ತತ್ತಾ ನಿದ್ದಾಭಾವೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ, ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದೀಸು ವಿಯ ನಿದ್ದಾಹೇತುನೋ ಮಿದ್ಧಸ್ಸ ನಿದ್ದಾಭಾವೇನ ವಿಭತ್ತತ್ತಾ। ಏವಮ್ಪಿ ನಿದ್ದಾಹೇತುನೋ ಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಕಥಂ ಭಗವತೋ ನಿದ್ದಾತಿ ಚೇ? ಸಾ ಭಗವತೋ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ "ಅಭಿಜಾನಾಮಿ ಖೋ ಪನಾಹಂ ಅಗ್ಗಿವೇಸ್ಸನ...ಪೇ॰... ದಿವಾ ಸುಪಿತಾ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೮೭) ನ ನಿದ್ದಾ ಭಗವತೋ ಮಿದ್ಧೇನ, ಅಥ ಖೋ ಸರೀರಗೇಲಞ್ಞೇನ, ತಞ್ಚ ಭಗವತೋ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ "ಪಿಟ್ಠಿ ಮೇ ಆಗಿಲಾಯತಿ, ತಮಹಂ ಆಯಮಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೨; ಸಂ॰ ನಿ॰ ४.೨४೩) ವಚನತೋ। ನ ಚೇತ್ಥ ಏವಮವಧಾರಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ "ಮಿದ್ಧಮೇವ ನಿದ್ದಾಹೇತೂ"ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಅತ್ಥಿ ನಿದ್ದಾಹೇತು। ಕೋ ಪನ ಸೋತಿ? ಸರೀರಗೇಲಞ್ಞಂ, ತಸ್ಮಾ ನ ಭಗವತೋ ನಿದ್ದಾ ಮಿದ್ಧಹೇತುಕಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೬೯೮. **ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಅಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ**ತಿ ವಾಯೋಧಾತುಆದಿತೋ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ನತ್ಥಿಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ। ಕಥಂ ಪನ ಸೋ ದಸ್ಸಿತಬ್ಬೋತಿ ಆಹ **"ವಾಯೋಧಾತುಯಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಕಾಯಬಲಂ ನಾಮ ಅತ್ಥತೋ ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಿಸೇಸೋ ತಸ್ಸಾ ವಿಪ್ಫಾರಭಾವತೋ। ಯತೋ ಬಾಲಾನಂ ಬಲನ್ತಿ ವದನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ವಾಯೋಧಾತುಯಾ ಗಹಿತಾಯ ಬಲರೂಪಂ ಗಹಿತಮೇವಾ"**ತಿ। ಸಮ್ಭವೋ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಏಕಚ್ಚಸತ್ತಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ ಆಪೋಧಾತುಯಾ ಪವತ್ತಿಆಕಾರವಿಸೇಸೋತಿ ಆಹ **"ಆಪೋಧಾತುಯಾ ಸಮ್ಭವರೂಪ"**ನ್ತಿ। ಗಹಿತಾಯ ಗಹಿತಮೇವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಉಪಚಯಸನ್ತತಿವಿನಿಮುತ್ತೋ ರೂಪುಪ್ಪಾದೋ ನತ್ಥಿ, ಉಪ್ಪಾದಾವತ್ಥಾಯ ಚ ಅಞ್ಞಾ ಜಾತಿ ನಾಮ ನತ್ಥೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಉಪಚಯಸನ್ತತೀಹಿ ಜಾತಿರೂಪ"**ನ್ತಿ। ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸಪಿ ರೋಗಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗಪಚ್ಚಯಸಮುಪ್ಪನ್ನೋ ಧಾತುಕ್ಖೋಭೋ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ , ಪಗೇವ ಇತರಸ್ಸ। ಸೋ ಅತ್ಥತೋ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಾಕಾವತ್ಥಾ ಠಿತಿಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಸು ಏವ ಸಿಯಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾದೀಹಿ ರೋಗರೂಪಂ ಗಹಿತ"**ನ್ತಿ।

೯೯-೭೦೪. ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಹನ್ತಿ ಜಾಯನ್ತಿ ಏತೇಹೀತಿ **ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ**। ಕಾನಿ ಪನ ತಾನೀತಿ ಆಹ **"ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರಕಮ್ಮಾನೀ"**ತಿ।

**ಆಹಾರೋ ರೂಪಹೇತುಯೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಇತಿ-ಸದ್ದೋ ಪಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬೋ, ಕಮ್ಮಂ, ಉತು ಚ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ಆಹಾರೋತಿ ಇಮೇ ರೂಪಹೇತುಯೋತಿ। **ರೂಪಹೇತುಯೋ**ತಿ ಚ ರೂಪಸ್ಸ ಜನಕಪಚ್ಚಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ **"ಏತೇಹೇವಾ"**ತಿಆದಿ। ಏಕಮೇಕಂಯೇವ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಏಕಸಮುಟ್ಠಾನಾ**। ನನು ಏಕತೋ ಏವ ಪಚ್ಚಯತೋ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ರೂಪಜನಕಪಚ್ಚಯೇಸು ಏಕತೋತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಭಿಸನ್ಧಿ। **ಅಟ್ಠಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀ**ತಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ, ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯಂ, ಜೀವಿತಞ್ಚಾತಿ ಅಟ್ಠಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಕಾಯವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿವಸೇನ **ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಂ**।

**ದ್ವೀಹೀ**ತಿ ಕೋಚಿ **ಚಿತ್ತೇನ,** ಕೋಚಿ **ಉತುನಾ ಚಾ**ತಿ ಏವಂ ದ್ವೀಹಿ। ನ ಹಿ ಏಕಸ್ಸೇವ ದ್ವೇ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಉತುಆಹಾರ...ಪೇ॰... ಕತ**ನ್ತಿ ಏಕೇಕಂ ಉತುನಾ, ಆಹಾರೇನ, ಚಿತ್ತೇನ ಚಾತಿ ತೀಹಿ ಕತಂ। **ಚತಸ್ಸೋ ಚಾಪಿ ಧಾತುಯೋ**ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನ ಧಾತೂತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ಚತೂಹಿ ಭವನ್ತೀತಿ **ಚತುಬ್ಭವಾ**। **ದ್ವೇ**ತಿ ಜರತಾ ಅನಿಚ್ಚತಾ।

೭೦೫-೬. ಇದಾನಿ ಮಿಸ್ಸಕಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿಪಿ ಗಹೇತ್ವಾ ತಂತಂಪಚ್ಚಯಜಾತಾನಂ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಮ್ಮೇನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಟ್ಠಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವತ್ಥು ಸುದ್ಧಟ್ಠಕಂ ಸನ್ತತ್ಯೂಪಚಯಾಕಾಸಾತಿ **ವೀಸತಿ** ಕಮ್ಮಜಾ। ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಂ ಸದ್ದೋ ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಂ ಸುದ್ಧಟ್ಠಕಾದಯೋ ಏಕಾದಸಾತಿ **ಸತ್ತರಸ ಚೇತಸಾ** ಜಾಯರೇ, ಚಿತ್ತಜಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸದ್ದೋ ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಂ ಸುದ್ಧಟ್ಠಕಾದಯೋ ಏಕಾದಸಾತಿ **ದಸಪಞ್ಚೇವ** ಪನ್ನರಸ **ಉತುನಾ** ಜಾಯರೇ। ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಂ ಸುದ್ಧಟ್ಠಕಾದಯೋ ಏಕಾದಸಾತಿ **ಚುದ್ದಸ ಆಹಾರತೋ**। ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾಹಿ ತೇ **ಅಟ್ಠಸಟ್ಠಿ ಚ** ಹೋನ್ತೇವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೭೦೭-೮. "ಜರತಾ...ಪೇ॰... ಸಮುಟ್ಠಿತಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಜಾತಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಜಾತಸ್ಸ ಪಾಕಭೇದತ್ತಾ**ತಿ ಜರತಾಯ ಜಾತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಾಕತ್ತಾ, ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಚ ಭೇದತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾ ನಾಮ ಉಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹೋನ್ತಿ, ನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ। ಯದಿ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಸಿಯುಂ, ತದಾ ತಾಸಮ್ಪಿ ಜಾಯಮಾನತ್ತಪರಿಯಾಯೋ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಉಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪನ ಜಾತಿತೋ ಪರಂ ಇಮಾಸಂ ಸಮ್ಭವತೋ ನ ಜಾಯನ್ತೀತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತೀತಿ। ಯದಿ ಪನ ಕೋಚಿ ತೇಸಮ್ಪಿ ಜಾತಭಾವೇ ಕೋ ವಿರೋಧೋತಿ ಪಟಿಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ತಂ ದುಗ್ಗಾಹಂ ವಿಧಮೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಜಾಯೇಯ್ಯು"**ನ್ತಿಆದಿ। ಹೋನ್ತು ನಾಮ **ತೇಸಮ್ಪಿ ಪಾಕಭೇದಾ** , ತದಾಪಿ ಕೋ ವಿರೋಧೋತಿ ಆಹ **"ನ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। ಪಾಕೋ ನ ಪರಿಪಚ್ಚತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಏತೇನ ನ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ದೀಪಿತಂ ಹೋತಿ। ಪಕ್ಕಸ್ಸ ಹಿ ಭಙ್ಗೋ ನಿಯತೋ। **ಭೇದೋ ವಾ ನ ಚ ಭಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಪಾಕಭಾವೋಪಿ ವುತ್ತೋವ। ನ ಹಿ ಅಪಕ್ಕಂ ಭಿಜ್ಜತೀತಿ, ಅಞ್ಞಥಾ ಉಪ್ಪಾದಭಙ್ಗಾನಂ ಅನಞ್ಞತ್ತಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ। **ನತ್ಥಿ ತ**ನ್ತಿ ಪಾಕಭೇದಾನಂ ಪಚ್ಚನಂ ಭಿಜ್ಜನಂ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಸಜ್ಝಾಪಿತ್ವಾ ಆಹ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯದಿ ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಜಾಯೇಯ್ಯುಂ, ತದಾ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ನಾಮ ಜರಾಯ, ಭಙ್ಗೇನ ಚ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ತೇಸಂ ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾಪಿ ಸಿಯುಂ, ನ ಚ ಪನೇತಾ ಉಪಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ ನ ಜರತಾ ಅಞ್ಞಜರಾಯ ಜೀರತಿ, ಭಿಜ್ಜತಿ ವಾ, ನ ಚ ಭಙ್ಗೋ ಅಞ್ಞೇನ ಭಙ್ಗೇನ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಜೀರತಿ ವಾ, ಇತರಥಾ ಸಾಪಿ ಜರಾ ಅಪರಾಯ ಜರಾಯ, ಭಙ್ಗೇನ ಚ ಜೀರತಿ, ಭಿಜ್ಜತಿ, ಸೋ ಚ ಭಙ್ಗೋ ಅಞ್ಞಾಯ ಜರಾಯ, ಅಞ್ಞೇನ ಭಙ್ಗೇನ ಜೀರತಿ, ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಅನವಟ್ಠಾನಪ್ಪಸಙ್ಗತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೭೦೯-೧೦. **"ಜಾತಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ ನಿಗಮನಂ। ಅಥ ವಾ ಉತ್ತರಿ ವತ್ತಬ್ಬಚೋದನಾಯ ಫಲರಪನಂ। **"ಸಿಯಾ ಕತ್ಥಚೀ"**ತಿಆದಿ ಪರಮತಾಸಙ್ಕನಂ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ "ಜರತಾಅನಿಚ್ಚತಾದ್ವಯಂ ನ ಪಚ್ಚತಿ, ನ ಭಿಜ್ಜತಿ ವಾ"ತಿ ಅಧಿಕಾರೇ।

**ರೂಪಸ್ಸೂಪಚಯೋತೀತಿ ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಆದಿಅತ್ಥೋ, ತೇನ "ರೂಪಸ್ಸ ಉಪಚಯೋ ಸನ್ತತೀ"ತಿ ವಚನೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಪಾಕೋಪಿ ಪಚ್ಚತು, ಭೇದೋಪಿ ಪರಿಭಿಜ್ಜತೂತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯಥಾ ಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕರೂಪನಿದ್ದೇಸೇ "ಕತಮಂ ತಂ ರೂಪಂ ಉಪಾದಿನ್ನಂ? ಚಕ್ಖಾಯತನಂ...ಪೇ॰... ಕಾಯಾಯತನಂ ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಯಂ ವಾ ಪನಞ್ಞಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿ ರೂಪಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ರೂಪಾಯತನಂ...ಪೇ॰... ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ ಆಕಾಸಧಾತು ರೂಪಸ್ಸ ಉಪಚಯೋ ರೂಪಸ್ಸ ಸನ್ತತಿ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೯೫೧) ಉಪಚಯಸನ್ತತೀನಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಜಾತಿ ಜಾಯತೀತಿ ದೀಪಿತಂ ಹೋತಿ ತಸ್ಸಾ ಅಪರಜಾತಿಯಾ ಅಭಾವೇಪಿ। ಏವಂ ಜರಾಭಙ್ಗಾನಂ ಅಪರಜರಾಭಙ್ಗಾಭಾವೇಪಿ ಜೀರಣಂ, ಭಿಜ್ಜನಞ್ಚ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಇತರಥಾ ಜಾತಿಯಾಪಿ ಭೇದನಾ ತದವತ್ಥಾಯೇವಾತಿ।

೭೧೧. **"ನ ಚೇವಾ"**ತಿಆದಿ ಯಥಾಸಙ್ಕಿತಪರಮತಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನಂ। ಯದಿ ಜಾಯತೀತಿ ನ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ನಿದ್ದೇಸೇ ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **"ಜಾಯಮಾನಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಅಸತಿಪಿ ಜಾತಿಯಾ ಜಾಯಮಾನತ್ತೇ ಜಾಯಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಭಾವತೋ ತಸ್ಸಾ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಭಾವವೋಹಾರೋ ಅನುಮತೋತಿ ತತ್ಥ ವುತ್ತಾ, ನ ಪನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಜಾಯಮಾನತ್ತಾ। ಜಾಯಮಾನಸ್ಸ ಹಿ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಮತ್ತಂ ಜಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಸಿದ್ಧೇನ ಅಸಿದ್ಧಸಾಧನಮೇತನ್ತಿ।

೭೧೨-೭. **"ತತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಪುನಪಿ ಪರಮತಾಸಙ್ಕಂ ಕತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ತತ್ಥ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಾ ಜಾತಿ, ಸಾ ತಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತವೋಹಾರಂ, ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಸಮ್ಮುತಿಞ್ಚ ಲಭತೇವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತಥಾತಿ** ಯಥಾ ಲಭತೇವ, ತಥಾ। ಯಂತಂ-ಸದ್ದಾ ಹಿ ಅಬ್ಯಭಿಚಾರಿತಸಮ್ಬನ್ಧಾ। ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ, ತಸ್ಸಾ ಭಾವೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತಂ, ತಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತೇನ ಪವತ್ತೋ ವೋಹಾರೋ **ತಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತವೋಹಾರೋ,** ತಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಭಾವಾದಿವೋಹಾರನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಸಮ್ಮುತಿನ್ತಿ** ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತತಿ ಜಾಯತೀತಿ ಏವಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿವಸೇನ ಪವತ್ತಸಮ್ಮುತಿಂ। **ಕಮ್ಮಾದಿಸಮ್ಭವನ್ತಿ** ಕಮ್ಮಾದಿಚತುಪಚ್ಚಯಸಮುಟ್ಠಾನಂ। ಜನಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಆನುಭಾವಕ್ಖಣುಪ್ಪಾದೇ ಅಭಾವತೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - ಯೇ ತೇ ರೂಪಾನಂ ಜನಕಪಚ್ಚಯಾ, ತೇಸಂ ತದುಪ್ಪಾದನಂ ಪತಿ ಅನುಪರತಬ್ಯಾಪಾರಾನಂ ಯೋ ಸೋ ಪಚ್ಚಯೂಪಲಕ್ಖಣಿಯೋ ಕಿಚ್ಚಾನುಭಾವಕ್ಖಣೋ, ತದಾ ಜಾಯಮಾನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಕಾರಭಾವೇನ ಲಬ್ಭಮಾನತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವಿನೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ಜಾತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯತೋ ಜಾತತ್ತಂ ಅನುಞ್ಞಾತಂ ತತೋ ಪುರೇ , ಪಚ್ಛಾ ಚ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ, ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಜಾತಿಯಾ ಪನ ಲಬ್ಭತೀ"**ತಿ। ಜರಾಭಙ್ಗಾನಂ ಪನ ಪಚ್ಚಯಾನುಭಾವಕ್ಖಣತೋ ಉತ್ತರಿ ಠಿತಿಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ ನ ಏವಂ ಅನುಞ್ಞಾತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ, ಜಾತಿಯಾ ಪನ ಲಬ್ಭತಿ ಸೋ ವೋಹಾರೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತವೋಹಾರನ್ತಿಆದಿಗಾಥಾದ್ವಯಂ ನಿಗಮನವಸೇನ ವುತ್ತಂ।

೭೧೮-೯. ಅಥ ಕಿಂ ಇಮಾಯ ಗೀವಾಕಣ್ಡೂಯಾಯ, ನನು ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ ಸುತ್ತನ್ತೇ "ಜರಾಮರಣಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನಿಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦), ತಸ್ಮಾ ಕಥಮೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಜರತಾ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಚೇವ ನ ಕೇಹಿಚಿ ಸಮುಟ್ಠಿತಾತಿ ಯೋ ವದೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುಂ **"ಅನಿಚ್ಚ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **"ಸಾ ಹಿ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಾ"**ತಿ। ಪರಿಯಾಯದೇಸನತ್ತಮೇವ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಅನಿಚ್ಚಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತಥಾ**-ಸದ್ದೇನ "ಸಙ್ಖತಾನ"ನ್ತಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೭೨೦-೩. **ಅನಿಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತಞ್ಚಾತಿ** ಚ-ಸದ್ದೇನ "ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಅನಿಚ್ಚಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಜರಾಮರಣತ್ತಾ ತೇಸು ಸನ್ತೇಸು ಹೋತಿ, ಅಸನ್ತೇಸು ನ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಅಜಾತಂ ಪರಿಪಚ್ಚತಿ, ಭಿಜ್ಜತಿ ವಾ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಜಾತಿಪಚ್ಚಯತಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಜರಾಮರಣಂ ಸಙ್ಖತಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ, ತತೋಯೇವ ಚ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಂ। ಯಥಾ ವಿಞ್ಞತ್ತಿಆದೀನಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನತಾಭಾವೇಪಿ ಚಿತ್ತಜಾನಂ ವಿಕಾರತ್ತಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಭಾವೋತಿ। **ವಿಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ವಿಯಾತಿ** ಚ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಲಹುತಾದೀನಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಜಾದಿಭಾವಸ್ಸ

ಪರಿಯಾಯೇನೇವ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಅಟ್ಠಾರಸೇವ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಿ ಕಮ್ಮಾದಿಸಮುಟ್ಠಾನಾನೀತಿ। **ತಯನ್ತಿ** ಜಾತಿಜರಾಭಙ್ಗಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಲಕ್ಖಣರೂಪತ್ತಯಂ।

**ಖಂಪುಪ್ಫಂವಾತಿ** ಆಕಾಸಕುಸುಮಂ ವಿಯ। ಯಥಾ ಆಕಾಸಕುಸುಮಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಜಾತತ್ತಾ ನತ್ಥಿ, ಏವಮಿದಮ್ಪಿ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಚ್ಚಂ ವಾಸಙ್ಖತಂ ವಿಯಾತಿ** ಯಥಾ ಅಸಙ್ಖತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಕೇನಚಿ ಅಸಙ್ಖತತ್ತಾ ನಿಚ್ಚಂ ಧುವಂ, ಏವಮಿದಮ್ಪಿ ಕೇನಚಿ ಅಸಙ್ಖತತ್ತಾ ನಿಚ್ಚಂ ಸಸ್ಸತಂ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನೋಭಯಂ ಪನಿದನ್ತಿ** ಇದಂ ಪನ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಖಂಪುಪ್ಫಂ ವಿಯ ನೋ ನತ್ಥಿ, ನ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿಯ ಅಸಙ್ಖತಂ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಸ್ಸಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತೋತಿ** ಜಾಯಮಾನಪರಿಪಚ್ಚಮಾನಭಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಜಾತಿಆದಿಮತ್ತಭಾವೇನ ಜಾಯಮಾನಾದಿನಿಸ್ಸಯಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತ್ತಾ। ತಮೇವ ನಿಸ್ಸಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಂ ಸಮತ್ಥೇತುಂ "**ಭಾವೇ ಪಥವಿಯಾದೀನ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಪಥವೀಆದೀನಂ ನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಭಾವೇ ಜಾತಿಆದಿತ್ತಯಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ **ನೋ ನತ್ಥಿ,** ಯಸ್ಮಾ ಚ ತೇಸಂ ಅಭಾವೇ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, **ತಸ್ಮಾ ನ ನಿಚ್ಚನ್ತಿ** ಇಮಮೇವ ಚ ಅಭಿನಿವೇಸಂ ನಿಸೇಧೇತುಂ ಭಗವತಾ ಜಾತಿಯಾ ಚತುಜತ್ತಂ, ಜರಾಮರಣಸ್ಸ ಚ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಪರಿಯಾಯೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೭೧೪-೫. **ನಿಪ್ಫನ್ನಾನಿ ನಾಮಾತಿ** "ರೂಪಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ, ರೂಪಸ್ಸ ವಿಕಾರೋ, ರೂಪಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಚ್ಛೇದಾದಿಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಕಕ್ಖಳತ್ತಾದಿನಾ ಸಭಾವೇನ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ, ಅಪರಿಯಾಯೇನೇವ ಕಮ್ಮಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾ ವಾ ನಿಪ್ಫನ್ನಾನಿ ನಾಮ। ತಬ್ಬಿಪರೀತತೋ **ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾ।**

ಸೇಸಕಾ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾತಿ ಸುತ್ವಾ ಪರೋ ಅನಿಟ್ಠಂ ಆಪಾದೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಯದಿ ಹೋನ್ತೀ**"ತಿಆದಿ। "**ತೇಸಮೇವಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಪನ ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಕಾಯವಿಕಾರೋ ಕಾಯವಿಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ, ವಚೀವಿಕಾರೋ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ, ಛಿದ್ದಂ ವಿವರಂ ಆಕಾಸಧಾತು ನಾಮ, ಲಹುಭಾವೋ ಲಹುತಾ ನಾಮ, ಮುದುಭಾವೋ ಮುದುತಾ ನಾಮ , ಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವೋ ಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ನಾಮ, ನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಉಪಚಯೋ ನಾಮ, ಪವತ್ತಿ ಸನ್ತತಿ ನಾಮ, ಜೀರಣಾಕಾರೋ ಜರತಾ ನಾಮ, ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಾಕಾರೋ ಅನಿಚ್ಚತಾ ನಾಮಾತಿ ಏವಂ ತೇಸಂಯೇವ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಂ ವಿಕಾರಭೂತತ್ತಾ ನಿಪ್ಫನ್ನಾ ಚೇವ ಸಙ್ಖತಾ ಚ, ತೇಸಂಯೇವ ಚ ರೂಪಾನಂ ವಿಕಾರತ್ತಾ ತೇ ಅಸಙ್ಖತಾ ನಾಮ ಕಥಂ ಭವೇಯ್ಯುಂ, ನಿಪ್ಫನ್ನಾ ಚೇವ ಸಙ್ಖತಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ಯದಿ ಅನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾ ಸಙ್ಖತಾ, ತೇಸಂ ಪನ ವಿಕಾರಭೂತಾ ಕಥಂ ಅಸಙ್ಖತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥಂ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನಾ ಚೇವಾತಿ ವ-ಕಾರೋ ಆಗಮಸಿದ್ಧೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೭೧೬-೭. **ಇತ್ಥಿಭಾವೋ...ಪೇ॰... ವಣ್ಣಿತಾತಿ** ಫಲಕಪನಂ। "**ಏವಂ ಸನ್ತೇ**"ತಿಆದಿ ಚೋದನಾ। "**ಅಞ್ಞಂ ಪನಾ**"ತಿಆದಿ ಪರಿಹಾರೋ। ತತ್ಥ **ಚಕ್ಖುಕಾಯಪಸಾದಾನಂ, ಏಕತ್ತಂ ಉಪಪಜ್ಜತೀತಿ** ಚಕ್ಖುಪಸಾದೇ ಕಾಯಪಸಾದಭಾವಸ್ಸ, ಕಾಯಪಸಾದೇ ಚಕ್ಖುಪಸಾದಭಾವಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವತೋ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾವಭಾಸನಂ, ಇತರಸ್ಸ ಚ ರೂಪಾವಭಾಸನಂ ಹೋತೀತಿ ಚಕ್ಖುಕಾಯಪಸಾದಾನಂ ಏಕೀಭಾವೋ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಞ್ಚೇತಂ। ಸೋತಕಾಯಪಸಾದಾದೀನಮ್ಪಿ ಹಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಏಕತ್ತಂಯೇವಾತಿ।

೭೧೮-೨೦. **ಅಞ್ಞಂ ಪನ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ನ ಚತ್ಥೀತಿ** ಠಪೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾವಿನಿಬ್ಭೋಗವಸೇನ ಪವತ್ತಿಂ ಅಞ್ಞಂ ರೂಪಂ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ರೂಪೇ ಪರಮತ್ಥತೋ ನೇವತ್ಥಿ ಭಿನ್ನನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ಕಲಾಪನ್ತರಗತತ್ತಾ। ಚಕ್ಖುಪಸಾದೋ ಹಿ ದಟ್ಠುಕಾಮತಾನಿದಾನಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಿತಭೂತನಿಸ್ಸಿತೋ, ಕಾಯಪಸಾದೋ ಫುಸಿತುಕಾಮತಾನಿದಾನಕಮ್ಮಜಭೂತನಿಸ್ಸಿತೋ। **ಅಸಙ್ಕರನ್ತಿ** ಅಸಂಕಿಣ್ಣಂ। ಯದಿ ಏವಂ, ನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಕಾಯಾಯತನಾದಿಕನ್ತಿ? ತಮ್ಪಿ ನತ್ಥಿ ಪರಮತ್ಥತೋ। ವಿನಿಬ್ಭುಜಿತ್ವಾ ಹಿ ನೇಸಂ ನಾನಾಕರಣಂ ಪಞ್ಞಾಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾವಿನಿಬ್ಭೋಗವಸೇನಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾ...ಪೇ॰... ಪವತ್ತಿತೋತಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸನ್ತಾನತೋ ಅವಿನಿಬ್ಭುಜ್ಜನವಸೇನ ಅವಿಸಂಸಟ್ಠವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ। ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪವಸೇನಾತಿ

ಪನ ಅತ್ಥೋ ನ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಚಕ್ಖುಕಾಯಪಸಾದಾನಂ ಏಕಕಲಾಪಗತಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪಾ ಠಾನನ್ತರಂ ವತ್ತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ । ಯಥಾ ರೂಪರಸಾದೀನಂ ವಿವೇಚೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಬ್ಯಾಪಿತಾ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಚ ಪರಮತ್ಥತೋ ರೂಪೇ ರಸೋ ಅತ್ಥಿ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ರೂಪಗ್ಗಹಣೇನೇವ ರಸಗ್ಗಹಣಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। ಏವಂ ಕಾಯಾಯತನಾದೀನಮ್ಪಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥಿತಾ, "ಇದಂ ಏತ್ಥ, ಇದಂ ಏತ್ಥಾ"ತಿ ಠಾನನ್ತರಂ ಪನ ಸಮಯಞ್ಞುನಾ ಕೇನಚಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ। **ಅತ್ಥಿ ಕಾಯಪಸಾದೋತೀತಿ** ಇತಿಸದ್ದೋ "ತಸ್ಮಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೇ। ತೇನಾಹ "ತಸ್ಮಾ"ತಿ। **ಏವಮುದೀರಿತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕನ್ತಿ ಏವಮುದೀರಿತಂ।

೭೩೦-೨. **ಲಕ್ಖಣಾದಿವಸೇನಾಪೀತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಲಕ್ಖಣರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನವಸೇನಾಪಿ। **ಧಜಾನಂ ...ಪೇ॰... ಗತಾತಿ** ಪಞ್ಚವಣ್ಣಾನಂ ನೀಲಾದಿಪಞ್ಚವಣ್ಣಸುತ್ತಮಯಾನಂ ಏಕಮೇಕಸ್ಸ ವಾ ಏಕೇಕವಣ್ಣವಸೇನ ಧಜಾನಂ ಛಾಯಾ ತೇಸಂ ಉಪಮತಂ ಉಪಮಾಭಾವಂ ಗತಾ ಸಮ್ಪತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಛಾಯಾ ಉಪಮಾ ಏತೇಸನ್ತಿ ಛಾಯಾಉಪಮಾ, ಛಾಯಾಉಪಮಾನಂ ಭಾವೋ ಛಾಯಾಉಪಮತಾ, ತಂ ಗತಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ ಪನ ತೇಹಿ "ಛಾಯಾಉಪಮತಂ ಗತಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಬಹುಬ್ಬೀಹಿವಸೇನೇವ ರಸ್ಸತ್ತನ್ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೇಹಿ ವುತ್ತಂ ಭವೇಯ್ಯ। ಗಾಥಾಬನ್ಧತ್ಥಂ ಪನ ರಸ್ಸತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। "ಚತುತ್ಥದೂ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ ವಿಭತ್ತಿಲೋಪಮ್ಪಿ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಚರಿಯೋ ನ ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಆದರಂ ಜನೇತಿ। ಯಂ ಪನ "ತೇಸ"ನ್ತಿ ಹೇಟ್ಠಾಪದಂ, "ಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿ ಉಪರಿಪದಂ ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತುಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೇಹಿ ವುಚ್ಚತಿ ತತ್ಥ **"ನಾನತ್ತಂ ಸಮುಪಾಗತ"**ನ್ತಿ। ತಂ ಏತ್ಥ ಅಕಾಮಾಪಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಮೇವ। ನ ಹಿ ನಾನತ್ತಂ ಸಮುಪಾಗತಂ ತೇಸನ್ತಿ ನಾಪೇಕ್ಖತೀತಿ। ಅಥಾಪಿ ತತ್ಥ "ನಾನತ್ತಂ ಸಮುಪಾಗತಾ"ತಿ ಪಾಠಂ ಪರಿಕಪ್ಪೇಯ್ಯುಂ, ಹೋತು ತಾವ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಅದಿಸ್ಸಮಾನಮ್ಪಿ ಪಾಠಂ ಪರಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ತುಟ್ಠಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯಥಾ ಪಞ್ಚವಣ್ಣಾನಂ ಧಜಾನಂ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಉಸ್ಸಾಪಿತಾನಂ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಛಾಯಾ ಏಕಾಬದ್ಧಾ ವಿಯ ಹೋತಿ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾವ, ಏವಮೇವ ಇಮೇ ಸಬ್ಬಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಏಕಾಬದ್ಧಾ ವಿಯ ಹೋನ್ತಿ, ಲಕ್ಖಣತೋ ಪನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಭಿನ್ನಸಭಾವಾ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾಯೇವ। ಏಕಕಲಾಪಟ್ಠಾಪಿ ಹಿ ಲಕ್ಖಣತೋ ಭಿನ್ನಸಭಾವಾ, ಕಿಂ ಪನ ನಾನಾಕಲಾಪಟ್ಠಾತಿ।

೭೩೩. ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಲೋಕೇ ನಿಯುತ್ತಂ, ವಿದಿತನ್ತಿ ವಾ ಲೋಕಿಕಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಲೋಕಿಕತ್ತಂ**। ಹಿನೋತಿ ಪತಿಟ್ಠಹತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮರಾಸಿ ಏತೇನಾತಿ ಹೇತು, ಮೂಲಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಲೋಭಾದಿಕೋ ಚ ಅಲೋಭಾದಿಕೋ ಚ, ತಾದಿಸೋ ಹೇತು ನ ಹೋತೀತಿ **ನಹೇತು**। ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಖತಂ ಅಭಿಸಙ್ಖತನ್ತಿ **ಸಙ್ಖತಂ**। ಆಭವಗ್ಗಾ, ಆಗೋತ್ರಭು ವಾ ಸವನ್ತೀತಿ ಆಸವಾ, ಸಹ ಆಸವೇಹೀತಿ **ಸಾಸವಂ,** ಆಸವೇಹಿ ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತೋತಿ** ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯಾಧೀನಪ್ಪವತ್ತಿತಾಯ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಮೇತಂ। ಕಾಮಾವಚರತ್ತಾ ಅಹೇತುಕತ್ತಾ ಹೇತುವಿಪ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ಸಂಯೋಜನಿಯತ್ತಾ ಗನ್ಥನಿಯತ್ತಾ ಉಪಾದಾನಿಯತ್ತಾ ಓಘನಿಯತ್ತಾ ಯೋಗನಿಯತ್ತಾ ನೀವರಣಿಯತ್ತಾ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕತ್ತಾ ಪರಾಮಟ್ಠತ್ತಾ ಅಚೇತಸಿಕತ್ತಾ ಚಿತ್ತವಿಪ್ಪಯುತ್ತತ್ತಾ ನ ರೂಪಾವಚರತ್ತಾ ನ ಅರೂಪಾವಚರತ್ತಾ ನ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕತ್ತಾ ಅನಿಚ್ಚತ್ತಾತಿ ಏವಮಾದಿನಾಪಿ ಕಾರಣೇನ ಏಕವಿಧಮೇವಾತಿ।

೭೩೪-೮. ಏವಂ ಏಕವಿಧನಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಆದಿ-ಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತದುವಿಧತಾದಿನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಹಿದ್ಧಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕದುಕಾದಯೋ ಆರದ್ಧಾ। ತತ್ಥ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕದುಕೇ ತಾವ ಆಹಿತೋ ಅಹಂ ಮಾನೋ ಏತ್ಥಾತಿ ಅತ್ತಾ, ಅತ್ತಭಾವೋ, ತಂ ಅತ್ತಾನಂ ಅಧಿಕಿಚ್ಚ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಅಜ್ಝತ್ತಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಧಮ್ಮಾ, ತೇಸು ಭವಾನಿ, ಅತ್ತನಿ ವಾ ಭವಾನಿ **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ**। ಕಾಮಂ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಸಮ್ಭೂತಾ ಅತ್ಥಿ, ರುಳ್ಹೀವಸೇನ ಪನ ಚಕ್ಖಾದೀನೇವ "ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನೀ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ "ಯದಿ ಮಯಂ ನ ಹೋಮ, ತ್ವಂ ಕಟ್ಠಕಲಿಙ್ಗರೂಪಮೋ ಭವಿಸ್ಸಸೀ"ತಿ ವದನ್ತಾ ವಿಯ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಸಾತಿಸಯಂ ಉಪಕಾರಕಾನೀತಿ ತಾನೇವ ವಿಸೇಸತೋ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕನಾಮಂ ಲಭನ್ತಿ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿನ್ದ್ರಿಯಾತಿ** ಆಧಿಪಚ್ಚಟ್ಠೇನ **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ,** ಸೇಸಂ ತದಭಾವತೋ **ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ತತ್ಥ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಸು ಅಧಿಪತೇಯ್ಯಂ ತೇಸಂ ಪಟುಮನ್ದಭಾವಾದಿಅನುವತ್ತನತೋ, ಇತ್ಥಿನ್ದ್ರಿಯಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯಸ್ಸ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾದಿಹೇತುಭಾವೇ, ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಚ ಸಹಜರೂಪಾನುಪಾಲನೇತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಿಸಯವಿಸಯೀಭಾವತೋ ಘಟ್ಟನವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ **ಓಳಾರಿಕಂ,** ತಬ್ಬಿಪರೀತತ್ತಾ **ಸುಖುಮಂ।** **ಉಪಾದಿನ್ನ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮುನಾ ಗಹಿತಂ। ಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಞ್ಹಿ "ಮಮೇತಂ ಫಲ"ನ್ತಿ ತೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಗಹಿತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ।

**ಏಕಾದಸ...ಪೇ॰... ಸಪ್ಪಟಿಘ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ಸನಿದಸ್ಸನತ್ತಾಭಾವತೋ ಅನಿದಸ್ಸನಂ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪತನವಸೇನ ಪನ ಪಟಿಘಸಬ್ಭಾವತೋ ಸಪ್ಪಟಿಘಂ, ಉಭಯಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ **ಅನಿದಸ್ಸನಅಪ್ಪಟಿಘಂ।** **ಕಮ್ಮತೋ ಜಾತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯಂ ಏಕನ್ತತೋ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಅಟ್ಠಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ವತ್ಥು ಚಾತಿ ನವವಿಧಂ ರೂಪಂ। ಯಞ್ಚ ಏಕಾದಸವಿಧೇ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನೇ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಏಕಾದಸವಿಧಮೇವ ರೂಪನ್ತಿ ಏವಂ ವೀಸತಿವಿಧಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ **ಕಮ್ಮಜಂ।** ಯಞ್ಹಿ ಜಾತಂ, ಯಞ್ಚ ಜಾಯತಿ, ಯಞ್ಚ ಜಾಯಿಸ್ಸತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ "ಕಮ್ಮಜ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಯಥಾ "ದುದ್ಧ"ನ್ತಿ। ಕಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞಂ ಅಕಮ್ಮಂ, ಅಕಮ್ಮತೋ ಜಾತಂ **ಅಕಮ್ಮಜಂ।** ಅಞ್ಞತ್ಥೇ ಹಿ ಅಯಂ ಅ-ಕಾರೋ। ತೇನಾಹ "**ತದಞ್ಞಪಚ್ಚಯಾಜಾತ**"ನ್ತಿ। ಕಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞಪಚ್ಚಯತೋ ಜಾತಂ, ಉತುಚಿತ್ತಾಹಾರಜನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಚಿತ್ತಜತ್ತಿಕಾದೀನಿ ವುತ್ತಾನುಸಾರೇನ ಯೋಜೇತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ನ ದಸ್ಸಿತಾನಿ।

ದಿಟ್ಠಚತುಕ್ಕೇ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಂ। ಯಂ ರೂಪಾಯತನಂ ಅದಕ್ಖಿ, ಯಞ್ಚ ದಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ಯಞ್ಚ ದಕ್ಖತಿ, ಯಞ್ಚ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ **ದಿಟ್ಠಂ** ನಾಮ ತಂಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ ಯಥಾ "ಇಟ್ಠ"ನ್ತಿ। ಏಸ ನಯೋ **ಸುತಾ**ದೀಸುಪಿ। **ದಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ರೂಪಾಯತನಂ** ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ। **ಸುತಂ ನಾಮ ಸದ್ದಾಯತನಂ** ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ। **ಮುತಂ ನಾಮ ಗನ್ಧರಸಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನತ್ತಯಂ** ಮುತ್ವಾ ಪತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ , ಪಸಾದೇನ ಸಹ ಸಮ್ಬನ್ಧನತೋ ವಾ। ತಥಾ ಹೇತಂ ಸಮ್ಪತ್ತಗ್ಗಾಹಕವಿಸಯಂ ವುತ್ತಂ। **ವಿಞ್ಞಾತಂ ನಾಮ ಅವಸೇಸಂ** ಕೇವಲಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ।

**ದ್ವಾರಞ್ಚೇವ ವತ್ಥು ಚಾ**ತಿ ಅತ್ತನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ, ಅಞ್ಞನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದೀನಞ್ಚ ಪವತ್ತಿಮುಖಭಾವತೋ ದ್ವಾರಞ್ಚೇವ ಅತ್ತನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಆಧಾರಭಾವತೋ ವತ್ಥು ಚ। **ದ್ವಾರಮೇವ ಹುತ್ವಾ ನ ವತ್ಥೂ**ತಿ ಕೇವಲಂ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಭಾವತೋ ದ್ವಾರಮೇವ, ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನ ವತ್ಥು। **ವತ್ಥುಮೇವ ಹುತ್ವಾ ನ ದ್ವಾರ**ನ್ತಿ ಮನೋಧಾತುಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ ವತ್ಥುಮೇವ, ಚಕ್ಖಾದಯೋ ವಿಯ ಸಪರನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಪವತ್ತಿದ್ವಾರಾಭಾವತೋ ನ ದ್ವಾರಂ। ಸೇಸಂ ಏಕವೀಸತಿವಿಧಂ ರೂಪಂ ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯತೋ **ನೇವ ದ್ವಾರಂ ನ ವತ್ಥು ಚ।** **ಚತುತ್ಥಚತುಕ್ಕೇ**ತಿ ವತ್ಥುಚತುಕ್ಕೇ। **ತತಿಯಪದ**ನ್ತಿ "ವತ್ಥುಮೇವ ಹುತ್ವಾ ನೇವಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿ ಪದಂ।

**೭೩೯-೪೦**. ಪುನ ಪಞ್ಚವಿಧನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಚತುಜ**ನ್ತಿ ಪಕಾಸಿತಂ ಚತೂಹಿಯೇವ ಸಮುಟ್ಠಾನತೋ।

ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ರೂಪಾಯತನಂ ತೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ, ನ ಪನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನೇವ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತೋ। ತಥಾ ಹೇತಂ ಆವಜ್ಜನಾದೀಹಿ ಚೇವ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನೇಹಿ ಚ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೋತವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದೀಸುಪಿ। ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಪನ ಕೇವಲಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇನೇವ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ರೂಪಾದಿತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ।

**ಭವತ್ಥುಅವತ್ಥುಭೇದತೋ**ತಿ ಭನ್ನಂ ವತ್ಥೂನಂ, ಅವತ್ಥುಸ್ಸ ಚ ಭೇದತೋ। ಮನೋಧಾತುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಕಂ।

ಮನಾಯತನಸ್ಸ ಅರೂಪತ್ತಾ, ಧಮ್ಮಾಯತನಸ್ಸ ಚ ಏಕದೇಸತೋ ರೂಪತ್ತಾ ಆಹ "**ಆಯತನಭೇದತೋ ಏಕಾದಸವಿಧ**"ನ್ತಿ।

**೭೪೩-೫**. ಅರೂಪಭವೇ ರೂಪುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವತೋ, ಅಸಞ್ಞೀಭವಸ್ಸ ಚ ರೂಪಭವಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ "**ಕಾಮರೂಪಭವದ್ವಯೇ**"ತಿ। **ಭುಮ್ಮವಜ್ಜೇಸೂ**ತಿ ಭುಮ್ಮದೇವಾನಂ ವಜ್ಜನಂ ಯೋನಿವಿಭಾಗಂ ಪತ್ವಾ ತೇಸಂ ಮನುಸ್ಸಸದಿಸತ್ತಾ।

**ಪುರಿಮಾ ತಿಸ್ಸೋತಿ** ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಸಂಸೇದಜಯೋನಿಯೋ। ತಾ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಭೇದೇಸು ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ತಾಸಞ್ಚ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೇನ ಪಚ್ಛಿಮಾ ಓಪಪಾತಿಕಯೋನಿ ಅನುಞ್ಞಾತಾತಿ ಅತ್ಥತೋ ಆಪನ್ನಮೇವ ಹೋತೀತಿ। ತತ್ಥ **ನಿರಯೇತಿ** ಉಸ್ಸದಾನಮ್ಪಿ ಗಹಣತೋ ಅವೀಚಿಮಹಾನಿರಯೇ ಕೀಟಪಾಣಕಾನಮ್ಪಿ ಸರೀರಂ ಪಚ್ಛಾ ವಡ್ಢನಕಂ ಹುತ್ವಾವ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ನಿಜ್ಝಾಮತಣ್ಹಿಕಪೇತಾನಂ ನಿಚ್ಚಾತುರತಾಯ ಕಾಮಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಗಬ್ಭಗ್ಗಹಣಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಣ್ಡಜಜಲಾಬುಜಯೋನಿಯೋ ತತ್ಥ ನ ಸನ್ತಿ, ಆದಿತ್ತತ್ತಾ ಕುಚ್ಛಿಯಂ ಗಬ್ಭಂ ನ ಪತಿಟ್ಠಾತೀತಿ ಕೇಚಿ। ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನಾನಞ್ಚ ಪಾಪಕಮ್ಮಾನುಭಾವೇನ ಮಹಾದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪತ್ತಬ್ಬತಾಯ ಮಹನ್ತೇನೇವ ಸರೀರೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಂಸೇದಜಯೋನಿಪಿ ತೇಸಂ ನ ಹೋತಿ, ಅಗ್ಗಿಜಾಲಾಯ ಸನ್ತಪ್ಪಮಾನಸರೀರತ್ತಾ ತೇಸಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಾಲೇ ಅಲ್ಲಟ್ಠಾನೇ ಪುಪ್ಫಾದೀಸು ಸಮ್ಭವಾಭಾವತೋ ಸಂಸೇದಜತಾ ನತ್ಥೇವಾತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ತೇನ ತೇಸಂ ಓಪಪಾತಿಕಾವ ಯೋನೀತಿ ಆಹ **"ನಿಜ್ಝಾಮತಣ್ಹಿಕೇ"**ತಿ। ಅಥ ಸಂಸೇದಜಓಪಪಾತಿಕಯೋನೀನಂ ಕೋ ವಿಸೇಸೋತಿ? ಸಂಸೇದಜೋ ತಾವ ಖುದ್ದಕಸರೀರೋ ಹುತ್ವಾ ಪದುಮಗಬ್ಭಾದಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ಕಮೇನ ವಡ್ಢತಿ। ಇತರೋ ಪನ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಪ್ಪಮಾಣಸರೀರೋವ ಸೋಳಸವಸ್ಸುದ್ದೇಸಿಕೋ ವಿಯ ಪರಿಪುಣ್ಣಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗೋ ಪಾತುರಹೋಸಿ।

**ಸೇಸೇ ಗತಿತ್ತಯೇತಿ** ಠಪೇತ್ವಾ ದೇವಗತಿಂ, ನಿರಯಗತಿಞ್ಚ ಅವಸೇಸಮನುಸ್ಸಪೇತತಿರಚ್ಛಾನಸಙ್ಖಾತೇ ಗತಿತ್ತಯೇ। ಮನುಸ್ಸೇಸು ಹಿ ಕೇಚಿ ಅಣ್ಡಜಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಕುನ್ತಪುತ್ತದ್ವೇಭಾತಿಕತ್ಥೇರಾ ವಿಯ, ಕೇಚಿ ಸಂಸೇದಜಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಪದುಮಗಬ್ಭೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಪೋಕ್ಖರಸಾತಿಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಯೋ ವಿಯ, ಕೇಚಿ ಓಪಪಾತಿಕಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಅಮ್ಬಪಾಲಿಗಣಿಕಾದಯೋ ವಿಯ। ನಿಜ್ಝಾಮತಣ್ಹಿಕಾವಸೇಸಪೇತಾ ಪನ ಸಬ್ಬಚತುಪ್ಪದಪಕ್ಖಿಜಾತಿದೀಘಜಾತಿಆದಯೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತಿರಚ್ಛಾನಾ ಚ ಚತುಯೋನಿಕಾವಾತಿ।

೭೪೬-೭. ಗಬ್ಭೇ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಯಂ ಸೇತೀತಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕೋ, ಸೋಯೇವ ರೂಪಾದೀಸು ಸತ್ತತಾಯ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸತ್ತೋ। ತಸ್ಸ **ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸತ್ತಸ್ಸ। ತಿಂಸ ರೂಪಾನೀತಿ** ಕಾಯಭಾವವತ್ಥುದಸಕವಸೇನ ಸಮತಿಂಸ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿಯೇವ। ತದಾ ಹಿ ನೇವ ಚಿತ್ತಜರೂಪಮತ್ಥಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪಕತ್ತಾಭಾವತೋ, ನಾಪಿ ಉತುಜಂ ಪುರಿಮುಪ್ಪನ್ನಉತುನೋ ಅಭಾವಾ। ಉತು ಹಿ ಠಾನಪ್ಪತ್ತಂ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ನ ಚ ಆಹಾರಜಂ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಅಜ್ಝೋಹಟಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ, ತಸ್ಮಾ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿಯೇವ ತಿಂಸ ರೂಪಾನಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ಯಾನೀ "ಕಲಲರೂಪ"ನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಪರಿಪಿಣ್ಡಿತಾನಿ ಚ ತಾನಿ ಜಾತಿಉಣ್ಣಾಯ ಏಕಸ್ಸ ಅಂಸುನೋ ಪಸನ್ನತಿಲತೇಲೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಉದ್ಧಟಸ್ಸ ಪಗ್ಘರಿತ್ವಾ ಅಗ್ಗೇ ಠಿತಬಿನ್ದುಮತ್ತಾನಿ ಅಚ್ಛಾನಿ ವಿಪ್ಪಸನ್ನಾನಿ ಪಸನ್ನತೇಲಬಿನ್ದುಸಮಾನಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾಹು -

> "ತಿಲತೇಲಸ್ಸ ಯಥಾ ಬಿನ್ದು,
> ಸಪ್ಪಿಮಣ್ಡೋ ಅನಾವಿಲೋ।
> ಏವಂ ವಣ್ಣಪಟಿಭಾಗಂ,
> ಕಲಲನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೬)।

**ಸಭಾವಸ್ಸೇವಾತಿ** ಅವಧಾರಣೇನ ಅಭಾವಕಸ್ಸ ಭಾವದಸಕಾಭಾವತೋ ತಿಂಸರೂಪಾನಂ ಅಸಮ್ಭವಂ ದೀಪೇತಿ। ತೇನಾಹ **"ಅಭಾವ...ಪೇ॰... ಕಾಯವತ್ಥುವಸೇನ ತೂ"**ತಿ। **ಅಭಾವಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಾನನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ಅಭಾವಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ನ ಏವನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ಕೇಚಿ। ಪುಬ್ಬೇ ಸಭಾವಕಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸ್ಸ ಪನ ವತ್ವಾ ತತೋ ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ "ಅಭಾವಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪುಬ್ಬೇ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಅಣ್ಡಜಾನಮ್ಪಿ ಗಹಣೇ ಇಧ ವಿಸುಂ ವಚನಂ ಗೋಬಲೀಬದ್ದಞಾಯವಸೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಪನ ತೇಸಂ ಅಭಾವಕಭಾವನಿವತ್ತನತ್ಥನ್ತಿ। ಇತರಥಾ ಹಿ ವೀಸತಿರೂಪಾನಂ ವಚನಂ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಅಭಾವಕಭಾವೋ ಪನೇತ್ಥ ಅಣ್ಡಜಾನಂ ಪಕರಣತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕ-ಸದ್ದೇನ ಸಮಾಸಭೂತಂ ಅಭಾವ-ಸದ್ದಂ ಇಧ ಆನೇತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ।

೭೪೮. **ಗಹಿತಾಗಹಣೇನೇತ್ಥ, ಏಕಾದಸ ಭವನ್ತಿ ತೇತಿ** ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಲಾಪೇ ಗಹಿತರೂಪಾನಂ ಅಪರಕಲಾಪೇ ಅಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಸುದ್ಧಟ್ಠಕಂ, ಜೀವಿತಂ, ಕಾಯಪಸಾದೋ, ವತ್ಥುರೂಪನ್ತಿ ಅಭಾವಕಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಏಕಾದಸ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ, ಸಭಾವಕಸ್ಸ ಪನ ದ್ವೀಸು ಭಾವೇಸು ಏಕೇನ ಸಹ ದ್ವಾದಸ ರೂಪಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಏಸೇವ ಚ ನಯೋ**ತಿ ವುತ್ತೇಸು, ವಕ್ಖಮಾನೇಸು ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣಿಕಕಲಾಪೇಸು ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ರೂಪಗ್ಗಹಣೇ ನಯೋ ಏಸೇವ ಞೇಯ್ಯೋ।

೭೪೯. ನನು ಚ "ಸಬ್ಬೇಸು ದಸಕೇಸೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಥಂ ಪನ ತೇ ದಸಕಾ ಜಾನಿತಬ್ಬಾತಿ ಆಹ **"ಜೀವಿತೇನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಸುದ್ಧಕಮಟ್ಠಕ**ನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ, ತನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ ಚ ವಣ್ಣಗನ್ಧರಸಓಜಾತಿ ಇದಂ ಜೀವಿತಾದಿನಾ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಂ ಸುದ್ಧಟ್ಠಕಂ। ಇಮಾನಿಯೇವ ಹಿ ಅಟ್ಠ ಕತ್ಥಚಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವಸೇನಪಿ ಪವತ್ತಿತೋ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪಾನಿ ಅವಕಂಸತೋ ಏಕೋ ಕಲಾಪೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। **ಆಚರಿಯಜೋತಿಪಾಲತ್ಥೇರೇನ** ಪನ "ನಿಪ್ಫನ್ನಾನಿಪ್ಫನ್ನವಸೇನ ದಸ ರೂಪಾನಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತಿಕಾನಿ ಏಕೋ ಕಲಾಪೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ತಂಸಮತ್ಥನತ್ಥಂ ಇದಂ ವುತ್ತಂ -

"ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತೀನಿ, ಚತುಜಾನೇಕಲಕ್ಖಣಾ।
ನಿಪ್ಫನ್ನಾನಟ್ಠ ವಾ ತೇಸು, ಹಿತ್ವಾನ ಕಾಯಲಕ್ಖಣೇ"ತಿ॥

೭೫೦. **ಕಾಯದಸಕ**ನ್ತಿ ಕಾಯೋ ದಸಮೋ ಏತ್ಥಾತಿ ಕಾಯದಸಕಂ, ಅಸಾಧಾರಣೇನ ವಾ ಕಾಯೇನ ಲಕ್ಖಿತಂ ದಸಕಂ ಕಾಯದಸಕಂ। ಏಸ ನಯೋ ಚಕ್ಖುದಸಕಾದೀಸು। **ಪರಿಯಾಪುಟಂ** ಞಾತಂ, ಕಥಿತನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ।

೭೫೧-೩. ಕಾಮಾವಚರದೇವೇಸು ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸು ಸತ್ತತಿಯಾ ರೂಪಾನಂ ಲಬ್ಭನತೋ ವುತ್ತಂ **"ನಿಚ್ಚಂ ರೂಪಾನಿ ಸತ್ತತೀ"**ತಿ। ನ ಹಿ ತೇ ಕದಾಚಿಪಿ ವಿಕಲಿನ್ದ್ರಿಯಾ, ಅಭಾವಕಾ ವಾ ಹೋನ್ತಿ। "ಮನುಸ್ಸೇಸು ಓಪಪಾತಿಕಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತೇಪಿ ಆದಿಕಪ್ಪಿಕಾನಂ ಭಾವದಸಕಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಅಭಾವತೋ ತೇಸಂ ಸಟ್ಠಿ ರೂಪಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಜೀವಿತನವಕಮ್ಪಿ ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ, ಸಂಸೇದಜಾನಞ್ಚ ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಾನಂ ಪವತ್ತೇಯೇವ ಹೋತಿ ತಸ್ಸ ಪಾಚಕಗ್ಗಿನಾ ಸಹವುತ್ತಿತ್ತಾ, ತಸ್ಸ ಚ ಅಜ್ಝೋಹಟಾಹಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಸಮ್ಭವತೋ। ಸಂಸೇದಜಾನಮ್ಪಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ ಓಪಪಾತಿಕೇಹಿ ವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ತೇಸಂ ವಿಸುಂ ಅಗ್ಗಹಣಂ। **ವಿಭಙ್ಗೇಪಿ** ಹಿ -

"ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಏಕಾದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ದಸಾಯತನಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪರಾನಿ ದಸಾಯತನಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ನವಾಯತನಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಸತ್ತಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೧೦೦೯) -

ಇಮಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇ "ಓಪಪಾತಿಕಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಓಪಪಾತಿಕ-ಗ್ಗಹಣಮೇವ ಕತಂ, ನ ಸಂಸೇದಜ-ಗ್ಗಹಣಂ। ತಞ್ಚ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂ ಸಂಸೇದಜಾನಂ ಓಪಪಾತಿಕೇಸು ಸಙ್ಗಣ್ಹನತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಸಂಸೇದಜಯೋನಿಕಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಭಾವೇನ ಓಪಪಾತಿಕಸಙ್ಗಹಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾ"ತಿ। ಪಧಾನಾಯ ವಾ ಯೋನಿಯಾ ಸಬ್ಬಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಯೋನಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಓಪಪಾತಿಕಸತ್ತಾನ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೭೫೪-೫. **ಚಕ್ಖುಸೋತವತ್ಥುವಸಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುದಸಕಸೋತದಸಕವತ್ಥುದಸಕವಸಾ। **ಆನನ್ದಾಚರಿಯೋ** ಪನೇತ್ಥ "ರೂಪಧಾತುಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಸಹ ಚಕ್ಖುಸೋತವತ್ಥುಸತ್ತಕಾನಂ ಜೀವಿತಛಕ್ಕಸ್ಸಾತಿ ಚತುನ್ನಂ ಕಲಾಪಾನಂ ವಸೇನ ಸತ್ತವೀಸತಿ ರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಗನ್ಧರಸಾಹಾರಾನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತತ್ತಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪುನ ತಂ ಸಮತ್ಥೇನ್ತೋ **"ಪಾಳಿಯಞ್ಹಿ** 'ರೂಪಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ದೇವಾನಂ ಪಞ್ಚಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ಪಞ್ಚ ಧಾತುಯೋ ಪಾತುಭವನ್ತೀ'ತಿ (ವಿಭ॰ ೧೦೧೫) ವುತ್ತಂ। ತಥಾ 'ರೂಪಧಾತುಯಾ ಛ ಆಯತನಾನಿ ನವ ಧಾತುಯೋ'ತಿ (ವಿಭ॰ ೯೯೪) ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಕವಸೇನ ತತ್ಥ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಯತನಧಾತುಯೋ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ಕಥಾವತ್ಥುಮ್ಹಿ** ಚ ಘಾನಾಯತನಾದೀನಂ ವಿಯ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಞ್ಚ ತತ್ಥ

ಭಾವೋ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ‘ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಘಾನಾಯತನನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ। ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಗನ್ಧಾಯತನನ್ತಿ? ನ ಹೇವಂ ವತ್ತಬ್ಬೇ’ತಿಆದಿನಾ (ಕಥಾ॰ ೫೨೦)। ನ ಚ ಅಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಾನಂ ಪಥವೀಧಾತುಆದೀನಂ ವಿಯ ಅಗನ್ಧರಸಾಯತನಾನಂ ಗನ್ಧರಸಾನಂ ತತ್ಥ ಭಾವೋ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ ಫುಸಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಪಥವೀಆದಿಸಭಾವಸ್ಸ ವಿಯ ಗನ್ಧರಸಾಯತನಭಾವವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಗನ್ಧರಸಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವಾ। ಯದಿ ಚ ಘಾನಸಮ್ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಕಾರಣಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ತಾನಿ ಆಯತನಾನೀತಿ ನ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯುಂ, ಧಾತುಸದ್ದೋ ಪನ ನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವವಿಭಾವಕೋತಿ ಗನ್ಧಧಾತುರಸಧಾತೂತಿ ಅವಚನೇ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥಿ। ಧಮ್ಮಸಭಾವೋ ಚ ನೇಸಂ ಏಕನ್ತೇನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ ಸಭಾವಧಾರಣಾದಿಲಕ್ಖಣತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಭಾವಾ। ಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಆಯತನಭಾವೋ ಏಕನ್ತತೋ **ಯಮಕೇ** ವುತ್ತೋ ‘ಧಮ್ಮೋ ಆಯತನನ್ತಿ? ಆಮನ್ತಾ’ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಆಯತನಯಮಕ.೧೩), ತಸ್ಮಾ ತೇಸಂ ಗನ್ಧರಸಾಯತನಭಾವಾಭಾವೇಪಿ ಕೋಚಿ ಆಯತನಭಾವೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಯದಿ ಚ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಭಾವತೋ ಅಞ್ಞೋ ಪಥವೀಆದಿಭಾವೋ ವಿಯ ಗನ್ಧರಸಭಾವತೋ ಅಞ್ಞೋ ತೇಸಂ ಕೋಚಿ ಸಭಾವೋ ಸಿಯಾ, ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾಯತನಸಙ್ಗಹೋ। ಗನ್ಧರಸಭಾವೇ, ಪನ ಆಯತನಭಾವೇ ಚ ಸತಿ ಗನ್ಧೋ ಚ ಸೋ ಆಯತನಞ್ಚ ಗನ್ಧಾಯತನಂ, ರಸೋ ಚ ಸೋ ಆಯತನಞ್ಚ ರಸಾಯತನನ್ತಿ ಇದಮಾಪನ್ನಮೇವಾತಿ ಗನ್ಧರಸಾಯತನಭಾವೋ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ ನಿವಾರೇತುಂ, ‘ತಯೋ ಆಹಾರಾ’ತಿ (ವಿಭ॰ ೧೦೧೫) ವಚನತೋ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ತತ್ಥ ಅಭಾವೋ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಪಾಳಿಯಾ ಅವಿರೋಧೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಗನ್ಧರಸೋಜಾ ಹಿತ್ವಾ ರೂಪಗಣನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಏವಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮತಾ ನ ವಿಲೋಮಿತಾ ಹೋತೀ”ತಿ ವದತಿ।

**ಆಚರಿಯಜೋತಿಪಾಲಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರಾ** ಪನ ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತಿ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ ತೇಹಿ “ರೂಪಾವಚರಸತ್ತಾನಂ ಘಾನಜಿವ್ಹಾಯತನಾಭಾವತೋ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಗನ್ಧರಸಾ ಆಯತನಕಿಚ್ಚಂ ನ ಕರೋನ್ತೀ”ತಿ, ತೇ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ **ಪಾಳಿಯಂ** “ಪಞ್ಚಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ”ತಿ “ಛ ಆಯತನಾನೀ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೯೯೩-೯೯೪) ಚ ಆದಿ ವುತ್ತಂ। “ತಯೋ ಆಹಾರಾ”ತಿ ಚ ಅಜ್ಝೋಹರಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಆಹಾರಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ಓಜಟ್ಠಮಕರೂಪಸಮುಟ್ಠಾಪನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಆಹಾರಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಕರಣತೋ, ನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಗನ್ಧರಸಾನಂ, ಓಜಾಯ ಚ ಅಭಾವತೋ। ಇತಿ ವಿಸಯಿನೋ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ ವಿಸಯೋ ಕಿಚ್ಚಭಾವಧಮ್ಮೋ ನ ವುತ್ತೋ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಭವೇ ವಿಸಯೀ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಿಂ ತಂಹೇತುಕೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಸಯಸ್ಸ ಆಯತನಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ಅವಚನಂ, ಯಥಾ ತತ್ಥೇವ ರೂಪಭವೇ ಪಥವೀತೇಜೋವಾಯೋಧಾತೂನಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಭಾವೇನ। ಯಸ್ಸ ಪನ ಯತ್ಥ ವಚನಂ, ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ವಿಸಯೀಸಬ್ಭಾವಹೇತುಕೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಆಯತನಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, ಯಥಾ ತತ್ಥೇವ ರೂಪಾಯತನಸ್ಸ। ಯದಿ ವಿಸಯೀಸಬ್ಭಾವಹೇತುಕೋ ವಿಸಯಸ್ಸ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಆಯತನಭಾವೋ, ಕಥಮಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ದ್ವೇ ಆಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಞ್ಹಿ ಚಕ್ಖಾಯತನಂ ನತ್ಥಿ। ಅಥ ತದಭಾವೇನ ರೂಪಾಯತನಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅವಿಸಯೋತಿ? ನಾಯಂ ವಿರೋಧೋ। ಯೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ರೂಪಧಾತುಯಂ ಸಞ್ಞೀನಂ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ಅವಚನಂ, ತೇನ ನ ರೂಪಾಯತನಸ್ಸಾಪಿ ಅವಚನನ್ತಿ ಅಸಞ್ಞೀನಂ ಏಕಂ ಆಯತನಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಯಥಾಸಕಞ್ಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಗೋಚರಭಾವಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಯೇಸಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಆಯತನಭಾವೋ ಅತ್ಥಿ, ತೇಸು ನಿದ್ದಿಸಿಯಮಾನೇಸು ತದಭಾವತೋ ರೂಪಧಾತುಯಂ ಸಞ್ಞೀನಂ ಗನ್ಧಾದಿಕೇ ವಿಸುಂ ಆಯತನಭಾವೇನ ಅವತ್ವಾ ಧಮ್ಮಸಭಾವಾನತಿವತ್ತನತೋ, ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚ ವಿಸಯಭಾವೂಪಗಮನತೋ ಧಮ್ಮಾಯತನನ್ತೋಗಧೇ ಕತ್ವಾ “ಪಞ್ಚಾಯತನಾನೀ”ತಿ **ಪಾಳಿಯಂ** ವುತ್ತಂ। ಏತದತ್ಥಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಾಯತನನ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ನಾಮಕರಣಂ ಪಿಟ್ಠಿವಟ್ಟಕಾನಿ ವಾ ತಾನಿ ಕತ್ವಾ “ಪಞ್ಚಾಯತನಾನೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯೇನ ಚ ಪನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಅಸಞ್ಞೀನಂ ರೂಪಾಯತನಂ ವುತ್ತಂ, ತೇನ ಸಞ್ಞೀನಂ, ಅಸಞ್ಞೀನಮ್ಪಿ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ವಿಸುಂ ಗಹಣಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ “ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ದೇವಾನಂ ದ್ವೇ ಆಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ”ತಿ (ವಿಭ॰ ೧೦೧೭) ವುತ್ತಂ।

ಅಸತಿಪಿ ಹಿ ತತ್ಥ ಅತ್ತನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ರೂಪಸ್ಸ ವಣ್ಣಾಯತನಸಭಾವಾತಿಕ್ಕಮೋ ನತ್ಥೇವಾತಿ ತಂ ರೂಪಾಯತನನ್ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಮಿನಾ ಚ ನಯದಸ್ಸನೇನ ಗನ್ಧಾದೀನಿ ತೀಣಿ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಸಞ್ಞೀನಂ ಅಟ್ಠ ಆಯತನಾನಿ, ಅಸಞ್ಞೀನಂ ಪಞ್ಚಾತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚೇತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಅಞ್ಞಥಾ ರೂಪಲೋಕೇ ಫುಸಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ

ಪಥವೀಆದೀನಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ವಚೇಘೋಸೋ ಏವ ಚ ನ ಸಿಯಾ। ನ ಹಿ ಪಟಿಘಟ್ಟನನಿಘಂಸನಮನ್ತರೇನ ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ, ನ ಚ ಫುಸನಸಭಾವಾನಂ ಕತ್ಥಚಿ ಅಫುಸನಸಭಾವತಾ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ, ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಸ್ಸ ಚ ಭೂತತ್ತಯಸ್ಸ ಅಭಾವೇ ರೂಪಭವೇ ರೂಪಾಯತನಾದೀನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಭವೋ ಏವ ನ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಫುಸಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯಪಿ ಪಥವೀಆದೀನಂ ತತ್ಥ ಕಾಯಿನ್ದ್ರಿಯಾಭಾವೇನ ತೇಸಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಭಾವೋ ನ ವುತ್ತೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ರೂಪಧಾತುಯಂ ತೇಸಂ ಸಪ್ಪಟಿಘತಾವಚನಞ್ಚ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಅಸಞ್ಞಸತ್ತಾನಂ ಅನಿದಸ್ಸನಸಪ್ಪಟಿಘಂ ಏಕಂ ಮಹಾಭೂತಂ ಪಟಿಚ್ಚ...ಪೇ॰... ದ್ವೇ ಮಹಾಭೂತಾ"ತಿಆದಿ।

ಪಟಿಘೋ ಚ ನಾಮ ಭೂತತ್ತಯಸ್ಸ ಕಾಯಪಸಾದಂ ಪತಿ ತನ್ನಿಸ್ಸಯಭೂತಘಟ್ಟನಂ ದ್ವಾರೇನ ಅಭಿಮುಖಭಾವೋ, ಇಧ ಪನ ತಂಸಭಾವತಾ, ಸೋ ಚ ಫುಸಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಭಾವೋ ಘಟ್ಟನಾಯ ಅಭಾವತೋ ನತ್ಥಿ। ಯದಿ ತತ್ಥ ಅಸತಿಪಿ ವಿಸಯಿಮ್ಹಿ ರೂಪಾಯತನಮ್ಪಿ ಗಹೇತ್ವಾ "ದ್ವೇ ಆಯತನಾನೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಿ ಗಹೇತ್ವಾ "ಪಞ್ಚಾಯತನಾನೀ"ತಿ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ? ನಯದಸ್ಸನವಸೇನ ದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ತತ್ಥ ರೂಪಾಯತನಸ್ಸೇವ ವಚನಂ ಕದಾಚಿ ಅಞ್ಞಭೂಮಿಕಾನಂ ಪಸಾದಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ, ನ ಪನ ಇತರೇಸಂ ಅಭಾವತೋ, ನಾಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ಆಯತನಭಾವಾಭಾವತೋ।

ಅಸಞ್ಞೀನಞ್ಹಿ ರೂಪಾಯತನಂ ಸಮಾನತಲವಾಸೀನಂ ವೇಹಪ್ಫಲಾನಂ, ಉಪರಿಭೂಮಿಕಾನಞ್ಚ ಸುದ್ಧಾವಾಸಾನಂ ಪಸಾದಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ, ನ ಪನ ಗನ್ಧರಸಾತಿ ತೇಸಂಯೇವ ತತ್ಥ ಅವಚನಂ ಯುತ್ತಂ। **ಕಥಾವತ್ಥುಮ್ಹಿ** ಚ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಪರಿಜಾನನ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಸೇಧೋ ಕತೋ। ಯದಿಪಿ ಚೇತಂ ವಚನಂ ತತ್ಥ ಗನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ಅಭಾವವಿಭಾವನಂ ನ ಹೋತಿ, ಅತ್ಥಿಭಾವದೀಪನಮ್ಪಿ ಪನ ಅಞ್ಞವಚನಂ ನತ್ಥೇವಾತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ತತ್ಥ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಸ್ಸ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವುತ್ತತ್ತಾ। ಯಞ್ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ ಪಾಳಿಯಾ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ತಂ ಪಾಳಿ ವಿಯ ಪಮಾಣಭೂತಂ ಅವಿಗರಹಿತಾಯ ಆಚರಿಯಪರಮ್ಪರಾಯ ಯಾವಜ್ಜತನಾ ಆಗತತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಸಿಯಾ "ಯಂ ಪಾಳಿಯಾ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ, ತಂ ಪಮಾಣಂ, ಇದಂ ಪನ ವಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ, ಯಥಾ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ, ತಥಾ ಪಟಿಪಾದಿತತ್ತಾ। ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಆಯತನಾನಂ, ತನ್ನಿಸ್ಸಯಾನಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಸತ್ತಸುಞ್ಞತಾಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಭಗವತೋ ಧಾತುದೇಸನಾತಿ ಆಯತನಭಾವೇನ ವುತ್ತಾನಂಯೇವ ಧಾತುಭಾವದೀಪನತೋ ಧಾತುಭಾವಸ್ಸಾಪಿ ತೇಸಂ ಅವಚನಂ ಯುಜ್ಜತಿ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಪಾಳಿಯಾ ಅವಿರೋಧೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಚಕ್ಖುದಸಕಾದಿವಸೇನ ಇಧ ರೂಪಗಣನಾ ಕತಾತಿ ನ ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮತಾವಿಲೋಮನಾಸಙ್ಕಾಯ ಓಕಾಸೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

೭೫೬. **ಜಚ್ಚನ್ಧಬಧಿರಾ**ತಿ ಭನ್ದಾನುರಕ್ಖಣತ್ಥಂ ದೀಘಕರಣಂ। ನ ಹಿ ಜಚ್ಚನ್ಧಬಧಿರಅಘಾನರಹಿತೇ ನಪುಂಸಕೇ **ವತ್ಥುಕಾಯಜಿವ್ಹಾ**ದಸಕವಸೇನ ಇಧ **ತಿಂಸಾ**ತಿ ಯುಜ್ಜತಿ, ಇದಞ್ಚ "ಓಪಪಾತಿಕಸ್ಸ ಜಚ್ಚನ್ಧಬಧಿರಘಾನರಹಿತೇ ನಪುಂಸಕೇ ಜಿವ್ಹಾಕಾಯವತ್ಥುದಸಕಾನಂ ವಸೇನ ತಿಂಸ ರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾವಾದಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। **ಆನನ್ದಾಚರಿಯೋ** ಪನ ತಂ "ಪಾಳಿಯಾ ನ ಸಮೇತೀ"ತಿ ವತ್ವಾ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ತಥಾ ಚಾಹ "ನೇತಂ ಪಾಳಿಯಾ ಸಮೇತೀ"ತಿ। ನ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಸಂಸೇದಜೋಪಪಾತಿಕಾನಂ ಅಘಾನಕಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವುತ್ತಾ।

**ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೇ** ಹಿ –

> "ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಏಕಾದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ದಸಾಯತನಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪರಾನಿ ದಸಾಯತನಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ನವಾಯತನಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಸತ್ತಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೧೦೦೯) –

ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ “ಅಟ್ಠಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ”ತಿ। ಯದಿ ಹಿ ಅಘಾನಕಸ್ಸಾಪಿ ಉಪಪತ್ತಿ ಸಿಯಾ, ತಿಕ್ಖತ್ತುಂ “ದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಿಕ್ಖತ್ತುಞ್ಚ “ನವಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ”ತಿ, ನ ಚೇತಂ ವುತ್ತಂ। **ಯಮಕೇ** ಚ ಘಾನಜಿವ್ಹಾನಂ ಸಹಪ್ಪವತ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ ತಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - **ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗಪಾಳಿಯಞ್ಹಿ** “ಏಕಾದಸಾ”ತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಸ್ಸ ಸದ್ದಾಯತನವಜ್ಜಾನಿ ಏಕಾದಸಾಯತನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, “ಕಸ್ಸಚಿ ದಸಾಯತನಾನೀ”ತಿ ಅನ್ಧಸ್ಸ ಚಕ್ಖಾಯತನವಜ್ಜಾನಿ, “ಅಪರಾನಿ ದಸಾಯತನಾನೀ”ತಿ ಬಧಿರಸ್ಸ ಸೋತಾಯತನವಜ್ಜಾನಿ, “ನವಾಯತನಾನೀ”ತಿ ಅನ್ಧಬಧಿರಸ್ಸ ಚಕ್ಖುಸೋತವಜ್ಜಾನಿ, “ಸತ್ತಾಯತನಾನೀ”ತಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಸ್ಸ ರೂಪಗನ್ಧರಸಕಾಯಫೋಟ್ಠಬ್ಬಮನಧಮ್ಮಾಯತನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನವಿಕಲೋಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ಅಟ್ಠೇವಾಯತನಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಸಿಯುಂ, ನ ಚ ವುತ್ತಂ “ಅಟ್ಠಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ”ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನತ್ಥೇವ ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನವಿಕಲೋ। ಸತಿ ಅಘಾನಕಉಪಪತ್ತಿಯಂ ಪುನಪಿ “ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪರಾನಿ ದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಯಥಾ ಅನ್ಧಬಧಿರಸ್ಸ ವಸೇನ “ಕಸ್ಸಚಿ ನವಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ”ತಿ ಏಕವಾರಂ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಅನ್ಧಾಘಾನಕಸ್ಸ, ಬಧಿರಾಘಾನಕಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ “ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪರಾನಿ ನವಾಯತನಾನಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಅಪರಾನಿ ನವಾಯತನಾನೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಕಾಮಭವೇ ಅಜಿವ್ಹಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸಾಭಾವತೋ, ಘಾನಜಿವ್ಹಾಯತನಾನಂ ಸಹಪ್ಪವತ್ತಿವಚನತೋ ಚ ತತ್ಥೇವ ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಅಘಾನಕಸ್ಸಾಸಮ್ಭವೋತಿ।

**ಜೋತಿಪಾಲತ್ಥೇರಾ**ದಯೋ ಪನ “ಸಂಸೇದಜಸ್ಸ ಜಚ್ಚನ್ಧಬಧಿರಅಘಾನಕನಪುಂಸಕಸ್ಸ ಜಿವ್ಹಾಕಾಯವತ್ಥುದಸಕಾನಂ ವಸೇನ ತಿಂಸರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಓಪಪಾತಿಕಸ್ಸ। **ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗಪಾಳಿಯಞ್ಚ** ‘ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ’ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ಓಪಪಾತಿಕಸ್ಸೇವ ವಸೇನ ನಯೋ ನೀತೋ। **ಯಮಕಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ** ವುತ್ತಂ ‘ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಅಘಾನಕೋ ಓಪಪಾತಿಕೋ ನತ್ಥಿ। ಯದಿ ಭವೇಯ್ಯ, ಕಸ್ಸಚಿ ಅಟ್ಠಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀತಿ ವದೇಯ್ಯಾ’ತಿ, ಯಮ್ಪಿ **ಧಮ್ಮಹದಯವಿಭಙ್ಗೇ** ‘ಕಾಮಧಾತುಯಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ಕಸ್ಸಚಿ ಏಕಾದಸಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀ’ತಿಆದೀನಂ ನಿದ್ದೇಸೇ ‘ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಪೇತಾನ’ನ್ತಿಆದಿನಾ ಓಪಪಾತಿಕ-ಗ್ಗಹಣಮೇವ ಕತಂ, ನ ಪನ ಸಂಸೇದಜ-ಗ್ಗಹಣಂ, ತಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾನಂಯೇವ ಸಂಸೇದಜಾನಂ ಓಪಪಾತಿಕೇಸು ಸಙ್ಗಹವಸೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ‘ಸಂಸೇದಜಯೋನಿಕಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಭಾವೇನ ಓಪಪಾತಿಕಸಙ್ಗಹಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಾ’ತಿ, ಪಧಾನಾಯ ವಾ ಯೋನಿಯಾ ಸಬ್ಬಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಂ ಯೋನಿಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ‘ಓಪಪಾತಿಕಾನ’ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ನ ಕೋಚಿ ಪಾಳಿವಿರೋಧೋ”ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಅಪರೇ ಪನಾಹು - “ಕಾಮಧಾತುಯಂ ಅಘಾನಕೋ ಓಪಪಾತಿಕೋ ನತ್ಥಿ। ಯದಿ ಭವೇಯ್ಯ, ಕಸ್ಸಚಿ ಅಟ್ಠಾಯತನಾನಿ ಪಾತುಭವನ್ತೀತಿ ವದೇಯ್ಯಾತಿ ಇದಂ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಸಂಸೇದಜೋಪಪಾತಿಕಾನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ತೇ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಾವ । ಕೇಸಞ್ಚಿ ಪನ ಅಘಾನಕಕೀಟಾನಂ ಅತ್ಥಿಭಾವತೋ ಅಪಾಯೇಸು ಸಂಸೇದಜೋಪಪಾತಿಕೇ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ **ಆನನ್ದಾಚರಿಯಾದೀನಂ** ಮತೇನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಾರಹಮೇವಾತಿ।

**೭೫೭-೮. ಉಕ್ಕಂಸಸ್ಸಾವಕಂಸಸ್ಸ ಅನ್ತರೇ**ತಿ “ಸತ್ತತೀ”ತಿ ವುತ್ತಉಕ್ಕಂಸಪರಿಚ್ಛೇದಸ್ಸ, “ತಿಂಸಾ”ತಿ ವುತ್ತಅವಕಂಸಪರಿಚ್ಛೇದಸ್ಸ ಚ ಮಜ್ಝೇ। **ಅನುರೂಪತೋ...ಪೇ॰... ವಿಭಾವಿನಾ**ತಿ ಜಾತಿಅನ್ಧಸ್ಸ ಸಟ್ಠಿ ರೂಪಾನಿ ಚಕ್ಖುದಸಕಾಭಾವತೋ, ತಥಾ ಬಧಿರಸ್ಸ ಸೋತದಸಕಾಭಾವತೋ, ಅನ್ಧಬಧಿರಸ್ಸ ಪನ ಪಣ್ಣಾಸ ಚಕ್ಖುಸೋತದಸಕಾಭಾವತೋತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ **ಪರಿಪುಣ್ಣಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಪಾಣೀನಂ ವಸೇನ ರೂಪಾನಂ ಸಮುಪ್ಪತ್ತಿ** ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ।

**೭೫೯-೬೦**. ಏವಂ ತೀಸು ಭವೇಸು ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಸತ್ತವೀಸತಿ ರೂಪಾನೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಸ್ಸ ಅಸತಿ ಅನ್ಧಬಧಿರಾದಿಪಸಾದವಿಘಾತೇ ಯಾವ

ಮರಣಚಿತ್ತಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ಸತ್ತರಸಮಚಿತ್ತಂ, ತಾವ ಸತ್ತವೀಸತಿ ರೂಪಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಅಪರಿಪುಣ್ಣಾಯತನಸ್ಸ ಪನ ಜಚ್ಚನ್ಧಾದಿಕಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ರೂಪಾನಂ ಹಾಯನವಡ್ಢನಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ನನು ಅಟ್ಠವೀಸತಿಯೇವ ರೂಪಾನಿ ಕಾಮಭವೇ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ"**ತಿಆದಿ।

**ಘಾನಂ...ಪೇ॰... ನ ವಿಜ್ಜರೇ**ತಿ ಕಾಮವಿರಾಗಭಾವನಾವಸೇನ ಗನ್ಧಾದಿಗ್ಗಾಹಕೇಸು ಪಸಾದೇಸು ವಿರತ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಘಾನಾದಿತ್ತಯಂ ನತ್ಥಿ। ಚಕ್ಖುಸೋತೇಸು ಪನ ಅನುತ್ತರದಸ್ಸನಾದಿಅತ್ಥಂ ವಿರತ್ತಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ತಾನಿ ತೇಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಭಾವದ್ವಯಂ** ಕಾಮರಾಗೂಪನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಲಹುತಾದಿತ್ತಯಮ್ಪಿ ರೂಪಭವೇ ನತ್ಥಿ ದನ್ಧತ್ತಕರಾದಿಧಾತುಕ್ಖೋಭಾಭಾವತೋ। ಸತಿ ಹಿ ತಾದಿಸೇ ಧಾತುಕ್ಖೋಭೇ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಲಹುತಾದೀಹಿ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಅಕಾರಣಂ। ನ ಹಿ ವೂಪಸಮೇತಬ್ಬಪಚ್ಚನೀಕಾಪೇಕ್ಖೋ ತಬ್ಬಿರೋಧಿಧಮ್ಮುಪ್ಪಾದೋ। ತಥಾ ಸತಿ ಸಹೇತುಕಕಿರಿಯಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಕಾಯಲಹುತಾದೀನಂ ಅಭಾವೋ ಏವ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚೇವ ರೂಪಾನಿ ಸಞ್ಞೀಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಅವಸೇಸಾನಿ ತೇವೀಸತಿ ರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಅಸಞ್ಞೀಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಪನ ಪಞ್ಚ ಪಸಾದರೂಪಾನಿ, ಭಾವದ್ವಯಂ, ಹದಯವತ್ಥು, ವಿಞ್ಞತ್ತಿದ್ವಯಂ, ಲಹುತಾದಿತ್ತಯನ್ತಿ ತೇರಸ ರೂಪಾನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಾನಿ ಪನ್ನರಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

೭೬೧. **ಚತುಸನ್ತತೀ**ತಿ ಚತುನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಸೇನ ಚತುಸನ್ತತಿರೂಪಾನಿ। **ರೂಪೇ ಹೋನ್ತಿ ತಿಸನ್ತತೀ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಅನಾಹಾರಭಾವೇನ ಆಹಾರಜರೂಪಾನಂ ಅಭಾವತೋ ತಿಸ್ಸೋ ಸನ್ತತಿಯೋ। **ದ್ವಿಸನ್ತತೀ**ತಿ ಚಿತ್ತಜಾಹಾರಜಾನಂ ಅಭಾವತೋ ದ್ವೇ ಸನ್ತತಿಯೋ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ಏಕಸನ್ತತೀ**ತಿ ಕಮ್ಮಜಾದೀನಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಮ್ಪಿ ಅಭಾವತೋ ಉತುಜಸನ್ತತಿಯೇವ।

೭೬೨-೪. ಏವಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪವತ್ತೀಸು ರೂಪಾನಂ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತತ್ಥ ನೇಸಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ರೂಪಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಮಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಬ್ಬೇಸ**ನ್ತಿ ಕಾಮರೂಪಭವಿಕಾನಂ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ। **ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಪನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ದಸಕತ್ತಯಂ ಹೋತೀತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ। ತೇನಾಹ **"ಯಥೇವಾ"**ತಿಆದಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ದಸಕತ್ತಯಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮ್ಪಿ **"ತಞ್ಚ ಖೋ ಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿಕಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುನ ವುತ್ತಂ। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ತೀಸು ಖಣೇಸು ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ ಸಮುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಆಹ **"ತಥೇವಾ"**ತಿಆದಿ। **ತಿಂಸ ತಿಂಸೇವಾ**ತಿ ತಿಂಸ ತಿಂಸೇವ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಿ।

**ಆನನ್ದಾಚರಿಯೋ** ಪನ "ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣಮೇವ ನತ್ಥಿ, ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚ ರೂಪುಪ್ಪಾದೋ ನತ್ಥೀತಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕಾನಿಪಿ ರೂಪಾನಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇಯೇವ ಹೋನ್ತೀ"ತಿ ಆಹ। ವುತ್ತಞ್ಚ ತೇನ - ಯೋ ಚೇತ್ಥ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೋ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಚ ಅತ್ಥಿ ನತ್ಥೀತಿ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬೋ। **ಚಿತ್ತಯಮಕೇ** ಹಿ "ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನ"ನ್ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಚಿತ್ತಯಮಕ.೮೧) ಏತಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೇ "ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನ"ನ್ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಚಿತ್ತಯಮಕ.೮೧) ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ "ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚಾ"ತಿ। ತಥಾ"ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ನ ಉಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ನೋ ಚ ನ ಉಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ "ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚಾ"ತಿ। ಏವಂ "ನ ನಿರುದ್ಧಂ ನ ನಿರುಜ್ಝಮಾನ"ನ್ತಿ ಏತೇಸಂ ಪರಿಪುಣ್ಣವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ "ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಅನಾಗತಞ್ಚಾ"ತಿ ವತ್ವಾ "ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ"ತಿ ಅವಚನಂ, ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕಾಲವಾರೇ ಚ "ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತ"ನ್ತಿ (ಯಮ॰ ೨.ಚಿತ್ತಯಮಕ.೮೩) ವತ್ವಾ "ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ"ತಿ ಅವಚನಂ ಠಿತಿಕ್ಖಣಾಭಾವಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ದೀಪೇತಿ। **ಸುತ್ತೇಪಿ** ಹಿ "ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೪೭) ತಸ್ಸೇವ ಏಕಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಾಭಾವತೋ ಯಸ್ಸಾ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಸಾ ಸನ್ತತಿಟ್ಠಿತೀತಿ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ತಂಖಣದ್ವಯಸಮಙ್ಗೀ ಠಿತನ್ತಿ। ಯೋ ಚೇತ್ಥ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿರೋಧಕ್ಖಣೇ ರೂಪುಪ್ಪಾದೋ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಚ ವಿಚಾರೇತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ? "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ? ನೋ"ತಿ (ಯಮ॰ ೧.ಸಚ್ಚಯಮಕ.೧೩೭) ವುತ್ತನ್ತಿ, ನ ಚ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಕತೋತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾಧಿಕಾರಸ್ಸ ಅಭಾವಾತಿ।

ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಹಿ ಅಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಉಪ್ಪನ್ನಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನವಾರಾದೀಸು "ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ"ತಿ ಅವಚನಂ "ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ। ನ ಹಿ ಯಥಾಧಮ್ಮಸಾಸನೇ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಅವಚನೇ ಕಾರಣಂ ದಿಸ್ಸತಿ। ನ ಕೇವಲಂ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಅವಚನಮೇವ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣಭಾವಜೋತಕಂ, ಅಪಿಚ ಖೋ "ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ ಏವಮಾಗತಾ ಸುತ್ತನ್ತಪಾಳಿಪಿ। ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ನಾಮ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಸೇಸೋ। ಅಪಿಚ ಯಥಾ ಭೂತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಿಂ ತಥಾ ಭೂತೋವ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಉದಾಹು ಅಞ್ಞಥಾ ಭೂತೋ। ಯದಿ ತಥಾ ಭೂತೋವ ಭಿಜ್ಜತಿ, ನ ಜರತಾಯ ಸಮ್ಭವೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ಭೂತೋ, ಅಞ್ಞೋ ಏವ ಸೋತಿ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಠಿತಿಕ್ಖಣಸ್ಸ ಅಭಾವೋಯೇವ। ಯದಿ ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ರೂಪಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ತಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚನ್ತಿ ಕತ್ವಾ "ನೋ"ತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ, ವುತ್ತಞ್ಚ, ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ "ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿರೋಧಕ್ಖಣೇ ರೂಪುಪ್ಪಾದೋ ನತ್ಥೀ"ತಿ।

**ಆಚರಿಯಜೋತಿಪಾಲಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರಾನಂ** ಪನೇತಂ ನಕ್ಖಮತಿ। ತೇಹಿ "ಏಕಧಮ್ಮಾಧಾರಭಾವೇಪಿ ಉಪ್ಪಾದನಿರೋಧಾನಂ ಅಞ್ಞೋ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋ, ಅಞ್ಞೋ ನಿರೋಧಕ್ಖಣೋ। ಉಪ್ಪಾದಾವತ್ಥಞ್ಹಿ ಉಪಾದಾಯ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೋ, ನಿರೋಧಾವತ್ಥಂ ಉಪಾದಾಯ ನಿರೋಧಕ್ಖಣೋ। ಉಪ್ಪಾದಾವತ್ಥಾಯ ಚ ಭಿನ್ನಾ ನಿರೋಧಾವತ್ಥಾತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಚ ಸಭಾವಧಮ್ಮೇ ಯಥಾ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ, ಅಞ್ಞಥಾ ಅಞ್ಞೋಯೇವ ಧಮ್ಮೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಞ್ಞೋ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಏವಂ ನಿರೋಧಾವತ್ಥಾಯ ವಿಯ ನಿರೋಧಾಭಿಮುಖಾವತ್ಥಾಯಪಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಸಾ ಠಿತಿ ಜರತಾ ಚಾ"ತಿ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಮೇತಂ।

ಯದಿ ಏವಂ, ಕಸ್ಮಾ ಪಾಳಿಯಂ ಠಿತಿಕ್ಖಣೋ ನ ವುತ್ತೋತಿ? ವಿನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುರೋಧೇನ ನಯದಸ್ಸನವಸೇನ ಪಾಳಿಗತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ। ಅಭಿಧಮ್ಮದೇಸನಾಪಿ ಹಿ ಕದಾಚಿ ವಿನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುರೋಧೇನ ಪವತ್ತತಿ, ಯಥಾ ರೂಪಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ "ಉಪಚಯೋ ಸನ್ತತೀ"ತಿ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ದೇಸಿತೋ। ಹೇತುಸಮ್ಪಯುತ್ತದುಕಾದಿದೇಸನಾ ಚೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। "ಯಸ್ಸ ವಾ ಪನಾ"ತಿಆದಿಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ ಚ ಅರೂಪಲೋಕಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ "ನೋ"ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಅಯಞ್ಹಿ ಯಮಕದೇಸನಾಯ ಪಕತಿ, ಯದಿದಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವಯೋಜನಾತಿ। ಅಥ ವಾ ಪಚ್ಚಾಸತ್ತಿಞಾಯೇನ ಯಂ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ತೇನ ಯಂ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧರೂಪಸಙ್ಖಾತಂ, ತಸ್ಸ ತದಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ "ನೋ"ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ, ನ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ವಚನತೋ, ತಸ್ಮಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ, ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚ ರೂಪುಪ್ಪಾದನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಉತುಜರೂಪಾನಿ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅಟ್ಠಕನವಕವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಸಹುಪ್ಪಾದಏಕನಿರೋಧತೇಜೋಧಾತು ಠಾನಂ ಪತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಅಟ್ಠ ರೂಪಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ತತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ತೇಜೋಧಾತು ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ, ತತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಪಠಮಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಅಟ್ಠಕಂ, ಕದಾಚಿ ಸದ್ದಪಾತುಭಾವಕಾಲೇ ತೇನ ಸಹ ಸದ್ದನವಕಞ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಿ ಚ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಅನನ್ತರಂ ಪಠಮಭವಙ್ಗತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ರೂಪಜನಕಚಿತ್ತಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಅಟ್ಠಕವಸೇನ, ಸದ್ದಪಾತುಭಾವಾದಿಕಾಲೇ ಸದ್ದನವಕಾದಿವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಆಹಾರಜಾನಿ ಪನ ಏಕಸ್ಸ, ದ್ವಿನ್ನಂ ವಾ ಸತ್ತಾಹಾನಂ ಅತಿಕ್ಕಮೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ನನು ಚ ಅಜ್ಝೋಹಟಾಹಾರಪಚ್ಚಯೇನ ಆಹಾರೋ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಗಬ್ಭೇ ಸಯನ್ತಸ್ಸ ಚ ಕುತೋ ಅಜ್ಝೋಹರಣಾಹಾರೋತಿ? ಸಮಾತಿತೋ। ಮಾತರಾ ಹಿ ಭುತ್ತಂ ಕುಚ್ಛಿಗತಸ್ಸ ಸರೀರೇ ಅಬ್ಭಞ್ಜನಂ ವಿಯ ಆಹಾರಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

"ಯಞ್ಚಸ್ಸ ಭುಞ್ಜತೀ ಮಾತಾ,
ಅನ್ನಂ ಪಾನಞ್ಚ ಭೋಜನಂ।
ತೇನ ಸೋ ತತ್ಥ ಯಾಪೇತಿ,
ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಗತೋ ನರೋ"ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೫)।

ತಸ್ಮಾ ಮಾತರಾ ಅಜ್ಝೋಹಟಾಹಾರೇನ ಅನುಗ್ಗಹಿತೇ ಸರೀರೇ ಅಬ್ಭನ್ತರಿಕಾ ಓಜಾ ಲದ್ಧಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ರೂಪಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ, ಚಕ್ಖುಸೋತಘಾನಜಿವ್ಹಾದಸಕಾ ಪನ ಪಞ್ಚಪಸಾದಾವತ್ಥಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಪಚ್ಛಾ ಸತ್ತಮೇ ಸತ್ತಾಹೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, "ಏಕಾದಸಮೇ ಸತ್ತಾಹೇ"ತಿ (ಯಮ° ಮೂಲಟೀ° ಆಯತನಯಮಕ ೧೨-೧೫೪) **ಆನನ್ದಾಚರಿಯೋ** ಅವೋಚ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿನಯೋ।

ಓಪಪಾತಿಕಾನಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಿ ಸತ್ತತಿ ರೂಪಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಥೇವಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ, ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಚ ಸತ್ತತಿ ಸತ್ತತೀತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಉಕ್ಕಂಸಾವಕಂಸತೋ ಕಾಮಭವಿಕಸತ್ತಾನಂ, ರೂಪೀಬ್ರಹ್ಮಾನಞ್ಚ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನೇವ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ, ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಆಹಾರಜರೂಪಂ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಾನಂ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಅತ್ತನೋ ಮುಖಗತಖೇಳಂ ಅಜ್ಝೋಹರಣಕಾಲೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸಞ್ಞೀಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ತಂ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ। ಅಸಞ್ಞೀನಞ್ಚ ಚಿತ್ತಜಾಹಾರಜಾನಿ ನತ್ಥೇವಾತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ। ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಸು ಚ ಪನೇತೇಸು ರೂಪೇಸು ಯಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ತಂ ಅತ್ತನಾ ಸಹುಪ್ಪನ್ನಚಿತ್ತಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಸತ್ತರಸಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿರೋಧಕ್ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅಟ್ಠಾರಸಮಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಇಮಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಂ, ನಿರುಜ್ಝನ್ತಞ್ಚ ಯಾವ ಮರಣಚಿತ್ತಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ಸತ್ತರಸಮಚಿತ್ತಂ, ತಾವ ಯಥಾರಹಂ ಚತುಸನ್ತತಿಆದಿವಸೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಆಸನ್ನಮರಣಸ್ಸ ಪನ ಚುತಿತೋ ಸತ್ತರಸಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣಮಾದಿಂ ಕತ್ವಾ ಕಮ್ಮಜರೂಪಂ ನ ಸಮುಟ್ಠಾತಿ। ಯದಿ ಸಮುಟ್ಠಾತಿ, ಮರಣಂ ನ ಸಿಯಾ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಕಮ್ಮಜರೂಪಾನಂ। ಕಮ್ಮಜರೂಪಸಮುಚ್ಛೇದೇ ಹಿ "ಮತೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ –

"ಆಯು ಉಸ್ಮಾ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಯದಾ ಕಾಯಂ ಜಹನ್ತಿಮಂ।
ಅಪವಿದ್ಧೋ ತದಾ ಸೇತಿ, ನಿರತ್ಥಂವ ಕಲಿಙ್ಗರ"ನ್ತಿ॥ (ಸಂ° ನಿ° ೩.೯೫)।

ಸತ್ತರಸಮೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ತಂ ಚುತಿಚಿತ್ತೇನ ಸಹ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಅಪರಞ್ಚ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಆಯುಕ್ಖಯಾ, ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಾ, ಉಭಯಕ್ಖಯಾ, ಉಪಕ್ಕಮೇನ ವಾ ಕಸ್ಸಚೀತಿ ಏವಂ ಕಮ್ಮಜರೂಪಸ್ಸೇವ ಹಿ ಮರಣಂ ಹೋತಿ ಸತಿಪಿ ಆಹಾರಜೇ, ಅಟ್ಠಕಥಾಮತೇನ ಚಿತ್ತಜೇ ಚ। ತಮ್ಪಿ ಅಪಗತಜೀವಸ್ಸ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಉತುಜರೂಪಂ ಪನ ಪವತ್ತತಿ ಏವ। ತಥಾ ಸಂಸೇದಜಾನಂ, ಓಪಪಾತಿಕಾನಂ ಪನ ಸರೀರನಿಕ್ಖೇಪಾಭಾವತೋ ತಮ್ಪಿ ನ ಪವತ್ತತಿ।

**೭೯೫-೭**. ಉಪ್ಪಾದವಯವನ್ತತಾಯ ನಿಚ್ಚೋ ಧುವೋ ನ ಹೋತೀತಿ **ಅನಿಚ್ಚೋ,** ನಿಚ್ಚಖಣಿಕತಾಯ ವಾ ನ ಇಚ್ಚೋ ಸಸ್ಸತಾದಿವಸೇನ ಅನುಪಗನ್ತಬ್ಬೋತಿ **ಅನಿಚ್ಚೋ**। ಅಯಞ್ಹಿ ವಿನಾಸೋ ಜನಕಪಚ್ಚಯತೋ ಅಞ್ಞಹೇತುನಿರಪೇಕ್ಖತಾಯ ನಿಚ್ಚಖಣಿಕೋವ ಹೋತಿ। ಧುವಸಾರವಿರಹಿತತ್ತಾ **ಅದ್ಧುವೋ**। ಅವಸವತ್ತನಟ್ಠೇನ **ಅನತ್ತಾ**। ಉದಯವಯಪಟಿಪೀಳನೇನ, ದುಕ್ಖವತ್ಥುತಾಯ ಚ ದುಕ್ಖಾನಂ ಖನ್ಧೋ ಸಮೂಹೋತಿ **ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧೋ**। ಏವಂವಿಧೋ ಪನ ಸುಖೇಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸೋಯೇವಾತಿ ಆಹ **"ಕೇವಲೋ"**ತಿ। ಕಸ್ಸಚಿಪಿ ವಾ ರೂಪಸ್ಸ ಸುಖಸಭಾವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಸಕಲೋಪಿ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ವುತ್ತಂ "ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧೋ ಚ ಕೇವಲೋ"ತಿ। ಪಚ್ಚಯಯಾಪನಿಯತಾಯ ಚ ರೋಗಮೂಲತಾಯ ಚ **ರೋಗತೋ**। ಸೋ ಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಯಾಪೇತಬ್ಬತಾಯ ಯಾಪ್ಯರೋಗೋ ವಿಯಾತಿ ರೋಗತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಾಪ್ಯಬ್ಯಾಧಿ ಹಿ ರೋಗೋ, ಇತರೋ ಆಬಾಧೋ, ಮೂಲಬ್ಯಾಧಿ ವಿಯ ಚೇಸ ಅನುಬದ್ಧಬ್ಯಾಧೀನಂ ಕಿಲೇಸರೋಗಾದೀನಂ ಮೂಲಭಾವತೋ ರೋಗತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ದುಕ್ಖತಾಸೂಲಯೋಗಿತಾಯ, ಕಿಲೇಸಾಸುಚಿಪಗ್ಘರಣತಾಯ , ಉಪ್ಪಾದಜರಾಭಙ್ಗೇಹಿ ಉದ್ಧುಮಾತಪರಿಪಕ್ಕಪಭಿನ್ನತಾಯ ಚ **ಗಣ್ಡತೋ**। ಸೋ ಹಿ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾತಿ ತಿವಿಧದುಕ್ಖತಾಸಙ್ಖಾತೇನ ರುಜ್ಜನೇನ ಯುತ್ತತಾಯ, ಯಥಾರಹಮಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಚ ಸಮನ್ನಾಗಮವಸೇನ ಚ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಾಸುಚಿವಿಸ್ಸನ್ದನತೋ, ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭವನತೋ, ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉದ್ಧುಮಾತತ್ತಾ ಜರಾಭಙ್ಗೇಹಿ ಚ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪರಿಪಕ್ಕಪಭಿನ್ನಭಾವತೋ ಗಣ್ಡಸದಿಸೋತಿ ಗಣ್ಡತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅವಸವತ್ತನತಾಯ, ಅವಿಧೇಯ್ಯತಾಯ ಚ **ಪರತೋ**। ಯಥಾ ಹಿ ಪರೋ ಪತನ್ತೋ ಪರಸ್ಸ ವಸಂ ನ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಮೇತಂ ಸುಭಸುಖಾದಿಭಾವೇನ ವಸೇ ವತ್ತೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ಅವಸವತ್ತನತೋ "ಮಾ ಜೀರಥ, ಮಾ ಮರಥಾ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಧಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ಅವಿಧೇಯ್ಯಭಾವತೋ ಪರತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಬ್ಯಾಧಿಜರಾಮರಣೇಹಿ ಪಲುಜ್ಜನತೋ, ಆಬ್ಯಾಸನತೋ ಚ **ಪಲೋಕತೋ**। ಇದಂ ಬ್ಯಾಧಿಆದೀಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಭಿಜ್ಜನತೋ, ವಿನಸ್ಸನತೋ, ಏತೇಹಿ ಏವ ವಾ ಆಬ್ಯಾಸನತೋ ಬ್ಯಸನತ್ಥಸ್ಸ ಲೋಕ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಪವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಆಬ್ಯಾಸನತ್ಥತಾಯ ಪಲೋಕತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಛನ್ದನ್ತಿ** ರಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಛನ್ದಂ।

೭೯೭. **ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾತಿ** ಧಮ್ಮಸೇನಾಯ ಪತಿ ನಾಯಕೋತಿ **ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿ,** ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರೋ, ತೇನ। ಹಿತಸಞ್ಞಾತೋ ಅತ್ಥೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಹಿತತ್ಥಿ,** ತೇನ। **ಸಕ್ಕಚ್ಚಾತಿ** ಉಗ್ಗಹಣಧಾರಣಾದೀಸು ಅತನ್ದಿತೋ ಹುತ್ವಾ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ರೂಪವಿಭಾಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೧೧. ಏಕಾದಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ನಿಬ್ಬಾನನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೮೮-೯. ಆದಿತೋ ರೂಪಾನನ್ತರಮುದ್ದಿಟ್ಠಂ ಯಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತಸ್ಸ ವಿಭಾವನಂ ಯಥಾಬಲಂ ಪವಕ್ಖಾಮೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

**ಭವಾಭವ**ನ್ತಿ ಭವತೋ ಭವಂ, ಖುದ್ದಕಂ, ಮಹನ್ತಂ ವಾ ಭವಂ। **ವಿನನತೋ**ತಿ ಸಂಸಿಬ್ಬನತೋ। ತಣ್ಹಾ ಹಿ ಸಂಸಾರನಾಯಿಕಭಾವೇನ ಭವತೋ ಭವಂ, ಸುಗತಿದುಗ್ಗತಿವಸೇನ ಖುದ್ದಕಮಹನ್ತಂ ಭವಂ ವಾ ಅಪರಾಪರಭಾವಾಯ ಸಂಸಿಬ್ಬತಿ, ತುನ್ನಕರಣಂ ವಿಯ ಕರೋತಿ। **ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾ**ತಿ ವಿಸಂಯೋಗವಸೇನ ನಿಸ್ಸಟತ್ತಾ। ಮರಣಪಟಿಪಕ್ಖತಾಯ, ಅಮತಸದಿಸತಾಯ ವಾ **ಅಮತಂ**। ಸಬ್ಬದುಕ್ಖನಿಸ್ಸಟತ್ತಾ **ಪರಮಂ ಸುಖಂ**। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮನ್ತಿ ಉಪಸಮನ್ತಿ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಸಮಥೋ**। ಖನ್ಧೂಪಧಿಆದಯೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಉಪಧೀ ಉಪದ್ದವಾ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜೀಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ**। ಯಸ್ಮಾ ತಂ ಆಗಮ್ಮ ಕಾಮತಣ್ಹಾದಿಭೇದಾ ತಣ್ಹಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಖಯಂ ಗಚ್ಛತಿ, ವಿರಜ್ಜತಿ, ನಿರುಜ್ಝತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ **ತಣ್ಹಕ್ಖಯೋ ವಿರಾಗೋ ನಿರೋಧೋ**ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಪಿಚ ರುಜ್ಝನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸತ್ತಾ ಕಿಲೇಸನಿಗಳಬನ್ಧಾತಿ ರೋಧೋ, ಸಂಸಾರಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ, ತತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತೋತಿ **ನಿರೋಧೋ**।

೭೭೦. **ಅಧಿಗಮಾ**ತಿ ತದನುರೂಪಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನೇನ।

ರಾಗಕ್ಖಯಾದಿಭಾವೇನ ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಸನ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯತಾಯ, ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪಾಭಾವೇನ ಚ **ಸನ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ**। **ಅಚ್ಚುತಿರಸ**ನ್ತಿ ಸಭಾವಾಪರಿಚ್ಚಜನತೋ ಅಚವನಸಮ್ಪತ್ತಿಕಂ। **ಅಸ್ಸಾಸಕರಣರಸ**ನ್ತಿ ಅಸ್ಸಾಸಕರಣಕಿಚ್ಚಂ। ತಞ್ಹಿ ಪಾನಭೋಜನಾದಿಸುಞ್ಞೇ ಸಭಯಕನ್ತಾರೇ ಪರಿಬ್ಭಮನೇನ ಪರಿಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಅದ್ಧಿಕಪುರಿಸಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾಸಜನಕಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಿತಂ ವನನ್ತೋದಕಂ ವಿಯ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾನಮ್ಪಿ ವಚನಪಥಾತಿಕ್ಕನ್ತಮಹಾದುಕ್ಖಭೇರವೇ ಸಂಸಾರಕನ್ತಾರೇ ಪರಿಬ್ಭಮನೇನ ಪರಿಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಯೋಗಾವಚರಸ್ಸ ಅನಾದಿಮತಿ ಸಂಸಾರೇ ಸುಪಿನನ್ತೇನಪಿ ಅದಿಟ್ಠಪುಬ್ಬತಾಯ ದಸ್ಸನಸಮಕಾಲಮೇವ ಪರಮಸ್ಸಾಸಂ ಜನೇತಿ। ಖನ್ಧನಿಮಿತ್ತವಿಚಿತ್ತತಾಯ ಅವಿಗ್ಗಹಂ ಹುತ್ವಾ ಗಯ್ಹತೀತಿ **ಅನಿಮಿತ್ತಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**। ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತನಿಸ್ಸರಣುಪಾಯಭಾವತೋ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ **ನಿಸ್ಸರಣಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಂ**।

ಏವಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಾದಿಕಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿತಣ್ಡವಾದಿಪಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪರಿಹರನ್ತೋ ಆಹ “**ಏತ್ಥಾಹಾ**”ತಿಆದಿ, ನ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅತ್ಥಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಪಞ್ಞತ್ತಿಮತ್ತತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕುತೋ ಪನಾಯಮಭಿನಿವೇಸೋತಿ ಆಹ “**ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ…ಪೇ॰… ನೀಯತೋ**”ತಿ। **ಯಥಾನುರೂಪಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಲಾಭಿನೋ ಏವ ಅರಿಯಾ ಪರೇಸಂ ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಂ ಜಾನನ್ತಿ, ತತ್ಥಾಪಿ ಚ ಅರಹಾ ಏವ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ, ಏವಂ ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಸೀಲಾದಿಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಭೂತೇನ ಉಪಾಯೇನೇವ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ “ನತ್ಥೀ”ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅರಿಯೇಹಿ ಉಪಲಬ್ಭನೀಯತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಜಚ್ಚನ್ಧತೇಮಿರಿಕಾದೀನಂ ಅದಸ್ಸನೇನ “ಸೂರಿಯಾದಯೋ ನತ್ಥೀ”ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಚಕ್ಖುಮನ್ತಾನಂ ಗೋಚರಭಾವೇನ ಅತ್ಥೇವಾತಿ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ, ಏವಮೇತಮ್ಪಿ ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನಮತ್ತೇನ “ನತ್ಥೀ”ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಅರಿಯಾನಂ ಪನ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನೋ ಪದೇಸೇನೇವ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ ಏಕನ್ತೇನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ “ಅತ್ಥಿ ನಿಬ್ಬಾನ”ನ್ತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಥ ರಾಗಾದೀನಂ ಖಯಮತ್ತಮೇವ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಚೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಆಯಸ್ಮತಾ…ಪೇ॰… ಥೇರೇನ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ರಾಗಕ್ಖಯಾದಿದೀಪಕಂ ಸುತ್ತಂ ನೇಯ್ಯತ್ಥನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ “**ತಂ ನ**”ಇತಿ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಂ ಕತ್ವಾ ಏಕಂಸೇನ ಚೇತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಇತರಥಾ ಯಥಾರುತವಸೇನ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥೇ ಗಯ್ಹಮಾನೇ ಬಹುದೋಸಾ ಆಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ

**“ಅರಹತ್ತಸ್ಸಾಪೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅರಹತ್ತಂ ಪುಟ್ಠೇನ ತೇನೇವಾಯಸ್ಮತಾ ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತವ ಮತೇನಾತಿ** ಸಾಸನಯುತ್ತಿಂ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಪಾಳಿದಸ್ಸನಮತ್ತೇನೇವ ವಿಪ್ಪಲಪತೋ ತವಜ್ಝಾಸಯೇನ। ನ ಚ ಪನೇತಂ ಯುತ್ತಂ, ತಥಾಪೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಲೋಕುತ್ತರಫಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ರಾಗಾದೀನಂ ಖಯಮತ್ತತಾಪಜ್ಜನಂ ನ ಯುತ್ತಂ ತಸ್ಸ ಅಗ್ಗಫಲಸ್ಸ ಚತುಕ್ಖನ್ಧಭಾವೇನ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತತ್ತಾ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯುತ್ತಿಂ ಅವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಪಾಳಿದಸ್ಸನಮತ್ತೇನೇವ **ವೋಹರನ್ತಸ್ಸ** ಅನಿಟ್ಠಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ। **ಬ್ಯಞ್ಜನಚ್ಛಾಯಾಯಾತಿ** ವಿಮದ್ದಾಸಹಭೂತಾಯ ಸದ್ದತ್ಥಮತ್ತಚ್ಛಾಯಾಯ। **ಉಭಿನ್ನನ್ತಿ** ನಿಬ್ಬಾನವಸೇನ, ಅರಹತ್ತವಸೇನ ಚ ಆಗತಾನಂ ಉಭಿನ್ನಂ **ಸುತ್ತಾನಂ**। **ಅತ್ಥೋತಿ** ಅಧಿಪ್ಪಾಯತ್ಥೋ।

ಕೋ ಪನ ಸೋ ಅತ್ಥೋತಿ ಆಹ **“ಯಸ್ಸ ಪನಾ”**ತಿಆದಿ। **ರಾಗಾದೀನಂ ಖಯೋತಿ** ರಾಗಾದೀನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ। ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಕ್ಖಯೋಪಿ ಸಮಾನೋ ರಾಗಾದೀನಂ ಖಯಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ ಖಯೋಪಚಾರೇನ “ರಾಗಾದೀನಂ ಖಯೋ ನಿಬ್ಬಾನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ “ತಿಪುಸಂ ಜರೋ, ಗುಳೋ ಸೇಮ್ಹೋ”ತಿಆದೀಸು ಫಲೂಪಚಾರೇನ ವುತ್ತಂ ವಿಯಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿನಿರೋಧಕ್ಖಯಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥತೋ “ಖಯಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ **“ಖಯಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯತ್ತಾ”**ತಿ। **ಖಯೋಪಚಾರೇನಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ಕಾರಿಯಭೂತಸ್ಸ ಖಯಸ್ಸ ಅತ್ತನಿ ಉಪಚಾರೇನ ತಸ್ಸ ನಾಮವಸೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಜರಕಾರಣಂ ತಿಪುಸಂ ಜರೋತಿ ವುತ್ತೋ, ಸೇಮ್ಹಕಾರಣಂ ಗುಳೋ ಸೇಮ್ಹೋತಿ ವುತ್ತೋ। **ಖಯನ್ತೇತಿ** ರಾಗಾದೀನಂ ಪರಿಕ್ಖಯಾವಸಾನೇ। **ಖಯೋತಿ** ವಾ ಮಗ್ಗೋ ವುಚ್ಚತಿ “ಖಯೇ ಞಾಣ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧೪೨) ವಿಯ, ತಸ್ಸ ಅನ್ತೇ ನಿರೋಧಾವಸಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ **ಖಯೋತಿ** ವುತ್ತಂ ಫಲೂಪಚಾರೇನ, ಸಮೀಪೂಪಚಾರೇನ ವಾ।

**ಸಬ್ಬೇ ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಾಪೀತಿ** ಸೋಣಸಿಗಾಲಾದಯೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಾ ಸಮಧಿಗತ…ಪೇ॰… ಭವೇಯ್ಯುಂ ಖಣವಸೇನ ರಾಗಾದೀನಂ ಖಯಸ್ಸ ತೇಸಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಿತಾಯ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ನಿರತ್ಥಕಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ರಾಗಾದಿಕ್ಖಯಾನಂ ಬಹುಭಾವತೋತಿ** ರಾಗಾದೀನಂ ವಿಯ ತೇಸಂ ಖಯಾನಮ್ಪಿ ತಬ್ಬಿಕಾರಭಾವೇನ ಬಹುಭಾವತೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ರಾಗಸ್ಸ ಖಯೋ ರಾಗಕ್ಖಯೋ, ನ ದೋಸಾದೀನಂ, ತಥಾ ದೋಸಕ್ಖಯೋಪೀತಿ ಅಞ್ಞೋ ರಾಗಕ್ಖಯೋ, ಅಞ್ಞೋ ದೋಸಕ್ಖಯೋ, ಅಞ್ಞೋ ಮೋಹಕ್ಖಯೋತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಂ ಖಯಭೂತಾನಿ ತೀಣಿ ನಿಬ್ಬಾನಾನಿ, ಚತುನ್ನಂ ಉಪಾದಾನಾನಂ ಖಯಭೂತಾನಿ ಚತ್ತಾರೀತಿಆದಿನಾ ಬಹೂನಿ ನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। ಇದಾನಿ ಆದಿ-ಸದ್ದಸಙ್ಗಹಿತೇ ದೋಸೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। “ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಿ, ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ವಯೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೪೭) ವಚನತೋ ವಯಸಙ್ಖಾತೋ ಖಯೋ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **“ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಭವೇಯ್ಯಾ”**ತಿ। “ಜರಾಮರಣಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನಿಚ್ಚಂ ಸಙ್ಖತಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನ”ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ವಚನತೋ ಆಹ **“ಸಙ್ಖತಪರಿಯಾಪನ್ನ”**ನ್ತಿ । ಯಂ ಪನ ಸಙ್ಖತಪರಿಯಾಪನ್ನಂ, ತಂ ಇತರಸಙ್ಖತಧಮ್ಮೋ ವಿಯ ಅನಿಚ್ಚಂ ಹೋತಿ ಪಚ್ಚಯಾಧೀನವುತ್ತಿತೋತಿ ಆಹ **“ಸಙ್ಖತಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಅನಿಚ್ಚ”**ನ್ತಿ। “ಅನಿಚ್ಚಾ ವತ ಸಙ್ಖಾರಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೨೧) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯದಿ ಭವತೋ ಮನೋರಥಪರಿಪೂರಣತ್ಥಂ ಖಯಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ವದಾಮ, ಅಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣತ್ತಾ, ಸಙ್ಖತಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ ಸಬ್ಬಕಾಲಿಕಭಾವೇನ ನಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚತಾ, ತತೋ ಚ ಪರಮಸುಖಸ್ಸ ದುಕ್ಖತಾ ಚ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಭಙ್ಗಕ್ಖಯಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನದೋಸಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅನುಪ್ಪಾದಕ್ಖಯಸ್ಸ ತಬ್ಭಾವಂ ನಿಸೇಧೇತುಂ **“ಯದಿ ಖಯೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಭವೇಯ್ಯಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪಠಮಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಞಾಣಂ **ಗೋತ್ರಭು** ನಾಮ। ಸೇಸಮಗ್ಗಪುರೇಚರಂ **ವೋದಾನಂ** ನಾಮ। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಪುರೇಚರಂ **ಅನುಲೋಮಂ** ನಾಮ। ತಂ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಮೇವಾತಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತಂ। **ಭದ್ರಮುಖಾತಿ** ಪರಸ್ಸ ಅನುನಯವಚನಂ। **“ಖೀಯನ್ತೀ”**ತಿ ವತ್ತಮಾನನಿದ್ದೇಸೇನ ಇದಾನಿ ಖೀಯಮಾನತಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಉಪಧಾರೇತ್ವಾತಿ** ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ। “ಗೋತ್ರಭು…ಪೇ॰… ಮುಖಾ”ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ “ರಾಗಾದೀನಂ ಖಯಮೇವ ವದಾಮೀ”ತಿ ತಯಾ ದಿನ್ನಪಟಿವಚನಸ್ಸ ಅವಿರುಜ್ಝನವಸೇನ ಸತಿಪುರೇಕ್ಖಾರಂ ಕಥೇಹೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತಾದೀನಂ**

ಗೋತ್ರಭುವೋದಾನಮಗ್ಗಾನಂ। ಗೋತ್ರಭುಕ್ಖಣೇ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಆಹ **“ರಾಗಾದಯೋ ಖೀಯಿಸ್ಸನ್ತೀ”**ತಿ। **ಫಲಮೇವಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಖೀಣಕಾಲೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಫಲಚಿತ್ತಮೇವ। **ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ**ತಿ ಗೋತ್ರಭುಆದೀನಂ ವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ। ಅಥ ವಾ ಇತರೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೇ ಸತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಪಚ್ಚಯಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ।

**“ಅಪಿಚಾ”**ತಿಆದಿ ಪರಿಯಾಯನ್ತರೇನಪಿ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಭಾವನಿಸೇಧನಂ। “ಉಪ್ಪಾದೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ”ತಿ ಪನ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯೋಪಿ ಉಪ್ಪಾದಿತೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಇತರಥಾ ಖಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಅಥ ವಾ “ಅದ್ಧಾ ಸೋ...ಪೇ॰... ನಿರುತ್ತರೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಏತ್ತಕೇನ ಗನ್ಥೇನ ಖಣನಿರೋಧಸ್ಸ ಚೇವ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಸ್ಸ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಭಾವೇ ದೋಸಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ “ಖಯೇ ಞಾಣ”ನ್ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧೪೨) ವಿಯ ಮಗ್ಗಸ್ಸಾಪಿ ಖಯಪರಿಯಾಯತ್ತಾ “ರಾಗಕ್ಖಯೋ”ತಿಆದಿವಚನಮತ್ತೇಯೇವ ಸಮಾನಭಾವೇನ ಗಹಿತೇ ಮಗ್ಗಸ್ಸಾಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗಂ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಅನಿಟ್ಠಾಪತ್ತಿಂ ಸಮ್ಭಾವೇನ್ತೋ ಆಹ **“ಅಪಿಚಾ”**ತಿಆದಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ “ಉಪ್ಪಾದೀಯತೀ”ತಿ ಮಗ್ಗಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ। ಯದಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಭಾವಪ್ಪಸಙ್ಗೋ ಇಧ ಸಮ್ಭಾವಿತೋ, ಏವಂ ಸತಿ ಗೋತ್ರಭುಸ್ಸ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತಾದಿದೋಸಾ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ? ಸಚ್ಚಂ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಏತ್ತಕೇನಾಪಿ ಪನ ಪರಸ್ಸ ವಚನಪಟಿಬಾಹನಂ ಸಕ್ಕಾ ಕಾತುನ್ತಿ ಪರಿಹಾರನ್ತರದಸ್ಸನೇ ಬ್ಯಾಪಾರೋ ಕತೋತಿ। **ಯಥಾನುರೂಪಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಛವಿಸುದ್ಧಿಪರಮ್ಪರಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಯಥಾನುಲೋಮಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ।

೭೭೧. **ಅಸ್ಸದ್ಧೋ**ತಿ ಪಬುದ್ಧಸದ್ಧೋ, ಮಗ್ಗಾಗತಾಯ ಅಚಲಸದ್ಧಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಮಗ್ಗಾಗತಸದ್ಧಾಯ ಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಆಕಾಸೇ ಬುದ್ಧವೇಸಂ ಮಾಪೇತ್ವಾಪಿ “ನಿಚ್ಚಂ ಸುಖಂ ಅತ್ತಾ”ತಿ ವದನ್ತಸ್ಸ ನ ಸದ್ದಹತಿ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಸೂರಮ್ಬಟ್ಠೋತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೫)। **ಅಕತಞ್ಞೂ**ತಿ ಅಕತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಅಕತಞ್ಞೂ। **ಸನ್ಧಿಚ್ಛೇದೋ**ತಿ ಭವಸನ್ಧಾನಕರಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಪಾಪಸ್ಸ ಛಿನ್ದನೇನ ಪುನ ಭವಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾಪಿ ಛಿನ್ನತಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಖೇಪೇತ್ವಾ ಠಿತೋ। **ಹತಾವಕಾಸೋ**ತಿ ಖೀಣಪಟಿಸನ್ಧಿಕತ್ತಾಯೇವ ಆಯತಿಂ ಕತ್ಥಚಿ ಓಕಾಸಲೋಕೇ ಅದಿಸ್ಸಮಾನತ್ತಾ ವಿಹತಾವಕಾಸೋ। **ವನ್ತಾಸೋ**ತಿ ಕತ್ಥಚಿ ಅಭಿಸಙ್ಗಾಭಾವತೋ ಛಡ್ಡಿತತಣ್ಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉತ್ತಮಪೋರಿಸೋ**ತಿ ಸದೇವಲೋಕೇ ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯತಾಯ ವಿಸಿಟ್ಠೋ ಪೋರಿಸೋ।

**ದುಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧಾ**ತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ, ಪಟಿಲಭಿತುಞ್ಚ ದುಕ್ಕರಾ। ಕಾಮಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸರಣೀಯತಾಯ ನಿಸ್ಸರಣೀಯಾ, ಯದಿದಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ, ಏತಂ ಕಾಮಾನಂ ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತತ್ಥ **ಕಾಮಾನಂ ನಿಸ್ಸರಣ**ನ್ತಿ ಕಾಮೇಹಿ ನಿಗ್ಗಮನಂ, ಅಥ ವಾ ನಿಸ್ಸರನ್ತಿ ನಿಗ್ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಏತೇನಾತಿ ವಾ **ನಿಸ್ಸರಣಂ,** ಕಾಮಾನಂ ನಿಸ್ಸರಣಟ್ಠಾನಂ, ನಿಸ್ಸರಣುಪಾಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ। ತಞ್ಹಿ ಕಾಮೇಹಿ ನಿಕ್ಖನ್ತನ್ತಿ “ನೇಕ್ಖಮ್ಮ”ನ್ತಿ ಇಧ ಗಹಿತಂ, ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾದಯೋಪಿ “ನೇಕ್ಖಮ್ಮ”ನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚನ್ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ -

> “ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ, ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ।
> ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ‘ನೇಕ್ಖಮ್ಮ’ನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚರೇ”ತಿ॥ (ಇತಿವು॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೯; ದೀ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೨.೩೬೦; ಅ॰ ನಿ॰ ಟೀ॰ ೨.೩.೬೭; ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ಮಹಾ॰ ೧.೫೭; ನೇತ್ತಿ॰ ಟೀ॰ ೭೭ ಮಿಸ್ಸಕಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ)।

**ಅರೂಪ**ಂ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ। **ಭೂತ**ನ್ತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ, ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಭೂತಮಿದನ್ತಿ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮೀ”ತಿಆದೀಸು ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ “ಭೂತ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಸಮಂ, ಸಮ್ಮಾ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ। ಪರಮ...ಪೇ॰... ಭವೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸಙ್ಖತನಿಸ್ಸರಣಭಾವೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ತದೇಕಯೋಗನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಕಾಮರೂಪನಿಸ್ಸರಣಾನಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾನಮ್ಪಿ ಅಭಾವೋಯೇವ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಇದಾನಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಮತ್ಥಂ ಆಗಮೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ನ ತು ಖಯೋ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

“ಅತ್ಥಿ…ಪೇ॰… ಸುಫುಸಿತನ್ತಿ ಚಾ”ತಿ ನತ್ಥಿ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಲೋಕೇ, ಕಿಂ ವಿವೇಕೇನ ಕಾಮಾಪೀತಿ ಏವಂ ಮಾರೇನ ಪಟಿಬಾಹಿತೇ। “ಅತ್ಥಿ…ಪೇ॰… ಸುಫುಸಿತ”ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇನ್ತೇನ ಆಳವಕತ್ಥೇರೇನ ವುತ್ತಂ। **ಸುಫುಸಿತ**ನ್ತಿ ಸುಟ್ಠು ಫುಸಿತಂ, ಸಚ್ಛಿಕತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅಜಾತ**ನ್ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವೇವಚನಾನಿ। ಅಥ ವಾ ವೇದನಾದಯೋ ವಿಯ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯಸಙ್ಖಾತಾಯ ಕಾರಣಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ ನ ಜಾತಂ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ **ಅಜಾತಂ** । ಕಾರಣೇನ ವಿನಾ ಸಯಮೇವ ಚ ನ ಭೂತಂ ನ ಪಾತುಭೂತಂ ನ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ **ಅಭೂತಂ**। ಏವಂ ಅಜಾತತ್ತಾ ಅಭೂತತ್ತಾ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಕಾರಣೇನ ನ ಕತನ್ತಿ **ಅಕತಂ**। ಜಾತಭೂತಕತಭಾವೋ ಚ ನಾಮ ರೂಪಾದೀನಂ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಹೋತಿ, ನ ಅಸಙ್ಖತಸಭಾವಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **ಅಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಲೋಮತೋ ವಾ ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭೂಯ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತನ್ತಿ ಸಙ್ಖತಂ, ನ ತಥಾ ಸಙ್ಖತಂ, ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣರಹಿತನ್ತಿ ಚ **ಅಸಙ್ಖತ**ನ್ತಿ। ಏವಂ ಅನೇಕೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಭಾವೇ ಪಟಿಸಿದ್ಧೇ ಪಕತಿವಾದೀನಂ ಪಕತಿ ವಿಯ ಸಿಯಾ ನು ಖೋ, ಏಕೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಏತಂ ಕತನ್ತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯ ನ ಕೇನಚಿ ಕತನ್ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ “ಅಕತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಅಪಚ್ಚಯಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಸಯಮೇವ ನು ಖೋ ಇದಂ ಭೂತಂ ಪಾತುಭೂತನ್ತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯ ತನ್ನಿವತ್ತನತ್ಥಂ “ಅಭೂತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಚೇತಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖತಾಕತಾಭೂತಭಾವೋ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಜಾತಧಮ್ಮತ್ತಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ “ಅಜಾತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

**ಅಸಙ್ಖತನ್ತೀತಿ ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಆದಿಅತ್ಥೋ। ತೇನ -

> “ನೋ ಚೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಭವಿಸ್ಸ ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತಂ। ನಯಿಧ ಜಾತಸ್ಸ ಭೂತಸ್ಸ ಕತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯೇಥ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅತ್ಥಿ ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತಂ, ತಸ್ಮಾ ಜಾತಸ್ಸ ಭೂತಸ್ಸ ಕತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀ”ತಿ (ಉದಾ॰ ೭೩) -

ಏವಮಾದಿಸುತ್ತಪದಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತೇನಾಹ **“ಅನೇಕೇಸು ಸುತ್ತನ್ತೇಸೂ”**ತಿ। ಧಮ್ಮೇನ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಸಾಮೀ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಾ ಯಥಿಚ್ಛಿತಂ ದೇಸನತೋ ಸಾಮೀ ಇಸ್ಸರೋತಿ **ಧಮ್ಮಸಾಮೀ**। ತಥಾಗತ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಕಥಿತೋವ। ಸಮ್ಮಾ ಸಾಮಂ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಸಮ್ಮಾ ಸಯಮೇವ ಸಮ್ಮೋಹನಿದ್ದಾವಿಗಮೇನ ಪಟಿಬುದ್ಧೋ, ಬುದ್ಧಿಯಾ ವಿಕಸಿತವಾತಿ ವಾ **ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ**।

**ಪರಿತ್ತತ್ತಿಕೇ**ತಿ “ಪರಿತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಮಹಗ್ಗತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಅಪ್ಪಮಾಣಾ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೧೨) ಏವಂ ಪರಿತ್ತಾದಿಧಮ್ಮವಸೇನ ಆಗತೇ ಪರಿತ್ತತ್ತಿಕೇ।

**ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ**ತಿ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣತ್ತಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ। ತೇನಾಹ **“ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಪಕ್ಖಂ ಭಜೇಯ್ಯ”**ನ್ತಿ। **ರೂಪಾವಚರತ್ತಿಕಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಾ**ತಿ ಚತುಕ್ಕನಯೇನ ತಿಕಜ್ಝಾನಾ, ಪಞ್ಚಕನಯೇನ ಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಾ। ಕುಸಲಕಿರಿಯಾನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿತ್ತಾದಿಕೇಪಿ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತನತೋ **“ಚತುತ್ಥಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ”**ತಿ ಆಹ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಯುತ್ತಿತೋ ಚೇವ ಪಾಳಿತೋ ಚ। ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ - ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ, ಅಪಿಚ ಅನುಲೋಮಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಕಿಲೇಸೇ ತದಙ್ಗವಸೇನ ಪಜಹತಿ, ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪಜಹಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತಥಾ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಕುಸಲಞಾಣಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನೇವ ಕಿಲೇಸೇ ಪಜಹತಿ, ನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ। ಇತಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ, ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಚ ಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನೇ ಅಸಮತ್ಥಭಾವತೋ ತೇಸಂ ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಕರಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ತದುಭಯವಿಪರೀತಭಾವೇನ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

> “ಞಾಣಂ ಯಂ ಸಙ್ಖತಾಲಮ್ಬಂ, ಪಞ್ಞತ್ತಾಲಮ್ಬಮೇವ ವಾ।
> ಪಾಪೇ ಹನ್ತಿ ನ ತಂ ವತ್ಥುಂ, ತದಞ್ಞಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿಯ”ನ್ತಿ॥

**ರೂಪಸಭಾವಾಭಾವತೋ**ತಿ ಏತೇನ ಯಥಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ರುಪ್ಪನಸಭಾವೋ, ಪಟಿಘಾತವನ್ತತಾ ಕಲಾಪತೋ ವುತ್ತಿಯಾ ಪದೇಸಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಸಭಾವೋ, ಏವಂ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಕತ್ಥಚಿ ಪಟಿಘಾತೋ, ಸಪ್ಪದೇಸತಾ ಚ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಹಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ "ಅಸುಕದಿಸಾಯ, ಅಸುಕಪದೇಸೇ"ತಿ ವಾ ನಿದ್ದಿಸೀಯತಿ। **ಪಪಞ್ಚಾಭಾವತೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠಿಪಪಞ್ಚೇಹಿ ಸಹ ಅವಟ್ಠಾನವಸೇನ ಅಭಾವತೋ, ತೇಸಂ ಅಭಾವಪಚ್ಚಯತಾಯ ಚ। ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಮಾನಾ ಹಿ ಸಂಸಾರೇ ಸತ್ತೇ ಪಪಞ್ಚೇನ್ತೀತಿ ಪಪಞ್ಚಾ ನಾಮ।

೭೭೨-೫. ಏವಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಯುತ್ತಿತೋ, ಸುತ್ತತೋ ಚ ಸಾಧೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯಸನ್ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಅಚ್ಚನ್ತಮನನ್ತ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸಂಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಪರಿಯೋಸಾನಭೂತತ್ತಾ **ಅನ್ತಂ**। ಇಮಿನಾ ಅನುಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತು ಕಥಿತಾತಿ ವದನ್ತಿ, ಸೋಪಾದಿಸೇಸನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಪಿ ವಟ್ಟತಿ, ಅಕತನ್ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। ಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥೋವ। ಸಉಪ್ಪಾದವಯನ್ತಾಭಾವೇನ **ಅನನ್ತಂ**। ಕಿಲೇಸಪರಿಳಾಹಾಭಾವೇನ, ಕಿಲೇಸಕ್ಖೋಭಾಭಾವೇನ ಚ **ಸನ್ತಂ**। ಪಲೋಕಿತಾಭಾವೇನ **ಅಪಲೋಕಿತಂ**। ಅತಿತ್ತಿಕರಭಾವೇನ **ಪಣೀತಂ**। ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಹನನತೋ **ಸರಣಂ**। ಕಿಲೇಸಚೋರೇಹಿ ಅನುಪದ್ದುತತ್ತಾ ನಿಬ್ಭಯತಾಯ **ಖೇಮಂ**। ಸಬ್ಬುಪದ್ದವನಿವಾರಣತೋ **ತಾಣಂ**। ಜಾತಿಆದಿದುಕ್ಖೇಹಿ ಅನುಬನ್ಧಸ್ಸ ಅಲ್ಲೀಯಿತುಂ ಯುತ್ತಟ್ಠಾನತಾಯ **ಲೇಣಂ**। ಯಥಾಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಸನ್ತಿದಾಯಕತ್ತೇನ ಪರಂ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವತೋ **ಪರಾಯಣಂ**।

ಸಬ್ಬಪೀಳಾವಿಮುತ್ತತಾಯ **ಸಿವಂ**। ಉಪನಿಸ್ಸಯಹೀನಾನಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಮುಖತೋ ಸುತ್ವಾಪಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಗುಣವಸೇನ ಸಭಾವತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ದುಕ್ಕರತಾಯ **ನಿಪುಣಂ**। ಅವಿಪರೀತತಾಯ **ಸಚ್ಚಂ**। ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಪರಿಕ್ಖಯಕರತ್ತಾ **ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಂ**। ತೇಜುಸ್ಸದತಾಯ ಸನ್ತತ್ತಅಯೋಗುಳೇ ಮಕ್ಖಿಕಾಹಿ ವಿಯ ಚತೂಹಿ ಆಸವೇಹಿ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಪವತ್ತಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ **ಅನಾಸವಂ**। ಮಹಾಕಾರುಣಿಕಸ್ಸಾಪಿ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಅಪ್ಪೋಸ್ಸುಕ್ಕಭಾವಾಪಾದನೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ದುಕ್ಕರತಾಯ **ಸುದುದ್ದಸಂ**। ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇಸುಪಿ ಅಸಙ್ಖತಗುಣೇನ ವಿಸಿಟ್ಠತಾಯ **ಪರಂ**। ಸಂಸಾರಮಹಾಸಮುದ್ದಸ್ಸ ತೀರಭೂತತ್ತಾ **ಪಾರಂ**। ಮಂಸಚಕ್ಖುನೋ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋ ವಾ ಅಗೋಚರತಾಯ **ಅನಿದಸ್ಸನಂ**। ನಿದಸ್ಸನಸಙ್ಖಾತಾಯ ಉಪಮಾಯ ಅಭಾವತೋ ವಾ **ಅನಿದಸ್ಸನಂ**।

ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮತ್ತಾ **ಧುವಂ**। ತತೋಯೇವ ಪರಮಪತಿಟ್ಠಾಭಾವತೋ **ದೀಪಂ**। ರೋಗಾದಿಪೀಳಾಭಾವತೋ **ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝಂ**। ತತೋಯೇವ **ಅನೀತಿಕಂ**। ತಣ್ಹಾಲಯಾಭಾವತೋ **ಅನಾಲಯಂ**। ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತೇಸು ಅಸಙ್ಖತಕೋಟ್ಠಾಸಭೂತತ್ತಾ, ಪರಮಪತಿಟ್ಠಾಭಾವತೋ ವಾ **ಪದಂ**। ಅವಿನಾಸಭಾವೇನ **ಅಚ್ಚುತಂ**। ಅಕ್ಖರಣತೋ ಅವಿನಸ್ಸನತೋ **ಅಕ್ಖರಂ**।

ಸಙ್ಖತನಿಸ್ಸಟತ್ತಾ **ವಿಮುತ್ತಿ**। ಭವಬನ್ಧನವಿಮುತ್ತಿಹೇತುತಾಯ **ಮೋಕ್ಖಂ**।

೭೭೬-೭. **ಏವ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ। **ವಿಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಉಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಜಾನಿತ್ವಾ। **ಅಧಿಗಮೂಪಾಯೋ**ತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನೂಪಾಯಭೂತಾ ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ। **ಕಾತಬ್ಬೋ**ತಿ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ।

ಸದ್ಧಂ, ಬುದ್ಧಿಞ್ಚ ಕರೋತಿ ವಡ್ಢೇತೀತಿ **ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿಕರಂ**। **ತಥಾಗತಮತೇ**ತಿ ತಿಪಿಟಕಬುದ್ಧವಚನೇ, ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ವಾ। ಪಞ್ಞಾಯ ಸಮ್ಭೂತಂ, ಪಞ್ಞಾಯ ವಾ ಸಮ್ಭವೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಭವಂ, ತದೇವ ಸಮ್ಪಸಾದನಂ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಅಧಿಮುಚ್ಚನಂ, ತಂ ಕರೋತೀತಿ **ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಭವಸಮ್ಪಸಾದನಕರಂ**। **ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸಾಲಿನ**ನ್ತಿ ಅತಿಮಧುರೇಹಿ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಂ, ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸಾರವನ್ತನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ ರ-ಕಾರಸ್ಸ ಲ-ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ। ಸಾರಂ ಜಾನನ್ತೀತಿ ಸಾರಞ್ಞೂ, ತೇ ವಿಮ್ಹಾಪೇತೀತಿ **ಸಾರಞ್ಞುವಿಮ್ಹಾಪನಂ**। **ನಿಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಪರಿಯೋಸಾನಂ, ಸುತಮಯಮೂಲಕಂ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ನಿಬ್ಬಾನನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೧೨. ದ್ವಾದಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

**ಪಞ್ಞತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ**

**ಏತ್ತಾ**ತಿ ಯಥಾಉದ್ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾನಂ ನಿದ್ದೇಸಪರಿಯೋಸಾನೇ। **ಏತ್ತಕಮೇವಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕರೂಪನಿಬ್ಬಾನಮತ್ತಮೇವ। **ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬತೋ**ತಿ ಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮಾ ವಿಯ ಸಕಸಕಸಭಾವವಸೇನ ಅಪಞ್ಞಾಯಮಾನಾ ಹುತ್ವಾ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪಿಯಮಾನತ್ತಾ। **ಪಞ್ಞಾಪನತೋ**ತಿ ಪರಮತ್ಥವಸೇನ ವಿಜ್ಜಮಾನಾವಿಜ್ಜಮಾನಧಮ್ಮಾನಂ ಪಕಾಸನವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪನತೋ। ತತ್ಥ "ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬತೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಞ್ಞಾಪೀಯತಿ ಪಕಾರೇನ ಞಾಪೀಯತೀತಿ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಏವಂ ಕಮ್ಮಸಾಧನವಸೇನ ಅತ್ಥಪಞ್ಞತ್ತಿಭೂತಾ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ವುತ್ತಾ। "ಪಞ್ಞಾಪನತೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಞ್ಞಾಪೇತಿ ಪಕಾರೇನ ಞಾಪೇತೀತಿ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಏವಂ ಕತ್ತುಸಾಧನವಸೇನ ತಸ್ಸಾ ಅಭಿಧಾಯಕಭೂತಾ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪಣ್ಣತ್ತಿದುಕನಿದ್ದೇಸೇ "ಸಙ್ಖಾ…ಪೇ॰… ವೋಹಾರೋ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೩೧೩-೧೩೧೫) ಚತೂಹಿ ಪದೇಹಿ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ವುತ್ತಾ। "ನಾಮಂ…ಪೇ॰… ಅಭಿಲಾಪೋ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೩೧೩-೧೩೧೫) ಛಹಿ ಪದೇಹಿ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ ಕಥಿತಾತಿ ಆಚರಿಯಾನಂ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **"ತೇನೇವಾಹಾ"**ತಿಆದಿ। **ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾ**ನನ್ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಮಾತಿಕಾಯ ವುತ್ತಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ। **ಸಙ್ಖಾ**ತಿ "ಅಹಂ ಮಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸಙ್ಖಾಯಮಾನತಾ। **ಸಮಞ್ಞಾ**ತಿ ಸಙ್ಕೇತವಸೇನ ಞಾಯಮಾನತಾ। **ಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಅಸಙ್ಕರವಸೇನ ಅನೇಕಧಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾಪಿಯಮಾನತಾ। **ವೋಹಾರೋ**ತಿ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ ವುಚ್ಚಮಾನತಾ, ಕಥನವಸೇನ ಉಪಯುಜ್ಜಮಾನತಾ ವಾ। ಅತ್ಥಾಭಿಮುಖಂ ನಮತೀತಿ **ನಾಮಂ**। ತಂ ಪನ ಅನ್ವತ್ಥರುಳ್ಹೀವಸೇನ ದುವಿಧಂ, ಸಾಮಞ್ಞಗುಣಕಿತ್ತಿಮಓಪಪಾತಿಕನಾಮವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ। **ನಾಮಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ನಾಮಕರಣಂ। **ನಾಮಧೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ನಾಮಠಪನಂ, **ನಾಮಧೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ವಾ ಸೇಟ್ಠಾನಂ ನಾಮಂ। ಅಕ್ಖರದ್ವಾರೇನ ಅತ್ಥಂ ನೀಹರಿತ್ವಾ ಉತ್ತಿ ಕಥನಂ **ನಿರುತ್ತಿ**। **ಬ್ಯಞ್ಜನ**ನ್ತಿ ಪಾಕಟಕರಣಂ। **ಅಭಿಲಾಪೋ**ತಿ ಅಭಿಲಾಪನಂ।

**ಅಹ**ನ್ತಿ ರೂಪಾದಿವಿನಿಮುತ್ತಂ ಅಹಂಕಾರಬುದ್ಧಿವಿಸಯಭೂತಂ ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧಸಮೂಹಸನ್ತಾನಮುಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಂ ತದಞ್ಞಾನಞ್ಞಭಾವೇನ ಅನಿಬ್ಬಚನೀಯಂ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ವದತಿ। ತೇನಾಹ **"ಅಹನ್ತಿ ಹೀ"**ತಿಆದಿ। "ಅಹನ್ತಿ…ಪೇ॰… ಕತ್ವಾ"ತಿ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪ್ಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ **ಯಥಾ**ತಿಆದಿನಾ ತಂ ಪಕಾಸೇತಿ।

ಯಸ್ಮಾ "ಸಮಞ್ಞಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ವೋಹಾರೋ"ತಿ "ಏವಂ ಸಙ್ಖಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಇದಾನಿ ಪಞ್ಞಾಪನತೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿ"**ನ್ತಿಆದಿ।

ತದನುರೂಪಾ ಜಾತಾತಿ **ತಜ್ಜಾ,** ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಯ ಕೇವಲಂ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತವಸೇನೇವ ಅಹುತ್ವಾ ಧಮ್ಮಸಭಾವಸ್ಸ ಅನುರೂಪವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಪಿ ವಚನತ್ಥಸಙ್ಖಾತಕಾರಣಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಟಿಚ್ಚ ಪವತ್ತನತೋ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿವೋಹಾರಂ ಲಭತೀತಿ ತಸ್ಸಾಪಿ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಪರಿಯಾಯೋ ವುತ್ತೋ। ಗಣ್ಠಿಪದಕಾರೇನಾಪಿ ಹಿ ಇಮಿನಾವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಉಪಾದಾನವತೀ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಕಾರಣವತಿಂ ಕಾರಣಭೂತಮತ್ಥಮುಪಾದಾಯ ಗಹೇತ್ವಾ ತನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ಪಞ್ಞಾಪೀಯತಿ, ಸಬ್ಬೋಪಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಭೇದೋ ಅನೇನ ಲಕ್ಖಣೇನ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಮೇವ ಭಜತಿ। ಅನುಪಾದಾಯ ಹಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಪನಿಧಾಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ಏಕಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ಉಪನಿಧಾಯ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ। **ಚಕ್ಖುಸೋತ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಾನಿ ದಸ್ಸೇತಿ, **ರೂಪಸದ್ದ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಬಾಹಿರಾಯತನಾನಿ। **ಪಥವೀತೇಜೋವಾಯು**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಂ ಪಭೇದತೋ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏತೇನೇವ ಧಮ್ಮಾಯತನೇಪಿ ಲಬ್ಭಮಾನಭೇದೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಪಥವಾದಿಕಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸಸಮ್ಭಾರಪಥವಿಯಂ ಏಕಸ್ಸ ನಾಮಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಮೂಹಮೇವೋಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞಾಪೀಯತಿ, ಘಟಾದಿಕಾ ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಧಮ್ಮಸಮೂಹೇಸು ಸಬ್ಬೇಸಮೇವ ನಾಮಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಮೂಹಮೇವೋಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞಾಪೀಯತಿ, ತಸ್ಮಾ

ವುತ್ತಂ “ಏಕಸ್ಸ ವಾ”ತಿಆದಿ । ತತ್ಥ ಏಕಸ್ಸ ನಾಮಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಮೂಹಮುಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞಾಪಿಯಮಾನಾಯ ಪಥವಾದಿವಸೇನ ಪಾಕಟಭಾವತೋ ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಇತರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕಥ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಯಂ ಸಮೂಹಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ** ಸಮೂಹಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನತೋ। **ದಿಸಾಕಾಸಾದೀ**ಸು **ದಿಸಾ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಚನ್ದಸೂರಿಯಾವತ್ತನಮುಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞಾಪಿಯಮಾನಂ ಪುರತ್ಥಿಮಾದಿದಿಸಾಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಆಕಾಸ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಅಸಮ್ಫುಟ್ಠಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞಾಪಿಯಮಾನಂ ಕೂಪಗುಹಾದಿಆಕಾಸಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕಾಲ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಚನ್ದಾವತ್ತನಾದಿಕಮುಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞಾಪಿಯಮಾನಂ ಪುಬ್ಬಣ್ಹಾದಿಕಾಲಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನಿಮಿತ್ತ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪಥವೀಮಣ್ಡಲಾದಿಕಂ, ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಞ್ಚ ಭಾವನಾವಿಸೇಸಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞಾಪಿಯಮಾನಂ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಾದಿಕಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಭಾವ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಭಾವನಾಬಲೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತನಸಭಾವಂ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಜ್ಝಾನಂ ಉಪಾದಾಯ ಪವತ್ತಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಅಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನಿರೋಧ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಭಾವನಾಬಲೇನ ನಿರುದ್ಧಂ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಂ ನಿರೋಧಪಞ್ಞತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಆದಿ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಖಯಾದಿಸಭಾವಂ ತಂ ತಂ ಧಮ್ಮಮುಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞಾಪಿಯಮಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಾದಿಕಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸಾಪಿ ಹಿ ದಿಸಾಕಾಸಾದಿಕಾ ವಿಯ ಧಮ್ಮಸಮೂಹಮುಪಾದಾಯ ಅಪಞ್ಞತ್ತಭಾವತೋ **ಅಸಮೂಹಪಞ್ಞತ್ತಿ**ಯೇವಾತಿ।

**ಸಾ**ತಿ ಅಯಂ ದ್ವಿಧಾ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ। ತಜ್ಜಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಚನತ್ಥಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಿತೋ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂಯೇವ ಸಙ್ಗಯ್ಹತೀತಿ ವುತ್ತಂ **“ವಿಜ್ಜಮಾನಂ ಪರಮತ್ಥಂ ಜೋತಯತೀ”**ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಉಪರಿ “ಛ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿಜ್ಜಮಾನ**ನ್ತಿ ಸಭಾವೇನ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನಂ। **ಅವಿಜ್ಜಮಾನ**ನ್ತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತಂ ಸಭಾವವಸೇನ ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನಂ। **ನಾಮಮತ್ತ**ನ್ತಿ ನಾಮಮತ್ತವನ್ತಂ। **ಸೋತದ್ವಾರಜವನಾನನ್ತರ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸೋತದ್ವಾರಜವನವೀಥಿಯಾ, ತದನುಸಾರಪ್ಪವತ್ತಾಯ ಅತೀತಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾಯ ಮನೋದ್ವಾರಜವನವೀಥಿಯಾ ಚ ಅನನ್ತರಪ್ಪವತ್ತೇನ । ಮನೋದ್ವಾರಜವನವೀಥಿಪಿ ಹಿ ಸೋತದ್ವಾರಜವನಾನನ್ತರಪ್ಪವತ್ತಾ ತಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಇಧ ಗಹಿತಾ। **ಗಹಿತಪುಬ್ಬಸಙ್ಕೇತೇನಾ**ತಿ “ಅಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ, ಇದಮಿಮಸ್ಸ ವಾಚಕ”ನ್ತಿ ಏವಂ ವಚನವಚನತ್ಥಸಮ್ಬನ್ಧಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಗಹಿತಪುಬ್ಬಭಾವಸಙ್ಕೇತೇನ। **ಯಾಯಾ**ತಿ ಯಾಯ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಕರಣಭೂತಾಯ। **ಮನೋದ್ವಾರಜವನವಿಞ್ಞಾಣೇನ** ಕತ್ತುಭೂತೇನ। **ಮನೋದ್ವಾರಜವನವಿಞ್ಞಾಣೇನ** ವಾ ಕರಣಭೂತೇನ, ಯಾಯ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಕತ್ತುಭೂತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಞ್ಞಾಪೀಯತೀ**ತಿ ಸಮ್ಮುತಿಪರಮತ್ಥವಸೇನ ಪನ ದುವಿಧಂ ಅತ್ಥಜಾತಂ ಪಞ್ಞಾಪೀಯತಿ ವಿಞ್ಞಾಪೀಯತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

“ಅತ್ಥಾ ಯಸ್ಸಾನುಸಾರೇನ, ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ ತತೋ ಪರಂ।
ಸಾಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ, ಲೋಕಸಙ್ಕೇತನಿಮ್ಮಿತಾ”ತಿ॥

ಕತರಜವನವೀಥಿಯಂ ಪನಾಯಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? “ಘಟೋ”ತಿಆದಿಸದ್ದಂ ಸುಣನ್ತಸ್ಸ ಏಕಮೇಕಂ ಸದ್ದಂ ಆರಬ್ಭ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾತೀತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಜವನವಾರಾ ಹೋನ್ತಿ, ತತೋ ಸದ್ದಸಮುದಾಯಮಾರಬ್ಭ ಏಕೋ, ತತೋ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಮಾರಬ್ಭ ಏಕೋತಿ ಏವಂ ಸದ್ದಸಮುದಾಯಾರಮ್ಮಣಾಯ ಜವನವೀಥಿಯಾ ಅನನ್ತರಂ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ, ತತೋ ಪರಂ ಅತ್ಥಾವಬೋಧೋತಿ ಆಚರಿಯಾ।

ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಛಕ್ಕನಯೋ ವುತ್ತೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ತಥಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾನ**ನ್ತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂ। **ಕೇನಚಿ ಆಕಾರೇನಾ**ತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ, ಲೋಕಸಙ್ಕೇತತೋ ವಾ ಕೇನಚಿ ಪಕಾರೇನ। **ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನಾನಂ ಪಞ್ಚಮಸಚ್ಚಾದೀನ**ನ್ತಿ ಆಕಾಸಾದಿಪಞ್ಚಮಸಚ್ಚಾದೀನಂ। **ಆದಿ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಅಟ್ಠಮಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾದಿಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಪಕತಿಪುರಿಸಾದೀನ**ನ್ತಿ ಸತ್ತರಜತಮಾನಂ ಸಮಾನಾವತ್ಥಾ ಪಕತಿಅಙ್ಗುಟ್ಠಾದಿಪರಿಮಾಣೋ ಕಾರಕೋ ವೇದಕೋ ಅತ್ತಾ ಪುರಿಸೋತಿಆದಿನಾ ಪರಿಕಪ್ಪಿತಾನಂ ಪಕತಿಪುರಿಸಾದೀನಂ। **ಆದಿ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಆಕಾಸಕುಸುಮಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ವಿಜ್ಜಮಾನೇನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ** ಪರಮತ್ಥತೋ

ವಿಜ್ಜಮಾನಾಹಿ ವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪಞ್ಞತ್ತತ್ತಾ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯಾನುಸಾರೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಏತ್ಥೇವಾತಿ** ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಯಮೇವ।

> “ಕುಸಗ್ಗೇನುದಕಮಾದಾಯ, ಸಮುದ್ದೇ ಉದಕಂ ಮಿನೇ।
> ಏವಂ ಮಾನುಸಕಾ ಕಾಮಾ, ದಿಬ್ಬಕಾಮಾನ ಸನ್ತಿಕೇ”ತಿ॥ (ಜಾ॰ ೨.೨೧.೩೮೯) -

ವಚನತೋ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಚಕ್ಕವತ್ತಿಸಮ್ಪತ್ತಿದಿಬ್ಬಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಉಪನಿಧಾಯ ನಿಹೀನಾಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ **“ಕಪಣಂ...ಪೇ॰... ನಿಧಾಯಾ”**ತಿ। **ಮಾನುಸಕನ್ತಿ** ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ಭವಂ। ಪರಮತ್ಥೋ ಚ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ।

೭೭೮. **ತತಿಯಾ ಕೋಟಿ ನ ವಿಜ್ಜತಿ** ಅನುಪಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ **ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** -

> “ದುವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಕ್ಖಾಸಿ, ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವದತಂ ವರೋ।
> ಸಮ್ಮುತಿಂ ಪರಮತ್ಥಞ್ಚ, ತತಿಯಂ ನೋಪಲಬ್ಭತೀ”ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪೩೯-೪೪೩)।

**ಪರವಾದೇಸು ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ** ಪಕತಿಪುರಿಸನ್ತರಾದಿವಾದೀನಂ ಪರೇಸಂ ತಿತ್ಥಿಯಾನಂ ವಾದೇಸು ಸಮ್ಪತ್ತೇಸು, ನಿಮಿತ್ತಭೂತೇಸು ವಾ ನ ಕಮ್ಪತಿ ನ ಪವೇಧತಿ ನ ಚಲತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಪಞ್ಞತ್ತಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೧೩. ತೇರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಕಾರಕಪಟಿವೇಧವಣ್ಣನಾ

**ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ**ತಿ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸಾದಿವಸೇನ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಕುಸಲಾದಯೋ**ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ। ಏತೇಸಂ ಪನ ನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ । ಪುಬ್ಬೇ "ಕಾರಕೋ"ತಿ ವಚನಂ ವಿಯ "ವೇದಕೋ"ತಿ ಅವುತ್ತೇಪಿ "ಅತ್ತಾ ಕಾರಕೋ ವೇದಕೋ"ತಿ ಅತ್ತನೋ ಲದ್ಧಿತಾಯ "ತಸ್ಸ ಹಿ ಕಾರಕಸ್ಸ ವೇದಕಸ್ಸಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಮಭಾವೋಪಿ ಸಿಯಾ, ಇತರಥಾ ಅಹೇತುಕದೋಸಾಪತ್ತಿತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತೇಸಂ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಆಯತ್ತಾ ವುತ್ತಿ ಏತೇಸನ್ತಿ **ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿನೋ**। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾದೀನಂ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಕಾರಕಾಭಾವೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ, ತಬ್ಬಿಪಾಕಾನಞ್ಚ ಅಭಾವತೋ। **ನಿರತ್ಥಿಕಾ**ತಿ ದೇಸೇತ್ವಾಪಿ ಬೋಧೇತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ನಿರತ್ಥಿಕಾ। "ನಾಯಂ ನಿರತ್ಥಿಕಾ"ತಿ ವತ್ವಾಪಿ "ಸಾತ್ಥಿಕಾ"ತಿ ವಚನಂ ಪನ ಪರಸ್ಸ ದಳ್ಹಗ್ಗಾಹತ್ಥಂ। ಲೋಕೇಪಿ ಹಿ ಏವಂ ವೋಹಾರಂ ವೋಹರನ್ತಿ, ಏವಮೇವ ಭವತಿ, ನಾಞ್ಞಥಾತಿಆದಿ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಕಾರಕಾಭಾವೇಪಿ ಅತ್ತಾ ಅತ್ಥೀತಿ ಗಹಣೇ। **ಅನುರೋಧೋ**ತಿ ಅನುಕೂಲಪಕ್ಖಪಾತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇಧಾ**ತಿ ಕಾರಕಾಭಾವೇಪಿ ಕುಸಲಾದಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ ಗಹಣೇ। **ವಿರೋಧೋ**ತಿ ಪಟಿಘೋ।

ಏವಂ ಕಾರಕಾಭಾವೇಪಿ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಸಬ್ಭಾವಂ ಯುತ್ತಿತೋ ಸಾಧೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಲೋಕಸಿದ್ಧೇನ ನಿದಸ್ಸನೇನ ಸಾಧೇತುಂ **"ಅಥಾಪೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಥಾಪೀ**ತಿ ಕಾರಕಾಭಾವೇಪಿ। ಪಥವಿ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಪಥವೋಜಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ ಆಪ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಆಪೋಜಂ। **ತೇಜೋ**ತಿ ಸೀತುಣ್ಹವಸೇನ ದುವಿಧಾ ತೇಜೋಧಾತು। **ಉತೂ**ತಿ ಹೇಮನ್ತಾದಿಉತು। **ಆದಿ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಬೀಜಾದಿಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಜನಕಪಚ್ಚಯೋ ಹೇತು, ಅನುಪಾಲನಕಪಚ್ಚಯೋ ಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮಾತಿ ಆಹ **"ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಾಮಗ್ಗಿಯಾ"**ತಿ। "ಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ಹೇತು, ಪಚ್ಚಯೋ ಅನುಪಾಲನಕೋ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ।

ಏವಂ ಕಾರಕಾಭಾವೇಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಸಾಧೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪರಪರಿಕಪ್ಪಿತಂ ಅತ್ತಾನಮೇವ ತಾವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತುಂ **"ಅಥಾಪಿ ಚೇತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ಕಾಮಂ ಪಞ್ಞಾಪರಿಬಾಹಿರದಿಟ್ಠಿಯಾ ಏವ ಅತ್ತಾ ಪರಿಕಪ್ಪೀಯತಿ, ಪರೋ ಪನ "ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಕಪ್ಪೇಮೀ"ತಿ ಮಞ್ಞತೀತಿ ತಸ್ಸ ಲದ್ಧಿವಸೇನ **"ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಕಪ್ಪಿತೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮ ತಾವಾ**ತಿ ತಿಟ್ಠತು ತಾವ ಚೇಸಾ ಕಾರಕಾಭಾವೇಪಿ ಕುಸಲಾದೀನಂ ಭಾವಾಭಾವವಿಚಾರಣಾ ಪಠಮಂ ತಮೇವ ಅತ್ತಾನಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ದೋಸಮೇತ್ಥ ವತ್ತುಕಾಮೋ ಪುಚ್ಛತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಪಟಿಞ್ಞಂ ಅದತ್ವಾವ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ ಆಹ **"ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥಾ"**ತಿ। **ಸಚೇತನೋ ವಾ ಉದಾಹು ಅಚೇತನೋ ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕೋ ದೋಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇತರೋ ಉಭಯಥಾಪಿ ದೋಸೋಯೇವ। ಯಞ್ಹಿ ಅಚೇತನಂ ಅತ್ತಾನಂ, ನ ತಂ ಕಾರಕಂ, ವೇದಕಞ್ಚ, ಯಥಾ ತಂ ಪಾಕಾರತರುಆದಯೋ। "ಅಚೇತನೋವಾಯಂ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಅನುಮಾನೇನ ಕಾರಕವೇದಕತ್ತಾಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯದಿ ಅಚೇತನೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅನಞ್ಞೋ**ತಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವಸೇನ ಅನಞ್ಞೋ। ಇತರಥಾ "ಸಚೇತನೋ"ತಿ ವಚನಮೇವ ನ ಉಪಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಸಹಭಾವೀ ನಾಮ ಅಞ್ಞೋ ನ ಹೋತೀತಿ। **ಅತ್ತನೋಪಿ ನಾಸೋ ಸಿಯಾ**ತಿ ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗವುತ್ತಿರೂಪೇಸು ಏಕಸ್ಸ ನಾಸೇ ಇತರಸ್ಸಾಪಿ ವಿನಾಸೋ ವಿಯ। **ಚೇತನಾಯಪಿ ನಾಸೋ ನ ಭವತಿ** ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗರೂಪೇಸು ಏಕಸ್ಸ ಅವಿನಾಸೇ ಇತರಸ್ಸಾಪಿ ಅವಿನಾಸೋ ವಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

"ಚೇತನಾಯ ಅನಞ್ಞತ್ತಾ"ತಿ ಕಾರಣಂ ವತ್ವಾ ತಮೇವ ಸಮತ್ಥೇತುಂ **"ಚೇತನತ್ತಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। "ಅತ್ತನೋ ಅನಾಸೇ ಸತಿ ಚೇತನಾಯಪಿ ವಿನಾಸೋ ನ ಭವತೀ"ತಿ ಸುತ್ವಾಪಿ ಪರಸ್ಸ ನಿರುತ್ತರಭಾವೋ, ಚೇತನಾಯ ನಾಸೇ ವಿಸೇಸಕಾರಣಾಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ **"ಅಥ ಚೇತನಾಯಯೇವಾ"**ತಿಆದಿ। ಅತ್ತಾವ ನಸ್ಸತು, ತಿಟ್ಠತು ಚೇತನಾ। ಕೋ ಹಿ ವಿಸೇಸಕಾರಣಾಭಾವೇ ಅತ್ತನಿ ಅನುರೋಧೋ, ಚೇತನಾಯ ವಿರೋಧೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪಟಿಞ್ಞಾ ಹೀನಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇ ದಿನ್ನಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರಿಹೀನಾ। ಅಥ ನ ಭವತಿ, "ಪಟಿಞ್ಞಾ ಹೀನಾ"ತಿ ಯದಿ ಅತ್ತನೋ ವಿನಾಸೇ ಚೇತನಾಯ ಅವಿನಾಸೋ ನ ಭವತಿ। ಚೇತನತ್ತಾನಂ ಅನಞ್ಞಭಾವೇನ ಚೇತನಾಯ

ನಾಸೇ ಅತ್ತನೋಪಿ ವಿನಾಸಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ ಅತ್ತಾ ನ ನಸ್ಸತೀತಿ ತವ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಹೀನಾ। **ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರತೋ ವಿಪರೀತಂ ವಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರತೋ ವಿಪರೀತಂ। ಚೇತನಾಯ ವಿನಾಸೇಪಿ ಅತ್ತಾ ನ ನಸ್ಸತಿ, ಅತ್ತನೋ ಪನ ಅವಿನಾಸೇಪಿ ಚೇತನಾ ನಸ್ಸತೀತಿ ಏವಂ ವಾ ತವ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಸಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅತ್ತಾ ನಸ್ಸತು, ಚೇತನಾ ತಿಟ್ಠತು** ಅಞ್ಞಭಾವೇ ಉಭಿನ್ನಂ ಸಮಾನಯೋಗಕ್ಖಮತಾಯ ಭವಿತಬ್ಬತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪಟಿಞ್ಞಾಹೀನೋ ಭವಸೀತಿ** ಚೇತನಾಯೇವ ನಸ್ಸತಿ, ಅತ್ತಾ ನ ನಸ್ಸತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾಯ ಹೀನೋ ಭವಸಿ।

**ಇಧಾತಿ** ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪಕ್ಖೇ। **ಲಕ್ಖಣಕತನ್ತಿ** ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸದಿಸೇಹಿ ಭಿನ್ನಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಕತಂ। **ದೇಸನ್ತರಕತನ್ತಿ** ಭಿನ್ನದೇಸಕತಂ। ಜಾತೋ ವೇದೀಯತಿ ಞಾಯತೀತಿ **ಜಾತವೇದೋ,** ಅಗ್ಗಿಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ಡಯ್ಹಮಾನೇತಿ** ಉದ್ಧನೇ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚಮಾನೇ। ಏಕೋ ಪವತ್ತಿಪದೇಸೋ ಇಮೇಸನ್ತಿ ಏಕದೇಸಾ, ತೇಸಂ ಭಾವೋತಿ **ಏಕದೇಸತ್ತಂ**।

**ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗತೋತಿ** ಲಕ್ಖಣತೋ ಭೇದೇಪಿ ಠಾನವಸೇನ ಅವಿನಿಬ್ಭುಜ್ಜನತೋ ಅವಿಸಂಸಟ್ಠತ್ತಾ "ಏಕದೇಸತ್ತೇ"ತಿಇಮಸ್ಸೇವ ವೇವಚನವಸೇನ **"ಅವಿನಿಬ್ಭೋಗಭಾವೇಪೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ತಂ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ** ತಂ "ಉಭಿನ್ನಂ ಏಕದೇಸತಾ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಹ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। **ಪಟಿಞ್ಞಾ ಹೀನಾತಿ** ಯದಿ ಪುಬ್ಬಪಟಿಞ್ಞಾ ಪಮಾಣಂ, ಅಯಂ ಪಟಿಞ್ಞಾ ಹೀನಾ। ಯದಿ ವಾ ಪನ ಅಯಂ ಪಮಾಣಂ, ಇತರಾ ಹೀನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಚೇತನಾಯ ಅತ್ತನೋ ಪದೇಸವಸೇನ ನಾನತ್ತೇ ಅತ್ತನೋ ಅಚೇತನತ್ತಭಾವಪ್ಪತ್ತಿತೋ "ಸಚೇತನೋ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ತಯಾ ದಿನ್ನಪಟಿಞ್ಞಾ ಪರಿಹೀನಾತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

**ಅಚೇತನೋ ಅತ್ತಾತಿ** ಅತ್ತಾ ಅಚೇತನೋತಿ ಕತ್ವಾ। **ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತದೋಸತೋತಿ** "ಯದಿ ಅಚೇತನೋ ಸಿಯಾ"ತಿಆದಿನಾ ಆದಿತೋ ವುತ್ತದೋಸತೋ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಏವಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿಯಮಾನೇ ವಿಮದ್ದನಸಹೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ।

೭೭೯. **ಯದಿ ಏವನ್ತಿ** ಯದಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಕಾರಕೋ, ತಬ್ಬಿಪಾಕಾನಞ್ಚ ವೇದಕೋ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಭಗವತಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

**ಸನ್ಧಾವತೀತಿ** ಸಂಸರತಿ। ಅತ್ತನಾ ಕತಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ವಿಪಾಕಭೂತಂ ಸುಖದುಕ್ಖಮ್ಪಿ ಅತ್ತನಾ ಕತಮೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಸಯಂಕತ"**ನ್ತಿ।

೭೮೦. **ಸಂಸಾರಮಾಪನ್ನೋತಿ** –

"ಖನ್ಧಾನಞ್ಚ ಪಟಿಪಾಟಿ, ಧಾತುಆಯತನಾನ ಚ।
ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ವತ್ತಮಾನಾ, 'ಸಂಸಾರೋ'ತಿ ಪವುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ; ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೬೧೯) –

ಏವಂ ವುತ್ತಖನ್ಧಪಟಿಪಾಟಿಆದಿವಸಪ್ಪವತ್ತಂ ಸಂಸಾರಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪಟಿಪನ್ನೋ। **ದುಕ್ಖಮಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯನ್ತಿ** ಅಸ್ಸ ಸಂಸಾರಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಜಾತಿಆದಿದುಕ್ಖಂ ಮಹಬ್ಭಯಂ ಮಹಾಭಯಸಂವತ್ತನಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಓಪಪಾತಿಕೋತಿ** ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ।

೭೮೧. **ಭಾರಾ ಹವೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾತಿ** ರೂಪಾದಯೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಭಾರಭೂತಾ, ಸೀಸೇ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಭಾರಸದಿಸಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಭಾರಹಾರೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಸ್ಸ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಭಾರಸ್ಸ ಹಾರಕೋ। **ಭಾರಾದಾನನ್ತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಭಾರಗ್ಗಹಣಂ। **ಭಾರನಿಕ್ಖೇಪನನ್ತಿ** ಪುನ ಅಗ್ಗಹೇತಬ್ಬತಾಪಾದನೇನ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನವಸೇನ ಭಾರಸ್ಸ ನಿಕ್ಖಿಪನಂ।

೭೮೨. **ಯನ್ತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲಕಮ್ಮಂ। **ಸಕನ್ತಿ** ಆಯತ್ತಂ।

೭೮೩. ಏಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಏಕೇನ ಕಪ್ಪೇನಾ**ತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಪ್ಪೇ।

೭೮೪. **ಅಸ್ಸದ್ಧೋ**ತಿಆದಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಂ।

"ತಞ್ಚ ಖೋ ಸಮ್ಮುತಿವಸೇನ, ನ ಪರಮತ್ಥತೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ತದೇವ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತುಂ **"ನನು ಭಗವತಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। "ಕಿಂ ನು ಸತ್ತೋ"ತಿ ಗಾಥಾ ವಜಿರಾಯ ಥೇರಿಯಾ ವುತ್ತಾಪಿ ಭಗವತೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನೇವ ವುತ್ತತ್ತಾ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಾ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಭಗವತಾ ಇದಮ್ಪಿ ವುತ್ತ"**ನ್ತಿ।

೭೮೫. **ಕಿಂ ನು ಸತ್ತೋತಿ ಪಚ್ಚೇಸೀ**ತಿ ರೂಪವೇದನಾದೀಸು ಕಿಂ ನಾಮ ಸತ್ತೋ ಪುಗ್ಗಲೋತಿ ಗಣ್ಹಾಸಿ।

೭೮೬. **ಅಙ್ಗಸಮ್ಭಾರಾ**ತಿ ಚಕ್ಕಾದಿಅವಯವಸಮ್ಭಾರೇಸು, ಚಕ್ಕಾದಿಅವಯವಾನಂ ಸಮೋಧಾನೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸದ್ದೋ**ತಿ ವೋಹಾರೋ।

**ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಏವಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಭಗವತಾ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ। ನ ವಚನಮತ್ತಮೇವ ಆಲಮ್ಬಿತಬ್ಬಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಪಹಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ದಳ್ಹಮೂಳ್ಹೋವ ಹುತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ **ದಳ್ಹಮೂಳ್ಹಗ್ಗಾಹೀ,** ಕಾರಣೇ ದಸ್ಸಿತೇಪಿ ಅಪರಿಚ್ಚಜನವಸೇನ ಗಹಣಂ ದಳ್ಹಗ್ಗಹಣಂ। ಕಾರಣಸ್ಸೇವ ದಟ್ಠುಮಸಮತ್ಥತಾವಸೇನ ಗಹಣಂ ಮೂಳ್ಹಗ್ಗಹಣಂ। ತಾದಿಸೇನ ನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **"ನ ಚ...ಪೇ॰... ಭವಿತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ। **ಸುತ್ತಪದಾನ**ನ್ತಿ ನೇಯ್ಯತ್ಥನೀತತ್ಥವಸೇನ ಉಭಯಥಾ ಠಿತಾನಂ ಸುತ್ತನ್ತಾನಂ।

**ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ** ತಥಾ ತಥಾ ವಿನೇತಬ್ಬಾನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯೇಸಞ್ಹಿ ಸಮ್ಮುತಿದೇಸನಾಯ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮೋ ಹೋತಿ, ತೇಸಂ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚವಸೇನ ದೇಸೇತಿ। ಯೇಸಞ್ಚ ಪರಮತ್ಥದೇಸನಾಯ, ತೇಸಂ ಪರಮತ್ಥವಸೇನ ದೇಸೇತಿ। ದೇಸಭಾಸಾಕುಸಲೋ ವಿಯ ಆಚರಿಯೋ ತಂತಂದೇಸವಾಸಿಮಾಣವಾನಂ ತಾಯ ತಾಯ ಭಾಸಾಯ। **ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಞ್ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ "ಪುಗ್ಗಲೋ ಸತ್ತೋ ಇತ್ಥೀ ಪುರಿಸೋ ಖತ್ತಿಯೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ದೇವೋ"ತಿಏವಮಾದಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ಲೋಕೇ ಕತಸಙ್ಕೇತವಸೇನ ತಥತ್ತಾ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ । ಖನ್ಧಧಾತುಆಯತನಾನಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾತಿಏವಮಾದಿ ಪರಮತ್ಥವಸೇನೇವ ತಥತ್ಥಾ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ। ತೇನಾಹು ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ –

"ಸಙ್ಕೇತವಚನಂ ಸಚ್ಚಂ, ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಕಾರಣಂ।
ಪರಮತ್ಥವಚನಂ ಸಚ್ಚಂ, ಧಮ್ಮಾನಂ ಭೂತಕಾರಣಂ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೪೩೯-೪೪೩)।

"ತಸ್ಮಾ ವೋಹಾರಕುಸಲಸ್ಸ, ಲೋಕನಾಥಸ್ಸ ಸತ್ಥುನೋ।
ಸಮ್ಮುತಿಂ ವೋಹರನ್ತಸ್ಸ, ಮುಸಾವಾದೋ ನ ಜಾಯತೀ"ತಿ॥

೭೮೭-೮. ಯೋ ಸೋ ಇಮಂ ಗನ್ಥಂ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಸತತಮ್ಪಿ ಚಿನ್ತೇತಿ, ತಸ್ಸ ತತೋ ಸಿದ್ಧಾ ಪರಮಾ ಪಞ್ಞಾ ವೇಪುಲ್ಲಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಅಧಿಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾಪಂ ನೀಹರತಿ ಅಪನೇತೀತಿ **ಅಧಿನೀಹರಂ**। ವಿಮತಿಯಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ, ಮೋಹಸ್ಸ ವಾ ವಿನಾಸಂ ಕರೋತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋತಿ **ವಿಮತಿವಿನಾಸಕರಂ**। ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪದಾಯ ಮನವಡ್ಢನತೋ **ಪಿಯಕರಂ**। **ವಿಕಸತೀ**ತಿ ದಿಬ್ಬತಿ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ, ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ವಾ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಕಾರಕಪಟಿವೇಧವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೧೪. ಚುದ್ದಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ರೂಪಾವಚರಸಮಾಧಿಭಾವನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೭೮೯. ಏವಂ ಪರಮತ್ಥಸಮ್ಮುತಿವಸೇನ ಉಭಯಥಾಪಿ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ತೇಸು ಉಗ್ಗಹಣಪರಿಚ್ಛೇದಾದಿವಸೇನ ಕತಪರಿಚಯೇನ ಅತ್ಥಕಾಮೇನ ಕುಲಪುತ್ತೇನ ಏಕಂಸತೋ ಭಾವನಾಯ ಅಭಿಯೋಗೋ ಕಾತಬ್ಬೋ, ತಸ್ಮಾ ಭಾವನಾನಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಮಾರಭನ್ತೋ ಆಹ "**ಭಾವನಾನಯ**"ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಭಾವನಾನಯ**ನ್ತಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಭಾವನಾನಯಂ, ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ವಡ್ಢನಕ್ಕಮನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಂ ಹಿತಂ ಆನಯತಿ ಉಪನೇತೀತಿ ಹಿತಾನಯೋ, ತಂ **ಹಿತಾನಯಂ**। **ಮಾನಯ**ನ್ತಿ ಮಾನೇನ್ತೋ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕತ್ಥೇಹಿ ಅನುಸಾಸನತೋ ಸತ್ತಾನಂ ಸುಖಂ ಆನೇತೀತಿ ಸುಖಾನಯೋ, ತಂ **ಸುಖಾನಯಂ**। ಪರಮಂ ಬ್ಯಾಕರೋಮಿ, ಪರಮಂ ಭಾವನಾನಯನ್ತಿ ವಾ ಯೋಜನಾ।

೭೯೦. ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಧಮ್ಮತೋ ಉತ್ತರಂ ಞಾಣದಸ್ಸನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತತ್ಥ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಧಮ್ಮಾ ನಾಮ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಪಕತಿಧಮ್ಮಭೂತಾ ದಸ ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ, ತತೋ **ಉತ್ತರಂ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ** ನಾಮ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾ। ತೇ ಹಿ ಜಾನನಟ್ಠೇನ ಞಾಣಂ, ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ವಿಯ ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಚ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। "ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಾನ"ನ್ತಿ ವಾ ಯಥಾಠಿತವಸೇನೇವ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಬಾಲಮನುಸ್ಸಾದಿತೋ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಾನಂ ಝಾಯೀನಞ್ಚೇವ ಅರಿಯಾನಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೯೧. **ಸಙ್ಕಸ್ಸರಸಮಾಚಾರೇ**ತಿಆದೀಹಿ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಪಯೋಜನದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ ಸಙ್ಕಾಯ ಸರಿತಬ್ಬೋ ಸಮಾಚಾರೋ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಸಙ್ಕಸ್ಸರಸಮಾಚಾರೋ**। ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಲಾಮಕಕಮ್ಮಂ ದಿಸ್ವಾ "ಇದಂ ಅಸುಕೇನ ಕತಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾಯ ಸಙ್ಕಾಯ ಅತ್ತನೋ ವಾ ಪರೇ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ ಮನ್ತೇನ್ತೇ ದಿಸ್ವಾ "ಮಮ ಇದಞ್ಚಿದಞ್ಚ ಅಸಾರುಪ್ಪಂ ಜಾನಿತ್ವಾ ಮನ್ತೇತೀ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಸಙ್ಕಾಯ ಉಪಗನ್ತಬ್ಬಸಮಾಚಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದುಸ್ಸೀಲೇ**ತಿ ಏತದೇವ ವಿಭಾವೇತುಂ "**ಸೀಲವಜ್ಜಿತೇ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ದುಸ್ಸೀಲೇ**ತಿ ವಾ ದೂಸಿತಸೀಲೇ ಖಣ್ಡಾದಿಭಾವಂ ಉಪಗತಸೀಲೇ। **ಸೀಲವಜ್ಜಿತೇ**ತಿ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಸೀಲವಿರಹಿತೇ। **ನತ್ಥಿ ಝಾನ**ನ್ತಿ ಲೋಕಿಯಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ತಾವ ನತ್ಥಿ। **ಕುತೋ ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ ಕುತೋ, ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತುಯೇವ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭೯೨. ಚರನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸೀಲೇ ಪರಿಪೂರಕಾರಿತಾಯ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ **ಚಾರಿತ್ತಂ**। ವಾರಿತಂ ತಾಯನ್ತಿ ರಕ್ಖನ್ತಿ ತೇನ, ವಾರಿತತೋ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ತಾಯತೀತಿ **ವಾರಿತ್ತಂ**। ಯಂ ಭಗವತಾ "ಇದಂ ಕಾತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸಿಕ್ಖಾಪದಪೂರಣಂ, ಇದಂ ಚಾರಿತ್ತಂ ನಾಮ। ಯಂ "ನ ಕಾತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಅಕರಣಂ ವಾರಿತ್ತಂ ನಾಮ। **ಅಚ್ಛಿದ್ದ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಯಸ್ಸ ಸತ್ತಸು ಆಪತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಮಜ್ಝೇ ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ ಭಿನ್ನಂ, ತಸ್ಸ ಸೀಲಂ ಛಿದ್ದಸಾಟಕೋ ವಿಯ ಛಿದ್ದಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಬ್ಬಿಪರೀತಂ ಅಚ್ಛಿದ್ದಂ। ಯಸ್ಸ ಆದಿಮ್ಹಿ ವಾ ಅನ್ತೇ ವಾ ಭಿನ್ನಂ, ತಸ್ಸ ಪರಿಯನ್ತೇ ಛಿನ್ನಸಾಟಕೋ ವಿಯ ಖಣ್ಡಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತದಞ್ಞಂ **ಅಕ್ಖಣ್ಡಂ**। ಕಮಸ್ಸ ಆದರಕರಣವಸೇನ ಅಕ್ಖಣ್ಡನ್ತಿ, ಕಮವಿಲಙ್ಘನವಸೇನ "ಅಕ್ಖಣ್ಡಮಚ್ಛಿದ್ದ"ನ್ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। **ಅಕಮ್ಮಾಸ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಅಸಬಲತ್ತಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ, ಸಬಲಕಮ್ಮಾಸಾನಂ ಭೇದಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಭಾವತೋ। ಏತ್ತಕೋ ಹಿ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ಯಸ್ಸ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ದ್ವೇ ತೀಣಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ಭಿನ್ನಾನಿ, ತಸ್ಸ ಪಿಟ್ಠಿಯಾ, ಕುಚ್ಛಿಯಾ ವಾ ಉಟ್ಠಿತೇನ ವಿಸಭಾಗವಣ್ಣೇನ ಕಾಳರತ್ತಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತರೇನ ಸಬಲವಣ್ಣಾ ಗಾವೀ ವಿಯ ಸಬಲಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಸ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಭಿನ್ನಾನಿ, ತಸ್ಸ ಅನ್ತರನ್ತರಾ ವಿಸಭಾಗವಣ್ಣಬಿನ್ದುಚಿತ್ರಗಾವೀ ವಿಯ ಕಮ್ಮಾಸಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನ ತಥಾವಿಧಂ ನ ಹೋತಿ, ತಂ "**ಅಸಬಲಂ ಅಕಮ್ಮಾಸ**"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅನಿನ್ದಿತ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಭುಜಿಸ್ಸವಿಞ್ಞುಪ್ಪಸತ್ಥಅಪರಾಮಟ್ಠಸಮಾಧಿಸಂವತ್ತನಿಕಭಾವೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತತ್ಥ "ಇಮಿನಾಹಂ ಸೀಲೇನ ವಾ ವತೇನ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ ವಾ ದೇವೋ ವಾ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ದೇವಞ್ಞತರೋ ವಾ"ತಿ ಏವಂ ತಣ್ಹಾಯ ಅಪರಾಮಟ್ಠಂ ತಣ್ಹಾದಾಸಬ್ಯತೋ

ಮೋಚಿತತ್ತಾ **ಭುಜಿಸ್ಸಂ** ನಾಮ। ಅದಾಸಞ್ಹಿ ಲೋಕೇ ಭುಜಿಸ್ಸೋತಿ ವದನ್ತಿ। ಯಥಾವುತ್ತಗುಣಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ವಿಞ್ಞೂಹಿ ಪಸಂಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ **ವಿಞ್ಞುಪ್ಪಸತ್ಥಂ**। ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ಅಪರಾಮಟ್ಠಂ ಠಿತಿಭಾಗಿಯಂ **ಅಪರಾಮಟ್ಠಂ** ನಾಮ। ಝಾನಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಮತ್ಥಂ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯಂ **ಸಮಾಧಿಸಂವತ್ತನಿಕಂ** ನಾಮ।

೭೯೩-೭. **ವಿವೇಕಸುಖ**ನ್ತಿ ಕಾಯಚಿತ್ತೂಪಧಿವಿವೇಕಸುಖಂ। ಕಾಯವಿವೇಕಸುಖಮ್ಪಿ ಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನಸೀಲಸ್ಸೇವ ದುಸ್ಸೀಲಸ್ಸ ಸುಞ್ಞಾಗಾರಾದೀಸು ವಸತೋಪಿ ಭೇರವಾರಮ್ಮಣಾದಿಆಪಾಥಗಮನೇನ ದುಕ್ಖಸ್ಸೇವ ವಿಸೇಸತೋ ಸಮ್ಭುಜ್ಜನತೋ। **ಅಲಙ್ಕಾರೋ ಅನುತ್ತರೋ**ತಿ ದೇವಬ್ರಹ್ಮರಾಜರಾಜಮಹಾಮತ್ತಾದೀನಂ ಮಜ್ಝೇ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಸೋಭಾಪಟಿಲಾಭಹೇತುತಾಯ ನಿರುತ್ತರೋ ಅಲಙ್ಕಾರವಿಸೇಸೋ। **ರತನ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಕವತ್ತೀನಂ ಚಕ್ಕರತನಾದಿತೋಪಿ ಸವಿಸೇಸಂ ರತಿಜನನತೋ ಅನುತ್ತರಂ ರತನಂ। ಚಕ್ಕರತನಾದಿಕಞ್ಹಿ ವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತಮೇವ ರತಿಂ ಜನೇತಿ, ಇದಂ ಪನ ವಿವಟ್ಟನಿಸ್ಸಿತಮ್ಪಿ ಜನೇತೀತಿ ವಿಸೇಸತೋ ರತಿಜನಕಂ ಹೋತಿ। ಇಚ್ಛಿತಿಚ್ಛಿತಸ್ಸ ಸಮ್ಪತ್ತಿವಿಸೇಸಸ್ಸ ನಿಪ್ಫಾದನತೋ ಚಿನ್ತಾಮಣಿಸಮನ್ತಿ **ಚಿನ್ತಾಮಣಿ। ಯಾನ**ನ್ತಿ ಸಂಸಾರಕನ್ತಾರತರಣೇ ಯಾನಂ। **ಸೀತಲ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಸೀತಿಭಾವಕರಣೇನ ಸೀತಲಂ। **ಕಿಲೇಸಮಲಧೋವನ**ನ್ತಿ ಗಙ್ಗಾಯಮುನಾದೀಹಿಪಿ ದುಬ್ಬಿಸೋಧನೀಯಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಕಾಲುಸಿಯಸ್ಸ ಧೋವನಂ। **ಗುಣಾನಂ ಮೂಲಭೂತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಗುಣಾನಂ ಮೂಲಭೂತಂ। "ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩), **ಕೋ ಚಾದಿ** ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ, ಸೀಲಞ್ಚ ಸುವಿಸುದ್ಧ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೬೯) ಚ ಆದಿವಚನಞ್ಹೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ದೋಸಾನಂ** ವೀತಿಕ್ಕಮವತ್ಥುಭೂತಸ್ಸ ಬಲಸ್ಸ ವಿನಾಸನತೋ ದೋಸಾನಂ **ಬಲಘಾತಿ**।

**ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಏವಂವಿಧಾನಿಸಂಸಸಮ್ಪನ್ನಂ ಸೀಲಂ, ತಸ್ಮಾ। **ದುವಿಧಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಓಕ್ಖಿತ್ತಚಕ್ಖುಅಪ್ಪಸದ್ದಾದಿವಸೇನ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣತಾಸಾಧನತೋ ಸಮಾಧಾನಲಕ್ಖಣಂ, ಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಮೂಲಭಾವತೋ ಪತಿಟ್ಠಾನಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಏವಂ ದುವಿಧಲಕ್ಖಣಂ, ಚಾರಿತ್ತವಾರಿತ್ತವಸೇನ ವಾ ದುವಿಧಸಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅತ್ಥಂ ಕಾಮೇತಿ ತಸ್ಸ ಹಿತಾಸೀಸನವಸೇನಾತಿ **ಅತ್ಥಕಾಮೋ**। ಪಿಯಂ ಸೀಲಮಸ್ಸಾತಿ **ಪಿಯಸೀಲೋ**।

೭೯೮-೯. ಕಾತಬ್ಬೋ ಪಲಿಬೋಧಸ್ಸುಪಚ್ಛೇದೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕತಿವಿಧೋ ಪನಾಯಂ ಪಲಿಬೋಧೋ, ಕಿಂ ಸರೂಪೋ ಚಾತಿ ಆಹ **"ಪಲಿಬೋಧಾ ದಸಾ"**ತಿಆದಿ, "ಆಹ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾಯ"ನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತತ್ಥ **ಆವಾಸೋ**ತಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಓವರಕಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಯಾವ ಸಕಲೋಪಿ ಸಙ್ಘಾರಾಮೋ, ಸೋ ತತ್ಥ ಪಟಿಬದ್ಧಚಿತ್ತಸ್ಸ **ಪಲಿಬೋಧೋ,** ನ ಇತರಸ್ಸ। **ಕುಲ**ನ್ತಿ ಞಾತಿಕುಲಂ ವಾ ಉಪಟ್ಠಾಕಕುಲಂ ವಾ, ತಂ ತೇಹಿ ಸಂಸಟ್ಠವಿಹರತೋವ ಪಲಿಬೋಧೋ। **ಲಾಭೋ**ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯಾ, ತೇಪಿ ತತ್ಥ ಸಾಪೇಕ್ಖಸ್ಸೇವ ಪಲಿಬೋಧಾ। **ಗಣೋ**ತಿ ಸುತ್ತನ್ತಿಕಗಣೋ ವಾ ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕಗಣೋ ವಾ। ಸೋ ಉದ್ದೇಸಪರಿಪುಚ್ಛಾದಾನೇನ ಸಮಣಧಮ್ಮಸ್ಸ ಓಕಾಸಾಲಾಭಿನೋ ಪಲಿಬೋಧೋ। **ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ನವಕಮ್ಮಂ, ತಂ ಕರೋನ್ತೇನ ವಡ್ಢಕಿಆದೀಹಿ ಲದ್ಧಾಲದ್ಧಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ, ಕತಾಕತೇ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಂ ಆಪಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಪಲಿಬೋಧೋ। **ಅದ್ಧಾನ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಗಮನಚಿತ್ತಸ್ಸ ದುಬ್ಬಿನೋದನೀಯತಾಯ ತಂ ಸಮಣಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಲಿಬೋಧೋ। **ಞಾತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕುಲ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಞಾತಿಕುಲಸ್ಸಪಿ ಗಹಿತತ್ತಾ ಏಕೇಕಾ ಞಾತಿ ಇಧ ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಯೇ ಪನ ವಿಹಾರೇ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯಾದಯೋ, ಘರೇ ಮಾತಾದಯೋ, ತೇ ಗಿಲಾನಾ ಪಲಿಬೋಧಾ। **ಆಬಾಧೋ**ತಿ ಯೋ ಕೋಚಿ ರೋಗೋ, ಸೋ ಬಾಧಯಮಾನೋ ಪಲಿಬೋಧೋ। **ಗನ್ಥೋ**ತಿ ಪರಿಯತ್ತಿಪರಿಹರಣಂ, ತಂ ಸಜ್ಝಾಯಾದೀಹಿ ನಿಚ್ಚಬ್ಯಾವಟಸ್ಸೇವ ಪಲಿಬೋಧೋ। **ಇದ್ಧೀ**ತಿ ಪೋಥುಜ್ಜನಿಕಇದ್ಧಿ। ಸಾ ಹಿ ದುಪ್ಪರಿಹಾರಾ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇನೇವ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಅಯಂ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪಲಿಬೋಧೋ, ನ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಂ ಪತ್ವಾ ಪಟಿಲಭಿತಬ್ಬತ್ತಾ। **ತೇ**ತಿ ತೇ ಪಲಿಬೋಧಾ।

೮೦೦-೨. **ಪಲಿಬೋಧಸ್ಸುಪಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಠಮೋ ತತ್ಥ ನಿರಪೇಕ್ಖಚಿತ್ತತಾಯ, ದುತಿಯೋ ಅಸಂಸಗ್ಗೇನ, ತತಿಯೋ ಲಾಭಸಕ್ಕಾರುಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ಪಹಾಯ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಗಮನೇನ, ಚತುತ್ಥೋ ಯಥಾರದ್ಧಗನ್ಥಸಮಾಪನೇನ , ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಙ್ಗಾಹಣೇನ ವಾ, ಪಞ್ಚಮೋ ಯಥಾರದ್ಧಕಮ್ಮಸ್ಸ ನಿಟ್ಠಾಪನೇನ, ಸಙ್ಘಾದೀನಂ ನಿಯ್ಯಾತನೇನ ವಾ, ಛಟ್ಠೋ ಗನ್ತ್ವಾ ಕಿಚ್ಚತೀರಣೇನ, ಸತ್ತಮೋ ಉಪಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಞಾತೀನಂ ಪಾಕತಿಕಕರಣೇನ, ಅಟ್ಠಮೋ ಭೇಸಜ್ಜಕರಣೇನ, ವೀರಿಯಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ವಾ, ನವಮದಸಮಾ ತತ್ಥ

ಅಬ್ಯಾವಟತಾಯ ಉಪಟ್ಠಿನ್ದಿತಬ್ಬಾ। **ಉಪಸಙ್ಕಮಿತಬ್ಬೋ**ತಿ ಯತ್ಥ ಸೋ ವಸತಿ, ತತ್ಥ ಉಪಸಙ್ಕಮನವಿಧಿಞ್ಚೇವ ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತೇನ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬವಿಧಾನಞ್ಚ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ** ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಇತೋ ಪರಞ್ಹಿ ಗನ್ಥವಿತ್ಥಾರಪರಿಹರಣತ್ಥಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ ಆಗತವಿತ್ಥಾರಂ ಪಹಾಯ ಪದತ್ಥವಣ್ಣನಮತ್ತಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮ। **ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯೋಗಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ, ಉಪರೂಪರಿಭಾವನಾಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವತೋ ಚ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ। ತಂ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಪಾರಿಹಾರಿಯವಸೇನ ದುವಿಧಂ। ತತ್ಥ ಮೇತ್ತಾ, ಮರಣಸ್ಸತಿ, ಅಸುಭಸಞ್ಞಾ ಚ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥಯಿತಬ್ಬತೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬತೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ಚರಿಯಾನುಕೂಲಂ ಪನ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನಿಚ್ಚಂ ಪರಿಹರಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಪಾರಿಹಾರಿಯಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ಇಮಂ ದುವಿಧಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಯೋ ದೇತಿ, ಅಯಂ **ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ದಾಯಕೋ,** ಸೋಪಿ ಈದಿಸೋ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಿಯೋ ಗರೂ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಿಯೋ**ತಿ ಸೀಲಸಮ್ಪದಾದೀಹಿ ಸತ್ತಾನಂ ಪಿಯಾಯಿತಬ್ಬೋ। **ಗರೂ**ತಿ ತತೋಯೇವ ಗರುಕಾತಬ್ಬೋ ಪಾಸಾಣಛತ್ತಂ ವಿಯ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಭಾವನೀಯೋ**ತಿ ಸಮ್ಭಾವನೀಯೋ। **ವತ್ತಾ**ತಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಆಲಸಿಯಮ್ಪಿ ದಿಸ್ವಾ ಚೋದೇತ್ವಾ ಓವಾದವಸೇನ ವದನಸೀಲೋ। **ವಚನಕ್ಖಮೋ**ತಿ ಪಟಿಪುಚ್ಛಕ್ಖಮೋ, ಪಟಿಪುಚ್ಛಿತೋ ಅಸಂಹೀರೋ ಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭಾಸನಕ್ಖಮೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಗಮ್ಭೀರಞ್ಚ ಕಥಂ ಕತ್ತಾ**ತಿ ತಿರಚ್ಛಾನಕಥಂ ಅಕಥೇತ್ವಾ ದಸಕಥಾವತ್ಥುಪಟಿಸಂಯುತ್ತಂ ಗಮ್ಭೀರಮೇವ ಕಥಂ ಕತ್ತಾ। **ನೋ ಚಟ್ಠಾನೇ ನಿಯೋಜಕೋ**ತಿ ಅಪ್ಪವತ್ತಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಭೂತೇ ಅಹಿತೇ ನ ನಿಯೋಜಕೋ। **ಏವಮಾದಿಗುಣೋಪೇತ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸದ್ಧಾಸಮ್ಪದಾದಿಗುಣಯೋಗಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕಾಲೇನಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ, ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಚ ಸಪ್ಪಾಯಕಾಲೇನ।

೮೦೩. **ವತ್ತಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ನವಕಮಹಲ್ಲಕಭಾವಾನುರೂಪೇನ **ಖನ್ಧಕೇ** ಆಗತಂ ಆಚರಿಯವತ್ತಂ ಕತ್ವಾ। ಇದಾನಿ ಆಚರಿಯೇನ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತೇನಾಪೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತೇನಾಪೀ**ತಿ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನದಾಯಕೇನಪಿ। **ಚರಿತಂ ಞತ್ವಾ ದಾತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಲಾಭಿನಾ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತಾಚಾರಂ, ಹದಯಲೋಹಿತಂ ವಾ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಇತರೇನ "ತ್ವಂ ಕಿಂಚರಿತೋಸಿ, ಕೇ ವಾ ಪನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಬಹುಲಂ ಸಮುದಾಚರನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಪಟಿಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಚರಿತಂ ಜಾನಿತ್ವಾ ತದನುರೂಪೇನ ದಾತಬ್ಬಂ।

೮೦೪. ಇರಿಯಾಪಥಾದಿತೋಪಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಚರಿತಂ ಜಾನಿತುಂ ಸಕ್ಕಾ, ತಂ ಪನ ನ ಏಕನ್ತಿಕಂ, "ಚರಿತಂ ಞತ್ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕತಮಂ ಪನ ತಂ, ಕತಿವಿಧಾ ವಾತಿ ಆಹ **"ಚರಿತಂ ಪನಿದಂ ರಾಗದೋಸಮೋಹವಸೇನಾ"**ತಿಆದಿ । ಉಸ್ಸನ್ನಭಾವೇನ ಸನ್ತಾನೇ ಚರತೀತಿ **ಚರಿತಂ,** ಅಸತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವನಾಯಂ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತನಾರಹಾ ರಾಗಾದಯೋ।

೮೦೫. **ವೋಮಿಸ್ಸಕನಯಾ**ತಿ ಸಮ್ಪಯೋಗವಸೇನ, ಏಕಸನ್ತತಿಪರಿಯಾಪನ್ನತಾವಸೇನ ಚ ನೇಸಂ ಸಂಸಗ್ಗಭೇದಾ। **ಚತುಸಟ್ಠಿ ಭವನ್ತೀ**ತಿ –

> "ರಾಗಾದಿಕೇ ತಿಕೇ ಸತ್ತ, ಸತ್ತ ಸದ್ಧಾದಿಕೇ ತಿಕೇ।
> ಏಕದ್ವಿತಿಕಮೂಲಮ್ಹಿ, ಮಿಸ್ಸತೋ ಸತ್ತಸತ್ತಕ"ನ್ತಿ –

ಏವಂ ವುತ್ತೇಹಿ ನವಹಿ ಸತ್ತಕೇಹಿ ಯಥಾರಹಂ ವಿಭಜಿಯಮಾನಾ ತೇಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಚತುಸಟ್ಠಿ ಭವನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಉಪನನ್ದತ್ಥೇರೇನ** –

> "ರಾಗೋ ದೋಸೋ ಚ ಮೋಹೋ ಚ, ರಾಗೇನ ಪಟಿಘೋಪಿ ಚ।
> ಸದ್ಧಿಂ ರಾಗೇನ ಮೋಹೋ ಚ, ಮೋಹೋಪಿ ಪಟಿಘೇನ ಚ॥

> "ರಾಗಾದಿತ್ತಯಮೇಕನ್ತಿ, ಸತ್ತ ರಾಗಾದಿಕೇ ತಿಕೇ।
> ಸದ್ಧಾ ಬುದ್ಧಿ ಚ ತಕ್ಕೋ ಚ, ಸದ್ಧಿಂ ಸದ್ಧಾಯ ಬುದ್ಧಿ ಚ॥

“ಸದ್ಧಾಯ ತಕ್ಕನಞ್ಚೇವ, ಬುದ್ಧಿಯಾ ತಕ್ಕನಮ್ಪಿ ಚ।
ಸದ್ಧಾದಿತ್ತಯಮೇಕನ್ತಿ, ಸತ್ತ ಸದ್ಧಾದಿಕೇ ತಿಕೇ॥

“ರಾಗಾದಿಕಂ ತಿಕಞ್ಚೇಕ-ಮೇಕದ್ವಿತಿಕಭೇದತೋ।
ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿವಿತಕ್ಕೇಹಿ, ಯಥಾಯೋಗಂ ವಿಮಿಸ್ಸಿಯ॥

“ಏಕಮೂಲೇ ದ್ವಿಮೂಲೇ ಚ, ಪಚ್ಚೇಕಂ ಸತ್ತಕತ್ತಯಂ।
ತಿಮೂಲೇ ಸತ್ತಕಞ್ಚೇಕಂ, ಞೇಯ್ಯಂ ತಂ ಸತ್ತಸತ್ತಕಂ॥

“ಸದ್ಧಿಂ ರಾಗೇನ ಸದ್ಧಾ ಚ, ಸದ್ಧಿಂ ತೇನೇವ ಬುದ್ಧಿ ಚ।
ತೇನೇವ ತಕ್ಕನಂ ತೇನ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿ ಚ ತೇನ ಚ॥

“ಸದ್ಧಾಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ ತೇನ, ಬುದ್ಧಿಸಙ್ಕಪ್ಪನಮ್ಪಿ ಚ।
ವಿಮಿಸ್ಸೇತ್ವಾನ ತೇನೇವ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿವಿತಕ್ಕನಂ॥

“ರಾಗಮೂಲನಯೇ ಚೇವ-ಮೇಕಂ ಸತ್ತಕಮುದ್ದಿಸೇ।
ಸದ್ಧಿಂ ದೋಸೇನ ಸದ್ಧಾ ಚ, ಸದ್ಧಿಂ ತೇನೇವ ಬುದ್ಧಿ ಚ॥

“ತೇನೇವ ತಕ್ಕನಂ ತೇನ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿ ಚ ತೇನ ಚ।
ಸದ್ಧಾಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ ತೇನ, ಬುದ್ಧಿಸಙ್ಕಪ್ಪನಮ್ಪಿ ಚ॥

“ವಿಮಿಸ್ಸೇತ್ವಾನ ತೇನೇವ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿವಿತಕ್ಕನಂ।
ದೋಸಮೂಲನಯೇ ಚೇವ-ಮೇಕಂ ಸತ್ತಕಮುದ್ದಿಸೇ॥

“ಸದ್ಧಿಂ ಮೋಹೇನ ಸದ್ಧಾ ಚ, ಸದ್ಧಿಂ ತೇನೇವ ಬುದ್ಧಿ ಚ।
ತೇನೇವ ತಕ್ಕನಂ ತೇನ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿ ಚ ತೇನ ಚ॥

“ಸದ್ಧಾಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ ತೇನ, ಬುದ್ಧಿಸಙ್ಕಪ್ಪನಮ್ಪಿ ಚ।
ವಿಮಿಸ್ಸೇತ್ವಾನ ತೇನೇವ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿವಿತಕ್ಕನಂ॥

“ಮೋಹಮೂಲನಯೇ ಚೇವ-ಮೇಕಂ ಸತ್ತಕಮುದ್ದಿಸೇ।
ಏಕಮೂಲೇ ನಯೇ ಚೇವಂ, ಞೇಯ್ಯಂ ತಂ ಸತ್ತಕತ್ತಯಂ॥

“ಮಿಸ್ಸೇತ್ವಾ ರಾಗದೋಸೇಹಿ, ಸದ್ಧಾ ತೇಹೇವ ಬುದ್ಧಿ ಚ।
ತೇಹಿ ಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ ತೇಹಿ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿ ಚ ತೇಹಿ ಚ॥

“ಸದ್ಧಾಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ ತೇಹಿ, ಬುದ್ಧಿಸಙ್ಕಪ್ಪನಮ್ಪಿ ಚ।
ತೇಹಿ ದ್ವೀಹೇವ ಮಿಸ್ಸೇತ್ವಾ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿವಿತಕ್ಕನಂ॥

“ರಾಗದೋಸನಯೇ ಚೇವ-ಮೇಕಂ ಸತ್ತಕಮುದ್ದಿಸೇ।

ಮಿಸ್ಸೇತ್ವಾ ರಾಗಮೋಹೇಹಿ, ಸದ್ಧಾ ತೇಹೇವ ಬುದ್ಧಿ ಚ॥

“ತೇಹಿ ಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ ತೇಹಿ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿ ಚ ತೇಹಿ ಚ।
ಸದ್ಧಾಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ ತೇಹಿ, ಬುದ್ಧಿಸಙ್ಕಪ್ಪನಮ್ಪಿ ಚ॥

“ತೇಹಿ ದ್ವೀಹೇವ ಮಿಸ್ಸೇತ್ವಾ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿವಿತಕ್ಕನಂ।
ರಾಗಮೋಹನಯೇ ಚೇವ-ಮೇಕಂ ಸತ್ತಕಮುದ್ದಿಸೇ॥

“ಮಿಸ್ಸೇತ್ವಾ ದೋಸಮೋಹೇಹಿ, ಸದ್ಧಾ ತೇಹೇವ ಬುದ್ಧಿ ಚ।
ತೇಹಿ ಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ ತೇಹಿ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿ ಚ ತೇಹಿ ಚ॥

“ಸದ್ಧಾಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ ತೇಹಿ, ಬುದ್ಧಿಸಙ್ಕಪ್ಪನಮ್ಪಿ ಚ।
ತೇಹಿ ದ್ವೀಹೇವ ಮಿಸ್ಸೇತ್ವಾ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿವಿತಕ್ಕನಂ॥

“ದೋಸಮೋಹನಯೇ ಚೇವ-ಮೇಕಂ ಸತ್ತಕಮುದ್ದಿಸೇ।
ದ್ವಿಮೂಲಮ್ಹಿ ನಯೇ ಚೇವಂ, ಞೇಯ್ಯಂ ತಂ ಸತ್ತಕತ್ತಯಂ॥

“ರಾಗಪ್ಪಟಿಘಮೋಹೇಹಿ, ಸದ್ಧಾ ತೇಹೇವ ಬುದ್ಧಿ ಚ।
ತೇಹಿ ಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ ತೇಹಿ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿ ಚ ತೇಹಿ ಚ॥

“ಸದ್ಧಾಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ ತೇಹಿ, ಬುದ್ಧಿಸಙ್ಕಪ್ಪನಮ್ಪಿ ಚ।
ತೇಹಿ ತೀಹೇವ ಮಿಸ್ಸೇತ್ವಾ, ಸದ್ಧಾಬುದ್ಧಿವಿತಕ್ಕನಂ॥

“ತಿಮೂಲಮ್ಹಿ ನಯೇ ಚೇವ-ಮೇಕಂ ಸತ್ತಕಮುದ್ದಿಸೇ।
ಏವಂ ತೇಸಟ್ಠಿ ಹೋತೀತಿ, ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ನವಸತ್ತಕಂ।
ದಿಟ್ಠಿಯಾಪಿ ಚ ಹೋತೇವ, ಚತುಸಟ್ಠೀತಿ ಕೇಚನಾ”ತಿ॥

**೮೦೯-೭**. ನನು ಚ “ಚರಿತಂ ಞತ್ವಾ ದಾತಬ್ಬ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಿಂಚರಿತಸ್ಸ ಪನ ಕಿಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಅನುಕೂಲನ್ತಿ ಇಮಂ ಅನುಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ತಂತಂಚರಿತಾನುಕೂಲಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ತಸ್ಸ ಗಣನತೋ ಅಪ್ಪನಾವಹತೋ ಝಾನಪ್ಪಭೇದತೋ ಸಮತಿಕ್ಕಮತೋ ವಡ್ಢನಾವಡ್ಢನತೋ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಭೂಮಿತೋ ಗಹಣತೋ ಪಚ್ಚಯತೋ ಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಸುಭಾ ಚಾ”**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ದಸ ಅಸುಭಾ**ತಿ ಉದ್ಧುಮಾತಕಂ ವಿನೀಲಕಂ ವಿಪುಬ್ಬಕಂ ವಿಚ್ಛಿದ್ದಕಂ ವಿಕ್ಖಾಯಿತಕಂ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಕಂ ಹತವಿಕ್ಖಿತ್ತಕಂ ಲೋಹಿತಕಂ ಪುಳವಕಂ ಅಟ್ಠಿಕನ್ತಿ ಇಮೇ ದಸ। **ತಥಾ ಕಾಯಗತಾಸತಿ ಚಾ**ತಿ ಇಮೇ ಏಕಾದಸ ರಾಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸ್ಸ ಉಪಾಯಭಾವತೋ ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ಅನುಕೂಲಾ। ಅಸುಭ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ತದಾರಮ್ಮಣಸಮಾಧಿಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಗಹಿತಂ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಯಥಾರಹಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಪ್ಪಮಾಣಸತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ **ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾ,** ಮೇತ್ತಾ ಕರುಣಾ ಮುದಿತಾ ಉಪೇಕ್ಖಾತಿ ಚತುನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾನಮೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ತೇ ಪನ **ಸವಣ್ಣಕಸಿಣಾ** ನೀಲಕಸಿಣಂ ಪೀತಕಸಿಣಂ ಲೋಹಿತಕಸಿಣಂ ಓದಾತಕಸಿಣನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ವಣ್ಣಕಸಿಣೇಹಿ ಸಹಿತಾ **ಅಟ್ಠ** ದೋಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನುಪಾಯಭಾವತೋ, ಅಪ್ಪಟಿಘಾತವಿಸಯತ್ತಾ ಚ **ದೋಸಚರಿತಸ್ಸ ಅನುಕೂಲಾ**।

**೮೦೮**. **ತಂ...ಪೇ॰... ಪನೇಕಕನ್ತಿ** ಏತ್ಥ **ಏಕಕನ್ತಿ** ಇದಂ ಅನುಸ್ಸತಿಅಪೇಕ್ಖಂ, ಅನುಸ್ಸತೀಸು ಏಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ನ ಮೋಹಚರಿತವಿತಕ್ಕಚರಿತಾಪೇಕ್ಖಂ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸಾಪಿ ಅನುಕೂಲಸ್ಸ ಲಬ್ಭನತೋ। ತಂ ಪನ ಮೋಹಚರಿತಸ್ಸ, ವಿತಕ್ಕಚರಿತಸ್ಸ ಚ ಗಣನಬಲೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾನತೋ **ಅನುಕೂಲಂ**।

**೮೦೯-೧೧**. **ಪುರಿಮಾ...ಪೇ॰... ದೇಹಿನೋತಿ** "ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿ ಧಮ್ಮಾನುಸ್ಸತಿ ಸಙ್ಘಾನುಸ್ಸತಿ ಸೀಲಾನುಸ್ಸತಿ ಚಾಗಾನುಸ್ಸತಿ ದೇವತಾನುಸ್ಸತೀ"ತಿ ಇದಂ ಪಾಳಿಕ್ಕಮೇನ **ಪುರಿಮಂ ಅನುಸ್ಸತಿಛಕ್ಕಂ** ಸದ್ಧಾಚರಿತಸ್ಸ ಅತಿಸಪ್ಪಾಯವಸೇನ **ಅನುಕೂಲಂ**। **ಮರಣೂಪಸಮಾಯುತ್ತಾ ಸತೀತಿ** ಮರಣೇ, ಉಪಸಮೇ ಚ ಯುತ್ತಾ ಸತಿ, ಮರಣಾನುಸ್ಸತಿ, ಉಪಸಮಾನುಸ್ಸತಿ ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಆಹಾರನಿಸ್ಸಿತಾ ಸಞ್ಞಾತಿ** ಆಹಾರೇ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಸಞ್ಞಾ। **ಧಾತುವವತ್ಥಾನನ್ತಿ** ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನಂ। **ಬುದ್ಧಿಪ್ಪಕತಿಜನ್ತುನೋತಿ** ಬುದ್ಧಿಚರಿತಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ। **ಸೇಸಾನಿ ಕಸಿಣಾನೀತಿ** ದೋಸಚರಿತಸ್ಸ ಅನುಕೂಲೇಸು ವುತ್ತೇಹಿ ಚತೂಹಿ ವಣ್ಣಕಸಿಣೇಹಿ ಅವಸೇಸಾನಿ ಪಥವೀಆಪೋತೇಜೋವಾಯೋಆಲೋಕಾಕಾಸಕಸಿಣಾನಿ, ಏವಂ ಪುರಿಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ, ಇಮಾನಿ ಛಾತಿ ದಸ ಇಮಸ್ಸೇವ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಾ, ಇಮಸ್ಸ ಅಸಪ್ಪಾಯನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬವಿಸೇಸಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ರಾಗಾದಿ**ಸಬ್ಬಚರಿತಾನಂ** ಅನುಕೂಲಾತಿ ವಣ್ಣಿತಾ।

**೮೧೨**. **ಏಕನ್ತವಿಪಚ್ಚನೀಕಭಾವತೋತಿ** ರಾಗಚರಿತಾದೀನಂ ಅಸುಭಾದಿಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕತಾಯ। **ಅತಿಸಪ್ಪಾಯತೋತಿ** ಸದ್ಧಾಚರಿತಾದೀನಂ ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿಆದಿಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅತಿಸಪ್ಪಾಯತೋ। ಏವಂ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕವಸೇನ, ಅತಿಸಪ್ಪಾಯವಸೇನ ಚ ಇದಂ ಸಬ್ಬಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ತೇಸಂ ಅನುಕೂಲನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಇತರಸ್ಸ ಅನನುಕೂಲಭಾವತೋ। ನ ಹಿ ರಾಗಾದೀನಂ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿಕಾ, ಸದ್ಧಾದೀನಂ ವಾ ಅನುಪಕಾರಿಕಾ ಕುಸಲಭಾವನಾ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಮೇಘಿಯಸುತ್ತೇ** -

> "ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ಉತ್ತರಿ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ, ಅಸುಭಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ರಾಗಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ, ಮೇತ್ತಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ, ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ವಿತಕ್ಕುಪಚ್ಛೇದಾಯ, ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಅಸ್ಮಿಮಾನಸಮುಗ್ಘಾತಾಯಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೩; ಉದಾ॰ ೩೧) -

ಏಕಸ್ಸೇವ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಾ। ತಥಾ **ರಾಹುಲೋವಾದಸುತ್ತೇಪಿ** "ಮೇತ್ತಂ, ರಾಹುಲ, ಭಾವನಂ ಭಾವೇಹೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨೧) ಸತ್ತ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ನ ಚಾಯಸ್ಮತೋ ಮೇಘಿಯಸ್ಸ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಚರಿತಾನಿ ಸನ್ತಿ, ನಾಪಿ ರಾಹುಲತ್ಥೇರಸ್ಸ ಸಬ್ಬಚರಿತಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ವಚನಮತ್ತೇ ಅಭಿನಿವೇಸಂ ಅಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

**೮೧೩-೪**. ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನಂ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋಪಿ ಸಕ್ಕಾ ಞಾತುಂ, ಸಙ್ಕರತ್ತಾ ಪನ ಸುಖೇನ ವಿಞ್ಞಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ತೇಸಂ ಸಾಮಞ್ಞತೋ, ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಜಾತಿತೋ ಚ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನಿ ಸಬ್ಬಾನೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಚತ್ತಾಲೀಸಾತಿ ನಿದ್ದಿಸೇತಿ** ಪಾಳಿತೋ, ಅಟ್ಠಕಥಾತೋ ಚ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ "ಸಮಚತ್ತಾಲೀಸಾ"ತಿ ನಿದ್ದಿಸೇಯ್ಯ। ಕಥಂ? ಕಸಿಣಾನಿ ದಸ...ಪೇ॰... ಸಞ್ಞಾ ಚಾಹಾರತಾ ಇತಿ। **ಅಸುಭಾನುಸ್ಸತೀ ದಸಾತಿ ದಸ**-ಸದ್ದೋ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ "ದಸ ಅಸುಭಾ , ದಸ ಅನುಸ್ಸತೀ"ತಿ। ದಸ ಅಸುಭಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಕಥಿತಾವ। "ಪುರಿಮಾನುಸ್ಸತಿಛಕ್ಕ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಾ ಛ, ಮರಣಾನುಸ್ಸತಿ ಕಾಯಗತಾಸತಿ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ ಉಪಸಮಾನುಸ್ಸತೀತಿ ಇಮಾ ದಸ ಅನುಸ್ಸತಿಯೋ। **ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನನ್ತಿ** ಪಥವಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ವವತ್ಥಾನಂ। **ಸಞ್ಞಾ ಚಾಹಾರತಾತಿ** ಗಾಥಾಬನ್ಧವಸೇನ ಗ-ಕಾರಸ್ಸ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ಆಹಾರಗತಾ ಸಞ್ಞಾ "ಆಹಾರತಾ ಸಞ್ಞಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಆಹಾರೋಯೇವ ವಾ ಆಹಾರತಾ, ತಗ್ಗತಾ ಚ ಸಞ್ಞಾ ಉಪಚಾರತೋ "ಆಹಾರತಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ಆಹಾರೇ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಸಞ್ಞಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೮೧೫-೬**. ಕಿಂ ಇಮೇಸು ಸಬ್ಬೇಸುಯೇವ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸು ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ? ಆಮ, ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ ಸಬ್ಬೇಸ್ವೇವ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಂ, ಅಪ್ಪನಾಝಾನಂ ಪನ ಕೇಸುಚಿ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಾನಿಚಿ ಉಪಚಾರಮೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ, ಕಾನಿಚಿ ಅಪ್ಪನಮ್ಪಿ।

ಕಥಂ ಪನೇತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **“ಏತೇಸೂ”**ತಿಆದಿ। ಉಪಚಾರಮೇವ ಆವಹನ್ತೀತಿ **ಉಪಚಾರಾವಹಾ** “ಅಪೇಕ್ಖೋ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಹೇತ್ಥ ಅವಧಾರಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿಂ, ಕಾಯಗತಾಸತಿಞ್ಚ ಹಿತ್ವಾ ಸೇಸಾ ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿಆದಯೋ ಅಟ್ಠ **ಅನುಸ್ಸತಿಯೋ,** ಸಞ್ಞಾ, ವವತ್ಥಾನಞ್ಚಾತಿ ಏತೇ ದಸ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕತ್ತಾ, ಗಮ್ಭೀರತ್ತಾ, ಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತಾ ಚ ಅಸತಿ ಭಾವನಾವಿಸೇಸೇ ಉಪಚಾರಾವಹಾ ವುತ್ತಾ।

೮೧೭-೮. ಏವಂ ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾವಹತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಝಾನಪ್ಪಭೇದತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಪ್ಪನಾಯಾವಹೇಸೂ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನಿಕಾ**ತಿ ಚತುಕ್ಕನಯವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನವನ್ತೋ, ತೇಸಂ ಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಞ್ಚಕನಯವಸೇನ ಪನ “ಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನಿಕಾ”ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕಾ**ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸೇವ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ, ಪಟಿಕ್ಕೂಲಭಾವತೋ ಪನ ಇತರೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಪಟಿಕ್ಕೂಲೇಪಿ ಹಿ ವಿಸಯೇ ವಿತಕ್ಕಬಲೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಅಪ್ಪೇತಿ ಚಣ್ಡಸೋತನದಿಯಂ ಅರಿತ್ತಬಲೇನ ನಾವಾ ವಿಯ। ಸೇಸಾನಿ ಪನ ತದಭಾವತೋ ನ ತೇಸು ಅಪ್ಪೇನ್ತಿ।

೮೧೯. **ತಿಕಜ್ಝಾನವಹಾ**ತಿ ಚತುಕ್ಕನಯೇನ ತಿಕಜ್ಝಾನವಹಾ, ಪಞ್ಚಕನಯೇನ ಪನ ಚತುಕ್ಕಜ್ಝಾನವಹಾ, ಮೇತ್ತಾಕರುಣಾಮುದಿತಾ ಹಿ ಮೇತ್ತಾದೀನಂ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಾನಮೇವ ಆರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಿಕಾ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಅಪ್ಪನಪ್ಪತ್ತಾ ಹಿ ಮೇತ್ತಾದಯೋ ಸೋಮನಸ್ಸೇನ ವಿನಾ ನಪ್ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಚತುತ್ಥೋಪಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ಉತ್ತಮಾನಂ ವಿಹಾರೋ, ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೋ ವಾ ವಿಹಾರೋತಿ **ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೋ,** ಸೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಭಾವನಾವಸೇನ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕೋ। ತತ್ಥಾಪಿ ಮೇತ್ತಾದಿವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನಚತುಕ್ಕಸ್ಸೇವೇತಂ ಅಪ್ಪೇತಿ, ನೇತರಸ್ಸ। ಕಸ್ಮಾ? ಮೇತ್ತಾದೀನಂ ನಿಸ್ಸನ್ದತ್ತಾ। ಯಥಾ ಹಿ ಕಸಿಣಾನಂ ನಿಸ್ಸನ್ದಾ ಆರುಪ್ಪಾ, ಯಥಾ ಚ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಿಸ್ಸನ್ದಾ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ, ಏವಂ ಮೇತ್ತಾದಿನಿಸ್ಸನ್ದಾ ಉಪೇಕ್ಖಾ। **ಆರುಪ್ಪಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಾ**ತಿ ಅಙ್ಗಸಮತಾವಸೇನ ಆರುಪ್ಪಾಪಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಸೇವ ಪಭೇದಾತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

೮೨೦. ಏವಂ ಝಾನಭೇದತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಸಮತಿಕ್ಕಮತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ವಸೇನಾರಮ್ಮಣಙ್ಗಾನ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಆರಮ್ಮಣಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ಅಙ್ಗಸಮತಿಕ್ಕಮೋತಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ, ಅಙ್ಗಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ದುವಿಧೋ। ಕಿಂ ಸಬ್ಬೇಸ್ವೇವ ದುವಿಧೋ ಲಬ್ಭತಿ, ನೋತಿ ಆಹ **“ಗೋಚರಾ...ಪೇ॰... ತಿಕ್ಕಮೋ”**ತಿ। ಚತೂಸು ಹಿ ಆರುಪ್ಪೇಸು ಆರಮ್ಮಣಸಮತಿಕ್ಕಮೋವ ಹೋತಿ ಆಕಾಸಕಸಿಣವಜ್ಜಿತೇಸು ನವಸು ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಅಞ್ಞತರಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸ್ಸ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಾದೀನಿ ಚ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಾದೀನಂ ಪತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ, ಅಙ್ಗಾತಿಕ್ಕಮೋ ಪನ ಅರೂಪೇ ನತ್ಥಿ ಚತುನ್ನಞ್ಚಾಪಿ ಅಙ್ಗಾನಂ ವಸೇನ ಸಮಾನತ್ತಾ। **ರೂಪೇ ಝಾನಙ್ಗತಿಕ್ಕಮೋ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಿಕಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸು ವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಅತಿಕ್ಕಮೋ, ಇದಞ್ಚ ಲಬ್ಭಮಾನಕವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಪಠಮಜ್ಝಾನಿಕೇಸು ದುವಿಧೋಪಿ ಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ನತ್ಥಿ, ನೀವರಣಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ಇಧ ಅಟ್ಠನ್ನಮ್ಪಿ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಸಾಧಾರಣತ್ತಾ ನ ಗಹಿತೋ।

೮೨೧. ಏವಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ವಡ್ಢನಾವಡ್ಢನವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ದಸೇವ ಕಸಿಣಾನೀ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇಮೇಸು ಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸು ದಸ ಕಸಿಣಾನೇವ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಾನಿ। **ನ ಚ...ಪೇ॰... ಅಸುಭಾದಯೋ**ತಿ ಸೇಸಾ ಅಸುಭಾದಯೋ ಪನ ನೇವ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಕಾರೇನೇವ ಉಪಟ್ಠಾನತೋ, ಆನಿಸಂಸಾಭಾವತೋ ಚ। ತಥಾ ಹಿ ದಸ ಅಸುಭಾನಿ, ಕಾಯಗತಾಸತಿ ಚ ಅತ್ತನೋ ಠಿತೋಕಾಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಕಾರೇನೇವ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ವಡ್ಢಿತೇಸುಪಿ ಕುಣಪರಾಸಿ ಏವ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ನ ಕೋಚಿ ಆನಿಸಂಸೋ ಅತ್ಥಿ। ಅವಡ್ಢಿತೇಸುಪಿ ಹಿ ತೇಸು ಕಾಮರಾಗವಿಕ್ಖಮ್ಭನಾ ಹೋತಿಯೇವ। ಯದಿ ಏವಂ, ಅಸುಭಜ್ಝಾನಾನಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣತಾವಚನಂ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ? ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಉದ್ಧುಮಾತಕೇ ವಾ ಅಟ್ಠಿಕೇ ವಾ ಮಹನ್ತೇ ನಿಮಿತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ಅಪ್ಪಕೇತಿ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಜ್ಝಾನಂ ಹೋತಿ,

ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಂ। ಯೋ ವಾ ಏತಂ ಆನಿಸಂಸಾಭಾವಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ವಡ್ಢೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣತಾ ವುತ್ತಾ। ಆನಾಪಾನನಿಮಿತ್ತಮ್ಪಿ ನಾಸಿಕಗ್ಗಮುಖನಿಮಿತ್ತಾದಿಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ವಡ್ಢಯತೋಪಿ ಚ ವಾತರಾಸಿಯೇವ ವಡ್ಢತಿ। ಪಿಚುಪಿಣ್ಡಾದಿವಸೇನ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಮ್ಪಿ ಹಿ ನಿಮಿತ್ತಂ ವಾತಸಙ್ಘಾಟಮತ್ತಮೇವ, ತಥಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರನಿಮಿತ್ತಮ್ಪಿ ವಡ್ಢೇನ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತರಾಸಿಯೇವ ವಡ್ಢೇಯ್ಯ, ನ ಚ ತೇನ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ನ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಂ। ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ "ಮೇತ್ತಾಸಹಗತೇನ ಚೇತಸಾ ಏಕಂ ದಿಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ವಿಹರತೀ"ತಿಆದಿ (ವಿಭ॰ ೬೬೩), ತಮ್ಪಿ ಪರಿಗ್ಗಹವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ನ ನಿಮಿತ್ತವಡ್ಢನವಸೇನ। ಕಿಞ್ಚಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೇ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಮೇವ ನತ್ಥಿ, ಕಿಮಯಂ ವಡ್ಢೇಯ್ಯ, ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣತಾ ಪನೇತ್ಥ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಮತ್ತವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಆರುಪ್ಪಾರಮ್ಮಣೇಸು ಆಕಾಸಂ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಮತ್ತತ್ತಾ ಕಸಿಣಾಪಗಮವಸೇನೇವ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ, ತತೋ ಪರಂ ವಡ್ಢಯತೋ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಹೋತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ವಡ್ಢೇತುಂ, ಪರಿಕಮ್ಮಮೇವ ಹಿ ವಡ್ಢೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಾಪಗಮೋ ತಸ್ಸ ಅಭಾವಮತ್ತತ್ತಾ, ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮತ್ತಾಯೇವ ನ ಸಕ್ಕಾ ವಡ್ಢೇತುಂ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿಪಿ ನ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಾನಿ। ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣತಾ ಆರುಪ್ಪಾನಂ ವಿಪುಲಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೇ ಪವತ್ತಿಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿಆದಯೋ ಚ ಅನಿಮಿತ್ತತ್ತಾ ನ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಾ । ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಞ್ಹಿ ಅಯಂ ವಡ್ಢೇಯ್ಯ, ತಞ್ಚ ನೇಸಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಇಮೇ ಅಸುಭಾದಯೋ ತಿಂಸ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋಕಾಸತ್ತಾ, ಪಯೋಜನಾಭಾವತೋ, ಅವಡ್ಢನತೋ ಚ ನ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಾನಿ।

೮೧೧-೩. ಏವಂ ವಡ್ಢನಾವಡ್ಢನತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಆರಮ್ಮಣತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ದಸೇವ ಕಸಿಣಾನೀ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಾನೀ**ತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವಾವೀಸ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಭೂತಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಸೇಸಾ**ತಿ ಅವಸೇಸಾ ಅಟ್ಠಾರಸ **ನೇವ** ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಸಿಯುಂ।

೮೧೪-೫. ಇದಾನಿ ಭೂಮಿತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅಸುಭಾನೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ದೇವೇಸು ನಪ್ಪವತ್ತನ್ತಿ** ತತ್ಥ ಅಸುಭಾನಂ, ಪಟಿಕ್ಕೂಲಸ್ಸ ಚ ಆಹಾರಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। ತಚಪಞ್ಚಕಮ್ಪಿ ಹಿ ತತ್ಥ ಪವತ್ತಮಾನಂ ದಿಬ್ಬಾನುಭಾವೇನ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಾಕಾರೇನ ನೋಪಟ್ಠಾತಿ। ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಅಭಾವತೋ "**ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ ಚಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಝಾನಾನುಭಾವನಿಬ್ಬತ್ತಾನಞ್ಹಿ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ನತ್ಥಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ।

೮೧೬. ಇದಾನಿ ಗಹಣತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಚತುತ್ಥ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಚತುತ್ಥಂ...ಪೇ॰... ದಿಟ್ಠೇನೇವ ಗಹೇತಬ್ಬಾ**ತಿ ವಾಯೋಕಸಿಣಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸೇಸಾ ನವ **ಕಸಿಣಾ,** ದಸ ಅಸುಭಾನೀತಿ ಇಮಾನಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ **ದಿಟ್ಠೇನೇವ** ವತ್ಥುನಾ ಕರಣಭೂತೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ ಉಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ದಿಟ್ಠೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ, ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಚಕ್ಖುನಾ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ನಿಮಿತ್ತಂ ನೇಸಂ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೪೭)।

೮೧೮-೨೧. **ಸತಿಯಮ್ಪಿ ಚ ಕಾಯಮ್ಹೀ**ತಿ ಕಾಯಗತಾಸತಿಯಮ್ಪಿ। **ದಿಟ್ಠೇನ ತಚಪಞ್ಚಕನ್ತಿ** ತಚಪಞ್ಚಕಮತ್ತಮೇವ ದಿಟ್ಠೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಸುತೇನೇವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾಯಗತಾಸತಿಯಂ ಸೇಸಂ ವಕ್ಕಪಞ್ಚಕಾದಿ ಸುತೇನೇವ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಇತಿ ಕಾಯಗತಾಸತಿ ದಿಟ್ಠಸುತೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಉತ್ತರೋಟ್ಠನಾಸಿಕಗ್ಗೇಸು ಫುಟ್ಠಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಸ್ಸ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ವುತ್ತಂ "**ಆನಾಪಾನಸ್ಸತಿ ಏತ್ಥ, ಫುಟ್ಠೇನ ಪರಿದೀಪಿತಾ**"ತಿ। ಉಚ್ಛುಸಸ್ಸಾದೀನಂ ಪತ್ತೇಸು ಚಲಮಾನವಣ್ಣಗ್ಗಹಣಮುಖೇನ, ಸರೀರಸಮ್ಫಸ್ಸವಸೇನ ಚ ವಾತಸ್ಸ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ವುತ್ತಂ "**ವಾಯೋಕಸಿಣಮೇವೇತ್ಥ, ದಿಟ್ಠಫುಟ್ಠೇನ ಗಯ್ಹತೀ**"ತಿ। **ಆದಿತೋವ ಗಹೇತಬ್ಬಾ ನ ಹೋನ್ತೀ**ತಿಆದಿಕಮ್ಮಿಕೇನ ಭಾವನಾರಮ್ಭವಸೇನ ನ ಪಟ್ಠಪೇತಬ್ಬಾನಿ, ಹೇಟ್ಠಿಮೇ ತಯೋ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೇ, ಕಸಿಣೇಸು ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಞ್ಚ ಅನಧಿಗನ್ತ್ವಾ ಸಮ್ಪಾದೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ।

**೮೩೨-೫**. ಏವಂ ಗಹಣವಸೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪಚ್ಚಯತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸು ಹೇತೇಸೂ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಏತೇಸು ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇಸೂ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯಥಾರಹಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ, ಝಾನಾನಞ್ಚ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಆಕಾಸಕಸಿಣಸ್ಸ ಉಗ್ಘಾಟೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **“ಆಕಾಸಕಸಿಣಂ ವಿನಾ”**ತಿ। ಮೇತ್ತಾದಿಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೇ ತೀಣಿ ತೀಣಿ ಝಾನಾನಿ ಪಟಿಲಭಿತ್ವಾ ಠಿತಸ್ಸೇವ ಉಪೇಕ್ಖಾಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರವಸೇನ ಪಞ್ಚಮಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ **“ತಯೋ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾ”**ತಿಆದಿ। ದ್ವಿನ್ನಂ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಜವನಾನಂ ಸಮನನ್ತರಾ ನಿರೋಧಂ ಫುಸತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **“ಚತುತ್ಥಮಾರುಪ್ಪ”**ನ್ತಿಆದಿ। **ವಿಪಸ್ಸನಾಭವಸಮ್ಪತ್ತಿಸುಖಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ, ಭವಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಸ್ಸ ಚ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೮೩೬-೯**. ಏವಂ ಪಸಙ್ಗೇನ ಆಗತಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಆಚರಿಯೇನ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಗಹೇತ್ವಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಸನ್ತಿಕೇ ವಸನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಆಚರಿಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಗೇಹೇ, ಏಕವಿಹಾರೇ ವಾ ವಸನ್ತಸ್ಸ। **ಕಥೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಪವತ್ತಿಂ ಸುತ್ವಾ ಸುತ್ವಾ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। **ಆಗತಸ್ಸಾಗತಕ್ಖಣೇ**ತಿ ಸ-ಕಾರೋ ಪದಸನ್ಧಿಮತ್ತಕರೋ, ಆಗತಾಗತಕ್ಖಣೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಆಗತಸ್ಸ ಆಗತಕ್ಖಣೇ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ಈದಿಸೇಸು ಹಿ ಠಾನೇಸು ಆಮೇಡಿತಸಾಮತ್ಥಿಯತೋವ ಲಬ್ಭತಿ। ನ ಹಿ ಏಕವಾರಮೇವ ಆಗತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಕಥೇತಬ್ಬಂ, ತತೋ ಪರಂ ನ ಕಥೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಯುಜ್ಜತಿ।

**ನಾತಿಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರ**ನ್ತಿ ಅತಿಸಂಖಿತ್ತಂ, ಅತಿವಿತ್ಥಾರಞ್ಚ ಅಕತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಸುಖೇನ ಉಗ್ಗಣ್ಹನಪ್ಪಮಾಣಂ ಕಥೇತಬ್ಬಂ। ಸಚೇ ಪನ ಸೋ ಪಕತಿಯಾವ ಉಗ್ಗಹಿತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೋ ಹೋತಿ, ಸಜ್ಝಾಯವಸೇನ ವಾ ಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ವಾ ಕತಪರಿಚಯೋ, ತಸ್ಸ ಏಕಂ, ದ್ವೇ ವಾ ನಿಸಜ್ಜಾ ಅತ್ತನೋ ಸಮ್ಮುಖಾವ ಸಜ್ಝಾಯಂ ಕಾರೇತ್ವಾ ದಾತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಆಚರಿಯೇನ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಗಹಿತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇನ ತೇನ ಯೋಗಿನಾ ಉತ್ತರಿ ಕಾತಬ್ಬವಿಧಾನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ತೇನಪೀ”**ತಿಆದಿ। **ಸಮ್ಮಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಯತ್ಥ ಪಹಟೋ ಸಮತಿ, ತಂ ಸಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ, ಇದಂ ಸಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಯಾತಿ ಸಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ಗಹಿತೇ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅತ್ತನೋ ವೇರೀ ಅಭಿಭವಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಏವಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೇ ಗಹಿತೇ ಮನೋಭುಸಙ್ಖಾತೋ ಕಾಮರಾಗೋ ತಂಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲಂ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ । ತೇನ ವುತ್ತಂ “ಸಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ವಿಯಾತಿ ಸಮ್ಮಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ। ಮನೋ ಅಭಿಭವತೀತಿ ಮನೋಭೂ, ತಸ್ಸ **ಮನೋಭುನೋ। ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ...ಪೇ॰... ವಿವಜ್ಜಿತೇ**ತಿ -

“ಮಹಾವಾಸಂ ನವಾವಾಸಂ, ಜರಾವಾಸಞ್ಚ ಪನ್ಥನಿಂ।
ಸೋಣ್ಡಿಂ ಪಣ್ಣಞ್ಚ ಪುಪ್ಫಞ್ಚ, ಫಲಂ ಪತ್ಥಿತಮೇವ ಚ॥

“ನಗರಂ ದಾರುನಾ ಖೇತ್ತಂ, ವಿಸಭಾಗೇನ ಪಟ್ಟನಂ।
ಪಚ್ಚನ್ತಸೀಮಾಸಪ್ಪಾಯಂ, ಯತ್ಥ ಮಿತ್ತೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ॥

“ಅಟ್ಠಾರಸೇತಾನಿ ಠಾನಾನಿ, ಇತಿ ವಿಞ್ಞಾಯ ಪಣ್ಡಿತೋ।
ಆರಕಾ ಪರಿವಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಮಗ್ಗಂ ಸಪ್ಪಟಿಭಯಂ ಯಥಾ”ತಿ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೫೨) -

ಏವಂ ವುತ್ತೇಹಿ ಅಟ್ಠಾರಸಹಿ ವಿಹಾರದೋಸೇಹಿ ಸಬ್ಬಕಾಲವಿಯುತ್ತೇ। **ಅನುರೂಪೇ**ತಿ ಇಮೇಸು ಅಟ್ಠಾರಸಸು ದೋಸೇಸು ಅಞ್ಞತರೇನಪಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅನನುರೂಪೋ ನಾಮ, ತದಭಾವೇನ ಅತ್ತನೋ ಯೋಗಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುಕೂಲೇ। ಮಹಾವಿಹಾರಾದಯೋ ಹಿ ಯೋಗಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುಕೂಲಾ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಮಹಾವಿಹಾರೇ ತಾವ ವತ್ತಕರಣಾದಿನಾ ಪಲಿಬೋಧೋ ಹೋತಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ಸಬ್ಬಂ ಕತಮೇವ, ಅವಸೇಸಾಪಿ ಸಙ್ಘಟ್ಟನಾ ನತ್ಥಿ, ಏವರೂಪೋ **ಮಹಾವಿಹಾರೋಪಿ** ಅನುರೂಪೋವ। **ನವವಿಹಾರೇ** ಬಹುಂ ನವಕಮ್ಮಂ ಕಾತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಅಸತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಅನುಕೂಲೇ ಕಾರಣೇ ಅನನುರೂಪೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ **ಜಿಣ್ಣವಿಹಾರೋಪಿ** ಬಹುಪಟಿಜಗ್ಗಿತಬ್ಬತಾಯ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನನ್ತರಾಯಿಕೋ। **ಪನ್ಥನಿಸ್ಸಿತಕೋ** ಆಗನ್ತುಕೇಹಿ

ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ಸಮೋಕಿಣ್ಣತಾಯ। ಯತ್ಥ ಸೋಣ್ಡೀ ನಾಮ ಪಾಸಾಣಪೋಕ್ಖರಣೀ ಹೋತಿ, ಸೋ **ಸೋಣ್ಡಿವಿಹಾರೋ**। ತತ್ಥ ಬಹೂ ಪಾನೀಯತ್ಥಾಯ ಸಮೋಸರನ್ತಿ, ತಥಾ **ಪಣ್ಣಪುಪ್ಫಫಲವತಿ** ವಿಹಾರೇ ತಂತದತ್ಥಾಯ। **ಪತ್ಥನೀಯೇ** ಲೋಕಸಮ್ಮತೇ ವಿಹಾರೇ ವಿಹರನ್ತಂ "ಅರಹಾ"ತಿ ಸಮ್ಭಾವೇನ್ತಾ ಬಹೂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ನಗರಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೇಪಿ** ವಿಹಾರೇ ವಿಸಭಾಗಾರಮ್ಮಣಾಪಾಥಗಮನಾದೀನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ದಾರುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೇ** ಕಟ್ಠಹಾರಿಕಾದೀಹಿ ಅಫಾಸು ಹೋತಿ। **ಖೇತ್ತಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೇ** ವಿಹಾರಮಜ್ಝೇಯೇವ ಖಲಮಣ್ಡಲಕರಣಾದಿನಾ ಅಫಾಸು ಹೋತಿ। **ವಿಸಭಾಗಪುಗ್ಗಲಾಧಿವುತ್ಥೇಪಿ** ಕಲಹನಿವಾರಣಾದೀಸು ತೇ ಉಪವದನ್ತಿ। **ಪಟ್ಟನಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೇ** ಅಭಿಣ್ಹಂ ನಾವಾಸತ್ಥೇಹಿ ಆಗತಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಅಫಾಸು ಹೋತಿ। **ಪಚ್ಚನ್ತನಿಸ್ಸಿತೇ** ಮನುಸ್ಸಾ ಬುದ್ಧಾದೀಸು ಅಪ್ಪಸನ್ನಾ ಹೋನ್ತಿ। **ರಜ್ಜಸೀಮಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೇ** ದ್ವಿನ್ನಂ ರಾಜೂನಂ ಕಲಹೇ ಸತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಜಿತೇಸು ಪಿಣ್ಡಾಯ ವಿಚರನ್ತಂ ಭಿಕ್ಖುಂ "ಅಯಂ ಚರಪುರಿಸೋ"ತಿ ಗಹೇತ್ವಾ ಬನ್ಧನಾದಿಕಂ ಪಾಪೇಯ್ಯುಂ, **ಅಸಪ್ಪಾಯೇ** ಅಮನುಸ್ಸಾದಿಉಪದ್ದವಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತಾನಧಿವುತ್ಥೇ ಉಪ್ಪನ್ನಕಙ್ಖಾಯ ವಿನೋದಕೇ ಅಸತಿ ಮಹಾದೋಸೋಯೇವಾತಿ ಏತೇಪಿ ವಿಹಾರಾ ಅನನುರೂಪಾ, ತಸ್ಮಾ ತಾದಿಸೇ ವಿಹಾರೇ ಪರಿವಜ್ಜೇತ್ವಾ ವುತ್ತದೋಸವಿರಹಿತೇ ಅನುರೂಪೇ ವಿಹಾರೇ ವಿಹಾತಬ್ಬಂ।

ತಸ್ಸ ಪನ ವಿಹಾರಸ್ಸ ಅನುರೂಪಭಾವೋ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಗಾಮತೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಗಾಮತೋತಿ** ಗೋಚರಗಾಮತೋ। **ನಾತಿದೂರೇತಿ** ಗೋಚರಗಾಮಸ್ಸ ಅಡ್ಢಗಾವುತತೋ ಓರಭಾಗತಾಯ ನ ಅತಿದೂರೇ। **ನಚ್ಚಾಸನ್ನೇತಿ** ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಪಮಾಣೇನ ಗೋಚರಗಾಮತೋ ಪಞ್ಚಧನುಸತಿಕತಾಯ ನ ಅತಿಸನ್ನೇ। ಇಮಿನಾ ಗಮನಾಗಮನಸಮ್ಪನ್ನತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಗೋಚರಗಾಮಸ್ಸ ಪನ ಉತ್ತರದಿಸಾಯ ವಾ ದಕ್ಖಿಣದಿಸಾಯ ವಾ ನಾತಿದೂರಂ ನಚ್ಚಾಸನ್ನಂ ಸೇನಾಸನಂ ವಿಸೇಸೇನ ಗಮನಾಗಮನಸಮ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ, ನಾತಿದೂರನಚ್ಚಾಸನ್ನತಾ ಚೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ। **ಪಞ್ಚಙ್ಗಸಂಯುತೇತಿ** ಪನ ವುತ್ತತ್ತಾ ನಾತಿದೂರನಚ್ಚಾಸನ್ನತಾಯ ಸಹ ದಿವಾ ಅಪ್ಪಕಿಣ್ಣತಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಪಞ್ಚಙ್ಗಸಂಯುತ್ತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

> "ಕಥಞ್ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸೇನಾಸನಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ ಹೋತಿ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸೇನಾಸನಂ ನಾತಿದೂರಂ ಹೋತಿ ನಚ್ಚಾಸನ್ನಂ ಗಮನಾಗಮನಸಮ್ಪನ್ನಂ ದಿವಾ ಅಪ್ಪಕಿಣ್ಣಂ ರತ್ತಿಂ ಅಪ್ಪಸದ್ದಂ ಅಪ್ಪನಿಗ್ಘೋಸಂ ಅಪ್ಪಡಂಸಮಕಸವಾತಾತಪಸರೀಸಪಸಮ್ಫಸ್ಸಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಖೋ ಪನ ಸೇನಾಸನೇ ವಿಹರನ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪಕಸಿರೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚೀವರಪಿಣ್ಡಪಾತಸೇನಾಸನಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರಾ, ತಸ್ಮಿಂ ಖೋ ಪನ ಸೇನಾಸನೇ ಥೇರಾ ಭಿಕ್ಖೂ ವಿಹರನ್ತಿ ಬಹುಸ್ಸುತಾ ಆಗತಾಗಮಾ ಧಮ್ಮಧರಾ ವಿನಯಧರಾ ಮಾತಿಕಾಧರಾ, ತೇ ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪರಿಪುಚ್ಛತಿ ಪಞ್ಹಂ 'ಇದಂ, ಭನ್ತೇ, ಕಥಂ; ಇಮಸ್ಸ ಕೋ ಅತ್ಥೋ'ತಿ। ತಸ್ಸ ತೇ ಆಯಸ್ಮನ್ತೋ ಅವಿವಟಞ್ಚೇವ ವಿವರನ್ತಿ, ಅನುತ್ತಾನೀಕತಞ್ಚ ಉತ್ತಾನಿಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಅನೇಕವಿಹಿತೇಸು ಚ ಕಙ್ಖಾಟ್ಠಾನಿಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಕಙ್ಖಂ ಪಟಿವಿನೋದೇನ್ತಿ। ಏವಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸೇನಾಸನಂ ಪಞ್ಚಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ ಹೋತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೧೧)।

ಏತ್ಥ ಚ ನಾತಿದೂರನಚ್ಚಾಸನ್ನಭಾವೇನ ಗಮನಾಗಮನಸಮ್ಪನ್ನತಾ ಪಠಮಂ ಅಙ್ಗಂ, ದಿವಾ ಮಹಾಜನಸಂಕಿಣ್ಣತಾಭಾವೇನ, ರತ್ತಿಯಂ ಜನಾಲಾಪಸದ್ದಾಭಾವೇನ, ಸಬ್ಬದಾಪಿ ಜನಸನ್ನಿಪಾತನಿಗ್ಘೋಸಾಭಾವೇನ ಅಪ್ಪಕಿಣ್ಣಅಪ್ಪಸದ್ದಅಪ್ಪನಿಗ್ಘೋಸಭಾವೋ ದುತಿಯಂ, ಡಂಸಮಕಸಾದಿಪರಿಸ್ಸಯಾಭಾವೋ ತತಿಯಂ, ಅಪ್ಪಕಸಿರೇನ ಚೀವರಪಿಣ್ಡಪಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಲಾಭೋ ಚತುತ್ಥಂ, ಬಹುಸ್ಸುತತಾದಿಗುಣಸಮನ್ನಾಗತಾನಂ ಥೇರಾನಂ ವಸನಭಾವೋ ಪಞ್ಚಮನ್ತಿ ಇಮೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಅಙ್ಗೇಹಿ ಸಂಯುತ್ತೇ ಸಮನ್ನಾಗತೇ ವಿಹಾರಸ್ಮಿಂ ವಿಹಾತಬ್ಬಂ।

**೪೪೦-೧**. ಪಠಮಂ ವುತ್ತಆವಾಸಾದಿಮಹಾಪಲಿಬೋಧೇ ಉಪಾದಾಯ ಖುದ್ದಕಪಲಿಬೋಧೋ, ಇದಾನಿ ತಂ ಪಲಿಬೋಧಂ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದನಾಕಾರಂ ಆವಿ ಕಾತುಂ **"ದೀಘಾ ಕೇಸಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸೋ ಪತ್ತೋ ಸುಟ್ಠು ಪಚಿತಬ್ಬೋತಿ ಯೋಜನಾ।

**೮೪೨-೫. ಪವಿವಿತ್ತೇ**ತಿ ಜನವಿವಿತ್ತೇ ಓಕಾಸೇ। **ವಜ್ಜೇತ್ವಾ...ಪೇ॰... ಲೋಹಿತ**ನ್ತಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಕಸಿಣದೋಸಾ, ತಸ್ಮಾ ಏವರೂಪಾ ಮತ್ತಿಕಾ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ। **ಸಣ್ಹಾಯಾ**ತಿ ಅಪನೀತತಿಣಮೂಲಸಕ್ಖರವಾಲುಕಾಯ ಸುಮದ್ದಿತಾಯ ಸುಖುಮಾಯ। **ಅರುಣವಣ್ಣಾಯಾ**ತಿ ಅರುಣನಿಭಾಯ, ಅರುಣವಣ್ಣಪ್ಪಭಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ವಾಪಿ ತಾದಿಸೇ**ತಿ ಬಹಿದ್ಧಾಪಿ ವಿಹಾರಪಚ್ಚನ್ತೇ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಟ್ಠಾನೇ। **ಸಂಹಾರಿಮ**ನ್ತಿ ಸಂಹರಿತಬ್ಬಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಚರಣಯೋಗ್ಯಂ। **ತತ್ರಟ್ಠಕ**ನ್ತಿ ಯತ್ಥ ಕತಂ, ತತ್ಥೇವ ತಿಟ್ಠನಕಂ।

**೮೪೭-೫೦. ಪಮಾಣತೋ**ತಿ ವಕ್ಖಮಾನಪ್ಪಮಾಣತೋ। **ವಟ್ಟಂ ಆಕೋಟೇತ್ವಾ**ತಿ ಪರಿಮಣ್ಡಲಂ ಕತ್ವಾ ಆಕೋಟೇತ್ವಾ। **ತ**ನ್ತಿ ತಂ ಚಮ್ಮಂ ವಾ ಕಟಸಾರಂ ವಾ ದುಸ್ಸಪಟ್ಟಂ ವಾ। **ಕಣ್ಣಿಕ**ನ್ತಿ ಕಣ್ಣಿಕಾಸದಿಸಂ, ಪರಿಮಣ್ಡಲತೋ ಪದುಮಕಣ್ಣಿಕಾಕಾರನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ಸಮ"**ನ್ತಿ। "ಕಣ್ಣಿಕಾಸಮ"ನ್ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। **ವಿದತ್ಥಿಚತುರಙ್ಗುಲ**ನ್ತಿ ಚತುರಙ್ಗುಲಾಧಿಕವಿದತ್ಥಿಪ್ಪಮಾಣಂ। ಏತದೇವ ಹಿ ಪಮಾಣಂ ಸನ್ಧಾಯ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಸುಪ್ಪಮತ್ತೇ ವಾ ಸರಾವಮತ್ತೇ ವಾ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೫೫) ವುತ್ತಂ। **ವಿವಟ್ಟ**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಕಸಿಣಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋಪಿ ಹಿ ಏತ್ತಕೇಯೇವ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಾಯೇವ ವಾಯಮತಿ। **ಭೇರೀತಲಸಮಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಪಾಣಿಕಾಯ ಘಂಸೇತ್ವಾ ನಿನ್ನತುನ್ನತಟ್ಠಾನಾಭಾವೇನ ಭೇರೀತಲಂ ವಿಯ ಸಮಂ ಕತ್ವಾ। **ಸಮ್ಮಜ್ಜಿತ್ವಾನ ತಂ ಠಾನ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ತಂ ಕಸಿಣಂ ಓಲೋಕೇತಿ, ತಂ ಠಾನಂ ಸಚೇ ಉಕ್ಲಾಪಂ ಹೋತಿ, ಸಮ್ಮಜ್ಜಿತ್ವಾ। **ನ್ಹತ್ವಾ**ತಿ ಸರೀರದರಥವಿನೋದನತ್ಥಂ ನ್ಹತ್ವಾ।

**೮೫೧-೨. ತಮ್ಹಾ ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಾ ಹತ್ಥಪಾಸಪ್ಪಮಾಣಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ**ತಿ ತಮ್ಹಾ ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಸ್ಸ, ಠಪಿತಟ್ಠಾನಮ್ಹಾ ಅಡ್ಢತೇಯ್ಯಹತ್ಥನ್ತರೇ ಪದೇಸೇ, ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಸ್ಸ, ಪೀಠಸ್ಸ ಚ ಮಜ್ಝಂ ಹತ್ಥಪಾಸಪ್ಪಮಾಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಞತ್ತೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ವಿದತ್ಥಿಚತುರಙ್ಗುಲೇ ಉಚ್ಚೇ**ತಿ ವಿದತ್ಥಿಚತುರಙ್ಗುಲಂ ಹುತ್ವಾ ಉಚ್ಚೇ, ವಿದತ್ಥಿಚತುರಙ್ಗುಲಪಾದಕೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ದೂರೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಹಿ ಕಸಿಣಂ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಆಸನ್ನತರೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಹತ್ಥಪಾಣಿಕಾಪದಾದಯೋ ಕಸಿಣದೋಸಾ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ। ಉಚ್ಚತರೇ ನಿಸಿನ್ನೇನ ಚ ಗೀವಂ ಪಣಾಮೇತ್ವಾ ಓಲೋಕೇತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ, ನೀಚತರೇ ಜಣ್ಣುಕಾನಿ ರುಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಹತ್ಥಪಾಸಪ್ಪಮಾಣೇ ಪದೇಸೇ ವಿದತ್ಥಿಚತುರಙ್ಗುಲಪಾದಕೇ ಪೀಠೇ ನಿಸೀದಿತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚತೂಸು ಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಸಯನಂ ಕೋಸಜ್ಜಪಕ್ಖಿಯಂ, ಠಾನಚಙ್ಕಮನಾನಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಪಕ್ಖಿಯಾನಿ, ನಿಸಜ್ಜಾ ಪನ ಅಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಪಕ್ಖಿಯಾ, ಸನ್ತೋ ಇರಿಯಾಪಥೋ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ನಿಸೀದಿತ್ವಾ"**ತಿ, ಸಮನ್ತತೋ ಊರುಬದ್ಧಾಸನಂ ಪಲ್ಲಙ್ಕಂ ಆಭುಜಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೇನಾಕಾರೇನ ನಿಸೀದನ್ತಸ್ಸ ನಿಸಜ್ಜಾ ಸುಖಾ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ **"ಉಜುಂ ಕಾಯಂ ಪಣಿಧಾಯಾ"**ತಿ। ಉಪರಿಮಂ ಸರೀರಂ ಉಜುಕಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾರಸಪಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕೇ ಕೋಟಿಯಾ ಕೋಟಿಂ ಪಟಿಪಾದೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಞ್ಹಿ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಚಮ್ಮಮಂಸನಹಾರೂನಿ ನ ಓಣಮನ್ತಿ, ಅಥಸ್ಸ ಯಾ ತೇಸಂ ಓಣಮನಪಚ್ಚಯಾ ಖಣೇ ಖಣೇ ವೇದನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ತಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಾಸು ಅನುಪ್ಪನ್ನಾಸು ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ಹೋತಿ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನ ಪರಿಪತತಿ। ತತೋ ಚ ಪುಬ್ಬೇನಾಪರಂ ವಿಸೇಸಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವುದ್ಧಿಂ ಫಾತಿಂ ಉಪಗಚ್ಛತಿ। ಇದಾನಿ ಆರಮ್ಮಣಪರಿಗ್ಗಹುಪಾಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಕತ್ವಾ ಪರಿಮುಖಂ ಸತಿ"**ನ್ತಿ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾಭಿಮುಖಂ ಸತಿಂ ಠಪೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಭಿ-ಸದ್ದೇನ ಹಿ ಸಮಾನತ್ಥೋ ಇಧ **ಪರಿ**-ಸದ್ದೋ, ಅಥ ವಾ ಸಮೀಪತ್ಥೇನ **ಪರಿ**-ಸದ್ದೇನ ಮುಖಸ್ಸ ಸಮೀಪೇ ಸತಿಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾಹ - "ಅಯಂ ಸತಿ ಉಪಟ್ಠಿತಾ ಹೋತಿ ಸುಪಟ್ಠಿತಾ ನಾಸಿಕಗ್ಗೇ ವಾ ಮುಖನಿಮಿತ್ತೇ ವಾ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಪರಿಮುಖಂ ಸತಿಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೫೩೭)। ಅಥ ವಾ **"ಪರೀ**ತಿ ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೋ, **ಮುಖ**ನ್ತಿ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋ, **ಸತೀ**ತಿ ಉಪಟ್ಠಾನಟ್ಠೋ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ 'ಪರಿಮುಖಂ ಸತಿ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೬೪) ವಚನತೋ "ಪರಿಣಾಯಿಕಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಪರಿ-ಸದ್ದೋ ಪರಿಗ್ಗಹಟ್ಠೋ, "ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಮುಖ-ಸದ್ದೋ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೋತಿ ಕತ್ವಾ ಪರಿಗ್ಗಹಿತನಿಯ್ಯಾನಸತಿಂ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬಥಾ ಗಹಿತಾಸಮ್ಮೋಸಂ ಪರಿಚ್ಚತ್ತಸಮ್ಮೋಸಂ ಸತಿನೇಪಕ್ಕಂ ಉಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

**೮೫೩-೫. ಕಾಮೇಸ್ವಾದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ**ತಿ "ಕಾಮಾ ನಾಮೇತೇ ಅಟ್ಠಿಕಙ್ಕಲಿಕೂಪಮಾ ನಿರಸ್ಸಾದಟ್ಠೇನಾ"ತಿಆದಿನಾ ವತ್ಥುಕಾಮಕಿಲೇಸಕಾಮೇಸು ಆದೀನವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ದಟ್ಠು ಖೇಮತೋ**ತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಖೇಮತೋ ದಿಸ್ವಾ ಕಾಮನಿಸ್ಸರಣಂ ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಸಮತಿಕ್ಕಮಸ್ಸ ಉಪಾಯಭೂತಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮನ್ತಿ ಏವಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಂ ಸಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಂ,

ನಿಬ್ಬಾನಂ, ವಿಪಸ್ಸನಂ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ವಾ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಖೇಮತೋ ನಿಬ್ಭಯತೋ ದಿಸ್ವಾ, ತತ್ಥ ಜಾತಾಭಿಲಾಸೋ ಹುತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪರಮಂ...ಪೇ॰... ರತನತ್ತಯೇತಿ** ಬುದ್ಧಾದಿರತನತ್ತಯೇ ರತನತ್ತಯಗುಣಾನುಸ್ಸರಣೇನ ಬಲವಪೀತಿಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಜನಯಿತ್ವಾ। **ಭಾಗೀ...ಪೇ॰... ಮುತ್ತಮನ್ತಿ** "ಅಹಂ ಇಮಾಯ ಸಬ್ಬಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಅರಿಯಸಾವಕೇಹಿ ಪಟಿಪನ್ನಾಯ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಚಿತ್ತವಿವೇಕಾದಿಪ್ಪವಿವೇಕಜಸ್ಸ ಸುಖಸ್ಸ ಅದ್ಧಾ ಏಕನ್ತೇನ ಭಾಗೀ ಅಸ್ಸಂ, ಲಾಭೀ ಭವೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಆನಿಸಂಸದಸ್ಸನೇನ ತಬ್ಬಿಸಯಂ ಉತ್ತಮಂ ಮಹನ್ತಂ ಉಸ್ಸಾಹಂ ಕತ್ವಾ। **ಆಕಾರೇನ ಸಮೇನೇವಾತಿ** ಅತಿಉಮ್ಮೀಲಿತಅತಿಮನ್ದಾಲೋಚನಾನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ನಾತಿಉಮ್ಮೀಲಿತನಾತಿಮನ್ದಾಲೋಚನಸಙ್ಖಾತೇನ ಸಮೇನ ಆಲೋಚನಾಕಾರೇನ। ಅತಿಉಮ್ಮೀಲಯತೋ ಹಿ ಅತಿಸುಖುಮಂ, ಅವಿಭೂತಞ್ಚ ರೂಪಗತಂ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯತೋ ವಿಯ ಚಕ್ಖು ಕಿಲಮತಿ, ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವವಿಭಾವನತೋ ಚ ಮಣ್ಡಲಂ ಅತಿವಿಭೂತಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ವಣ್ಣತೋ, ಲಕ್ಖಣತೋ ವಾ ಉಪತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ, ತೇನಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಅತಿಮನ್ದಂ ಉಮ್ಮೀಲಯತೋ ಚ ಗಜನಿಮೀಲಕೇನ ಪೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ರೂಪಗತಂ ಮಣ್ಡಲಂ ಅವಿಭೂತಂ ಹೋತಿ। ದಸ್ಸನೇ ಮನ್ದಬ್ಯಾಪಾರತಾಯ ಕೋಸಜ್ಜಪಾತತೋ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ಲೀನಂ ಹೋತಿ, ಏವಮ್ಪಿ ನಿಮಿತ್ತಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ನಾಮ ಆದಾಸತಲೇ ಮುಖನಿಮಿತ್ತಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ನ ತತ್ಥ ಅತಿಗಾಳ್ಹಂ ಉಮ್ಮೀಲತಿ, ನ ಅತಿಮನ್ದಂ, ಅಥ ಖೋ ಸಮೇನ ಆಕಾರೇನ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಏವಮೇವ ನಾತಿಉಮ್ಮೀಲನಾದಿನಾ ಸಮೇನ ಆಕಾರೇನ ಗಣ್ಹನ್ತೇನ ಭಾವೇತಬ್ಬನ್ತಿ। **ನಿಮಿತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತಾತಿ** ಪಥವೀಕಸಿಣೇ ಚಕ್ಖುನಾ ಗಹಿತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಮನಸಾ ಗಣ್ಹನ್ತೇನ।

**೮೫೬-೭**. ಇದಾನಿ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಹಣೋಪಾಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ನ ವಣ್ಣೋ ಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ನ ವಣ್ಣೋ ಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ ಸೋತಿ** ಯೋ ತತ್ಥ ಪಥವೀಕಸಿಣೇ ಅರುಣವಣ್ಣೋ, ಸೋ ನ ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬೋ ವಣ್ಣವಸೇನ ಮನಸಿಕರೋತೋ ವಣ್ಣಕಸಿಣಭಾವೂಪಗಮನತೋ। ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಪನ ಗಹಿತಗ್ಗಹಣಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವಾರೇತುಂ, ತೇನೇವೇತ್ಥ "ನ ಓಲೋಕೇತಬ್ಬೋ"ತಿ ಅವತ್ವಾ "ಮನಸಾನುಪೇಕ್ಖಿತಾ ಹೋತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಮನಸಾ ಚಿನ್ತನವಸೇನ ಪೇಕ್ಖನಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ। **ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ನ ಚ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** ಯಂ ತತ್ಥ ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಥದ್ಧಲಕ್ಖಣಂ ನ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಂ ತಸ್ಸ ಮನಸಿಕಾರೇ ಧಾತುಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಗಹಿತತ್ತಾ। **ವಣ್ಣಂ ಪನ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾತಿ** ದಿಸ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಪನ ವಣ್ಣಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ। **ಉಸ್ಸದಸ್ಸ ವಸೇನ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿಧಮ್ಮಸ್ಮಿನ್ತಿ** ಪಥವೀಧಾತುಯಾ ಸತ್ತಿತೋ ಅಧಿಕಭಾವೇನ ಸಸಮ್ಭಾರಪಥವಿಯಾ "ಪಥವೀ"ತಿ ವೋಹಾರೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಸಮ್ಭಾರಪಥವಿಂ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತೇ ಪಣ್ಣತ್ತಿಧಮ್ಮೇ ಆದಾಸತಲಗತಮುಖನಿಮಿತ್ತೇ ವಿಯ ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ। **ಏಕಗ್ಗಮಾನಸೋತಿ** ಪುನ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇ ಚಿತ್ತಂ ಅವಿಸಾರೇತ್ವಾ ಏಕಗ್ಗಮಾನಸೋ ಹುತ್ವಾ। **ಪಥವೀ ಪಥವಿಚ್ಚೇವಂ ವತ್ವಾತಿ** ಏತ್ಥ ಪಠಮಸಮನ್ನಾಹಾರೇ ಕಸ್ಸಚಿ ವಚೀಭೇದೋಪಿ ಸಿಯಾತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ **ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರೋ** ಆಹ।

**೮೫೮**. ಯದಿ ವೋಹಾರಮತ್ತೇ ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತಬ್ಬಂ, ನಾಮನ್ತರವಸೇನ ಪಥವೀ ಮನಸಿಕಾತಬ್ಬಾ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಹೋತು, ಕೋ ದೋಸೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಪಥವೀ ಮೇದನೀ**"ತಿಆದಿ। ಅಥ ವಾ ಕಿಂ ಪಥವೀನಾಮೇಯೇವ ವುತ್ತೇ ಭಾವನಾ ಹೋತಿ, ಉದಾಹು ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಮ್ಪೀತಿ ಆಹ "**ಪಥವೀ ಮೇದನೀ**"ತಿಆದಿ। **ಏಕಂ ವತ್ತುಮ್ಪಿ ವಟ್ಟತೀತಿ** ಏತೇಸು ಯಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಂ ಅತ್ತನೋ ಪಗುಣತಾಯ ವಾ ಪಚುರತಾಯ ವಾ ಆಗಚ್ಛನ್ತಂ ಏಕಂ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಏವಂ ವಟ್ಟತಿ, ಅಪಿಚ "ಪಥವೀ"ತಿ ಏತದೇವ ನಾಮಂ ಪಾಕಟಂ, ತಸ್ಮಾ ಪಾಕಟವಸೇನೇವ "ಪಥವೀ ಪಥವೀ"ತಿ ಭಾವೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಚರಿಯಾ।

**೮೫೯-೬೦**. **ಉಮ್ಮೀಲಿತ್ವಾ...ಪೇ॰... ತಾವ ಸೋತಿ** ಯಾವ ವಕ್ಖಮಾನಾಕಾರೇನ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಾವ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಲಂ ಚಕ್ಖುಂ ಉಮ್ಮೀಲಿತ್ವಾ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಪಥವೀಮಣ್ಡಲಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಪುನ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾಲಂ ಚಕ್ಖೂನಿ ನಿಮೀಲಿತ್ವಾತಿ ಏವಂ ವಾರಸತಮ್ಪಿ ವಾರಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ತತೋ ಭಿಯ್ಯೋಪಿ ಉಮ್ಮೀಲಿತ್ವಾ ಸೋ ಯೋಗೀ ಆವಜ್ಜೇಯ್ಯ, ಯೇನಾಕಾರೇನ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಗಹಿತಂ, ತೇನಾಕಾರೇನ ತಂ ಸಮನ್ನಾಹರೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೮೬೧-೩. **ಆಪಾಥಂ ತು ಯಾತಿ ಚೇತಿ** ಯದಿ ಮನೋದ್ವಾರಿಕಜವನಾನಂ ಗೋಚರಭಾವಂ ಉಪಗಚ್ಛತಿ, ತಂ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂ ತದಾ ಉಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತೀತಿ ಯೋಜನಾ। ಯದಿ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತೇಪಿ ಪಥವೀಮಣ್ಡಲಂ ಓಲೋಕೇತ್ವಾ ಭಾವೇತಿ, ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿ ನ ಸಿಯಾ। ಸಮೀಪಟ್ಠೇನ ಚ ನ ಸಕ್ಕಾ ಅನೋಲೋಕೇತುನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ನಿಸೀದಿತಬ್ಬಂ ನೋ ಚೇವ"**ನ್ತಿಆದಿ। **ಯಥಾಸುಖಂ** ನಿಸಿನ್ನೇನ, ಯಥಾಸುಖಂ ವಾ ಭಾವೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೮೬೪-೫. **ಪಪಞ್ಚ...ಪೇ॰... ಧೋವನೇತಿ** ಪಸ್ಸಾವಾದಿನಾ ಕೇನಚಿ ಕರಣೀಯೇನ ನಿಸಿನ್ನಟ್ಠಾನತೋ ಅಞ್ಞತ್ಥ ಗನ್ತ್ವಾ ಪುನ ಆಗಮ್ಮ ನಿಸೀದನ್ತೇನ ಪಾದಾ ಧೋವಿತಬ್ಬಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಧೋತಪಾದೇನ ಹಿ ಸೇನಾಸನಂ ಅಕ್ಕಮತೋ ಆಪತ್ತಿ ಹೋತಿ, ಖಣೇ ಖಣೇ ಪಾದಧೋವನೇ ಚ ಪಪಞ್ಚೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಪರಿಹಾರತ್ಥಂ ದ್ವೇ ಉಪಾಹನಾಯೇವ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ। ತಾವ ಬಹುತಲಿಕಾ ಸದ್ದಮ್ಪಿ ಜನೇಯ್ಯುಂ, ಸದ್ದೋ ಚ ಝಾನಕಣ್ಟಕೋ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಏಕತಲಿಕಾ"**ತಿ। ತಥಾ "ಪರಿಸ್ಸಯವಿನೋದನತ್ಥಂ ಕತ್ತರದಣ್ಡೋ ಚ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೫೭) **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ವುತ್ತಂ। **ಅಸಪ್ಪಾಯೇನ ಕೇನಚೀತಿ** ವಕ್ಖಮಾನೇನ ಆವಾಸಾದಿಅಸಪ್ಪಾಯೇಸು ಕೇನಚಿದೇವ ಅಸಪ್ಪಾಯೇನ । **ತಂ ಠಾನನ್ತಿ** ಕಸಿಣಮಣ್ಡಲಸ್ಸ ಠಿತಟ್ಠಾನಂ। **ಆದಾಯ ತಂ ಪುನಾತಿ** ಯಥಾಜಾತಂ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂ ಪುನ ಗಹೇತ್ವಾ, ಪುನ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

೮೬೬-೭. **ಪೀಠೇ ಸುಖನಿಸಿನ್ನೇನಾತಿ** ಪುನ ವಸನಟ್ಠಾನಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ ವುತ್ತನಿಯಾಮೇನ ಪೀಠೇ ಸುಖನಿಸಿನ್ನೇನ। **ಭಾವೇತಬ್ಬನ್ತಿ** ತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಂ। **ಸಮನ್ನಾಹರಿತಬ್ಬನ್ತಿ** ಸಮ್ಮಾ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ಅನು ಆಹರಿತಬ್ಬಂ। **ತಕ್ಕಾಹತನ್ತಿ** "ತಕ್ಕನತೋ ತಕ್ಕೋ"ತಿ ಏವಂ ಲದ್ಧನಾಮೇನ ಭಾವನಾಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತೇನ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೇನ ಆಹನನಪರಿಯಾಹನನಕಿಚ್ಚೇನ ಅಪರಾಪರಂ ಪವತ್ತನೇನ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಆಹತಂ, ಪರಿಯಾಹತಞ್ಚ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಬಲಪ್ಪತ್ತವಿತಕ್ಕೋ ಮನಸಿಕಾರೋ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೮೬೮-೭೦. **ತಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ** ತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ಮನಸಿಕಾತುಂ ಇಚ್ಛತಿ। **ಏವಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಏವಂ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ತಕ್ಕಾಹತಂ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ। ಯಥಾ ಭಾವನಾ ಪುಬ್ಬೇನಾಪರಂ ವಿಸೇಸಂ ಆವಹತಿ, ಏವಂ ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತಸ್ಸ, ಏವಂ ಕರೋತೋ ಪನ ಯದಾ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸುವಿಸದಾನಿ ತಿಕ್ಖಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ , ತದಾ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದೀನಂ ದೂರೀಭಾವೇನ ಸಾತಿಸಯಂ ಥಾಮಪ್ಪತ್ತೇಹಿ ಸತ್ತಹಿ ಬಲೇಹಿ ಲದ್ಧುಪತ್ಥಮ್ಭಾನಿ ವಿತಕ್ಕಾದೀನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನೇವ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಬಹೂನಿ ಹುತ್ವಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ತತೋ ಚ ತೇಸಂ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಭೂತಾ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಯೋ ಸದ್ಧಿಂ ತದೇಕಟ್ಠೇಹಿ ಪಾಪಧಮ್ಮೇಹಿ ದೂರೀಭವನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ವಿಕ್ಖಮ್ಭನ್ತಿ...ಪೇ॰... ಪಞ್ಚ ನೀವರಣಾನಿಪೀ"**ತಿ। **ಸಮಾಧಿಯತಿ...ಪೇ॰... ಯೋಗಿನೋತಿ** ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಉಪಚಾರಸಮಾಧಿನಾ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನೇನ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಸ್ಸ ತೇನ ವಿನಾ ಅಭಾವತೋ।

೮೭೧-೪. **ಇಮಸ್ಸಾತಿ** ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ। **ಪುರಿಮಸ್ಸಾತಿ** ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ। **ಥವಿಕಾತಿ** ಆದಾಸಥವಿಕತೋ। **ಬಲಾಕಾ ವಿಯ ತೋಯದೇತಿ** ಮೇಘಸಮೀಪೇ ಬಲಾಕಾ ವಿಯ। ಸಾ ಹಿ ಮೇಘಸ್ಸ ನೀಲತ್ತಾ ಸಯಂ ಅತಿಪರಿಸುದ್ಧಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತದಾ ತಂ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಏವಂ ಆದಾಸಮಣ್ಡಲೂಪಮಾದೀಹಿ ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತತೋ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಸುವಿಸುದ್ಧತಂ, ಸಣ್ಹಸುಖುಮತಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನಾಹ **"ತತೋಧಿಕತರ"**ನ್ತಿ। ಉಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತೇ ಅಙ್ಗುಲಿಪದಪಾಣಿಕಾಪದಾದಯೋ ಕಸಿಣದೋಸಾ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ, ಇದಂ ಪನ ವುತ್ತನಯೇನ ತತೋಪಿ ಸತಗುಣಂ ಸಹಸ್ಸಗುಣಂ ಸುವಿಸುದ್ಧಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತನುಸಣ್ಠಾನವನ್ತನ್ತಿ**ಆದಿ ಅಪರಮತ್ಥಸಭಾವತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಹಿ ತಂ ಏದಿಸಂ ಭವೇಯ್ಯ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಸಿಯಾ, ಓಳಾರಿಕಂ ಸಮ್ಮಸನೂಪಗಂ ತಿಲಕ್ಖಣಾಹಟಂ, ನ ಪನೇತಂ ತಾದಿಸನ್ತಿ। ಯದಿ ಪನೇತಂ ನ ಸಣ್ಠಾನಾದಿವನ್ತಂ, ಕಥಂ ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭಾವೋತಿ ಆಹ **"ಉಪಟ್ಠಾ...ಪೇ॰... ಮಯ"**ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಪಞ್ಞಜನ್ತಿ** ಭಾವನಾಮಯಂ ಪಞ್ಞಾಜನಿತಂ, ಭಾವನಾಪಞ್ಞಾಯ ಸಞ್ಜಾನನಮತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಅಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕುತೋಚಿಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ಥಿ। ತೇನಾಹ **"ಭಾವನಾಮಯಂ**

**ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರಮತ್ತ**”ನ್ತಿ, ಕೇವಲಂ ಸಮಾಧಿಲಾಭಿನೋ ಭಾವನಾವಿಸೇಸಜನಿತಂ ತಮ್ಮಯಂ ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರಮತ್ತಮೇವ ಭಾವನಾವಿಸೇಸಾನುಭಾವೇನ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೮೭೫-೮**. ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾನೇವ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನಾನೇವ ನ ಪುನ ತದತ್ಥಂ ಉಸ್ಸಾಹೋ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತೇ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇಯೇವ ತಂವಿಸಯಂ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಂ ನೀವರಣೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಕಿಲೇಸಾ ಸನ್ನಿಸಿನ್ನಾವಾತಿ** ಅವಸೇಸಾ ತದೇಕಟ್ಠಕಿಲೇಸಾ ಚ ಸಮ್ಮದೇವ ನಿಸಿನ್ನಾ, ಉಪಸನ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿನಾ”ತಿ ವುತ್ತೇ ಇತರೋಪಿ ಸಮಾಧಿ ಅತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥತೋ ಆಪನ್ನನ್ತಿ ತಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಆಕಾರೇಹಿ ಪನ ದ್ವೀಹೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ದ್ವೀಹಿ ಆಕಾರೇಹೀತಿ** ಝಾನಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖದೂರೀಭಾವೋ, ಥಿರಭಾವಪ್ಪತ್ತಿ ಚಾತಿ ಇಮೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ। ಇದಾನಿ ತಾನಿ ಕಾರಣಾನಿ ಸಮಾಧಿಅವತ್ಥಾಮುಖೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇತಿ** ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯಂ ಉಪಚಾರಾವತ್ಥಾಯಂ । **ತಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭೇತಿ** ಯದತ್ಥಾಯ ಅಯಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ, ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪಟಿಲಾಭೇ ಅಧಿಗಮಾವತ್ಥಾಯಂ। ಕಥಂ ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯಂ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ಕಥಞ್ಚ ಅಪ್ಪನಾಭೂಮಿಯನ್ತಿ ಆಹ **“ನೀವಾರಣಪ್ಪಹಾನೇನಾ”**ತಿಆದಿ। ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇ ಯದಿಪಿ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಪಟುತರಾನಿ ಮಹಗ್ಗತಭಾವಪ್ಪತ್ತಾನಿ ನ ಹೋನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ಪಟಿಲಾಭಭೂಮಿಯಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಾನಂ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಪಾತುಭಾವೇನ ಸಮಾಧಿಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೮೭೯-೮೦**. **ಅಙ್ಗಾನಿ...ಪೇ॰... ನ ಚಾತಿ** ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇ ಅಙ್ಗಾನಿ ನ ಚ ಥಾಮಜಾತಾನಿ ನೇವ ಭಾವನಾಬಲಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಪ್ಪನಾಯಾತಿ** ಅಪ್ಪನಕ್ಖಣೇ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಅಙ್ಗಾನಿ ಥಾಮಜಾತಾನಿ ಜಾಯರೇ, ತಸ್ಮಾ। **ಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತಂ ದಿವಸಮ್ಪಿ ಪವತ್ತತೀತಿ** ಯಥಾ ನಾಮ ಬಲವಾ ಪುರಿಸೋ ಆಸನಾ ವುಟ್ಠಾಯ ದಿವಸಮ್ಪಿ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ, ಏವಮೇವಂ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಸಕಿಂ ಭವಙ್ಗವಾರಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕೇವಲಂ ರತ್ತಿಮ್ಪಿ ದಿವಸಮ್ಪಿ ಕುಸಲಜವನಪಟಿಪಾಟಿವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಂ ದಿವಸಮ್ಪಿ ಪವತ್ತತೀ”ತಿ ವದತಾ ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇ ನ ತಥಾತಿ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಅಙ್ಗಾನಂ ಅಥಾಮಜಾತತ್ತಾ ಯಥಾ ನಾಮ ದಹರೋ ಕುಮಾರೋ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಠಪಿಯಮಾನೋ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭೂಮಿಯಂ ಪತತಿ, ಏವಮೇವಂ ಚಿತ್ತಂ ಕಾಲೇನ ನಿಮಿತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ಕಾಲೇನ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರತಿ।

**೮೮೧-೪**. **ತೇನೇವ ಪಲ್ಲಙ್ಕೇನಾತಿ** ಯಸ್ಮಿಂ ನಿಸಿನ್ನೋ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಂ ಅಧಿಗಚ್ಛಿ, ತೇನೇವ ಪಲ್ಲಙ್ಕೇನ ಕರಣಭೂತೇನ, ಹೇತುಭೂತೇನ ವಾ ತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ। ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯಞ್ಹಿ ನಿಮಿತ್ತವಡ್ಢನಂ ಯುತ್ತಂ। **ಚಕ್ಕವತ್ತಿಯಗಬ್ಭೋವಾತಿ** ಚಕ್ಕವತ್ತಿ ಭವಿತುಂ ಪುಞ್ಞವಾ ಗಬ್ಭೋ ವಿಯ। **ಪರಿಹಾನಿ ನ ವಿಜ್ಜತೀತಿ** ಲದ್ಧೂಪಚಾರಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಪರಿಹಾನಿ ನ ವಿಜ್ಜತಿ। ನಿಮಿತ್ತೇ ಹಿ ಅಪರಿಹೀನೇ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಝಾನಂ ಅಪರಿಹೀನಮೇವ ಹೋತಿ, ನಿಮಿತ್ತೇ ಪನ ಆರಕ್ಖಾಭಾವೇನ ವಿನಟ್ಠೇ ಲದ್ಧಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ವಿನಸ್ಸತಿ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **“ಆರಕ್ಖಣೇ”**ತಿಆದಿ।

**೮೮೫**. **ಆವಾಸೋತಿ** ಯಸ್ಮಿಂ ಆವಾಸೇ ವಸನ್ತಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪನ್ನಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ನುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಂ ವಾ ವಿನಸ್ಸತಿ, ಅನುಪಟ್ಠಿತಾ ಚ ಸತಿ ನ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಅಸಮಾಹಿತಞ್ಚ ಚಿತ್ತಂ ನ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ಅಯಂ ಅಸಪ್ಪಾಯೋ ಆವಾಸೋ, ತಸ್ಮಾ ಯಸ್ಮಿಂ ವಿಹಾರೇ ಬಹೂ ಆವಾಸಾ ಹೋನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ತೀಣಿ ತೀಣಿ ದಿವಸಾನಿ ವಸಿತ್ವಾ ಯತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ ಏಕಗ್ಗಂ ನ ಹೋತಿ, ತಂ ಪಹಾಯ ತಬ್ಬಿಪರೀತೇ ವಸಿತಬ್ಬಂ। **ಗೋಚರೋತಿ** ಗೋಚರಗಾಮೋ, ಸೋ ಸೇನಾಸನತೋ ಅತಿದೂರೇ ಅಚ್ಚಾಸನ್ನೇ ಪುಬ್ಬದಿಸಾಯ ವಾ ಪಚ್ಛಿಮದಿಸಾಯ ವಾ ಅಸುಲಭಭಿಕ್ಖೋ ಅಸಪ್ಪಾಯೋ। **ಭಸ್ಸನ್ತಿ** ದ್ವತ್ತಿಂಸತಿರಚ್ಛಾನಕಥಾಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಅಸಪ್ಪಾಯಕಥಾ। ಸಾ ಹಿಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತನ್ತರಧಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತಿ। **ಪುಗ್ಗಲೋತಿ** ತಿರಚ್ಛಾನಕಥಿಕೋ, ಸೀಲಾದಿಗುಣವಿರಹಿತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ, ಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅಸಮಾಹಿತಂ ವಾ ಚಿತ್ತಂ ನ ಸಮಾಧಿಯತಿ, ಸಮಾಹಿತಂ ವಾ ಥಿರಂ ನ ಹೋತಿ, ಏವರೂಪೋ। ಸೋ ಹಿ ತಂ ಕದ್ದಮೋದಕಮಿವ ಅಚ್ಛಂ ಉದಕಂ ಮಲಿನಮೇವ ಕರೋತಿ। **ಭೋಜನಂ** ಪನ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಮ್ಬಿಲಂ, ಕಸ್ಸಚಿ ಮಧುರಂ ಅಸಪ್ಪಾಯಂ ಹೋತಿ। **ಉತುಪಿ**

ಕಸ್ಸಚಿ ಸೀತೋ, ಕಸ್ಸಚಿ ಉಣ್ಹೋ। ತಸ್ಮಾ ಯಂ ಭೋಜನಂ ವಾ ಉತುಂ ವಾ ಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಫಾಸು ನ ಹೋತಿ, ತಂ ಭೋಜನಂ ಸೋ ಚ ಉತು ಅಸಪ್ಪಾಯೋ। **ಇರಿಯಾಪಥೋ**ತಿ ಠಾನಚಙ್ಕಮನಾದೀಸು ಯೋ ಇಮಸ್ಸ ಅಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮಾಧಾನಾಯ, ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ಥಿರಭಾವಾಯ ನ ಹೋತಿ, ಅಯಂ ಅಸಪ್ಪಾಯೋ ಇರಿಯಾಪಥೋ, ತಸ್ಮಾ ತಮ್ಪಿ ಆವಾಸಂ ವಿಯ ತೀಣಿ ದಿವಸಾನಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಂ।

೮೮೯. **ಸಪ್ಪಾಯೇ ಸತ್ತ ಸೇವೇಯ್ಯಾ**ತಿ ವುತ್ತವಿಪರೀತವಸೇನ ಸಪ್ಪಾಯೇ ಆವಾಸಾದಿಕೇ ಸತ್ತ ಸೇವೇಯ್ಯ। ತತ್ಥ ಭಸ್ಸಸಪ್ಪಾಯಂ ನಾಮ ದಸಕಥಾವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ, ತಮ್ಪಿ ಮತ್ತಾಯ ಭಾಸಿತಬ್ಬಂ। **ಏವಞ್ಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜತೋ**ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಸತ್ತ ಅಸಪ್ಪಾಯೇ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಸತ್ತ ಸಪ್ಪಾಯೇ ಸೇವನವಸೇನ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಾಸೇವನಬಹುಲಸ್ಸ।

೮೮೮-೯. ಯೇನ ವಿನಾ ಅಪ್ಪನಾಯ ಕುಸಲೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ದಸವಿಧೋ ವಿಧಿ, ಅಪ್ಪನಾಕೋಸಲ್ಲಂ, ತನ್ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ವಾ ಞಾಣಂ ಗನ್ಥವಿತ್ಥಾರಭಯೇನ ಇಧ ನ ದಸ್ಸಿತಂ, ಅತ್ಥಿಕೇನ ಪನ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗತೋ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೬೦) ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪಟಿಲದ್ಧೇ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಮಿಂ, ಏವಞ್ಹಿ ಸಮ್ಪಾದಯತೋ ಅಪ್ಪನಾಕೋಸಲ್ಲಂ ಅಪ್ಪನಾ ಸಮ್ಪವತ್ತತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೮೯೦-೨. ಸಾತಿ ಅಪ್ಪನಾ। **ಏವಞ್ಹೀ**ತಿ **ಹಿ**-ಸದ್ದೋ ಹೇತುಅತ್ಥೋ, ಯಸ್ಮಾ ಠಾನಮೇತಂ ನ ವಿಜ್ಜತಿ, **ತಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಿಆಕಾರಂ** ಭಾವನಾಚಿತ್ತಸ್ಸ ಲೀನುದ್ಧತಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿಆಕಾರಂ **ಸಲ್ಲಕ್ಖಯಂ** ಉಪಧಾರೇನ್ತೋ **ಸಮತಂ ವೀರಿಯಸ್ಸೇವ** ವೀರಿಯಸ್ಸ ಸಮಾಧಿನಾ ಸಮತಂಯೇವ **ಯೋಜಯೇಥ,** ಕಥಂ ಪನ ಯೋಜಯೇಥಾತಿ ಆಹ "**ಈಸಕಮ್ಪಿ**"ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಲಯ**ನ್ತಿ ಲೀನಭಾವಂ, ಸಙ್ಕೋಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯನ್ತ**ನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಂ, **ಪಗ್ಗಣ್ಹೇಥೇವ** ಸಮಭಾವಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತೇನಾಹ "**ಅಚ್ಚಾರದ್ಧಂ ನಿಸೇಧೇತ್ವಾ ಸಮಮೇವ ಪವತ್ತಯೇ**"ತಿ। ತಂ ಮಾನಸನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೮೯೪-೯. **ಏವ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ವೀರಿಯಸಮತಾಯೋಜನವಸೇನ, ಪಟಿಪನ್ನಭಾವನಾಮಾನಸಂ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತೇಯೇವ ಠಪನವಸೇನ ನಿಮಿತ್ತಾಭಿಮುಖಂ ಪಟಿಪಾದಯತೋ **ತಸ್ಸ** ಯೋಗಿನೋ। **ಸಮಿಜ್ಝಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ । **ಪಥವೀಕಸಿಣ**ನ್ತಿ ಪಥವೀತಿ ಭಾವನಾವಸೇನ ಉಪಟ್ಠಿತಂ ತದೇವ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಂ। **ಜವನಾನೀ**ತಿ ಕಾಮರೂಪಾವಚರಜವನಾನಿ। ತೇನಾಹ "**ಏಕಂ ತು ರೂಪಾವಚರಿಕಂ ಭವೇ**"ತಿ। **ಅಞ್ಞೇಹೀ**ತಿ ಪಾಕತಿಕೇಹಿ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇಹಿ। **ಬಲವತರಾ**ತಿ ಭಾವನಾಬಲೇನ ಪಟುತರಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಚ್ಚನ್ತಬಲವನ್ತೋ। **ಪರಿಕಮ್ಮೋಪಚಾರತೋ**ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮತ್ತಾ, ಉಪಚಾರತ್ತಾ ಚ। ತತ್ಥ ಪರಿಕಮ್ಮತ್ತಾತಿ ಪಟಿಸಙ್ಖರಣತ್ತಾ। ಉಪಚಾರತ್ತಾತಿ ಯಥಾ ಗಾಮಾದೀನಂ ಆಸನ್ನದೇಸೋ "ಗಾಮೂಪಚಾರೋ, ನಗರೂಪಚಾರೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಅಪ್ಪನಾಯ ಆಸನ್ನತ್ತಾ ಸಮೀಪಚಾರಿತ್ತಾ। **ಉಪಚಾರಾನಿ** ಅಪ್ಪನಂ ಉಪೇಚ್ಚ ಚರನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ। **ಅಪ್ಪನಾಯಾನುಲೋಮತ್ತಾ**ತಿ ನಾನಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಂ ಪರಿಕಮ್ಮತೋಪಿ ಲಹುಕಂ ಅಪ್ಪನಾನಿಪ್ಫಾದಕವಸೇನ, ಗುಣವಸೇನ ವಾ ಅಪ್ಪನಾಯ ಅನುಕೂಲತ್ತಾ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಏತೇಸು ಪರಿಕಮ್ಮೋಪಚಾರಾನುಲೋಮಸಞ್ಞಿತೇಸು। **ಸಬ್ಬನ್ತಿಮಂ** ತತಿಯಂ, ಚತುತ್ಥಂ ವಾ **ಗೋತ್ರಭೂ**ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ ಪರಿತ್ತಗೋತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿಭವನತೋ, ಮಹಗ್ಗತಗೋತ್ತಸ್ಸ ಭಾವನತೋ ಚ।

೯೦೦-೩. ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಬ್ಬಾ ಸಮಞ್ಞಾತಿ ಪಠಮೇ ನಯೇ ಗಹಿತಾಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಗಹಿತಾಗಹಣೇನಾ**"ತಿಆದಿ। ಏಕೇಕಸ್ಸ ಗಹಿತನಾಮಂ ಇತರೇಸಂ ಅಗ್ಗಹಣತೋ, ಏಕೇಕನಾಮವಸೇನ ಗಹಿತಸ್ಸ ಇತರನಾಮವಸೇನ ಅಗ್ಗಹಣತೋ ವಾ ನಾನಾವಜ್ಜನಪರಿಕಮ್ಮಮೇವ ಪರಿಕಮ್ಮನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "**ಪಠಮಂ ಉಪಚಾರಂ ವಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಚತುತ್ಥಂ ಪಞ್ಚಮಂ ವಾ**ತಿ **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ಅನಿಯಮೋ, ಸೋ ಪನ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಸ್ಸ ಹಿ ಚತುತ್ಥಂ ಅಪ್ಪೇತಿ, ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಸ್ಸ ಪಞ್ಚಮಂ। **ತತೋ ಪರ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಚಮತೋ ಪರಂ। ತೇನಾಹ "**ಛಟ್ಠೇ ವಾ**"ತಿಆದಿ। ಕಸ್ಮಾ ನ ಜಾಯತೀತಿ ಆಹ "**ಆಸನ್ನತ್ತಾ ಭವಙ್ಗಸ್ಸಾ**"ತಿ। ಚಿತ್ತನಿಯಾಮವಸೇನ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತಬ್ಬೇಸು ಸತ್ತಸು ಜವನೇಸು

ಛಟ್ಠಸತ್ತಮಜವನವಾರಗಳನಟ್ಠಾನಭೂತತ್ತಾ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಆಸನ್ನಂ ಜವನಂ ಪತತಿ। **ತಾವದೇ**ತಿ ತಾವದೇವ। ಛಟ್ಠಂ, ಸತ್ತಮಂ ವಾ ಜವನಂ ಪತನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತಿ ಪರಿಕ್ಖೀಣಜವನತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೬೦೪-೬. ಅಥ ಕಿಮೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ "ಛಟ್ಠೇ ಸತ್ತಮೇ ವಾಪಿ ಅಪ್ಪನಾ ನ ಜಾಯತೀ"ತಿ? **ಆಭಿಧಮ್ಮಿಕಗೋದತ್ತತ್ಥೇರೋ** ಹಿ "ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧೨) ಇಮಂ ಸುತ್ತಂ ವತ್ವಾ ಯಥಾ ಅಲದ್ಧಾಸೇವನಂ ಪಠಮಜವನಂ ಗೋತ್ರಭುಂ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಲದ್ಧಾಸೇವನಂ ಪನ ಬಲವಭಾವತೋ ದುತಿಯಂ, ತತಿಯಂ ವಾ ಗೋತ್ರಭುಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ, ಏವಂ ಲದ್ಧಾಸೇವನತಾಯ ಬಲವಭಾವತೋ ಛಟ್ಠಂ, ಸತ್ತಮಮ್ಪಿ ವಾ ಅಪ್ಪೇತೀತಿ ಛಟ್ಠಂ, ಸತ್ತಮಮ್ಪಿ ವಾ ಅಪ್ಪನಾ ಹೋತೀತಿ ವದತೀ"ತಿ ಇಮಂ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ನಿಧಾಯ ಥೇರಸ್ಸ ತಂ ಮತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಯಥಾವುತ್ತಮತಮೇವ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತುಂ "**ಪುರಿಮೇಹೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

**ಪರಿಯನ್ತೇ ಠಾತುಂ ನೇವ ಸಕ್ಕೋತೀ**ತಿ ಪಪಾತೇ ಏವ ಪತತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಪ್ಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಾತುಂ ಅಪ್ಪನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ನ ಚೇತ್ಥ "ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ"ತಿಆದಿಸುತ್ತಪದಂ ಸಾಧಕಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಲಾಭಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೇ ಅನೇಕನ್ತಿಕತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಅಲದ್ಧಾಸೇವನಾಪಿ ಪಠಮಚೇತನಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾ ಹೋತಿ, ಲದ್ಧಾಸೇವನಾ ದುತಿಯಚೇತನಾ ಯಾವ ಛಟ್ಠಚೇತನಾ ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಲದ್ಧಾಸೇವನೇಪಿ ಛಟ್ಠಸತ್ತಮೇ ಅಪ್ಪನಾ ನ ಹೋತಿ ಆಸನ್ನಭವಙ್ಗತಾಯ ದುಬ್ಬಲತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಸತ್ತಮಜವನಚೇತನಾ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಾ ಆನನ್ತರಿಯಾ ಹೋತಿ? ನಾಯಂ ವಿಸೇಸೋ, ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಲಾಭೇನ ಬಲವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ, ಕಿಞ್ಚರಹಿ ಕಿರಿಯಾವತ್ಥಾವಿಸೇಸತೋ। **ಕಿರಿಯಾವತ್ಥಾ** ಹಿ ಆರಮ್ಭಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನವಸೇನ ತಿವಿಧಾ। ತತ್ಥ ಪರಿಯೋಸಾನಾವತ್ಥಾಯ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪಕಚೇತನಾಭಾವೇನ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಾದಿತಾ ಹೋತಿ, ನ ಬಲವಭಾವೇನಾತಿ ಆಚರಿಯಾ।

೬೦೭. **ಏಕ...ಪೇ॰... ಪನಾ**ತಿ ಅಯಂ ಅಪ್ಪನಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾಯೇವ ಏಕವಾರಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ನ ಸಮಾಪತ್ತಿವೀಥಿಯಂ ವಿಯ ಯಥಿಚ್ಛಕಂ ಪವತ್ತತಿ। ಸತ್ತಸು ಹಿ ಠಾನೇಸು ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಪಠಮಪ್ಪನಾಯಂ, ಲೋಕಿಯಾಭಿಞ್ಞಾಸು, ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸು, ಮಗ್ಗಾನನ್ತರೇ ಫಲೇ, ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಭವಙ್ಗಟ್ಠಾನೇ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೇ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನೇ ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯನ್ತಿ। ಏತೇಸು ಹಿ ಕತ್ಥಚಿ ಅತಿಇತ್ತರಾ, ಕತ್ಥಚಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಸಮ್ಪುಣ್ಣಜವನವೀಥಿ ಅದ್ಧಾ ಲಬ್ಭತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಮಗ್ಗಾನನ್ತರಂ ಫಲಂ ತಿಣ್ಣಂ ಉಪರಿ ನ ಹೋತಿ, ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಉಪರಿ ನ ಹೋತಿ, ರೂಪಾರೂಪಭವೇಸು ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ಪರಿಮಾಣಂ ನತ್ಥಿ, ಸೇಸೇಸು ಪನ ಚತೂಸು ಠಾನೇಸು ಏಕಮೇವ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ತಸ್ಮಾ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣಿಕಾಯೇವ ಅಪ್ಪನಾ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

೬೦೮. **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಹೇತುಕ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಹೇತುಂ ಕತ್ವಾ। ನನು ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ಆವಜ್ಜನಾದೀಹಿ, ನ ಪನ ತೇನ ಆವಜ್ಜನಾದಿ, ತಸ್ಮಾ ಕಥಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಹೇತುಕಂ ಹೋತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ ಭವನಕಿರಿಯಾಯ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಹೇತುಕತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಅಸತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇ ಸಾ ಹೋತಿ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಝಾನನ್ತರಮಿವ, ಸತಿ ಪನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣೇ ಸಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅನ್ವಯಬ್ಯತಿರೇಕವಸೇನ ಲಬ್ಭತಿ। ತಸ್ಸಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಹೇತುಕತಾತಿ ನ ನ ಯುಜ್ಜತಿ "ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಹೇತುಕ"ನ್ತಿ ವಚನಂ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಹೇತುಕಂ ಆವಜ್ಜನನ್ತಿ ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಆವಜ್ಜನಞ್ಹಿ** ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನಂ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಕಾರಣಂ ಹೋತಿ।

೬೧೧-೩. ನಾನಾವಿಸಯಲುದ್ಧಸ್ಸ , ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಭಮನ್ತಸ್ಸ ಚೇತಸೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಸಮಾಧಾನೇವಾ**ತಿ ಸಮಾಧಾನಾ ಏವ, ಸಮಾಧಾನಕರಣತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಾಮೋಜ್ಜಭಾವತೋ**ತಿ ಪಾಮೋಜ್ಜೇನ ಸಮಾನಯೋಗಕ್ಖಮತಾಯ ತಸ್ಸಾ ತಬ್ಭಾವವುತ್ತಿತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ಬ್ಯಾಪಾದೇನ ಘಟ್ಟಿಯಮಾನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪಮುದಿತಭಾವಕರಣತೋ ಪೀತಿಯೇವ "ಪಾಮೋಜ್ಜ"ನ್ತಿ

ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ, ತಸ್ಮಾ ಪಾಮೋಜ್ಜಸಭಾವತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೀತಲತ್ತಸಭಾವತೋ**ತಿ ಬ್ಯಾಪಾದಗ್ಗಿನಾ ಸನ್ತಾಪಿಯಮಾನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾಪನವಸೇನ ಸೀತಲತ್ತಸಭಾವತ್ತಾ।

೬೧೪-೬. **ಸವಿಪ್ಫಾರಿಕಭಾವೇನಾ**ತಿ ಯೋನಿಸೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪವಸೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿಂ ಮದ್ದಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನತೋ ಸವಿಪ್ಫಾರಿಕಸಭಾವೇನ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾದಿಪವತ್ತಿತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ನೇಕ್ಖಮ್ಮ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರವಜ್ಜಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಗಹಿತಂ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ತೀಸು ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೇಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಅವೂಪಸನ್ತಭಾವಸ್ಸಾ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಸ್ಸ ಸರೂಪಕಥನೇನ ತಂಸಹವತ್ತಿನೋ ಅನುತಾಪಸಭಾವಸ್ಸ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸಾಪಿ ಸರೂಪಂ ಕಥಿತಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಥಾ **ಸಯಞ್ಚೇವಾತಿಸನ್ತತೋ**ತಿ ಉದ್ಧಚ್ಚಪಟಿಪಕ್ಖಸಭಾವವಚನೇನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಪೀತಿಭಾವೋಪಿ। ತೇನಾಹ "**ಸುಖಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಕುಕ್ಕುಚ್ಚದ್ವಯಸ್ಸಾ**"ತಿ। **ಮತಿಯಾ ಅನುರೂಪತ್ತಾ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಅನುರೂಪತ್ತಾ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ **ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರೇ**ನ "ವಿಚಾರೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನುಮಜ್ಜನವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪತಿರೂಪಕಸಭಾವತ್ತಾ"ತಿ। ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಪನ "ಪೀತಿಯಾ ಅನುರೂಪತ್ತಾ"ತಿ ಪಾಠೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಚ ವಿಚಾರೋ ಅನುಮಜ್ಜನಸಭಾವವನ್ತತಾಯ ಪೀತಿ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅನಿವತ್ತನ್ತೋ ಓಗಾಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ಪೀತಿಯಾ ಅನುರೂಪತ್ತಾ ಸನ್ದೇಹಸಭಾವತ್ತಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅನಜ್ಝೋಗಾಹೇತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೋತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ।

೬೧೭. **ತಿವಿಧಕಲ್ಯಾಣ**ನ್ತಿ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣತಾಸಙ್ಖಾತಾಹಿ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿಆದೀಹಿ ತಿವಿಧಕಲ್ಯಾಣತಾಹಿ ಯುತ್ತಂ। ಯಥಾಹ "ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿ ಆದಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹನಾ ಮಜ್ಝೇ, ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ ಪರಿಯೋಸಾನ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೫೮)। ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾವಸೇನ ಝಾನಸ್ಸ ಪರಿಪನ್ಥತೋ ವಿಸುಜ್ಝನಂ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿ ನಾಮ, ಸಾ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಝಾನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ಲಬ್ಭತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿ ಆದೀ"ತಿ। ವಿಸೋಧೇತಬ್ಬತಾದೀನಂ ಅಭಾವತೋ ಝಾನಪರಿಯಾಪನ್ನಾಯ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ಅನುಬ್ರೂಹನಾ ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹನಾ ನಾಮ। ಸಾ ಪನಾಯಂ ವಿಸೇಸತೋ ಝಾನಸ್ಸ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ಲಬ್ಭತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹನಾ ಮಜ್ಝೇ"ತಿ। ತತ್ಥ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನತಿವತ್ತನಾದಿಸಾಧಕಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿವಸೇನ ಪರಿಯೋದಪನಾ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ ನಾಮ। ಸಾ ಝಾನಸ್ಸ ಓಸಾನಕ್ಖಣೇ ಪಾಕಟಾ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ "ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ ಪರಿಯೋಸಾನ"ನ್ತಿ।

**ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋ** "ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿ ನಾಮ ಸಸಮ್ಭಾರಿಕೋ ಉಪಚಾರೋ, ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹನಾ ನಾಮ ಅಪ್ಪನಾ, ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ ನಾಮ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೭೫) ಏವಂ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿಆದಿಕೇ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ, ತಂ ಅಯುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಅಝಾನಧಮ್ಮೇಹಿ ಝಾನಧಮ್ಮಸ್ಸ ಗುಣಸಂಕಿತ್ತನಂ ನಾಮ ಕತಂ ಹೋತಿ। ನ ಹಿ ಭೂಮನ್ತರಂ ಭೂಮನ್ತರಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಹೋತಿ, ಅನ್ತೋಅಪ್ಪನಾಯಮೇವ ಆಗಮನವಸೇನ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿ, ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿಆದೀಹಿ ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹನಾದಯೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ ಭಗವತಾ "ಏಕತ್ತಗತಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿಪಕ್ಖನ್ತಞ್ಚೇವ ಹೋತಿ ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹಿತಞ್ಚ ಞಾಣೇನ ಸಮ್ಪಹಂಸಿತ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೫೮)। ಏತ್ಥ ಹಿ **ಏಕತ್ತಗತಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಏಕರಸಭಾವೇನ, ಏಕಗ್ಗತಾಯ ಚ ಸಿಖಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ತದನುಗುಣಏಕತ್ತಗತಂ ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಮಪ್ಪನಾಚಿತ್ತಂ, ತಸ್ಸೇವ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿಪಕ್ಖನ್ದನಾದಿ ಪಕ್ಖನ್ತರಂ ವುಚ್ಚತಿ।

**ದಸಲಕ್ಖಣಸಂಯುತ**ನ್ತಿ "ಆದಿಮ್ಹಿ ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ, ಮಜ್ಝೇ ತೀಣಿ, ಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚತ್ತಾರೀ"ತಿ ಏವಂ ದಸಪರಿಮಾಣೇಹಿ ಅಪ್ಪನಾಯ ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ಲಕ್ಖಣಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಪರಿಪನ್ಥತೋ ವಿಸುದ್ಧಿಝಾನಾದೀಹಿ ಸಂಯುತ್ತಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

> "ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿ ಆದಿ। ಆದಿಸ್ಸ ಕತಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ? ಆದಿಸ್ಸ ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ। ಯೋ ತಸ್ಸ ಪರಿಪನ್ಥೋ, ತತೋ ಚಿತ್ತಂ ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ಚಿತ್ತಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ

ಪಕ್ಖನ್ದತಿ, ಯಞ್ಚ ಪರಿಪನ್ಥತೋ ಚಿತ್ತಂ ವಿಸುಜ್ಝತಿ, ಯಞ್ಚ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ಚಿತ್ತಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ಯಞ್ಚ ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ, ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಪಟಿಪದಾವಿಸುದ್ಧಿ ಆದಿ, ಆದಿಸ್ಸ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಞ್ಚೇವ ಹೋತಿ ಲಕ್ಖಣಸಮ್ಪನ್ನಞ್ಚ।

"ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹನಾ ಮಜ್ಝೇ, ಮಜ್ಝಸ್ಸ ಕತಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ? ಮಜ್ಝಸ್ಸ ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ। ವಿಸುದ್ಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ, ಸಮಥಪಟಿಪನ್ನಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ , ಏಕತ್ತುಪಟ್ಠಾನಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ, ಯಞ್ಚ ವಿಸುದ್ಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ, ಯಞ್ಚ ಸಮಥಪಟಿಪನ್ನಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ, ಯಞ್ಚ ಏಕತ್ತುಪಟ್ಠಾನಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತಿ, ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಉಪೇಕ್ಖಾನುಬ್ರೂಹನಾ ಮಜ್ಝೇ, ಮಜ್ಝಸ್ಸ ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಞ್ಚೇವ ಹೋತಿ ಲಕ್ಖಣಸಮ್ಪನ್ನಞ್ಚ।

"ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಪರಿಯೋಸಾನಸ್ಸ ಕತಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ? ಪರಿಯೋಸಾನಸ್ಸ ಚತ್ತಾರಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ। ತತ್ಥ ಜಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನತಿವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಏಕರಸಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ, ತದುಪಗವೀರಿಯವಾಹನಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ, ಆಸೇವನಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ, ಪಠಮಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ ಪರಿಯೋಸಾನಂ, ಪರಿಯೋಸಾನಸ್ಸ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಞ್ಚೇವ ಹೋತಿ ಲಕ್ಖಣಸಮ್ಪನ್ನಞ್ಚಾ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೫೮)।

ಏತ್ಥ ಚ ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಾನಾವಜ್ಜನವೀಥಿಯಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಪರಿಪನ್ಥತೋ ವಿಸುಜ್ಝನತೋ ತದಾಗಮನವಸೇನ ಝಾನಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಸುಜ್ಝನಾಕಾರಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಯೋ ತಸ್ಸ ಪರಿಪನ್ಥೋ, ತತೋ ಚಿತ್ತಂ ವಿಸುಜ್ಝತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತಸ್ಸೇವ ತಥಾ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ಆವರಣವಿರಹಿತಂ ಹುತ್ವಾ ಏಕತ್ತನಯೇನ ಮಜ್ಝಿಮಸಮಥನಿಮಿತ್ತಸಞ್ಞಿತಂ ಸಮಪ್ಪವತ್ತಂ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಪಟಿಪಜ್ಜನಂ ಸನ್ಧಾಯ "ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ಚಿತ್ತಂ ಮಜ್ಝಿಮಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ಖೀರಸ್ಸೇವ ದಧಿಭಾವಾಭಾವೇಪಿ ತದೇವ ಖೀರಂ ದಧಿಸಮ್ಪನ್ನನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಗೋತ್ರಭುಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾಭಾವಾಭಾವೇಪಿ ಏಕಸನ್ತತಿಪರಿಣಾಮೂಪಗಮನವಸೇನ ತಂ ಮಜ್ಝಿಮಂ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ ಲೀನುದ್ಧಚ್ಚಸಞ್ಞಿತಅನ್ತದ್ವಯಾನುಪಗಮನೇನ ಮಜ್ಝಿಮಂ ಪಚ್ಚನೀಕವೂಪಸಮನತೋ ಯಥಾ ಸಮಥಸಞ್ಞಿತಂ ಯೋಗಿನೋ ಸುಖವಿಸೇಸಾನಂ ಕಾರಣಭಾವತೋ ನಿಮಿತ್ತಭೂತಂ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ ನಾಮ, ತಥಾ ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ ಪನ ಸಮಾಹಿತಭಾವೂಪಗಮನೇನ ಏಕತ್ತನಯವಸೇನೇವ ತತ್ಥ ಪಕ್ಖನ್ದನಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ ಪಕ್ಖನ್ದತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏಕತ್ತನಯಞ್ಹಿ ವಿನಾ ಗೋತ್ರಭುಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾಪಕ್ಖನ್ದನಂ ನತ್ಥಿ। ಏವಂ ತಾವ ಪುರಿಮಚಿತ್ತೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾಕಾರಸ್ಸ ಇಧ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ತಿವಿಧಲಕ್ಖಣಸಮ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ। ಯಥಾ ಹಿ ಲೋಕಿಯವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗೋ "ವಿಪಸ್ಸನಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ವಿಸುದ್ಧಸ್ಸ ಪನ ತಸ್ಸ ಪುನ ವಿಸೋಧನೇ ಬ್ಯಾಪಾರಾಕರಣತೋ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನತೋ ವುತ್ತಂ "ವಿಸುದ್ಧಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತೀ"ತಿ। ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಭಾವೂಪಗಮನೇನ ಸಮಥವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಪುನ ಸಮಾಧಾನೇ ಬ್ಯಾಪಾರಾಕರಣತೋ ವುತ್ತಂ "ಸಮಥಪಟಿಪನ್ನಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತೀ"ತಿ।

ಏವಂ ಸಮಥಪಟಿಪನ್ನಭಾವತೋಯೇವ ಪುಬ್ಬೇ "ಕಥಂ ನು ಖೋ ಕಿಲೇಸಸಂಸಗ್ಗಂ ಪಜಹೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಇದಾನಿ ಸಮಥಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ತಸ್ಸ ಪಹೀನತ್ತಾ ಪಾಪಮಿತ್ತಸಂಸಗ್ಗಂ ಪಹಾಯ ಏಕಸ್ಸ ವಿಹರತೋ ಸಪ್ಪುರಿಸಸ್ಸ ವಿಯ ಏಕತ್ತೇನ ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಝಾನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪುನ ಏಕತ್ತುಪಟ್ಠಾನೇ ಬ್ಯಾಪಾರಾಕರಣಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಏಕತ್ತುಪಟ್ಠಾನಂ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಝಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ತಿವಿಧಲಕ್ಖಣಸಮ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪವತ್ತಪಾರಿಹಾರಿಯಞಾಣೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಕರಧಮ್ಮೇಸು ಆದೀನವಾನಿಸಂಸಂ ದಿಸ್ವಾ ಯಥಾ ತತ್ಥ ಜಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನತಿವತ್ತನಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಭಾವನಾಯ ಸಮ್ಪಹಂಸಿತತ್ತಾ ವಿಸೋಧಿತತ್ತಾ

ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ವಸೇನ ಅನುಬ್ರೂಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ ಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಯುಗನದ್ಧಧಮ್ಮಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನತಿವತ್ತಿಯಾ ಪವತ್ತನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ತತ್ಥ ಜಾತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನತಿವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ"ತಿ। ಸದ್ಧಾಪಞ್ಚಮಕಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ನಾನಾಕಿಲೇಸೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ಏಕರಸತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ "ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಏಕರಸಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ"ತಿ। ತೇಸಂ ಅನತಿವತ್ತನಸಮ್ಪಹಂಸನಾನಂ ಅನುರೂಪವಸೇನ ಅಲೀನಂ ಅನುದ್ಧತಂ ಹುತ್ವಾ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಂ ಸನ್ಧಾಯ "ತದುಪಗವೀರಿಯವಾಹನಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಾ ಪನಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಪವತ್ತಾ ಆಸೇವನಾ, ಉಪ್ಪಾದತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಠಿತಿಪರಿಯೋಸಾನಾನಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವವಸೇನ ಪವತ್ತಾಕಾರೋ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಆಸೇವನಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಪಹಂಸನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನತಿವತ್ತನಾದಿಭಾವಸಾಧನೇನ ಪರಿಯೋದಾಪಕಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಕಿಚ್ಚವಸೇನ ಝಾನಪರಿಯೋಸಾನೇ ಚತೂಹಿ ಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನಂ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೯೦೯-೧೦. **ವಿಸೋಧೇತ್ವಾನ ಪಾಪಕೇ**ತಿ ಪಾರಿಪನ್ಥಿಕೇ ಧಮ್ಮೇ ವಿಸೇಸೇನ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಸಯಂ ಪಹಾನಮತ್ತೇ ಅಟ್ಠತ್ವಾ ಅತಿಸಯಪ್ಪಹಾನವಸೇನ ಪುನ ಸೋಧೇತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಚಿತ್ತಭಾವನವೇಪುಲ್ಲ**ನ್ತಿ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಯ ವಿಪುಲಭಾವಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಭಾವನಾವಸೇನ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ, ಏವಮಸ್ಸ ಭಾವನಾವಸೇನ ವಡ್ಢನಮ್ಪಿ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಙ್ಗುಲಾದಿವಸೇನ ನಿಮಿತ್ತಂ ವಡ್ಢಯನ್ತಸ್ಸ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಬಹುಲೀಕಾರೇನ ಝಾನಭಾವನಾಪಿ ವುಡ್ಢಿಂ ವಿರುಳ್ಹಿಂ, ಅಭಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಚ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಚಿತ್ತಭಾವನವೇಪುಲ್ಲಂ...ಪೇ॰... ವಡ್ಢೇತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ।

೯೧೧-೩. **ವಡ್ಢನಾಭೂಮಿಯೋ ದ್ವೇವಾ**ತಿ ವಡ್ಢನಟ್ಠಾನಾನಿ ದ್ವೇಯೇವ। ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ಅವಸ್ಸಂ ಏಕತ್ತಂ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಚರಿಯಾ। **ತತ್ರಾ**ತಿ ಸಾಮಿಅತ್ಥೇ ಭುಮ್ಮವಚನಂ, ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತತ್ರಾ**ತಿ ವಾ ದ್ವೀಸು ಭೂಮೀಸು। **ಕಸಿತಬ್ಬಂ...ಪೇ॰... ಯಥಿಚ್ಛಕ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ನಾಮ ಕಸ್ಸಕೋ ಕಸಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನಂ ನಙ್ಗಲೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪರಿಚ್ಛೇದಬ್ಭನ್ತರಂ ಕಸಿತುಂ ತಂ ಠಾನಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ಏವಮೇವಂ ಏಕಙ್ಗುಲದ್ವಙ್ಗುಲತಿವಙ್ಗುಲಚತುರಙ್ಗುಲಮತ್ತಂ ಮನಸಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛೇದಂ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಂ। ತತೋ ವಿದತ್ಥಿರತನಪ್ಪಮುಖಪರಿವೇಣವಿಹಾರಸೀಮಾನಂ, ಗಾಮನಿಗಮಜನಪದರಜ್ಜಸಮುದ್ದಸೀಮಾನಞ್ಚ ಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ವಡ್ಢಯನ್ತೇನ ಚಕ್ಕವಾಳಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಕತ್ವಾ ವಾ ತತೋ ವಾಪಿ ಉತ್ತರಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಯಥಿಚ್ಛಕಂ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ। ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪನ ನ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಅಪರಿಚ್ಛೇದೇ ಭಾವನಾ ಪವತ್ತತಿ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ "ಸನ್ತಕೇ ನೋ ಅನನ್ತಕೇ"ತಿ। ಏವಂ ವಡ್ಢಿತಞ್ಚ ತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ವಡ್ಢಿತವಡ್ಢಿತಟ್ಠಾನೇ ಪಥವಿಯಾ ಉಕ್ಕೂಲವಿಕೂಲನದೀವಿದುಗ್ಗಪಬ್ಬತವಿಸಮೇಸು ಸಙ್ಕುಸತಸಮಬ್ಭಾಹತಂ ಉಸಭಚಮ್ಮಂ ವಿಯ ಹೋತಿ।

೯೧೪-೮. ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ನಿಮಿತ್ತೇ ಪತ್ತಪಠಮಜ್ಝಾನೇನ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೇನ ಇದಾನೇವ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿಅಧಿಗಮಾಯ ಉಸ್ಸಾಹಂ ಅಕತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ಸುಚಿಣ್ಣವಸಿನಾ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಪತ್ತೇಪೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸುಚಿಣ್ಣೋ ವಸೋ ವಸಿಭಾವೋ ಏತೇನಾತಿ **ಸುಚಿಣ್ಣವಸಿನಾ,** ಸುಟ್ಠು ಆಸೇವಿತವಸಿನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕತಮಾ ತಾ ವಸಿಯೋ, ಯಾಸಂ ವಸೇನಾಯಂ ಪಞ್ಚಹಾಕಾರೇಹಿ ಸುಚಿಣ್ಣವಸೀತಿ ಆಹ "**ಆವಜ್ಜನ**"ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಆವಜ್ಜನ**ನ್ತಿ ನ ಆವಜ್ಜನಮತ್ತಮೇವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಆವಜ್ಜನವಸಿತಾಯ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಆವಜ್ಜನಾಯ ಪನ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಜವನೇಹಿಪಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ತಾನಿ ಚ ಖೋ ಆವಜ್ಜನಕಪ್ಪರತಾಯ ಚಿತ್ತಾಭಿನೀಹಾರಸ್ಸ ಯಥಾವಜ್ಜಿತವಸೇನ **ಹೋನ್ತಿ**। ಅಧಿಗಮೇನ ಸಮಂ, ಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾ ಆಪಜ್ಜನಂ ಪಟಿಪಜ್ಜನಂ **ಸಮಾಪತ್ತಿ**। ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಠಪನಂ, ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ವಿಯಾತಿ ವಾ **ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ**। **ವಸಿತಾ**ತಿ ಏತೇಸು ಆವಜ್ಜನಾದೀಸು ಯಥಾರುಚಿ ಪವತ್ತಿಯೋ , ಯತ್ಥಿಚ್ಛಕಂ, ಯದಿಚ್ಛಕಂ, ಯಾವತಿಚ್ಛಕಂ ಪವತ್ತಿತುಂ ಸಮತ್ಥಭಾವೋ।

ತತ್ಥ ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಪಠಮಂ ವಿತಕ್ಕಂ ಆವಜ್ಜಯತೋ ಭವಙ್ಗಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾವಜ್ಜನಾನನ್ತರಂ ವಿತಕ್ಕಾರಮ್ಮಣಾನೇವ ಚತ್ತಾರಿ, ಪಞ್ಚ ವಾ ಜವನಾನಿ ಜವನ್ತಿ, ತತೋ ದ್ವೇ ಭವಙ್ಗಾನಿ, ತತೋ ಪುನ ವಿಚಾರಾರಮ್ಮಣಂ ಆವಜ್ಜನಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಜವನಾನೀತಿ ಏವಂ ಪಞ್ಚಸು ಝಾನಙ್ಗೇಸು ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ನಿರನ್ತರಂ ಚಿತ್ತಂ ಪೇಸೇತುಂ ಸಮತ್ಥಭಾವೋ, ತತ್ಥ

ಅದನ್ಧಾಯಿತತ್ತಂ **ಆವಜ್ಜನವಸಿತಾ** ನಾಮ। ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತಾನನ್ತರಂ ದ್ವೀಸು ಭವಙ್ಗೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಭವಙ್ಗಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾವಜ್ಜನಾನನ್ತರಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ಸಮತ್ಥತಾ **ಸಮಾಪಜ್ಜನವಸಿತಾ** ನಾಮ। ಅಯಞ್ಚ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಾ ಆವಜ್ಜನಸಮಾಪಜ್ಜನಾ ಸತ್ಥು ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯಕಾಲಧಮ್ಮದೇಸನಾದೀಸು ಲಬ್ಭತಿ। ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿಸ್ಸ ಯಕ್ಖೇನ ಸೀಸೇ ಪಹಾರದಾನಸಮಯೇ, ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನತ್ಥೇರಸ್ಸ ನನ್ದೋಪನನ್ದದಮನಸಮಯೇ ವಾ ಲಬ್ಭತಿ, ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ತತೋ ದನ್ಧಾಯೇವ, ಸೇತು ವಿಯ ಸೀಘಸೋತಾಯ ನದಿಯಾ ಓಘಂ ಭವಙ್ಗವೇಗಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಂ ಝಾನಂ ಠಪೇತುಂ ಸಮತ್ಥತಾ, ಭವಙ್ಗಪಾತತೋ ರಕ್ಖಣಯೋಗ್ಯತಾ **ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸಿತಾ** ನಾಮ। ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾನಸಮತ್ಥತಾ **ವುಟ್ಠಾನವಸಿತಾ** ನಾಮ।

ಅಥ ವಾ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲತೋ ಉಪರಿ ಗನ್ತುಂ ಅದತ್ವಾ ಠಪನಸಮತ್ಥತಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸಿತಾ ನಾಮ। ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲತೋ ಅನ್ತೋ ಅವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಯಥಾಕಾಲವಸೇನೇವ ವುಟ್ಠಾನಸಮತ್ಥತಾ ವುಟ್ಠಾನವಸಿತಾ ನಾಮ। ಅಥ ವಾ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲತೋ ಅನೂನಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಠಪೇತುಂ ಸಮತ್ಥತಾವ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಸಿತಾ ನಾಮ। ಕಾಲಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸಪಿ ನಿದ್ದಾಲುಕಸ್ಸ ಪಟಿಬುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ನಿದ್ದೋಕ್ಕಮನಂ ವಿಯ ವುಟ್ಠಿತಸಮಾಪತ್ತಿಮೇವ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಅಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾನಸಮತ್ಥತಾ, ತತ್ಥ ಆಲಯಾಕರಣಯೋಗ್ಯತಾ ಚ ವುಟ್ಠಾನವಸಿತಾ ನಾಮ।

**ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸಿತಾ** ಪನ ಆವಜ್ಜನವಸಿತಾಯ ಏವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಜವನಾನೇವ ಹಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಆವಜ್ಜನಾನನ್ತರಂ ಪವತ್ತಾನಿ, ತಸ್ಮಾ ಯದಗ್ಗೇನ ಆವಜ್ಜನವಸಿಯಾ ಸಿದ್ಧಿ, ತದಗ್ಗೇನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸಿತಾ ಸಿದ್ಧಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕೇಚಿ ಪನ ಝಾನಙ್ಗಾನಂ ಅಪಾಕಟಭಾವೇಪಿ ತೇಸು ನಿರನ್ತರಂ ಆವಜ್ಜನಾಯ ಪವತ್ತನಸಮತ್ಥತಾ ಆವಜ್ಜನವಸಿತಾ ನಾಮ, ತೇಸಂ ಯಥಾಸಭಾವಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನ ಜವನಪ್ಪವತ್ತನಸಮತ್ಥತಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸಿತಾ ನಾಮ। ಅಥ ವಾ ಸತಿಪಿ ಸತ್ತನ್ನಂ ಜವನಾನಂ ಪವತ್ತಿಯಂ ನಿರನ್ತರಂ ಆವಜ್ಜನಸಮತ್ಥತಾ ಆವಜ್ಜನವಸಿತಾ ನಾಮ, ವಸಿತಾಬಲೇನ ಸತ್ತಮಜವನಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಚತುಪಞ್ಚಜವನೇಹೇವ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸಮತ್ಥತಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸಿತಾ ನಾಮ। ಅಥ ವಾ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇಹಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥಭಾವೇಪಿ "ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಆವಜ್ಜನಾನನ್ತರಮೇವ ಭವಙ್ಗೇಸು ಕಾಲಂ ಅವೀತಿನಾಮೇತ್ವಾ ಸೀಘಮೇವ ಆವಜ್ಜಿತುಂ ಸಮತ್ಥತಾ ಆವಜ್ಜನವಸಿತಾ ನಾಮ, ವಸಿತಾಬಲೇನ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಬಲೇನ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇಹಿಪಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತುಂ ಸಮತ್ಥತಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸಿತಾ ನಾಮಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತಾ ಯಥಾವುತ್ತನಿಯಾಮೇನ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆವಜ್ಜನಾದಿನಾ ಸಾಧೇತಬ್ಬಾ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ"ತಿಆದಿ।

೯೨೭. ಇಮೇಸು ಪನ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೇನ ಸಮಾಪಜ್ಜನಬಹುಲೇನೇವ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಬಹುಲೇನ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಬಹುಲಸ್ಸ ಹಿ ಝಾನಙ್ಗಾನಿ ಥೂಲಾನಿ ದುಬ್ಬಲಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಅಥಸ್ಸ ತಾನಿ ಏವ ಉಪಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಉಪರಿ ಉಸ್ಸುಕ್ಕನಾಯ ಪಚ್ಚಯತಂ ನಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಸೋ ಅಪ್ಪಗುಣೇ ಝಾನೇ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಮಾನೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾವ ಪರಿಹಾಯತಿ, ನ ಚ ಸಕ್ಕೋತಿ ದುತಿಯಂ ಅಧಿಗನ್ತುಂ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "**ಪಠಮೇ ಅವಸಿಪ್ಪತ್ತೇ**"ತಿಆದಿ। **ಉಭತೋ ಭಟ್ಠೋ**ತಿ ಪುನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ –

> "ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಭಿಕ್ಖು ಬಾಲೋ ಅಬ್ಯತ್ತೋ ಅಖೇತ್ತಞ್ಞೂ ಅಕುಸಲೋ ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ ವಿವಿಚ್ಚ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸವಿತಕ್ಕಂ ಸವಿಚಾರಂ ವಿವೇಕಜಂ ಪೀತಿಸುಖಂ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ, ಸೋ ತಂ ನಿಮಿತ್ತಂ ನಾಸೇವತಿ, ನ ಭಾವೇತಿ, ನ ಬಹುಲಿಂ ಕರೋತಿ, ನ ಸ್ವಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ತಸ್ಸ ಏವಂ ಹೋತಿ 'ಯಂನೂನಾಹಂ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾ...ಪೇ॰... ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರೇಯ್ಯ'ನ್ತಿ, ಸೋ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಾ...ಪೇ॰... ದುತಿಯಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಿತುಂ। ತಸ್ಸ ಏವಂ ಹೋತಿ 'ಯಂನೂನಾಹಂ ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ...ಪೇ॰... ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರೇಯ್ಯ'ನ್ತಿ, ಸೋ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ

ವಿವಿಚ್ಚೇವ ಕಾಮೇಹಿ...ಪೇ॰... ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಿತುಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಉಭತೋ ಭಟ್ಠೋ ಉಭತೋ ಪರಿಹೀನೋ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೩೫)।

೯೨೮-೩೧. **ಕಾಮಸ್ಸಹಗತಾ...ಪೇ॰... ಚರನ್ತೀ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ಕಾಮಸಹಗತಾ ಹುತ್ವಾ ಸಞ್ಞಾ ಚೇವ ಮನಸಿಕಾರಾ ಚ ಸಮುದಾಚರನ್ತಿ। ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ಚೇತ್ಥ ತಂಸಹಗತೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಗಹಿತೋ, ಮನಕ್ಕಾರ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಆವಜ್ಜನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಾಮಾನುಪಕ್ಖನ್ದಾನಂ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾನಂ ವಸೇನ ಹಾನಂ ಪರಿಹಾನಿಂ ಭಜತೀತಿ **ಹಾನಭಾಗಿಯಂ**। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸಂಕಿಲೇಸನ್ತಿ ಹಾನಭಾಗಿಯೋ ಧಮ್ಮೋ'ತಿ (ವಿಭ॰ ೮೨೮) ವಚನತೋ ಹಾನಭಾಗಿಯಾ ಕಾಮಸಞ್ಞಾದಿಕಾತಿ ತೇಹಿ ಪರಿಹಾಪಿಯಮಾನಂ ಝಾನಮ್ಪಿ ಕಾರಣೂಪಚಾರೇನ ಹಾನಭಾಗಿಯಂ ನಾಮಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। **ತದನುಧಮ್ಮತಾ ಸತೀ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ಝಾನಸ್ಸ ಅನುಧಮ್ಮತಾ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ತದನುಗತಾ ಸತಿಪತಿರೂಪಕಾ ನಿಕನ್ತಿ। **ಅತಕ್ಕಸಹಿತಾ**ತಿ ಅವಿತಕ್ಕಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಪತ್ತುಕಾಮಸ್ಸ ತಂ ಸನ್ತತೋ, ಮನಸಿ ಕರೋತೋ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ತಂಸಹಗತಾ। **ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯ**ನ್ತಿ ವಿಸೇಸಭೂತಸ್ಸ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನತಾಯ ತಂ ಭಜತೀತಿ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯಂ। **ನಿಬ್ಬಿದಾಸಂಯುತಾ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾರಮ್ಮಣಾ।

೯೩೨-೫. **ಪಗುಣತೋ**ತಿ ವಸಿತಪ್ಪತ್ತತೋ। **ಆಸನ್ನಾಕುಸಲಾರಿಕಾ**ತಿ ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ತಂಪಠಮತಾಯ ಆಸನ್ನನೀವರಣಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಾ। ಥೂಲಂ ನಾಮ ವಿಪುಲಮ್ಪಿ ಫೇಗ್ಗು ವಿಯ ಸುಖಭಞ್ಜನೀಯನ್ತಿ ಆಹ **"ಥೂಲತ್ತಾ...ಪೇ॰... ದುಬ್ಬಲಾ"**ತಿ। **ತತೋ**ತಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನತೋ। ದುಬ್ಬಲಾನಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಇಮಿಸ್ಸಾತಿ **ಅಙ್ಗದುಬ್ಬಲಾ**। **ಸನ್ತತೋ ಚಿನ್ತಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ವಿಯ ಓಳಾರಿಕಙ್ಗಾನಂ ಅಭಾವತೋ, ಸನ್ತಧಮ್ಮಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಚ ಸನ್ತನ್ತಿ ಏವಂ ಸನ್ತವಸೇನ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೇ ಪೀತಿಸುಖಾದಯೋ, ತೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇಪಿ ಸನ್ತಿ, ತೇಹಿ ಪನ ತೇ ಸನ್ತತರಾ, ಪಣೀತತರಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ। **ನಿಕನ್ತೀ**ತಿ ನಿಕಾಮನಂ ಅಪೇಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರಿಯಾದಾಯಾ**ತಿ ಖೇಪೇತ್ವಾ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೯೪೩-೪. **ಸಮ್ಪಸಾದನ**ನ್ತಿ ಸಮ್ಪಸಾದನಸಙ್ಖಾತಾಯ ಸದ್ಧಾಯ ಯೋಗತೋ ಝಾನಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪಸಾದನಂ ನೀಲವಣ್ಣಯೋಗತೋ ನೀಲವತ್ಥಂ ವಿಯ। ನನು ಚಾಯಂ ಸದ್ಧಾ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಕಸ್ಮಾ ಇದಮೇವ "ಸಮ್ಪಸಾದನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಕ್ಖೋಭೇನ ವೀಚಿತರಙ್ಗಸಮಾಕುಲಮಿವ ಜಲಂ ನ ಸುಪ್ಪಸನ್ನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸತಿಪಿ ಸದ್ಧಾಯ ತಂ ಸಮ್ಪಸಾದನನ್ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಕ್ಖೋಭಾಭಾವೇನ ಲದ್ಧೋಕಾಸಾ ಬಲವತೀ ಸದ್ಧಾ, ತಸ್ಮಾ ಬಲವಸದ್ಧಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಇದಮೇವ "ಸಮ್ಪಸಾದನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಜ್ಝತ್ತ**ನ್ತಿ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಂ, ಅತ್ತನಿ ಜಾತಂ, ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೀಣಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಇಮಸ್ಸಾತಿ **ತಿವಙ್ಗಿಕಂ**। **ಸೇಸ**ನ್ತಿ ಪೀತಿಆದೀನಂ ಅಙ್ಗೇಹಿ ಬಲವಭಾವೋ, ತಿಣ್ಣಂ ಚತುನ್ನಂ ವಾ ಜವನಾನಂ ಪರಿಕಮ್ಮೋಪಚಾರಾನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಭಾವೋ, ಛಟ್ಠೇ ಸತ್ತಮೇ ವಾ ಅಪ್ಪನಾಯಾನುಪ್ಪತ್ತಿ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣತಾ, ತತೋ ಭವಙ್ಗಪಾತೋ, ಪುನ ಭವಙ್ಗಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣತ್ಥಾಯ ಆವಜ್ಜನಂ, ತತೋ ಝಾನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣನ್ತಿ ಇದಂ ಸಬ್ಬಂ ವುತ್ತಾವಸೇಸಂ **ಹೇಟ್ಠಾ** ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಸಮುಪಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ।

೯೪೮-೯. **ಪಿಯತೋ**ತಿ ಕಾಮಯತೋ। **ಉಪ್ಪಿಲಾಪನ**ನ್ತಿ ಕಾಮಞ್ಚಾಯಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇಸು ಅಪರಿಚ್ಚತ್ತಪೇಮಸ್ಸ ಅನಾದೀನವದಸ್ಸಿನೋ ತಣ್ಹಾಸಹಗತಾಯ ಪೀತಿಯಾ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೋ, ಇಧ ಚ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಪೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ತಥಾಪಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಪೀತಿಯಂ ಅವಿರತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಅನುಬನ್ಧೇಯ್ಯಾತಿ ಉಪ್ಪಿಲಾಪನಂ ಇಧ ಆದೀನವವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸ್ಸೇವ ತತಿಯಜ್ಝಾನಂ ವಿಯ ಅಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಿಲಾಪನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿ ಉಪ್ಪಿಲಾಪನಂ ವಿಯಾತಿ ಉಪ್ಪಿಲಾಪನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತಿಯಂ ಸನ್ತತೋ ದಿಸ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

೯೫೭-೮. **ಸತಿಯಾ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಸಮ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಸರಣಲಕ್ಖಣಾಯ ಸತಿಯಾ, ಅಸಮ್ಮೋಹಲಕ್ಖಣೇನ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞೇನ ಚ ಸಮ್ಪನ್ನಂ। ಕಾಮಂ ಪುರಿಮಜ್ಝಾನೇಸುಪಿ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ಅತ್ಥಿ, ನ ಹಿ ಮುಟ್ಠಸ್ಸತಿಸ್ಸ, ಅಸಮ್ಪಜಾನತೋ ಚ ಉಪಚಾರಮತ್ತಮ್ಪಿ

ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ಪಗೇವ ಅಪ್ಪನಾ, ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪನ ಅವಿಪ್ಪಯೋಗೀಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇಸು ಪೀತಿಸುಖೇಸು ಪೀತಿಸಞ್ಞಾತಸ್ಸ ಓಳಾರಿಕಙ್ಗಸ್ಸ ಪಹಾನೇ ಸುಖುಮತಾಯ ಇಧ ಸಾತಿಸಯೋ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಬ್ಯಾಪಾರೋತಿ ಇಧೇವ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞಸಮ್ಪನ್ನತಾ ವುತ್ತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಏಕಙ್ಗಹೀನ**ನ್ತಿ ಪೀತಿಯಾ ಪಹೀನಭಾವೇನ ಏಕಙ್ಗವಿಪ್ಪಹೀನಂ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸ್ಸ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ವಿಯ ಅಪ್ಪನಾಕ್ಖಣೇಯೇವ ಪಹೀಯತಿ। ತೇನಸ್ಸ ಸಾ "ಪಹಾನಙ್ಗ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

೯೭೨. ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ಪಹೀನತ್ತಾ ಆಹ "**ಏಕಙ್ಗವಿಪ್ಪಹೀನ**"ನ್ತಿ। ತಞ್ಚ ಪನ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಏಕವೀಥಿಯಂ ಪುರಿಮಜವನೇಸುಯೇವ ಪಹೀಯತಿ।

೯೭೪. ಪುರಿಮಜ್ಝಾನೇಸು ಪರಿಕಮ್ಮಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಕಾಮಾವಚರಜವನಾನಂ ಏಕಸದಿಸತ್ತಾ ಇಧ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ಕಞ್ಚಿ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯಸ್ಮಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಆಸೇವನಂ ನ ಹೋತೀ**ತಿ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯಸ್ಮಾ ಪದನ್ತರಸಙ್ಗಹಿತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಗ್ಗಾಹಾಪನಸಙ್ಖಾತಆಸೇವನಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವತೋ ಸುಖವೇದನಾ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಯ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇವ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಯ ಭವಿತಬ್ಬಂ ಸಾತಿಸಯಂ ಸುಖವಿರಾಗಭಾವನತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಇಧ ಅಪ್ಪನಾವೀಥಿಯಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಜವನೇಹೇವ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ।

೯೭೬. ಏವಂ ಚತುಕ್ಕನಯವಸೇನ ಝಾನಪ್ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಪಞ್ಚಕನಯಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯಂ ಚತುಕ್ಕನಯೇ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ದ್ವಿಧಾ ಪನ ಕತ್ವಾನಾ**ತಿ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಪಹಾನಙ್ಗವಸೇನ ಗಣನತೋ ದ್ವಿಧಾ ಕತ್ವಾ। **ದುತಿಯಂ ತತಿಯಂ ಕತ**ನ್ತಿ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರನ್ತಿ ಏವಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಞ್ಚೇವ ತತಿಯಜ್ಝಾನಞ್ಚ ಕತಂ ಅಭಿಧಮ್ಮೇತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ಹಿ ಪಞ್ಚಕನಯೋ ಸರೂಪತೋ ನ ಗಹಿತೋ, ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಗಹಿತೋತಿ? ಪುಗ್ಗಲಜ್ಝಾಸಯತೋ, ಸನ್ನಿಸಿನ್ನದೇವಪರಿಸಾಯ ಹಿ ಯೇಸಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನೇ ವಿತಕ್ಕೋ ಏವ ಓಳಾರಿಕತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಇತರೇ ಸನ್ತತೋ, ತೇಸಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಂ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಚಕನಯೇನ ದೇಸೇಸಿ। ಯೇಸಂ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ ಓಳಾರಿಕತೋ ಉಪಟ್ಠಿತಾ, ತತೋ ತೇಸಂ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಂ ತಿವಙ್ಗಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಚತುಕ್ಕನಯೇನ ದೇಸೇಸಿ। ಯೇಸಂ ವಿತಕ್ಕೋವ ಓಳಾರಿಕತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತೇಹಿ ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಚತುರಙ್ಗಿಕಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ। ಯೇಸಂ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾ, ತೇಹಿ ದ್ವೇಪಿ ಏಕತೋ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ತಿವಙ್ಗಿಕಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಕ್ಕಾ।

೯೭೯. ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಮಧುರಂ, ತತೋಯೇವ ವರತರಂ ವಚನಂ ಯಸ್ಸ ಸೋಯಂ **ಸುಮಧುರವರತರವಚನೋ**। **ಕಂ ನು ಜನಂ ನೇವ ರಞ್ಜಯತಿ,** ನ ಹಿ ಏಕಮ್ಪಿ ನ ರಞ್ಜಯತಿ। **ಅತಿನಿಸಿತ ...ಪೇ॰... ನೀಯೋ**ಯನ್ತಿ ಅತಿತಿಖಿಣಬುದ್ಧಿಪ್ಪಸಾದೇಹಿ ಜನೇಹಿ ವೇದನೀಯೋ ಅಯಂ ಗನ್ಥೋ, ಪರಿಚ್ಛೇದೋತಿ ವಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ರೂಪಾವಚರಸಮಾಧಿಭಾವನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೧೫. ಪನ್ನರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಅರೂಪಾವಚರಸಮಾಧಿಭಾವನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೬೮೦. ಏವಂ ಪಥವೀಕಸಿಣವಸೇನ ಚತುಕ್ಕಪಞ್ಚಕಜ್ಝಾನಾನಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಯಸ್ಮಾ ಸೇಸಕಸಿಣವಸೇನ ನಿದ್ದಿಸಿಯಮಾನೇ ಗನ್ಥಗಾರವೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅರೂಪಾವಚರಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ರೂಪಾರೂಪ"**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ರೂಪಾರೂಪಮತೀತೇನಾತಿ** ರೂಪಾರೂಪಭವಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೇನ, ಪುನಾನೂಪಪತ್ತಿವಸೇನ ರೂಪಾರೂಪಭವಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೇನ, ಪಗೇವ ಕಾಮಾವಚರಭವಂ। **ರೂಪಾರೂಪಾದಿವೇದಿನಾತಿ** ರೂಪಾರೂಪಾದಿಭೂಮನ್ತರವೇದಿನಾ।

೬೮೧-೪. ಯಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಅರೂಪಾವಚರಸಮಾಧಿ ನಾಮ ರೂಪವಿರಾಗಭಾವನಾ ರೂಪವಿರಾಗವಸೇನೇವ ಅಭಿನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಾವ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮಸ್ಸ ರೂಪೇ ವಿರಜ್ಜನಾಕಾರಂ, ವಿರತ್ತಮಾನಸೇನ ಚ ತದತ್ಥಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜನವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ರೂಪೇ ಖೋ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ದಣ್ಡನಟ್ಠೇನ ದಣ್ಡೋ, ಮುಗ್ಗರಾದಿ, ಪರಪೀಳನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ತಸ್ಸ ಆದಾನಂ **ದಣ್ಡಾದಾನಂ। ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸತ್ಥಾದಾನಕಲಹವಿಗ್ಗಹವಿವಾದತುವಂತುವಂಪೇಸುಞ್ಞಾದೀನಂ, ಅದಿನ್ನಾದಾನಾದೀನಞ್ಚ ಗಹಣಂ। **ಚಕ್ಖುರೋಗಾದಯೋತಿ ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಸೋತರೋಗಾದೀನಂ। **ರೂಪೇ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾತಿ** ಕರಜರೂಪಾದಿಓಳಾರಿಕರೂಪೇ ತನ್ನಿದಾನಂ ದೋಸಂ ದಿಸ್ವಾ। **ನಿಬ್ಬಿನ್ದಮಾನಸೋತಿ** ವಿರತ್ತಮಾನಸೋ। **ಅರೂಪನ್ತಿ** ಅರೂಪಾವಚರಭಾವನಂ। **ತಮ್ಹಾ ಕಸಿಣರೂಪಾತಿ** ತಮ್ಹಾ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಸಞ್ಞಾತಾ ಕಸಿಣರೂಪಾ। ನನು ಚಾಯಂ ರೂಪೇ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ತಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮತ್ಥಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ , ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ಅರೂಪಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿಮತ್ತತ್ತಾತಿ ಕಥಂ ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಜತೀತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ಓಪಮ್ಮವಸೇನ ತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ಸೂಕರಾಭಿಹತೋವ ಸಾ"**ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ವನೇ ಸೂಕರೇನ ಪಹತಮತ್ತೋ ಸುನಖೋ ತತೋ ಭೀತೋ ರೂಪದಸ್ಸನವೇಲಾಯಂ ಭತ್ತಪಚನಉಕ್ಖಲಿಂ ದೂರತೋ ದಿಸ್ವಾ ಸೂಕರಪಟಿಭಾಗತಾಯ ತಸ್ಸಂ ಸೂಕರಾಸಙ್ಕಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಉತ್ರಸ್ತೋ ಪಲಾಯತೇವ, ಏವಮೇವ ರೂಪೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದಮಾನಸೋ ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತುಕಾಮೋ ತಪ್ಪಟಿಭಾಗೇ ಕಸಿಣರೂಪೇಪಿ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಜತಿ, ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತುಕಾಮೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೬೮೫-೭. **ಚತುತ್ಥೇ ಪನ ಝಾನಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾಕಾಸಕಸಿಣಂ ನವಸು ಪಥವೀಕಸಿಣಾದೀಸು ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಲದ್ಧಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ। ಕೇಚಿ ಪನ ಆಲೋಕಕಸಿಣಮ್ಪಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಸೂತಿ ವದನ್ತಿ। ತಸ್ಸ ಪನ ಠಪನೇ ಕಾರಣಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ। ಸುಟ್ಠು ಚಿಣ್ಣೋ ಚರಿತೋ ಅತಿಪ್ಪಗುಣಿಕತೋ ಆವಜ್ಜನಾದಿಲಕ್ಖಣೋ ವಸೀಭಾವೋ ಏತೇನಾತಿ **ಸುಚಿಣ್ಣವಸೀ। ಕರೋತಿ...ಪೇ॰... ಯತೋತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಮಯಾ ನಿಬ್ಬಿನ್ದಕಸಿಣರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ। **ಆಸನ್ನಸೋಮನಸ್ಸಞ್ಚಾತಿ** ಯತೋ ತತಿಯಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಆಸನ್ನತಾಯ ಆಸನ್ನಸೋಮನಸ್ಸಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಞ್ಚ। **ಥೂಲಸನ್ತವಿಮೋಕ್ಖತೋತಿ** ಸನ್ತವಿಮೋಕ್ಖಸಞ್ಞಾತಅರೂಪಜ್ಝಾನತೋ ಏತಂ ಯತೋ ಥೂಲಂ ಓಳಾರಿಕಂ। ಅರೂಪಜ್ಝಾನಞ್ಹಿ ಯೇ ತೇ ಸನ್ತಾ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ರೂಪೇ ಆರುಪ್ಪನ್ತಿಆದೀಸು "ಸನ್ತವಿಮೋಕ್ಖ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸನ್ತತಾಸಿದ್ಧಿ ಚಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸತಿತೋ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

೬೮೭-೯೧. **ಚತುತ್ಥೇತಿ** ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ। ಪರಮಾರುಪ್ಪಞ್ಚ ಸನ್ತತೋ ದಿಸ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಸನ್ತವಸೇನ ಮನಸಿ ಕರಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸನ್ತತೋ ಮನಸಿಕರಣೇನೇವ ಚೇತ್ಥ ಪಣೀತತೋ, ಸುಖುಮತೋ ಚ ಮನಸಿಕಾರೋ ಸಿದ್ಧೋವ ಹೋತೀತಿ ನ ತೇ ವಿಸುಂ ಗಹಿತಾ। **ಪತ್ಥರಿತ್ವಾನಾತಿ** ಪಗೇವ ವಡ್ಢಿತಂ, ತದಾ ವಡ್ಢನವಸೇನ ವಾ ಪತ್ಥರಿತ್ವಾ। ಪುಬ್ಬಕಾಲವಸೇನ ಚೇತಂ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ನಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ನ ವಡ್ಢಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ನ ಹಿ ತಂ ಪಚ್ಛಾ ವಡ್ಢನತ್ಥಾಯ ವಾಯಮಿಯಮಾನಮ್ಪಿ ವಡ್ಢತೀತಿ। **ತೇನಾತಿ** ಕಸಿಣರೂಪೇನ।

ಇದಾನಿಸ್ಸ ಉಗ್ಘಾಟನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಆಕಾಸೋ ಇತಿ ವಾ”**ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ ಪುನ ತಂ ಸಮತ್ಥೇತುಂ **“ಉಗ್ಘಾಟೇನ್ತೋ ಹೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಉದಯವಸೇನ, ಪರಿಚ್ಛೇದಫರಣವಸೇನ ಚ ಅನ್ತಾಭಾವತೋ **ಅನನ್ತೋ। ನ ಸಂವೇಲ್ಲೇತೀತಿ** ಕಟಸಾರಕಕಿಲಞ್ಜಾದಯೋ ವಿಯ ನ ಪಟಿಸಂಹರತಿ। **ನಾವಜ್ಜನ್ತೋ ನ ಪೇಕ್ಖನ್ತೋತಿ** ಅನಾವಜ್ಜನ್ತೋ ಅನಪೇಕ್ಖನ್ತೋ। ಅಞ್ಞದತ್ಥು ತೇನ ಫುಟ್ಠೋಕಾಸಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋಯೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ । ಇದಞ್ಹಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ಕಸಿಣರೂಪಂ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಮನಸಿಕರೋತೋ, ತೇನ ಚ ಫುಟ್ಠೋಕಾಸಂ “ಆಕಾಸೋ ಆಕಾಸೋ”ತಿ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಯದಾ ತಂ ಭಾವನಾನುಭಾವೇನ ಆಕಾಸಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತದಾ ಸೋ ಕಸಿಣಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತಿ ನಾಮಾತಿ।

೯೯೧-೫. ಏವಂ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟನವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧೇ ಆಕಾಸನಿಮಿತ್ತೇ ಪುನ ಪಟಿಪಜ್ಜನವಿಧಿಂ, ಯಸ್ಸತ್ಥಾಯ ಯೇಸಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ತದತ್ಥಸಿದ್ಧಿಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಂ ನಿಮಿತ್ತ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಆಕಾಸಸ್ಸ ಅನಿಮಿತ್ತಭಾವೇಪಿ ನಿಮಿತ್ತೇನ ಫುಟ್ಠೋಕಾಸಭಾವತೋ “ನಿಮಿತ್ತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಞ್ಚ…ಪೇ॰… ವಿಕ್ಖಮ್ಭನ್ತೀತಿ** ನನು ರೂಪಾವಚರಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಉಪಚಾರಕ್ಖಣೇಯೇವ ನೀವರಣಾನಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾನಿ, ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಚ ನ ತೇಸಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ಥಿ। ಯದಿ ಸಿಯಾ, ಝಾನತೋ ಪರಿಹಾಯೇಯ್ಯಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಝಾನಸ್ಸ ವಣ್ಣಭಣನವಸೇನೇತಂ ವುತ್ತಂ ಯಥಾ ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಪಹೀನಾನಂ ಉಪರಿ ಪಹಾನವಚನನ್ತಿ। ಯೇ ಪನ “ಸಬ್ಬೇ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಾತಿ ಕತ್ವಾ ಏವಂ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಹಿ ದುತಿಯಜ್ಝಾನೂಪಚಾರಾದೀಸು ನೀವರಣವಿಕ್ಖಮ್ಭನಾವಚನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಯಮ್ಪಿ ಚೇಕೇ ವದನ್ತಿ “ಸನ್ತೇವ ಸುಖುಮಾನಿ ರೂಪಾವಚರಅವಿಕ್ಖಮ್ಭನೀಯಾನಿ, ತಾನಿ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ, ತಂ ತೇಸಂ ಮತಿಮತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಮಹಗ್ಗತಕುಸಲೇಸು ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಂ ವಿಯ ಓಧಿಸೋ ಪಹಾನಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಯೋ ಪನ ರೂಪಾವಚರೇಹಿ ಅರೂಪಾನಂ ಉಳಾರಫಲತಾದಿವಿಸೇಸೋ, ಸೋ ಭಾವನಾವಿಸೇಸೇನ ಸನ್ತತರಪ್ಪಣೀತತರಭಾವೇನ ತೇಸುಯೇವ ಪುರಿಮಪುರಿಮೇಹಿ ಪಚ್ಛಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ವಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಇಧಾಪೀತಿ** ನ ಕೇವಲಂ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ, “ಸೇಸಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನೀ”ತಿಆದೀಸು ಪನ ಇಧ ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅವುತ್ತಂ, ತಂ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೯೯೬-೧೦೦೦. “ಪುನ ಭಾವೇತುಕಾಮೇನಾ”ತಿ ವುತ್ತೇ ಪಠಮಮೇವ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಸ್ಸ ಭಾವಿತತ್ತಾ ಕಿಂ ಭಾವೇತುಕಾಮೇನಾತಿ ಅನುಯೋಗೇ **“ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಮಾನಸ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ “ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಮಾನಸಂ ಭಾವೇತುಕಾಮೇನಾ”ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಜ್ಝಾಸಯೇನ। ನ ಹಿ ಪಠಮಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಂ ಭಾವಿತನ್ತಿ। ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಂ ಅನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅನಧಿಗನ್ತಬ್ಬತೋ ತಂ ಮನಸಿಕಾರಸಮುದಾಚಾರಸ್ಸ ಹಾನಭಾಗಿಯಭಾವಾವಹನತೋ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಮೇತಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **“ಆಸನ್ನ…ಪೇ॰… ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕನ್ತಿ ಚಾ”**ತಿ। ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಾಯ ಭಾವನಾಯ ಉಪರೂಪರಿವಿಸೇಸಾವಹಭಾವತೋ, ಪಣೀತಭಾವಸಿದ್ಧಿತೋ ಚ ಪಠಮಾರುಪ್ಪತೋ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಂ ಸನ್ತತರಸಭಾವನ್ತಿ ಆಹ **“ದುತಿಯಾರುಪ್ಪ…ಪೇ॰… ಪನಾ”**ತಿ। ವಕ್ಖತಿ ಹಿ “ಸುಪಣೀತತರಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪಚ್ಛಿಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾ ಇಧಾ”ತಿ (ಅಭಿಧ॰ ೧೦೪೦)। **ವಿಞ್ಞಾಣಮಿಚ್ಚೇವಂ ಮನಸಾ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಇಚ್ಚೇವಂ ಮನಸಾ ಕಾತಬ್ಬಂ, ಕೇವಲಂ ಅನನ್ತಂ ಅನನ್ತನ್ತಿ ನ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ। ತೇನಾಹ **“ಅನನ್ತನ್ತಿ…ಪೇ॰… ಮನಸಾ ನಿಧಾ”**ತಿ। ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನನ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಪನ ಮನಸಿ ಕಾತುಂ ವಟ್ಟತಿ।

೧೦೦೧-೭. **ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ನಿಮಿತ್ತಸ್ಮಿನ್ತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖಾತೇ ವಿಞ್ಞಾಣನಿಮಿತ್ತೇ। **ವಿಚಾರೇನ್ತಸ್ಸ ಮಾನಸನ್ತಿ** ಭಾವನಾಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸ। **ಆಕಾಸಫುಟವಿಞ್ಞಾಣೇತಿ** ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಂ ಫರಿತ್ವಾ ಪವತ್ತೇ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣೇ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇ। **ಅಪ್ಪೇತೀತಿ** ಅಪ್ಪನಾವಸೇನ ಪವತ್ತತಿ। ಸಭಾವಧಮ್ಮೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಸಮತಿಕ್ಕಮಭಾವನಾವಿಸೇಸಭಾವತೋ ಇದಂ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಂ ಹೋತಿ ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಂ ವಿಯ। **ಅಪ್ಪನಾ…ಪೇ॰… ನಯೋವಾತಿ** ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಜ್ಝಾನೇ ಪುರಿಮಭಾಗೇ ತೀಣಿ, ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಜವನಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ ಉಪೇಕ್ಖಾವೇದನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ। ಚತುತ್ಥಂ, ಪಞ್ಚಮಂ ವಾ

ಆರುಪ್ಪಮಾನಸನ್ತಿಆದಿನಾ ಅಪ್ಪನಾನಯೋ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಜ್ಝಾನೇ ವುತ್ತನಯೋವ। **ಫರಿತ್ವಾ ಪವತ್ತವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ** ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ರುಳ್ಹೀಸದ್ದವಸೇನ ವುತ್ತಭಾವಮೇವ ಪಕಾಸೇತುಂ **"ವಿಞ್ಞಾಣಾ...ಪೇ... ಸಿಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪುಬ್ಬೇ ಅನನ್ತಸ್ಸ ಆಕಾಸಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಅನನ್ತತಾಯ "ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। ಪುನ ಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ವಾ ಅನನ್ತತಾಯ ತಥಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಮನಕ್ಕಾರವಸೇನಾಪೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಂ ಭಾವೇನ್ತೋ ಹಿ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಂ ಅನನ್ತತೋ ಅನವಸೇಸತೋ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೋ ಅನನ್ತನ್ತಿ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ।

೧೦೧೦. **ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವೋ**ತಿ ಕಸಿಣಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಆಕಾಸೋ ವಿಯ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ಪಹಾಯ ತಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವಂ ಅಮನಸಿಕತ್ವಾ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವೋ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ತಯಿದಂ ಆರಮ್ಮಣಾತಿಕ್ಕಮನವಸೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಂ, ನ ಪನ ಅಙ್ಗಾತಿಕ್ಕಮನವಸೇನ। ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಆರಮ್ಮಣೇಯೇವ ಸಾತಿಸಯಂ ದೋಸದಸ್ಸನೇನ ತಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತಬ್ಬಂ, ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಸ್ಸ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಮೇವ, ತಸ್ಮಾ ಕಸಿಣೇ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ತಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ತಬ್ಬಿವಿತ್ತಾಕಾಸಸ್ಸ ವಿಯ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣೇ ಆದೀನವಂ ದಿಸ್ವಾ ತಂ ಪಹಾಯ ತದಭಾವಸ್ಸೇವ ಮನಸಿಕರಣಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ। **ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋ** ಪನ "ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಾಭಾವೋಯೇವ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇ ಪನ ಇಮೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಾತಿಕ್ಕಮನವಸೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಭಾವಂ ಅಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಕಥೇನ್ತಿ। ಯದಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇನ್ತಿ, ಅಞ್ಞತ್ಥ ದೋಸಂ ದಿಸ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸಮತಿಕ್ಕಮೇ ಅತಿಪ್ಪಸಙ್ಗದೋಸತೋ ನ ಮುಚ್ಚನ್ತಿ।

ಅಥಾಪಿ ವದೇಯ್ಯುಂ - "ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ಸತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸತೋ ವುಟ್ಠಾತಿ, ಸತೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ತಞ್ಞೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಭಾವೇತೀ'ತಿ ವಚನತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಾಭಾವೋಯೇವ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬೋ"ತಿ, ತಯಿದಂ ಪಾಳಿಅತ್ಥಂ ವಿರುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಗಹಣವಸೇನ ಚಿನ್ತಿತಂ। ನ ಹೇತ್ಥ ತಞ್ಞೇವ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಯದಿ ಹಿ ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಸಿಯಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಪಧಾನಭಾವೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ತಞ್ಞೇವಾತಿ ವಚನೇನೇವ ಪರಿಯತ್ತಂ, ಕಿಂ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವಚನೇನ। ಅಥ ಸರೂಪನಿದ್ದೇಸತ್ಥಂ ವಿಞ್ಞಾಣವಚನಂ, ಏವಂ ಸತಿ ತಞ್ಞೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ವಚನೇನ ಯಂ ಆರಬ್ಭ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಪವತ್ತಂ, ತಸ್ಸೇವ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸ್ಸ ಗಹಣಂ, ನ ಇತರಸ್ಸಾತಿ ಸುಟ್ಠು ವುತ್ತಂ।

೧೦೧೧-೨. ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಾಭಾವೋಮನಸಿಕಾತಬ್ಬೋತಿ ವತ್ವಾ ಮನಸಿಕಾರವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಕತ್ವಾ ಮನಸಾತಿ** ಮನಸಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಅಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಅಚಿನ್ತೇತ್ವಾ। "ಆಕಾಸಂ ಆಕಾಸ"ನ್ತಿ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಕಸಿಣವಿವಿತ್ತಾಕಾಸಂ ವಿಯ "ನತ್ಥಿ ನತ್ಥೀ"ತಿ, "ಸುಞ್ಞಂ ಸುಞ್ಞ"ನ್ತಿ ವಾ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣವಿವಿತ್ತಂ ಅಭಾವಮತ್ತಮೇವ ಉಪಟ್ಠಾತೀತಿ ಆಹ **"ನತ್ಥೀ"**ತಿಆದಿ। **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ಅನಿಯಮತ್ಥೋ, ತೇನ ದ್ವೀಸು ಪಕಾರೇಸು ಏಕೇನಪಿ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅವುತ್ತವಿಕಪ್ಪನತ್ಥೋ ವಾ ವಾ-ಸದ್ದೋ, ತೇನ "ವಿವಿತ್ತಂ ವಿವಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅನಿಯಮೋ ಪನೇತ್ಥ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಪರಿಯಾಯಭಾವತೋವ ಸಿದ್ಧೋ। ಪರಿಯಾಯಸದ್ದಾ ಹಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂಯೇವ ಅತ್ಥಂ ಸಾಧೇನ್ತಾ ಪರಿಯಾಯಾತಿ ಲೋಕೇ ನಿರುಳ್ಹಾ। ಯಥಾಹು -

"ಪರಿಯಾಯೇನೇವ ತೇ ಯಸ್ಮಾ, ವದನ್ತತ್ಥಂ ನ ಸಂಹತಾ।
ಪರಿಯಾಯತ್ಥಂ ತತೋ ಸಬ್ಬಂ, ಪರಿಯಾಯೇಸು ವವತ್ಥಿತ"ನ್ತಿ॥

೧೦೧೩-೮. **ತಸ್ಮಿಂ ನಿಮಿತ್ತೇ**ತಿ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವಸಙ್ಖಾತೇ ಝಾನುಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಭೂತೇ ನಿಮಿತ್ತೇ। **ಸತಿ ಸನ್ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ಅಭಾವನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ ಸತಿ ಸಮ್ಮಾ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಸತಿಸೀಸೇನ ಚೇತ್ಥ

ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಾನುಗುಣಾನಂ ಸದ್ಧಾಪಞ್ಞಾಮಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸಕಿಚ್ಚಯೋಗಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಂ ಪನ "ಭಿಯ್ಯೋಪಿ ಸಮಾಧಿಯತಿ ಮಾನಸ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾ...ಪೇ॰... ಅಭಾವಕೇತಿ** ಏವಂ ಪವತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನತ್ಥಿಭಾವಸಙ್ಖಾತೇ ವಿನಾಸಾಭಾವಕೇ ನ ಪುರೇ ಅಭಾವಾದಿಕೇ। ಅಪ್ಪನಾನಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಪಥವೀಕಸಿಣೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಆಹ "**ಅಪ್ಪನಾಯ ನಯೋ**"ತಿಆದಿ।

೧೦೦೭-೯. ಏವಂ ಯಂ ತತ್ಥ ಅವಸಿಟ್ಠಂ, ತಂ ಅತಿದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಆಕಾಸಗತವಿಞ್ಞಾಣ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಪರಿಕಮ್ಮಮನಕ್ಕಾರೇ ತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರಹಿತೇತಿ** "ನತ್ಥಿ ನತ್ಥೀ"ತಿ ಪವತ್ತಪರಿಕಮ್ಮಮನಸಿಕಾರೇ ಅಮನಸಿಕರಣೇನ ಅಸ್ಮಿಂ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣೇ ಅನ್ತರಹಿತೇ, ನ ಪನ ಖಣಭಙ್ಗವಸೇನ, ಝಾನಪರಿಹಾನಿವಸೇನ ವಾ ಅನ್ತರಹಿತೇ। ಖಣಭಙ್ಗವಸೇನ ಹಿ ಅನ್ತರಧಾನಂ ಖಣೇ ಖಣೇ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ಪರಿಹಾನಿವಸೇನ ಚ ಅನ್ತರಧಾನೇ ಪುನ ತಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಉತ್ತರಿ ಝಾನಾಧಿಗಮೋಯೇವ ನತ್ಥೀತಿ। **ತಸ್ಸಾಪಗಮಮತ್ತಂವ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ವಸತೀತಿ** ತಸ್ಸ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಸ್ಸ ಅಭಾವಮತ್ತಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಸೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ವಿಹರತಿ। ಯಥಾ ಕಥಂ ವಿಯಾತಿ ಆಹ "**ಸನ್ನಿಪಾತ**"ನ್ತಿಆದಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಪುರಿಸೋ ಮಣ್ಡಲಮಾಳಾದೀಸು ಕತ್ಥಚಿ ಕೇನಚಿದೇವ ಕರಣೀಯೇನ ಸನ್ನಿಪತಿತಂ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಂ ದಿಸ್ವಾ ಕತ್ಥಚಿ ಗನ್ತ್ವಾ ಸನ್ನಿಪಾತಕಿಚ್ಚಾವಸಾನೇ ಉಟ್ಠಾಯ ಪಕ್ಕನ್ತೇಸು ಭಿಕ್ಖೂಸು ಪುನ ತಂ ಠಾನಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ಸುಞ್ಞಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ। ತತ್ರಿದಂ ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನಂ - ಯಥಾ ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಸನ್ನಿಪತಿತಂ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಂ ದಿಸ್ವಾ ಗತೋ, ತತೋ ಸಬ್ಬೇಸು ಭಿಕ್ಖೂಸು ಅಪಗತೇಸು ತಂ ಠಾನಂ ತೇಹಿ ಸುಞ್ಞಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಪನ ತೇಸಂ ಕುತೋಚಿ ಅಪಗತಕಾರಣಂ, ಏವಮಯಂ ಯೋಗಾವಚರೋ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಜ್ಝಾನಚಕ್ಖುನಾ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಂ ದಿಸ್ವಾ ನತ್ಥೀತಿ ಮನಸಿಕಾರೇನ ತಸ್ಮಿಂ ಅಪಗತೇ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಚಕ್ಖುನಾ ತಸ್ಸ ನತ್ಥಿಭಾವಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ತಸ್ಸ ಅಪಗತಕಾರಣಂ ವೀಮಂಸತಿ ಝಾನಸ್ಸ ತಾದಿಸಾಭೋಗಾಭಾವತೋತಿ।

೧೦೧೦-೪. **ಚತುತ್ಥಾ...ಪೇ॰... ನ ಚ ಸನ್ತನ್ತಿ** ಯಥಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಚಿತ್ತಂ ಸಙ್ಖಾರಾವಸೇಸಸುಖುಮಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸವಿಸೇಸಂ ಸನ್ತಂ, ಏವಮಯಂ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿ ನ ಚ ಸನ್ತಾ ತದಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಪನೇತ್ಥ ಅವುತ್ತಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ। ತೇನ "ಸಞ್ಞಾ ರೋಗೋ, ಸಞ್ಞಾ ಗಣ್ಡೋ, ಸಞ್ಞಾ ಸಲ್ಲಂ, ಏತಂ ಸನ್ತಂ, ಏತಂ ಪಣೀತಂ, ಯದಿದಂ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಚತುತ್ಥಂ ಸನ್ತತೋತಿ** ಸಙ್ಖಾರಾವಸೇಸಸುಖುಮಭಾವೇನೇವ ಸವಿಸೇಸಂ ಸನ್ತತಾಯ, ಅಸನ್ತಭಾವಕರರೋಗಾದಿಸರಿಕ್ಖಕಸಞ್ಞಾವಿರಹತೋ ಚ ಸನ್ತತೋ ದಿಸ್ವಾ। "**ಸನ್ತಂ ಸನ್ತಮಿದಂ ಚಿತ್ತ**"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಭಾವನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ವಿಭಙ್ಗೇಪಿ** ಹಿ ತಂಯೇವ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸನ್ತತೋ ಮನಸಿ ಕರೋತೀತಿ ಅಯಮೇವ ಭಾವನಾಕಾರೋ ಗಹಿತೋ। ಅಪರೇ ಪನ "ಪಾಳಿಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಭಾವನಾಕಾರೋ ನ ಗಹಿತೋ"ತಿ ವತ್ವಾ ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ವದನ್ತಿ, ತತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಸಂವಣ್ಣನಾದಿತೋ** ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

೧೦೧೭. ತತಿಯಾರುಪ್ಪಸಙ್ಖಾತಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಚ ಚತೂಸುಪಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇಸೂತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೧೦೧೯-೨೧. **ಅಭಾವಮತ್ತಮ್ಪೀತಿ** ಸುಞ್ಞತಮತ್ತಮ್ಪಿ ಏವಂ ಸುಖುಮಮ್ಪೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸನ್ತಾರಮ್ಮಣತಾಯಾತಿ** ಸನ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಸನ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ತಬ್ಭಾವೋ ಸನ್ತಾರಮ್ಮಣತಾ, ತಾಯ, ನ ಝಾನಸನ್ತತಾಯ। ನ ಹಿ ತತಿಯಾರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತಿ ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪತೋ ಸನ್ತತರಾ। ಚೋದಕೋ ಯಂ ಸನ್ತತೋ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ, ನ ತತ್ಥ ಆದೀನವದಸ್ಸನಂ ಭವೇಯ್ಯ। ಅಸತಿ ಚ ಆದೀನವದಸ್ಸನೇ ನ ಸಮತಿಕ್ಕಮೋ ಏವ ಸಿಯಾತಿ "**ಸನ್ತತೋ ಚೇ ಮನಕ್ಕಾರೋ ಕಥಞ್ಚ ಸಮತಿಕ್ಕಮೋ**"ತಿ ಆಹ। ಇತರೋ "**ಅನಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮತ್ತಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಪರಿಹಾರಮಾಹ। ತೇನ ಆದೀನವದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಝಾನೇ ಅಭಿರತಿ, ತತ್ಥ ಆವಜ್ಜನಸಮಾಪಜ್ಜನಾದಿಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಸಾ ಪನಸ್ಸ ತತಿಯಾರುಪ್ಪೇ ಸಬ್ಬಸೋವ ನತ್ಥಿ, ಕೇವಲಂ ಸುಞ್ಞಭಾವತೋ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಮತ್ತಮೇವ। ತಥಾ ಹೇಸ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತಂ ಸನ್ತತೋ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ,

ಅಥ ಖ್ವಸ್ಸ “ಅಹಮೇತಂ ಆವಜ್ಜಿಸ್ಸಾಮಿ, ಸಮಾಪಜ್ಜಿಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ **ಆಭೋಗೋ** ಸಮನ್ನಾಹಾರೋ ನ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನತೋ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಪಣೀತತರತಾಯ। ಯಥಾ ಹಿ ರಾಜಾ ಮಹತಾ ರಾಜಾನುಭಾವೇನ ನಗರವೀಥಿಯಂ ಚರನ್ತೋ ದನ್ತಕಾರಾದಯೋ ಕಮ್ಮಕಾರೇ ಭೇಕೇ ಅನೇಕಾನಿ ದನ್ತವಿಕತಿಆದೀನಿ ಸಿಪ್ಪಾನಿ ಕರೋನ್ತೇ ದಿಸ್ವಾ “ಅಹೋ ವತ ರೇ ಭೇಕಾ ಆಚರಿಯಾ, ಈದಿಸಾನಿ ಸಿಪ್ಪಾನಿ ಕರಿಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿ ಏವಂ ತೇಸಂ ಛೇಕತಾಯ ತುಸ್ಸತಿ, ನ ಚಸ್ಸ ಏವಂ ಹೋತಿ “ಅಹೋ ವತಾಹಮ್ಪಿ ರಜ್ಜಂ ಪಹಾಯ ಏವರೂಪೋ ಸಿಪ್ಪಿಕೋ ಭವೇಯ್ಯ”ನ್ತಿ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ರಜ್ಜಸಿರಿಯಾ ಮಹಾನಿಸಂಸತಾಯ, ಸೋ ತೇಸಂ ಜೀವಿತಂ ತಿಣಾಯಪಿ ಅಮಞ್ಞಮಾನೋ ತೇ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೦೩೧. **ಸುಖುಮಂ ಪರ**ನ್ತಿ ಉಕ್ಕಂಸತೋ ಸುಖುಮಂ, ಪರಮಜ್ಝಾನೂಪಚಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ತಚ್ಛೇನ್ತಿಯಾ ವಿಯ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಭಾವನಾಯ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಸಙ್ಖಾರಾ ತತ್ಥ ಅನ್ತಿಮಕೋಟ್ಠಾಸತಂ ಪಾಪಿತಾತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಭಾವನಾ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇತಿ, ನನು ಚೇಸಾ ತದವತ್ಥಂ ಪಾಪಿತಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ನ ಸಮ್ಮಾ ಉಪನಿಜ್ಝಾಯತೀತಿ? ನಯಿದಮೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಭಾವನಾಬಲೇನ ಸುಖುಮಭಾವಂ ಪಾಪಿತಾಪಿ ಚೇಸಾ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚೇ ದುಬ್ಬಲತ್ತಂ ನ ಪಾಪಿತಾ, ಅಥ ಖೋ ವಿಪ್ಫಾರಿಕತಾಭಾವಂ ಗಮಿತಾ, ತೇನ ತಥಾ ಸುಖುಮಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ಕಿಚ್ಚೇ ನ ದುಬ್ಬಲಾ ಏವಾತಿ ನ ತತ್ಥ ತಸ್ಸಾ ಅಸಾಮತ್ಥಿಯಂ ಹೋತಿ।

೧೦೩೩-೪. **ಯಾಯ ಸಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಯಾದಿಸಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿಹೇತುಭೂತಾಯ। **ಸೋ** ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಙ್ಗೀ ಪುಗ್ಗಲೋ। **ನೇವಸಞ್ಞೀ ಚ ನಾಸಞ್ಞೀ ಹೋತಿ** ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಸಮಙ್ಗೀ ಹೋತಿ। **ನ ಕೇವಲಂ ತು ಸಞ್ಞಾವ ಏದಿಸೀ** ಸುಖುಮಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾ ಹೋತಿ, **ಅಥ ಖೋ ಪನ ವೇದನಾದಯೋಪಿ** ಸುಖುಮಾ, ವೇದನಾಪಿ ನೇವವೇದನಾನಾವೇದನಾ, ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ನೇವಚಿತ್ತಂನಾಚಿತ್ತಂ, ಫಸ್ಸೋಪಿ ನೇವಫಸ್ಸೋನಾಫಸ್ಸೋ । ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು। ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ಪನ “ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ “ನಾನತ್ತಕಾಯಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ”ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩೨, ೩೪೧, ೩೫೭, ೩೫೯; ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೪೪; ೯.೨೪) ವಿಯ। ನನು ಚೇತ್ಥ ಯದಿ ಸಞ್ಞಾ ಅತ್ಥಿ, ಕಥಂ ನೇವಸಞ್ಞಾತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಯದಿ ನತ್ಥಿ, ಕಥಂ ನಾಸಞ್ಞಾತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯ ಇಮಮತ್ಥಂ ಉಪಮಾಹಿ ಸಾಧೇತುಂ **“ಪತ್ತಮಕ್ಖನತೇಲೇನಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಪತ್ತಮಕ್ಖಣತೇಲೇನಾ**ತಿ ಅನ್ತೋವುತ್ಥತಾಯ ಯಾಗುಯಾ ಸದ್ಧಿಂ ಅಕಪ್ಪಿಯಟ್ಠೇನ ತೇಲಂ ಅತ್ಥೀತಿ, ನಾಳಿಪೂರಾದೀನಂ ವಸೇನ ನತ್ಥೀತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬೇನ ಪತ್ತೇ ಮಕ್ಖಿತತೇಲೇನ। **ಮಗ್ಗಸ್ಮಿಂ ಉದಕೇನ ಚಾ**ತಿ ಉಪಾಹನತೇಮನಮತ್ತಟ್ಠೇನ ಉದಕಂ ಅತ್ಥೀತಿ, ನಹಾನವಸೇನ ನತ್ಥೀತಿ ಚ ವತ್ತಬ್ಬೇನ ಮಗ್ಗಸ್ಮಿಂ ಉದಕೇನ।

೧೦೩೫-೭. **ಅಯಂ ಅತ್ಥೋ**ತಿ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಸೇಸಂ ಉಪಾದಾಯ ಸಭಾವತೋ ಅತ್ಥೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಸೇಸಂ ಉಪಾದಾಯ ನತ್ಥೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಾಸಙ್ಖಾತೋ ಅಯಮತ್ಥೋ। ಪಟುಸಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ಹಿ ನೇವಸಞ್ಞಿತಾ, ಸಙ್ಖಾರಾವಸೇಸಸುಖುಮಭಾವೇನ ನಾಸಞ್ಞಿತಾ ಚ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **“ಪಟುಸಞ್ಞಾಯ ಕಿಚ್ಚಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿ। ಆರಮ್ಮಣಸಞ್ಜಾನನಞ್ಚೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಸಯಭಾವಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಿದಾಜನನಞ್ಚ ಪಟುಸಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಂ ಕಥಮಯಂ ಸಞ್ಞಾವ ಸಮಾನಾ ಸಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಆಹ **“ಯಥಾ ದಹನಕಿಚ್ಚ”**ನ್ತಿಆದಿ। ನ್ಹಾತುಕಾಮಸ್ಸ ಉಣ್ಹಸೀತಭಾವಂ ಅಕತ್ವಾ ಸುಖಜನನತಾಯ **ಸುಖೋದಕಂ,** ತಸ್ಮಿಂ। ತೇಜೋಧಾತು ಯಥಾ ದಹನಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಏವಮೇಸಾ ಅತಿಸನ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಆರಮ್ಮಣಸಞ್ಜಾನನಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಪರಮಸುಖುಮತ್ತಂ ಗತಾವ। ತೇನೇವ ಹೇಸಾ ಅಕತಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇನ ಸುಖಗ್ಗಯ್ಹಾ ನ ಹೋತೀತಿ ಸೇಸಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಸಞ್ಞಾ ವಿಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಸಯಭಾವಂ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಿದಾಜನನಮ್ಪಿ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅಞ್ಞೇಸು ಹಿ ಖನ್ಧೇಸು ಅಕತವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಭಿಕ್ಖು ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಕ್ಖನ್ಧೇ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಿದಂ ಪತ್ತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಅಪಿ ಆಯಸ್ಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ। ಪಕತಿವಿಪಸ್ಸಕೋ ಪನ ಸಾರಿಪುತ್ತಸದಿಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಖನ್ಧಾದಿಮುಖೇನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಅಭಿನಿವಿಸಿತ್ವಾ ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ

ದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಕಿತೋ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯ ತಬ್ಬಿಸಯಂ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ, ಸೋಪಿ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನವಸೇನೇವ, ನೋ ಅನುಪದಧಮ್ಮವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ। ನ ಹಿ ಸಾರಿಪುತ್ತಸದಿಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಚತುತ್ಥಾರುಪ್ಪಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ಫಸ್ಸಾದಿಧಮ್ಮೇಸು ವಿನಿಬ್ಭುಜಿತ್ವಾ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸರೂಪತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಸಮ್ಮಸಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಕೇವಲಂ ಪನ ಅವಿನಿಬ್ಭುಜ್ಜ ಏಕತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಕಲಾಪತೋ ಸಮೂಹತೋಯೇವ ಸಮ್ಮಸಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸುಖುಮತ್ತೇನೇಸಾ ವಿಜ್ಜತಿ।

೧೦೩೮-೪೦. **ರೂಪ**ನ್ತಿ ಕಸಿಣರೂಪಸಙ್ಖಾತಂ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಂ। **ಆಕಾಸ**ನ್ತಿ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸಂ। **ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಆಕಾಸೇ ಪವತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಂ । **ತದಭಾವಕ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಆಕಾಸೇ ಪವತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವಕಂ। **ಕಮತೋ**ತಿ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಹೋತೀತಿಆದಿನಾ ಅನುಕ್ಕಮತೋ। ಅತ್ತನಾ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಅಟ್ಠಕಥಾವಚನಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಸಾಧೇನ್ತೋ **"ಆಹ ಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಾಸು ಚತೂಸು ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತೀಸು। **ಪಚ್ಛಿಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾ** ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಹಿ ಪುರಿಮಾಪುರಿಮಾಹಿ ಸಮಾಪತ್ತೀಹಿ **ಸುಪಣೀತತರಾ** ಸುಟ್ಠು ಪಣೀತತರಾ, ಸುನ್ದರಪಣೀತತರಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। **ಪಾಸಾದತಲಸಾಟಿಕಾ**ತಿ ಚತುಭೂಮಕಪಾಸಾದಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಿಮಹೇಟ್ಠಿಮತೋ ಉಪರೂಪರಿ ಸವಿಸೇಸಾ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಪಾಸಾದತಲಾ ಚ ಥೂಲಸಣ್ಹಸಣ್ಹತರಸಣ್ಹತಮಸುತ್ತೇಹಿ ವಿಹಿತಾ ಆಯಾಮವಿತ್ಥಾರತೋ ಸಮಪ್ಪಮಾಣಾ ಸಾಟಿಕಾ ಚ।

೧೦೪೧. ರೂಪಾರೂಪಭವಂ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಯಾತಿ, ಅಥ ವಾ ನೀವರಣೇ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ರೂಪಾರೂಪಭವಂ ಯಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಅರೂಪಾವಚರಸಮಾಧಿಭಾವನಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೧೬. ಸೋಳಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಅಭಿಞ್ಞಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೦೪೩-೭. **ಪರನ್ತಿ** ವಿಸಿಟ್ಠಂ ಕತ್ವಾ, ವಿಸೇಸತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಮತ್ತೇಪೀ**ತಿ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಮತ್ತೇಪಿ, ನಾವಸ್ಸಂ ಅರೂಪಜ್ಝಾನೇಹೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಂ ಅಪ್ಪಟಿಲದ್ಧೋಪಿ ಹಿ ಕತಾಧಿಕಾರೋ ಭಿಕ್ಖು ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಮ್ಪಾದೇತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ಹೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಹೇಟ್ಠಾ ತೀಣಿ ಝಾನಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ। ತೇಸು ಹಿ ಅಚಿಣ್ಣವಸೀ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಮ್ಪಿ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಸು ಅನುಯೋಗಂ ಕಾತುಂ ವಟ್ಟತೀತಿ ವತ್ವಾ ತತ್ಥ ಪಯೋಜನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಭಿಞ್ಞಾ ನಾಮಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ನಿಟ್ಠಙ್ಗತಾ**ತಿ ಅಧಿಗತಾನಿಸಂಸತಾಯ ಚೇವ ಭಾವನಾಸುಖತಾಯ ಚ ನಿಟ್ಠಂ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಗತಾ। ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಯ ಹಿ ಲೋಕಿಯಾಭಿಞ್ಞಾ ಉದಯಫಲಭಾವೇನ ಪಾಕಟಾ। ಸೋ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಮಾಧಿನಾ ಚ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಸುಖೇನೇವ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಂ ಸಮ್ಪಾದೇಸ್ಸತಿ।

೧೦೪೮-೯. **ದಿಬ್ಬಾನೀ**ತಿಆದಿ ಲೋಕಿಯಾಭಿಞ್ಞಾನಂ ಸರೂಪತೋ ಉದ್ದಿಸನಂ। **ದಿಬ್ಬಾನಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನೀ**ತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ, ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಞ್ಚಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಇದ್ಧೀ**ತಿ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಂ। ಇಮಾ ಪನ **ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋ ಪತ್ತುಕಾಮೇನ** ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೇನ ಯೋಗಿನಾ ಯಸ್ಮಾ ಓದಾತಕಸಿಣಪರಿಯನ್ತೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಕಸಿಣೇಸು ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ, ತಬ್ಬಸೇನ ಚ ಅರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ವಾ ನ ವಾ ಕಸಿಣಾನುಲೋಮತಾದೀಹಿ ಚುದ್ದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ದಮೇತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಏವಂ ಅದಮೇತ್ವಾ ಪುಬ್ಬೇ ಅಭಾವಿತಭಾವನೋ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕೋ ಯೋಗಾವಚರೋ ಪಞ್ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಯೋ ನಿಪ್ಫಾದೇಸ್ಸತೀತಿ ತಸ್ಮಾ ತಂ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನಂ ಅವಸ್ಸಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಸಿಣಾನುಲೋಮತಾದೀಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಕಸಿಣಾನುಲೋಮತಾದೀಹೀ**ತಿ ಕಸಿಣಾನುಲೋಮತಾ ಕಸಿಣಪಟಿಲೋಮತಾ ಕಸಿಣಾನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತಾ ಝಾನಾನುಲೋಮತಾ ಝಾನಪಟಿಲೋಮತಾ ಝಾನಾನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತಾ ಝಾನುಕ್ಕನ್ತಿಕತಾ ಕಸಿಣುಕ್ಕನ್ತಿಕತಾ ಝಾನಕಸಿಣುಕ್ಕನ್ತಿಕತಾ ಅಙ್ಗಸಙ್ಕನ್ತಿಕತಾ ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿಕತಾ ಅಙ್ಗಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿಕತಾ ಅಙ್ಗವವತ್ಥಾಪನತಾ ಆರಮ್ಮಣವವತ್ಥಾಪನತಾತಿ ಇಮೇಹಿ ಚುದ್ದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ।

ತತ್ಥ ಅಟ್ಠಸು ಕಸಿಣೇಸು ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತಕ್ಖತ್ತುಂ ಸಹಸ್ಸಕ್ಖತ್ತುಮ್ಪಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ, ತಥೇವ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ, ಪಟಿಪಾಟಿಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿವಸೇನ ಚ ಸಮಾಪಜ್ಜನನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಆಕಾರಾನಂ ವಸೇನ **ಕಸಿಣಾನುಲೋಮತಾದಯೋ** ವುತ್ತಾ। ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ, ಅಯಂ **ಝಾನಾನುಲೋಮತಾ** ನಾಮ। ತೇಸಂ ಪಟಿಲೋಮತೋ **ಝಾನಪಟಿಲೋಮತಾ** ನಾಮ। ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತೋ **ಝಾನಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮತಾ** ನಾಮ।

ಪಥವೀಕಸಿಣೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ತತಿಯಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ, ತತೋ ತದೇವ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ, ತತೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನನ್ತಿ ಏವಂ ಕಸಿಣಂ ಅನೋಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಝಾನಸ್ಸೇವ ಏಕನ್ತರಿಕಭಾವೇನ ಉಕ್ಕಮನಂ **ಝಾನುಕ್ಕನ್ತಿಕತಾ** ನಾಮ। ಏವಂ ಆಪೋಕಸಿಣಾದಿಮೂಲಿಕಾಪಿ ಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಪಥವೀಕಸಿಣೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪುನ ತದೇವ ತೇಜೋಕಸಿಣೇ, ತತೋ ನೀಲಕಸಿಣೇ, ತತೋ ಲೋಹಿತಕಸಿಣೇತಿ ಝಾನಂ ಅನುಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಕಸಿಣಸ್ಸೇವ ಏಕನ್ತರಿಕಭಾವೇನ ಉಕ್ಕಮನಂ **ಕಸಿಣುಕ್ಕನ್ತಿಕತಾ** ನಾಮ। ಪಥವೀಕಸಿಣೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ, ತೇಜೋಕಸಿಣೇ ತತಿಯಂ , ನೀಲಕಸಿಣಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ, ಲೋಹಿತಕಸಿಣತೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಝಾನಸ್ಸ ಚೇವ ಕಸಿಣಸ್ಸ ಚ ಉಕ್ಕಮನಂ **ಝಾನಕಸಿಣುಕ್ಕನ್ತಿಕತಾ** ನಾಮ।

ಪಥವೀಕಸಿಣೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಇತರೇಸಮ್ಪಿ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ **ಅಙ್ಗಸಙ್ಕನ್ತಿಕತಾ** ನಾಮ। ಸಬ್ಬಕಸಿಣೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಸೇವ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ **ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿಕತಾ** ನಾಮ। ಪಥವೀಕಸಿಣೇ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ, ಆಪೋಕಸಿಣೇ

ದುತಿಯಂ, ತೇಜೋಕಸಿಣೇ ತತಿಯಂ, ವಾಯೋಕಸಿಣೇ ಚತುತ್ಥಂ, ನೀಲಕಸಿಣಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ, ಪೀತಕಸಿಣತೋ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ, ಲೋಹಿತಕಸಿಣತೋ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ, ಓದಾತಕಸಿಣತೋ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನನ್ತಿ ಏವಂ ಅಙ್ಗಾನಂ, ಆರಮ್ಮಣಾನಞ್ಚ ಸಮತಿಕ್ಕಮನಂ **ಅಙ್ಗಾರಮ್ಮಣಸಙ್ಕನ್ತಿಕತಾ** ನಾಮ।

ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ನಾಮ ಪಞ್ಚಙ್ಗಿಕನ್ತಿ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ದುತಿಯಂ ಚತುರಙ್ಗಿಕಂ, ತತಿಯಂ ತಿವಙ್ಗಿಕಂ, ಚತುತ್ಥಂ ದುವಙ್ಗಿಕಂ, ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ…ಪೇ॰… ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನನ್ತಿ ಏವಂ ಝಾನಙ್ಗಮತ್ತಸ್ಸೇವ ವವತ್ಥಾಪನಂ **ಅಙ್ಗವವತ್ಥಾಪನಂ** ನಾಮ। ತಥಾ "ಇದಂ ಪಥವೀಕಸಿಣಂ, ಇದಂ ಆಪೋಕಸಿಣ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಸ್ಸೇವ ವವತ್ಥಾಪನಂ **ಆರಮ್ಮಣವವತ್ಥಾಪನಂ** ನಾಮ। ಅಙ್ಗಾರಮ್ಮಣವವತ್ಥಾಪನಮ್ಪಿ ಏಕೇ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ। ಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಪನ ಅನಾಗತತ್ತಾ ಅದ್ಧಾ ತಂ ಭಾವನಾಸುಖಂ ನ ಹೋತಿ। ಇಮೇಹಿ ಪನ ಚುದ್ದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನಂ ಕಾತುಂ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭೀನಂ ಸತೇಸು, ಸಹಸ್ಸೇಸು ವಾ ಏಕೋವ ಸಕ್ಕೋತಿ।

೧೦೫೦-೧. **ದನ್ತೇ**ತಿ ಚುದ್ದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ದನ್ತೇ। **ಸಮಾಹಿತೇ**ತಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿನಾ ಸಮಾಹಿತೇ। **ಸುದ್ಧೇ**ತಿ ನೀವರಣದೂರೀಭಾವೇನ, ಪಚ್ಚನೀಕಸಮನೇಪಿ ಅಬ್ಯಾವಟಾಯ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಮ್ಪಾದಿತಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಸಬ್ಭಾವೇನ ವಾ ಸುಪರಿಸುದ್ಧೇ। **ಪರಿಯೋದಾತೇ**ತಿ ಸುಧನ್ತಸುವಣ್ಣಸ್ಸ ನಿಘಂಸನೇನ ವಿಯ ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾಯೇವ ಪರಿಯೋದಾತೇ, ಪಭಸ್ಸರೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಕ್ಖೋಭವಿರಹವಸೇನ ಪರಿಯೋದಾತೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅನಙ್ಗಣೇ**ತಿ "ಮಾದಿಸಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಈದಿಸೇನ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಝಾನಪಟಿಲಾಭಪಚ್ಚಯಾನಂ "ಅಹೋ ವತ ಮಮೇವ ಸತ್ಥಾ ಪಟಿಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಪಟಿಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಇಚ್ಛಾವಚರಾನಂ ಅಭಾವೇನ ಅನಙ್ಗಣೇ। **ಅನುಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ**ತಿ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಕಿಲಿಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಸಙ್ಖಾತಾನಂ ರಾಗಾದೀನಂ, "ಅಭಿಜ್ಝಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೋ, ಬ್ಯಾಪಾದೋ, ಕೋಧೋ"ತಿಆದಿನಾ ಆಗತಾನಂ ಚಿತ್ತುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಾ ವಿಗತತ್ತಾ ವಿಗತುಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ। **ಮುದುಭೂತೇ**ತಿ ಪಗುಣಭಾವಾಪಾದನೇನ ಸುಭಾವಿತತ್ತಾ ಮುದುಭೂತೇ, ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಸುಪರಿಮದ್ದಿತಂ ವಿಯ ಚಮ್ಮಂ ಸುಪರಿಕಮ್ಮಕತಾ ವಿಯ ಚ ಲಾಖಾ ಮುದೂತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಕಮ್ಮನೀಯೇ**ತಿ ಮುದುತ್ತಾಯೇವ ಇದ್ಧಿಪಾದಭಾವೂಪಗಮನೇನ ಕಮ್ಮಕ್ಖಮೇ, ವಿಕುಬ್ಬನಾದಿಇದ್ಧಿಕಮ್ಮಯೋಗ್ಯೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಮುದುಜಾತಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಕಮ್ಮಕ್ಖಮಂ ಹೋತಿ, ಸುಧನ್ತಮಿವ ಸುವಣ್ಣಂ, ಉಭಯಮ್ಪಿ ಚೇತಂ ಸುಭಾವಿತತ್ತಾಯೇವ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ - "ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಂ ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಯಂ ಏವಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ಮುದುಞ್ಚ ಹೋತಿ ಕಮ್ಮನಿಯಞ್ಚ, ಯಥಯಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೪೭)। **ಠಿತೇ**ತಿ ಏತೇಸು ಪರಿಸುದ್ಧಭಾವಾದೀಸು ನಿಚ್ಚಲಂ ಅವಟ್ಠಿತೇ, ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ವಾ ಪಣೀತಭಾವಂ ಸಮ್ಮಸಿತ್ವಾ ಠಿತೇ। **ಅಚಲೇ**ತಿ ಠಿತತ್ತಾಯೇವ ಅಕಮ್ಪೇ, ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತೇತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವೇಹಿ ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ಠಿತತ್ತಾ ಠಿತೇ, ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದೀಹಿ ಅಕಮ್ಪನತೋ ಅಚಲೇ।

**ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮ್ಪನ್ನೇ**ತಿ ಠಿತಿಅಚಲತಾನಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಅಗ್ಗಹಣೇನ ಸಮಾಹಿತೇತಿ ವಿಸುಂ ಏಕಙ್ಗಂ ಕತ್ವಾ। ತಾಸಂ ಪನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಗಹಣೇ ಸುವಿಸುದ್ಧತಾದೀನಂ ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಙ್ಗಭೂತತ್ತಾ ಸಮಾಹಿತೇತಿ ಇಮಂ ಅಙ್ಗಭಾವೇನ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸುವಿಸುದ್ಧತಾದೀಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಅಙ್ಗೇಹಿ ಸಮ್ಪನ್ನತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಇದ್ಧಿವಿಧಾಯಾ**ತಿ ಇದ್ಧಿಕೋಟ್ಠಾಸತ್ಥಾಯ, ಇದ್ಧಿಪ್ಪಭೇದಾಯ ವಾ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ **ಇದ್ಧಿವಿಧಾ** ನಾಮ ಏಕಸ್ಸ ಬಹುಭಾವಾದಿಅನೇಕವಿಧಾನಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಂ। **ಅಭಿನೀಹರತೀ**ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಧಿಗಮತ್ಥಾಯ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಂ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣತೋ ಅಪನೇತ್ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಭಿಮುಖಂ ಪೇಸೇತಿ। **ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇದ್ಧಿ, ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ ಪಟಿಲಬ್ಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಞ್ಹಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ, ಪಟಿಲಬ್ಭತಿ ಚ, ತಂ ಇಜ್ಝತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ -

"ಕಾಮಂ ಕಾಮಯಮಾನಸ್ಸ, ತಸ್ಸ ಚೇತಂ ಸಮಿಜ್ಝತೀ"ತಿಆದಿ। (ಸು॰ ನಿ॰ ೭೭೨; ಮಹಾನಿ॰ ೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೫,೪೪)।

ಇದ್ಧಿಯೇವ ವಿಕುಬ್ಬನಂ ಪಕತಿವಣ್ಣವಿಜಹನಕಿರಿಯನ್ತಿ **ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನಂ,** ಇದಂ ಇದ್ಧೀಸು ವಿಕುಬ್ಬನಿದ್ಧಿಯಾ ಪಧಾನಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ, ಇದ್ಧಿ ಚ ವಿಕುಬ್ಬನಞ್ಚಾತಿ ವಾ **ಇದ್ಧಿವಿಕುಬ್ಬನಂ**। ವಿಸುಂ ಗಹಣಮ್ಪಿ ವುತ್ತಕಾರಣೇನೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೦೫೨-೪. ಯಥಾ ಪನ ತಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಂ, ತಂ ವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಜ್ಝಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ "ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯಾ"ತಿ ಕೇಚಿ, ತಂ ಅಯುತ್ತಂ। ಯದಿಚ್ಛಕಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನತ್ಥಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನಂ, ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಮೇವ ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಂ, ನ ಇತರಾನಿ। **ಸತಂ...ಪೇ... ಮಾನಸನ್ತಿ** ಸಚೇ ಸತಂ ಇಚ್ಛತಿ, "ಸತಂ ಹೋಮಿ, ಸತಂ ಹೋಮೀ"ತಿ, ಸಚೇ ಸಹಸ್ಸಂ ಇಚ್ಛತಿ, "ಸಹಸ್ಸಂ ಹೋಮಿ, ಸಹಸ್ಸಂ ಹೋಮೀ"ತಿ ಏವಂ ಪರಿಕಮ್ಮ**ಮಾನಸಂ** ಕತ್ವಾ। "ಪರಿಕಮ್ಮಮಾನಸ"ನ್ತಿ ಚ ಪಾದಕಜ್ಝಾನತೋ ವುಟ್ಠಾಯ "ಸತಂ ಹೋಮೀ"ತಿಆದಿನಾ ಪವತ್ತಿತಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಂ, ಪಾದಕಜ್ಝಾನಞ್ಚ। **ಅಭಿ...ಪೇ... ಪುನಾತಿ** ಏತ್ಥ ಪುಬ್ಬೇ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮಾಧಾನತ್ಥಂ, ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಬಲಗ್ಗಾಹತ್ಥಂ। **ಅಧಿಟ್ಠಾತೀ**ತಿ ಸತಂ ಆವಜ್ಜೇತ್ವಾ ತತೋ ಪರಂ ಪವತ್ತಾನಂ ತಿಣ್ಣಂ, ಚತುನ್ನಂ ವಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಚಿತ್ತಾನಂ ಅನನ್ತರಾ ಉಪ್ಪನ್ನೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪನವಸೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೇನ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕರೋತಿ, ಸತಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅಧಿಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ಹಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಂ ವುಚ್ಚತಿ।

೧೦೫೫-೭. **ನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣ**ನ್ತಿ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ। **ಪರಿಕಮ್ಮಮನಾನೇತ್ಥ ಸತಾರಮ್ಮಣಿಕಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಏತೇಸು ಪರಿಕಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನೇಸು ಪರಿಕಮ್ಮಮಾನಸಾನಿ "ಸತಂ ಹೋಮೀ"ತಿ ಪವತ್ತಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಮಾನಸಾನಿ ಸತಾರಮ್ಮಣಿಕಾನಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಸತಾರಮ್ಮಣಿಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ "ಸತಂ ಹೋಮೀ"ತಿ ಪವತ್ತನತೋ। ಸಹಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಾದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ತದಾಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಮ್ಪೀ**ತಿ ತಸ್ಸ ಸತಾದಿಕಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಮ್ಪಿ। ಸತಾರಮ್ಮಣಿಕತಾ ಚ ಪನ ನೇಸಂ ವಣ್ಣವಸೇನ, ನೋ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿವಸೇನ। ರೂಪಞ್ಹಿ ಸತಂ ವಾ ಸಹಸ್ಸಂ ವಾ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಂ, ನ ಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯದಿ ನೀಲವಣ್ಣಮೇವ ಸತಂ ಅಭಿನಿಪ್ಫಾದೇತಿ, ವಣ್ಣಸ್ಸ ತಂತಂಸನ್ತಾನವಸೇನ ನಾನತ್ತೇಪಿ ನೀಲವಸೇನ ಏಕತ್ತಾ ಏಕಮೇಕಂ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಂ ಸಬ್ಬಂ ನೀಲಜಾತಂ ಆಲಮ್ಬತಿ।

ಯದಿ ಪನ ನಾನಾವಣ್ಣನಾನಾಕಿರಿಯಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಬಹುಭಾವೋ ಹೋತಿ, ಏಕಮೇಕಂ ಏಕೇಕವಣ್ಣಂ, ಏಕೇಕವಣ್ಣೇಸು ಚ ನಾನಾಕಿರಿಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ। ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಂ ಪನ ವಣ್ಣಸಾಮಞ್ಞಂ ಗಹೇತ್ವಾಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ನಾನಾವಣ್ಣವನ್ತಂ ಅಭಿನಿಪ್ಫಾದೇತಿ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಾನುಭಾವತ್ತಾ ಇದ್ಧಿವಿಸಯಸ್ಸ। **ಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತಂ ವಿಯಾತಿ ವಿಯ**-ಗ್ಗಹಣಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಝಾನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚ ಪಠಮುಪ್ಪತ್ತಿಯಂ ಸದಿಸಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ, ನ ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪನಾಭಾವತೋ। ತೇನೇವ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಗ್ಗಹಣೇನ ವಿಸೇಸಿತನ್ತಿ। **ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕ**ನ್ತಿ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನವನ್ತಂ, ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಸ, ಇಮಸ್ಸ ಚ ಕೋ ವಿಸೇಸೋತಿ ಆಹ **"ಪರಿಕಮ್ಮವಿಸೇಸೋವಾ"**ತಿ। ನ ಹೇತ್ಥ ಪರಿಕಮ್ಮವಿಸೇಸಂ ವಿನಾ ಅಞ್ಞೋ ವಿಸೇಸೋ ಅತ್ಥಿ। ಅಪ್ಪನಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪವತ್ತಾನಿಪಿ ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ಜವನಾನಿ ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ, ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ವಾ ಪರಿಕಮ್ಮೋಪಚಾರಾನುಲೋಮಾನಿ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಂ ಗೋತ್ರಭುನಾಮಕನ್ತಿಆದಿ ಸೇಸಂ ಸಮಾನಮೇವ। ತೇನಾಹ **"ಸೇಸಂ ಪುಬ್ಬಸಮಂ ಇಧಾ"**ತಿ। ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣವಣ್ಣನಾ।

೧೦೫೮. **ದಿಬ್ಬಸೋತ**ನ್ತಿ ದೇವತಾನಂ ಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹಾದೀಹಿ ಅಪಲಿಬುದ್ಧೇಹಿ ದೂರೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಸಮತ್ಥೇಹಿ ದಿಬ್ಬಸೋತಪಸಾದೇಹಿ ಸಮಾನತ್ತಾ, ದಿಬ್ಬವಿಹಾರವಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಾ, ಅತ್ತನಾ ಚ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ದಿಬ್ಬಂ, ಸವನಟ್ಠೇನ ಸೋತಕಿಚ್ಚಕರಣತೋ, ತಂಸದಿಸತಾಯ ಚ ಸೋತಂ। **ಇದ**ನ್ತಿ ಯಂ ಉದ್ದೇಸೇ "ದಿಬ್ಬಾನಿ ಚಕ್ಖುಸೋತಾನೀ"ತಿ (ಅಭಿಧ॰ ೧೦೪೮) ದಿಬ್ಬಸೋತಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ, ತಂ ಇದನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

**೧೦೫೯-೬೪**. ಪಠಮಂ ಓಳಾರಿಕಸದ್ದಂ ಆವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ಸುಖುಮಸದ್ದಸ್ಸ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬತೋ ಆಹ **"ಮಹನ್ತೋ ಸುಖುಮೋಪಿ ಚಾ"**ತಿ। ಪರಿಚಯಕರಣತ್ಥಞ್ಹಿ ಪಠಮಂ ಅರಞ್ಞೇ ಸೀಹಾದೀನಂ ಸದ್ದೇ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇ ಓಳಾರಿಕತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಥಾನುಕ್ಕಮೇನ ಸುಖುಮಸದ್ದಾ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಾ, ತಥಾ ಪುರತ್ಥಿಮಾದೀಸು ದಿಸಾಸು ಓಳಾರಿಕಾನಮ್ಪಿ ಸುಖುಮಾನಮ್ಪಿ ಸದ್ದಾನಂ ಸದ್ದನಿಮಿತ್ತಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಸ ತೇ ಸದ್ದಾ ಪಕತಿಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ, ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಅತಿವಿಯ ಪಾಕಟಾ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ। **ಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಓಳಾರಿಕಸ್ಸ, ಸುಖುಮಸ್ಸ ವಾ ಸದ್ದಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಉಪಾದಾಯುಪಾದಾಯ ಲಬ್ಭಮಾನಓಳಾರಿಕಸುಖುಮಾಕಾರಂ। **ಮನಸಿ ಕುಬ್ಬತೋ**ತಿ "ಇಮಿಸ್ಸಾ ದಿಸಾಯ ಅಯಂ ಸದ್ದೋ ಓಳಾರಿಕೋ, ಸುಖುಮೋ ವಾ"ತಿ ಏವಂ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತೇನ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ। **ಸದ್ದೇಸೂ**ತಿ ಯೇ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ವಿಸಯಭೂತಾ ಓಳಾರಿಕಾ, ಸುಖುಮಾ ವಾ ಸದ್ದಾ, ತೇಸು। **ಅಞ್ಞತರ**ನ್ತಿ ಯತ್ಥ ಪರಿಕಮ್ಮಕರಣವಸೇನ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಮನಸಿಕಾರೋ ಪವತ್ತೋ, ತಂ ಏಕಂ ಸದ್ದಂ। ಯದಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮೇನ ಗಹಿತಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ಕೋ ಪನ ತಸ್ಸ, ಇಮಸ್ಸ ವಾ ವಿಸೇಸೋತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಂ ಅಸುತಸ್ಸ ಗಹಣತೋ ಸದ್ದಮತ್ತಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಂ ಪನ ಅಸುತಮ್ಪಿ ಗಣ್ಹನ್ತಂ ಸವನಾಕಾರೇನ ಗಹಣತೋ ಅತ್ಥಾವಬೋಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನೇವ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। **ಸುತಕೋವಿದಾ**ತಿ ಪರಿಯತ್ತಿಯಂ ಛೇಕಾ।

**೧೦೬೫-೭. ಥಾಮಜಾತ**ನ್ತಿ ಜಾತಥಾಮಂ, ದಳ್ಹಭಾವಪ್ಪತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಕಿತ್ತಕನ್ತಿ ಆಹ **"ಏತ್ಥನ್ತರಗತ"**ನ್ತಿಆದಿ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಂ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಂ "ಏತ್ತಕಂ ಠಾನಂ ಫರತೂ"ತಿ ಮನಸಿ ಕರಿತ್ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಂ ತತ್ತಕಂ ಠಾನಂ ಫರಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಸೋ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಪುನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಅಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾಪಿ ಅನೇಕಪ್ಪಭೇದೇಪಿ ಸದ್ದೇ ಆವಜ್ಜತಿ ಸುಭಾವಿತಭಾವನತ್ತಾ। ತತ್ಥ ಅಞ್ಞತರಂ ಸದ್ದಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪನ್ನಾವಜ್ಜನಾನನ್ತರಂ ಚತ್ತಾರಿ, ಪಞ್ಚ ವಾ ಜವನಾನಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತೇಸು ಪಚ್ಛಿಮಂ ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಯತ್ತಕಂ ಸದ್ದಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತತ್ತಕಂ ತತ್ಥ ಗತಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣೇನ ಜಾನಾತಿ। ಯೇನ ಪನ ಏವಂ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತಂ ಅವಡ್ಢಿತಂ, ತೇನ ಪುನಪಿ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಮೇವ। ಸೋ ಹಿ ತಂ ಠಾನಗತಸದ್ದಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾವ ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತೇನ ಸುಣಾತಿ। ತತೋ ಏವ ಹಿ "ಪಾದಕಾರಮ್ಮಣೇನ...ಪೇ॰... ಸುಣಾತೀತಿ ಸಾಸಙ್ಕಂ ವದತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ಮಹಾ॰ ೨.೪೦೦) ವುತ್ತಂ। ಇದ್ಧಿವಿಧಲಾಭೀ ಪನ ಸೇಸಾಭಿಞ್ಞಲಾಭಿನೋ ವಿಯ ವಿಜ್ಜಮಾನಸದ್ದಾದಿಆರಮ್ಮಣಮತ್ತಮೇವ ಅಕತ್ವಾ ಆಗನ್ತುಕರೂಪನಿಮ್ಮಾಪನತೋ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ದ್ವಿಕ್ಖತ್ತುಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾವ ತಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ। **ಏಕಙ್ಗುಲದ್ವಙ್ಗುಲ**-ಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ಸುಖುಮಸದ್ದಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಕತಂ।

**೧೦೬೮. ಸುಣನ್ತೋ**ತಿ ಏವಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸವನೇನ ವಸಿಕತಾಭಿಞ್ಞೋ ಹುತ್ವಾ ಯಥಾವಜ್ಜಿತೇ ಸುಣನ್ತೋ। **ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕಮ್ಪೀ**ತಿ ಏಕಜ್ಝಂ ಪವತ್ತಮಾನೇಪಿ ಯಾವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಏಕಕೋಲಾಹಲಂ ಕತ್ವಾ ಉಟ್ಠಿತೇ ಸಙ್ಖಭೇರೀಪಣವಾದಿಸದ್ದೇ ಪಚ್ಚೇಕಂ ವತ್ಥುಭೇದೇನ ವವತ್ಥಾಪೇತುಕಾಮತಾಯ ಸತಿ "ಅಯಂ ಸಙ್ಖಸದ್ದೋ, ಅಯಂ ಭೇರೀಸದ್ದೋ, ಅಯಂ ಪಣವಸದ್ದೋ"ತಿಆದಿನಾ ಪಚ್ಚೇಕಂಯೇವ ವವತ್ಥಾಪೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿಯೇವಾತಿ। ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣವಣ್ಣನಾ।

**೧೦೬೯-೭೩. ಚೇತೋಪರಿಯಮಾನಸ**ನ್ತಿ ಪರಿಯಾತೀತಿ ಪರಿಯಂ, ಸರಾಗಾದಿವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೇಸಞ್ಹಿ ಧಾತೂನಂ ಗತಿ ಅತ್ಥೋ, ಬುದ್ಧಿಪಿ ತೇಸಂ ಅತ್ಥೋ ಹೋತೀತಿ। ಚೇತಸೋ ಪರಿಯಂ ಚೇತೋಪರಿಯಂ, ಮನಸಿ ಭವನ್ತಿ ಮಾನಸಂ, ಞಾಣಂ, ಚೇತೋಪರಿಯಞ್ಚ ತಂ ಮಾನಸಞ್ಚಾತಿ **ಚೇತೋಪರಿಯಮಾನಸಂ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುವಸೇನೇವಾ**ತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಉಪನಿಸ್ಸಯೇನೇವ। ತಞ್ಹಿ ಏತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ। **ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ**ತಿ ದಿಬ್ಬಸದಿಸತಾದೀಹಿ "ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂ"ತಿ ಲದ್ಧವೋಹಾರೇನ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣೇನ ದಿಸ್ವಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಹದಯ**ನ್ತಿ ನ ಹದಯವತ್ಥು, ಅಥ ಖೋ ಹದಯಮಂಸಪೇಸಿ। ಯಂ ಬಹಿ ಕಮಲಮಕುಳಸಣ್ಠಾನಂ ಅನ್ತೋ ಕೋಸಾತಕೀಫಲಸದಿಸನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಞ್ಹಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಲೋಹಿತಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ಹದಯವತ್ಥು ಪನ ಇಮಂ ಲೋಹಿತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತತಿ। **ಲೋಹಿತಂ ದಿಸ್ವಾ**ತಿ ಲೋಹಿತಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ದಿಸ್ವಾ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋಪಿ ಹಿ ವಣ್ಣಮೇವ ದಿಸ್ಸತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ತಂ ಚಕ್ಖುಸದಿಸತ್ತಾ

“ಚಕ್ಖೂ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪರಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ। ಯಥಾ ಹಿ ಯೋ ಪರೋ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ಅತ್ತಾ, ಏವಂ ಯೋ ಅತ್ತಾ ನ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪರೋ। ಕಥಂ ಪನ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಲೋಹಿತಸ್ಸ ವಣ್ಣದಸ್ಸನೇನ ಪರಚಿತ್ತಂ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ಆಹ **“ಸೋಮನಸ್ಸಯುತೇ”**ತಿಆದಿ। **ಲೋಹಿತ**ನ್ತಿ ರತ್ತಂ ನಿಗ್ರೋಧಫಲಸಮಾನವಣ್ಣಂ। **ಕಾಳಕ**ನ್ತಿ ಜಮ್ಬುಸದಿಸವಣ್ಣಂ। **ತಿಲತೇಲೂಪಮ**ನ್ತಿ ಅನೇನ ಪಸನ್ನಭಾವಮಾಹ।

ಕಥಂ ಪನ ಚಿತ್ತೇ ಸೋಮನಸ್ಸ ಸಹಗತಾದಿಮ್ಹಿ ಸತಿ ಕಮ್ಮಜಸ್ಸ ಲೋಹಿತಸ್ಸ ವಿವಿಧವಣ್ಣಭಾವಾಪತ್ತೀತಿ? ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹದಯವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಭೂತಾನಿ ಕಮ್ಮಜಾನೇವ, ತಂ ಪನ ಲೋಹಿತಂ ಕಮ್ಮಜಮೇವಾತಿ ನತ್ಥಿ ಚತುಸನ್ತತಿರೂಪಸ್ಸಪಿ ತತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ। ತೇನೇವ ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ಇದಂ ರೂಪಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ಇದಂ ದೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ಇದಂ ಉಪೇಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಪರಸ್ಸ ಹದಯಲೋಹಿತವಣ್ಣಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ”ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೦೧) ವುತ್ತಂ। ಏವಮ್ಪಿ ಯಂ ತತ್ಥ ಅಚಿತ್ತಜಂ, ತಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತವಣ್ಣಭೇದೇನ ನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ? ಭವಿತಬ್ಬಂ ಸೇಸಸನ್ತತಿರೂಪಾನಂ ತದನುವತ್ತನತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಗಮನಾದೀಸು ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಿ ಉತುಜಕಮ್ಮಜಾಹಾರಜರೂಪೇಹಿ ಅನುವತ್ತೀಯನ್ತಿ, ಅಞ್ಞಥಾ ಕಾಯಸ್ಸ ದೇಸನ್ತರಪ್ಪತ್ತಿಯೇವ ನ ಸಿಯಾತಿ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಚಿತ್ತಜರೂಪಂ ಸೇಸಸನ್ತತಿರೂಪೇಹಿ ಅನುವತ್ತೀಯತಿ, ಪಸಾದಕೋಧವೇಲಾಸು ಚ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವಣ್ಣಭೇದಾಪತ್ತಿಯೇವ ತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ನಿದಸ್ಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ಸೋಮನಸ್ಸಾದಿಯುತ್ತಚಿತ್ತಾನುರೂಪಂ ಉಪ್ಪನ್ನಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪವಸೇನ ಸೇಸತಿಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಾನಮ್ಪಿ ನಾನಾವಣ್ಣತಾ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ಸುಟ್ಠು ವುತ್ತಂ **“ಲೋಹಿತಂ ಲೋಹಿತಂ ಸಿಯಾ”**ತಿಆದಿ। **ದಿಸ್ವಾ ಹದಯಲೋಹಿತ**ನ್ತಿ ಪಠಮಂ ತಾವ ಅನುಮಾನಞಾಣೇನ ಲೋಹಿತಂ ದಿಸ್ವಾ। **ಕಾತಬ್ಬಂ ಥಾಮತಂ ಗತ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಥಾಮಭಾವಂ ಗತಂ ಕಾತಬ್ಬಂ।

ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪಾದೇತುಕಾಮೇನ ಯೋಗಿನಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಲಾಭಿನಾ ಏವ ಸತಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಂ ಕತ್ವಾ ಆಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ಪರಸ್ಸ ಹದಯಮಂಸಪೇಸಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಲೋಹಿತಸ್ಸ ವಣ್ಣದಸ್ಸನೇನ ಇದಾನಿ ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ “ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತ”ನ್ತಿ ವಾ “ದೋಮನಸ್ಸಸಹಗತ”ನ್ತಿ ವಾ “ಉಪೇಕ್ಖಾಸಹಗತ”ನ್ತಿ ವಾ ನಯಗ್ಗಾಹವಸೇನ ವವತ್ಥಾಪೇತ್ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ “ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾಮೀ”ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಕಾಲಸತಮ್ಪಿ ಕಾಲಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತಥೇವ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಸೇವಂ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ಹದಯಲೋಹಿತವಣ್ಣದಸ್ಸನಾದಿವಿಧಿನಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ “ಇದಾನಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಯಂ ತದಾ ಪವತ್ತತೀತಿ ವವತ್ಥಾಪಿತಂ ಚಿತ್ತಂ, ತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಜವನಾನಿ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ ಜವನ್ತಿ। ಚತುತ್ಥಂ, ಪಞ್ಚಮಂ ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಂ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಿಕಂ । ತತ್ಥ ಯಂ ತೇನ ಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ, ಇದಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ। ತಞ್ಹಿ ಯತ್ಥ ಅನೇನ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತಂ, ತಂ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಂ ವಿಭಾವೇನ್ತಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ, ರೂಪಂ ವಿಯ ಚ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ, ಸದ್ದಂ ವಿಯ ಚ ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಂ। ತತೋ ಪರಂ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತೇಹಿ ಸರಾಗಾದಿವವತ್ಥಾಪನಂ ಹೋತಿ ನೀಲಾದಿವವತ್ಥಾಪನಂ ವಿಯ।

**೧೦೭೪-೫.** ಏವಮಧಿಗತಸ್ಸ ಪನ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಥಾಮಗಮನವಿಧಾನಮ್ಪಿ ಅಧಿಗಮವಿಧಾನಸದಿಸಮೇವ, ತದೇವೇತ್ಥ ಆಚರಿಯೇನ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಏವಂ ಥಾಮಗತೇ**ತಿಆದಿ ಥಾಮಗಮನಾನಿಸಂಸದಸ್ಸನಂ। **ಸಬ್ಬಮೇವಾ**ತಿ ಇದಂ “ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಂ, ರೂಪಾರೂಪೇಸು ಮಾನಸ”ನ್ತಿ ಉಭಯಪದೇನಪಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ, ಚತುಪಣ್ಣಾಸವಿಧಂ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಂ, ಪಞ್ಚದಸರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಂ, ದ್ವಾದಸಅರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತನ್ತಿ ಸಬ್ಬಮೇವ, ಪಚ್ಚೇಕಂ ಸರಾಗಾದಿಪ್ಪಭೇದಕಂ ವಿಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ವಸೇನಾಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಕಥಾತಿ ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಂ ಇಧ ಅನುದ್ಧಟಂ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಉಪರಿಮೋ, ಸದಿಸೋ ವಾ ಅರಿಯೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಸ್ಸ, ಸದಿಸಸ್ಸ ಚ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾತಿ, ಹೇಟ್ಠಿಮೋ ಪನ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ನ ಜಾನಾತಿ। ಯಥಾ ಚೇತಂ, ಏವಂ ಅರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೇ ಅಕತಾಭಿನಿವೇಸೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ, ಸೇಖೋಪಿ ವಾ ಅರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಂ ನ ಜಾನಾತಿ। ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಕಸ್ಸ

ಪನ ವಸೇನ ಇಧಾರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಜಾನನಂ ವುತ್ತಂ। ಅರಹಾ ಪನ ಆರುಪ್ಪೇ ಅಕತಾಭಿನಿವೇಸೋಪಿ ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಅವಿಜ್ಜಾಯ ವಿಹತತ್ತಾ ತಮ್ಪಿ ಜಾನಾತಿಯೇವ। ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣವಣ್ಣನಾ।

೧೦೭೬-೭. ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಜಾತೀಸು ನಿವಾಸಾ ನಿವುತ್ಥಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಪವತ್ತಾ, ಸಪರವಿಞ್ಞಾಣೇಹಿ ಗೋಚರಾಸೇವನಾಯ ಆಸೇವಿತಾ ಚ ಖನ್ಧಾ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾ। ಪರವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞಾತಾಪಿ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ನಿವಸಿಂಸು ಏತ್ಥಾತಿ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತೇ ಪನ ಛಿನ್ನವಟುಮಕಾನುಸ್ಸರಣಾದೀಸು ಬುದ್ಧಾನಂಯೇವ ವಿಸಯಾ, ಪುಬ್ಬೇ ನಿವಾಸೇಸು ಸರೂಪವಿಭಾವಕಂ ಞಾಣಂ **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಞಾಣಂ**। ತೇನ। **ತದನುಸ್ಸತೀತಿ** ತೇಸಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನಂ ಅನುಸ್ಸತಿ। ಹೇಟ್ಠಾ ತೀಸು ಝಾನೇಸು ಯಥಾರಹಂ ಪೀತಿಸುಖೇಹಿ ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಸಮ್ಪೀಣನಾಯ ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾನೀತಿ ಆಹ **"ಝಾನಾನಿ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ಅಞ್ಞಥಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾಯೇವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಯಾಯ ನಿಸಜ್ಜಾಯ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸರಣಾರಮ್ಭೋ, ಸಾ ಇಧ **ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮಾ ನಿಸಜ್ಜಾ**।

೧೦೭೮-೮೦. **ತತೋ ಪಭುತಿ...ಪೇ॰... ಕ್ಕಮಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಪುರಿಮಭವಾದೀಸು ಕತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ **ಸಬ್ಬಮಾವಜ್ಜಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ರತ್ತಿನ್ದಿವಾದಿವಸೇನ ದಸ್ಸೇತಿ। **ದಿವಸೇ ರತ್ತಿಯಂ ಕತ**ನ್ತಿ ಸಬ್ಬಪಚ್ಛಿಮನಿಸಜ್ಜಾತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಆಸನಪಞ್ಞಾಪನಂ ಸೇನಾಸನಪ್ಪವೇಸನನ್ತಿ ಪಟಿಲೋಮೇನ ಸಕಲಂ ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ಕತಕಿಚ್ಚಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। **ಕತಮಾವಜ್ಜಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಯಂ ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಕತಕಿಚ್ಚಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಪಟಿಲೋಮಕ್ಕಮೇನೇವ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ತಕಂ ಪನ ಪಕತಿಚಿತ್ತಸ್ಸಪಿ ಪಾಕಟಂ, ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪನ ಅತಿಪಾಕಟಮೇವ। ಸಚೇ ಪನೇತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಿ ನ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಪುನ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ, ಏತ್ತಕೇನ ದೀಪೇ ಜಲಿತೇ ವಿಯ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಞ್ಚಿ ಸತ್ಥಕಸ್ಸ ವಿಯ ನಿಸಾನಸಿಲಾ ಸತಿಪಞ್ಞಾನಂ ನಿಸಿತಭಾವಾವಹಂ, ತಸ್ಮಾ ತಾ ತಂಸಮಾಪಜ್ಜನೇನ ಪರಮನೇಪಕ್ಕಪ್ಪತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇತಿ** ಇಮಮ್ಹಾ ಭವಾ ಅನನ್ತರೇ ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ।

೧೦೮೧. **ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ನಾಮರೂಪಞ್ಚಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತನಾಮರೂಪಂ। **ಸಾಧುಕ**ನ್ತಿ ಸುಟ್ಠು ಅಪರಿಹಾಪೇತ್ವಾ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಪಹೋತಿ ಹಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಕತಾಧಿಕಾರೋ ಭಿಕ್ಖು ಪಠಮವಾರೇನೇವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕಾತುಂ, ತಥಾ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೇನಾಪಿ ಧುರನಿಕ್ಖೇಪಂ ಅಕತ್ವಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಮೇವ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ, ತತೋ ಚ ವುಟ್ಠಾಯ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಆವಜ್ಜನ್ತೇನ ಚ ಪನ ಪಠಮಂ ರೂಪಂ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ನಾಮಂ ಆವಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಚರಿಯಾ। ಅಪರೇ ಪನ ವಿಪರಿಯಾಯೇನ ವದನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮನಿಸಜ್ಜಾತೋ ಪಭುತಿ ಯಾವ ಪಟಿಸನ್ಧಿತೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಞಾಣಂ ಅತೀತಜಾತೀಸು ನಿವುತ್ಥಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾಭಾವತೋ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ತಂ ಪನ ಪರಿಕಮ್ಮಞಾಣಮೇವ। ಯದಾ ಪನಸ್ಸ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ನಿರುದ್ಧೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಅಪ್ಪನಾಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಞಾಣಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಂ ನಾಮ। ತೇನಾಹ **"ಯದಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ।

ಏತ್ಥಾಹ – ಕಿಂ ಏಕೇನೇವ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತೇನ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ಪವತ್ತನಾಮರೂಪಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ಉದಾಹು ಅಞ್ಞೇನ ಅಞ್ಞೇನಾತಿ। ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ ಯದಿ ಏಕೇನೇವ, ದೂರತೋ ಚಿತ್ತಪಟಂ ಪೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ವಿಯ ಅನಿರೂಪಿತರೂಪೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ಹೋತಿ। ಯದಿ ಚ ಅಞ್ಞೇನ ಅಞ್ಞೇನ, ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಾದಿನಾ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ? ಉಭಯಥಾಪಿ ನ ದೋಸೋ। ಇದ್ಧಿವಿಸಯಸ್ಸ ಹಿ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯತ್ತಾ ಏಕೇನಪಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತೇನ ನಾಮರೂಪೇ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ನಿರೂಪಿತರೂಪೇನೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಅನಿರೂಪಿತರೂಪೇನೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ಅಞ್ಞೇನಪಿ ವಾ ಪಠಮಮೇವ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತೇನ

ಕತಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಿತತ್ತಾ ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ವಿನಾ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿಯೇವಾತಿ।

ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣವಣ್ಣನಾ।

೧೦೮೭-೮. **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾತಿ** ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ, ದಿಬ್ಬವಿಹಾರವಸೇನ ಪಟಿಲಭಿತಬ್ಬತ್ತಾ, ಅತ್ತನಾ ಚ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ಮಹಾಜುತಿಕತಾದೀಹಿ ವಾ **ದಿಬ್ಬಂ,** ರೂಪದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ ಚಕ್ಖುಮಿವಾತಿ **ಚಕ್ಖು**। ಯಥಾ ಹಿ ಮಂಸಚಕ್ಖು ವಿಞ್ಞಾಣಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ಸಮವಿಸಮಂ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಂ ವಿಯ ಪವತ್ತತಿ, ಇದಂ ಪನ ತತೋ ಸಾತಿಸಯಂ ಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಕಾರೀತಿ ದಿಬ್ಬಞ್ಚ ತಂ ಚಕ್ಖು ಚಾತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು, ತೇನ **ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ। ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ** ಅಟ್ಠನ್ನಮ್ಪಿ ಕಸಿಣಾನಂ ವಸೇನ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ। **ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಂ ಕತ್ವಾತಿ** ಚುದ್ದಸವಿಧೇನ ಚಿತ್ತಪರಿದಮನೇನ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮ್ಪನ್ನತಾಕರಣೇನ ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಾಭಿಮುಖಂ ಪೇಸನಾರಹಂ ಪೇಸನಯೋಗ್ಯಂ ಕತ್ವಾ। "ತೇಜೋ…ಪೇ॰… ಕಸಿಣಮ್ಪಿ ವಾ ಆಸನ್ನಂ ಕಾತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ। **ಆಸನ್ನಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ** ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮೀಪಭೂತಂ ಕಾರಣಭೂತಂ ಕಾತಬ್ಬಂ, ತತ್ಥ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಂ ಪಗುಣತರಂ ಕತ್ವಾ ತಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಇಚ್ಛಿತಕ್ಖಣೇ ಉಪಟ್ಠಾನಯೋಗ್ಯಂ ಕತ್ವಾ ಠಪೇತಬ್ಬನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಏತ್ಥಾತಿ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪದಸ್ಸನವಿಸಯೇ। **ಸೇಟ್ಠನ್ತಿ ಪರಿದೀಪಿತನ್ತಿ** ಆಲೋಕಕಸಿಣಸ್ಸೇವ ಪಭಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸಭಾವೇನ ಆಲೋಕಕರಣೇನ ಇತರೇಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠತ್ತಾ ವಿಸಿಟ್ಠನ್ತಿ ಪರಿದೀಪಿತಂ।

೧೦೮೯-೯೦. **ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾತಿ** ಪಠಮಜ್ಝಾನನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನುಪ್ಪಾದನೇನ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ। ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತುಪ್ಪತ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ವಿಜ್ಜಮಾನೇಯೇವ ಆಲೋಕೇ ಅಪ್ಪನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಿಮತ್ತಂ ವಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಬಲೇನ ಆಲೋಕಂ ಫರಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ನಾಪಿ ಯಥಾಪತ್ಥಟಂ ಥಾವರಂ ಕಾತುಂ, ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಪನ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಕಾತುಂ ಸಮತ್ಥಂ, ತಸ್ಮಾ ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯಂಯೇವ ತಂ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **"ಉಪಚಾರಭೂಮಿಯ"**ನ್ತಿಆದಿ। **ಉಪಚಾರಭೂಮೀತಿ** ಚೇತ್ಥ ಆಲೋಕಸ್ಸ ಥಾವರಕರಣವಸಪ್ಪವತ್ತಂ ಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅಪ್ಪನನ್ತಿ** ಝಾನವಸೇನ ಅಪ್ಪನಂ। ನ ಹಿ ಅಕತಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಅಪ್ಪನಾ ಸಿಜ್ಝತಿ। ತೇನಾಹ **"ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಸ್ಸಿತ"**ನ್ತಿ। **ಪಾದಕಜ್ಝಾನನಿಸ್ಸಿತನ್ತಿ** ಪಾದಕಜ್ಝಾನಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ನ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮನಿಸ್ಸಿತಂ ಪರಿಕಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಆಲೋಕವಡ್ಢನಾಭಾವತೋ ರೂಪದಸ್ಸನಂ ನ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೧೦೯೧-೩. **ಅನ್ತೋ…ಪೇ॰… ಭವೇತಿ** ಅನ್ತೋಗತಮೇವ ರೂಪಗತಂ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ಭವೇ, ನ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಕ್ಖೇಪುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ಆಲೋಕೇ ಫರಿತೇಪಿ ಮಂಸಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಆಪಾಥಂ ಹೋತಿ। **ಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಾರೋ ಹಿ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ ತಾವದೇತಿ** ಇಧ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಯಥಾವುತ್ತಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಂ ಉಪಚಾರಜ್ಝಾನಂ, ತಂ ರೂಪಗತಂ ಪಸ್ಸತೋ ನ ಪವತ್ತತಿ, ಕಸಿಣಾಲೋಕವಸೇನ ಚ ರೂಪಗತದಸ್ಸನಂ ಕಸಿಣಾಲೋಕೋ ಚ ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನಾತಿ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ನ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ಆಲೋಕೋಪೀ"**ತಿಆದಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಅನ್ತರಹಿತೇ ರೂಪಗತಮ್ಪಿ ನ ಚ ದಿಸ್ಸತಿ, ರೂಪಗತಂ ಪಸ್ಸತೋ ಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಾರೋ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ, ಪರಿಕಮ್ಮಪಸುತಸ್ಸ ಕಸಿಣಾರಮ್ಮಣಞಾಣಂ ಹೋತೀತಿ ರೂಪಗತಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ಕಥಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ **"ತೇನಾ"**ತಿಆದಿ।

೧೦೯೪-೯. **ಏವಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನಾತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಅಭಿಣ್ಹಂ ಆಲೋಕಫರಣೇನ। **ಆಲೋಕೋ ಥಾಮವಾತಿ** ಆಲೋಕಗತೋ ಚಿರಟ್ಠಾಯೀ ಸಿಯಾ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ತತ್ಥ ಸುಚಿರಮ್ಪಿ ರೂಪಗತಂ ಪಸ್ಸತೇವ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಆಲೋಕೋ ಏತ್ಥಾ"**ತಿಆದಿ। ಸ್ವಾಯಮತ್ಥೋ ತಿಣುಕ್ಕೂಪಮಾಯ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ತಿಣುಕ್ಕಾಯಾ"**ತಿಆದಿ। ಏಕೋ ಕಿರ ರತ್ತಿಯಂ ತಿಣುಕ್ಕಾಯ ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಿ, ತಸ್ಸ ಸಾ ತಿಣುಕ್ಕಾ ವಿಜ್ಝಾಯಿ, ಅಥಸ್ಸ ಸಮವಿಸಮಾನಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯಿಂಸು, ಸೋ ತಂ ತಿಣುಕ್ಕಂ ಭೂಮಿಯಂ ಘಂಸಿತ್ವಾ ಪುನ ಉಜ್ಜಾಲೇಸಿ, ಸಾ ಪಜ್ಜಲಿತ್ವಾ ಪುರಿಮಾಲೋಕತೋ ಮಹನ್ತರಮಾಲೋಕಂ ಅಕಾಸಿ, ಏವಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ವಿಜ್ಝಾತಂ ಉಜ್ಜಾಲಯತೋ ಕಮೇನ ಸೂರಿಯೋ ಉಟ್ಠಾಸಿ, ಸೂರಿಯೇ

ಉಟ್ಠಿತೇ “ಉಕ್ಕಾಯ ಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥೀ”ತಿ ತಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ದಿವಸಮ್ಪಿ ಅಗಮಾಸಿ। ತತ್ಥ ಉಕ್ಕಾಲೋಕೋ ವಿಯ ಪರಿಕಮ್ಮಕಾಲೇ ಕಸಿಣಾಲೋಕೋ, ಉಕ್ಕಾಯ ವಿಜ್ಝಾತಾಯ ಸಮವಿಸಮಾನಂ ಅದಸ್ಸನಂ ವಿಯ ರೂಪಗತಂ ಪಸ್ಸತೋ ಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಾರಾತಿಕ್ಕಮೇನ ಆಲೋಕೇ ಅನ್ತರಹಿತೇ ರೂಪಗತಾನಂ ಅದಸ್ಸನಂ, ಉಕ್ಕಾಯ ಘಂಸನಂ ವಿಯ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಂ, ಉಕ್ಕಾಯ ಪುರಿಮಾಲೋಕತೋ ಮಹನ್ತತರಾಲೋಕಕರಣಂ ವಿಯ ಪುನ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋತೋ ಬಲವತರಾಲೋಕಫರಣಂ, ಸೂರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಥಾಮಗತಾಲೋಕಸ್ಸ ಯಥಾವಡ್ಢಿತಪರಿಚ್ಛೇದಂ ಫರಿತ್ವಾ ಅವಟ್ಠಾನಂ, ತಿಣುಕ್ಕಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ದಿವಸಮ್ಪಿ ಗಮನಂ ವಿಯ ಪರಿತ್ತಾಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಥಾಮಗತೇನಾಲೋಕೇನ ದಿವಸಮ್ಪಿ ರೂಪದಸ್ಸನಂ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸ್ಸ ನಾನಾವಜ್ಜನಪರಿಕಮ್ಮಞ್ಚೇವ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಞ್ಚ ದಸ್ಸಿತಂ, ನ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕ್ಕಮೋತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಉಪ್ಪಾದನಕ್ಕಮೋಪೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। **ತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪಞ್ಚ ವಾ**ತಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ಲಿಖನ್ತಿ। “ತೀಣಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಾ ಪನಾ”ತಿ ಪಾಠೋ।

೧೧೦೦. ತತ್ಥ **ಅತ್ಥಸಾಧಕಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಯದತ್ಥಾಯೇಸ ಪಟಿಪನ್ನೋ, ತಸ್ಸ ತದತ್ಥಸಾಧನತೋ ಅತ್ಥಸಾಧಕಭೂತಂ ಚಿತ್ತಂ। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಮಂಸಚಕ್ಖುಸ್ಸ ಅನಾಪಾಥಯೋಗ್ಯಂ ಅನ್ತೋಕುಚ್ಛಿಗತಂ ಹದಯವತ್ಥುನಿಸ್ಸಿತಂ ಹೇಟ್ಠಾಪಥವೀತಲನಿಸ್ಸಿತಂ ತಿರೋಕುಟ್ಟಪಬ್ಬತಪಾಕಾರಗತಂ ಪರಚಕ್ಕವಾಳಗತನ್ತಿ ಇದಂ ರೂಪಂ ಆಪಾಥಂ ಆಗಚ್ಛತಿ, ಮಂಸಚಕ್ಖುನಾ ದಿಸ್ಸಮಾನಂ ವಿಯ ಹೋತಿ। ತದೇವ ಚೇತ್ಥ ರೂಪಂ ಸರೂಪತೋ ವಿಭಾವನಸಮತ್ಥಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಯ। ನ ಪನ ಆವಜ್ಜನಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಚಿತ್ತಾನಿ। ತಾನಿ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಾನಿಪಿ ನ ಯಾಥಾವತೋ ತಂ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಆವಜ್ಜನಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಾದಿಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಯಾತಿ।

೧೧೦೧-೨. ನನು ಚ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಂ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣನ್ತಿ ದ್ವೇ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನಿ ಅತ್ಥಿ, ಕಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಇಧ ನ ದಸ್ಸಿತಾನೀತಿ ಆಹ **“ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿ। **ಇಜ್ಝನ್ತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ**ತಿ ವಿಸುಂ ಪರಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಪಟಿಲಾಭೇನೇವ ತಸ್ಸ ಪರಿವಾರಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತತೋಯೇವ ಹಿ ತಾನಿ ತಸ್ಸ ಪರಿಭಣ್ಡಞಾಣಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಸಿನೇರುಸ್ಸ ಪರಿವಾರಟ್ಠಾನಿಯಾನಿ ತಂಸಿದ್ಧಿಯಾ ಸಿದ್ಧಾನಿ ಮೇಖಲಟ್ಠಾನಾನಿ ಪರಿಭಣ್ಡಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಂ ಇಮಾನಿಪಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಸಿದ್ಧಿಯಾ ಸಿದ್ಧಾನಿ ತಸ್ಸ ಪರಿಭಣ್ಡಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಹೋತು ತಾವ ಏವಮೇತಂ, ಚುತೂಪಪಾತಞಾಣಂ ಪನ ಕಿಂ ನ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಆಹ **“ಚುತೂಪಪಾತಞಾಣಮ್ಪೀ”**ತಿಆದಿ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಮೇವ ಹಿ ಚುತಿಯಂ, ಉಪಪತ್ತಿಯಞ್ಚ ರೂಪಂ ವಿಭಾವೇನ್ತಂ ಚುತೂಪಪಾತೇ ಪವತ್ತತ್ತಾ “ಚುತೂಪಪಾತಞಾಣ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಅವಸೇಸರೂಪವಿಭಾವನಕಾಲೇ “ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ನಾಮದ್ವಯೇನ ಆಗತಂ ಏಕಮೇವ ಞಾಣಂ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಂ ಚುತೂಪಪಾತಞಾಣನ್ತಿ ಪನ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋಯೇವ ನಾನನ್ತಿ। ಕತ್ಥಚಿ ಮನೋಮಯಞಾಣನ್ತಿಪಿ ವಿಸುಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಂ ಆಗತಂ, ತಂ ಅತ್ಥತೋ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಮೇವ। ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣವಣ್ಣನಾ।

೧೧೦೩. **ಇಧಾ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಾಸನೇ। **ಅನೇನ ತರೇನಾ**ತಿ ಅನೇನ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರನಾಮಕೇನ ತರೇನ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಅಭಿಞ್ಞಾನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೧೭. ಸತ್ತರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಅಭಿಞ್ಞಾರಮ್ಮಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧೦೪-೫. **ಪಞ್ಚ ಇದ್ಧಿವಿಧಾದೀನೀ**ತಿ -

"ಇದ್ಧಿವಿಧಂ ದಿಬ್ಬಸೋತಂ, ಪರಚಿತ್ತವಿಜಾನನಾ।
ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖೂತಿ ಪಞ್ಚಧಾ"ತಿ॥ -

ಏವಮಾಗತಾ ಪಞ್ಚ। **ಸತ್ತಾಭಿಞ್ಞಾ ಇಮಾ ಪನಾ**ತಿ ಅತೀತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣೇ, ಮನೋಮಯಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣೇ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ಅತೀತಂಸಞಾಣಂ ನಾಮ ಪರೇಸಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವೇ ಯಾವ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪರಿಯೋಸಾನಂ ಪವತ್ತಚಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಞಾಣಂ। ಮನೋಮಯಞಾಣಮ್ಪಿ ನಾಮ ಮನೋಮಯಕಾಯಾಭಿನಿಮ್ಮಾನಾದಿವಸಪ್ಪವತ್ತಂ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಂ।

೧೧೦೬. ಇದಾನಿ ಇಮೇಸಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನಂ ಆರಮ್ಮಣವಿನಿಚ್ಛಯೇ ಅಸಮ್ಮೋಹತ್ಥಂ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಮಾರಭನ್ತೋ ಆಹ **"ಸತ್ತನ್ನ"**ನ್ತಿಆದಿ । **ಚತ್ತಾರೋ ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕಾ**ತಿ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋತಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಆರಮ್ಮಣತ್ತಿಕಾ। **ಏತ್ಥಾ**ತಿ ಇದಂ ಪಚ್ಚಾಮಸನಂ ಕಿಂ ತಿಕಾನಂ, ಉದಾಹು ಆರಮ್ಮಣಾನನ್ತಿ, ಕಿಞ್ಚೇತ್ಥ - ಯದಿ ತಿಕಾನಂ, ತದಯುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ತಿಕೇಸು ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಅಥ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ, ತಮ್ಪಿ ಅಯುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪಚ್ಚಾಮಸನಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ। ಯಥಾ ಇಚ್ಛಸಿ, ತಥಾ ಹೋತು। ಭವತು ತಾವ ತಿಕಾನಂ, ನನು ವುತ್ತಂ "ತಿಕೇಸು ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಾನಿ ನಪ್ಪವತ್ತನ್ತೀ"ತಿ? ನಾಯಂ ವಿರೋಧೋ ತಿಕವೋಹಾರೇನ ಆರಮ್ಮಣಾನಂಯೇವ ಗಯ್ಹಮಾನತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ಪನ ಹೋತು ಆರಮ್ಮಣಾನಂ, ನನು ವುತ್ತಂ "ಅಞ್ಞಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪಚ್ಚಾಮಸನಂ ಅಯುತ್ತ"ನ್ತಿ। ಅಯಮ್ಪಿ ನ ದೋಸೋ ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಣೇನೇವಾತಿ।

೧೧೦೭-೧೦. **ಪರಿತ್ತಾದೀಸು ಸತ್ತಸೂ**ತಿ ಅಸತಿಪಿ ವತ್ಥುಭೇದೇ ಭೂಮಿಕಾಲಸನ್ತಾನಭೇದವಸೇನ ಭಿನ್ನೇಸು ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಸತ್ತಸು ಪರಿತ್ತಾದಿಆರಮ್ಮಣವಿಭಾಗೇಸು। ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಅಭಾವತೋ ಇಧ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಕಾಯಂ ಚಿತ್ತಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕತ್ವಾ ಅದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಗನ್ತುಕಾಮೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಚಿತ್ತಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಕರಣಞ್ಚ ತಂ ವಿಯ ಕಾಯಸ್ಸ ಅದಿಸ್ಸಮಾನಸೀಘಗತಿಕತಾವಸೇನ ತಗ್ಗತಿಕತಾಪಾದನಂ। ಯಥಾ ಚಿತ್ತಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ ಸೀಘಗಮನಞ್ಚ, ಏವಂ ಕಾಯಮ್ಪಿ ಅದಿಸ್ಸಮಾನಂ, ಸೀಘಗಮನಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಯಥಿಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಂ ಗನ್ತುಕಾಮೋತಿ ಅಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। **ಚಿತ್ತವಸೇನಾ**ತಿ ಮಹಗ್ಗತಚಿತ್ತವಸೇನ ಪರಿಣಾಮೇತೀತಿ ಪಾಠಸೇಸೋ। ತೇನಾಹ **"ತಂ ಮಹಗ್ಗತೇ ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಾರೋಪೇತೀ"**ತಿ। ಪಾದಕಜ್ಝಾನಞ್ಹಿ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ "ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಇದಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಯ ಅದಿಸ್ಸಮಾನೋ, ಸೀಘಗಮನೋ ಚ ಹೋತೂ"ತಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಪನ ಕತ್ವಾ ಪುನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತಥೇವ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ಕಾಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಮಹಗ್ಗತೇ ಪಾದಕಚಿತ್ತೇ ಸಮಾರೋಪೇತಿ, ತಗ್ಗತಿಕಂ ಕರೋತಿ ವಿಯ, ಅದಿಸ್ಸಮಾನಂ, ಸೀಘಗಮನಞ್ಚ ಕರೋತಿ। ತಂ ಪನ ಸೀಘಗಮನತ್ಥಂ ಅಭಾವಿತಿದ್ಧಿಪಾದಾನಂ ವಿಯ ದನ್ಧಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ಕತಿಪಯಚಿತ್ತವಾರೇಹೇವ ಇಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ನ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇನೇವ। "ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಂ ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ, ಯಂ ಏವಂ ಲಹುಪರಿವತ್ತಂ, ಯಥಯಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೪೮) ಹಿ ಏತ್ಥ ಅಞ್ಞ-ಗ್ಗಹಣೇನೇವ ರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಗಹಿತತ್ತಾ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣವಸೇನ ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿ ನ ಯುತ್ತಾ। ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ ಚ, ನ ಚ ಇದ್ಧಿಬಲೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಕೇನಚಿ ಲಕ್ಖಣಞ್ಞಥತ್ತಂ ಸಕ್ಕಾ ಕಾತುನ್ತಿ। ಚಿತ್ತವಸೇನ ರೂಪಕಾಯಂ

ಪಾದಕಜ್ಝಾನೇ ಸಮಾರೋಪೇನ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಮೇವ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಆಹ **"ಕಾಯಾರಮ್ಮಣತೋ"**ತಿ, ಕಾಯೇ ವಣ್ಣಾರಮ್ಮಣತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಕಾಯಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ನ ಚಿತ್ತಂ ಕಾಯಂ ವಿಯ ದನ್ಧಂ ದಿಸ್ಸಮಾನಂ ಕರೋತಿ, ಕಿನ್ತು ದನ್ಧದಿಸ್ಸಮಾನಗತಿಕರಣಮತ್ತಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೧೧೨-೩. **ಅನಾಗತಮತೀತಞ್ಚ ಕರೋತಿ ವಿಸಯಂ ಯದಾ**ತಿ ಮಹಾಧಾತುನಿಧಾನೇ ಮಹಾಕಸ್ಸಪತ್ಥೇರಾದೀನಂ ವಿಯ ಅನಾಗತಂ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತಾನಂ ಅನಾಗತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ಕಾಯವಸೇನ ಚಿತ್ತಪರಿಣಾಮನಕಾಲೇ ತದೇವ ಚಿರನಿರುದ್ಧಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋನ್ತಾನಂ ಅತೀತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ತದಾ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ, ಅನಾಗತಗೋಚರಞ್ಚ ಹೋತಿ, **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಗೋಚರೋ** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ। ಹತ್ಥಿಆದಯೋ ಅಭಿನಿಮ್ಮಿನನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಹಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಅಧಿಟ್ಠಾನಚಿತ್ತಂ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಮೇವ। ಉಪಚಾರಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಯ ಹಿ ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಂ ತೇನ ಸಹ ಪಾತುಭೂತಮೇವ ತಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ।

೧೧೧೪-೫. **ಕಾಯಂ ...ಪೇ॰... ಸಿಯಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯಂ ಚಿತ್ತವಸೇನ ಪರಿಣಾಮನಕಾಲೇ ಅಜ್ಝತ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ, ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಂ ಕಾಯವಸೇನ ಪರಿಣಾಮನಕಾಲೇ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ। **ವಾ**-ಸದ್ದೇನ ಅವುತ್ತಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೇನ ಗಹಿತೇ ಅತ್ತನೋ ಕುಮಾರವಣ್ಣಾದಿಅಭಿನಿಮ್ಮಾನಕಾಲೇ ಕಾಯಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ ಚ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಸಿಯಾ। **ಬಹಿದ್ಧಾ ರೂಪದಸ್ಸನೇ**ತಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ಹತ್ಥಿಅಸ್ಸಾದಿರೂಪದಸ್ಸನಕಾಲೇ।

೧೧೧೬-೮. **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಪರಿತ್ತೇ ಚಾ**ತಿ ಸರೂಪವಿಭಾವನಮೇತಂ। ದಿಬ್ಬಸೋತಸ್ಸ ಹಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋವ ಸದ್ದೋ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಸೋ ಚ ಸಭಾವತೋ ಪರಿತ್ತೋವ। **ಕುಚ್ಛಿಸದ್ದಸ್ಸಾ**ತಿ ಕುಚ್ಛಿಯಂ ವಾತಸದ್ದಸ್ಸ। ತತ್ಥ ಪಾಣಕಸದ್ದಸ್ಸ ಪನ ಸವನೇ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಮೇವ। ವಸಿತಾಪತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಸದ್ದಸವನೇಪಿ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಪನ ಏಕಾದಸಭವಙ್ಗಚಿತ್ತತೋ ಉಪರಿ ಭವಙ್ಗಂ ಪವತ್ತಿತುಮದತ್ವಾ ಭವಙ್ಗತೋ ವುಟ್ಠಾಯ ಆವಜ್ಜನಸಮತ್ಥತಾವಸೇನ ವಸಿತಾಪತ್ತಸ್ಸೇವ ಯುಜ್ಜತಿ। "ಪರಸ್ಸ ಚ ಸದ್ದಸ್ಸಾ"ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಪರಸ್ಸ ಕುಚ್ಛಿಸದ್ದಸವನೇಯೇವ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಸದ್ದಸವನೇಪೀತಿ।

೧೧೧೯-೨೨. **ಪರಿತ್ತಾದೀಸೂ**ತಿ ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಅಪ್ಪಮಾಣಮಗ್ಗಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣೇಸು। **ಪರಿತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಕಾಮಾವಚರಚಿತ್ತಾನಂ। **ಮಜ್ಝಿಮಾನ**ನ್ತಿ ಪರಿತ್ತಅಪ್ಪಮಾಣಾನಂ ಮಜ್ಝೇ ಭವತ್ತಾ ಮಜ್ಝಿಮಸಞ್ಞಾತಾನಂ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಚಿತ್ತಾನಂ। ಮಜ್ಝೇಭವತಾ ಚ ದೇಸನಾವಸೇನ, ನ ಸಭಾವವಸೇನ। ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಮೇವ ಜಾನಾತಿ, ಅವಸೇಸಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಂ ಪನ ನ ಜಾನಾತೀತಿ ಇಮಂ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾವಾದಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಮಗ್ಗಚಿತ್ತಸ್ಸ ಜಾನನೇ"**ತಿಆದಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯಸ್ಮಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಚಿತ್ತಮೇವ ಜಾನಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣಂ ನ ಹೋತಿ , ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಜಾನನತೋ ಪನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತಾ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಅನುಞ್ಞಾತಾತಿ। **ಪಟ್ಠಾನೇ** ಪನ -

"ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಸ್ಸ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೦೪) -

ವುತ್ತತ್ತಾ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಖನ್ಧಾ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನೇವ ಮಗ್ಗಾರಮ್ಮಣತಾ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಗಹಕಾರಾನಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ।

೧೧೨೩-೫. ಅತೀತಸತ್ತದಿವಸಬ್ಭನ್ತರೇ, ಅನಾಗತಸತ್ತದಿವಸಬ್ಭನ್ತರೇಯೇವ ಚ ಪವತ್ತಂ ಪರಚಿತ್ತಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಜಾನಾತಿ, ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಪರಿಯೋಸಾನಂ, ಚುತಿಪರಿಯೋಸಾನಞ್ಚ ಪವತ್ತಂ ಅತೀತಂಸಞಾಣಸ್ಸ,

ಅನಾಗತಂಸಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಗೋಚರನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನಾಹ “**ಅತೀತೇ**”ತಿಆದಿ। ಅತೀತಸ್ಸ, ಅನಾಗತಸ್ಸ ಚ ಪರಚಿತ್ತಸ್ಸ ಜಾನನಂ ಸಮ್ಭವತಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪನ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಪುಚ್ಛತಿ “**ಕಥಞ್ಚ ಪನಾ**”ತಿಆದಿ। ಇತರೋ ಯತ್ಥ ಸಮ್ಭವತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ತಾವ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ತಿಧಾ ವುತ್ತ**”ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಖಣಸನ್ತತಿಅದ್ಧತೋ**ತಿ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ಏವಂ ಖಣಸನ್ತತಿಅದ್ಧಾವಸೇನ ತಿಧಾ ವುತ್ತಂ।

೧೧೨೬. **ತಿಕ್ಖಣಸಮ್ಪತ್ತ**ನ್ತಿ ಉಪ್ಪಾದಟ್ಠಿತಿಭಙ್ಗವಸೇನ ಖಣತ್ತಯಪರಿಯಾಪನ್ನಂ। **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಖಣಾದಿಕ**ನ್ತಿ ಖಣ-ಸದ್ದಾದಿಕಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಏಕದ್ವೇಸನ್ತತಿವಾರಪರಿಯಾಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅನ್ಧಕಾರೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಆಲೋಕಟ್ಠಾನಂ ಗತಸ್ಸ ನ ಚ ತಾವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಯಾವ ಪನ ತಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಪವತ್ತಾ ರೂಪಸನ್ತತಿ, ಅರೂಪಸನ್ತತಿ ವಾ “ಏಕದ್ವೇಸನ್ತತಿವಾರಾ”ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। “ಆಲೋಕಟ್ಠಾನೇ ವಿಚರಿತ್ವಾ ಓವರಕಂ ಪವಿಟ್ಠಸ್ಸಾಪಿ ನ ತಾವ ಸಹಸಾ ರೂಪಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಯಾವ ತಂ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ, ಪುಬ್ಬೇವ ತತ್ಥ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ವಿಯ ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಏಕದ್ವೇಸನ್ತತಿವಾರಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ದೂರೇ ಠತ್ವಾ ಪನ ರಜಕಾದೀನಂ ಹತ್ಥವಿಕಾರಂ, ಘಣ್ಟಿಭೇರೀಆದಿಆಕೋಟನಹತ್ಥವಿಕಾರಞ್ಚ ದಿಸ್ವಾ ನ ಪನ ತಾವ ಸದ್ದಂ ಸುಣಾತಿ, ಯಾವ ಪನ ತಂ ಸುಣಾತಿ, ಏತ್ಥನ್ತರೇ ಏಕದ್ವೇಸನ್ತತಿವಾರಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ”ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೧೬) ಏವಂ ತಾವ **ಮಜ್ಝಿಮಭಾಣಕತ್ಥೇರಾ** ವದನ್ತಿ।

**ಸಂಯುತ್ತಭಾಣಕಾ** ಪನ “ರೂಪಸನ್ತತಿ ಅರೂಪಸನ್ತತೀತಿ ದ್ವೇ ಸನ್ತತಿಯೋ ವತ್ವಾ ಉದಕಂ ಅಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಗತಸ್ಸ ಯಾವ ತೀರೇ ಅಕ್ಕನ್ತಉದಕಲೇಖಾ ನ ವಿಪ್ಪಸೀದತಿ, ಅದ್ಧಾನತೋ ಆಗತಸ್ಸ ಯಾವ ಕಾಯೇ ಉಸುಮಭಾವೋ ನ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ, ಆತಪಾ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಗಬ್ಭಂ ಪವಿಟ್ಠಸ್ಸ ಯಾವ ಅನ್ಧಕಾರಭಾವೋ ನ ವಿಗಚ್ಛತಿ, ಅನ್ತೋಗಬ್ಭೇ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಮನಸಿಕತ್ವಾ ದಿವಾ ವಾತಪಾನಂ ವಿವರಿತ್ವಾ ಓಲೋಕೇನ್ತಸ್ಸ ಯಾವ ಅಕ್ಖೀನಂ ಫನ್ದನಭಾವೋ ನ ವೂಪಸಮ್ಮತಿ, ಅಯಂ ರೂಪಸನ್ತತಿ ನಾಮ। ದ್ವೇ ತಯೋ ಜವನವಾರಾ ಅರೂಪಸನ್ತತಿ ನಾಮಾತಿ ವತ್ವಾ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮಾ”ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೧೬) ಏವಂ ಏಕಮೇವ ಸನ್ತತಿವಾರಂ ವದನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಮಜ್ಝಿಮಭಾಣಕವಾದೇ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಸೀಘಮ್ಪಿ ಪಾಕಟಂ ಹೋತೀತಿ ಏಕದ್ವೇಸನ್ತತಿವಾರಾತಿ ಏಕ-ಗ್ಗಹಣಮ್ಪಿ ಕತಂ। **ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರೋ** ಪನ “ಅತಿಪರಿತ್ತಸಭಾವಉತುಆದಿಸಮುಟ್ಠಾನಾ ವಾ ಏಕದ್ವೇಸನ್ತತಿವಾರಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ”ತಿಪಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ಮಹಾ॰ ೨.೪೧೬) ಆಹ।

೧೧೨೭-೮. **ಏಕಬ್ಭವಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ**ನ್ತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಚುತಿವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಂ ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ “ಯೋ ಚಾವುಸೋ ಮನೋ, ಯೇ ಚ ಧಮ್ಮಾ, ಉಭಯಮೇತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಚೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಛನ್ದರಾಗಪಟಿಬದ್ಧಂ ಹೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಣ”ನ್ತಿಆದಿ, ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚೇತ್ಥ ಅಭಿಧಮ್ಮಟ್ಠಕಥಾಸು ಆಗತಂ, ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಸುತ್ತೇ। **ಕೇಚೀ**ತಿ ಅಭಯಗಿರಿವಾಸಿನೋ।

೧೧೨೯-೩೦. **ಯಥಾ ಚಾ**ತಿಆದಿ ಏತ್ಥ ತೇಸಂ ಓಪಮ್ಮದಸ್ಸನಂ। ಏಕಪುಪ್ಫಂ ಅತ್ತನೋ ವಣ್ಣೇನ ಏಕಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ವಿಜ್ಞತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಮಹಾಜನಸ್ಸಾಪಿ...ಪೇ॰... ವಿಜ್ಞತೀ**ತಿ “ಅತೀತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಅನಾಗತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಇಮಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ, ಅಸುಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತ”ನ್ತಿ ಏವಂ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಪರಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಜಾನಾಮಿಚ್ಚೇವ ರಾಸಿವಸೇನ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಚಿತ್ತೇ ಆವಜ್ಜಿತೇ ಏಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಏಕೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಉಪ್ಪಾದಕ್ಖಣೇ ವಾ ಠಿತಿಕ್ಖಣೇ ವಾ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಾ ಏಕನ್ತೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೧೩೧-೨. ತಂ ಪನ ತೇಸಂ ವಚನಂ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಯೇನಾವಜ್ಜತೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಹಿ ಏವಂ ಆವಜ್ಜಯತೋ ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಠಾನಂ ನತ್ಥಿ, ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಞ್ಚ ಸಚೇ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಜಾನಾತಿ, ಆವಜ್ಜನೇನ ಸಹ ಏಕಾರಮ್ಮಣೇ ವತ್ತಮಾನಮೇವ ಜಾನಾತಿ, ನೋ ಅಞ್ಞಥಾ, ತಸ್ಮಾ **ತೇಸಂ** ಆವಜ್ಜನಜವನಾನಂ **ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಹ** ಏಕಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಮಣೇ **ಅಟ್ಠಾನಾಭಾವತೋ ತಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ**। ಭವತು ತಾವ ಕೋ ಏತ್ಥ ದೋಸೋತಿ ಚೇ ಆಹ

“**ಆವಜ್ಜನಜವನಾನ**”ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಮಗ್ಗಫಲವೀಥಿತೋ ಅಞ್ಞಂ ಅನಿಟ್ಠಟ್ಠಾನಂ। ಮಗ್ಗಫಲವೀಥಿಯಞ್ಹಿ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಂ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ, ಗೋತ್ರಭುಆದೀನಞ್ಚ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ಇಟ್ಠಾ, ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ಅನಿಟ್ಠಾ, ತಸ್ಮಾ **ಅನಿಟ್ಠೇ ಠಾನೇ ಜವನಾವಜ್ಜನಾನಂ** ನಾನಾರಮ್ಮಣತಾಪತ್ತಿದೋಸೋ ಅಯುತ್ತೋತಿ ತಂ ತೇಸಂ ವಚನಂ **ಅಯುತ್ತನ್ತಿ ಪಕಾಸಿತಂ** ಅಟ್ಠಕಥಾಸೂತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೧೧೩೩-೪. ಯದಿ ಏವಂ, ಕಥಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ “**ತಸ್ಮಾ**”ತಿಆದಿ। ಯಸ್ಮಾ ಏವಂ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ ಪಕಾಸಿತಂ, ತಸ್ಮಾ। **ಜವನವಾರತೋ**ತಿ ಏಕಜವನವಾರವಸೇನ । ಇದಂ ಪನ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತರಂ ಲಹುಕಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ, ಯಂ ಪನ ವತ್ತಮಾನಜವನವೀಥಿತೋ ಅತೀತಾನಾಗತವಸೇನ ದ್ವಿತಿಜವನವೀಥಿಪರಿಮಾಣಕಾಲೇ ಪವತ್ತಂ ಪರಚಿತ್ತಂ , ತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ “ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮಾ”ತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೧೬) ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ **ಜವನವಾರತೋ**ತಿ ದ್ವಿತಿಜವನವಾರವಸೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬಂ, ನ ಸಕಲೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನದ್ಧುನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ** ಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ। **ತತ್ರಾಯಂ ದೀಪನಾ**ತಿಆದಿ ಜವನವಾರಸ್ಸ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭಾವದೀಪನಮುಖೇನ ಇದ್ಧಿಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಆಕಾರದೀಪನಂ।

೧೧೩೯-೪೧. ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನೇವ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಆಹ “**ಅದ್ಧಾವಸಾ...ಪೇ॰... ಪನಾ**”ತಿ। **ಆನನ್ದಾಚರಿಯೋ** ಪನೇತ್ಥ ಅಭಿಧಮ್ಮಮಾತಿಕಾಯ ಆಗತಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪದಸ್ಸ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಪದತ್ಥತಾ ನ ಕತ್ಥಚಿ ಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸಾಮಞ್ಞೇನ ಚಿತ್ತಂ ಆವಜ್ಜಯಮಾನಂ ಅಭಿಮುಖೀಭೂತಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಚಿತ್ತಂ ಆವಜ್ಜೇತಿ, ಪರಿಕಮ್ಮಾನಿ ಚ ತಂ ತಂ ವಿಜ್ಜಮಾನಚಿತ್ತಂ ಚಿತ್ತಸಾಮಞ್ಞೇನೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಜಾನನಪರಿಕಮ್ಮಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ। ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಂ ಪನ ವಿಜ್ಜಮಾನಚಿತ್ತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಂ ತೇನ ಸಹ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸನ್ತಾನಗ್ಗಹಣತೋ ಏಕತ್ತವಸೇನ ಆವಜ್ಜನಾದೀನಿ ಚಿತ್ತನ್ತೇವ ಪವತ್ತಾನಿ, ತಞ್ಚ ಚಿತ್ತಮೇವ, ಯಂ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣೇನ ವಿಭಾವಿತಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಾನಾಕಾರಪ್ಪವತ್ತಿತೋ ನ ಅನಿಟ್ಠೇ ಠಾನೇ ನಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ಹೋತೀತಿ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನೇವ ಇಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣತಂ ಇಚ್ಛತಿ। **ಇತರಾನೀ**ತಿ ಆವಜ್ಜನಪರಿಕಮ್ಮಚಿತ್ತಾನಿ। **ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ವಿಞ್ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ।

೧೧೪೩-೭. **ಪರಿತ್ತಾದೀಸು ಅಟ್ಠ**ಸೂತಿ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ ಹಿತ್ವಾ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಸು ಪರಿತ್ತಾದೀಸು। **ಅತೀತೇ...ಪೇ॰... ಫಲಮ್ಪಿ ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಅತ್ತನಾ**ತಿ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ। ಪರೇಹಿಪಿ ಭಾವಿತಮಗ್ಗಂ, ಸಚ್ಛಿಕತಫಲಞ್ಚ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣೇನ ಸಮನುಸ್ಸರತಿ। **ವಾ**-ಸದ್ದೇನ ವಾ ಅವುತ್ತಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೇನ ಅತ್ತನಾ ಭಾವಿತಂ ಮಗ್ಗಂ, ಫಲಮ್ಪಿ ವಾ ಪರೇಹಿ ಭಾವಿತಂ ಮಗ್ಗಂ, ಫಲಮ್ಪಿ ವಾತಿ ಏವಮತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ಅತ್ತನಾ, ಪರೇಹಿ ಭಾವಿತಮಗ್ಗಂ, ಸಚ್ಛಿಕತಫಲಞ್ಚ ಅನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ”ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೧೭)। **ಏವ**-ಕಾರಂ ಪನ ಪದಪೂರಣಮತ್ತಮೇವ। **ಫಲಮ್ಪಿ ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ “ಭಾವಿತ”ನ್ತಿ ನ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಫಲಂ ಭಾವೇತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಮೇವಾತಿ। **ಸಮನುಸ್ಸರತೋ ಮಗ್ಗ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ “ಅತ್ತನಾ, ಪರೇಹಿ ವಾ ಭಾವಿತ”ನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। **ಏಕನ್ತತೋ**ತಿ ನಿಯಮತೋ।

೧೧೪೮-೫೦. ನನು ಚ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಾನಿಪಿ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾನೇವ, ಕಿಂ ಪನ ತೇಸಂ, ಇಮಸ್ಸ ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ನಾನಾಕರಣನ್ತಿ ಆಹ “**ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಮ್ಪೀ**”ತಿಆದಿ। **ಕಿಞ್ಚಾಪೀ**ತಿ ಅಯಂ ನಿಪಾತಸಮುದಾಯೋ, ಏಕೋ ವಾ ನಿಪಾತೋ ವಿಸೇಸಾನಭಿಧಾನನಿಮಿತ್ತೇ ಉಪಗಮನೇ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅಥ ಖೋ**ತಿ ವಿಸೇಸಾಭಿಧಾನಸಮಾರಮ್ಭೇ। **ಚಿತ್ತಮೇವಾ**ತಿ ಇದಂ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಚಾರಿತಮೇವ। **ಅತೀತೇ ಚೇತನಾಮತ್ತ**ನ್ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ಮಹಾಅಟ್ಠಕಥಾವಾದಂ ಸನ್ಧಾಯೇವ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ ಚೇತನಾಮತ್ತಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ನ ಚಿತ್ತಂ, ನಾಪಿ ಇತರೇ ಧಮ್ಮಾ, ಯತೋ ತಂ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಂ

ಅತೀತಚೇತನಾಮತ್ತಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ, ಹೇಟ್ಠಾ ದಸ್ಸಿತಪಾಳಿವಸೇನ ಸಬ್ಬೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಖನ್ಧಾ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಸಙ್ಗಹಕಾರಾನಂ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ। **ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಗೋಚರನ್ತಿ** ಕಿಞ್ಚಿ ಖನ್ಧಂ ವಾ ಖನ್ಧಪಟಿಬದ್ಧಂ ನಾಮಗೋತ್ತಾದಿಂ ವಾ ಅಗೋಚರಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ತಞ್ಹಿ ಅತೀತಕ್ಖನ್ಧಖನ್ಧಪಟಿಬದ್ಧೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸಮಾನಗತಿಕಮೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೧೧೫೧-೨. **ಅತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾನುಸ್ಸರಣೇತಿ** ಅತ್ತನೋ ಖನ್ಧಾನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ। **ಸರಣೇ...ಪೇ॰... ಗೋಚರನ್ತಿ** "ಅತೀತೇ ವಿಪಸ್ಸೀ ಭಗವಾ ಅಹೋಸಿ, ತಸ್ಸ ಮಾತಾ ಬನ್ಧುಮತೀ, ಪಿತಾ ಬನ್ಧುಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ನಾಮಗೋತ್ತಾದಿಂ, ಪಥವೀನಿಮಿತ್ತಾದಿಞ್ಚ ಅನುಸ್ಸರಣಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ನವತ್ತಬ್ಬಗೋಚರನ್ತಿ** ಹಿ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಅತೀತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣತ್ತಿಕವಸೇನ ಪನ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ನವತ್ತಬ್ಬಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ, ಅವಸೇಸಪಞ್ಞತ್ತಾರಮ್ಮಣಕಾಲೇ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। **ನಾಮಗೋತ್ತನ್ತಿ** ಚೇತ್ಥ ಖನ್ಧಪಟಿಬದ್ಧೋ ಸಮ್ಮುತಿಸಿದ್ಧೋ ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥೋ, ನ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ। ಬ್ಯಞ್ಜನಞ್ಹಿ ಸದ್ದಾಯತನಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಪರಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ "ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ೭೪೯)।

೧೧೫೪. **ದಿಬ್ಬಸೋತಸಮನ್ತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ಪರಿತ್ತಞ್ಚ ರೂಪಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕರೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಂ, ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಹೋತಿ, ಅತ್ತನೋ ಕುಚ್ಛಿಗತರೂಪದಸ್ಸನೇ, ಪರಸ್ಸ ಹದಯನಿಸ್ಸಿತಲೋಹಿತದಸ್ಸನಾದೀಸು ಚ ಅಜ್ಝತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ, ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಹೋತಿ।

೧೧೫೫-೭. **ಪರಿತ್ತಾದೀಸು ಅಟ್ಠಸೂತಿ** ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಸ್ಸ ವುತ್ತೇಸು ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಅಟ್ಠಸು। **ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ...ಪೇ॰... ಪಜಾನತೋತಿ** ಇಮಿನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧಜಾನನಮಾಹ । ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಸ್ಸ ಅನಾಗತಮಗೋಚರಂ ನತ್ಥಿ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಅನಾಗತಕ್ಖನ್ಧಖನ್ಧಪಟಿಬದ್ಧೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸಮಾನಗತಿಕಮೇವ।

೧೧೬೩. **ಜಾನನೇ ನಾಮಗೋತ್ತಸ್ಸಾತಿ** "ಅನಾಗತೇ ಮೇತ್ತೇಯ್ಯೋ ನಾಮ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಸ ಸುಬ್ರಹ್ಮಾ ನಾಮ ಪಿತಾ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಬ್ರಹ್ಮವತೀ ನಾಮ ಮಾತಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ನಾಮಗೋತ್ತಾದಿಜಾನನಕಾಲೇ।

೧೧೬೪-೫. **ಪರಿತ್ತಾದೀಸು ಪಞ್ಚಸೂತಿ** ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಅತೀತಅಜ್ಝತ್ತಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಪಞ್ಚಸು। **ಕಾಮಕಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ** ಕಾಮಾವಚರಕಮ್ಮಸ್ಸ।

೧೧೬೯. **ವಿವಿಧತ್ಥವಣ್ಣಪದನ್ತಿ** ನಾನಪ್ಪಕಾರಅತ್ಥಪದೇಹಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನಪದೇಹಿ ಚ ಸಮ್ಪನ್ನಂ। **ಮಧುರತ್ಥಮತಿನೀಹರನ್ತಿ** ಮಧುರತ್ಥಂ ಅತಿನೀಹರಞ್ಚಾತಿ ಪದಚ್ಛೇದೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಅಭಿಞ್ಞಾರಮ್ಮಣನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೧೮. ಅಟ್ಠಾರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧೮೦-೨. ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಏವಂ ಅಭಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಅಧಿಗತಾನಿಸಂಸಾಯ ಥಿರತರಾಯ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಪಞ್ಞಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚಿ ಸಾ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಥಿರತರಾ ಸಿಖಿಪ್ಪತ್ತಾ ಚ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸಾ ಭಾವನಾನಯವಿಭಾವನತ್ಥಮಾರಭನ್ತೋ ಆಹ **"ಸಮಾಧಿಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ । **ಕಾ ಪಞ್ಞಾತಿ** ಸರೂಪಪುಚ್ಛಾ। **ಕೋ ಚತ್ಥೋತಿ** ಇಮಿಸ್ಸಾ ಕೋ ಅತ್ಥೋ। **ಪಞ್ಞಾತಿ** ಪದಂ ಕಂ ಅಭಿಧೇಯ್ಯತ್ಥಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ವತ್ತತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೧೧೮೩-೪. **ಪಞ್ಞಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾತಿ** ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಮೇವ ಪಞ್ಞಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ಬಹುವಿಧೋ ಪಞ್ಞಾಪಭೇದೋ ಹೋತಿ। **ಪುಞ್ಞಚಿತ್ತಸಮಾಯುತಾತಿ** ಕುಸಲಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ। ಏತ್ಥ ಚ **ಪುಞ್ಞ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಅಬ್ಯಾಕತಂ ನಿವತ್ತೇತಿ, ತಥಾ "ಅತ್ಥಿ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಾ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಂ ಮಿಚ್ಛಾವಾದಂ ಪಟಿಸೇಧೇತಿ। **ವಿಪಸ್ಸನಾ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾದಿವಸಪ್ಪವತ್ತಂ ಸೇಸಕುಸಲಪಞ್ಞಂ। **ಜಾನನಾ ವಾ ಪಕಾರತೋತಿ** ವುತ್ತೇ "ಕಿಮಿದಂ ಪಕಾರತೋ ಜಾನನಂ ನಾಮಾ"ತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಮನಸಿ ನಿಧಾಯ ಸಞ್ಜಾನನವಿಜಾನನಾಕಾರವಿಸಿಟ್ಠಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಜಾನನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಸಞ್ಞಾವಿಞ್ಞಾಣಪಞ್ಞಾನಂ, ಕೋ ವಿಸೇಸೋ ಕಿಮನ್ತರ"ನ್ತಿ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಂ ಕತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಮಾಹ **"ಸಞ್ಞಾವಿಞ್ಞಾಣಪಞ್ಞಾನ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ। **ಜಾನನತ್ತೇ ಸಮೇಪಿ ಚಾತಿ** ವಿಸಯವಿಜಾನನಾಕಾರೇ ಸಮಾನೇಪಿ।

೧೧೮೫. **ಸಞ್ಜಾನನಮತ್ತಂವಾತಿ** "ನೀಲಪೀತ"ನ್ತಿಆದಿಕಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಂ, ಅವಿಜ್ಜಮಾನಂ ವಾ ಸಞ್ಞಾನಿಮಿತ್ತಂ ಕತ್ವಾ ಜಾನನಂ। ತಥಾ ಹೇಸಾ ಪುನ ಸಞ್ಜಾನನಪಚ್ಚಯಕರಣರಸಾ। **ಮತ್ತ**-ಸದ್ದೇನ ವಿಸೇಸನಿವತ್ತಿಅತ್ಥೇನ ವಿಜಾನನಪ್ಪಜಾನನಾಕಾರೇ ನಿವತ್ತೇತಿ, **ಏವ**-ಕಾರೇನ ಕದಾಚಿಪಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ತೇ ವಿಸೇಸಾ ನ ಸನ್ತಿಯೇವಾತಿ ಅವಧಾರೇತಿ। ತೇನಾಹ **"ಲಕ್ಖಣಪ್ಪಟಿವೇಧ"**ನ್ತಿಆದಿ। "ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಮನತ್ತಾ"ತಿ ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಂ ಕಾತುಂ ನೇವ ಸಕ್ಕೋತಿ, ವಿಞ್ಞಾಣಕಿಚ್ಚಮ್ಪಿ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಸಞ್ಞಾ ಕುತೋ ಪಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಂ ಕರೇಯ್ಯಾತಿ ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿಚ್ಚೇವ ವುತ್ತಂ, ನ ವುತ್ತಂ "ಮಗ್ಗಂ ಪಾಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀ"ತಿ।

೧೧೮೬. ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪನ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಮಾನಂ ನ ತತ್ಥ ಸಞ್ಞಾ ವಿಯ ನೀಲಪೀತಾದಿಕಸ್ಸ ಸಞ್ಜಾನನವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತಿ, ಅಥ ಖೋ ತಂ ತತ್ಥ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿವಿಸೇಸಂ, ಅಞ್ಞಞ್ಚ ತಾದಿಸಂ ವಿಸೇಸಂ ಜಾನನ್ತಮೇವ ಪವತ್ತತೀತಿ ಆಹ **"ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ। ಕಥಂ ಪನ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧಂ ಕರೋತೀತಿ? ಪಞ್ಞಾಯ ದಸ್ಸಿತಮಗ್ಗೇನ। ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಹಿ ಅನೇಕವಾರಂ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಪಗುಣಭಾವತೋ ಪರಿಚಯವಸೇನ ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತೇನಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಮ್ಭವತಿ, ಯಥಾ ತಂ ಪಗುಣಸ್ಸ ಗನ್ಥಸ್ಸ ಸಜ್ಝಾಯನೇ ಞಾಯಾಗತಾಪಿ ವಾರಾ ನ ವಿಞ್ಞಾಯನ್ತಿ। **ಲಕ್ಖಣಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತು**ನ್ತಿ ಚ ಲಕ್ಖಣಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಕರಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಂ।

೧೧೮೭. **ಉಸ್ಸಕ್ಕಿತ್ವಾತಿ** ೨೧೦ ಉದಯಬ್ಬಯಾದಿಞಾಣಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಆರಭಿತ್ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಪಾಪೇತುಮೇವ ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ ಅಸಮ್ಬೋಧಸಭಾವತ್ತಾ। **ವುತ್ತನಯ**ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ವುತ್ತನಯಂ। ಸಾ ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಞ್ಚ ಜಾನಾತಿ, ಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಅತ್ತನೋ ಪನ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೇನ ಆನುಭಾವೇನ ಮಗ್ಗಂ ಪಾಪೇತುಞ್ಚ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಬಾಲಗಾಮಿಕಹೇರಞ್ಞಿಕಾನಂ ಕಹಾಪಣಜಾನನಮಿವ ಚ ನೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣಜಾನನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಹೇರಞ್ಞಿಕಫಲಕೇ ಠಪಿತಂ ಕಹಾಪಣರಾಸಿಂ ಏಕೋ ಅಸಞ್ಜಾತವೋಹಾರಬುದ್ಧಿ ಬಾಲದಾರಕೋ, ಏಕೋ ಗಾಮಿಕಪುರಿಸೋ, ಏಕೋ ಹೇರಞ್ಞಿಕೋತಿ ತೀಸು ಜನೇಸು ಪಸ್ಸಮಾನೇಸು ಬಾಲದಾರಕೋ ಕಹಾಪಣಾನಂ ಚಿತ್ತವಿಚಿತ್ತದೀಘರಸ್ಸಚತುರಸ್ಸಪರಿಮಣ್ಡಲಭಾವಮತ್ತಮೇವ ಜಾನಾತಿ, "ಇದಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಉಪಭೋಗಪರಿಭೋಗಾವಹಂ ರತನಸಮ್ಮತ"ನ್ತಿ ನ ಜಾನಾತಿ। ಗಾಮಿಕಪುರಿಸೋ ತದುಭಯಂ ಜಾನಾತಿ, "ಅಯಂ ಛೇಕೋ

ಮಹಾಸಾರೋ, ಅಯಂ ಕೂಟೋ, ಅಯಂ ಅಡ್ಢಸಾರೋ, ಅಯಂ ಪಾದಸಾರೋ"ತಿಆದಿಕಂ ಪನ ವಿಭಾಗಂ ನ ಜಾನಾತಿ। ಹೇರಞ್ಞಿಕೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇ ಪಕಾರೇ ಜಾನಾತಿ, ಜಾನನ್ತೋ ಚ ಓಲೋಕೇತ್ವಾಪಿ ಜಾನಾತಿ, ಆಕೋಟಿತಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾಪಿ ಜಾನಾತಿ, ಗನ್ಧಂ ಘಾಯಿತ್ವಾಪಿ ರಸಂ ಸಾಯಿತ್ವಾಪಿ ಹತ್ಥೇನ ಧಾರಯಿತ್ವಾಪಿ "ಅಸುಕಸ್ಮಿಂ ಗಾಮೇ ವಾ ನಿಗಮೇ ವಾ ನಗರೇ ವಾ ಪಬ್ಬತೇ ವಾ ನದೀತೀರೇ ವಾ ಕತೋ"ತಿಪಿ "ಅಸುಕಆಚರಿಯೇನ ಕತೋ"ತಿಪಿ ಜಾನಾತಿ। ತತ್ಥ **ಸಞ್ಞಾ** ಅಸಞ್ಜಾತವೋಹಾರಬುದ್ಧಿನೋ ಬಾಲದಾರಕಸ್ಸ ಕಹಾಪಣದಸ್ಸನಂ ವಿಯ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಪಿಣ್ಡವಸೇನೇವ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಣ್ಹಾತಿ ನೀಲಾದಿವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಾನಾಕಾರಗ್ಗಹಣತೋ, **ವಿಞ್ಞಾಣಂ** ಗಾಮಿಕಪುರಿಸಸ್ಸ ಕಹಾಪಣದಸ್ಸನಮಿವ ಏಕಚ್ಚವಿಸೇಸಗ್ಗಹಣಸಮತ್ಥತಾಯ, **ಪಞ್ಞಾ** ಅನವಸೇಸಗ್ಗಹಣಸಮತ್ಥತಾಯ ಹೇರಞ್ಞಿಕಸ್ಸ ಕಹಾಪಣದಸ್ಸನಮಿವ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ।

೧೧೭೮-೮೦. **ಸಭಾವಪಟಿವೇಧನ**ನ್ತಿ ಸಕೋ ಭಾವೋ, ಸಮಾನೋ ವಾ ಭಾವೋ ಸಭಾವೋ, ತಸ್ಸ ಪಟಿವೇಧನಂ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾವಸೇನ ಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧನಂ। ಘಟಪಟಾದಿಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸ್ಸ ಬಾಹಿರನ್ಧಕಾರಸ್ಸ ದೀಪಾಲೋಕೋ ವಿಯ ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮಸಭಾವಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸ್ಸ ವಿದ್ಧಂಸನರಸಾ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋಯೇವ ಹಿ ಞಾಣಾಲೋಕೋ ಹದಯನ್ಧಕಾರಂ ವಿಧಮೇನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಆಹ **"ಸಮ್ಮೋಹನನ್ಧಕಾರಸ್ಸ, ವಿದ್ಧಂಸನರಸಾ ಮತಾ"**ತಿ। ತತೋಯೇವ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠತಿ, ಕಾರಣಭೂತಾ ವಾ ಸಯಂ ಫಲಭೂತಂ ಅಸಮ್ಮೋಹಂ ಪಚ್ಚುಪತಿಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಆಹ **"ಅಸಮ್ಮೋಹಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾ"**ತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ಸಮಾಧಿ ತಸ್ಸಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ತಥಾ ಹಿ "ಸಮಾಹಿತೋ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೫; ೪.೯೯; ೫.೧೦೭೧; ಅ॰ ನಿ॰ ೧೧.೨) ಸುತ್ತಪದನ್ತಿ ಆಹ **"ಸಮಾಧಾಸನ್ನಕಾರಣಾ"**ತಿ।

೧೧೮೧-೨. ಧಮ್ಮಸಭಾವಪಟಿವೇಧೋ ನಾಮ ಪಞ್ಞಾಯ ಆವೇಣಿಕೋ ಸಭಾವೋ, ನ ತೇನಸ್ಸಾ ಕೋಚಿ ವಿಭಾಗೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಆಹ **"ಲಕ್ಖಣೇನೇಕಧಾ ವುತ್ತಾ"**ತಿ। ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋ ವುಚ್ಚತಿ ವಟ್ಟಂ, ತಪ್ಪರಿಯಾಪನ್ನತಾಯ ಲೋಕೇ ನಿಯುತ್ತಾ, ತತ್ಥ ವಾ ವಿದಿತಾತಿ **ಲೋಕಿಕಾ**। ತತ್ಥ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ **ಅಲೋಕಿಕಾ**। ಕತಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಲೋಕಿಯಾ, ಕತಮಾ ಲೋಕುತ್ತರಾ ಚಾತಿ ಆಹ **"ಲೋಕಿಯೇನಾ"**ತಿಆದಿ। ಲೋಕಿಯಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ **ಲೋಕಿಯೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಯುತ್ತಾ**। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಆದಿವಿಸುದ್ಧಿಚತುಕ್ಕಸಙ್ಗಹಿತಮಗ್ಗಸಂಯುತ್ತಾ ಸಮುದಾಯೇ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ ತದೇಕದೇಸೇಸುಪಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಮಗ್ಗ-ಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ, ಪಚ್ಚೇಕಮ್ಪಿ ವಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದೀನಂ ಮಗ್ಗಸಮಞ್ಞಾತಿ ಕತ್ವಾ। ಲೋಕತೋ ಉತ್ತರಾ ಉತ್ತಿಣ್ಣಾತಿ **ಲೋಕುತ್ತರಾ**। ಲೋಕುತ್ತರಾಪಿ ಹಿ ಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿಯೋಸಾನೇ ಲಬ್ಭತೇವಾತಿ ಲೋಕುತ್ತರ-ಗ್ಗಹಣಂ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ತೇನಾಹ **"ಲೋಕುತ್ತರೇನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಸುತಮಯಾದಿತೋ**ತಿಆದಿಗ್ಗಹಣೇನ ಭಾವನಾಮಯಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೧೧೮೩-೫. **ಅತ್ತನೋವ ಚಿನ್ತಾಯಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅನವಜ್ಜಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧನೇ ಪರೋಪದೇಸೇನ ವಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಉಪಾಯಚಿನ್ತಾವಸೇನೇವ । **ಭೂರಿಪಞ್ಞೇನಾ**ತಿ ಮಹಾಪಞ್ಞೇನ, ಪತ್ಥಟತಾಯ ಪಥವೀಸಮಾನಪಞ್ಞೇನ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪರತೋ ಪನ ಸುತ್ವಾನಾ**ತಿ ಪರತೋ ಉಪದೇಸಂ ಸುತ್ವಾ। **ಸುತೇನೇವ ಚ ನಿಪ್ಫನ್ನಾ**ತಿ ಅನ್ತೋಗತಹೇತ್ವತ್ಥಮಿದಂ ವಿಸೇಸನಂ, ಸುತೇನೇವ ನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾ ಸುತೇನ ವಾ"ತಿ ವಾ ಪಾಠೋ। **ಯಥಾ ವಾಪಿ ತಥಾ ವಾ**ತಿ ಪರತೋ ಸುತ್ವಾ ವಾ ಅಸುತ್ವಾ ವಾ। **ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಾ**ತಿ ಇದಂ ಸಿಖಾಪತ್ತಂ ಭಾವನಾಮಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಅಪ್ಪನಾಪತ್ತಾವ ಭಾವನಾಮಯಾತಿ। ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಪನೇತಾ ಪಞ್ಞಾ ಪಾಳಿವಸೇನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ -

> "ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಚಿನ್ತಾಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ? ಯೋಗವಿಹಿತೇಸು ವಾ ಕಮ್ಮಾಯತನೇಸು ಯೋಗವಿಹಿತೇಸು ವಾ ಸಿಪ್ಪಾಯತನೇಸು ಯೋಗವಿಹಿತೇಸು ವಾ ವಿಜ್ಜಾಟ್ಠಾನೇಸು ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಂ ವಾ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಂ ವಾ ರೂಪಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಾ, ವೇದನಾ, ಸಞ್ಞಾ, ಸಙ್ಖಾರಾ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿ ವಾ, ಯಂ ಏವರೂಪಂ ಅನುಲೋಮಿಕಂ ಖನ್ತಿಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ರುಚಿಂ

ಮುದಿಂ ಪೇಕ್ಖಂ ಧಮ್ಮನಿಜ್ಝಾನಕ್ಖನ್ತಿಂ ಪರತೋ ಅಸುತ್ವಾ ಪಟಿಲಭತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಚಿನ್ತಾಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ। ತತ್ಥ ಕತಮಾ ಸುತಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ…ಪೇ॰… ಸುತ್ವಾ ಪಟಿಲಭತಿ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸುತಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾ ಭಾವನಾಮಯಾ ಪಞ್ಞಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೬೮)।

ಏತ್ಥ ಚ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಕಮ್ಮಾಯತನಾದಿವಸೇನ ಚಿನ್ತಾಮಯಸುತಮಯಪಞ್ಞಾ ಮಹಗ್ಗತಲೋಕುತ್ತರವಸೇನ ಭಾವನಾಮಯಪಞ್ಞಾ ಚ ವುತ್ತಾ, ಇಧ ಪನ ಅನ್ತಿಮಭವಿಕಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಬೋಧಿಸತ್ತಾನಮೇವ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ಚಿನ್ತಾಮಯಭೂತಾ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಾ ಪಞ್ಞಾ, ಪೂರಿತಪಾರಮೀನಂ ಅವಸೇಸಮಹಾಪಞ್ಞಾನಂ ಲಬ್ಭಮಾನಾ ಸುತಮಯಾ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಾ ಪಞ್ಞಾ, ಲೋಕುತ್ತರಪ್ಪನಾಪತ್ತಾಪಿ ಭಾವನಾಮಯಪಞ್ಞಾವ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ।

೧೧೮೯. **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಚತುಕ್ಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಅತ್ಥಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಿಪಟಿಭಾನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಚತುಕ್ಕಸ್ಸ ವಸೇನ। ನನು ಚೇತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ, ಕಸ್ಮಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಆಹಟಾತಿ? ವಿಪಸ್ಸಕಾನಂ ಞಾಣಪಾಟವತ್ಥಂ ಪಞ್ಞಾಪ್ಪಭೇದೇ ನಿದ್ದಿಸಿಯಮಾನೇ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಞ್ಞಾಪಿ ವತ್ತುಕಾಮತಾಯ, ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಞ್ಞಾಯ ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಫಲಭೂತತ್ತಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಪಞ್ಞಾಧಿಕಾರೇ ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಪಞ್ಞಾಯ ಸಹ ಪಾಪುಣಿತಬ್ಬಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪಞ್ಞಮ್ಪಿ ವತ್ತುಕಾಮತಾಯ ಇಧೇವ ವುತ್ತಾತಿ। **ಅತ್ಥಧಮ್ಮನಿರುತ್ತೀಸು ಞಾಣನ್ತಿ** "ಅತ್ಥೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಧಮ್ಮೇ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ತತ್ರ ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಞಾಣಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೧೮) ಏವಮಾಗತಂ ಅತ್ಥಾದೀಸು ತೀಸು ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣತ್ತಯಂ। **ತೀಸುಪೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ತೀಸುಪಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣೇಸು ಗೋಚರಕಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣರಸಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಪದಟ್ಠಾನಭೂಮಿಆದಿವಸೇನ ತೇ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಇಮಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಇದಮತ್ಥಜೋತಕಾನೀತಿ ಏವಂ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ, ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಅಪ್ಪಮಾಣವಸೇನ ವಾ ತೀಸು ಞಾಣೇಸು ಞಾಣಂ। ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಹಿ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಹೋತಿ। ತೇನೇವ ಚ **ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯಪಾಳಿಯಂ** "ಞಾಣೇಸು ಞಾಣ"ನ್ತಿ, **ಅಟ್ಠಕಥಾಯ** ಚ "ಸಬ್ಬತ್ಥಕಞಾಣಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಞಾಣಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೧೮) ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಮಹಗ್ಗತಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಾವೇಪಿ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ತಿಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸಿಯಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ, ಸಿಯಾ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣಾ, ಸಿಯಾ ಅಪ್ಪಮಾಣಾರಮ್ಮಣಾತಿ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ ಮಹಗ್ಗತಾರಮ್ಮಣತಾಪಿ ಪಞ್ಞಾಪುಚ್ಛಕಪಾಳಿಯಂ ವುತ್ತಾ।

ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಪನ –

> "ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಕಾಮಾವಚರಂ ಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಸಹಗತಂ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವಾ, ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನಾರಬ್ಭ, ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಫಸ್ಸೋ ಹೋತಿ… ಪೇ॰… ಅವಿಕ್ಖೇಪೋ ಹೋತಿ। ಯೇ ವಾ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಅತ್ಥಿ ಅರೂಪಿನೋ ಧಮ್ಮಾ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾ। ತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ತೇಸಂ ವಿಪಾಕೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಯಾಯ ನಿರುತ್ತಿಯಾ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಹೋತಿ, ತತ್ರ ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಞಾಣಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ। ಯೇನ ಞಾಣೇನ ತಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಜಾನಾತಿ 'ಇಮಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಇದಮತ್ಥಜೋತಕಾನೀ'ತಿ, ತೇಸು ಞಾಣೇಸು ಞಾಣಂ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೭೨೫) –

ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕ್ಕಮೇನ ದೇಸನಾಯ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಸಾವಸೇಸೋ ಪಾಠೋ ಕತೋ। ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸಙ್ಗಹಿತೇ ಅತ್ಥೇ ಅಸೇಸೇತ್ವಾ ದೇಸನಾ ಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯೇ ಪವತ್ತಾ, ನ ಸಬ್ಬಞೇಯ್ಯೇತಿ ಯಥಾದಸ್ಸಿತವಿಸಯವಚನವಸೇನ "ಯೇನ ಞಾಣೇನ ತಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಜಾನಾತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ತಂ ಅಞ್ಞಾರಮ್ಮಣತಂ ಪಟಿಸೇಧೇತಿ ದೇಸನಾಯ ಅತಪ್ಪರಭಾವತೋ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬಾನೇ,

ಅನಾಗತೇಪಿ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸಿಯಾ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಅತೀತಾರಮ್ಮಣಾತಿಪಿ ಅನಾಗತಾರಮ್ಮಣಾತಿಪಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾತಿಪೀತಿ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣತಾ ವುತ್ತಾ। ಏತ್ಥ ಚ **ಅತ್ಥೋ**ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಹೇತುಫಲಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಹೇತುಫಲಞ್ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ಹೇತುಅನುಸಾರೇನ ಅರೀಯತಿ ಅಧಿಗಮೀಯತಿ ಸಮ್ಪಾಪುಣೀಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಧಮ್ಮೋ**ತಿಪಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸೋ ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ತಂ ತಂ ದಹತಿ ಪವತ್ತೇತಿ, ಸಮ್ಪಾಪುಣಿತುಂ ವಾ ಧಾರೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ನಿರುತ್ತೀ**ತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಮೂಲಭಾಸಾಭೂತಾ ಮಾಗಧಿಕಭಾಸಾ, ಯಾಯ ಬುದ್ಧಾನಂ ದೇಸನಾ ಹೋತಿ। **ಪಟಿಭಾನ**ನ್ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಂ ಞಾಣತ್ತಯಮೇವ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ "ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಂ…ಪೇ॰… ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕೇ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿಆದಿ।

೧೧೮೭. ಯಸ್ಮಾ ಪನಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋವ, ಪಭೇದವಸೇನ ಚ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪಭೇದತೋವ ಅತ್ಥಾದಿಕೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನ"**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನ**ನ್ತಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಹೇತಾದಿಪಚ್ಚಯತೋ ಸಮುಪ್ಪನ್ನಂ। ತಂ ಪನ "ಇದಂ ಇತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಹೇತುಅನುಸಾರೇನ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಮೇವ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ, ತಥಾ ಕುಸಲಾಕುಸಲಫಲಭೂತಾ ವಿಪಾಕಾ ಅಬ್ಯಾಪಾರಸನ್ತಿವಸೇನ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನಾ, ಸೇಸಾ ಅಬ್ಯಾಪಾರಭೂತಾ ಕಿರಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಅವಿಪಾಕಸನ್ತಿವಸೇನ, ಅಸಙ್ಖತಂ ನಿಸ್ಸರಣಭೂತೋ ನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬುತಿಸನ್ತಿವಸೇನ, ಬುದ್ಧವಚನತ್ಥಭೂತೋ ಖನ್ಧಾದಿಪರಮತ್ಥಧಮ್ಮೋ ಇಮಾಯ ಅಯಂ ದೀಪಿತೋತಿ ಏವಂ ಪಾಳಿಅನುಸಾರೇನ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೋವ ಅತ್ಥಸಮಞ್ಞಂ ಲಭತೀತಿ ಆಹ "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಹೇತುಫಲಂ, ಭಾಸಿತತ್ಥೋ ಚ ಸಕಸಕಹೇತುಪಟಿಬದ್ಧೋ, ಭಾಸಿತಪಟಿಬದ್ಧೋ ಚ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಪರಿಯಾಯತೋ, ಸೇಸಂ ಸಕಸಕಭಾವವಸೇನೇವ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋವ ಅತ್ಥೋ ನಾಮ। ತತ್ಥ ಪರಿಯಾಯತ್ಥೋ ಸುತ್ತನ್ತಭಾಜನೀಯವಸೇನ ವುತ್ತೋ, ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತ್ಥೋ ಅಭಿಧಮ್ಮಭಾಜನೀಯವಸೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಭಾಸಿತನ್ತಿ ಪಾಳಿಧಮ್ಮಮಾಹ। ಸೇಸಂ ಅತ್ಥಪಞ್ಚಕೇಸು ವುತ್ತನಯೇನ ಯಥಾರಹಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತ್ತಬ್ಬೋ ಅತ್ಥೋ, ಭಾಸಿತತ್ಥೋ ಞಾಪೇತಬ್ಬೋ ಅತ್ಥೋ, ಇತರೋ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬೋ ಅತ್ಥೋತಿ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಗ್ಗೋ ಸಮ್ಪಾಪಕೋ ಹೇತು, ಭಾಸಿತಂ ಞಾಪಕೋ ಹೇತು, ಇತರಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ ಹೇತೂತಿ ಏವಂ ತಿವಿಧೋ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಿರಿಯಾಧಮ್ಮಾನಞ್ಚೇತ್ಥ ಅವಿಪಾಕತಾಯ ಧಮ್ಮಭಾವೋ ನ ವುತ್ತೋ। ಯದಿ ಏವಂ ವಿಪಾಕಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥಭಾವೋ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ? ನ, ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವತೋ। ಏವಂ ಸತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಅತ್ಥಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ ಅಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪನ ಪಧಾನಹೇತುತಾಯ ಪಾಕಟಭಾವತೋ ಧಮ್ಮಭಾವೋ ಏವ ತೇಸಂ ವುತ್ತೋ, ಕಿರಿಯಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವಾ ಧಮ್ಮಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೇ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ ಅಪ್ಪಟಿಸಿದ್ಧತ್ತಾ। ಕಮ್ಮಫಲಸಮ್ಬನ್ಧಸ್ಸ ಪನ ಹೇತುಭಾವಾಭಾವತೋ ಧಮ್ಮಭಾವೋ ನ ಯುತ್ತೋತಿ। ಅಪಿಚ "ಅಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ಏವಂ ಭೇದಮಕತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ವಿಪಾಕಕಿರಿಯಧಮ್ಮೇ ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಧಮ್ಮತಾ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೧೮೮. **ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ**ತಿ ಅವಿಪರೀತನಿರುತ್ತಿ, ಅವಿಪರೀತನಿರುತ್ತೀತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಬೋಧನೇ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಪಟಿನಿಯತಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಅಬ್ಯಭಿಚಾರವೋಹಾರೋ ಮಾಗಧಭಾಸಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಾ ಹಿ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಪಟಿನಿಯತಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಇತರಾ ಭಾಸಾ ಪನ ಕಾಲನ್ತರೇನ ಪರಿವತ್ತನ್ತಿ। ಅತ್ಥತೋ ಪನೇಸಾ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಆಚರಿಯಾ। ಯಥಾಹು -

"ನಿರುತ್ತಿ ಮಾಗಧಾ ಭಾಸಾ, ಅತ್ಥತೋ ನಾಮಸಮ್ಮುತೀ"ತಿ।

ಅಪರೇ ಪನ - ಯದಿ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಸಭಾವಾ, ಏವಂ ಸತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅಭಿಲಪಿತಬ್ಬಾ, ನ ವಚನನ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ "ತತ್ರ ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಞಾಣಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿ ಇದಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ಅಭಿಲಪಿತಬ್ಬೋತಿ ಅಭಿಲಾಪೋ। ನ

ಹಿ ವಚನತೋ ಅಞ್ಞಂ ಅಭಿಲಪಿತಬ್ಬಂ ಉಚ್ಚಾರೇತಬ್ಬಂ ಅತ್ಥಿ, ಅಥ ಫಸ್ಸಾದಿವಚನೇಹಿ ಬೋಧೇತಬ್ಬಂ ಅಭಿಲಪಿತಬ್ಬಂ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಅತ್ಥಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಬೋಧೇತಬ್ಬತ್ತಾ ತೇಸಮ್ಪಿ ನಿರುತ್ತಿಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಅಪಿಚ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಫಸ್ಸೋತಿ ಚ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ, ಫಸ್ಸಾ ಫಸ್ಸನ್ತಿ ನ ಸಭಾವನಿರುತ್ತೀ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೧೮) ವಚನತೋ ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರಸಹಿತೋ ಸದ್ದೋ ನಿರುತ್ತೀತಿ ದಸ್ಸಿತಮೇವ, "ತಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಸದ್ದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಾಭಿಲಾಪೇ ಪಭೇದಗತಂ ಞಾಣಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಏವಮಯಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾ ನಾಮ ಜಾತಾ, ನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಆರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಚ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** (ವಿಭಂ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೧೮) ವುತ್ತತ್ತಾ ನಿರುತ್ತಿಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಾಯ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣವೀಥಿಯಾ ಪರತೋ ಮನೋದ್ವಾರೇ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ವಚನಂ ಉಪಪನ್ನಂ ಹೋತೀತಿ ವದನ್ತಿ। **ಆಚರಿಯಜೋತಿಪಾಲತ್ಥೇರಾದಯೋ** ಪನಾಹು - "ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ವಚನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಸದ್ದಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾಜಾನನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣೇ ಅಞ್ಞಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಯಥಾ ಪನ ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಂ ಮನುಸ್ಸಾದಿಸದ್ದಭೇದನಿಚ್ಛಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ತಂತಂಸದ್ದವಿಭಾವಕಂ, ಏವಂ ಸಭಾವಾಸಭಾವನಿರುತ್ತಿನಿಚ್ಛಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಂ ತಂವಿಭಾವಕಂ ಞಾಣಂ ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾತಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ನ ಕೋಚಿ ಪಾಳಿವಿರೋಧೋ, ತಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಸದ್ದಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಚ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸದ್ದಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸಾತಿ ನ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ತಮ್ಪಿ ಹಿ ಞಾಣಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಂ ವಿಭಾವೇನ್ತಮೇವ ತಂತಂಸದ್ದಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನನ್ತರಂ ತಂತಂಪಭೇದನಿಚ್ಛಯಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವತೋ ನಿರುತ್ತಿಂ ಭಿನ್ದನ್ತಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಚ ಪಭೇದಗತಮ್ಪಿ ಹೋತೀತಿ।

೧೧೯೦. **ತಿವಿಧನ್ತಿ** ಇದಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವಿಭಾವಿತನಯಮೇವಾತಿ। **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೋತಿ** ಇಮಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಇದಮತ್ಥಜೋತಕಾನೀತಿ ಅಸಮ್ಮೋಹವಸೇನ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ। ನನು ಚ ತೀಣಿ ಞಾಣಾನಿಪಿ ಅತ್ಥಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತೀತಿ ಞಾಣೇಸು ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ, ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಚ ಹೋತಿ, ಕಸ್ಮಾ ಪನ "ತೇಸು...ಪೇ॰... ಮತ"ನ್ತಿ ವಿಸುಂ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಸಾರಮ್ಮಣೇಸು ತೀಸು ಞಾಣೇಸು ಪವತ್ತಞಾಣಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಯಞ್ಹಿ ಞಾಣಾರಮ್ಮಣಂ ಞಾಣಂ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಅಸಮ್ಮೋಹವಸೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಮೇವ ಪವತ್ತತಿ, ತಂ ಇಧ ಪಟಿಭಾನಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ನಾಮ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "ಇಮಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಇದಮತ್ಥಜೋತಕಾನೀ"ತಿ। ಞಾಣಮತ್ತಾರಮ್ಮಣಂ ಪನ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯೇವ। ಏತ್ಥ ಚ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಯಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸಾರಮ್ಮಣೇಸು ಞಾಣೇಸು ಪವತ್ತತಿ, ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ಪನ ಪಭೇದಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಞಾಣತ್ತಯಮೇವ ವಿಭಾವೇತಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ? ಯಥಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಅಸಮತ್ಥೋ ಬಹುಸ್ಸುತೋ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಧಮ್ಮಕಥಿಕೇನ ಕಥೇತಬ್ಬಂ ಧಮ್ಮಂ ಜಾನಾತಿ, ದೇಸನಾ ಪನ ಧಮ್ಮಕಥಿಕಸ್ಸೇವ ವಿಸಯೋತಿ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇಮಾಸು ಪನ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಸೇಖಾಸೇಖಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅಸಮ್ಮೋಹವಸೇನ ಪಟಿವೇಧೋ ಹೋತಿ, ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನಪಿ। ತಥಾ ಹಿ ಸಾ ಮಗ್ಗಫಲಸಭಾವಾಪಿ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಸಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾ, ಸೇಸಾ ತಿಸ್ಸೋ ಲೋಕಿಯಾವ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

"ಲಾಭೋ ತಾಸಮಸಮ್ಮೋಹಾ, ಸೇಖಾಸೇಖಪಥಕ್ಖಣೇ।
ಅತ್ಥಪಞ್ಞಾ ಯಥಾಲಮ್ಬಾ, ಸಾ ದ್ವಿಧಾಞ್ಞಾ ತು ಸಾಸವಾ"ತಿ॥

೧೧೯೧. ಇಮಾ ಪನ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪಞ್ಚಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ವಿಸದಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಪರಿಯತ್ತೀ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಪರಿಯತ್ತಿ** ನಾಮ ಬುದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಪರಿಯಾಪುಣನಂ, ಪಾಳಿಅಟ್ಠಕಥಾಸು ಗಣ್ಠಿಪದಅತ್ಥಪದವಿನಿಚ್ಛಯಕಥಾ **ಪರಿಪುಚ್ಛಾ** ಪರಿತೋ ಸಬ್ಬತೋ ಞಾತುಂ ಪುಚ್ಛಾತಿ ಕತ್ವಾ। **ಸವನಂ** ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಅಟ್ಠಿಂ ಕತ್ವಾ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣವಸೇನ ಗಹಣಂ, **ಅಧಿಗಮೋ** ಮಗ್ಗುಪ್ಪತ್ತಿ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ "ಅಧಿಗಮೋ ನಾಮ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗುಪ್ಪತ್ತೀ"ತಿ (ವಿಭಂ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೭೧೮) ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸೇಖಭೂಮಿಯಂ ಪಭೇದಗಮನಂ ಅಪ್ಪವಿಸಯಂ, ಅಸೇಖಭೂಮಿಯಂ ಬಹುವಿಸಯನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ। ಸಾತಿಸಯಂ ವಾ ಅಧಿಗಮನಂ ಸನ್ಧಾಯೇವ ವುತ್ತಂ। ಸೇಖೇನ ಪತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಇಮಾಸಂ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಸದಭಾವಾಧಿಗಮೋತಿ। ಪುಬ್ಬಯೋಗೋ ವಿಯ ಪನ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿ

ಅರಹತೋಪಿ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಸದತಾಯ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ನ ಹೋತೀತಿ ಪಞ್ಚನ್ನಮ್ಪಿ ಯಥಾಯೋಗಂ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಸದತಾಯ ಕಾರಣತಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। **ಪುಬ್ಬಯೋಗೋ** ನಾಮ ಪುಬ್ಬಬುದ್ಧಾನಂ ಸಾಸನೇ ಗತಪಚ್ಚಾಗತಿಕಭಾವೇನ ಯಾವ ಅನುಲೋಮಗೋತ್ರಭುಸಮೀಪಂ, ತಾವ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿಯೋಗೋ। ಅಧಿಗಮಪುಬ್ಬಯೋಗಾ ಚೇತ್ಥ ಅನುಪ್ಪನ್ನಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ವಿಸದಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಸೇಸಾನಿ ಪನ ಸುವಿಸದಭಾವಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಚಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೧೯೨-೪. ಏವಂ ಏಕವಿಧಾದಿವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಭಾವನಾವಿಧಾನಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಕಥಂ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಇಮಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಖನ್ಧಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಭೂಮಿ, ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿ ಚೇವ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ ಚಾತಿ ಇಮಾ ದ್ವೇ ವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ಮೂಲಂ, ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧೀತಿ ಇಮಾ ಪಞ್ಚ ವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ಸರೀರಂ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸು ಭೂಮಿಭೂತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಉಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಞಾಣಪರಿಚಯಂ ಕತ್ವಾ ಮೂಲಭೂತಾ ದ್ವೇ ವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಸರೀರಭೂತಾ ಪಞ್ಚ ವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ಸಮ್ಪಾದೇನ್ತೇನ ಭಾವೇತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಖನ್ಧಾದೀಸೂ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। **ಖನ್ಧಾದೀಸೂತಿ** ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಇನ್ದ್ರಿಯಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾದಿಭೇದೇಸು। **ಭೂಮಿಭೂತೇಸು ಚಾತಿ** ಲಕ್ಖಣಾದಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಞಾಣಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಭೂತೇಸು। **ಸೀಲಂ ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿ**ನ್ತಿ ಮೂಲಭೂತಂ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿಂ, ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿಞ್ಚ। ಸತಿ ಹಿ ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿಯಂ, ಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿಯಞ್ಚ ಅಯಂ ಪಞ್ಞಾ ಮೂಲಜಾತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ, ನಾಸತೀತಿ। **ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಾದಯೋ ಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಉಪಬ್ರೂಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ಸರೀರಭೂತಾ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಆದಯೋ ಪಞ್ಚ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಹಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಪಾದಪಾಣಿಸೀಸಟ್ಠಾನಿಯಾ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಆದಯೋ ಇಮಾ ಪಞ್ಚ ವಿಸುದ್ಧಿಯೋ ಅವಯವೇನ ಸಮುದಾಯೂಪಲಕ್ಖಣನಯೇನ ಸರೀರನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯಾತಿ** ಉಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾದಿವಸೇನ ಖನ್ಧಾದೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪವತ್ತಪಞ್ಞಾಯ। **ಜನನಾದಿತೋತಿ** ಜಾತಿಜರಾಮರಣಾದೀಹಿ।

೧೧೯೫-೭. "ಭಾವೇತಬ್ಬಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಖನ್ಧಾದಿಭೂಮೀಸು ಸೀಲವಿಸುದ್ಧಿಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಮೂಲೇಹಿ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತೇನ ಪಞ್ಚವಿಸುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಸರೀರಸ್ಸ ವಡ್ಢನೇನೇವ ಪಞ್ಞಾವಡ್ಢನಾ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ಭೂಮಿಭೂತೇಸು ಖನ್ಧಾದೀಸು ಏಕದೇಸದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ರೂಪಞ್ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತೇಸು ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀತಿ** ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ। **ಅತೀತಾನಾಗತಾದಿಕ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪನ ತದೇವ ಏಕಾದಸಸು ಓಕಾಸೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಆದಿ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಗಹಣಂ।

೧೧೯೮-೧೨೦೦. **ಹೀನ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನತಾಯ **ಹೀನಂ,** ಕುಸಲಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನತಾಯ **ಪಣೀತಂ**। ಅಕುಸಲವಿಪಾಕುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭೂತತಾಯ ವಾ **ಹೀನಂ,** ವಿಪರಿಯಾಯೇನ **ಪಣೀತಂ**। ದುಪ್ಪರಿಗ್ಗಹಭೂತಸುಖುಮರೂಪಾದಿವಸೇನ **ದೂರಂ,** ಇತರವಸೇನ **ಸನ್ತಿಕ**ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಭಿನ್ನಂ ಸಬ್ಬಂ ತಂ ರೂಪರಾಸಿವಸೇನ ಬುದ್ಧಿಯಾ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ಮಹಾಉದಕಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ "ರಾಸಟ್ಠೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸುತ್ತೇಪಿ** ಹಿ ವುತ್ತಂ "ತದೇಕಜ್ಝಂ ಅಭಿಸಂಯೂಹಿತ್ವಾ ಅಭಿಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ"ತಿ। **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏಕೇಕೇಸು ಪನ ವೇದನಾದೀಸು "ಸಮುದ್ದೋ ಮಯಾ ದಿಟ್ಠೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಸಮುದಾಯವೋಹಾರಸ್ಸ ಅವಯವೇಪಿ ದಿಸ್ಸನತೋ ಖನ್ಧ-ಸದ್ದೋ ರುಳ್ಹೀವಸೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಂ ತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವೇದಯಿತಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋಯೇವ **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧತಾ**। ವೇದನಾಯ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗೇ ವಿತ್ಥಾರಕಥಾ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗತೋ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೪೯೭ ಆದಯೋ) ಗಹೇತಬ್ಬಾ। **ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಚೇತನಾಪಧಾನತಾಯ ಏವಂ ವುತ್ತಂ, ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ರಾಸಿಕರಣಲಕ್ಖಣಂ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ "ಸಙ್ಖತಮಭಿಸಙ್ಖರೋನ್ತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯) ವುತ್ತತ್ತಾ ಯಥಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸಙ್ಖತಂ ಸಮ್ಮದೇವ ನಿಪ್ಫನ್ನಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣಸಭಾವನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ ಪನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾಯ ವಸೇನ ವಟ್ಟತಿ।

೧೨೦೨-೫. ಏವಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ಭೂಮಿಭೂತೇ ಧಮ್ಮೇ ಏಕದೇಸತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸೀಲಚಿತ್ತವಿಸುದ್ಧೀನಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ತಾ ತಾ ಅವತ್ವಾ ಇದಂ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾಯ ಆದಿಭೂತಂ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಮಹಾಭೂತಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತಂ ಸಮ್ಪಾದೇತುಕಾಮೇನ ಚ ಯೋಗಾವಚರೇನ ಚತುಧಾತುವವತ್ಥಾನವಸೇನ ವಾ ದ್ವಾದಸಾಯತನವಸೇನ ವಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧವಸೇನ ವಾ ಉಭಿನ್ನಂ ಸಙ್ಖೇಪಕೋಟ್ಠಾಸಾನಂ ವಸೇನ ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧಜ್ಝಾನವಸೇನ ವಾ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ವವತ್ಥಾಪೇತಬ್ಬಭಾವೇಪಿ ತೇನ ತೇನ ಮುಖೇನ ವವತ್ಥಾನಪ್ಪಕಾಸನಸ್ಸ ಅತಿಪಪಞ್ಚಾವಹತ್ತಾ ಯಥಾಧಿಗತಕ್ಖನ್ಧವಸೇನೇವ ಇಧ ವವತ್ಥಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಏಕಾಸೀತಿಯಾ ಚಿತ್ತೇನಾ**ತಿ ಏಕಾಸೀತಿಯಾ ಲೋಕಿಯಚಿತ್ತೇನ। ಲೋಕುತ್ತರಚಿತ್ತಾನಿ ಪನ ನೇವ ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ, ನ ಸಮಥಯಾನಿಕಸ್ಸ ಪರಿಗ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಅನಧಿಗತತ್ತಾ। **ಚತ್ತಾರೋರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧೇ**ತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧೇ। ಸೀತುಣ್ಹಾದಿವಿರೋಧಿಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ವಿಕಾರಾಪಜ್ಜನತೋ **ರೂಪಂ ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಂ**। ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಂ ನಮನತೋ **ನಾಮಂ ನಮನಲಕ್ಖಣಂ**। **ಪರಿಗಣ್ಹತೀ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛೇದಕಾರಿಕಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಣ್ಹಾತಿ।

೧೨೦೬-೯. **ತಾಲಸ್ಸ ಕನ್ದಂ ತು ಯಮಕ**ನ್ತಿ ದ್ವೀಹಿ ಬೀಜೇಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ ಏಕೀಭೂತಂ ಯಮಕತಾಲಕನ್ದಂ। ತಞ್ಹಿ ಯಮಕಂ ಭಿನ್ನಸನ್ತಾನಮ್ಪಿ ಅಭಿನ್ನಂ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಏವಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾತಿ। **ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚಾ**ತಿ ಏತೇನೇವ ತಸ್ಸ ದುವಿಧಭಾವೇ ಸಿದ್ಧೇ **"ದ್ವಿಧಾ ವವತ್ಥಪೇತೀ"**ತಿ ಇದಂ ನಾಮರೂಪವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತೇನೇವಾಹ **"ನಾಮತೋ ರೂಪತೋ"**ತಿಆದಿ। ನಾಮರೂಪಮತ್ತತಾಯ ಅವಿನಿಚ್ಛಿತತ್ತಾ, ಸನ್ತಾನಾದಿಘನಭೇದಸ್ಸ ಚ ಅಕತತ್ತಾ ಅಭಿನಿವೇಸೇನ ವಿನಾ ಸಮೂಹೇಕತ್ತಗ್ಗಹಣವಸೇನ "ಸತ್ತೋ"ತಿ ಪವತ್ತೋ ಸಮ್ಮೋಹೋ **ಸತ್ತಸಮ್ಮೋಹೋ,** ತಸ್ಸ **ಘಾತತ್ಥಂ** ವಿಕ್ಖಮ್ಭನತ್ಥಂ। **ಬಹುಸುತ್ತವಸೇನಾ**ತಿ "ಯಥಾ ಹೀ"ತಿಆದಿನಾ ಇಧ ದಸ್ಸಿತಾನಂ, ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ "ರೂಪಞ್ಚ ಹಿದಂ, ಮಹಾಲಿ, ಅತ್ತಾ ಅಭವಿಸ್ಸ , ನಯಿದಂ ರೂಪಂ ಆಬಾಧಾಯ ಸಂವತ್ತೇಯ್ಯಾ"ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೨೦; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೫೯) ಏವಮಾದೀನಂ ಸಮ್ಬಹುಲಾನಂ **ಸುತ್ತನ್ತಾನಂ** ವಸೇನ। **ತನ್ತಿ** ತಂ ನಾಮರೂಪಂ।

೧೨೧೦-೨. **ಅಙ್ಗಸಮ್ಭಾರಾ**ತಿ ಅಙ್ಗಸಮ್ಭಾರಹೇತು ತನ್ನಿಮಿತ್ತಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಸತಿ ಏವ ತಸ್ಮಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸದ್ದೋ**ತಿ ವೋಹಾರೋ। **ಖನ್ಧೇಸೂ**ತಿ ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು **ಸನ್ತೇಸು** ತೇ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾವ **ಸತ್ತೋತಿ ಸಮ್ಮುತಿ** ವೋಹಾರೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಅಕ್ಖಚಕ್ಕಪಞ್ಜರಈಸಾದೀಸು ಅಙ್ಗಸಮ್ಭಾರೇಸು ಏಕೇನಾಕಾರೇನ ಏಕಜ್ಝಂ ರಾಸಿ ಹುತ್ವಾ ಸಣ್ಠಿತೇಸು "ರಥೋ"ತಿ ವೋಹಾರಮತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಪರಮತ್ಥತೋ ಪನ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಅಙ್ಗೇ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿಯಮಾನೇ ರಥೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಏವಮೇವ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತೇಸು ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇಸು "ಸತ್ತೋ"ತಿ ವಾ "ಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ವಾ "ಜೀವೋ"ತಿ ವಾ ವೋಹಾರಮತ್ತಂ, ಪರಮತ್ಥತೋ ಪನ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿಯಮಾನೇ "ಅಸ್ಮೀ"ತಿ ವಾ "ಅಹ"ನ್ತಿ ವಾ ಗಾಹಸ್ಸ ವತ್ಥುಭೂತೋ ಸತ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಕೇವಲಂ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇವ ಅತ್ಥೀತಿ। ಏವಂ ಪಸ್ಸತೋ ಹಿ ದಸ್ಸನಂ ಯಥಾಭೂತದಸ್ಸನಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಯಂ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಚೇ ಕೋಚಿ ಸತ್ತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಕಥಞ್ಚರಹಿ ನಾಮರೂಪಮತ್ತೇ ಗಮನಾದಿಅತ್ಥಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧತಾ ಹೋತೀತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ಯಥಾಪೀ"**ತಿಆದಿ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯಥಾ **ದಾರುಮಯಂ ಯನ್ತಂ ನಿಜ್ಜೀವಂ** ಜೀವವಿರಹಿತಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಜೀವಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ತತೋಯೇವ **ನಿರೀಹಕಂ** ನಿಬ್ಯಾಪಾರಂ, ಅಥ ಚ ಪನ **ದಾರುರಜ್ಜುಸಮಾಯೋಗೇ** ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸವಸೇನ **ತಂ** ದಾರುಯನ್ತಂ **ಗಚ್ಛತಿಪಿ ತಿಟ್ಠತಿಪಿ,** ಸಜೀವಂ ಸಬ್ಯಾಪಾರಂ ವಿಯ ಗಮನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧೇನ್ತಮಿವ ಖಾಯತಿ, **ತಥಾ ಇದಂ ನಾಮರೂಪಮ್ಪಿ** ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನಿಜ್ಜೀವಂ ನಿರೀಹಕಞ್ಚ, ಅಥ ಚ ಪನ **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ**ಸಙ್ಖತಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸಸ್ಸ **ಸಮಾಯೋಗೇ** ಸಜೀವಂ ಸಬ್ಯಾಪಾರಂ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ತಿಟ್ಠನ್ತಞ್ಚ ಖಾಯತೀತಿ।

೧೨೧೩. **ಸಚ್ಚತೋ**ತಿ ಭೂತತೋ, ಪರಮತ್ಥತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಇದಂ ನಾಮರೂಪಂ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ ಯನ್ತಮಿವ ಸುಞ್ಞಂ** ಜೀವಾದಿನಾ। ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖತಂ ಇದಂ ನಾಮರೂಪಂ ಯನ್ತಮಿವ ಸುಞ್ಞನ್ತಿ ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪುಞ್ಜೋ**ತಿ ನಿಚ್ಚಾತುರತಾಯ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ರಾಸಿ। **ತಿಣಕಟ್ಠಸಾದಿಸೋ**ತಿ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ ತಿಣಕಟ್ಠಸಮೋ।

೧೨೧೫. **ಯಮಕನ್ತಿ** ಯುಗಳಂ। ಸೋ ಚ ಯಮಕಭಾವೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಿತಭಾವೇನಾತಿ ಆಹ “**ಉಭೋ ಅಞ್ಞೋಞ್ಞನಿಸ್ಸಿತಾ**”ತಿ। ತತೋ ಏವ **ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಮಿಂ ಉಭೋ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ**। ನ ಹಿ ಕದಾಚಿ ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವೇ ಮರಣವಸೇನ ರೂಪೇ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೇ ಅರೂಪಂ ಅನಿರುಜ್ಝನ್ತಂ, ಅರೂಪೇ ವಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೇ ರೂಪಂ ಅನಿರುಜ್ಝನ್ತಂ ಅತ್ಥಿ। ಏಕವೋಕಾರಭವಚತುವೋಕಾರಭವೇಸು ಪನ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನಿಸ್ಸಾಯ ಪವತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ। ಸೋ ಪನಾಯಂ ಭಙ್ಗೋ ಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ, ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧೇನೇವ ನಾಮರೂಪನಿರೋಧೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಪಚ್ಚಯಭೂತಾ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಾಪಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಭಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಮಿಂ ಉಭೋ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೨೧೬-೯. **ನಿತ್ತೇಜನ್ತಿ** ತೇಜಹೀನಂ ಆನುಭಾವವಿರಹಿತಂ। ಯತ್ಥ ಪನ ತಂ ನಿತ್ತೇಜಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ನ ಬ್ಯಾಹರತೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಅಞ್ಞಥಾ ಸದ್ದಹನುಸ್ಸಾಹನಾದೀಸು ನಾಮಂ ನಿತ್ತೇಜನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ, ನಾಪಿ ರೂಪಂ ಸನ್ಧಾರಣಾಬನ್ಧನಾದೀಸು। ತೇನೇವ ಹಿ “**ತಥಾ ರೂಪಮ್ಪಿ ನಿತ್ತೇಜ**”ನ್ತಿ ವತ್ವಾ “**ಭುಞ್ಜಾಮೀತಿ...ಪೇ॰... ನ ವಿಜ್ಜತೀ**”ತಿ ವುತ್ತಂ।

೧೨೨೦-೧. **ನಾಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿಆದಿನಾ ಬ್ಯತಿರೇಕವಸೇನಪಿ ನಾಮರೂಪಾನಂ ನಿತ್ತೇಜತಂಯೇವ ವಿಭಾವೇತಿ । ರೂಪಞ್ಹಿ ಗಮನಾದಿಕಿರಿಯಾಸು **ನಾಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ** ಪವತ್ತತಿ, ನಾಮಂ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿರಿಯಾಸು **ರೂಪಂ ನಿಸ್ಸಾಯ**। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸನ್ನಿಸ್ಸಾಯ ಚಸ್ಸ ಅತ್ತಕಿಚ್ಚಸಿದ್ಧಿಪಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅಸಮತ್ಥತಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾ, ನಿಬ್ಯಾಪಾರತಾ ಚ ಸುಟ್ಠುತರಂ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಕಥಂ ಪನ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಅಸಮತ್ಥಾನಂ ಸಮುದಿತಭಾವೇ ಸತಿ ಸಮತ್ಥತಾ ಹೋತಿ ಅಸಾಮಗ್ಗಿಯಂ ಅಹೇತೂನಂ ಸಾಮಗ್ಗಿಯಮ್ಪಿ ಅಹೇತುಕಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ। ನ ಹಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ದಟ್ಠುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಾನಂ ಸತಮ್ಪಿ ಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಸಮುದಿತಂ ದಟ್ಠುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಚೋದನಂ ಹದಯೇ ಕತ್ವಾ ಆಹ “**ಇಮಸ್ಸ ಪನಾ**”ತಿಆದಿ। ಉಪಮಾಯಪಿ ಹಿ ಅಸಿದ್ಧೋ ಅತ್ಥೋ ಸಾಧೇತಬ್ಬೋ। ತೇನೇವಾಹ “ಉಪಮಂ ತೇ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಉಪಮಾಯಪಿ ಇಧೇಕಚ್ಚೇ ವಿಞ್ಞೂ ಪುರಿಸಾ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಜಾನನ್ತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೮; ೧೦.೯೫; ಜಾ॰ ೨.೧೯.೨೪)। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ **ಜಚ್ಚನ್ಧಪೀಠಸಪ್ಪೀನಂ ಉಪಮಾ** - ಯಥಾ ಜಚ್ಚನ್ಧೋ ಚ ಪೀಠಸಪ್ಪೀ ಚ ದಿಸಾ ಪಕ್ಕಮಿತುಕಾಮಾ ಅಸ್ಸು। ಜಚ್ಚನ್ಧೋ ಪೀಠಸಪ್ಪಿಂ ಏವಮಾಹ “ಅಹಂ ಖೋ, ಭಣೇ, ಸಕ್ಕೋಮಿ ಪಾದೇಹಿ ಪಾದಕರಣೀಯಂ ಕಾತುಂ, ನತ್ಥಿ ಚ ಮೇ ಚಕ್ಖೂನಿ, ಯೇಹಿ ಸಮಂ ವಿಸಮಂ ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ”ನ್ತಿ। ಪೀಠಸಪ್ಪೀ ಜಚ್ಚನ್ಧಂ ಏವಮಾಹ “ಅಹಂ ಖೋ, ಭಣೇ, ಸಕ್ಕೋಮಿ ಚಕ್ಖುನಾ ಚಕ್ಖುಕರಣೀಯಂ ಕಾತುಂ, ನತ್ಥಿ ಚ ಮೇ ಪಾದಾ, ಯೇಹಿ ಅಭಿಕ್ಕಮೇಯ್ಯಂ ಪಟಿಕ್ಕಮೇಯ್ಯಂ ವಾ”ತಿ। ಸೋ ತುಟ್ಠಹಟ್ಠೋ ಜಚ್ಚನ್ಧೋ ಪೀಠಸಪ್ಪಿಂ ಅಂಸಕೂಟಂ ಆರೋಪೇಸಿ, ಪೀಠಸಪ್ಪೀ ಜಚ್ಚನ್ಧಸ್ಸ ಅಂಸಕೂಟೇ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಏವಮಾಹ “ವಾಮಂ ಮುಞ್ಚ, ದಕ್ಖಿಣಂ ಗಣ್ಹ, ದಕ್ಖಿಣಂ ಮುಞ್ಚ, ವಾಮಂ ಗಣ್ಹಾ”ತಿ। ತತ್ಥ ಜಚ್ಚನ್ಧೋಪಿ ನಿತ್ತೇಜೋ ದುಬ್ಬಲೋ ನ ಸಕೇನ ಬಲೇನ ಗಚ್ಛತಿ, ತಥೇವ ಪೀಠಸಪ್ಪೀ ನ ಸಕೇನ ಬಲೇನ ಗಚ್ಛತಿ, ನ ಚ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಗಮನಂ ನ ಪವತ್ತತಿ, ಏವಮೇವ ನಾಮಮ್ಪಿ ನಿತ್ತೇಜಂ ನ ಸಕೇನ ತೇಜೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ತಾಸು ತಾಸು ಕಿರಿಯಾಸು ಪವತ್ತತಿ, ರೂಪಮ್ಪಿ ನಿತ್ತೇಜಂ ನ ಸಕೇನ ತೇಜೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ತಾಸು ತಾಸು ಕಿರಿಯಾಸು ಪವತ್ತತಿ, ನ ಚ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ವಾ ಪವತ್ತಿ ವಾ ನ ಹೋತೀತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

“ನ ಸಕೇನ ಬಲೇನ ಜಾಯರೇ,
ನೋಪಿ ಸಕೇನ ಬಲೇನ ತಿಟ್ಠರೇ।
ಪರಧಮ್ಮವಸಾನುವತ್ತಿನೋ,
ಜಾಯರೇ ಸಙ್ಖತಾ ಅತ್ತದುಬ್ಬಲಾ॥

“ಪರಪಚ್ಚಯತೋ ಚ ಜಾಯರೇ, ಪರಆರಮ್ಮಣತೋ ಸಮುಟ್ಠಿತಾ।
ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚ, ಪರಧಮ್ಮೇಹಿ ಚಿಮೇ ಪಭಾವಿತಾ”ತಿ॥ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೬೭೭)।

೧೨೨೨-೩. ಇದಾನಿ ನಾವಾಯನ್ತಿಕೂಪಮಾಯಪಿ ನಾಮರೂಪಾನಂ ಅವಸವತ್ತಿತಂ ವಿಭಾವೇತುಂ “**ಯಥಾ ಹೀ**”ತಿಆದಿಗಾಥಾದ್ವಯಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಾಯ। **ಯನ್ತೀ**ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ಮನುಸ್ಸೇ ನಿಸ್ಸಾಯಾ**ತಿ ನೇತುಭೂತೇ ನಿಯಾಮಕಕಮ್ಮಕರಾದಿಮನುಸ್ಸೇ ಅಪಸ್ಸಾಯ। ನ ಹಿ ತೇಸಂ ಅರಣಗ್ಗಹಣಲಙ್ಕಾರಸಣ್ಠಾಪನಉದಕಸಿಞ್ಚನಾದಿಕಿರಿಯಾಯ ವಿನಾ ನಾವಾ ಇಚ್ಛಿತದೇಸಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಯಥಾ ಪನ ಉಭೋಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸಾಯ **ಅಣ್ಣವೇ** ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಏವಂ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ ಉಭೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸಿತಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

೧೨೨೪. **ಸತ್ತಸಞ್ಞಂ ವಿನೋದೇತ್ವಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇಹಿ ಅನಾದಿಕಾಲಭಾವಿತಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇ ಸತ್ತಗ್ಗಾಹಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾ। **ನಾಮ...ಪೇ॰... ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ “ಇದಂ ನಾಮಂ, ಏತ್ತಕಂ ನಾಮಂ, ನ ಇತೋ ಭಿಯ್ಯೋ। ಇದಂ ರೂಪಂ, ಏತ್ತಕಂ ರೂಪಂ, ನ ಇತೋ ಭಿಯ್ಯೋ”ತಿ ಚ ಏವಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ತೇಸಂ ಲಕ್ಖಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣಮುಖೇನ ತಮತ್ಥಭಾವದಸ್ಸನಂ **ಏತಂ** ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಮಲವಿಸೋಧನತೋ **ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ** ಬುದ್ಧಾದೀಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚೇತಂ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಯೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾಪನನ್ತಿಪಿ ಏತಸ್ಸೇವ ಅಧಿವಚನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಜಾತಿಆದಿತೋ**ತಿ ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಆದಿತೋ ದುಕ್ಖತೋ। ಯಥಾಹ “ಜಾತಿಪಿ ದುಕ್ಖಾ, ಜರಾಪಿ ದುಕ್ಖಾ, ಬ್ಯಾಧಿಪಿ ದುಕ್ಖೋ, ಮರಣಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಂ, ಯಮ್ಪಿಚ್ಛಂ ನ ಲಭತಿ, ತಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಂ, ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಾ”ತಿ (ಮಹಾವ॰ ೧೪; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೩೦)। **ಅನ್ತದ್ವಯ**ನ್ತಿ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಸಙ್ಖಾತಂ ಅನ್ತದ್ವಯಂ। ಅಥ ವಾ ಸತ್ತಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ, ತಸ್ಸ ನತ್ಥಿಭಾವಸಙ್ಖಾತಞ್ಚ **ಅನ್ತದ್ವಯಂ**। ಪರಮತ್ಥತೋ ಅನುಪಲಬ್ಭನತೋ ಹಿ ಸತ್ತೋ ಅತ್ಥೀತಿ ವಜ್ಜಿತಬ್ಬಮೇವ, ಲೋಕಸಙ್ಕೇತತೋವ ಉಪಲಬ್ಭನತೋ ನತ್ಥೀತಿಪಿ ವಜ್ಜಿತಬ್ಬಮೇವಾತಿ। ಸುಟ್ಠುತರಂ ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಕರೋತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ ಮಲಾನೀ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಮಲಾನಿ। **ಅಸೇಸಂ** ನಿಸ್ಸೇಸತೋ **ನಾಸಂ** ವಿನಾಸಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಂ **ಉಪೇನ್ತಿ**। ತಥಾ ಹೇತಂ ದಿಟ್ಠಿಮಲವಿಸೋಧನತೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೧೯. ಏಕೂನವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೧೧೭. ಅನನ್ತರಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾಯ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ವಿಸಯಭಾವೇನ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ **“ಏತಸ್ಸಾ”**ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ತದಙ್ಗತೋ ವಿಸೇಸನತ್ಥಂ ತದಙ್ಗಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವತೋ। ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಾ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತು ಬಹಿದ್ಧಾ ವಾ, ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಂ ಪನ ಲಕ್ಖಣತೋ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ನಾಮರೂಪಂ ಅನವಸೇಸತೋ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಮೇವ ಹೋತೀತಿ। **ಜಾನಿತ್ವಾ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ**ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ, ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಹೇತೂತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹಣಹೇತು ಹಿಸ್ಸ ಅದ್ಧತ್ತಯೇ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣಂ ಹೋತೀತಿ। **ವಿತರಿತ್ವಾ**ತಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಪನ ಞಾಣಂ ತಥಾವಿಗತಂ ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಝಾನಂ ವಿಯ ಯೋಗಿನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **“ಠಿತ”**ನ್ತಿ।

೧೧೧೯-೨೦. **ನಾಮರೂಪಸ್ಸ…ಪೇ॰… ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾ**ತಿ ಯಥಾ ನಾಮ ಕುಸಲೋ ಭಿಸಕ್ಕೋ ರೋಗಂ ದಿಸ್ವಾ ತಸ್ಸ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಯೇಸತಿ, ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಅನುಕಮ್ಪಕೋ ಪುರಿಸೋ ಕುಮಾರಂ ಉತ್ತಾನಸೇಯ್ಯಂ ರಥಿಕಾಯ ನಿಪನ್ನಂ ದಿಸ್ವಾ “ಕಸ್ಸ ನು ಖೋ ಅಯಂ ಪುತ್ತಕೋ”ತಿ ತಸ್ಸ ಮಾತಾಪಿತರೋ ಆವಜ್ಜತಿ, ಏವಮೇವಂ **ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಕೋ ಹೇತು, ಕೋ ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವೇ**। ನ ತಾವೇತಂ ಅಹೇತುಕಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ, ಸಬ್ಬದಾ, ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚ ಏಕಸದಿಸಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ, ನ ಇಸ್ಸರಾದಿಹೇತುಕಂ ನಾಮರೂಪತೋ ಉದ್ಧಂ ಇಸ್ಸರಾದೀನಂ ಅಭಾವತೋ। ಯೇಪಿ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇವ ಇಸ್ಸರಾದಯೋತಿ ವದನ್ತಿ ತೇಸಂ ಇಸ್ಸರಾದಿಸಙ್ಖಾತನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಅಹೇತುಭಾವಾಪತ್ತಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಭವಿತಬ್ಬಮಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇಹಿ, “ಕೋ ನು ಖೋ”ತಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಆವಜ್ಜಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ತಾವ ಕತ್ವಾ ಇಮಸ್ಸ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೇನ ಓಳಾರಿಕತ್ತಾ, ಸುಪಾಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ಸುಕರೋತಿ ಪಠಮಂ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕಾತಬ್ಬೋತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ರೂಪಕಾಯಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ಅಹೇತುವಿಸಮಹೇತುವಾದನಿವತ್ತಿಯಾ ಹೋತಿ, ಏವಂ ನಿಬ್ಬಿದಾವಿರಾಗಾವಹಭಾವೇನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಭಿರತಿನಿವತ್ತಿಯಾಪಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋತಿ ತಂ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕೇಸಾ ಲೋಮಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೧೧೨೧-೩. **ಅವಿಜ್ಜಾ…ಪೇ॰… ಮತೋ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ತಣ್ಹಾ ಉಪಾದಾನಂ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಇದಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ **ಏತಸ್ಸ** ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ **ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಹೇತು,** ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ಆಹಾರೋ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಪುರಿಮಂ ಹೇತು, ಇತರೋ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯ **“ಜನಕೋ”**ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ ತಂ ಲೋಕವಸೇನ ಸಮತ್ಥೇತುಂ **“ಹೇತ್ವಙ್ಕುರಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಜನಕೋ**ತಿ, **ಅನುಪಾಲಕೋ**ತಿ ಚ ಅನ್ತೋಗತಹೇತ್ವತ್ಥಮಿದಂ ವಿಸೇಸನಂ, ಜನಕತ್ತಾ, ಅನುಪಾಲಕತ್ತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಜನಕತ್ತಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಕತ್ತಾ। ಇಮಿನಾ ಬೀಜಂ ವಿಯ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಅಸಾಧಾರಣಕಾರಣತಾಯ ಹೇತೂತಿ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಅನುಪಾಲಕತ್ತಾ**ತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಾ। ಇಮಿನಾ ಪನ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸ ಪಥವೀಸಲಿಲಾದಯೋ ವಿಯ ಆಹಾರೋ ಸಾಧಾರಣಕಾರಣತಾಯ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೧೨೪-೭. **ಇತಿಮೇ…ಪೇ॰…** ಗತಾತಿ ಏವಮೇತೇ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಯಥಾರಹಂ **ಹೇತು**ಭಾವಂ, **ಪಚ್ಚಯ**ಭಾವಞ್ಚ ಗತಾ। **ಮಾತಾವ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ**ತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾ** ಭವೇಸು ವಿಜ್ಜಮಾನದೋಸಪಟಿಚ್ಛಾದನಭಾವೇನ, **ತಣ್ಹಾ** ಪತ್ಥನಾಭಾವೇನ, **ಉಪಾದಾನಂ** ದಳ್ಹಗ್ಗಾಹಭಾವೇನಾತಿ ಏವಂ ಸಙ್ಖಾರಭವಾನಂ ಹೇತುಭೂತಾ ಜನಕಸಹಾಯತಾಯ ಭವನಿಕನ್ತಿತಂಸಹಜಾತಆಸನ್ನಕಾರಣತ್ತಾ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಿಕಾ, ಅಪಸ್ಸಯಭೂತಾ ವಾತಿ ಮಾತಾ ವಿಯ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಪಿತುಜನಿತಸುಕ್ಕೇ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತೀತಿ **ಪಿತಾ** ಜನಕೋ, ಏವಂ **ಕಮ್ಮಂ** ಸತ್ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದಕತ್ತಾ **ಜನಕ**ನ್ತಿ ಆಹ। ಯಥಾ **ಧಾತೀ** ಜಾತಸ್ಸ **ಕುಮಾರಸ್ಸ** ವಡ್ಢಿತಾ ಸನ್ಧಾರಿಕಾ, ಏವಂ **ಆಹಾರೋ** ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಬ್ರೂಹೇತಾ, ಸನ್ಧಾರಕೋ ಚಾತಿ ವುತ್ತಂ

“**ಧಾತೀ…ಪೇ॰… ಭವೇ**”ತಿ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ನಾಮಕಾಯಸ್ಸಾಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ಪಕಾರನ್ತರೇನ ಪನ ತಸ್ಸ ಪಾಕಟಂ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “ಚಕ್ಖುಞ್ಚಾ”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಚಕ್ಖುಞ್ಚಾತಿ ಚ**-ಸದ್ದೋ ಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ, ತೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಾದಿಂ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಪಚ್ಚಯಜಾತಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ರೂಪಮಾಲೋಕಮೇವ ಚಾತಿ** ಪನ **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಯಥಾ ಬಾಹಿರರೂಪಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ, ಯಥಾ ಚ ಆಲೋಕೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ, ಏವಂ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಬಾಹಿರಂ ಪಚ್ಚಯಜಾತಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಪಟಿಚ್ಚಾತಿ** ಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಲದ್ಧಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಇನ್ದ್ರಿಯವಿಪ್ಪಯುತ್ತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ, ರೂಪಾಲೋಕಾನಞ್ಚ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಆರಮ್ಮಣಉಪನಿಸ್ಸಯಪುರೇಜಾತಅತ್ಥಿಅವಿಗತವಸೇನ, ಇತರೇಸಞ್ಚ ಸದ್ದಸಙ್ಗಹಿತಾನಂ ಅನನ್ತರಾದಿಸಹಜಾತಾದಿವಸೇನ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ವಿಯ ಸಹ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಸಮ್ಮಸನೂಪಗಂ ಸಬ್ಬಂ ನಾಮಂ ಸಹ ಪಚ್ಚಯೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಂ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ “**ನಾಮಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ ಪರಿಗಣ್ಹತೀ**”ತಿ।

೧೨೩೮-೪೦. **ದಿಸ್ವಾನಾತಿ** ಏತರಹಿ ಪವತ್ತಿಂ ದಿಸ್ವಾ। **ತಥೇವಿದ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ನ ಕೇವಲಂ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಮತ್ತಮೇವ ಪಚ್ಚಾಮಟ್ಠಂ, ಅಥ ಖೋ ಯಾದಿಸೇಹಿ **ಏತರಹಿ** ಪವತ್ತತಿ, ತಾದಿಸೇಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹೇವ **ಅತೀತೇಪಿ** ಪವತ್ತಿತ್ಥಾತಿ ಪಚ್ಚಯಸಹಿತತಾಪಿ ಪಚ್ಚಾಮಟ್ಠಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಪುಬ್ಬನ್ತೇತಿ** ಅತೀತಖನ್ಧಪ್ಪಬನ್ಧಕೋಟ್ಠಾಸೇ। **ಪಞ್ಚಧಾಗತಾತಿ** -

“ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಮತೀತಮದ್ಧಾನಂ, ನ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ ಅಹಮತೀತಮದ್ಧಾನಂ, ಕಿಂ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ ಅಹಮತೀತಮದ್ಧಾನಂ, ಕಥಂ ನು ಖೋ ಅಹೋಸಿಂ ಅಹಮತೀತಮದ್ಧಾನಂ, ಕಿಂ ಹುತ್ವಾ ಕಿಂ ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಮತೀತಮದ್ಧಾನ”ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦; ಮಹಾನಿ॰ ೧೭೪) -

ಪಞ್ಚಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ **ಆಗತಾ,** ಪವತ್ತಾ ವಾ। **ಅಪರನ್ತೇತಿ** ಅನಾಗತೇ ಖನ್ಧಪ್ಪಬನ್ಧಕೋಟ್ಠಾಸೇ। **ಪಞ್ಚಧಾ ಸಮುದೀರಿತಾತಿ** -

“ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ನು ಖೋ ಅಹಮನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ, ನ ನು ಖೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ಅಹಮನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ, ಕಿಂ ನು ಖೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ಅಹಮನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ, ಕಥಂ ನು ಖೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ಅಹಮನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ, ಕಿಂ ಹುತ್ವಾ ಕಿಂ ಭವಿಸ್ಸಾಮಿ ನು ಖೋ ಅಹಮನಾಗತಮದ್ಧಾನ”ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦; ಮಹಾನಿ॰ ೧೭೪) -

ಏವಂ ಪಞ್ಚಧಾ ಕಥಿತಾ।

೧೨೪೧. **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇಪಿ ಅದ್ಧಾನೇತಿ** ಏತರಹಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಚುತಿಪರಿಯನ್ತೇ ಅದ್ಧಾನೇಪಿ। **ಅದ್ಧಾನ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಖನ್ಧಕೋಟ್ಠಾಸಮೇವ ವದತಿ। ನ ಹಿ ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತೋ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಕಾಲೋ ನಾಮ ಅತ್ಥೀತಿ। **ಛಬ್ಬಿಧಾ ಪರಿಕಿತ್ತಿತಾತಿ** -

“ಅಹಂ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ನೋ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ಕಿಂ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ಕಥಂ ನು ಖೋಸ್ಮಿ, ಅಯಂ ನು ಖೋ ಸತ್ತೋ ಕುತೋ ಆಗತೋ, ಸೋ ಕುಹಿಂ ಗಾಮೀ ಚ ಭವಿಸ್ಸತೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦; ಮಹಾನಿ॰ ೧೭೪) -

ಏವಂ ಛಬ್ಬಿಧಾ ವುತ್ತಾ। “ಸಬ್ಬೇ ತಸನ್ತಿ ದಣ್ಡಸ್ಸಾ”ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಪ॰ ೧೨೯-೧೩೦) ವಿಯ ಪದೇಸೇಪಿ ಸಬ್ಬ-ಸದ್ದಸ್ಸ ಪವತ್ತನತೋ “**ಸಬ್ಬಾ**”ತಿ ವತ್ವಾಪಿ “**ಅನವಸೇಸಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ನತ್ಥಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಅವಸೇಸೋ ಅವಸಿಟ್ಠೋತಿ **ಅನವಸೇಸಾ,** ಸೋಳಸವಿಧಾಪಿ ಚೇಸಾ ಏಕಕಙ್ಖಾವಸೇನಾಪಿ ಅನವಸಿಟ್ಠಾ ಹುತ್ವಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಪಹಿಯ್ಯತೀತಿ** ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಪಹಿಯ್ಯತಿ। ಕಾಮಂ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಂ ವಿನಾ ಸತ್ತಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಯಾವ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಕಙ್ಖಾ ಪಹೀನಾ, ಅತೀತಾನಾಗತೇ ಕಙ್ಖಾನಂ ಪಹಾನೇನ ಪನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಕಙ್ಖಾಯ ಅತಿಸಯಪ್ಪಹಾನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಇಧೇವ ಸಾ ವುತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ

ನಿಸ್ಸತ್ತನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೇಸು ಪವತ್ತಕಙ್ಖಾಯ ಇಧೇವ ತೀರಣತೋ ಸಾ ಇಧ ವುತ್ತಾ। ವಣ್ಣಭಣನಂ ವಾ ಏತಂ ಇಧ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಕಙ್ಖಾಯ ಪಹಾನವಚನಂ ಯಥಾ ತಂ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಾದೀಸು ಪಹೀನಾನಮ್ಪಿ ಚ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪಹಾನಾತಿಆದಿನಾ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಾದೀಸು ವಚನನ್ತಿ।

೧೨೪೧. **ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾನಂ ವಸೇನಾಪೀ**ತಿ ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿಂ ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಆಯೂಹನಂ ಸಙ್ಖಾರಾ, ನಿಕನ್ತಿ ತಣ್ಹಾ, ಉಪಗಮನಂ ಉಪಾದಾನಂ, ಚೇತನಾ ಭವೋ ಇತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಪುರಿಮಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿಂ ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾ, ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಓಕ್ಕನ್ತಿ ನಾಮರೂಪಂ, ಪಸಾದೋ ಆಯತನಂ, ಫುಟ್ಠೋ ಫಸ್ಸೋ, ವೇದಯಿತಂ ವೇದನಾ ಇತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಇಧೂಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಮಿಂ ಪುರೇ ಕತಸ್ಸ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಾ, ಇಧ ಪರಿಪಕ್ಕತ್ತಾ ಆಯತನಾನಂ ಮೋಹೋ ಅವಿಜ್ಜಾ…ಪೇ॰… ಚೇತನಾ ಭವೋ ಇತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾ ಕಮ್ಮಭವಸ್ಮಿಂ ಆಯತಿಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಾತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಾನಂ ಕಮ್ಮವಟ್ಟವಿಪಾಕವಟ್ಟಾನಂ ವಸೇನ। ಕಿಲೇಸವಟ್ಟೋಪಿ ಚೇತ್ಥ ಕಮ್ಮಸಹಾಯತಾಯ ಕಮ್ಮವಟ್ಟೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೨೪೩. **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೋ ವುಚ್ಚತಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಭೂತೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ ಅತ್ತಭಾವೋ, ತತ್ಥ ವೇದಿತಬ್ಬಫಲಂ ಕಮ್ಮಂ **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ**। **ಉಪಪಜ್ಜಾಪರಾಪರಿಯಾಹೋಸಿಕಮ್ಮವಸಾ ಪನಾ**ತಿ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಅಹೋಸಿಕಮ್ಮವಸೇನ। ಉತ್ತರಪದಲೋಪವಸೇನ ಹಿ "ಉಪಪಜ್ಜಾಪರಾಪರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಭವತೋ ಅನನ್ತರಂ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಫಲಂ ಕಮ್ಮಂ **ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ**। ಅಪರೇ ಅಪರೇ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಯತ್ಥಕತ್ಥಚಿ ಅತ್ತಭಾವೇ ವೇದಿತಬ್ಬಫಲಂ ಕಮ್ಮಂ **ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಂ**। ಅಹೋಸಿ ಏವ ಕಮ್ಮಂ, ನ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕೋ ಅಹೋಸಿ, ಅತ್ಥಿ, ಭವಿಸ್ಸತಿ ಚಾತಿ ಏವಂ ವತ್ತಬ್ಬಕಮ್ಮಂ **ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಂ**।

ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ಅನಭಿಭೂತತಾಯ, ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೇನ ಪಟಿಲದ್ಧವಿಸೇಸತಾಯ ಚ ಬಲವಭಾವಪ್ಪತ್ತಾ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಾತಿಸಯಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಾ **ಪಠಮಜವನಚೇತನಾ** ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ಫಲದಾಯಿನೀ **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾ** ನಾಮ। ಸಾ ಹಿ ವುತ್ತಾಕಾರೇನ ಬಲವತಿ ಜವನಸನ್ತಾನೇ ಗುಣವಿಸೇಸಯುತ್ತೇಸು ಉಪಕಾರಾನುಪಕಾರವಸಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ, ಆಸೇವನಾಲಾಭೇನ ಅಪ್ಪವಿಪಾಕತಾಯ ಚ ಇತರದ್ವಯಂ ವಿಯ ಪವತ್ತಸನ್ತಾನುಪರಮಾಪೇಕ್ಖಂ, ಓಕಾಸಲಾಭಾಪೇಕ್ಖಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಇಧೇವ ಪುಪ್ಫಮತ್ತಂ ವಿಯ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಮತ್ತಂ ಅಹೇತುಕಫಲಂ ದೇತಿ, ಸಹೇತುಕಫಲದಾನೇ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನಮ್ಪಿ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯ। **ತಥಾ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕದಾನಂ ನಾಮ ಉಪಧಿಪ್ಪಯೋಗಾದಿಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಮವಾಯೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ತದಭಾವತೋ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ವಿಪಾಕಂ ದಾತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಂ। **ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಂ…ಪೇ॰… ವಿಪಾಕೋ**ತಿ ಏತ್ಥ "ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಪದಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ "ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ನಾಹೋಸಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ, ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ನ ಭವಿಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ, ಅಹೋಸಿ ಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥಿ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೨೩೪)। ತತ್ಥ ಸಕಸಕಕಾಲಾತಿಕ್ಕನ್ತಸ್ಸ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಸ್ಸ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಸ್ಸ ಚ ವಸೇನ ಪುರಿಮಂ ವುತ್ತಂ। ತಞ್ಹಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ , ವಿಪಾಕಕಾಲಸ್ಸ ಚ ಅತೀತತ್ತಾ ತಥಾ ವತ್ತಬ್ಬತ್ತಂ ಲಭತಿ, ದುತಿಯಂ ಅನಾಗತೇ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣನ್ತಸ್ಸ ಪುರಿಮಭವೇಸು ಕತಂ ಅದಿನ್ನವಿಪಾಕಂ ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ತತಿಯಂ ಪನ ಅನನ್ತರಭವೇ ಕತಂ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ, ಅರಹತೋ ಅತೀತಭವೇಸು ಕತಂ ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಪರೇ ಪನ "ಏಕಮೇವ ಅತೀತಂ ಕಮ್ಮಂ ಅದ್ಧತ್ತಯೇ ವಿಪಾಕಾಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ತಿಧಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

**ಅತ್ಥಸಾಧಿಕಾ**ತಿ ದಾನಾದಿಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿಪ್ಫಾದಿಕಾ। ಕಾ ಪನ ಸಾತಿ ಆಹ **"ಸತ್ತಮಜವನಚೇತನಾ"**ತಿ। ಸಾ ಹಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾಪಕಚೇತನಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಟಿಲದ್ಧವಿಸೇಸಾ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವಿನೋ ವಿಪಾಕಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ವಾ ತಥಾ ಅಭಿಸಙ್ಖತಾ ಸಮಾನಾ ಅನನ್ತರತ್ತಭಾವೇ ವಿಪಾಕದಾಯಿನೀ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ ನಾಮ। ಯೇಭುಯ್ಯವುತ್ತಿಯಾ ಚೇತ್ಥ "ಸತ್ತಮಜವನಚೇತನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸಿತಾದಿಪವತ್ತಿಯಂ ಪನ ಪಞ್ಚಮಾದಿಕಾಪಿ ಹೋತಿ।

**ವಿಪಾಕಂ ದೇತೀತಿ** ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ದತ್ವಾ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ, ಅದಿನ್ನಪಟಿಸನ್ಧಿಕಂ ಪನ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ದೇತೀತಿ ನತ್ಥಿ। ಚುತಿಅನನ್ತರಞ್ಹಿ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಸ್ಸ ಓಕಾಸೋತಿ ಆಚರಿಯಾ। ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಪನ ದಿನ್ನಾಯ ಜಾತಿಸತೇಪಿ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ತಿರಚ್ಛಾನಗತೇ ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಸತಗುಣಾ ಪಾಟಿಕಙ್ಖಿತಬ್ಬಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೭೯)। **ಉಭಿನ್ನ...ಪೇ॰... ದೇತೀತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಣವಿರಹತೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೂಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಭಾವಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತಾ ಪಞ್ಚ ಚೇತನಾ ವಿಪಾಕದಾನಸಭಾವಸ್ಸ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಯದಾ ಓಕಾಸಂ ಲಭತಿ, ತದಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕಂ, ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ವಾ ದೇತಿ। **ಸತಿ ಸಂಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಾತಿ** ಇಮಿನಾ ಅಸತಿ ಸಂಸಾರಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಅಹೋಸಿಕಮ್ಮಪಕ್ಖೇ ತಿಟ್ಠತಿ ವಿಪಚ್ಚನೋಕಾಸಸ್ಸ ಅಭಾವತೋತಿ ದೀಪೇತಿ।

**೧೨೪೪**. ಏವಂ ತಾವ ವಿಪಾಕದಾನಕಾಲವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿಪಾಕದಾನಪರಿಯಾಯತೋ, ಕಿಚ್ಚತೋ ಚ ಚತುಬ್ಬಿಧತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಗರುಕ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಗರುಕ**ನ್ತಿ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಂ, ಮಹಾನುಭಾವಞ್ಚ ಅಞ್ಞೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಪಟಿಬಾಹಿತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಕಮ್ಮಂ। **ಬಹುಲ**ನ್ತಿ ಅಭಿಣ್ಹಸೋ ಕತಂ, ಏಕವಾರಂ ಕತ್ವಾಪಿ ಅಭಿಣ್ಹಸಮಾಸೇವಿತಞ್ಚ। **ಆಸನ್ನ**ನ್ತಿ ಮರಣಾಸನ್ನಕಾಲೇ ಅನುಸ್ಸರಿತಂ, ತದಾ ಕತಞ್ಚ। **ಕಟತ್ತಾಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಗರುಕಾದಿಭಾವಂ ಅಸಮ್ಪತ್ತಂ ಕತಮತ್ತತೋಯೇವ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಕಮ್ಮಂ। ತತ್ಥ ಕುಸಲಂ ವಾ ಹೋತು ಅಕುಸಲಂ ವಾ, ಗರುಕಾಗರುಕೇಸು ಯಂ ಗರುಕಂ ಮಾತುಘಾತಕಾದಿಕಮ್ಮಂ ವಾ ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮಂ ವಾ, ತದೇವ ಪಠಮಂ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಬಹುಲಾಬಹುಲೇಸು ಯಂ ಬಹುಲಂ ಸುಸೀಲ್ಯಂ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ ವಾ, ತದೇವ ಪಠಮಂ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ದೂರಾಸನ್ನೇಸು ಯಂ ಆಸನ್ನಂ ಮರಣಕಾಲೇ ಅನುಸ್ಸರಿತಂ, ತೇನೇವ ಉಪಪಜ್ಜತಿ। ಆಸನ್ನಕಾಲೇ ಕತೇ ಚ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥೀತಿ। ಕಟತ್ತಾ ಪನ ಕಮ್ಮಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಲದ್ಧಾಸೇವನಂ ಪುರಿಮಾನಂ ಅಭಾವೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢತಿ। ಇತಿ ಗರುಕಂ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತಂ "ಗರುಕ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಗರುಕೇ ಅಸತಿ ಬಹುಲೀಕತಂ, ತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಅಸತಿ ಆಸನ್ನಂ, ತಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಅಸತಿ ಕಟತ್ತಾಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "ಪುರಿಮಜಾತೀಸು ಕತಕಮ್ಮಂ ವಿಪಚ್ಚತೀ"ತಿ।

**೧೨೪೫**. ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾನಾದಿವಸೇನ ವಿಪಾಕಸನ್ತಾನಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ **ಜನಕಂ**। ಸುಖದುಕ್ಖಸನ್ತಾನಸ್ಸ, ನಾಮರೂಪಪ್ಪಬನ್ಧಸ್ಸ ವಾ ಚಿರತರಪ್ಪವತ್ತಿಹೇತುಭೂತಂ **ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ**। ತೇನಾಹ "ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತಿ, ಅದ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತೇತೀ"ತಿ। ಸುಖದುಕ್ಖೇ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಬವ್ಹಾಬಾಧತಾದಿಪಚ್ಚಯೂಪನಿಪಾತನೇನ ಸಣಿಕಂ ಸಣಿಕಂ ತಸ್ಸ ವಿಬಾಧಕಂ **ಉಪಪೀಳಕಂ**। ತೇನಾಹ "ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಪೀಳೇತಿ ಬಾಧತಿ, ಅದ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತಿತುಂ ನ ದೇತೀ"ತಿ। ತಥಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಕಮ್ಮವಿಪಾಕಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕರಣವಸೇನ ಉಪಚ್ಛೇದಕಂ ಪಟಿಬಾಹಕಂ **ಉಪಘಾತಕಂ**। ತೇನಾಹ "ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ"ತಿ।

ರೂಪಞ್ಚ ಅರೂಪವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧೋ ಚಾತಿ ರೂಪಾರೂಪವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧೋ, ಕಮ್ಮಜರೂಪಸ್ಸಾಪಿ ವಿಪಾಕಪರಿಯಾಯೋ ಅತ್ಥೀತಿ "**ರೂಪಾರೂಪವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧೇ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಞ್ಞೇನ ಕಮ್ಮೇನಾತಿ** ಕುಸಲೇನ ವಾ ಅಕುಸಲೇನ ವಾ ಅಞ್ಞೇನ ಕಮ್ಮೇನ ಕತ್ತುಭೂತೇನ **ದಿನ್ನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ** ವಿಪಾಕೇ ಜನಿತೇ। ತೇನಾಹ "**ಜನಿತೇ ವಿಪಾಕೇ**"ತಿ। ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಜನಿತೇ ವಿಪಾಕೇ"ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಸುಖದುಕ್ಖಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತೀತಿ** ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಕಮ್ಮಂ ಕುಸಲಂ ಸಮಾನಂ ಅಞ್ಞೇನಪಿ ಕುಸಲಕಮ್ಮೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಕಂ ಸುಖಂ ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖವಿಬಾಧನವಸೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತಿ। ಅಕುಸಲಂ ಅಞ್ಞೇನ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮೇನ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನಂ ದುಕ್ಖಂ ತಥೇವ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತಿ। ಏವಞ್ಚ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇನ್ತಂ ತಂ ದೀಘಕಾಲಂ ಪವತ್ತೇತಿ ನಾಮಾತಿ ಆಹ "**ಅದ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತೇತೀ**"ತಿ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಸುಖದುಕ್ಖಂ ಪೀಳೇತೀತಿ** ಉಪಪೀಳಕಂ ಅಕುಸಲಂ ಸಮಾನಂ ಸುಖಿತಸ್ಸ ರೋಗಾದಿಅನ್ತರಾಯಕಾರಣಸಮ್ಪಾದಕಭಾವೇನ ಸುಖಸನ್ತಾನಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದನ್ತಂ ಪೀಳೇತಿ, ಕುಸಲಞ್ಚ ರೋಗಾದಿನಾ ದುಕ್ಖಿತಸ್ಸ ಭೇಸಜ್ಜಾದಿಸುಖಾದಿಕಾರಣಸಮ್ಪಾದಕಭಾವೇನ ದುಕ್ಖಸನ್ತಾನಂ ವಿಚ್ಛಿನ್ದನ್ತಂ ಪೀಳೇತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸುಖದುಕ್ಖಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಅಸಮ್ಪಾದೇನ್ತಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾಯಕಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪವತ್ತಿವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ ಸಯಂ ವಿಪಾಕದಾಯಕಕಮ್ಮಂ ಉಪಪೀಳಕಕಮ್ಮ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿದಾಯಕಮೇವ ಜನಕಕಮ್ಮನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ।

ಅಪಿಚ ಉಪಘಾತಕೇನ ಸಹ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪಟಿಬಾಹಕನ್ತಿ ಚೇ? ತಂ ನ, ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾತಿ। "**ದುಬ್ಬಲಂ ಕಮ್ಮಂ ಘಾತೇತ್ವಾ**"ತಿ ವುತ್ತೇ "ನನು ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇಯೇವ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ, ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ ಚ ಕಥಮಿದಂ ತದುಪಘಾತಕಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಆಪನ್ನಂ ಚೋದನಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಘಾತನಂ ನಾಮ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಪಟಿಬಾಹನಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಬಾಹಿತ್ವಾ**"ತಿ। ತಂಪಟಿಬಾಹನಞ್ಚ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಓಕಾಸಕರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "**ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಕರೋತೀ**"ತಿ। ವಿಪಚ್ಚನಾಯ ಕತೋಕಾಸಂ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಕ್ಕಮೇವ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಏವಂ... ಪೇ॰... ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನಾಮ ಹೋತೀ**"ತಿ।

ಉಪಪೀಳಕಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ನ ಸಯಂ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಂ ದೇತಿ, ಉಪಘಾತಕಂ ಪನ ದುಬ್ಬಲಕಮ್ಮಂ ಉಪಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ಕೇಚಿ ಪನ ಆಚರಿಯಾ ಅಪರೇನಾಪಿ ನಯೇನ ಜನಕಾದಿಕಮ್ಮಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಯಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮೇ ಕತೇ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ, ಪವತ್ತೇ ಚ ವಿಪಾಕಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ಹೋತಿ, ತಂ ಜನಕಂ। ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಕತೇ ಅಞ್ಞೇನ ಜನಿತಸ್ಸ ಇಟ್ಠಸ್ಸ ವಾ ಅನಿಟ್ಠಸ್ಸ ವಾ ಫಲಸ್ಸ ವಿಬಾಧಕವಿಚ್ಛೇದಕಪಚ್ಚಯಾನುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ, ಉಪಬ್ರೂಹಕಪಚ್ಚಯುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಜನಕಾನುಭಾವಾನುರೂಪಂ ಪರಿಪೋಸಕಚಿರತರಪ್ಪಬನ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಂ। ಜನಕೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ ಕುಸಲಫಲಂ, ಅಕುಸಲಫಲಂ ವಾ ಯೇನ ಪಚ್ಚನೀಕಭೂತೇನ ರೋಗಧಾತುವಿಸಮತಾದಿನಿಮಿತ್ತತಾಯ ಬಾಧೀಯತಿ, ತಂ ಉಪಪೀಳಕಂ। ಯೇನ ಪನ ಕಮ್ಮುನಾ ಜನಕಸಾಮತ್ಥಿಯವಸೇನ ಚಿರತರಪ್ಪಬನ್ಧಾರಹಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಫಲವಿಚ್ಛೇದಕಪಚ್ಚಯುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉಪಹಞ್ಞತಿ ವಿಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ, ತಂ ಉಪಘಾತಕನ್ತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಕೇಚಿ ಅಪ್ಪಾಬಾಧದೀಘಾಯುಕತಾಸಂವತ್ತನವಸೇನ ದುತಿಯಸ್ಸ ಕುಸಲಭಾವಂ, ಬವ್ಹಾಬಾಧಅಪ್ಪಾಯುಕತಾಸಂವತ್ತನವಸೇನ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಅಕುಸಲಭಾವಞ್ಚ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ, ಭೂರಿದತ್ತಾದೀನಂ ಪನ ನಾಗಾದೀನಂ, ಇತೋ ಅನುಪ್ಪದಿನ್ನಯಾಪನಕಪೇತಾನಞ್ಚ ಅಪಾಯೇಸು ಅಕುಸಲವಿಪಾಕಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನೂಪಪೀಳನೂಪಘಾತಕಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಸನ್ತೀತಿ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಭಾವೋ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಕಮ್ಮಾನಂ ಕಮ್ಮನ್ತರಞ್ಚೇವ ವಿಪಾಕನ್ತರಞ್ಚ ಬುದ್ಧಾನಂ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಞಾಣಸ್ಸೇವ ಯಾಥಾವಸರಸತೋ ಪಾಕಟಂ ಹೋತಿ। ಬುದ್ಧಾವೇಣಿಕಞ್ಹೇತಂ ಅಸಾಧಾರಣಂ ಸಾವಕೇಹಿ, ವಿಪಸ್ಸಕೇನ ಪನ ಏಕದೇಸತೋ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅಜಾನನ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೋ ಪರಿಪೂರತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾದಿಸಂ ಪರಿಗ್ಗಹಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಇತಿ ಇಮ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯಾದಿಸೇಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ ಅದ್ಧಾನೇ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ, ತಾದಿಸೇಹೇವ ಇತರಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಅದ್ಧದ್ವಯೇತಿ ಏವಂ ಯಥಾ ಅತೀತಾನಾಗತೇ ನಯಂ ನೇತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯಥಾ ಇದ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅದ್ಧತ್ತಯೇಪಿ ಕಿರಿಯಾಕಿರಿಯಾಫಲಮತ್ತತಾದಸ್ಸನಪರತ್ತಾ ಚೋದನಾಯ। **ಇತೀ ಕಮ್ಮಞ್ಚೇವಾ**ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ನಿಗಮನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ತಸ್ಸೇವಂ...ಪೇ॰... ಪಹಿಯ್ಯತೀ**ತಿ ತಸ್ಸೇವಂ ಸಮನುಪಸ್ಸತೋ ಯಾ ಸಾ ಪುಬ್ಬನ್ತಾದಯೋ ಆರಬ್ಭ "ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪವತ್ತಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಪಹಿಯ್ಯತಿ।

**೧೨೪೮-೮**. ಪಹೀನಾಯ ಪನ ತಾಯ ಸಬ್ಬಭವಯೋನಿಗತಿಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಹೇತುಫಲಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನೇವ ಪವತ್ತನಾಮರೂಪಮತ್ತಮೇವ ಖಾಯತಿ। ತೇನೇವಾಹ "**ಹೇತುಫಲಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನೇವಾ**"ತಿಆದಿ। ಕಾರಣಸಾಮಗ್ಗಿಯಂ ದಾನಾದೀಹಿ ಸಾಧಿತಕಿರಿಯಾಯ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಕಾರಣಮತ್ತೇ ಕತ್ತುವೋಹಾರೋತಿ ಆಹ "**ಕಾರಣತೋ ಉದ್ಧಂ ಕಾರಣಂ ನ ಚ ಪಸ್ಸತೀ**"ತಿ। ಪಾಕ...ಪೇ॰... ಪಟಿವೇದಕಂ ನ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಪಾಕಪಟಿವೇದಕ**ನ್ತಿ ವಿಪಾಕವಿನ್ದಕಂ। ಏವಂ ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಪನ ಕಾರಣೇ ಸತಿ ಕಾರಕೋತಿ, ವಿಪಾಕಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸತಿ ಪಟಿಸಂವೇದಕೋತಿ ಸಮಞ್ಞಾಮತ್ತೇನೇವ ಪಣ್ಡಿತಾ ವೋಹರನ್ತಿ। ಇಚ್ಚೇವಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತಿ। **ಸುದ್ಧಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಕೇನಚಿ ಸತ್ತೇನ ವಾ ಪುಗ್ಗಲೇನ ವಾ ಅಮಿಸ್ಸಧಮ್ಮಾ। **ಏವೇತ**ನ್ತಿ ಏವಂವಿಧಂ ಏತಂ ದಸ್ಸನಂ ಸಮ್ಮದಸ್ಸನಂ, ಅವಿಪರೀತದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೨೪೯. **ಬೀಜರುಕ್ಖಾದಿಕಾನಂ ವಾ**ತಿ ಯಥಾ ಬೀಜತೋ ರುಕ್ಖೋ, ರುಕ್ಖತೋ ಬೀಜನ್ತಿ ಏವಂ ಕಾರಣಪರಮ್ಪರಗವೇಸನೇ ಅನಾದಿಕಾಲಿಕತ್ತಾ ಬೀಜರುಕ್ಖಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟಿ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಾ ವಿಪಾಕೋ, ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯಾ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಪರಿಯೇಸನೇ ಅನಾದಿಕಾಲಿಕತ್ತಾ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ "ಕುಕ್ಕುಟಿಯಾ ಅಣ್ಡಂ, ಅಣ್ಡತೋ ಕುಕ್ಕುಟೀ, ಪುನಪಿ ಕುಕ್ಕುಟಿಯಾ ಅಣ್ಡ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ।

೧೨೫೦-೨. **ಅನಾಗತೇಪಿ ಸಂಸಾರೇ**ತಿ ಯಥಾ ಅತೀತೇ, ಏವಂ ಅನಾಗತೇಪಿ ಅದ್ಧಾನೇ ಖನ್ಧಾನಂ ಪಟಿಪಾಟೀತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಸಂಸಾರೇ ಸತಿ। **ಅಪ್ಪವತ್ತಿ ನ ದಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ಕಮ್ಮತೋ ವಿಪಾಕೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ವಿಪಾಕತೋ ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಅನಾಗತೇ ಕಾರಿಯಪರಮ್ಪರಾಯ ಗವೇಸಿಯಮಾನಾಯ ಅಪರಿಕ್ಖೀಣಸಂಯೋಜನಸ್ಸ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತನಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ಪವತ್ತತಿ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಹೇತುಫಲಸಮ್ಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನೇ ಸಂಸಾರೇ "ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ ವಚನೇನ ಕಾರಣೇ ಆದಿಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, "ಅಪ್ಪವತ್ತಿ ನ ದಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ವಚನೇನ ಫಲಸ್ಸ ಅವಸಾನಾಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ। **ಏತಮತ್ಥ**ನ್ತಿ "ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕಾರಕೋ ನತ್ಥೀ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ। **ಅಸಯಂವಸೀ**ತಿ ನ ಸಯಂವಸಿನೋ, ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಪರವಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿರೋಧಿನೋ**ತಿ ಇತರೀತರವಿರುದ್ಧಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ವಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇನ ಸಹ ವಿರೋಧಿನೋ। ಗಮ್ಭೀರಞಾಣಗೋಚರತಾಯ **ಗಮ್ಭೀರಂ**। ತಥಾ **ನಿಪುಣಂ**। ಸತ್ತಸುಞ್ಞತಾಯ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಭಾವಸುಞ್ಞತಾಯ ಚ **ಸುಞ್ಞಂ**। **ಪಚ್ಚಯ**ನ್ತಿ ನಾಮರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಂ, ತಪ್ಪಚ್ಚಯಪಟಿವೇಧೇನೇವ ಚ ಸಬ್ಬಂ ಪಟಿವಿದ್ಧಂ ಹೋತೀತಿ।

೧೨೫೪-೬. **ಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥಿ ವಿಪಾಕಮ್ಹೀ**ತಿ ಕುಟ್ಟಾದೀಸು ರಜಾದಿ ವಿಯ ವಿಪಾಕೇ ಸನ್ತಿಟ್ಠಮಾನಂ ಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥಿ। **ಪಾಕೋ ಕಮ್ಮೇ ನ ವಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ತಥಾ ಕಮ್ಮೇ ಸನ್ತಿಟ್ಠಮಾನೋ ವಿಪಾಕೋ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಉಪಮಾಯ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಯಥಾ ನ ಸೂರಿಯೇ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಮಣಿಮ್ಹೀ**ತಿ ಸೂರಿಯಕನ್ತಮಣಿಮ್ಹಿ। **ನ ತೇಸಂ ಬಹಿ ಸೋ ಅತ್ಥೀ**ತಿ ತೇ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ತೇಹಿ ಬಹಿ ಸೋ ಅಗ್ಗಿ ನತ್ಥಿ। **ಸಮ್ಭಾರೇಹೀ**ತಿ ಸಮಜ್ಜೇಭೂತೇಹಿ ಆತಪಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ। **ನ ಅಞ್ಞೋ ಕಮ್ಮಸ್ಸಾ**ತಿಆದಿ ಅತ್ಥತೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಉಪಮಾನಿಗಮನತ್ಥಂ ಪುನಪಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೨೫೭-೮. ಯದಿ ಹೇತು, ಫಲಞ್ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞರಹಿತಂ, ಕಥಂ ಹೇತುತೋ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ಆಹ **"ಕಮ್ಮಞ್ಚ ಖೋ ಉಪಾದಾಯಾ"**ತಿ। ನ ಕೇವಲಂ ಕಮ್ಮಫಲಮೇವ ಸುಞ್ಞಂ ಕತ್ತುರಹಿತಂ, ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಕಾರಕರಹಿತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ನ ಹೇತ್ಥ ದೇವೋ"**ತಿಆದಿಗಾಥಾ ವುತ್ತಾ। **ಹೇತುಸಮ್ಭಾರಪಚ್ಚಯಾ**ತಿ ಏಕೇನ ಹೇತುನಾ ಏಕಸ್ಸ, ಅನೇಕಸ್ಸ ವಾ ಫಲಸ್ಸ ಅನಿಬ್ಬತ್ತಿತೋ ಹೇತುಸಮೂಹನಿಮಿತ್ತಂ, ಸಮ್ಭಾರೋತಿ ವಾ ಪಚ್ಚಯಾಧಿವಚನನ್ತಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೨೫೯. **ಅದ್ಧಾಸು ತರಿತ್ವಾ ಕಙ್ಖ**ನ್ತಿ ತೀಸು ಅದ್ಧಾಸು ಸೋಳಸವಿಧಂ ಕಙ್ಖಂ ವಿತರಿತ್ವಾ। ನ ಕೇವಲಮೇತಂ ಸೋಳಸವಿಧಮೇವ ಕಙ್ಖಂ ವಿತರತಿ, ಅಥ ಖೋ "ಸತ್ಥರಿ ಕಙ್ಖತೀ"ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಂ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೨೩; ವಿಭ॰ ೯೧೫) ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಕಙ್ಖಮ್ಪಿ ಪಜಹತಿ। ತಥಾ ಹೇತ್ಥ ಬುದ್ಧೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಙ್ಘೋ ಸಿಕ್ಖಾತಿ ಕಙ್ಖಾಯ ಗೋಚರಭೂತಾ ಲೋಕಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ನ ಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೇ ಆರಬ್ಭ ಕಿಲೇಸಾ ಪವತ್ತಿತುಂ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ। **ಪುಬ್ಬನ್ತೋ**ತಿ ಅತೀತಾ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಯೋ, **ಅಪರನ್ತೋ**ತಿ ಅನಾಗತಾ, **ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೋ**ತಿ ತದುಭಯಂ, ಅದ್ಧಾಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ವಾ ತದುಭಯಭಾಗಯುತ್ತತ್ತಾ। ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತೋ ಅಟ್ಠಮೋ ಕಙ್ಖಾವಿಸಯೋ ನಾಮರೂಪಮತ್ತಂ, ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಪನ ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಗಹಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಸೋಳಸವತ್ಥುಕಾಯ ಪಹೀನಾಯ ಅಟ್ಠವತ್ಥುಕಾ ಕಙ್ಖಾ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಾವ ಹೋತೀತಿ। ಏತಾಸಞ್ಚ ಪಹಾನೇನ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿಪಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನ್ತಿ ದಿಟ್ಠೇಕಟ್ಠತ್ತಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ। ಯಥಾ ಹಿ ದಿಟ್ಠಿ ಸಮುಚ್ಛಿಜ್ಜಮಾನಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ಸಮುಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ, ಏವಂ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿಯಮಾನಾ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೀಯತಿ। ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೂಪನಿಸ್ಸಯಾ ಹಿ "ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹ"ನ್ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦; ಮಹಾನಿ॰ ೧೭೪) ಸೋಳಸವತ್ಥುಕಾ ಕಙ್ಖಾ, ಸಾ ಏವ ಚ

ಪುಬ್ಬನ್ತಾದಿವತ್ಥುಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ, ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸವತ್ಥುಕಾನಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ, ಬುದ್ಧಾದಿವತ್ಥುಕಾ ಚ ತದೇಕಟ್ಠಾತಿ। **ಉಟ್ಠಿತನ್ತಿ** ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಠಿತಂ।

೧೨೬೦-೨. **ಕಙ್ಖಾವಿತರಣಂ ನಾಮಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಕಙ್ಖಾವಿತರಣತೋ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣಂ ನಾಮ। ನ ಕೇವಲಂ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣಂ ನಾಮ, **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣನ್ತಿಪಿ ಯಥಾಭೂತಞಾಣನ್ತಿಪಿ ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನನ್ತಿಪಿ** ಇದಂ ಸಮುದೀರಿತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಧರೀಯನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚಯೇಹೀತಿ ಧಮ್ಮಾ, ತಿಟ್ಠತಿ ಏತ್ಥ ಫಲಂ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯಾತಿ ಠಿತಿ, ಧಮ್ಮಾನಂ ಠಿತಿ **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿ,** ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ। ಅಥ ವಾ **ಧಮ್ಮೋತಿ** ಕಾರಣಂ "ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿಆದೀಸು (ವಿಭ॰ ೭೧೮-೭೨೧) ವಿಯ, ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಠಿತಿಸಭಾವೋ, ಧಮ್ಮತೋ ಚ ಅಞ್ಞೋ ಸಭಾವೋ ನತ್ಥೀತಿ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ, ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಯಂ ಞಾಣಂ **ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣಂ।** ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿ **ಯಥಾಭೂತಂ,** ತತ್ಥ ಞಾಣನ್ತಿ **ಯಥಾಭೂತಞಾಣಂ।** ಸಮ್ಮಾ ಪಸ್ಸತೀತಿ **ಸಮ್ಮಾದಸ್ಸನಂ। ಲದ್ಧಪ್ಪತಿಟ್ಠೋತಿ** ಸಾಸನೇ ಪತಿಟ್ಠಾ ನಾಮ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ। ಅಯಂ ಪನ ತಂ ಅನಧಿಗತೋಪಿ ತದಧಿಗಮುಪಾಯಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತತ್ತಾ ಲದ್ಧಪ್ಪತಿಟ್ಠೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ "ಲದ್ಧಪ್ಪತಿಟ್ಠೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ತತೋಯೇವ **ಚೂಳಕೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ,** ಲೋಕಿಯಾಹಿ ಸೀಲಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಉತ್ತರಿ ಅಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ವಿಯ ನಿಯತೋ, ಸುಗತಿಪರಾಯಣೋ ಚ ಹೋತೀತಿ ಚೂಳಸೋತಾಪನ್ನೋ। ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹಿ ಖೀಣಾಪಾಯದುಗ್ಗತಿವಿನಿಪಾತೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಲದ್ಧಪ್ಪತಿಟ್ಠೋ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿಸಮಧಿಗಮೇನ। ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪದಸ್ಸನೇನ ಹಿ ಸಮ್ಮದ್ದಿತದಿಟ್ಠಿಕಣ್ಟಕೋ ವಿನಿದ್ಧುತಅಹೇತುಕವಿಸಮಹೇತುವಾದೋ ಯಥಾಸಕಪಚ್ಚಯೇಹೇವ ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಂ ಞತ್ವಾ ಸಾಸನೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಸದ್ಧೋ ಲದ್ಧಪ್ಪತಿಟ್ಠೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ। ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾನೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತಿಞಾಣೇನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ತಸ್ಸೇವ ಅಪರಭಾಗೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕಾರಾದಿವಿಧಿನಾ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಞ್ಚ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಪವತ್ತಿಯಾ ದುಕ್ಖಭಾವಂ ದಿಸ್ವಾ ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತೇ ನಿರೋಧೇ ಏಕಂಸೇನೇವ ನಿನ್ನಜ್ಝಾಸಯತಾಯ ಲೋಕಿಯೇನೇವ ಞಾಣೇನ ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಅಧಿಗತತ್ತಾ ಅಪಾಯೇಸು ಅಭಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿಕೋ, ಸೋತಾಪನ್ನಭೂಮಿಯಞ್ಚ ಭಬ್ಬುಪ್ಪತ್ತಿಕೋ ಹೋತೀತಿ ಚೂಳಸೋತಾಪನ್ನೋ ನಾಮಾತಿ ವುತ್ತಂ **"ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹಿ ಚೂಳಕೋ"**ತಿ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಏವಂ ಮಹಾನಿಸಂಸಮೇತಂ ಞಾಣಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಪಞ್ಞೋ ಅತ್ತನೋ ಹಿತಾನುಪೇಕ್ಖನಪಞ್ಞಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। ತೇನಾಹ **"ಅತ್ಥಕಾಮೋ"**ತಿ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೨೦. ವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೨೬೩. ಇದಾನಿ ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಅನನ್ತರಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾಯ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ನಿದ್ದೇಸಕ್ಕಮೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ, ಸಾ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಓಭಾಸಾದಿಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಸಮ್ಭವೇ ಸತಿ ಹೋತಿ, ಓಭಾಸಾದಯೋ ಚ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣೇ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಞ್ಚ ತಿಲಕ್ಖಣವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಚ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಂ ಆದಿ। ತಞ್ಹಿ ಅತೀತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವವತ್ಥಾನವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಆದಿಕಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಸುಕರಸಮ್ಮಸನಂ, ತಸ್ಮಾ ಪಠಮಂ ತತ್ಥೇವ ಅಭಿಯೋಗಂ ಕರೋನ್ತೇನ ಕಮತೋ ತಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನೇನೇವಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ಅಥ ವಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಸುದ್ಧೀನಮನ್ತರೇ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಂ ಹೋತಿ, ತಞ್ಚ ಖೋ ದ್ವೀಸು ಏಕಾಯ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಸಙ್ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಚ ಆದಿಭೂತತ್ತಾ ತತ್ಥೇವಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹೋ ಯುತ್ತೋತಿ ಏತ್ಥೇವ ನಂ ಸಙ್ಗಹಿತುಕಾಮತಾಯ ವುತ್ತಂ **"ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನೇನೇವಾ"**ತಿಆದಿ। ಕೇಚಿ ಪನ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಂ ನಾಮ ಏಕವಿಸುದ್ಧಿಯಮ್ಪಿ ನ ಅನ್ತೋಗಧನ್ತಿ ತಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾವ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಾರಂ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। **ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನೇನೇವಾ**ತಿ ಅತೀತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವವತ್ಥಾನವಸೇನ ಕಲಾಪತೋ, ಕಲಾಪಾನಂ ವಾ ಸಮ್ಮಸನೇನ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಪಸ್ಸನಾಯ **ಯೋಗೋ ಕರಣೀಯೋ**। ಅಥ ವಾ ಭುಮ್ಮತ್ಥೇ ಕರಣನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನೇ ಯೋಗೋ ಕರಣೀಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನೇನೇವ ಯೋಗೋ ಕರಣೀಯೋ"ತಿ ವತ್ವಾಪಿ ತಂ ಪನ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗತೋ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೬೯೧) ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಗನ್ಥವಿತ್ಥಾರಪರಿಹಾರತ್ಥಂ ಇಧ ನ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ।

೧೨೬೪. **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ, ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ। ಆದಿತೋ ಪನ ಖಣಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಉದಯವಯಂ ದುಪ್ಪರಿಗ್ಗಹಂ, ತಸ್ಮಾ ಸನ್ತತಿಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ಪಠಮಂ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। **ನಿಬ್ಬತ್ತೀ**ತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ವಸೇನ ಪಠಮಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಚ ಖಣನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಚ। **ವಿಪರಿಣಾಮೋ**ತಿ ವಿನಾಸೋ।

೧೨೬೫. **ಅನುಪಸ್ಸನಾಪಿ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಯಾ ಉದಯಸ್ಸ ಚ ವಯಸ್ಸ ಚ ಅನುಪಸ್ಸನಾ, ಸಾ ಞಾಣನ್ತಿ **ವರಞಾಣೇನ** ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ದೇಸಿತಂ। ತತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ –

> "ಕಥಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಪರಿಣಾಮಾನುಪಸ್ಸನೇ ಪಞ್ಞಾ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನೇ ಞಾಣಂ? ಜಾತಂ ರೂಪಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ, ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಉದಯೋ। ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ ವಯೋ। ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಞಾಣಂ। ಜಾತಾ ವೇದನಾ…ಪೇ॰… ಸಞ್ಞಾ… ಸಙ್ಖಾರಾ… ವಿಞ್ಞಾಣಂ… ಜಾತಂ ಚಕ್ಖುಂ…ಪೇ॰… ಜಾತೋ ಭವೋ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೋ, ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಉದಯೋ। ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ ವಯೋ। ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಞಾಣ"ನ್ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೪೯)।

ಏತ್ಥ ಪನ ಉದಯದಸ್ಸನಂ ಯಾವದೇವ ಖಯದಸ್ಸನನ್ತಿ ವಯದಸ್ಸನಸ್ಸ ಪಧಾನತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ವಿಪರಿಣಾಮಾನುಪಸ್ಸನೇ ಪಞ್ಞಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ತಂ ಪನ ವಯದಸ್ಸನಂ ಉದಯದಸ್ಸನಪುಬ್ಬಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ।

೧೨೬೬-೮. **ಪುಬ್ಬೇ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ**ತಿ ಜನನತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ನಿಚಯೋ ರಾಸಿ ವಾ ನತ್ಥಿ,** ಯತೋ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಅಲದ್ಧತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ। ತೇನಾಹ **"ತಥಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೋ"**ತಿಆದಿ। ಯಥಾ ಅನಾಗತೇ ಅದ್ಧಾನೇ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ, ಏವಂ ಅತೀತೇಪಿ ಅದ್ಧಾನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತಥಾ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿಂ ವತ್ವಾ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂಯೇವ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ಉಪ್ಪಾದೋ,

ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಭಾವೂಪಗಮೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸಮುದಾಯಗತಂ ತದೇಕದೇಸಭೂತಾಯ ಉಪಮಾಯ ವಿಭಾವೇತುಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೨೩) ವೀಣೂಪಮಾ ಆಗತಾ। ಸಾ ಇಧಾಪಿ ಆಹರಿತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ **"ಏತ್ಥ ವೀಣೂಪಮಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಏತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸಾ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾನಂಯೇವ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಉಪ್ಪನ್ನಾನಞ್ಚ ಪರತೋ ಅಭಾವೋತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಕಾಸನೇ। **ವೀಣೂಪಮಾ**ತಿ ವೀಣಾವಸೇನ ಆಗತಾ ಉಪಮಾ। ಸಾ ಪನೇವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ - ಯಥಾ ವೀಣಾಯ ವಾದಿಯಮಾನಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸ ನೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಸನ್ನಿಚಯೋ ಅತ್ಥಿ, ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಸನ್ನಿಚಯತೋ ಆಗತೋ। ನ ನಿರುಜ್ಝಮಾನಸ್ಸ ದಿಸಾವಿದಿಸಾಗಮನಂ ಅತ್ಥಿ, ನ ನಿರುದ್ಧೋ ಕತ್ಥಚಿ ಸನ್ನಿಚಿತೋ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅಥ ಖೋ ವೀಣಞ್ಚ ವೀಣವಾದನಞ್ಚ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಚ ತಜ್ಜಂ ವಾಯಾಮಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭೋತಿ, ಹುತ್ವಾ ಪಟಿವೇತಿ, ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭೋನ್ತಿ, ಹುತ್ವಾ ಪಟಿವೇನ್ತೀತಿ।

**೧೨೬೯-೭೦.** ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಉದಯಬ್ಬಯಮನಸಿಕಾರವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಯಾನಿ ಏತಸ್ಸೇವ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಸ್ಸ ವಿಭಙ್ಗೇ "ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦) ಪಚ್ಚಯಸಮುದಯಟ್ಠೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, "ತಣ್ಹಾಸಮುದಯಾ…ಪೇ॰… ಕಮ್ಮಸಮುದಯಾ…ಪೇ॰… ಆಹಾರಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦) ಪಚ್ಚಯಸಮುದಯಟ್ಠೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ। "ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦) ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧಟ್ಠೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, "ತಣ್ಹಾನಿರೋಧಾ…ಪೇ॰… ಕಮ್ಮನಿರೋಧಾ…ಪೇ॰… ಆಹಾರನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦) ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧಟ್ಠೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ। ತಥಾ "ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ವೇದನಾಸಮುದಯೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦) ಪಚ್ಚಯಸಮುದಯಟ್ಠೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, "ತಣ್ಹಾಸಮುದಯಾ…ಪೇ॰… ಕಮ್ಮಸಮುದಯಾ…ಪೇ॰… ಫಸ್ಸಸಮುದಯಾ ವೇದನಾಸಮುದಯೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦) ಪಚ್ಚಯಸಮುದಯಟ್ಠೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ। "ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ…ಪೇ॰… ತಣ್ಹಾನಿರೋಧಾ…ಪೇ॰… ಕಮ್ಮನಿರೋಧಾ…ಪೇ॰… ಫಸ್ಸನಿರೋಧಾ ವೇದನಾನಿರೋಧೋ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೫೦) ಪಚ್ಚಯನಿರೋಧಟ್ಠೇನ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಸ್ಸತಿ, ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಿಯ ಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಾನಂ । ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಫಸ್ಸಟ್ಠಾನೇ "ನಾಮರೂಪಸಮುದಯಾ ನಾಮರೂಪನಿರೋಧಾ"ತಿ।

ಏವಂ **ಏಕೇಕಸ್ಸ ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇ** ದಸ ದಸ ಕತ್ವಾ ಸಮಪಞ್ಞಾಸ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ತೇಸಂ ವಸೇನಪಿ "ಏವಮ್ಪಿ ರೂಪಸಮುದಯೋ, ಏವಮ್ಪಿ ರೂಪವಯೋ, ಏವಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಉದೇತಿ, ಏವಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ವೇತೀ"ತಿ ಪಚ್ಚಯತೋ ಚೇವ ಖಣತೋ ಚ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಚ ಮನಸಿಕಾರವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಸ್ಸೇವ ಞಾಣಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಉಪ್ಪಾದಾ , ಅತ್ಥಿಭಾವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿರೋಧವಿರುದ್ಧೋ ಹಿ ಉಪ್ಪಾದೋ ಅತ್ಥಿಭಾವೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮಭವಸಿದ್ಧಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ರೂಪಸಮುದಯೋ ರೂಪಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದಸಙ್ಗಹಿತೇಸು "ತಣ್ಹಾಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ, ಕಮ್ಮಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ, ಆಹಾರಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ"ತಿ ಚ, ತಥಾ ವಯದಸ್ಸನೇ "ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋ, ತಣ್ಹಾನಿರೋಧಾ… ಕಮ್ಮನಿರೋಧಾ… ಆಹಾರನಿರೋಧಾ ರೂಪನಿರೋಧೋ"ತಿ ಚ ಆದೀಸು ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ಅತೀತಕಾಲಿಕಾನಿ ತೇಸಂ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣಭೂತಾನಿ ಉಪಾದಾನಾದೀನಿಪಿ ಗಹಿತಾನೇವಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯೇಸು ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ಬಲವತಾಯ ಸೋ ಏವ ಗಹಿತೋ “ಆಹಾರಸಮುದಯಾ”ತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಪನ ಗಹಿತೇ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಉತುಚಿತ್ತಾನಿಪಿ ಗಹಿತಾನೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಿಕರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯದಸ್ಸನಂ ವಿಭಾವಿತಮೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹೂಪನಿಸ್ಸಯಸಹಿತೇನೇವ ಕಮ್ಮುನಾ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ಅಸತಿ ಚ ಅವಿಜ್ಜೂಪನಿಸ್ಸಯಾಯ ಭವನಿಕನ್ತಿಯಾ ಜಾತಿಯಾ ಅಸಮ್ಭವೋಯೇವಾತಿ। ಯಥಾ ರೂಪಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹೂಪನಿಸ್ಸಯತಾ, ಏವಂ ವೇದನಾದೀನಮ್ಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಆಹಾರೋ ಪನ ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಪೋಸಕೋ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ, ಕಾಮಂ ಯಥಾಧಿಟ್ಠಾನತ್ತಾ ವಾ ದೇಸನಾಯ। ಉಕ್ಕಟ್ಠನಿದ್ದೇಸೇನ ವಾ ಆಹಾರಗ್ಗಹಣಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ**ತಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧತೋ ಅನಾಗತಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ ಹೋತಿ ಪಚ್ಚಯಾಭಾವೇ ಅಭಾವತೋ। “ತಣ್ಹಾನಿರೋಧಾ ಕಮ್ಮನಿರೋಧೋ”ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಆಹಾರನಿರೋಧಾ**ತಿ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ಅಭಾವೇ। **ರೂಪನಿರೋಧೋ**ತಿ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಸ್ಸ ಅಭಾವೋ ಹೋತೀತಿ। ಸೇಸಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ । ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - “ಫುಟ್ಠೋ ವೇದೇತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಸಞ್ಜಾನಾತಿ, ಫುಟ್ಠೋ ಚೇತೇತೀತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೯೩), ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾ, ಚಕ್ಖುಸಮ್ಫಸ್ಸಜಾ ವೇದನಾ, ಸಞ್ಞಾ ಚೇತನಾ”ತಿ ವಚನತೋ ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯೋ, ತನ್ನಿರೋಧಾ ಚ ತೇಸಂ ನಿರೋಧೋ, ಮಹಾಪದಾನಮಹಾನಿದಾನಸುತ್ತೇಸು , ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯವಾರೇ “ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣ”ನ್ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೫೮, ೯೮; ಕಥಾ॰ ೮೧೯) ವಚನತೋ ನಾಮರೂಪಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಪಚ್ಚಯೋ, ತನ್ನಿರೋಧಾ ಚ ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋತಿ ವುತ್ತಂ “ಫಸ್ಸಸಮುದಯಾ ವೇದನಾಸಮುದಯೋ”ತಿಆದಿ।

೧೨೮೧. **ದಸ ದಸಾ**ತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಉದಯದಸ್ಸನೇ ಅವಿಜ್ಜಾ ತಣ್ಹಾ ಕಮ್ಮಂ ಆಹಾರೋತಿ ಇಮೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಿ ಚೇವ ರೂಪಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಞ್ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನಿ, ವಯದಸ್ಸನೇ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ, ರೂಪಸ್ಸ ಖಣನಿರೋಧೋ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಲಕ್ಖಣಾನೀತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ದಸ ಲಕ್ಖಣಾನಿ, ತಥಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಚತ್ತಾಲೀಸ ಲಕ್ಖಣಾನೀತಿ ಏವಂ ಸಮಪಞ್ಞಾಸ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **“ಪಞ್ಞಾಸ ಲಕ್ಖಣಾನೀ”**ತಿ। ಲಕ್ಖಣಟ್ಠೋ ಪನ ತೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾ, ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೋ ಚಾತಿ ಅಟ್ಠ ಲಕ್ಖೀಯತಿ ಏತೇಹಿ ರೂಪಾದೀನಂ ಉದಯೋ ಚ ವಯೋ ಚಾತಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ। ಚತುನ್ನಞ್ಹಿ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಹಿ ರೂಪಾದಿಉದಯೋ ಲಕ್ಖೀಯತಿ, ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಅಚ್ಚನ್ತನಿರೋಧೇಹಿ ವಯೋ, ನಿಬ್ಬತ್ತಿವಿಪರಿಣಾಮಾನಿ ಪನ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನೇವಾತಿ। **ಧಮ್ಮೇ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ರೂಪಾದಿಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಉದಯಬ್ಬಯವನ್ತೇ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಕೇಚಿ ತಾವ ಆಹು “ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಂ ಅದ್ಧಾಸನ್ತತಿವಸೇನ, ನ ಖಣವಸೇನಾ”ತಿ, ತೇಸಂ ಮತೇನ ಖಣತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಮೇವ ನ ಸಿಯಾ। ಅಪರೇ ಪನಾಹು “ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನೇನ ಅತೀತಾದಿವಿಭಾಗಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣತೋ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾಯ ಸಮ್ಭವಂ ಲಬ್ಭಮಾನತಂ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಉಪ್ಪಾದಂ। ಅವಿಜ್ಜಾದಿಅಭಾವೇ ಚ ತಸ್ಸಾ ಅಸಮ್ಭವಂ ಅಲಬ್ಭಮಾನತಂ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಭಙ್ಗಕ್ಖಣತೋ। ಉದಯಬ್ಬಯಸ್ಸ ದಸ್ಸನೇ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಉಪ್ಪಾದಂ, ಭಙ್ಗಞ್ಚ ಪಸ್ಸತೀ”ತಿ, ತಂ ಅಯುತ್ತಂ। ಸನ್ತತಿವಸೇನ ಹಿ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಉದಯಬ್ಬಯತೋ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತಸ್ಸ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಭಾವನಾಯ ಬಲಪ್ಪತ್ತಕಾಲೇ ಞಾಣಸ್ಸ ತಿಕ್ಖವಿಸದಭಾವಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಖಣತೋ ಉದಯಬ್ಬಯಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ।

೧೨೮೨-೫. ಅಯಞ್ಹಿ ಪಠಮಂ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೋ ಪಚ್ಛಾ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೇ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಉದಯಬ್ಬಯವನ್ತೇ ಖನ್ಧೇ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯತೋ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಮುಖೇನ ಖಣತೋಪಿ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಮನಸಿ ಕರೋತಿ। ತಸ್ಸ ಯದಾ ಞಾಣಂ ತಿಕ್ಖಂ ವಿಸದಂ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ, ತದಾ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ ಖಣೇ ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಾ, ಭಿಜ್ಜನ್ತಾ ಚ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **“ಏವಂ ರೂಪುದಯೋ ಹೋತೀ”**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಏವಂ ರೂಪುದಯೋ**ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ...ಪೇ॰... ತಣ್ಹಾಸಮುದಯಾ...ಪೇ॰... ಕಮ್ಮ...ಪೇ॰... ಆಹಾರಸಮುದಯಾಪಿ ರೂಪಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ । **ಏವಮಸ್ಸ ವಯೋ**ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧಾ...ಪೇ॰...

ತಣ್ಹಾನಿರೋಧಾ…ಪೇ॰… ಕಮ್ಮ…ಪೇ॰… ಆಹಾರನಿರೋಧಾ ರೂಪಸ್ಸ ವಯೋ ಅನುಪ್ಪಾದೋತಿ ಅಯಂ ಪಚ್ಚಯತೋ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಮನಸಿಕಾರೋ। **ಉದೇತಿ ಏವಂ ರೂಪಮ್ಪೀ**ತಿ ಏವಂ ಸಮುದಯತೋ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮ್ಪಿ ಆಹಾರಉತುಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮ್ಪಿ ಉದೇತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। **ಏವಂ ರೂಪಂ ತು ವೇತೀ**ತಿ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮ್ಪಿ ಆಹಾರಉತುಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪಮ್ಪಿ ಏವಂ ವೇತಿ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಅಯಂ ಖಣತೋ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಮನಸಿಕಾರೋ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಏವಂ ಪಚ್ಚಯತೋಪೇತ್ಥ ಖಣತೋ ಉದಯಬ್ಬಯ"**ನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ಇತಿ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಭೋನ್ತಿ, ಹುತ್ವಾ ಪಟಿವೇನ್ತಿ। ಯಥಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ, ಏವಂ ಅತೀತಾನಾಗತೇಪೀತಿ ನಯವಸೇನ ಅತೀತಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ದ್ವೇಧಾ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಪಸ್ಸತೋ ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದನಯಲಕ್ಖಣಭೇದಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಸ್ಸೇವಂ ಪಾಕಟೀಭೂತಸಬ್ಬಧಮ್ಮಸಭಾವಸ್ಸ "ಏವಂ ಕಿರ ನಾಮಿಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತೀ"ತಿ ನಿಚ್ಚನವಾವ ಹುತ್ವಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ನಿಚ್ಚನವಾವ, ಉದಕೇ ದಣ್ಡಕೇನ ಕತಲೇಖಾ ವಿಯ, ಆರಗ್ಗೇ ಠಪಿತಸಾಸಪೋ ವಿಯ, ವಿಜ್ಜುಸಙ್ಖಾರೋ ವಿಯ ಚ ಪರಿತ್ತಕಾಲಟ್ಠಾಯಿನೋ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ। ತೇನಾಹ **"ಉದಕೇ ದಣ್ಡರಾಜೀವಾ"**ತಿಆದಿ। ಉದಕೇ ದಣ್ಡರಾಜಿಆದಯೋವ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಉತ್ತರುತ್ತರಿ ಅತಿಪರಿತ್ತಟ್ಠಾಯಿಭಾವನಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ ದಸ್ಸಿತಾ, ತಥಾಪಿ ದನ್ಧನಿರೋಧಾ ಏವ ನಿದಸ್ಸಿತಾ, ತತೋಪಿ ಲಹುತರನಿರೋಧತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ। ತಥಾ ಹಿ ಗಮನಸ್ಸಾದಾನಂ ದೇವಪುತ್ತಾನಂ ಹೇಟ್ಠುಪರಿಯೇನ ಪರಿಮುಖಂ ಧಾವನ್ತಾನಂ ಸಿರಸಿ, ಪಾದೇ ಚ ಬದ್ಧಖುರಧಾರಾಸನ್ನಿಪಾತತೋಪಿ ಸೀಘತರೋ ರೂಪನಿರೋಧೋ ವುತ್ತೋ, ಪಗೇವ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ। ನ ಕೇವಲಂ ಪರಿತ್ತತರಕಾಲಟ್ಠಾಯಿನೋವ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ಅಸಾರಾಪಿ ಖಾಯನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ಕದಲೀ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಮಣ್ಡಲಾಕಾರೇನ ಆವಿಜ್ಝಿಯಮಾನಂ ಅಲಾತಮೇವ **ಅಲಾತಚಕ್ಕಂ**। ಮನ್ತೋಸಧಪ್ಪಭಾವಿತಾ ಇನ್ದಜಾಲಾದಿಕಾ ಮಾಯಾ।

೧೨೭೯-೭. **ಏತ್ತಾವತಾ**ತಿ ಯ್ವಾಯಂ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನನಿಯೋಜನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿವೇಧಾಯ ಭಾವನಾ ವಿಧಿ ಆರದ್ಧೋ, ಏತ್ತಾವತಾ ಭಾವನಾವಿಧಾನೇನ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಮ್ಪಿ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣುಪ್ಪಾದಸ್ಸೇವ ಪರಿಕಮ್ಮನ್ತಿ। ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಚ…ಪೇ॰… ಠಿತ**ನ್ತಿ ವಯಧಮ್ಮಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ವಯಂ ಉಪೇತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಆಕಾರೇನ ಸಮಪಞ್ಞಾಸ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಠಿತಂ। ಅಧುನಾ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ನ ತಾವ ಬಲಪ್ಪತ್ತನ್ತಿ ಆಹ **"ತರುಣ"**ನ್ತಿ। ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಸಮ್ಮಸನಂ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮಞ್ಞಂ ಲಭತಿ। ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಮೇವ ಲಭತೀತಿ ಆಹ **"ಯಸ್ಸ ಚಾ"**ತಿಆದಿ।

೧೨೭೮-೮೦. ಅಥಸ್ಸ ಇಮಾಯ ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ದಸ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **"ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾ"**ತಿಆದಿ। **ಏತಾಯಾ**ತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾಯ, ನ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಸಙ್ಖಾತಾಯ ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾಯ, ನಾಪಿ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಸಙ್ಖಾತಾಯ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಹಿ ತದಾ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ। **ವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಚ ವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸೇವಾತಿ ಏವ-ಕಾರೋ ಲುತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ತೇನೇವ ವಕ್ಖತಿ "ಸಮ್ಪತ್ತಪಟಿವೇಧಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿ। ದಿಟ್ಠಿಗ್ಗಾಹಾದಿವತ್ಥುಭಾವೇನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸನ್ತೀತಿ **ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ**। ಸಮ್ಪತ್ತೋ ಚತುಸಚ್ಚಫಲಪಟಿವೇಧೋ ಯೇನ ಸೋ **ಸಮ್ಪತ್ತಪಟಿವೇಧೋ,** ಸೋ ಚ ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀನಂ ಅಞ್ಞತರೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ **"ಸೋತಾಪನ್ನಾದಿನೋ"**ತಿ। **ಅಪಿಚಾ**ತಿ ಅಯಂ ವಕ್ಖಮಾನಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ। ಇದಞ್ಚ ಉಕ್ಕಟ್ಠನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾಪತ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ। **ಸಮ್ಪತ್ತಪಟಿವೇಧಸ್ಸಾ**ತಿ ವಾ ಬಲವಿಪಸ್ಸನಾಪತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಸೋಪಿ ಹಿ ಪಟಿವೇಧಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಆಸನ್ನಾರಹದೇಸೇ ಠಿತತ್ತಾ ಸಮ್ಪತ್ತಪಟಿವೇಧೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ **ಅಪಿಚಾ**ತಿ ವುತ್ತಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ಅಪಿ**-ಸದ್ದೋ ವುತ್ತಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ। **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಅವುತ್ತಸಮುಚ್ಚಯತ್ಥೋ। ತೇನ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಅನ್ತರಾ ವೋಸಾನಂ ಆಪನ್ನಸ್ಸಾಪಿ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ।

**ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ** ಸೀಲವಿಪತ್ತಿಆದಿವಸೇನ ಯಥಾ ತಥಾ ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಕಸ್ಸ, ಗರಹಿತಬ್ಬಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅಭಾವೇನ ವಿರಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿಕಸ್ಸ।

೧೨೮೧. ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪತ್ತಿಯೇವ ಹಿ ಸಸಮ್ಭಾರಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿ, ತದಞ್ಞಾ ವಿಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ, ತೇನೇವಸ್ಸ ವಿಸುದ್ಧಿಪಕ್ಖೇ **"ಸಮ್ಮಾವ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಾ ಚ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರಸ್ಸಾಪಿ ಹೋತೀತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕ್ಖೇ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೋಪಿ ಇಮಿನಾವ ಸಙ್ಗಹಿತೋ ಹೋತೀತಿ। **ಸಮ್ಮಾವ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ** ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತವಿಧಾನೇನ ಸಮ್ಮಾ ಏವ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ, ನ ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ವಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರಸ್ಸ ವಾ। **ಯುತ್ತಯೋಗಸ್ಸಾತಿ** ಯುತ್ತೇನ ಯೋಗೇನ, ಞಾಣೇನ ವಾ ಭಾವನಮನುಯುಞ್ಜನಸೀಲಸ್ಸ। ಸಾ ಪನ ಯುತ್ತಯೋಗಿತಾ ಸಮಥವಸೇನಾಪಿ ಹೋತೀತಿ ತನ್ನಿವತ್ತನತ್ಥಮಾಹ **"ಸದಾ ವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸೇವಾ"**ತಿ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏವ-ಕಾರೋ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬೋ, ತೇನ ನ ನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಞ್ಞಥಾ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸೇವ ಅಸಮ್ಭವತೋ। **ಕಿರಾತಿ** ಅನುಸ್ಸುತಿಯಂ। ಸಾ ಪನೇಸಾ ಅನುಸ್ಸುತಿ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ಆಗತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಥಾಹ -

> "ಕಥಂ ಧಮ್ಮುದ್ಧಚ್ಚವಿಗ್ಗಹಿತಂ ಮಾನಸಂ ಹೋತಿ? ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ , ಓಭಾಸೋ ಧಮ್ಮೋತಿ ಓಭಾಸಂ ಆವಜ್ಜೇತಿ, ತತೋ ವಿಕ್ಖೇಪೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ, ತೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ವಿಗ್ಗಹಿತಮಾನಸೋ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಯಥಾಭೂತಂ ನಪ್ಪಜಾನಾತಿ। ದುಕ್ಖತೋ…ಪೇ॰… ಅನತ್ತತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಯಥಾಭೂತಂ ನಪ್ಪಜಾನಾತಿ। ತಥಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಮನಸಿಕರೋತೋ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ…ಪೇ॰… ಪೀತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಸುಖಂ ಅಧಿಮೋಕ್ಖೋ ಪಗ್ಗಹೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾ ನಿಕನ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನಿಕನ್ತಿ ಧಮ್ಮೋತಿ ನಿಕನ್ತಿಂ ಆವಜ್ಜೇತಿ, ತತೋ ವಿಕ್ಖೇಪೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ, ತೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ವಿಗ್ಗಹಿತಮಾನಸೋ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಯಥಾಭೂತಂ ನಪ್ಪಜಾನಾತಿ। ದುಕ್ಖತೋ…ಪೇ॰… ಅನತ್ತತೋ ಉಪಟ್ಠಾನಂ ಯಥಾಭೂತಂ ನಪ್ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೬)।

೧೨೮೨. ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಓಭಾಸಾದೀನಂ ಸರೂಪವಿಭಾವನತ್ಥಂ ತೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಸ್ಸನಾಕಾರಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಓಭಾಸೋತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತಂ, ಸಸನ್ತತಿಪತಿತಉತುಸಮುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಭಾಸುರಂ ರೂಪಂ। ತತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಯೋಗಿನೋ ಸರೀರಟ್ಠಮೇವ ಪಭಸ್ಸರಂ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ಇತರಂ ಸರೀರಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಞಾಣಾನುಭಾವಾನುರೂಪಂ ಸಮನ್ತತೋ ಫರತಿ, ತಂ ತಸ್ಸೇವ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ತೇನ ಫುಟ್ಠೋಕಾಸೇ ರೂಪಗತಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸತಿ। ಪಸ್ಸನ್ತೋ ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣೇನ ಪಸ್ಸತಿ, ಉದಾಹು ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣೇನಾತಿ ವೀಮಂಸಿತಬ್ಬಮೇತನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರೇನ** ಪನ "ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಲಾಭಿನೋ ವಿಯ ತಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವಾತಿ ಯುತ್ತಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ಮಹಾ॰ ೨.೭೩೩) ವುತ್ತಂ।

೧೨೮೩-೪. **ಮಗ್ಗಪ್ಪತ್ತೋ ಫಲಪ್ಪತ್ತೋ, ಅಹಮಸ್ಮೀತಿ ಗಣ್ಹತೀತಿ** "ನ ವತ ಮೇ ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಏವರೂಪೋ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬೋ, ಅದ್ಧಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಪತ್ತೋಸ್ಮಿ, ಫಲಂ ಸಚ್ಛಾಕಾಸಿ"ನ್ತಿ ಅಮಗ್ಗಂಯೇವ "ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ತಸ್ಸೇವಂ ಪನ ಗಣ್ಹತೋತಿ** ತಸ್ಸ ಅಮಗ್ಗಂಯೇವ "ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ। **ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥೀತಿ** ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪವತ್ತಮಾನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವ **ಉಕ್ಕನ್ತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ,** ಯೋಗಿನೋ "ಮಗ್ಗಂ ಪತ್ತೋಸ್ಮೀ"ತಿ ಅಧಿಮಾನೇನ ವಿಸ್ಸಟ್ಠತ್ತಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ತಸ್ಸೇವಂ ಗಣ್ಹತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾ ತತೋಯೇವ ವೀಥಿಂ ಉಕ್ಕನ್ತಾ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಓಭಾಸಮೇವ ಸೋ ಭಿಕ್ಖು, ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತೋ ನಿಸೀದತೀತಿ** ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಅತ್ತನಾ ಆರದ್ಧಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತ್ವಾ ಓಭಾಸಮೇವ ಲೋಭವಸೇನ ವಾ ದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ವಾ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತೋ ನಿಸೀದತಿ। ಸೋ ಖೋ ಪನಾಯಂ ಓಭಾಸೋ ಕಸ್ಸಚಿ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಪಲ್ಲಙ್ಕಟ್ಠಾನಮತ್ತಮೇವ ಓಭಾಸೇನ್ತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಸ್ಸಚಿ ಅನ್ತೋಗಬ್ಭಂ, ಕಸ್ಸಚಿ ಬಹಿಗಬ್ಭಂ, ಕಸ್ಸಚಿ ಸಕಲವಿಹಾರಂ ಗಾವುತಂ ಅಡ್ಢಯೋಜನಂ ಯೋಜನಂ ದ್ವಿಯೋಜನಂ ತಿಯೋಜನಂ, ಕಸ್ಸಚಿ ಪಥವೀತಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಕನಿಟ್ಠಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಏಕಾಲೋಕಂ ಕುರುಮಾನೋ, ಯಥಾ ಸಮುದ್ದಮ್ಪಿ

ಯೋಜನಮತ್ತೇ ಮಚ್ಛಕಚ್ಛಪಾ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತಿ, ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಭಗವತೋ ಪನ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಂ ಓಭಾಸೇನ್ತೋ ಉದಪಾದಿ।

೧೨೮೫. **ವಿಪಸ್ಸನಾಪೀತೀತಿ** ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಪೀತಿ। ಖುದ್ದಿಕಾದಿಕಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವಣ್ಣಿತಾಯೇವ, ಅಯಞ್ಚ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಪೀತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಾಯ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತೇನ ಪನ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಫರಣಾಪೀತಿಯೇವ ಹೋತಿ। ಉಪಚಾರಪ್ಪನಕ್ಖಣತೋ ಅಞ್ಞದಾಪಿ ಹಿ ಫರಣಾಪೀತಿ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಸಕಲಸರೀರಂ ಪೂರಯಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೨.೭೩೪; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಧಮ್ಮುದ್ದೇಸವಾರ ಝಾನಙ್ಗರಾಸಿವಣ್ಣನಾ)।

೧೨೮೬-೭. **ಯೋಗಿನೋ...ಪೇ॰... ಹೋನ್ತಿ ಹೀತಿ** ಯಸ್ಮಾಯಂ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ರತ್ತಿಟ್ಠಾನೇ ವಾ ದಿವಾಟ್ಠಾನೇ ವಾ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಾನೇವ ಹೋನ್ತಿ, ನೇವ ದರಥೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಸ್ಸದ್ಧಿಆದೀನಿ ಛ ಯುಗಳಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಯೋಗೀನೀತಿ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಇತರಾಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯೇವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಕಿಚ್ಚದಸ್ಸನಮುಖೇನ ತಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಲಹೂನಿ ಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಏತ್ಥ ಚ **ಕಾಯ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸಾಪಿ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ನ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಸ್ಸೇವ। ಕಾಯಪಸ್ಸದ್ಧಿಆದಯೋ ಹಿ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸಾಪಿ ದರಥಾದಿನಿಮ್ಮದ್ದಕಾತಿ। **ಕಮ್ಮಞ್ಞಾನೇವ ಹೋನ್ತೀ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಕಮ್ಮಞ್ಞಾನೇವ ಸುವಿಸದಾನಿ ಉಜುಕಾನಿಯೇವ ಹೋನ್ತಿ, ಅವಿನಾಭಾವಿತಾಯ ಪನ ತದುಭಯಂ ವಿಸುಂ ನ ವುತ್ತಂ। ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಪಸ್ಸದ್ಧಾದಿಭಾವೋ ಚ ತೇಸಂ ಅಪಸ್ಸದ್ಧಾದಿಹೇತುಭೂತಾನಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಾದಿಥಿನಮಿದ್ಧಾದಿದಿಟ್ಠಿಮಾನಾದಿಸೇಸನೀವರಣಾದಿಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದಿಮಾಯಾಸಾಠೇಯ್ಯಾದಿಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ವಿದ್ಧಂಸನವಸೇನೇವ ತದಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಪವತ್ತನತೋ।

೧೨೮೮-೯೦. ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಅಯನ್ತಿ ಮಾನುಸೀ, ಮನುಸ್ಸಯೋಗ್ಯಕಾಮಸುಖರತಿ। ತಾದಿಸೇಹಿ ಮನುಸ್ಸವಿಸೇಸೇಹಿ ಅನುಭವಿತಬ್ಬತಾನತಿವತ್ತನತೋ ದಿಬ್ಬರತಿಪಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಮಾನುಸೀಸದಿಸತಾಯ, ಕಾಮಸುಖಭಾವೇನ ದಿಬ್ಬಾ ರತಿ ವಾ ಮಾನುಸೀ, ತಸ್ಸಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತತಾಯ ನ ಮಾನುಸೀತಿ ಅಮಾನುಸೀ, ತಂ **ಅಮಾನುಸಿಂ। ಸುಞ್ಞಾಗಾರ**ನ್ತಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿವಿತ್ತಂ ಸೇನಾಸನಂ, ವಿಪಸ್ಸನಂ ಏವ ವಾ, ಸಾಪಿ ಹಿ ನಿಚ್ಚಭಾವಾದಿಸುಞ್ಞತಾಯ, ಯೋಗಿನೋ ಸುಖಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾಯ ಚ "ಸುಞ್ಞಾಗಾರ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಲಭತಿ। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅನುಪಸಮಕರಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಗಮೇನ **ಸನ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ** ಸಂಸಾರೇ ಭಯಸ್ಸ ಇಕ್ಖನೇನ **ಭಿಕ್ಖುನೋ ಸಮ್ಮಾ** ಞಾಯೇನ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿವಸೇನ ತೇ **ವಿಪಸ್ಸತೋ** ಸಮ್ಮಸತೋ ಸಮ್ಮಾರದ್ಧವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವಿಸಯತಾಯ **ಅಮಾನುಸೀ** ವಿಪಸ್ಸನಾಪೀತಿಸುಖಸಞ್ಞಿತಾ **ರತಿ** ಹೋತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಗಾಥಾಯ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ। ದುತಿಯಗಾಥಾ ಪನ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಮೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ **ಯತೋ ಯತೋತಿ** ರೂಪತೋ, ಅರೂಪತೋ ವಾ।

೧೨೯೧. **ಞಾಣಾದಯೋತಿ** ಞಾಣಸದ್ಧಾದಯೋ ಸತ್ತ। **ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ** "ಞಾಣನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ, ಸದ್ಧಾತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸದ್ಧಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನೇವ ಞೇಯ್ಯಾ। ತತ್ಥ ಞಾಣಂ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ತುಲಯನ್ತಸ್ಸ ತೀರೇನ್ತಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಇನ್ದವಜಿರಮಿವ ಅವಿಗತವೇಗಂ ತಿಖಿಣಂ ಸೂರಂ ಅತಿವಿಸದಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತೇನ ಯೋಗೀ "ಮಗ್ಗಂ ಪತ್ತೋಸ್ಮೀ"ತಿ ಮಞ್ಞತಿ। ಸದ್ಧಾತಿ ಕಿಲೇಸಕಾಲುಸಿಯಾಪಗಮೇನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಅತಿಸಯಪಸಾದಭೂತಾ ಬಲವತೀ ಸದ್ಧಾ, ನ ಪನ ಕಮ್ಮಫಲಂ, ರತನತ್ತಯಂ ವಾ ಸದ್ದಹನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ। ಸತಿಪಿ ಸೂಪಟ್ಠಿತಾ ಅಚಲಾ ಪಬ್ಬತರಾಜಸದಿಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಸೋ ಯಂ ಯಂ ಠಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತಂ ತಂ ಠಾನಮಸ್ಸ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ಓಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ ಪಕ್ಖನ್ದಿತ್ವಾ ಪರಿಭಣ್ಡಭೂತಸ್ಸ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಪರಲೋಕವಿಸಯತ್ತಾ ವಣ್ಣಾಯತನವಿಸಯಮತೀತನ್ತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನೋ ಪರಲೋಕೋ ವಿಯ ಸತಿಯಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ಸುಖಂ ಪನ

ಸಕಲಸರೀರಂ ಅಭಿಸನ್ದಮಾನಂ ಅತಿಪಣೀತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಂಸಮುಟ್ಠಿತೇಹಿ ಅತಿಪಣೀತೇಹಿ ರೂಪೇಹಿ ಸಬ್ಬೋ ಕಾಯೋ ಪರಿಫುಟೋ, ಪರಿಬ್ರೂಹಿತೋ ಚ ಹೋತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾ ಚೇವ ಆವಜ್ಜನುಪೇಕ್ಖಾ ಚ। ತತ್ಥ ವಿಚಿನಿತವಿಚಯತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವಿಚಿನನೇ ಮಜ್ಝತ್ತಭಾವೇನ ಠಿತಾ ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾ। ಸಾ ಪನ ಅತ್ಥತೋ ತಥಾಪವತ್ತಾ ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾವ। ಮನೋದ್ವಾರಾವಜ್ಜನಚಿತ್ತಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ವೇದನಾ ಆವಜ್ಜನೇ ಅಜ್ಝುಪೇಕ್ಖನವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ ಆವಜ್ಜನುಪೇಕ್ಖಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದುವಿಧಾ ಪನೇಸಾ ತದಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯೇ ಮಜ್ಝತ್ತಭೂತಾ ವಿಪಸ್ಸನುಪೇಕ್ಖಾ ಬಲವತೀ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಮನೋದ್ವಾರೇ ಆವಜ್ಜನುಪೇಕ್ಖಾಪಿ। ಸಾ ಹಿಸ್ಸ ತಂ ತಂ ಠಾನಂ ಆವಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಇನ್ದವಜಿರಮಿವ, ಪತ್ತಪುಟೇ ಪಕ್ಖನ್ದತತ್ತನಾರಾಚೋ ವಿಯ ಚ ಸೂರಾ ತಿಖಿಣಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತತಿ। ವೀರಿಯಮ್ಪಿ ಅಸಿಥಿಲಮನಚ್ಚಾರದ್ಧಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಕಿಲೇಸಪಕ್ಖತೋ ಕೋಸಜ್ಜಪಕ್ಖತೋ ಪಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಂ ಸುಪಗ್ಗಹಿತಮುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನಿಕನ್ತಿ ಚ ಓಭಾಸಾದಿಪಟಿಮಣ್ಡಿತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆಲಯಂ ಕುರುಮಾನಾ ಭಾವನಾಯ ಸಾತಿಸಯಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಸುಖುಮಾ ಸನ್ತಾಕಾರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಯಾ ಕಿಲೇಸೋತಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತುಮ್ಪಿ ನ ಯುತ್ತಾ। ಯಥಾ ಚ ಓಭಾಸೇ, ಏವಂ ಏತೇಸುಪಿ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಯೋಗಾವಚರೋ "ನ ವತ ಮೇ ಇತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಏವರೂಪಾ ಪೀತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಾ, ಏವರೂಪಾ ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಞಾಣಂ ಸದ್ಧಾ ಸತಿ ಸುಖಂ ಉಪೇಕ್ಖಾ ವೀರಿಯಂ ನಿಕನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಪುಬ್ಬಾ, ಅದ್ಧಾ ಮಗ್ಗಫಲಪ್ಪತ್ತೋಸ್ಮೀ"ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ, ತಸ್ಸೇವಂ ಗಣ್ಹತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾ ವೀಥಿಉಕ್ಕನ್ತಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಸೋ ತೇಯೇವ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತೋ ನಿಸೀದತಿ। ಇಮೇ ಚ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಲಾಭಿನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಸೋ ಸಮಾಪತ್ತಿವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಸಮುದಾಚಾರತೋ "ಅರಹಾ ಅಹ"ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ।

೧೨೯೭-೩. **ಉಪಕ್ಲೇಸಸ್ಸ ವತ್ಥುತೋತಿ** ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ ದಿಟ್ಠಿಮಾನತಣ್ಹಾ ಇಧ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ತೇಸಂ ವತ್ಥುತೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ, ನ ಸಭಾವತೋ ಅಕುಸಲತ್ತಾ। ಯಥಾ ಪನ ಓಭಾಸಾದಯೋ, ಏವಂ ನಿಕನ್ತಿಪಿ ದಿಟ್ಠಿಗ್ಗಾಹಾದೀನಂ ಠಾನಂ ಹೋತೀತಿ ವತ್ಥುಭಾವೋಪಿಸ್ಸಾ ಯುಜ್ಜತೇವ। **ತಂತಮಾವಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ, ಭಾವನಾ ಪರಿಹಾಯತೀತಿ** ತಂ ತಂ ಓಭಾಸಾದಿಕಂ ಆವಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಿಮಾನತಣ್ಹಾವಸೇನ "ಮಮ ಓಭಾಸೋ"ತಿಆದಿಗ್ಗಾಹಂ ಪವತ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಭಾವನಾ ವೀಥಿಂ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪರಿವಟ್ಟತಿ। ಅಪ್ಪಂ ಸುತಮೇತಸ್ಸಾತಿ **ಅಪ್ಪಸ್ಸುತೋ।**

೧೨೯೪-೭. ಬಹುಸ್ಸುತೋ ಪನ ಓಭಾಸಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು "ಅಯಂ ಖೋ ಮೇ ಓಭಾಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ಸೋ ಖೋ ಪನಾಯಂ ಅನಿಚ್ಚೋ ಸಙ್ಖತೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೋ ಖಯಧಮ್ಮೋ ವಯಧಮ್ಮೋ ವಿರಾಗಧಮ್ಮೋ ನಿರೋಧಧಮ್ಮೋ"ತಿ ವಾ, ಸಚೇ ಓಭಾಸೋ ಅತ್ತಾ ಭವೇಯ್ಯ, ಅತ್ತಾತಿ ಗಹೇತುಂ ವಟ್ಟೇಯ್ಯ, ಅನತ್ತಾ ಚ ಪನಾಯಂ ಅತ್ತಾತಿ ಗಹಿತೋ, ತಸ್ಮಾ "ಸೋ ಅವಸವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಅನತ್ತಾ, ಹುತ್ವಾ ಅಭಾವಟ್ಠೇನ ಅನಿಚ್ಚೋ, ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳನಟ್ಠೇನ ದುಕ್ಖೋ"ತಿಆದಿನಾ ಸಮನುಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಏವಂ ಸಮನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಜಟಂ ವಿಜಟೇತ್ವಾ ಓಭಾಸಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ನ ಮಗ್ಗೋ, ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿನಿಮುತ್ತಂ ಪನ ವೀಥಿಪಟಿಪನ್ನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಮಗ್ಗೋತಿ ಮಗ್ಗಞ್ಚ ಅಮಗ್ಗಞ್ಚ ವವತ್ಥಪೇತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಸಬ್ಬೋಭಾಸಾದಯೋ"**ತಿಆದಿ। **ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗೇಸು ಞಾಣನ್ತಿ** ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣಂ, ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಪತ್ತಿಯಾ ಚ ತೇನ ಯೋಗಿನಾ ತಿಣ್ಣಂ ಸಚ್ಚಾನಞ್ಚ ವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ। ಕಥಂ? ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ತಾವ ನಾಮರೂಪವವತ್ಥಾಪನೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ, ಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ವವತ್ಥಾನಂ। ಅಭಿಧಮ್ಮನಯಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾ, ಕಮ್ಮಞ್ಚ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಇಮಿಸ್ಸಂ ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಯಂ ಸಮ್ಮಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅವಧಾರಣೇನ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ। ತದುಪಾಯಭೂತಸ್ಸ ಹಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅವಧಾರಣೇನ ತಂ ಅವಧಾರಿತಮೇವಾತಿ ಏವಂ ಲೋಕಿಯೇನೇವ ತಾವ ಞಾಣೇನ ತಿಣ್ಣಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ವವತ್ಥಾನಂ ಕತಂ ಹೋತಿ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೨೧. ಏಕವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

### ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೨೯೮. **ಅಟ್ಠಞಾಣವಸೇನೇವಾ**ತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದೀನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ವಸೇನ। ವಿಪಸ್ಸನಾಚಾರಸ್ಸ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ **ಸಿಖಾಪತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ**। ಸಿಖಾಪತ್ತಿ ಪನಸ್ಸಾ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದೀನಂ ಅಟ್ಠಞಾಣಾನಂ ವಸೇನಾತಿ ಆಹ "**ಅಟ್ಠಞಾಣವಸೇನಾ**"ತಿ। **ನವಮನ್ತಿ** ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಞಾಣಂ। ಇತಿ ಉದಯಬ್ಬಯಾದೀನಿ ಅಟ್ಠ, ಇದಞ್ಚ ನವಮಞಾಣಂ **ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ**। ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ ಏತಾಯ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋತಿ **ಪಟಿಪದಾ,** ಉದಯಬ್ಬಯಾದೀನಂ ಜಾನನಟ್ಠೇನ, ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ **ಞಾಣದಸ್ಸನಞ್ಚಾ**ತಿ ಕತ್ವಾ।

೧೨೯೯. ತಾನಿ ಪನ ಞಾಣಾನಿ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅಟ್ಠ ಞಾಣಾನೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಉದಯಬ್ಬಯಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪತಿಟ್ಠಂ, ತಥಾಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಟ್ಠೇನ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನಮ್ಪಿ ಹೋತಿಯೇವಾತಿ ತಮ್ಪಿ ಇಧ ವುತ್ತಂ। ಇತರತ್ಥ ಪನ ಉಪ್ಪನ್ನಮತ್ತಂ ಅಪ್ಪಗುಣಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಅಪ್ಪಗುಣಞ್ಹಿ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದಿಪಹಾನಸಿದ್ಧಿಯಾ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತಂ। ಯತೋ ತದಧಿಗಮೇನ ಅಟ್ಠಾರಸಸು ಮಹಾವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಏಕಚ್ಚಾ ಅಧಿಗತಾವ ಹೋನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಉದಯಬ್ಬಯಾನಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ಪಟಿವೇಧೇನ ವಿನಾ ಸಾಮಞ್ಞಾಕಾರಾನಂ ತೀರಣಮತ್ತೇನ ಸಾತಿಸಯಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಪ್ಪಹಾನಂ ಸಮ್ಭವತಿ। ಅಸತಿ ಚ ಪಟಿಪಕ್ಖಪ್ಪಹಾನೇ ಕುತೋ ಞಾಣಾದೀನಂ ವಜಿರಮಿವ ಅವಿಹತವೇಗತಾ ತಿಖಿಣವಿಸದಾದಿತಾ ವಾ, ತಸ್ಮಾ ಪಗುಣಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾಪಕ್ಖಿಯಮೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೩೦೦-೧. **ಭಙ್ಗೇ**ತಿ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಭಙ್ಗೇ। ಯಥಾಭೂತದಸ್ಸಾವೀ ಭಾಯತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ **ಭಯಂ,** ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ, ತೇಸು ಭಯತೋ ಉಪತಿಟ್ಠನ್ತೇಸು ಭಾಯಿತಬ್ಬಾಕಾರಗ್ಗಾಹಿಞಾಣಂ **ಭಯೇಞಾಣಂ**। ತಥಾ ಹೇತಂ "ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಮುಚ್ಚಿತುಂ ಇಚ್ಛತೀತಿ ಮುಚ್ಚಿತುಕಮ್ಯಂ, ಚಿತ್ತಂ, ಪುಗ್ಗಲೋ ವಾ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಮುಚ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ,** ತಂ ಪನ ಞಾಣಮೇವಾತಿ ಆಹ "**ಞಾಣಂ ಮುಚ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾ**"ತಿ। ಪುನ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಾಕಾರೇನ ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಂ **ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ**। ನಿರಪೇಕ್ಖತಾಯ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖನವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಂ **ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ**। ಗಾಥಾಬನ್ಧತ್ಥಂ ಪನ ವಿಸನ್ಧಿನಿದ್ದೇಸೋ। ಓಳಾರಿಕೋಳಾರಿಕಸ್ಸ ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಛಾದಕತಮಸ್ಸ ವಿಗಮನೇನ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಾನುಕೂಲತ್ತಾ **ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಿಕಂ**। ತಂ ಪನ ಇದನ್ತಿ ಆಹ "**ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಞಾಣನ್ತಿ, ಅನುಲೋಮಂ ಪವುಚ್ಚತೀ**"ತಿ।

೧೩೦೨. ನನು ಚ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಸ್ಸ ಪಗೇವ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಕಿಮತ್ಥಂ ಪುನ ತತ್ಥಾಪಿ ಅಭಿಯೋಗೋತಿ ಚೇ? ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣತ್ಥಂ। ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಞ್ಹಿ ಹೇಟ್ಠಾ ದಸಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಟ್ಠಂ ಹುತ್ವಾ ಯಾಥಾವಸರಸತೋ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿ, ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿನಿಮುತ್ತಂ ಪನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಲಕ್ಖಣಸಲ್ಲಕ್ಖಣತ್ಥಂ ಪುನ ತತ್ಥೇವ ಯೋಗೋ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಚಸ್ಸ ಉದಯಬ್ಬಯಾದೀನಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ, ಸನ್ತತಿಇರಿಯಾಪಥಘನಛನ್ನತಾಯ ಚ ನೋಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಸನ್ತತಿಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ, ಅಭಿಣ್ಹಪೀಳನಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಇರಿಯಾಪಥಂ ಉಗ್ಘಾಟೇತ್ವಾ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ, ಧಾತುಯೋ ವಿನಿಬ್ಭುಜಿತ್ವಾ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಂ ಕತ್ವಾ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತ್ವಾ "ಅನಿಚ್ಚಾ ದುಕ್ಖಾ ಅನತ್ತಾ"ತಿ ಸಙ್ಖಾರಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಸೇವಂ ತುಲಯತೋ ತೀರಯತೋ ಯದಾ ಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಅತ್ತನೋ ಲಹುಉಪಟ್ಠಾನೇನ, ಞಾಣಸ್ಸ ಚ ತಿಕ್ಖತಾಯ ತಿರೋಹಿತುಪ್ಪಾದಾದಿಭೇದಂ ಭಿಜ್ಜಮಾನಮೇವ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಭಙ್ಗೇಯೇವ ತಸ್ಸ ಞಾಣಂ ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ, ತದಾ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಾ ನಾಮ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಅಧಿಗತಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ತದೇವ ಸಙ್ಖಾರನಿರೋಧಾರಮ್ಮಣಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಂ ಆಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಯದಾ ಸಬ್ಬಭವಯೋನಿಗತಿಟ್ಠಿತಿನಿವಾಸೇಸು ಸಙ್ಖಾರಾ ಭಿಜ್ಜನಸಭಾವತಾಯ ಯಕ್ಖರಕ್ಖಸಾದಯೋ ವಿಯ ಮಹಾಭಯಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತದಾಸ್ಸ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ ಅಧಿಗತಂ

ಹೋತಿ। ಕಿಂ ಪನಿದಂ ಞಾಣಂ ಭಾಯತೀತಿ? ನ ಭಾಯತಿ। ತಞ್ಹಿ "ಅತೀತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ನಿರುದ್ಧಾ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ಅನಾಗತಾ ನಿರುಜ್ಝಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ತೀರಣಮತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ಬ್ಯಸನಾಪನ್ನಾನಂ ಪನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಿತಾನಂ ಗಹಣೇನ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ತಸ್ಸ ತಂ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಞಾಣಂ ಆಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಯದಾ ಸಬ್ಬಭವಗತೇಸು ಸಙ್ಖಾರೇಸು ತಾಣಂ ವಾ ಲೇಣಂ ವಾ ಪರಾಯಣಂ ವಾ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಉಕ್ಖಿತ್ತಾಸಿಕೋ ವಿಯ ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತೋ ಸಾದೀನವಾ ಏವ ಸಙ್ಖಾರಾ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಆದೀನವಮೇವ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಆದೀನವಞಾಣಂ ನಾಮ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸೇವಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇ ಆದೀನವತೋ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸ ಯದಾ ತಿಭವಪರಿಯಾಪನ್ನೇಸು ನಿಬ್ಬೇದೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಉಕ್ಕಣ್ಠಾ ಸಣ್ಠಹನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರವಿಸಂಯುತ್ತೇ ಸನ್ತಿಪದೇ ಅಭಿರತಿಂ ಪಟಿಲಭತಿ, ತದಾಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಂ ನಾಮ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸ ಯದಾ ಇಮಿನಾ ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣೇನ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತಸ್ಸ ಏಕಸಙ್ಖಾರೇಪಿ ಚಿತ್ತಂ ನ ಸಜ್ಜತಿ, ಸಬ್ಬಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರತೋ ಸಪ್ಪಮುಖಗತಸ್ಸ ವಿಯ ಮಣ್ಡೂಕಸ್ಸ ಮುಚ್ಚಿತುಕಾಮತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತದಾ ಮುಚ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಂ ನಾಮ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಸೇವಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಮುಚ್ಚಿತುಕಾಮಸ್ಸ ನಿಚ್ಚಸುಖಸುಭಅತ್ತಾಕಾರೇನ ಪನ ಉಪಟ್ಠಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ಮುಚ್ಚನಸ್ಸ ಉಪಾಯಸಮ್ಪಾದನತ್ಥಂ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಕತಾದೀಹಿ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಂ, ಅಭಿಣ್ಹಪಟಿಪೀಳನತಾದೀಹಿ ದುಕ್ಖಲಕ್ಖಣಂ, ಅಜಞ್ಞಕತಾದೀಹಿ ಪಟಿಕ್ಕೂಲತಂ, ತುಚ್ಛತಾದೀಹಿ ಅನತ್ತಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಗತಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ನಾಮ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ತೇನ ಪನೇವಂ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಸಙ್ಖಾರೇನ ಯಾ ಸಾ "ಸುಞ್ಞಮಿದಂ ಅತ್ತೇನ ವಾ ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾ"ತಿಆದಿನಾ ದ್ವಿಕೋಟಿಕಾದಿಭೇದಾ ಸುಞ್ಞತಾ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ಪರಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಸೇವಂ ಸುಞ್ಞತೋ ದಿಸ್ವಾ ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮಸನ್ತಸ್ಸ ಯದಾ ಭಯಞ್ಚ ನನ್ದಿಞ್ಚ ವಿಪ್ಪಹಾಯ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಭರಿಯಸ್ಸ ವಿಯ ಸಙ್ಖಾರಗತೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಾ ಸನ್ತಿಟ್ಠತಿ, ತೀಸು ಭವೇಸು ಚಿತ್ತಂ ನ ಸಮ್ಪಸಾರಿಯತಿ, ತದಾಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ ನಾಮ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತಿ। ತಂ ಪನೇತಂ ಯಾವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ, ತಾವ ದಿಸಾಕಾಕೋ ವಿಯ ಕೂಪಕಯಟ್ಠಿಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಙ್ಖಾರಮೇವ ಅನಭಿಮತಮ್ಪಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸಙ್ಖಾರವಿಚಿನನೇಪಿ ಮಜ್ಝತ್ತಮೇವ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಏತೇಸು ಪನ ಞಾಣೇಸೂ"**ತಿಆದಿ।

೧೩೦೬. **ವಿಪಸ್ಸನಾ...ಪೇ॰... ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ**ತಿ ಸಿಖಂ ಉತ್ತಮಭಾವಂ ಪತ್ತತ್ತಾ **ಸಿಖಾಪತ್ತಾ**। ವುಟ್ಠಾನಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ**। "ವುಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ಹಿ ಬಹಿದ್ಧಾ ನಿಮಿತ್ತಭೂತಾ ಅಭಿನಿವಿಟ್ಠವತ್ಥುತೋ ಚೇವ ಅಜ್ಝತ್ತಪ್ಪವತ್ತತೋ ಚ ವುಟ್ಠಹನತೋ ಮಗ್ಗೋ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ,** ಮಗ್ಗೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟೇಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೩೦೭. ತನ್ತಿ ಯಂ ಸಿಖಾಪತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಞಾಣನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ, ತಂ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಞಾಣಂ। **ಆಸೇವನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸಮ್ಮಸನವಸೇನ ಸೇವನ್ತಸ್ಸ ಭಾವೇನ್ತಸ್ಸ ಬಹುಲೀಕರೋನ್ತಸ್ಸ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸದ್ಧಾ ಭಾವನಾವಸೇನ ಬಲವತರಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ವೀರಿಯಂ ಸುಪಗ್ಗಹಿತಂ ಪಟಿಪಕ್ಖವಿಧಮನಸಮತ್ಥಂ ಹೋತಿ, ಆರಮ್ಮಣಾಭಿಮುಖಭಾವೇನ ಸತಿ ಸುಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಹೋತಿ, ಪಸ್ಸದ್ಧಿಸುಖಾನಂ ಸಾತಿಸಯತಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಸುಸಮಾಹಿತಂ, ತತೋವ ಅನುಲೋಮಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಭವಿತುಂ ಸಮತ್ಥಾ ತಿಕ್ಖತಮಾ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ।

೧೩೦೮-೧೧. **ಅನಿಚ್ಚಾ...ಪೇ॰... ವೋತರತೇವ ಸಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದೀಸು ಏಕೇನ ಆಕಾರೇನ ಸಮ್ಮಸನ್ತೀ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತೀ ಭವಙ್ಗಂ ಓತಿಣ್ಣಾ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತತೋ ಪರಂ ಭವಙ್ಗವಾರೋತಿ ಕತ್ವಾ । **ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಕತನಯೇನಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿನಾ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನೇವ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ಕತನಯೇನ, ನ ಸಮ್ಮಸಿತನಯೇನ। ತೇನಾಹ **"ಅನಿಚ್ಚಾದಿ...ಪೇ॰... ಕುರುಮಾನ"**ನ್ತಿ। **ಭವಙ್ಗಾವಟ್ಟನಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಭವಙ್ಗಸ್ಸ ನಿವತ್ತನಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಭವಙ್ಗವಸೇನ ಪವತ್ತಿತುಂ ಅದತ್ವಾ। **ಪರಿಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮತ್ತಾ ಪಟಿಸಙ್ಖಾರಕತ್ತಾ। **ಉಪಚಾರ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಸನ್ನತ್ತಾ, ಸಮೀಪಚಾರಿತ್ತಾ ವಾ।

೧೩೧೩-೬. ಅನುಲೋಮತ್ತಂ ಸಯಮೇವ ವದತಿ **"ಪುರಿಮಾನ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ। ಇದಞ್ಹಿ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆರಬ್ಭ ಪವತ್ತತ್ತಾ, "ಉದಯಬ್ಬಯವನ್ತಾನಂಯೇವ ವತ ಧಮ್ಮಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದವಯೇ ಅದ್ದಸಾ"ತಿ ಚ "ಭಙ್ಗವನ್ತಾನಂಯೇವ ವತ ಭಙ್ಗಾನುಪಸ್ಸನಂ ಭಙ್ಗಮದ್ದಸಾ"ತಿ ಚ "ಸಭಯಂಯೇವ ವತ ಭಯತುಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಭಯತೋ ಉಪಟ್ಠಿತ"ನ್ತಿ ಚ "ಸಾದೀನವೇಯೇವ ವತ ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಂ ಆದೀನವಮದ್ದಸಾ"ತಿ ಚ "ನಿಬ್ಬಿನ್ದಿತಬ್ಬೇಯೇವ ವತ ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣಂ ನಿಬ್ಬಿನ್ದ"ನ್ತಿ ಚ "ಮುಚ್ಚಿತಬ್ಬಮ್ಹಿಯೇವ ವತ ಮುಚ್ಚಿತುಕಮ್ಯತಾಞಾಣಂ ಮುಚ್ಚಿತುಕಾಮಂ ಜಾತ"ನ್ತಿ ಚ "ಪಟಿಸಙ್ಖಾತಬ್ಬಮೇವ ವತ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಞಾಣೇನ ಪಟಿಸಙ್ಖಾತ"ನ್ತಿ ಚ "ಉಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಂಯೇವ ವತ ಸಙ್ಖಾರುಪೇಕ್ಖಾಯ ಉಪೇಕ್ಖಿತ"ನ್ತಿ ಚ ಅತ್ಥತೋ ವದಮಾನಂ ವಿಯ ಇಮೇಸಞ್ಚ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಞಾಣಾನಂ ಕತಕಿಚ್ಚತಾಯ ಅನುಲೋಮೇತಿ ಸಬ್ಬಾಸಂಯೇವ ವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಸಮ್ಮಸನಕಿಚ್ಚತ್ತಾ, ತಥಾ ಉಪರಿ ಚ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಸತ್ತತಿಂಸಾಯ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ತಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಪತ್ತಬ್ಬತಾಯ। ನ ಹಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣೇ ಥೂಲಥೂಲಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಛಾದಕಸಂಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತನ್ತೇ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಗೋತ್ರಭುಞಾಣೇ ಚ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಭಾಗಾನಂ ಅನುಲೋಮತ್ತಾ "ಅನುಲೋಮನ್ತಿ ಸಞ್ಞಿತ"ನ್ತಿ। **ತೇನೇವಾತಿ** ಹೇಟ್ಠಿಮಞಾಣಾನಂ ಅನುಲೋಮಮುಖೇನ, ಉಪರಿ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾನಂ ಅನುಲೋಮನತೋ ಚ। **ಸಚ್ಚಾನುಲೋಮಞಾಣನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ** ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಸ್ಸ ಅನುಲೋಮಿಕತ್ತಾ। **ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾತಿ** ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಾಯ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿಯಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ। **ಪರಿಯೋಸಾನನ್ತಿ** ಪುರಿಮಾ ಕೋಟಿ। ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಹಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸತೋ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾತಿ। ಅಸಙ್ಖತಾರಮ್ಮಣಂ ಪನ ಸಬ್ಬೇನ ಸಬ್ಬಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತಂ ವುಟ್ಠಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ ಉಪೇತೀತಿ। ತತೋಪಿ ಹಿ ವಿಸೇಸತೋ "ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಲಭತೀತಿ ಆಹ **"ಞೇಯ್ಯಂ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನಾ"**ತಿಆದಿ।

೧೩೧೭-೮. **ಕಿತ್ತಿತಾತಿ** ಥೋಮಿತಾ, ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಮಹನ್ತಾನಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಏಸನತೋ ಗವೇಸನತೋ **ಮಹೇಸಿನಾ** ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ। ಸನ್ತಕಿಲೇಸತಾಯ **ಸನ್ತಾ। ಯೋಗನ್ತಿ** ಭಾವನಂ, ಭಾವನಾಭಿಯೋಗಂ ವಾ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೨೨. ಬಾವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

೧೩೦೯-೧೦. ಇದಾನಿ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ನಿದ್ದೇಸೇ ಅನುಪ್ಪತ್ತೇ ಸಾ ಯಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ತಾವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಇತೋ ಪರ”**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಇತೋ ಪರನ್ತಿ** ಇತೋ ಅನುಲೋಮಞಾಣತೋ ಉಪರಿ। **ಆವಜ್ಜನಿಯಠಾನತ್ತಾತಿ** ಆವಜ್ಜನಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಂ ಕಿರಿಯಮನೋಧಾತು ವಿಯ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆವಜ್ಜನಟ್ಠಾನೇ ಠಿತತ್ತಾ ಅಬ್ಬೋಹಾರಿಕಮೇವ ಉಭಯವಿಸುದ್ಧಿಲಕ್ಖಣಾಭಾವತೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಏವಂ, ತಥಾಪಿ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನಿವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪರಿಯೋಸಾನತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಕ್ಖಿಯಮೇವಾತಿ ಆಹ **“ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಸೋತಸ್ಮಿಂ, ಪತಿತತ್ತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ”**ತಿ। ಏತೇನಸ್ಸ ಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಭಜನಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೧೩೧೧. ಪುಥುಜ್ಜನೇಸು ಭವಂ ಪೋಥುಜ್ಜನಿಕಂ, ತದೇವ ಗೋತ್ತಂ ಅರಿಯೇಹಿ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸಾ ಪುಥುಜ್ಜನಸಮಞ್ಞಾತಿ **ಪೋಥುಜ್ಜನಿಕಗೋತ್ತಂ**। ಏಕವಂಸಜಾನಞ್ಹಿ ಸಮಾನಾ ಸಮಞ್ಞಾ “ಗೋತ್ತ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಗಂ ತಾಯತಿ ಬುದ್ಧಿಂ, ಅಭಿಧಾನಞ್ಚ ಏಕಂಸಿಕವಿಸಯತಾಯ ರಕ್ಖತೀತಿ ಕತ್ವಾ। **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ವಕ್ಖಮಾನತ್ಥವಿಕಪ್ಪನೇ। ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಪವತ್ತಿತೋ ಗೋತ್ರಭೂತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಗೋತ್ತಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ** “ಅರಿಯೋ”ತಿ ಬುದ್ಧಿಯಾ, ಅಭಿಧಾನಸ್ಸ ಚ ತಾಯನತೋ ಪವತ್ತನತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ತತೋ ಭವತೀತಿ** ತತೋ ಗೋತ್ತತೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತೋ ಭವತಿ। **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಚೇತ್ಥ ಹೇತುತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತೇನ ಯಸ್ಮಾ ತತೋ ಭವತಿ, ತಸ್ಮಾ ಗೋತ್ರಭೂತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೩೧೩-೫. ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿ ಏವ **ಞಾಣದಸ್ಸನಸುದ್ಧಿಕಂ**। ತಂ ಸಮ್ಪಾದೇತುಂ ಪನಿಚ್ಛತಾ ತೇನ ಭಿಕ್ಖುನಾ ಯಂ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿಪಿ ಕಾತಬ್ಬಂ, ತಂ ನತ್ಥೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕಸ್ಮಾ ನತ್ಥೀತಿ ಚೇ ಆಹ **“ಯಂ ಹೀ”**ತಿಆದಿ। **“ಕತಮೇವಾ”**ತಿ ವುತ್ತೇ “ಕಥ”ನ್ತಿ ಅನುಯೋಗಸ್ಸ ಉಪಟ್ಠಿತತ್ತಾ **“ಅನುಲೋಮಾವಸಾನಂ ಹೀ”**ತಿಆದಿನಾ ತಂ ಸಮತ್ಥೇತಿ।

೧೩೧೬-೭. ಏವಂ ಉಪ್ಪನ್ನಅನುಲೋಮಞಾಣಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ ಏತೇಹಿ ತೀಹಿಪಿ ಅನುಲೋಮಞಾಣೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಬಲಾನುರೂಪೇನ ಥೂಲಥೂಲೇ ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಛಾದಕತಮಮ್ಹಿ ಅನ್ತರಧಾಪಿತೇ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರಗತೇ ಚಿತ್ತಂ ನ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ , ನ ಲಗ್ಗತಿ, ಪದುಮಪಲಾಸತೋ ಉದಕಂ ವಿಯ ಪತಿಕುಟತಿ ಪತಿವಟ್ಟತಿ, ಸಬ್ಬಂ ನಿಮಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಸಬ್ಬಂ ಪವತ್ತಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಪಲಿಬೋಧತೋ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ಅಥಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ನಿಮಿತ್ತಪ್ಪವತ್ತಾರಮ್ಮಣೇ ಪಲಿಬೋಧತೋ ಉಪಟ್ಠಿತೇ ದುತಿಯಸ್ಸ ವಾ ತತಿಯಸ್ಸ ವಾ ಅನುಲೋಮಞಾಣಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ತೇನಾಹ **“ತಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿ। **ಪಠಮಾವಜ್ಜನಞ್ಚೇವ ಪಠಮಾಭೋಗತಾಪಿ ಚಾತಿ** ಪಠಮಾವಜ್ಜನಂ ಪಠಮಾಭೋಗಭೂತಂ। ಸಕತ್ಥೇ ಹಿ ಅಯಂ ತಾ-ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ತತ್ಥ ಆವಜ್ಜನಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪರಿಣಾಮನವಸೇನ, ಆಭೋಗೋ ಅತ್ತನೋ ಆಭುಜನವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

೧೩೧೮-೨೩. **ಅನನ್ತರಾದೀಹೀತಿ** ಅನನ್ತರಸಮನನ್ತರಆಸೇವನಉಪನಿಸ್ಸಯನತ್ಥಿವಿಗತವಸೇನ ಛಹಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ। **ಮುದ್ಧನ್ತಿ** ಮುದ್ಧಭೂತಂ। ಏಕನ್ತಿಕತಾಯ ಏಕವಾರಮೇವ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಪುನರಾವತ್ತಾಭಾವೇನ ಪನ **ಅನಾವತ್ತಂ**। **ಅನಾವಜ್ಜನಮ್ಪಿ ಚಾತಿ** ಅನಾವಜ್ಜನಮ್ಪಿಸಮಾನಂ। **ಸಞ್ಞಂ ದತ್ವಾ ವಿಯಾತಿ** “ಏವಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಾಹೀ”ತಿ ಸಞ್ಞಂ ದತ್ವಾ ವಿಯ। **ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧಪುಬ್ಬನ್ತಿ** ಅಪದಾಲಿತಪುಬ್ಬಂ। **ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತೋವಾತಿ** ವಿನಾಸೇನ್ತೋ ಏವ। **ಜಾಯತೀತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಇಮಂ ಉಪಮಂ ಆಹರನ್ತಿ - ಏಕೋ ಕಿರ ಇಸ್ಸಾಸೋ ಅಟ್ಠಉಸಭಮತ್ತೇ ಪದೇಸೇ ಫಲಕಸತಂ ಠಪಾಪೇತ್ವಾ ವತ್ಥೇನ ಮುಖಂ ವೇಠೇತ್ವಾ ಸರಂ ಸನ್ನಯ್ಹಿತ್ವಾ ಚಕ್ಕಯನ್ತೇ ಅಟ್ಠಾಸಿ, ಅಞ್ಞೋ ಪುರಿಸೋ ಚಕ್ಕಯನ್ತಂ ಆವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಯದಾ ಇಸ್ಸಾಸಸ್ಸ ಫಲಕಂ ಅಭಿಮುಖಂ ಹೋತಿ, ತದಾ ತತ್ಥ ದಣ್ಡಕೇನ ಸಞ್ಞಂ ದೇತಿ। ಇಸ್ಸಾಸೋ ದಣ್ಡಕಸಞ್ಞಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾವ ಸರಂ ಖಿಪಿತ್ವಾ ಫಲಕಸತನಿಬ್ಬಿಜ್ಝತಿ। ತತ್ಥ ದಣ್ಡಕಸಞ್ಞಂ ದೇನ್ತೋ ವಿಯ

ಗೋತ್ರಭುಞಾಣಂ, ಇಸ್ಸಾಸೋ ವಿಯ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ, ದಣ್ಡಕಸಞ್ಞಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾವ ಫಲಕಸತಂ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝನಂ ವಿಯ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಗೋತ್ರಭುಞಾಣೇನ ದಿನ್ನಸಞ್ಞಂ ಅಮುಞ್ಚಿತ್ವಾವ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧಪುಬ್ಬಾನಂ ಅಪದಾಲಿತಪುಬ್ಬಾನಂ ಲೋಭದೋಸಮೋಹಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝನನ್ತಿ।

೧೩೩೫-೮. **ಅನಾಮತಗ್ಗ...ಪೇ॰... ಮಹೋದಧಿ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠಮಭವತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ ಅಞ್ಞಾತಕೋಟಿಂ ಸಂಸಾರವಟ್ಟದುಕ್ಖಮಹಾಸಮುದ್ದಂ। ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಪಞ್ಚವೇರಾನಿ ಚೇವ ಪಞ್ಚವೀಸತಿ ಮಹಾಭಯಾನಿ ಚಾತಿ **ಸಬ್ಬವೇರಭಯಾನಿ। ಅನೇಕೇಪಿ ಆನಿಸಂಸೇ**ತಿ ರತನತ್ತಯೇ ನಿವಿಟ್ಠಸದ್ಧಾದಿಕೇ ಆನಿಸಂಸೇ। **ಆದಿಮಗ್ಗೇನಾ**ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ। ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣವಣ್ಣನಾ।

೧೩೩೯. **ತಸ್ಸೇವಾನನ್ತರ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂಯೇವ। **ದ್ವೇಪಿ ತೀಣಿ ವಾ**ತಿ ನಾತಿತಿಕ್ಖಪಞ್ಞಸ್ಸ ದ್ವೇ, ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞಸ್ಸ ತೀಣಿ ಫಲಚಿತ್ತಾನಿ।

೧೩೪೦-೩. **"ಅಜಾನಿತ್ವಾ ವದನ್ತಿ ತೇ"**ತಿ ವತ್ವಾ ತತ್ಥ ಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏಕಸ್ಮಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಞ್ಚಮಂ ಮಗ್ಗಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾವ ಥಟ್ಠಸ್ಸ ಅಭಾವದೀಪನೇನ "ಏಕಂ ಫಲಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ವದತೋ ಗೋದತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ ವಾದೋಪಿ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋ।

೧೩೪೪. **"ಏತ್ತಾವತಾ"**ತಿ ಪಠಮಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಅನನ್ತರಂ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಮತ್ತೇನ। **ಸೋತಾಪನ್ನೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ನಾಮ ದುತಿಯೋ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ದೇವರಜ್ಜಚಕ್ಕವತ್ತಿರಜ್ಜಾದಿಪಮಾದಟ್ಠಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ಭುಸಂ ಪಮತ್ತೋಪಿ ಹುತ್ವಾ ಕಾಮಸುಗತಿಯಂ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಮೇವ ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಕರಣಸಮತ್ಥೋ ಹೋತಿ। ಯಥಾಹ –

> "ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೇ ಹೋನ್ತಿ ಭುಸಂ ಪಮತ್ತಾ,
> ನ ತೇ ಭವಂ ಅಟ್ಠಮಮಾದಿಯನ್ತೀ"ತಿ॥ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೯; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೩೨; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೧೫)।

ರೂಪಾರೂಪಲೋಕೇಸು ಪನ ನ ತಥಾ ನಿಯಮೋತಿ ಆಚರಿಯಾ।

೧೩೪೭. **ಫಲಾದೀನ**ನ್ತಿ **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಪಹೀನಕಿಲೇಸಾದಿಕೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಥಾ ಚ "ಇಮಿನಾ ವತಾಹಂ ಮಗ್ಗೇನ ಆಗತೋ"ತಿ ಪಠಮಂ ಮಗ್ಗಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತತೋ "ಅಯಂ ಮೇ ಆನಿಸಂಸೋ ಲದ್ಧೋ"ತಿ ಫಲಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತತೋ "ಇಮೇ ನಾಮ ಮೇ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀನಾ"ತಿ ಪಹೀನಕಿಲೇಸೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ತತೋ "ಇಮೇ ನಾಮ ಮೇ ಕಿಲೇಸಾ ಅವಸಿಟ್ಠಾ"ತಿ ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ತಯವಜ್ಝೇ ಕಿಲೇಸೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಅವಸಾನೇ "ಅಯಂ ಮೇ ಧಮ್ಮೋ ಆರಮ್ಮಣತೋ ಪಟಿವಿದ್ಧೋ"ತಿ ಅಮತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ। ಇತಿ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ, ಏವಂ ಸಕದಾಗಾಮಿಅನಾಗಾಮೀನಮ್ಪಿ। ಅರಹತೋ ಪನ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಏಕೂನವೀಸತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನಿ। ತೇನಾಹ **"ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಾನಿ, ಭವನ್ತೇಕೂನವೀಸತೀ"**ತಿ।

೧೩೪೮-೫೦. ಯಾಸಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣವಸೇನ ಇಮಾನಿ ಞಾಣಾನಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಮಗ್ಗೋ ಫಲಞ್ಚ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಉಕ್ಕಟ್ಠಪರಿಚ್ಛೇದೋಯೇವ ಚೇಸೋ। ಪಹೀನಾವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞ್ಹಿ ಸೇಖಾನಮ್ಪಿ ಹೋತಿ ವಾ ನ ವಾ। ನ ಹಿ ಸಬ್ಬೇವ ತತ್ಥ ಸಮತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನೇವ ಹಿ ಮಹಾನಾಮೋ ಭಗವನ್ತಂ ಪುಚ್ಛಿ "ಕೋ ಸು ನಾಮ ಮೇ ಧಮ್ಮೋ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅಪ್ಪಹೀನೋ, ಯೇನ ಮೇ ಏಕದಾ ಲೋಭಧಮ್ಮಾಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ತಿಟ್ಠನ್ತೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೫)। **ಯೋಗಮಾರಭತೇ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ವಾ ಆಸನೇ ನಿಸಿನ್ನೋ, ಅಪರೇನ ವಾ ಸಮಯೇನ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ ತನುಭಾವಕರಾಯ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಸಙ್ಖಾತಾಯ **ದುತಿಯಾಯ ಭೂಮಿಯಾ** ಅಧಿಗಮತ್ಥಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯೋಗಂ ಕರೋತಿ, ದುತಿಯಭಾವೋ ಚಸ್ಸ ದೇಸನಾವಸೇನ, ಉಪ್ಪತ್ತಿವಸೇನ

ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ಪನ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೇನ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಭವನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಭೂಮಿ,** ಯಸ್ಮಾ ವಾ ಸಮಾನೇಪಿ ಲೋಕುತ್ತರಭಾವೇ ಸಯಮ್ಪಿ ಭವತಿ, ನ ನಿಬ್ಬಾನಂ ವಿಯ ಅಪಾತುಭೂತಂ, ತಸ್ಮಾಪಿ "**ಭೂಮೀ**"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಞಾಣೇನ ಪರಿಮಜ್ಜತೀತಿ** ತೇನ ತೇನಾಕಾರೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖತರತಂ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ, ಬಲಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾನಞ್ಚ ಪಟುತರಭಾವಂ ಸಾಧೇತ್ವಾ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಂ ತೀರಣವಸೇನ ಪರಿಮಜ್ಜತಿ।

೧೩೫೧-೨. ತತ್ಥ ಅಪರಾಪರಂ ಞಾಣಂ ಚಾರೇನ್ತೋ ಪರಿವತ್ತೇತಿ। ತೇನಾಹ "**ವಿಪಸ್ಸನಾವೀಥಿಂ ಓಗಾಹತೀ**"ತಿ। **ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ** ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದೀನಂ ಉಪ್ಪಾದನೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ। **ಗೋತ್ರಭುಸ್ಸ ಅನನ್ತರನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಗೋತ್ರಭು ವಿಯ ಗೋತ್ರಭು। ಪಠಮಮಗ್ಗಪುರೇಚಾರಿಕಞಾಣಞ್ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನಗೋತ್ತಾಭಿಭವನತೋ, ಅರಿಯಗೋತ್ತಭವನತೋ ಚ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯತೋ "ಗೋತ್ರಭೂ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಇದಂ ಪನ ತಂಸದಿಸತಾಯ ಪರಿಯಾಯತೋ ಗೋತ್ರಭು। ಏಕಚ್ಚಸಂಕಿಲೇಸವಿಸುದ್ಧಿಯಾ, ಪನ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಕರಣತೋ ಚ "ವೋದಾನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನಾಹ **ಪಟ್ಠಾನೇ** "ಅನುಲೋಮಂ ವೋದಾನಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೭)। ಯಸ್ಮಾ ಪನ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ** "ಉಪ್ಪಾದಾದಿಅಭಿಭವನಟ್ಠಂ ಉಪಾದಾಯ ಅಟ್ಠ ಗೋತ್ರಭುಧಮ್ಮಾ ಸಮಾಧಿವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ದಸ ಗೋತ್ರಭುಧಮ್ಮಾ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೬೦) ಗೋತ್ರಭುನಾಮವಸೇನೇವ ಆಗತಂ, ತಸ್ಮಾ ಇಧಾಪಿ "ಗೋತ್ರಭುಸ್ಸ ಅನನ್ತರ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಗೋತ್ತಸಙ್ಖಾತನಿಬ್ಬಾನತೋ ಭೂತನ್ತಿ ಕತ್ವಾ। ದುತಿಯಮಗ್ಗಞಾಣವಣ್ಣನಾ।

೧೩೫೫-೭. **ಯನ್ತಿ** ಯಸ್ಮಾ। **ಸಕಿದೇವಾತಿ** ಏಕವಾರಮೇವ। **ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಞ್ಚಸು ಸಕದಾಗಾಮೀಸು ಚತ್ತಾರೋ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಏಕೋವ ಗಹಿತೋ। ಏಕಚ್ಚೋ ಹಿ ಇಧ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಂ ಪತ್ವಾ ಇಧೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ಇಧ ಪತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ದೇವಲೋಕೇ ಪತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಏಕಚ್ಚೋ ದೇವಲೋಕೇ ಪತ್ವಾ ಇಧೂಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತೀತಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾ। ಯೋ ಪನ ಇಧ ಪತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ಯಾವತಾಯುಕಂ ವಸಿತ್ವಾ ಇಧೂಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಮೇಕೋವ ಇಧ ಗಹಿತೋತಿ। **ಅನ್ತಕರೋ ಭವೇತಿ** ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಕರೋ ಭವೇಯ್ಯ, ಭವೇ ವಾ ಅನ್ತಕರೋ ಭವಸ್ಸ ಅನ್ತಕರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತಿಯಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ಪತ್ತಿಯಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಮರಾಗಾನಂ ಪಹಾನಾಯಾತಿ** ತೇಸಂಯೇವ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇನ ತನುಕರಾನಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ನಿರವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಾಯ। ತತಿಯಮಗ್ಗಞಾಣವಣ್ಣನಾ।

೧೩೬೩-೭. ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಕಾಮಭವಸ್ಸ ಅನಾಗಮನತೋ **ಅನಾಗಾಮೀ**। ತೇನಾಹ "**ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ**"ತಿ। **ತತ್ಥೇವಾತಿ** ಸುದ್ಧಾವಾಸೇ ವಾ ಅಞ್ಞತ್ಥ ವಾ ಯತ್ಥ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿ। **ಅನಾವತ್ತಿಸಭಾವೋತಿ** ತಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಇಮಂ ಲೋಕಂ ಪುನರಾಗಮನಾಭಾವತೋ ಅನಾವತ್ತನಸಭಾವೋ, ಬುದ್ಧದಸ್ಸನಥೇರದಸ್ಸನಧಮ್ಮಸ್ಸವನಾನಂ ಪನತ್ಥಾಯ ಆಗಮನಂ ಹೋತಿಯೇವ। **ರೂಪರಾಗಾದಿಪಹಾನಾಯಾತಿ** ರೂಪರಾಗಅರೂಪರಾಗಮಾನಉದ್ಧಚ್ಚಅವಿಜ್ಜಾಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾನಂ ನಿರವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಾಯ। **ವಿದ್ಧಂಸಾಯಾತಿ** ವಿನಾಸಾಯ। ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಞಾಣವಣ್ಣನಾ।

೧೩೭೧-೪. **ಮಹಾಖೀಣಾಸವೋತಿ** ಮಹಾನುಭಾವತೋ ನಿಬದ್ಧಪೂಜಾವಚನಮೇತಂ, ನ ಉಪಾದಾಯವಚನಂ "ಯಥಾ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋ"ತಿ। ನ ಹಿ ಚೂಳಖೀಣಾಸವೋ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ ಸದತ್ಥೋ ಸಕತ್ಥೋ, ಪೂಜತ್ಥೋ ವಾ ಏತೇನಾತಿ **ಅನುಪ್ಪತ್ತಸದತ್ಥೋ,** ಸದತ್ಥೋತಿ ಚ ಅರಹತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಞ್ಹಿ ಅತ್ತುಪನಿಬನ್ಧನಟ್ಠೇನ, ಅತ್ತಾನಂ ಅವಿಜಹನಟ್ಠೇನ, ಅತ್ತನೋ ಪರಮತ್ಥಟ್ಠೇನ ಚ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ಥತ್ತಾ "ಸದತ್ಥೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಖೀಣಾನಿ ದಸಪಿ ಭವಸಂಯೋಜನಾನಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಖೀಣಸಂಯೋಜನೋ।** ದಕ್ಖಿಣಂ ಅರಹತೀತಿ **ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೋ। ಚತಸ್ಸೋಪೀತಿ** ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ

ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೋ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋತಿ ಚತಸ್ಸೋಪಿ। **ವಿಸುದ್ಧಿಕಾಮೇನಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಸುದ್ಧಿಂ ಇಚ್ಛನ್ತೇನ। ತಪೋಯೇವ ಧನಮಸ್ಸಾತಿ **ತಪೋಧನೋ,** ತೇನ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೨೩. ತೇವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

**೧೩೭೫**. ಇದಾನಿ ಇಮಿಸ್ಸಾಯೇವ ಚತುತ್ಥಞಾಣಾಯ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಆನುಭಾವವಿಜಾನನತ್ಥಂ ಯೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಪಹಾತಬ್ಬಾ, ತೇಸಂ ಪಹಾನಞ್ಚ ಅಭಿಸಮಯಕಾಲೇ ಪರಿಞ್ಞಾದಿಕಿಚ್ಚಾನಿ ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಏತೇಸು ಯೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ**”ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ । **ಯೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಯೇ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ। **ಸಂಯೋಜನಾ**ದೀಸು ಖನ್ಧೇಹಿ ಖನ್ಧಾನಂ, ಫಲೇನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ, ದುಕ್ಖೇನ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಸಂಯೋಜನಟ್ಠೇನ ಬನ್ಧನಟ್ಠೇನ **ಸಂಯೋಜನಾನಿ**। ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಬಾಧನಟ್ಠೇನ, ಉಪತಾಪನಟ್ಠೇನ, ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠತಾಯ ಚ **ಕಿಲೇಸಾ**। ಅಭಿನಿವೇಸಾದಿವಸೇನ ಮಿಚ್ಛಾವಿಪರೀತಂ ಪವತ್ತನತೋ ಮಿಚ್ಛಾಸಭಾವಾತಿ **ಮಿಚ್ಛತ್ತಾ**। ಲೋಕೇ ಧಮ್ಮಾ, ಲೋಕಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ, ಲೋಕಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಸತಿ ಅನುಪರಮಧಮ್ಮತ್ತಾ ವಾತಿ **ಲೋಕಧಮ್ಮಾ**। ಮಚ್ಛೇರಸ್ಸ ಭಾವೋ, ಕಮ್ಮಂ ವಾತಿ **ಮಚ್ಛರಿಯಂ**। ವಿಪರೀತಟ್ಠೇನ **ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ**। ನಾಮಕಾಯಸ್ಸ ಚ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸ ಚ ಗನ್ಥನತೋ **ಗನ್ಥಾ**। ಅರಿಯೇಹಿ ಅಗನ್ತಬ್ಬಾ, ಅಯುತ್ತಾ ಗತೀತಿ ವಾ **ಅಗತಿ**। ಆಸವನ್ತೀತಿ **ಆಸವಾ,** ಆಭವಗ್ಗತೋ ಸಬ್ಬಮೋಕಾಸಲೋಕಂ, ಆಗೋತ್ರಭುತೋ ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮೇ ಬ್ಯಾಪೇತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಆಸವನ್ತಿ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖನ್ತಿ ವಾ **ಆಸವಾ,** ಚಕ್ಖಾದೀಹಿ ವಾ ಸಂವರಾಸಂವರದ್ವಾರೇಹಿ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಆಸವನ್ತಿ ವಣತೋ ಯೂಸಾನಿ ಸನ್ದನ್ತಿ ವಿಯಾತಿ **ಆಸವಾ,** ಆಸವನ್ತಿ ವಾ ಏತೇಹಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಸಯೇಸೂತಿ **ಆಸವಾ**। ಸಂಸಾರಮಹಾಸಾಗರಪ್ಪತ್ತಿಹನನತೋ ಓಘಾ ವಿಯಾತಿ **ಓಘಾ**। ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಯೋಜನತೋ **ಯೋಗಾ**। ನಿವಾರೇನ್ತಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಗುಣವಿಸೇಸಾಧಿಗಮನ್ತಿ **ನೀವರಣಾನಿ**। ಅನಿಚ್ಚಾದಿಧಮ್ಮಸಭಾವಂ ಅತಿಕ್ಕಮ್ಮ ಪರತೋ ಅಸಭಾವತೋ ಆಮಸನ್ತೀತಿ **ಪರಾಮಾಸಾ**। ಮಣ್ಡೂಕಂ ಪನ್ನಗೋ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣಂ ಭುಸಂ ಆದಿಯನ್ತೀತಿ **ಉಪಾದಾನಾನಿ**। ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೇನ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸೇನ್ತಿ ಮೂಸಿಕವಿಸಂ ವಿಯ ಅನುರೂಪಕಾರಣಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ **ಅನುಸಯಾ**। ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಮಲೀನಭಾವಕರಣಟ್ಠೇನ **ಮಲಾ**। ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಿ ಚ ತಾನಿ ದುಗ್ಗತೀನಂ ಪಥಾ ಚಾತಿ **ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ**। ಇಧ ಪನ ಕಮ್ಮಪಥಭಾವಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾನಂ ತಂಸಭಾವತೋ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ, ಚೇತಸಿಕರಾಸಿ, ಅಕುಸಲೋ ಚ ಸೋ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಚಾತಿ **ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ**।

ಕಾಮಭವತೋ ಉಪರಿಕೋಟ್ಠಾಸಭಾವತೋ ತತಿಯಮಗ್ಗಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಉದ್ಧಂ ಭಜಿತಬ್ಬತೋ, ಸೇವಿತಬ್ಬತೋ ಚಾತಿ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಾ, ರೂಪಾರೂಪಭವಾ, ತೇಸಂ ಹಿತಾನಿ ತತ್ಥುಪ್ಪಜ್ಜನಖನ್ಧಾದಿಯೋಜನತೋತಿ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಾನಿ, ತಾನಿಯೇವ ಸಂಯೋಜನಾನೀತಿ **ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾನಿ**। ರೂಪಾರೂಪಭವತೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಕೋಟ್ಠಾಸಭಾವತೋ ತತ್ಥುಪ್ಪಾದಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೇನ ತತಿಯಮಗ್ಗಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಭಜಿತಬ್ಬತೋ ವಾ ಅಧೋಭಾಗಾ, ಕಾಮಭವಾ, ತೇಸಂ ಹಿತಾನಿ ಸಂಯೋಜನಾನೀತಿ **ಅಧೋಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾನೀ**ತಿ।

ಇಮೇಸು ಪನ ದಸಸು ರೂಪಭವಸಂಯೋಜನಂ, ಅರೂಪಭವಸಂಯೋಜನಂ, ಕಾಮಭವಸಂಯೋಜನಞ್ಚ ಅತ್ಥತೋ ಲೋಭೋವ, ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಾಪಿ ದಿಟ್ಠಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮತೋ ಸತ್ತ ಸಂಯೋಜನಾನಿ।

ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಮಿಚ್ಛಾವಾಯಾಮೋ ಮಿಚ್ಛಾಸಮಾಧೀತಿ ತಥಾ ಪವತ್ತಾನಂ ವಿತಕ್ಕವೀರಿಯಸಮಾಧೀನಮಧಿವಚನಂ। ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾದಯೋ ತಯೋ ತಥಾ ಪವತ್ತಾ ಚೇತನಾ। ಮಿಚ್ಛಾಸತಿ ಪನ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ। ಮಿಚ್ಛಾಞಾಣಂ ತಥಾ ಪವತ್ತೋ ಮೋಹೋ। ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿ ಲೋಕಥೂಪಿಕಾದೀಸು ಮೋಕ್ಖೋತಿ ಪವತ್ತಮಿಚ್ಛಾಗಾಹೋ।

**ಕಾರಣೂಪಚಾರೇನಾ**ತಿ ಲಾಭಹೇತುಕೋ ಲಾಭೋ, ಅಲಾಭಹೇತುಕೋ ಅಲಾಭೋತಿಆದಿನಾ ಕಾರಿಯಸ್ಸ ಕಾರಣವಸೇನ ಉಪಚರಣೇನ। **ಲೋಕಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣ**ನ್ತಿ ಲೋಕಧಮ್ಮಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಣಂ।

ಆವಾಸೇ ಮಚ್ಛರಿಯಂ, ಆವಾಸಹೇತುಕಂ ವಾ ಮಚ್ಛರಿಯನ್ತಿ **ಆವಾಸಮಚ್ಛರಿಯಂ**। ಏವಂ **ಕುಲಮಚ್ಛರಿಯಾ**ದೀನಿಪಿ। ತತ್ಥ **ಆವಾಸೋ**ತಿ ವಿಹಾರಾದಿ। **ಕುಲ**ನ್ತಿ ಉಪಟ್ಠಾಕಕುಲಂ, ಞಾತಿಕುಲಞ್ಚ। **ಲಾಭೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಲಾಭೋಯೇವ। **ವಣ್ಣೋ**ತಿ ಸರೀರವಣ್ಣೋ ಚ ಗುಣವಣ್ಣೋ ಚ। **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಆಗಮೋ, ಅಧಿಗಮೋ ಚ।

"ತಯೋ"ತಿ ವತ್ಥುಂ ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಚ ಪನ ವುಚ್ಚಮಾನೇ ದ್ವಾದಸ ಹೋನ್ತಿ।

ಅಭಿಸಜ್ಜನೂಪನಯ್ಹನವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಅಭಿಜ್ಝಾಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ ಕಾಯಗನ್ಥತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ ಮೋಘಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಅವತ್ಥುಮ್ಹಿ ಪವತ್ತೋ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸೋ। ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥಾ ಚೇತ್ಥ ಅತ್ಥತೋ ದಿಟ್ಠಿಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮತೋ ತಯೋ ಕಾಯಗನ್ಥಾ।

"ಛನ್ದದೋಸಮೋಹಭಯಾನೀ"ತಿ ಅಗತಿಕಾರಣತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ಛನ್ದಾದೀಹಿ ಪನ ಅಕತ್ತಬ್ಬಕರಣಂ, ಕತ್ತಬ್ಬಾಕರಣಞ್ಚ ಅಗತಿ ನಾಮ।

ಆಸವೇಸು ಕಾಮರಾಗಭವರಾಗಾ ಅತ್ಥತೋ ಲೋಭೋತಿ ಧಮ್ಮತೋ ತಯೋ ಆಸವಾ।

**ತೇಸಮೇವಾ**ತಿ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಮೇವ। ತೇ ಹಿ ಓಘೋ ವಿಯ ಅತ್ತನಿ ಪತಿತೇ ಅಪಾಯಸಮುದ್ದಂ ಪಾಪೇನ್ತಿ, ಸಂಸಾರದುಕ್ಖತೋ ಚ ಸೀಸಂ ಉಕ್ಖಿಪಿತುಂ ನ ದೇನ್ತಿ, ಖನ್ಧಾದೀನಿ ಚ ಖನ್ಧಾದೀಹಿ ಯೋಜೇನ್ತಿ।

**ಕಾಮುಪಾದಾನಾದೀನೀ**ತಿ ಕಾಮುಪಾದಾನದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಾನಿ। ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಾದೀನಿ ಚೇತ್ಥ ತಥಾ ಪವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿಯೇವ, ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ಲೋಭೋತಿ ಧಮ್ಮತೋ ದ್ವೇ ಉಪಾದಾನಾನಿ।

**ಸತ್ತಾನುಸಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯದಿ ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಅನುಸೇನ್ತೀತಿ ಅನುಸಯಾ। ಕಸ್ಮಾ ಸತ್ತೇವ ವುತ್ತಾ, ನನು ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೋ ವಿಜ್ಜತೀತಿ? ನ ಮಯಂ ಅಪ್ಪಹೀನಮತ್ತೇನ ಅನುಸಯಂ ವದಾಮ, ಕಿನ್ತು ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೇನ ಥಾಮಗತಕಿಲೇಸಾ ಅನುಸಯಾತಿ, ಥಾಮಗಮನಞ್ಚ ನೇಸಂ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣೋ ಸಭಾವೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಸಭಾವವೇದಿನಾ ತಥಾಗತೇನ ಇಮೇಯೇವ ಅನುಸಯಾ ವುತ್ತಾ, ಕಾಮರಾಗೋಯೇವ ಅನುಸಯೋ ಕಾಮರಾಗಾನುಸಯೋ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಅಪರೇ ಪನ "ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಅನುಸಯೋ"ತಿಆದಿನಿಬ್ಬಚನಂ ವತ್ವಾ ಕಾಮರಾಗಾದೀನಂ ಬೀಜಭೂತಾ ಅತ್ತಭಾವಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಸಮ್ಭೂತಾ ಕಿಲೇಸುಪ್ಪಾದನಸತ್ತಿ ಅನುಸಯಾತಿ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಮತಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ ಇಧ ಪಪಞ್ಚಾವಹತ್ತಾ ಅನಾಹಟೋ।

ಪಾಣಸ್ಸ ಅತಿಪಾತೋ **ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ, ಪಾಣೋ**ತಿ ವೋಹಾರತೋ ಸತ್ತೋ, ಪರಮತ್ಥತೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ತಸ್ಮಿಂ ಪಾಣೇ ಪಾಣಸಞ್ಞಿನೋ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯುಪಚ್ಛೇದಕಪ್ಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ವಧಕಚೇತನಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ। ಪರಭಣ್ಡೇ ತಥಾಸಞ್ಞಿನೋ ತದಾದಾಯಕಪ್ಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಥೇಯ್ಯಚೇತನಾ **ಅದಿನ್ನಾದಾನಂ**। ಅಸದ್ಧಮ್ಮಕಾಮತಾಯ ಕಾಯದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾ ಅಗನ್ತಬ್ಬಟ್ಠಾನವೀತಿಕ್ಕಮಚೇತನಾ **ಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರೋ**। ಅಭೂತಂ ವತ್ಥುಂ ಭೂತತೋ ಪರಂ ವಿಞ್ಞಾಪೇತುಕಾಮಸ್ಸ ತಥಾ ವಿಞ್ಞಾಪನಪ್ಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಚೇತನಾ **ಮುಸಾವಾದೋ**। ಸೋ ಪನ ಪರಸ್ಸ ಅತ್ಥಭೇದಕರೋವ ಕಮ್ಮಪಥೋ, ಇತರೋ ಕಮ್ಮಮೇವ। ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪರಭೇದನಕಾಮತಾಯ, ಅತ್ತಪಿಯಕಮ್ಯತಾಯ ವಾ ಪರಭೇದಕಪ್ಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಚೇತನಾ **ಪಿಸುಣವಾಚಾ**। ಸಾಪಿ ದ್ವೀಸು ಭಿನ್ನೇಸುಯೇವ ಕಮ್ಮಪಥೋ। ಪರಮಮ್ಮಚ್ಛೇದಕಪ್ಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಏಕನ್ತಫರುಸಚೇತನಾ **ಫರುಸವಾಚಾ**। ಅನತ್ಥವಿಞ್ಞಾಪನಪ್ಪಯೋಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿಕಾ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಚೇತನಾ **ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ** ನಾಮ। ಸೋ ಪನ ಪರೇಹಿ ಗಹಿತೇಯೇವ ಕಮ್ಮಪಥೋ ಹೋತಿ। "ಅಹೋ ವತೇದಂ ಮಮ

ಹೋತೂ"ತಿ ಏವಂ ಪರಭಣ್ಡಾಭಿಜ್ಝಾಯನಲಕ್ಖಣಾ **ಅಭಿಜ್ಝಾ**। "ಅಹೋ ವತಾಯಂ ಸತ್ತೋ ವಿನಸ್ಸೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಏವಂ ಮನೋಪದೋಸಲಕ್ಖಣೋ **ಬ್ಯಾಪಾದೋ**। "ನತ್ಥಿ ದಿನ್ನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ವಿಪರೀತದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಾ **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ**। ಏತ್ಥ ಚ ನತ್ಥಿಕಅಹೇತುಕಅಕಿರಿಯದಿಟ್ಠೀಹಿಯೇವ ಕಮ್ಮಪಥಭೇದೋ।

ಇಮೇಸು ಚ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿ ತಿವಿಧಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಮೇವ। ತಂ ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರೇಸುಯೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಮನೋದ್ವಾರೇ। ತಥಾ ಮುಸಾವಾದಾದಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ವಚೀಕಮ್ಮಮೇವ। ಅಭಿಜ್ಝಾದಿಕಂ ಪನ ತಿವಿಧಂ ಮನೋಕಮ್ಮಮೇವ। ತಂ ತೀಸುಪಿ ದ್ವಾರೇಸು ಪವತ್ತತಿ। ದ್ವಾರನ್ತರೇಸುಪಿ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ಸಕಸಕನಾಮಾಪರಿಚ್ಚಾಗೋ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಧಮ್ಮತೋ ಚೇತ್ಥ ಆದಿತೋ ಸತ್ತ ಚೇತನಾಸಭಾವಾ, ಇತರೇ ತಯೋ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಅಪ್ಪಸಾವಜ್ಜಪ್ಪಯೋಗಾದಿಭೇದೋ ಪನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

**ಏತಾನೀ**ತಿ ಇಮಾನಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಾನಿ। **ಯಥಾಸಮ್ಭವ**ನ್ತಿ ತಂತಂಮಗ್ಗಾನುರೂಪಂ।

ಅಪಾಯಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತೇಹೀತಿ **ಅಪಾಯಗಮನೀಯಾ**। **ಸೇಸಾ**ತಿ ನ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಾ। **ಓಳಾರಿಕಾ**ತಿ ತತಿಯಮಗ್ಗೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾವತ್ಥಂ ಉಪಾದಾಯ ಓಳಾರಿಕಾ। ತೇನಾಹ **"ಸುಖುಮಾ ತತಿಯಮಗ್ಗಞಾಣವಜ್ಝಾ"**ತಿ। ಸುಖುಮಾ ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಞಾಣವಜ್ಝಾ ಏವಾ**ತಿ ಅವಧಾರಣೇನ ಪಠಮಮಗ್ಗಾದಿವಜ್ಝತಂ ನಿವತ್ತೇತಿ। ನ ಹಿ ರೂಪರಾಗಾದೀನಂ ಅಪಾಯಗಾಮಿನಿಯಾವತ್ಥಾಪಿ ಅತ್ಥಿ, ಯತೋ ತೇ ಪಠಮಞಾಣವಜ್ಝಾಪಿ ಸಿಯುನ್ತಿ।

ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಪನ ಏವ-ಸದ್ದೇನ ಅವಧಾರಣಂ ಅಕತ್ವಾ ಯಂ ಯಂ ದುತಿಯಞಾಣವಜ್ಝನ್ತಿ ವಾ ತತಿಯಞಾಣವಜ್ಝನ್ತಿ ವಾ ಚತುತ್ಥಞಾಣವಜ್ಝನ್ತಿ ವಾ ವಕ್ಖತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸೋ ಸೋ ಪುರಿಮಞಾಣೇಹಿ ಹತಾಪಾಯಗಮನೀಯಾದಿಭಾವೋವ ಹುತ್ವಾ ಉಪರಿಞಾಣವಜ್ಝೋ ಹೋತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತೇನ **ಲೋಭ...ಪೇ॰... ಚತುತ್ಥಞಾಣವಜ್ಝಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಲೋಭಾದಯೋ ಹೇಟ್ಠಿಮಮಗ್ಗವಜ್ಝಾಪಿ ಹೋನ್ತೇವ।

**ಯಸೇ**ತಿ ಪರಿವಾರೇ।

**ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ**ನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

**ಅಗತಿಯೋ ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣವಜ್ಝಾ**ತಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಛನ್ದಾದಯೋ ತಣ್ಹಾದಿಸಭಾವಾ ಉಪರಿಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ, ತಥಾಪಿ ತಮ್ಮೂಲಕಸ್ಸ ಅಕತ್ತಬ್ಬಕರಣಸ್ಸ, ಕತ್ತಬ್ಬಾಕರಣಸ್ಸ ಚ ಅಪಾಯಗಮನೀಯತಾಯ ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣವಜ್ಝಾ।

ಕತಾಕತಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಸಯಂ ಯಂ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಭೂತಂ **ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ,** ತಂ ಇಧ ತತಿಯಞಾಣವಜ್ಝಂ ವುತ್ತಂ। ಯಂ ಪನ "ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಪಕತತಾಯ ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಕುಕ್ಕುಚ್ಚವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯನ್ತೀ"ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೧೭೬) **ಧಮ್ಮಸಙ್ಗಣೀಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಚನಾನಂ ಅಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಏದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋವ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬೋ, ನ ವಿರೋಧತೋ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಂ। ಓಳಾರಿಕಾನವಸೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ವಾ ಸನ್ಧಾಯ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸ ಪಠಮತತಿಯಞಾಣವಜ್ಝತಾ ವುತ್ತಾ। ಯಂ ಪನ ಅರಹತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ "ಭಗವತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಅನುವಸಿತ್ವಾ ಅನುವಸಿತ್ವಾ ಆವಸಥಪಿಣ್ಡಂ ಭುಞ್ಜಿತುನ್ತಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಾಯನ್ತೋ ನ ಪಟಿಗ್ಗಹೇಸೀ"ತಿ (ಪಾಚಿ॰ ೨೦೪) ಆಗತಂ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ, ನ ತಂ ನೀವರಣಂ। ನ ಹಿ ನೀವರಣಂ ಅರಹತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನೀವರಣಪತಿರೂಪಕಂ ಪನ ಕಪ್ಪತೀತಿ ವೀಮಂಸನಭೂತಂ ವಿನಯಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ನಾಮ, ತಂ ತಥಾಪವತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋವ।

ಕಾಮರಾಗಪಟಿಘಾನುಸಯಾ ಅನುಸಹಗತಾ ತತಿಯಞಾಣವಜ್ಝಾ, ಓಳಾರಿಕಾನಂ ಪನ ದುತಿಯಞಾಣವಜ್ಝತಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾವ।

ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ಮಕ್ಖಪಲಾಸಮಾಯಾಸಾಠೇಯ್ಯಥಮ್ಭಸಾರಮ್ಭಾದೀನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ಕತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೩೭೬. **ತೇನ ತೇನಾತಿ** ತೇನ ತೇನ ಘಾತಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ। ಕಿಂ ಪನೇತಾನಿ ಏತೇ ಧಮ್ಮೇ ಘಾತೇನ್ತಾನಿ ಅತೀತಾನಾಗತೇ ಘಾತೇನ್ತಿ, ಉದಾಹು ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇತಿ। ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ, ಯದಿ ತಾವ ಅತೀತಾನಾಗತೇ, ಅಫಲೋ ವಾಯಾಮೋ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ತದಾ ನತ್ಥಿತಾಯ। ಅಥ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇ, ತಥಾಪಿ ಅಫಲೋ ವಾಯಾಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಹಾತಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ಥಿತಾಯ। ಅಥಾಪಿ ಕಥಞ್ಚಿ ಪಹಾನಂ ಸಿಯಾ, ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ ಮಗ್ಗಭಾವನಾ ಆಪಜ್ಜತಿ ಪಹಾತಬ್ಬಪ್ಪಹಾಯಕಾನಂ ಸಹಾವಟ್ಠಾನತೋ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಯೇ ಪನ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಗ್ಘಾಟಿತತ್ತಾ ಕಾರಣಲಾಭೇ ಸತಿ ಅವಸ್ಸಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಾ ಕಿಲೇಸಾ, ತೇ ಅತ್ತನೋ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಿಧಮ್ಮತಂ ಆಪಾದೇನ್ತಾನಿ ಏತಾನಿ ತೇ ಅನಾಗತೇ ಘಾತೇನ್ತಿ ನಾಮ।

೧೩೭೭-೮೨. **ಪರಿಞ್ಞಾದೀನಿ ಕಿಚ್ಚಾನೀತಿ** ಪರಿಞ್ಞಾಪಹಾನಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಭಾವನಾವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ। **ವುತ್ತಾನೀತಿ** "ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೮), "ಯೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದುಕ್ಖಂ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೦೦) ಚ ವುತ್ತಾನಿ। **ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯೇತಿ** ಚತುನ್ನಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝನಕ್ಖಣೇ।

**ಯಥಾಸಭಾವತೋತಿ** ಅವಿಪರೀತಸಭಾವೇನ। **"ಜಾನಿತಬ್ಬಾನೀ"**ತಿ ವತ್ವಾ ಕಥಂ ಪನೇತಂ ಜಾನಿತಬ್ಬಂ, ಕಥಂ ನಾಮ **ಏಕೇಕಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಏಕಕ್ಖಣೇ** ಚತ್ತಾರಿ ಕಿಚ್ಚಾನಿ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ನ ಹಿ ತಾದಿಸಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಲೋಕೇ ದಿಟ್ಠಂ ಅತ್ಥಿ, ನ ಚ ವಚನಂ ಲಬ್ಭತೀತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ನಿಧಾಯ ತೇಸಂ ಜಾನನವಿಧಿಂ ಉಪಮಾವಸೇನ ತಾವ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪದೀಪೋ ಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿದಂಸೇತೀತಿ** ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪರಿಯಾದಿಯತೀತಿ** ಖೇಪೇತಿ।

೧೩೮೩-೪. **ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನಾತಿ** ಅನವಸೇಸತೋ ಪರಿಚ್ಛಿಜ್ಜ ಜಾನನಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನೇನ। **ಅಭಿಸಮೇತೀತಿ** ಅಸಮ್ಮೋಹವಸೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। **ಪಹಾನಾಭಿಸಮಯೇನೇವಾತಿ** ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನೇನ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋವ ಅಭಿಸಮೇತಿ। **ಭಾವನಾವಿಧಿನಾತಿ** ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯತಾವಸೇನ ಭಾವನಾಭಿಸಮಯವಿಧಿನಾ। ಮಗ್ಗಞಾಣಞ್ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿವಸೇನ ಮಗ್ಗಪುಬ್ಬಭಾಗಭಾವನಾಸಮ್ಭೂತೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಭಾವನಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝನೇನ ಅಭಿಸಮೇತೀತಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ತಞ್ಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಮೋಹಂ ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತಂ ಅತ್ತನಿಪಿ ಸಮ್ಮೋಹಂ ವಿದ್ಧಂಸೇತಿಯೇವ। **ನಿರೋಧನ್ತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ** ಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣವಸೇನ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। "ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀ"ತಿ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಮೇಕಂ ಆರಮ್ಮಣಪಟಿವೇಧೇನ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅಸಮ್ಮೋಹಪಟಿವೇಧೇನ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ।

ಏವಂ ಯುತ್ತಿವಸೇನ ವಿಭಾವಿತಂ ಏಕಪಟಿವೇಧಂ ಆಗಮೇನಪಿ ಸಾಧೇತುಂ **"ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗಿಸ್ಸ ಞಾಣನ್ತಿ** ಹಿ "ಯೋ ನು ಖೋ, ಆವುಸೋ, ದುಕ್ಖಂ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖಸಮುದಯಮ್ಪಿ ಸೋ ಪಸ್ಸತಿ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಮ್ಪಿ, ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಪಟಿಪದಮ್ಪಿ ಸೋ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೧೦೦) ಏಕಸಚ್ಚದಸ್ಸನಸಮಙ್ಗಿನೋ ಅಞ್ಞಸಚ್ಚದಸ್ಸನಸಮಙ್ಗಿಭಾವವಿಚಾರಣಾಯಂ ತಮತ್ಥಂ ಸಾಧೇತುಂ ಆಯಸ್ಮತಾ ಗವಮ್ಪತಿತ್ಥೇರೇನ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞಥಾ ಕಮಾಭಿಸಮಯೇ ಸತಿ ಪುರಿಮದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪುನ ಅದಸ್ಸನತೋ ಸಮುದಯಾದಿಪಸ್ಸತೋ ದುಕ್ಖಾದಿದಸ್ಸನಂ ಪುನ ಅವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಇದಾನಿ ಪನೇತ್ಥ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ ಕರೋನ್ತೋ ಆಹ **"ಪದೀಪೋ"**ತಿಆದಿ। ನಿಸ್ಸಯಾಭಾವಹೇತುತಾಯ ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾಯ ವಟ್ಟಿಜ್ಝಾಪನಸದಿಸತಾ, ಪಟಿಪಕ್ಖವಿದ್ಧಂಸನತಾಯ ಸಮುದಯಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ಅನ್ಧಕಾರವಿನಾಸನಸದಿಸತಾ, ಞಾಣಾಲೋಕಪರಿಬ್ರೂಹನತಾಯ ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಆಲೋಕವಿದಂಸನಸದಿಸತಾ, ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಯಥಾ ಯಥಾ

ನಿರೋಧಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ, ತಥಾ ತಥಾ ಕಿಲೇಸಸ್ನೇಹಪರಿಯಾದಾನಂ ಹೋತೀತಿ ನಿರೋಧಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಸ್ನೇಹಪರಿಯಾದಾನಸದಿಸತಾ ಕಾರಣೂಪಚಾರೇನ ವುತ್ತಾ।

೧೩೮೫-೬. ಅಪರಾಯಪಿ ಉಪಮಾಯ ತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಉಗ್ಗಚ್ಛನ್ತೋ**"ತಿಆದಿ। **ಓಭಾಸೇತೀತಿ** ಪಕಾಸೇತಿ। **ಪಟಿಹಞ್ಞತೀತಿ** ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭೇತಿ। ಏತ್ಥಾಪಿ ಯಥಾ ಸೂರಿಯೋ ರೂಪಗತಾನಿ ಓಭಾಸೇತಿ, ಏವಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ। ಯಥಾ ಅನ್ಧಕಾರಂ ವಿನಾಸೇತಿ, ಏವಂ ಸಮುದಯಂ ಪಜಹತಿ। ಯಥಾ ಆಲೋಕಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ಏವಂ ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯತಾಯ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತಿ । ಯಥಾ ಸೀತಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭೇತಿ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸದರಥಪರಿಳಾಹಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಭೂತಂ ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ ಉಪಮಾಸಂಸನ್ದನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೧೩೮೮. **ಅಪ್ಪೇತೀತಿ** ಪಪ್ಪೋತಿ। ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾಯ ಸಕ್ಕಾಯತೀರಸಮತಿಕ್ಕಮಭಾವತೋ ಓರಿಮತೀರಪ್ಪಜಹನಸದಿಸತಾ, ಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಸತ್ತತಿಂಸಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮವಹನತಾಯ ಭಣ್ಡವಹನಸದಿಸತಾ, ಏತ್ತಾವತಾ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಾಯ ನಾನಾಕಿಲೇಸವಿದ್ಧಂಸನವಸಪ್ಪವತ್ತೋ ಆನಿಸಂಸೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತೀತಿ।

ಅರಿಯಫಲಸಮಾಪತ್ತಿನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯೋಪಿ ಪನಸ್ಸಾ ಆನಿಸಂಸಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಾ ಪನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಏವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ - "ಅರಿಯಫಲಸಮಾಪತ್ತೀ"ತಿ ಹಿ ಚತುನ್ನಮ್ಪಿ ಫಲಟ್ಠಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ಅರಿಯಫಲಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥಂ ನಿರೋಧೇ ಅಪ್ಪನಾ। ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಹಿ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ ಸಕಂ ಸಕಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಅನಾಗಾಮಿಅರಹನ್ತೋವ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರಿತಾಯಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಅಕಾರಣಂ ಅತ್ತನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನೇ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರಿತಾಯ ಕಾತಬ್ಬಾಭಾವತೋ। ಸಬ್ಬಸೋ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸಾಪಿ ಅತ್ತನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಲೋಕಿಯಸಮಾಪತ್ತಿಸಮಾಪಜ್ಜನಂ ಲಬ್ಭತಿ, ಕಿಮಙ್ಗಂ ಪನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನೇಕಚ್ಚಕಿಲೇಸಾನಂ ಅರಿಯಾನಂ। ಉಪರಿಮಾ ಪನ ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಪುಬ್ಬೇ ಪಟಿಲದ್ಧಮ್ಪಿ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ ಪುಗ್ಗಲನ್ತರಭಾವಂ ಉಪಗತತ್ತಾ। ಸಮುಗ್ಘಾಟಿತಕಮ್ಮಕಿಲೇಸನಿರೋಧನೇನ ಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನೇಹಿ ವಿಯ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ, ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀಹಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಆದೀನಂ ಪುಗ್ಗಲನ್ತರಭಾವೂಪಗಮನಂ ಅತ್ಥಿ, ಅನನ್ತರಫಲತ್ತಾ ಚ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಾನಂ ಹೇಟ್ಠಿಮತೋ ಉಪರಿಮೋ ಭವನ್ತರಗತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸ ತಂ ತಂ ಫಲಂ ಭವಙ್ಗಸದಿಸಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುಗ್ಗಲನ್ತರಭಾವೂಪಗಮನೇನ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧತ್ತಾ ನತ್ಥಿ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನಂ, ಹೇಟ್ಠಿಮೋ ಪನ ಉಪರಿಮಂ ನ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ ಅನಧಿಗತತ್ತಾತಿ ಚತ್ತಾರೋಪಿ ಪುಗ್ಗಲಾ ಸಕಸಕಫಲಮೇವ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಂ ಪನ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮೇನ ಅರಿಯಸಾವಕೇನ ರಹೋಗತೇನ ಪಟಿಸಲ್ಲೀನೇನ ಉದಯಬ್ಬಯಾದಿವಸೇನ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಸ ಪವತ್ತಾನುಪುಬ್ಬವಿಪಸ್ಸನಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಗೋತ್ರಭುಞಾಣಾನನ್ತರಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ನಿರೋಧೇ ಚಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪೇತಿ। ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿನಿನ್ನಚಿತ್ತತಾಯ ಚೇತ್ಥ ಸೇಖಸ್ಸ ಫಲಮೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಮಗ್ಗೋ। ಅಞ್ಞೋ ಏವ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಚಾರೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾವಹೋ, ಅಞ್ಞೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಆವಹೋ।

ತಥಾ ಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗವೀಥಿಯಂ ಅನುಲೋಮಞಾಣಾನಿ ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧಪುಬ್ಬಾನಂ ಥೂಲಥೂಲಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಸಾತಿಸಯಂ ಪದಾಲನೇನ ಲೋಕಿಯಞಾಣೇಸು ಉಕ್ಕಂಸಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಮಗ್ಗಾನುಕೂಲಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವೀಥಿಯಂ ಪನ ತಾನಿ ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇ ನಿರುಸ್ಸುಕ್ಕಾನಿ ಕೇವಲಂ ಅರಿಯಾನಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಸುಖಸಮಙ್ಗಿಭಾವಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಪ್ಪತ್ತಾನಿ ಹುತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ನ ತೇಸಂ ಕುತೋಚಿ ವುಟ್ಠಾನಸಮ್ಭವೋ। ಯತೋ ನೇಸಂ ಪಚ್ಛಿಮೋ ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತತೋ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ ಭವೇಯ್ಯ, ತೇನೇವ ಚ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಞಾಣಂ ಸಙ್ಖಾರಾರಮ್ಮಣಮೇವ ಹೋತಿ, ನ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪುಬ್ಬಾಭಿಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ಚಸ್ಸಾ ಪಬನ್ಧವಸೇನ ಪವತ್ತಿಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಾಪಗಮೇ ಭವಙ್ಗವಸೇನ ತತೋ ವುಟ್ಠಾನಞ್ಚ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ಪನ ತತಿಯಚತುತ್ಥಫಲಟ್ಠಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬನಿರೋಧವಸೇನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ। ಅನಾಗಾಮಿಅರಹನ್ತೋಯೇವ ಹಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನೇನ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರಿತಾಯ ಸಮಥಫಲಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ನಿರೋಧಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತಥಾ ಹೇತಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ಯುಗನನ್ಧಭಾವಪ್ಪವತ್ತನವಸೇನ ದ್ವೀಹಿ ಬಲೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸೇವ ಸಮ್ಭವತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತುಕಾಮೇನ ಅನಾಗಾಮಿನಾ, ಖೀಣಾಸವೇನ ವಾ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನಾ ರಹೋಗತೇನ ಪಟಿಸಲ್ಲೀನೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾ, ತತೋ ದುತಿಯಂ ತತಿಯಂ ಚತುತ್ಥಂ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ತಥೇವ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಾ ಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬಾ, ಅಥ ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವುಟ್ಠಾಯ ನಾನಾಬದ್ಧಾವಿಕೋಪನಂ ಸಙ್ಘಪಟಿಮಾನನಂ ಸತ್ಥುಪಕ್ಕೋಸನಂ ಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದೋತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ ಸರೀರತೋ ವಿಸಂಯುತ್ತಾ ಮಞ್ಚಪೀಠಾದಯೋ ಸತ್ತಾಹಬ್ಭನ್ತರೇ ಯಥಾ ನ ನಸ್ಸನ್ತಿ, ತಥಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ **ನಾನಾಬದ್ಧಾವಿಕೋಪನಂ**। ಸರೀರಸಂಯುತ್ತೇ ವಿಸುಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ। ಸಙ್ಘೋ ಪನ ಞತ್ತಿಕಮ್ಮಾದೀಸು ಕಿಞ್ಚಿದೇವ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ತುಕಾಮೋ “ಯಾವ ಮಂ ನ ಪಕ್ಕೋಸತಿ, ತಾವದೇವ ವುಟ್ಠಹಿಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ಪುಬ್ಬಾಭೋಗಕರಣಂ **ಸಙ್ಘಪಟಿಮಾನನಂ**। ಸತ್ಥಾ ಚ “ಸಿಕ್ಖಾಪದಪಞ್ಞಾಪನಾದೀಸು ಯಾವ ಮಂ ನ ಪಕ್ಕೋಸತಿ, ತಾವದೇವ ವುಟ್ಠಹಿಸ್ಸಾಮೀ”ತಿ ಪುಬ್ಬಾಭೋಗಕರಣಂ **ಸತ್ಥುಪಕ್ಕೋಸನಂ**। ಸತ್ತಾಹಬ್ಭನ್ತರೇ ಅತ್ತನೋ ಆಯುಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಪವತ್ತನಸಮತ್ಥತಾವಲೋಕನಂ **ಅದ್ಧಾನಪರಿಚ್ಛೇದೋ**। ಏವಂ ಕತಪುಬ್ಬಕಿಚ್ಚೇನ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಂ। ಅಥೇಕಂ ವಾ ದ್ವೇ ವಾ ಚಿತ್ತವಾರೇ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅಚಿತ್ತಕೋ ಹೋತಿ, ನಿರೋಧಂ ಫುಸತಿ, ತತೋ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛೇದಂ ತತಿಯಚತುತ್ಥಫಲಾನಂ ಅಞ್ಞತರೇನ ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹಿಸ್ಸತೀತಿ। ಏವಮಯಂ ದುವಿಧಾ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಪಞ್ಞಾಯ ಆನಿಸಂಸೋ।

**೧೩೯೨-೪**. ಸದೇವಕಲೋಕತೋ ಉತ್ತಿಣ್ಣೇನ, ಉತ್ತರಿತರೇನ ವಾತಿ **ಲೋಕುತ್ತರೇನ** ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ। ಪಞ್ಞಾಯ ಭಾವನನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಹಿತಭಾವನ**ನ್ತಿ ಇಧಲೋಕಪರಲೋಕಹಿತವಿಭಾವನಂ ಇಮಂ ಪಞ್ಞಾಭಾವನಂ। **ಸುಖಸಂಹಿತ**ನ್ತಿ ಸಿನಿದ್ಧಚ್ಛಾಯುದಕವನ್ತತಾದಿನಾ ಸುಖಸಹಿತಂ। **ಹಿತ**ನ್ತಿ ಯೋಗಕಮ್ಮಸ್ಸ ಹಿತಂ । **ಉತ್ತಮ**ನ್ತಿ ಉಗ್ಗತತಮಂ, ಅಚ್ಚುಗ್ಗತಂ ಬಲವನ್ತಮ್ಪೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅವಿಗ್ಗಹಕಮ್ಪುದ**ನ್ತಿ ವಿಗ್ಗಹಞ್ಚ ಕಮ್ಪಞ್ಚ ನ ದೇತೀತಿ ಅವಿಗ್ಗಹಕಮ್ಪುದನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಕಥಾವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

# ೨೪. ಚತುವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ

## ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ

**೧೩೯೫**. ಇದಾನಿ ನೇಸಂ ಪಚ್ಚಯವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಯೇಸ”**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ।

ಪಟಿಚ್ಚ ಏನಂ ಫಲಮೇತಿ ಪವತ್ತತಿ, ತಿಟ್ಠತಿ, ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಾತಿ **ಪಚ್ಚಯೋ, **ಹಿನೋತಿ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಹೇತು,** ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಧಾತುಸದ್ದಾನಂ ಹಿ-ಸದ್ದೋ ಮೂಲ-ಸದ್ದೋ ವಿಯ ಪತಿಟ್ಠತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಹಿನೋತಿ ವಾ ಏತೇನ ಕಮ್ಮನಿದಾನಭೂತೇನ ಉದ್ಧಂ ಓಜಂ ಅತಿಹರನ್ತೇನ ಮೂಲೇನ ವಿಯ ಪಾದಪೋ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಂ ಫಲಂ ಗಚ್ಛತಿ ವಿರುಳ್ಹಿಂ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ **ಹೇತು,** ಹೇತು ಚ ಸೋ ಮೂಲಟ್ಠೇನ, ಪಚ್ಚಯೋ ಚ ಉಪಕಾರಕಟ್ಠೇನಾತಿ **ಹೇತುಪಚ್ಚಯೋ,** ಹೇತು ಹುತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೇತುಭಾವೇನ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯಾದೀಸು ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸ್ವಾಯಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ, ಪವತ್ತಿಯಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ, ಉಭಯತ್ಥ ಸಹಜಾತನಾಮಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯೋ। **ಸಬ್ಬಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾಪಿ ಲೋಕೇ ವಿದಿತಭಾವೇನ ಲೋಕಿಯಪದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ರೂಪಾದಿಭೇದೇಸು ಛಬ್ಬಿಧೇಸು ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮೇಸು ನ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇನೇವ **“ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಆರಬ್ಭಾ”**ತಿ ಅನಿಯತೋ ಕತೋತಿ। ನನು ಚ “ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮ”ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨-೩) ವುತ್ತತ್ತಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಗಹಣಂ ನ ಹೋತೀತಿ? ನಾಯಂ ದೋಸೋ ಧಮ್ಮಸದ್ದಸ್ಸ ಞೇಯ್ಯವಚನತ್ತಾ। **ಆರಬ್ಭಾ**ತಿ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ, ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಇದಂ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ। ತೇ ಪನ ತಂ ಆರಬ್ಭ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚೇವ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಚ। ಯಥಾ ಹಿ ದುಬ್ಬಲೋ ಪುರಿಸೋ ದಣ್ಡಂ ವಾ ರಜ್ಜುಂ ವಾ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಉಟ್ಠಹತಿ ಚೇವ ತಿಟ್ಠತಿ ಚ, ಏವಂ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚೇವ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಚಾತಿ।

ಜೇಟ್ಠಕಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ। ಜೇಟ್ಠಕಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಚ ಪಮುಖಭಾವೇನ। ಅತ್ತಾಧೀನಾನಞ್ಹಿ ಪತಿಭೂತೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಧಿಪತೀತಿ ಸೋ ತೇಸಂ ಪಮುಖಭಾವೇನ ಪವತ್ತತಿ। “ಛನ್ದಾಧಿಪತಿ ಛನ್ದಸಮ್ಪಯುತ್ತಕಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿಆದಿವಚನತೋ ಛನ್ದಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ಸಹಜಾತನಾಮರೂಪಾನಂ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ **“ತತ್ಥ ಸಹಜಾತಾಧಿಪತೀ”**ತಿಆದಿ। “ಛನ್ದವತೋ ಕಿಂ ನಾಮ ಕಮ್ಮಂ ನ ಸಿಜ್ಝತೀ”ತಿಆದಿಕಂ ಪುರಿಮಾಭಿಸಙ್ಖಾರೂಪನಿಸ್ಸಯಂ ಲಭಿತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಛನ್ದಾದಯೋ ಧುರಭೂತಾ ಜೇಟ್ಠಕಭೂತಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ, ತಂಸಮುಟ್ಠಾನರೂಪೇ ಚ ಸಾಧಯಮಾನಾ ವಸೇ ವತ್ತಯಮಾನಾ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತೇ ಚ ತೇಸಂ ವಸೇನ ವತ್ತನ್ತಿ ಹೀನಾದಿಭಾವೇನ ತದನುವತ್ತನತೋ। ತೇನ ತೇ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ನೋ ಚ ಖೋ ಏಕತೋ। ಯದಾ ಹಿ ಛನ್ದಂ ಧುರಂ ಛನ್ದಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ, ತದಾ ಛನ್ದೋವ ಅಧಿಪತಿ, ನ ಇತರೇ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಅಧಿಪತಿಭಾವೋಪಿ ಹಿ ನೇಸಂ ಅತ್ತನೋ ಪವತ್ತಿನಿವಾರಕೇ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ಪವತ್ತನತೋ ಹೋತಿ। **ಅವಸೇಸ**ನ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಗರುಕಾತಬ್ಬತಾಭಾವತೋ, ಗರುಕತಸ್ಸೇವ ಚ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಭಾವವಚನತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ “ಯಂ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಯೇ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೩)। ತತ್ಥ **ಗರುಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಗರುಕಾರಚಿತ್ತೀಕಾರವಸೇನ ವಾ ಅಸ್ಸಾದನವಸೇನ ವಾ ಗರುಂ ಭಾರಿಕಂ ಲದ್ಧಬ್ಬಂ ಅನವಞ್ಞಾತಂ ಕತ್ವಾ। ಗರುಕಾತಬ್ಬಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ತನ್ನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಾನಂ ಅಸ್ಸಾದನಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಮಗ್ಗಫಲಾನಂ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ವತ್ತಯಮಾನಂ ವಿಯ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಅತ್ತಾಧೀನಾನಂ ಪತಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅನ್ತರಯತೀತಿ ಅನ್ತರಂ, ಬ್ಯವಧಾಯಕನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ನಾಸ್ಸ ಅನ್ತರಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ಅನನ್ತರೋ, ಸೋಯೇವ ಪಚ್ಚಯೋತಿ **ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ,** ಅನನ್ತರಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅನನ್ತರನಿರುದ್ಧಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ನಿರೋಧಾನನ್ತರಂ ಅನುರೂಪಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪುರಿಮಭಾಗೇ ಅನನ್ತರಂ ಹುತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ, ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಪನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಾ ನತ್ಥಿ।

ಸಮನನ್ತರಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ,** ತಥಾ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋಪೀತಿ ಠಪೇತ್ವಾ ಉಪಸಗ್ಗಮತ್ತಂ ನ ಏತ್ಥ ಕೋಚಿ ವಿಸೇಸೋ। ಯೋ ಹಿ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ, ಸೋವ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಪುರಿಮಪಚ್ಛಿಮಾನಞ್ಹಿ ಅನನ್ತರುಪ್ಪಾದಭಾವತೋ ನಿರನ್ತರುಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥತಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾ, ರೂಪಕಲಾಪಾನಂ ವಿಯ ಸಣ್ಠಾನಾಭಾವತೋ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಹಟ್ಠಾನಾಭಾವತೋ ಚ "ಇದಮಿತೋ ಉದ್ಧಂ ಹೇಟ್ಠಾ ತಿರಿಯ"ನ್ತಿ ವಿಭಾಗಾಭಾವಾ ಅತ್ತನೋ ಏಕತ್ತಮಿವ ಉಪನೇತ್ವಾ ಸುಟ್ಠು ಅನನ್ತರಭಾವೇನ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಮತ್ಥತಾ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮತೋ ಅವಿಸೇಸೇಪಿ ವಿನೇಯ್ಯವಸೇನ ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಮತ್ತತೋ ವಿಸೇಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ವಿಸುಂ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ಯಮ್ಪಿ "ಅತ್ಥಾನನ್ತರತಾಯ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ, ಕಾಲಾನನ್ತರತಾಯ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ ಆಚರಿಯಾನಂ ಮತಂ, ತಂ "ನಿರೋಧಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತಸ್ಸ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಕುಸಲಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಸಮನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದೀಹಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೧೮) ವಿರುಜ್ಝತೀತಿಆದಿನಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ।

ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋವ ಸಹುಪ್ಪಾದನವಸೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯೋ ಪಕಾಸಸ್ಸ ಪದೀಪೋ ವಿಯ, ಸೋ ಪನಾಯಂ "ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ, ಸಹಜಾತರೂಪಾನಞ್ಚ, ಮಹಾಭೂತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ, ಉಪಾದಾರೂಪಾನಞ್ಚ, ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವತ್ಥುವಿಪಾಕಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಚ ತಿವಿಧೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ **"ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ"**ತಿಆದಿ। ಯಮ್ಪಿ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಅರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನಸ್ಸ ಛಬ್ಬಿಧತಂ ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಂ। ಯೋ ಪನೇತ್ಥ ಸೇಸರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ, ಉಭಯತ್ಥ ವತ್ಥುನೋ ಚ ಪವತ್ತಿಯಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ, ಉಪಾದಾರೂಪಾನಞ್ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವೋ, ಸೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವಸಾಮತ್ಥಿಯವಿಸೇಸಾಯೋಗತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಾದನುಪತ್ಥಮ್ಭನಭಾವೇನ ಅತ್ತನೋ ಉಪಕಾರಕಸ್ಸ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞುಪತ್ಥಮ್ಭಕತಿದಣ್ಡಕಂ ವಿಯ ಉಪಕಾರಕತಾ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞತಾವಸೇನೇವ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ನ ಸಹಜಾತಾದಿವಸೇನ। ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯೋ ಹೋನ್ತೋಯೇವ ಹಿ ಕೋಚಿ ಕಸ್ಸಚಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಚಿತ್ತಜರೂಪೇ ಸತಿ, ಮಹಾಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾರೂಪೇ ಸತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯತ್ತಾಭಾವತೋ। ಯಥಾಹ "ಚತ್ತಾರೋ ಖನ್ಧಾ ಅರೂಪಿನೋ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾ…ಪೇ॰… ಓಕ್ಕನ್ತಿಕ್ಖಣೇ ನಾಮರೂಪಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೭)। ಆಚರಿಯೇನ ಪನ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇ ಅಪರಾಮಸಿತ್ವಾ ವುಚ್ಚಮಾನತ್ತಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತಂ "ತಥಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ।

ತರುಆದೀನಂ ಪಥವೀ ವಿಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೇನ, ಚಿತ್ತಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಪಟಾದಯೋ ವಿಯ ಚ ನಿಸ್ಸಯಾಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋ। **ವತ್ಥುರೂಪಾನೀ**ತಿ ಸತ್ತನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾಕಾರೇನ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭೂತಾನಿ ವತ್ಥುರೂಪಾನಿ। **ಮಹಾಭೂತಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಚಾ**ತಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ, ಉಪಾದಾರೂಪಾನಞ್ಚ ತಥೇವ ನಿಸ್ಸಯಭೂತಾನಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ, ಸಹಜಾತರೂಪಾನಞ್ಚ ನಿಸ್ಸಯಾಕಾರೇನ ಪಚ್ಚಯಾನಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಿ, ತದಧೀನವುತ್ತಿತಾಯ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇನ ನಿಸ್ಸಿತೋ ನ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ ನಿಸ್ಸಯೋ।

ಯಥಾ ಪನ ಭುಸೋ ಆಯಾಸೋ ಉಪಾಯಾಸೋ, ಏವಂ ಭುಸೋ ನಿಸ್ಸಯೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ, ಬಲವಕಾರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ತಸ್ಮಾ ಬಲವಕಾರಣಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ತಿವಿಧೋತಿ ಆಹ **"ಆರಮ್ಮಣಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ -

> "ದಾನಂ ದತ್ವಾ ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯಿತ್ವಾ ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ತಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಪುಬ್ಬೇ ಸುಚಿಣ್ಣಾನಿ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಝಾನಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತಿ, ಸೇಖಾ ಗೋತ್ರಭುಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಿ, ವೋದಾನಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಿ, ಸೇಖಾ ಮಗ್ಗಾ ವುಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಮಗ್ಗಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೩) -

ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ತಾವ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿನಾ ಸದ್ಧಿಂ ನಾನತ್ತಂ ಅಕತ್ವಾವ ವಿಭತ್ತೋ। ತೇನಾಹ **"ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿಯೇವಾ"**ತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನಾನತ್ತಂ ಅಕತ್ವಾ ವಿಭತ್ತೋ, ತಥಾಪಿ ಅಯಂ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ - ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂ ನಿಯಮತೋ ತೇಸಂ ಆರಮ್ಮಣೇಸು ಬಲವಾರಮ್ಮಣಂ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಗರುಕಾತಬ್ಬಮತ್ತಟ್ಠೇನ ಆರಮ್ಮಣಾಧಿಪತಿ, ಬಲವಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಚ ಏವಮೇತೇಸಂ ನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋಪಿ "ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೩) ನಯೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ನಾನತ್ತಂ ಅಕತ್ವಾವ ವಿಭತ್ತೋತಿ ಆಹ **"ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯೋ ಪನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋವಾ"**ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅನನ್ತರಾ ಅನುರೂಪಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದವಸೇನ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯೋ, ಬಲವಕಾರಣವಸೇನ ಅನನ್ತರೂಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋತಿ ಏವಮೇತೇಸಂ ನಾನತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪಕತಿಯಾ ಏವ ಪಚ್ಚಯನ್ತರರಹಿತೇನ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವೇನೇವ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ **ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ,** ಆರಮ್ಮಣಅನನ್ತರೇಹಿ ಅಮಿಸ್ಸೋವ ಪುಥಗೇವ ಕೋಚಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಪಕತೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ **ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋ।** **ಪಕತೋ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಪ-ಕಾರೋ ಉಪಸಗ್ಗೋ, ಸೋ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಸಮತ್ಥಭಾವೇನ ಸನ್ತಾನೇ ನಿಪ್ಫಾದಿತಭಾವಂ, ಉಪಸೇವಿತಭಾವಞ್ಚ ದೀಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ನಿಪ್ಫನ್ನೋ ವಾ ಕಾಯಿಕಸುಖದುಕ್ಖಸದ್ಧಾಸೀಲಾದಿ ಉಪಸೇವಿತೋ ವಾ ಉತುಭೋಜನಾದಿ ಪಕತೂಪನಿಸ್ಸಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪಸೇವನಞ್ಚೇತ್ಥ ದುವಿಧಂ ಉಪಯೋಗೋಪಸೇವನಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪಸೇವನಞ್ಚ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ಅನಾಗತಸ್ಸಾಪಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾ ಲದ್ಧಾ ಹೋತಿ। **ಕಾಯಿಕಸುಖ...ಪೇ॰... ಯೋ ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾಯಿಕಸುಖದುಕ್ಖಾನಿ ರಾಗಸದ್ಧಾದೀನಂ, ಉತುಭೋಜನಾದಯೋ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಾನಾದೀನಂ, ಸದ್ಧಾಸೀಲಾದಯೋ ಸದ್ಧಾಸೀಲಾದೀನಞ್ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ಯಂ ಯಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ, ತಂ ತಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭೂತಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಪಚ್ಚಯಮಹಾಪದೇಸೋ ಹೇಸ, ಯದಿದಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋತಿ।

ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋ ಪಠಮತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ವತ್ತಮಾನಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯೋ।** ಸೋ ಚ ರೂಪಧಮ್ಮೋವ ಸಮಾನೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮಸ್ಸೇವ ಹೋತಿ। ತೇನಾಹ **"ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತೋ ನಾಮಾ"**ತಿಆದಿ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ **"ವತ್ಥುರೂಪಾನೀ"**ತಿ ಹದಯವತ್ಥುನೋಪಿ ಗಹಣಂ, ಏವಂ **"ರೂಪಾದೀನೀ"**ತಿಆದಿ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಸ್ಸಾಪಿ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನನು ಚ ಪಞ್ಚಾರಮ್ಮಣಾನೇವ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಭಾವೇನ ಆಗತಾನೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಆಗತಾನಿ, ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪನ "ಸೇಖಾ ವಾ ಪುಥುಜ್ಜನಾ ವಾ ಚಕ್ಖುಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ವಿಪಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೪) ಅವಿಸೇಸೇನ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಚಕ್ಖಾದೀನಮ್ಪಿ ಗಹಿತತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಭಾವೋ ನ ಸಕ್ಕಾ ಪಟಿಬಾಹಿತುಂ। ಅತ್ಥತೋಪಿ

ಹೇತಂ ಸಿದ್ಧಂ "ಯಂ ಯಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಮನೋದ್ವಾರೇ ಚಿತ್ತಂ ಪವತ್ತತಿ, ತಂ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಂ ಹೋತೀ"ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಾಕಾರಾದೀಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಾ ಪುರೇಜಾತಭಾವೇನ ವಿನಾ ಉಪಕಾರಭಾವಂ ಅಗಚ್ಛನ್ತಾನಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಂ ಪುರೇಜಾತಾಕಾರೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಪುರೇಜಾತಪಚ್ಚಯತಾತಿ ಅಯಮಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತಾಹಿ ವಿಸೇಸೋ।

ಗಿಜ್ಝಪೋತಕಸರೀರಾನಂ ಆಹಾರಾಸಾ ಚೇತನಾ ವಿಯ ಪುರೇಜಾತಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೋ**। ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರವಸೇನ ಹಿ ಪಚ್ಛಾಜಾತಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕೇಹಿ ವಿನಾ ಸನ್ತಾನಟ್ಠಿತಿಹೇತುಭಾವಂ ಅಗಚ್ಛನ್ತಾನಂ ಪಚ್ಛಾಜಾತಾಕಾರೇನ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಉಪಕಾರಕತಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಾಕಾರಾದೀಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠಾ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯತಾತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಾಕಾರವಿಸಿಟ್ಠಾ ಉಪಕಾರಕತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಸೋ ಪನ "ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಪಚ್ಛಾಜಾತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೧೧) ಆಗತತ್ತಾ ಏಕವಿಧೋತಿ ಆಹ **"ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾವಾ"**ತಿ।

ಪುರಿಮಪುರಿಮಪರಿಚಿತಗನ್ಥೋ ವಿಯ ಉತ್ತರುತ್ತರಸ್ಸ ಗನ್ಥಸ್ಸ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೇನ ಅತ್ತಸದಿಸಪಗುಣಬಲವಭಾವವಿಸಿಟ್ಠಂ ಅತ್ತಸಜಾತಿಯತಾಗಾಹಕಂ ಆಸೇವನಂ, ತೇನ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಜಾತಿಯಧಮ್ಮಾವ **ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ**। ಭಿನ್ನಜಾತಿಕಾ ಹಿ ಭಿನ್ನಜಾತಿಕಾನಂ ಆಸೇವನಗುಣೇನ ಪಗುಣಬಲವಭಾವವಿಸಿಟ್ಠಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ತನೋ ಗತಿಂ ಗಾಹಾಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ, ನ ಚ ಸಯಂ ತತೋ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತೇ ಪನ ಅನನ್ತರಾತೀತಾನಿ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಿ ಚೇವ ಅನಾವಜ್ಜನಕಿರಿಯಾಜವನಾನಿ ಚಾತಿ ಆಹ **"ಠಪೇತ್ವಾ ಆವಜ್ಜನದ್ವಯ"**ನ್ತಿಆದಿ। "ನ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯಾ ಆಸೇವನೇ ಏಕ"ನ್ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೨೨೧) ವಚನತೋ ಅಹೇತುಕಕಿರಿಯಾಸು ಹಸಿತುಪ್ಪಾದಸ್ಸೇವ ಆಸೇವನಭಾವೇನ, ಆವಜ್ಜನದ್ವಯಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ, ಲೋಕುತ್ತರಮ್ಪಿ ಕುಸಲಂ ಭಿನ್ನಜಾತಿಕಸ್ಸೇವ ಫಲಸ್ಸ ಪುರೇಚರತ್ತಾ ನ ತೇನ, ಆಸೇವನಗುಣಂ ಗಣ್ಹಾಪೇತಿ, ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮವಸೇನ । ವಿಪಾಕಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಕಮ್ಮಪರಿಣಾಮಿತಂ ಕಮ್ಮವೇಗಕ್ಖಿತ್ತಂ ಪತಿತಂ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಂ ಗಾಹೇತ್ವಾ ಪರಿಭಾವೇತ್ವಾ ನೇವ ಅಞ್ಞವಿಪಾಕಂ ಪವತ್ತೇತಿ, ನ ಚ ಪುರಿಮವಿಪಾಕಾನುಭಾವಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। ಲೋಕುತ್ತರವಿಪಾಕಮ್ಪಿ ಹಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಜವನವಸೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಆಸೇವನಗುಣಂ ಪನ ಗಣ್ಹಾತಿ, ನ ಚ ಅಞ್ಞಂ ಗಾಹಾಪೇತಿ। ಯಮ್ಪಿ "ಆಸೇವನವಿನಿಮುತ್ತಂ ಜವನಂ ನತ್ಥೀ"ತಿ **ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲತ್ಥೇರೇನ** ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ "ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ಇತರಥಾ ಪನ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಅಸಮಪೇಕ್ಖಿತಾವಿಧಾಯಕತ್ತಪ್ಪಸಙ್ಗತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಪಟ್ಠಾನಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಲೋಕುತ್ತರೋ ಪನ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೨)। ಮಗ್ಗೋ ಪನ ಗೋತ್ರಭುತೋ ಆಸೇವನಂ ನ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ನತ್ಥಿ ಭೂಮಿಆದಿವಸೇನ ನಾನಾಜಾತಿಕತಾಯ ಅನಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಪಟ್ಠಾನೇ** "ಗೋತ್ರಭು ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ, ವೋದಾನಂ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೮)।

ಚಿತ್ತಪ್ಪಯೋಗಸಙ್ಖಾತಆಯೂಹನಕಿರಿಯಾಭಾವೇನ ಸಹಜಾತಾನಂ, ನಾನಕ್ಖಣಿಕಾನಞ್ಚ ಉಪಕಾರಕೋ ಧಮ್ಮೋ **ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೋ** । ಕಮ್ಮನ್ತಿ ಹಿ ಚೇತನಾ ವುಚ್ಚತಿ, ಸಾ ಚ ಆಯೂಹನಬ್ಯಾಪಾರಾ। ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇನ ಸಹ ಉಪ್ಪನ್ನಾ **ಸಹಜಾತಾ,** ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನತೋ ನಾನಕ್ಖಣೇ ಭವಾ **ನಾನಕ್ಖಣಿಕಾ**। ಸಹಜಾತಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾ ಚೇತನಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಸಾ ಸಹಜಾತನಾಮಾನಂ, ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ರೂಪಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ, ಇತರಾ ಪನ ವಿಪಾಕಕಟತ್ತಾರೂಪಾನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಸಾಸವಕುಸಲಾಕುಸಲಚೇತನಾ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಉಪ್ಪಾದವಿಸಿಟ್ಠೇ ಸನ್ತಾನೇ ಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮಾಗಮೇ ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ವಿಪಾಕಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ ಸನ್ತಾನವಿಸೇಸನಕಿರಿಯಾಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಿಕಾ ಕಾಮರೂಪಾರೂಪಕುಸಲಚೇತನಾ, ಅಕುಸಲಚೇತನಾ ಚ। ತಸ್ಸಾ ಹಿ ತಥಾ ಕಿರಿಯಾಭಾವೇನ ಪವತ್ತತ್ತಾ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ। ಇತರಾ ಪನ ಸಹಜಾತಾನಂ ಆಯೂಹನಕಿರಿಯಾಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಉಪಕಾರಿಕಾತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಅವಧಾರಣೇನ ಪನೇತ್ಥ ಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ಅಭಿಜ್ಝಾದಿಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ ಸತಿಪಿ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮಸಭಾವೇ ಚೇತನಾವಜ್ಜಾನಂ ಅತಂಸಭಾವತ್ತಾ। **ಅನಾಸವ...ಪೇ॰... ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ

ಇಮಿನಾ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಚೇತನಾಯ ವಿಸೇಸಮತ್ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ನ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯತಾಭಾವಂ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಅರೂಪಾವಚರಚೇತನಾ, ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಚೇತನಾ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ನಿರುದ್ಧಾ ಅತ್ತನೋ ಅತ್ತನೋ ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾನಂ ನಾನಕ್ಖಣಿಕಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ।

ಅತ್ತನೋ ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವೇನ ಸಹಜಾತನಾಮರೂಪಾನಂ ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವಾಯ ಉಪಕಾರಕಾ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾವ **ವಿಪಾಕಪಚ್ಚಯೋ**। ತೇನಾಹ "**ವಿಪಾಕಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ**"ತಿ। ತೇ ಹಿ ಪಯೋಗೇನ ಅಸಾಧೇತಬ್ಬತಾಯ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ನಿಪ್ಫಜ್ಜನಮತ್ತತೋ ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಕಿಲೇಸವೂಪಸಮಸನ್ತಭಾವಾ । ನಿರುಸ್ಸಾಹಸನ್ತಭಾವತೋ ಏವ ಹಿ ಭವಙ್ಗಾದಯೋ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ। ಪಞ್ಚದ್ವಾರೇಪಿ ಹಿ ಜವನಪ್ಪವತ್ತಿಯಾವ ರೂಪಾದೀನಂ ಗಹಿತತಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಅಭಿನಿಪಾತಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಸನ್ತೀರಣಮತ್ತಾ ಪನ ವಿಪಾಕಾ ದುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಏವ।

ರೂಪಾರೂಪಾನಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕಟ್ಠೇನ ಉಪಕಾರೋ **ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ**। ಸತಿಪಿ ಹಿ ಜನಕಭಾವೇ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತಮೇವ ಆಹಾರಸ್ಸ ಪಧಾನಕಿಚ್ಚಂ, ಜನಯನ್ತೋಪಿ ಚ ಆಹಾರೋ ಅವಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇನ್ತೋವ ಜನೇತೀತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭನಭಾವೋವ ಆಹಾರಭಾವೋತಿ। ತತ್ಥ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ರೂಪಕಾಯಸ್ಸೇವ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋ, ಸೇಸಾ ತಯೋ ರೂಪಾರೂಪಕಾಯಸ್ಸ। ನ ಕೇವಲಞ್ಚ ತೇ ನಾಮಧಮ್ಮಾನಮೇವ ಅವಿಚ್ಛೇದಹೇತುಕಾ, ಅಥ ಖೋ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ, ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಮ್ಪಿ।

ತೇಸು ತೇಸು ಕಿಚ್ಚೇಸು ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಹಿ ಅತ್ತಾನಂ ಅನುವತ್ತಾಪನಕಸಙ್ಖಾತಆಧಿಪಚ್ಚಟ್ಠೇನ ಪಚ್ಚಯೋ **ಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯೋ**। ಅಧಿಪತಿಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಪವತ್ತಿವಿನಿವಾರಕೇ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಪವತ್ತನೇನ ಗರುಭಾವೋ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠೋ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪನ ದಸ್ಸನಾದಿಕಿಚ್ಚೇಸು ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ, ಜೀವನೇ ಕಮ್ಮಜರೂಪೇಹಿ, ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಹಿ ಚ ಜೀವನ್ತೇಹಿ ಸುಖಿತಾದಿಭಾವೇಸು ಸುಖಿತಾದೀಹಿ ಅಧಿಮೋಕ್ಖಪಗ್ಗಹಉಪಟ್ಠಾನಾವಿಕ್ಖೇಪಪ್ಪಜಾನನೇಸು "ಅನಞ್ಞಾತಂ ಞಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಪವತ್ತಿಯಂ ಆಜಾನನೇ, ಅಞ್ಞಾತಾವಿಭಾವೇ ಚ ಸದ್ಧಾದಿಸಹಜಾತೇಹೀತಿ ಏವಂ ತಂತಂಕಿಚ್ಚೇಸು ಚಕ್ಖಾದಿಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅನುವತ್ತನಿಯತಾಮತ್ತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಆಧಿಪಚ್ಚಟ್ಠೋತಿ ಅಯಮೇವ ತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। **ರೂಪಸತ್ತಕ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಚಕ್ಖಾದೀನಿ ಪಞ್ಚ, ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯದ್ವಯಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪನ ಅರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ **ಜೀವಿತ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಂ। ಏವಞ್ಚ ದ್ವಾವೀಸತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। "ಅನಾದಿಮತಿ ಸಂಸಾರೇ ಅನಞ್ಞಾತಂ ಅಸಚ್ಛಿಕತಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ, ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವಾ ಞಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ,** ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣಂ। ಆಜಾನತೋ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ದಿಟ್ಠಮರಿಯಾದಂ ಅನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಜಾನತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ,** ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲತೋ ಯಾವ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಾ ಛಸು ಞಾಣಂ, ಅಞ್ಞಾತಾವಿನೋ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ಪರಿನಿಟ್ಠಿತಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ,** ಅರಹತ್ತಫಲಞಾಣಂ । ಪಠಮಂ ಪರಿಯಾಯತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ರೂಪಸತ್ತಕ-ಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹೇತ್ವಾಪಿ ಪುನ ಕಥಞ್ಚಿ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾಭಾವತೋ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಏತ್ಥ ಅಗ್ಗಹಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತೇಸೂ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಾನಿ ಹಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಲಿಙ್ಗಾದೀಹಿ ಅನುವತ್ತಿಯಮಾನಾನಿಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ನಾನುವತ್ತೀಯನ್ತೀತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ।

ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನವಸೇನ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಆರಮ್ಮಣನಿಜ್ಝಾನಂ ಝಾನಪಚ್ಚಯತಾ, ಸೋ ಚ ವಿತಕ್ಕಾದೀನಮೇವ ಆವೇಣಿಕೋ ಸಭಾವೋತಿ ಆಹ "**ಝಾನಪಚ್ಚಯೋ**"ತಿಆದಿ। ತೇ ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ, ಪವತ್ತೇ ಚಿತ್ತಜರೂಪಾನಂ, ಉಭಯತ್ಥ ನಾಮಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಸುಗತಿತೋ, ದುಗ್ಗತಿತೋ, ಕುಸಲತೋ, ಅಕುಸಲತೋ ವಾ ನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೇನ ಸಹಜಾತಾನಂ ಉಪಕಾರಕತಾ ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯತಾ, ಸಾ ಚ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಾದೀನನ್ತಿ ಆಹ "**ಮಗ್ಗಪಚ್ಚಯೋ**"ತಿಆದಿ। **ಸಙ್ಕಪ್ಪ**-ಗ್ಗಹಣೇನ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಂ,

ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ ಹಿ ಅಪಾಯಮಗ್ಗಙ್ಗಾ, ಮಿಚ್ಛಾಸತಿಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾದಯೋ ಚೇತ್ಥ ತಥಾಪವತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ, ಚೇತನಾ ಚ, ಅಯಮ್ಪಿ ಝಾನಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತಾನಮೇವ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಪರಮತ್ಥೇನ ಭಿನ್ನಾನಮ್ಪಿ ಏಕೀಭಾವಗತಾನಂ ವಿಯ ಏಕುಪ್ಪಾದಾದಿಭಾವಸಙ್ಖಾತಸಮ್ಪಯೋಗಲಕ್ಖಣೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ, ಸಾ ಚ ನಾಮಧಮ್ಮಾನಮೇವ, ನ ರೂಪಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ಆಹ **"ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ"**ತಿಆದಿ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಮ್ಬನ್ಧತಾಯ ಯುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸಮಾನಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಭಾವೇನ ವಿಸಂಸಟ್ಠತಾಯ ನಾನತ್ತೂಪಗಮನೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ, ಸಾ ಚ ವತ್ಥೂನಂ, ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಮೇವ ವಾತಿ ಆಹ **"ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ"**ತಿಆದಿ। ಛ ವತ್ಥೂನಿ ಹಿ ಸತ್ತನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾನಂ ಯಥಾರಹಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ, ಪವತ್ತೇ, ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ, ಪವತ್ತಿಯಂ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ। **ವತ್ಥುಪುರೇಜಾತಾನೀ**ತಿ ಇದಂ ಚಕ್ಖಾದಿವತ್ಥುವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ, ಹದಯವತ್ಥು ಪನ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಸಹಜಾತಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಹೇತಂ ಅಬ್ಯಾಕತಪದಸ್ಸ **ಸಹಜಾತವಿಭಙ್ಗೇ** "ಪಟಿಸನ್ಧಿಕ್ಖಣೇ ವಿಪಾಕಾಬ್ಯಾಕತಾ ಖನ್ಧಾ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ, ಖನ್ಧಾ ವತ್ಥುಸ್ಸ, ವತ್ಥು ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿ। ತಥಾ **ಪಚ್ಛಾಜಾತಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ**ತಿ ಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದಿವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ, "ಸಹಜಾತಾ ಕುಸಲಾ ಖನ್ಧಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ರೂಪಾನಂ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೇನ ಪಚ್ಚಯೋ"ತಿಆದಿವಚನತೋ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೩೪) ಪನ ಸಹಜಾತಾಪಿ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯೋ ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತವಸೇನ ತಿವಿಧೋ"ತಿ। ಅಯಂ ಪನ ರೂಪಧಮ್ಮೋ ಸಮಾನೋ ರೂಪಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಹೋತಿ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾಯ ಅಭಾವತೋ।

ಯೇಸಞ್ಹಿ ನಾಮಾನಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಅಬ್ಭನ್ತರತೋ ನಿಕ್ಖಮನ್ತಾನಂ ವಿಯ ಪವತ್ತಿ, ರೂಪಾನಞ್ಚ ನಾಮಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾನಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾ ಹೋತಿ, ತೇಸಮೇವ ವಿಪ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯತಾ ವುತ್ತಾ। ರೂಪಾನಂ ಪನ ರೂಪೇಹಿ ಸಾಸಙ್ಕಾ ನತ್ಥಿ, ವತ್ಥುಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನೇವ ಚ ಜಾಯನ್ತಾನಂ ನಾಮಾನಂ ವಿಸಯಮತ್ತಂ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ತೇನಾಪಿ ತೇಸಂ ಸಮ್ಪಯೋಗಾಸಙ್ಕಾ ನತ್ಥಿ। ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸಭಾವೇನ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನ ತಾದಿಸಸ್ಸೇವ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತ್ತೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾ। ಸತಿಪಿ ಹಿ ಜನಕತ್ತೇ ಠಿತಿಯಂಯೇವ ಸಾತಿಸಯೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯಾನಂ ಬ್ಯಾಪಾರೋತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕತಾ ತೇಸಂ ಗಹಿತಾ, ತೇ ಚ ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನೇವಾತಿ ಆಹ **"ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ"**ತಿಆದಿ। ರೂಪಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಹಿ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಂ, ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರೋ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ , ಆರಮ್ಮಣಪುರೇಜಾತಾನಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ, ತತ್ಥೇವ ವುತ್ತಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಞ್ಚ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ। **ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಚ ವತ್ಥುರೂಪಮಹಾಭೂತಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಧಮ್ಮಸಾಮಞ್ಞೇನೇವ ಗಹಣಂ, ನ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭಾವೀನಂಯೇವ। ಪಚ್ಛಾಜಾತಾನಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಪುರೇಜಾತಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಪಞ್ಹಾವಾರೇ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಅತ್ಥಿಭಾವಾಭಾವೇನ ಅನುಪಕಾರಕಾನಮೇವ ಅತ್ಥಿಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾಯ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾಭಾವತೋ ನತ್ಥಿ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಬ್ಬದಾ ಭಾವಿನೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾ, ಉಪ್ಪಾದಾದಿಯುತ್ತಾನಂ ವಾ ನತ್ಥಿಭಾವೋಪಕಾರತಾವಿರುದ್ಧೋ ಉಪಕಾರಕಭಾವೋ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾತಿ ನ ತಸ್ಸ ತಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತಪ್ಪಸಙ್ಗೋ।

**ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೋ**ತಿಆದೀಸು ಅನನ್ತರತಾಮತ್ತೇನ, ಚಿತ್ತನಿಯಾಮಕಭಾವೇನ ವಾ ಉಪಕಾರಕತಾ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯತಾ। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಫಸ್ಸಾದಿಧಮ್ಮಸಮುದಾಯೇ ಪವತ್ತಮಾನೇ ದುತಿಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಅತ್ತನೋ ಠಿತಿಯಾ ಓಕಾಸಮಲಭನ್ತಾನಂ ಅನನ್ತರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಕಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾನಂ ಓಕಾಸದಾನವಸೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ನತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾ। ಅತ್ತನೋ ಸಭಾವಾವಿಗಮೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತಮಾನಾನಂ ವಿಗತಭಾವೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ವಿಗತಪಚ್ಚಯತಾ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಅನನ್ತರಪಚ್ಚಯಭಾವೀಧಮ್ಮತ್ತಾ ಅವಿಸೇಸೋ ವುತ್ತೋ। ಸಭಾವತಾಮತ್ತೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯತಾ, ನಿರೋಧಾನುಪಗಮನವಸೇನ ಉಪಕಾರಕತಾ ಅವಿಗತಪಚ್ಚಯತಾತಿ ಪಚ್ಚಯವಿಸೇಸೋ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾವಿಸೇಸೇಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಧಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಸಮತ್ಥತಾವಿಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಾಕಾರೇನ ಞತ್ವಾ ಭಗವತಾ ಚತುವೀಸತಿಪಚ್ಚಯಾ ದೇಸಿತಾತಿ ಭಗವತಿ ಸದ್ಧಾಯ "ಏವಂ ವಿಸೇಸಾ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ

ಸುತಮಯಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಚಿನ್ತಾಭಾವನಾಮಯಞಾಣೇಹಿ ತದಭಿಸಮಯಾಯ ಯೋಗೋ ಕರಣೀಯೋ। ಅವಿಸೇಸೇಪಿ ಧಮ್ಮಸಾಮತ್ಥಿಯಸ್ಸ ತಥಾ ತಥಾ ವಿನೇತಬ್ಬಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಪುನ ಪಕಾರನ್ತರೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಯಥಾ ಅಹೇತುಕದುಕಂ ವತ್ವಾಪಿ ಹೇತುವಿಪ್ಪಯುತ್ತದುಕಂ ವಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಭೂತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ, ಉಪಾದಾರೂಪಾನಞ್ಚ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಾ, ಮಹಾಭೂತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾ, ಉಪಾದಾರೂಪಾನಂ ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಾವ, ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ ಇಮಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಆಹಾರಪಚ್ಚಯೋ, ಮಹಾಭೂತಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ, ಉಪಾದಾರೂಪಾನಞ್ಚ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕಟತ್ತಾರೂಪಾನಞ್ಚ ಅತ್ಥಿಅವಿಗತಇನ್ದ್ರಿಯಪಚ್ಚಯಾ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ "**ರೂಪಂ ರೂಪಸ್ಸ…ಪೇ॰… ಸತ್ತಧಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀ**"ತಿ।

**ರೂಪಂ ಅರೂಪಸ್ಸಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇ ಸುಟ್ಠು ಉಪಲಕ್ಖೇತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ರೂಪಂ ರೂಪಾರೂಪಸ್ಸಾತಿ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಇದಂ ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭೂತಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ರೂಪಾರೂಪದ್ವಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಅನಾಗತನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯೇ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೇ, ಸಹಜಾತನಾನಕ್ಖಣಿಕಚೇತನಾಯ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯೇ, ಸಹಜಾತಪುರೇಜಾತಪಚ್ಛಾಜಾತಾದಿಭೇದಸ್ಸ ಅತ್ಥಿಪಚ್ಚಯೇ ಚ ಸಮೋಧಾನತೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧಾಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ "**ಸಬ್ಬೇ ಪನಿಮೇ**"ತಿಆದಿ।

ಇತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಯಾ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ

ಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

## ನಿಗಮನಕಥಾವಣ್ಣನಾ

೧೪೦೦-೨. ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಅಪ್ಪಟಿಹತಗತಿತಾಯ ಸುನ್ದರಾ ಮತಿ ಇಮಸ್ಸಾತಿ ಸುಮತಿ, ತಸ್ಸ **ಸುಮತಿಸ್ಸ** ಭಗವತೋ **ಮತಿವಿಚಾರಂ** ಞಾಣಚಾರಂ ಬೋಧೇತೀತಿ **ಸುಮತಿಮತಿವಿಚಾರಬೋಧನೋ**। ವಿರುದ್ಧಾ ಮತಿ ಯೇಸಂ ತೇ ವಿಮತಿನೋ, ವಿರುದ್ಧಾ ಮತೀತಿ ಚ ವಿರುದ್ಧದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇಸಂ ವಿಮೋಹಂ ವಿನಾಸೇತೀತಿ **ವಿಮತಿವಿಮೋಹವಿನಾಸನೋ**। **ಯತೋ** ಯಸ್ಮಾ ನಾಮತೋ ಸುಮತಿನಾ ಭಿಕ್ಖುನಾ **ಮಾನತೋ** ಬಹುಮಾನೇನ **ಆಯಾಚಿತಸಮ್ಮಾನತೋ** ಆಯಾಚಿತೋ ಹುತ್ವಾ ಸಮ್ಮಾ ಅವನತೋ ಸದಾಯೇವ ಮತೋ ಅಯಂ, **ತತೋ** ತಸ್ಮಾ ಮಯಾ ರಚಿತೋ ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರೋ। ತಥಾ ಹಿ **ಭಾವನಾ** ಸಾಧೂನಂ ಸಮ್ಭಾವನಾ **ಹಿತವಿಭಾವನಾ** ಹಿತಪ್ಪಕಾಸನತೋ ಸದಾ ತೋಸದಾತಿ ಯೋಜನಾ।

೧೪೦೩-೧೪. **ಅಯುತ್ತಂ ವಾ ವಿರುದ್ಧಂ ವಾ**ತಿ ಏತ್ಥ "ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ವಿಮುಖಭೂತಂ ಅಯುತ್ತಂ ನಾಮ, ಪಾಳಿಯಾ ವಿಮುಖಭೂತಂ ವಿರುದ್ಧ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಬ್ಯಪ್ಪಥಾನ**ನ್ತಿ ಚ ವಾಚನಾಮಗ್ಗಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಿವಿಧಾ**ತಿ ಏಕೋ ಬ್ಯಪ್ಪಥೋ ಸದ್ದಸಮ್ಪನ್ನೋ, ನ ಅತ್ಥಸಮ್ಪನ್ನೋ, ಏಕೋ ಅತ್ಥಸಮ್ಪನ್ನೋ, ನ ಸದ್ದಸಮ್ಪನ್ನೋ, ಏಕೋ ಉಭಯಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ ತಿಪ್ಪಕಾರಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಹಿತಮೇವ ಅತ್ಥೋತಿ ಹಿತತ್ಥೋ, ತಂ ಅತ್ತನೋ ಕಾಮೇತೀತಿ **ಹಿತತ್ಥಕಾಮೋ**। ಅಸಂಕಿಣ್ಣಕುಲಾಕುಲೇಹಿ ಅಸಮ್ಭಿನ್ನಕುಲೇಹಿ ಸಂಕಿಣ್ಣೇ। ಕೇಲಾಸೋಯೇವ ಸಿಖರೋತಿ **ಕೇಲಾಸಸಿಖರೋ,** ಸೋ ಹಿ ಹಿಮವತೋ ಚತುರಾಸೀತಿಯಾ ಕೂಟಸಹಸ್ಸಾನಂ ಪಾಮೋಕ್ಖೋ ರಜತಮಯೋ ಮಹಾಸಿಖರೋ। ತದಾಕಾರೇಹಿ ಸಬ್ಬಸೇತೇಹಿ ಪಾಸಾದೇಹಿ ಪಟಿಮಣ್ಡಿತತ್ತಾ **ಕೇಲಾಸ…ಪೇ॰… ಮಣ್ಡಿತೋ**।

**ಕಣ್ಣದಾಸೇನಾತಿ** ಏವಂನಾಮಕೇನ ಉಪಾಸಕೇನ। **ಪಾಚೀನಪಾಸಾದೇತಿ** ಪಾಚೀನದಿಸಾಭಾಗಸನ್ನಿಸ್ಸಿತೇ ಪಾಸಾದೇ। **ಅಯನ್ತಿ** ಅಯಮಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರೋ।

ನಿಟ್ಠಿತಾಯಂ ಅಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನೀ ನಾಮ

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಸಂವಣ್ಣನಾ।

**ನಿಗಮನಕಥಾ**

೧. ರಮ್ಮೇ **ಪುಲತ್ಥಿನಗರೇ** ನಗರಾಧಿರಾಜೇ,
ರಞ್ಞಾ **ಪರಕ್ಕಮಭುಜೇನ** ಮಹಾಭುಜೇನ।
ಕಾರಾಪಿತೇ ವಸತಿ **ಜೇತವನೇ** ವಿಹಾರೇ,
ಯೋ ರಮ್ಮಹಮ್ಮಿಯವರೂಪವನಾಭಿರಾಮೇ॥

೨. ಸಮ್ಪನ್ನಸೀಲದಮಸಂಯಮತೋಸಿತೇಹಿ,
ಸಮ್ಮಾನಿತೋ ವಸಿಗಣೇಹಿ ಗುಣಾಕರೇಹಿ।
ಪತ್ತೋ ಮುನಿನ್ದವಚನಾದಿಸು ನೇಕಗನ್ಥ-
ಜಾತೇಸು ಚಾಚರಿಯತಂ ಮಹಿತಂ ವಿದೂಹಿ॥

೩.. ಞಾಣಾನುಭಾವಮಿಹ ಯಸ್ಸ ಚ ಸೂಚಯನ್ತೀ,
ಸಂವಣ್ಣನಾ ಚ ವಿನಯಟ್ಠಕಥಾದಿಕಾನಂ।
ಸಾರತ್ಥದೀಪನಿಮುಖಾ ಮಧುರತ್ಥಸಾರ-
ಸನ್ದೀಪನೇನ ಸುಜನಂ ಪರಿತೋಸಯನ್ತೀ॥

೪. ತಸ್ಸಾನುಕಮ್ಪಮವಲಮ್ಬಿಯ **ಸಾರಿಪುತ್ತ-**
**ತ್ಥೇರಸ್ಸ** ಥಾಮಗತಸಾರಗುಣಾಕರಸ್ಸ।
ಯೋ ಸಾಸನೇ ಜಿನವರಸ್ಸ ರತಿಂ ಉಳಾರಂ,
ಪಪ್ಪೋತಿ ನನ್ದಿಪರಿವೇಣನಿವಾಸವಾಸೀ॥

೫. ಸ ಸಾಧಯಂ ಸೋತುಹಿತಂ ಅನಪ್ಪಕಂ,
**ಸುಮಙ್ಗಲೋ**ದೀರಿತನಾಮವಿಸ್ಸುತೋ।
**ಅಕಾಭಿಧಮ್ಮತ್ಥವಿಕಾಸಿನಿಂ** ಇಮಂ,
ಪಕಾಸಯನ್ತಿಂ ಮಧುರತ್ಥಸಮ್ಪದನ್ತಿ॥

ಅಭಿಧಮ್ಮಾವತಾರಟೀಕಾ ಸಮತ್ತಾ।